Suttantapiṭake Majjhimanikāye

Mūlapaṇṇāsapāḷiyā saṁvaṇṇanābhūtā

Bhadantamahābuddhaghosattherena katā

Papañcasūdanī nāma

MŪLAPAṆṆĀSAṬṬHAKATHĀ

(Dutiyo bhāgo)

Buddhavasse 2552 Marammavasse 1370 AD. 2008

သုတ္တန္တပိဋကေ မဇ္ဈိမနိကာယေ

မူလပဏ္ဏာသပါဠိယာ သံဝဏ္ဏနာဘူတာ

ဘဒန္တမဟာဗုဒ္ဓဃောသတ္ထေရေန ကတာ

ပပဉ္စသူဒနီ နာမ

မူလပဏ္ဏာသဋ္ဌကထာ

(ဒုတိယော ဘာဂေါ)

မရမ္မရဋ္ဌေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိယာ
မုဒ္ဒာယန္တာလယေ မုဒ္ဒါပိတာ

ဗုဒ္ဓဝဿာ ၂၅၀၀ မရမ္မဝဿာ ၁၃၁၈ ၁၉၅၇

Mūlapaṇṇāsaṭṭhakathā

Dutiyabhāga

Mātikā	Piṭṭhaṅka
3. Opammavagga	
1. Kakacūpamasuttavaṇṇanā	1
2. Alagaddūpamasuttavaṇṇanā	9
3. Vammikasuttavaṇṇanā	26
4. Rathavinītasuttavaṇṇanā	40
Dhammagarubhāvavaṇṇanā	41
Appicchatādivaṇṇanā	44
Dvādasavidhasantosavaṇṇanā	47
Tividhapavivekavaṇṇanā	49
Pañcavidhasaṁsaggavaṇṇanā	50
Gāhagāhakādivaṇṇanā	52
Pañcalābhavaṇṇanā	54
Cārikādivaṇṇanā	54
Sattavisuddhipañhavaṇṇanā	60
Sattarathavinītavaṇṇanā	63
5. Nivāpasuttavaṇṇanā	65
6. Pāsarāsisuttavaṇṇanā	69
7. Cūḷahatthipadopamasuttavaṇṇanā	98
8. Mahāhatthipadopamasuttavaṇṇanā	121
9. Mahāsāropamasuttavaṇṇanā	134
10. Cūḷasāropamasuttavaṇṇanā	135

၁၄၀၆

သုတ္တန္တပိဋကေ မဇ္ဈိမနိကာယေ
မူလပဏ္ဏာသပါဠိယာ သံဝဏ္ဏနာဘူတာ
ဘဒ္ဒန္တမဟာဗုဒ္ဓဃောသတ္ထေရေန ကတာ
ပပဉ္စသူဒနီ နာမ

မူလပဏ္ဏာသဋ္ဌကထာ

(ဒုတိယော ဘာဂေါ)

မရမ္မရဋ္ဌေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိယာ
မုဒ္ဒဏယန္တာလယေ မုဒ္ဒါပိတာ

ဗုဒ္ဓဝဿေ ၂၅၀၁ မရမ္မဝဿေ ၁၃၁၉ ၁၉၅၇

Mātikā			Piṭṭhaṅka
4. Mahāyamakavagga			
1. Cūḷagosiṅgasuttavaṇṇanā	...	...	138
2. Mahāgosiṅgasuttavaṇṇanā	...	...	147
3. Mahāgopālakasuttavaṇṇanā	...	...	159
4. Cūḷagopālakasuttavaṇṇanā	...	...	167
5. Cūḷasaccakasuttavaṇṇanā	...	...	169
6. Mahāsaccakasuttavaṇṇanā	...	...	185
7. Cūḷataṇhāsaṅkhayasuttavaṇṇanā	...	...	196
8. Mahātaṇhāsaṅkhayasuttavaṇṇanā	...	...	205
9. Mahā-assapurasuttavaṇṇanā	...	...	212
10. Cūḷa-assapurasuttavaṇṇanā	...	...	225
5. Cūḷayamakavagga			
1. Sāleyyakasuttavaṇṇanā	...	...	227
2. Verañjakasuttavaṇṇanā	...	...	234
3. Mahāvedallasuttavaṇṇanā	...	...	234
4. Cūḷavedallasuttavaṇṇanā	...	...	255
5. Cūḷadhammasamādānasuttavaṇṇanā	...	...	269
6. Mahādhammasamādānasuttavaṇṇanā	...	...	273
7. Vīmaṁsakasuttavaṇṇanā	...	...	277
8. Kosambiyasuttavaṇṇanā	...	...	287
9. Brahmanimantanikasuttavaṇṇanā	...	...	302
10. Māratajjanīyasuttavaṇṇanā	...	...	312

Mūlapaṇṇāsaṭṭhakathāya dutiyabhāge mātikā niṭṭhitā.

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
၄-မဟာယမကဝဂ္ဂ			
၁-စူဠဂေါသိင်္ဂသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၃၈
၂-မဟာဂေါသိင်္ဂသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၇
၃-မဟာဂေါပါလကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၉
၄-စူဠဂေါပါလကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၇
၅-စူဠသစ္စကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၉
၆-မဟာသစ္စကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၈၅
၇-စူဠတဏှာသင်္ခယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၉၆
၈-မဟာတဏှာသင်္ခယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၀၅
၉-မဟာအဿပုရသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၂
၁၀-စူဠအဿပုရသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၂၅
၅-စူဠယမကဝဂ္ဂ			
၁-သာလေယျကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၂၇
၂-ဝေရဉ္ဇကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၃၄
၃-မဟာဝေဒလ္လသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၃၄
၄-စူဠဝေဒလ္လသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၅
၅-စူဠဓမ္မသမာဒါနသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆၉
၆-မဟာဓမ္မသမာဒါနသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၇၃
၇-ဝီမံသကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၇၇
၈-ကောသမ္ဗိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၈၇
၉-ဗြဟ္မနိမန္တနိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၀၂
၁၀-မာရတဇ္ဇနီယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၃၁၂

မူလပဏ္ဏာသဋ္ဌကထာယ ဒုတိယဘာဂေ

မာတိကာ နိဋ္ဌိတာ။

Majjhimanikāya

Mūlapaṇṇāsaṭṭhakathā

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

3. Opammavagga

1. Kakacūpamasuttavaṇṇanā

222. **Evaṁ me sutan**ti Kakacūpamasuttaṁ. Tattha **Moḷiyaphagguno**ti **moḷī**ti cūḷā vuccati. Yathāha—

“Chetvāna moḷiṁ varagandhavāsitaṁ,
Vehāyasaṁ ukkhipi Sakyapuṅgavo.
Ratanacaṅkoṭavarena vāsavo,
Sahassanetto sirasā paṭiggahī”ti.

Sā tassa gihikāle mahatī ahosi, tenassa **Moḷiyaphagguno**ti saṅkhā udapādi. Pabbajitampi naṁ teneva nāmena sañjānanti. **Ativelan**ti velaṁ atikkamitvā. Tattha kālavelā, sīmavelā, sīlavelāti tividhā velā. “Tāyaṁ velāyaṁ imaṁ udānaṁ udānesī”ti[1] ayaṁ kālavelā nāma. “Ṭhitadhammo velaṁ nātivattatī”ti[2] ayaṁ sīmavelā nāma. “Velā-anatikkamo setughāto”ti[3] ca “velā cesā avītikkamanaṭṭhenā”ti ca ayaṁ sīlavelā nāma. Taṁ tividhampi so atikkamiyeva. Bhikkhuniyo hi ovadituṁ kālo nāma atthi, so atthaṅgatepi

1. Vi 3. 2; Khu 1. 75 piṭṭhe. 2. Vi 4. 419; Khu 1. 140; Aṁ 3. 39 piṭṭhesu.
3. Abhi 1. 76 piṭṭhe.

မဇ္ဈိမနိကာယ

မူလပဏ္ဏာသဋ္ဌကထာ

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

၃-ဩပမ္မဝဂ္ဂ

၁-ကကစူပမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂၂။ **ဧဝံ မေ သုတန္တိ** ကကစူပမသုတ္တံ။ တတ္ထ **မောဠိယဖဂ္ဂုနော**တိ **မောဠီ**တိ စူဠာ ဝုစ္စတိ။ ယထာဟ—

“ဆေတွာန မောဠိံ ဝရဂန္ဓဝါသိတံ၊
ဝေဟာယသံ ဥက္ခိပိ သကျပုင်္ဂဝေါ။
ရတနစင်္ကောဋဝရေန ဝါသဝေါ၊
သဟဿနေတ္တော သိရသာ ပဋိဂ္ဂဟီ”တိ။

သာ တဿ ဂိဟိကာလေ မဟတီ အဟောသိ၊ တေနဿ **မောဠိယဖဂ္ဂုနော**တိ သင်္ခါ ဥဒပါဒိ။ ပဗ္ဗဇိတမ္ပိ နံ တေနေဝ နာမေန သဉ္ဇာနန္တိ။ **အတိဝေလန္တိ** ဝေလံ အတိက္ကမိတွာ။ တတ္ထ ကာလဝေလာ, သီမဝေလာ, သီလဝေလာတိ တိဝိဓာ ဝေလာ။ “တာယံ ဝေလာယံ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသီ”တိ[၁] အယံ ကာလဝေလာ နာမ။ “ဌိတဓမ္မော ဝေလံ နာတိဝတ္တတီ”တိ[၂] အယံ သီမဝေလာ နာမ။ “ဝေလာအနတိက္ကမော သေတုဃာတော”တိ[၃] စ “ဝေလာ စေသာ အဝီတိက္ကမနဋ္ဌေနာ”တိ စ အယံ သီလဝေလာ နာမ။ တံ တိဝိဓမ္ပိ သော အတိက္ကမိယေဝ။ ဘိက္ခုနိယော ဟိ ဩဝဒိတုံ ကာလော နာမ အတ္ထိ၊ သော အတ္ထင်္ဂတေပိ

၁-ဝိ ၃-၂၊ ခု ၁-၇၅-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဝိ ၄-၄၁၉၊ ခု ၁-၁၄၀၊ အံ ၃-၃၉-ပိဋ္ဌေသု။
၃-အဘိ ၁-၇၆-ပိဋ္ဌေ။

sūriye ovadanto taṁ kālavelampi atikkami. Bhikkhunīnaṁ ovāde pamāṇaṁ nāma atthi sīmā mariyādā, so uttarichappañcavācāhi ovadanto taṁ sīmavelampi atikkami. Kathento pana davasahagataṁ katvā duṭṭhullāpattipahonakaṁ katheti, evaṁ sīlavelampi atikkami.

Saṁsaṭṭhoti missībhūto samānasukhadukkho hutvā. **Sammukhā**ti purato. **Avaṇṇaṁ bhāsatī**ti tā pana pacanakoṭṭanādīni karontiyo disvā natthi imāsaṁ anāpatti nāma, imā bhikkhuniyo anācārā dubbacā[1] pagabbhāti aguṇaṁ katheti. **Adhikaraṇampi karotī**ti imesaṁ bhikkhūnaṁ imā bhikkhuniyo diṭṭhakālato paṭṭhāya akkhīni dayhanti, imasmiṁ vihāre pupphapūjā vā āsanadhovanaparibhaṇḍakaraṇādīni vā imāsaṁ vasena vattanti. Kuladhītaro etā lajjiniyo, tumhe imā[2] idañcidañca vadatha, ayaṁ nāma tumhākaṁ āpatti hoti, vinayadharānaṁ santikaṁ āgantvā vinicchayaṁ me dethāti adhikaraṇaṁ ākaḍḍhati.

Moḷiyaphaggunassa avaṇṇaṁ bhāsatīti natthi imassa bhikkhuno anāpatti nāma. Niccakālaṁ imassa pariveṇadvāraṁ[3] asuññaṁ bhikkhunīhīti aguṇaṁ katheti. **Adhikaraṇampi karontī**ti imesaṁ bhikkhūnaṁ Moḷiyaphaggunattherassa diṭṭhakālato paṭṭhāya akkhīni dayhanti. Imasmiṁ vihāre aññesaṁ vasanaṭṭhānaṁ oloketumpi na sakkā. Vihāraṁ āgatabhikkhuniyo ovādaṁ vā paṭisanthāraṁ vā uddesapadaṁ vā therameva nissāya labhanti, kulaputtako lajjī kukkuccako, evarūpaṁ nāma tumhe idañcidañca vadatha, etha vinayadharānaṁ santike vinicchayaṁ dethāti adhikaraṇaṁ ākaḍḍhanti.

So bhikkhu Bhagavantaṁ etadavocāti neva piyakamyatāya na bhedādhippāyena, atthakāmatāya avoca. Evaṁ kirassa ahosi "imassa bhikkhussa evaṁ saṁsaṭṭhassa viharato ayaso uppajjissati. So sāsanassāpi avaṇṇoyeva. Aññena pana kathito ayaṁ na oramissati, Bhagavatā dhammaṁ desetvā ovadito oramissatī"ti tassa atthakāmatāya Bhagavantaṁ etaṁ "āyasmā bhante"ti-ādivacanaṁ avoca.

223. **Āmantehī**ti jānāpehi. **Āmantetī**ti pakkosati.

1. Dubbatā (Sī) 2. Imāsaṁ (Syā) 3. Pariveṇaṭṭhānaṁ (Syā, Ka)

သူရိယေ ဩဝဒန္တော တံ ကာလဝေလမ္ပိ အတိက္ကမိ။ ဘိက္ခုနီနံ ဩဝါဒေ ပမာဏံ နာမ အတ္ထိ သီမာ မရိယာဒါ၊ သော ဥတ္တရိဆပ္ပဉ္စဝါစာဟိ ဩဝဒန္တော တံ သီမဝေလမ္ပိ အတိက္ကမိ။ ကထေန္တော ပန ဒဝသဟဂတံ ကတွာ ဒုဋ္ဌုလ္လာပတ္တိပဟောနကံ ကထေတိ၊ ဧဝံ သီလဝေလမ္ပိ အတိက္ကမိ။

သံသဋ္ဌောတိ မိဿီဘူတော သမာနသုခဒုက္ခော ဟုတွာ။ **သမ္မုခါ**တိ ပုရတော။ **အဝဏ္ဏံ ဘာသတီ**တိ တာ ပန ပစနကောဋ္ဋနာဒီနိ ကရောန္တိယော ဒိသွာ နတ္ထိ ဣမာသံ အနာပတ္တိ နာမ၊ ဣမာ ဘိက္ခုနိယော အနာစာရာ ဒုဗ္ဗစာ[၁] ပဂဗ္ဘာတိ အဂုဏံ ကထေတိ။ **အဓိကရဏမ္ပိ ကရောတီ**တိ ဣမေသံ ဘိက္ခူနံ ဣမာ ဘိက္ခုနိယော ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ အက္ခီနိ ဒယှန္တိ၊ ဣမသ္မိံ ဝိဟာရေ ပုပ္ဖပူဇာ ဝါ အာသနဓောဝနပရိဘဏ္ဍကရဏာဒီနိ ဝါ ဣမာသံ ဝသေန ဝတ္တန္တိ။ ကုလဓီတရော ဧတာ လဇ္ဇိနိယော၊ တုမှေ ဣမာ[၂] ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ဝဒထ၊ အယံ နာမ တုမှာကံ အာပတ္တိ ဟောတိ၊ ဝိနယဓရာနံ သန္တိကံ အာဂန္တွာ ဝိနိစ္ဆယံ မေ ဒေထာတိ အဓိကရဏံ အာကဍ္ဎတိ။

မောဠိယဖဂ္ဂုနဿ အဝဏ္ဏံ ဘာသတီတိ နတ္ထိ ဣမဿ ဘိက္ခုနော အနာပတ္တိ နာမ။ နိစ္စကာလံ ဣမဿ ပရိဝေဏဒွါရံ[၃] အသုညံ ဘိက္ခုနီဟီတိ အဂုဏံ ကထေတိ။ **အဓိကရဏမ္ပိ ကရောန္တီ**တိ ဣမေသံ ဘိက္ခူနံ မောဠိယဖဂ္ဂုနတ္ထေရဿ ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ အက္ခီနိ ဒယှန္တိ။ ဣမသ္မိံ ဝိဟာရေ အညေသံ ဝသနဋ္ဌာနံ ဩလောကေတုမ္ပိ န သက္ကာ။ ဝိဟာရံ အာဂတဘိက္ခုနိယော ဩဝါဒံ ဝါ ပဋိသန္ထာရံ ဝါ ဥဒ္ဒေသပဒံ ဝါ ထေရမေဝ နိဿာယ လဘန္တိ၊ ကုလပုတ္တကော လဇ္ဇီ ကုက္ကုစ္စကော၊ ဧဝရူပံ နာမ တုမှေ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ဝဒထ၊ ဧထ ဝိနယဓရာနံ သန္တိကေ ဝိနိစ္ဆယံ ဒေထာတိ အဓိကရဏံ အာကဍ္ဎန္တိ။

သော ဘိက္ခု ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစာတိ နေဝ ပိယကမျတာယ န ဘေဒါဓိပ္ပါယေန၊ အတ္ထကာမတာယ အဝေါစ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "ဣမဿ ဘိက္ခုဿ ဧဝံ သံသဋ္ဌဿ ဝိဟရတော အယသော ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ။ သော သာသနဿာပိ အဝဏ္ဏောယေဝ။ အညေန ပန ကထိတော အယံ န ဩရမိဿတိ၊ ဘဂဝတာ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ဩဝဒိတော ဩရမိဿတီ"တိ တဿ အတ္ထကာမတာယ ဘဂဝန္တံ ဧတံ "အာယသ္မာ ဘန္တေ"တိအာဒိဝစနံ အဝေါစ။

၂၂၃။ **အာမန္တေဟီ**တိ ဇာနာပေဟိ။ **အာမန္တေတီ**တိ ပက္ကောသတိ။

၁-ဒုဗ္ဗတာ (သီ) ၂-ဣမာသံ (သျာ) ၃-ပရိဝေဏဋ္ဌာနံ (သျာ၊ က)

224. **Saddhā**ti saddhāya. **Tasmā**ti yasmā tvaṁ kulaputto ceva saddhāpabbajito ca, yasmā vā te etāhi saddhiṁ saṁsaṭṭhassa viharato ye tā akkosissanti vā, paharissanti vā, tesu domanassaṁ uppajjissati, saṁsagge pahīne nuppajjissati, tasmā. **Tatrā**ti tasmiṁ avaṇṇabhāsane. **Gehasitā**ti pañcakāmaguṇanissitā. **Chandā**ti taṇhāchandāpi paṭighachandāpi. **Vipariṇatan**ti rattampi cittaṁ vipariṇataṁ. Duṭṭhampi, mūḷhampi cittaṁ vipariṇataṁ. Idha pana taṇhāchandavasena rattampi vaṭṭati, paṭighachandavasena duṭṭhampi vaṭṭati. **Hitānukampī**ti hitena anukampamāno hitena pharamāno. **Na dosantaro**ti na dosacitto bhavissāmi.

225. **Atha kho Bhagavā**ti kasmā ārabhi? Phaggunassa kira ettakaṁ ovādaṁ sutvāpi[1] “bhikkhunisaṁsaggato oramissāmi viramissāmī”ti cittampi na uppannaṁ, Bhagavatā pana saddhiṁ paṭāṇī viya paṭiviruddho aṭṭhāsi, athassa Bhagavato yathā nāma jighacchitassa bhojane, pipāsitassa pānīye, sītena phuṭṭhassa uṇhe dukkhitassa sukhe patthanā uppajjati, evameva imaṁ dubbacaṁ bhikkhuṁ disvā paṭhamabodhiyaṁ subbacā[2] bhikkhū āpāthaṁ āgamiṁsu. Atha tesaṁ vaṇṇaṁ kathetukāmo hutvā imaṁ desanaṁ ārabhi.

Tattha **ārādhayiṁsū**ti gaṇhiṁsu pūrayiṁsu. **Ekaṁ samayan**ti ekasmiṁ samaye. **Ekāsanabhojanan**ti ekaṁ purebhattabhojanaṁ. Sūriyuggamanato hi yāva majjhanhikā sattakkhattuṁ[3] bhuttabhojanampi idha ekāsanabhojananteva adhippetaṁ. **Appābādhatan**ti nirābādhataṁ. **Appātaṅkatan**ti niddukkhataṁ. **Lahuṭṭhānan**ti sarīrassa sallahukaṁ uṭṭhānaṁ. **Balan**ti kāyabalaṁ. **Phāsuvihāran**ti kāyassa sukhavihāraṁ. Iminā kiṁ kathitaṁ? Divā vikālabhojanaṁ pajahāpitakālo kathito. Bhaddālisutte pana rattiṁ vikālabhojanaṁ pajahāpitakālo kathito. Imāni hi dve bhojanāni Bhagavā na ekappahārena pajahāpesi. Kasmā? Imāneva hi dve bhojanāni vaṭṭe sattānaṁ āciṇṇāni. Santi kulaputtā sukhumālā, te ekato dvepi bhojanāni pajahantā kilamanti. Tasmā ekato apajahāpetvā ekasmiṁ kāle divā vikālabhojanaṁ, ekasmiṁ rattiṁ vikālabhojananti visuṁ pajahāpesi. Tesu idha divā vikālabhojanaṁ pajahāpitakālo

---

1. Katvāpi (Syā, Ka)
2. Subbacāpi (Sī, Syā)
3. Satakkhattuṁ (Sī), dasakkhattuṁ (Syā)

၂၂၄။ **သဒ္ဓါ**တိ သဒ္ဓါယ။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ တွံ ကုလပုတ္တော စေဝ သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတော စ၊ ယသ္မာ ဝါ တေ ဧတာဟိ သဒ္ဓိံ သံသဋ္ဌဿ ဝိဟရတော ယေ တာ အက္ကောသိဿန္တိ ဝါ၊ ပဟရိဿန္တိ ဝါ၊ တေသု ဒေါမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ သံသဂ္ဂေ ပဟီနေ နုပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တသ္မာ။ **တတြာ**တိ တသ္မိံ အဝဏ္ဏဘာသနေ။ **ဂေဟသိတာ**တိ ပဉ္စကာမဂုဏနိဿိတာ။ **ဆန္ဒာ**တိ တဏှာဆန္ဒာပိ ပဋိဃဆန္ဒာပိ။ **ဝိပရိဏတ**န္တိ ရတ္တမ္ပိ စိတ္တံ ဝိပရိဏတံ။ ဒုဋ္ဌမ္ပိ၊ မူဠှမ္ပိ စိတ္တံ ဝိပရိဏတံ။ ဣဓ ပန တဏှာဆန္ဒဝသေန ရတ္တမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ၊ ပဋိဃဆန္ဒဝသေန ဒုဋ္ဌမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။ **ဟိတာနုကမ္ပီ**တိ ဟိတေန အနုကမ္ပမာနော ဟိတေန ဖရမာနော။ **န ဒေါသန္တရော**တိ န ဒေါသစိတ္တော ဘဝိဿာမိ။

၂၂၅။ **အထ ခေါ ဘဂဝါ**တိ ကသ္မာ အာရဘိ? ဖဂ္ဂုနဿ ကိရ ဧတ္တကံ ဩဝါဒံ သုတွာပိ[၁] “ဘိက္ခုနိသံသဂ္ဂတော ဩရမိဿာမိ ဝိရမိဿာမီ”တိ စိတ္တမ္ပိ န ဥပ္ပန္နံ၊ ဘဂဝတာ ပန သဒ္ဓိံ ပဋာဏီ ဝိယ ပဋိဝိရုဒ္ဓေါ အဋ္ဌာသိ၊ အထဿ ဘဂဝတော ယထာ နာမ ဇိဃစ္ဆိတဿ ဘောဇနေ, ပိပါသိတဿ ပါနီယေ, သီတေန ဖုဋ္ဌဿ ဥဏှေ ဒုက္ခိတဿ သုခေ ပတ္ထနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဧဝမေဝ ဣမံ ဒုဗ္ဗစံ ဘိက္ခုံ ဒိသွာ ပဌမဗောဓိယံ သုဗ္ဗစာ[၂] ဘိက္ခူ အာပါထံ အာဂမိံသု။ အထ တေသံ ဝဏ္ဏံ ကထေတုကာမော ဟုတွာ ဣမံ ဒေသနံ အာရဘိ။

တတ္ထ **အာရာဓယိံသူ**တိ ဂဏှိံသု ပူရယိံသု။ **ဧကံ သမယ**န္တိ ဧကသ္မိံ သမယေ။ **ဧကာသနဘောဇန**န္တိ ဧကံ ပုရေဘတ္တဘောဇနံ။ သူရိယုဂ္ဂမနတော ဟိ ယာဝ မဇ္ဈန္ဟိကာ သတ္တက္ခတ္တုံ[၃] ဘုတ္တဘောဇနမ္ပိ ဣဓ ဧကာသနဘောဇနန္တေဝ အဓိပ္ပေတံ။ **အပ္ပါဗာဓတ**န္တိ နိရာဗာဓတံ။ **အပ္ပါတင်္ကတ**န္တိ နိဒ္ဒုက္ခတံ။ **လဟုဋ္ဌာန**န္တိ သရီရဿ သလ္လဟုကံ ဥဋ္ဌာနံ။ **ဗလ**န္တိ ကာယဗလံ။ **ဖာသုဝိဟာရ**န္တိ ကာယဿ သုခဝိဟာရံ။ ဣမိနာ ကိံ ကထိတံ? ဒိဝါ ဝိကာလဘောဇနံ ပဇဟာပိတကာလော ကထိတော။ ဘဒ္ဒါလိသုတ္တေ ပန ရတ္တိံ ဝိကာလဘောဇနံ ပဇဟာပိတကာလော ကထိတော။ ဣမာနိ ဟိ ဒွေ ဘောဇနာနိ ဘဂဝါ န ဧကပ္ပဟာရေန ပဇဟာပေသိ။ ကသ္မာ? ဣမာနေဝ ဟိ ဒွေ ဘောဇနာနိ ဝဋ္ဋေ သတ္တာနံ အာစိဏ္ဏာနိ။ သန္တိ ကုလပုတ္တာ သုခုမာလာ၊ တေ ဧကတော ဒွေပိ ဘောဇနာနိ ပဇဟန္တာ ကိလမန္တိ။ တသ္မာ ဧကတော အပဇဟာပေတွာ ဧကသ္မိံ ကာလေ ဒိဝါ ဝိကာလဘောဇနံ၊ ဧကသ္မိံ ရတ္တိံ ဝိကာလဘောဇနန္တိ ဝိသုံ ပဇဟာပေသိ။ တေသု ဣဓ ဒိဝါ ဝိကာလဘောဇနံ ပဇဟာပိတကာလော

၁-ကတွာပိ (သျာ၊ က) ၂-သုဗ္ဗစာပိ (သီ၊ သျာ) ၃-သတက္ခတ္တုံ (သီ)၊ ဒသက္ခတ္တုံ (သျာ)

kathito. Tattha yasmā Buddhā na bhayaṁ dassetvā tajjetvā pajahāpenti, ānisaṁsaṁ pana dassetvā pajahāpenti, evaṁ hi sattā sukhena pajahanti. Tasmā ānisaṁsaṁ dassento ime pañca guṇe dassesi. **Anusāsanī karaṇīyā**ti punappunaṁ sāsane kattabbaṁ nāhosi. “Idaṁ karotha idaṁ mā karothā”ti satuppādakaraṇīyamattameva ahosi. Tāvattakeneva te kattabbaṁ akaṁsu, pahātabbaṁ pajahiṁsu, paṭhamabodhiyaṁ bhikkhave subbacā bhikkhū ahesuṁ assavā ovādapaṭikarāti.

Idāni nesaṁ subbacabhāvadīpikaṁ upamaṁ āharanto **seyyathāpī**ti-ādimāha. Tattha **subhūmiyan**ti samabhūmiyaṁ. “Subhūmyaṁ sukhette vihatakhāṇuke bījāni patiṭṭhapeyyā”ti[1] ettha pana maṇḍabhūmi subhūmīti ātatā. **Catumahāpathe**ti dvinnaṁ mahāmaggānaṁ vinivijjhitvā gataṭṭhāne. **Ājaññaratho**ti vinīta-assaratho. **Odhastapatodo**ti yathā rathaṁ abhiruhitvā ṭhitena sakkā hoti gaṇhituṁ, evaṁ ālambanaṁ nissāya tiriyato ṭhapitapatodo. **Yoggācariyo**ti assācariyo. Sveva assadamme sāretīti **assadammasārathi. Yenicchakan**ti yena yena maggena icchati. **Yadicchakan**ti yaṁ yaṁ gatiṁ icchati. **Sāreyyā**ti ujukaṁ purato peseyya. **Paccāsāreyyā**ti paṭinivatteyya.

Evameva khoti yathā hi so yoggācariyo yena yena maggena gamanaṁ icchati, taṁ taṁ assā āruḷhāva honti. Yāya yāya ca gatiyā icchati, sā sā gati gahitāva hoti. Rathaṁ pesetvā assā neva vāretabbā na vijjhitabbā honti. Kevalaṁ tesaṁ same bhūmibhāge khuresu nimittaṁ ṭhapetvā gamanameva passitabbaṁ hoti. Evaṁ mayhampi tesu bhikkhūsu punappunaṁ vattabbaṁ nāhosi. Idaṁ karotha idaṁ mā karothāti satuppādanamattameva kattabbaṁ hoti. Tehipi tāvadeva kattabbaṁ katameva hoti, akattabbaṁ jahitameva. **Tasmā**ti yasmā subbacā yuttayānapaṭibhāgā hutvā satuppādanamatteneva pajahiṁsu, tasmā tumhepi pajahathāti attho. **Elaṇḍehī**ti elaṇḍā kira sāladūsanā honti, tasmā evamāha. **Visodheyyā**ti elaṇḍe ceva aññā ca valliyo chinditvā bahi nīharaṇena sodheyya. **Sujātā**ti susaṇṭhitā. **Sammā parihareyyā**ti mariyādaṁ bandhitvā udakāsiñcanenapi kālenakālaṁ

1. Dī 2. 280 piṭṭhe.

ကထိတော။ တတ္ထ ယသ္မာ ဗုဒ္ဓါ န ဘယံ ဒဿေတွာ တဇ္ဇေတွာ ပဇဟာပေန္တိ၊ အာနိသံသံ ပန ဒဿေတွာ ပဇဟာပေန္တိ၊ ဧဝံ ဟိ သတ္တာ သုခေန ပဇဟန္တိ။ တသ္မာ အာနိသံသံ ဒဿေန္တော ဣမေ ပဉ္စ ဂုဏေ ဒဿေသိ။ **အနုသာသနီ ကရဏီယာ**တိ ပုနပ္ပုနံ သာသနေ ကတ္တဗ္ဗံ နာဟောသိ။ “ဣဒံ ကရောထ ဣဒံ မာ ကရောထာ”တိ သတုပ္ပါဒကရဏီယမတ္တမေဝ အဟောသိ။ တာဝတ္တကေနေဝ တေ ကတ္တဗ္ဗံ အကံသု၊ ပဟာတဗ္ဗံ ပဇဟိံသု၊ ပဌမဗောဓိယံ ဘိက္ခဝေ သုဗ္ဗစာ ဘိက္ခူ အဟေသုံ အဿဝါ ဩဝါဒပဋိကရာတိ။

ဣဒါနိ နေသံ သုဗ္ဗစဘာဝဒီပိကံ ဥပမံ အာဟရန္တော **သေယျထာပီ**တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သုဘူမိယန္တိ** သမဘူမိယံ။ “သုဘူမျံ သုခေတ္တေ ဝိဟတခါဏုကေ ဗီဇာနိ ပတိဋ္ဌပေယျာ”တိ[1] ဧတ္ထ ပန မဏ္ဍဘူမိ သုဘူမီတိ အာဂတာ။ **စတုမဟာပထေ**တိ ဒွိန္နံ မဟာမဂ္ဂါနံ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ ဂတဋ္ဌာနေ။ **အာဇည-ရထော**တိ ဝိနီတအဿရထော။ **ဩဓဿပတောဒေါ**တိ ယထာ ရထံ အဘိ-ရုဟိတွာ ဌိတေန သက္ကာ ဟောတိ ဂဏှိတုံ၊ ဧဝံ အာလမ္ဗနံ နိဿာယ တိရိယတော ဌပိတပတောဒေါ။ **ယောဂ္ဂါစရိယော**တိ အဿာစရိယော။ သွေဝ အဿဒမ္မေ သာရေတီတိ **အဿဒမ္မသာရထိ။ ယေနိစ္ဆကန္တိ** ယေန ယေန မဂ္ဂေန ဣစ္ဆတိ။ **ယဒိစ္ဆကန္တိ** ယံ ယံ ဂတိံ ဣစ္ဆတိ။ **သာရေယျာ**တိ ဥဇုကံ ပုရတော ပေသေယျ။ **ပစ္စာသာရေယျာ**တိ ပဋိနိဝတ္တေယျ။

ဧဝမေဝ ခေါတိ ယထာ ဟိ သော ယောဂ္ဂါစရိယော ယေန ယေန မဂ္ဂေန ဂမနံ ဣစ္ဆတိ၊ တံ တံ အဿာ အာရုဠှာဝ ဟောန္တိ။ ယာယ ယာယ စ ဂတိယာ ဣစ္ဆတိ၊ သာ သာ ဂတိ ဂဟိတာဝ ဟောတိ။ ရထံ ပေသေတွာ အဿာ နေဝ ဝါရေတဗ္ဗာ န ဝိဇ္ဈိတဗ္ဗာ ဟောန္တိ။ ကေဝလံ တေသံ သမေ ဘူမိဘာဂေ ခုရေသု နိမိတ္တံ ဌပေတွာ ဂမနမေဝ ပဿိတဗ္ဗံ ဟောတိ။ ဧဝံ မယှမ္ပိ တေသု ဘိက္ခူသု ပုနပ္ပုနံ ဝတ္တဗ္ဗံ နာဟောသိ။ ဣဒံ ကရောထ ဣဒံ မာ ကရောထာတိ သတုပ္ပါဒနမတ္တမေဝ ကတ္တဗ္ဗံ ဟောတိ။ တေဟိပိ တာဝဒေဝ ကတ္တဗ္ဗံ ကတမေဝ ဟောတိ၊ အကတ္တဗ္ဗံ ဇဟိတမေဝ။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ သုဗ္ဗစာ ယုတ္တယာန-ပဋိဘာဂါ ဟုတွာ သတုပ္ပါဒနမတ္တေနေဝ ပဇဟိံသု၊ တသ္မာ တုမှေပိ ပဇဟထာတိ အတ္ထော။ **ဧလဏ္ဍေဟီ**တိ ဧလဏ္ဍာ ကိရ သာလဒူသနာ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **ဝိသောဓေယျာ**တိ ဧလဏ္ဍေ စေဝ အညာ စ ဝလ္လိယော ဆိန္ဒိတွာ ဗဟိ နီဟရဏေန သောဓေယျ။ **သုဇာတာ**တိ သုသဏ္ဌိတာ။ **သမ္မာ ပရိဟရေယျာ**တိ မရိယာဒံ ဗန္ဓိတွာ ဥဒကာသိဉ္စနေနပိ ကာလေနကာလံ

၁-ဒီ ၂-၂၈၀-ပိဋ္ဌေ။

mūlamūle khaṇanenapi[1] valligumbādicchedanenapi kipillapūṭakaharaṇenapi makkaṭakajālasukkhadaṇḍakaharaṇenapi sammā vaḍḍhetvā poseyya. **Vuddhi**-ādīni vuttatthāneva.

226. Idāni akkhantiyā dosaṁ dassento **bhūtapubban**ti-ādimāha. Tattha **Vedehikā**ti Videharaṭṭhavāsikassa dhītā. Atha vā **vedo**ti paññā vuccati, vedena īhati iriyatīti **vedehikā,** paṇḍitāti attho. **Gahapatānī**ti gharasāminī. **Kittisaddo**ti kittighoso. **Soratā**ti soraccena samannāgatā. **Nivātā**ti nivātavutti. **Upasantā**ti nibbutā. **Dakkhā**ti bhattapacanasayanattharaṇadīpujjalanādikammesu chekā. **Analasā**ti uṭṭhāhikā. **Susaṁvihitakammantā**ti suṭṭhu saṁvihitakammantā[2]. Ekā analasā hoti, yaṁ yaṁ pana bhājanaṁ gaṇhāti, taṁ taṁ bhindati vā chiddaṁ vā karoti, ayaṁ na tādisāti dasseti.

Divā uṭṭhāsīti pātova kattabbāni dhenuduhanādikammāni akatvā ussūre uṭṭhitā. **He je kāḷī**ti are kāḷi. **Kiṁ je divā uṭṭhāsī**ti kiṁ te kiñci aphāsukaṁ atthi, kiṁ divā uṭṭhāsīti. **No vata re kiñcī**ti are yadi te na kiñci aphāsukaṁ atthi, neva sīsaṁ rujjhati, na piṭṭhi, atha kasmā pāpi dāsi[3] divā uṭṭhāsīti kupitā anattamanā bhākuṭiṁ akāsi. **Divātaraṁ uṭṭhāsī**ti punadivase ussūrataraṁ uṭṭhāsi. **Anattamanavācan**ti are pāpi dāsi attano pamāṇaṁ na jānāsi, kiṁ aggiṁ sītoti maññasi[4], idāni taṁ sikkhāpessāmīti-ādīni vadamānā kupitavacanaṁ nicchāresi.

Paṭivisakānanti sāmantagehavāsīnaṁ. **Ujjhāpesī**ti avajānāpesi. **Caṇḍī**ti asoratā kibbisā. Iti yattakā guṇā, tato diguṇā dosā uppajjiṁsu. Guṇā nāma saṇikaṁ saṇikaṁ āgacchanti, dosā ekadivaseneva patthaṭā honti. **Soratasorato**ti ativiya sorato, sotāpanno nu kho, sakadāgāmī anāgāmī arahā nu khoti vattabbataṁ āpajjati. **Phusantī**ti phusantā ghaṭṭentā āpāthaṁ āgacchanti.

---

1. Mūlapalikhaṇanenapi (Sī)
2. Suṭṭhapitakammantā (Sī), suṭṭhu ṭhapitakammantā (Syā)
3. Pāpadāsi (Syā)
4. Sītoti maññati (Sī), atisītoti maññasi (Syā)

မူလမူလေ ခဏနေနပိ[၁] ဝလ္လိဂုမ္ဗာဒိစ္ဆေဒနေနပိ ကိပိလ္လပူဋကဟရဏေနပိ မက္ကဋကဇာလသုက္ခဒဏ္ဍကဟရဏေနပိ သမ္မာ ဝဍ္ဎေတွာ ပေါသေယျ။ **ဝုဍ္ဎိ**-အာဒီနိ ဝုတ္တတ္ထာနေဝ။

၂၂၆။ ဣဒါနိ အက္ခန္တိယာ ဒေါသံ ဒဿေန္တော **ဘူတပုဗ္ဗန္တိ**အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဝေဒေဟိကာ**တိ ဝိဒေဟရဋ္ဌဝါသိကဿ ဓီတာ။ အထ ဝါ **ဝေဒေါ**တိ ပညာ ဝုစ္စတိ၊ ဝေဒေန ဤဟတိ ဣရိယတီတိ **ဝေဒေဟိကာ၊** ပဏ္ဍိတာတိ အတ္ထော။ **ဂဟပတာနီ**တိ ဃရသာမိနီ။ **ကိတ္တိသဒ္ဒေါ**တိ ကိတ္တိဃောသော။ **သောရတာ**တိ သောရစ္စေန သမန္နာဂတာ။ **နိဝါတာ**တိ နိဝါတဝုတ္တိ။ **ဥပသန္တာ**တိ နိဗ္ဗုတာ။ **ဒက္ခာ**တိ ဘတ္တပစနသယနတ္ထရဏဒီပုဇ္ဇလနာဒိကမ္မေသု ဆေကာ။ **အနလသာ**တိ ဥဋ္ဌာဟိကာ။ **သုသံဝိဟိတကမ္မန္တာ**တိ သုဋ္ဌု သံဝိဟိတကမ္မန္တာ[၂]။ ဧကာ အနလသာ ဟောတိ၊ ယံ ယံ ပန ဘာဇနံ ဂဏှာတိ၊ တံ တံ ဘိန္ဒတိ ဝါ ဆိဒ္ဒံ ဝါ ကရောတိ၊ အယံ န တာဒိသာတိ ဒဿေတိ။

ဒိဝါ ဥဋ္ဌာသီတိ ပါတောဝ ကတ္တဗ္ဗာနိ ဓေနုဒုဟနာဒိကမ္မာနိ အကတွာ ဥဿူရေ ဥဋ္ဌိတာ။ **ဟေ ဇေ ကာဠီ**တိ အရေ ကာဠိ။ **ကိံ ဇေ ဒိဝါ ဥဋ္ဌာသီ**တိ ကိံ တေ ကိဉ္စိ အဖာသုကံ အတ္ထိ၊ ကိံ ဒိဝါ ဥဋ္ဌာသီတိ။ **နော ဝတ ရေ ကိဉ္စီ**တိ အရေ ယဒိ တေ န ကိဉ္စိ အဖာသုကံ အတ္ထိ၊ နေဝ သီသံ ရုဇ္ဈတိ၊ န ပိဋ္ဌိ၊ အထ ကသ္မာ ပါပိ ဒါသိ[၃] ဒိဝါ ဥဋ္ဌာသီတိ ကုပိတာ အနတ္တမနာ ဘာကုဋိံ အကာသိ။ **ဒိဝါတရံ ဥဋ္ဌာသီ**တိ ပုနဒိဝသေ ဥဿူရတရံ ဥဋ္ဌာသိ။ **အနတ္တမနဝါစ**န္တိ အရေ ပါပိ ဒါသိ အတ္တနော ပမာဏံ န ဇာနာသိ၊ ကိံ အဂ္ဂိံ သီတောတိ မညသိ[၄]၊ ဣဒါနိ တံ သိက္ခာပေဿာမီတိအာဒီနိ ဝဒမာနာ ကုပိတဝစနံ နိစ္ဆာရေသိ။

ပဋိဝိသကာနန္တိ သာမန္တဂေဟဝါသီနံ။ **ဥဇ္ဈာပေသီ**တိ အဝဇာနာပေသိ။ **စဏ္ဍီ**တိ အသောရတာ ကိဗ္ဗိသာ။ ဣတိ ယတ္တကာ ဂုဏာ၊ တတော ဒိဂုဏာ ဒေါသာ ဥပ္ပဇ္ဇိံသု။ ဂုဏာ နာမ သဏိကံ သဏိကံ အာဂစ္ဆန္တိ၊ ဒေါသာ ဧကဒိဝသေနေဝ ပတ္ထဋာ ဟောန္တိ။ **သောရတသောရတော**တိ အတိဝိယ သောရတော၊ သောတာပန္နော နု ခေါ၊ သကဒါဂါမီ အနာဂါမီ အရဟာ နု ခေါတိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇတိ။ **ဖုသန္တီ**တိ ဖုသန္တာ ဃဋ္ဋေန္တာ အာပါထံ အာဂစ္ဆန္တိ။

၁-မူလပလိခဏနေနပိ (သီ)
၂-သုဋ္ဌပိတကမ္မန္တာ (သီ)၊ သုဋ္ဌု ဌပိတကမ္မန္တာ (သျာ)
၃-ပါပဒါသိ (သျာ)
၄-သီတောတိ မညတိ (သီ)၊ အတိသီတောတိ မညသိ (သျာ)

Atha bhikkhu soratoti veditabboti atha adhivāsanakkhantiyaṁ ṭhito bhikkhu soratoti veditabbo. **Yo cīvara -pa- parikkhārahetū**ti yo etāni cīvarādīni paṇītapaṇītāni labhanto pādaparikammapiṭṭhiparikammādīni ekavacaneneva karoti. **Alabhamāno**ti yathā pubbe labhati, evaṁ alabhanto. **Dhammaññeva sakkaronto**ti dhammaṁyeva sakkāraṁ sukatakāraṁ karonto. **Garuṁ karonto**ti garubhāriyaṁ karonto. **Mānento**ti manena piyaṁ karonto. **Pūjento**ti paccayapūjāya pūjento. **Apacāyamāno**ti dhammaṁyeva apacāyamāno apacitiṁ nīcavuttiṁ dassento.

227. Evaṁ akkhantiyā dosaṁ dassetvā idāni ye adhivāsenti, te evaṁ adhivāsentīti pañca vacanapathe dassento **pañcime bhikkhave**ti-ādimāha. Tattha **kālenā**ti yuttapattakālena. **Bhūtenā**ti satā vijjamānena. **Saṇhenā**ti sammaṭṭhena[1]. **Atthasañhitenā**ti atthanissitena kāraṇanissitena. **Akālenā**ti-ādīni tesaṁyeva paṭipakkhavasena veditabbāni. **Mettacittā**ti uppannamettacittā hutvā. **Dosantarā**ti duṭṭhacittā, abbhantare uppannadosā hutvā. **Tatrā**ti tesu vacanapathesu. **Pharitvā**ti adhimuccitvā. **Tadārammaṇañcā**ti kathaṁ tadārammaṇaṁ sabbāvantaṁ lokaṁ karoti? Pañca vacanapathe gahetvā āgataṁ puggalaṁ mettacittassa ārammaṇaṁ katvā puna tasseva mettacittassa avasesasatte ārammaṇaṁ karonto sabbāvantaṁ lokaṁ tadārammaṇaṁ karoti nāma. Tatrāyaṁ vacanattho. **Tadārammaṇañcā**ti tasseva mettacittassa ārammaṇaṁ katvā. **Sabbāvantan**ti sabbasattavantaṁ. **Lokan**ti sattalokaṁ. **Vipulenā**ti anekasattārammaṇena. **Mahaggatenā**ti mahaggatabhūmikena. **Appamāṇenā**ti subhāvitena. **Averenā**ti niddosena. **Abyābajjhenā**ti[2] niddukkhena. **Pharitvā viharissāmā**ti evarūpena mettāsahagatena cetasā tañca puggalaṁ sabbaṁ ca lokaṁ tassa cittassa ārammaṇaṁ katvā adhimuccitvā viharissāma.

228. Idāni tadatthadīpikaṁ upamaṁ āharanto **seyyathāpī**ti-ādimāha. Tattha **apathavin**ti nippathaviṁ karissāmīti attho. **Tatra**

1. Maṭṭhena (Sī, Syā)
2. Abyāpajjhenāti (Sī, Syā)

အထ ဘိက္ခု သောရတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗောတိ အထ အဓိဝါသနက္ခန္တိယံ ဌိတော ဘိက္ခု သောရတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ယော စီဝရ။ပ။ ပရိက္ခာရဟေတူ**တိ ယော ဧတာနိ စီဝရာဒီနိ ပဏီတပဏီတာနိ လဘန္တော ပါဒပရိကမ္မပိဋ္ဌိပရိကမ္မာဒီနိ ဧကဝစနေနေဝ ကရောတိ။ **အလဘမာနော**တိ ယထာ ပုဗ္ဗေ လဘတိ၊ ဧဝံ အလဘန္တော။ **ဓမ္မညေဝ သက္ကရောန္တော**တိ ဓမ္မံယေဝ သက္ကာရံ သုကတကာရံ ကရောန္တော။ **ဂရုံ ကရောန္တော**တိ ဂရုဘာရိယံ ကရောန္တော။ **မာနေန္တော**တိ မနေန ပိယံ ကရောန္တော။ **ပူဇေန္တော**တိ ပစ္စယပူဇာယ ပူဇေန္တော။ **အပစာယမာနော**တိ ဓမ္မံယေဝ အပစာယမာနော အပစိတိံ နီစဝုတ္တိံ ဒဿေန္တော။

၂၂၇။ ဧဝံ အက္ခန္တိယာ ဒေါသံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ယေ အဓိဝါသေန္တိ၊ တေ ဧဝံ အဓိဝါသေန္တီတိ ပဉ္စ ဝစနပထေ ဒဿေန္တော **ပဉ္စိမေ ဘိက္ခဝေ**တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ကာလေနာ**တိ ယုတ္တပတ္တကာလေန။ **ဘူတေနာ**တိ သတာ ဝိဇ္ဇမာနေန။ **သဏှေနာ**တိ သမ္မဋ္ဌေန[၁]။ **အတ္ထသဉှိတေနာ**တိ အတ္ထနိဿိတေန ကာရဏနိဿိတေန။ **အကာလေနာ**တိအာဒီနိ တေသံယေဝ ပဋိပက္ခဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ **မေတ္တစိတ္တာ**တိ ဥပ္ပန္နမေတ္တစိတ္တာ ဟုတွာ။ **ဒေါသန္တရာ**တိ ဒုဋ္ဌစိတ္တာ၊ အဗ္ဘန္တရေ ဥပ္ပန္နဒေါသာ ဟုတွာ။ **တတြာ**တိ တေသု ဝစနပထေသု။ **ဖရိတွာ**တိ အဓိမုစ္စိတွာ။ **တဒါရမ္မဏဉ္စာ**တိ ကထံ တဒါရမ္မဏံ သဗ္ဗာဝန္တံ လောကံ ကရောတိ? ပဉ္စ ဝစနပထေ ဂဟေတွာ အာဂတံ ပုဂ္ဂလံ မေတ္တစိတ္တဿ အာရမ္မဏံ ကတွာ ပုန တဿေဝ မေတ္တစိတ္တဿ အဝသေသသတ္တေ အာရမ္မဏံ ကရောန္တော သဗ္ဗာဝန္တံ လောကံ တဒါရမ္မဏံ ကရောတိ နာမ။ တတြာယံ ဝစနတ္ထော။ **တဒါရမ္မဏဉ္စာ**တိ တဿေဝ မေတ္တစိတ္တဿ အာရမ္မဏံ ကတွာ။ **သဗ္ဗာဝန္တန္တိ** သဗ္ဗသတ္တဝန္တံ။ **လောကန္တိ** သတ္တလောကံ။ **ဝိပုလေနာ**တိ အနေကသတ္တာရမ္မဏေန။ **မဟဂ္ဂတေနာ**တိ မဟဂ္ဂတဘူမိကေန။ **အပ္ပမာဏေနာ**တိ သုဘာဝိတေန။ **အဝေရေနာ**တိ နိဒ္ဒေါသေန။ **အဗျာဗဇ္ဈေနာ**တိ[၂] နိဒ္ဒုက္ခေန။ **ဖရိတွာ ဝိဟရိဿာမာ**တိ ဧဝရူပေန မေတ္တာသဟဂတေန စေတသာ တဉ္စ ပုဂ္ဂလံ သဗ္ဗံ စ လောကံ တဿ စိတ္တဿ အာရမ္မဏံ ကတွာ အဓိမုစ္စိတွာ ဝိဟရိဿာမ။

၂၂၈။ ဣဒါနိ တဒတ္ထဒီပိကံ ဥပမံ အာဟရန္တော **သေယျထာပီ**တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အပထဝိန္တိ** နိပ္ပထဝိံ ကရိဿာမီတိ အတ္ထော။ **တတြ**

၁-မဋ္ဌေန (သီ၊ သျာ)
၂-အဗျာပဇ္ဈေနာတိ (သီ၊ သျာ)

tatrāti tasmiṁ tasmiṁ ṭhāne. **Vikireyyā**ti pacchiyā paṁsuṁ uddharitvā bījāni viya vikireyya. **Oṭṭhubheyyā**ti kheḷaṁ pāteyya. **Apathaviṁ kareyyā**ti evaṁ kāyena ca vācāya ca payogaṁ katvāpi sakkuṇeyya apathaviṁ kātunti? **Gambhīrā**ti bahalattena dviyojanasatasahassāni cattāri ca nahutāni gambhīrā. **Appameyyā**ti tiriyaṁ pana aparicchinnā. **Evameva kho**ti ettha idaṁ opammasaṁsandanaṁ—pathavī viya hi mettacittaṁ daṭṭhabbaṁ. Kudālapiṭakaṁ gahetvā āgatapuriso viya pañca vacanapathe gahetvā āgatapuggalo. Yathā so kudālapiṭakena mahāpathaviṁ apathaviṁ kātuṁ na sakkoti, evaṁ vo[1] pañca vacanapathe gahetvā āgatapuggalo mettacittassa aññathattaṁ kātuṁ na sakkhissatīti.

229. Dutiya-upamāyaṁ **haliddin**ti yaṁkiñci pītakavaṇṇaṁ. **Nīlan**ti kaṁsanīlaṁ vā palāsanīlaṁ vā. **Arūpī**ti arūpo. Nanu ca dvinnaṁ kaṭṭhānaṁ vā dvinnaṁ rukkhānaṁ vā dvinnaṁ seyyānaṁ vā dvinnaṁ selānaṁ vā antaraṁ paricchinnākāsarūpanti āgataṁ, kasmā idha **arūpī**ti vuttoti. Sanidassanabhāvapaṭikkhepato. Tenevāha “anidassano”ti. Tasmiṁ hi rūpaṁ likhituṁ, rūpapātubhāvaṁ dassetuṁ na sakkā, tasmā “arūpī”ti vutto. **Anidassano**ti dassanassa cakkhuviññāṇassa anāpātho. Upamāsaṁsandane panettha ākāso viya mettacittaṁ, tulikapañcamā cattāro raṅgajātā viya pañca vacanapathā, tulikapañcame raṅge gahetvā āgatapuriso viya pañca vacanapathe gahetvā āgatapuggalo. Yathā so tulikapañcamehi raṅgehi ākāse rūpapātubhāvaṁ kātuṁ na sakkoti, evaṁ vo pañca vacanapathe gahetvā āgatapuggalo mettacittassa aññathattaṁ katvā dosuppattiṁ dassetuṁ na sakkhissatīti.

230. Tatiya-upamāyaṁ **ādittan**ti pajjalitaṁ. **Gambhīrā appameyyā**ti imissā Gaṅgāya gambhīraṭṭhānaṁ gāvutampi atthi, aḍḍhayojanampi, yojanampi. Puthulaṁ panassā evarūpaṁyeva, dīghato pana pañcayojanasatāni, sā kathaṁ gambhīrā appameyyāti. Etena payogena parivattetvā uddhane udakaṁ viya tāpetuṁ asakkuṇeyyato. Ṭhitodakaṁ pana kenaci upāyena aṅgulamattaṁ[2] vā aḍḍhaṅgulamattaṁ[3] vā evaṁ tāpetuṁ sakkā bhaveyya, ayaṁ pana

1. Te (Ka) 2. Aṅgulimattaṁ (Ka)
3. Aṭṭhaṅgulamattaṁ (Syā), aḍḍhaṅgulimattaṁ (Ka)

တတြာတိ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ။ **ဝိကိရေယျာ**တိ ပစ္ဆိယာ ပံသုံ ဥဒ္ဓရိတွာ ဗီဇာနိ ဝိယ ဝိကိရေယျ။ **ဩဋ္ဌုဘေယျာ**တိ ခေဠံ ပါတေယျ။ **အပထဝိံ ကရေယျာ**တိ ဧဝံ ကာယေန စ ဝါစာယ စ ပယောဂံ ကတွာပိ သက္ကုဏေယျ အပထဝိံ ကာတုန္တိ? **ဂမ္ဘီရာ**တိ ဗဟလတ္တေန ဒွိယောဇနသတသဟဿာနိ စတ္တာရိ စ နဟုတာနိ ဂမ္ဘီရာ။ **အပ္ပမေယျာ**တိ တိရိယံ ပန အပရိစ္ဆိန္နာ။ **ဧဝမေဝ ခေါ**တိ ဧတ္ထ ဣဒံ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ—ပထဝီ ဝိယ ဟိ မေတ္တာစိတ္တံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ကုဒါလပိဋကံ ဂဟေတွာ အာဂတပုရိသော ဝိယ ပဉ္စ ဝစနပထေ ဂဟေတွာ အာဂတပုဂ္ဂလော။ ယထာ သော ကုဒါလပိဋကေန မဟာပထဝိံ အပထဝိံ ကာတုံ န သက္ကောတိ၊ ဧဝံ ဝေါ[1] ပဉ္စ ဝစနပထေ ဂဟေတွာ အာဂတပုဂ္ဂလော မေတ္တာစိတ္တဿ အညထတ္တံ ကာတုံ န သက္ခိဿတီတိ။

၂၂၉။ ဒုတိယဥပမာယံ **ဟလိဒ္ဒိ**န္တိ ယံကိဉ္စိ ပီတကဝဏ္ဏံ။ **နီလ**န္တိ ကံသနီလံ ဝါ ပလာသနီလံ ဝါ။ **အရူပီ**တိ အရူပေါ။ နနု စ ဒွိန္နံ ကဋ္ဌာနံ ဝါ ဒွိန္နံ ရုက္ခာနံ ဝါ ဒွိန္နံ သေယျာနံ ဝါ ဒွိန္နံ သေလာနံ ဝါ အန္တရံ ပရိစ္ဆိန္နာကာသရူပန္တိ အာဂတံ၊ ကသ္မာ ဣဓ **အရူပီ**တိ ဝုတ္တောတိ။ သနိဒဿနဘာဝပဋိက္ခေပတော။ တေနေဝါဟ “အနိဒဿနော”တိ။ တသ္မိံ ဟိ ရူပံ လိခိတုံ, ရူပပါတုဘာဝံ ဒဿေတုံ န သက္ကာ၊ တသ္မာ “အရူပီ”တိ ဝုတ္တော။ **အနိဒဿနော**တိ ဒဿနဿ စက္ခုဝိညာဏဿ အနာပါထော။ ဥပမာသံသန္ဒနေ ပနေတ္ထ အာကာသော ဝိယ မေတ္တာစိတ္တံ၊ တုလိကပဉ္စမာ စတ္တာရော ရင်္ဂဇာတာ ဝိယ ပဉ္စ ဝစနပထာ၊ တုလိကပဉ္စမေ ရင်္ဂေ ဂဟေတွာ အာဂတပုရိသော ဝိယ ပဉ္စ ဝစနပထေ ဂဟေတွာ အာဂတပုဂ္ဂလော။ ယထာ သော တုလိကပဉ္စမေဟိ ရင်္ဂေဟိ အာကာသေ ရူပပါတုဘာဝံ ကာတုံ န သက္ကောတိ၊ ဧဝံ ဝေါ ပဉ္စ ဝစနပထေ ဂဟေတွာ အာဂတပုဂ္ဂလော မေတ္တာစိတ္တဿ အညထတ္တံ ကတွာ ဒေါသုပ္ပတ္တိံ ဒဿေတုံ န သက္ခိဿတီတိ။

၂၃၀။ တတိယဥပမာယံ **အာဒိတ္တ**န္တိ ပဇ္ဇလိတံ။ **ဂမ္ဘီရာ အပ္ပမေယျာ**တိ ဣမိဿာ ဂင်္ဂါယ ဂမ္ဘီရဋ္ဌာနံ ဂါဝုတမ္ပိ အတ္ထိ၊ အဍ္ဎယောဇနမ္ပိ၊ ယောဇနမ္ပိ။ ပုထုလံ ပနဿာ ဧဝရူပံယေဝ၊ ဒီဃတော ပန ပဉ္စယောဇနသတာနိ၊ သာ ကထံ ဂမ္ဘီရာ အပ္ပမေယျာတိ။ ဧတေန ပယောဂေန ပရိဝတ္တေတွာ ဥဒ္ဓနေ ဥဒကံ ဝိယ တာပေတုံ အသက္ကုဏေယျတော။ ဌိတောဒကံ ပန ကေနစိ ဥပါယေန အင်္ဂုလမတ္တံ[2] ဝါ အဍ္ဎင်္ဂုလမတ္တံ[3] ဝါ ဧဝံ တာပေတုံ သက္ကာ ဘဝေယျ၊ အယံ ပန

၁-တေ (က) ၂-အင်္ဂုလိမတ္တံ (က) ၃-အဋ္ဌင်္ဂုလမတ္တံ (သျာ)၊ အဍ္ဎင်္ဂုလိမတ္တံ (က)

na sakkā, tasmā evaṁ vuttaṁ. Upamāsaṁsandane panettha Gaṅgā viya mettacittaṁ, tiṇukkaṁ ādāya āgatapuriso viya pañca vacanapathe gahetvā āgatapuggalo. Yathā so ādittāya tiṇukkāya Gaṅgaṁ tāpetuṁ na sakkoti, evaṁ vo pañca vacanapathe gahetvā āgatapuggalo mettacittassa aññathattaṁ kātuṁ na sakkhissatīti.

231. Catuttha-upamāyaṁ **biḷārabhastā**ti biḷāracammapasibbakā. **Sumadditā**ti suṭṭhu madditā. **Suparimadditā**ti anto ca bahi ca samantato suparimadditā. **Tūlinī**ti simbalitūlalatātūlasamānā. **Chinnasassarā**ti chinnasassarasaddā. **Chinnabhabbharā**ti chinnabhabbharasaddā. Upamāsaṁsandane panettha biḷārabhastā viya mettacittaṁ, kaṭṭhakaṭhalaṁ[1] ādāya āgatapuriso viya pañca vacanapathe gahetvā āgatapuggalo. Yathā so kaṭṭhena vā kaṭhalena vā biḷārabhastaṁ sarasaraṁ bharabharaṁ saddaṁ kātuṁ na sakkoti, evaṁ vo pañca vacanapathe gahetvā āgatapuggalo mettacittassa aññathattaṁ katvā dosānugatabhāvaṁ kātuṁ na sakkhissatīti.

232. **Ocarakā**ti avacarakā heṭṭhācarakā, nīcakammakārakāti attho. **Yo mano padūseyyā**ti yo bhikkhu vā bhikkhunī vā mano padūseyya, taṁ kakacena okantanaṁ nādhivāseyya. **Na me so tena sāsanakaro**ti so tena anadhivāsanena mayhaṁ ovādakaro na hoti. Āpatti panettha natthi.

233. **Aṇuṁ vā thūlaṁ vā**ti appasāvajjaṁ vā mahāsāvajjaṁ vā. **Yaṁ tumhe nādhivāseyyāthā**ti yo tumhehi adhivāsetabbo na bhaveyyāti attho. **No hetaṁ bhante**ti bhante anadhivāsetabbaṁ nāma vacanapathaṁ na passāmāti adhippāyo. **Dīgharattaṁ hitāya sukhāyā**ti iti Bhagavā arahattena kūṭaṁ gaṇhanto yathānusandhinā desanaṁ niṭṭhapesīti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Kakacūpamasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Kaṭṭhakathalaṁ (Syā, Ka)

န သက္ကာ၊ တသ္မာ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ ဥပမာသံသန္ဒနေ ပနေတ္ထ ဂင်္ဂါ ဝိယ မေတ္တစိတ္တံ၊ တိဏုက္ကံ အာဒါယ အာဂတပုရိသော ဝိယ ပဉ္စ ဝစနပထေ ဂဟေတွာ အာဂတပုဂ္ဂလော။ ယထာ သော အာဒိတ္တာယ တိဏုက္ကာယ ဂင်္ဂံ တာပေတုံ န သက္ကောတိ၊ ဧဝံ ဝေါ ပဉ္စ ဝစနပထေ ဂဟေတွာ အာဂတပုဂ္ဂလော မေတ္တစိတ္တဿ အညထတ္တံ ကာတုံ န သက္ခိဿတီတိ။

၂၃၁။ စတုတ္ထဥပမာယံ **ဗိဠာရဘသ္တာ**တိ ဗိဠာရစမ္မပသိဗ္ဗကာ။ **သုမဒ္ဒိတာ**တိ သုဋ္ဌု မဒ္ဒိတာ။ **သုပရိမဒ္ဒိတာ**တိ အန္တော စ ဗဟိ စ သမန္တတော သုပရိမဒ္ဒိတာ။ **တူလိနီ**တိ သိမ္ဗလိတူလလတာတူလသမာနာ။ **ဆိန္နသဿရာ**တိ ဆိန္နသဿရသဒ္ဒါ။ **ဆိန္နဘဗ္ဘရာ**တိ ဆိန္နဘဗ္ဘရသဒ္ဒါ။ ဥပမာသံသန္ဒနေ ပနေတ္ထ ဗိဠာရဘသ္တာ ဝိယ မေတ္တစိတ္တံ၊ ကဋ္ဌကဌလံ[၁] အာဒါယ အာဂတပုရိသော ဝိယ ပဉ္စ ဝစနပထေ ဂဟေတွာ အာဂတပုဂ္ဂလော။ ယထာ သော ကဋ္ဌေန ဝါ ကဌလေန ဝါ ဗိဠာရဘသ္တံ သရသရံ ဘရဘရံ သဒ္ဒံ ကာတုံ န သက္ကောတိ၊ ဧဝံ ဝေါ ပဉ္စ ဝစနပထေ ဂဟေတွာ အာဂတပုဂ္ဂလော မေတ္တစိတ္တဿ အညထတ္တံ ကတွာ ဒေါသာနုဂတဘာဝံ ကာတုံ န သက္ခိဿတီတိ။

၂၃၂။ **ဩစရကာ**တိ အဝစရကာ ဟေဋ္ဌာစရကာ၊ နီစကမ္မကာရကာတိ အတ္ထော။ **ယော မနော ပဒူသေယျာ**တိ ယော ဘိက္ခု ဝါ ဘိက္ခုနီ ဝါ မနော ပဒူသေယျ၊ တံ ကကစေန ဩကန္တနံ နာဓိဝါသေယျ။ **န မေ သော တေန သာသနကရော**တိ သော တေန အနဓိဝါသနေန မယှံ ဩဝါဒကရော န ဟောတိ။ အာပတ္တိ ပနေတ္ထ နတ္ထိ။

၂၃၃။ **အဏုံ ဝါ ထူလံ ဝါ**တိ အပ္ပသာဝဇ္ဇံ ဝါ မဟာသာဝဇ္ဇံ ဝါ။ **ယံ တုမှေ နာဓိဝါသေယျာထာ**တိ ယော တုမှေဟိ အဓိဝါသေတဗ္ဗော န ဘဝေယျာတိ အတ္ထော။ **နော ဟေတံ ဘန္တေ**တိ ဘန္တေ အနဓိဝါသေတဗ္ဗံ နာမ ဝစနပထံ န ပဿာမာတိ အဓိပ္ပါယော။ **ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယာ**တိ ဣတိ ဘဂဝါ အရဟတ္တေန ကူဋံ ဂဏှန္တော ယထာနုသန္ဓိနာ ဒေသနံ နိဋ္ဌပေသီတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

ကကစူပမသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ကဋ္ဌကထလံ (သျာ၊ က)

2. Alagaddūpamasuttavaṇṇanā

234. **Evaṁ me sutan**ti Alagaddūpamasūttaṁ. Tattha gaddhe bādhayiṁsūti gaddhabādhino, gaddhabādhino pubbapurisā assāti gaddhabādhipubbo, tassa **gaddhabādhipubbassa,** gijjhaghātakakulappasutassāti attho. Saggamokkhānaṁ antarāyaṁ karontīti **antarāyikā.** Te kammakilesavipāka-upavāda-āṇāvītikkamavasena pañcavidhā. Tattha pañcānantariyadhammā kammantarāyikā nāma. Tathā bhikkhunīdūsakakammaṁ, taṁ pana mokkhasseva antarāyaṁ karoti, na saggassa. Niyatamicchādiṭṭhidhammā kilesantarāyikā nāma. Paṇḍakatiracchānagata-ubhatobyañjanakānaṁ paṭisandhidhammā vipākantarāyikā nāma. Ariyūpavādadhammā upavādantarāyikā nāma, te pana yāva ariye na khamāpenti, tāvadeva, na tato paraṁ. Sañcicca vītikkantā satta āpattikkhandhā āṇāvītikkamantarāyikā nāma, tepi yāva bhikkhubhāvaṁ vā paṭijānāti na vuṭṭhāti vā na deseti vā, tāvadeva, na tato paraṁ.

Tatrāyaṁ bhikkhu bahussuto dhammakathiko sesantarāyike jānāti, vinaye pana akovidattā paṇṇattivītikkamantarāyike na jānāti, tasmā rahogato evaṁ cintesi—ime āgārikā pañca kāmaguṇe paribhuñjantā sotāpannāpi sakadāgāminopi anāgāminopi honti[1], bhikkhūpi manāpikāni cakkhuviññeyyāni rūpāni passanti -pa- kāyaviññeyye phoṭṭhabbe phusanti, mudukāni attharaṇapāvuraṇādīni paribhuñjanti, etaṁ sabbaṁ vaṭṭati. Kasmā itthīnaṁyeva rūpasaddagandharasaphoṭṭhabbā na vaṭṭanti, etepi vaṭṭantīti. Evaṁ rasena rasaṁ saṁsandetvā sacchandarāgaparibhogañca nicchandarāgaparibhogañca ekaṁ katvā thūlavākehi saddhiṁ atisukhumasuttaṁ upanento[2] viya, sāsapena saddhiṁ Sineruṁ upasaṁharanto viya, pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppādetvā "kiṁ Bhagavatā mahāsamuddaṁ bandhantena viya mahatā ussāhena paṭhamapārājikaṁ paññattaṁ, natthi ettha doso"ti sabbaññutaññāṇena saddhiṁ paṭivirujjhanto vesārajjañāṇaṁ paṭibāhanto ariyamagge khāṇukaṇṭakādīni pakkhipanto methunadhamme doso natthīti Jinassa āṇācakke pahāraṁ adāsi. Tenāha "tathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmī"ti-ādi.

1. Sakadāgāminopi honti (Sī)
2. Ghaṭento (Sī, Syā)

၂-အလဂဒ္ဒူပမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၄။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ အလဂဒ္ဒူပမသုတ္တံ။ တတ္ထ ဂဒ္ဓေ ဗာဓယိံသူတိ ဂဒ္ဓဗာဓိနော၊ ဂဒ္ဓဗာဓိနော ပုဗ္ဗပုရိသာ အဿာတိ ဂဒ္ဓဗာဓိပုဗ္ဗော၊ တဿ **ဂဒ္ဓဗာဓိပုဗ္ဗဿ၊** ဂိဇ္ဈဃာတကကုလပ္ပသုတဿာတိ အတ္ထော။ သဂ္ဂမောက္ခာနံ အန္တရာယံ ကရောန္တီတိ **အန္တရာယိကာ။** တေ ကမ္မကိလေသဝိပါကဥပဝါဒအာဏာဝီတိက္ကမဝသေန ပဉ္စဝိဓာ။ တတ္ထ ပဉ္စာနန္တရိယဓမ္မာ ကမ္မန္တရာယိကာ နာမ။ တထာ ဘိက္ခုနီဒူသကကမ္မံ၊ တံ ပန မောက္ခဿေဝ အန္တရာယံ ကရောတိ၊ န သဂ္ဂဿ။ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဓမ္မာ ကိလေသန္တရာယိကာ နာမ။ ပဏ္ဍကတိရစ္ဆာနဂတဥဘတောဗျဉ္ဇနကာနံ ပဋိသန္ဓိဓမ္မာ ဝိပါကန္တရာယိကာ နာမ။ အရိယူပဝါဒဓမ္မာ ဥပဝါဒန္တရာယိကာ နာမ၊ တေ ပန ယာဝ အရိယေ န ခမာပေန္တိ၊ တာဝဒေဝ၊ န တတော ပရံ။ သဉ္စိစ္စ ဝီတိက္ကန္တာ သတ္တ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ အာဏာဝီတိက္ကမန္တရာယိကာ နာမ၊ တေပိ ယာဝ ဘိက္ခုဘာဝံ ဝါ ပဋိဇာနာတိ န ဝုဋ္ဌာတိ ဝါ န ဒေသေတိ ဝါ၊ တာဝဒေဝ၊ န တတော ပရံ။

တတြာယံ ဘိက္ခု ဗဟုဿုတော ဓမ္မကထိကော သေသန္တရာယိကေ ဇာနာတိ၊ ဝိနယေ ပန အကောဝိဒတ္တာ ပဏ္ဏတ္တိဝီတိက္ကမန္တရာယိကေ န ဇာနာတိ၊ တသ္မာ ရဟောဂတော ဧဝံ စိန္တေသိ—ဣမေ အာဂါရိကာ ပဉ္စ ကာမဂုဏေ ပရိဘုဉ္ဇန္တာ သောတာပန္နာပိ သကဒါဂါမိနောပိ အနာဂါမိနောပိ ဟောန္တိ[၁]၊ ဘိက္ခူပိ မနာပိကာနိ စက္ခုဝိညေယျာနိ ရူပါနိ ပဿန္တိ။ပ။ ကာယဝိညေယျေ ဖောဋ္ဌဗ္ဗေ ဖုသန္တိ၊ မုဒုကာနိ အတ္ထရဏပါဝုရဏာဒီနိ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ၊ ဧတံ သဗ္ဗံ ဝဋ္ဋတိ။ ကသ္မာ ဣတ္ထီနံယေဝ ရူပသဒ္ဒဂန္ဓရသဖောဋ္ဌဗ္ဗာ န ဝဋ္ဋန္တိ၊ ဧတေပိ ဝဋ္ဋန္တီတိ။ ဧဝံ ရသေန ရသံ သံသန္ဒေတွာ သစ္ဆန္ဒရာဂပရိဘောဂဉ္စ နိစ္ဆန္ဒရာဂပရိဘောဂဉ္စ ဧကံ ကတွာ ထူလဝါကေဟိ သဒ္ဓိံ အတိသုခုမသုတ္တံ ဥပနေန္တော[၂] ဝိယ, သာသပေန သဒ္ဓိံ သိနေရုံ ဥပသံဟရန္တော ဝိယ, ပါပကံ ဒိဋ္ဌိဂတံ ဥပ္ပါဒေတွာ "ကိံ ဘဂဝတာ မဟာသမုဒ္ဒံ ဗန္ဓန္တေန ဝိယ မဟတာ ဥဿာဟေန ပဌမပါရာဇိကံ ပညတ္တံ၊ နတ္ထိ ဧတ္ထ ဒေါသော"တိ သဗ္ဗညုတညာဏေန သဒ္ဓိံ ပဋိဝိရုဇ္ဈန္တော ဝေသာရဇ္ဇဉာဏံ ပဋိဗာဟန္တော အရိယမဂ္ဂေ ခါဏုကဏ္ဋကာဒီနိ ပက္ခိပန္တော မေထုနဓမ္မေ ဒေါသော နတ္ထီတိ ဇိနဿ အာဏာစက္ကေ ပဟာရံ အဒါသိ။ တေနာဟ "တထာဟံ ဘဂဝတာ ဓမ္မံ ဒေသိတံ အာဇာနာမီ"တိအာဒိ။

၁-သကဒါဂါမိနောပိ ဟောန္တိ (သီ)
၂-ဃဋေန္တော (သီ၊ သျာ)

Evaṁ byā khoti evaṁ viya kho. **Samanuyuñjantī**ti-ādīsu kiṁladdhiko tvaṁ, laddhiṁ vadehīti pucchamānā samanuyuñjanti nāma. Diṭṭhiṁ patiṭṭhāpentā samanuggāhanti nāma. Kena kāraṇena evaṁ vadasīti kāraṇaṁ pucchantā samanubhāsanti nāma. **Aṭṭhikaṅkalūpamā**ti-ādīsu[1] **aṭṭhikaṅkalūpamā** appassādaṭṭhena. **Maṁsapesūpamā** bahusādhāraṇaṭṭhena. **Tiṇukkūpamā** anudahanaṭṭhena. **Aṅgārakāsūpamā** mahābhitāpanaṭṭhena. **Supinakūpamā** ittarapaccupaṭṭhānaṭṭhena. **Yācitakūpamā** tāvakālikaṭṭhena. **Rukkhaphalūpamā** sabbaṅgapaccaṅgapalibhañjanaṭṭhena[1]. **Asisūnūpamā** adhikuṭṭanaṭṭhena[2]. **Sattisūlūpamā** vinivijjhanaṭṭhena. **Sappasirūpamā** sāsaṅkasappaṭibhayaṭṭhena[3]. **Thāmasā**ti diṭṭhithāmena. **Parāmāsā**ti diṭṭhiparāmāsena. **Abhinivissa voharatī**ti adhiṭṭhahitvā voharati dīpeti vā.

235. **Yato kho te bhikkhū**ti yadā te bhikkhū. **Evaṁ byā kho ahaṁ bhante Bhagavatā**ti idaṁ esa attano ajjhāsayena natthīti vattukāmopi Bhagavato ānubhāvena sampaṭicchati, Buddhānaṁ kira sammukhā dve kathā kathetuṁ samattho nāma natthi.

236. **Kassa kho nāma tvaṁ moghapurisā**ti tvaṁ moghapurisa kassa khattiyassa vā brāhmaṇassa vā vessassa vā suddassa vā gahaṭṭhassa vā pabbajitassa vā devassa vā manussassa vā mayā evaṁ dhammaṁ desitaṁ ājānāsi. **Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesī**ti ayaṁ pāṭiyekko anusandhi. Ariṭṭho kira cintesi "Bhagavā maṁ moghapurisoti vadati, na kho pana moghapurisāti vuttamattakena maggaphalānaṁ upanissayo na hoti. Upasenampi hi Vaṅgantaputtaṁ 'atilahuṁ kho tvaṁ moghapurisa bāhullāya āvatto'ti[4] Bhagavā moghapurisavādena ovadi, thero aparabhāge ghaṭento vāyamanto cha abhiññā sacchākāsi. Ahampi tathārūpaṁ vīriyaṁ paggaṇhitvā maggaphalāni nibbattessāmī"ti. Athassa Bhagavā bandhanā pavuttassa paṇḍupalāsassa viya aviruḷhibhāvaṁ dassento imaṁ desanaṁ ārabhi.

1-1. Ma 2. 27, 30 piṭṭhesu vitthāro. 2. Ma 1. 198 piṭṭhe.
3. Khu 7. 5, 6 Mahāniddesepi. 4. Vi 3. 74 piṭṭhe.

ဧဝံ ဗျာ ခေါတိ ဧဝံ ဝိယ ခေါ။ **သမနုယုဉ္ဇန္တီ**တိအာဒီသု ကိံလဒ္ဓိကော တွံ၊ လဒ္ဓိံ ဝဒေဟီတိ ပုစ္ဆမာနာ သမနုယုဉ္ဇန္တိ နာမ။ ဒိဋ္ဌိံ ပတိဋ္ဌာပေန္တာ သမနုဂ္ဂါဟန္တိ နာမ။ ကေန ကာရဏေန ဧဝံ ဝဒသီတိ ကာရဏံ ပုစ္ဆန္တာ သမနုဘာသန္တိ နာမ။ **အဋ္ဌိကင်္ကလူပမာ**တိအာဒီသု [၁]**အဋ္ဌိကင်္ကလူပမာ** အပ္ပဿာဒဋ္ဌေန။ **မံသပေသူပမာ** ဗဟုသာဓာရဏဋ္ဌေန။ **တိဏုက္ကူပမာ** အနုဒဟနဋ္ဌေန။ **အင်္ဂါရကာသူပမာ** မဟာဘိတာပနဋ္ဌေန။ **သုပိနကူပမာ** ဣတ္တရပစ္စုပဋ္ဌာနဋ္ဌေန။ **ယာစိတကူပမာ** တာဝကာလိကဋ္ဌေန။ **ရုက္ခဖလူပမာ** သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂပလိဘဉ္ဇနဋ္ဌေန[၁]။ **အသိသူနူပမာ** အဓိကုဋ္ဋနဋ္ဌေန[၂]။ **သတ္တိသူလူပမာ** ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန။ **သပ္ပသိရူပမာ** သာသင်္ကသပ္ပဋိဘယဋ္ဌေန[၃]။ **ထာမသာ**တိ ဒိဋ္ဌိထာမေန။ **ပရာမာသာ**တိ ဒိဋ္ဌိပရာမာသေန။ **အဘိနိဝိဿ ဝေါဟရတီ**တိ အဓိဋ္ဌဟိတွာ ဝေါဟရတိ ဒီပေတိ ဝါ။

၂၃၅။ **ယတော ခေါ တေ ဘိက္ခူ**တိ ယဒါ တေ ဘိက္ခူ။ **ဧဝံ ဗျာ ခေါ အဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတာ**တိ ဣဒံ ဧသ အတ္တနော အဇ္ဈာသယေန နတ္ထီတိ ဝတ္တုကာမောပိ ဘဂဝတော အာနုဘာဝေန သမ္ပဋိစ္ဆတိ၊ ဗုဒ္ဓါနံ ကိရ သမ္မုခါ ဒွေ ကထာ ကထေတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ။

၂၃၆။ **ကဿ ခေါ နာမ တွံ မောဃပုရိသာ**တိ တွံ မောဃပုရိသ ကဿ ခတ္တိယဿ ဝါ ဗြာဟ္မဏဿ ဝါ ဝေဿဿ ဝါ သုဒ္ဒဿ ဝါ ဂဟဋ္ဌဿ ဝါ ပဗ္ဗဇိတဿ ဝါ ဒေဝဿ ဝါ မနုဿဿ ဝါ မယာ ဧဝံ ဓမ္မံ ဒေသိတံ အာဇာနာသိ။ **အထ ခေါ ဘဂဝါ ဘိက္ခူ အာမန္တေသီ**တိ အယံ ပါဋိယေက္ကော အနုသန္ဓိ။ အရိဋ္ဌော ကိရ စိန္တေသိ "ဘဂဝါ မံ မောဃပုရိသောတိ ဝဒတိ၊ န ခေါ ပန မောဃပုရိသာတိ ဝုတ္တမတ္တကေန မဂ္ဂဖလာနံ ဥပနိဿယော န ဟောတိ။ ဥပသေနမ္ပိ ဟိ ဝင်္ဂန္တပုတ္တံ 'အတိလဟုံ ခေါ တွံ မောဃပုရိသ ဗာဟုလ္လာယ အာဝတ္တော'တိ[၄] ဘဂဝါ မောဃပုရိသဝါဒေန ဩဝဒိ၊ ထေရော အပရဘာဂေ ဃဋေန္တော ဝါယမန္တော ဆ အဘိညာ သစ္ဆာကာသိ။ အဟမ္ပိ တထာရူပံ ဝီရိယံ ပဂ္ဂဏှိတွာ မဂ္ဂဖလာနိ နိဗ္ဗတ္တေဿာမီ"တိ။ အထဿ ဘဂဝါ ဗန္ဓနာ ပဝုတ္တဿ ပဏ္ဍုပလာသဿ ဝိယ အဝိရုဠှိဘာဝံ ဒဿေန္တော ဣမံ ဒေသနံ အာရဘိ။

၁-၁-မ ၂-၂၇-၃၀-ပိဋ္ဌေသု ဝိတ္ထာရော။ ၂-မ ၁-၁၉၈-ပိဋ္ဌေ။
၃-ခု ၇-၅-၆-မဟာနိဒ္ဒေသေပိ။ ၄-ဝိ ၃-၇၄-ပိဋ္ဌေ။

Usmīkatopīti bhikkhave tumhe kinti maññatha, ayaṁ Ariṭṭho evaṁladdhiko sabbaññutaññāṇena paṭivirujjhitvā vesārajjañāṇaṁ paṭibāhitvā Tathāgatassa āṇācakke pahāraṁ dadamāno api nu imasmiṁ dhammavinaye usmīkatopi. Yathā nibbutepi mahante aggikkhandhe khajjupanakamattāpi aggipapaṭikā hotiyeva, yaṁ nissāya puna mahā-aggikkhandho bhaveyya, kiṁ nu kho evaṁ imassa appamattikāpi ñāṇusmā atthi, yaṁ nissāya vāyamanto maggaphalāni nibbatteyyāti. **No hetaṁ bhante**ti bhante evaṁladdhikassa kuto evarūpā ñāṇusmāti maggaphalānaṁ paccayasamatthāya ñāṇusmāya usmīkatabhāvaṁ paṭikkhipantā vadanti. **Maṅkubhūto**ti nittejabhūto. **Pattakkhandho**ti patitakkhandho. **Appaṭibhāno**ti kiñci paṭibhānaṁ apassanto bhinnapaṭibhāno[1] evarūpampi nāma niyyānikasāsanaṁ labhitvā aviruḷhidhammo kiramhi samugghātitapaccayo jātoti attano abhabbataṁ paccavekkhanto pādaṅguṭṭhakena bhūmiṁ khaṇamāno nisīdi.

Paññāyissasi khoti ayampi pāṭiyekko anusandhi. Ariṭṭho kira cintesi "Bhagavā mayhaṁ maggaphalānaṁ upanissayo pacchinnoti vadati, na kho pana Buddhā sa-upanissayānaṁyeva dhammaṁ desenti, anupanissayānampi desenti, ahaṁ Satthu santikā Sugatovādaṁ labhitvā attano sampattūpagaṁ kusalaṁ karissāmī"ti. Athassa Bhagavā ovādaṁ[2] paṭipassambhento "paññāyissasī"ti-ādimāha. Tassattho, tvaṁyeva moghapurisa iminā pāpakena diṭṭhigatena nirayādīsu paññāyissasi, mama santikā tuyhaṁ Sugatovādo nāma natthi, na me tayā attho, idhāhaṁ bhikkhū paṭipucchissāmīti.

237. **Atha kho Bhagavā**ti ayampi pāṭiyekko anusandhi. Imasmiṁ hi ṭhāne Bhagavā parisaṁ sodheti, Ariṭṭhaṁ gaṇato nissāreti. Sace hi parisagatānaṁ kassaci evaṁ bhaveyya "ayaṁ Ariṭṭho Bhagavatā akathitaṁ kathetuṁ kiṁ sakkhissati, kacci nu kho parisamajjhe Bhagavatā kathāya samāraddhāya sahasā kathitan"ti. Evaṁ kathitaṁ pana na Ariṭṭhova suṇāti, aññenapi sutaṁ bhavissati. Athāpissa siyā "yathā Satthā Ariṭṭhaṁ niggaṇhāti, mampi evaṁ niggaṇheyyāti sutvāpi tuṇhībhāvaṁ āpajjeyyā"ti.

1. Chinnapaṭibhāno (Sī, Syā) 2. Satthā ovādaṁ (Sī), Bhagavā etaṁ vādaṁ (Ka)

ဥသ္မီကတောပီတိ ဘိက္ခဝေ တုမှေ ကိန္တိ မညထ၊ အယံ အရိဋ္ဌော ဧဝံလဒ္ဓိကော သဗ္ဗညုတညာဏေန ပဋိဝိရုဇ္ဈိတွာ ဝေသာရဇ္ဇဉာဏံ ပဋိဗာဟိတွာ တထာဂတဿ အာဏာစက္ကေ ပဟာရံ ဒဒမာနော အပိ နု ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ ဥသ္မီကတောပိ။ ယထာ နိဗ္ဗုတေပိ မဟန္တေ အဂ္ဂိက္ခန္ဓေ ခဇ္ဇုပနကမတ္တာပိ အဂ္ဂိပပဋိကာ ဟောတိယေဝ၊ ယံ နိဿာယ ပုန မဟာအဂ္ဂိက္ခန္ဓော ဘဝေယျ၊ ကိံ နု ခေါ ဧဝံ ဣမဿ အပ္ပမတ္တိကာပိ ဉာဏုသ္မာ အတ္ထိ၊ ယံ နိဿာယ ဝါယမန္တော မဂ္ဂဖလာနိ နိဗ္ဗတ္တေယျာတိ။ **နော ဟေတံ ဘန္တေ**တိ ဘန္တေ ဧဝံလဒ္ဓိကဿ ကုတော ဧဝရူပါ ဉာဏုသ္မာတိ မဂ္ဂဖလာနံ ပစ္စယသမတ္ထာယ ဉာဏုသ္မာယ ဥသ္မီကတဘာဝံ ပဋိက္ခိပန္တာ ဝဒန္တိ။ **မင်္ကုဘူတော**တိ နိတ္တေဇဘူတော။ **ပတ္တက္ခန္ဓော**တိ ပတိတက္ခန္ဓော။ **အပ္ပဋိဘာနော**တိ ကိဉ္စိ ပဋိဘာနံ အပဿန္တော ဘိန္နပဋိဘာနော[1] ဧဝရူပမ္ပိ နာမ နိယျာနိကသာသနံ လဘိတွာ အဝိရုဠှိဓမ္မော ကိရမှိ သမုဂ္ဃာတိတပစ္စယော ဇာတောတိ အတ္တနော အဘဗ္ဗတံ ပစ္စဝေက္ခန္တော ပါဒင်္ဂုဋ္ဌကေန ဘူမိံ ခဏမာနော နိသီဒိ။

ပညာယိဿသိ ခေါတိ အယမ္ပိ ပါဋိယေက္ကော အနုသန္ဓိ။ အရိဋ္ဌော ကိရ စိန္တေသိ "ဘဂဝါ မယှံ မဂ္ဂဖလာနံ ဥပနိဿယော ပစ္ဆိန္နောတိ ဝဒတိ၊ န ခေါ ပန ဗုဒ္ဓါ သဥပနိဿယာနံယေဝ ဓမ္မံ ဒေသေန္တိ၊ အနုပနိဿယာနမ္ပိ ဒေသေန္တိ၊ အဟံ သတ္ထု သန္တိကာ သုဂတောဝါဒံ လဘိတွာ အတ္တနော သမ္ပတ္တူပဂံ ကုသလံ ကရိဿာမီ"တိ။ အထဿ ဘဂဝါ ဩဝါဒံ[2] ပဋိပဿမ္ဘေန္တော "ပညာယိဿသီ"တိအာဒိမာဟ။ တဿတ္ထော၊ တွံယေဝ မောဃပုရိသ ဣမိနာ ပါပကေန ဒိဋ္ဌိဂတေန နိရယာဒီသု ပညာယိဿသိ၊ မမ သန္တိကာ တုယှံ သုဂတောဝါဒေါ နာမ နတ္ထိ၊ န မေ တယာ အတ္ထော၊ ဣဓာဟံ ဘိက္ခူ ပဋိပုစ္ဆိဿာမီတိ။

၂၃၇။ **အထ ခေါ ဘဂဝါ**တိ အယမ္ပိ ပါဋိယေက္ကော အနုသန္ဓိ။ ဣမသ္မိံ ဟိ ဌာနေ ဘဂဝါ ပရိသံ သောဓေတိ၊ အရိဋ္ဌံ ဂဏတော နိဿာရေတိ။ သစေ ဟိ ပရိသဂတာနံ ကဿစိ ဧဝံ ဘဝေယျ "အယံ အရိဋ္ဌော ဘဂဝတာ အကထိတံ ကထေတုံ ကိံ သက္ခိဿတိ၊ ကစ္စိ နု ခေါ ပရိသမဇ္ဈေ ဘဂဝတာ ကထာယ သမာရဒ္ဓါယ သဟသာ ကထိတ"န္တိ။ ဧဝံ ကထိတံ ပန န အရိဋ္ဌောဝ သုဏာတိ၊ အညေနပိ သုတံ ဘဝိဿတိ။ အထာပိဿ သိယာ "ယထာ သတ္ထာ အရိဋ္ဌံ နိဂ္ဂဏှာတိ၊ မမ္ပိ ဧဝံ နိဂ္ဂဏှေယျာတိ သုတွာပိ တုဏှီဘာဝံ အာပဇ္ဇေယျာ"တိ။

၁-ဆိန္နပဋိဘာနော (သီ၊ သျာ) ၂-သတ္ထာ ဩဝါဒံ (သီ)၊ ဘဂဝါ ဧတံ ဝါဒံ (က)

Taṁ sabbaṁ na karissantī”ti. Mayāpi na kathitaṁ, aññena sutampi natthīti “tumhepime bhikkhave”ti-ādinā parisāya laddhiṁ sodheti. Parisāya pana laddhisodhaneneva Ariṭṭho gaṇato[1] nissārito nāma hoti.

Idāni Ariṭṭhassa laddhiṁ pakāsento **so vata bhikkhave**ti-ādimāha. Tattha **aññatreva kāmehī**ti-ādīsu yo so bhikkhave bhikkhu “te paṭisevato nālaṁ antarāyāyā”ti evaṁladdhiko, so vata kilesakāmehi ceva kilesakāmasampayuttehi saññāvitakkehi ca aññatra, ete dhamme pahāya, vinā etehi dhammehi, vatthukāme paṭisevissati, methunasamācāraṁ samācarissatīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati, idaṁ kāraṇaṁ nāma natthi, aṭṭhānametaṁ anavakāsoti.

238. Evaṁ Bhagavā ayaṁ Ariṭṭho yathā nāma rajako sugandhānipi duggandhānipi jiṇṇānipi navānipi suddhānipi asuddhānipi vatthāni ekato bhaṇḍikaṁ karoti, evameva bhikkhūnaṁ nicchandarāgapaṇītacīvarādiparibhogañca anibaddhasīlānaṁ gahaṭṭhānaṁ antarāyakaraṁ sacchandarāgaparibhogañca nibaddhasīlānaṁ bhikkhūnaṁ āvaraṇakaraṁ sacchandarāgaparibhogañca sabbaṁ ekasadisaṁ karotīti Ariṭṭhassa laddhiṁ pakāsetvā idāni duggahitāya pariyattiyā dosaṁ dassento **idha bhikkhave ekacce**ti-ādimāha. Tattha **pariyāpuṇantī**ti uggaṇhanti. **Suttan**ti-ādīsu Ubhatovibhaṅganiddesakhandhakaparivārā, Suttanipāte Maṅgalasuttaratanasuttanālakasuttatuvaṭṭakasuttāni, aññampi ca suttanāmakaṁ Tathāgatavacanaṁ **Suttan**ti veditabbaṁ. Sabbampi sagāthakaṁ suttaṁ **Geyyan**ti veditabbaṁ, visesena Saṁyuttake sakalopi sagāthāvaggo. Sakalaṁ Abhidhammapiṭakaṁ, niggāthakaṁ suttaṁ, yaṁ ca aññampi aṭṭhahi aṅgehi asaṅgahitaṁ Buddhavacanaṁ, taṁ **Veyyākaraṇan**ti veditabbaṁ. Dhammapadaṁ, Theragāthā, Therigāthā, Suttanipāte nosuttanāmikā suddhikagāthā ca **Gāthā**ti veditabbā. Somanassañāṇamayikagāthāpaṭisaṁyuttā dve-asītisuttantā **Udānan**ti veditabbā. “Vuttañhetaṁ[2] Bhagavatā”ti-ādinayappavattā[3] Dasuttarasatasuttantā **Itivuttakan**ti veditabbā. Apaṇṇakajātakādīni paṇṇāsādhikāni pañcajātakasatāni **Jātakan**ti veditabbāni. “Cattārome bhikkhave acchariyā abbhutā dhammā Ānande”ti-ādinayappavattā[4] sabbepi

---

1. Bhagavatā (Ka)
2. Vuttamidaṁ (Sī, Syā, Ka)
3. Khu 1. 195 piṭṭhe.
4. Aṁ 1. 448 piṭṭhe.

တံ သဗ္ဗံ န ကရိဿန္တီ”တိ။ မယာပိ န ကထိတံ၊ အညေန သုတမ္ပိ နတ္ထီတိ “တုမှေပိမေ ဘိက္ခဝေ”တိအာဒိနာ ပရိသာယ လဒ္ဓိံ သောဓေတိ။ ပရိသာယ ပန လဒ္ဓိသောဓနေနေဝ အရိဋ္ဌော ဂဏတော[၁] နိဿာရိတော နာမ ဟောတိ။

ဣဒါနိ အရိဋ္ဌဿ လဒ္ဓိံ ပကာသေန္တော **သော ဝတ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အညတြေဝ ကာမေဟီ**တိအာဒီသု ယော သော ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ‘‘တေ ပဋိသေဝတော နာလံ အန္တရာယာယာ’’တိ ဧဝံလဒ္ဓိကော၊ သော ဝတ ကိလေသကာမေဟိ စေဝ ကိလေသကာမသမ္ပယုတ္တေဟိ သညာဝိတက္ကေဟိ စ အညတြ၊ ဧတေ ဓမ္မေ ပဟာယ၊ ဝိနာ ဧတေဟိ ဓမ္မေဟိ၊ ဝတ္ထုကာမေ ပဋိသေဝိဿတိ၊ မေထုနသမာစာရံ သမာစရိဿတီတိ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ၊ ဣဒံ ကာရဏံ နာမ နတ္ထိ၊ အဋ္ဌာနမေတံ အနဝကာသောတိ။

၂၃၈။ ဧဝံ ဘဂဝါ အယံ အရိဋ္ဌော ယထာ နာမ ရဇကော သုဂန္ဓာနိပိ ဒုဂ္ဂန္ဓာနိပိ ဇိဏ္ဏာနိပိ နဝါနိပိ သုဒ္ဓါနိပိ အသုဒ္ဓါနိပိ ဝတ္ထာနိ ဧကတော ဘဏ္ဍိကံ ကရောတိ၊ ဧဝမေဝ ဘိက္ခူနံ နိစ္ဆန္ဒရာဂပဏီတစီဝရာဒိပရိဘောဂဉ္စ အနိဗဒ္ဓသီလာနံ ဂဟဋ္ဌာနံ အန္တရာယကရံ သစ္ဆန္ဒရာဂပရိဘောဂဉ္စ နိဗဒ္ဓသီလာနံ ဘိက္ခူနံ အာဝရဏကရံ သစ္ဆန္ဒရာဂပရိဘောဂဉ္စ သဗ္ဗံ ဧကသဒိသံ ကရောတီတိ အရိဋ္ဌဿ လဒ္ဓိံ ပကာသေတွာ ဣဒါနိ ဒုဂ္ဂဟိတာယ ပရိယတ္တိယာ ဒေါသံ ဒဿေန္တော **ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဧကစ္စေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပရိယာပုဏန္တီ**တိ ဥဂ္ဂဏှန္တိ။ **သုတ္တ**န္တိအာဒီသု ဥဘတောဝိဘင်္ဂနိဒ္ဒေသခန္ဓကပရိဝါရာ, သုတ္တနိပါတေ မင်္ဂလသုတ္တရတနသုတ္တနာလကသုတ္တတုဝဋ္ဋကသုတ္တာနိ, အညမ္ပိ စ သုတ္တနာမကံ တထာဂတဝစနံ **သုတ္တ**န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သဗ္ဗမ္ပိ သဂါထကံ သုတ္တံ **ဂေယျ**န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ဝိသေသေန သံယုတ္တကေ သကလောပိ သဂါထာဝဂ္ဂေါ။ သကလံ အဘိဓမ္မပိဋကံ, နိဂ္ဂါထကံ သုတ္တံ, ယံ စ အညမ္ပိ အဋ္ဌဟိ အင်္ဂေဟိ အသင်္ဂဟိတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ၊ တံ **ဝေယျာကရဏ**န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဓမ္မပဒံ, ထေရဂါထာ, ထေရီဂါထာ, သုတ္တနိပါတေ နောသုတ္တနာမိကာ သုဒ္ဓိကဂါထာ စ **ဂါထာ**တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သောမနဿဉာဏမယိကဂါထာပဋိသံယုတ္တာ ဒွေအသီတိသုတ္တန္တာ **ဥဒါန**န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ‘‘ဝုတ္တဉှေတံ[၂] ဘဂဝတာ’’တိအာဒိနယပ္ပဝတ္တာ[၃] ဒသုတ္တရသတသုတ္တန္တာ **ဣတိဝုတ္တက**န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အပဏ္ဏကဇာတကာဒီနိ ပဏ္ဏာသာဓိကာနိ ပဉ္စဇာတကသတာနိ **ဇာတက**န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ “စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ အစ္ဆရိယာ အဗ္ဘုတာ ဓမ္မာ အာနန္ဒေ”တိအာဒိနယပ္ပဝတ္တာ[၄] သဗ္ဗေပိ

၁-ဘဂဝတာ (က)
၂-ဝုတ္တမိဒံ (သီ၊ သျာ၊ က)
၃-ခု ၁-၁၉၅-ပိဋ္ဌေ။
၄-အံ ၁-၄၄၈-ပိဋ္ဌေ။

acchariya-abbhutadhammappaṭisaṁyuttā suttantā **Abbhutadhammanti** veditabbā. Cūḷavedalla Mahāvedalla sammādiṭṭhi sakkapañha saṅkhārabhājaniyamahāpuṇṇamasuttādayo sabbepi vedañca tuṭṭhiñca laddhā laddhā pucchitasuttantā **Vedallanti** veditabbā.

Atthaṁ na upaparikkhantīti atthatthaṁ[1] kāraṇatthaṁ na passanti[2] na parigganhanti. **Anupaparikkhatanti** anupaparikkhantānaṁ. **Na nijjhānaṁ khamantī**ti na upaṭṭhahanti na āpāthaṁ āgacchanti, imasmiṁ ṭhāne sīlaṁ samādhi vissanā maggo phalaṁ vaṭṭaṁ vivaṭṭaṁ kathitanti evaṁ jānituṁ na sakkā hontīti attho. **Te upārambhānisaṁsā cevā**ti te paresaṁ vāde dosāropanānisaṁsā hutvā pariyāpuṇantīti attho. **Itivādappamokkhānisaṁsā cā**ti evaṁ vādapamokkhānisaṁsā, parehi sakavāde dose āropite taṁ dosaṁ evaṁ[3] mocessāmāti imināva kāraṇena pariyāpuṇantīti attho. **Taṁ cassa atthaṁ nānubhontī**ti yassa ca maggassa vā phalassa vā atthāya kulaputtā dhammaṁ pariyāpuṇanti, tañcassa dhammassa atthaṁ ete duggahitaggāhino nānubhonti. Apica parassa vāde upārambhaṁ āropetuṁ attano vādaṁ mocetuṁ asakkontāpi tañca atthaṁ nānubhontiyeva.

239. **Alagaddatthiko**ti āsivisa-atthiko. **Gado**ti hi visassa nāmaṁ, taṁ tassa alaṁ paripuṇṇaṁ atthīti **alagaddo. Bhoge**ti sarīre. **Idha pana bhikkhave ekacce kulaputtā dhammaṁ pariyāpuṇantī**ti nittharaṇapariyattivasena uggaṇhanti. Tisso hi pariyattiyo alagaddapariyatti nittharaṇapariyatti bhaṇḍāgārikapariyattīti.

Tattha yo Buddhavacanaṁ uggahetvā evaṁ cīvarādīni vā labhissāmi, catuparisamajjhe vā maṁ jānissantīti lābhasakkārahetu pariyāpuṇāti, tassa sā pariyatti **alagaddapariyatti** nāma. Evaṁ pariyāpuṇato hi Buddhavacanaṁ apariyāpuṇitvā niddokkamanaṁ varataraṁ.

Yo pana Buddhavacanaṁ uggaṇhitvā sīlassa āgataṭṭhāne sīlaṁ pūretvā samādhissa āgataṭṭhāne samādhigabbhaṁ gaṇhāpetvā vipassanāya āgataṭṭhāne vipassanaṁ paṭṭhapetvā maggaphalānaṁ āgataṭṭhāne maggaṁ bhāvessāmi

---

1. Suttatthaṁ (Syā) 2. Na tulayanti (Sī) 3. Evañca evañca (Sī)

အစ္ဆရိယအဗ္ဘုတဓမ္မပ္ပဋိသံယုတ္တာ သုတ္တန္တာ **အဗ္ဘုတဓမ္မန္တိ** ဝေဒိတဗ္ဗာ။ စူဠဝေဒလ္လ မဟာဝေဒလ္လ သမ္မာဒိဋ္ဌိ သက္ကပဉှ သင်္ခါရဘာဇနိယမဟာပုဏ္ဏမသုတ္တာဒယော သဗ္ဗေပိ ဝေဒဉ္စ တုဋ္ဌိဉ္စ လဒ္ဓါ လဒ္ဓါ ပုစ္ဆိတသုတ္တန္တာ **ဝေဒလ္လန္တိ** ဝေဒိတဗ္ဗာ။

အတ္ထံ န ဥပပရိက္ခန္တီတိ အတ္ထတ္ထံ[1] ကာရဏတ္ထံ န ပဿန္တိ[2] န ပရိဂ္ဂဏှန္တိ။ **အနုပပရိက္ခတန္တိ** အနုပပရိက္ခန္တာနံ။ **န နိဇ္ဈာနံ ခမန္တီ**တိ န ဥပဋ္ဌဟန္တိ န အာပါထံ အာဂစ္ဆန္တိ၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ သီလံ သမာဓိ ဝိပဿနာ မဂ္ဂေါ ဖလံ ဝဋ္ဋံ ဝိဝဋ္ဋံ ကထိတန္တိ ဧဝံ ဇာနိတုံ န သက္ကာ ဟောန္တီတိ အတ္ထော။ **တေ ဥပါရမ္ဘာနိသံသာ စေဝါ**တိ တေ ပရေသံ ဝါဒေ ဒေါသာရောပနာနိသံသာ ဟုတွာ ပရိယာပုဏန္တီတိ အတ္ထော။ **ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသာ စာ**တိ ဧဝံ ဝါဒပမောက္ခာနိသံသာ၊ ပရေဟိ သကဝါဒေ ဒေါသေ အာရောပိတေ တံ ဒေါသံ ဧဝံ[3] မောစေဿာမာတိ ဣမိနာဝ ကာရဏေန ပရိယာပုဏန္တီတိ အတ္ထော။ **တံ စဿ အတ္ထံ နာနုဘောန္တီ**တိ ယဿ စ မဂ္ဂဿ ဝါ ဖလဿ ဝါ အတ္ထာယ ကုလပုတ္တာ ဓမ္မံ ပရိယာပုဏန္တိ၊ တဉ္စဿ ဓမ္မဿ အတ္ထံ ဧတေ ဒုဂ္ဂဟိတဂ္ဂါဟိနော နာနုဘောန္တိ။ အပိစ ပရဿ ဝါဒေ ဥပါရမ္ဘံ အာရောပေတုံ အတ္တနော ဝါဒံ မောစေတုံ အသက္ကောန္တာပိ တဉ္စ အတ္ထံ နာနုဘောန္တိယေဝ။

၂၃၉။ **အလဂဒ္ဒတ္ထိကော**တိ အာသိဝိသအတ္ထိကော။ **ဂဒေါ**တိ ဟိ ဝိသဿ နာမံ၊ တံ တဿ အလံ ပရိပုဏ္ဏံ အတ္ထီတိ **အလဂဒ္ဒေါ။ ဘောဂေ**တိ သရီရေ။ **ဣဓ ပန ဘိက္ခဝေ ဧကစ္စေ ကုလပုတ္တာ ဓမ္မံ ပရိယာပုဏန္တီ**တိ နိတ္ထရဏပရိယတ္တိဝသေန ဥဂ္ဂဏှန္တိ။ တိဿော ဟိ ပရိယတ္တိယော အလဂဒ္ဒပရိယတ္တိ နိတ္ထရဏပရိယတ္တိ ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္တီတိ။

တတ္ထ ယော ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဧဝံ စီဝရာဒီနိ ဝါ လဘိဿာမိ၊ စတုပရိသမဇ္ဈေ ဝါ မံ ဇာနိဿန္တီတိ လာဘသက္ကာရဟေတု ပရိယာပုဏာတိ၊ တဿ သာ ပရိယတ္တိ **အလဂဒ္ဒပရိယတ္တိ** နာမ။ ဧဝံ ပရိယာပုဏတော ဟိ ဗုဒ္ဓဝစနံ အပရိယာပုဏိတွာ နိဒ္ဒေါက္ကမနံ ဝရတရံ။

ယော ပန ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ သီလဿ အာဂတဋ္ဌာနေ သီလံ ပူရေတွာ သမာဓိဿ အာဂတဋ္ဌာနေ သမာဓိဂဗ္ဘံ ဂဏှာပေတွာ ဝိပဿနာယ အာဂတဋ္ဌာနေ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ မဂ္ဂဖလာနံ အာဂတဋ္ဌာနေ မဂ္ဂံ ဘာဝေဿာမိ

၁-သုတ္တတ္ထံ (သျာ) ၂-န တုလယန္တိ (သီ) ၃-ဧဝဉ္စ ဧဝဉ္စ (သီ)

phalaṁ sacchikarissāmīti uggaṇhāti, tassa sā pariyatti **nittharaṇapariyatti** nāma hoti.

Khīṇāsavassa pana pariyatti **bhaṇḍāgārikapariyatti** nāma. Tassa hi apariññātaṁ appahīnaṁ abhāvitaṁ asacchikataṁ vā natthi, so hi pariññātakkhandho pahīnakileso bhāvitamaggo sacchikataphalo, tasmā Buddhavacanaṁ pariyāpuṇanto tantidhārako paveṇipālako vaṁsānurakkhakova hutvā uggaṇhāti, itissa sā pariyatti bhaṇḍāgārikapariyatti nāma hoti.

Yo pana puthujjano chātabhayādīsu ganthadharesu ekasmiṁ ṭhāne vasituṁ asakkontesu sayaṁ bhikkhācārena akilamamāno atimadhuraṁ Buddhavacanaṁ mā nassatu, tantiṁ dhāressāmi, vaṁsaṁ ṭhapessāmi, paveṇiṁ pālessāmīti pariyāpuṇāti, tassa pariyatti bhaṇḍāgārikapariyatti hoti, na hotīti. Na hoti. Kasmā? Na attano ṭhāne ṭhatvā pariyāputattā. Puthujjanassa hi pariyatti nāma alagaddā vā hoti nittharaṇā vā, sattannaṁ sekkhānaṁ nittharaṇāva, khīṇāsavassa bhaṇḍāgārikapariyattiyeva. Imasmiṁ pana ṭhāne nittharaṇapariyatti adhippetā.

Nijjhānaṁ khamantīti sīlādīnaṁ āgataṭṭhānesu idha sīlaṁ kathitaṁ, idha samādhi, idha vipassanā, idha maggo, idha phalaṁ, idha vaṭṭaṁ, idha vivaṭṭanti āpāthaṁ āgacchanti. **Tañcassa atthaṁ anubhontī**ti yesaṁ maggaphalānaṁ atthāya pariyāpuṇanti. Suggahitapariyattiṁ nissāya maggaṁ bhāvetvā phalaṁ sacchikarontā tañcassa dhammassa atthaṁ anubhavanti. Paravāde upārambhaṁ āropetuṁ sakkontāpi[1] sakavāde āropitaṁ dosaṁ icchiticchitaṭṭhānaṁ gahetvā mocetuṁ sakkontāpi[1] anubhontiyeva. **Dīgharattaṁ hitāya sukhāya saṁvattantī**ti sīlādīnaṁ āgataṭṭhāne sīlādīni pūrentānampi, paresaṁ vāde sahadhammena upārambhaṁ āropentānampi, sakavādato dosaṁ harantānampi, arahattaṁ patvā parisamajjhe dhammaṁ desetvā dhammadesanāya pasannehi upanīte cattāro paccaye paribhuñcantānampi dīgharattaṁ hitāya sukhāya saṁvattanti.

1. Asakkontāpi (Syā)

ဖလံ သစ္ဆိကရိဿာမီတိ ဥဂ္ဂဏှာတိ၊ တဿ သာ ပရိယတ္တိ **နိတ္ထရဏပရိယတ္တိ** နာမ ဟောတိ။

ခီဏာသဝဿ ပန ပရိယတ္တိ **ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္တိ** နာမ။ တဿ ဟိ အပရိညာတံ အပ္ပဟီနံ အဘာဝိတံ အသစ္ဆိကတံ ဝါ နတ္ထိ၊ သော ဟိ ပရိညာတက္ခန္ဓော ပဟီနကိလေသော ဘာဝိတမဂ္ဂေါ သစ္ဆိကတဖလော၊ တသ္မာ ဗုဒ္ဓဝစနံ ပရိယာပုဏန္တော တန္တိဓာရကော ပဝေဏိပါလကော ဝံသာနုရက္ခကောဝ ဟုတွာ ဥဂ္ဂဏှာတိ၊ ဣတိဿ သာ ပရိယတ္တိ ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္တိ နာမ ဟောတိ။

ယော ပန ပုထုဇ္ဇနော ဆာတဘယာဒီသု ဂန္ထဓရေသု ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဝသိတုံ အသက္ကောန္တေသု သယံ ဘိက္ခာစာရေန အကိလမမာနော အတိမဓုရံ ဗုဒ္ဓဝစနံ မာ နဿတု၊ တန္တိံ ဓာရေဿာမိ၊ ဝံသံ ဌပေဿာမိ၊ ပဝေဏိံ ပါလေဿာမီတိ ပရိယာပုဏာတိ၊ တဿ ပရိယတ္တိ ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္တိ ဟောတိ၊ န ဟောတီတိ။ န ဟောတိ။ ကသ္မာ? န အတ္တနော ဌာနေ ဌတွာ ပရိယာပုတတ္တာ။ ပုထုဇ္ဇနဿ ဟိ ပရိယတ္တိ နာမ အလဂဒ္ဒါ ဝါ ဟောတိ နိတ္ထရဏာ ဝါ၊ သတ္တန္နံ သေက္ခာနံ နိတ္ထရဏာဝ၊ ခီဏာသဝဿ ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္တိယေဝ။ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ နိတ္ထရဏပရိယတ္တိ အဓိပ္ပေတာ။

နိဇ္ဈာနံ ခမန္တီတိ သီလာဒီနံ အာဂတဋ္ဌာနေသု ဣဓ သီလံ ကထိတံ၊ ဣဓ သမာဓိ၊ ဣဓ ဝိပဿနာ၊ ဣဓ မဂ္ဂေါ၊ ဣဓ ဖလံ၊ ဣဓ ဝဋ္ဋံ၊ ဣဓ ဝိဝဋ္ဋန္တိ အာပါထံ အာဂစ္ဆန္တိ။ **တဉ္စဿ အတ္ထံ အနုဘောန္တီ**တိ ယေသံ မဂ္ဂဖလာနံ အတ္ထာယ ပရိယာပုဏန္တိ။ သုဂ္ဂဟိတပရိယတ္တိံ နိဿာယ မဂ္ဂံ ဘာဝေတွာ ဖလံ သစ္ဆိကရောန္တာ တဉ္စဿ ဓမ္မဿ အတ္ထံ အနုဘဝန္တိ။ ပရဝါဒေ ဥပါရမ္ဘံ အာရောပေတုံ သက္ကောန္တာပိ[၁] သကဝါဒေ အာရောပိတံ ဒေါသံ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ မောစေတုံ သက္ကောန္တာပိ[၁] အနုဘောန္တိယေဝ။ **ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယ သံဝတ္တန္တီ**တိ သီလာဒီနံ အာဂတဋ္ဌာနေ သီလာဒီနိ ပူရေန္တာနမ္ပိ, ပရေသံ ဝါဒေ သဟဓမ္မေန ဥပါရမ္ဘံ အာရောပေန္တာနမ္ပိ, သကဝါဒတော ဒေါသံ ဟရန္တာနမ္ပိ, အရဟတ္တံ ပတွာ ပရိသမဇ္ဈေ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ဓမ္မဒေသနာယ ပသန္နေဟိ ဥပနီတေ စတ္တာရော ပစ္စယေ ပရိဘုဉ္ဇန္တာနမ္ပိ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယ သံဝတ္တန္တိ။

၁-အသက္ကောန္တာပိ (သျာ)

Evaṁ suggahite Buddhavacane ānisaṁsaṁ dassetvā idāni tattheva niyojento **tasmātiha bhikkhave**ti-ādimāha. Tattha **tasmā**ti yasmā duggahitapariyatti duggahita-alagaddo viya dīgharattaṁ ahitāya dukkhāya saṁvattati, suggahitapariyatti suggahita-alagaddo viya dīgharattaṁ hitāya sukhāya saṁvattati, tasmāti attho. **Tathā naṁ dhāreyyāthā**ti tatheva naṁ dhāreyyātha, teneva atthena gaṇheyyātha. **Ye vā panāssu viyattā bhikkhū**ti ye vā pana aññe Sāriputtamoggallānamahākassapamahākaccānādikā byattā paṇḍitā bhikkhū assu, te pucchitabbā. Ariṭṭhena viya pana mama sāsane na kalalaṁ vā kacavaraṁ vā pakkhipitabbaṁ.

240. **Kullūpaman**ti kullasadisaṁ. **Nittharaṇatthāyā**ti caturoghanittharaṇatthāya. **Udakaṇṇavan**ti yañhi udakaṁ gambhīraṁ, na puthulaṁ. Puthulaṁ vā pana na gambhīraṁ, na taṁ aṇṇavoti vuccati. Yaṁ pana gambhīraṁ ceva puthulaṁ ca, taṁ aṇṇavoti vuccati. Tasmā **mahantaṁ udakaṇṇavan**ti mahantaṁ puthulaṁ gambhīraṁ udakanti ayamettha attho. **Sāsaṅkaṁ** nāma yattha corānaṁ nivutthokāso dissati. Ṭhitokāso, nisinnokāso, nipannokāso dissati. **Sappaṭibhayaṁ** nāma yattha corehi manussā hatā dissanti, viluttā dissanti, ākoṭitā dissanti. **Uttarasetū**ti udakaṇṇavassa upari baddho setu. **Kullaṁ bandhitvā**ti **kullo** nāma taraṇatthāya kalāpaṁ katvā baddho. Pattharitvā baddhā pana padaracāṭi-ādayo[1] uḷumpoti vuccanti. **Uccāretvā**ti ṭhapetvā. **Kiccakārī**ti pattakārī[2] yuttakārī, patirūpakārīti attho. **Dhammāpi vo pahātabbā**ti ettha **dhammā**ti samathavipassanā. Bhagavā hi samathepi chandarāgaṁ pajahāpesi, vipassanāyapi. Samathe chandarāgaṁ kattha pajahāpesi? "Iti kho Udāyi nevasaññānāsaññāyatanassapi pahānaṁ vadāmi, passasi no tvaṁ Udāyi taṁ saṁyojanaṁ aṇuṁ vā thūlaṁ vā, yassāhaṁ no pahānaṁ vadāmī"ti[3] ettha samathe chandarāgaṁ pajahāpesi. "Imaṁ ce tumhe bhikkhave diṭṭhiṁ evaṁ parisuddhaṁ evaṁ pariyodātaṁ na allīyetha na kelāyetha na dhanāyethā"ti[4] ettha vipassanāya chandarāgaṁ

1. Dārucāṭi-ādayo (Syā)
2. Kattabbakārī (Sī)
3. Ma 2. 119 piṭṭhe.
4. Ma 1. 327 piṭṭhe.

ဧဝံ သုဂ္ဂဟိတေ ဗုဒ္ဓဝစနေ အာနိသံသံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ တတ္ထေဝ နိယောဇေန္တော **တသ္မာတိဟ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ ဒုဂ္ဂဟိတပရိယတ္တိ ဒုဂ္ဂဟိတအလဂဒ္ဒေါ ဝိယ ဒီဃရတ္တံ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံဝတ္တတိ၊ သုဂ္ဂဟိတပရိယတ္တိ သုဂ္ဂဟိတအလဂဒ္ဒေါ ဝိယ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယ သံဝတ္တတိ၊ တသ္မာတိ အတ္ထော။ **တထာ နံ ဓာရေယျာထာ**တိ တထေဝ နံ ဓာရေယျာထ၊ တေနေဝ အတ္ထေန ဂဏှေယျာထ။ **ယေ ဝါ ပနာဿု ဝိယတ္တာ ဘိက္ခူ**တိ ယေ ဝါ ပန အညေ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနမဟာကဿပမဟာကစ္စာနာဒိကာ ဗျတ္တာ ပဏ္ဍိတာ ဘိက္ခူ အဿု၊ တေ ပုစ္ဆိတဗ္ဗာ။ အရိဋ္ဌေန ဝိယ ပန မမ သာသနေ န ကလလံ ဝါ ကစဝရံ ဝါ ပက္ခိပိတဗ္ဗံ။

၂၄၀။ **ကုလ္လူပမ**န္တိ ကုလ္လသဒိသံ။ **နိတ္ထရဏတ္ထာယာ**တိ စတုရောဃနိတ္ထရဏတ္ထာယ။ **ဥဒကဏ္ဏဝ**န္တိ ယဉှိ ဥဒကံ ဂမ္ဘီရံ၊ န ပုထုလံ။ ပုထုလံ ဝါ ပန န ဂမ္ဘီရံ၊ န တံ အဏ္ဏဝေါတိ ဝုစ္စတိ။ ယံ ပန ဂမ္ဘီရံ စေဝ ပုထုလံ စ၊ တံ အဏ္ဏဝေါတိ ဝုစ္စတိ။ တသ္မာ **မဟန္တံ ဥဒကဏ္ဏဝ**န္တိ မဟန္တံ ပုထုလံ ဂမ္ဘီရံ ဥဒကန္တိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ **သာသင်္ကံ** နာမ ယတ္ထ စောရာနံ နိဝုတ္ထောကာသော ဒိဿတိ။ ဌိတောကာသော၊ နိသိန္နောကာသော၊ နိပန္နောကာသော ဒိဿတိ။ **သပ္ပဋိဘယံ** နာမ ယတ္ထ စောရေဟိ မနုဿာ ဟတာ ဒိဿန္တိ၊ ဝိလုတ္တာ ဒိဿန္တိ၊ အာကောဋိတာ ဒိဿန္တိ။ **ဥတ္တရသေတူ**တိ ဥဒကဏ္ဏဝဿ ဥပရိ ဗဒ္ဓေါ သေတု။ **ကုလ္လံ ဗန္ဓိတွာ**တိ **ကုလ္လော** နာမ တရဏတ္ထာယ ကလာပံ ကတွာ ဗဒ္ဓေါ။ ပတ္ထရိတွာ ဗဒ္ဓါ ပန ပဒရစာဋိအာဒယော[1] ဥဠုမ္ပောတိ ဝုစ္စန္တိ။ **ဥစ္စာရေတွာ**တိ ဌပေတွာ။ **ကိစ္စကာရီ**တိ ပတ္တကာရီ[2] ယုတ္တကာရီ၊ ပတိရူပကာရီတိ အတ္ထော။ **ဓမ္မာပိ ဝေါ ပဟာတဗ္ဗာ**တိ ဧတ္ထ **ဓမ္မာ**တိ သမထဝိပဿနာ။ ဘဂဝါ ဟိ သမထေပိ ဆန္ဒရာဂံ ပဇဟာပေသိ၊ ဝိပဿနာယပိ။ သမထေ ဆန္ဒရာဂံ ကတ္ထ ပဇဟာပေသိ? "ဣတိ ခေါ ဥဒါယိ နေဝသညာနာသညာယတနဿပိ ပဟာနံ ဝဒါမိ၊ ပဿသိ နော တွံ ဥဒါယိ တံ သံယောဇနံ အဏုံ ဝါ ထူလံ ဝါ၊ ယဿာဟံ နော ပဟာနံ ဝဒါမီ"တိ[3] ဧတ္ထ သမထေ ဆန္ဒရာဂံ ပဇဟာပေသိ။ "ဣမံ စေ တုမှေ ဘိက္ခဝေ ဒိဋ္ဌိံ ဧဝံ ပရိသုဒ္ဓံ ဧဝံ ပရိယောဒါတံ န အလ္လီယေထ န ကေလာယေထ န ဓနာယေထာ"တိ[4] ဧတ္ထ ဝိပဿနာယ ဆန္ဒရာဂံ

၁-ဒါရုစာဋိအာဒယော (သျာ)
၂-ကတ္တဗ္ဗကာရီ (သီ)
၃-မ ၂-၁၁၉-ပိဋ္ဌေ။
၄-မ ၁-၃၂၇-ပိဋ္ဌေ။

pajahāpesi. Idha pana ubhayattha pajahāpento “dhammāpi vo pahātabbā, pageva adhammā”ti āha.

Tatrāyaṁ adhippāyo—bhikkhave ahaṁ evarūpesu santappaṇītesu dhammesu chandarāgappahānaṁ vadāmi, kiṁ pana imasmiṁ asaddhamme gāmadhamme vasaladhamme duṭṭhulle odakantike, yattha ayaṁ Ariṭṭho moghapuriso niddosasaññī pañcasu kāmaguṇesu chandarāgaṁ nālaṁ antarāyāyāti vadati, Ariṭṭhena viya na tumhehi mayhaṁ sāsane kalalaṁ vā kacavaraṁ vā pakkhipitabbanti evaṁ Bhagavā imināpi ovādena Ariṭṭhaṁyeva niggaṇhāti.

241. Idāni yo pañcasu khandhesu tividhaggāhavasena ahaṁ mamanti gaṇhāti, so mayhaṁ sāsane ayaṁ Ariṭṭho viya kalalaṁ kacavaraṁ pakkhipatīti dassento **chayimāni bhikkhave**ti-ādimāha. Tattha **diṭṭhiṭṭhānānī**ti diṭṭhipi diṭṭhiṭṭhānaṁ, diṭṭhiyā ārammaṇampi diṭṭhiṭṭhānaṁ, diṭṭhiyā paccayopi. **Rūpaṁ etaṁ mamā**ti-ādīsu **etaṁ mamā**ti taṇhāggāho. **Esohamasmī**ti mānaggāho. **Eso me attā**ti diṭṭhiggāho. Evaṁ rūpārammaṇā taṇhāmānadiṭṭhiyo kathitā honti. Rūpaṁ pana attāti na vattabbaṁ. Vedanādīsupi eseva nayo. **Diṭṭhaṁ** rūpāyatanaṁ, **sutaṁ** saddāyatanaṁ, **mutaṁ** gandhāyatanaṁ rasāyatanaṁ phoṭṭhabbāyatanaṁ, tañhi patvā gahetabbato **mutan**ti vuttaṁ. Avasesāni sattāyatanāni **viññātaṁ** nāma. **Pattan**ti pariyesitvā vā apariyesitvā vā pattaṁ. **Pariyesitan**ti pattaṁ vā appattaṁ vā pariyesitaṁ. **Anuvicaritaṁ manasā**ti cittena anusaṁcaritaṁ. Lokasmiṁ hi pariyesitvā pattampi atthi, pariyesitvā nopattampi. Apariyesitvā pattampi atthi, apariyesitvā nopattampi. Tattha pariyesitvā pattaṁ pattaṁ nāma. Pariyesitvā nopattaṁ pariyesitaṁ nāma. Apariyesitvā pattañca, apariyesitvā nopattañca manasānuvicaritaṁ nāma.

Atha vā pariyesitvā pattampi apariyesitvā pattampi pattaṭṭhena pattaṁ nāma. Pariyesitvā nopattaṁ pariyesitaṁ nāma. Apariyesitvā nopattaṁ manasānuvicaritaṁ nāma. Sabbaṁ vā etaṁ manasā anuvicaritattā manasānuvicaritaṁ nāma. Iminā viññāṇārammaṇā taṇhāmānadiṭṭhiyo kathitā, desanāvilāsena heṭṭhā diṭṭhādi-ārammaṇavasena viññāṇaṁ

ပဇဟာပေသိ။ ဣဓ ပန ဥဘယတ္ထ ပဇဟာပေန္တော “ဓမ္မာပိ ဝေါ ပဟာတဗ္ဗာ၊ ပဂေဝ အဓမ္မာ”တိ အာဟ။

တတြာယံ အဓိပ္ပါယော—ဘိက္ခဝေ အဟံ ဧဝရူပေသု သန္တပ္ပဏီတေသု ဓမ္မေသု ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနံ ဝဒါမိ၊ ကိံ ပန ဣမသ္မိံ အသဒ္ဓမ္မေ ဂါမဓမ္မေ ဝသလဓမ္မေ ဒုဋ္ဌုလ္လေ ဩဒကန္တိကေ၊ ယတ္ထ အယံ အရိဋ္ဌော မောဃပုရိသော နိဒ္ဒေါသသညီ ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု ဆန္ဒရာဂံ နာလံ အန္တရာယာယာတိ ဝဒတိ၊ အရိဋ္ဌေန ဝိယ န တုမှေဟိ မယှံ သာသနေ ကလလံ ဝါ ကစဝရံ ဝါ ပက္ခိပိတဗ္ဗန္တိ ဧဝံ ဘဂဝါ ဣမိနာပိ ဩဝါဒေန အရိဋ္ဌံယေဝ နိဂ္ဂဏှာတိ။

၂၄၁။ ဣဒါနိ ယော ပဉ္စသု ခန္ဓေသု တိဝိဓဂ္ဂါဟဝသေန အဟံ မမန္တိ ဂဏှာတိ၊ သော မယှံ သာသနေ အယံ အရိဋ္ဌော ဝိယ ကလလံ ကစဝရံ ပက္ခိပတီတိ ဒဿေန္တော **ဆယိမာနိ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာနီ**တိ ဒိဋ္ဌိပိ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံ၊ ဒိဋ္ဌိယာ အာရမ္မဏမ္ပိ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံ၊ ဒိဋ္ဌိယာ ပစ္စယောပိ။ **ရူပံ ဧတံ မမာ**တိအာဒီသု **ဧတံ မမာ**တိ တဏှာဂ္ဂါဟော။ **ဧသောဟမသ္မီ**တိ မာနဂ္ဂါဟော။ **ဧသော မေ အတ္တာ**တိ ဒိဋ္ဌိဂ္ဂါဟော။ ဧဝံ ရူပါရမ္မဏာ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိယော ကထိတာ ဟောန္တိ။ ရူပံ ပန အတ္တာတိ န ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဝေဒနာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ **ဒိဋ္ဌံ** ရူပါယတနံ၊ **သုတံ** သဒ္ဒါယတနံ၊ **မုတံ** ဂန္ဓာယတနံ ရသာယတနံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနံ၊ တဉ္ဟိ ပတွာ ဂဟေတဗ္ဗတော **မုတ**န္တိ ဝုတ္တံ။ အဝသေသာနိ သတ္တာယတနာနိ **ဝိညာတံ** နာမ။ **ပတ္တ**န္တိ ပရိယေသိတွာ ဝါ အပရိယေသိတွာ ဝါ ပတ္တံ။ **ပရိယေသိတ**န္တိ ပတ္တံ ဝါ အပ္ပတ္တံ ဝါ ပရိယေသိတံ။ **အနုဝိစရိတံ မနသာ**တိ စိတ္တေန အနုသံစရိတံ။ လောကသ္မိံ ဟိ ပရိယေသိတွာ ပတ္တမ္ပိ အတ္ထိ၊ ပရိယေသိတွာ နောပတ္တမ္ပိ။ အပရိယေသိတွာ ပတ္တမ္ပိ အတ္ထိ၊ အပရိယေသိတွာ နောပတ္တမ္ပိ။ တတ္ထ ပရိယေသိတွာ ပတ္တံ ပတ္တံ နာမ။ ပရိယေသိတွာ နောပတ္တံ ပရိယေသိတံ နာမ။ အပရိယေသိတွာ ပတ္တဉ္စ, အပရိယေသိတွာ နောပတ္တဉ္စ မနသာနုဝိစရိတံ နာမ။

အထ ဝါ ပရိယေသိတွာ ပတ္တမ္ပိ အပရိယေသိတွာ ပတ္တမ္ပိ ပတ္တဋ္ဌေန ပတ္တံ နာမ။ ပရိယေသိတွာ နောပတ္တံ ပရိယေသိတံ နာမ။ အပရိယေသိတွာ နောပတ္တံ မနသာနုဝိစရိတံ နာမ။ သဗ္ဗံ ဝါ ဧတံ မနသာ အနုဝိစရိတတ္တာ မနသာနုဝိစရိတံ နာမ။ ဣမိနာ ဝိညာဏာရမ္မဏာ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိယော ကထိတာ၊ ဒေသနာဝိလာသေန ဟေဋ္ဌာ ဒိဋ္ဌာဒိအာရမ္မဏဝသေန ဝိညာဏံ

dassitaṁ. **Yampi taṁ diṭṭhiṭṭhānan**ti yampi etaṁ so lokoti-ādinā nayena pavattaṁ diṭṭhiṭṭhānaṁ.

So loko so attāti yā esā[1] “rūpaṁ attato samanupassatī”ti-ādinā nayena pavattā diṭṭhi loko ca attā cāti gaṇhāti, taṁ sandhāya vuttaṁ. **So pecca bhavissāmī**ti so ahaṁ paralokaṁ gantvā nicco bhavissāmi, dhuvo sassato avipariṇāmadhammo bhavissāmi, Sinerumahāpathavīmahāsamuddādīhi sassatīhi samaṁ tatheva ṭhassāmi. **Tampi etaṁ mamā**ti tampi dassanaṁ etaṁ mama, esohamasmi, eso me attāti samanupassati. Iminā diṭṭhārammaṇā taṇhāmānadiṭṭhiyo kathitā. Vipassanāya paṭivipassanākāle viya pacchimadiṭṭhiyā purimadiṭṭhiggahaṇakāle evaṁ hoti.

Sukkapakkhe **rūpaṁ netaṁ mamā**ti rūpe taṇhāmānadiṭṭhiggāhā paṭikkhittā. Vedanādīsupi eseva nayo. **Samanupassatī**ti imassa pana padassa taṇhāsamanupassanā mānasamanupassanā diṭṭhisamanupassanā ñāṇasamanupassanāti catasso samanupassanāti attho. Tā kaṇhapakkhe tissannaṁ samanupassanānaṁ, sukkapakkhe ñāṇasamanupassanāya vasena veditabbā. **Asati na paritassatī**ti avijjamāne bhayaparitassanāya taṇhāparitassanāya vā na paritassati. Iminā Bhagavā ajjhattakkhandhavināse aparitassamānaṁ khīṇāsavaṁ dassento desanaṁ matthakaṁ pāpesi.

242. **Evaṁ vutte aññataro bhikkhū**ti evaṁ Bhagavatā vutte aññataro anusandhikusalo bhikkhu “Bhagavatā ajjhattakkhandhavināse aparitassantaṁ khīṇāsavaṁ dassetvā desanā niṭṭhāpitā, ajjhattaṁ aparitassante kho pana sati ajjhattaṁ paritassakena bahiddhā parikkhāravināse paritassakena aparitassakena cāpi bhavitabbaṁ, iti imehi catūhi kāraṇehi ayaṁ pañho pucchitabbo”ti cintetvā ekaṁsaṁ cīvaraṁ katvā añjaliṁ paggayha Bhagavantaṁ etadavoca. **Bahiddhā asatī**ti bahiddhā parikkhāravināse. **Ahu vata me**ti ahosi vata me bhaddakaṁ yānaṁ vāhanaṁ hiraññaṁ suvaṇṇanti attho. **Taṁ vata me natthī**ti taṁ vata idāni mayhaṁ natthi, rājūhi vā corehi vā haṭaṁ[2], agginā vā daḍḍhaṁ, udakena vā vuḷhaṁ,

1. Yaṁ eso (Syā)
2. Hataṁ (Syā, Ka)

ဒဿိတံ။ **ယမ္ပိ တံ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာန**န္တိ ယမ္ပိ ဧတံ သော လောကောတိအာဒိနာ နယေန ပဝတ္တံ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံ။

သော လောကော သော အတ္တာတိ ယာ ဧသာ[၁] “ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတီ”တိအာဒိနာ နယေန ပဝတ္တာ ဒိဋ္ဌိ လောကော စ အတ္တာ စာတိ ဂဏှာတိ၊ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ **သော ပေစ္စ ဘဝိဿာမီ**တိ သော အဟံ ပရလောကံ ဂန္တွာ နိစ္စော ဘဝိဿာမိ၊ ဓုဝေါ သဿတော အဝိပရိဏာမဓမ္မော ဘဝိဿာမိ၊ သိနေရုမဟာပထဝီမဟာသမုဒ္ဒါဒီဟိ သဿတီဟိ သမံ တထေဝ ဌဿာမိ။ **တမ္ပိ ဧတံ မမာ**တိ တမ္ပိ ဒဿနံ ဧတံ မမ၊ ဧသောဟမသ္မိ၊ ဧသော မေ အတ္တာတိ သမနုပဿတိ။ ဣမိနာ ဒိဋ္ဌာရမ္မဏာ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိယော ကထိတာ။ ဝိပဿနာယ ပဋိဝိပဿနာကာလေ ဝိယ ပစ္ဆိမဒိဋ္ဌိယာ ပုရိမဒိဋ္ဌိဂ္ဂဟဏကာလေ ဧဝံ ဟောတိ။

သုက္ကပက္ခေ **ရူပံ နေတံ မမာ**တိ ရူပေ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိဂ္ဂါဟာ ပဋိက္ခိတ္တာ။ ဝေဒနာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ **သမနုပဿတီ**တိ ဣမဿ ပန ပဒဿ တဏှာသမနုပဿနာ မာနသမနုပဿနာ ဒိဋ္ဌိသမနုပဿနာ ဉာဏသမနုပဿနာတိ စတဿော သမနုပဿနာတိ အတ္ထော။ တာ ကဏှပက္ခေ တိဿန္နံ သမနုပဿနာနံ, သုက္ကပက္ခေ ဉာဏသမနုပဿနာယ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **အသတိ န ပရိတဿတီ**တိ အဝိဇ္ဇမာနေ ဘယပရိတဿနာယ တဏှာပရိတဿနာယ ဝါ န ပရိတဿတိ။ ဣမိနာ ဘဂဝါ အဇ္ဈတ္တက္ခန္ဓဝိနာသေ အပရိတဿမာနံ ခီဏာသဝံ ဒဿေန္တော ဒေသနံ မတ္ထကံ ပါပေသိ။

၂၄၂။ **ဧဝံ ဝုတ္တေ အညတရော ဘိက္ခူ**တိ ဧဝံ ဘဂဝတာ ဝုတ္တေ အညတရော အနုသန္ဓိကုသလော ဘိက္ခု “ဘဂဝတာ အဇ္ဈတ္တက္ခန္ဓဝိနာသေ အပရိတဿန္တံ ခီဏာသဝံ ဒဿေတွာ ဒေသနာ နိဋ္ဌာပိတာ၊ အဇ္ဈတ္တံ အပရိတဿန္တေ ခေါ ပန သတိ အဇ္ဈတ္တံ ပရိတဿကေန ဗဟိဒ္ဓါ ပရိက္ခာရဝိနာသေ ပရိတဿကေန အပရိတဿကေန စာပိ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ဣတိ ဣမေဟိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ အယံ ပဉှော ပုစ္ဆိတဗ္ဗော”တိ စိန္တေတွာ ဧကံသံ စီဝရံ ကတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ။ **ဗဟိဒ္ဓါ အသတီ**တိ ဗဟိဒ္ဓါ ပရိက္ခာရဝိနာသေ။ **အဟု ဝတ မေ**တိ အဟောသိ ဝတ မေ ဘဒ္ဒကံ ယာနံ ဝါဟနံ ဟိရညံ သုဝဏ္ဏန္တိ အတ္ထော။ **တံ ဝတ မေ နတ္ထီ**တိ တံ ဝတ ဣဒါနိ မယှံ နတ္ထိ၊ ရာဇူဟိ ဝါ စောရေဟိ ဝါ ဟဋံ[၂]၊ အဂ္ဂိနာ ဝါ ဒဍ္ဎံ၊ ဥဒကေန ဝါ ဝုဠှံ၊

၁-ယံ ဧသော (သျာ)
၂-ဟတံ (သျာ၊ က)

paribhogena vā jiṇṇaṁ. **Siyā vata me**ti bhaveyya vata mayhaṁ yānaṁ vāhanaṁ hiraññaṁ suvaṇṇaṁ sāli vīhi yavo godhumo. **Taṁ vatāhaṁ na labhāmī**ti tamahaṁ alabhamāno tadanucchavikaṁ kammaṁ akatvā nisinnattā idāni na labhāmīti socati, ayaṁ agāriyasocanā, anagāriyassa pattacīvarādīnaṁ vasena veditabbā.

Aparitassanāvāre **na evaṁ hotī**ti yehi kilesehi evaṁ bhaveyya, tesaṁ pahīnattā na evaṁ hoti. **Diṭṭhiṭṭhānādhiṭṭhānapariyuṭṭhānābhinivesānusayānan**ti diṭṭhīnañca diṭṭhiṭṭhānānañca diṭṭhādhiṭṭhānānañca diṭṭhipariyuṭṭhānānañca abhinivesānusayānañca. **Sabbasaṅkhārasamathāyā**ti nibbānatthāya. Nibbānaṁ hi āgamma sabbasaṅkhāra-iñjitāni sabbasaṅkhāracalanāni sabbasaṅkhāravipphanditāni sammanti vūpasammanti, tasmā taṁ "sabbasaṅkhārasamatho"ti vuccati. Tadeva ca āgamma khandhūpadhi kilesūpadhi abhisaṅkhārūpadhi pañcakāmaguṇūpadhīti ime upadhayo paṭinissajjiyanti, taṇhā khīyati virajjati nirujjhati, tasmā taṁ "sabbūpadhipaṭinissaggo taṇhākkhayo virāgo nirodho"ti vuccati. **Nibbānāyā**ti ayaṁ panassa sarūpaniddeso, iti sabbeheva imehi padehi nibbānassa sacchikiriyatthāya dhammaṁ desentassāti ayamattho dīpito. **Tassevaṁ hotī**ti tassa diṭṭhigatikassa **ucchijjissāmi nāmassu, vinassissāmi nāmassu, nāssu nāma bhavissāmī**ti evaṁ hoti. Diṭṭhigatikassa hi tilakkhaṇaṁ āropetvā suññatāpaṭisaṁyuttaṁ katvā desiyamānaṁ dhammaṁ suṇantassa tāso uppajjati. Vuttaṁ hetaṁ[1] "tāso heso bhikkhave asutavato puthujjanassa no cassaṁ, no ca me siyā"ti[2].

243. Ettāvatā bahiddhāparikkhāravināse tassanakassa ca notassanakassa ca ajjhattakkhandhavināse tassanakassa ca notassanakassa cāti imesaṁ vasena catukkoṭikā suññatā kathitā. Idāni bahiddhā parikkhāraṁ pariggahaṁ nāma katvā, vīsativatthukaṁ sakkāyadiṭṭhiṁ attavādupādānaṁ nāma katvā, sakkāyadiṭṭhipamukhā dvāsaṭṭhi diṭṭhiyo diṭṭhinissayaṁ nāma katvā tikoṭikaṁ suññataṁ dassetuṁ **taṁ bhikkhave pariggahan**ti-ādimāha. Tattha **pariggahan**ti bahiddhā parikkhāraṁ. **Parigganheyyāthā**ti yathā viññū manusso

1. Vuttampi hetaṁ (Sī), vuttampi cetaṁ (Syā)   2. Saṁ 2. 47 piṭṭhe.

ပရိဘောဂေန ဝါ ဇိဏ္ဏံ။ **သိယာ ဝတ မေ**တိ ဘဝေယျ ဝတ မယှံ ယာနံ ဝါဟနံ ဟိရညံ သုဝဏ္ဏံ သာလိ ဝီဟိ ယဝေါ ဂေါဓုမော။ **တံ ဝတာဟံ န လဘာမီ**တိ တမဟံ အလဘမာနော တဒနုစ္ဆဝိကံ ကမ္မံ အကတွာ နိသိန္နတ္တာ ဣဒါနိ န လဘာမီတိ သောစတိ၊ အယံ အဂါရိယသောစနာ၊ အနဂါရိယဿ ပတ္တစီဝရာဒီနံ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။

အပရိတဿနာဝါရေ **န ဧဝံ ဟောတီ**တိ ယေဟိ ကိလေသေဟိ ဧဝံ ဘဝေယျ၊ တေသံ ပဟီနတ္တာ န ဧဝံ ဟောတိ။ **ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာဓိဋ္ဌာနပရိယုဋ္ဌာနာဘိနိဝေသာနုသယာန**န္တိ ဒိဋ္ဌီနဉ္စ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာနဉ္စ ဒိဋ္ဌာဓိဋ္ဌာနာနဉ္စ ဒိဋ္ဌိပရိယုဋ္ဌာနာနဉ္စ အဘိနိဝေသာနုသယာနဉ္စ။ **သဗ္ဗသင်္ခါရသမထာယာ**တိ နိဗ္ဗာနတ္ထာယ။ နိဗ္ဗာနံ ဟိ အာဂမ္မ သဗ္ဗသင်္ခါရဣဉ္ဇိတာနိ သဗ္ဗသင်္ခါရစလနာနိ သဗ္ဗသင်္ခါရဝိပ္ဖန္ဒိတာနိ သမ္မန္တိ ဝူပသမ္မန္တိ၊ တသ္မာ တံ "သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော"တိ ဝုစ္စတိ။ တဒေဝ စ အာဂမ္မ ခန္ဓူပဓိ ကိလေသူပဓိ အဘိသင်္ခါရူပဓိ ပဉ္စကာမဂုဏူပဓီတိ ဣမေ ဥပဓယော ပဋိနိဿဇ္ဇိယန္တိ၊ တဏှာ ခီယတိ ဝိရဇ္ဇတိ နိရုဇ္ဈတိ၊ တသ္မာ တံ "သဗ္ဗူပဓိပဋိနိဿဂ္ဂေါ တဏှာက္ခယော ဝိရာဂေါ နိရောဓော"တိ ဝုစ္စတိ။ **နိဗ္ဗာနာယာ**တိ အယံ ပနဿ သရူပနိဒ္ဒေသော၊ ဣတိ သဗ္ဗေဟေဝ ဣမေဟိ ပဒေဟိ နိဗ္ဗာနဿ သစ္ဆိကိရိယတ္ထာယ ဓမ္မံ ဒေသေန္တဿာတိ အယမတ္ထော ဒီပိတော။ **တဿေဝံ ဟောတီ**တိ တဿ ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ **ဥစ္ဆိဇ္ဇိဿာမိ နာမဿု၊ ဝိနဿိဿာမိ နာမဿု၊ နာဿု နာမ ဘဝိဿာမီ**တိ ဧဝံ ဟောတိ။ ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ ဟိ တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ သုညတာပဋိသံယုတ္တံ ကတွာ ဒေသိယမာနံ ဓမ္မံ သုဏန္တဿ တာသော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝုတ္တံ ဟေတံ[၁] "တာသော ဟေသော ဘိက္ခဝေ အဿုတဝတော ပုထုဇ္ဇနဿ နော စဿံ၊ နော စ မေ သိယာ"တိ[၂]။

၂၄၃။ ဧတ္တာဝတာ ဗဟိဒ္ဓါပရိက္ခာရဝိနာသေ တဿနကဿ စ နောတဿနကဿ စ အဇ္ဈတ္တက္ခန္ဓဝိနာသေ တဿနကဿ စ နောတဿနကဿ စာတိ ဣမေသံ ဝသေန စတုက္ကောဋိကာ သုညတာ ကထိတာ။ ဣဒါနိ ဗဟိဒ္ဓါ ပရိက္ခာရံ ပရိဂ္ဂဟံ နာမ ကတွာ, ဝီသတိဝတ္ထုကံ သက္ကာယဒိဋ္ဌိံ အတ္တဝါဒုပါဒါနံ နာမ ကတွာ, သက္ကာယဒိဋ္ဌိပမုခါ ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိယော ဒိဋ္ဌိနိဿယံ နာမ ကတွာ တိကောဋိကံ သုညတံ ဒဿေတုံ **တံ ဘိက္ခဝေ ပရိဂ္ဂဟ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပရိဂ္ဂဟ**န္တိ ဗဟိဒ္ဓါ ပရိက္ခာရံ။ **ပရိဂ္ဂဏှေယျာထာ**တိ ယထာ ဝိညူ မနုဿော

၁-ဝုတ္တမ္ပိ ဟေတံ (သီ)၊ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ (သျာ)   ၂-သံ ၂-၄၇-ပိဋ္ဌေ။

parigganheyya. **Ahampi kho taṁ bhikkhave**ti bhikkhave tumhepi na passatha, ahampi na passāmi, iti evarūpo pariggaho natthīti dasseti. Evaṁ sabbattha attho veditabbo.

244. Evaṁ tikoṭikaṁ suññataṁ dassetvā idāni ajjhattakkhandhe attāti bahiddhā parikkhāre attaniyanti katvā dvikoṭikaṁ dassento **attani vā bhikkhave satī**ti-ādimāha. Tattha ayaṁ saṅkhepattho, bhikkhave attani vā sati idaṁ me parikkhārajātaṁ attaniyanti assa, attaniyeva vā parikkhāre sati ayaṁ me attā imassa parikkhārassa sāmīti, evaṁ ahanti. Sati mamāti, mamāti sati ahanti yuttaṁ bhaveyya. **Saccato**ti bhūtato **thetato**ti tathato thirato vā.

Idāni ime pañcakkhandhe aniccaṁ dukkhaṁ anattāti evaṁ tiparivaṭṭavasena aggaṇhanto ayaṁ Ariṭṭho viya mayhaṁ sāsane kalalaṁ kacavaraṁ pakkhipatīti dassento **taṁ kiṁ maññatha bhikkhave rūpaṁ niccaṁ vā**ti-ādimāha. Tattha **aniccaṁ bhante**ti bhante yasmā hutvā na hoti, tasmā aniccaṁ, uppādavayavattito vipariṇāmatāvakālikaniccapaṭikkhepaṭṭhena vāti catūhi kāraṇehi aniccaṁ. **Dukkhaṁ bhante**ti bhante paṭipīḷanākārena dukkhaṁ, santāpadukkhamadukkhavattukasukhapaṭikkhepaṭṭhena vāti catūhi kāraṇehi dukkhaṁ. **Vipariṇāmadhamman**ti bhavasaṅkanti-upagamanasabhāvaṁ pakatibhāvavijahanasabhāvaṁ. **Kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā**ti yuttaṁ nu kho taṁ imesaṁ tiṇṇaṁ taṇhāmānadiṭṭhiggāhānaṁ vasena ahaṁ mamāti evaṁ gahetuṁ. **No hetaṁ bhante**ti iminā te bhikkhū avasavattanākārena rūpaṁ bhante anattāti paṭijānanti. Suñña-assāmika-anissara-attapaṭikkhepaṭṭhena vāti catūhi kāraṇehi anattā.

Bhagavā hi katthaci aniccavasena anattataṁ dasseti, katthaci dukkhavasena, katthaci ubhayavasena. "Cakkhu attāti yo vadeyya, taṁ na upapajjati, cakkhussa uppādopi vayopi paññāyati. Yassa kho pana uppādopi vayopi paññāyati, attā me uppajjati ca veti cāti iccassa evamāgataṁ hoti, tasmā taṁ na upapajjati, cakkhu attāti yo vadeyya, iti cakkhu anattā"ti[1] imasmiṁ hi **Chachakkasutte** aniccavasena anattataṁ dasseti. "Rūpañca hidaṁ

1. Ma 3. 329 piṭṭhe.

ပရိဂ္ဂဏှေယျ။ **အဟမ္ပိ ခေါ တံ ဘိက္ခဝေ**တိ ဘိက္ခဝေ တုမှေပိ န ပဿထ၊ အဟမ္ပိ န ပဿာမိ၊ ဣတိ ဧဝရူပေါ ပရိဂ္ဂဟော နတ္ထီတိ ဒဿေတိ။ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၂၄၄။ ဧဝံ တိကောဋိကံ သုညတံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ အဇ္ဈတ္တက္ခန္ဓေ အတ္တာတိ ဗဟိဒ္ဓါ ပရိက္ခာရေ အတ္တနိယန္တိ ကတွာ ဒွိကောဋိကံ ဒဿေန္တော **အတ္တနိ ဝါ ဘိက္ခဝေ သတီ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ အယံ သင်္ခေပတ္ထော၊ ဘိက္ခဝေ အတ္တနိ ဝါ သတိ ဣဒံ မေ ပရိက္ခာရဇာတံ အတ္တနိယန္တိ အဿ၊ အတ္တနိယေဝ ဝါ ပရိက္ခာရေ သတိ အယံ မေ အတ္တာ ဣမဿ ပရိက္ခာရဿ သာမီတိ၊ ဧဝံ အဟန္တိ။ သတိ မမာတိ၊ မမာတိ သတိ အဟန္တိ ယုတ္တံ ဘဝေယျ။ **သစ္စတော**တိ ဘူတတော **ထေတတော**တိ တထတော ထိရတော ဝါ။

ဣဒါနိ ဣမေ ပဉ္စက္ခန္ဓေ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ ဧဝံ တိပရိဝဋ္ဋဝသေန အဂ္ဂဏှန္တော အယံ အရိဋ္ဌော ဝိယ မယှံ သာသနေ ကလလံ ကစဝရံ ပက္ခိပတီတိ ဒဿေန္တော **တံ ကိံ မညထ ဘိက္ခဝေ ရူပံ နိစ္စံ ဝါ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အနိစ္စံ ဘန္တေ**တိ ဘန္တေ ယသ္မာ ဟုတွာ န ဟောတိ၊ တသ္မာ အနိစ္စံ၊ ဥပ္ပါဒဝယဝတ္တိတော ဝိပရိဏာမတာဝကာလိကနိစ္စပဋိက္ခေပဋ္ဌေန ဝါတိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ အနိစ္စံ။ **ဒုက္ခံ ဘန္တေ**တိ ဘန္တေ ပဋိပီဠနာကာရေန ဒုက္ခံ၊ သန္တာပဒုက္ခမဒုက္ခဝတ္ထုက-သုခပဋိက္ခေပဋ္ဌေန ဝါတိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ဒုက္ခံ။ **ဝိပရိဏာမဓမ္မ**န္တိ ဘဝသင်္ကန္တိဥပဂမနသဘာဝံ ပကတိဘာဝဝိဇဟနသဘာဝံ။ **ကလ္လံ နု တံ သမနုပဿိတုံ ဧတံ မမ၊ ဧသောဟမသ္မိ၊ ဧသော မေ အတ္တာ**တိ ယုတ္တံ နု ခေါ တံ ဣမေသံ တိဏ္ဏံ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိဂ္ဂါဟာနံ ဝသေန အဟံ မမာတိ ဧဝံ ဂဟေတုံ။ **နော ဟေတံ ဘန္တေ**တိ ဣမိနာ တေ ဘိက္ခူ အဝသဝတ္တနာကာရေန ရူပံ ဘန္တေ အနတ္တာတိ ပဋိဇာနန္တိ။ သုညအဿာမိကအနိဿရအတ္တပဋိက္ခေပဋ္ဌေန ဝါတိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ အနတ္တာ။

ဘဂဝါ ဟိ ကတ္ထစိ အနိစ္စဝသေန အနတ္တတံ ဒဿေတိ၊ ကတ္ထစိ ဒုက္ခဝသေန, ကတ္ထစိ ဥဘယဝသေန။ "စက္ခု အတ္တာတိ ယော ဝဒေယျ၊ တံ န ဥပပဇ္ဇတိ၊ စက္ခုဿ ဥပ္ပါဒေါပိ ဝယောပိ ပညာယတိ။ ယဿ ခေါ ပန ဥပ္ပါဒေါပိ ဝယောပိ ပညာယတိ၊ အတ္တာ မေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စ ဝေတိ စာတိ ဣစ္စဿ ဧဝမာဂတံ ဟောတိ၊ တသ္မာ တံ န ဥပပဇ္ဇတိ၊ စက္ခု အတ္တာတိ ယော ဝဒေယျ၊ ဣတိ စက္ခု အနတ္တာ"တိ[1] ဣမသ္မိံ ဟိ **ဆဆက္ကသုတ္တေ** အနိစ္စဝသေန အနတ္တတံ ဒဿေတိ။ "ရူပဉ္စ ဟိဒံ

၁-မ ၃-၃၂၉-ပိဋ္ဌေ။

bhikkhave attā abhavissa, na yidaṁ rūpaṁ ābādhāya saṁvatteyya, labbhetha ca rūpe ‘evaṁ me rūpaṁ hotu, evaṁ me rūpaṁ mā ahosī’ti. Yasmā ca kho bhikkhave rūpaṁ anattā, tasmā rūpaṁ ābādhāya saṁvattati, na ca labbhati rūpe ‘evaṁ me rūpaṁ hotu, evaṁ me rūpaṁ mā ahosī’ti”[1] imsmiṁ **Anattalakkhaṇasutte** dukkhavasena anattataṁ dasseti. “Rūpaṁ bhikkhave aniccaṁ, yadaniccaṁ taṁ dukkhaṁ, yaṁ dukkhaṁ tadanattā, yadanattā, taṁ ‘netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā’ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabban”ti[2] imasmiṁ **Arahattasutte** ubhayavasena anattataṁ dasseti. Kasmā? Aniccaṁ dukkhañca pākaṭaṁ. Anattāti na pākaṭaṁ.

Paribhogabhājanādīsu hi bhinnesu aho aniccanti vadanti, aho anattāti vattā nāma natthi. Sarīre gaṇḍapiḷakādīsu vā uṭṭhitāsu kaṇṭakena vā viddhā aho dukkhanti vadanti, aho anattāti pana vattā nāma natthi. Kasmā? Idaṁ hi anattalakkhaṇaṁ nāma avibhūtaṁ duddasaṁ duppaññāpanaṁ. Tena taṁ Bhagavā aniccavasena vā dukkhavasena vā ubhayavasena vā dasseti. Tayidaṁ imasmimpi teparivaṭṭe aniccadukkhavaseneva dassitaṁ. Vedanādīsupi eseva nayo.

Tasmātiha bhikkhaveti bhikkhave yasmā etarahi aññadāpi rūpaṁ aniccaṁ dukkhaṁ anattā, tasmāti attho. **Yaṁkiñcirūpan**ti-ādīni Visuddhimagge Khandhaniddese vitthāritāneva.

245. **Nibbindatī**ti ukkaṇṭhati. Ettha ca **nibbidā**ti vuṭṭhānagāminīvipassanā adhippetā. Vuṭṭhānagāminīvipassanāya hi bahūni nāmāni. Esā hi katthaci saññagganti vuttā. Katthaci dhammaṭṭhitiñāṇanti. Katthaci pārisuddhipadhāniyaṅganti. Katthaci paṭipadāñāṇadassanavisuddhīti. Katthaci tammayatāpariyādānanti[3]. Katthaci tīhi nāmehi. Katthaci dvīhīti.

Tattha **Poṭṭhapādasutte** tāva “saññā kho Poṭṭhapāda paṭhamaṁ uppajjati, pacchā ñāṇan”ti[4] evaṁ **saññaggan**ti vuttā. **Susimasutte** “pubbe kho Susima

1. Vi 3. 18; Saṁ 2. 55 piṭṭhesu. 2. Saṁ 2. 68 piṭṭhe.
3. Tammayapariyādānanti (Sī), tammayaṁ pariyādānanti (Syā) 4. Dī 1. 172 piṭṭhe.

ဘိက္ခဝေ အတ္တာ အဘဝိဿ၊ န ယိဒံ ရူပံ အာဗာဓာယ သံဝတ္တေယျ၊ လဗ္ဘေထ စ ရူပေ ‘ဧဝံ မေ ရူပံ ဟောတု၊ ဧဝံ မေ ရူပံ မာ အဟောသီ’တိ။ ယသ္မာ စ ခေါ ဘိက္ခဝေ ရူပံ အနတ္တာ၊ တသ္မာ ရူပံ အာဗာဓာယ သံဝတ္တတိ၊ န စ လဗ္ဘတိ ရူပေ ‘ဧဝံ မေ ရူပံ ဟောတု၊ ဧဝံ မေ ရူပံ မာ အဟောသီ’တိ”[၁] ဣမသ္မိံ **အနတ္တလက္ခဏသုတ္တေ** ဒုက္ခဝသေန အနတ္တတံ ဒဿေတိ။ “ရူပံ ဘိက္ခဝေ အနိစ္စံ၊ ယဒနိစ္စံ တံ ဒုက္ခံ၊ ယံ ဒုက္ခံ တဒနတ္တာ၊ ယဒနတ္တာ၊ တံ ‘နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ’တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္မပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗ”န္တိ[၂] ဣမသ္မိံ **အရဟတ္တသုတ္တေ** ဥဘယဝသေန အနတ္တတံ ဒဿေတိ။ ကသ္မာ? အနိစ္စံ ဒုက္ခဉ္စ ပါကဋံ။ အနတ္တာတိ န ပါကဋံ။

ပရိဘောဂဘာဇနာဒီသု ဟိ ဘိန္နေသု အဟော အနိစ္စန္တိ ဝဒန္တိ၊ အဟော အနတ္တာတိ ဝတ္တာ နာမ နတ္ထိ။ သရီရေ ဂဏ္ဍပိဠကာဒီသု ဝါ ဥဋ္ဌိတာသု ကဏ္ဋကေန ဝါ ဝိဒ္ဓါ အဟော ဒုက္ခန္တိ ဝဒန္တိ၊ အဟော အနတ္တာတိ ပန ဝတ္တာ နာမ နတ္ထိ။ ကသ္မာ? ဣဒံ ဟိ အနတ္တလက္ခဏံ နာမ အဝိဘူတံ ဒုဒ္ဒသံ ဒုပ္ပညာပနံ။ တေန တံ ဘဂဝါ အနိစ္စဝသေန ဝါ ဒုက္ခဝသေန ဝါ ဥဘယဝသေန ဝါ ဒဿေတိ။ တယိဒံ ဣမသ္မိမ္ပိ တေပရိဝဋ္ဋေ အနိစ္စဒုက္ခဝသေနေဝ ဒဿိတံ။ ဝေဒနာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

တသ္မာတိဟ ဘိက္ခဝေတိ ဘိက္ခဝေ ယသ္မာ ဧတရဟိ အညဒါပိ ရူပံ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ၊ တသ္မာတိ အတ္ထော။ **ယံကိဉ္စိ ရူပ**န္တိအာဒီနိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ခန္ဓနိဒ္ဒေသေ ဝိတ္ထာရိတာနေဝ။

၂၄၅။ **နိဗ္ဗိန္ဒတီ**တိ ဥက္ကဏ္ဌတိ။ ဧတ္ထ စ **နိဗ္ဗိဒါ**တိ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ အဓိပ္ပေတာ။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာယ ဟိ ဗဟူနိ နာမာနိ။ ဧသာ ဟိ ကတ္ထစိ သညဂ္ဂန္တိ ဝုတ္တာ။ ကတ္ထစိ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏန္တိ။ ကတ္ထစိ ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂန္တိ။ ကတ္ထစိ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓီတိ။ ကတ္ထစိ တမ္မယတာပရိယာဒါနန္တိ[၃]။ ကတ္ထစိ တီဟိ နာမေဟိ။ ကတ္ထစိ ဒွီဟီတိ။

တတ္ထ **ပေါဋ္ဌပါဒသုတ္တေ** တာဝ “သညာ ခေါ ပေါဋ္ဌပါဒ ပဌမံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ပစ္ဆာ ဉာဏ”န္တိ[၄] ဧဝံ **သညဂ္ဂ**န္တိ ဝုတ္တာ။ **သုသိမသုတ္တေ** “ပုဗ္ဗေ ခေါ သုသိမ

၁-ဝိ ၃-၁၈၊ သံ ၂-၅၅-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-သံ ၂-၆၈-ပိဋ္ဌေ။
၃-တမ္မယပရိယာဒါနန္တိ (သီ)၊ တမ္မယံ ပရိယာဒါနန္တိ (သျာ) ၄-ဒီ ၁-၁၇၂-ပိဋ္ဌေ။

dhammaṭṭhitiñāṇaṁ, pacchā nibbāne ñāṇan"ti[1] evaṁ **dhammaṭṭhitiñāṇan**ti vuttā. **Dasuttarasutte** "paṭipadāñāṇadassanavisuddhipadhāniyaṅgan"ti[2] evaṁ **pārisuddhipadāniyaṅgan**ti vuttā. **Rathavinīte** "kiṁ nu kho āvuso paṭipadāñāṇadassanavisuddhatthaṁ Bhagavati brahmacariyaṁ vussatī"ti[3] evaṁ **paṭipadāñāṇadassanavisuddhī**ti vuttā. **Saḷāyatanavibhaṅge** "atammayataṁ bhikkhave nissāya atammayataṁ āgamma yāyaṁ upekkhā nānattā nānattasitā, taṁ abhinivajjetvā yāyaṁ upekkhā ekattā ekattasitā, taṁ nissāya taṁ āgamma evametissā pahānaṁ hoti, evametissā samatikkamo hotī"ti[4] evaṁ **tammayatāpariyādānan**ti vuttā. **Paṭisambhidāmagge** "yā ca muñcitukamyatā, yā ca paṭisaṅkhānupassanā, yā ca saṅkhārupekkhā, ime dhammā ekatthā byañjanameva nānan"ti[5] evaṁ tīhi nāmehi vuttā. **Paṭṭhāne** "anulomaṁ gotrabhussa anantarapaccayena paccayo, anulomaṁ vodānassa anantarapaccayena paccayo"ti[6] evaṁ dvīhi nāmehi vuttā. Imasmiṁ pana Alagaddasutte nibbindatīti nibbidānāmena āgatā.

Nibbidā virajjatīti ettha **virāgo**ti maggo. **Virāgā vimuccatī**ti ettha virāgena maggena vimuccatīti phalaṁ kathitaṁ. **Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ hotī**ti idha paccavekkhaṇā kathitā.

Evaṁ vimuttacittaṁ mahākhīṇāsavaṁ dassetvā idāni tassa yathābhūtehi pañcahi kāraṇehi nāmaṁ gaṇhanto **ayaṁ vuccati bhikkhave**ti-ādimāha. **Avijjā**ti vaṭṭamūlikā avijjā. Ayaṁ hi durukkhipanaṭṭhena **paligho**ti vuccati. Tenesa tassa ukkhittattā **ukkhittapaligho**ti vutto. **Tālāvatthukatā**ti sīsacchinnatālo viya katā, samūlaṁ vā tālaṁ uddharitvā tālassa vatthu viya katā, yathā tasmiṁ vatthusmiṁ puna so tālo na paññāyati, evaṁ puna apaññattibhāvaṁ nītāti attho. **Ponobbhaviko**ti punabbhavadāyako. **Jātisaṁsāro**ti-ādīsu jāyanavasena ceva saṁsaraṇavasena ca evaṁ laddhanāmānaṁ punabbhavakhandhānaṁ paccayo kammābhisaṅkhāro. So hi punappunaṁ uppattikaraṇavasena parikkhipitvā ṭhitattā **parikkhā**ti vuccati, tenesa tassā saṁkiṇṇattā vikiṇṇattā **saṁkiṇṇa-**

1. Saṁ 1. 344 piṭṭhe. 2. Dī 3. 252 piṭṭhe. 3. Ma 1. 201 piṭṭhe.
4. Ma 3. 263 piṭṭhe, thokaṁ visadisaṁ. 5. Khu 9. 58 piṭṭhe, atthato samānaṁ.
6. Abhi 8. 138. 139 piṭṭhādīsu.

ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏံ၊ ပစ္ဆာ နိဗ္ဗာနေ ဉာဏ”န္တိ[၁] ဧဝံ **ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏန္တိ** ဝုတ္တာ။ **ဒသုတ္တရသုတ္တေ** “ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ”န္တိ[၂] ဧဝံ **ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂန္တိ** ဝုတ္တာ။ **ရထဝိနီတေ** “ကိံ နု ခေါ အာဝုသော ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓတ္ထံ ဘဂဝတိ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုဿတီ”တိ[၃] ဧဝံ **ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓီ**တိ ဝုတ္တာ။ **သဠာယတနဝိဘင်္ဂေ** “အတမ္မယတံ ဘိက္ခဝေ နိဿာယ အတမ္မယတံ အာဂမ္မ ယာယံ ဥပေက္ခာ နာနတ္တာ နာနတ္တသိတာ၊ တံ အဘိနိဝဇ္ဇေတွာ ယာယံ ဥပေက္ခာ ဧကတ္တာ ဧကတ္တသိတာ၊ တံ နိဿာယ တံ အာဂမ္မ ဧဝမေတိဿာ ပဟာနံ ဟောတိ၊ ဧဝမေတိဿာ သမတိက္ကမော ဟောတီ”တိ[၄] ဧဝံ **တမ္မယတာပရိယာဒါနန္တိ** ဝုတ္တာ။ **ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ** “ယာ စ မုဉ္စိတုကမျတာ၊ ယာ စ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ၊ ယာ စ သင်္ခါရုပေက္ခာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ဧကတ္ထာ ဗျဉ္ဇနမေဝ နာန”န္တိ[၅] ဧဝံ တီဟိ နာမေဟိ ဝုတ္တာ။ **ပဋ္ဌာနေ** “အနုလောမံ ဂေါတြဘုဿ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော၊ အနုလောမံ ဝေါဒါနဿ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော”တိ[၆] ဧဝံ ဒွီဟိ နာမေဟိ ဝုတ္တာ။ ဣမသ္မိံ ပန အလဂဒ္ဒသုတ္တေ နိဗ္ဗိန္ဒတီတိ နိဗ္ဗိဒါနာမေန အာဂတာ။

နိဗ္ဗိဒါ ဝိရဇ္ဇတီတိ ဧတ္ထ **ဝိရာဂေါ**တိ မဂ္ဂေါ။ **ဝိရာဂါ ဝိမုစ္စတီ**တိ ဧတ္ထ ဝိရာဂေန မဂ္ဂေန ဝိမုစ္စတီတိ ဖလံ ကထိတံ။ **ဝိမုတ္တသ္မိံ ဝိမုတ္တမိတိ ဉာဏံ ဟောတီ**တိ ဣဓ ပစ္စဝေက္ခဏာ ကထိတာ။

ဧဝံ ဝိမုတ္တစိတ္တံ မဟာခီဏာသဝံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ တဿ ယထာဘူတေဟိ ပဉ္စဟိ ကာရဏေဟိ နာမံ ဂဏှန္တော **အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ **အဝိဇ္ဇာ**တိ ဝဋ္ဋမူလိကာ အဝိဇ္ဇာ။ အယံ ဟိ ဒုရုက္ခိပနဋ္ဌေန **ပလိဃော**တိ ဝုစ္စတိ။ တေနေသ တဿ ဥက္ခိတ္တတ္တာ **ဥက္ခိတ္တပလိဃော**တိ ဝုတ္တော။ **တာလာဝတ္ထုကတာ**တိ သီသစ္ဆိန္နတာလော ဝိယ ကတာ၊ သမူလံ ဝါ တာလံ ဥဒ္ဓရိတွာ တာလဿ ဝတ္ထု ဝိယ ကတာ၊ ယထာ တသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ ပုန သော တာလော န ပညာယတိ၊ ဧဝံ ပုန အပညတ္တိဘာဝံ နီတာတိ အတ္ထော။ **ပေါနောဗ္ဘဝိကော**တိ ပုနဗ္ဘဝဒါယကော။ **ဇာတိသံသာရော**တိအာဒီသု ဇာယနဝသေန စေဝ သံသရဏဝသေန စ ဧဝံ လဒ္ဓနာမာနံ ပုနဗ္ဘဝခန္ဓာနံ ပစ္စယော ကမ္မာဘိသင်္ခါရော။ သော ဟိ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပတ္တိကရဏဝသေန ပရိက္ခိပိတွာ ဌိတတ္တာ **ပရိက္ခာ**တိ ဝုစ္စတိ၊ တေနေသ တဿာ သံကိဏ္ဏတ္တာ ဝိကိဏ္ဏတ္တာ **သံကိဏ္ဏ-**

၁-သံ ၁-၃၄၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒီ ၃-၂၅၂-ပိဋ္ဌေ။ ၃-မ ၁-၂၀၁-ပိဋ္ဌေ။
၄-မ ၃-၂၆၃-ပိဋ္ဌေ၊ ထောကံ ဝိသဒိသံ။ ၅-ခု ၉-၅၈-ပိဋ္ဌေ၊ အတ္ထတော သမာနံ။
၆-အဘိ ၈-၁၃၈-၁၃၉-ပိဋ္ဌာဒီသု။

parikkhoti vutto. **Taṇhā**ti vaṭṭamūlikā taṇhā. Ayaṁ hi gambhīrānugataṭṭhena **esikā**ti vuccati. Tenesa tassā abbūḷhattā luñcitvā chaḍḍitattā **abbūḷhesiko**ti vutto. **Orambhāgiyānī**ti oraṁ bhajanakāni kāmabhave upapattipaccayāni. Etāni hi kavāṭaṁ viya nagaradvāraṁ cittaṁ pidahitvā ṭhitattā **aggaḷā**ti vuccanti. Tenesa tesaṁ nirākatattā bhinnattā **niraggaḷo**ti vutto. **Ariyo**ti nikkileso parisuddho. **Pannaddhajo**ti patitamānaddhajo. **Pannabhāro**ti khandhabhārakilesabhāra-abhisaṅkhārabhārapañcakāmaguṇabhārā pannā orohitā assāti **pannabhāro.** Apica idha mānabhārasseva oropitattā pannabhāroti adhippeto. **Visaṁyutto**ti catūhi yogehi sabbakilesehi ca visaṁyutto. Idha pana mānasaṁyogeneva visaṁyuttattā visaṁyuttoti adhippeto. **Asmimāno**ti rūpe asmīti māno, vedanāya, saññāya, saṅkhāresu, viññāṇe asmīti māno.

Ettāvatā Bhagavatā maggena kilese khepetvā nirodhasayanavaragatassa nibbānārammaṇaṁ phalasamāpattiṁ appetvā viharato khīṇāsavassa kālo dassito. Yathā hi dve nagarāni ekaṁ coranagaraṁ, ekaṁ khemanagaraṁ. Atha ekassa mahāyodhassa evaṁ bhaveyya "yāvimaṁ coranagaraṁ tiṭṭhati, tāva khemanagaraṁ bhayato na muccati, coranagaraṁ anagaraṁ karissāmī"ti sannāhaṁ katvā khaggaṁ gahetvā coranagaraṁ upasaṅkamitvā nagaradvāre ussāpite esikatthambhe khaggena chinditvā sadvārabāhakaṁ kavāṭaṁ chinditvā palighaṁ ukkhipitvā pākāraṁ bhindanto parikkhaṁ saṁkiritvā nagarasobhanatthāya ussite dhaje pātetvā nagaraṁ agginā jhāpetvā khemanagaraṁ pavisitvā pāsādaṁ abhiruyha ñātigaṇaparivuto surasabhojanaṁ bhuñjeyya, evaṁ coranagaraṁ viya sakkāyo, khemanagaraṁ viya nibbānaṁ, mahāyodho viya yogāvacaro. Tassevaṁ hoti "yāva sakkāyavaṭṭaṁ vattati, tāva dvattiṁ sakammakāraṇa-aṭṭhanavutirogapañcavīsatimahābhayehi parimuccanaṁ natthī"ti. So mahāyodho viya sannāhaṁ sīlasannāhaṁ katvā, paññākhaggaṁ gahetvā khaggena esikatthambhe viya arahattamaggena taṇhesikaṁ luñcitvā, so yodho sadvārabāhakaṁ nagarakavāṭaṁ viya pañcorambhāgiyasaṁyojanaggaḷaṁ ugghāṭetvā, so yodho palighaṁ viya avijjāpalighaṁ ukkhipitvā, so yodho pākāraṁ bhindanto parikkhaṁ viya

ပရိက္ခောတိ ဝုတ္တော။ **တဏှာ**တိ ဝဋ္ဋမူလိကာ တဏှာ။ အယံ ဟိ ဂမ္ဘီရာနုဂတဋ္ဌေန **ဧသိကာ**တိ ဝုစ္စတိ။ တေနေသ တဿာ အဗ္ဗူဠှတ္တာ လုဉ္စိတွာ ဆဍ္ဍိတတ္တာ **အဗ္ဗူဠှေသိကော**တိ ဝုတ္တော။ **ဩရမ္ဘာဂိယာနီ**တိ ဩရံ ဘဇနကာနိ ကာမဘဝေ ဥပပတ္တိပစ္စယာနိ။ ဧတာနိ ဟိ ကဝါဋံ ဝိယ နဂရဒွါရံ စိတ္တံ ပိဒဟိတွာ ဌိတတ္တာ **အဂ္ဂဠာ**တိ ဝုစ္စန္တိ။ တေနေသ တေသံ နိရာကတတ္တာ ဘိန္နတ္တာ **နိရဂ္ဂဠော**တိ ဝုတ္တော။ **အရိယော**တိ နိက္ကိလေသော ပရိသုဒ္ဓေါ။ **ပန္နဒ္ဓဇော**တိ ပတိတမာနဒ္ဓဇော။ **ပန္နဘာရော**တိ ခန္ဓဘာရကိလေသဘာရအဘိသင်္ခါရဘာရပဉ္စကာမဂုဏဘာရာ ပန္နာ ဩရောဟိတာ အဿာတိ **ပန္နဘာရော။** အပိစ ဣဓ မာနဘာရဿေဝ ဩရောပိတတ္တာ ပန္နဘာရောတိ အဓိပ္ပေတော။ **ဝိသံယုတ္တော**တိ စတူဟိ ယောဂေဟိ သဗ္ဗကိလေသေဟိ စ ဝိသံယုတ္တော။ ဣဓ ပန မာနသံယောဂေနေဝ ဝိသံယုတ္တတ္တာ ဝိသံယုတ္တောတိ အဓိပ္ပေတော။ **အသ္မိမာနော**တိ ရူပေ အသ္မီတိ မာနော၊ ဝေဒနာယ၊ သညာယ၊ သင်္ခါရေသု၊ ဝိညာဏေ အသ္မီတိ မာနော။

ဧတ္တာဝတာ ဘဂဝတာ မဂ္ဂေန ကိလေသေ ခေပေတွာ နိရောဓသယနဝရဂတဿ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏံ ဖလသမာပတ္တိံ အပ္ပေတွာ ဝိဟရတော ခီဏာသဝဿ ကာလော ဒဿိတော။ ယထာ ဟိ ဒွေ နဂရာနိ ဧကံ စောရနဂရံ, ဧကံ ခေမနဂရံ။ အထ ဧကဿ မဟာယောဓဿ ဧဝံ ဘဝေယျ "ယာဝိမံ စောရနဂရံ တိဋ္ဌတိ၊ တာဝ ခေမနဂရံ ဘယတော န မုစ္စတိ၊ စောရနဂရံ အနဂရံ ကရိဿာမီ"တိ သန္နာဟံ ကတွာ ခဂ္ဂံ ဂဟေတွာ စောရနဂရံ ဥပသင်္ကမိတွာ နဂရဒွါရေ ဥဿာပိတေ ဧသိကတ္ထမ္ဘေ ခဂ္ဂေန ဆိန္ဒိတွာ သဒွါရဗာဟကံ ကဝါဋံ ဆိန္ဒိတွာ ပလိဃံ ဥက္ခိပိတွာ ပါကာရံ ဘိန္ဒန္တော ပရိက္ခံ သံကိရိတွာ နဂရသောဘနတ္ထာယ ဥဿိတေ ဓဇေ ပါတေတွာ နဂရံ အဂ္ဂိနာ ဈာပေတွာ ခေမနဂရံ ပဝိသိတွာ ပါသာဒံ အဘိရုယှ ဉာတိဂဏပရိဝုတော သုရသဘောဇနံ ဘုဉ္ဇေယျ၊ ဧဝံ စောရနဂရံ ဝိယ သက္ကာယော၊ ခေမနဂရံ ဝိယ နိဗ္ဗာနံ၊ မဟာယောဓော ဝိယ ယောဂါဝစရော။ တဿေဝံ ဟောတိ "ယာဝ သက္ကာယဝဋ္ဋံ ဝတ္တတိ၊ တာဝ ဒွတ္တိံသကမ္မကာရဏအဋ္ဌနဝုတိရောဂပဉ္စဝီသတိမဟာဘယေဟိ ပရိမုစ္စနံ နတ္ထီ"တိ။ သော မဟာယောဓော ဝိယ သန္နာဟံ သီလသန္နာဟံ ကတွာ, ပညာခဂ္ဂံ ဂဟေတွာ ခဂ္ဂေန ဧသိကတ္ထမ္ဘေ ဝိယ အရဟတ္တမဂ္ဂေန တဏှေသိကံ လုဉ္စိတွာ, သော ယောဓော သဒွါရဗာဟကံ နဂရကဝါဋံ ဝိယ ပဉ္စောရမ္ဘာဂိယသံယောဇနဂ္ဂဠံ ဥဂ္ဃာဋေတွာ, သော ယောဓော ပလိဃံ ဝိယ အဝိဇ္ဇာပလိဃံ ဥက္ခိပိတွာ, သော ယောဓော ပါကာရံ ဘိန္ဒန္တော ပရိက္ခံ ဝိယ

kammābhisaṅkhāraṁ bhindanto jātisaṁsāraparikkhaṁ saṁkiritvā, so yodho nagarasobhanatthāya ussāpite dhaje viya mānaddhaje pātetvā sakkāyanagaraṁ jhāpetvā, so yodho khemanagare uparipāsāde surasabhojanaṁ viya kilesanibbānaṁ nagaraṁ pavisitvā amatanirodhārammaṇaṁ phalasamāpattisukhaṁ anubhavamāno kālaṁ vītināmeti.

246. Idāni evaṁ vimuttacittassa khīṇāsavassa parehi anadhigamanīyaviññāṇataṁ dassento **evaṁ vimuttacittaṁ kho**ti-ādimāha. Tattha **anvesan**ti anvesantā gavesantā. **Idaṁ nissitan**ti idaṁ nāma nissitaṁ. **Tathāgatassā**ti ettha sattopi **Tathāgato**ti adhippeto, uttamapuggalo khīṇāsavopi. **Ananuvijjo**ti asaṁvijjamāno vā avindeyyo vā. Tathāgatoti hi satte gahite asaṁvijjamānoti attho vaṭṭati, khīṇāsave gahite avindeyyoti attho vaṭṭati.

Tattha purimanaye ayamadhippāyo—bhikkhave ahaṁ diṭṭheva dhamme dharamānakaṁyeva khīṇāsavaṁ Tathāgato satto puggaloti na paññapemi. Appaṭisandhikaṁ pana parinibbutaṁ khīṇāsavaṁ sattoti vā puggaloti vā kiṁ paññapessāmi. Ananuvijjo Tathāgato, na hi paramatthato satto nāma koci atthi, tassa avijjamānassa idaṁ nissitaṁ viññāṇanti anvesantāpi kiṁ adhigacchissanti, kathaṁ paṭilabhissantīti attho. Dutiyanaye ayamadhippāyo—bhikkhave ahaṁ diṭṭheva dhamme dharamānakaṁyeva khīṇāsavaṁ viññāṇavasena indādīhi avindiyaṁ vadāmi, na hi sa-indā devā sabrahmakā sapajāpatikā anvesantāpi khīṇāsavassa vipassanācittaṁ vā maggacittaṁ vā phalacittaṁ vā idaṁ nāma ārammaṇaṁ nissāya vattatīti jānituṁ sakkonti, te appaṭisandhikassa parinibbutassa kiṁ jānissantīti.

Asatāti asantena. **Tucchā**ti tucchakena. **Musā**ti musāvādena. **Abhūtenā**ti yaṁ natthi, tena. **Abbhācikkhantī**ti abhi-ācikkhanti, abhibhavitvā vadanti. **Venayiko**ti vinayati vināsetīti **vinayo,** so eva **venayiko,** sattavināsakoti adhippāyo. **Yathā cāhaṁ na bhikkhave**ti[1] bhikkhave yena vākārena[2] ahaṁ na sattavināsako. **Yathā cāhaṁ na vadāmī**ti yena vā kāraṇena ahaṁ sattavināsaṁ na

1. Yathā vāhaṁ bhikkhave nāti (Sī) 2. Yena kāraṇena (Syā, Ka)

ကမ္မာဘိသင်္ခါရံ ဘိန္ဒန္တော ဇာတိသံသာရပရိက္ခံ သံကိရိတွာ, သော ယောဓော နဂရသောဘနတ္ထာယ ဥဿာပိတေ ဓဇေ ဝိယ မာနဒ္ဓဇေ ပါတေတွာ သက္ကာယနဂရံ ဈာပေတွာ, သော ယောဓော ခေမနဂရေ ဥပရိပါသာဒေ သုရသဘောဇနံ ဝိယ ကိလေသနိဗ္ဗာနံ နဂရံ ပဝိသိတွာ အမတနိရောဓာရမ္မဏံ ဖလသမာပတ္တိသုခံ အနုဘဝမာနော ကာလံ ဝီတိနာမေတိ။

၂၄၆။ ဣဒါနိ ဧဝံ ဝိမုတ္တစိတ္တဿ ခီဏာသဝဿ ပရေဟိ အနဓိဂမနီယဝိညာဏတံ ဒဿေန္တော **ဧဝံ ဝိမုတ္တစိတ္တံ ခေါ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အန္ဝေသန္တိ** အန္ဝေသန္တာ ဂဝေသန္တာ။ **ဣဒံ နိဿိတန္တိ** ဣဒံ နာမ နိဿိတံ။ **တထာဂတဿာ**တိ ဧတ္ထ သတ္တောပိ **တထာဂတော**တိ အဓိပ္ပေတော၊ ဥတ္တမပုဂ္ဂလော ခီဏာသဝေါပိ။ **အနနုဝိဇ္ဇော**တိ အသံဝိဇ္ဇမာနော ဝါ အဝိန္ဒေယျော ဝါ။ တထာဂတောတိ ဟိ သတ္တေ ဂဟိတေ အသံဝိဇ္ဇမာနောတိ အတ္ထော ဝဋ္ဋတိ၊ ခီဏာသဝေ ဂဟိတေ အဝိန္ဒေယျောတိ အတ္ထော ဝဋ္ဋတိ။

တတ္ထ ပုရိမနယေ အယမဓိပ္ပါယော—ဘိက္ခဝေ အဟံ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ ဓရမာနကံယေဝ ခီဏာသဝံ တထာဂတော သတ္တော ပုဂ္ဂလောတိ န ပညပေမိ။ အပ္ပဋိသန္ဓိကံ ပန ပရိနိဗ္ဗုတံ ခီဏာသဝံ သတ္တောတိ ဝါ ပုဂ္ဂလောတိ ဝါ ကိံ ပညပေဿာမိ။ အနနုဝိဇ္ဇော တထာဂတော၊ န ဟိ ပရမတ္ထတော သတ္တော နာမ ကောစိ အတ္ထိ၊ တဿ အဝိဇ္ဇမာနဿ ဣဒံ နိဿိတံ ဝိညာဏန္တိ အန္ဝေသန္တာပိ ကိံ အဓိဂစ္ဆိဿန္တိ၊ ကထံ ပဋိလဘိဿန္တီတိ အတ္ထော။ ဒုတိယနယေ အယမဓိပ္ပါယော—ဘိက္ခဝေ အဟံ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ ဓရမာနကံယေဝ ခီဏာသဝံ ဝိညာဏဝသေန ဣန္ဒာဒီဟိ အဝိန္ဒိယံ ဝဒါမိ၊ န ဟိ သဣန္ဒာ ဒေဝါ သဗြဟ္မကာ သပဇာပတိကာ အန္ဝေသန္တာပိ ခီဏာသဝဿ ဝိပဿနာစိတ္တံ ဝါ မဂ္ဂစိတ္တံ ဝါ ဖလစိတ္တံ ဝါ ဣဒံ နာမ အာရမ္မဏံ နိဿာယ ဝတ္တတီတိ ဇာနိတုံ သက္ကောန္တိ၊ တေ အပ္ပဋိသန္ဓိကဿ ပရိနိဗ္ဗုတဿ ကိံ ဇာနိဿန္တီတိ။

အသတာတိ အသန္တေန။ **တုစ္ဆာ**တိ တုစ္ဆကေန။ **မုသာ**တိ မုသာဝါဒေန။ **အဘူတေနာ**တိ ယံ နတ္ထိ၊ တေန။ **အဗ္ဘာစိက္ခန္တီ**တိ အဘိအာစိက္ခန္တိ၊ အဘိဘဝိတွာ ဝဒန္တိ။ **ဝေနယိကော**တိ ဝိနယတိ ဝိနာသေတီတိ **ဝိနယော၊** သော ဧဝ **ဝေနယိကော၊** သတ္တဝိနာသကောတိ အဓိပ္ပါယော။ **ယထာ စာဟံ န ဘိက္ခဝေ**တိ[၁] ဘိက္ခဝေ ယေန ဝါကာရေန[၂] အဟံ န သတ္တဝိနာသကော။ **ယထာ စာဟံ န ဝဒါမီ**တိ ယေန ဝါ ကာရဏေန အဟံ သတ္တဝိနာသံ န

၁-ယထာ ဝါဟံ ဘိက္ခဝေ နာတိ (သီ) ၂-ယေန ကာရဏေန (သျာ၊ က)

paññapemi. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathāhaṁ na sattavināsako, yathā ca na sattavināsaṁ paññapemi, tathā maṁ te bhonto samaṇabrāhmaṇā “venayiko samaṇo Gotamo”ti vadantā sattavināsako samaṇo Gotamoti ca, “sato sattassa ucchedaṁ vināsaṁ vibhavaṁ paññapetī”ti vadantā sattavināsaṁ paññapetīti ca asatā tucchā musā abhūtena abbhācikkhantīti.

Pubbe cāti pubbe Mahābodhimaṇḍamhiyeva ca. **Etarahi cā**ti etarahi dhammadesanāyaṁ ca. **Dukkhaṁ ceva paññapemi, dukkhassa ca nirodhan**ti dhammacakkaṁ appavattetvā Bodhimaṇḍe viharantopi dhammacakkappavattanato paṭṭhāya dhammaṁ desentopi catusaccameva paññapemīti attho. Ettha hi dukkhaggahaṇena tassa mūlabhūto samudayo, nirodhaggahaṇena taṁsampāpako maggo gahitova hotīti veditabbo. **Tatra c**eti tasmiṁ catusaccappakāsane. **Pare**ti saccāni ājānituṁ paṭivijjhituṁ asamatthapuggalā. **Akkosantī**ti dasahi akkosavatthūhi akkosanti. **Paribhāsantī**ti vācāya paribhāsanti. **Rosenti vihesentī**ti rosessāma vihesessāmāti adhippāyena ghaṭṭenti dukkhāpenti. **Tatrā**ti tesu akkosādīsu, tesu vā parapuggalesu. **Āghāto**ti kopo. **Appaccayo**ti domanassaṁ. **Anabhiraddhī**ti atuṭṭhi.

Tatra ceti catusaccappakāsaneyeva. **Pare**ti catusaccappakāsanaṁ ājānituṁ paṭivijjhituṁ samatthapuggalā. **Ānando**ti Ānandapīti. **Uppilāvitattan**ti uppilāpanapīti[1]. **Tatra c**eti catusaccappakāsanamhiyeva. **Tatrā**ti sakkārādīsu. **Yaṁ kho idaṁ pubbe pariññātan**ti idaṁ khandhapañcakaṁ pubbe Bodhimaṇḍe tīhi pariññāhi pariññātaṁ. **Tatthame**ti tasmiṁ khandhapañcake ime. Kiṁ vuttaṁ hoti? Tatrāpi Tathāgatassa ime sakkārā mayi karīyantīti vā ahaṁ ete anubhavāmīti vā na hoti. Pubbe pariññātakkhandhapanācakaṁyeva ete sakkāre anubhotīti ettakameva hotīti. **Tasmā**ti yasmā saccāni paṭivijjhituṁ asamatthā Tathāgatampi akkosanti, tasmā. Sesaṁ vuttanayeneva veditabbaṁ.

1. Ubbilāvitattanti ubbilāpanapīti (Sī, Syā)

ပညပေမိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာဟံ န သတ္တဝိနာသကော၊ ယထာ စ န သတ္တဝိနာသံ ပညပေမိ၊ တထာ မံ တေ ဘောန္တော သမဏဗြာဟ္မဏာ “ဝေနယိကော သမဏော ဂေါတမော”တိ ဝဒန္တာ သတ္တဝိနာသကော သမဏော ဂေါတမောတိ စ, “သတော သတ္တဿ ဥစ္ဆေဒံ ဝိနာသံ ဝိဘဝံ ပညပေတီ”တိ ဝဒန္တာ သတ္တဝိနာသံ ပညပေတီတိ စ အသတာ တုစ္ဆာ မုသာ အဘူတေန အဗ္ဘာစိက္ခန္တီတိ။

ပုဗ္ဗေ စာတိ ပုဗ္ဗေ မဟာဗောဓိမဏ္ဍမှိယေဝ စ။ **ဧတရဟိ စာ**တိ ဧတရဟိ ဓမ္မဒေသနာယံ စ။ **ဒုက္ခံ စေဝ ပညပေမိ၊ ဒုက္ခဿ စ နိရောဓန္တိ** ဓမ္မစက္ကံ အပ္ပဝတ္တေတွာ ဗောဓိမဏ္ဍေ ဝိဟရန္တောပိ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနတော ပဋ္ဌာယ ဓမ္မံ ဒေသေန္တောပိ စတုသစ္စမေဝ ပညပေမီတိ အတ္ထော။ ဧတ္ထ ဟိ ဒုက္ခဂ္ဂဟဏေန တဿ မူလဘူတော သမုဒယော, နိရောဓဂ္ဂဟဏေန တံသမ္ပာပကော မဂ္ဂေါ ဂဟိတောဝ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **တတြ စေ**တိ တသ္မိံ စတုသစ္စပ္ပကာသနေ။ **ပရေ**တိ သစ္စာနိ အာဇာနိတုံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ အသမတ္ထပုဂ္ဂလာ။ **အက္ကောသန္တီ**တိ ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသန္တိ။ **ပရိဘာသန္တီ**တိ ဝါစာယ ပရိဘာသန္တိ။ **ရောသေန္တိ ဝိဟေသေန္တီ**တိ ရောသေဿာမ ဝိဟေသေဿာမာတိ အဓိပ္ပါယေန ဃဋ္ဋေန္တိ ဒုက္ခာပေန္တိ။ **တတြာ**တိ တေသု အက္ကောသာဒီသု၊ တေသု ဝါ ပရပုဂ္ဂလေသု။ **အာဃာတော**တိ ကောပေါ။ **အပ္ပစ္စယော**တိ ဒေါမနဿံ။ **အနဘိရဒ္ဓီ**တိ အတုဋ္ဌိ။

တတြ စေတိ စတုသစ္စပ္ပကာသနေယေဝ။ **ပရေ**တိ စတုသစ္စပ္ပကာသနံ အာဇာနိတုံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ သမတ္ထပုဂ္ဂလာ။ **အာနန္ဒော**တိ အာနန္ဒပီတိ။ **ဥပ္ပိလာဝိတတ္တန္တိ** ဥပ္ပိလာပနပီတိ[၁]။ **တတြ စေ**တိ စတုသစ္စပ္ပကာသနမှိယေဝ။ **တတြာ**တိ သက္ကာရာဒီသု။ **ယံ ခေါ ဣဒံ ပုဗ္ဗေ ပရိညာတန္တိ** ဣဒံ ခန္ဓပဉ္စကံ ပုဗ္ဗေ ဗောဓိမဏ္ဍေ တီဟိ ပရိညာဟိ ပရိညာတံ။ **တတ္ထမေ**တိ တသ္မိံ ခန္ဓပဉ္စကေ ဣမေ။ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ? တတြာပိ တထာဂတဿ ဣမေ သက္ကာရာ မယိ ကရီယန္တီတိ ဝါ အဟံ ဧတေ အနုဘဝါမီတိ ဝါ န ဟောတိ။ ပုဗ္ဗေ ပရိညာတက္ခန္ဓပဉ္စကံယေဝ ဧတေ သက္ကာရေ အနုဘောတီတိ ဧတ္တကမေဝ ဟောတီတိ။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ သစ္စာနိ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ အသမတ္ထာ တထာဂတမ္ပိ အက္ကောသန္တိ၊ တသ္မာ။ သေသံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၁-ဥဗ္ဗိလာဝိတတ္တန္တိ ဥဗ္ဗိလာပနပီတိ (သီ၊ သျာ)

247. **Tasmātiha bhikkhave yaṁ na tumhākan**ti yasmā attaniyepi chandarāgappahānaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya saṁvattati, tasmā yaṁ na tumhākaṁ, taṁ pajahathāti attho. **Yathāpaccayaṁ vā kareyyā**ti yathā yathā iccheyya, tathā tathā kareyya. **Na hi no etaṁ bhante attā vā**ti bhante etaṁ tiṇakaṭṭhasākhāpalāsaṁ amhākaṁ neva attā na amhākaṁ rūpaṁ na viññāṇanti vadanti. **Attaniyaṁ vā**ti amhākaṁ cīvarādiparikkhāropi na hotīti attho. **Evameva kho bhikkhave yaṁ na tumhākaṁ taṁ pajahathā**ti Bhagavā khandhapañcakaṁyeva na tumhākanti dassetvā pajahāpeti, tañca kho na uppāṭetvā luñcitvā vā, chandarāgavinayena panetaṁ pajahāpeti.

248. **Evaṁ svākkhāto**ti ettha tiparivaṭṭato paṭṭhāya yāva imaṁ ṭhānaṁ āharitumpi vaṭṭati, paṭilomena pemamattakena saggaparāyaṇato paṭṭhāya yāva imaṁ ṭhānaṁ āharitumpi vaṭṭati. **Svākkhāto**ti sukathito. Sukathitattā eva uttāno vivaṭo pakāsito. **Chinnapilotiko**ti pilotikā vuccati chinnaṁ bhinnaṁ tattha tattha sibbitaṁ gaṇṭhikataṁ jiṇṇaṁ vatthaṁ, taṁ yassa natthi, aṭṭhahatthaṁ vā navahatthaṁ vā ahatasāṭakaṁ nivattho, so chinnapilotiko nāma. Ayampi dhammo tādiso, na hettha kohaññādivasena chinnabhinnasibbitagaṇṭhikatabhāvo atthi. Apica kacavaro pilotikoti vuccati. Imasmiṁ ca sāsane samaṇakacavaraṁ nāma patiṭṭhātuṁ na labhati. Tenevāha—

> "Kāraṇḍavaṁ niddhamatha, kasambuñcāpakassatha.
> Tato palāpe vāhetha, assamaṇe samaṇamānine.
>
> Niddhamitvāna pāpicche, pāpa-ācāragocare.
> Suddhā suddhehi saṁvāsaṁ, kappayavho patissatā.
> Tato samaggā nipakā, dukkhassantaṁ karissathā"ti[1].

Iti samaṇakacavarassa chinnattāpi ayaṁ dhammo **chinnapilotiko nāma** hoti. **Vaṭṭaṁ tesaṁ natthi paññāpanāyā**ti tesaṁ vaṭṭaṁ apaññattibhāvaṁ gataṁ nippaññattikaṁ jātaṁ. Evarūpo mahākhīṇāsavo evaṁ svākkhāte sāsaneyeva uppajjati. Yathā ca khīṇāsavo, evaṁ anāgāmi-ādayopi.

1. Khu 1. 322 piṭṭhe.

၂၄၇။ **တသ္မာတိဟ ဘိက္ခဝေ ယံ န တုမှာကန္တိ** ယသ္မာ အတ္တနိယေပိ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနံ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယ သံဝတ္တတိ၊ တသ္မာ ယံ န တုမှာကံ၊ တံ ပဇဟထာတိ အတ္ထော။ **ယထာပစ္စယံ ဝါ ကရေယျာ**တိ ယထာ ယထာ ဣစ္ဆေယျ၊ တထာ တထာ ကရေယျ။ **န ဟိ နော ဧတံ ဘန္တေ အတ္တာ ဝါ**တိ ဘန္တေ ဧတံ တိဏကဋ္ဌသာခါပလာသံ အမှာကံ နေဝ အတ္တာ န အမှာကံ ရူပံ န ဝိညာဏန္တိ ဝဒန္တိ။ **အတ္တနိယံ ဝါ**တိ အမှာကံ စီဝရာဒိပရိက္ခာရောပိ န ဟောတီတိ အတ္ထော။ **ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ယံ န တုမှာကံ တံ ပဇဟထာ**တိ ဘဂဝါ ခန္ဓပဉ္စကံယေဝ န တုမှာကန္တိ ဒဿေတွာ ပဇဟာပေတိ၊ တဉ္စ ခေါ န ဥပ္ပါဋေတွာ လုဉ္စိတွာ ဝါ၊ ဆန္ဒရာဂဝိနယေန ပနေတံ ပဇဟာပေတိ။

၂၄၈။ **ဧဝံ သွာက္ခာတော**တိ ဧတ္ထ တိပရိဝဋ္ဋတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဣမံ ဌာနံ အာဟရိတုမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ၊ ပဋိလောမေန ပေမမတ္တကေန သဂ္ဂပရာယဏတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဣမံ ဌာနံ အာဟရိတုမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။ **သွာက္ခာတော**တိ သုကထိတော။ သုကထိတတ္တာ ဧဝ ဥတ္တာနော ဝိဝဋော ပကာသိတော။ **ဆိန္နပိလောတိကော**တိ ပိလောတိကာ ဝုစ္စတိ ဆိန္နံ ဘိန္နံ တတ္ထ တတ္ထ သိဗ္ဗိတံ ဂဏ္ဌိကတံ ဇိဏ္ဏံ ဝတ္ထံ၊ တံ ယဿ နတ္ထိ၊ အဋ္ဌဟတ္ထံ ဝါ နဝဟတ္ထံ ဝါ အဟတသာဋကံ နိဝတ္ထော၊ သော ဆိန္နပိလောတိကော နာမ။ အယမ္ပိ ဓမ္မော တာဒိသော၊ န ဟေတ္ထ ကောဟညာဒိဝသေန ဆိန္နဘိန္နသိဗ္ဗိတဂဏ္ဌိကတဘာဝေါ အတ္ထိ။ အပိစ ကစဝရော ပိလောတိကောတိ ဝုစ္စတိ။ ဣမသ္မိံ စ သာသနေ သမဏကစဝရံ နာမ ပတိဋ္ဌာတုံ န လဘတိ။ တေနေဝါဟ—

> “ကာရဏ္ဍဝံ နိဒ္ဓမထ၊ ကသမ္ဗုဉ္စာပကဿထ။
> တတော ပလာပေ ဝါဟေထ၊ အဿမဏေ သမဏမာနိနေ။
>
> နိဒ္ဓမိတွာန ပါပိစ္ဆေ၊ ပါပအာစာရဂေါစရေ။
> သုဒ္ဓါ သုဒ္ဓေဟိ သံဝါသံ၊ ကပ္ပယဝှော ပတိဿတာ။
> တတော သမဂ္ဂါ နိပကာ၊ ဒုက္ခဿန္တံ ကရိဿထာ”တိ[၁]။

ဣတိ သမဏကစဝရဿ ဆိန္နတ္တာပိ အယံ ဓမ္မော **ဆိန္နပိလောတိကော နာမ** ဟောတိ။ **ဝဋ္ဋံ တေသံ နတ္ထိ ပညာပနာယာ**တိ တေသံ ဝဋ္ဋံ အပညတ္တိဘာဝံ ဂတံ နိပ္ပညတ္တိကံ ဇာတံ။ ဧဝရူပေါ မဟာခီဏာသဝေါ ဧဝံ သွာက္ခာတေ သာသနေယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယထာ စ ခီဏာသဝေါ၊ ဧဝံ အနာဂါမိအာဒယောပိ။

၁-ခု ၁-၃၂၂-ပိဋ္ဌေ။

Tattha **dhammānusārino saddhānusārino**ti ime dve sotāpattimaggaṭṭhā honti. Yathāha “katamo ca puggalo dhammānusārī. Yassa puggalassa sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipannassa paññindriyaṁ adhimattaṁ hoti, paññāvāhiṁ paññāpubbaṅgamaṁ ariyamaggaṁ bhāveti. Ayaṁ vuccati puggalo dhammānusārī. Sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipanno puggalo dhammānusārī, phale ṭhito diṭṭhippatto. Katamo ca puggalo saddhānusārī. Yassa puggalassa sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipannassa saddhindriyaṁ adhimattaṁ hoti, saddhāvāhiṁ saddhāpubbaṅgamaṁ ariyamaggaṁ bhāveti. Ayaṁ vuccati puggalo saddhānusārī. Sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipanno puggalo saddhānusārī, phale ṭhito saddhāvimutto”ti[1]. **Yesaṁ mayi saddhāmattaṁ pemamattan**ti iminā yesaṁ añño ariyadhammo natthi, Tathāgate pana saddhāmattaṁ pemamattameva hoti. Te vipassakapuggalā adhippetā. Vipassakabhikkhūnañhi evaṁ vipassanaṁ paṭṭhapetvā nisinnānaṁ Dasabale ekā saddhā ekaṁ pemaṁ uppajjati. Tāya saddhāya tena pemena hatthe gahetvā sagge ṭhapitā viya honti, niyatagatikā kira ete. Porāṇakattherā pana evarūpaṁ bhikkhuṁ cūḷasotāpannoti vadanti. Sesaṁ sabbattha uttānatthamevāti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Alagaddūpamasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Vammikasuttavaṇṇanā

249. **Evaṁ me sutan**ti Vammikasuttaṁ. Tattha **āyasmā**ti piyavacanametaṁ. **Kumārakassapo**ti tassa nāmaṁ. Kumārakāle pabbajitattā pana Bhagavatā “Kassapaṁ pakkosatha, idaṁ phalaṁ vā khādanīyaṁ vā Kassapassa dethā”ti vutte katarassa Kassapassāti Kumārakassapassāti evaṁ gahitanāmattā tato paṭṭhāya vuḍḍhakālepi “Kumārakassapo”tveva vuccati. Apica raññā posāvanikaputtattāpi taṁ “Kumārakassapo”ti sañjāniṁsu. Ayaṁ panassa pubbayogato paṭṭhāya āvibhāvakathā—

1. Abhi 3. 118 piṭṭhe.

တတ္ထ **ဓမ္မာနုသာရိနော သဒ္ဓါနုသာရိနော**တိ ဣမေ ဒွေ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ ယထာဟ “ကတမော စ ပုဂ္ဂလော ဓမ္မာနုသာရီ။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ သောတာပတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာယ ပဋိပန္နဿ ပညိန္ဒြိယံ အဓိမတ္တံ ဟောတိ၊ ပညာဝါဟိံ ပညာပုဗ္ဗင်္ဂမံ အရိယမဂ္ဂံ ဘာဝေတိ။ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ဓမ္မာနုသာရီ။ သောတာပတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာယ ပဋိပန္နော ပုဂ္ဂလော ဓမ္မာနုသာရီ၊ ဖလေ ဌိတော ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော။ ကတမော စ ပုဂ္ဂလော သဒ္ဓါနုသာရီ။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ သောတာပတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာယ ပဋိပန္နဿ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ အဓိမတ္တံ ဟောတိ၊ သဒ္ဓါဝါဟိံ သဒ္ဓါပုဗ္ဗင်္ဂမံ အရိယမဂ္ဂံ ဘာဝေတိ။ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော သဒ္ဓါနုသာရီ။ သောတာပတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာယ ပဋိပန္နော ပုဂ္ဂလော သဒ္ဓါနုသာရီ၊ ဖလေ ဌိတော သဒ္ဓါဝိမုတ္တော”တိ[၁]။ **ယေသံ မယိ သဒ္ဓါမတ္တံ ပေမမတ္တန္တိ** ဣမိနာ ယေသံ အညော အရိယဓမ္မော နတ္ထိ၊ တထာဂတေ ပန သဒ္ဓါမတ္တံ ပေမမတ္တမေဝ ဟောတိ။ တေ ဝိပဿကပုဂ္ဂလာ အဓိပ္ပေတာ။ ဝိပဿကဘိက္ခူနဉှိ ဧဝံ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ နိသိန္နာနံ ဒသဗလေ ဧကာ သဒ္ဓါ ဧကံ ပေမံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တာယ သဒ္ဓါယ တေန ပေမေန ဟတ္ထေ ဂဟေတွာ သဂ္ဂေ ဌပိတာ ဝိယ ဟောန္တိ၊ နိယတဂတိကာ ကိရ ဧတေ။ ပေါရာဏကတ္ထေရာ ပန ဧဝရူပံ ဘိက္ခုံ စူဠသောတာပန္နောတိ ဝဒန္တိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

အလဂဒ္ဒူပမသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၃-ဝမ္မိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၄၉။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ ဝမ္မိကသုတ္တံ။ တတ္ထ **အာယသ္မာ**တိ ပိယဝစနမေတံ။ **ကုမာရကဿပေါ**တိ တဿ နာမံ။ ကုမာရကာလေ ပဗ္ဗဇိတတ္တာ ပန ဘဂဝတာ “ကဿပံ ပက္ကောသထ၊ ဣဒံ ဖလံ ဝါ ခါဒနီယံ ဝါ ကဿပဿ ဒေထာ”တိ ဝုတ္တေ ကတရဿ ကဿပဿာတိ ကုမာရကဿပဿာတိ ဧဝံ ဂဟိတနာမတ္တာ တတော ပဋ္ဌာယ ဝုဍ္ဎကာလေပိ “ကုမာရကဿပေါ”တွေဝ ဝုစ္စတိ။ အပိစ ရညာ ပေါသာဝနိကပုတ္တတ္တာပိ တံ “ကုမာရကဿပေါ”တိ သဉ္ဇာနိံသု။ အယံ ပနဿ ပုဗ္ဗယောဂတော ပဋ္ဌာယ အာဝိဘာဝကထာ—

၁-အဘိ ၃-၁၁၈-ပိဋ္ဌေ။

Thero kira Padumuttarassa Bhagavato kāle seṭṭhiputto ahosi. Athekadivasaṁ Bhagavantaṁ citrakathiṁ ekaṁ attano sāvakaṁ ṭhānantare ṭhapentaṁ disvā Bhagavato sattāhaṁ dānaṁ datvā “ahampi Bhagavā anāgate ekassa Buddhassa ayaṁ thero viya citrakathī sāvako bhaveyyan”ti patthanaṁ katvā puññāni karonto Kassapassa Bhagavato sāsane pabbajitvā visesaṁ nibbattetuṁ nāsakkhi.

Tadā kira parinibbutassa Bhagavato sāsane osakkante pañca bhikkhū nisseṇiṁ bandhitvā pabbataṁ abhiruyha samaṇadhammaṁ akaṁsu. Saṁghatthero tatiyadivase arahattaṁ patto. Anuthero catutthadivase anāgāmī ahosi. Itare tayo visesaṁ nibbattetuṁ asakkontā devaloke nibbattiṁsu. Tesaṁ ekaṁ Buddhantaraṁ devesu ca manussesu ca sampattiṁ anubhontānaṁ eko Takkasilāyaṁ rājakule nibbattitvā Pukkusāti nāma rājā hutvā Bhagavantaṁ uddissa pabbajitvā Rājagahaṁ gacchanto Kumbhakārasālāyaṁ Bhagavato dhammadesanaṁ sutvā anāgāmiphalaṁ patto. Eko ekasmiṁ samuddapaṭṭane kulaghare nibbattitvā nāvaṁ āruyha bhinnanāvo dārucīrāni nivāsetvā lābhasampattiṁ patto “ahaṁ arahā”ti cittaṁ uppādetvā “na tvaṁ arahā, gaccha Satthāraṁ pañhaṁ pucchā”ti atthakāmāya devatāya codito[1] tathā katvā arahattaphalaṁ patto.

Eko Rājagahe ekissā kuladārikāya kucchimhi uppanno. Sā ca paṭhamaṁ mātāpitaro yācitvā pabbajjaṁ alabhamānā kulagharaṁ gatā gabbhasaṇṭhitampi[2] ajānantī sāmikaṁ ārādhetvā tena anuññātā bhikkhunīsu pabbajitā. Tassā gabbhininimittaṁ disvā bhikkhuniyo Devadattaṁ pucchiṁsu, so “assamaṇī”ti āha. Dasabalaṁ pucchiṁsu, Satthā Upālittheraṁ paṭicchāpesi. Thero Sāvatthinagaravāsīni kulāni Visākhañca upāsikaṁ pakkosāpetvā sodhento “pure laddho gabbho, pabbajjā arogā”ti āha. Satthā “suvinicchitaṁ adhikaraṇan”ti therassa sādhukāraṁ adāsi. Sā bhikkhunī suvaṇṇabimbasadisaṁ puttaṁ vijāyi, taṁ gahetvā rājā Pasenadi Kosalo posāpesi. “Kassapo”ti cassa nāmaṁ katvā aparabhāge

1. Pesito (Syā)   2. Gabbhapatiṭṭhitampi (Ka)

ထေရော ကိရ ပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော ကာလေ သေဋ္ဌိပုတ္တော အဟောသိ။ အထေကဒိဝသံ ဘဂဝန္တံ စိတြကထိံ ဧကံ အတ္တနော သာဝကံ ဌာနန္တရေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ ဘဂဝတော သတ္တာဟံ ဒါနံ ဒတွာ “အဟမ္ပိ ဘဂဝါ အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ အယံ ထေရော ဝိယ စိတြကထီ သာဝကော ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ ကတွာ ပုညာနိ ကရောန္တော ကဿပဿ ဘဂဝတော သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ နာသက္ခိ။

တဒါ ကိရ ပရိနိဗ္ဗုတဿ ဘဂဝတော သာသနေ ဩသက္ကန္တေ ပဉ္စ ဘိက္ခူ နိဿေဏိံ ဗန္ဓိတွာ ပဗ္ဗတံ အဘိရုယှ သမဏဓမ္မံ အကံသု။ သံဃတ္ထေရော တတိယဒိဝသေ အရဟတ္တံ ပတ္တော။ အနုထေရော စတုတ္ထဒိဝသေ အနာဂါမီ အဟောသိ။ ဣတရေ တယော ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ အသက္ကောန္တာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ တေသံ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝေသု စ မနုဿေသု စ သမ္ပတ္တိံ အနုဘောန္တာနံ ဧကော တက္ကသိလာယံ ရာဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပုက္ကုသာတိ နာမ ရာဇာ ဟုတွာ ဘဂဝန္တံ ဥဒ္ဒိဿ ပဗ္ဗဇိတွာ ရာဇဂဟံ ဂစ္ဆန္တော ကုမ္ဘကာရသာလာယံ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ အနာဂါမိဖလံ ပတ္တော။ ဧကော ဧကသ္မိံ သမုဒ္ဒပဋ္ဋနေ ကုလဃရေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ နာဝံ အာရုယှ ဘိန္နနာဝေါ ဒါရုစီရာနိ နိဝါသေတွာ လာဘသမ္ပတ္တိံ ပတ္တော “အဟံ အရဟာ”တိ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ “န တွံ အရဟာ, ဂစ္ဆ သတ္ထာရံ ပဉှံ ပုစ္ဆာ”တိ အတ္ထကာမာယ ဒေဝတာယ စောဒိတော[1] တထာ ကတွာ အရဟတ္တဖလံ ပတ္တော။

ဧကော ရာဇဂဟေ ဧကိဿာ ကုလဒါရိကာယ ကုစ္ဆိမှိ ဥပ္ပန္နော။ သာ စ ပဌမံ မာတာပိတရော ယာစိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အလဘမာနာ ကုလဃရံ ဂတာ ဂဗ္ဘသဏ္ဌိတမ္ပိ[2] အဇာနန္တီ သာမိကံ အာရာဓေတွာ တေန အနုညာတာ ဘိက္ခုနီသု ပဗ္ဗဇိတာ။ တဿာ ဂဗ္ဘိနိနိမိတ္တံ ဒိသွာ ဘိက္ခုနိယော ဒေဝဒတ္တံ ပုစ္ဆိံသု၊ သော “အဿမဏီ”တိ အာဟ။ ဒသဗလံ ပုစ္ဆိံသု၊ သတ္ထာ ဥပါလိတ္ထေရံ ပဋိစ္ဆာပေသိ။ ထေရော သာဝတ္ထိနဂရဝါသိနိ ကုလာနိ ဝိသာခဉ္စ ဥပါသိကံ ပက္ကောသာပေတွာ သောဓေန္တော “ပုရေ လဒ္ဓေါ ဂဗ္ဘော၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ အရောဂါ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ “သုဝိနိစ္ဆိတံ အဓိကရဏ”န္တိ ထေရဿ သာဓုကာရံ အဒါသိ။ သာ ဘိက္ခုနီ သုဝဏ္ဏဗိမ္ဗသဒိသံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ၊ တံ ဂဟေတွာ ရာဇာ ပသေနဒိ ကောသလော ပေါသာပေသိ။ “ကဿပေါ”တိ စဿ နာမံ ကတွာ အပရဘာဂေ

၁-ပေသိတော (သျာ)   ၂-ဂဗ္ဘပတိဋ္ဌိတမ္ပိ (က)

alaṅkaritvā Satthu santikaṁ netvā pabbājesi. Iti rañño posāvanikaputtattāpi taṁ “Kumārakassapo”ti sañjāniṁsūti.

Andhavaneti evaṁnāmake vane. Taṁ kira vanaṁ dvinnaṁ Buddhānaṁ kāle avijahitanāmaṁ Andhavanaṁtveva paññāyati. Tatrāyaṁ paññattivibhāvanā—appāyukabuddhānaṁ hi sarīradhātu na ekagghanā hoti. Adhiṭṭhānānubhāvena vippakiriyati. Teneva amhākampi Bhagavā “ahaṁ na ciraṭṭhitiko, appakehi sattehi ahaṁ diṭṭho, yehi na diṭṭho, teva bahutarā, te me dhātuyo ādāya tattha tattha pūjentā saggaparāyaṇā bhavissantī”ti parinibbānakāle “attano sarīraṁ vippakiriyatū”ti adhiṭṭhāsi. Dīghāyukabuddhānaṁ pana suvaṇṇakkhandho viya ekagghanaṁ dhātusarīraṁ tiṭṭhati.

Kassapassāpi Bhagavato tatheva aṭṭhāsi. Tato mahājanā sannipatitvā “dhātuyo ekagghanā na sakkā viyojetuṁ, kiṁ karissāmā”ti sammantayitvā ekagghanameva cetiyaṁ karissāma, kittakaṁ pana hotu tanti āhaṁsu. Eke sattayojaniyanti āhaṁsu. Etaṁ atimahantaṁ, anāgate jaggituṁ na sakkā, chayojanaṁ hotu, pañcayojanaṁ, catuyojanaṁ, tiyojanaṁ, dviyojanaṁ, ekayojanaṁ hotūti sanniṭṭhānaṁ katvā iṭṭhakā kīdisā hontūti bāhirante iṭṭhakā rattasuvaṇṇamayā ekagghanā satasahassagghanikā hontu, abbhantarimante paññāsasahassagghanikā. Haritālamanosilāhi mattikākiccaṁ kayiratu, telena udakakiccanti niṭṭhaṁ gantvā cattāri mukhāni catudhā vibhajiṁsu. Rājā ekaṁ mukhaṁ gaṇhi, rājaputto pathavindarakumāro ekaṁ, amaccānaṁ jeṭṭhako hutvā senāpati ekaṁ, janapadānaṁ jeṭṭhako hutvā seṭṭhi ekaṁ.

Tattha dhanasampannatāya rājāpi suvaṇṇaṁ nīharāpetvā attanā gahitamukhe kammaṁ ārabhi, uparājāpi, senāpatipi. Seṭṭhinā gahitamukhe pana kammaṁ olīyati. Tato Yasorato[1] nāma eko upāsako tepiṭako bhāṇako Anāgāmī ariyasāvako, so kammaṁ olīyatīti ñatvā pañca sakaṭasatāni yojāpetvā janapadaṁ gantvā

1. Sorato (Sī), yasodharo (Syā)

အလင်္ကရိတွာ သတ္ထု သန္တိကံ နေတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ ဣတိ ရညော ပေါသာဝနိကပုတ္တတ္တာပိ တံ “ကုမာရကဿပေါ”တိ သဉ္ဇာနိံသူတိ။

အန္ဓဝနေတိ ဧဝံနာမကေ ဝနေ။ တံ ကိရ ဝနံ ဒွိန္နံ ဗုဒ္ဓါနံ ကာလေ အဝိဇဟိတနာမံ အန္ဓဝနံတွေဝ ပညာယတိ။ တတြာယံ ပညတ္တိဝိဘာဝနာ— အပ္ပါယုကဗုဒ္ဓါနံ ဟိ သရီရဓာတု န ဧကဂ္ဃနာ ဟောတိ။ အဓိဋ္ဌာနာနုဘာဝေန ဝိပ္ပကိရိယတိ။ တေနေဝ အမှာကမ္ပိ ဘဂဝါ “အဟံ န စိရဋ္ဌိတိကော၊ အပ္ပကေဟိ သတ္တေဟိ အဟံ ဒိဋ္ဌော၊ ယေဟိ န ဒိဋ္ဌော၊ တေဝ ဗဟုတရာ၊ တေ မေ ဓာတုယော အာဒါယ တတ္ထ တတ္ထ ပူဇေန္တာ သဂ္ဂပရာယဏာ ဘဝိဿန္တိ”တိ ပရိနိဗ္ဗာနကာလေ “အတ္တနော သရီရံ ဝိပ္ပကိရိယတူ”တိ အဓိဋ္ဌာသိ။ ဒီဃာယုကဗုဒ္ဓါနံ ပန သုဝဏ္ဏက္ခန္ဓော ဝိယ ဧကဂ္ဃနံ ဓာတုသရီရံ တိဋ္ဌတိ။

ကဿပဿာပိ ဘဂဝတော တထေဝ အဋ္ဌာသိ။ တတော မဟာဇနာ သန္နိပတိတွာ “ဓာတုယော ဧကဂ္ဃနာ န သက္ကာ ဝိယောဇေတုံ၊ ကိံ ကရိဿာမာ”တိ သမ္မန္တယိတွာ ဧကဂ္ဃနမေဝ စေတိယံ ကရိဿာမ၊ ကိတ္တကံ ပန ဟောတု တန္တိ အာဟံသု။ ဧကေ သတ္တယောဇနိယန္တိ အာဟံသု။ ဧတံ အတိမဟန္တံ၊ အနာဂတေ ဇဂ္ဂိတုံ န သက္ကာ၊ ဆယောဇနံ ဟောတု၊ ပဉ္စယောဇနံ၊ စတုယောဇနံ၊ တိယောဇနံ၊ ဒွိယောဇနံ၊ ဧကယောဇနံ ဟောတူတိ သန္နိဋ္ဌာနံ ကတွာ ဣဋ္ဌကာ ကီဒိသာ ဟောန္တူတိ ဗာဟိရန္တေ ဣဋ္ဌကာ ရတ္တသုဝဏ္ဏမယာ ဧကဂ္ဃနာ သတသဟဿဂ္ဃနိကာ ဟောန္တု၊ အဗ္ဘန္တရိမန္တေ ပညာသသဟဿဂ္ဃနိကာ။ ဟရိတာလမနောသိလာဟိ မတ္တိကာကိစ္စံ ကယိရတု၊ တေလေန ဥဒကကိစ္စန္တိ နိဋ္ဌံ ဂန္တွာ စတ္တာရိ မုခါနိ စတုဓာ ဝိဘဇိံသု။ ရာဇာ ဧကံ မုခံ ဂဏှိ၊ ရာဇပုတ္တော ပထဝိန္ဒရကုမာရော ဧကံ၊ အမစ္စာနံ ဇေဋ္ဌကော ဟုတွာ သေနာပတိ ဧကံ၊ ဇနပဒါနံ ဇေဋ္ဌကော ဟုတွာ သေဋ္ဌိ ဧကံ။

တတ္ထ ဓနသမ္ပန္နတာယ ရာဇာပိ သုဝဏ္ဏံ နီဟရာပေတွာ အတ္တနာ ဂဟိတမုခေ ကမ္မံ အာရဘိ၊ ဥပရာဇာပိ၊ သေနာပတိပိ။ သေဋ္ဌိနာ ဂဟိတမုခေ ပန ကမ္မံ ဩလီယတိ။ တတော ယသောရတော[၁] နာမ ဧကော ဥပါသကော တေပိဋကော ဘာဏကော အနာဂါမီ အရိယသာဝကော၊ သော ကမ္မံ ဩလီယတီတိ ဉတွာ ပဉ္စ သကဋသတာနိ ယောဇာပေတွာ ဇနပဒံ ဂန္တွာ

၁-သောရတော (သီ)၊ ယသောဓရော (သျာ)

“Kassapasammāsambuddho vīsativassasahassāni ṭhatvā parinibbuto, tassa yojanikaṁ ratanacetiyaṁ kayirati, yo yaṁ dātuṁ ussahati suvaṇṇaṁ vā hiraññaṁ vā sattaratanaṁ vā haritālaṁ vā manosilaṁ vā, so taṁ detū”ti samādapesi. Manussā attano attano thāmena hiraññasuvaṇṇādīni adaṁsu. Asakkontā telataṇḍulādīni dentiyeva. Upāsako telataṇḍulādīni kammakārānaṁ[1] bhattavetanatthaṁ pahiṇati, avasesehi suvaṇṇaṁ cetāpetvā pahiṇati, evaṁ sakalajambudīpaṁ acari.

Cetiye kammaṁ niṭṭhitanti cetiyaṭṭhānato paṇṇaṁ pahiṇiṁsu “niṭṭhitaṁ kammaṁ ācariyo āgantvā cetiyaṁ vandatū”ti. Sopi paṇṇaṁ pahiṇi “mayā sakalajambudīpo samādapito, yaṁ atthi, taṁ gahetvā kammaṁ niṭṭhāpentū”ti. Dvepi paṇṇāni antarāmagge samāgamiṁsu. Ācariyassa paṇṇato pana cetiyaṭṭhānato paṇṇaṁ paṭhamataraṁ ācariyassa hatthaṁ agamāsi. So paṇṇaṁ vācetvā cetiyaṁ vandissāmīti ekakova nikkhami. Antarāmagge aṭaviyaṁ pañca corasatāni uṭṭhahiṁsu. Tatrekacce taṁ disvā iminā sakalajambudīpato hiraññasuvaṇṇaṁ sampiṇḍitaṁ, nidhikumbhī no pavaṭṭamānā[2] āgatāti avasesānaṁ ārocetvā taṁ aggahesuṁ. Kasmā tātā maṁ gaṇhathāti. Tayā sakalajambudīpato sabbaṁ hiraññasuvaṇṇaṁ sampiṇḍitaṁ, amhākampi thokaṁ thokaṁ dehīti. Kiṁ tumhe na jānātha, Kassapo Bhagavā parinibbuto, tassa yojanikaṁ ratanacetiyaṁ kayirati, tadatthāya mayā samādapitaṁ, no attano atthāya. Taṁ taṁ laddhaladdhaṭṭhānato tattheva pesitaṁ, mayhaṁ pana nivatthasāṭakamattaṁ ṭhapetvā aññaṁ vittaṁ[3] kākaṇikampi natthīti.

Eke “evametaṁ vissajjetha ācariyan”ti āhaṁsu. Eke “ayaṁ rājapūjito amaccapūjito, amhesu kiñcideva nagaravīthiyaṁ disvā rājarājamahāmattādīnaṁ ārocetvā anayabyasanaṁ pāpuṇāpeyyā”ti āhaṁsu. Upāsako “tātā nāhaṁ evaṁ karissāmī”ti āha, tañca kho tesu kāruññena, na attano jīvitanikantiyā. Atha tesu gahetabbo vissajjetabboti vivadantesu gahetabboti laddhikā eva bahutarā hutvā jīvitā voropayiṁsu.

1. Kammakarānaṁ (Sī) 2. Pavattamānā (Syā, Ka) 3. Kiñci (Syā)

“ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝီသတိဝဿသဟဿာနိ ဌတွာ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ တဿ ယောဇနိကံ ရတနစေတိယံ ကယိရတိ၊ ယော ယံ ဒါတုံ ဥဿဟတိ သုဝဏ္ဏံ ဝါ ဟိရညံ ဝါ သတ္တရတနံ ဝါ ဟရိတာလံ ဝါ မနောသိလံ ဝါ၊ သော တံ ဒေတူ”တိ သမာဒပေသိ။ မနုဿာ အတ္တနော အတ္တနော ထာမေန ဟိရညသုဝဏ္ဏာဒီနိ အဒံသု။ အသက္ကောန္တာ တေလတဏ္ဍုလာဒီနိ ဒေန္တိယေဝ။ ဥပါသကော တေလတဏ္ဍုလာဒီနိ ကမ္မကာရာနံ[၁] ဘတ္တဝေတနတ္ထံ ပဟိဏတိ၊ အဝသေသေဟိ သုဝဏ္ဏံ စေတာပေတွာ ပဟိဏတိ၊ ဧဝံ သကလဇမ္ဗုဒီပံ အစရိ။

စေတိယေ ကမ္မံ နိဋ္ဌိတန္တိ စေတိယဋ္ဌာနတော ပဏ္ဏံ ပဟိဏိံသု “နိဋ္ဌိတံ ကမ္မံ အာစရိယော အာဂန္တွာ စေတိယံ ဝန္ဒတူ”တိ။ သောပိ ပဏ္ဏံ ပဟိဏိ “မယာ သကလဇမ္ဗုဒီပေါ သမာဒပိတော၊ ယံ အတ္ထိ၊ တံ ဂဟေတွာ ကမ္မံ နိဋ္ဌာပေန္တူ”တိ။ ဒွေပိ ပဏ္ဏာနိ အန္တရာမဂ္ဂေ သမာဂမိံသု။ အာစရိယဿ ပဏ္ဏတော ပန စေတိယဋ္ဌာနတော ပဏ္ဏံ ပဌမတရံ အာစရိယဿ ဟတ္ထံ အဂမာသိ။ သော ပဏ္ဏံ ဝါစေတွာ စေတိယံ ဝန္ဒိဿာမီတိ ဧကကောဝ နိက္ခမိ။ အန္တရာမဂ္ဂေ အဋဝိယံ ပဉ္စ စောရသတာနိ ဥဋ္ဌဟိံသု။ တတြေကစ္စေ တံ ဒိသွာ ဣမိနာ သကလဇမ္ဗုဒီပတော ဟိရညသုဝဏ္ဏံ သမ္ပိဏ္ဍိတံ၊ နိဓိကုမ္ဘီ နော ပဝဋ္ဋမာနာ[၂] အာဂတာတိ အဝသေသာနံ အာရောစေတွာ တံ အဂ္ဂဟေသုံ။ ကသ္မာ တာတာ မံ ဂဏှထာတိ။ တယာ သကလဇမ္ဗုဒီပတော သဗ္ဗံ ဟိရညသုဝဏ္ဏံ သမ္ပိဏ္ဍိတံ၊ အမှာကမ္ပိ ထောကံ ထောကံ ဒေဟီတိ။ ကိံ တုမှေ န ဇာနာထ၊ ကဿပေါ ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ တဿ ယောဇနိကံ ရတနစေတိယံ ကယိရတိ၊ တဒတ္ထာယ မယာ သမာဒပိတံ၊ နော အတ္တနော အတ္ထာယ။ တံ တံ လဒ္ဓလဒ္ဓဋ္ဌာနတော တတ္ထေဝ ပေသိတံ၊ မယှံ ပန နိဝတ္ထသာဋကမတ္တံ ဌပေတွာ အညံ ဝိတ္တံ[၃] ကာကဏိကမ္ပိ နတ္ထီတိ။

ဧကေ “ဧဝမေတံ ဝိဿဇ္ဇေထ အာစရိယ”န္တိ အာဟံသု။ ဧကေ “အယံ ရာဇပူဇိတော အမစ္စပူဇိတော၊ အမှေသု ကိဉ္စိဒေဝ နဂရဝီထိယံ ဒိသွာ ရာဇရာဇမဟာမတ္တာဒီနံ အာရောစေတွာ အနယဗျသနံ ပါပုဏာပေယျာ”တိ အာဟံသု။ ဥပါသကော “တာတာ နာဟံ ဧဝံ ကရိဿာမီ”တိ အာဟ၊ တဉ္စ ခေါ တေသု ကာရုညေန၊ န အတ္တနော ဇီဝိတနိကန္တိယာ။ အထ တေသု ဂဟေတဗ္ဗော ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗောတိ ဝိဝဒန္တေသု ဂဟေတဗ္ဗောတိ လဒ္ဓိကာ ဧဝ ဗဟုတရာ ဟုတွာ ဇီဝိတာ ဝေါရောပယိံသု။

၁-ကမ္မကရာနံ (သီ) ၂-ပဝတ္တမာနာ (သျာ၊ က) ၃-ကိဉ္စိ (သျာ)

Tesaṁ balavaguṇe ariyasāvake aparādhena nibbutadīpasikhā viya akkhīni antaradhāyiṁsu. Te “kahaṁ bho cakkhu kahaṁ bho cakkhū”ti vippalapantā ekacce ñātakehi gehaṁ nītā, ekacce noñātakā anāthāti tattheva aṭaviyaṁ rukkhamūle paṇṇasālāya vasiṁsu. Aṭaviṁ āgatamanussā kāruññena tesaṁ taṇḍulaṁ vā puṭabhattaṁ vā paribbayaṁ vā denti. Dārupaṇṇādīnaṁ atthāya gantvā āgatā manussā kuhiṁ gatatthāti vutte Andhavanaṁ gatamhāti vadanti. Evaṁ dvinnampi Buddhānaṁ kāle taṁ vanaṁ Andhavanaṁtveva paññāyati. Kassapabuddhakāle panetaṁ Chaḍḍitajanapade aṭavi ahosi. Amhākaṁ Bhagavato kāle Sāvatthiyā avidūre Jetavanassa piṭṭhibhāge pavivekakāmānaṁ kulaputtānaṁ vasanaṭṭhānaṁ padhānagharaṁ ahosi, tattha āyasmā Kumārakassapo tena samayena sekkhapaṭipadaṁ pūrayamāno viharati. Tena vuttaṁ “Andhavane viharatī”ti.

Aññatarā devatāti nāmagottavasena apākaṭā ekā devatāti attho. “Abhijānāti no bhante Bhagavā ahuñātaññatarassa[1] mahesakkhassa saṁkhittena taṇhāsaṅkhayavimuttiṁ bhāsitā”ti[2] ettha pana abhiññāto Sakkopi devarājā aññataroti vutto. **Devatā**ti ca idaṁ devānampi devadhītānampi sādhāraṇavacanaṁ. Imasmiṁ panatthe devo adhippeto. **Abhikkantāya rattiyā**ti ettha abhikkantasaddo khayasundarābhirūpa-abbhanumodanādīsu dissati. Tattha “abhikkantā bhante ratti, nikkhanto paṭhamo yāmo, ciranisinno bhikkhusaṁgho, uddisatu bhante Bhagavā bhikkhūnaṁ pātimokkhan”ti evamādīsu[3] khaye dissati. “Ayaṁ imesaṁ catunnaṁ puggalānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cā”ti[4] evamādīsu sundare.

> “Ko me vandati pādāni, iddhiyā yasasā jalaṁ.
> Abhikkantena vaṇṇena, sabbā obhāsayaṁ disā”ti[5]—

Evamādīsu abhirūpe. “Abhikkantaṁ bho Gotamā”ti evamādīsu[6] abbhanumodane. Idha pana khaye. Tena **abhikkantāya rattiyā**ti parikkhīṇāya rattiyāti vuttaṁ hoti. Tatthāyaṁ devaputto majjhimayāmasamanantare

1. Ahunaṁyeva aññatarassa (Sī, Syā) 2. Ma 1. 322 piṭṭhe. 3. Aṁ 3. 44 piṭṭhe.
4. Aṁ 1. 414 piṭṭhe. 5. Khu 2. 73 piṭṭhe. 6. Vi 1. 7 piṭṭhe.

တေသံ ဗလဝဂုဏေ အရိယသာဝကေ အပရာဓေန နိဗ္ဗုတဒီပသိခါ ဝိယ အက္ခီနိ အန္တရဓာယိံသု။ တေ “ကဟံ ဘော စက္ခု ကဟံ ဘော စက္ခူ”တိ ဝိပ္ပလပန္တာ ဧကစ္စေ ဉာတကေဟိ ဂေဟံ နီတာ၊ ဧကစ္စေ နောဉာတကာ အနာထာတိ တတ္ထေဝ အဋဝိယံ ရုက္ခမူလေ ပဏ္ဏသာလာယ ဝသိံသု။ အဋဝိံ အာဂတမနုဿာ ကာရုညေန တေသံ တဏ္ဍုလံ ဝါ ပုဋဘတ္တံ ဝါ ပရိဗ္ဗယံ ဝါ ဒေန္တိ။ ဒါရုပဏ္ဏာဒီနံ အတ္ထာယ ဂန္တွာ အာဂတာ မနုဿာ ကုဟိံ ဂတတ္ထာတိ ဝုတ္တေ အန္ဓဝနံ ဂတမှာတိ ဝဒန္တိ။ ဧဝံ ဒွိန္နမ္ပိ ဗုဒ္ဓါနံ ကာလေ တံ ဝနံ အန္ဓဝနံတွေဝ ပညာယတိ။ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ပနေတံ ဆဍ္ဍိတဇနပဒေ အဋဝိ အဟောသိ။ အမှာကံ ဘဂဝတော ကာလေ သာဝတ္ထိယာ အဝိဒူရေ ဇေတဝနဿ ပိဋ္ဌိဘာဂေ ပဝိဝေကကာမာနံ ကုလပုတ္တာနံ ဝသနဋ္ဌာနံ ပဓာနဃရံ အဟောသိ၊ တတ္ထ အာယသ္မာ ကုမာရကဿပေါ တေန သမယေန သေက္ခပဋိပဒံ ပူရယမာနော ဝိဟရတိ။ တေန ဝုတ္တံ “အန္ဓဝနေ ဝိဟရတီ”တိ။

အညတရာ ဒေဝတာတိ နာမဂေါတ္တဝသေန အပါကဋာ ဧကာ ဒေဝတာတိ အတ္ထော။ “အဘိဇာနာတိ နော ဘန္တေ ဘဂဝါ အဟုညာတညတရဿ[1] မဟေသက္ခဿ သံခိတ္တေန တဏှာသင်္ခယဝိမုတ္တိံ ဘာသိတာ”တိ[2] ဧတ္ထ ပန အဘိညာတော သက္ကောပိ ဒေဝရာဇာ အညတရောတိ ဝုတ္တော။ **ဒေဝတာ**တိ စ ဣဒံ ဒေဝါနမ္ပိ ဒေဝဓီတာနမ္ပိ သာဓာရဏဝစနံ။ ဣမသ္မိံ ပနတ္ထေ ဒေဝေါ အဓိပ္ပေတော။ **အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာ**တိ ဧတ္ထ အဘိက္ကန္တသဒ္ဒေါ ခယသုန္ဒရာဘိရူပအဗ္ဘနုမောဒနာဒီသု ဒိဿတိ။ တတ္ထ “အဘိက္ကန္တာ ဘန္တေ ရတ္တိ၊ နိက္ခန္တော ပဌမော ယာမော၊ စိရနိသိန္နော ဘိက္ခုသံဃော၊ ဥဒ္ဒိသတု ဘန္တေ ဘဂဝါ ဘိက္ခူနံ ပါတိမောက္ခ”န္တိ ဧဝမာဒီသု[3] ခယေ ဒိဿတိ။ “အယံ ဣမေသံ စတုန္နံ ပုဂ္ဂလာနံ အဘိက္ကန္တတရော စ ပဏီတတရော စာ”တိ[4] ဧဝမာဒီသု သုန္ဒရေ။

> “ကော မေ ဝန္ဒတိ ပါဒါနိ၊ ဣဒ္ဓိယာ ယသသာ ဇလံ။
> အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ သဗ္ဗာ ဩဘာသယံ ဒိသာ”တိ[5]—

ဧဝမာဒီသု အဘိရူပေ။ “အဘိက္ကန္တံ ဘော ဂေါတမာ”တိ ဧဝမာဒီသု[6] အဗ္ဘနုမောဒနေ။ ဣဓ ပန ခယေ။ တေန **အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာ**တိ ပရိက္ခီဏာယ ရတ္တိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တတ္ထာယံ ဒေဝပုတ္တော မဇ္ဈိမယာမသမနန္တရေ

၁-အဟုနံယေဝ အညတရဿ (သီ၊ သျာ) ၂-မ ၁-၃၂၂-ပိဋ္ဌေ။ ၃-အံ ၃-၄၄-ပိဋ္ဌေ။
၄-အံ ၁-၄၁၄-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ခု ၂-၇၃-ပိဋ္ဌေ။ ၆-ဝိ ၁-၇-ပိဋ္ဌေ။

āgatoti veditabbo. **Abhikkantavaṇṇā**ti idha abhikkantasaddo abhirūpe. Vaṇṇasaddo pana chavi thuti kulavagga kāraṇa saṇṭhāna pamāṇarūpāyatanādīsu dissati. Tattha “suvaṇṇavaṇṇosi Bhagavā”ti evamādīsu chaviyā. “Kadā saññūḷhā pana te gahapati samaṇassa Gotamassa vaṇṇā”ti[1] evamādīsu thutiyaṁ. “Cattārome bho Gotama vaṇṇā”ti evamādīsu[2] kulavagge. “Atha kena nu vaṇṇena, gandhathenoti vuccatī”ti evamādīsu[3] kāraṇe. “Mahantaṁ hatthirājavaṇṇaṁ abhinimminitvā”ti evamādīsu[4] saṇṭhāne. “Tayo pattassa vaṇṇā”ti evamādīsu[5] pamāṇe. “Vaṇṇo gandho raso ojā”ti evamādīsu[6] rūpāyatane. So idha chaviyaṁ daṭṭhabbo. Tena **abhikkantavaṇṇā**ti abhirūpachavi-iṭṭhavaṇṇā, manāpavaṇṇāti vuttaṁ hoti. Devatā hi manussalokaṁ āgacchamānā pakativaṇṇaṁ pakati-iddhiṁ pajahitvā oḷārikaṁ attabhāvaṁ katvā atirekavaṇṇaṁ atireka-iddhiṁ māpetvā naṭasamajjādīni gacchantā manussā viya abhisaṅkhatena kāyena āgacchanti. Ayampi devaputto tatheva āgato. Tena vuttaṁ “abhikkantavaṇṇā”ti.

Kevalakappanti ettha kevalasaddo anavasesa yebhuyya abyāmissānatirekadaḷhattha visaṁyogādi-anekattho. Tathā hissa “kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyan”ti[7] evamādīsu anavasesattamattho. “Kevalakappā ca aṅgamagadhā pahūtaṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ ādāya upasaṅkamissantī”ti[8] evamādīsu yebhuyyatā. “Kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hotī”ti[9] evamādīsu abyāmissatā. “Kevalaṁ saddhāmattakaṁ nūna ayamāyasmā”ti[10] evamādīsu anatirekatā. “Āyasmato Anuruddhassa Bāhiyo nāma saddhivihāriko kevalakappaṁ saṁghabhedāya ṭhito”ti[11] evamādīsu daḷhatthatā. “Kevalī vusitavā uttamapurisoti vuccatī”ti[12] evamādīsu visaṁyogo. Idha panassa anavasesattamatthoti adhippeto.

Kappasaddo panāyaṁ abhisaddahana vohāra kāla paññatti chedanavikappalesasamantabhāvādi-anekattho. Tathā hissa “okappaniyametaṁ

1. Ma 2. 49 piṭṭhe. 2. Dī 3. 67 piṭṭhe. 3. Saṁ 1. 206 piṭṭhe.
4. Saṁ 1. 105 piṭṭhe. 5. Vi 1. 353 piṭṭhe. 6. Abhi 1. 163 piṭṭhe.
7. Vi 1. 1 piṭṭhe. 8. Vi 3. 36 piṭṭhe. 9. Abhi 2. 142 piṭṭhādīsu.
10. Vi 3. 270 piṭṭhe. 11. Aṁ 1. 562 piṭṭhe. 12. Saṁ 2. 50 piṭṭhe.

အာဂတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ**တိ ဣဓ အဘိက္ကန္တသဒ္ဒေါ အဘိရူပေ။ ဝဏ္ဏသဒ္ဒေါ ပန ဆဝိ ထုတိ ကုလဝဂ္ဂ ကာရဏ သဏ္ဌာန ပမာဏ-ရူပါယတနာဒီသု ဒိဿတိ။ တတ္ထ “သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏောသိ ဘဂဝါ”တိ ဧဝမာဒီသု ဆဝိယာ။ “ကဒါ သညူဠှာ ပန တေ ဂဟပတိ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဝဏ္ဏာ”တိ[၁] ဧဝမာဒီသု ထုတိယံ။ “စတ္တာရောမေ ဘော ဂေါတမ ဝဏ္ဏာ”တိ ဧဝမာဒီသု[၂] ကုလဝဂ္ဂေ။ “အထ ကေန နု ဝဏ္ဏေန၊ ဂန္ဓထေနောတိ ဝုစ္စတီ”တိ ဧဝမာဒီသု[၃] ကာရဏေ။ “မဟန္တံ ဟတ္ထိရာဇဝဏ္ဏံ အဘိနိမ္မိနိတွာ”တိ ဧဝမာဒီသု[၄] သဏ္ဌာနေ။ “တယော ပတ္တဿ ဝဏ္ဏာ”တိ ဧဝမာဒီသု[၅] ပမာဏေ။ “ဝဏ္ဏော ဂန္ဓော ရသော ဩဇာ”တိ ဧဝမာဒီသု[၆] ရူပါယတနေ။ သော ဣဓ ဆဝိယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တေန **အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ**တိ အဘိရူပဆဝိဣဋ္ဌဝဏ္ဏာ၊ မနာပဝဏ္ဏာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒေဝတာ ဟိ မနုဿလောကံ အာဂစ္ဆမာနာ ပကတိဝဏ္ဏံ ပကတိဣဒ္ဓိံ ပဇဟိတွာ ဩဠာရိကံ အတ္တဘာဝံ ကတွာ အတိရေကဝဏ္ဏံ အတိရေကဣဒ္ဓိံ မာပေတွာ နဋသမဇ္ဇာဒီနိ ဂစ္ဆန္တာ မနုဿာ ဝိယ အဘိသင်္ခတေန ကာယေန အာဂစ္ဆန္တိ။ အယမ္ပိ ဒေဝပုတ္တော တထေဝ အာဂတော။ တေန ဝုတ္တံ “အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ”တိ။

ကေဝလကပ္ပန္တိ ဧတ္ထ ကေဝလသဒ္ဒေါ အနဝသေသ ယေဘုယျ အဗျာမိဿာ-နတိရေကဒဠှတ္ထ ဝိသံယောဂါဒိအနေကတ္ထော။ တထာ ဟိဿ “ကေဝလပရိပုဏ္ဏံ ပရိသုဒ္ဓံ ဗြဟ္မစရိယ”န္တိ[၇] ဧဝမာဒီသု အနဝသေသတ္တမတ္ထော။ “ကေဝလကပ္ပါ စ အင်္ဂမဂဓာ ပဟူတံ ခါဒနီယံ ဘောဇနီယံ အာဒါယ ဥပသင်္ကမိဿန္တီ”တိ[၈] ဧဝမာဒီသု ယေဘုယျတာ။ “ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ သမုဒယော ဟောတီ”တိ[၉] ဧဝမာဒီသု အဗျာမိဿတာ။ “ကေဝလံ သဒ္ဓါမတ္တကံ နူန အယမာယသ္မာ”တိ[၁၀] ဧဝမာဒီသု အနတိရေကတာ။ “အာယသ္မတော အနုရုဒ္ဓဿ ဗာဟိယော နာမ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော ကေဝလကပ္ပံ သံဃဘေဒါယ ဌိတော”တိ[၁၁] ဧဝမာဒီသု ဒဠှတ္ထတာ။ “ကေဝလီ ဝုသိတဝါ ဥတ္တမပုရိသောတိ ဝုစ္စတီ”တိ[၁၂] ဧဝမာဒီသု ဝိသံယောဂေါ။ ဣဓ ပနဿ အနဝသေသတ္တမတ္ထောတိ အဓိပ္ပေတော။

ကပ္ပသဒ္ဒေါ ပနာယံ အဘိသဒ္ဒဟန ဝေါဟာရ ကာလ ပညတ္တိ ဆေဒန-ဝိကပ္ပလေသသမန္တဘာဝါဒိအနေကတ္ထော။ တထာ ဟိဿ “ဩကပ္ပနိယမေတံ

၁-မ ၂-၄၉-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒီ ၃-၆၇-ပိဋ္ဌေ။ ၃-သံ ၁-၂၀၆-ပိဋ္ဌေ။
၄-သံ ၁-၁၀၅-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ဝိ ၁-၃၅၃-ပိဋ္ဌေ။ ၆-အဘိ ၁-၁၆၃-ပိဋ္ဌေ။
၇-ဝိ ၁-၁-ပိဋ္ဌေ။ ၈-ဝိ ၃-၃၆-ပိဋ္ဌေ။ ၉-အဘိ ၂-၁၄၂-ပိဋ္ဌာဒီသု။
၁၀-ဝိ ၃-၂၇၀-ပိဋ္ဌေ။ ၁၁-အံ ၁-၅၆၂-ပိဋ္ဌေ။ ၁၂-သံ ၂-၅၀-ပိဋ္ဌေ။

bhoto Gotamassa, yathā taṁ Arahato Sammāsambuddhassā"ti[1] evamādīsu abhisaddahanamattho. "Anujānāmi bhikkhave pañcahi samaṇakappehi phalaṁ paribhuñjitun"ti[2] evamādīsu vohāro. "Yena sudaṁ niccakappaṁ viharāmī"ti evamādīsu[1] kālo. "Iccāyasmā kappo"ti[3] evamādīsu paññatti. "Alaṅkatā kappitakesamassū"ti[4] evamādīsu chedanaṁ. "Kappati dvaṅgalakappo"ti[5] evamādīsu vikappo. "Atthi kappo nipajjitun"ti[6] evamādīsu leso. "Kevalakappaṁ veḷuvanaṁ obhāsetvā"ti[7] evamādīsu samantabhāvo. Idha panassa samantabhāvo attho adhippeto. Tasmā **kevalakappaṁ Andhavanan**ti ettha anavasesaṁ samantato Andhavananti evamattho daṭṭhabbo.

Obhāsetvāti vatthālaṅkārasarīrasamuṭṭhitāya ābhāya pharitvā, candimā viya ca sūriyo viya ca ekobhāsaṁ ekapajjotaṁ karitvāti attho. **Ekamantaṁ aṭṭhāsī**ti ekasmiṁ ante, ekasmiṁ okāse aṭṭhāsi. **Etadavocā**ti etaṁ "bhikkhu bhikkhū"ti-ādivacanamavoca. Kasmā panāyaṁ avanditvā samaṇavohāreneva kathetīti. Samaṇasaññāsamudācāreneva. Evaṁ kirassa ahosi "ayaṁ antarā kāmāvacare vasi. Ahaṁ pana asmi[8] tato kālato paṭṭhāya brahmacārī"ti samaṇasaññāvassa samudācarati, tasmā avanditvā samaṇavohāreneva katheti. Pubbasahāyo kireso devaputto therassa. Kuto paṭṭhāyāti. Kassapasammāsambuddhakālato paṭṭhāya. Yo hi pubbayoge āgatesu pañcasu sahāyesu anuthero catutthadivase Anāgāmī ahosīti vutto, ayaṁ so. Tadā kira tesu saṁghattherassa arahatteneva saddhiṁ abhiññā āgamiṁsu. So "mayhaṁ kiccaṁ matthakaṁ pattan"ti vehāsaṁ uppatitvā Anotattadahe mukhaṁ dhovitvā Uttarakuruto piṇḍapātaṁ ādāya āgantvā "imaṁ āvuso piṇḍapātaṁ bhuñjitvā appamattā samaṇadhammaṁ karothā"ti āha. Itare āhaṁsu "na āvuso amhākaṁ evaṁ katikā atthi 'yo paṭhamaṁ visesaṁ nibbattetvā piṇḍapātaṁ āharati, tenābhataṁ bhuñjitvā sesehi samaṇadhammo kātabbo'ti. Tumhe

1. Ma 1. 316 piṭṭhe. 2. Vi 4. 244 piṭṭhe. 3. Saṁ 2. 138 piṭṭhe.
4. Saṁ 2. 525 piṭṭhe. 5. Vi 4. 491 piṭṭhe. 6. Aṁ 3. 148 piṭṭhe.
7. Saṁ 1. 50 piṭṭhe. 8. Ahaṁ pana tasmiṁ kāle (Ka)

ဘောတော ဂေါတမဿ၊ ယထာ တံ အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿာ”တိ[၁] ဧဝမာဒီသု အဘိသဒ္ဒဟနမတ္တော။ “အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စဟိ သမဏ-ကပ္ပေဟိ ဖလံ ပရိဘုဉ္ဇိတု”န္တိ[၂] ဧဝမာဒီသု ဝေါဟာရော။ “ယေန သုဒံ နိစ္စကပ္ပံ ဝိဟရာမိ”တိ ဧဝမာဒီသု[၁] ကာလော။ “ဣစ္စာယသ္မာ ကပ္ပေါ”တိ[၃] ဧဝမာဒီသု ပညတ္တိ။ “အလင်္ကတာ ကပ္ပိတကေသမဿူ”တိ[၄] ဧဝမာဒီသု ဆေဒနံ။ “ကပ္ပတိ ဒွင်္ဂုလကပ္ပေါ”တိ[၅] ဧဝမာဒီသု ဝိကပ္ပေါ။ “အတ္ထိ ကပ္ပေါ နိပဇ္ဇိတု”န္တိ[၆] ဧဝမာဒီသု လေသော။ “ကေဝလကပ္ပံ ဝေဠုဝနံ ဩဘာသေတွာ”တိ[၇] ဧဝမာဒီသု သမန္တဘာဝေါ။ ဣဓ ပနဿ သမန္တဘာဝေါ အတ္ထော အဓိပ္ပေတော။ တသ္မာ **ကေဝလကပ္ပံ အန္ဓဝန**န္တိ ဧတ္ထ အနဝသေသံ သမန္တတော အန္ဓဝနန္တိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ဩဘာသေတွာတိ ဝတ္ထာလင်္ကာရသရီရသမုဋ္ဌိတာယ အာဘာယ ဖရိတွာ၊ စန္ဒိမာ ဝိယ စ သူရိယော ဝိယ စ ဧကောဘာသံ ဧကပဇ္ဇောတံ ကရိတွာတိ အတ္ထော။ **ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသီ**တိ ဧကသ္မိံ အန္တေ၊ ဧကသ္မိံ ဩကာသေ အဋ္ဌာသိ။ **ဧတဒဝေါစာ**တိ ဧတံ “ဘိက္ခု ဘိက္ခူ”တိအာဒိဝစနမဝေါစ။ ကသ္မာ ပနာယံ အဝန္ဒိတွာ သမဏဝေါဟာရေနေဝ ကထေတီတိ။ သမဏသညာ-သမုဒါစာရေနေဝ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ “အယံ အန္တရာ ကာမာဝစရေ ဝသိ။ အဟံ ပန အသ္မိ[၈] တတော ကာလတော ပဋ္ဌာယ ဗြဟ္မစာရီ”တိ သမဏသညာဝဿ သမုဒါစရတိ၊ တသ္မာ အဝန္ဒိတွာ သမဏဝေါဟာရေနေဝ ကထေတိ။ ပုဗ္ဗသဟာယော ကိရေသော ဒေဝပုတ္တော ထေရဿ။ ကုတော ပဋ္ဌာယာတိ။ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယ။ ယော ဟိ ပုဗ္ဗယောဂေ အာဂတေသု ပဉ္စသု သဟာယေသု အနုထေရော စတုတ္ထဒိဝသေ အနာဂါမီ အဟောသီတိ ဝုတ္တော၊ အယံ သော။ တဒါ ကိရ တေသု သံဃတ္ထေရဿ အရဟတ္တေနေဝ သဒ္ဓိံ အဘိညာ အာဂမိံသု။ သော “မယှံ ကိစ္စံ မတ္ထကံ ပတ္တ”န္တိ ဝေဟာသံ ဥပ္ပတိတွာ အနောတတ္တဒဟေ မုခံ ဓောဝိတွာ ဥတ္တရကုရုတော ပိဏ္ဍပါတံ အာဒါယ အာဂန္တွာ “ဣမံ အာဝုသော ပိဏ္ဍပါတံ ဘုဉ္ဇိတွာ အပ္ပမတ္တာ သမဏဓမ္မံ ကရောထာ”တိ အာဟ။ ဣတရေ အာဟံသု “န အာဝုသော အမှာကံ ဧဝံ ကတိကာ အတ္ထိ ‘ယော ပဌမံ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ပိဏ္ဍပါတံ အာဟရတိ၊ တေနာဘတံ ဘုဉ္ဇိတွာ သေသေဟိ သမဏဓမ္မော ကာတဗ္ဗော’တိ။ တုမှေ

၁-မ ၁-၃၁၆-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဝိ ၄-၂၄၄-ပိဋ္ဌေ။ ၃-သံ ၂-၁၃၈-ပိဋ္ဌေ။
၄-သံ ၂-၅၂၅-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ဝိ ၄-၄၉၁-ပိဋ္ဌေ။ ၆-အံ ၃-၁၄၈-ပိဋ္ဌေ။
၇-သံ ၁-၅၀-ပိဋ္ဌေ။ ၈-အဟံ ပန တသ္မိံ ကာလေ (က)

attano upanissayena kiccaṁ matthakaṁ pāpayittha. Mayampi sace no upanissayo bhavissati, kiccaṁ matthakaṁ pāpessāma. Papañco esa amhākaṁ, gacchatha tumhe"ti. So yathāphāsukaṁ gantvā āyupariyosāne parinibbāyi.

Punadivase anuthero anāgāmiphalaṁ sacchākāsi, tassa abhiññāyo āgamiṁsu. Sopi tatheva piṇḍapātaṁ āharitvā tehi paṭikkhitto yathāphāsukaṁ gantvā āyupariyosāne Suddhāvāse nibbatti. So Suddhāvāse ṭhatvā te sahāye olokento, eko tadāva parinibbuto, eko adhunā Bhagavato santike ariyabhūmiṁ patto, eko lābhasakkāraṁ nissāya "ahaṁ arahā"ti cittaṁ uppādetvā suppārakapaṭṭane vasatīti disvā taṁ upasaṅkamitvā "na tvaṁ arahā, na arahattamaggaṁ paṭipanno, gaccha Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā dhammaṁ suṇāhī"ti uyyojesi. Sopi antaraghare Bhagavantaṁ ovādaṁ yācitvā "tasmātiha te Bāhiya evaṁ sikkhitabbaṁ diṭṭhe diṭṭhamattaṁ hotū"ti[1] Bhagavatā saṁkhittena ovadito ariyabhūmiṁ sampāpuṇi.

Tato añño eko atthi, so kuhinti olokento andhavane sekkhapaṭipadaṁ pūrayamāno viharatīti disvā cintesi "sahāyakassa santike gamissāmīti, gacchantena pana tucchahatthena agantvā kiñci paṇṇākāraṁ gahevā gantuṁ vaṭṭati, sahāyo kho pana me nirāmiso pabbatamatthake vasanto mayā ākāse ṭhatvā dinnaṁ piṇḍapātampi aparibhuñjitvā samaṇadhammaṁ akāsi, idāni āmisapaṇṇākāraṁ kiṁ gaṇhissati, dhammapaṇṇākāraṁ gahetvā gamissāmī"ti brahmaloke ṭhitova ratanāvaḷiṁ ganthento viya pannarasa pañhe vibhajitvā taṁ dhammapaṇṇākāraṁ ādāya āgantvā sahāyassa avidūre ṭhatvā attano samaṇasaññāsamudācāravasena taṁ anabhivādetvāva "bhikkhu bhikkhū"ti ālapitvā **ayaṁ vammiko**ti-ādimāha. Tattha turitālapanavasena bhikkhu bhikkhūti āmeḍitaṁ veditabbaṁ. Yathā vā ekeneva tilakena nalāṭaṁ na sobhati, taṁ parivāretvā aññesupi dinnesu phullitamaṇḍitaṁ viya sobhati, evaṁ ekeneva padena vacanaṁ na sobhati, parivārikapadena

1. Khu 1. 85 piṭṭhe.

အတ္တနော ဥပနိဿယေန ကိစ္စံ မတ္ထကံ ပါပယိတ္ထ။ မယမ္ပိ သစေ နော ဥပနိဿယော ဘဝိဿတိ၊ ကိစ္စံ မတ္ထကံ ပါပေဿာမ။ ပပဉ္စော ဧသ အမှာကံ၊ ဂစ္ဆထ တုမှေ”တိ။ သော ယထာဖာသုကံ ဂန္တွာ အာယုပရိယောသာနေ ပရိနိဗ္ဗာယိ။

ပုနဒိဝသေ အနုထေရော အနာဂါမိဖလံ သစ္ဆာကာသိ၊ တဿ အဘိညာယော အာဂမိံသု။ သောပိ တထေဝ ပိဏ္ဍပါတံ အာဟရိတွာ တေဟိ ပဋိက္ခိတ္တော ယထာဖာသုကံ ဂန္တွာ အာယုပရိယောသာနေ သုဒ္ဓါဝါသေ နိဗ္ဗတ္တိ။ သော သုဒ္ဓါဝါသေ ဌတွာ တေ သဟာယေ ဩလောကေန္တော, ဧကော တဒါဝ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ ဧကော အဓုနာ ဘဂဝတော သန္တိကေ အရိယဘူမိံ ပတ္တော၊ ဧကော လာဘသက္ကာရံ နိဿာယ “အဟံ အရဟာ”တိ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ သုပ္ပါရကပဋ္ဋနေ ဝသတီတိ ဒိသွာ တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “န တွံ အရဟာ၊ န အရဟတ္တမဂ္ဂံ ပဋိပန္နော၊ ဂစ္ဆ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဓမ္မံ သုဏာဟီ”တိ ဥယျောဇေသိ။ သောပိ အန္တရဃရေ ဘဂဝန္တံ ဩဝါဒံ ယာစိတွာ “တသ္မာတိဟ တေ ဗာဟိယ ဧဝံ သိက္ခိတဗ္ဗံ ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌမတ္တံ ဟောတူ”တိ[၁] ဘဂဝတာ သံခိတ္တေန ဩဝဒိတော အရိယဘူမိံ သမ္ပာပုဏိ။

တတော အညော ဧကော အတ္ထိ၊ သော ကုဟိန္တိ ဩလောကေန္တော အန္ဓဝနေ သေက္ခပဋိပဒံ ပူရယမာနော ဝိဟရတီတိ ဒိသွာ စိန္တေသိ “သဟာယကဿ သန္တိကေ ဂမိဿာမီတိ၊ ဂစ္ဆန္တေန ပန တုစ္ဆဟတ္ထေန အဂန္တွာ ကိဉ္စိ ပဏ္ဏာကာရံ ဂဟေတွာ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတိ၊ သဟာယော ခေါ ပန မေ နိရာမိသော ပဗ္ဗတမတ္ထကေ ဝသန္တော မယာ အာကာသေ ဌတွာ ဒိန္နံ ပိဏ္ဍပါတမ္ပိ အပရိဘုဉ္ဇိတွာ သမဏဓမ္မံ အကာသိ၊ ဣဒါနိ အာမိသပဏ္ဏာကာရံ ကိံ ဂဏှိဿတိ၊ ဓမ္မပဏ္ဏာကာရံ ဂဟေတွာ ဂမိဿာမီ”တိ ဗြဟ္မလောကေ ဌိတောဝ ရတနာဝဠိံ ဂန္ထေန္တော ဝိယ ပန္နရသ ပဉှေ ဝိဘဇိတွာ တံ ဓမ္မပဏ္ဏာကာရံ အာဒါယ အာဂန္တွာ သဟာယဿ အဝိဒူရေ ဌတွာ အတ္တနော သမဏသညာသမုဒါစာရဝသေန တံ အနဘိဝါဒေတွာဝ “ဘိက္ခု ဘိက္ခူ”တိ အာလပိတွာ **အယံ ဝမ္မိကော**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ တုရိတာလပနဝသေန ဘိက္ခု ဘိက္ခူတိ အာမေဍိတံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယထာ ဝါ ဧကေနေဝ တိလကေန နလာဋံ န သောဘတိ၊ တံ ပရိဝါရေတွာ အညေသုပိ ဒိန္နေသု ဖုလ္လိတမဏ္ဍိတံ ဝိယ သောဘတိ၊ ဧဝံ ဧကေနေဝ ပဒေန ဝစနံ န သောဘတိ၊ ပရိဝါရိကပဒေန

၁-ခု ၁-၈၅-ပိဋ္ဌေ။

saddhiṁ phullitamaṇḍitaṁ viya sobhatīti taṁ parivārikapadavasena vacanaṁ phullitamaṇḍitaṁ viya karontopi evamāha.

Ayaṁ vammikoti purato ṭhito vammiko nāma natthi, desanāvasena pana purato ṭhitaṁ dassento viya **ayan**ti āha. **Laṅgin**ti satthaṁ ādāya khaṇanto palighaṁ addasa. **Ukkhipa laṅgiṁ abhikkhaṇa sumedhā**ti tāta paṇḍita laṅgī nāma rattiṁ dhūmāyati divā pajjalati. Ukkhipetaṁ paraṁ parato khaṇāti. Evaṁ sabbapadesu attho daṭṭhabbo. **Uddhumāyikan**ti maṇḍūkaṁ. **Caṅgavāran**ti khāraparissāvanaṁ. **Kumman**ti kacchapaṁ. **Asisūnan**ti maṁsacchedakaṁ asiñceva adhikuṭṭanañca. **Maṁsapesin**ti nisadapotappamāṇaṁ allamaṁsapiṇḍaṁ. **Nāgan**ti sumanapupphakalāpasadisaṁ mahāphaṇaṁ tividhasovatthikaparikkhittaṁ ahināgaṁ addasa. **Mā nāgaṁ ghaṭṭesī**ti daṇḍakakoṭiyā vā vallikoṭiyā vā paṁsucuṇṇaṁ vā pana khipamāno mā nāgaṁ ghaṭṭayi. **Namo karohi nāgassā**ti uparivātato apagamma suddhavatthaṁ nivāsetvā nāgassa namakkāraṁ karohi. Nāgena adhisayitaṁ dhanaṁ nāma yāva sattamā kulaparivaṭṭā khādato na khīyati, nāgo te adhisayitaṁ dhanaṁ dassati, tasmā namo karohi nāgassāti. **Ito vā pana sutvā**ti yathā dukkhakkhandhe itoti sāsane nissakkaṁ, na tathā idha. Idha pana devaputte nissakkaṁ, tasmā **ito vā panā**ti mama vā pana santikā sutvāti ayamettha attho.

251. **Cātumahābhūtikassā**ti catumahābhūtamayassa. **Kāyass'etaṁ adhivacanan**ti sarīrassa nāmaṁ. Yatheva hi bāhirako vammiko vamatīti vantakoti vantussayoti vantasinehasambaddho ti[1] catūhi kāraṇehi **vammiko**ti vuccati. So hi ahimaṅgusa[2]undūragharagoḷikādayo nānappakāre pāṇake vamatīti vammiko. Upacikāhi vantakoti vammiko. Upacikāhi vamitvā mukhatuṇḍakena ukkhittapaṁsucuṇṇena kaṭippamāṇenapi porisappamāṇenapi ussitoti vammiko. Upacikāhi vantakheḷasinehena ābaddhatāya sattasattāhaṁ[3] deve vassantepi na vippakiriyati, nidāghepi tato paṁsumuṭṭhiṁ gahetvā tasmiṁ muṭṭhinā pīḷiyamāne sineho nikkhamati, evaṁ vantasinehena Sambaddhoti vammiko. Evam ayaṁ kāyo pi

1. Vantasinehasambandhoti (Syā, Ka) 2. Ahinakula (Sī, Syā) 3. Sattāhaṁ (Sī)

သဒ္ဓိံ ဖုလ္လိတမဏ္ဍိတံ ဝိယ သောဘတီတိ တံ ပရိဝါရိကပဒဝသေန ဝစနံ ဖုလ္လိတမဏ္ဍိတံ ဝိယ ကရောန္တောပိ ဧဝမာဟ။

အယံ ဝမ္မိကောတိ ပုရတော ဌိတော ဝမ္မိကော နာမ နတ္ထိ၊ ဒေသနာဝသေန ပန ပုရတော ဌိတံ ဒဿေန္တော ဝိယ **အယ**န္တိ အာဟ။ **လင်္ဂိ**န္တိ သတ္ထံ အာဒါယ ခဏန္တော ပလိဃံ အဒ္ဒသ။ **ဥက္ခိပ လင်္ဂိံ အဘိက္ခဏ သုမေဓာ**တိ တာတ ပဏ္ဍိတ လင်္ဂီ နာမ ရတ္တိံ ဓူမာယတိ ဒိဝါ ပဇ္ဇလတိ။ ဥက္ခိပေတံ ပရံ ပရတော ခဏာတိ။ ဧဝံ သဗ္ဗပဒေသု အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ **ဥဒ္ဓုမာယိက**န္တိ မဏ္ဍူကံ။ **စင်္ဂဝါရ**န္တိ ခါရပရိဿာဝနံ။ **ကုမ္မ**န္တိ ကစ္ဆပံ။ **အသိသူန**န္တိ မံသစ္ဆေဒကံ အသိဉ္စေဝ အဓိကုဋ္ဋနဉ္စ။ **မံသပေသိ**န္တိ နိသဒပေါတပ္ပမာဏံ အလ္လမံသပိဏ္ဍံ။ **နာဂ**န္တိ သုမနပုပ္ဖကလာပသဒိသံ မဟာဖဏံ တိဝိဓသောဝတ္ထိကပရိက္ခိတ္တံ အဟိနာဂံ အဒ္ဒသ။ **မာ နာဂံ ဃဋ္ဋေသီ**တိ ဒဏ္ဍကကောဋိယာ ဝါ ဝလ္လိကောဋိယာ ဝါ ပံသုစုဏ္ဏံ ဝါ ပန ခိပမာနော မာ နာဂံ ဃဋ္ဋယိ။ **နမော ကရောဟိ နာဂဿာ**တိ ဥပရိဝါတတော အပဂမ္မ သုဒ္ဓဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ နာဂဿ နမက္ကာရံ ကရောဟိ။ နာဂေန အဓိသယိတံ ဓနံ နာမ ယာဝ သတ္တမာ ကုလပရိဝဋ္ဋာ ခါဒတော န ခီယတိ၊ နာဂေါ တေ အဓိသယိတံ ဓနံ ဒဿတိ၊ တသ္မာ နမော ကရောဟိ နာဂဿာတိ။ **ဣတော ဝါ ပန သုတွာ**တိ ယထာ ဒုက္ခက္ခန္ဓေ ဣတောတိ သာသနေ နိဿက္ကံ၊ န တထာ ဣဓ။ ဣဓ ပန ဒေဝပုတ္တေ နိဿက္ကံ၊ တသ္မာ **ဣတော ဝါ ပနာ**တိ မမ ဝါ ပန သန္တိကာ သုတွာတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။

၂၅၁။ **စာတုမဟာဘူတိကဿာ**တိ စတုမဟာဘူတမယဿ။ **ကာယဿေတံ အဓိဝစန**န္တိ သရီရဿ နာမံ။ ယထေဝ ဟိ ဗာဟိရကော ဝမ္မိကော, ဝမတီတိ ဝန္တကောတိ ဝန္တုဿယောတိ ဝန္တသိနေဟသမ္ဗဒ္ဓေါတိ[1] စတူဟိ ကာရဏေဟိ **ဝမ္မိကော**တိ ဝုစ္စတိ။ သော ဟိ အဟိမင်္ဂုသ[2]ဥန္ဒူရဃရဂေါဠိကာဒယော နာနပ္ပကာရေ ပါဏကေ ဝမတီတိ ဝမ္မိကော။ ဥပစိကာဟိ ဝန္တကောတိ ဝမ္မိကော။ ဥပစိကာဟိ ဝမိတွာ မုခတုဏ္ဍကေန ဥက္ခိတ္တပံသုစုဏ္ဏေန ကဋိပ္ပမာဏေနပိ ပေါရိသပ္ပမာဏေနပိ ဥဿိတောတိ ဝမ္မိကော။ ဥပစိကာဟိ ဝန္တခေဠသိနေဟေန အာဗဒ္ဓတာယ သတ္တသတ္တာဟံ[3] ဒေဝေ ဝဿန္တေပိ န ဝိပ္ပကိရိယတိ၊ နိဒါဃေပိ တတော ပံသုမုဋ္ဌိံ ဂဟေတွာ တသ္မိံ မုဋ္ဌိနာ ပီဠိယမာနေ သိနေဟော နိက္ခမတိ၊ ဧဝံ ဝန္တသိနေဟေန သမ္ဗဒ္ဓေါတိ ဝမ္မိကော။ ဧဝမယံ ကာယောပိ

၁-ဝန္တသိနေဟသမ္ဗန္ဓောတိ (သျာ၊ က) ၂-အဟိနကုလ (သီ၊ သျာ) ၃-သတ္တာဟံ (သီ)

“akkhimhā akkhigūthako”ti-ādinā nayena nānappakārakaṁ asucikalimalaṁ vamatīti vammiko. Buddhapaccekabuddhakhīṇāsavā imasmiṁ attabhāve nikantipariyādānena attabhāvaṁ chaḍḍetvā gatāti Ariyehi vantakotipi vammiko. Yehi c’āyaṁ tīhi aṭṭhisatehi ussito nhārusambaddho maṁsāvalepano allacammapariyonaddho chavirañjito satte vañceti, taṁ sabbaṁ Ariyehi vantam evāti vantussayotipi vammiko. “Taṇhā janeti purisaṁ, cittam assa vidhāvatī”ti[1] evaṁ taṇhāya janitattā ariyehi vanten’eva taṇhāsinehena Sambaddho ayanti vantasinehena sambaddho tip i vammiko. Yathā ca vammikassa anto nānappakārā pāṇakā tatth’eva jāyanti, uccārapassāvaṁ karonti, gilānā sayanti, matā patanti. Iti so tesaṁ sūtigharaṁ vaccakuṭi gilānasālā susānaṁ ca hoti. Evaṁ khattiyamahāsālādīnampi kāyo ayaṁ gopitarakkhito maṇḍitappasādhito mahānubhāvānaṁ kāyoti acintetvā chavinissitā pāṇā cammanissitā pāṇā maṁsanissitā pāṇā nhārunissitā pāṇā aṭṭhinissitā pāṇā aṭṭhimiñjanissitā pāṇāti evaṁ kulagaṇanāya asītimattāni kimikulasahassāni antokāyasmiṁ yeva jāyanti, uccārapassāvaṁ karonti, gelaññena āturitāni sayanti, matāni patanti, iti ayampi tesaṁ pāṇānaṁ sūtigharaṁ vaccakuṭi gilānasālā susānañca hotīti “vammiko”tv’eva saṅkhaṁ gato. Ten’āha Bhagavā “vammikoti kho bhikkhu imassa cātumahābhūtikassa kāyass’etaṁ adhivacanan”ti.

Mātāpettikasambhavassāti mātito ca pitito ca nibbattena mātāpettikena sukkasoṇitena sambhūtassa. **Odanakummāsūpacayassā**ti odanena c’eva kummāsena ca upacitassa vaḍḍhitassa. **Aniccucchādanaparimaddanabhedanaviddhaṁsanadhammassā**ti ettha ayaṁ kāyo hutvā abhāvaṭṭhena **aniccadhammo.** Duggandhavighātatthāya tanuvilepanena **ucchādanadhammo.** Aṅgapaccaṅgābādhavinodanatthāya khuddakasambāhanena **parimaddanadhammo.** Daharakāle vā ūrūsu sayāpetvā gabbhavāsena dussaṇṭhitānaṁ tesaṁ tesaṁ aṅgānaṁ saṇṭhānasampādanatthaṁ añchanapīḷanādivasena parimaddanadhammo. Evaṁ pariharitopi ca bhedanaviddhaṁsanadhammo bhijjati c’eva vikirati ca, evaṁsabhāvoti attho.

1. Saṁ 1. 34 piṭṭhe.

“အက္ခိမှာ အက္ခိဂူထကော”တိအာဒိနာ နယေန နာနပ္ပကာရကံ အသုစိကလိမလံ ဝမတီတိ ဝမ္မိကော။ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓခီဏာသဝါ ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ နိကန္တိပရိယာဒါနေန အတ္တဘာဝံ ဆဍ္ဍေတွာ ဂတာတိ အရိယေဟိ ဝန္တကောတိပိ ဝမ္မိကော။ ယေဟိ စာယံ တီဟိ အဋ္ဌိသတေဟိ ဥဿိတော နှာရုသမ္ဗဒ္ဓေါ မံသာဝလေပနော အလ္လစမ္မပရိယောနဒ္ဓေါ ဆဝိရဉ္ဇိတော သတ္တေ ဝဉ္စေတိ၊ တံ သဗ္ဗံ အရိယေဟိ ဝန္တမေဝါတိ ဝန္တုဿယောတိပိ ဝမ္မိကော။ “တဏှာ ဇနေတိ ပုရိသံ၊ စိတ္တမဿ ဝိဓာဝတီ”တိ[1] ဧဝံ တဏှာယ ဇနိတတ္တာ အရိယေဟိ ဝန္တေနေဝ တဏှာသိနေဟေန သမ္ဗဒ္ဓေါ အယန္တိ ဝန္တသိနေဟေန သမ္ဗဒ္ဓေါတိပိ ဝမ္မိကော။ ယထာ စ ဝမ္မိကဿ အန္တော နာနပ္ပကာရာ ပါဏကာ တတ္ထေဝ ဇာယန္တိ၊ ဥစ္စာရပဿာဝံ ကရောန္တိ၊ ဂိလာနာ သယန္တိ၊ မတာ ပတန္တိ။ ဣတိ သော တေသံ သူတိဃရံ ဝစ္စကုဋိ ဂိလာနသာလာ သုသာနံ စ ဟောတိ။ ဧဝံ ခတ္တိယမဟာသာလာဒီနမ္ပိ ကာယော အယံ ဂေါပိတရက္ခိတော မဏ္ဍိတပ္ပသာဓိတော မဟာနုဘာဝါနံ ကာယောတိ အစိန္တေတွာ ဆဝိနိဿိတာ ပါဏာ စမ္မနိဿိတာ ပါဏာ မံသနိဿိတာ ပါဏာ နှာရုနိဿိတာ ပါဏာ အဋ္ဌိနိဿိတာ ပါဏာ အဋ္ဌိမိဉ္ဇနိဿိတာ ပါဏာတိ ဧဝံ ကုလဂဏနာယ အသီတိမတ္တာနိ ကိမိကုလသဟဿာနိ အန္တောကာယသ္မိံယေဝ ဇာယန္တိ၊ ဥစ္စာရပဿာဝံ ကရောန္တိ၊ ဂေလညေန အာတုရိတာနိ သယန္တိ၊ မတာနိ ပတန္တိ၊ ဣတိ အယမ္ပိ တေသံ ပါဏာနံ သူတိဃရံ ဝစ္စကုဋိ ဂိလာနသာလာ သုသာနဉ္စ ဟောတီတိ “ဝမ္မိကော”တွေဝ သင်္ခံ ဂတော။ တေနာဟ ဘဂဝါ “ဝမ္မိကောတိ ခေါ ဘိက္ခု ဣမဿ စာတုမဟာဘူတိကဿ ကာယဿေတံ အဓိဝစန”န္တိ။

မာတာပေတ္တိကသမ္ဘဝဿာတိ မာတိတော စ ပိတိတော စ နိဗ္ဗတ္တေန မာတာပေတ္တိကေန သုက္ကသောဏိတေန သမ္ဘူတဿ။ **ဩဒနကုမ္မာသူပစယဿာ**တိ ဩဒနေန စေဝ ကုမ္မာသေန စ ဥပစိတဿ ဝဍ္ဎိတဿ။ **အနိစ္စုစ္ဆာဒနပရိမဒ္ဒနဘေဒနဝိဒ္ဓံသနဓမ္မဿာ**တိ ဧတ္ထ အယံ ကာယော ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန **အနိစ္စဓမ္မော**။ ဒုဂ္ဂန္ဓဝိဃာတတ္ထာယ တနုဝိလေပနေန **ဥစ္ဆာဒနဓမ္မော**။ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါဗာဓဝိနောဒနတ္ထာယ ခုဒ္ဒကသမ္ဗာဟနေန **ပရိမဒ္ဒနဓမ္မော**။ ဒဟရကာလေ ဝါ ဦရူသု သယာပေတွာ ဂဗ္ဘဝါသေန ဒုဿဏ္ဌိတာနံ တေသံ တေသံ အင်္ဂါနံ သဏ္ဌာနသမ္ပာဒနတ္ထံ အဉ္ဆနပီဠနာဒိဝသေန ပရိမဒ္ဒနဓမ္မော။ ဧဝံ ပရိဟရိတောပိ စ ဘေဒနဝိဒ္ဓံသနဓမ္မော ဘိဇ္ဇတိ စေဝ ဝိကိရတိ စ၊ ဧဝံသဘာဝေါတိ အတ္ထော။

၁-သံ ၁-၃၄-ပိဋ္ဌေ။

Tattha mātāpettikasambhava-odanakummāsūpacaya-ucchādanaparimaddanapadehi samudayo kathito, aniccabhedanaviddhaṁsanapadehi atthaṅgamo. Evaṁ sattahipi padehi cātumahābhūtikassa kāyassa uccāvacabhāvo vaḍḍhiparihāni samudayatthaṅgamo kathitoti veditabbo.

Divā kammanteti divā kattabbakammante. **Dhūmāyanā**ti ettha ayaṁ dhūmasaddo kodhe taṇhāya vitakke pancasu kāmaguṇesu dhammadesanāya pakatidhūmeti imesu atthesu vattati. "Kodho dhumo bhasmani mosavajjan"ti[1] ettha hi kodhe vattati. "Icchādhūmāyitā sattā"ti[2] ettha taṇhāya. "Tena kho pana samayena aññataro bhikkhu Bhagavato avidūre dhūmāyanto nisinno hotī"ti ettha vitakke.

"Paṅko ca kāmā palipo ca kāmā,
Bhayañca metaṁ timūlaṁ pavuttaṁ.
Rajo ca dhūmo ca mayā pakāsitā.
Hitvā tuvaṁ pabbaja brahmadattā"ti[3]—

Ettha pañcakāmaguṇesu. "Dhūmaṁ kattā hotī"ti[4] ettha dhammadesanāya. "Dhajo rathassa paññāṇaṁ, dhūmo paññāṇamaggino"ti[5] ettha pakatidhūme. Idha panāyaṁ vitakke adhippeto. Tenāha "ayaṁ rattiṁ dhūmāyanā"ti.

Tathāgatassetaṁ adhivacananti Tathāgato hi sattannaṁ dhammānaṁ bāhitattā **brāhmaṇo** nāma. Yathāha "sattannaṁ kho bhikkhu dhammānaṁ bāhitattā brāhmaṇo. Katamesaṁ sattannaṁ, rāgo bāhito hoti, doso, moho, māno, sakkāyadiṭṭhi, vicikicchā, sīlabbataparāmāso bāhito hoti. Imesaṁ bhikkhu sattannaṁ dhammānaṁ bāhitattā brāhmaṇo"ti[6]. **Sumedho**ti sundarapañño. **Sekkhassā**ti ettha sikkhatīti sekkho. Yathāha "sikkhatīti kho bhikkhu tasmā sekkhoti vuccati. Kiñca sikkhati, adhisīlampi sikkhati, adhicittampi sikkhati, adhipaññampi sikkhatī"ti[7].

1. Saṁ 1. 171 piṭṭhe.
2. Sadāti (Sī) Saṁ 1. 37 piṭṭhe atthato samānaṁ.
3. Khu 5. 138 piṭṭhe.
4. Ma 1. 285 piṭṭhe.
5. Saṁ 1. 39 piṭṭhe.
6. Khu 8. 84 piṭṭhe.
7. Aṁ 1. 232 piṭṭhe.

တတ္ထ မာတာပေတ္တိကသမ္ဘဝဩဒနကုမ္မာသူပစယဥစ္ဆာဒနပရိမဒ္ဒနပဒေဟိ သမုဒယော ကထိတော၊ အနိစ္စဘေဒနဝိဒ္ဓံသနပဒေဟိ အတ္ထင်္ဂမော။ ဧဝံ သတ္တဟိပိ ပဒေဟိ စာတုမဟာဘူတိကဿ ကာယဿ ဥစ္စာဝစဘာဝေါ ဝဍ္ဎိပရိဟာနိ သမုဒယတ္ထင်္ဂမော ကထိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဒိဝါ ကမ္မန္တေတိ ဒိဝါ ကတ္တဗ္ဗကမ္မန္တေ။ **ဓူမာယနာ**တိ ဧတ္ထ အယံ ဓူမသဒ္ဒေါ ကောဓေ တဏှာယ ဝိတက္ကေ ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု ဓမ္မဒေသနာယ ပကတိဓူမေတိ ဣမေသု အတ္ထေသု ဝတ္တတိ။ "ကောဓော ဓူမော ဘသ္မနိ မောသဝဇ္ဇံ"န္တိ[၁] ဧတ္ထ ဟိ ကောဓေ ဝတ္တတိ။ "ဣစ္ဆာဓူမာယိတာ သတ္တာ"တိ[၂] ဧတ္ထ တဏှာယ။ "တေန ခေါ ပန သမယေန အညတရော ဘိက္ခု ဘဂဝတော အဝိဒူရေ ဓူမာယန္တော နိသိန္နော ဟောတီ"တိ ဧတ္ထ ဝိတက္ကေ။

"ပင်္ကော စ ကာမာ ပလိပေါ စ ကာမာ၊
ဘယဉ္စ မေတံ တိမူလံ ပဝုတ္တံ။
ရဇော စ ဓူမော စ မယာ ပကာသိတာ။
ဟိတွာ တုဝံ ပဗ္ဗဇ ဗြဟ္မဒတ္တာ"တိ[၃]—

ဧတ္ထ ပဉ္စကာမဂုဏေသု။ "ဓူမံ ကတ္တာ ဟောတီ"တိ[၄] ဧတ္ထ ဓမ္မဒေသနာယ။ "ဓဇော ရထဿ ပညာဏံ၊ ဓူမော ပညာဏမဂ္ဂိနော"တိ[၅] ဧတ္ထ ပကတိဓူမေ။ ဣဓ ပနာယံ ဝိတက္ကေ အဓိပ္ပေတော။ တေနာဟ "အယံ ရတ္တိံ ဓူမာယနာ"တိ။

တထာဂတဿေတံ အဓိဝစနန္တိ တထာဂတော ဟိ သတ္တန္နံ ဓမ္မာနံ ဗာဟိတတ္တာ **ဗြာဟ္မဏော** နာမ။ ယထာဟ "သတ္တန္နံ ခေါ ဘိက္ခု ဓမ္မာနံ ဗာဟိတတ္တာ ဗြာဟ္မဏော။ ကတမေသံ သတ္တန္နံ၊ ရာဂေါ ဗာဟိတော ဟောတိ၊ ဒေါသော၊ မောဟော၊ မာနော၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသော ဗာဟိတော ဟောတိ။ ဣမေသံ ဘိက္ခု သတ္တန္နံ ဓမ္မာနံ ဗာဟိတတ္တာ ဗြာဟ္မဏော"တိ[၆]။ **သုမေဓော**တိ သုန္ဒရပညော။ **သေက္ခဿာ**တိ ဧတ္ထ သိက္ခတီတိ သေက္ခော။ ယထာဟ "သိက္ခတီတိ ခေါ ဘိက္ခု တသ္မာ သေက္ခောတိ ဝုစ္စတိ။ ကိဉ္စ သိက္ခတိ၊ အဓိသီလမ္ပိ သိက္ခတိ၊ အဓိစိတ္တမ္ပိ သိက္ခတိ၊ အဓိပညမ္ပိ သိက္ခတီ"တိ[၇]။

၁-သံ ၁-၁၇၁-ပိဋ္ဌေ။
၂-သဒါတိ (သီ) သံ ၁-၃၇-ပိဋ္ဌေ အတ္ထတော သမာနံ။
၃-ခု ၅-၁၃၈-ပိဋ္ဌေ။
၄-မ ၁-၂၈၅-ပိဋ္ဌေ။
၅-သံ ၁-၃၉-ပိဋ္ဌေ။
၆-ခု ၈-၈၄-ပိဋ္ဌေ။
၇-အံ ၁-၂၃၂-ပိဋ္ဌေ။

Paññāya adhivacananti[1] lokiyalokuttarāya paññāya etaṁ adhivacanaṁ, na āvudhasatthassa. **Vīriyārambhassā**ti kāyikacetasikavīriyassa. Taṁ paññāgatikameva hoti. Lokiyāya paññāya lokiyaṁ, lokuttarāya paññāya lokuttaraṁ. Ettha panāyaṁ atthadīpanā—

Eko kira jānapado brāhmaṇo pātova māṇavakehi saddhiṁ gāmato nikkhamma divasaṁ araññe mante vācetvā sāyaṁ gāmaṁ āgacchati. Antarāmagge ca eko vammiko atthi, so rattiṁ dhūmāyati, divā pajjalati, brāhmaṇo antevāsiṁ Sumedhaṁ māṇavaṁ āha "tāta ayaṁ vammiko rattiṁ dhūmāyati, divā pajjalati, vikāramassa passissāma, bhinditvā naṁ cattāro koṭṭhāse katvā khipāhī"ti. So sādhūti kudālaṁ[2] gahetvā samehi pādehi pathaviyaṁ patiṭṭhāya tathā akāsi. Tatra ācariyabrāhmaṇo viya Bhagavā. Sumedhamāṇavako viya sekkho bhikkhu. Vammiko viya kāyo. "Tāta ayaṁ vammiko rattiṁ dhūmāyati, divā pajjalati, vikāramassa passissāma, bhinditvā naṁ cattāro koṭṭhāse katvā khipāhī"ti brāhmaṇena vuttakālo viya "bhikkhu cātumahābhūtikaṁ kāyaṁ cattāro koṭṭhāse katvā pariggaṇhāhī"ti Bhagavatā vuttakālo. Tassa sādhūti kudālaṁ gahetvā tathākaraṇaṁ viya sekkhassa bhikkhuno "yo vīsatiyā koṭṭhāsesu thaddhabhāvo, ayaṁ pathavīdhātu. Yo dvādasasu koṭṭhāsesu ābandhanabhāvo, ayaṁ āpodhātu. Yo catūsu koṭṭhāsesu paripācanabhāvo, ayaṁ tejodhātu. Yo chasu koṭṭhāsesu vitthambhanabhāvo, ayaṁ vāyodhātū"ti evaṁ catudhātuvavatthānavasena kāyapariggaho veditabbo.

Laṅgīti kho bhikkhūti kasmā Bhagavā avijjaṁ laṅgīti katvā dassetīti. Yathā hi nagarassa dvāraṁ pidhāya palighe yojite mahājanassa gamanaṁ pacchijjati, ye nagarassa anto, te antoyeva honti. Ye bahi, te bahiyeva. Evameva yassa ñāṇamukhe avijjālaṅgī patati, tassa nibbānasampāpakaṁ ñāṇagamanaṁ pacchijjati, tasmā avijjaṁ laṅgīti katvā dassesi. **Pajaha avijjan**ti ettha kammaṭṭhāna-uggahaparipucchāvasena avijjāpahānaṁ kathitaṁ.

1. Paññāyetanti (Sī, Syā, Ka)   2. Kuddālaṁ (Sī, Syā)

ပညာယ အဓိဝစနန္တိ[၁] လောကိယလောကုတ္တရာယ ပညာယ ဧတံ အဓိဝစနံ၊ န အာဝုဓသတ္ထဿ။ **ဝီရိယာရမ္ဘဿာ**တိ ကာယိကစေတသိကဝီရိယဿ။ တံ ပညာဂတိကမေဝ ဟောတိ။ လောကိယာယ ပညာယ လောကိယံ၊ လောကုတ္တရာယ ပညာယ လောကုတ္တရံ။ ဧတ္ထ ပနာယံ အတ္ထဒီပနာ—

ဧကော ကိရ ဇာနပဒေါ ဗြာဟ္မဏော ပါတောဝ မာဏဝကေဟိ သဒ္ဓိံ ဂါမတော နိက္ခမ္မ ဒိဝသံ အရညေ မန္တေ ဝါစေတွာ သာယံ ဂါမံ အာဂစ္ဆတိ။ အန္တရာမဂ္ဂေ စ ဧကော ဝမ္မိကော အတ္ထိ၊ သော ရတ္တိံ ဓူမာယတိ၊ ဒိဝါ ပဇ္ဇလတိ၊ ဗြာဟ္မဏော အန္တေဝါသိံ သုမေဓံ မာဏဝံ အာဟ “တာတ အယံ ဝမ္မိကော ရတ္တိံ ဓူမာယတိ၊ ဒိဝါ ပဇ္ဇလတိ၊ ဝိကာရမဿ ပဿိဿာမ၊ ဘိန္ဒိတွာ နံ စတ္တာရော ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ ခိပါဟီ”တိ။ သော သာဓူတိ ကုဒါလံ[၂] ဂဟေတွာ သမေဟိ ပါဒေဟိ ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌာယ တထာ အကာသိ။ တတြ အာစရိယဗြာဟ္မဏော ဝိယ ဘဂဝါ။ သုမေဓမာဏဝကော ဝိယ သေက္ခော ဘိက္ခု။ ဝမ္မိကော ဝိယ ကာယော။ “တာတ အယံ ဝမ္မိကော ရတ္တိံ ဓူမာယတိ၊ ဒိဝါ ပဇ္ဇလတိ၊ ဝိကာရမဿ ပဿိဿာမ၊ ဘိန္ဒိတွာ နံ စတ္တာရော ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ ခိပါဟီ”တိ ဗြာဟ္မဏေန ဝုတ္တကာလော ဝိယ “ဘိက္ခု စာတုမဟာဘူတိကံ ကာယံ စတ္တာရော ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ ပရိဂ္ဂဏှာဟီ”တိ ဘဂဝတာ ဝုတ္တကာလော။ တဿ သာဓူတိ ကုဒါလံ ဂဟေတွာ တထာကရဏံ ဝိယ သေက္ခဿ ဘိက္ခုနော “ယော ဝီသတိယာ ကောဋ္ဌာသေသု ထဒ္ဓဘာဝေါ၊ အယံ ပထဝီဓာတု။ ယော ဒွါဒသသု ကောဋ္ဌာသေသု အာဗန္ဓနဘာဝေါ၊ အယံ အာပေါဓာတု။ ယော စတူသု ကောဋ္ဌာသေသု ပရိပါစနဘာဝေါ၊ အယံ တေဇောဓာတု။ ယော ဆသု ကောဋ္ဌာသေသု ဝိတ္ထမ္ဘနဘာဝေါ၊ အယံ ဝါယောဓာတူ”တိ ဧဝံ စတုဓာတုဝဝတ္ထာနဝသေန ကာယပရိဂ္ဂဟော ဝေဒိတဗ္ဗော။

လင်္ဂီတိ ခေါ ဘိက္ခူတိ ကသ္မာ ဘဂဝါ အဝိဇ္ဇံ လင်္ဂီတိ ကတွာ ဒဿေတီတိ။ ယထာ ဟိ နဂရဿ ဒွါရံ ပိဓာယ ပလိဃေ ယောဇိတေ မဟာဇနဿ ဂမနံ ပစ္ဆိဇ္ဇတိ၊ ယေ နဂရဿ အန္တော၊ တေ အန္တောယေဝ ဟောန္တိ။ ယေ ဗဟိ၊ တေ ဗဟိယေဝ။ ဧဝမေဝ ယဿ ဉာဏမုခေ အဝိဇ္ဇာလင်္ဂီ ပတတိ၊ တဿ နိဗ္ဗာနသမ္ပာပကံ ဉာဏဂမနံ ပစ္ဆိဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ အဝိဇ္ဇံ လင်္ဂီတိ ကတွာ ဒဿေသိ။ **ပဇဟ အဝိဇ္ဇ**န္တိ ဧတ္ထ ကမ္မဋ္ဌာနဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာဝသေန အဝိဇ္ဇာပဟာနံ ကထိတံ။

၁-ပညာယေတန္တိ (သီ၊ သျာ၊ က)   ၂-ကုဒ္ဒါလံ (သီ၊ သျာ)

Uddhumāyikāti kho bhikkhūti ettha **uddhumāyikamaṇḍūko** nāma no mahanto, nakhapiṭṭhippamāṇo hoti, purāṇapaṇṇantare vā gacchantare vā valli-antare vā vasati. So daṇḍakakoṭiyā vā vallikoṭiyā vā paṁsucuṇṇakena vā ghaṭṭito āyamitvā mahanto parimaṇḍalo beluvapakkappamāṇo hutvā cattāro pāde ākāsagate katvā pacchinnagamano hutvā amittavasaṁ yāti, kākakulalādibhattameva[1] hoti. Evameva ayaṁ kodho paṭhamaṁ uppajjanto cittāvilamattakova hoti. Tasmiṁ khaṇe aniggahito vaḍḍhitvā mukhavikulanaṁ pāpeti. Tadā aniggahito hanusañcopanaṁ pāpeti. Tadā aniggahito pharusavācānicchāraṇaṁ pāpeti. Tadā aniggahito disāvilokanaṁ pāpeti. Tadā aniggahito ākaḍḍhanaparikaḍḍhanaṁ pāpeti. Tadā aniggahito pāṇinā leḍḍudaṇḍasatthaparāmasanaṁ pāpeti. Tadā aniggahito daṇḍasatthābhinipātaṁ pāpeti. Tadā aniggahito paraghātanampi attaghātanampi pāpeti. Vuttampi hetaṁ "yato ayaṁ kodho paraṁ ghātetvā attānaṁ ghāteti, ettāvatāyaṁ kodho paramussadagato hoti paramavepullappatto"ti[2]. Tattha yathā uddhumāyikāya catūsu pādesu ākāsagatesu gamanaṁ pacchijjati, uddhumāyikā amittavasaṁ gantvā kākādibhattaṁ hoti, evameva kodhasamaṅgīpuggalo kammaṭṭhānaṁ gahetvā vaḍḍhetuṁ na sakkoti, amittavasaṁ yāti, sabbesaṁ mārānaṁ yathākāmakaraṇīyo hoti. Tenāha Bhagavā "uddhumāyikāti kho bhikkhu kodhūpāyāsassetaṁ adhivacanan"ti. Tattha balavappatto kodhova kodhūpāyāso. **Pajaha kodhūpāyāsan**ti ettha paṭisaṅkhānappahānaṁ kathitaṁ.

Dvidhāpathoti ettha yathā puriso sadhano sabhogo kantāraddhānamaggappaṭipanno dvedhāpathaṁ patvā "iminā nu kho gantabbaṁ, iminā gantabban"ti nicchetuṁ asakkonto tattheva tiṭṭhati, atha naṁ corā uṭṭhahitvā anayabyasanaṁ pāpenti, evameva kho mūlakammaṭṭhānaṁ gahetvā nisinno bhikkhu Buddhādīsu kaṅkhāya uppannāya kammaṭṭhānaṁ vaḍḍhetuṁ na sakkoti, atha naṁ kilesamārādayo sabbe mārā anayabyasanaṁ pāpenti, iti vicikicchā dvedhāpathasamā hoti. Tenāha Bhagavā "dvidhāpathoti kho bhikkhu

---

1. Kākakulalādīnaṁ bhattameva (Sī)   2. Khu 8. 61 Cūḷaniddese.

ဥဒ္ဓုမာယိကာတိ ခေါ ဘိက္ခူတိ ဧတ္ထ **ဥဒ္ဓုမာယိကမဏ္ဍူကော** နာမ နော မဟန္တော၊ နခပိဋ္ဌိပ္ပမာဏော ဟောတိ၊ ပုရာဏပဏ္ဏန္တရေ ဝါ ဂစ္ဆန္တရေ ဝါ ဝလ္လိအန္တရေ ဝါ ဝသတိ။ သော ဒဏ္ဍကကောဋိယာ ဝါ ဝလ္လိကောဋိယာ ဝါ ပံသုစုဏ္ဏကေန ဝါ ဃဋ္ဋိတော အာယမိတွာ မဟန္တော ပရိမဏ္ဍလော ဗေလုဝပက္ကပ္ပမာဏော ဟုတွာ စတ္တာရော ပါဒေ အာကာသဂတေ ကတွာ ပစ္ဆိန္နဂမနော ဟုတွာ အမိတ္တဝသံ ယာတိ၊ ကာကကုလလာဒိဘတ္တမေဝ[၁] ဟောတိ။ ဧဝမေဝ အယံ ကောဓော ပဌမံ ဥပ္ပဇ္ဇန္တော စိတ္တာဝိလမတ္တကောဝ ဟောတိ။ တသ္မိံ ခဏေ အနိဂ္ဂဟိတော ဝဍ္ဎိတွာ မုခဝိကုလနံ ပါပေတိ။ တဒါ အနိဂ္ဂဟိတော ဟနုသဉ္စောပနံ ပါပေတိ။ တဒါ အနိဂ္ဂဟိတော ဖရုသဝါစာနိစ္ဆာရဏံ ပါပေတိ။ တဒါ အနိဂ္ဂဟိတော ဒိသာဝိလောကနံ ပါပေတိ။ တဒါ အနိဂ္ဂဟိတော အာကဍ္ဎနပရိကဍ္ဎနံ ပါပေတိ။ တဒါ အနိဂ္ဂဟိတော ပါဏိနာ လေဍ္ဍုဒဏ္ဍသတ္ထပရာမသနံ ပါပေတိ။ တဒါ အနိဂ္ဂဟိတော ဒဏ္ဍသတ္ထာဘိနိပါတံ ပါပေတိ။ တဒါ အနိဂ္ဂဟိတော ပရဃာတနမ္ပိ အတ္တဃာတနမ္ပိ ပါပေတိ။ ဝုတ္တမ္ပိ ဟေတံ "ယတော အယံ ကောဓော ပရံ ဃာတေတွာ အတ္တာနံ ဃာတေတိ၊ ဧတ္တာဝတာယံ ကောဓော ပရမုဿဒဂတော ဟောတိ ပရမဝေပုလ္လပ္ပတ္တော"တိ[၂]။ တတ္ထ ယထာ ဥဒ္ဓုမာယိကာယ စတူသု ပါဒေသု အာကာသဂတေသု ဂမနံ ပစ္ဆိဇ္ဇတိ၊ ဥဒ္ဓုမာယိကာ အမိတ္တဝသံ ဂန္တွာ ကာကာဒိဘတ္တံ ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ ကောဓသမင်္ဂီပုဂ္ဂလော ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဝဍ္ဎေတုံ န သက္ကောတိ၊ အမိတ္တဝသံ ယာတိ၊ သဗ္ဗေသံ မာရာနံ ယထာကာမကရဏီယော ဟောတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ "ဥဒ္ဓုမာယိကာတိ ခေါ ဘိက္ခု ကောဓူပါယာသဿေတံ အဓိဝစန"န္တိ။ တတ္ထ ဗလဝပ္ပတ္တော ကောဓောဝ ကောဓူပါယာသော။ **ပဇဟ ကောဓူပါယာသ**န္တိ ဧတ္ထ ပဋိသင်္ခါနပ္ပဟာနံ ကထိတံ။

ဒွိဓာပထောတိ ဧတ္ထ ယထာ ပုရိသော သဓနော သဘောဂေါ ကန္တာရဒ္ဓါနမဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော ဒွေဓာပထံ ပတွာ "ဣမိနာ နု ခေါ ဂန္တဗ္ဗံ၊ ဣမိနာ ဂန္တဗ္ဗ"န္တိ နိစ္ဆေတုံ အသက္ကောန္တော တတ္ထေဝ တိဋ္ဌတိ၊ အထ နံ စောရာ ဥဋ္ဌဟိတွာ အနယဗျသနံ ပါပေန္တိ၊ ဧဝမေဝ ခေါ မူလကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ နိသိန္နော ဘိက္ခု ဗုဒ္ဓါဒီသု ကင်္ခါယ ဥပ္ပန္နာယ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝဍ္ဎေတုံ န သက္ကောတိ၊ အထ နံ ကိလေသမာရာဒယော သဗ္ဗေ မာရာ အနယဗျသနံ ပါပေန္တိ၊ ဣတိ ဝိစိကိစ္ဆာ ဒွေဓာပထသမာ ဟောတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ "ဒွိဓာပထောတိ ခေါ ဘိက္ခု

၁-ကာကကုလလာဒီနံ ဘတ္တမေဝ (သီ)   ၂-ခု ၈-၆၁-စူဠနိဒ္ဒေသေ။

vicikicchāyetaṁ adhivacanan"ti. **Pajaha vicikicchan**ti ettha kammaṭṭhāna-uggahaparipucchāvasena vicikicchāpahānaṁ kathitaṁ.

Caṅgavāranti ettha yathā rajakehi khāraparissāvanamhi udake pakkhitte eko udakaghaṭo dvepi dasapi vīsatipi ghaṭasatampi paggharatiyeva, pasaṭamattampi udakaṁ na tiṭṭhati, evameva nīvaraṇasamaṅgino puggalassa abbhantare kusaladhammo na tiṭṭhati. Tenāha Bhagavā "caṅgavāranti kho bhikkhu pañcannetaṁ nīvaraṇānaṁ adhivacanan"ti. **Pajaha pañcanīvaraṇe**ti ettha vikkhambhanatadaṅgavasena nīvaraṇappahānaṁ kathitaṁ.

Kummoti ettha yathā kacchapassa cattāro pādā sīsanti pañceva aṅgāni honti, evameva sabbepi saṅkhatā dhammā gayhamānā pañceva khandhā bhavanti. Tenāha Bhagavā "kummoti kho bhikkhu pañcannetaṁ upādānakkhandhānaṁ adhivacanan"ti. **Pajaha pañcupādānakkhandhe**ti ettha pañcasu khandhesu chandarāgappahānaṁ kathitaṁ.

Asisūnāti ettha yathā sūnāya upari maṁsaṁ ṭhapetvā asinā koṭṭenti, evamime sattā vatthukāmatthāya kilesakāmehi ghātayamānā vatthukāmānaṁ upari katvā kilesakāmehi kantitā koṭṭitā ca honti. Tenāha Bhagavā "asisūnāti kho bhikkhu pañcannetaṁ kāmaguṇānaṁ adhivacanan"ti. **Pajaha pañca kāmaguṇe**ti ettha pañcasu kāmaguṇesu chandarāgappahānaṁ kathitaṁ.

Maṁsapesīti kho bhikkhūti ettha ayaṁ **maṁsapesi** nāma bahujanapatthitā khattiyādayo manussāpi naṁ patthenti kākādayo tiracchānāpi. Ime hi sattā avijjāya sammattā[1] nandirāgaṁ upagamma vaṭṭaṁ vaḍḍhenti. Yathā vā maṁsapesi ṭhapitaṭhapitaṭṭhāne laggati, evamime sattā nandirāgabaddhā vaṭṭe lagganti, dukkhaṁ patvāpi na ukkaṇṭhanti, iti nandirāgo maṁsapesisadiso hoti. Tenāha Bhagavā "maṁsapesīti kho bhikkhu nandīrāgassetaṁ adhivacanan"ti. **Pajaha nandīrāgan**ti ettha catutthamaggena nandīrāgappahānaṁ kathitaṁ.

Nāgoti kho bhikkhu khīṇāsavassetaṁ bhikkhuno adhivacananti ettha yenatthena khīṇāsavo nāgoti vuccati, so Anaṅgaṇasutte[2] pakāsito eva. **Namo karohi nāgassā**ti khīṇāsavassa Buddhanāgassa

1. Avijjāsammattā (Sī), avijjāsamannāgatā (Syā) 2. Ma-Ṭṭha 1. 157 piṭṭhe.

ဝိစိကိစ္ဆာယေတံ အဓိဝစန”န္တိ။ **ပဇဟ ဝိစိကိစ္ဆ**န္တိ ဧတ္ထ ကမ္မဋ္ဌာနုဂ္ဂဟပရိ-ပုစ္ဆာဝသေန ဝိစိကိစ္ဆာပဟာနံ ကထိတံ။

စင်္ဂဝါရန္တိ ဧတ္ထ ယထာ ရဇကေဟိ ခါရပရိဿာဝနမှိ ဥဒကေ ပက္ခိတ္တေ ဧကော ဥဒကဃဋော ဒွေပိ ဒသပိ ဝီသတိပိ ဃဋသတမ္ပိ ပဂ္ဃရတိယေဝ၊ ပသဋမတ္တမ္ပိ ဥဒကံ န တိဋ္ဌတိ၊ ဧဝမေဝ နီဝရဏသမင်္ဂိနော ပုဂ္ဂလဿ အဗ္ဘန္တရေ ကုသလဓမ္မော န တိဋ္ဌတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ “စင်္ဂဝါရန္တိ ခေါ ဘိက္ခု ပဉ္စန္နေတံ နီဝရဏာနံ အဓိဝစန''န္တိ။ **ပဇဟ ပဉ္စနီဝရဏေ**တိ ဧတ္ထ ဝိက္ခမ္ဘန-တဒင်္ဂဝသေန နီဝရဏပ္ပဟာနံ ကထိတံ။

ကုမ္မောတိ ဧတ္ထ ယထာ ကစ္ဆပဿ စတ္တာရော ပါဒါ သီသန္တိ ပဉ္စေဝ အင်္ဂါနိ ဟောန္တိ၊ ဧဝမေဝ သဗ္ဗေပိ သင်္ခတာ ဓမ္မာ ဂယှမာနာ ပဉ္စေဝ ခန္ဓာ ဘဝန္တိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ “ကုမ္မောတိ ခေါ ဘိက္ခု ပဉ္စန္နေတံ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာနံ အဓိဝစန”န္တိ။ **ပဇဟ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓေ**တိ ဧတ္ထ ပဉ္စသု ခန္ဓေသု ဆန္ဒ-ရာဂပ္ပဟာနံ ကထိတံ။

အသိသူနာတိ ဧတ္ထ ယထာ သူနာယ ဥပရိ မံသံ ဌပေတွာ အသိနာ ကောဋ္ဋေန္တိ၊ ဧဝမိမေ သတ္တာ ဝတ္ထုကာမတ္ထာယ ကိလေသကာမေဟိ ဃာတယမာနာ ဝတ္ထုကာမာနံ ဥပရိ ကတွာ ကိလေသကာမေဟိ ကန္တိတာ ကောဋ္ဋိတာ စ ဟောန္တိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ “အသိသူနာတိ ခေါ ဘိက္ခု ပဉ္စန္နေတံ ကာမဂုဏာနံ အဓိဝစန”န္တိ။ **ပဇဟ ပဉ္စ ကာမဂုဏေ**တိ ဧတ္ထ ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနံ ကထိတံ။

မံသပေသီတိ ခေါ ဘိက္ခူတိ ဧတ္ထ အယံ **မံသပေသိ** နာမ ဗဟုဇနပတ္ထိတာ ခတ္တိယာဒယော မနုဿာပိ နံ ပတ္ထေန္တိ ကာကာဒယော တိရစ္ဆာနာပိ။ ဣမေ ဟိ သတ္တာ အဝိဇ္ဇာယ သမ္မတ္တာ[၁] နန္ဒိရာဂံ ဥပဂမ္မ ဝဋ္ဋံ ဝဍ္ဎေန္တိ။ ယထာ ဝါ မံသပေသိ ဌပိတဋ္ဌပိတဋ္ဌာနေ လဂ္ဂတိ၊ ဧဝမိမေ သတ္တာ နန္ဒိရာဂဗဒ္ဓါ ဝဋ္ဋေ လဂ္ဂန္တိ၊ ဒုက္ခံ ပတွာပိ န ဥက္ကဏ္ဌန္တိ၊ ဣတိ နန္ဒိရာဂေါ မံသပေသိသဒိသော ဟောတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ “မံသပေသီတိ ခေါ ဘိက္ခု နန္ဒီရာဂဿေတံ အဓိဝစန”န္တိ။ **ပဇဟ နန္ဒီရာဂ**န္တိ ဧတ္ထ စတုတ္ထမဂ္ဂေန နန္ဒီရာဂပ္ပဟာနံ ကထိတံ။

နာဂေါတိ ခေါ ဘိက္ခု ခီဏာသဝဿေတံ ဘိက္ခုနော အဓိဝစနန္တိ ဧတ္ထ ယေနတ္ထေန ခီဏာသဝေါ နာဂေါတိ ဝုစ္စတိ၊ သော အနင်္ဂဏသုတ္တေ[၂] ပကာသိတော ဧဝ။ **နမော ကရောဟိ နာဂဿာ**တိ ခီဏာသဝဿ ဗုဒ္ဓနာဂဿ

၁-အဝိဇ္ဇာသမ္မတ္တာ (သီ)၊ အဝိဇ္ဇာသမန္နာဂတာ (သျာ) ၂-မ-ဋ္ဌ ၁-၁၅၇-ပိဋ္ဌေ။

“Buddho so Bhagavā bodhāya dhammaṁ desseti, danto so Bhagavā damathāya dhammaṁ deseti, santo so Bhagavā samathāya dhammaṁ deseti, tiṇṇo so Bhagavā taraṇāya dhammaṁ deseti, parinibbuto so Bhagavā parinibbānāya dhammaṁ desetī”ti[1] evaṁ namakkāraṁ karohīti ayamettha attho. Iti idaṁ suttaṁ therassa kammaṭṭhānaṁ ahosi. Theropi idameva suttaṁ kammaṭṭhānaṁ katvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ patto. **Ayametassa attho**ti ayaṁ etassa pañhassa attho. Iti Bhagavā ratanarāsimhi maṇikūṭaṁ gaṇhanto viya yathānusandhināva desanaṁ niṭṭhapesīti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Vammikasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

4. Rathavinītasuttavaṇṇanā

252. **Evaṁ me sutan**ti Rathavinītasuttaṁ. Tattha **Rājagahe**ti evaṁnāmake nagare, tañhi Mandhātumahāgovindādīhi pariggahitattā **Rājagahan**ti vuccati. Aññepettha pakāre vaṇṇayanti. Kiṁ tehi, nāmametaṁ tassa nagarassa. Taṁ panetaṁ Buddhakāle ca cakkavattikāle ca nagaraṁ hoti, sesakāle suññaṁ hoti yakkhapariggahitaṁ, tesaṁ vasantavanaṁ[2] hutvā tiṭṭhati. **Veḷuvane kalandakanivāpe**ti **Veḷuvanan**ti tassa uyyānassa nāmaṁ, taṁ kira veḷūhi parikkhittaṁ ahosi aṭṭhārasahatthena ca pākārena, gopuraṭṭālakayuttaṁ nīlobhāsaṁ manoramaṁ, tena **Veḷuvanan**ti vuccati. Kalandakānaṁ cettha nivāpaṁ adaṁsu, tena **kalandakanivāpo**ti vuccati.

Pubbe kira aññataro rājā tattha uyyānakīḷanatthaṁ āgato[3] surāmadena matto divāseyyaṁ upagato supi. Parijanopissa “sutto rājā”ti pupphaphalādīhi palobhiyamāno ito cito ca pakkāmi, atha surāgandhena aññatarasmā susirarukkhā kaṇhasappo nikkhamitvā raññābhimukho āgacchati. Taṁ disvā rukkhadevatā “rañño jīvitaṁ dammī”ti kāḷakavesena āgantvā kaṇṇamūle saddamakāsi. Rājā paṭibujjhi,

1. Ma 1. 298 piṭṭhe. 2. Vasanavanaṁ (Syā, Ka) 3. Attano (Ka)

“ဗုဒ္ဓေါ သော ဘဂဝါ ဗောဓာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ ဒန္တော သော ဘဂဝါ ဒမထာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ သန္တော သော ဘဂဝါ သမထာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ တိဏ္ဏော သော ဘဂဝါ တရဏာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ ပရိနိဗ္ဗုတော သော ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗာနာယ ဓမ္မံ ဒေသေတီ”တိ[၁] ဧဝံ နမက္ကာရံ ကရောဟီတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ ဣတိ ဣဒံ သုတ္တံ ထေရဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ အဟောသိ။ ထေရောပိ ဣဒမေဝ သုတ္တံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တော။ **အယမေတဿ အတ္ထော**တိ အယံ ဧတဿ ပဉှဿ အတ္ထော။ ဣတိ ဘဂဝါ ရတနရာသိမှိ မဏိကူဋံ ဂဏှန္တော ဝိယ ယထာနုသန္ဓိနာဝ ဒေသနံ နိဋ္ဌပေသီတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

ဝမ္မိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၄-ရထဝိနီတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၅၂။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ ရထဝိနီတသုတ္တံ။ တတ္ထ **ရာဇဂဟေ**တိ ဧဝံနာမကေ နဂရေ၊ တဉှိ မန္ဓာတုမဟာဂေါဝိန္ဒာဒီဟိ ပရိဂ္ဂဟိတတ္တာ **ရာဇဂဟ**န္တိ ဝုစ္စတိ။ အညေပေတ္ထ ပကာရေ ဝဏ္ဏယန္တိ။ ကိံ တေဟိ၊ နာမမေတံ တဿ နဂရဿ။ တံ ပနေတံ ဗုဒ္ဓကာလေ စ စက္ကဝတ္တိကာလေ စ နဂရံ ဟောတိ၊ သေသကာလေ သုညံ ဟောတိ ယက္ခပရိဂ္ဂဟိတံ၊ တေသံ ဝသန္တဝနံ[၂] ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။ **ဝေဠုဝနေ ကလန္ဒကနိဝါပေ**တိ **ဝေဠုဝန**န္တိ တဿ ဥယျာနဿ နာမံ၊ တံ ကိရ ဝေဠူဟိ ပရိက္ခိတ္တံ အဟောသိ အဋ္ဌာရသဟတ္ထေန စ ပါကာရေန၊ ဂေါပုရဋ္ဋာလကယုတ္တံ နီလောဘာသံ မနောရမံ၊ တေန **ဝေဠုဝန**န္တိ ဝုစ္စတိ။ ကလန္ဒကာနံ စေတ္ထ နိဝါပံ အဒံသု၊ တေန **ကလန္ဒကနိဝါပေါ**တိ ဝုစ္စတိ။

ပုဗ္ဗေ ကိရ အညတရော ရာဇာ တတ္ထ ဥယျာနကီဠနတ္ထံ အာဂတော[၃] သုရာမဒေန မတ္တော ဒိဝါသေယျံ ဥပဂတော သုပိ။ ပရိဇနောပိဿ “သုတ္တော ရာဇာ”တိ ပုပ္ဖဖလာဒီဟိ ပလောဘိယမာနော ဣတော စိတော စ ပက္ကာမိ၊ အထ သုရာဂန္ဓေန အညတရသ္မာ သုသိရရုက္ခာ ကဏှသပ္ပော နိက္ခမိတွာ ရညာဘိမုခေါ အာဂစ္ဆတိ။ တံ ဒိသွာ ရုက္ခဒေဝတာ “ရညော ဇီဝိတံ ဒမ္မီ”တိ ကာဠကဝေသေန အာဂန္တွာ ကဏ္ဏမူလေ သဒ္ဒမကာသိ။ ရာဇာ ပဋိဗုဇ္ဈိ၊

၁-မ ၁-၂၉၈-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဝသနဝနံ (သျာ၊ က) ၃-အတ္တနော (က)

kaṇhasappo nivatto. So taṁ disvā "imāya mama jīvitaṁ dinnan"ti kāḷakānaṁ tattha nivāpaṁ paṭṭhapesi, abhayaghosanañca ghosāpesi. Tasmā taṁ tato pabhuti **kalandakanivāpan**ti saṅkhyaṁ gataṁ. **Kalandakā**ti kāḷakānaṁ nāmaṁ.

Jātibhūmakāti jātibhūmivāsino. Tattha **jātibhūmī**ti jātaṭṭhānaṁ. Taṁ kho panetaṁ neva Kosalamahārājādīnaṁ na Caṅkībrāhmaṇādīnaṁ na Sakkasuyāmasantusitādīnaṁ na asītimahāsāvakādīnaṁ na aññesaṁ sattānaṁ jātaṭṭhānaṁ "jātibhūmī"ti vuccati. Yassa pana jātadivase dasasahassilokadhātu ekaddhajamālāvippakiṇṇakusumavāsacuṇṇagandhasugandhā sabbapāliphullamiva[1] Nandanavanaṁ virocamānā paduminipaṇṇe udakabindu viya akampittha, jaccandhādīnaṁ ca rūpadassanādīni anekāni pāṭihāriyāni pavattiṁsu, tassa sabbaññubhodhisattassa jātaṭṭhānasākiyajanapado[2] Kapilavatthāhāro, sā[3] "jātibhūmī"ti vuccati.

Dhammagarubhāvavaṇṇanā

Vassaṁvuṭṭhāti temāsaṁ vassaṁvuṭṭhā pavāritapavāraṇā hutvā. **Bhagavā etadavocā**ti "kacci bhikkhave khamanīyan"ti-ādīhi vacanehi āgantukapaṭisanthāraṁ katvā etaṁ "ko nu kho bhikkhave"ti-ādivacanamavoca. Te kira bhikkhū "kacci bhikkhave khamanīyaṁ kacci yāpanīyaṁ, kaccittha appakilamathena addhānaṁ āgatā, na ca piṇḍakena kilamittha, kuto ca tumhe bhikkhave āgacchathā"ti paṭisanthāravasena pucchitā "Bhagavā Sākiyajanapade Kapilavatthāhārato jātibhūmito āgacchāmā"ti āhaṁsu. Atha Bhagavā neva Suddhodanamahārājassa, na Sakkodanassa, na Sukkodanassa, na Dhotodanassa, na Amittodanassa, na Amittāya deviyā, na mahāpajāpatiyā, na sakalassa Sākiyamaṇḍalassa ārogyaṁ pucchi. Atha kho attanā ca dasakathāvatthulābhiṁ parañca tattha samādapetāraṁ paṭipattisampannaṁ bhikkhuṁ pucchanto idaṁ "ko nu kho bhikkhave"ti-ādivacanaṁ avoca.

---

1. Sabbaphāliphullamiva (Syā, Ka)
2. Jātaṭṭhānaṁ Sākiyajanapade (Sī)
3. Kapilavatthākāro (Sī)

ကဏှသပ္ပေါ နိဝတ္တော။ သော တံ ဒိသွာ “ဣမာယ မမ ဇီဝိတံ ဒိန္န”န္တိ ကာဠကာနံ တတ္ထ နိဝါပံ ပဋ္ဌပေသိ၊ အဘယဃောသနဉ္စ ဃောသာပေသိ။ တသ္မာ တံ တတော ပဘုတိ **ကလန္ဒကနိဝါပ**န္တိ သင်္ချံ ဂတံ။ **ကလန္ဒကာ**တိ ကာဠကာနံ နာမံ။

ဇာတိဘူမကာတိ ဇာတိဘူမိဝါသိနော။ တတ္ထ **ဇာတိဘူမီ**တိ ဇာတဋ္ဌာနံ။ တံ ခေါ ပနေတံ နေဝ ကောသလမဟာရာဇာဒီနံ န စင်္ကီဗြာဟ္မဏာဒီနံ န သက္ကသုယာမသန္တုသိတာဒီနံ န အသီတိမဟာသာဝကာဒီနံ န အညေသံ သတ္တာနံ ဇာတဋ္ဌာနံ “ဇာတိဘူမီ”တိ ဝုစ္စတိ။ ယဿ ပန ဇာတဒိဝသေ ဒသသဟဿိလောကဓာတု ဧကဒ္ဓဇမာလာဝိပ္ပကိဏ္ဏကုသုမဝါသစုဏ္ဏဂန္ဓသုဂန္ဓာ သဗ္ဗပါလိဖုလ္လမိဝ[1] နန္ဒနဝနံ ဝိရောစမာနာ ပဒုမိနိပဏ္ဏေ ဥဒကဗိန္ဒု ဝိယ အကမ္ပိတ္ထ၊ ဇစ္စန္ဓာဒီနံ စ ရူပဒဿနာဒီနိ အနေကာနိ ပါဋိဟာရိယာနိ ပဝတ္တိံသု၊ တဿ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တဿ ဇာတဋ္ဌာနသာကိယဇနပဒေါ[2] ကပိလဝတ္ထာဟာရော၊ သာ[3] “ဇာတိဘူမီ”တိ ဝုစ္စတိ။

ဓမ္မဂရုဘာဝဝဏ္ဏနာ

ဝဿံဝုဋ္ဌာတိ တေမာသံ ဝဿံဝုဋ္ဌာ ပဝါရိတပဝါရဏာ ဟုတွာ။ **ဘဂဝါ ဧတဒဝေါစာ**တိ “ကစ္စိ ဘိက္ခဝေ ခမနီယ”န္တိအာဒီဟိ ဝစနေဟိ အာဂန္တုကပဋိသန္ထာရံ ကတွာ ဧတံ “ကော နု ခေါ ဘိက္ခဝေ”တိအာဒိဝစနမဝေါစ။ တေ ကိရ ဘိက္ခူ “ကစ္စိ ဘိက္ခဝေ ခမနီယံ ကစ္စိ ယာပနီယံ၊ ကစ္စိတ္ထ အပ္ပကိလမထေန အဒ္ဓါနံ အာဂတာ၊ န စ ပိဏ္ဍကေန ကိလမိတ္ထ၊ ကုတော စ တုမှေ ဘိက္ခဝေ အာဂစ္ဆထာ”တိ ပဋိသန္ထာရဝသေန ပုစ္ဆိတာ “ဘဂဝါ သာကိယဇနပဒေ ကပိလဝတ္ထာဟာရတော ဇာတိဘူမိတော အာဂစ္ဆာမာ”တိ အာဟံသု။ အထ ဘဂဝါ နေဝ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇဿ, န သက္ကောဒနဿ, န သုက္ကောဒနဿ, န ဓောတောဒနဿ, န အမိတ္တောဒနဿ, န အမိတ္တာယ ဒေဝိယာ, န မဟာပဇာပတိယာ, န သကလဿ သာကိယမဏ္ဍလဿ အာရောဂျံ ပုစ္ဆိ။ အထ ခေါ အတ္တနာ စ ဒသကထာဝတ္ထုလာဘိံ ပရဉ္စ တတ္ထ သမာဒပေတာရံ ပဋိပတ္တိသမ္ပန္နံ ဘိက္ခုံ ပုစ္ဆန္တော ဣဒံ “ကော နု ခေါ ဘိက္ခဝေ”တိအာဒိဝစနံ အဝေါစ။

၁-သဗ္ဗဖာလိဖုလ္လမိဝ (သျာ၊ က)
၂-ဇာတဋ္ဌာနံ သာကိယဇနပဒေ (သီ)
၃-ကပိလဝတ္ထာကာရော (သီ)

Kasmā pana Bhagavā Suddhodanādīnaṁ ārogyaṁ apucchitvā evarūpaṁ bhikkhumeva pucchati? Piyatāya. Buddhānañhi paṭipannakā bhikkhū bhikkhuniyo upāsakā upāsikāyo ca piyā honti manāpā. Kiṁ kāraṇā? Dhammagarutāya. Dhammagaruno hi Tathāgatā, so ca nesaṁ dhammagarubhāvo “dukkhaṁ kho agāravo viharati appatisso”ti[1] iminā Ajapālanigrodhamūle uppannajjhāsayena veditabbo. Dhammagarutāyeva hi Bhagavā Mahākassapattherassa abhinikkhamanadivase paccuggamanaṁ karonto tigāvutaṁ maggaṁ agamāsi. Atirekatiyojanasataṁ maggaṁ gantvā Gaṅgātīre dhammaṁ desetvā Mahākappinaṁ saparisaṁ arahatte patiṭṭhapesi. Ekasmiṁ pacchābhatte pañcacattālīsayojanaṁ maggaṁ gantvā Kumbhakārassa nivesane tiyāmarattiṁ dhammakathaṁ katvā Pukkusātikulaputtaṁ anāgāmiphale patiṭṭhapesi. Vīsayojanasataṁ gantvā Vanavāsisāmaṇerassa anuggahaṁ akāsi. Saṭṭhiyojanamaggaṁ gantvā Khadiravaniyattherassa dhammaṁ desesi. Anuruddhatthero pācīnavaṁsadāye nisinno mahāpurisavitakkaṁ vitakketīti ñatvā tattha ākāsena gantvā therassa purato oruyha sādhukāramadāsi. Koṭikaṇṇasoṇattherassa ekagandhakuṭiyaṁ senāsanaṁ paññapāpetvā paccūsakāle dhammadesanaṁ ajjhesitvā sarabhaññapariyosāne sādhukāramadāsi. Tigāvutaṁ maggaṁ gantvā tiṇṇaṁ kulaputtānaṁ vasanaṭṭhāne Gosiṅgasālavane sāmaggirasānisaṁsaṁ kathesi. Kassapopi Bhagavā “anāgāmiphale patiṭṭhito ariyasāvako ayan”ti vissāsaṁ uppādevā Ghaṭikārassa Kumbhakārassa nivesanaṁ gantvā sahatthā āmisaṁ gahetvā paribhuñji.

Amhākaṁyeva Bhagavā upakaṭṭhāya vassūpanāyikāya Jetavanato bhikkhusaṁghaparivuto cārikaṁ nikkhami. Kosalamahārāja-anāthapiṇḍikādayo nivattetuṁ nāsakkhiṁsu. Anāthapiṇḍiko gharaṁ āgantvā domanassapatto nisīdi. Atha naṁ Puṇṇā nāma dāsī domanassapattosi sāmīti āha. Āma je Satthāraṁ nivattetuṁ nāsakkhiṁ, atha me imaṁ temāsaṁ dhammaṁ vā sotuṁ, yathādhippāyaṁ vā dānaṁ dātuṁ na labhissāmīti cintā uppannāti. Ahampi sāmi Satthāraṁ nivattessāmīti. Sace nivattetuṁ sakkosi, bhujissāyeva tvanti. Sā gantvā Dasabalassa pādamūle nipajjitvā “nivattatha Bhagavā”ti āha. Puṇṇe tvaṁ parapaṭibaddhajīvikā kiṁ me karissasīti.

1. Aṁ 1. 328 piṭṭhe.

ကသ္မာ ပန ဘဂဝါ သုဒ္ဓေါဒနာဒီနံ အာရောဂျံ အပုစ္ဆိတွာ ဧဝရူပံ ဘိက္ခုမေဝ ပုစ္ဆတိ? ပိယတာယ။ ဗုဒ္ဓါနဉ္ဟိ ပဋိပန္နကာ ဘိက္ခူ ဘိက္ခုနိယော ဥပါသကာ ဥပါသိကာယော စ ပိယာ ဟောန္တိ မနာပါ။ ကိံ ကာရဏာ? ဓမ္မဂရုတာယ။ ဓမ္မဂရုနော ဟိ တထာဂတာ၊ သော စ နေသံ ဓမ္မဂရုဘာဝေါ “ဒုက္ခံ ခေါ အဂါရဝေါ ဝိဟရတိ အပ္ပတိဿော”တိ[၁] ဣမိနာ အဇပါလနိဂြောဓမူလေ ဥပ္ပန္နဇ္ဈာသယေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဓမ္မဂရုတာယေဝ ဟိ ဘဂဝါ မဟာကဿပတ္ထေရဿ အဘိနိက္ခမနဒိဝသေ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကရောန္တော တိဂါဝုတံ မဂ္ဂံ အဂမာသိ။ အတိရေကတိယောဇနသတံ မဂ္ဂံ ဂန္တွာ ဂင်္ဂါတီရေ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ မဟာကပ္ပိနံ သပရိသံ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌပေသိ။ ဧကသ္မိံ ပစ္ဆာဘတ္တေ ပဉ္စစတ္တာလီသယောဇနံ မဂ္ဂံ ဂန္တွာ ကုမ္ဘကာရဿ နိဝေသနေ တိယာမရတ္တိံ ဓမ္မကထံ ကတွာ ပုက္ကုသာတိကုလပုတ္တံ အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌပေသိ။ ဝီသယောဇနသတံ ဂန္တွာ ဝနဝါသိသာမဏေရဿ အနုဂ္ဂဟံ အကာသိ။ သဋ္ဌိယောဇနမဂ္ဂံ ဂန္တွာ ခဒိရဝနိယတ္ထေရဿ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရော ပါစီနဝံသဒါယေ နိသိန္နော မဟာပုရိသဝိတက္ကံ ဝိတက္ကေတီတိ ဉတွာ တတ္ထ အာကာသေန ဂန္တွာ ထေရဿ ပုရတော ဩရုယှ သာဓုကာရမဒါသိ။ ကောဋိကဏ္ဏသောဏတ္ထေရဿ ဧကဂန္ဓကုဋိယံ သေနာသနံ ပညပါပေတွာ ပစ္စူသကာလေ ဓမ္မဒေသနံ အဇ္ဈေသိတွာ သရဘညပရိယောသာနေ သာဓုကာရမဒါသိ။ တိဂါဝုတံ မဂ္ဂံ ဂန္တွာ တိဏ္ဏံ ကုလပုတ္တာနံ ဝသနဋ္ဌာနေ ဂေါသိင်္ဂသာလဝနေ သာမဂ္ဂိရသာနိသံသံ ကထေသိ။ ကဿပေါပိ ဘဂဝါ “အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌိတော အရိယသာဝကော အယ”န္တိ ဝိဿာသံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဃဋီကာရဿ ကုမ္ဘကာရဿ နိဝေသနံ ဂန္တွာ သဟတ္ထာ အာမိသံ ဂဟေတွာ ပရိဘုဉ္ဇိ။

အမှာကံယေဝ ဘဂဝါ ဥပကဋ္ဌာယ ဝဿူပနာယိကာယ ဇေတဝနတော ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော စာရိကံ နိက္ခမိ။ ကောသလမဟာရာဇအနာထပိဏ္ဍိကာဒယော နိဝတ္တေတုံ နာသက္ခိံသု။ အနာထပိဏ္ဍိကော ဃရံ အာဂန္တွာ ဒေါမနဿပတ္တော နိသီဒိ။ အထ နံ ပုဏ္ဏာ နာမ ဒါသီ ဒေါမနဿပတ္တောသိ သာမီတိ အာဟ။ အာမ ဇေ သတ္ထာရံ နိဝတ္တေတုံ နာသက္ခိံ၊ အထ မေ ဣမံ တေမာသံ ဓမ္မံ ဝါ သောတုံ, ယထာဓိပ္ပါယံ ဝါ ဒါနံ ဒါတုံ န လဘိဿာမီတိ စိန္တာ ဥပ္ပန္နာတိ။ အဟမ္ပိ သာမိ သတ္ထာရံ နိဝတ္တေဿာမီတိ။ သစေ နိဝတ္တေတုံ သက္ကောသိ၊ ဘုဇိဿာယေဝ တွန္တိ။ သာ ဂန္တွာ ဒသဗလဿ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ “နိဝတ္တထ ဘဂဝါ”တိ အာဟ။ ပုဏ္ဏေ တွံ ပရပဋိဗဒ္ဓဇီဝိကာ ကိံ မေ ကရိဿသီတိ။

၁-အံ ၁-၃၂၈-ပိဋ္ဌေ။

Bhagavā mayhaṁ deyyadhammo natthīti tumhepi jānātha, tumhākaṁ nivattanapaccayā panāhaṁ tīsu saraṇesu pañcasu sīlesu patiṭṭhahissāmīti. Bhagavā sādhu sādhu Puṇṇeti sādhukāraṁ katvā nivattetvā Jetavanameva paviṭṭho. Ayaṁ kathā pākaṭā ahosi. Seṭṭhi sutvā Puṇṇāya kira Bhagavā nivattitoti taṁ bhujissaṁ katvā dhītuṭṭhāne[1] ṭhapesi. Sā pabbajjaṁ yācitvā pabbaji, pabbajitvā vipassanaṁ ārabhi. Athassā Satthā āraddhavipassakabhāvaṁ ñatvā imaṁ obhāsagāthaṁ vissajjesi—

“Puṇṇe pūresi saddhammaṁ, cando pannaraso yathā.
Paripuṇṇāya paññāya, dukkhassantaṁ karissasī”ti[2].

Gāthāpariyosāne arahattaṁ patvā abhiññātā sāvikā ahosīti. Evaṁ dhammagaruno Tathāgatā.

Nandatthere[3] upaṭṭhānasālāyaṁ dhammaṁ desentepi Bhagavā anahātova gantvā tiyāmarattiṁ ṭhitakova dhammakathaṁ sutvā desanāpariyosāne sādhukāramadāsi. Thero āgantvā vanditvā “kāya velāya bhante āgatatthā”ti pucchi. Tayā suttante āraddhamatteti. Dukkaraṁ karittha bhante Buddhasukhumālā tumheti. Sace tvaṁ Nanda kappaṁ desetuṁ sakkuṇeyyāsi, kappamattampāhaṁ ṭhitakova suṇeyyanti Bhagavā avoca. Evaṁ dhammagaruno Tathāgatā. Tesaṁ dhammagarutāya paṭipannakā piyā honti, tasmā paṭipannake pucchi. Paṭipannako ca nāma attahitāya paṭipanno no parahitāya, parahitāya paṭipanno no attahitāya, no attahitāya ca paṭipanno no parahitāya ca, attahitāya ca paṭipanno parahitāya cāti catubbidho hoti.

Tattha yo sayaṁ dasannaṁ kathāvatthūnaṁ lābhī hoti, paraṁ tattha na ovadati na anusāsati āyasmā Bākulo viya, ayaṁ attahitāya paṭipanno nāma no parahitāya paṭipanno, evarūpaṁ bhikkhuṁ Bhagavā na pucchati. Kasmā? Na mayhaṁ sāsanassa vuḍḍhipakkhe ṭhitoti.

Yo pana dasannaṁ kathāvatthūnaṁ alābhī, paraṁ tehi ovadati tena katavattasādiyanatthaṁ Upanando Sakyaputto viya, ayaṁ parahitāya

1. Dhītiṭṭhāne (Sī)
2. Khu 2. 377 piṭṭhe atthato samānaṁ.
3. Nandakatthere (Sī, Syā)

ဘဂဝါ မယှံ ဒေယျဓမ္မော နတ္ထီတိ တုမှေပိ ဇာနာထ၊ တုမှာကံ နိဝတ္တနပစ္စယာ ပနာဟံ တီသု သရဏေသု ပဉ္စသု သီလေသု ပတိဋ္ဌဟိဿာမီတိ။ ဘဂဝါ သာဓု သာဓု ပုဏ္ဏေတိ သာဓုကာရံ ကတွာ နိဝတ္တေတွာ ဇေတဝနမေဝ ပဝိဋ္ဌော။ အယံ ကထာ ပါကဋာ အဟောသိ။ သေဋ္ဌိ သုတွာ ပုဏ္ဏာယ ကိရ ဘဂဝါ နိဝတ္တိတောတိ တံ ဘုဇိဿံ ကတွာ ဓီတုဋ္ဌာနေ[၁] ဌပေသိ။ သာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ ပဗ္ဗဇိ၊ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိပဿနံ အာရဘိ။ အထဿာ သတ္ထာ အာရဒ္ဓ-ဝိပဿကဘာဝံ ဉတွာ ဣမံ ဩဘာသဂါထံ ဝိဿဇ္ဇေသိ—

“ပုဏ္ဏေ ပူရေသိ သဒ္ဓမ္မံ၊ စန္ဒော ပန္နရသော ယထာ။
ပရိပုဏ္ဏာယ ပညာယ၊ ဒုက္ခဿန္တံ ကရိဿသီ”တိ[၂]။

ဂါထာပရိယောသာနေ အရဟတ္တံ ပတွာ အဘိညာတာ သာဝိကာ အဟောသီတိ။ ဧဝံ ဓမ္မဂရုနော တထာဂတာ။

နန္ဒတ္ထေရေ[၃] ဥပဋ္ဌာနသာလာယံ ဓမ္မံ ဒေသေန္တေပိ ဘဂဝါ အနဟာတောဝ ဂန္တွာ တိယာမရတ္တိံ ဌိတကောဝ ဓမ္မကထံ သုတွာ ဒေသနာပရိယောသာနေ သာဓုကာရမဒါသိ။ ထေရော အာဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ “ကာယ ဝေလာယ ဘန္တေ အာဂတတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ တယာ သုတ္တန္တေ အာရဒ္ဓမတ္တေတိ။ ဒုက္ကရံ ကရိတ္ထ ဘန္တေ ဗုဒ္ဓသုခုမာလာ တုမှေတိ။ သစေ တွံ နန္ဒ ကပ္ပံ ဒေသေတုံ သက္ကုဏေယျာသိ၊ ကပ္ပမတ္တမ္ပာဟံ ဌိတကောဝ သုဏေယျန္တိ ဘဂဝါ အဝေါစ။ ဧဝံ ဓမ္မဂရုနော တထာဂတာ။ တေသံ ဓမ္မဂရုတာယ ပဋိပန္နကာ ပိယာ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ ပဋိပန္နကေ ပုစ္ဆိ။ ပဋိပန္နကော စ နာမ အတ္တဟိတာယ ပဋိပန္နော နော ပရဟိတာယ၊ ပရဟိတာယ ပဋိပန္နော နော အတ္တဟိတာယ၊ နော အတ္တဟိတာယ စ ပဋိပန္နော နော ပရဟိတာယ စ၊ အတ္တဟိတာယ စ ပဋိပန္နော ပရဟိတာယ စာတိ စတုဗ္ဗိဓော ဟောတိ။

တတ္ထ ယော သယံ ဒသန္နံ ကထာဝတ္ထူနံ လာဘီ ဟောတိ၊ ပရံ တတ္ထ န ဩဝဒတိ န အနုသာသတိ အာယသ္မာ ဗာကုလော ဝိယ၊ အယံ အတ္တဟိတာယ ပဋိပန္နော နာမ နော ပရဟိတာယ ပဋိပန္နော၊ ဧဝရူပံ ဘိက္ခုံ ဘဂဝါ န ပုစ္ဆတိ။ ကသ္မာ? န မယှံ သာသနဿ ဝုဍ္ဎိပက္ခေ ဌိတောတိ။

ယော ပန ဒသန္နံ ကထာဝတ္ထူနံ အလာဘီ၊ ပရံ တေဟိ ဩဝဒတိ တေန ကတဝတ္တသာဒိယနတ္ထံ ဥပနန္ဒော သကျပုတ္တော ဝိယ၊ အယံ ပရဟိတာယ

၁-ဓီတိဋ္ဌာနေ (သီ)
၂-ခု ၂-၃၇၇-ပိဋ္ဌေ အတ္ထတော သမာနံ။
၃-နန္ဒကတ္ထေရေ (သီ၊ သျာ)

paṭipanno nāma no attahitāya, evarūpampi na pucchati. Kasmā? Assa taṇhā mahāpacchi viya appahīnāti.

Yo attanāpi dasannaṁ kathāvatthūnaṁ alābhī, parampi tehi na ovadati[1] Lāḷudāyī viya, ayaṁ neva attahitāya paṭipanno na parahitāya, evarūpampi na pucchati. Kasmā? Assa anto kilesā pharasuchejjā viya mahantāti.

Yo pana sayaṁ dasannaṁ kathāvatthūnaṁ lābhī, parampi tehi ovadati, ayaṁ attahitāya ceva parahitāya ca paṭipanno nāma Sāriputtamoggallānamahākassapādayo asītimahātherā viya, evarūpaṁ bhikkhuṁ pucchati. Kasmā? Mayhaṁ sāsanassa vuḍḍhipakkhe ṭhitoti. Idhāpi evarūpameva pucchanto "ko nu kho bhikkhave"ti-ādimāha.

Evaṁ Bhagavatā puṭṭhānaṁ pana tesaṁ bhikkhūnaṁ Bhagavā attano jātibhūmiyaṁ ubhayahitāya paṭipannaṁ dasakathāvatthulābhiṁ bhikkhuṁ pucchati, ko nu kho tattha evarūpoti na aññamaññaṁ cintanā vā samantanā vā ahosi. Kasmā? Āyasmā hi Mantāṇiputto[2] tasmiṁ janapade ākāsamajjhe ṭhito cando viya sūriyo viya ca pākaṭo paññāto. Tasmā te bhikkhū meghasaddaṁ sutvā ekajjhaṁ sannipatitamoraghaṭā viya ghanasajjhāyaṁ kātuṁ, āraddhabhikkhū viya ca attano ācariyaṁ Puṇṇattheraṁ Bhagavato ārocentā therassa ca guṇaṁ bhāsituṁ appahontehi mukhehi ekappahāreneva **Puṇṇo nāma bhante āyasmā**ti-ādimāhaṁsu. Tattha **Puṇṇo**ti tassa therassa nāmaṁ. Mantāṇiyā pana so putto, tasmā **Mantāṇiputto**ti vuccati. **Sambhāvito**ti guṇasambhāvanāya sambhāvito.

Appicchatādivaṇṇanā

Appicchoti icchāvirahito ni-iccho nittaṇho. Ettha hi byañjanaṁ sāvasesaṁ viya, attho pana niravaseso. Na hi tassa anto aṇumattāpi pāpikā icchā nāma atthi. Khīṇāsavo hesa sabbaso pahīnataṇho. Apicettha atricchatā pāpicchatā mahicchatā appicchatāti ayaṁ bhedo veditabbo.

1. Na samādapetā na ovadati (Syā) na samādapeti na ovadati (Ka)
2. Mantāniputto (Syā, Ka)

ပဋိပန္နော နာမ နော အတ္တဟိတာယ၊ ဧဝရူပမ္ပိ န ပုစ္ဆတိ။ ကသ္မာ? အဿ တဏှာ မဟာပစ္ဆိ ဝိယ အပ္ပဟီနာတိ။

ယော အတ္တနာပိ ဒသန္နံ ကထာဝတ္ထူနံ အလာဘီ၊ ပရမ္ပိ တေဟိ န ဩဝဒတိ[၁] လာဠုဒါယီ ဝိယ၊ အယံ နေဝ အတ္တဟိတာယ ပဋိပန္နော န ပရဟိတာယ၊ ဧဝရူပမ္ပိ န ပုစ္ဆတိ။ ကသ္မာ? အဿ အန္တော ကိလေသာ ဖရသုစ္ဆေဇ္ဇာ ဝိယ မဟန္တာတိ။

ယော ပန သယံ ဒသန္နံ ကထာဝတ္ထူနံ လာဘီ၊ ပရမ္ပိ တေဟိ ဩဝဒတိ၊ အယံ အတ္တဟိတာယ စေဝ ပရဟိတာယ စ ပဋိပန္နော နာမ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနမဟာကဿပါဒယော အသီတိမဟာထေရာ ဝိယ၊ ဧဝရူပံ ဘိက္ခုံ ပုစ္ဆတိ။ ကသ္မာ? မယှံ သာသနဿ ဝုဍ္ဎိပက္ခေ ဌိတောတိ။ ဣဓာပိ ဧဝရူပမေဝ ပုစ္ဆန္တော "ကော နု ခေါ ဘိက္ခဝေ"တိအာဒိမာဟ။

ဧဝံ ဘဂဝတာ ပုဋ္ဌာနံ ပန တေသံ ဘိက္ခူနံ ဘဂဝါ အတ္တနော ဇာတိဘူမိယံ ဥဘယဟိတာယ ပဋိပန္နံ ဒသကထာဝတ္ထုလာဘိံ ဘိက္ခုံ ပုစ္ဆတိ၊ ကော နု ခေါ တတ္ထ ဧဝရူပေါတိ န အညမညံ စိန္တနာ ဝါ သမန္တနာ ဝါ အဟောသိ။ ကသ္မာ? အာယသ္မာ ဟိ မန္တာဏိပုတ္တော[၂] တသ္မိံ ဇနပဒေ အာကာသမဇ္ဈေ ဌိတော စန္ဒော ဝိယ သူရိယော ဝိယ စ ပါကဋော ပညာတော။ တသ္မာ တေ ဘိက္ခူ မေဃသဒ္ဒံ သုတွာ ဧကဇ္ဈံ သန္နိပတိတမောရဃဋာ ဝိယ ဃနသဇ္ဈာယံ ကာတုံ, အာရဒ္ဓဘိက္ခူ ဝိယ စ အတ္တနော အာစရိယံ ပုဏ္ဏတ္ထေရံ ဘဂဝတော အာရောစေန္တာ ထေရဿ စ ဂုဏံ ဘာသိတုံ အပ္ပဟောန္တေဟိ မုခေဟိ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ **ပုဏ္ဏော နာမ ဘန္တေ အာယသ္မာ**တိအာဒိမာဟံသု။ တတ္ထ **ပုဏ္ဏော**တိ တဿ ထေရဿ နာမံ။ မန္တာဏိယာ ပန သော ပုတ္တော၊ တသ္မာ **မန္တာဏိပုတ္တော**တိ ဝုစ္စတိ။ **သမ္ဘာဝိတော**တိ ဂုဏသမ္ဘာဝနာယ သမ္ဘာဝိတော။

အပ္ပိစ္ဆတာဒိဝဏ္ဏနာ

အပ္ပိစ္ဆောတိ ဣစ္ဆာဝိရဟိတော နိဣစ္ဆော နိတ္တဏှော။ ဧတ္ထ ဟိ ဗျဉ္ဇနံ သာဝသေသံ ဝိယ၊ အတ္ထော ပန နိရဝသေသော။ န ဟိ တဿ အန္တော အဏုမတ္တာပိ ပါပိကာ ဣစ္ဆာ နာမ အတ္ထိ။ ခီဏာသဝေါ ဟေသ သဗ္ဗသော ပဟီနတဏှော။ အပိစေတ္ထ အတြိစ္ဆတာ ပါပိစ္ဆတာ မဟိစ္ဆတာ အပ္ပိစ္ဆတာတိ အယံ ဘေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁-န သမာဒပေတာ န ဩဝဒတိ (သျာ) န သမာဒပေတိ န ဩဝဒတိ (က)
၂-မန္တာနိပုတ္တော (သျာ၊ က)

Tattha sakalābhe atittassa paralābhe patthanā **atricchatā** nāma. Tāya samannāgatassa ekabhājane pakkapūvopi attno patte patito na supakko viya khuddako viya ca khāyati, sveva parassa patte pakkhitto supakko viya mahanto viya ca khāyati. Asantaguṇasambhāvanatā pana paṭiggahaṇe ca amattaññutā **pāpicchatā** nāma, sā “idhekacco assaddho samāno saddhoti maṁ jano jānātū”ti-ādinā[1] nayena abhidhamme āgatāyeva, tāya samannāgato puggalo kohaññe patiṭṭhāti. Santaguṇasambhāvanā pana paṭiggahaṇe ca amattaññutā **mahicchatā** nāma, sāpi “idhekacco saddho samāno saddhoti maṁ jano jānātūti icchati, sīlavā samāno sīlavāti maṁ jano jānātū”ti[1] iminā nayena āgatāyeva, tāya samannāgato puggalo dussantappayo hoti, vijātamātāpissa cittaṁ gahetuṁ na sakkoti. Tenetaṁ vuccati—

“Aggikkhandho samuddo ca, mahiccho cāpi puggalo.
Sakaṭena paccayaṁ detu, tayopete atappayā”ti[2].

Santaguṇanigūhanatā pana paṭiggahaṇe ca mattaññutā **appicchatā** nāma, tāya samannāgato puggalo attani vijjamānampi guṇaṁ paṭicchādetukāmatāya “saddho samāno saddhoti maṁ jano jānātūti na icchati. Sīlavā, pavivitto, bahussuto, āraddhavīriyo, samādhisampanno, paññavā, khīṇāsavo samāno khīṇāsavoti maṁ jano jānātū”ti na icchati, seyyathāpi Majjhantikatthero.

Thero kira mahākhīṇāsavo ahosi, pattacīvaraṁ panassa pādamattameva agghati, so Asokassa dhammaraññño vihāramahadivase saṁghatthero ahosi. Athassa atilūkhabhāvaṁ disvā manussā “bhante thokaṁ bahi hothā”ti āhaṁsu. Thero “mādise khīṇāsave rañño saṅgahaṁ akaronte añño ko karissatī”ti pathaviyaṁ nimujjitvā saṁghattherassa ukkhittapiṇḍaṁ gaṇhantoyeva ummujji. Evaṁ khīṇāsavo samāno “khīṇāsavoti maṁ jano jānātū”ti na icchati. Evaṁ appiccho pana bhikkhu anuppannaṁ lābhaṁ uppādeti, uppannaṁ lābhaṁ thāvaraṁ karoti,

1. Abhi 2. 364 piṭṭhe.
2. Atappiyā”ti (Sī, Syā)

တတ္ထ သကလာဘေ အတိတ္တဿ ပရလာဘေ ပတ္ထနာ **အတြိစ္ဆတာ** နာမ။ တာယ သမန္နာဂတဿ ဧကဘာဇနေ ပက္ကပူဝေါပိ အတ္တနော ပတ္တေ ပတိတော န သုပက္ကော ဝိယ ခုဒ္ဒကော ဝိယ စ ခါယတိ၊ သွေဝ ပရဿ ပတ္တေ ပက္ခိတ္တော သုပက္ကော ဝိယ မဟန္တော ဝိယ စ ခါယတိ။ အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနတာ ပန ပဋိဂ္ဂဟဏေ စ အမတ္တညုတာ **ပါပိစ္ဆတာ** နာမ၊ သာ “ဣဓေကစ္စော အဿဒ္ဓေါ သမာနော သဒ္ဓေါတိ မံ ဇနော ဇာနာတူ”တိအာဒိနာ[၁] နယေန အဘိဓမ္မေ အာဂတာယေဝ၊ တာယ သမန္နာဂတော ပုဂ္ဂလော ကောဟညေ ပတိဋ္ဌာတိ။ သန္တဂုဏသမ္ဘာဝနာ ပန ပဋိဂ္ဂဟဏေ စ အမတ္တညုတာ **မဟိစ္ဆတာ** နာမ၊ သာပိ “ဣဓေကစ္စော သဒ္ဓေါ သမာနော သဒ္ဓေါတိ မံ ဇနော ဇာနာတူတိ ဣစ္ဆတိ၊ သီလဝါ သမာနော သီလဝါတိ မံ ဇနော ဇာနာတူ”တိ[၁] ဣမိနာ နယေန အာဂတာယေဝ၊ တာယ သမန္နာဂတော ပုဂ္ဂလော ဒုဿန္တပ္ပယော ဟောတိ၊ ဝိဇာတမာတာပိဿ စိတ္တံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ။ တေနေတံ ဝုစ္စတိ—

“အဂ္ဂိက္ခန္ဓော သမုဒ္ဒေါ စ၊ မဟိစ္ဆော စာပိ ပုဂ္ဂလော။
သကဋေန ပစ္စယံ ဒေတု၊ တယောပေတေ အတပ္ပယာ”တိ[၂]။

သန္တဂုဏနိဂူဟနတာ ပန ပဋိဂ္ဂဟဏေ စ မတ္တညုတာ **အပ္ပိစ္ဆတာ** နာမ၊ တာယ သမန္နာဂတော ပုဂ္ဂလော အတ္တနိ ဝိဇ္ဇမာနမ္ပိ ဂုဏံ ပဋိစ္ဆာဒေတုကာမတာယ “သဒ္ဓေါ သမာနော သဒ္ဓေါတိ မံ ဇနော ဇာနာတူတိ န ဣစ္ဆတိ။ သီလဝါ၊ ပဝိဝိတ္တော၊ ဗဟုဿုတော၊ အာရဒ္ဓဝီရိယော၊ သမာဓိသမ္ပန္နော၊ ပညဝါ၊ ခီဏာသဝေါ သမာနော ခီဏာသဝေါတိ မံ ဇနော ဇာနာတူ”တိ န ဣစ္ဆတိ၊ သေယျထာပိ မဇ္ဈန္တိကတ္ထေရော။

ထေရော ကိရ မဟာခီဏာသဝေါ အဟောသိ၊ ပတ္တစီဝရံ ပနဿ ပါဒမတ္တမေဝ အဂ္ဃတိ၊ သော အသောကဿ ဓမ္မရညော ဝိဟာရမဟဒိဝသေ သံဃတ္ထေရော အဟောသိ။ အထဿ အတိလူခဘာဝံ ဒိသွာ မနုဿာ “ဘန္တေ ထောကံ ဗဟိ ဟောထာ”တိ အာဟံသု။ ထေရော “မာဒိသေ ခီဏာသဝေ ရညော သင်္ဂဟံ အကရောန္တေ အညော ကော ကရိဿတီ”တိ ပထဝိယံ နိမုဇ္ဇိတွာ သံဃတ္ထေရဿ ဥက္ခိတ္တပိဏ္ဍံ ဂဏှန္တောယေဝ ဥမ္မုဇ္ဇိ။ ဧဝံ ခီဏာသဝေါ သမာနော “ခီဏာသဝေါတိ မံ ဇနော ဇာနာတူ”တိ န ဣစ္ဆတိ။ ဧဝံ အပ္ပိစ္ဆော ပန ဘိက္ခု အနုပ္ပန္နံ လာဘံ ဥပ္ပါဒေတိ၊ ဥပ္ပန္နံ လာဘံ ထာဝရံ ကရောတိ၊

၁-အဘိ ၂-၃၆၄-ပိဋ္ဌေ။
၂-အတပ္ပိယာ”တိ (သီ၊ သျာ)

dāyakānaṁ cittaṁ ārādheti, yathā yathā hi so attano appicchatāya appaṁ gaṇhāti, tathā tathā tassa vatte pasannā manussā bahū denti.

Aparopi catubbidho appiccho paccaya-appiccho dhutaṅga-appiccho pariyatti-appiccho adhigama-appicchoti. Tattha catūsu paccayesu appiccho **paccaya-appiccho** nāma, so dāyakassa vasaṁ jānāti, deyyadhammassa vasaṁ jānāti, attano thāmaṁ jānāti. Yadi hi deyyadhammo bahu hoti, dāyako appaṁ dātukāmo, dāyakassa vasena appaṁ gaṇhāti. Deyyadhammo appo, dāyako bahuṁ dātukāmo, deyyadhammassa vasena appaṁ gaṇhāti. Deyyadhammopi bahu, dāyakopi bahuṁ dātukāmo, attano thāmaṁ ñatvā pamāṇeneva gaṇhāti.

Dhutaṅgasamādānassa attani atthibhāvaṁ najānāpetukāmo **dhutaṅga-appiccho** nāma. Tassa vibhāvanatthaṁ imāni vatthūni—Sosānikamahāsumatthero kira saṭṭhi vassāni susāne vasi, añño ekabhikkhupi na aññāsi[1], tenevāha—

“Susāne saṭṭhi vassāni, abbokiṇṇaṁ vasāmahaṁ.
Dutiyo maṁ na jāneyya, aho sosānikuttamo”ti.

Cetiyapabbate dvebhātiyattherā vasiṁsu. Tesu kaniṭṭho upaṭṭhākena pesitā ucchukhaṇḍikā gahetvā jeṭṭhassa santikaṁ agamāsi. Paribhogaṁ bhante karothāti. Therassa ca bhattakiccaṁ katvā mukhaṁ vikkhālanakālo ahosi. So alaṁ āvusoti āha. Kacci bhante ekāsanikatthāti. Āharāvuso ucchukhaṇḍikāti paññāsa vassāni ekāsaniko samānopi dhutaṅgaṁ nigūhamāno paribhogaṁ katvā mukhaṁ vikkhāletvā puna dhutaṅgaṁ adhiṭṭhāya gato.

Yo pana Sāketakatissatthero viya bahussutabhāvaṁ jānāpetuṁ na icchati, ayaṁ **pariyatti-appiccho** nāma. Thero kira khaṇo natthīti uddesaparipucchāsu okāsaṁ akaronto maraṇakkhayaṁ bhante labhissathāti codito gaṇaṁ vissajjetvā kaṇikāravālikasamuddavihāraṁ gato. Tattha antovassaṁ theranavamajjhimānaṁ upakāro

1. Na paccaññāsi (Ka)

ဒါယကာနံ စိတ္တံ အာရာဓေတိ၊ ယထာ ယထာ ဟိ သော အတ္တနော အပ္ပိစ္ဆတာယ အပ္ပံ ဂဏှာတိ၊ တထာ တထာ တဿ ဝတ္တေ ပသန္နာ မနုဿာ ဗဟူ ဒေန္တိ။

အပရောပိ စတုဗ္ဗိဓော အပ္ပိစ္ဆော ပစ္စယအပ္ပိစ္ဆော ဓုတင်္ဂအပ္ပိစ္ဆော ပရိယတ္တိအပ္ပိစ္ဆော အဓိဂမအပ္ပိစ္ဆောတိ။ တတ္ထ စတူသု ပစ္စယေသု အပ္ပိစ္ဆော **ပစ္စယအပ္ပိစ္ဆော** နာမ၊ သော ဒါယကဿ ဝသံ ဇာနာတိ၊ ဒေယျဓမ္မဿ ဝသံ ဇာနာတိ၊ အတ္တနော ထာမံ ဇာနာတိ။ ယဒိ ဟိ ဒေယျဓမ္မော ဗဟု ဟောတိ၊ ဒါယကော အပ္ပံ ဒါတုကာမော၊ ဒါယကဿ ဝသေန အပ္ပံ ဂဏှာတိ။ ဒေယျဓမ္မော အပ္ပော၊ ဒါယကော ဗဟုံ ဒါတုကာမော၊ ဒေယျဓမ္မဿ ဝသေန အပ္ပံ ဂဏှာတိ။ ဒေယျဓမ္မောပိ ဗဟု၊ ဒါယကောပိ ဗဟုံ ဒါတုကာမော၊ အတ္တနော ထာမံ ဉတွာ ပမာဏေနေဝ ဂဏှာတိ။

ဓုတင်္ဂသမာဒါနဿ အတ္တနိ အတ္ထိဘာဝံ နဇာနာပေတုကာမော **ဓုတင်္ဂ-အပ္ပိစ္ဆော** နာမ။ တဿ ဝိဘာဝနတ္ထံ ဣမာနိ ဝတ္ထူနိ—သောသာနိက-မဟာသုမတ္ထေရော ကိရ သဋ္ဌိ ဝဿာနိ သုသာနေ ဝသိ၊ အညော ဧကဘိက္ခုပိ န အညာသိ[၁]၊ တေနေဝါဟ—

“သုသာနေ သဋ္ဌိ ဝဿာနိ၊ အဗ္ဗောကိဏ္ဏံ ဝသာမဟံ။
ဒုတိယော မံ န ဇာနေယျ၊ အဟော သောသာနိကုတ္တမော”တိ။

စေတိယပဗ္ဗတေ ဒွေဘာတိယတ္ထေရာ ဝသိံသု။ တေသု ကနိဋ္ဌော ဥပဋ္ဌာကေန ပေသိတာ ဥစ္ဆုခဏ္ဍိကာ ဂဟေတွာ ဇေဋ္ဌဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။ ပရိဘောဂံ ဘန္တေ ကရောထာတိ။ ထေရဿ စ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ မုခံ ဝိက္ခာလနကာလော အဟောသိ။ သော အလံ အာဝုသောတိ အာဟ။ ကစ္စိ ဘန္တေ ဧကာသနိ-ကတ္ထာတိ။ အာဟရာဝုသော ဥစ္ဆုခဏ္ဍိကာတိ ပညာသ ဝဿာနိ ဧကာသနိကော သမာနောပိ ဓုတင်္ဂံ နိဂူဟမာနော ပရိဘောဂံ ကတွာ မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ ပုန ဓုတင်္ဂံ အဓိဋ္ဌာယ ဂတော။

ယော ပန သာကေတကတိဿတ္ထေရော ဝိယ ဗဟုဿုတဘာဝံ ဇာနာပေတုံ န ဣစ္ဆတိ၊ အယံ **ပရိယတ္တိအပ္ပိစ္ဆော** နာမ။ ထေရော ကိရ ခဏော နတ္ထီတိ ဥဒ္ဒေသပရိပုစ္ဆာသု ဩကာသံ အကရောန္တော မရဏက္ခယံ ဘန္တေ လဘိဿထာတိ စောဒိတော ဂဏံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ကဏိကာရဝါလိက-သမုဒ္ဒဝိဟာရံ ဂတော။ တတ္ထ အန္တောဝဿံ ထေရနဝမဇ္ဈိမာနံ ဥပကာရော

၁-န ပစ္စညာသိ (က)

hutvā mahāpavāraṇāya uposathadivase dhammakathāya janataṁ khobhetvā gato.

Yo pana sotāpannādīsu aññataro hutvā sotāpannādibhāvaṁ jānāpetuṁ na icchati, ayaṁ **adhigama-appiccho** nāma, tayo kulaputtā viya ghaṭikārakumbhakāro viya ca.

Āyasmā pana Puṇṇo atricchataṁ pāpicchataṁ mahicchataṁ ca pahāya sabbaso icchāpaṭipakkhabhūtāya alobhasaṅkhātāya parisuddhāya appicchatāya samannāgatattā appiccho nāma ahosi. Bhikkhūnampi “āvuso atricchatā pāpicchatā mahicchatāti ime dhammā pahātabbā”ti tesu ādīnavaṁ dassetvā evarūpaṁ appicchataṁ samādāya vattitabbanti appicchakathaṁ kathesi. Tena vuttaṁ “attanā ca appiccho appicchakathañca bhikkhūnaṁ kattā”ti.

Dvādasavidhasantosavaṇṇanā

Idāni **attanā ca santuṭṭho**ti-ādīsu visesatthameva dīpayissāma. Yojanā pana vuttanayeneva veditabbā. **Santuṭṭho**ti itarītarapaccayasantosena samannāgato. So panesa santoso dvādasavidho hoti. Seyyathidaṁ, cīvare[1] yathālābhasantoso yathābalasantoso yathāsāruppasantosoti tividho, evaṁ piṇḍapātādīsu. Tassāyaṁ pabhedasaṁvaṇṇanā.

Idha bhikkhu cīvaraṁ labhati sundaraṁ vā asundaraṁ vā, so teneva yāpeti aññaṁ na pattheti, labhantopi na gaṇhāti, ayamassa cīvare **yathālābhasantoso.** Atha yo pakatidubbalo vā hoti ābādhajarābhibhūto vā, garucīvaraṁ pārupanto kilamati, so sabhāgena bhikkhunā saddhiṁ taṁ parivattetvā lahukena yāpentopi santuṭṭhova hoti, ayamassa cīvare **yathābalasantoso.** Aparo paṇītapaccayalābhī hoti, so paṭṭacīvarādīnaṁ[2] aññataraṁ mahagghacīvaraṁ bahūni vā pana cīvarāni labhitvā idaṁ therānaṁ cirapabbajitānaṁ idaṁ bahussutānaṁ anurūpaṁ, idaṁ gilānānaṁ idaṁ appalābhānaṁ hotūti datvā tesaṁ purāṇacīvaraṁ

1. Cīvare tāva (Syā, Ka) 2. Paṭṭuṇṇacīvarādīnaṁ (Ka), pattuṇṇacīvarādīnaṁ (Syā)

ဟုတွာ မဟာပဝါရဏာယ ဥပေါသထဒိဝသေ ဓမ္မကထာယ ဇနတံ ခေါဘေတွာ ဂတော။

ယော ပန သောတာပန္နာဒီသု အညတရော ဟုတွာ သောတာပန္နာဒိဘာဝံ ဇာနာပေတုံ န ဣစ္ဆတိ၊ အယံ **အဓိဂမအပ္ပိစ္ဆော** နာမ၊ တယော ကုလပုတ္တာ ဝိယ ဃဋီကာရကုမ္ဘကာရော ဝိယ စ။

အာယသ္မာ ပန ပုဏ္ဏော အတြိစ္ဆတံ ပါပိစ္ဆတံ မဟိစ္ဆတံ စ ပဟာယ သဗ္ဗသော ဣစ္ဆာပဋိပက္ခဘူတာယ အလောဘသင်္ခါတာယ ပရိသုဒ္ဓါယ အပ္ပိစ္ဆတာယ သမန္နာဂတတ္တာ အပ္ပိစ္ဆော နာမ အဟောသိ။ ဘိက္ခူနမ္ပိ “အာဝုသော အတြိစ္ဆတာ ပါပိစ္ဆတာ မဟိစ္ဆတာတိ ဣမေ ဓမ္မာ ပဟာတဗ္ဗာ”တိ တေသု အာဒီနဝံ ဒဿေတွာ ဧဝရူပံ အပ္ပိစ္ဆတံ သမာဒါယ ဝတ္တိတဗ္ဗန္တိ အပ္ပိစ္ဆကထံ ကထေသိ။ တေန ဝုတ္တံ ‘‘အတ္တနာ စ အပ္ပိစ္ဆော အပ္ပိစ္ဆကထဉ္စ ဘိက္ခူနံ ကတ္တာ’’တိ။

ဒွါဒသဝိဓသန္တောသဝဏ္ဏနာ

ဣဒါနိ **အတ္တနာ စ သန္တုဋ္ဌော**တိအာဒီသု ဝိသေသတ္ထမေဝ ဒီပယိဿာမ။ ယောဇနာ ပန ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **သန္တုဋ္ဌော**တိ ဣတရီတရပစ္စယသန္တောသေန သမန္နာဂတော။ သော ပနေသ သန္တောသော ဒွါဒသဝိဓော ဟောတိ။ သေယျထိဒံ၊ စီဝရေ[၁] ယထာလာဘသန္တောသော ယထာဗလသန္တောသော ယထာသာရုပ္ပသန္တောသောတိ တိဝိဓော၊ ဧဝံ ပိဏ္ဍပါတာဒီသု။ တဿာယံ ပဘေဒသံဝဏ္ဏနာ။

ဣဓ ဘိက္ခု စီဝရံ လဘတိ သုန္ဒရံ ဝါ အသုန္ဒရံ ဝါ၊ သော တေနေဝ ယာပေတိ အညံ န ပတ္ထေတိ၊ လဘန္တောပိ န ဂဏှာတိ၊ အယမဿ စီဝရေ **ယထာလာဘသန္တောသော**။ အထ ယော ပကတိဒုဗ္ဗလော ဝါ ဟောတိ အာဗာဓဇရာဘိဘူတော ဝါ၊ ဂရုစီဝရံ ပါရုပန္တော ကိလမတိ၊ သော သဘာဂေန ဘိက္ခုနာ သဒ္ဓိံ တံ ပရိဝတ္တေတွာ လဟုကေန ယာပေန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ၊ အယမဿ စီဝရေ **ယထာဗလသန္တောသော**။ အပရော ပဏီတပစ္စယလာဘီ ဟောတိ၊ သော ပဋ္ဋစီဝရာဒီနံ[၂] အညတရံ မဟဂ္ဃစီဝရံ ဗဟူနိ ဝါ ပန စီဝရာနိ လဘိတွာ ဣဒံ ထေရာနံ စိရပဗ္ဗဇိတာနံ ဣဒံ ဗဟုဿုတာနံ အနုရူပံ၊ ဣဒံ ဂိလာနာနံ ဣဒံ အပ္ပလာဘာနံ ဟောတူတိ ဒတွာ တေသံ ပုရာဏစီဝရံ

၁-စီဝရေ တာဝ (သျာ၊ က) ၂-ပဋ္ဋုဏ္ဏစီဝရာဒီနံ (က)၊ ပတ္တုဏ္ဏစီဝရာဒီနံ (သျာ)

vā saṅkārakūṭādito vā nantakāni uccinitvā tehi saṅghāṭiṁ katvā dhārentopi santuṭṭhova hoti, ayamassa cīvare **yathāsāruppasantoso.**

Idha pana bhikkhu piṇḍapātaṁ labhati lūkhaṁ vā paṇītaṁ vā, so teneva yāpeti, aññaṁ na pattheti, labhantopi na gaṇhāti, ayamassa piṇḍapāte **yathālābhasantoso.** Yo pana attano pakativiruddhaṁ vā byādhiviruddhaṁ vā piṇḍapātaṁ labhati, yenassa paribhuttena aphāsu hoti, so sabhāgassa bhikkhuno taṁ datvā tassa hatthato sappāyabhojanaṁ bhuñjitvā samaṇadhammaṁ karontopi santuṭṭhova hoti, ayamassa piṇḍapāte **yathābalasantoso.** Aparo bahuṁ paṇītaṁ piṇḍapātaṁ labhati, so taṁ cīvaraṁ viya cirapabbajitabahussuta-appalābhigilānānaṁ datvā tesaṁ vā sesakaṁ piṇḍāya vā caritvā missakāhāraṁ bhuñjantopi santuṭṭhova hoti, ayamassa piṇḍapāte **yathāsāruppasantoso.**

Idha pana bhikkhu senāsanaṁ labhati manāpaṁ vā amanāpaṁ vā, so tena neva somanassaṁ na paṭighaṁ uppādeti, antamaso tiṇasanthārakenāpi yathāladdheneva tussati, ayamassa senāsane **yathālābhasantoso.** Yo pana attano pakativiruddhaṁ vā byādhiviruddhaṁ vā senāsanaṁ labhati, yatthassa vasato aphāsu hoti, so taṁ sabhāgassa bhikkhuno datvā tassa santake sappāyasenāsane vasantopi santuṭṭhova hoti, ayamassa senāsane **yathābalasantoso.** Aparo mahāpuñño leṇamaṇḍapakūṭāgārādīni bahūni paṇītasenāsanāni labhati, so tāni cīvarādīni viya cirapabbajitabahussuta-appalābhigilānānaṁ datvā yattha katthaci vasantopi santuṭṭhova hoti, ayamassa senāsane **yathāsāruppasantoso.** Yopi "uttamasenāsanaṁ nāma pamādaṭṭhānaṁ, tattha nisinnassa thinamiddhaṁ okkamati, niddābhibhūtassa puna paṭibujjhato pāpavitakkā pātubhavantī"ti paṭisañcikkhitvā tādisaṁ senāsanaṁ pattampi na sampaṭicchati, so taṁ paṭikkhipitvā abbhokāsarukkhamūlādīsu vasantopi santuṭṭhova hoti, ayampissa senāsane **yathāsāruppasantoso.**

Idha pana bhikkhu bhesajjaṁ labhati lūkhaṁ vā paṇītaṁ vā, so yaṁ labhati, teneva santussati, aññaṁ na pattheti, labhantopi na gaṇhāti, ayamassa gilānapaccaye **yathālābhasantoso.** Yo pana telena atthiko

ဝါ သင်္ကာရကူဋာဒိတော ဝါ နန္တကာနိ ဥစ္စိနိတွာ တေဟိ သင်္ဃာဋိံ ကတွာ ဓာရေန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ၊ အယမဿ စီဝရေ **ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော**။

ဣဓ ပန ဘိက္ခု ပိဏ္ဍပါတံ လဘတိ လူခံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ၊ သော တေနေဝ ယာပေတိ၊ အညံ န ပတ္ထေတိ၊ လဘန္တောပိ န ဂဏှာတိ၊ အယမဿ ပိဏ္ဍပါတေ **ယထာလာဘသန္တောသော**။ ယော ပန အတ္တနော ပကတိဝိရုဒ္ဓံ ဝါ ဗျာဓိဝိရုဒ္ဓံ ဝါ ပိဏ္ဍပါတံ လဘတိ၊ ယေနဿ ပရိဘုတ္တေန အဖာသု ဟောတိ၊ သော သဘာဂဿ ဘိက္ခုနော တံ ဒတွာ တဿ ဟတ္ထတော သပ္ပါယဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ၊ အယမဿ ပိဏ္ဍပါတေ **ယထာဗလသန္တောသော**။ အပရော ဗဟုံ ပဏီတံ ပိဏ္ဍပါတံ လဘတိ၊ သော တံ စီဝရံ ဝိယ စိရပဗ္ဗဇိတဗဟုဿုတအပ္ပလာဘိဂိလာနာနံ ဒတွာ တေသံ ဝါ သေသကံ ပိဏ္ဍာယ ဝါ စရိတွာ မိဿကာဟာရံ ဘုဉ္ဇန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ၊ အယမဿ ပိဏ္ဍပါတေ **ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော**။

ဣဓ ပန ဘိက္ခု သေနာသနံ လဘတိ မနာပံ ဝါ အမနာပံ ဝါ၊ သော တေန နေဝ သောမနဿံ န ပဋိဃံ ဥပ္ပါဒေတိ၊ အန္တမသော တိဏသန္ထာရကေနာပိ ယထာလဒ္ဓေနေဝ တုဿတိ၊ အယမဿ သေနာသနေ **ယထာလာဘသန္တောသော**။ ယော ပန အတ္တနော ပကတိဝိရုဒ္ဓံ ဝါ ဗျာဓိဝိရုဒ္ဓံ ဝါ သေနာသနံ လဘတိ၊ ယတ္ထဿ ဝသတော အဖာသု ဟောတိ၊ သော တံ သဘာဂဿ ဘိက္ခုနော ဒတွာ တဿ သန္တကေ သပ္ပါယသေနာသနေ ဝသန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ၊ အယမဿ သေနာသနေ **ယထာဗလသန္တောသော**။ အပရော မဟာပုညော လေဏမဏ္ဍပကူဋာဂါရာဒီနိ ဗဟူနိ ပဏီတသေနာသနာနိ လဘတိ၊ သော တာနိ စီဝရာဒီနိ ဝိယ စိရပဗ္ဗဇိတဗဟုဿုတအပ္ပလာဘိဂိလာနာနံ ဒတွာ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဝသန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ၊ အယမဿ သေနာသနေ **ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော**။ ယောပိ "ဥတ္တမသေနာသနံ နာမ ပမာဒဋ္ဌာနံ၊ တတ္ထ နိသိန္နဿ ထိနမိဒ္ဓံ ဩက္ကမတိ၊ နိဒ္ဒါဘိဘူတဿ ပုန ပဋိဗုဇ္ဈတော ပါပဝိတက္ကာ ပါတုဘဝန္တီ"တိ ပဋိသဉ္စိက္ခိတွာ တာဒိသံ သေနာသနံ ပတ္တမ္ပိ န သမ္ပဋိစ္ဆတိ၊ သော တံ ပဋိက္ခိပိတွာ အဗ္ဘောကာသရုက္ခမူလာဒီသု ဝသန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ၊ အယမ္ပိဿ သေနာသနေ **ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော**။

ဣဓ ပန ဘိက္ခု ဘေသဇ္ဇံ လဘတိ လူခံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ၊ သော ယံ လဘတိ၊ တေနေဝ သန္တုဿတိ၊ အညံ န ပတ္ထေတိ၊ လဘန္တောပိ န ဂဏှာတိ၊ အယမဿ ဂိလာနပစ္စယေ **ယထာလာဘသန္တောသော**။ ယော ပန တေလေန အတ္ထိကော

phāṇītaṁ labhati, so taṁ sabhāgassa bhikkhuno datvā tassa hatthato telaṁ gahetvā aññadeva vā pariyesitvā tehi bhesajjaṁ karontopi santuṭṭhova hoti, ayamassa gilānapaccaye **yathābalasantoso.** Aparo mahāpuñño bahuṁ telamadhuphāṇitādipaṇītabhesajjaṁ labhati, so taṁ cīvaraṁ viya cirapabbajitabahussuta-appalābhigilānānaṁ datvā tesaṁ ābhatakena yena kenaci yāpentopi santuṭṭhova hoti. Yo pana ekasmiṁ bhājane muttaharītakaṁ ṭhapetvā ekasmiṁ catumadhuraṁ, “gaṇha bhante yadicchasī”ti vuccamāno sacassa tesu aññatarenapi rogo vūpasammati, atha muttaharītakaṁ nāma Buddhādīhi vaṇṇitanti catumadhuraṁ paṭikkhipitvā muttaharītakeneva bhesajjaṁ karonto paramasantuṭṭhova hoti, ayamassa gilānapaccaye **yathāsāruppasantoso.**

Imesaṁ pana paccekaṁ paccayesu tiṇṇaṁ tiṇṇaṁ santosānaṁ yathāsāruppasantosoyeva aggo. Āyasmā Puṇṇo ekekasmiṁ paccaye imehi tīhi santosehi santuṭṭho ahosi. **Santuṭṭhikathañcā**ti bhikkhūnampi ca imaṁ santuṭṭhikathaṁ kattāva ahosi.

Tividhapavivekavaṇṇanā

Pavivittoti kāyapaviveko cittapaviveko upadhipavivekoti imehi tīhi pavivekehi samannāgato. Tattha eko gacchati, eko tiṭṭhati, eko nisīdati, eko seyyaṁ kappeti, eko gāmaṁ piṇḍāya pavisati, eko paṭikkamati, eko caṅkamamadhiṭṭhāti, eko carati, eko viharatīti ayaṁ **kāyapaviveko** nāma. Aṭṭha samāpattiyo pana **cittapaviveko** nāma. Nibbānaṁ **upadhipaviveko** nāma. Vuttampi hetaṁ “kāyaviveko ca vivekaṭṭhakāyānaṁ[1] nekkhammābhiratānaṁ. Cittaviveko ca parisuddhacittānaṁ paramavodānappattānaṁ. Upadhiviveko ca nirupadhīnaṁ puggalānaṁ visaṅkhāragatānan”ti[2]. **Pavivekakatha**nti bhikkhūnampi ca imaṁ pavivekakathaṁ kattā.

1. Vūpakaṭṭhakāyānaṁ (Syā) 2. Khu 7. 122 piṭṭhe.

ဖာဏိတံ လဘတိ၊ သော တံ သဘာဂဿ ဘိက္ခုနော ဒတွာ တဿ ဟတ္ထတော တေလံ ဂဟေတွာ အညဒေဝ ဝါ ပရိယေသိတွာ တေဟိ ဘေသဇ္ဇံ ကရောန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ၊ အယမဿ ဂိလာနပစ္စယေ **ယထာဗလသန္တောသော**။ အပရော မဟာပုညော ဗဟုံ တေလမဓုဖာဏိတာဒိပဏီတဘေသဇ္ဇံ လဘတိ၊ သော တံ စီဝရံ ဝိယ စိရပဗ္ဗဇိတဗဟုဿုတအပ္ပလာဘိဂိလာနာနံ ဒတွာ တေသံ အာဘတကေန ယေန ကေနစိ ယာပေန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ ယော ပန ဧကသ္မိံ ဘာဇနေ မုတ္တဟရီတကံ ဌပေတွာ ဧကသ္မိံ စတုမဓုရံ၊ “ဂဏှ ဘန္တေ ယဒိစ္ဆသီ”တိ ဝုစ္စမာနော သစဿ တေသု အညတရေနပိ ရောဂေါ ဝူပသမ္မတိ၊ အထ မုတ္တဟရီတကံ နာမ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ဝဏ္ဏိတန္တိ စတုမဓုရံ ပဋိက္ခိပိတွာ မုတ္တဟရီတကေနေဝ ဘေသဇ္ဇံ ကရောန္တော ပရမသန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ၊ အယမဿ ဂိလာနပစ္စယေ **ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော**။

ဣမေသံ ပန ပစ္စေကံ ပစ္စယေသု တိဏ္ဏံ တိဏ္ဏံ သန္တောသာနံ ယထာသာရုပ္ပသန္တောသောယေဝ အဂ္ဂေါ။ အာယသ္မာ ပုဏ္ဏော ဧကေကသ္မိံ ပစ္စယေ ဣမေဟိ တီဟိ သန္တောသေဟိ သန္တုဋ္ဌော အဟောသိ။ **သန္တုဋ္ဌိကထဉ္စာ**တိ ဘိက္ခူနမ္ပိ စ ဣမံ သန္တုဋ္ဌိကထံ ကတ္တာဝ အဟောသိ။

တိဝိဓပဝိဝေကဝဏ္ဏနာ

ပဝိဝိတ္တောတိ ကာယပဝိဝေကော စိတ္တပဝိဝေကော ဥပဓိပဝိဝေကောတိ ဣမေဟိ တီဟိ ပဝိဝေကေဟိ သမန္နာဂတော။ တတ္ထ ဧကော ဂစ္ဆတိ၊ ဧကော တိဋ္ဌတိ၊ ဧကော နိသီဒတိ၊ ဧကော သေယျံ ကပ္ပေတိ၊ ဧကော ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသတိ၊ ဧကော ပဋိက္ကမတိ၊ ဧကော စင်္ကမမဓိဋ္ဌာတိ၊ ဧကော စရတိ၊ ဧကော ဝိဟရတီတိ အယံ **ကာယပဝိဝေကော** နာမ။ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော ပန **စိတ္တပဝိဝေကော** နာမ။ နိဗ္ဗာနံ **ဥပဓိပဝိဝေကော** နာမ။ ဝုတ္တမ္ပိ ဟေတံ “ကာယဝိဝေကော စ ဝိဝေကဋ္ဌကာယာနံ[၁] နေက္ခမ္မာဘိရတာနံ။ စိတ္တဝိဝေကော စ ပရိသုဒ္ဓစိတ္တာနံ ပရမဝေါဒါနပ္ပတ္တာနံ။ ဥပဓိဝိဝေကော စ နိရုပဓီနံ ပုဂ္ဂလာနံ ဝိသင်္ခါရဂတာန”န္တိ[၂]။ **ပဝိဝေကကထ**န္တိ ဘိက္ခူနမ္ပိ စ ဣမံ ပဝိဝေကကထံ ကတ္တာ။

၁-ဝူပကဋ္ဌကာယာနံ (သျာ) ၂-ခု ၇-၁၂၂-ပိဋ္ဌေ။

Pañcavidhasaṁsaggavaṇṇanā

Asaṁsaṭṭhoti pañcavidhena saṁsaggena virahito. Savanasaṁsaggo dassanasaṁsaggo samullapanasaṁsaggo sambhogasaṁsaggo kāyasaṁsaggoti pañcavidho saṁsaggo. Tesu idha bhikkhu suṇāti “asukasmiṁ gāme vā nigame vā itthī vā kumārikā vā abhirūpā dassanīyā pāsādikā paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgatā”ti. So taṁ sutvā saṁsīdati visīdati, na sakkoti brahmacariyaṁ sandhāretuṁ[1], sikkhādubbalyaṁ anāvikatvā hīnāyāvattatīti evaṁ parehi vā kathīyamānaṁ rūpādisampattiṁ attanā vā hasitalapitagītasaddaṁ suṇantassa sotaviññāṇavīthivasena uppanno rāgo **savanasaṁsaggo** nāma. So anitthigandhapaccekabodhisattassa ca pañcaggaḷaleṇavāsītissadaharassa ca vasena veditabbo—

Daharo kira ākāsena gacchanto girigāmavāsikammāradhītāya pañcahi kumārīhi saddhiṁ padumasaraṁ gantvā nhatvā padumāni ca pilandhitvā madhurassarena gāyantiyā saddaṁ sutvā kāmarāgena viddho[2] visesā parihāyitvā anayabyasanaṁ pāpuṇi. Idha bhikkhu na heva kho suṇāti, apica kho sāmaṁ passati itthiṁ vā kumāriṁ vā abhirūpaṁ dassanīyaṁ pāsādikaṁ paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgataṁ, so taṁ disvā saṁsīdati visīdati na sakkoti brahmacariyaṁ sandhāretuṁ[1], sikkhādubbalyaṁ anāvikatvā hīnāyāvattatīti evaṁ visabhāgarūpaṁ olokentassa pana cakkhuviññāṇavīthivasena uppannarāgo **dassanasaṁsaggo** nāma. So evaṁ veditabbo—

Eko kira daharo kāladīghavāpidvāravihāraṁ uddesatthāya gato. Ācariyo tassa antarāyaṁ disvā okāsaṁ na karoti. So punappunaṁ anubandhati. Ācariyo sace antogāme na carissasi. Dassāmi te uddesanti āha. So sādhūti sampaṭicchitvā uddese niṭṭhite ācariyaṁ vanditvā gacchanto ācariyo me imasmiṁ gāme carituṁ na deti, kiṁ nu kho kāraṇanti cīvaraṁ pārupitvā gāmaṁ pāvisi, ekā kuladhītā pītakavatthaṁ nivāsetvā gehe ṭhitā daharaṁ disvā sañjātarāgā uḷuṅkena yāguṁ āharitvā tassa patte pakkhipitvā nivattitvā mañcake nipajji. Atha naṁ

1. Santānetuṁ (Sī, Syā) 2. Giddho (Ka)

ပဉ္စဝိဓသံသဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

အသံသဋ္ဌောတိ ပဉ္စဝိဓေန သံသဂ္ဂေန ဝိရဟိတော။ သဝနသံသဂ္ဂေါ ဒဿနသံသဂ္ဂေါ သမုလ္လပနသံသဂ္ဂေါ သမ္ဘောဂသံသဂ္ဂေါ ကာယသံသဂ္ဂေါတိ ပဉ္စဝိဓော သံသဂ္ဂေါ။ တေသု ဣဓ ဘိက္ခု သုဏာတိ “အသုကသ္မိံ ဂါမေ ဝါ နိဂမေ ဝါ ဣတ္ထီ ဝါ ကုမာရိကာ ဝါ အဘိရူပါ ဒဿနီယာ ပါသာဒိကာ ပရမာယ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ သမန္နာဂတာ”တိ။ သော တံ သုတွာ သံသီဒတိ ဝိသီဒတိ၊ န သက္ကောတိ ဗြဟ္မစရိယံ သန္ဓာရေတုံ[1]၊ သိက္ခာဒုဗ္ဗလျံ အနာဝိကတွာ ဟီနာယာဝတ္တတီတိ ဧဝံ ပရေဟိ ဝါ ကထိယမာနံ ရူပါဒိသမ္ပတ္တိံ အတ္တနာ ဝါ ဟသိတလပိတဂီတသဒ္ဒံ သုဏန္တဿ သောတဝိညာဏဝီထိဝသေန ဥပ္ပန္နော ရာဂေါ **သဝနသံသဂ္ဂေါ** နာမ။ သော အနိတ္ထိဂန္ဓပစ္စေကဗောဓိသတ္တဿ စ ပဉ္စဂ္ဂဠလေဏဝါသီတိဿဒဟရဿ စ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော—

ဒဟရော ကိရ အာကာသေန ဂစ္ဆန္တော ဂိရိဂါမဝါသိကမ္မာရဓီတာယ ပဉ္စဟိ ကုမာရီဟိ သဒ္ဓိံ ပဒုမသရံ ဂန္တွာ နှာတွာ ပဒုမာနိ စ ပိလန္ဓိတွာ မဓုရဿရေန ဂါယန္တိယာ သဒ္ဒံ သုတွာ ကာမရာဂေန ဝိဒ္ဓေါ[2] ဝိသေသာ ပရိဟာယိတွာ အနယဗျသနံ ပါပုဏိ။ ဣဓ ဘိက္ခု န ဟေဝ ခေါ သုဏာတိ၊ အပိစ ခေါ သာမံ ပဿတိ ဣတ္ထိံ ဝါ ကုမာရိံ ဝါ အဘိရူပံ ဒဿနီယံ ပါသာဒိကံ ပရမာယ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ သမန္နာဂတံ၊ သော တံ ဒိသွာ သံသီဒတိ ဝိသီဒတိ န သက္ကောတိ ဗြဟ္မစရိယံ သန္ဓာရေတုံ[1]၊ သိက္ခာဒုဗ္ဗလျံ အနာဝိကတွာ ဟီနာယာဝတ္တတီတိ ဧဝံ ဝိသဘာဂရူပံ ဩလောကေန္တဿ ပန စက္ခုဝိညာဏဝီထိဝသေန ဥပ္ပန္နရာဂေါ **ဒဿနသံသဂ္ဂေါ** နာမ။ သော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော—

ဧကော ကိရ ဒဟရော ကာလဒီဃဝါပိဒွါရဝိဟာရံ ဥဒ္ဒေသတ္ထာယ ဂတော။ အာစရိယော တဿ အန္တရာယံ ဒိသွာ ဩကာသံ န ကရောတိ။ သော ပုနပ္ပုနံ အနုဗန္ဓတိ။ အာစရိယော သစေ အန္တောဂါမေ န စရိဿသိ။ ဒဿာမိ တေ ဥဒ္ဒေသန္တိ အာဟ။ သော သာဓူတိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဥဒ္ဒေသေ နိဋ္ဌိတေ အာစရိယံ ဝန္ဒိတွာ ဂစ္ဆန္တော အာစရိယော မေ ဣမသ္မိံ ဂါမေ စရိတုံ န ဒေတိ၊ ကိံ နု ခေါ ကာရဏန္တိ စီဝရံ ပါရုပိတွာ ဂါမံ ပါဝိသိ၊ ဧကာ ကုလဓီတာ ပီတကဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ ဂေဟေ ဌိတာ ဒဟရံ ဒိသွာ သဉ္ဇာတရာဂါ ဥဠုင်္ကေန ယာဂုံ အာဟရိတွာ တဿ ပတ္တေ ပက္ခိပိတွာ နိဝတ္တိတွာ မဉ္စကေ နိပဇ္ဇိ။ အထ နံ

၁-သန္တာနေတုံ (သီ၊ သျာ) ၂-ဂိဒ္ဓေါ (က)

mātāpitaro kiṁ ammāti pucchiṁsu, dvārena gataṁ daharaṁ labhamānā jīvissāmi, alabhamānā marissāmīti. Mātāpitaro vegena gantvā gāmadvāre daharaṁ patvā vanditvā “nivattatha bhante bhikkhaṁ gaṇhāhī”ti āhaṁsu. Daharo alaṁ gacchāmīti. Te “idaṁ nāma bhante kāraṇan”ti yācitvā “amhākaṁ bhante gehe ettakaṁ nāma dhanaṁ atthi, ekāyeva no dhītā, tvaṁ no jeṭṭhaputtaṭṭhāne ṭhassasi, sukhena sakkā jīvitun”ti āhaṁsu, daharo “na mayhaṁ iminā palibodhena attho”ti anādiyitvāva pakkanto.

Mātāpitaro gantvā “amma nāsakkhimhā daharaṁ nivattetuṁ, yaṁ aññaṁ sāmikaṁ icchasi, taṁ labhissasi, uṭṭhehi khāda ca piva cā”ti āhaṁsu. Sā anicchantī sattāhaṁ nirāhārā hutvā kālamakāsi, mātāpitaro tassā sarīrakiccaṁ katvā taṁ pītakavatthaṁ dhuravihāre bhikkhusaṁghassa adaṁsu, bhikkhū vatthaṁ khaṇḍākhaṇḍaṁ katvā bhājayiṁsu. Eko mahallako attano koṭṭhāsaṁ gahetvā kalyāṇīvihāraṁ āgato. Sopi daharo cetiyaṁ vandissāmīti tattheva gantvā divāṭṭhāne nisīdi. Mahallako taṁ vatthakhaṇḍaṁ gahetvā “iminā me parissāvanaṁ[1] vicārethā”ti daharaṁ avoca. Daharo mahāthera “kuhiṁ laddhan”ti āha. So sabbaṁ pavattiṁ kathesi. So taṁ sutvāva “evarūpāya nāma saddhiṁ saṁvāsaṁ nālatthan”ti rāgagginā daḍḍho tattheva kālamakāsi.

Aññamaññaṁ ālāpasallāpavasena uppannarāgo pana **samullapanasaṁsaggo** nāma. Bhikkhuno bhikkhuniyā santakaṁ, bhikkhuniyā vā bhikkhussa santakaṁ gahetvā paribhogakaraṇavasena uppannarāgo **sambhogasaṁsaggo** nāma. So evaṁ veditabbo—maricavaṭṭivihāramahe[2] kira bhikkhūnaṁ satasahassaṁ bhikkhunīnaṁ navutisahassāni eva ahesuṁ. Eko sāmaṇero uṇhayāguṁ gahetvā gacchanto sakiṁ cīvarakaṇṇe ṭhapesi, sakiṁ bhūmiyaṁ. Ekā sāmaṇerī disvā ettha pattaṁ ṭhapetvā yāhīti thālakaṁ adāsi. Te aparabhāge ekasmiṁ bhaye uppanne parasamuddaṁ agamaṁsu. Tesu bhikkhunī puretaraṁ agamāsi, sā “eko kira sīhaḷabhikkhu āgato”ti sutvā therassa santikaṁ gantvā paṭisanthāraṁ katvā nisinnā “bhante maricavaṭṭivihāramahakāle tumhe kativassā”ti pucchi. Tadāhaṁ sattavassikasāmaṇero. Tvaṁ pana kativassāti. Ahaṁ sattavassikasāmaṇerīyeva

1. Me bhante parissāvanaṁ (Sī, Syā) 2. Maricavaṭṭiya... (Syā, Ka)

မာတာပိတရော ကိံ အမ္မာတိ ပုစ္ဆိံသု၊ ဒွါရေန ဂတံ ဒဟရံ လဘမာနာ ဇီဝိဿာမိ၊ အလဘမာနာ မရိဿာမီတိ။ မာတာပိတရော ဝေဂေန ဂန္တွာ ဂါမဒွါရေ ဒဟရံ ပတွာ ဝန္ဒိတွာ “နိဝတ္တထ ဘန္တေ ဘိက္ခံ ဂဏှာဟီ”တိ အာဟံသု။ ဒဟရော အလံ ဂစ္ဆာမီတိ။ တေ “ဣဒံ နာမ ဘန္တေ ကာရဏ”န္တိ ယာစိတွာ “အမှာကံ ဘန္တေ ဂေဟေ ဧတ္တကံ နာမ ဓနံ အတ္ထိ၊ ဧကာယေဝ နော ဓီတာ၊ တွံ နော ဇေဋ္ဌပုတ္တဋ္ဌာနေ ဌဿသိ၊ သုခေန သက္ကာ ဇီဝိတု”န္တိ အာဟံသု၊ ဒဟရော “န မယှံ ဣမိနာ ပလိဗောဓေန အတ္ထော”တိ အနာဒိယိတွာဝ ပက္ကန္တော။

မာတာပိတရော ဂန္တွာ “အမ္မ နာသက္ခိမှာ ဒဟရံ နိဝတ္တေတုံ၊ ယံ အညံ သာမိကံ ဣစ္ဆသိ၊ တံ လဘိဿသိ၊ ဥဋ္ဌေဟိ ခါဒ စ ပိဝ စာ”တိ အာဟံသု။ သာ အနိစ္ဆန္တီ သတ္တာဟံ နိရာဟာရာ ဟုတွာ ကာလမကာသိ၊ မာတာပိတရော တဿာ သရီရကိစ္စံ ကတွာ တံ ပီတကဝတ္ထံ ဓုရဝိဟာရေ ဘိက္ခုသံဃဿ အဒံသု၊ ဘိက္ခူ ဝတ္ထံ ခဏ္ဍာခဏ္ဍံ ကတွာ ဘာဇယိံသု။ ဧကော မဟလ္လကော အတ္တနော ကောဋ္ဌာသံ ဂဟေတွာ ကလျာဏီဝိဟာရံ အာဂတော။ သောပိ ဒဟရော စေတိယံ ဝန္ဒိဿာမီတိ တတ္ထေဝ ဂန္တွာ ဒိဝါဋ္ဌာနေ နိသီဒိ။ မဟလ္လကော တံ ဝတ္ထခဏ္ဍံ ဂဟေတွာ “ဣမိနာ မေ ပရိဿာဝနံ[၁] ဝိစာရေထာ”တိ ဒဟရံ အဝေါစ။ ဒဟရော မဟာထေရ “ကုဟိံ လဒ္ဓ”န္တိ အာဟ။ သော သဗ္ဗံ ပဝတ္တိံ ကထေသိ။ သော တံ သုတွာဝ “ဧဝရူပါယ နာမ သဒ္ဓိံ သံဝါသံ နာလတ္ထ”န္တိ ရာဂဂ္ဂိနာ ဒဍ္ဎော တတ္ထေဝ ကာလမကာသိ။

အညမညံ အာလာပသလ္လာပဝသေန ဥပ္ပန္နရာဂေါ ပန **သမုလ္လပနသံသဂ္ဂေါ** နာမ။ ဘိက္ခုနော ဘိက္ခုနိယာ သန္တကံ, ဘိက္ခုနိယာ ဝါ ဘိက္ခုဿ သန္တကံ ဂဟေတွာ ပရိဘောဂကရဏဝသေန ဥပ္ပန္နရာဂေါ **သမ္ဘောဂသံသဂ္ဂေါ** နာမ။ သော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော——မရိစဝဋ္ဋိဝိဟာရမဟေ[၂] ကိရ ဘိက္ခူနံ သတသဟဿံ ဘိက္ခုနီနံ နဝုတိသဟဿာနိ ဧဝ အဟေသုံ။ ဧကော သာမဏေရော ဥဏှယာဂုံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တော သကိံ စီဝရကဏ္ဏေ ဌပေသိ၊ သကိံ ဘူမိယံ။ ဧကာ သာမဏေရီ ဒိသွာ ဧတ္ထ ပတ္တံ ဌပေတွာ ယာဟီတိ ထာလကံ အဒါသိ။ တေ အပရဘာဂေ ဧကသ္မိံ ဘယေ ဥပ္ပန္နေ ပရသမုဒ္ဒံ အဂမံသု။ တေသု ဘိက္ခုနီ ပုရေတရံ အဂမာသိ၊ သာ “ဧကော ကိရ သီဟဠဘိက္ခု အာဂတော”တိ သုတွာ ထေရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ နိသိန္နာ “ဘန္တေ မရိစဝဋ္ဋိဝိဟာရမဟကာလေ တုမှေ ကတိဝဿာ”တိ ပုစ္ဆိ။ တဒါဟံ သတ္တဝဿိကသာမဏေရော။ တွံ ပန ကတိဝဿာတိ။ အဟံ သတ္တဝဿိကသာမဏေရီယေဝ

၁-မေ ဘန္တေ ပရိဿာဝနံ (သီ၊ သျာ) ၂-မရိစဝဋ္ဋိယ....(သျာ၊ က)

ekassa sāmaṇerassa uṇhayāguṁ gahetvā gacchantassa pattaṭhapanatthaṁ thālakamadāsinti. Thero “ahaṁ so”ti vatvā thālakaṁ nīharivā dassesi. Te ettakeneva saṁsaggena brahmacariyaṁ sandhāretuṁ asakkontā dvepi saṭṭhivassakāle vibbhamiṁsu.

Hatthaggāhādivasena pana uppannarāgo **kāyasaṁsaggo** nāma. Tatridaṁ vatthu—mahācetiyaṅgaṇe kira daharabhikkhū sajjhāyaṁ gaṇhanti. Tesaṁ piṭṭhipasse daharabhikkhuniyo dhammaṁ suṇanti. Tatreko daharo hatthaṁ pasārento ekissā daharabhikkhuniyā kāyaṁ chupi. Sā taṁ hatthaṁ gahetvā attano urasmiṁ ṭhapesi, ettakena saṁsaggena dvepi vibbhamitvā gihibhāvaṁ pattā.

Gāhagāhakādivaṇṇanā

Imesu pana pañcasu saṁsaggesu bhikkhuno bhikkhūhi saddhiṁ savanadassanasamullapanasambhogakāyaparāmāsā niccampi hontiyeva, bhikkhunīhi saddhiṁ ṭhapetvā kāyasaṁsaggaṁ sesā kālena kālaṁ honti, tathā upāsaka-upāsikāhi saddhiṁ sabbepi kālena kālaṁ honti. Tesu hi kilesuppattito cittaṁ rakkhitabbaṁ. Eko hi bhikkhu gāhagāhako hoti, eko gāhamuttako, eko muttagāhako, eko muttamuttako.

Tattha yaṁ bhikkhuṁ manussāpi āmisena upalāpetvā gahaṇavasena upasaṅkamanti, bhikkhupi pupphaphalādīhi upalāpetvā gahaṇavasena upasaṅkamati, ayaṁ **gāhagāhako** nāma. Yaṁ pana manussā vuttanayena upasaṅkamanti, bhikkhu dakkhiṇeyyavasena upasaṅkamati, ayaṁ **gāhamuttako** nāma. Yassa manussā dakkhiṇeyyavasena cattāro paccaye denti, bhikkhu pupphaphalādīhi upalāpetvā gahaṇavasena upasaṅkamati, ayaṁ **muttagāhako** nāma. Yassa manussāpi dakkhiṇeyyavasena cattāro paccaye denti, bhikkhupi Cūḷapiṇḍapātiyatissatthero viya dakkhiṇeyyavasena paribhuñjati, ayaṁ **muttamuttako** nāma.

Theraṁ kira ekā upāsikā dvādasa vassāni upaṭṭhahi. Ekadivasaṁ[1] tasmiṁ gāme aggi uṭṭhahitvā gehāni jhāpesi. Aññesaṁ kulūpakabhikkhū

1. Ekadivase (Syā, Ka)

ဧကဿ သာမဏေရဿ ဥဏှယာဂုံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တဿ ပတ္တဋ္ဌပနတ္ထံ ထာလကမဒါသိန္တိ။ ထေရော “အဟံ သော”တိ ဝတွာ ထာလကံ နီဟရိတွာ ဒဿေသိ။ တေ ဧတ္တကေနေဝ သံသဂ္ဂေန ဗြဟ္မစရိယံ သန္ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တာ ဒွေပိ သဋ္ဌိဝဿကာလေ ဝိဗ္ဘမိံသု။

ဟတ္ထဂ္ဂါဟာဒိဝသေန ပန ဥပ္ပန္နရာဂေါ **ကာယသံသဂ္ဂေါ** နာမ။ တတြိဒံ ဝတ္ထု—မဟာစေတိယင်္ဂဏေ ကိရ ဒဟရဘိက္ခူ သဇ္ဈာယံ ဂဏှန္တိ။ တေသံ ပိဋ္ဌိပဿေ ဒဟရဘိက္ခုနိယော ဓမ္မံ သုဏန္တိ။ တတြေကော ဒဟရော ဟတ္ထံ ပသာရေန္တော ဧကိဿာ ဒဟရဘိက္ခုနိယာ ကာယံ ဆုပိ။ သာ တံ ဟတ္ထံ ဂဟေတွာ အတ္တနော ဥရသ္မိံ ဌပေသိ၊ ဧတ္တကေန သံသဂ္ဂေန ဒွေပိ ဝိဗ္ဘမိတွာ ဂိဟိဘာဝံ ပတ္တာ။

ဂါဟဂါဟကာဒိဝဏ္ဏနာ

ဣမေသု ပန ပဉ္စသု သံသဂ္ဂေသု ဘိက္ခုနော ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ သဝနဒဿနသမုလ္လပနသမ္ဘောဂကာယပရာမာသာ နိစ္စမ္ပိ ဟောန္တိယေဝ၊ ဘိက္ခုနီဟိ သဒ္ဓိံ ဌပေတွာ ကာယသံသဂ္ဂံ သေသာ ကာလေန ကာလံ ဟောန္တိ၊ တထာ ဥပါသကဥပါသိကာဟိ သဒ္ဓိံ သဗ္ဗေပိ ကာလေန ကာလံ ဟောန္တိ။ တေသု ဟိ ကိလေသုပ္ပတ္တိတော စိတ္တံ ရက္ခိတဗ္ဗံ။ ဧကော ဟိ ဘိက္ခု ဂါဟဂါဟကော ဟောတိ၊ ဧကော ဂါဟမုတ္တကော၊ ဧကော မုတ္တဂါဟကော၊ ဧကော မုတ္တမုတ္တကော။

တတ္ထ ယံ ဘိက္ခုံ မနုဿာပိ အာမိသေန ဥပလာပေတွာ ဂဟဏဝသေန ဥပသင်္ကမန္တိ၊ ဘိက္ခုပိ ပုပ္ဖဖလာဒီဟိ ဥပလာပေတွာ ဂဟဏဝသေန ဥပသင်္ကမတိ၊ အယံ **ဂါဟဂါဟကော** နာမ။ ယံ ပန မနုဿာ ဝုတ္တနယေန ဥပသင်္ကမန္တိ၊ ဘိက္ခု ဒက္ခိဏေယျဝသေန ဥပသင်္ကမတိ၊ အယံ **ဂါဟမုတ္တကော** နာမ။ ယဿ မနုဿာ ဒက္ခိဏေယျဝသေန စတ္တာရော ပစ္စယေ ဒေန္တိ၊ ဘိက္ခု ပုပ္ဖဖလာဒီဟိ ဥပလာပေတွာ ဂဟဏဝသေန ဥပသင်္ကမတိ၊ အယံ **မုတ္တဂါဟကော** နာမ။ ယဿ မနုဿာပိ ဒက္ခိဏေယျဝသေန စတ္တာရော ပစ္စယေ ဒေန္တိ၊ ဘိက္ခုပိ စူဠပိဏ္ဍပါတိယတိဿတ္ထေရော ဝိယ ဒက္ခိဏေယျဝသေန ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ အယံ **မုတ္တမုတ္တကော** နာမ။

ထေရံ ကိရ ဧကာ ဥပါသိကာ ဒွါဒသ ဝဿာနိ ဥပဋ္ဌဟိ။ ဧကဒိဝသံ[၁] တသ္မိံ ဂါမေ အဂ္ဂိ ဥဋ္ဌဟိတွာ ဂေဟာနိ ဈာပေသိ။ အညေသံ ကုလူပကဘိက္ခူ

၁-ဧကဒိဝသေ (သျာ၊ က)

āgantvā “kiṁ upāsike api kiñci bhaṇḍakaṁ arogaṁ kātuṁ asakkhitthā”ti paṭisanthāraṁ akaṁsu. Manussā “amhākaṁ mātu Kulūpakatthero bhuñjanavelāyameva āgamissatī”ti āhaṁsu. Theropi punadivase bhikkhācāravelaṁ sallakkhetvāva āgato. Upāsikā koṭṭhacchāyāya[1] nisīdāpetvā bhikkhaṁ sampādetvā adāsi. There bhattakiccaṁ katvā pakkante manussā āhaṁsu “amhākaṁ mātu Kulūpakatthero bhuñjanavelāyameva āgato”ti. Upāsikā “tumhākaṁ kulūpakā tumhākaṁyeva anucchavikā, mayhaṁ thero mayheva anucchaviko”ti āha. Āyasmā pana Mantāṇiputto imehi pañcahi saṁsaggehi catūhipi parisāhi saddhiṁ asaṁsaṭṭho gāhamuttako ceva muttamuttako ca ahosi. Yathā ca sayaṁ asaṁsaṭṭho, evaṁ bhikkhūnampi taṁ asaṁsaggakathaṁ kattā ahosi.

Āraddhavīriyoti paggahitavīriyo, paripuṇṇakāyikacetasikavīriyoti attho. Yo hi bhikkhu gamane uppannakilesaṁ ṭhānaṁ pāpuṇituṁ na deti, ṭhāne uppannakilesaṁ nisajjaṁ, nisajjāya uppannakilesaṁ sayanaṁ pāpuṇituṁ na deti, mantena kaṇhasappaṁ uppīḷetvā gaṇhanto viya, amittaṁ gīvāya akkamanto viya ca vicarati, ayaṁ **āraddhavīriyo** nāma. Thero ca tādiso ahosi. Bhikkhūnampi tatheva vīriyārambhakathaṁ kattā ahosi.

Sīlasampannoti-ādīsu **sīlan**ti catupārisuddhisīlaṁ. **Samādhī**ti vipassanāpādakā aṭṭha samāpattiyo. **Paññā**ti lokiyalokuttarañāṇaṁ. **Vimuttī**ti ariyaphalaṁ. **Vimuttiñāṇadassanan**ti ekūnavīsatividhaṁ paccavekkhaṇañāṇaṁ. Thero sayampi sīlādīhi sampanno ahosi bhikkhūnampi sīlādikathaṁ kattā. Svāyaṁ dasahi kathāvatthūhi ovadatīti **ovādako.** Yathā pana eko ovadatiyeva, sukhumaṁ atthaṁ parivattetvā jānāpetuṁ na sakkoti. Na evaṁ thero. Thero pana tāni dasa kathāvatthūni viññāpetīti **viññāpako.** Eko viññāpetuṁ sakkoti, kāraṇaṁ dassetuṁ na sakkoti. Thero kāraṇampi sandassetīti **sandassako.** Eko vijjamānaṁ kāraṇaṁ dasseti, gāhetuṁ pana na sakkoti. Thero gāhetumpi sakkotīti **samādapako.** Evaṁ

1. Kuḍḍacchāyāya (Sī)

အာဂန္တွာ “ကိံ ဥပါသိကေ အပိ ကိဉ္စိ ဘဏ္ဍကံ အရောဂံ ကာတုံ အသက္ခိတ္ထာ”တိ ပဋိသန္ထာရံ အကံသု။ မနုဿာ “အမှာကံ မာတု ကုလူပကတ္ထေရော ဘုဉ္ဇနဝေလာယမေဝ အာဂမိဿတီ”တိ အာဟံသု။ ထေရောပိ ပုနဒိဝသေ ဘိက္ခာစာရဝေလံ သလ္လက္ခေတွာဝ အာဂတော။ ဥပါသိကာ ကောဋ္ဌစ္ဆာယာယ[1] နိသီဒါပေတွာ ဘိက္ခံ သမ္ပာဒေတွာ အဒါသိ။ ထေရေ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ပက္ကန္တေ မနုဿာ အာဟံသု “အမှာကံ မာတု ကုလူပကတ္ထေရော ဘုဉ္ဇနဝေလာယမေဝ အာဂတော”တိ။ ဥပါသိကာ “တုမှာကံ ကုလူပကာ တုမှာကံယေဝ အနုစ္ဆဝိကာ၊ မယှံ ထေရော မယှေဝ အနုစ္ဆဝိကော”တိ အာဟ။ အာယသ္မာ ပန မန္တာဏိပုတ္တော ဣမေဟိ ပဉ္စဟိ သံသဂ္ဂေဟိ စတူဟိပိ ပရိသာဟိ သဒ္ဓိံ အသံသဋ္ဌော ဂါဟမုတ္တကော စေဝ မုတ္တမုတ္တကော စ အဟောသိ။ ယထာ စ သယံ အသံသဋ္ဌော၊ ဧဝံ ဘိက္ခူနမ္ပိ တံ အသံသဂ္ဂကထံ ကတ္တာ အဟောသိ။

အာရဒ္ဓဝီရိယောတိ ပဂ္ဂဟိတဝီရိယော၊ ပရိပုဏ္ဏကာယိကစေတသိကဝီရိယောတိ အတ္ထော။ ယော ဟိ ဘိက္ခု ဂမနေ ဥပ္ပန္နကိလေသံ ဌာနံ ပါပုဏိတုံ န ဒေတိ၊ ဌာနေ ဥပ္ပန္နကိလေသံ နိသဇ္ဇံ, နိသဇ္ဇာယ ဥပ္ပန္နကိလေသံ သယနံ ပါပုဏိတုံ န ဒေတိ၊ မန္တေန ကဏှသပ္ပံ ဥပ္ပီဠေတွာ ဂဏှန္တော ဝိယ, အမိတ္တံ ဂီဝါယ အက္ကမန္တော ဝိယ စ ဝိစရတိ၊ အယံ **အာရဒ္ဓဝီရိယော** နာမ။ ထေရော စ တာဒိသော အဟောသိ။ ဘိက္ခူနမ္ပိ တထေဝ ဝီရိယာရမ္ဘကထံ ကတ္တာ အဟောသိ။

သီလသမ္ပန္နောတိအာဒီသု **သီလ**န္တိ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ။ **သမာဓီ**တိ ဝိပဿနာပါဒကာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော။ **ပညာ**တိ လောကိယလောကုတ္တရဉာဏံ။ **ဝိမုတ္တီ**တိ အရိယဖလံ။ **ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန**န္တိ ဧကူနဝီသတိဝိဓံ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံ။ ထေရော သယမ္ပိ သီလာဒီဟိ သမ္ပန္နော အဟောသိ ဘိက္ခူနမ္ပိ သီလာဒိကထံ ကတ္တာ။ သွာယံ ဒသဟိ ကထာဝတ္ထူဟိ ဩဝဒတီတိ **ဩဝါဒကော**။ ယထာ ပန ဧကော ဩဝဒတိယေဝ၊ သုခုမံ အတ္ထံ ပရိဝတ္တေတွာ ဇာနာပေတုံ န သက္ကောတိ။ န ဧဝံ ထေရော။ ထေရော ပန တာနိ ဒသ ကထာဝတ္ထူနိ ဝိညာပေတီတိ **ဝိညာပကော**။ ဧကော ဝိညာပေတုံ သက္ကောတိ၊ ကာရဏံ ဒဿေတုံ န သက္ကောတိ။ ထေရော ကာရဏမ္ပိ သန္ဒဿေတီတိ **သန္ဒဿကော**။ ဧကော ဝိဇ္ဇမာနံ ကာရဏံ ဒဿေတိ၊ ဂါဟေတုံ ပန န သက္ကောတိ။ ထေရော ဂါဟေတုမ္ပိ သက္ကောတီတိ **သမာဒပကော**။ ဧဝံ

၁-ကုဍ္ဍစ္ဆာယာယ (သီ)

samādapetvā pana tesu kathāvatthūsu ussāhajananavsena bhikkhū samuttejetīti **samuttejako.** Ussāhajāte vaṇṇaṁ vatvā sampahaṁsetīti **sampahaṁsako.**

Pañcalābhavaṇṇanā

253. **Suladdhalābhā**ti aññesampi manussattabhāvapabbajjādiguṇalābhā nāma honti. Āyasmato pana Puṇṇassa suladdhalābhā ete, yassa Satthu sammukhā evaṁ vaṇṇo abbhuggatoti attho. Apica apaṇḍitehi vaṇṇakathanaṁ nāma na tathā lābho, paṇḍitehi vaṇṇakathanaṁ pana lābho. Gihīhi vā vaṇṇakathanaṁ na tathā lābho, gihī hi “vaṇṇaṁ kathessāmī”ti “amhākaṁ ayyo saṇho sakhilo sukhasambhāso, vihāraṁ āgatānaṁ yāgubhattaphāṇitādīhi saṅgahaṁ karotī”ti kathento avaṇṇameva katheti. “Avaṇṇaṁ kathessāmī”ti “ayaṁ thero mandamando viya abalabalo[1] viya bhākuṭikabhākuṭiko viya natthi iminā saddhiṁ vissāso”ti kathento vaṇṇameva katheti. Sabrahmacārīhipi Satthu parammukhā vaṇṇakathanaṁ na tathā lābho, Satthu sammukhā pana atilābhoti imampi atthavasaṁ paṭicca “suladdhalābhā”ti āha. **Anumassa anumassā**ti dasa kathāvatthūni anupavisitvā anupavisitvā. **Taṁ ca Satthā abbhanumodatī**ti tañcassa vaṇṇaṁ evametaṁ appiccho ca so bhikkhu santuṭṭho ca so bhikkhūti anumodati. Iti viññūhi vaṇṇabhāsanaṁ eko lābho, sabrahmacārīhi eko, Satthu sammukhā eko, anumassa anumassa eko, Satthārā abbhanumodanaṁ ekoti ime pañca lābhe sandhāya “suladdhalābhā”ti āha. **Kadācī**ti kismiñcideva kāle. **Karahacī**ti tasseva vevacanaṁ. **Appeva nāma siyā kocideva kathāsallāpo**ti api nāma koci kathāsamudācāropi[2] bhaveyya. Therena kira āyasmā Puṇṇo neva diṭṭhapubbo, nassa dhammakathā sutapubbā. Iti so tassa dassanampi dhammakathampi patthayamāno evamāha.

Cārikādivaṇṇanā

254. **Yathābhirantan**ti yathā-ajjhāsayaṁ viharitvā. Buddhānaṁ hi ekasmiṁ ṭhāne vasantānaṁ chāyūdakādivipattiṁ vā apphāsukasenāsanaṁ vā manussānaṁ

1. Abala-abalo (Sī) 2. Kathāsamudāhāropi (Ka)

သမာဒပေတွာ ပန တေသု ကထာဝတ္ထူသု ဥဿာဟဇနနဝသေန ဘိက္ခူ သမုတ္တေဇေတီတိ **သမုတ္တေဇကော**။ ဥဿာဟဇာတေ ဝဏ္ဏံ ဝတွာ သမ္ပဟံသေတီတိ **သမ္ပဟံသကော**။

ပဉ္စလာဘဝဏ္ဏနာ

၂၅၃။ **သုလဒ္ဓလာဘာ**တိ အညေသမ္ပိ မနုဿတ္တဘာဝပဗ္ဗဇ္ဇာဒိဂုဏလာဘာ နာမ ဟောန္တိ။ အာယသ္မတော ပန ပုဏ္ဏဿ သုလဒ္ဓလာဘာ ဧတေ၊ ယဿ သတ္ထု သမ္မုခါ ဧဝံ ဝဏ္ဏော အဗ္ဘုဂ္ဂတောတိ အတ္ထော။ အပိစ အပဏ္ဍိတေဟိ ဝဏ္ဏကထနံ နာမ န တထာ လာဘော၊ ပဏ္ဍိတေဟိ ဝဏ္ဏကထနံ ပန လာဘော။ ဂိဟီဟိ ဝါ ဝဏ္ဏကထနံ န တထာ လာဘော၊ ဂိဟီ ဟိ “ဝဏ္ဏံ ကထေဿာမီ”တိ “အမှာကံ အယျော သဏှော သခိလော သုခသမ္ဘာသော၊ ဝိဟာရံ အာဂတာနံ ယာဂုဘတ္တဖာဏိတာဒီဟိ သင်္ဂဟံ ကရောတီ”တိ ကထေန္တော အဝဏ္ဏမေဝ ကထေတိ။ “အဝဏ္ဏံ ကထေဿာမီ”တိ “အယံ ထေရော မန္ဒမန္ဒော ဝိယ အဗလဗလော[1] ဝိယ ဘာကုဋိကဘာကုဋိကော ဝိယ နတ္ထိ ဣမိနာ သဒ္ဓိံ ဝိဿာသော”တိ ကထေန္တော ဝဏ္ဏမေဝ ကထေတိ။ သဗြဟ္မစာရီဟိပိ သတ္ထု ပရမ္မုခါ ဝဏ္ဏကထနံ န တထာ လာဘော၊ သတ္ထု သမ္မုခါ ပန အတိလာဘောတိ ဣမမ္ပိ အတ္ထဝသံ ပဋိစ္စ “သုလဒ္ဓလာဘာ”တိ အာဟ။ **အနုမဿ အနုမဿာ**တိ ဒသ ကထာဝတ္ထူနိ အနုပဝိသိတွာ အနုပဝိသိတွာ။ **တံ စ သတ္ထာ အဗ္ဘနုမောဒတီ**တိ တဉ္စဿ ဝဏ္ဏံ ဧဝမေတံ အပ္ပိစ္ဆော စ သော ဘိက္ခု သန္တုဋ္ဌော စ သော ဘိက္ခူတိ အနုမောဒတိ။ ဣတိ ဝိညူဟိ ဝဏ္ဏဘာသနံ ဧကော လာဘော, သဗြဟ္မစာရီဟိ ဧကော, သတ္ထု သမ္မုခါ ဧကော၊ အနုမဿ အနုမဿ ဧကော, သတ္ထာရာ အဗ္ဘနုမောဒနံ ဧကောတိ ဣမေ ပဉ္စ လာဘေ သန္ဓာယ “သုလဒ္ဓလာဘာ”တိ အာဟ။ **ကဒါစီ**တိ ကိသ္မိဉ္စိဒေဝ ကာလေ။ **ကရဟစီ**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **အပ္ပေဝ နာမ သိယာ ကောစိဒေဝ ကထာသလ္လာပေါ**တိ အပိ နာမ ကောစိ ကထာသမုဒါစာရောပိ[2] ဘဝေယျ။ ထေရေန ကိရ အာယသ္မာ ပုဏ္ဏော နေဝ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော၊ နဿ ဓမ္မကထာ သုတပုဗ္ဗာ။ ဣတိ သော တဿ ဒဿနမ္ပိ ဓမ္မကထမ္ပိ ပတ္ထယမာနော ဧဝမာဟ။

စာရိကာဒိဝဏ္ဏနာ

၂၅၄။ **ယထာဘိရန္တ**န္တိ ယထာအဇ္ဈာသယံ ဝိဟရိတွာ။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဝသန္တာနံ ဆာယူဒကာဒိဝိပတ္တိံ ဝါ အပ္ပါသုကသေနာသနံ ဝါ မနုဿာနံ

၁-အဗလအဗလော (သီ) ၂-ကထာသမုဒါဟာရောပိ (က)

assaddhādibhāvaṁ vā āgamma anabhirati nāma natthi, tesaṁ sampattiyā "idha phāsu viharāmā"ti abhiramitvā ciravihāropi natthi. Yattha pana Tathāgate viharante sattā saraṇesu vā patiṭṭhahanti, sīlāni vā samādiyanti, pabbajanti vā, tato sotāpattimaggādīnaṁ vā pana tesaṁ upanissayo hoti, tattha Buddhā satte tāsu sampattīsu patiṭṭhāpana-ajjhāsayena vasanti, tāsaṁ abhāve pakkamanti. Tena vuttaṁ "yathā-ajjhāsayaṁ viharitvā"ti. **Cārikaṁ caramāno**ti addhānagamanaṁ gacchanto. Cārikā ca nāmesā Bhagavato duvidhā hoti turitacārikā ca, aturitacārikā ca.

Tattha dūrepi bodhaneyyapuggalaṁ disvā tassa bodhanatthāya sahasā gamanaṁ **turitacārikā** nāma. Sā Mahākassapapaccuggamanādīsu daṭṭhabbā. Bhagavā hi Mahākassapaṁ paccuggacchanto muhuttena tigāvutaṁ maggaṁ agamāsi, Āḷavakassatthāya tiṁsayojanaṁ, tathā Aṅgulimālassa. Pukkusātissa pana pañcacattālīsayojanaṁ, Mahākappinassa vīsayojanasataṁ[1], Khadiravaniyassatthāya satta yojanasatāni agamāsi, Dhammasenāpatino saddhivihārikassa Vanavāsītissasāmaṇerassa tigāvutādhikaṁ vīsayojanasataṁ.

Ekadivasaṁ kira thero "Tissasāmaṇerassa santikaṁ bhante gacchāmī"ti āha. Bhagavā "ahampi gamissāmī"ti vatvā āyasmantaṁ Ānandaṁ āmantesi "Ānanda vīsatisahassānaṁ chaḷabhiññānaṁ ārocehi 'Bhagavā Vanavāsītissasāmaṇerassa santikaṁ gamissatī'ti". Tato dutiyadivase vīsatisahassakhīṇāsavaparivuto ākāse uppatitvā vīsayojanasatamatthake tassa gocaragāmadvāre otaritvā cīvaraṁ pārupi. Kammantaṁ gacchamānā manussā disvā "Satthā bho āgato, mā kammantaṁ agamitthā"ti vatvā āsanāni paññapetvā yāguṁ datvā pānavattaṁ[2] karontā "kuhiṁ bhante Bhagavā gacchatī"ti daharabhikkhū pucchiṁsu. Upāsakā na Bhagavā aññattha gacchati, idheva Tissasāmaṇerassa dassanatthāya āgatoti. Te "amhākaṁ kira Kulūpakattherassa dassanatthāya Satthā āgato, no vata no thero oramattako"ti somanassajātā ahesuṁ.

1. Vīsayojanasatāni (Syā, Ka) 2. Pādavattaṁ (Sī), dānavattaṁ (Syā)

အဿဒ္ဓါဒိဘာဝံ ဝါ အာဂမ္မ အနဘိရတိ နာမ နတ္ထိ၊ တေသံ သမ္ပတ္တိယာ "ဣဓ ဖာသု ဝိဟရာမာ"တိ အဘိရမိတွာ စိရဝိဟာရောပိ နတ္ထိ။ ယတ္ထ ပန တထာဂတေ ဝိဟရန္တေ သတ္တာ သရဏေသု ဝါ ပတိဋ္ဌဟန္တိ၊ သီလာနိ ဝါ သမာဒိယန္တိ၊ ပဗ္ဗဇန္တိ ဝါ၊ တတော သောတာပတ္တိမဂ္ဂါဒီနံ ဝါ ပန တေသံ ဥပနိဿယော ဟောတိ၊ တတ္ထ ဗုဒ္ဓါ သတ္တေ တာသု သမ္ပတ္တီသု ပတိဋ္ဌာပနအဇ္ဈာသယေန ဝသန္တိ၊ တာသံ အဘာဝေ ပက္ကမန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ "ယထာအဇ္ဈာသယံ ဝိဟရိတွာ"တိ။ **စာရိကံ စရမာနော**တိ အဒ္ဓါနဂမနံ ဂစ္ဆန္တော။ စာရိကာ စ နာမေသာ ဘဂဝတော ဒုဝိဓာ ဟောတိ တုရိတစာရိကာ စ, အတုရိတစာရိကာ စ။

တတ္ထ ဒူရေပိ ဗောဓနေယျပုဂ္ဂလံ ဒိသွာ တဿ ဗောဓနတ္ထာယ သဟသာ ဂမနံ **တုရိတစာရိကာ** နာမ။ သာ မဟာကဿပပစ္စုဂ္ဂမနာဒီသု ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဘဂဝါ ဟိ မဟာကဿပံ ပစ္စုဂ္ဂစ္ဆန္တော မုဟုတ္တေန တိဂါဝုတံ မဂ္ဂံ အဂမာသိ၊ အာဠဝကဿတ္ထာယ တိံသယောဇနံ၊ တထာ အင်္ဂုလိမာလဿ။ ပုက္ကုသာတိဿ ပန ပဉ္စစတ္တာလီသယောဇနံ၊ မဟာကပ္ပိနဿ ဝီသယောဇနသတံ[1]၊ ခဒိရဝနိယဿတ္ထာယ သတ္တ ယောဇနသတာနိ အဂမာသိ၊ ဓမ္မသေနာပတိနော သဒ္ဓိဝိဟာရိကဿ ဝနဝါသီတိဿသာမဏေရဿ တိဂါဝုတာဓိကံ ဝီသယောဇနသတံ။

ဧကဒိဝသံ ကိရ ထေရော "တိဿသာမဏေရဿ သန္တိကံ ဘန္တေ ဂစ္ဆာမီ"တိ အာဟ။ ဘဂဝါ "အဟမ္ပိ ဂမိဿာမီ"တိ ဝတွာ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ အာမန္တေသိ "အာနန္ဒ ဝီသတိသဟဿာနံ ဆဠဘိညာနံ အာရောစေဟိ 'ဘဂဝါ ဝနဝါသီတိဿသာမဏေရဿ သန္တိကံ ဂမိဿတီ'တိ"။ တတော ဒုတိယဒိဝသေ ဝီသတိသဟဿခီဏာသဝပရိဝုတော အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ ဝီသယောဇနသတမတ္ထကေ တဿ ဂေါစရဂါမဒွါရေ ဩတရိတွာ စီဝရံ ပါရုပိ။ ကမ္မန္တံ ဂစ္ဆမာနာ မနုဿာ ဒိသွာ "သတ္ထာ ဘော အာဂတော၊ မာ ကမ္မန္တံ အဂမိတ္ထာ"တိ ဝတွာ အာသနာနိ ပညပေတွာ ယာဂုံ ဒတွာ ပါနဝတ္တံ[2] ကရောန္တာ "ကုဟိံ ဘန္တေ ဘဂဝါ ဂစ္ဆတီ"တိ ဒဟရဘိက္ခူ ပုစ္ဆိံသု။ ဥပါသကာ န ဘဂဝါ အညတ္ထ ဂစ္ဆတိ၊ ဣဓေဝ တိဿသာမဏေရဿ ဒဿနတ္ထာယ အာဂတောတိ။ တေ "အမှာကံ ကိရ ကုလူပကတ္ထေရဿ ဒဿနတ္ထာယ သတ္ထာ အာဂတော၊ နော ဝတ နော ထေရော ဩရမတ္တကော"တိ သောမနဿဇာတာ အဟေသုံ။

၁-ဝီသယောဇနသတာနိ (သျာ၊ က) ၂-ပါဒဝတ္တံ (သီ)၊ ဒါနဝတ္တံ (သျာ)

Atha Bhagavato bhattakiccapariyosāne sāmaṇero gāmaṁ piṇḍāya caritvā “upāsakā mahā bhikkhusaṁgho”ti pucchi. Athassa te “Satthā bhante āgato”ti ārocesuṁ, so Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā piṇḍapātena āpucchi. Satthā tassa pattaṁ hatthena gahetvā “alaṁ Tissa niṭṭhitaṁ bhattakiccan”ti āha. Tato upajjhāyaṁ āpucchitvā attano pattāsane nisīditvā bhattakiccaṁ akāsi. Athassa bhattakiccapariyosāne Satthā maṅgalaṁ vatvā nikkhamitvā gāmadvāre ṭhatvā “kataro te Tissa vasanaṭṭhānaṁ gamanamaggo”ti āha. Ayaṁ Bhagavāti. Maggaṁ desayamāno purato yāhi Tissāti. Bhagavā kira sadevakassa lokassa maggadesako samānopi “sakalatigāvute magge sāmaṇeraṁ daṭṭhuṁ lacchāmī”ti taṁ maggadesakaṁ akāsi.

So attano vasanaṭṭhānaṁ gantvā Bhagavato vattamakāsi. Atha naṁ Bhagavā “kataro te Tissa caṅkamo”ti pucchitvā tattha gantvā sāmaṇerassa nisīdanapāsāṇe nisīditvā “Tissa imasmiṁ ṭhāne sukhaṁ vasasī”ti pucchi. So āha “āma bhante imasmiṁ me ṭhāne vasantassa sīhabyagghahatthimigamorādīnaṁ saddaṁ suṇato araññasaññā uppajjati, tāya sukhaṁ vasāmī”ti. Atha naṁ Bhagavā “Tissa bhikkhusaṁghaṁ sannipātehi, Buddhadāyajjaṁ te dassāmī”ti vatvā sannipatite bhikkhusaṁghe upasampādetvā attano vasanaṭṭhānaṁyeva agamāsīti. Ayaṁ **turitacārikā** nāma.

Yaṁ pana gāmanigamapaṭipāṭiyā devasikaṁ yojanaḍḍhayojanavasena piṇḍapātacariyādīhi lokaṁ anuggaṇhantassa gamanaṁ, ayaṁ **aturitacārikā** nāma. Imaṁ pana cārikaṁ caranto Bhagavā mahāmaṇḍalaṁ majjhimamaṇḍalaṁ antimamaṇḍalanti imesaṁ tiṇṇaṁ maṇḍalānaṁ aññatarasmiṁ carati. Tattha mahāmaṇḍalaṁ navayojanasatikaṁ, majjhimamaṇḍalaṁ chayojanasatikaṁ, antimamaṇḍalaṁ tiyojanasatikaṁ. Yadā mahāmaṇḍale cārikaṁ caritukāmo hoti, mahāpavāraṇāya pavāretvā pāṭipadadivase mahābhikkhusaṁghaparivāro nikkhamati, samantā yojanasataṁ ekakolāhalaṁ ahosi, purimaṁ purimaṁ āgatā nimantetuṁ labhanti, itaresu dvīsu maṇḍalesu sakkāro mahāmaṇḍale osarati, tatra Bhagavā tesu tesu gāmanigamesu ekāhaṁ dvīhaṁ vasanto mahājanaṁ āmisapaṭiggahena anuggaṇhanto dhammadānena cassa

အထ ဘဂဝတော ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ သာမဏေရော ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ “ဥပါသကာ မဟာ ဘိက္ခုသံဃော”တိ ပုစ္ဆိ။ အထဿ တေ “သတ္ထာ ဘန္တေ အာဂတော”တိ အာရောစေသုံ၊ သော ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပိဏ္ဍပါတေန အာပုစ္ဆိ။ သတ္ထာ တဿ ပတ္တံ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ “အလံ တိဿ နိဋ္ဌိတံ ဘတ္တကိစ္စ”န္တိ အာဟ။ တတော ဥပဇ္ဈာယံ အာပုစ္ဆိတွာ အတ္တနော ပတ္တာသနေ နိသီဒိတွာ ဘတ္တကိစ္စံ အကာသိ။ အထဿ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ သတ္ထာ မင်္ဂလံ ဝတွာ နိက္ခမိတွာ ဂါမဒွါရေ ဌတွာ “ကတရော တေ တိဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂမနမဂ္ဂေါ”တိ အာဟ။ အယံ ဘဂဝါတိ။ မဂ္ဂံ ဒေသယမာနော ပုရတော ယာဟိ တိဿာတိ။ ဘဂဝါ ကိရ သဒေဝကဿ လောကဿ မဂ္ဂဒေသကော သမာနောပိ “သကလတိဂါဝုတေ မဂ္ဂေ သာမဏေရံ ဒဋ္ဌုံ လစ္ဆာမီ”တိ တံ မဂ္ဂဒေသကံ အကာသိ။

သော အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဘဂဝတော ဝတ္တမကာသိ။ အထ နံ ဘဂဝါ “ကတရော တေ တိဿ စင်္ကမော”တိ ပုစ္ဆိတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ သာမဏေရဿ နိသီဒနပါသာဏေ နိသီဒိတွာ “တိဿ ဣမသ္မိံ ဌာနေ သုခံ ဝသသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သော အာဟ “အာမ ဘန္တေ ဣမသ္မိံ မေ ဌာနေ ဝသန္တဿ သီဟဗျဂ္ဃဟတ္ထိမိဂမောရာဒီနံ သဒ္ဒံ သုဏတော အရညသညာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တာယ သုခံ ဝသာမီ”တိ။ အထ နံ ဘဂဝါ “တိဿ ဘိက္ခုသံဃံ သန္နိပါတေဟိ၊ ဗုဒ္ဓဒါယဇ္ဇံ တေ ဒဿာမီ”တိ ဝတွာ သန္နိပတိတေ ဘိက္ခုသံဃေ ဥပသမ္ပာဒေတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံယေဝ အဂမာသီတိ။ အယံ **တုရိတစာရိကာ** နာမ။

ယံ ပန ဂါမနိဂမပဋိပါဋိယာ ဒေဝသိကံ ယောဇနဍ္ဎယောဇနဝသေန ပိဏ္ဍပါတစရိယာဒီဟိ လောကံ အနုဂ္ဂဏှန္တဿ ဂမနံ၊ အယံ **အတုရိတစာရိကာ** နာမ။ ဣမံ ပန စာရိကံ စရန္တော ဘဂဝါ မဟာမဏ္ဍလံ မဇ္ဈိမမဏ္ဍလံ အန္တိမမဏ္ဍလန္တိ ဣမေသံ တိဏ္ဏံ မဏ္ဍလာနံ အညတရသ္မိံ စရတိ။ တတ္ထ မဟာမဏ္ဍလံ နဝယောဇနသတိကံ၊ မဇ္ဈိမမဏ္ဍလံ ဆယောဇနသတိကံ၊ အန္တိမမဏ္ဍလံ တိယောဇနသတိကံ။ ယဒါ မဟာမဏ္ဍလေ စာရိကံ စရိတုကာမော ဟောတိ၊ မဟာပဝါရဏာယ ပဝါရေတွာ ပါဋိပဒဒိဝသေ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော နိက္ခမတိ၊ သမန္တာ ယောဇနသတံ ဧကကောလာဟလံ အဟောသိ၊ ပုရိမံ ပုရိမံ အာဂတာ နိမန္တေတုံ လဘန္တိ၊ ဣတရေသု ဒွီသု မဏ္ဍလေသု သက္ကာရော မဟာမဏ္ဍလေ ဩသရတိ၊ တတြ ဘဂဝါ တေသု တေသု ဂါမနိဂမေသု ဧကာဟံ ဒွီဟံ ဝသန္တော မဟာဇနံ အာမိသပဋိဂ္ဂဟေန အနုဂ္ဂဏှန္တော ဓမ္မဒါနေန စဿ

vivaṭṭūpanissitaṁ kusalaṁ vaḍḍhento navahi māsehi cārikaṁ pariyosāpeti.

Sace pana antovasse bhikkhūnaṁ samathavipassanā taruṇā hoti, mahāpavāraṇāya apavāretvā pavāraṇāsaṅgahaṁ datvā kattikapuṇṇamāya pavāretvā migasirassa paṭhamadivase mahābhikkhusaṁghaparivāro nikkhamitvā majjhimamaṇḍalaṁ osarati, aññenapi kāraṇena majjhimamaṇḍale cārikaṁ caritukāmo catumāsaṁ vasitvāva nikkhamati, vuttanayeneva itaresu dvīsu maṇḍalesu sakkāro majjhimamaṇḍale osarati, Bhagavā purimanayeneva lokaṁ anuggaṇhanto aṭṭhahi māsehi cārikaṁ pariyosāpeti.

Sace pana catumāsaṁ vuṭṭhavassassāpi Bhagavato veneyyasattā aparipakkindriyā honti, tesaṁ indriyaparipākaṁ āgamayamāno aparampi ekaṁ māsaṁ vā dviticatumāsaṁ vā tattheva vasitvā mahābhikkhusaṁghaparivāro nikkhamati, vuttanayeneva itaresu dvīsu maṇḍalesu sakkāro antomaṇḍale osarati, Bhagavā purimanayeneva lokaṁ anuggaṇhanto sattahi vā chahi vā pañcahi vā catūhi vā māsehi cārikaṁ pariyosāpeti. Iti imesu tīsu maṇḍalesu yattha katthaci cārikaṁ caranto na cīvarādihetu carati. Atha kho ye duggatā bālā jiṇṇā byādhitā, te kadā Tathāgataṁ āgantvā passissanti, mayi pana cārikaṁ carante mahājano Tathāgatadassanaṁ labhissati, tattha keci cittāni pasādessanti, keci mālādīhi pūjessanti, keci kaṭacchubhikkhaṁ dassanti, keci micchādassanaṁ pahāya sammādiṭṭhikā bhavissanti, taṁ tesaṁ bhavissati dīgharattaṁ hitāya sukhāyāti evaṁ lokānukampāya cārikaṁ carati.

Apica catūhi kāraṇehi Buddhā Bhagavanto cārikaṁ caranti jaṅghāvihāravasena sarīraphāsukatthāya, atthuppattikālaṁ abhikaṅkhanatthāya, bhikkhūnaṁ sikkhāpadaṁ paññāpanatthāya, tattha tattha paripākagatindriye bodhaneyyasatte bodhanatthāyāti. Aparehipi catūhi kāraṇehi Buddhā Bhagavanto cārikaṁ caranti Buddhaṁ saraṇaṁ gacchissantīti vā, dhammaṁ saraṇaṁ gacchissantīti vā, saṁghaṁ saraṇaṁ gacchissantīti vā, mahatā dhammavassena[1] catasso parisā santappessāmīti vāti. Aparehi pañcahi kāraṇehi Buddhā Bhagavanto cārikaṁ

1. Dhammassavanena (Syā, Ka)

ဝိဝဋ္ဋူပနိဿိတံ ကုသလံ ဝဍ္ဎေန္တော နဝဟိ မာသေဟိ စာရိကံ ပရိယော-သာပေတိ။

သစေ ပန အန္တောဝဿေ ဘိက္ခူနံ သမထဝိပဿနာ တရုဏာ ဟောတိ၊ မဟာပဝါရဏာယ အပဝါရေတွာ ပဝါရဏာသင်္ဂဟံ ဒတွာ ကတ္တိကပုဏ္ဏမာယ ပဝါရေတွာ မိဂသိရဿ ပဌမဒိဝသေ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော နိက္ခမိတွာ မဇ္ဈိမမဏ္ဍလံ ဩသရတိ၊ အညေနပိ ကာရဏေန မဇ္ဈိမမဏ္ဍလေ စာရိကံ စရိတုကာမော စတုမာသံ ဝသိတွာဝ နိက္ခမတိ၊ ဝုတ္တနယေနေဝ ဣတရေသု ဒွီသု မဏ္ဍလေသု သက္ကာရော မဇ္ဈိမမဏ္ဍလေ ဩသရတိ၊ ဘဂဝါ ပုရိမနယေနေဝ လောကံ အနုဂ္ဂဏှန္တော အဋ္ဌဟိ မာသေဟိ စာရိကံ ပရိယောသာပေတိ။

သစေ ပန စတုမာသံ ဝုဋ္ဌဝဿဿာပိ ဘဂဝတော ဝေနေယျသတ္တာ အပရိပက္ကိန္ဒြိယာ ဟောန္တိ၊ တေသံ ဣန္ဒြိယပရိပါကံ အာဂမယမာနော အပရမ္ပိ ဧကံ မာသံ ဝါ ဒွိတိစတုမာသံ ဝါ တတ္ထေဝ ဝသိတွာ မဟာဘိက္ခုသံဃ-ပရိဝါရော နိက္ခမတိ၊ ဝုတ္တနယေနေဝ ဣတရေသု ဒွီသု မဏ္ဍလေသု သက္ကာရော အန္တောမဏ္ဍလေ ဩသရတိ၊ ဘဂဝါ ပုရိမနယေနေဝ လောကံ အနုဂ္ဂဏှန္တော သတ္တဟိ ဝါ ဆဟိ ဝါ ပဉ္စဟိ ဝါ စတူဟိ ဝါ မာသေဟိ စာရိကံ ပရိယောသာပေတိ။ ဣတိ ဣမေသု တီသု မဏ္ဍလေသု ယတ္ထ ကတ္ထစိ စာရိကံ စရန္တော န စီဝရာဒိဟေတု စရတိ။ အထ ခေါ ယေ ဒုဂ္ဂတာ ဗာလာ ဇိဏ္ဏာ ဗျာဓိတာ၊ တေ ကဒါ တထာဂတံ အာဂန္တွာ ပဿိဿန္တိ၊ မယိ ပန စာရိကံ စရန္တေ မဟာဇနော တထာဂတ-ဒဿနံ လဘိဿတိ၊ တတ္ထ ကေစိ စိတ္တာနိ ပသာဒေဿန္တိ၊ ကေစိ မာလာဒီဟိ ပူဇေဿန္တိ၊ ကေစိ ကဋစ္ဆုဘိက္ခံ ဒဿန္တိ၊ ကေစိ မိစ္ဆာဒဿနံ ပဟာယ သမ္မာဒိဋ္ဌိကာ ဘဝိဿန္တိ၊ တံ တေသံ ဘဝိဿတိ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယာတိ ဧဝံ လောကာနုကမ္ပာယ စာရိကံ စရတိ။

အပိစ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော စာရိကံ စရန္တိ ဇင်္ဃာဝိဟာရ-ဝသေန သရီရဖာသုကတ္ထာယ, အတ္ထုပ္ပတ္တိကာလံ အဘိကင်္ခနတ္ထာယ, ဘိက္ခူနံ သိက္ခာပဒံ ပညာပနတ္ထာယ, တတ္ထ တတ္ထ ပရိပါကဂတိန္ဒြိယေ ဗောဓနေယျ-သတ္တေ ဗောဓနတ္ထာယာတိ။ အပရေဟိပိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော စာရိကံ စရန္တိ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆိဿန္တီတိ ဝါ၊ ဓမ္မံ သရဏံ ဂစ္ဆိဿန္တီတိ ဝါ၊ သံဃံ သရဏံ ဂစ္ဆိဿန္တီတိ ဝါ၊ မဟတာ ဓမ္မဝဿေန[1] စတဿော ပရိသာ သန္တပ္ပေ-ဿာမီတိ ဝါတိ။ အပရေဟိ ပဉ္စဟိ ကာရဏေဟိ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော စာရိကံ

၁-ဓမ္မဿဝနေန (သျာ၊ က)

caranti, pāṇātipātā viramissantīti vā, adinnādānā, kāmesumicchācārā, musāvādā, surāmerayamajjapamādaṭṭhānā viramissantīti vāti. Aparehi aṭṭhahi kāraṇehi Buddhā Bhagavanto cārikaṁ caranti paṭhamajjhānaṁ paṭilabhissantīti vā, dutiyaṁ -pa- nevasaññānāsaññāyatanasamāpattiṁ paṭilabhissantīti vāti. Aparehi aṭṭhahi kāraṇehi Buddhā Bhagavanto cārikaṁ caranti sotāpattimaggaṁ adhigamissantīti vā, sotāpattiphalaṁ -pa- arahattaphalaṁ sacchikarissantīti vāti, ayaṁ **aturitacārikā,** sā idha adhippetā. Sā panesā duvidhā hoti nibaddhacārikā anibaddhacārikā ca. Tattha yaṁ ekasseva bodhaneyyasattassa atthāya gacchati, ayaṁ nibaddhacārikā nāma. Yaṁ pana gāmanigamanagarapaṭipāṭivasena carati, ayaṁ anibaddhacārikā nāma, esā idha adhippetā.

Senāsanaṁ saṁsāmetvāti senāsanaṁ paṭisāmetvā. Taṁ pana paṭisāmento thero na cūḷapattamahāpattacūḷathālakamahāthālakapaṭṭuṇṇacīvaradukūlacīvarādīnaṁ bhaṇḍikaṁ katvā sappitelādīnaṁ vā pana ghaṭe pūrāpetvā gabbhe nidahitvā dvāraṁ pidhāya kuñcikamuddikādīni yojāpesi. “Sace na hoti bhikkhu vā sāmaṇero vā ārāmiko vā upāsako vā, catūsu pāsāṇesu mañce mañcaṁ āropetvā pīṭhe pīṭhaṁ āropetvā cīvaravaṁse vā cīvararajjuyā vā upari puñjaṁ katvā dvāravātapānaṁ thaketvā pakkamitabban”ti[1] vacanato pana nevāsikaṁ bhikkhuṁ āpucchanamattakeneva paṭisāmesi.

Yena Sāvatthi tena cārikaṁ pakkāmīti Satthu dassanakāmo hutvā yena disābhāgena Sāvatthi tena pakkāmi, pakkamanto ca[2] na Suddhodanamahārājassa ārocāpetvā sappitelamadhuphāṇitādīni gāhāpetvā pakkanto, yūthaṁ pahāya nikkhanto pana mattahatthī viya asahāyakicco sīho viya pattacīvaramattaṁ ādāya ekakova pakkāmi. Kasmā panesa pañcasatehi attano antevāsikehi saddhiṁ Rājagahaṁ agantvā idāni nikkhantoti. Rājagahaṁ Kapilavatthuto dūraṁ saṭṭhiyojanāni. Sāvatthi pana pañcadasa. Satthā Rājagahato pañcacattālīsayojanaṁ āgantvā Sāvatthiyaṁ viharati, idāni āsanno jātoti sutvā nikkhamīti akāraṇaṁ etaṁ. Buddhānaṁ santikaṁ gacchanto hi esa yojanasahassampi gaccheyya, tadā

1. Vi 4. 378 piṭṭhe.

2. Pakkamantopi (Sī)

စရန္တိ၊ ပါဏာတိပါတာ ဝိရမိဿန္တီတိ ဝါ၊ အဒိန္နာဒါနာ၊ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရာ၊ မုသာဝါဒါ၊ သုရာမေရယမဇ္ဇပမာဒဋ္ဌာနာ ဝိရမိဿန္တီတိ ဝါတိ။ အပရေဟိ အဋ္ဌဟိ ကာရဏေဟိ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော စာရိကံ စရန္တိ ပဌမဇ္ဈာနံ ပဋိလဘိဿန္တီတိ ဝါ၊ ဒုတိယံ။ပ။ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ္တိံ ပဋိလဘိဿန္တီတိ ဝါတိ။ အပရေဟိ အဋ္ဌဟိ ကာရဏေဟိ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော စာရိကံ စရန္တိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ အဓိဂမိဿန္တီတိ ဝါ၊ သောတာပတ္တိဖလံ။ပ။ အရဟတ္တဖလံ သစ္ဆိကရိဿန္တီတိ ဝါတိ၊ အယံ **အတုရိတစာရိကာ၊** သာ ဣဓ အဓိပ္ပေတာ။ သာ ပနေသာ ဒုဝိဓာ ဟောတိ နိဗဒ္ဓစာရိကာ အနိဗဒ္ဓစာရိကာ စ။ တတ္ထ ယံ ဧကဿေဝ ဗောဓနေယျသတ္တဿ အတ္ထာယ ဂစ္ဆတိ၊ အယံ နိဗဒ္ဓစာရိကာ နာမ။ ယံ ပန ဂါမနိဂမနဂရပဋိပါဋိဝသေန စရတိ၊ အယံ အနိဗဒ္ဓစာရိကာ နာမ၊ ဧသာ ဣဓ အဓိပ္ပေတာ။

သေနာသနံ သံသာမေတွာတိ သေနာသနံ ပဋိသာမေတွာ။ တံ ပန ပဋိသာမေန္တော ထေရော န စူဠပတ္တမဟာပတ္တစူဠထာလကမဟာထာလကပဋ္ဋုဏ္ဏစီဝရဒုကူလစီဝရာဒီနံ ဘဏ္ဍိကံ ကတွာ သပ္ပိတေလာဒီနံ ဝါ ပန ဃဋေ ပူရာပေတွာ ဂဗ္ဘေ နိဒဟိတွာ ဒွါရံ ပိဓာယ ကုဉ္စိကမုဒ္ဒိကာဒီနိ ယောဇာပေသိ။ “သစေ န ဟောတိ ဘိက္ခု ဝါ သာမဏေရော ဝါ အာရာမိကော ဝါ ဥပါသကော ဝါ၊ စတူသု ပါသာဏေသု မဉ္စေ မဉ္စံ အာရောပေတွာ ပီဌေ ပီဌံ အာရောပေတွာ စီဝရဝံသေ ဝါ စီဝရရဇ္ဇုယာ ဝါ ဥပရိ ပုဉ္ဇံ ကတွာ ဒွါရဝါတပါနံ ထကေတွာ ပက္ကမိတဗ္ဗ”န္တိ[1] ဝစနတော ပန နေဝါသိကံ ဘိက္ခုံ အာပုစ္ဆနမတ္တကေနေဝ ပဋိသာမေသိ။

ယေန သာဝတ္ထိ တေန စာရိကံ ပက္ကာမီတိ သတ္ထု ဒဿနကာမော ဟုတွာ ယေန ဒိသာဘာဂေန သာဝတ္ထိ တေန ပက္ကာမိ၊ ပက္ကမန္တော စ[2] န သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇဿ အာရောစာပေတွာ သပ္ပိတေလမဓုဖာဏိတာဒီနိ ဂါဟာပေတွာ ပက္ကန္တော၊ ယူထံ ပဟာယ နိက္ခန္တော ပန မတ္တဟတ္ထီ ဝိယ အသဟာယကိစ္စော သီဟော ဝိယ ပတ္တစီဝရမတ္တံ အာဒါယ ဧကကောဝ ပက္ကာမိ။ ကသ္မာ ပနေသ ပဉ္စသတေဟိ အတ္တနော အန္တေဝါသိကေဟိ သဒ္ဓိံ ရာဇဂဟံ အဂန္တွာ ဣဒါနိ နိက္ခန္တောတိ။ ရာဇဂဟံ ကပိလဝတ္ထုတော ဒူရံ သဋ္ဌိယောဇနာနိ။ သာဝတ္ထိ ပန ပဉ္စဒသ။ သတ္ထာ ရာဇဂဟတော ပဉ္စစတ္တာလီသယောဇနံ အာဂန္တွာ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ၊ ဣဒါနိ အာသန္နော ဇာတောတိ သုတွာ နိက္ခမီတိ အကာရဏံ ဧတံ။ ဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကံ ဂစ္ဆန္တော ဟိ ဧသ ယောဇနသဟဿမ္ပိ ဂစ္ဆေယျ၊ တဒါ

၁-ဝိ ၄-၃၇၈-ပိဋ္ဌေ။

၂-ပက္ကမန္တောပိ (သီ)

pana kāyaviveko na sakkā laddhunti. Bahūhi saddhiṁ gamanakāle hi ekasmiṁ gacchāmāti vadante eko idheva vasāmāti vadati. Ekasmiṁ vasāmāti vadante eko gacchāmāti vadati. Tasmā icchiticchitakkhaṇe samāpattiṁ appetvā nisīdituṁ vā phāsukasenāsane kāyavivekaṁ laddhuṁ vā na sakkā hoti, ekakassa pana taṁ sabbaṁ sulabhaṁ hotīti tadā agantvā idāni pakkāmi.

Cārikaṁ caramānoti ettha kiñcāpi ayaṁ cārikā nāma mahājanasaṅgahatthaṁ Buddhānaṁyeva labbhati, Buddhe upādāya pana ruḷhīsaddena sāvakānampi vuccati kilañjādīhi kataṁ bījanampi tālavaṇṭaṁ viya. **Yena Bhagavā**ti Sāvatthiyā avidūre ekasmiṁ gāmake[1] piṇḍāya caritvā katabhattakicco jetavanaṁ pavisitvā Sāriputtattherassa vā Mahāmoggallānattherassa vā vasanaṭṭhānaṁ gantvā pāde dhovitvā makkhetvā pānīyaṁ vā pānakaṁ vā pivitvā thokaṁ vissamitvā Satthāraṁ passissāmīti cittampi anuppādetvā ujukaṁ gandhakuṭipariveṇameva agamāsi. Therassa hi Satthāraṁ daṭṭhukāmassa aññena bhikkhunā kiccaṁ natthi. Tasmā Rāhulaṁ vā Ānandaṁ vā gahetvā okāsaṁ kāretvā Satthāraṁ passissāmīti evampi cittaṁ na uppādesi.

Thero hi sayameva Buddhasāsane Vallabho rañño saṅgāmavijayamahāyodho viya. Yathā hi tādisassa yodhassa rājānaṁ daṭṭhukāmassa aññaṁ sevitvā[2] dassanakammaṁ nāma natthi, Vallabhatāya sayameva passati, evaṁ theropi Buddhasāsane Vallabho, tassa aññaṁ sevitvā[2] Satthudassanakiccaṁ natthīti pāde dhovitvā pādapuñchanamhi puñchitvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, Bhagavāpi "paccūsakāleyeva Mantāṇiputto āgamissatī"ti addasa. Tasmā Gandhakuṭiṁ pavisitvā sūcighaṭikaṁ adatvāva darathaṁ paṭippassambhetvā uṭṭhāya nisīdi. Thero kavāṭaṁ paṇāmetvā Gandhakuṭiṁ pavisitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. **Dhammiyā kathāyā**ti Bhagavā dhammiṁ kathaṁ kathento Cūḷagosiṅgasutte[3] tiṇṇaṁ kulaputtānaṁ sāmaggirasānisaṁsaṁ kathesi, Sekkhasutte[4] āvasathānisaṁsaṁ, Ghaṭikārasutte[5] satipaṭilābhikaṁ Pubbenivāsappaṭisaṁyuttakathaṁ, Raṭṭhapālasutte[6]

1. Gāme (Syā, Ka) 2. Pesitvā (Ka) 3. Ma 1. 266 piṭṭhe.
4. Ma 2. 16 piṭṭhe. 5. Ma 2. 236 piṭṭhe. 6. Ma 2. 256 piṭṭhe.

ပန ကာယဝိဝေကော န သက္ကာ လဒ္ဓုန္တိ။ ဗဟူဟိ သဒ္ဓိံ ဂမနကာလေ ဟိ ဧကသ္မိံ ဂစ္ဆာမာတိ ဝဒန္တေ ဧကော ဣဓေဝ ဝသာမာတိ ဝဒတိ။ ဧကသ္မိံ ဝသာမာတိ ဝဒန္တေ ဧကော ဂစ္ဆာမာတိ ဝဒတိ။ တသ္မာ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေ သမာပတ္တိံ အပ္ပေတွာ နိသီဒိတုံ ဝါ ဖာသုကသေနာသနေ ကာယဝိဝေကံ လဒ္ဓုံ ဝါ န သက္ကာ ဟောတိ၊ ဧကကဿ ပန တံ သဗ္ဗံ သုလဘံ ဟောတီတိ တဒါ အဂန္တွာ ဣဒါနိ ပက္ကာမိ။

စာရိကံ စရမာနောတိ ဧတ္ထ ကိဉ္စာပိ အယံ စာရိကာ နာမ မဟာဇနသင်္ဂဟတ္ထံ ဗုဒ္ဓါနံယေဝ လဗ္ဘတိ၊ ဗုဒ္ဓေ ဥပါဒါယ ပန ရုဠှီသဒ္ဒေန သာဝကာနမ္ပိ ဝုစ္စတိ ကိလဉ္ဇာဒီဟိ ကတံ ဗီဇနမ္ပိ တာလဝဏ္ဋံ ဝိယ။ **ယေန ဘဂဝါ**တိ သာဝတ္ထိယာ အဝိဒူရေ ဧကသ္မိံ ဂါမကေ[1] ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ကတဘတ္တကိစ္စော ဇေတဝနံ ပဝိသိတွာ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဝါ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ ဝါ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ပါဒေ ဓောဝိတွာ မက္ခေတွာ ပါနီယံ ဝါ ပါနကံ ဝါ ပိဝိတွာ ထောကံ ဝိဿမိတွာ သတ္ထာရံ ပဿိဿာမီတိ စိတ္တမ္ပိ အနုပ္ပါဒေတွာ ဥဇုကံ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏမေဝ အဂမာသိ။ ထေရဿ ဟိ သတ္ထာရံ ဒဋ္ဌုကာမဿ အညေန ဘိက္ခုနာ ကိစ္စံ နတ္ထိ။ တသ္မာ ရာဟုလံ ဝါ အာနန္ဒံ ဝါ ဂဟေတွာ ဩကာသံ ကာရေတွာ သတ္ထာရံ ပဿိဿာမီတိ ဧဝမ္ပိ စိတ္တံ န ဥပ္ပါဒေသိ။

ထေရော ဟိ သယမေဝ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဝလ္လဘော ရညော သင်္ဂါမဝိဇယမဟာယောဓော ဝိယ။ ယထာ ဟိ တာဒိသဿ ယောဓဿ ရာဇာနံ ဒဋ္ဌုကာမဿ အညံ သေဝိတွာ[2] ဒဿနကမ္မံ နာမ နတ္ထိ၊ ဝလ္လဘတာယ သယမေဝ ပဿတိ၊ ဧဝံ ထေရောပိ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဝလ္လဘော၊ တဿ အညံ သေဝိတွာ[2] သတ္ထုဒဿနကိစ္စံ နတ္ထီတိ ပါဒေ ဓောဝိတွာ ပါဒပုဉ္ဆနမှိ ပုဉ္ဆိတွာ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ၊ ဘဂဝါပိ "ပစ္စူသကာလေယေဝ မန္တာဏိပုတ္တော အာဂမိဿတီ"တိ အဒ္ဒသ။ တသ္မာ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသိတွာ သူစိဃဋိကံ အဒတွာဝ ဒရထံ ပဋိပ္ပဿမ္ဘေတွာ ဥဋ္ဌာယ နိသီဒိ။ ထေရော ကဝါဋံ ပဏာမေတွာ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသိတွာ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ **ဓမ္မိယာ ကထာယာ**တိ ဘဂဝါ ဓမ္မိံ ကထံ ကထေန္တော စူဠဂေါသိင်္ဂသုတ္တေ[3] တိဏ္ဏံ ကုလပုတ္တာနံ သာမဂ္ဂိရသာနိသံသံ ကထေသိ၊ သေက္ခသုတ္တေ[4] အာဝသထာနိသံသံ၊ ဃဋိကာရသုတ္တေ[5] သတိပဋိလာဘိကံ ပုဗ္ဗေနိဝါသပ္ပဋိသံယုတ္တကထံ၊ ရဋ္ဌပါလသုတ္တေ[6]

၁-ဂါမေ (သျာ၊ က) ၂-ပေသိတွာ (က) ၃-မ ၁-၂၆၆-ပိဋ္ဌေ။
၄-မ ၂-၁၆-ပိဋ္ဌေ။ ၅-မ ၂-၂၃၆-ပိဋ္ဌေ။ ၆-မ ၂-၂၅၆-ပိဋ္ဌေ။

cattāro dhammuddese, Selasutte[1] pānakānisaṁsakathaṁ, Upakkilesasutte[2] Bhaguttherassa dhammakathaṁ kathento ekībhāve ānisaṁsaṁ kathesi, imasmiṁ pana rathavinīte āyasmato Puṇṇassa kathento dasakathāvatthunissayaṁ anantanayaṁ nāma dassesi Puṇṇa ayampi appicchakathāyeva santosakathāyevāti. Paṭisambhidāpattassa sāvakassa velante ṭhatvā mahāsamudde hatthappasāraṇaṁ viya ahosi.

Yena andhavananti tadā kira pacchābhatte Jetavanaṁ ākiṇṇaṁ hoti, bahū khattiyabrāhmaṇādayo Jetavanaṁ osaranti, rañño cakkavattissa khandhāvāraṭṭhānaṁ viya hoti, na sakkā pavivekaṁ labhituṁ. Andhavanaṁ pana padhānagharasadisaṁ pavivittaṁ, tasmā yenandhavanaṁ tenupasaṅkami. Kasmā pana mahāthere na addasa? Evaṁ kirassa ahosi "sāyanhasamaye āgantvā mahāthere disvā puna Dasabalaṁ passissāmi, evaṁ mahātherānaṁ ekaṁ upaṭṭhānaṁ bhavissati, Satthu dve bhavissanti, tato Satthāraṁ vanditvā mama vasanaṭṭhānameva gamissāmī"ti.

Sattavisuddhipañhavaṇṇanā

256. **Abhiṇhaṁ kittayamāno ahosī**ti punappunaṁ vaṇṇaṁ kittayamāno vihāsi. Thero kira tato paṭṭhāya divase divase saṁghamajjhe "Puṇṇo kira nāma Mantāṇiputto catūhi parisāhi saddhiṁ asaṁsaṭṭho, so Dasabalassa dassanatthāya āgamissati, kacci nu kho maṁ adisvāva gamissatī"ti theranavamajjhimānaṁ satikaraṇatthaṁ āyasmato Puṇṇassa guṇaṁ bhāsati. Evaṁ kirassa ahosi "mahallakabhikkhū nāma na sabbakālaṁ antovihāre honti, guṇakathāya panassa kathitāya yo ca naṁ bhikkhuṁ passissati, so āgantvā[3] ārocessatī"ti. Athāyaṁ therasseva saddhivihāriko taṁ āyasmantaṁ Mantāṇiputtaṁ pattacīvaramādāya Gandhakuṭiṁ pavisantaṁ addasa. Kathaṁ pana naṁ esa aññāsīti. Puṇṇa Puṇṇāti vatvā kathentassa Bhagavato dhammakathāya aññāsi "ayaṁ so thero, yassa me upajjhāyo abhiṇhaṁ kittayamāno hotī"ti. Iti so āgantvā therassa ārocesi. **Nisīdanaṁ ādāyā**ti **nisīdanaṁ** nāma sadasaṁ vuccati avāyimaṁ. Thero pana cammakhaṇḍaṁ gahetvā agamāsi. **Piṭṭhito**

1. Ma 2. 347 piṭṭhe. 2. Ma 3. 193 piṭṭhe. 3. Sova me āgantvā (Sī)

စတ္တာရော ဓမ္မုဒ္ဒေသေ၊ သေလသုတ္တေ[၁] ပါနကာနိသံသကထံ၊ ဥပက္ကိလေသသုတ္တေ[၂] ဘဂုတ္ထေရဿ ဓမ္မကထံ ကထေန္တော ဧကီဘာဝေ အာနိသံသံ ကထေသိ၊ ဣမသ္မိံ ပန ရထဝိနီတေ အာယသ္မတော ပုဏ္ဏဿ ကထေန္တော ဒသကထာဝတ္ထုနိဿယံ အနန္တနယံ နာမ ဒဿေသိ ပုဏ္ဏ အယမ္ပိ အပ္ပိစ္ဆကထာယေဝ သန္တောသကထာယေဝါတိ။ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တဿ သာဝကဿ ဝေလန္တေ ဌတွာ မဟာသမုဒ္ဒေ ဟတ္ထပ္ပသာရဏံ ဝိယ အဟောသိ။

ယေန အန္ဓဝနန္တိ တဒါ ကိရ ပစ္ဆာဘတ္တေ ဇေတဝနံ အာကိဏ္ဏံ ဟောတိ၊ ဗဟူ ခတ္တိယဗြာဟ္မဏာဒယော ဇေတဝနံ ဩသရန္တိ၊ ရညော စက္ကဝတ္တိဿ ခန္ဓာဝါရဋ္ဌာနံ ဝိယ ဟောတိ၊ န သက္ကာ ပဝိဝေကံ လဘိတုံ။ အန္ဓဝနံ ပန ပဓာနဃရသဒိသံ ပဝိဝိတ္တံ၊ တသ္မာ ယေနန္ဓဝနံ တေနုပသင်္ကမိ။ ကသ္မာ ပန မဟာထေရေ န အဒ္ဒသ? ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "သာယနှသမယေ အာဂန္တွာ မဟာထေရေ ဒိသွာ ပုန ဒသဗလံ ပဿိဿာမိ၊ ဧဝံ မဟာထေရာနံ ဧကံ ဥပဋ္ဌာနံ ဘဝိဿတိ၊ သတ္ထု ဒွေ ဘဝိဿန္တိ၊ တတော သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ မမ ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ဂမိဿာမီ"တိ။

သတ္တဝိသုဒ္ဓိပဉှဝဏ္ဏနာ

၂၅၆။ **အဘိဏှံ ကိတ္တယမာနော အဟောသီ**တိ ပုနပ္ပုနံ ဝဏ္ဏံ ကိတ္တယမာနော ဝိဟာသိ။ ထေရော ကိရ တတော ပဋ္ဌာယ ဒိဝသေ ဒိဝသေ သံဃမဇ္ဈေ "ပုဏ္ဏော ကိရ နာမ မန္တာဏိပုတ္တော စတူဟိ ပရိသာဟိ သဒ္ဓိံ အသံသဋ္ဌော၊ သော ဒသဗလဿ ဒဿနတ္ထာယ အာဂမိဿတိ၊ ကစ္စိ နု ခေါ မံ အဒိသွာဝ ဂမိဿတီ"တိ ထေရနဝမဇ္ဈိမာနံ သတိကရဏတ္ထံ အာယသ္မတော ပုဏ္ဏဿ ဂုဏံ ဘာသတိ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "မဟလ္လကဘိက္ခူ နာမ န သဗ္ဗကာလံ အန္တောဝိဟာရေ ဟောန္တိ၊ ဂုဏကထာယ ပနဿ ကထိတာယ ယော စ နံ ဘိက္ခုံ ပဿိဿတိ၊ သော အာဂန္တွာ[၃] အာရောစေဿတီ"တိ။ အထာယံ ထေရဿေဝ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော တံ အာယသ္မန္တံ မန္တာဏိပုတ္တံ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသန္တံ အဒ္ဒသ။ ကထံ ပန နံ ဧသ အညာသီတိ။ ပုဏ္ဏ ပုဏ္ဏာတိ ဝတွာ ကထေန္တဿ ဘဂဝတော ဓမ္မကထာယ အညာသိ "အယံ သော ထေရော၊ ယဿ မေ ဥပဇ္ဈာယော အဘိဏှံ ကိတ္တယမာနော ဟောတီ"တိ။ ဣတိ သော အာဂန္တွာ ထေရဿ အာရောစေသိ။ **နိသီဒနံ အာဒါယာ**တိ **နိသီဒနံ** နာမ သဒသံ ဝုစ္စတိ အဝါယိမံ။ ထေရော ပန စမ္မခဏ္ဍံ ဂဟေတွာ အဂမာသိ။ **ပိဋ္ဌိတော**

၁-မ ၂-၃၄၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-မ ၃-၁၉၃-ပိဋ္ဌေ။ ၃-သောဝ မေ အာဂန္တွာ (သီ)

piṭṭhitoti pacchato pacchato. **Sīsānulokī**ti yo unnataṭṭhāne piṭṭhiṁ passanto ninnaṭṭhāne sīsaṁ passanto gacchati, ayampi sīsānulokīti vuccati. Tādiso hutvā anubandhi. Thero hi kiñcāpi saṁyatapadasaddatāya accāsanno hutvā gacchantopi padasaddena na bādhati, “nāyaṁ sammodanakālo”ti ñatvā pana na accāsanno, Andhavanaṁ nāma mahantaṁ, ekasmiṁ ṭhāne nilīnaṁ apassantena āvuso Puṇṇa Puṇṇāti aphāsukasaddo kātabbo hotīti nisinnaṭṭhānajānanatthaṁ nātidūre hutvā sīsānulokī agamāsi. **Divāvihāraṁ nisīdī**ti divāvihāratthāya nisīdi.

Tattha āyasmāpi Puṇṇo udiccabrāhmaṇajacco, Sāriputtattheropi. Puṇṇattheropi suvaṇṇavaṇṇo, Sāriputtattheropi. Puṇṇattheropi arahattaphalasamāpattisamāpanno, Sāriputtattheropi. Puṇṇattheropi kappasatasahassaṁ abhinīhārasampanno, Sāriputtattheropi kappasatasahassādhikaṁ ekamasaṅkhyeyyaṁ. Puṇṇattheropi paṭisambhidāpatto mahākhīṇāsavo, Sāriputtattheropi. Iti ekaṁ kanakaguhaṁ paviṭṭhā dve sīhā viya, ekaṁ vijambhanabhūmiṁ otiṇṇā dve byagghā viya, ekaṁ supupphitasālavanaṁ paviṭṭhā dve Chaddantanāgarājāno viya, ekaṁ simbalivanaṁ paviṭṭhā dve supaṇṇarājāno viya, ekaṁ naravāhanayānaṁ abhirūḷhā dve Vessavaṇā viya, ekaṁ Paṇḍukambalasilaṁ abhinisinnā dve Sakkā viya, ekavimānabbhantaragatā dve hāritamahābrahmāno viya ca te dvepi brāhmaṇajaccā dvepi suvaṇṇavaṇṇā dvepi samāpattilābhino dvepi abhinīhārasmpannā dvepi paṭisambhidāpattā mahākhīṇāsavā ekaṁ vanasaṇḍaṁ anupaviṭṭhā taṁ vanaṭṭhānaṁ sobhayiṁsu.

Bhagavati no āvuso brahmacariyaṁ vussatīti āvuso kiṁ amhākaṁ Bhagavato santike āyasmatā brahmacariyaṁ vussatīti idaṁ āyasmā Sāriputto tassa Bhagavati brahmacariyavāsaṁ jānantopi kathāsamuṭṭhāpanatthaṁ pucchi. Purimakathāya hi appatiṭṭhitāya pacchimakathā na jāyati, tasmā evaṁ pucchi. Thero anujānanto “evamāvuso”ti āha. Athassa pañhavissajjanaṁ sotukāmo āyasmā Sāriputto “kiṁ nu kho āvuso sīlavisuddhatthaṁ Bhagavati brahmacariyaṁ vussatī”ti paṭipāṭiyā satta visuddhiyo pucchi. Tāsaṁ vitthārakathā Visuddhimagge vuttā. Āyasmā pana

ပိဋ္ဌိတောတိ ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော။ **သီသာနုလောကီ**တိ ယော ဥန္နတဋ္ဌာနေ ပိဋ္ဌိံ ပဿန္တော နိန္နဋ္ဌာနေ သီသံ ပဿန္တော ဂစ္ဆတိ၊ အယမ္ပိ သီသာနုလောကီတိ ဝုစ္စတိ။ တာဒိသော ဟုတွာ အနုဗန္ဓိ။ ထေရော ဟိ ကိဉ္စာပိ သံယတပဒသဒ္ဒတာယ အစ္စာသန္နော ဟုတွာ ဂစ္ဆန္တောပိ ပဒသဒ္ဒေန န ဗာဓတိ၊ “နာယံ သမ္မောဒနကာလော”တိ ဉတွာ ပန န အစ္စာသန္နော, အန္ဓဝနံ နာမ မဟန္တံ၊ ဧကသ္မိံ ဌာနေ နိလီနံ အပဿန္တေန အာဝုသော ပုဏ္ဏ ပုဏ္ဏာတိ အဖာသုကသဒ္ဒေါ ကာတဗ္ဗော ဟောတီတိ နိသိန္နဋ္ဌာနဇာနနတ္ထံ နာတိဒူရေ ဟုတွာ သီသာနုလောကီ အဂမာသိ။ **ဒိဝါဝိဟာရံ နိသီဒီ**တိ ဒိဝါဝိဟာရတ္ထာယ နိသီဒိ။

တတ္ထ အာယသ္မာပိ ပုဏ္ဏော ဥဒိစ္စဗြာဟ္မဏဇစ္စော၊ သာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ။ ပုဏ္ဏတ္ထေရောပိ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော၊ သာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ။ ပုဏ္ဏတ္ထေရောပိ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိသမာပန္နော၊ သာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ။ ပုဏ္ဏတ္ထေရောပိ ကပ္ပသတသဟဿံ အဘိနီဟာရသမ္ပန္နော၊ သာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကံ ဧကမသင်္ချေယျံ။ ပုဏ္ဏတ္ထေရောပိ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တော မဟာခီဏာသဝေါ၊ သာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ။ ဣတိ ဧကံ ကနကဂုဟံ ပဝိဋ္ဌာ ဒွေ သီဟာ ဝိယ, ဧကံ ဝိဇမ္ဘနဘူမိံ ဩတိဏ္ဏာ ဒွေ ဗျဂ္ဃာ ဝိယ, ဧကံ သုပုပ္ဖိတသာလဝနံ ပဝိဋ္ဌာ ဒွေ ဆဒ္ဒန္တနာဂရာဇာနော ဝိယ, ဧကံ သိမ္ဗလိဝနံ ပဝိဋ္ဌာ ဒွေ သုပဏ္ဏရာဇာနော ဝိယ, ဧကံ နရဝါဟနယာနံ အဘိရူဠှာ ဒွေ ဝေဿဝဏာ ဝိယ, ဧကံ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလံ အဘိနိသိန္နာ ဒွေ သက္ကာ ဝိယ, ဧကဝိမာနဗ္ဘန္တရဂတာ ဒွေ ဟာရိတမဟာဗြဟ္မာနော ဝိယ စ တေ ဒွေပိ ဗြာဟ္မဏဇစ္စာ ဒွေပိ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ဒွေပိ သမာပတ္တိလာဘိနော ဒွေပိ အဘိနီဟာရသမ္ပန္နာ ဒွေပိ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တာ မဟာခီဏာသဝါ ဧကံ ဝနသဏ္ဍံ အနုပဝိဋ္ဌာ တံ ဝနဋ္ဌာနံ သောဘယိံသု။

ဘဂဝတိ နော အာဝုသော ဗြဟ္မစရိယံ ဝုဿတီတိ အာဝုသော ကိံ အမှာကံ ဘဂဝတော သန္တိကေ အာယသ္မတာ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုဿတီတိ ဣဒံ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော တဿ ဘဂဝတိ ဗြဟ္မစရိယဝါသံ ဇာနန္တောပိ ကထာသမုဋ္ဌာပနတ္ထံ ပုစ္ဆိ။ ပုရိမကထာယ ဟိ အပ္ပတိဋ္ဌိတာယ ပစ္ဆိမကထာ န ဇာယတိ၊ တသ္မာ ဧဝံ ပုစ္ဆိ။ ထေရော အနုဇာနန္တော “ဧဝမာဝုသော”တိ အာဟ။ အထဿ ပဉ္ဟဝိဿဇ္ဇနံ သောတုကာမော အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော “ကိံ နု ခေါ အာဝုသော သီလဝိသုဒ္ဓတ္ထံ ဘဂဝတိ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုဿတီ”တိ ပဋိပါဋိယာ သတ္တ ဝိသုဒ္ဓိယော ပုစ္ဆိ။ တာသံ ဝိတ္ထာရကထာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တာ။ အာယသ္မာ ပန

Puṇṇo yasmā catupārisuddhisīlādīsu ṭhitassāpi brahmacariyavāso matthakaṁ na pāpuṇāti, tasmā "no hidaṁ āvuso"ti sabbaṁ paṭikkhipi.

Kimatthaṁ carahā vusoti yadi sīlavisuddhi-ādīnaṁ atthāya brahmacariyaṁ na vussati, atha kimatthaṁ vussatīti pucchi[1]. **Anupādāparinibbānatthaṁ kho āvuso**ti ettha **anupādāparinibbānaṁ** nāma appaccayaparinibbānaṁ. Dvedhā upādānāni gahaṇūpādānañca paccayūpādānañca. **Gahaṇūpādānaṁ** nāma kāmupādānādikaṁ catubbidhaṁ, **paccayūpādānaṁ** nāma avijjāpaccayā saṅkhārāti evaṁ vuttapaccayā. Tattha gahaṇūpādānavādino ācariyā anupādāparinibbānanti catūsu upādānesu aññatarenāpi kañci dhammaṁ aggahetvā pavattaṁ arahattaphalaṁ anupādāparinibbānanti kathenti, taṁ hi na ca upādānasampayuttaṁ hutvā kañci dhammaṁ upādiyati, kilesānañca parinibbutante jātattā parinibbānanti vuccati. Paccayūpādānavādino pana anupādāparinibbānanti appaccayaparinibbānaṁ. Paccayavasena anuppannaṁ asaṅkhataṁ amatadhātumeva anupādāparinibbānanti kathenti. Ayaṁ anto, ayaṁ koṭi, ayaṁ niṭṭhā. Appaccayaparinibbānaṁ pattassa hi brahmacariyavāso matthakaṁ patto nāma hoti, tasmā thero "anupādāparinibbānatthan"ti āha. Atha naṁ anuyuñjanto āyasmā Sāriputto "kiṁ nu kho āvuso sīlavisuddhi anupādāparinibbānan"ti puna pucchaṁ ārabhi.

258. Theropi sabbaparivattesu tatheva paṭikkhipitvā pariyosāne dosaṁ dassento **sīlavisuddhiṁ ce āvuso**ti-ādimāha. Tattha **paññapeyyā**ti yadi paññapeyya. **Sa-upādānaṁyeva samānaṁ anupādāparinibbānaṁ paññapeyyā**ti saṅgahaṇadhammameva niggahaṇadhammaṁ sappaccayadhammameva appaccayadhammaṁ saṅkhatadhammameva asaṅkhatadhammanti paññapeyyāti attho. Ñāṇadassanavisuddhiyaṁ pana sappaccayadhammameva appaccayadhammaṁ saṅkhatadhammameva asaṅkhatadhammanti paññapeyyāti ayameva attho gahetabbo. **Puthujjano hi āvuso**ti ettha vaṭṭānugato lokiyabālaputhujjano daṭṭhabbo. So hi catupārisuddhisīlamattassāpi abhāvato sabbaso aññatra imehi dhammehi. **Tena hī**ti yena kāraṇena ekacce paṇḍitā upamāya atthaṁ jānanti, tena kāraṇena upamaṁ te karissāmīti attho.

1. Pucchati (Sī)

ပုဏ္ဏော ယသ္မာ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလာဒီသု ဌိတဿာပိ ဗြဟ္မစရိယဝါသော မတ္ထကံ န ပါပုဏာတိ၊ တသ္မာ "နော ဟိဒံ အာဝုသော"တိ သဗ္ဗံ ပဋိက္ခိပိ။

ကိမတ္ထံ စရဟာဝုသောတိ ယဒိ သီလဝိသုဒ္ဓိအာဒီနံ အတ္ထာယ ဗြဟ္မစရိယံ န ဝုဿတိ၊ အထ ကိမတ္ထံ ဝုဿတီတိ ပုစ္ဆိ[၁]။ **အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနတ္ထံ ခေါ အာဝုသော**တိ ဧတ္ထ **အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနံ** နာမ အပ္ပစ္စယပရိနိဗ္ဗာနံ။ ဒွေဓာ ဥပါဒါနာနိ ဂဟဏူပါဒါနဉ္စ ပစ္စယူပါဒါနဉ္စ။ **ဂဟဏူပါဒါနံ** နာမ ကာမုပါဒါနာဒိကံ စတုဗ္ဗိဓံ၊ **ပစ္စယူပါဒါနံ** နာမ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာတိ ဧဝံ ဝုတ္တပစ္စယာ။ တတ္ထ ဂဟဏူပါဒါနဝါဒိနော အာစရိယာ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနန္တိ စတူသု ဥပါဒါနေသု အညတရေနာပိ ကဉ္စိ ဓမ္မံ အဂ္ဂဟေတွာ ပဝတ္တံ အရဟတ္တဖလံ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနန္တိ ကထေန္တိ၊ တံ ဟိ န စ ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တံ ဟုတွာ ကဉ္စိ ဓမ္မံ ဥပါဒိယတိ၊ ကိလေသာနဉ္စ ပရိနိဗ္ဗုတန္တေ ဇာတတ္တာ ပရိနိဗ္ဗာနန္တိ ဝုစ္စတိ။ ပစ္စယူပါဒါနဝါဒိနော ပန အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနန္တိ အပ္ပစ္စယပရိနိဗ္ဗာနံ။ ပစ္စယဝသေန အနုပ္ပန္နံ အသင်္ခတံ အမတဓာတုမေဝ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနန္တိ ကထေန္တိ။ အယံ အန္တော၊ အယံ ကောဋိ၊ အယံ နိဋ္ဌာ။ အပ္ပစ္စယပရိနိဗ္ဗာနံ ပတ္တဿ ဟိ ဗြဟ္မစရိယဝါသော မတ္ထကံ ပတ္တော နာမ ဟောတိ၊ တသ္မာ ထေရော "အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနတ္ထ"န္တိ အာဟ။ အထ နံ အနုယုဉ္ဇန္တော အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော "ကိ° နု ခေါ အာဝုသော သီလဝိသုဒ္ဓိ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန"န္တိ ပုန ပုစ္ဆံ အာရဘိ။

၂၅၈။ ထေရောပိ သဗ္ဗပရိဝတ္တေသု တထေဝ ပဋိက္ခိပိတွာ ပရိယောသာနေ ဒေါသံ ဒဿေန္တော **သီလဝိသုဒ္ဓိံ စေ အာဝုသော**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပညပေယျာ**တိ ယဒိ ပညပေယျ။ **သဥပါဒါနံယေဝ သမာနံ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနံ ပညပေယျာ**တိ သင်္ဂဟဏဓမ္မမေဝ နိဂ္ဂဟဏဓမ္မံ သပ္ပစ္စယဓမ္မမေဝ အပ္ပစ္စယဓမ္မံ သင်္ခတဓမ္မမေဝ အသင်္ခတဓမ္မန္တိ ပညပေယျာတိ အတ္ထော။ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိယံ ပန သပ္ပစ္စယဓမ္မမေဝ အပ္ပစ္စယဓမ္မံ သင်္ခတဓမ္မမေဝ အသင်္ခတဓမ္မန္တိ ပညပေယျာတိ အယမေဝ အတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော။ **ပုထုဇ္ဇနော ဟိ အာဝုသော**တိ ဧတ္ထ ဝဋ္ဋာနုဂတော လောကိယဗာလပုထုဇ္ဇနော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သော ဟိ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလမတ္တဿာပိ အဘာဝတော သဗ္ဗသော အညတြ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ။ **တေန ဟီ**တိ ယေန ကာရဏေန ဧကစ္စေ ပဏ္ဍိတာ ဥပမာယ အတ္ထံ ဇာနန္တိ၊ တေန ကာရဏေန ဥပမံ တေ ကရိဿာမီတိ အတ္ထော။

၁-ပုစ္ဆတိ (သီ)

Sattarathavinītavaṇṇanā

259. **Satta rathavinītānī**ti vinīta-assājāniyayutte satta rathe. **Yāvadeva cittavisuddhatthā**ti āvuso ayaṁ sīlavisuddhi nāma yāvadeva cittavisuddhatthā. **Cittavisuddhatthā**ti nissakkavacanametaṁ. Ayaṁ panettha attho, yāvadeva cittavisuddhisaṅkhātā atthā, tāva ayaṁ sīlavisuddhi nāma icchitabbā. Yā pana ayaṁ cittavisuddhi, esā sīlavisuddhiyā attho, ayaṁ koṭi, idaṁ pariyosānaṁ, cittavisuddhiyaṁ ṭhitassa hi sīlavisuddhikiccaṁ kataṁ nāma hotīti. Esa nayo sabbapadesu.

Idaṁ panettha opammasaṁsandanaṁ—rājā Pasenadi Kosalo viya hi jarāmaraṇabhīruko yogāvacaro daṭṭhabbo, Sāvatthinagaraṁ viya Sakkāyanagaraṁ, Sāketanagaraṁ viya Nibbānanagaraṁ, rañño Sākete vaḍḍhi-āvahassa sīghaṁ gantvā pāpuṇitabbassa accāyikassa kiccassa uppādakālo viya yogino anabhisametānaṁ catunnaṁ ariyasaccānaṁ abhisamayakiccassa uppādakālo, satta rathavinītāni viya satta visuddhiyo, paṭhamaṁ rathavinītaṁ āruḷhakālo viya sīlavisuddhiyaṁ ṭhitakālo, paṭhamarathavinītādīhi dutiyādīni āruḷhakālo viya sīlavisuddhi-ādīhi cittavisuddhi-ādīsu ṭhitakālo, sattamena rathavinītena Sākete antepuradvāre oruyha uparipāsāde ñātimittagaṇaparivutassa surasabhojanaparibhogakālo viya yogino ñāṇadassanavisuddhiyā sabbakilese khepetvā dhammavarapāsādaṁ āruyha paropaṇṇāsakusaladhammaparivārassa nibbānārammaṇaṁ phalasamāpattiṁ appetvā nirodhasayane nisinnassa lokuttarasukhānubhavanakālo daṭṭhabbo.

Iti āyasmantaṁ Puṇṇaṁ dasakathāvatthulābhiṁ Dhammasenāpatisāriputtatthoro satta visuddhiyo pucchi. Āyasmā Puṇṇo dasa kathāvatthūni vissajjesi. Evaṁ pucchanto pana Dhammasenāpati kiṁ jānitvā pucchi, udāhu ajānitvā? Titthakusalo vā pana hutvā visayasmiṁ pucchi, udāhu atitthakusalo hutvā avisayasmiṁ? Puṇṇattheropi ca kiṁ jānitvā vissajjesi, udāhu ajānitvā? Titthakusalo vā pana hutvā visayasmiṁ vissajjesi, udāhu atitthakusalo hutvā avisayeti? Jānitvā titthakusalo hutvā visaye pucchīti hi vadamāno Dhammasenāpatiṁyeva vadeyya. Jānitvā titthakusalo hutvā visaye vissajjesīti vadamāno

သတ္တရထဝိနီတဝဏ္ဏနာ

၂၅၉။ **သတ္တ ရထဝိနီတာနီ**တိ ဝိနီတအဿာဇာနိယယုတ္တေ သတ္တ ရထေ။ **ယာဝဒေဝ စိတ္တဝိသုဒ္ဓတ္ထာ**တိ အာဝုသော အယံ သီလဝိသုဒ္ဓိ နာမ ယာဝဒေဝ စိတ္တဝိသုဒ္ဓတ္ထာ။ **စိတ္တဝိသုဒ္ဓတ္ထာ**တိ နိဿက္ကဝစနမေတံ။ အယံ ပနေတ္ထ အတ္ထော၊ ယာဝဒေဝ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိသင်္ခါတာ အတ္ထာ၊ တာဝ အယံ သီလဝိသုဒ္ဓိ နာမ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ။ ယာ ပန အယံ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ၊ ဧသာ သီလဝိသုဒ္ဓိယာ အတ္ထော၊ အယံ ကောဋိ၊ ဣဒံ ပရိယောသာနံ၊ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိယံ ဌိတဿ ဟိ သီလဝိသုဒ္ဓိကိစ္စံ ကတံ နာမ ဟောတီတိ။ ဧသ နယော သဗ္ဗပဒေသု။

ဣဒံ ပနေတ္ထ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ—ရာဇာ ပသေနဒိ ကောသလော ဝိယ ဟိ ဇရာမရဏဘီရုကော ယောဂါဝစရော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ သာဝတ္ထိနဂရံ ဝိယ သက္ကာယနဂရံ၊ သာကေတနဂရံ ဝိယ နိဗ္ဗာနနဂရံ၊ ရညော သာကေတေ ဝဍ္ဎိအာဝဟဿ သီဃံ ဂန္တွာ ပါပုဏိတဗ္ဗဿ အစ္စာယိကဿ ကိစ္စဿ ဥပ္ပါဒကာလော ဝိယ ယောဂိနော အနဘိသမေတာနံ စတုန္နံ အရိယသစ္စာနံ အဘိသမယကိစ္စဿ ဥပ္ပါဒကာလော၊ သတ္တ ရထဝိနီတာနိ ဝိယ သတ္တ ဝိသုဒ္ဓိယော၊ ပဌမံ ရထဝိနီတံ အာရုဠှကာလော ဝိယ သီလဝိသုဒ္ဓိယံ ဌိတကာလော၊ ပဌမရထဝိနီတာဒီဟိ ဒုတိယာဒီနိ အာရုဠှကာလော ဝိယ သီလဝိသုဒ္ဓိအာဒီဟိ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိအာဒီသု ဌိတကာလော၊ သတ္တမေန ရထဝိနီတေန သာကေတေ အန္တေပုရဒွါရေ ဩရုယှ ဥပရိပါသာဒေ ဉာတိမိတ္တဂဏပရိဝုတဿ သုရသဘောဇနပရိဘောဂကာလော ဝိယ ယောဂိနော ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိယာ သဗ္ဗကိလေသေ ခေပေတွာ ဓမ္မဝရပါသာဒံ အာရုယှ ပရောပဏ္ဏာသကုသလဓမ္မပရိဝါရဿ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏံ ဖလသမာပတ္တိံ အပ္ပေတွာ နိရောဓသယနေ နိသိန္နဿ လောကုတ္တရသုခါနုဘဝနကာလော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ဣတိ အာယသ္မန္တံ ပုဏ္ဏံ ဒသကထာဝတ္ထုလာဘိံ ဓမ္မသေနာပတိသာရိပုတ္တတ္ထေရော သတ္တ ဝိသုဒ္ဓိယော ပုစ္ဆိ။ အာယသ္မာ ပုဏ္ဏော ဒသ ကထာဝတ္ထူနိ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဧဝံ ပုစ္ဆန္တော ပန ဓမ္မသေနာပတိ ကိံ ဇာနိတွာ ပုစ္ဆိ, ဥဒါဟု အဇာနိတွာ? တိတ္ထကုသလော ဝါ ပန ဟုတွာ ဝိသယသ္မိံ ပုစ္ဆိ, ဥဒါဟု အတိတ္ထကုသလော ဟုတွာ အဝိသယသ္မိံ? ပုဏ္ဏတ္ထေရောပိ စ ကိံ ဇာနိတွာ ဝိဿဇ္ဇေသိ, ဥဒါဟု အဇာနိတွာ? တိတ္ထကုသလော ဝါ ပန ဟုတွာ ဝိသယသ္မိံ ဝိဿဇ္ဇေသိ, ဥဒါဟု အတိတ္ထကုသလော ဟုတွာ အဝိသယေတိ? ဇာနိတွာ တိတ္ထကုသလော ဟုတွာ ဝိသယေ ပုစ္ဆီတိ ဟိ ဝဒမာနော ဓမ္မသေနာပတိံယေဝ ဝဒေယျ။ ဇာနိတွာ တိတ္ထကုသလော ဟုတွာ ဝိသယေ ဝိဿဇ္ဇေသီတိ ဝဒမာနော

Puṇṇattheraṁyeva vadeyya. Yaṁ hi visuddhīsu saṁkhittaṁ, taṁ kathāvatthūsu vitthiṇṇaṁ. Yaṁ kathāvatthūsu saṁkhittaṁ, taṁ visuddhīsu vitthiṇṇaṁ. Tadaminā nayena veditabbaṁ.

Visuddhīsu hi ekā sīlavisuddhi cattāri kathāvatthūni hutvā āgatā appicchakathā santuṭṭhikathā asaṁsaggakathā sīlakathāti, ekā cittavisuddhi tīṇi kathāvatthūni hutvā āgatā pavivekakathā vīriyārambhakathā samādhikathāti, evaṁ tāva yaṁ visuddhīsu saṁkhittaṁ, taṁ kathāvatthūsu vitthiṇṇaṁ. Kathāvatthūsu pana ekā paññākathā pañca visuddhiyo hutvā āgatā diṭṭhivisuddhi kaṅkhāvitaraṇavisuddhi maggāmaggañāṇadassanavisuddhi paṭipadāñāṇadassanavisuddhi ñāṇadassanavisuddhīti, evaṁ yaṁ kathāvatthūsu saṁkhittaṁ, taṁ visuddhīsu vitthiṇṇaṁ, tasmā Sāriputtatthero satta visuddhiyo pucchanto na aññaṁ pucchi, dasa kathāvatthūniyeva pucchi. Puṇṇattheropi satta visuddhiyo vissajjento na aññaṁ vissajjesi, dasa kathāvatthūniyeva vissajjesīti. Iti ubhopete jānitvā titthakusalā hutvā visayeva pañhaṁ pucchiṁsu ceva vissajjesuṁ cāti veditabbo.

260. **Ko nāmo āyasmā**ti na thero tassa nāmaṁ na jānāti. Jānantoyeva pana sammodituṁ labhissāmīti pucchi. **Kathañca panāyasmantan**ti idaṁ pana thero sammodamāno āha. **Mantāṇiputto**ti Mantāṇiyā brāhmaṇiyā putto. **Yathā tan**ti ettha **tan**ti nipātamattaṁ, yathā sutavatā sāvakena byākātabbā, evameva byākatāti ayamettha saṅkhepattho. **Anumassa anumassā**ti dasa kathāvatthūni ogāhetvā anupavisitvā. **Celaṇḍupakenā**ti ettha **celaṁ** vuccati vatthaṁ, **aṇḍupakaṁ** cumbaṭakaṁ. Vatthacumbaṭakaṁ sīse katvā āyasmantaṁ tattha nisīdāpetvā pariharantāpi sabrahmacārī dassanāya labheyyuṁ, evaṁ laddhadassanampi tesaṁ lābhāyevāti aṭṭhānaparikappena abhiṇhadassanassa upāyaṁ dassesi. Evaṁ apariharantena hi pañhaṁ vā pucchitukāmena dhammaṁ vā sotukāmena “thero kattha ṭhito kattha nisinno”ti pariyesantena caritabbaṁ hoti. Evaṁ pariharantā pana icchiticchitakkhaṇeyeva sīsato oropetvā mahārahe āsane nisīdāpetvā sakkā honti pañhaṁ vā pucchituṁ dhammaṁ vā sotuṁ. Iti aṭṭhānaparikappena abhiṇhadassanassa upāyaṁ dassesi.

Sāriputtoti ca pana manti Sāriyā brāhmaṇiyā puttoti ca pana evaṁ maṁ sabrahmacārī jānanti. **Satthukappenā**ti Satthusadisena. Iti ekapadeneva

ပုဏ္ဏတ္ထေရံယေဝ ဝဒေယျ။ ယံ ဟိ ဝိသုဒ္ဓီသု သံခိတ္တံ၊ တံ ကထာဝတ္ထူသု ဝိတ္ထိဏ္ဏံ။ ယံ ကထာဝတ္ထူသု သံခိတ္တံ၊ တံ ဝိသုဒ္ဓီသု ဝိတ္ထိဏ္ဏံ။ တဒမိနာ နယေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဝိသုဒ္ဓီသု ဟိ ဧကာ သီလဝိသုဒ္ဓိ စတ္တာရိ ကထာဝတ္ထူနိ ဟုတွာ အာဂတာ အပ္ပိစ္ဆကထာ သန္တုဋ္ဌိကထာ အသံသဂ္ဂကထာ သီလကထာတိ၊ ဧကာ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ တီဏိ ကထာဝတ္ထူနိ ဟုတွာ အာဂတာ ပဝိဝေကကထာ ဝီရိယာရမ္ဘကထာ သမာဓိကထာတိ၊ ဧဝံ တာဝ ယံ ဝိသုဒ္ဓီသု သံခိတ္တံ၊ တံ ကထာဝတ္ထူသု ဝိတ္ထိဏ္ဏံ။ ကထာဝတ္ထူသု ပန ဧကာ ပညာကထာ ပဉ္စ ဝိသုဒ္ဓိယော ဟုတွာ အာဂတာ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ပဋိပဒါဉာဏဒဿန-ဝိသုဒ္ဓိ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓီတိ၊ ဧဝံ ယံ ကထာဝတ္ထူသု သံခိတ္တံ၊ တံ ဝိသုဒ္ဓီသု ဝိတ္ထိဏ္ဏံ၊ တသ္မာ သာရိပုတ္တတ္ထေရော သတ္တ ဝိသုဒ္ဓိယော ပုစ္ဆန္တော န အညံ ပုစ္ဆိ၊ ဒသ ကထာဝတ္ထူနိယေဝ ပုစ္ဆိ။ ပုဏ္ဏတ္ထေရောပိ သတ္တ ဝိသုဒ္ဓိယော ဝိဿဇ္ဇေန္တော န အညံ ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ ဒသ ကထာဝတ္ထူနိယေဝ ဝိဿဇ္ဇေသီတိ။ ဣတိ ဥဘောပေတေ ဇာနိတွာ တိတ္ထကုသလာ ဟုတွာ ဝိသယေဝ ပဉှံ ပုစ္ဆိံသု စေဝ ဝိဿဇ္ဇေသုံ စာတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၂၆၀။ **ကော နာမော အာယသ္မာ**တိ န ထေရော တဿ နာမံ န ဇာနာတိ။ ဇာနန္တောယေဝ ပန သမ္မောဒိတုံ လဘိဿာမီတိ ပုစ္ဆိ။ **ကထဉ္စ ပနာယသ္မန္တန္**တိ ဣဒံ ပန ထေရော သမ္မောဒမာနော အာဟ။ **မန္တာဏိပုတ္တော**တိ မန္တာဏိယာ ဗြာဟ္မဏိယာ ပုတ္တော။ **ယထာ တန္**တိ ဧတ္ထ **တန္**တိ နိပါတမတ္တံ၊ ယထာ သုတဝတာ သာဝကေန ဗျာကာတဗ္ဗာ၊ ဧဝမေဝ ဗျာကတာတိ အယမေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော။ **အနုမဿ အနုမဿာ**တိ ဒသ ကထာဝတ္ထူနိ ဩဂါဟေတွာ အနုပဝိသိတွာ။ **စေလဏ္ဍုပကေနာ**တိ ဧတ္ထ **စေလံ** ဝုစ္စတိ ဝတ္ထံ၊ **အဏ္ဍုပကံ** စုမ္ဗဋကံ။ ဝတ္ထစုမ္ဗဋကံ သီသေ ကတွာ အာယသ္မန္တံ တတ္ထ နိသီဒါပေတွာ ပရိဟရန္တာပိ သဗြဟ္မစာရီ ဒဿနာယ လဘေယျုံ၊ ဧဝံ လဒ္ဓဒဿနမ္ပိ တေသံ လာဘာယေဝါတိ အဋ္ဌာန-ပရိကပ္ပေန အဘိဏှဒဿနဿ ဥပါယံ ဒဿေသိ။ ဧဝံ အပရိဟရန္တေန ဟိ ပဉှံ ဝါ ပုစ္ဆိတုကာမေန ဓမ္မံ ဝါ သောတုကာမေန “ထေရော ကတ္ထ ဌိတော ကတ္ထ နိသိန္နော”တိ ပရိယေသန္တေန စရိတဗ္ဗံ ဟောတိ။ ဧဝံ ပရိဟရန္တာ ပန ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေယေဝ သီသတော ဩရောပေတွာ မဟာရဟေ အာသနေ နိသီဒါပေတွာ သက္ကာ ဟောန္တိ ပဉှံ ဝါ ပုစ္ဆိတုံ ဓမ္မံ ဝါ သောတုံ။ ဣတိ အဋ္ဌာနပရိကပ္ပေန အဘိဏှဒဿနဿ ဥပါယံ ဒဿေသိ။

သာရိပုတ္တောတိ စ ပန မန္တိ သာရိယာ ဗြာဟ္မဏိယာ ပုတ္တောတိ စ ပန ဧဝံ မံ သဗြဟ္မစာရီ ဇာနန္တိ။ **သတ္ထုကပ္ပေနာ**တိ သတ္ထုသဒိသေန။ ဣတိ ဧကပဒေနေဝ

āyasmā Puṇṇo Sāriputtattheraṁ candamaṇḍalaṁ āhacca ṭhapento viya ukkhipi. Therassa hi imasmiṁ ṭhāne ekantadhammakathikabhāvo pākaṭo ahosi. Amaccaṁ hi purohitaṁ mahantoti vadamāno rājasadisoti vadeyya, goṇaṁ hatthippamāṇoti, vāpiṁ samuddappamāṇoti, ālokaṁ candimasūriyālokappamāṇoti[1], ito paraṁ etesaṁ mahantabhāvakathā nāma natthi. Sāvakampi mahāti vadanto Satthupaṭibhāgoti vadeyya, ito paraṁ tassa mahantabhāvakathā[2] nāma natthi. Iccāyasmā Puṇṇo ekapadeneva theraṁ candamaṇḍalaṁ āhacca ṭhapento viya ukkhipi.

Ettakampi no nappaṭibhāseyyāti paṭisambhidāpattassa appaṭibhānaṁ nāma natthi. Yā panāyaṁ upamā āhaṭā, taṁ na āhareyyāma, atthameva katheyyāma. Upamā hi ajānantānaṁ āharīyatīti ayamettha adhippāyo. Aṭṭhakathāyaṁ pana idampi paṭikkhipitvā upamā nāma Buddhānampi santike āharīyati, theraṁ panesa apacāyamāno evamāhāti.

Anumassa anumassa pucchitāti dasa kathāvatthūni ogāhetvā ogāhetvā pucchitā. Kiṁ pana pañhassa pucchanaṁ bhāriyaṁ, udāhu vissajjananti. Uggahetvā pucchanaṁ no bhāriyaṁ, vissajjanaṁ pana bhāriyaṁ. Sahetukaṁ vā sakāraṇaṁ katvā pucchanampi vissajjanampi bhāriyameva. **Samanumodiṁsū**ti samacittā hutvā anumodiṁsu. Iti yathānusandhināva desanā niṭṭhitāti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Rathavinītasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Nivāpasuttavaṇṇanā

261. **Evaṁ me suta**nti Nivāpasuttaṁ. Tattha **nevāpiko**ti yo migānaṁ gahaṇatthāya araññe tiṇabījāni vapati "idaṁ tiṇaṁ khādituṁ āgate mige sukhaṁ gaṇhissāmī"ti. **Nivāpa**nti vappaṁ. **Nivutta**nti vapitaṁ[3]. **Migajātā**ti migaghaṭā. **Anupakhajjā**ti anupavisitvā. **Mucchitā**ti taṇhāmucchanāya mucchitā, taṇhāya hadayaṁ pavisitvā mucchanākāraṁ

1. Candasuriyālokappamāṇoti (Sī) 2. Mahantatā (Sī, Syā) 3. Nivapitaṁ (Sī)

အာယသ္မာ ပုဏ္ဏော သာရိပုတ္တတ္ထေရံ စန္ဒမဏ္ဍလံ အာဟစ္စ ဌပေန္တော ဝိယ ဥက္ခိပိ။ ထေရဿ ဟိ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဧကန္တဓမ္မကထိကဘာဝေါ ပါကဋော အဟောသိ။ အမစ္စံ ဟိ ပုရောဟိတံ မဟန္တောတိ ဝဒမာနော ရာဇသဒိသောတိ ဝဒေယျ၊ ဂေါဏံ ဟတ္ထိပ္ပမာဏောတိ၊ ဝါပိံ သမုဒ္ဒပ္ပမာဏောတိ၊ အာလောကံ စန္ဒိမသူရိယာလောကပ္ပမာဏောတိ[1]၊ ဣတော ပရံ ဧတေသံ မဟန္တဘာဝကထာ နာမ နတ္ထိ။ သာဝကမ္ပိ မဟာတိ ဝဒန္တော သတ္ထုပဋိဘာဂေါတိ ဝဒေယျ၊ ဣတော ပရံ တဿ မဟန္တဘာဝကထာ[2] နာမ နတ္ထိ။ ဣစ္စာယသ္မာ ပုဏ္ဏော ဧကပဒေနေဝ ထေရံ စန္ဒမဏ္ဍလံ အာဟစ္စ ဌပေန္တော ဝိယ ဥက္ခိပိ။

ဧတ္တကမ္ပိ နော နပ္ပဋိဘာသေယျာတိ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တဿ အပ္ပဋိဘာနံ နာမ နတ္ထိ။ ယာ ပနာယံ ဥပမာ အာဟဋာ၊ တံ န အာဟရေယျာမ၊ အတ္ထမေဝ ကထေယျာမ။ ဥပမာ ဟိ အဇာနန္တာနံ အာဟရီယတီတိ အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော။ အဋ္ဌကထာယံ ပန ဣဒမ္ပိ ပဋိက္ခိပိတွာ ဥပမာ နာမ ဗုဒ္ဓါနမ္ပိ သန္တိကေ အာဟရီယတိ၊ ထေရံ ပနေသ အပစာယမာနော ဧဝမာဟာတိ။

အနုမဿ အနုမဿ ပုစ္ဆိတာတိ ဒသ ကထာဝတ္ထူနိ ဩဂါဟေတွာ ဩဂါဟေတွာ ပုစ္ဆိတာ။ ကိံ ပန ပဉှဿ ပုစ္ဆနံ ဘာရိယံ၊ ဥဒါဟု ဝိဿဇ္ဇနန္တိ။ ဥဂ္ဂဟေတွာ ပုစ္ဆနံ နော ဘာရိယံ၊ ဝိဿဇ္ဇနံ ပန ဘာရိယံ။ သဟေတုကံ ဝါ သကာရဏံ ကတွာ ပုစ္ဆနမ္ပိ ဝိဿဇ္ဇနမ္ပိ ဘာရိယမေဝ။ **သမနုမောဒိံသူ**တိ သမစိတ္တာ ဟုတွာ အနုမောဒိံသု။ ဣတိ ယထာနုသန္ဓိနာဝ ဒေသနာ နိဋ္ဌိတာတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

ရထဝိနီတသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၅-နိဝါပသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၆၁။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ နိဝါပသုတ္တံ။ တတ္ထ **နေဝါပိကော**တိ ယော မိဂါနံ ဂဟဏတ္ထာယ အရညေ တိဏဗီဇာနိ ဝပတိ "ဣဒံ တိဏံ ခါဒိတုံ အာဂတေ မိဂေ သုခံ ဂဏှိဿာမီ"တိ။ **နိဝါပ**န္တိ ဝပ္ပံ။ **နိဝုတ္တ**န္တိ ဝပိတံ[3]။ **မိဂဇာတာ**တိ မိဂဃဋာ။ **အနုပခဇ္ဇာ**တိ အနုပဝိသိတွာ။ **မုစ္ဆိတာ**တိ တဏှာမုစ္ဆနာယ မုစ္ဆိတာ၊ တဏှာယ ဟဒယံ ပဝိသိတွာ မုစ္ဆနာကာရံ

၁-စန္ဒသုရိယာလောကပ္ပမာဏောတိ (သီ) ၂-မဟန္တတာ (သီ၊ သျာ) ၃-နိဝပိတံ (သီ)

pāpitāti attho. **Madaṁ āpajjissantī**ti mānamadaṁ āpajjissanti. **Pamāda**nti vissaṭṭhasatibhāvaṁ. **Yathākāmakaraṇīyā bhavissantī**ti yathā icchissāma, tathā kātabbā bhavissanti. **Imasmiṁ nivāpe**ti imasmiṁ nivāpaṭṭhāne. Ekaṁ kira nivāpatiṇaṁ nāma atthi nidāghabhaddakaṁ, taṁ yathā yathā nidāgho hoti, tathā tathā nīvāravanaṁ viya meghamālā viya ca ekagghanaṁ hoti, taṁ luddakā ekasmiṁ udakaphāsukaṭṭhāne kasitvā vapitvā vatiṁ katvā dvāraṁ yojetvā rakkhanti. Atha yadā mahānidāghe sabbatiṇāni sukkhāni honti, jivhātemanamattampi udakaṁ dullabhaṁ hoti, tadā migajātā sukkhatiṇāni ceva purāṇapaṇṇāni ca khādantā kampamānā viya vicarantā nivāpatiṇassa gandhaṁ ghāyitvā vadhabandhanādīni agaṇayitvā vatiṁ ajjhottharantā pavisanti. Tesaṁ hi nivāpatiṇaṁ ativiya piyaṁ hoti manāpaṁ. Nevāpiko te disvā dve tīṇi divasāni pamatto viya hoti, dvāraṁ vivaritvā tiṭṭhati, antonivāpaṭṭhāne tahiṁ tahiṁ udaka-āvāṭakāpi honti, migā vivaṭadvārena pavisitvā khāditamattakaṁ pivitamattakameva katvā pakkamanti, punadivase kiñci na karontīti kaṇṇe cālayamānā khāditvā pivitvā ataramānā gacchanti, punadivase koci kiñci kattā natthīti yāvadatthaṁ khāditvā pivitvā maṇḍalagumbaṁ pavisitvā nipajjanti. Luddakā tesaṁ pamattabhāvaṁ jānitvā dvāraṁ pidhāya samparivāretvā koṭito paṭṭhāya koṭṭetvā gacchanti, evaṁ te tasmiṁ nivāpe nevāpikassa yathākāmakaraṇīyā bhavanti.

262. **Tatra bhikkhave**ti bhikkhave tesu migajātesu. **Paṭhamā migajātā**ti migajātā paṭhamadutiyā nāma natthi. Bhagavā pana āgatapaṭipāṭivasena kappetvā paṭhamā dutiyā tatiyā catutthāti nāmaṁ āropetvā dassesi. **Iddhānubhāvā**ti yathākāmaṁ kattabbabhāvato, vasībhāvoyeva hi ettha iddhīti ca ānubhāvoti ca adhippeto.

263. **Bhayabhogā**ti bhayena bhogato. **Balavīriya**nti aparāparaṁ sañcaraṇavāyodhātu, sā parihāyīti attho.

264. **Upanissāya āsayaṁ kappeyyāmā**ti anto nipajjitvā khādantānampi bhayameva, bāhirato āgantvā khādantānampi bhayameva, mayaṁ pana amuṁ nivāpaṭṭhānaṁ nissāya ekamante āsayaṁ kappeyyāmāti cintayiṁsu.

ပါပိတာတိ အတ္ထော။ **မဒံ အာပဇ္ဇိဿန္တီ**တိ မာနမဒံ အာပဇ္ဇိဿန္တိ။ **ပမာဒ**န္တိ ဝိဿဋ္ဌသတိဘာဝံ။ **ယထာကာမကရဏီယာ ဘဝိဿန္တီ**တိ ယထာ ဣစ္ဆိဿာမ၊ တထာ ကာတဗ္ဗာ ဘဝိဿန္တိ။ **ဣမသ္မိံ နိဝါပေ**တိ ဣမသ္မိံ နိဝါပဋ္ဌာနေ။ ဧကံ ကိရ နိဝါပတိဏံ နာမ အတ္ထိ နိဒါဃဘဒ္ဒကံ၊ တံ ယထာ ယထာ နိဒါဃော ဟောတိ၊ တထာ တထာ နီဝါရဝနံ ဝိယ မေဃမာလာ ဝိယ စ ဧကဂ္ဃနံ ဟောတိ၊ တံ လုဒ္ဒကာ ဧကသ္မိံ ဥဒကဖာသုကဋ္ဌာနေ ကသိတွာ ဝပိတွာ ဝတိံ ကတွာ ဒွါရံ ယောဇေတွာ ရက္ခန္တိ။ အထ ယဒါ မဟာနိဒါဃေ သဗ္ဗတိဏာနိ သုက္ခာနိ ဟောန္တိ၊ ဇိဝှါတေမနမတ္တမ္ပိ ဥဒကံ ဒုလ္လဘံ ဟောတိ၊ တဒါ မိဂဇာတာ သုက္ခတိဏာနိ စေဝ ပုရာဏပဏ္ဏာနိ စ ခါဒန္တာ ကမ္ပမာနာ ဝိယ ဝိစရန္တာ နိဝါပတိဏဿ ဂန္ဓံ ဃာယိတွာ ဝဓဗန္ဓနာဒီနိ အဂဏယိတွာ ဝတိံ အဇ္ဈောတ္ထရန္တာ ပဝိသန္တိ။ တေသံ ဟိ နိဝါပတိဏံ အတိဝိယ ပိယံ ဟောတိ မနာပံ။ နေဝါပိကော တေ ဒိသွာ ဒွေ တီဏိ ဒိဝသာနိ ပမတ္တော ဝိယ ဟောတိ၊ ဒွါရံ ဝိဝရိတွာ တိဋ္ဌတိ၊ အန္တောနိဝါပဋ္ဌာနေ တဟိံ တဟိံ ဥဒကအာဝါဋကာပိ ဟောန္တိ၊ မိဂါ ဝိဝဋဒွါရေန ပဝိသိတွာ ခါဒိတမတ္တကံ ပိဝိတမတ္တကမေဝ ကတွာ ပက္ကမန္တိ၊ ပုနဒိဝသေ ကိဉ္စိ န ကရောန္တီတိ ကဏ္ဏေ စာလယမာနာ ခါဒိတွာ ပိဝိတွာ အတရမာနာ ဂစ္ဆန္တိ၊ ပုနဒိဝသေ ကောစိ ကိဉ္စိ ကတ္တာ နတ္ထီတိ ယာဝဒတ္ထံ ခါဒိတွာ ပိဝိတွာ မဏ္ဍလဂုမ္ဗံ ပဝိသိတွာ နိပဇ္ဇန္တိ။ လုဒ္ဒကာ တေသံ ပမတ္တဘာဝံ ဇာနိတွာ ဒွါရံ ပိဓာယ သမ္ပရိဝါရေတွာ ကောဋိတော ပဋ္ဌာယ ကောဋ္ဋေတွာ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧဝံ တေ တသ္မိံ နိဝါပေ နေဝါပိကဿ ယထာကာမကရဏီယာ ဘဝန္တိ။

၂၆၂။ **တတြ ဘိက္ခဝေ**တိ ဘိက္ခဝေ တေသု မိဂဇာတေသု။ **ပဌမာ မိဂဇာတာ**တိ မိဂဇာတာ ပဌမဒုတိယာ နာမ နတ္ထိ။ ဘဂဝါ ပန အာဂတပဋိပါဋိဝသေန ကပ္ပေတွာ ပဌမာ ဒုတိယာ တတိယာ စတုတ္ထာတိ နာမံ အာရောပေတွာ ဒဿေသိ။ **ဣဒ္ဓါနုဘာဝါ**တိ ယထာကာမံ ကတ္တဗ္ဗဘာဝတော၊ ဝသီဘာဝေါယေဝ ဟိ ဧတ္ထ ဣဒ္ဓီတိ စ အာနုဘာဝေါတိ စ အဓိပ္ပေတော။

၂၆၃။ **ဘယဘောဂါ**တိ ဘယေန ဘောဂတော။ **ဗလဝီရိယ**န္တိ အပရာပရံ သဉ္စရဏဝါယောဓာတု၊ သာ ပရိဟာယီတိ အတ္ထော။

၂၆၄။ **ဥပနိဿာယ အာသယံ ကပ္ပေယျာမာ**တိ အန္တော နိပဇ္ဇိတွာ ခါဒန္တာနမ္ပိ ဘယမေဝ၊ ဗာဟိရတော အာဂန္တွာ ခါဒန္တာနမ္ပိ ဘယမေဝ၊ မယံ ပန အမုံ နိဝါပဋ္ဌာနံ နိဿာယ ဧကမန္တေ အာသယံ ကပ္ပေယျာမာတိ စိန္တယိံသု။

Upanissāya āsayaṁ kappayiṁsūti luddakā nāma na sabbakālaṁ appamattā honti. Mayaṁ tattha tattha maṇḍalagumbesu ceva vatipādesu ca nipajjitvā etesu mukhadhovanatthaṁ vā āhārakiccakaraṇatthaṁ vā pakkantesu nivāpavatthuṁ pavisitvā khāditamattaṁ katvā amhākaṁ vasanaṭṭhānaṁ pavisissāmati nivāpavatthuṁ upanissāya gahanesu gumbavatipādādīsu āsayaṁ kappayiṁsu. **Bhuñjiṁsū**ti vuttanayena luddakānaṁ pamādakālaṁ ñatvā sīghaṁ sīghaṁ pavisitvā bhuñjiṁsu. **Ketabino**ti sikkhitakerāṭikā. **Iddhimantā**ti iddhimanto viya. **Parajanā**ti yakkhā. Ime na migajātāti. **Āgatiṁ vā gatiṁ vā**ti iminā nāma ṭhānena āgacchanti, amutra gacchantīti idaṁ nesaṁ na jānāma. **Daṇḍavākarāhī**ti[1] daṇḍavākarajālehi. **Samantā sappadesaṁ anuparivāresu**nti atimāyāvino ete, na dūraṁ gamissanti, santikeyeva nipannā bhavissantīti nivāpakkhettassa samantā sappadesaṁ mahantaṁ okāsaṁ anuparivāresuṁ. **Addasaṁsū**ti evaṁ parivāretvā vākarajālaṁ samantato cāletvā olokentā addasaṁsu. **Yattha te**ti yasmiṁ ṭhāne te gāhaṁ agamaṁsu, taṁ ṭhānaṁ addasaṁsūti attho.

265. **Yaṁnūna mayaṁ yattha agatī**ti te kira evaṁ cintayiṁsu "anto nipajjitvā anto khādantānampi bhayameva, bāhirato āgantvā khādantānampi santike vasitvā khādantānampi bhayameva, tepi hi vākarajālena parikkhipitvā gahitāyevā"ti, tena tesaṁ etadahosi "yaṁnūna mayaṁ yattha nevāpikassa ca nevāpikaparisāya ca agati avisayo, tattha tattha seyyaṁ kappeyyāmā"ti. **Aññe ghaṭṭessantī**ti tato tato dūrataravāsino aññe ghaṭṭessanti. **Te ghaṭṭitā aññe**ti tepi ghaṭṭitā aññe tato dūrataravāsino ghaṭṭessanti. **Evaṁ imaṁ nivāpaṁ nivuttaṁ sabbaso migajātā parimuccissantī**ti evaṁ imaṁ amhehi nivuttaṁ nivāpaṁ sabbe migaghaṭā migasaṁghā vissajjessanti pariccajissanti. **Ajjhupekkheyyāmā**ti tesaṁ gahaṇe abyāvaṭā[2] bhaveyyāmāti, yathā tathā āgacchantesu hi taruṇapotako vā mahallako vā dubbalo vā yūthaparihīno vā sakkā honti laddhuṁ, anāgacchantesu kiñci natthi. **Ajjhupekkhiṁsu kho bhikkhave**ti evaṁ cintetvā abyāvaṭāva ahesuṁ.

1. Daṇḍavāgurāhīti (Syā, Ka)   2. Avāvaṭā (Ka)

ဥပနိဿာယ အာသယံ ကပ္ပယိံသူတိ လုဒ္ဒကာ နာမ န သဗ္ဗကာလံ အပ္ပမတ္တာ ဟောန္တိ။ မယံ တတ္ထ တတ္ထ မဏ္ဍလဂုမ္ဗေသု စေဝ ဝတိပါဒေသု စ နိပဇ္ဇိတွာ ဧတေသု မုခဓောဝနတ္ထံ ဝါ အာဟာရကိစ္စကရဏတ္ထံ ဝါ ပက္ကန္တေသု နိဝါပဝတ္ထုံ ပဝိသိတွာ ခါဒိတမတ္တံ ကတွာ အမှာကံ ဝသနဋ္ဌာနံ ပဝိသိဿာမာတိ နိဝါပဝတ္ထုံ ဥပနိဿာယ ဂဟနေသု ဂုမ္ဗဝတိပါဒါဒီသု အာသယံ ကပ္ပယိံသု။ **ဘုဉ္ဇိံသူ**တိ ဝုတ္တနယေန လုဒ္ဒကာနံ ပမာဒကာလံ ဉတွာ သီဃံ သီဃံ ပဝိသိတွာ ဘုဉ္ဇိံသု။ **ကေတဗိနော**တိ သိက္ခိတကေရာဋိကာ။ **ဣဒ္ဓိမန္တာ**တိ ဣဒ္ဓိမန္တော ဝိယ။ **ပရဇနာ**တိ ယက္ခာ။ ဣမေ န မိဂဇာတာတိ။ **အာဂတိံ ဝါ ဂတိံ ဝါ**တိ ဣမိနာ နာမ ဌာနေန အာဂစ္ဆန္တိ၊ အမုတြ ဂစ္ဆန္တီတိ ဣဒံ နေသံ န ဇာနာမ။ **ဒဏ္ဍဝါကရာဟီ**တိ[1] ဒဏ္ဍဝါကရဇာလေဟိ။ **သမန္တာ သပ္ပဒေသံ အနုပရိဝါရေသု**န္တိ အတိမာယာဝိနော ဧတေ၊ န ဒူရံ ဂမိဿန္တိ၊ သန္တိကေယေဝ နိပန္နာ ဘဝိဿန္တီတိ နိဝါပက္ခေတ္တဿ သမန္တာ သပ္ပဒေသံ မဟန္တံ ဩကာသံ အနုပရိဝါရေသုံ။ **အဒ္ဒသံသူ**တိ ဧဝံ ပရိဝါရေတွာ ဝါကရဇာလံ သမန္တတော စာလေတွာ ဩလောကေန္တာ အဒ္ဒသံသု။ **ယတ္ထ တေ**တိ ယသ္မိံ ဌာနေ တေ ဂါဟံ အဂမံသု၊ တံ ဌာနံ အဒ္ဒသံသူတိ အတ္ထော။

၂၆၅။ **ယံနူန မယံ ယတ္ထ အဂတီ**တိ တေ ကိရ ဧဝံ စိန္တယိံသု "အန္တော နိပဇ္ဇိတွာ အန္တော ခါဒန္တာနမ္ပိ ဘယမေဝ၊ ဗာဟိရတော အာဂန္တွာ ခါဒန္တာနမ္ပိ သန္တိကေ ဝသိတွာ ခါဒန္တာနမ္ပိ ဘယမေဝ၊ တေပိ ဟိ ဝါကရဇာလေန ပရိက္ခိပိတွာ ဂဟိတာယေဝါ"တိ၊ တေန တေသံ ဧတဒဟောသိ "ယံနူန မယံ ယတ္ထ နေဝါပိကဿ စ နေဝါပိကပရိသာယ စ အဂတိ အဝိသယော၊ တတ္ထ တတ္ထ သေယျံ ကပ္ပေယျာမာ"တိ။ **အညေ ဃဋ္ဋေဿန္တီ**တိ တတော တတော ဒူရတရဝါသိနော အညေ ဃဋ္ဋေဿန္တိ။ **တေ ဃဋ္ဋိတာ အညေ**တိ တေပိ ဃဋ္ဋိတာ အညေ တတော ဒူရတရဝါသိနော ဃဋ္ဋေဿန္တိ။ **ဧဝံ ဣမံ နိဝါပံ နိဝုတ္တံ သဗ္ဗသော မိဂဇာတာ ပရိမုစ္စိဿန္တီ**တိ ဧဝံ ဣမံ အမှေဟိ နိဝုတ္တံ နိဝါပံ သဗ္ဗေ မိဂဃဋာ မိဂသံဃာ ဝိဿဇ္ဇေဿန္တိ ပရိစ္စဇိဿန္တိ။ **အဇ္ဈုပေက္ခေယျာမာ**တိ တေသံ ဂဟဏေ အဗျာဝဋာ[2] ဘဝေယျာမာတိ၊ ယထာ တထာ အာဂစ္ဆန္တေသု ဟိ တရုဏပေါတကော ဝါ မဟလ္လကော ဝါ ဒုဗ္ဗလော ဝါ ယူထပရိဟီနော ဝါ သက္ကာ ဟောန္တိ လဒ္ဓုံ၊ အနာဂစ္ဆန္တေသု ကိဉ္စိ နတ္ထိ။ **အဇ္ဈုပေက္ခိံသု ခေါ ဘိက္ခဝေ**တိ ဧဝံ စိန္တေတွာ အဗျာဝဋာဝ အဟေသုံ။

၁-ဒဏ္ဍဝါဂုရာဟီတိ (သျာ၊ က)   ၂-အဝါဝဋာ (က)

267. **Amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ mārassa amūni ca lokāmisānī**ti ettha nivāpoti vā lokāmisānīti vā vaṭṭāmisabhūtānaṁ pañcannaṁ kāmaguṇānametaṁ adhivacanaṁ. Māro na ca bījāni viya kāmaguṇe vapento āhiṇḍati, kāmaguṇagiddhānaṁ pana upari vasaṁ vatteti, tasmā kāmaguṇā mārassa nivāpā nāma honti. Tena vuttaṁ “amuṁ nivāpaṁ nivuttaṁ mārassā”ti. **Na parimucciṁsu mārassa iddhānubhāvā**ti mārassa vasaṁ gatā ahesuṁ yathākāmakaraṇīyā. Ayaṁ saputtabhariyapabbajjāya āgata-upamā.

268. **Cetovimutti parihāyī**ti ettha **cetovimutti** nāma araññe vasissāmāti uppanna-ajjhāsayo, so parihāyīti attho. **Tathūpame ahaṁ ime dutiye**ti ayaṁ brāhmaṇadhammikapabbajjāya upamā. Brāhmaṇā hi aṭṭhacattālīsavassāni komārabrahmacariyaṁ caritvā vaṭṭupacchedabhayena paveṇiṁ ghaṭayissāmāti dhanaṁ pariyesitvā bhariyaṁ gahetvā agāramajjhe vasantā ekasmiṁ putte jāte “amhākaṁ putto jāto[1] vaṭṭaṁ na ucchinnaṁ paveṇi ghaṭitā”ti puna nikkhamitvā pabbajanti vā tameva vā sa’kalattavāsaṁ[2] vasanti.

269. **Evaṁ hi te bhikkhave tatiyāpi samaṇabrāhmaṇā na parimucciṁsū**ti purimā viya tepi mārassa iddhānubhāvā na mucciṁsu, yathākāmakaraṇīyāva ahesuṁ. Kiṁ pana te akaṁsūti. Gāmanigamarājadhāniyo osaritvā tesu tesu ārāma-uyyānaṭṭhānesu assamaṁ māpetvā nivasantā kuladārake hatthi-assarathasippādīni nānappakārāni sippāni sikkhāpesuṁ. Iti te vākarajālena tatiyā migajātā viya mārassa pāpimato diṭṭhijālena parikkhipitvā yathākāmakaraṇīyā ahesuṁ.

270. **Tathūpame ahaṁ ime catutthe**ti ayaṁ imassa sāsanassa upamā āhaṭā.

271. **Andhamakāsi māran**ti na mārassa akkhīni bhindi, vipassanāpādakajjhānaṁ samāpannassa pana bhikkhuno imaṁ nāma ārammaṇaṁ nissāya cittaṁ vattatīti māro passituṁ na sakkoti. Tena vuttaṁ “andhamakāsi māran”ti. **Apadaṁ vadhitvā māracakkhun**ti teneva pariyāyena yathā mārassa cakkhu

---

1. Amhe sampatvā (Sī), amhākaṁ puttā (Ka)
2. Sakalaṁ taṁ (Syā), sakalantaṁ vāsaṁ (Ka)

၂၆၇။ **အမုံ နိဝါပံ နိဝုတ္တံ မာရဿ အမူနိ စ လောကာမိသာနီ**တိ ဧတ္ထ နိဝါပေါတိ ဝါ လောကာမိသာနီတိ ဝါ ဝဋ္ဋာမိသဘူတာနံ ပဉ္စန္နံ ကာမဂုဏာနမေတံ အဓိဝစနံ။ မာရော န စ ဗီဇာနိ ဝိယ ကာမဂုဏေ ဝပေန္တော အာဟိဏ္ဍတိ၊ ကာမဂုဏဂိဒ္ဓါနံ ပန ဥပရိ ဝသံ ဝတ္တေတိ၊ တသ္မာ ကာမဂုဏာ မာရဿ နိဝါပါ နာမ ဟောန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ “အမုံ နိဝါပံ နိဝုတ္တံ မာရဿာ”တိ။ **န ပရိမုစ္စိံသု မာရဿ ဣဒ္ဓါနုဘာဝါ**တိ မာရဿ ဝသံ ဂတာ အဟေသုံ ယထာကာမကရဏီယာ။ အယံ သပုတ္တဘရိယပဗ္ဗဇ္ဇာယ အာဂတဥပမာ။

၂၆၈။ **စေတောဝိမုတ္တိ ပရိဟာယီ**တိ ဧတ္ထ **စေတောဝိမုတ္တိ** နာမ အရညေ ဝသိဿာမာတိ ဥပ္ပန္နအဇ္ဈာသယော၊ သော ပရိဟာယီတိ အတ္ထော။ **တထူပမေ အဟံ ဣမေ ဒုတိယေ**တိ အယံ ဗြာဟ္မဏဓမ္မိကပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဥပမာ။ ဗြာဟ္မဏာ ဟိ အဋ္ဌစတ္တာလီသဝဿာနိ ကောမာရဗြဟ္မစရိယံ စရိတွာ ဝဋ္ဋုပစ္ဆေဒဘယေန ပဝေဏိံ ဃဋယိဿာမာတိ ဓနံ ပရိယေသိတွာ ဘရိယံ ဂဟေတွာ အဂါရမဇ္ဈေ ဝသန္တာ ဧကသ္မိံ ပုတ္တေ ဇာတေ “အမှာကံ ပုတ္တော ဇာတော[1] ဝဋ္ဋံ န ဥစ္ဆိန္နံ ပဝေဏိ ဃဋိတာ”တိ ပုန နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇန္တိ ဝါ တမေဝ ဝါ သ’ကလတ္တဝါသံ[2] ဝသန္တိ။

၂၆၉။ **ဧဝံ ဟိ တေ ဘိက္ခဝေ တတိယာပိ သမဏဗြာဟ္မဏာ န ပရိမုစ္စိံသူ**တိ ပုရိမာ ဝိယ တေပိ မာရဿ ဣဒ္ဓါနုဘာဝါ န မုစ္စိံသု၊ ယထာကာမကရဏီယာဝ အဟေသုံ။ ကိံ ပန တေ အကံသူတိ။ ဂါမနိဂမရာဇဓာနိယော ဩသရိတွာ တေသု တေသု အာရာမဥယျာနဋ္ဌာနေသု အဿမံ မာပေတွာ နိဝသန္တာ ကုလဒါရကေ ဟတ္ထိအဿရထသိပ္ပါဒီနိ နာနပ္ပကာရာနိ သိပ္ပါနိ သိက္ခာပေသုံ။ ဣတိ တေ ဝါကရဇာလေန တတိယာ မိဂဇာတာ ဝိယ မာရဿ ပါပိမတော ဒိဋ္ဌိဇာလေန ပရိက္ခိပိတွာ ယထာကာမကရဏီယာ အဟေသုံ။

၂၇၀။ **တထူပမေ အဟံ ဣမေ စတုတ္ထေ**တိ အယံ ဣမဿ သာသနဿ ဥပမာ အာဟဋာ။

၂၇၁။ **အန္ဓမကာသိ မာရ**န္တိ န မာရဿ အက္ခီနိ ဘိန္ဒိ၊ ဝိပဿနာပါဒကဇ္ဈာနံ သမာပန္နဿ ပန ဘိက္ခုနော ဣမံ နာမ အာရမ္မဏံ နိဿာယ စိတ္တံ ဝတ္တတီတိ မာရော ပဿိတုံ န သက္ကောတိ။ တေန ဝုတ္တံ “အန္ဓမကာသိ မာရ”န္တိ။ **အပဒံ ဝဓိတွာ မာရစက္ခု**န္တိ တေနေဝ ပရိယာယေန ယထာ မာရဿ စက္ခု

၁-အမှေ သမ္ပတွာ (သီ)၊ အမှာကံ ပုတ္တာ (က) ၂-သကလံ တံ (သျာ)၊ သကလန္တံ ဝါသံ (က)

apadaṁ hoti nippadaṁ appatiṭṭhaṁ nirārammaṇaṁ, evaṁ vadhitvāti attho. **Adassanaṁ gato pāpimato**ti teneva pariyāyena mārassa pāpimato adassanaṁ gato. Na hi so attano maṁsacakkhunā tassa vipassanāpādakajjhānaṁ samāpannassa bhikkhuno ñāṇasarīraṁ daṭṭhuṁ sakkoti. **Paññāya cassa disvā āsavā parikkhīṇā hontī**ti maggapaññāya cattāri ariyasaccāni disvā cattāro āsavā parikkhīṇā honti. **Tiṇṇo loke visattikan**ti loke sattavisattabhāvena visattikāti evaṁ saṅkhaṁ gataṁ. Atha vā "visattikāti kenaṭṭhena visattikā. Visatāti visattikā, visaṭāti visattikā, vipulāti visattikā, visālāti visattikā, visamāti visattikā, visakkatīti visattikā, visaṁ haratīti visattikā, visaṁvādikāti visattikā, visamūlāti visattikā, visaphalāti visattikā, visaparibhogāti visattikā, visālā vā pana sā taṇhā rūpe sadde gandhe rase phoṭṭhabbe"ti[1] visattikā. Evaṁ visattikāti saṅkhaṁ gataṁ taṇhaṁ tiṇṇo nittiṇṇo uttiṇṇo. Tena vuccati "tiṇṇo loke visattikan"ti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Nivāpasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Pāsarāsisuttavaṇṇanā

272. **Evaṁ me sutan**ti Pāsarāsisuttaṁ. Tattha **sādhu mayaṁ āvuso**ti āyācantā bhaṇanti. Ete kira pañcasatā bhikkhū janapadavāsino "Dasabalaṁ passissāmā"ti Sāvatthiṁ anuppattā. Satthudassanaṁ pana etehi laddhaṁ, dhammiṁ kathaṁ na tāva suṇanti, te Satthugāravena "amhākaṁ bhante dhammakathaṁ kathethā"ti vattuṁ na sakkonti, Buddhā hi garū honti, ekacāriko sīho migarājā viya, pabhinnakuñjaro viya, phaṇakata-āsīviso viya, mahā-aggikkhandho viya durāsadā. Vuttampi cetaṁ—

"Āsīviso yathā ghoro, migarājāva kesarī.
Nāgova kuñjaro dantī, evaṁ Buddhā durāsadā"ti.

---

1. Khu 7. 7; Khu 8. 76, 242 piṭṭhesu.

အပဒံ ဟောတိ နိပ္ပဒံ အပ္ပတိဋ္ဌံ နိရာရမ္မဏံ၊ ဧဝံ ဝဓိတွာတိ အတ္ထော။ **အဒဿနံ ဂတော ပါပိမတော**တိ တေနေဝ ပရိယာယေန မာရဿ ပါပိမတော အဒဿနံ ဂတော။ န ဟိ သော အတ္တနော မံသစက္ခုနာ တဿ ဝိပဿနာပါဒကဈာနံ သမာပန္နဿ ဘိက္ခုနော ဉာဏသရီရံ ဒဋ္ဌုံ သက္ကောတိ။ **ပညာယ စဿ ဒိသွာ အာသဝါ ပရိက္ခီဏာ ဟောန္တီ**တိ မဂ္ဂပညာယ စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ ဒိသွာ စတ္တာရော အာသဝါ ပရိက္ခီဏာ ဟောန္တိ။ **တိဏ္ဏော လောကေ ဝိသတ္တိက**န္တိ လောကေ သတ္တဝိသတ္တဘာဝေန ဝိသတ္တိကာတိ ဧဝံ သင်္ခံ ဂတံ။ အထ ဝါ "ဝိသတ္တိကာတိ ကေနဋ္ဌေန ဝိသတ္တိကာ။ ဝိသတာတိ ဝိသတ္တိကာ၊ ဝိသဋာတိ ဝိသတ္တိကာ၊ ဝိပုလာတိ ဝိသတ္တိကာ၊ ဝိသာလာတိ ဝိသတ္တိကာ၊ ဝိသမာတိ ဝိသတ္တိကာ၊ ဝိသက္ကတီတိ ဝိသတ္တိကာ၊ ဝိသံ ဟရတီတိ ဝိသတ္တိကာ၊ ဝိသံဝါဒိကာတိ ဝိသတ္တိကာ၊ ဝိသမူလာတိ ဝိသတ္တိကာ၊ ဝိသဖလာတိ ဝိသတ္တိကာ၊ ဝိသပရိဘောဂါတိ ဝိသတ္တိကာ၊ ဝိသာလာ ဝါ ပန သာ တဏှာ ရူပေ သဒ္ဒေ ဂန္ဓေ ရသေ ဖောဋ္ဌဗ္ဗေ"တိ[၁] ဝိသတ္တိကာ။ ဧဝံ ဝိသတ္တိကာတိ သင်္ခံ ဂတံ တဏှံ တိဏ္ဏော နိတ္တိဏ္ဏော ဥတ္တိဏ္ဏော။ တေန ဝုစ္စတိ "တိဏ္ဏော လောကေ ဝိသတ္တိက"န္တိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

နိဝါပသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၆-ပါသရာသိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၇၂။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ ပါသရာသိသုတ္တံ။ တတ္ထ **သာဓု မယံ အာဝုသော**တိ အာယာစန္တာ ဘဏန္တိ။ ဧတေ ကိရ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ ဇာနပဒဝါသိနော "ဒသဗလံ ပဿိဿာမာ"တိ သာဝတ္ထိံ အနုပ္ပတ္တာ။ သတ္ထုဒဿနံ ပန ဧတေဟိ လဒ္ဓံ၊ ဓမ္မိံ ကထံ န တာဝ သုဏန္တိ၊ တေ သတ္ထုဂါရဝေန "အမှာကံ ဘန္တေ ဓမ္မကထံ ကထေထာ"တိ ဝတ္တုံ န သက္ကောန္တိ၊ ဗုဒ္ဓါ ဟိ ဂရူ ဟောန္တိ၊ ဧကစာရိကော သီဟော မိဂရာဇာ ဝိယ, ပဘိန္နကုဉ္ဇရော ဝိယ, ဖဏကတအာသီဝိသော ဝိယ, မဟာအဂ္ဂိက္ခန္ဓော ဝိယ စ ဒုရာသဒါ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

"အာသီဝိသော ယထာ ဃောရော၊ မိဂရာဇာဝ ကေသရီ။
နာဂေါဝ ကုဉ္ဇရော ဒန္တီ၊ ဧဝံ ဗုဒ္ဓါ ဒုရာသဒါ"တိ။

၁-ခု ၇-၇၊ ခု ၈-၇၆-၂၄၂-ပိဋ္ဌေသု။

Evaṁ durāsadaṁ Satthāraṁ te bhikkhū sayaṁ yācituṁ asakkontā āyasmantaṁ Ānandaṁ yācamānā “sādhu mayaṁ āvuso”ti āhaṁsu.

Appeva nāmāti api nāma labheyyātha. Kasmā pana thero te bhikkhū “Rammakassa brāhmaṇassa assamaṁ upasaṅkameyyāthā”ti āha? Pākaṭakiriyatāya. Dasabalassa hi kiriyā therassa pākaṭā hoti, jānāti thero “ajja Satthā Jetavane vasitvā Pubbārāme divāvihāraṁ karissati, ajja Pubbārāme vasitvā Jetavane divāvihāraṁ karissati, ajja ekakova piṇḍāya pavisissati, ajja bhikkhusaṁghaparivuto imasmiṁ kāle janapadacārikaṁ nikkhamissatī”ti. Kiṁ panassa evaṁ jānanatthaṁ cetopariyañāṇaṁ atthīti. Natthi. Anumānabuddhiyā pana katakiriyāya nayaggāhena jānāti. Yaṁ hi divasaṁ Bhagavā Jetavane vasitvā Pubbārāme divāvihāraṁ kātukāmo hoti, tadā senāsanaparikkhārabhaṇḍānaṁ paṭisāmanākāraṁ dasseti, thero sammajjanisaṅkārachaḍḍanakādīni paṭisāmeti. Pubbārāme vasitvā Jetavanaṁ divāvihārāya āgamanakālepi eseva nayo.

Yadā pana ekako piṇḍāya pavisitukāmo hoti, tadā pātova sarīrapaṭijagganaṁ katvā Gandhakuṭiṁ pavisitvā dvāraṁ pidhāya phalasamāpattiṁ appetvā nisīdati. Thero “ajja Bhagavā bodhaneyyabandhavaṁ disvā nisinno”ti tāya saññāya ñatvā “ajja āvuso Bhagavā ekako pavisitukāmo, tumhe bhikkhācārasajjā hothā”ti bhikkhūnaṁ saññaṁ deti. Yadā pana bhikkhusaṁghaparivāro pavisitukāmo hoti, tadā Gandhakuṭidvāraṁ upaḍḍhapidahitaṁ katvā phalasamāpattiṁ appetvā nisīdati, thero tāya saññāya ñatvā pattacīvaraggahaṇatthāya bhikkhūnaṁ saññaṁ deti. Yadā janapadacārikaṁ nikkhamitukāmo hoti, tadā ekaṁ dve ālope atirekaṁ bhuñjati, sabbakālaṁ caṅkamanañcāruyha aparāparaṁ caṅkamati, thero tāya saññāya ñatvā “Bhagavā āvuso janapadacārikaṁ caritukāmo, tumhākaṁ kattabbaṁ karothā”ti bhikkhūnaṁ saññaṁ deti.

Bhagavā paṭhamabodhiyaṁ vīsati vassāni anibaddhavāso ahosi, pacchā pañcavīsati vassāni abbokiṇṇaṁ Sāvatthiṁyeva upanissāya vasanto

ဧဝံ ဒုရာသဒံ သတ္ထာရံ တေ ဘိက္ခူ သယံ ယာစိတုံ အသက္ကောန္တာ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ ယာစမာနာ “သာဓု မယံ အာဝုသော”တိ အာဟံသု။

အပ္ပေဝ နာမာတိ အပိ နာမ လဘေယျာထ။ ကသ္မာ ပန ထေရော တေ ဘိက္ခူ “ရမ္မကဿ ဗြာဟ္မဏဿ အဿမံ ဥပသင်္ကမေယျာထာ”တိ အာဟ? ပါကဋကိရိယတာယ။ ဒသဗလဿ ဟိ ကိရိယာ ထေရဿ ပါကဋာ ဟောတိ၊ ဇာနာတိ ထေရော “အဇ္ဇ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝသိတွာ ပုဗ္ဗာရာမေ ဒိဝါဝိဟာရံ ကရိဿတိ၊ အဇ္ဇ ပုဗ္ဗာရာမေ ဝသိတွာ ဇေတဝနေ ဒိဝါဝိဟာရံ ကရိဿတိ၊ အဇ္ဇ ဧကကောဝ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိဿတိ၊ အဇ္ဇ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဣမသ္မိံ ကာလေ ဇနပဒစာရိကံ နိက္ခမိဿတီ”တိ။ ကိံ ပနဿ ဧဝံ ဇာနနတ္ထံ စေတောပရိယဉာဏံ အတ္ထီတိ။ နတ္ထိ။ အနုမာနဗုဒ္ဓိယာ ပန ကတကိရိယာယ နယဂ္ဂါဟေန ဇာနာတိ။ ယံ ဟိ ဒိဝသံ ဘဂဝါ ဇေတဝနေ ဝသိတွာ ပုဗ္ဗာရာမေ ဒိဝါဝိဟာရံ ကာတုကာမော ဟောတိ၊ တဒါ သေနာသနပရိက္ခာရဘဏ္ဍာနံ ပဋိသာမနာကာရံ ဒဿေတိ၊ ထေရော သမ္မဇ္ဇနိသင်္ကာရဆဍ္ဍနကာဒီနိ ပဋိသာမေတိ။ ပုဗ္ဗာရာမေ ဝသိတွာ ဇေတဝနံ ဒိဝါဝိဟာရာယ အာဂမနကာလေပိ ဧသေဝ နယော။

ယဒါ ပန ဧကကော ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိတုကာမော ဟောတိ၊ တဒါ ပါတောဝ သရီရပဋိဇဂ္ဂနံ ကတွာ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသိတွာ ဒွါရံ ပိဓာယ ဖလသမာပတ္တိံ အပ္ပေတွာ နိသီဒတိ။ ထေရော “အဇ္ဇ ဘဂဝါ ဗောဓနေယျဗန္ဓဝံ ဒိသွာ နိသိန္နော”တိ တာယ သညာယ ဉတွာ “အဇ္ဇ အာဝုသော ဘဂဝါ ဧကကော ပဝိသိတုကာမော၊ တုမှေ ဘိက္ခာစာရသဇ္ဇာ ဟောထာ”တိ ဘိက္ခူနံ သညံ ဒေတိ။ ယဒါ ပန ဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော ပဝိသိတုကာမော ဟောတိ၊ တဒါ ဂန္ဓကုဋိဒွါရံ ဥပဍ္ဎပိဒဟိတံ ကတွာ ဖလသမာပတ္တိံ အပ္ပေတွာ နိသီဒတိ၊ ထေရော တာယ သညာယ ဉတွာ ပတ္တစီဝရဂ္ဂဟဏတ္ထာယ ဘိက္ခူနံ သညံ ဒေတိ။ ယဒါ ဇနပဒစာရိကံ နိက္ခမိတုကာမော ဟောတိ၊ တဒါ ဧကံ ဒွေ အာလောပေ အတိရေကံ ဘုဉ္ဇတိ၊ သဗ္ဗကာလံ စင်္ကမနဉ္စာရုယှ အပရာပရံ စင်္ကမတိ၊ ထေရော တာယ သညာယ ဉတွာ “ဘဂဝါ အာဝုသော ဇနပဒစာရိကံ စရိတုကာမော၊ တုမှာကံ ကတ္တဗ္ဗံ ကရောထာ”တိ ဘိက္ခူနံ သညံ ဒေတိ။

ဘဂဝါ ပဌမဗောဓိယံ ဝီသတိ ဝဿာနိ အနိဗဒ္ဓဝါသော အဟောသိ၊ ပစ္ဆာ ပဉ္စဝီသတိ ဝဿာနိ အဗ္ဗောကိဏ္ဏံ သာဝတ္ထိံယေဝ ဥပနိဿာယ ဝသန္တော

ekadivase[1] dve ṭhānāni paribhuñjati. Jetavane rattiṁ vasitvā punadivase bhikkhusaṁghaparivuto dakkhiṇadvārena Sāvatthiṁ piṇḍāya pavisitvā pācīnadvārena nikkhamitvā Pubbārāme divāvihāraṁ karoti. Pubbārāme rattiṁ vasitvā punadivase pācīnadvārena Sāvatthiṁ piṇḍāya pavisitvā dakkhiṇadvārena nikkhamitvā Jetavane divāvihāraṁ karoti. Kasmā? Dvinnaṁ kulānaṁ anukampāya. Manussattabhāve ṭhitena hi Anāthapiṇḍikena viya aññena kenaci, mātugāmattabhāve ṭhitāya ca Visākhāya viya aññāya itthiyā Tathāgataṁ uddissa dhanapariccāgo kato nāma natthi, tasmā Bhagavā tesaṁ anukampāya ekadivase imāni dve ṭhānāni paribhuñjati. Tasmiṁ pana divase Jetavane vasi, tasmā thero “ajja Bhagavā Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā sāyanhakāle gattāni parisiñcanatthāya pubbakoṭṭhakaṁ gamissati, athāhaṁ gattāni parisiñcitvā ṭhitaṁ Bhagavantaṁ yācitvā rammakassa brāhmaṇassa assamaṁ gahetvā gamissāmi. Evamime bhikkhū Bhagavato sammukhā labhissanti dhammakathaṁ savanāyā”ti cintetvā te bhikkhū evamāha.

Migāramātupāsādoti Visākhāya pāsādo. Sā hi Migārena seṭṭhinā mātuṭṭhāne ṭhapitattā **Migāramātā**ti vuccati. **Paṭisallānā vuṭṭhito**ti tasmiṁ kira pāsāde dvinnaṁ mahāsāvakānaṁ sirigabbhānaṁ majjhe Bhagavato sirigabbho ahosi. Thero dvāraṁ vivaritvā antogabbhaṁ sammajjitvā mālākacavaraṁ nīharitvā mañcapīṭhaṁ paññapetvā Satthu saññaṁ adāsi. Satthā sirigabbhaṁ pavisitvā dakkhiṇena passena sato sampajāno sīhaseyyaṁ upagamma darathaṁ paṭippassambhetvā uṭṭhāya phalasamāpattiṁ appetvā nisīditvā sāyanhasamaye tato vuṭṭhāsi. Taṁ sandhāya vuttaṁ “paṭisallānā vuṭṭhito”ti.

Parisiñcitunti yo hi cuṇṇamattikādīhi gattāni ubbaṭṭento mallakamuṭṭhādīhi vā ghaṁsanto nhāyati, so **nhāyatī**ti vuccati. Yo tathā akatvā pakatiyāva nhāyati, so **parisiñcatī**ti vuccati. Bhagavatopi sarīre tathā haritabbaṁ rajojallaṁ nāma na upalimpati, utuggahaṇatthaṁ pana Bhagavā kevalaṁ udakaṁ otarati. Tenāha “gattāni parisiñcitun”ti. **Pubbakoṭṭhako**ti pācīnakoṭṭhako.

1. Ekadivasaṁ (Sī)

ကေဒိဝသေ[1] ဒွေ ဌာနာနိ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဇေတဝနေ ရတ္တိံ ဝသိတွာ ပုနဒိဝသေ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဒက္ခိဏဒွါရေန သာဝတ္ထိံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိတွာ ပါစီနဒွါရေန နိက္ခမိတွာ ပုဗ္ဗာရာမေ ဒိဝါဝိဟာရံ ကရောတိ။ ပုဗ္ဗာရာမေ ရတ္တိံ ဝသိတွာ ပုနဒိဝသေ ပါစီနဒွါရေန သာဝတ္ထိံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိတွာ ဒက္ခိဏဒွါရေန နိက္ခမိတွာ ဇေတဝနေ ဒိဝါဝိဟာရံ ကရောတိ။ ကသ္မာ? ဒွိန္နံ ကုလာနံ အနုကမ္ပာယ။ မနုဿတ္တဘာဝေ ဌိတေန ဟိ အနာထပိဏ္ဍိကေန ဝိယ အညေန ကေနစိ, မာတုဂါမတ္တဘာဝေ ဌိတာယ စ ဝိသာခါယ ဝိယ အညာယ ဣတ္ထိယာ တထာဂတံ ဥဒ္ဒိဿ ဓနပရိစ္စာဂေါ ကတော နာမ နတ္ထိ၊ တသ္မာ ဘဂဝါ တေသံ အနုကမ္ပာယ ကေဒိဝသေ ဣမာနိ ဒွေ ဌာနာနိ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ တသ္မိံ ပန ဒိဝသေ ဇေတဝနေ ဝသိ၊ တသ္မာ ထေရော “အဇ္ဇ ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ သာယနှကာလေ ဂတ္တာနိ ပရိသိဉ္စနတ္ထာယ ပုဗ္ဗကောဋ္ဌကံ ဂမိဿတိ၊ အထာဟံ ဂတ္တာနိ ပရိသိဉ္စိတွာ ဌိတံ ဘဂဝန္တံ ယာစိတွာ ရမ္မကဿ ဗြာဟ္မဏဿ အဿမံ ဂဟေတွာ ဂမိဿာမိ။ ဧဝမိမေ ဘိက္ခူ ဘဂဝတော သမ္မုခါ လဘိဿန္တိ ဓမ္မကထံ သဝနာယာ”တိ စိန္တေတွာ တေ ဘိက္ခူ ဧဝမာဟ။

မိဂါရမာတုပါသာဒေါတိ ဝိသာခါယ ပါသာဒေါ။ သာ ဟိ မိဂါရေန သေဋ္ဌိနာ မာတုဋ္ဌာနေ ဌပိတတ္တာ **မိဂါရမာတာ**တိ ဝုစ္စတိ။ **ပဋိသလ္လာနာ ဝုဋ္ဌိတော**တိ တသ္မိံ ကိရ ပါသာဒေ ဒွိန္နံ မဟာသာဝကာနံ သိရိဂဗ္ဘာနံ မဇ္ဈေ ဘဂဝတော သိရိဂဗ္ဘော အဟောသိ။ ထေရော ဒွါရံ ဝိဝရိတွာ အန္တောဂဗ္ဘံ သမ္မဇ္ဇိတွာ မာလာကစဝရံ နီဟရိတွာ မဉ္စပီဌံ ပညပေတွာ သတ္ထု သညံ အဒါသိ။ သတ္ထာ သိရိဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ ဒက္ခိဏေန ပဿေန သတော သမ္ပဇာနော သီဟသေယျံ ဥပဂမ္မ ဒရထံ ပဋိပ္ပဿမ္ဘေတွာ ဥဋ္ဌာယ ဖလသမာပတ္တိံ အပ္ပေတွာ နိသီဒိတွာ သာယနှသမယေ တတော ဝုဋ္ဌာသိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ပဋိသလ္လာနာ ဝုဋ္ဌိတော”တိ။

ပရိသိဉ္စိတုန္တိ ယော ဟိ စုဏ္ဏမတ္တိကာဒီဟိ ဂတ္တာနိ ဥဗ္ဗဋ္ဋေန္တော မလ္လကမုဋ္ဌာဒီဟိ ဝါ ဃံသန္တော နှာယတိ၊ သော **နှာယတီ**တိ ဝုစ္စတိ။ ယော တထာ အကတွာ ပကတိယာဝ နှာယတိ၊ သော **ပရိသိဉ္စတီ**တိ ဝုစ္စတိ။ ဘဂဝတောပိ သရီရေ တထာ ဟရိတဗ္ဗံ ရဇောဇလ္လံ နာမ န ဥပလိမ္ပတိ၊ ဥတုဂ္ဂဟဏတ္ထံ ပန ဘဂဝါ ကေဝလံ ဥဒကံ ဩတရတိ။ တေနာဟ “ဂတ္တာနိ ပရိသိဉ္စိတု”န္တိ။ **ပုဗ္ဗကောဋ္ဌကော**တိ ပါစီနကောဋ္ဌကော။

၁-ကေဒိဝသံ (သီ)

Sāvatthiyaṁ kira vihāro kadāci mahā hoti kadāci khuddako. Tathā hi so Vipassissa Bhagavato kāle yojaniko ahosi, Sikhissa tigāvuto, Vessabhussa aḍḍhayojaniko, Kakusandhassa gāvutappamāṇo, Koṇāgamanassa aḍḍhagāvutappamāṇo, Kassapassa vīsati-usabhappamāṇo, amhākaṁ Bhagavato kāle aṭṭhakarīsappamāṇo jāto. Tampi nagaraṁ tassa vihārassa kadāci pācīnato hoti, kadāci dakkhiṇato, kadāci pacchimato, kadāci uttarato. Jetavane Gandhakuṭiyaṁ pana catunnaṁ mañcapādānaṁ patiṭṭhitaṭṭhānaṁ acalameva.

Cattāri hi **acalacetiyaṭṭhānāni** nāma Mahābodhipallaṅkaṭṭhānaṁ Isipatane dhammacakkappavattanaṭṭhānaṁ Saṅkassanagaradvāre devorohaṇakāle sopānassa patiṭṭhaṭṭhānaṁ mañcapādaṭṭhānanti. Ayaṁ pana pubbakoṭṭhako Kassapadasabalassa vīsati-usabhavihārakāle pācīnadvāre koṭṭhako ahosi. So idānipi pubbakoṭṭhakotveva paññāyati. Kassapadasabalassa kāle Aciravatī nagaraṁ parikkhipitvā sandamānā pubbakoṭṭhakaṁ patvā udakena bhinditvā mahantaṁ udakarahadaṁ māpesi samatitthaṁ anupubbagambhīraṁ. Tattha ekaṁ rañño nhānatitthaṁ, ekaṁ nāgarānaṁ, ekaṁ bhikkhusaṁghassa, ekaṁ Buddhānanti evaṁ pāṭiyekkāni[1] nhānatitthāni honti ramaṇīyāni vippakiṇṇarajatapaṭṭasadisavālikāni. Iti Bhagavā āyasmatā Ānandena saddhiṁ yena ayaṁ evarūpo pubbakoṭṭhako, tenupasaṅkami gattāni parisiñcituṁ. Athāyasmā Ānando udakasāṭikaṁ upanesi. Bhagavā rattadupaṭṭaṁ apanetvā udakasāṭikaṁ nivāsesi. Thero dupaṭṭena saddhiṁ mahācīvaraṁ attano hatthagataṁ akāsi. Bhagavā udakaṁ otari. Sahotaraṇenevassa udake macchakacchapā sabbe suvaṇṇavaṇṇā ahesuṁ. Yantanālikāhi suvaṇṇarasadhārānisiñcamānakālo[2] viya suvaṇṇapaṭapasāraṇakālo viya ca ahosi. Atha Bhagavato nhānavattaṁ dassetvā nhatvā paccuttiṇṇassa thero rattadupaṭṭaṁ upanesi. Bhagavā taṁ nivāsetvā vijjulatāsadisaṁ kāyabandhanaṁ bandhitvā mahācīvaraṁ antantena saṁharitvā padumagabbhasadisaṁ katvā upanītaṁ dvīsu kaṇṇesu gahetvā aṭṭhāsi. Tena vuttaṁ "pubbakoṭṭhake gattāni parisiñcitvā paccuttaritvā ekacīvaro aṭṭhāsī"ti.

1. Paṭipāṭiyā etāni (Ka) 2. Suvaṇṇarasadhārāvissajjanakālo (Sī, Syā)

သာဝတ္ထိယံ ကိရ ဝိဟာရော ကဒါစိ မဟာ ဟောတိ ကဒါစိ ခုဒ္ဒကော။ တထာ ဟိ သော ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော ကာလေ ယောဇနိကော အဟောသိ၊ သိခိဿ တိဂါဝုတော၊ ဝေဿဘုဿ အဍ္ဎယောဇနိကော၊ ကကုသန္ဓဿ ဂါဝုတပ္ပမာဏော၊ ကောဏာဂမနဿ အဍ္ဎဂါဝုတပ္ပမာဏော၊ ကဿပဿ ဝီသတိဥသဘပ္ပမာဏော၊ အမှာကံ ဘဂဝတော ကာလေ အဋ္ဌကရီသပ္ပမာဏော ဇာတော။ တမ္ပိ နဂရံ တဿ ဝိဟာရဿ ကဒါစိ ပါစီနတော ဟောတိ၊ ကဒါစိ ဒက္ခိဏတော၊ ကဒါစိ ပစ္ဆိမတော၊ ကဒါစိ ဥတ္တရတော။ ဇေတဝနေ ဂန္ဓကုဋိယံ ပန စတုန္နံ မဉ္စပါဒါနံ ပတိဋ္ဌိတဋ္ဌာနံ အစလမေဝ။

စတ္တာရိ ဟိ **အစလစေတိယဋ္ဌာနာနိ** နာမ မဟာဗောဓိပလ္လင်္ကဋ္ဌာနံ ဣသိပတနေ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနဋ္ဌာနံ သင်္ကဿနဂရဒွါရေ ဒေဝေါရောဟဏကာလေ သောပါနဿ ပတိဋ္ဌဋ္ဌာနံ မဉ္စပါဒဋ္ဌာနန္တိ။ အယံ ပန ပုဗ္ဗကောဋ္ဌကော ကဿပဒသဗလဿ ဝီသတိဥသဘဝိဟာရကာလေ ပါစီနဒွါရေ ကောဋ္ဌကော အဟောသိ။ သော ဣဒါနိပိ ပုဗ္ဗကောဋ္ဌကောတွေဝ ပညာယတိ။ ကဿပဒသဗလဿ ကာလေ အစိရဝတီ နဂရံ ပရိက္ခိပိတွာ သန္ဒမာနာ ပုဗ္ဗကောဋ္ဌကံ ပတွာ ဥဒကေန ဘိန္ဒိတွာ မဟန္တံ ဥဒကရဟဒံ မာပေသိ သမတိတ္ထံ အနုပုဗ္ဗဂမ္ဘီရံ။ တတ္ထ ဧကံ ရညော နှာနတိတ္ထံ၊ ဧကံ နာဂရာနံ၊ ဧကံ ဘိက္ခုသံဃဿ၊ ဧကံ ဗုဒ္ဓါနန္တိ ဧဝံ ပါဋိယေက္ကာနိ[1] နှာနတိတ္ထာနိ ဟောန္တိ ရမဏီယာနိ ဝိပ္ပကိဏ္ဏရဇတပဋ္ဋသဒိသဝါလိကာနိ။ ဣတိ ဘဂဝါ အာယသ္မတာ အာနန္ဒေန သဒ္ဓိံ ယေန အယံ ဧဝရူပေါ ပုဗ္ဗကောဋ္ဌကော၊ တေနုပသင်္ကမိ ဂတ္တာနိ ပရိသိဉ္စိတုံ။ အထာယသ္မာ အာနန္ဒော ဥဒကသာဋိကံ ဥပနေသိ။ ဘဂဝါ ရတ္တဒုပဋ္ဋံ အပနေတွာ ဥဒကသာဋိကံ နိဝါသေသိ။ ထေရော ဒုပဋ္ဋေန သဒ္ဓိံ မဟာစီဝရံ အတ္တနော ဟတ္ထဂတံ အကာသိ။ ဘဂဝါ ဥဒကံ ဩတရိ။ သဟောတရဏေနေဝဿ ဥဒကေ မစ္ဆကစ္ဆပါ သဗ္ဗေ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ အဟေသုံ။ ယန္တနာဠိကာဟိ သုဝဏ္ဏရသဓာရာနိသိဉ္စမာနကာလော[2] ဝိယ သုဝဏ္ဏပဋပသာရဏကာလော ဝိယ စ အဟောသိ။ အထ ဘဂဝတော နှာနဝတ္တံ ဒဿေတွာ နှတွာ ပစ္စုတ္တိဏ္ဏဿ ထေရော ရတ္တဒုပဋ္ဋံ ဥပနေသိ။ ဘဂဝါ တံ နိဝါသေတွာ ဝိဇ္ဇုလတာသဒိသံ ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ မဟာစီဝရံ အန္တန္တေန သံဟရိတွာ ပဒုမဂဗ္ဘသဒိသံ ကတွာ ဥပနီတံ ဒွီသု ကဏ္ဏေသု ဂဟေတွာ အဋ္ဌာသိ။ တေန ဝုတ္တံ "ပုဗ္ဗကောဋ္ဌကေ ဂတ္တာနိ ပရိသိဉ္စိတွာ ပစ္စုတ္တရိတွာ ဧကစီဝရော အဋ္ဌာသီ"တိ။

၁-ပဋိပါဋိယာ ဧတာနိ (က) ၂-သုဝဏ္ဏရသဓာရာဝိဿဇ္ဇနကာလော (သီ၊ သျာ)

Evaṁ ṭhitassa pana Bhagavato sarīraṁ vikasitakamaluppalasaraṁ sabbapāliphullaṁ päricchattakaṁ tārāmarīcivikasitaṁ ca gaganatalaṁ siriyā avahasamānaṁ viya virocittha. Byāmappabhāparikkhepavilāsinī cassa dvattiṁsavaralakkhaṇamālā ganthetvā ṭhapitā dvattiṁsacandamālā viya, dvattiṁsasūriyamālā viya, paṭipāṭiyā ṭhapitā dvattiṁsacakkavatti dvattiṁsadevarājā dvattiṁsamahābrahmāno viya ca ativiya virocittha, vaṇṇabhūmināmesā. Evarūpesu ṭhānesu Buddhānaṁ sarīravaṇṇaṁ vā guṇavaṇṇaṁ vā cuṇṇiyapadehi vā gāthāhi vā atthañca upamāyo ca kāraṇāni ca āharitvā paṭibalena dhammakathikena pūretvā kathetuṁ vaṭṭatīti evarūpesu ṭhānesu dhammakathikassa thāmo veditabbo.

273. **Gattāni pubbāpayamāno**ti pakatibhāvaṁ gamayamāno nirudakāni kurumāno, sukkhāpayamānoti attho. Sodakena gattena[1] cīvaraṁ pārupantassa hi cīvare kaṇṇikā uṭṭhahanti, parikkhārabhaṇḍaṁ dussati. Buddhānaṁ pana sarīre rajojallaṁ na upalimpati, padumapatte pakkhitta-udakabindu viya udakaṁ vinivattetvā gacchati, evaṁ santepi sikkhāgāravatāya Bhagavā "pabbajitavattaṁ nāmetan"ti mahācīvaraṁ ubhosu kaṇṇesu gahetvā purato kāyaṁ paṭicchādetvā aṭṭhāsi. Tasmiṁ khaṇe thero cintesi "Bhagavā mahācīvaraṁ pārupitvā migāramātupāsādaṁ ārabbha gamanābhihārato[2] paṭṭhāya dunnivattiyo bhavissati, Buddhānaṁ hi adhippāyakopanaṁ nāma ekacārikasīhassa gahaṇatthaṁ hatthappasāraṇaṁ viya, pabhinnavaravāraṇassa[3] soṇḍāya parāmasanaṁ viya, uggatejassa āsīvisassa gīvāya gahaṇaṁ viya ca bhāriyaṁ hoti, idheva rammakassa brāhmaṇassa assamassa vaṇṇaṁ kathetvā tattha gamanatthāya Bhagavantaṁ yācissāmī"ti, so tathā akāsi. Tena vuttaṁ "atha kho āyasmā Ānando -pa- anukampaṁ upādāyā"ti.

Tattha **anukampaṁ upādāyā**ti Bhagavato sammukhā dhammiṁ kathaṁ sossāmāti taṁ assamaṁ gatānaṁ pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ anukampaṁ paṭicca, tesu kāruññaṁ katvāti attho. **Dhammiyā kathāyā**ti dasasu pāramitāsu

1. Sodake gatte (Sī)
2. Gamanābhinīhārato (Sī, Syā, Ka)
3. Pabhinnacaravāraṇassa (Ka)

ဧဝံ ဌိတဿ ပန ဘဂဝတော သရီရံ ဝိကသိတကမလုပ္ပလသရံ သဗ္ဗပါလိဖုလ္လံ ပါရိစ္ဆတ္တကံ တာရာမရီစိဝိကသိတံ စ ဂဂနတလံ သိရိယာ အဝဟသမာနံ ဝိယ ဝိရောစိတ္ထ။ ဗျာမပ္ပဘာပရိက္ခေပဝိလာသိနီ စဿ ဒွတ္တိံသဝရလက္ခဏမာလာ ဂန္ထေတွာ ဌပိတာ ဒွတ္တိံသစန္ဒမာလာ ဝိယ, ဒွတ္တိံသသူရိယမာလာ ဝိယ, ပဋိပါဋိယာ ဌပိတာ ဒွတ္တိံသစက္ကဝတ္တိ ဒွတ္တိံသဒေဝရာဇာ ဒွတ္တိံသမဟာဗြဟ္မာနော ဝိယ စ အတိဝိယ ဝိရောစိတ္ထ၊ ဝဏ္ဏဘူမိနာမေသာ။ ဧဝရူပေသု ဌာနေသု ဗုဒ္ဓါနံ သရီရဝဏ္ဏံ ဝါ ဂုဏဝဏ္ဏံ ဝါ စုဏ္ဏိယပဒေဟိ ဝါ ဂါထာဟိ ဝါ အတ္ထဉ္စ ဥပမာယော စ ကာရဏာနိ စ အာဟရိတွာ ပဋိဗလေန ဓမ္မကထိကေန ပူရေတွာ ကထေတုံ ဝဋ္ဋတီတိ ဧဝရူပေသု ဌာနေသု ဓမ္မကထိကဿ ထာမော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၂၇၃။ **ဂတ္တာနိ ပုဗ္ဗာပယမာနော**တိ ပကတိဘာဝံ ဂမယမာနော နိရုဒကာနိ ကုရုမာနော၊ သုက္ခာပယမာနောတိ အတ္ထော။ သောဒကေန ဂတ္တေန[1] စီဝရံ ပါရုပန္တဿ ဟိ စီဝရေ ကဏ္ဏိကာ ဥဋ္ဌဟန္တိ၊ ပရိက္ခာရဘဏ္ဍံ ဒုဿတိ။ ဗုဒ္ဓါနံ ပန သရီရေ ရဇောဇလ္လံ န ဥပလိမ္ပတိ၊ ပဒုမပတ္တေ ပက္ခိတ္တဥဒကဗိန္ဒု ဝိယ ဥဒကံ ဝိနိဝတ္တေတွာ ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ သန္တေပိ သိက္ခာဂါရဝတာယ ဘဂဝါ "ပဗ္ဗဇိတဝတ္တံ နာမေတ"န္တိ မဟာစီဝရံ ဥဘောသု ကဏ္ဏေသု ဂဟေတွာ ပုရတော ကာယံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ အဋ္ဌာသိ။ တသ္မိံ ခဏေ ထေရော စိန္တေသိ "ဘဂဝါ မဟာစီဝရံ ပါရုပိတွာ မိဂါရမာတုပါသာဒံ အာရဗ္ဘ ဂမနာဘိဟာရတော[2] ပဋ္ဌာယ ဒုန္နိဝတ္တိယော ဘဝိဿတိ၊ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ အဓိပ္ပါယကောပနံ နာမ ဧကစာရိကသီဟဿ ဂဟဏတ္ထံ ဟတ္ထပ္ပသာရဏံ ဝိယ, ပဘိန္နဝရဝါရဏဿ[3] သောဏ္ဍာယ ပရာမသနံ ဝိယ, ဥဂ္ဂတေဇဿ အာသီဝိသဿ ဂီဝါယ ဂဟဏံ ဝိယ စ ဘာရိယံ ဟောတိ၊ ဣဓေဝ ရမ္မကဿ ဗြာဟ္မဏဿ အဿမဿ ဝဏ္ဏံ ကထေတွာ တတ္ထ ဂမနတ္ထာယ ဘဂဝန္တံ ယာစိဿာမီ"တိ၊ သော တထာ အကာသိ။ တေန ဝုတ္တံ "အထ ခေါ အာယသ္မာ အာနန္ဒော။ပ။ အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယာ"တိ။

တတ္ထ **အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယာ**တိ ဘဂဝတော သမ္မုခါ ဓမ္မိံ ကထံ သောဿာမာတိ တံ အဿမံ ဂတာနံ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ အနုကမ္ပံ ပဋိစ္စ၊ တေသု ကာရုညံ ကတွာတိ အတ္ထော။ **ဓမ္မိယာ ကထာယာ**တိ ဒသသု ပါရမိတာသု

၁-သောဒကေ ဂတ္တေ (သီ)
၂-ဂမနာဘိနီဟာရတော (သီ၊ သျာ၊ က)
၃-ပဘိန္နစရဝါရဏဿ (က)

aññatarāya pāramiyā ceva mahābhinikkhamanassa ca vaṇṇaṁ kathayamānā sannisinnā honti. **Āgamayamāno**ti olokayamāno. Ahaṁ Buddhoti sahasā appavisitvā yāva sā kathā niṭṭhāti, tāva aṭṭhāsīti attho. **Aggaḷaṁ ākoṭesī**ti agganakhena kavāṭe saññaṁ adāsi. **Vivariṁsū**ti sotaṁ odahitvāva nisinnattā taṅkhaṇaṁyeva āgantvā vivariṁsu.

Paññatte āsaneti Buddhakāle kira yattha yattha ekopi bhikkhu viharati, sabbattha Buddhāsanaṁ paññattameva hoti. Kasmā? Bhagavā kira[1] attano santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā phāsukaṭṭhāne viharante manasi karoti "asuko mayhaṁ santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā gato, sakkhissati[2] nu kho visesaṁ nibbattetuṁ no vā"ti. Atha naṁ passati kammaṭṭhānaṁ vissajjetvā akusalavitakke vitakkayamānaṁ, tato "kathaṁ hi nāma mādisassa Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā viharantaṁ imaṁ kulaputtaṁ akusalavitakkā abhibhavitvā anamatagge vaṭṭadukkhe saṁsāressantī"ti[3] tassa anuggahatthaṁ tattheva attānaṁ dassetvā taṁ kulaputtaṁ ovaditvā ākāsaṁ uppatitvā puna attano vasanaṭṭhānameva gacchati. Athevaṁ ovadiyamānā te bhikkhū cintayiṁsu "Satthā amhākaṁ manaṁ jānitvā āgantvā amhākaṁ samīpe ṭhitaṁyeva attānaṁ dasseti, tasmiṁ khaṇe 'bhante idha nisīdatha, idha nisīdathā'ti āsanapariyesanaṁ nāma bhāro"ti. Te āsanaṁ paññapetvāva viharanti. Yassa pīṭhaṁ atthi, so taṁ paññapeti. Yassa natthi, so mañcaṁ vā phalakaṁ vā kaṭṭhaṁ vā pāsāṇaṁ vā vālikapuñjaṁ vā paññapeti. Taṁ alabhamānā purāṇapaṇṇānipi saṅkaḍḍhitvā tattha paṁsukūlaṁ pattharitvā ṭhapenti. Idha pana pakatipaññattameva āsanaṁ ahosi, taṁ sandhāya vuttaṁ "paññatte āsane nisīdī"ti.

Kāya nutthāti katamāya nu kathāya sannisinnā bhavathāti attho. "Kāya netthā"tipi[4] pāḷi, tassā katamāya nu etthāti attho. "Kāya notthā"tipi pāḷi, tassāpi purimoyeva attho. **Antarā kathā**ti kammaṭṭhānamanasikāra-uddesaparipucchādīnaṁ antarā aññā ekā kathā. **Vippakatā**ti mama āgamanapaccayā apariniṭṭhitā sikhaṁ appattā. **Atha Bhagavā**

1. Bhagavā hi (Ka)
2. Asakkhi (Sī, Syā, Ka)
3. Saṁsādessantīti (Sī), saṁsīdentīti (Syā, Ka)
4. Kāya nvetthātipi (Sī)

အညတရာယ ပါရမိယာ စေဝ မဟာဘိနိက္ခမနဿ စ ဝဏ္ဏံ ကထယမာနာ သန္နိသိန္နာ ဟောန္တိ။ **အာဂမယမာနော**တိ ဩလောကယမာနော။ အဟံ ဗုဒ္ဓေါတိ သဟသာ အပ္ပဝိသိတွာ ယာဝ သာ ကထာ နိဋ္ဌာတိ၊ တာဝ အဋ္ဌာသီတိ အတ္ထော။ **အဂ္ဂဠံ အာကောဋေသီ**တိ အဂ္ဂနခေန ကဝါဋေ သညံ အဒါသိ။ **ဝိဝရိံသူ**တိ သောတံ ဩဒဟိတွာဝ နိသိန္နတ္တာ တင်္ခဏံယေဝ အာဂန္တွာ ဝိဝရိံသု။

ပညတ္တေ အာသနေတိ ဗုဒ္ဓကာလေ ကိရ ယတ္ထ ယတ္ထ ဧကောပိ ဘိက္ခု ဝိဟရတိ၊ သဗ္ဗတ္ထ ဗုဒ္ဓါသနံ ပညတ္တမေဝ ဟောတိ။ ကသ္မာ? ဘဂဝါ ကိရ[၁] အတ္တနော သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဖာသုကဋ္ဌာနေ ဝိဟရန္တေ မနသိ ကရောတိ "အသုကော မယှံ သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဂတော၊ သက္ခိဿတိ[၂] နု ခေါ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ နော ဝါ"တိ။ အထ နံ ပဿတိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ အကုသလဝိတက္ကေ ဝိတက္ကယမာနံ၊ တတော "ကထံ ဟိ နာမ မာဒိသဿ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဝိဟရန္တံ ဣမံ ကုလပုတ္တံ အကုသလဝိတက္ကာ အဘိဘဝိတွာ အနမတဂ္ဂေ ဝဋ္ဋဒုက္ခေ သံသာရေဿန္တီ"တိ[၃] တဿ အနုဂ္ဂဟတ္ထံ တတ္ထေဝ အတ္တာနံ ဒဿေတွာ တံ ကုလပုတ္တံ ဩဝဒိတွာ အာကာသံ ဥပ္ပတိတွာ ပုန အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ဂစ္ဆတိ။ အထေဝံ ဩဝဒိယမာနာ တေ ဘိက္ခူ စိန္တယိံသု "သတ္ထာ အမှာကံ မနံ ဇာနိတွာ အာဂန္တွာ အမှာကံ သမီပေ ဌိတံယေဝ အတ္တာနံ ဒဿေတိ၊ တသ္မိံ ခဏေ 'ဘန္တေ ဣဓ နိသီဒထ၊ ဣဓ နိသီဒထာ'တိ အာသနပရိယေသနံ နာမ ဘာရော"တိ။ တေ အာသနံ ပညပေတွာဝ ဝိဟရန္တိ။ ယဿ ပီဌံ အတ္ထိ၊ သော တံ ပညပေတိ။ ယဿ နတ္ထိ၊ သော မဉ္စံ ဝါ ဖလကံ ဝါ ကဋ္ဌံ ဝါ ပါသာဏံ ဝါ ဝါလိကပုဉ္ဇံ ဝါ ပညပေတိ။ တံ အလဘမာနာ ပုရာဏပဏ္ဏာနိပိ သင်္ကဍ္ဎိတွာ တတ္ထ ပံသုကူလံ ပတ္ထရိတွာ ဌပေန္တိ။ ဣဓ ပန ပကတိပညတ္တမေဝ အာသနံ အဟောသိ၊ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "ပညတ္တေ အာသနေ နိသီဒီ"တိ။

ကာယ နုဋ္ဌာတိ ကတမာယ နု ကထာယ သန္နိသိန္နာ ဘဝထာတိ အတ္ထော။ "ကာယ နေဋ္ဌာ"တိပိ[၄] ပါဠိ၊ တဿာ ကတမာယ နု ဧဋ္ဌာတိ အတ္ထော။ "ကာယ နောဋ္ဌာ"တိပိ ပါဠိ၊ တဿာပိ ပုရိမောယေဝ အတ္ထော။ **အန္တရာ ကထာ**တိ ကမ္မဋ္ဌာနမနသိကာရဥဒ္ဒေသပရိပုစ္ဆာဒီနံ အန္တရာ အညာ ဧကာ ကထာ။ **ဝိပ္ပကတာ**တိ မမ အာဂမနပစ္စယာ အပရိနိဋ္ဌိတာ သိခံ အပ္ပတ္တာ။ **အထ ဘဂဝါ**

၁-ဘဂဝါ ဟိ (က) ၂-အသက္ခိ (သီ၊ သျာ၊ က) ၃-သံသာဒေဿန္တီတိ (သီ)၊ သံသီဒေန္တီတိ (သျာ၊ က)
၄-ကာယ နွေဋ္ဌာတိပိ (သီ)

anuppattoti atha etasmiṁ kāle Bhagavā āgato. **Dhammī vā kathā**ti dasakathāvatthunissitā vā dhammī kathā. **Ariyo vā tuṇhībhāvo**ti ettha pana dutiyajjhānampi ariyo tuṇhībhāvo mūlakammaṭṭhānampi. Tasmā taṁ jhānaṁ appetvā nisinnopi, mūlakammaṭṭhānaṁ gahetvā nisinnopi bhikkhu ariyena tuṇhībhāvena nisinnoti veditabbo.

274. **Dvemā bhikkhave pariyesanā**ti ko anusandhi? Te bhikkhū sammukhā dhammiṁ kathaṁ sossāmāti therassa bhāraṁ akaṁsu, thero tesaṁ assamagamanaṁ akāsi. Te tattha nisīditvā atiracchānakathikā hutvā dhammiyā kathāya nisīdiṁsu. Atha Bhagavā "ayaṁ tumhākaṁ pariyesanā ariyapariyesanā nāmā"ti dassetuṁ imaṁ desanaṁ ārabhi. Tattha **katamā ca bhikkhave anariyapariyesanā**ti ettha yathā maggakusalo puriso paṭhamaṁ vajjetabbaṁ apāyamaggaṁ dassento "vāmaṁ muñcitvā dakkhiṇaṁ gaṇhā"ti vadati, evaṁ Bhagavā desanākusalatāya paṭhamaṁ vajjetabbaṁ anariyapariyesanaṁ ācikkhitvā pacchā itaraṁ ācikkhissāmīti uddesānukkamaṁ bhinditvā evamāha. **Jātidhammo**ti jāyanasabhāvo. **Jarādhammo**ti jīraṇasabhāvo. **Byādhidhammo**ti byādhisabhāvo. **Maraṇadhammo**ti maraṇasabhāvo. **Sokadhammo**ti socanakasabhāvo. **Saṁkilesadhammo**ti saṁkilissanasabhāvo.

Puttabhariyanti puttā ca bhariyā ca. Esa nayo sabbattha. **Jātarūparajatan**ti ettha pana **jātarūpan**ti suvaṇṇaṁ. **Rajatan**ti yaṁkiñci vohārūpagaṁ lohamāsakādi. **Jātidhammā hete bhikkhave upadhayo**ti ete pañcakāmaguṇūpadhayo nāma honti, te sabbepi jātidhammāti dasseti. Byādhidhammavārādīsu jātarūparajataṁ na gahitaṁ, na hetassa sīsarogādayo byādhayo nāma honti, na sattānaṁ viya cutisaṅkhātaṁ maraṇaṁ, na soko uppajjati. Ayādīhi[1] pana saṁkilesehi saṁkilissatīti saṁkilesadhammavāre gahitaṁ. Tathā utusamuṭṭhānattā jātidhammavāre. Malaṁ gahetvā jīraṇato jarādhammavāre ca.

---

1. Jarādīhi (Syā, Ka)

အနုပ္ပတ္တောတိ အထ ဧတသ္မိံ ကာလေ ဘဂဝါ အာဂတော။ **ဓမ္မီ ဝါ ကထာ**တိ ဒသကထာဝတ္ထုနိဿိတာ ဝါ ဓမ္မီ ကထာ။ **အရိယော ဝါ တုဏှီဘာဝေါ**တိ ဧတ္ထ ပန ဒုတိယဇ္ဈာနမ္ပိ အရိယော တုဏှီဘာဝေါ မူလကမ္မဋ္ဌာနမ္ပိ။ တသ္မာ တံ ဈာနံ အပ္ပေတွာ နိသိန္နောပိ, မူလကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ နိသိန္နောပိ ဘိက္ခု အရိယေန တုဏှီဘာဝေန နိသိန္နောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၂၇၄။ **ဒွေမာ ဘိက္ခဝေ ပရိယေသနာ**တိ ကော အနုသန္ဓိ? တေ ဘိက္ခူ သမ္မုခါ ဓမ္မိံ ကထံ သောဿာမာတိ ထေရဿ ဘာရံ အကံသု၊ ထေရော တေသံ အဿမဂမနံ အကာသိ။ တေ တတ္ထ နိသီဒိတွာ အတိရစ္ဆာနကထိကာ ဟုတွာ ဓမ္မိယာ ကထာယ နိသီဒိံသု။ အထ ဘဂဝါ “အယံ တုမှာကံ ပရိယေသနာ အရိယပရိယေသနာ နာမာ”တိ ဒဿေတုံ ဣမံ ဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ **ကတမာ စ ဘိက္ခဝေ အနရိယပရိယေသနာ**တိ ဧတ္ထ ယထာ မဂ္ဂကုသလော ပုရိသော ပဌမံ ဝဇ္ဇေတဗ္ဗံ အပါယမဂ္ဂံ ဒဿေန္တော “ဝါမံ မုဉ္စိတွာ ဒက္ခိဏံ ဂဏှာ”တိ ဝဒတိ၊ ဧဝံ ဘဂဝါ ဒေသနာကုသလတာယ ပဌမံ ဝဇ္ဇေတဗ္ဗံ အနရိယပရိယေသနံ အာစိက္ခိတွာ ပစ္ဆာ ဣတရံ အာစိက္ခိဿာမီတိ ဥဒ္ဒေသာနုက္ကမံ ဘိန္ဒိတွာ ဧဝမာဟ။ **ဇာတိဓမ္မော**တိ ဇာယနသဘာဝေါ။ **ဇရာဓမ္မော**တိ ဇီရဏသဘာဝေါ။ **ဗျာဓိဓမ္မော**တိ ဗျာဓိသဘာဝေါ။ **မရဏဓမ္မော**တိ မရဏသဘာဝေါ။ **သောကဓမ္မော**တိ သောစနကသဘာဝေါ။ **သံကိလေသဓမ္မော**တိ သံကိလိဿနသဘာဝေါ။

ပုတ္တဘရိယန္တိ ပုတ္တာ စ ဘရိယာ စ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ **ဇာတရူပရဇတန္တိ** ဧတ္ထ ပန **ဇာတရူပန္တိ** သုဝဏ္ဏံ။ **ရဇတန္တိ** ယံကိဉ္စိ ဝေါဟာရူပဂံ လောဟမာသကာဒိ။ **ဇာတိဓမ္မာ ဟေတေ ဘိက္ခဝေ ဥပဓယော**တိ ဧတေ ပဉ္စကာမဂုဏူပဓယော နာမ ဟောန္တိ၊ တေ သဗ္ဗေပိ ဇာတိဓမ္မာတိ ဒဿေတိ။ ဗျာဓိဓမ္မဝါရာဒီသု ဇာတရူပရဇတံ န ဂဟိတံ၊ န ဟေတဿ သီသရောဂါဒယော ဗျာဓယော နာမ ဟောန္တိ၊ န သတ္တာနံ ဝိယ စုတိသင်္ခါတံ မရဏံ၊ န သောကော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အယာဒီဟိ[1] ပန သံကိလေသေဟိ သံကိလိဿတီတိ သံကိလေသဓမ္မဝါရေ ဂဟိတံ။ တထာ ဥတုသမုဋ္ဌာနတ္တာ ဇာတိဓမ္မဝါရေ။ မလံ ဂဟေတွာ ဇီရဏတော ဇရာဓမ္မဝါရေ စ။

၁-ဇရာဒီဟိ (သျာ၊ က)

275. **Ayaṁ bhikkhave ariyā pariyesanā**ti bhikkhave ayaṁ niddosatāyapi ariyehi pariyesitabbatāyapi ariyapariyesanāti veditabbā.

276. **Ahampi sudaṁ bhikkhave**ti kasmā ārabhi? Mūlato paṭṭhāya, mahābhinikkhamanaṁ dassetuṁ. Evaṁ kirassa ahosi "bhikkhave ahampi pubbe anariyapariyesanaṁ pariyesiṁ, svāhaṁ taṁ pahāya ariyapariyesanaṁ pariyesitvā sabbaññutaṁ patto. Pañcavaggiyāpi anariyapariyesanaṁ pariyesiṁsu, te taṁ pahāya ariyapariyesanaṁ pariyesitvā khīṇāsavabhūmiṁ pattā. Tumhepi mama ceva pañcavaggiyānañca maggaṁ āruḷhā. Ariyapariyesanā tumhākaṁ pariyesanā"ti mūlato paṭṭhāya attano mahābhinikkhamanaṁ dassetuṁ imaṁ desanaṁ ārabhi.

277. Tattha **daharova samāno**ti taruṇova samāno. **Susukāḷakeso**ti suṭṭhu kāḷakeso, añjanavaṇṇakesova hutvāti attho. **Bhadrenā**ti bhaddakena. **Paṭhamena vayasā**ti tiṇṇaṁ vayānaṁ paṭhamavayena. **Akāmakānan**ti anicchamānānaṁ, anādaratthe sāmivacanaṁ. Assūni mukhe etesanti assumukhā, tesaṁ **assumukhānaṁ,** assukilinnamukhānanti attho. **Rudantānan**ti kanditvā rodamānānaṁ. **Kiṁ kusalagavesī**ti[1] kiṁ kusalanti gavesamāno. **Anuttaraṁ santivarapadan**ti uttamaṁ santisaṅkhātaṁ varapadaṁ, nibbānaṁ pariyesamānoti attho. **Yena Āḷāro kālāmo**ti ettha **Āḷāro**ti tassa nāmaṁ, dīghapiṅgalo kireso. Tenassa **Āḷāro**ti nāmaṁ ahosi. **Kālāmo**ti gottaṁ. **Viharatāyasmā**ti viharatu āyasmā. **Yattha viññū puriso**ti yasmiṁ dhamme paṇḍito puriso. **Sakaṁ ācariyakan**ti attano ācariyasamayaṁ. **Upasampajja vihareyyā**ti paṭilabhitvā vihareyya. Ettāvatā tena okāso kato hoti. **Taṁ dhamman**ti taṁ tesaṁ samayaṁ tantiṁ. **Pariyāpuṇin**ti sutvāva uggaṇhiṁ.

Oṭṭhapahatamattenāti tena vuttassa paṭiggahaṇatthaṁ oṭṭhapaharaṇamattena, aparāparaṁ katvā oṭṭhasañcaraṇamattakenāti attho. **Lapitalāpanamattenā**ti tena lapitassa paṭilāpanamattakena. **Ñāṇavādan**ti jānāmīti

1. Kiṁ kusalaṁ gavesīti (Syā, Ka)

၂၇၅။ **အယံ ဘိက္ခဝေ အရိယာ ပရိယေသနာ**တိ ဘိက္ခဝေ အယံ နိဒ္ဒောသတာယပိ အရိယေဟိ ပရိယေသိတဗ္ဗတာယပိ အရိယပရိယေသနာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၂၇၆။ **အဟမ္ပိ သုဒံ ဘိက္ခဝေ**တိ ကသ္မာ အာရဘိ? မူလတော ပဋ္ဌာယ မဟာဘိနိက္ခမနံ ဒဿေတုံ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "ဘိက္ခဝေ အဟမ္ပိ ပုဗ္ဗေ အနရိယပရိယေသနံ ပရိယေသိံ၊ သွာဟံ တံ ပဟာယ အရိယပရိယေသနံ ပရိယေသိတွာ သဗ္ဗညုတံ ပတ္တော။ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာပိ အနရိယပရိယေသနံ ပရိယေသိံသု၊ တေ တံ ပဟာယ အရိယပရိယေသနံ ပရိယေသိတွာ ခီဏာသဝဘူမိံ ပတ္တာ။ တုမှေပိ မမ စေဝ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာနဉ္စ မဂ္ဂံ အာရုဠှာ။ အရိယပရိယေသနာ တုမှာကံ ပရိယေသနာ"တိ မူလတော ပဋ္ဌာယ အတ္တနော မဟာဘိနိက္ခမနံ ဒဿေတုံ ဣမံ ဒေသနံ အာရဘိ။

၂၇၇။ တတ္ထ **ဒဟရောဝ သမာနော**တိ တရုဏောဝ သမာနော။ **သုသုကာဠကေသော**တိ သုဋ္ဌု ကာဠကေသော၊ အဉ္ဇနဝဏ္ဏကေသောဝ ဟုတွာတိ အတ္ထော။ **ဘဒြေနာ**တိ ဘဒ္ဒကေန။ **ပဌမေန ဝယသာ**တိ တိဏ္ဏံ ဝယာနံ ပဌမဝယေန။ **အကာမကာနန္တိ** အနိစ္ဆမာနာနံ၊ အနာဒရတ္ထေ သာမိဝစနံ။ အဿူနိ မုခေ ဧတေသန္တိ အဿုမုခါ၊ တေသံ **အဿုမုခါနံ၊** အဿုကိလိန္နမုခါနန္တိ အတ္ထော။ **ရုဒန္တာနန္တိ** ကန္ဒိတွာ ရောဒမာနာနံ။ **ကိံ ကုသလဂဝေသီ**တိ[၁] ကိံ ကုသလန္တိ ဂဝေသမာနော။ **အနုတ္တရံ သန္တိဝရပဒန္တိ** ဥတ္တမံ သန္တိသင်္ခါတံ ဝရပဒံ၊ နိဗ္ဗာနံ ပရိယေသမာနောတိ အတ္ထော။ **ယေန အာဠာရော ကာလာမော**တိ ဧတ္ထ **အာဠာရော**တိ တဿ နာမံ၊ ဒီဃပိင်္ဂလော ကိရေသော။ တေနဿ **အာဠာရော**တိ နာမံ အဟောသိ။ **ကာလာမော**တိ ဂေါတ္တံ။ **ဝိဟရတာယသ္မာ**တိ ဝိဟရတု အာယသ္မာ။ **ယတ္ထ ဝိညူ ပုရိသော**တိ ယသ္မိံ ဓမ္မေ ပဏ္ဍိတော ပုရိသော။ **သကံ အာစရိယကန္တိ** အတ္တနော အာစရိယသမယံ။ **ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရေယျာ**တိ ပဋိလဘိတွာ ဝိဟရေယျ။ ဧတ္တာဝတာ တေန ဩကာသော ကတော ဟောတိ။ **တံ ဓမ္မန္တိ** တံ တေသံ သမယံ တန္တိံ။ **ပရိယာပုဏိန္တိ** သုတွာဝ ဥဂ္ဂဏှိံ။

ဩဋ္ဌပဟတမတ္တေနာတိ တေန ဝုတ္တဿ ပဋိဂ္ဂဟဏတ္ထံ ဩဋ္ဌပဟရဏမတ္တေန၊ အပရာပရံ ကတွာ ဩဋ္ဌသဉ္စရဏမတ္တကေနာတိ အတ္ထော။ **လပိတလာပနမတ္တေနာ**တိ တေန လပိတဿ ပဋိလာပနမတ္တကေန။ **ဉာဏဝါဒန္တိ** ဇာနာမီတိ

၁-ကိံ ကုသလံ ဂဝေသီတိ (သျာ၊ က)

vādaṁ. **Theravādan**ti thirabhāvavādaṁ, thero ahametthāti[1] etaṁ vacanaṁ. **Ahaṁ ceva aññe cā**ti na kevalaṁ ahaṁ, aññepi bahū evaṁ vadanti. **Kevalaṁ saddhāmattakenā**ti paññāya asacchikatvā suddhena saddhāmattakeneva. Bodhisatto kira vācāya dhammaṁ uggaṇhantoyeva “na kālāmassa vācāya pariyattimattameva asmiṁ dhamme, addhā esa sattannaṁ samāpattīnaṁ lābhī”ti aññāsi, tenassa etadahosi.

Ākiñcaññāyatanaṁ pavedesīti ākiñcaññāyatanapariyosānā satta samāpattiyo maṁ jānāpesi. **Saddhā**ti imāsaṁ sattannaṁ samāpattīnaṁ nibbattanatthāya saddhā. **Vīriyā**dīsupi eseva nayo. **Padaheyyan**ti payogaṁ kareyyaṁ. **Nacirasseva taṁ dhammaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsin**ti bodhisatto kira vīriyaṁ paggahetvā katipāhaññeva[2] satta suvaṇṇanisseṇiyo pasārento[3] viya satta samāpattiyo nibbattesi, tasmā evamāha.

Lābhā no āvusoti anusūyako kiresa kālāmo. Tasmā “ayaṁ adhunāgato, kinti katvā imaṁ dhammaṁ nibbattesī”ti usūyaṁ akatvā pasanno pasādaṁ pavedento evamāha. **Ubhova santā imaṁ gaṇaṁ pariharāmā**ti “mahā ayaṁ gaṇo, dvepi janā pariharāmā”ti vatvā gaṇassa saññaṁ adāsi, “ahampi sattannaṁ samāpattīnaṁ lābhī, mahāpurisopi sattannameva, ettakā janā mahāpurisassa santike parikammaṁ uggaṇhatha, ettakā mayhan”ti majjhe bhinditvā adāsi. **Uḷārāyā**ti uttamāya. **Pūjāyā**ti kālāmassa kira upaṭṭhākā itthiyopi purisāpi gandhamālādīni gahetvā āgacchanti. Kālāmo “gacchatha, mahāpurisaṁ pūjethā”ti vadati. Te taṁ[4] pūjetvā yaṁ avasiṭṭhaṁ hoti, tena kālāmaṁ pūjenti. Mahagghāni mañcapīṭhāni āharanti, tānipi mahāpurisassa dāpetvā yadi avasiṭṭhaṁ hoti, attanā gaṇhāti. Gatagataṭṭhāne varasenāsanaṁ bodhisattassa jaggāpetvā sesakaṁ attanā gaṇhāti. Evaṁ uḷārāya pūjāya pūjesi. **Nāyaṁ dhammo nibbidāyā**ti-ādīsu ayaṁ sattasamāpattidhammo neva vaṭṭe nibbindanatthāya na virajjanatthāya na rāgādinirodhatthāya

1. Ayametthāti (Syā, Ka)
2. Katipāhasseva (Sī, Syā)
3. Saṁghāṭento (Sī), sampādento (Syā)
4. Te maṁ (Ka)

ဝါဒံ။ **ထေရဝါဒန္တိ** ထိရဘာဝဝါဒံ၊ ထေရော အဟမေတ္ထာတိ[1] ဧတံ ဝစနံ။ **အဟံ စေဝ အညေ စာ**တိ န ကေဝလံ အဟံ၊ အညေပိ ဗဟူ ဧဝံ ဝဒန္တိ။ **ကေဝလံ သဒ္ဓါမတ္တကေနာ**တိ ပညာယ အသစ္ဆိကတွာ သုဒ္ဓေန သဒ္ဓါမတ္တကေနေဝ။ ဗောဓိသတ္တော ကိရ ဝါစာယ ဓမ္မံ ဥဂ္ဂဏှန္တောယေဝ “န ကာလာမဿ ဝါစာယ ပရိယတ္တိမတ္တမေဝ အသ္မိံ ဓမ္မေ၊ အဒ္ဓါ ဧသ သတ္တန္နံ သမာပတ္တီနံ လာဘီ”တိ အညာသိ၊ တေနဿ ဧတဒဟောသိ။

အာကိဉ္စညာယတနံ ပဝေဒေသီတိ အာကိဉ္စညာယတနပရိယောသာနာ သတ္တ သမာပတ္တိယော မံ ဇာနာပေသိ။ **သဒ္ဓါ**တိ ဣမာသံ သတ္တန္နံ သမာပတ္တီနံ နိဗ္ဗတ္တနတ္ထာယ သဒ္ဓါ။ **ဝီရိယာ**ဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ **ပဒဟေယျ**န္တိ ပယောဂံ ကရေယျံ။ **နစိရဿေဝ တံ ဓမ္မံ သယံ အဘိညာ သစ္ဆိကတွာ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာသိ**န္တိ ဗောဓိသတ္တော ကိရ ဝီရိယံ ပဂ္ဂဟေတွာ ကတိပါဟညေဝ[2] သတ္တ သုဝဏ္ဏနိဿေဏိယော ပသာရေန္တော[3] ဝိယ သတ္တ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေသိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။

လာဘာ နော အာဝုသောတိ အနုသူယကော ကိရေသ ကာလာမော။ တသ္မာ “အယံ အဓုနာဂတော၊ ကိန္တိ ကတွာ ဣမံ ဓမ္မံ နိဗ္ဗတ္တေသီ”တိ ဥသူယံ အကတွာ ပသန္နော ပသာဒံ ပဝေဒေန္တော ဧဝမာဟ။ **ဥဘောဝ သန္တာ ဣမံ ဂဏံ ပရိဟရာမာ**တိ “မဟာ အယံ ဂဏော၊ ဒွေပိ ဇနာ ပရိဟရာမာ”တိ ဝတွာ ဂဏဿ သညံ အဒါသိ၊ “အဟမ္ပိ သတ္တန္နံ သမာပတ္တီနံ လာဘီ၊ မဟာပုရိသောပိ သတ္တန္နမေဝ၊ ဧတ္တကာ ဇနာ မဟာပုရိသဿ သန္တိကေ ပရိကမ္မံ ဥဂ္ဂဏှထ, ဧတ္တကာ မယှ”န္တိ မဇ္ဈေ ဘိန္ဒိတွာ အဒါသိ။ **ဥဠာရာယာ**တိ ဥတ္တမာယ။ **ပူဇာယာ**တိ ကာလာမဿ ကိရ ဥပဋ္ဌာကာ ဣတ္ထိယောပိ ပုရိသာပိ ဂန္ဓမာလာဒီနိ ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆန္တိ။ ကာလာမော “ဂစ္ဆထ, မဟာပုရိသံ ပူဇေထာ”တိ ဝဒတိ။ တေ တံ[4] ပူဇေတွာ ယံ အဝသိဋ္ဌံ ဟောတိ၊ တေန ကာလာမံ ပူဇေန္တိ။ မဟဂ္ဃါနိ မဉ္စပီဌာနိ အာဟရန္တိ၊ တာနိပိ မဟာပုရိသဿ ဒါပေတွာ ယဒိ အဝသိဋ္ဌံ ဟောတိ၊ အတ္တနာ ဂဏှာတိ။ ဂတဂတဋ္ဌာနေ ဝရသေနာသနံ ဗောဓိသတ္တဿ ဇဂ္ဂါပေတွာ သေသကံ အတ္တနာ ဂဏှာတိ။ ဧဝံ ဥဠာရာယ ပူဇာယ ပူဇေသိ။ **နာယံ ဓမ္မော နိဗ္ဗိဒါယာ**တိအာဒီသု အယံ သတ္တသမာပတ္တိဓမ္မော နေဝ ဝဋ္ဋေ နိဗ္ဗိန္ဒနတ္ထာယ န ဝိရဇ္ဇနတ္ထာယ န ရာဂါဒိနိရောဓတ္ထာယ

၁-အယမေတ္ထာတိ (သျာ၊ က)
၂-ကတိပါဟဿေဝ (သီ၊ သျာ)
၃-သံဃာဋေန္တော (သီ)၊ သမ္ပာဒေန္တော (သျာ)
၄-တေ မံ (က)

na upasamatthāya na abhiññeyyadhammaṁ abhijānanatthāya na catumaggasambodhāya[1] na nibbānasacchikiriyāya saṁvattatīti attho.

Yāvadeva ākiñcaññāyatanūpapattiyāti yāva saṭṭhikappa[2]sahassāyuparimāṇe ākiñcaññāyatanabhave upapatti, tāvadeva saṁvattati, na tato uddhaṁ. Evamayaṁ punarāvattanadhammoyeva, yaṁ ca ṭhānaṁ pāpeti, taṁ jātijarāmaraṇehi aparimuttameva maccupāsaparikkhittamevāti. Tato paṭṭhāya ca pana mahāsatto yathā nāma chātajjhattapuriso manuññabhojanaṁ labhitvā sampiyāyamānopi bhuñjitvā pittavasena vā semhavasena vā makkhikāvasena vā[3] chaḍḍetvā puna ekaṁ piṇḍampi bhuñjissāmīti manaṁ na uppādeti, evameva imā satta samāpattiyo mahantena ussāhena nibbattetvāpi tāsu imaṁ punarāvattikādibhedaṁ ādīnavaṁ disvā puna imaṁ dhammaṁ āvajjissāmi vā samāpajjissāmi vā adhiṭṭhahissāmi vā vuṭṭhahissāmi vā paccavekkhissāmi vāti cittameva na uppādesi. **Analaṅkaritvā**ti alaṁ iminā alaṁ imināti punappunaṁ alaṅkaritvā[4]. **Nibbijjā**ti nibbinditvā. **Apakkamin**ti agamāsiṁ.

278. **Na kho rāmo imaṁ dhamman**ti idhāpi bodhisatto taṁ dhammaṁ[5] uggaṇhantoyeva aññāsi "nāyaṁ aṭṭhasamāpattidhammo udakassa vācāya uggahitamattova[6], addhā panesa aṭṭhasamāpattilābhī"ti. Tenassa etadahosi "na kho rāmo -pa- jānaṁ passaṁ vihāsī"ti. Sesamettha purimavāre vuttanayeneva veditabbaṁ.

279. **Yena Uruvelā Senānigamo**ti ettha **Uruvelā**ti mahāvelā, mahāvālikarāsīti attho. Atha vā **urū**ti vālikā vuccati, **velā**ti mariyādā, velātikkamanahetu āhaṭā uru **Uruvelā**ti evamettha attho daṭṭhabbo. Atīte kira anuppanne Buddhe dasasahassā kulaputtā tāpasapabbajjaṁ pabbajitvā tasmiṁ padese viharantā ekadivasaṁ sannipatitvā katikavattaṁ akaṁsu "kāyakammavacīkammāni nāma paresampi pākaṭāni honti, manokammaṁ pana apākaṭaṁ. Tasmā yo kāmavitakkaṁ vā byāpādavitakkaṁ vā vihiṁsāvitakkaṁ vā vitakketi, tassa añño

1. Catusaccasambodhāya (Ka)
2. Saṭṭhikappamatta (Ka)
3. Mucchikāvasena vā (Syā), macchikāvasena vā (Ka)
4. Na alaṁ karitvā (Syā), analaṅkaritvā (Ka)
5. Dhammaṁ (Syā, Ka)
6. Uggahitamattova ṭhapito (Syā, Ka)

န ဥပသမတ္ထာယ န အဘိညေယျဓမ္မံ အဘိဇာနနတ္ထာယ န စတုမဂ္ဂသမ္ဗောဓာယ[၁] န နိဗ္ဗာနသစ္ဆိကိရိယာယ သံဝတ္တတီတိ အတ္ထော။

ယာဝဒေဝ အာကိဉ္စညာယတနူပပတ္တိယာတိ ယာဝ သဋ္ဌိကပ္ပ[၂]သဟဿာယုပရိမာဏေ အာကိဉ္စညာယတနဘဝေ ဥပပတ္တိ၊ တာဝဒေဝ သံဝတ္တတိ၊ န တတော ဥဒ္ဓံ။ ဧဝမယံ ပုနရာဝတ္တနဓမ္မောယေဝ၊ ယံ စ ဌာနံ ပါပေတိ၊ တံ ဇာတိဇရာမရဏေဟိ အပရိမုတ္တမေဝ မစ္စုပါသပရိက္ခိတ္တမေဝါတိ။ တတော ပဋ္ဌာယ စ ပန မဟာသတ္တော ယထာ နာမ ဆာတဇ္ဈတ္တပုရိသော မနုညဘောဇနံ လဘိတွာ သမ္ပိယာယမာနောပိ ဘုဉ္ဇိတွာ ပိတ္တဝသေန ဝါ သေမှဝသေန ဝါ မက္ခိကာဝသေန ဝါ[၃] ဆဍ္ဍေတွာ ပုန ဧကံ ပိဏ္ဍမ္ပိ ဘုဉ္ဇိဿာမီတိ မနံ န ဥပ္ပါဒေတိ၊ ဧဝမေဝ ဣမာ သတ္တ သမာပတ္တိယော မဟန္တေန ဥဿာဟေန နိဗ္ဗတ္တေတွာပိ တာသု ဣမံ ပုနရာဝတ္တိကာဒိဘေဒံ အာဒီနဝံ ဒိသွာ ပုန ဣမံ ဓမ္မံ အာဝဇ္ဇိဿာမိ ဝါ သမာပဇ္ဇိဿာမိ ဝါ အဓိဋ္ဌဟိဿာမိ ဝါ ဝုဋ္ဌဟိဿာမိ ဝါ ပစ္စဝေက္ခိဿာမိ ဝါတိ စိတ္တမေဝ န ဥပ္ပါဒေသိ။ **အနလင်္ကရိတွာ**တိ အလံ ဣမိနာ အလံ ဣမိနာတိ ပုနပ္ပုနံ အလင်္ကရိတွာ[၄]။ **နိဗ္ဗိဇ္ဇာ**တိ နိဗ္ဗိန္ဒိတွာ။ **အပက္ကမိ**န္တိ အဂမာသိံ။

၂၇၈။ **န ခေါ ရာမော ဣမံ ဓမ္မ**န္တိ ဣဓာပိ ဗောဓိသတ္တော တံ ဓမ္မံ[၅] ဥဂ္ဂဏှန္တောယေဝ အညာသိ "နာယံ အဋ္ဌသမာပတ္တိဓမ္မော ဥဒကဿ ဝါစာယ ဥဂ္ဂဟိတမတ္တောဝ[၆]၊ အဒ္ဓါ ပနေသ အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘီ"တိ။ တေနဿ ဧတဒဟောသိ "န ခေါ ရာမော။ပ။ ဇာနံ ပဿံ ဝိဟာသီ"တိ။ သေသမေတ္ထ ပုရိမဝါရေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၂၇၉။ **ယေန ဥရုဝေလာ သေနာနိဂမော**တိ ဧတ္ထ **ဥရုဝေလာ**တိ မဟာဝေလာ၊ မဟာဝါလိကရာသီတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ **ဥရူ**တိ ဝါလိကာ ဝုစ္စတိ၊ **ဝေလာ**တိ မရိယာဒါ၊ ဝေလာတိက္ကမနဟေတု အာဟဋာ ဥရု **ဥရုဝေလာ**တိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အတီတေ ကိရ အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ ဒသသဟဿာ ကုလပုတ္တာ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ တသ္မိံ ပဒေသေ ဝိဟရန္တာ ဧကဒိဝသံ သန္နိပတိတွာ ကတိကဝတ္တံ အကံသု "ကာယကမ္မဝစီကမ္မာနိ နာမ ပရေသမ္ပိ ပါကဋာနိ ဟောန္တိ၊ မနောကမ္မံ ပန အပါကဋံ။ တသ္မာ ယော ကာမဝိတက္ကံ ဝါ ဗျာပါဒဝိတက္ကံ ဝါ ဝိဟိံသာဝိတက္ကံ ဝါ ဝိတက္ကေတိ၊ တဿ အညော

၁-စတုသစ္စသမ္ဗောဓာယ (က)
၂-သဋ္ဌိကပ္ပမတ္တ (က)
၃-မုစ္ဆိကာဝသေန ဝါ (သျာ)၊ မစ္ဆိကာဝသေန ဝါ (က)
၄-န အလံ ကရိတွာ (သျာ)၊ အနလင်္ကရိတွာ (က)
၅-ဓမ္မံ (သျာ၊ က)
၆-ဥဂ္ဂဟိတမတ္တောဝ ဌပိတော (သျာ၊ က)

codako nāma natthi, so attanāva attānaṁ codetvā pattapuṭena vālikaṁ āharitvā imasmiṁ ṭhāne ākiratu, idamassa daṇḍakamman"ti. Tato paṭṭhāya yo tādisaṁ vitakkaṁ vitakketi, so tattha pattapuṭena vālikaṁ ākirati, evaṁ tattha anukkamena mahāvālikarāsi jāto. Tato taṁ pacchimā janatā parikkhipitvā cetiyaṭṭhānamakāsi, taṁ sandhāya vuttaṁ "U**ruvelā**ti mahāvelā, mahāvālikarāsīti attho"ti. Tameva sandhāya vuttaṁ "atha vā **urū**ti vālikā vuccati, **velā**ti mariyādā, velātikkamanahetu āhaṭā uru Uruvelāti evamettha attho daṭṭhabbo"ti.

Senānigamoti senāya nigamo. Paṭhamakappikānaṁ kira tasmiṁ ṭhāne senāniveso ahosi, tasmā so padeso **Senānigamo**ti vuccati. "Senānigāmo"tipi pāṭho. **Senāni** nāma Sujātāya pitā, tassa gāmoti attho. **Tadavasarin**ti tattha osariṁ. **Ramaṇīyaṁ bhūmibhāgan**ti supupphitanānappakārajalajathalajapupphavicittaṁ manorammaṁ bhūmibhāgaṁ. **Pāsādikañca vanasaṇḍan**ti morapiñcha kalāpasadisaṁ[1] pasādajananavanasaṇḍañca addasaṁ. **Nadiñca sandantin**ti sandamānañca maṇikkhandhasadisaṁ vimalanīlasītalasalilaṁ Nerañjaraṁ nadiṁ addasaṁ. **Setakan**ti parisuddhaṁ nikkaddamaṁ. **Supatitthan**ti anupubbagambhīrehi sundarehi titthehi upetaṁ. **Ramaṇīyan**ti rajatapaṭṭasadisaṁ vippakiṇṇavālikaṁ pahūtamacchakacchapaṁ abhirāmadassanaṁ. **Samantā[2] ca gocaragāman**ti tassa padesassa samantā avidūre gamanāgamanasampannaṁ sampattapabbajitānaṁ sulabhapiṇḍaṁ gocaragāmañca addasaṁ. **Alaṁ vatā**ti samatthaṁ vata. **Tattheva nisīdin**ti Bodhipallaṅke nisajjaṁ sandhāyāha. Uparisuttasmiṁ hi **tatthevā**ti dukkarakārikaṭṭhānaṁ adhippetaṁ, idha pana Bodhipallaṅko. Tenāha "tattheva nisīdin"ti. **Alamidaṁ padhānāyā**ti idaṁ ṭhānaṁ padhānatthāya samatthanti evaṁ cintetvā nisīdinti attho.

280. **Ajjhagaman**ti adhigacchiṁ paṭilabhiṁ. **Ñāṇañca pana me dassanan**ti sabbadhammadassanasamatthañca me sabbaññutaññāṇaṁ udapādi. **Akuppā me vimuttī**ti mayhaṁ arahattaphalavimutti akuppatāya ca akuppārammaṇatāya ca akuppā, sā hi rāgādīhi na kuppatīti akuppatāyapi akuppā, akuppaṁ nibbānamassārammaṇantipi akuppā. **Ayamantimā jātī**ti ayaṁ sabbapacchimā jāti.

1. Morakalāpasadisaṁ (Syā, Ka) 2. Sāmantā (?)

စောဒကော နာမ နတ္ထိ၊ သော အတ္တနာဝ အတ္တာနံ စောဒေတွာ ပတ္တပုဋေန ဝါလိကံ အာဟရိတွာ ဣမသ္မိံ ဌာနေ အာကိရတု၊ ဣဒမဿ ဒဏ္ဍကမ္မ”န္တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ယော တာဒိသံ ဝိတက္ကံ ဝိတက္ကေတိ၊ သော တတ္ထ ပတ္တပုဋေန ဝါလိကံ အာကိရတိ၊ ဧဝံ တတ္ထ အနုက္ကမေန မဟာဝါလိကရာသိ ဇာတော။ တတော တံ ပစ္ဆိမာ ဇနတာ ပရိက္ခိပိတွာ စေတိယဋ္ဌာနမကာသိ၊ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “**ဥရုဝေလာ**တိ မဟာဝေလာ၊ မဟာဝါလိကရာသီတိ အတ္ထော”တိ။ တမေဝ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “အထ ဝါ **ဥရူ**တိ ဝါလိကာ ဝုစ္စတိ၊ **ဝေလာ**တိ မရိယာဒါ၊ ဝေလာတိက္ကမနဟေတု အာဟဋာ ဥရု ဥရုဝေလာတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော”တိ။

သေနာနိဂမောတိ သေနာယ နိဂမော။ ပဌမကပ္ပိကာနံ ကိရ တသ္မိံ ဌာနေ သေနာနိဝေသော အဟောသိ၊ တသ္မာ သော ပဒေသော **သေနာနိဂမော**တိ ဝုစ္စတိ။ “သေနာနိ-ဂါမော”တိပိ ပါဌော။ **သေနာနိ** နာမ သုဇာတာယ ပိတာ၊ တဿ ဂါမောတိ အတ္ထော။ **တဒဝသရိန္တိ** တတ္ထ ဩသရိံ။ **ရမဏီယံ ဘူမိဘာဂန္တိ** သုပုပ္ဖိတနာနပ္ပကာရဇလဇထလဇပုပ္ဖဝိစိတ္တံ မနောရမံ ဘူမိဘာဂံ။ **ပါသာဒိကဉ္စ ဝနသဏ္ဍန္တိ** မောရပိဉ္ဆကလာပသဒိသံ[1] ပသာဒဇနနဝနသဏ္ဍဉ္စ အဒ္ဒသံ။ **နဒိဉ္စ သန္ဒန္တိန္တိ** သန္ဒမာနဉ္စ မဏိက္ခန္ဓသဒိသံ ဝိမလနီလသီတလသလိလံ နေရဉ္ဇရံ နဒိံ အဒ္ဒသံ။ **သေတကန္တိ** ပရိသုဒ္ဓံ နိက္ကဒ္ဒမံ။ **သုပတိတ္ထန္တိ** အနုပုဗ္ဗ-ဂမ္ဘီရေဟိ သုန္ဒရေဟိ တိတ္ထေဟိ ဥပေတံ။ **ရမဏီယန္တိ** ရဇတပဋ္ဋသဒိသံ ဝိပ္ပကိဏ္ဏဝါလိကံ ပဟူတမစ္ဆကစ္ဆပံ အဘိရာမဒဿနံ။ **သမန္တာ[2] စ ဂေါစရဂါမန္တိ** တဿ ပဒေသဿ သမန္တာ အဝိဒူရေ ဂမနာဂမနသမ္ပန္နံ သမ္ပတ္တပဗ္ဗဇိတာနံ သုလဘပိဏ္ဍံ ဂေါစရဂါမဉ္စ အဒ္ဒသံ။ **အလံ ဝတာ**တိ သမတ္ထံ ဝတ။ **တတ္ထေဝ နိသီဒိန္တိ** ဗောဓိပလ္လင်္ကေ နိသဇ္ဇံ သန္ဓာယာဟ။ ဥပရိသုတ္တသ္မိံ ဟိ **တတ္ထေဝါ**တိ ဒုက္ကရကာရိကဋ္ဌာနံ အဓိပ္ပေတံ၊ ဣဓ ပန ဗောဓိပလ္လင်္ကော။ တေနာဟ “တတ္ထေဝ နိသီဒိ”န္တိ။ **အလမိဒံ ပဓာနာယာ**တိ ဣဒံ ဌာနံ ပဓာနတ္ထာယ သမတ္ထန္တိ ဧဝံ စိန္တေတွာ နိသီဒိန္တိ အတ္ထော။

၂၈၀။ **အဇ္ဈဂမန္တိ** အဓိဂစ္ဆိံ ပဋိလဘိံ။ **ဉာဏဉ္စ ပန မေ ဒဿနန္တိ** သဗ္ဗဓမ္မဒဿနသမတ္ထဉ္စ မေ သဗ္ဗညုတညာဏံ ဥဒပါဒိ။ **အကုပ္ပါ မေ ဝိမုတ္တီ**တိ မယှံ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိ အကုပ္ပတာယ စ အကုပ္ပါရမ္မဏတာယ စ အကုပ္ပါ၊ သာ ဟိ ရာဂါဒီဟိ န ကုပ္ပတီတိ အကုပ္ပတာယပိ အကုပ္ပါ၊ အကုပ္ပံ နိဗ္ဗာန-မဿာရမ္မဏန္တိပိ အကုပ္ပါ။ **အယမန္တိမာ ဇာတီ**တိ အယံ သဗ္ဗပစ္ဆိမာ ဇာတိ။

၁-မောရကလာပသဒိသံ (သျာ၊ က) ၂-သာမန္တာ (?)

Natthi dāni punabbhavoti idāni me puna paṭisandhi nāma natthīti evaṁ paccavekkhaṇañāṇampi me uppannanti dasseti.

281. **Adhigato**ti paṭividdho. **Dhammo**ti catusaccadhammo. **Gambhīro**ti uttānabhāvapaṭikkhepavacanametaṁ. **Duddaso**ti gambhīrattāva duddaso dukkhena daṭṭhabbo, na sakkā sukhena daṭṭhuṁ. Duddasattāva **duranubodho,** dukkhena avabujjhitabbo, na sakkā sukhena avabujjhituṁ. **Santo**ti nibbuto. **Paṇīto**ti atappako. Idaṁ dvayaṁ lokuttarameva sandhāya vuttaṁ. **Atakkāvacaro**ti takkena avacaritabbo ogāhitabbo na hoti, ñāṇeneva avacaritabbo. **Nipuṇo**ti saṇho. **Paṇḍitavedanīyo**ti sammāpaṭipadaṁ paṭipannehi paṇḍitehi veditabbo. **Ālayarāmā**ti sattā pañcasu kāmaguṇesu allīyanti. Tasmā te **ālayā**ti vuccanti. Aṭṭhasatataṇhāvicaritāni ālayanti, tasmā ālayāti vuccanti. Tehi ālayehi ramantīti **ālayarāmā.** Ālayesu ratāti **ālayaratā.** Ālayesu suṭṭhu muditāti **ālayasammuditā.** Yatheva hi susajjitaṁ pupphaphalabharitarukkhādisampannaṁ uyyānaṁ paviṭṭho rājā tāya tāya sampattiyā ramati, sammudito āmoditapamodito[1] hoti, na ukkaṇṭhati, sāyampi nikkhamituṁ na icchati, evamimehipi kāmālayataṇhālayehi sattā ramanti, saṁsāravaṭṭe sammuditā anukkaṇṭhitā vasanti. Tena nesaṁ Bhagavā duvidhampi ālayaṁ uyyānabhūmiṁ viya dassento "ālayarāmā"ti-ādimāha.

Yadidanti nipāto, tassa ṭhānaṁ sandhāya "yaṁ idan"ti, paṭiccasamuppādaṁ sandhāya "yo ayan"ti evamattho daṭṭhabbo. **Idappaccayatāpaṭiccasamuppādo**ti imesaṁ paccayā idappaccayā, idappaccayā eva idappaccayatā, idappaccayatā ca sā paṭiccasamuppādo cāti **idappaccayatāpaṭiccasamuppādo.** Saṅkhārādipaccayānaṁ etaṁ adhivacanaṁ. **Sabbasaṅkhārasamatho**ti-ādi sabbaṁ nibbānameva[2]. Yasmā hi taṁ āgamma sabbasaṅkhāravipphanditāni sammanti vūpasammanti, tasmā **sabbasaṅkhārasamatho**ti vuccati. Yasmā ca taṁ āgamma sabbe upadhayo paṭinissaṭṭhā honti, sabbā taṇhā khīyanti, sabbe kilesarāgā virajjanti, sabbaṁ dukkhaṁ nirujjhati, tasmā **sabbūpadhipaṭinissaggo taṇhākkhayo virāgo nirodho**ti vuccati. Sā panesā taṇhā bhavena bhavaṁ, phalena vā saddhiṁ kammaṁ vinati

1. Āmoditasammodito (Ka)
2. Nibbānavevacanameva (Syā, Ka)

နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဘဝေါတိ ဣဒါနိ မေ ပုန ပဋိသန္ဓိ နာမ နတ္ထီတိ ဧဝံ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏမ္ပိ မေ ဥပ္ပန္နန္တိ ဒဿေတိ။

၂၈၁။ **အဓိဂတော**တိ ပဋိဝိဒ္ဓေါ။ **ဓမ္မော**တိ စတုသစ္စဓမ္မော။ **ဂမ္ဘီရော**တိ ဥတ္တာနဘာဝပဋိက္ခေပဝစနမေတံ။ **ဒုဒ္ဒသော**တိ ဂမ္ဘီရတ္တာဝ ဒုဒ္ဒသော ဒုက္ခေန ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ န သက္ကာ သုခေန ဒဋ္ဌုံ။ ဒုဒ္ဒသတ္တာဝ **ဒုရနုဗောဓော၊** ဒုက္ခေန အဝဗုဇ္ဈိတဗ္ဗော၊ န သက္ကာ သုခေန အဝဗုဇ္ဈိတုံ။ **သန္တော**တိ နိဗ္ဗုတော။ **ပဏီတော**တိ အတပ္ပကော။ ဣဒံ ဒွယံ လောကုတ္တရမေဝ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ **အတက္ကာဝစရော**တိ တက္ကေန အဝစရိတဗ္ဗော ဩဂါဟိတဗ္ဗော န ဟောတိ၊ ဉာဏေနေဝ အဝစရိတဗ္ဗော။ **နိပုဏော**တိ သဏှော။ **ပဏ္ဍိတဝေဒနီယော**တိ သမ္မာပဋိပဒံ ပဋိပန္နေဟိ ပဏ္ဍိတေဟိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အာလယရာမာ**တိ သတ္တာ ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု အလ္လီယန္တိ။ တသ္မာ တေ **အာလယာ**တိ ဝုစ္စန္တိ။ အဋ္ဌသတတဏှာဝိစရိတာနိ အာလယန္တိ၊ တသ္မာ အာလယာတိ ဝုစ္စန္တိ။ တေဟိ အာလယေဟိ ရမန္တီတိ **အာလယရာမာ။** အာလယေသု ရတာတိ **အာလယရတာ။** အာလယေသု သုဋ္ဌု မုဒိတာတိ **အာလယသမ္မုဒိတာ။** ယထေဝ ဟိ သုသဇ္ဇိတံ ပုပ္ဖဖလဘရိတရုက္ခာဒိသမ္ပန္နံ ဥယျာနံ ပဝိဋ္ဌော ရာဇာ တာယ တာယ သမ္ပတ္တိယာ ရမတိ၊ သမ္မုဒိတော အာမောဒိတပမောဒိတော[၁] ဟောတိ၊ န ဥက္ကဏ္ဌတိ၊ သာယမ္ပိ နိက္ခမိတုံ န ဣစ္ဆတိ၊ ဧဝမိမေဟိပိ ကာမာလယတဏှာလယေဟိ သတ္တာ ရမန္တိ၊ သံသာရဝဋ္ဋေ သမ္မုဒိတာ အနုက္ကဏ္ဌိတာ ဝသန္တိ။ တေန နေသံ ဘဂဝါ ဒုဝိဓမ္ပိ အာလယံ ဥယျာနဘူမိံ ဝိယ ဒဿေန္တော "အာလယရာမာ"တိအာဒိမာဟ။

ယဒိဒန္တိ နိပါတော၊ တဿ ဌာနံ သန္ဓာယ "ယံ ဣဒ"န္တိ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ သန္ဓာယ "ယော အယ"န္တိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ **ဣဒပ္ပစ္စယတာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ**တိ ဣမေသံ ပစ္စယာ ဣဒပ္ပစ္စယာ၊ ဣဒပ္ပစ္စယာ ဧဝ ဣဒပ္ပစ္စယတာ၊ ဣဒပ္ပစ္စယတာ စ သာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ စာတိ **ဣဒပ္ပစ္စယတာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ။** သင်္ခါရာဒိပစ္စယာနံ ဧတံ အဓိဝစနံ။ **သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော**တိအာဒိ သဗ္ဗံ နိဗ္ဗာနမေဝ[၂]။ ယသ္မာ ဟိ တံ အာဂမ္မ သဗ္ဗသင်္ခါရဝိပ္ဖန္ဒိတာနိ သမ္မန္တိ ဝူပသမ္မန္တိ၊ တသ္မာ **သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော**တိ ဝုစ္စတိ။ ယသ္မာ စ တံ အာဂမ္မ သဗ္ဗေ ဥပဓယော ပဋိနိဿဋ္ဌာ ဟောန္တိ၊ သဗ္ဗာ တဏှာ ခီယန္တိ၊ သဗ္ဗေ ကိလေသရာဂါ ဝိရဇ္ဇန္တိ၊ သဗ္ဗံ ဒုက္ခံ နိရုဇ္ဈတိ၊ တသ္မာ **သဗ္ဗူပဓိပဋိနိဿဂ္ဂေါ တဏှာက္ခယော ဝိရာဂေါ နိရောဓော**တိ ဝုစ္စတိ။ သာ ပနေသာ တဏှာ ဘဝေန ဘဝံ, ဖလေန ဝါ သဒ္ဓိံ ကမ္မံ ဝိနတိ

၁-အာမောဒိတသမ္မောဒိတော (က)
၂-နိဗ္ဗာနဝေဝစနမေဝ (သျာ၊ က)

saṁsibbatīti katvā **vānanti** vuccati, tato nikkhantaṁ vānatoti **nibbānaṁ. So mamassa kilamatho**ti yā ajānantānaṁ desanā nāma, so mama kilamatho assa[1], sā mama vihesā assāti attho. Kāyakilamatho ceva kāyavihesā ca assāti vuttaṁ hoti. Citte pana ubhayampetaṁ Buddhānaṁ natthi. **Apissū**ti anubrūhanatthe nipāto, so "na kevalaṁ etadahosi, imāpi gāthā paṭibhaṁsū"ti dīpeti. **Man**ti mama. **Anacchariyā**ti anu-acchariyā. **Paṭibhaṁsū**ti paṭibhānasaṅkhātassa ñāṇassa gocarā ahesuṁ, parivitakkayitabbataṁ pāpuṇiṁsu.

Kicchenāti dukkhena, na dukkhāya paṭipadāya. Buddhānaṁ hi cattāropi maggā sukhappaṭipadāva honti. Pāramīpūraṇakāle pana sarāgasadosasamohasseva sato āgatāgatānaṁ yācakānaṁ alaṅkatappaṭiyattaṁ sīsaṁ kantitvā galalohitaṁ nīharitvā su-añjitāni akkhīni uppāṭetvā kulavaṁsappadīpaṁ puttaṁ manāpacāriniṁ bhariyanti evamādīni dentassa aññāni ca khantivādisadisesu attabhāvesu chejjabhejjādīni pāpuṇantassa āgamaniyapaṭipadaṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Halan**ti ettha **ha**-kāro nipātamatto, **alan**ti attho. **Pakāsitun**ti desituṁ, evaṁ kicchena adhigatassa dhammassa alaṁ desituṁ, pariyattaṁ desituṁ, ko attho desitenāti vuttaṁ hoti. **Rāgadosaparetehī**ti rāgadosapariphuṭṭhehi rāgadosānugatehi vā.

Paṭisotagāminti niccādīnaṁ paṭisotaṁ aniccaṁ dukkhamanattā asubhanti evaṁ gataṁ catusaccadhammaṁ. **Rāgarattā**ti kāmarāgena bhavarāgena diṭṭhirāgena ca rattā. **Na dakkhantī**ti aniccaṁ dukkhamanattā asubhanti iminā sabhāvena na passissanti, te apassante ko sakkhissati evaṁ gāhāpetuṁ. **Tamokhandhena āvuṭā**ti avijjārāsinā ajjhotthatā.

282. **Appossukkatāyā**ti nirussukkabhāvena, adesetukāmatāyāti attho. Kasmā panassa evaṁ cittaṁ nami, nanu esa mutto mocessāmi, tiṇṇo tāressāmi.

"Kiṁ me aññātavesena, dhammaṁ sacchikatenidha.
Sabbaññutaṁ pāpuṇitvā, tārayissaṁ sadevakan"ti[2]—

1. So mamassa kilamatho. Yo mama kilamatho assa (Syā) 2. Khu 4. 310 piṭṭhe.

သံသိဗ္ဗတီတိ ကတွာ **ဝါနန္တိ** ဝုစ္စတိ၊ တတော နိက္ခန္တံ ဝါနတောတိ **နိဗ္ဗာနံ**။ **သော မမဿ ကိလမထော**တိ ယာ အဇာနန္တာနံ ဒေသနာ နာမ၊ သော မမ ကိလမထော အဿ[1]၊ သာ မမ ဝိဟေသာ အဿာတိ အတ္ထော။ ကာယကိလမထော စေဝ ကာယဝိဟေသာ စ အဿာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ စိတ္တေ ပန ဥဘယမ္ပေတံ ဗုဒ္ဓါနံ နတ္ထိ။ **အပိဿူ**တိ အနုဗြူဟနတ္ထေ နိပါတော၊ သော “န ကေဝလံ ဧတဒဟောသိ၊ ဣမာပိ ဂါထာ ပဋိဘံသူ”တိ ဒီပေတိ။ **မန္တိ** မမ။ **အနစ္ဆရိယာ**တိ အနုအစ္ဆရိယာ။ **ပဋိဘံသူ**တိ ပဋိဘာနသင်္ခါတဿ ဉာဏဿ ဂေါစရာ အဟေသုံ၊ ပရိဝိတက္ကယိတဗ္ဗတံ ပါပုဏိံသု။

ကိစ္ဆေနာတိ ဒုက္ခေန၊ န ဒုက္ခာယ ပဋိပဒါယ။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ စတ္တာရောပိ မဂ္ဂါ သုခပ္ပဋိပဒါဝ ဟောန္တိ။ ပါရမီပူရဏကာလေ ပန သရာဂသဒောသသမောဟဿေဝ သတော အာဂတာဂတာနံ ယာစကာနံ အလင်္ကတပ္ပဋိယတ္တံ သီသံ ကန္တိတွာ ဂလလောဟိတံ နီဟရိတွာ သုအဉ္ဇိတာနိ အက္ခီနိ ဥပ္ပါဋေတွာ ကုလဝံသပ္ပဒီပံ ပုတ္တံ မနာပစာရိနိံ ဘရိယန္တိ ဧဝမာဒီနိ ဒေန္တဿ အညာနိ စ ခန္တိဝါဒိသဒိသေသု အတ္တဘာဝေသု ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇာဒီနိ ပါပုဏန္တဿ အာဂမနိယပဋိပဒံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **ဟလန္တိ** ဧတ္ထ **ဟ**-ကာရော နိပါတမတ္တော၊ **အလန္တိ** အတ္ထော။ **ပကာသိတုန္တိ** ဒေသိတုံ၊ ဧဝံ ကိစ္ဆေန အဓိဂတဿ ဓမ္မဿ အလံ ဒေသိတုံ၊ ပရိယတ္တံ ဒေသိတုံ၊ ကော အတ္ထော ဒေသိတေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ရာဂဒေါသပရေတေဟီ**တိ ရာဂဒေါသပရိဖုဋ္ဌေဟိ ရာဂဒေါသာနုဂတေဟိ ဝါ။

ပဋိသောတဂါမိန္တိ နိစ္စာဒီနံ ပဋိသောတံ အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာ အသုဘန္တိ ဧဝံ ဂတံ စတုသစ္စဓမ္မံ။ **ရာဂရတ္တာ**တိ ကာမရာဂေန ဘဝရာဂေန ဒိဋ္ဌိရာဂေန စ ရတ္တာ။ **န ဒက္ခန္တီ**တိ အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာ အသုဘန္တိ ဣမိနာ သဘာဝေန န ပဿိဿန္တိ၊ တေ အပဿန္တေ ကော သက္ခိဿတိ ဧဝံ ဂါဟာပေတုံ။ **တမောခန္ဓေန အာဝုဋာ**တိ အဝိဇ္ဇာရာသိနာ အဇ္ဈောတ္ထတာ။

၂၈၂။ **အပ္ပေါဿုက္ကတာယာ**တိ နိရုဿုက္ကဘာဝေန၊ အဒေသေတုကာမတာယာတိ အတ္ထော။ ကသ္မာ ပနဿ ဧဝံ စိတ္တံ နမိ၊ နနု ဧသ မုတ္တော မောစေဿာမိ၊ တိဏ္ဏော တာရေဿာမိ။

“ကိံ မေ အညာတဝေသေန၊ ဓမ္မံ သစ္ဆိကတေနိဓ။
သဗ္ဗညုတံ ပါပုဏိတွာ၊ တာရယိဿံ သဒေဝက”န္တိ[2]—

၁-သော မမဿ ကိလမထော။ ယော မမ ကိလမထော အဿ (သျာ) ၂-ခု ၄-၃၁၀-ပိဋ္ဌေ။

Patthanaṁ katvā pāramiyo pūretvā sabbaññutaṁ pattoti. Saccametaṁ, tadevaṁ paccavekkhaṇānubhāvena panassa evaṁ cittaṁ nami. Tassa hi sabbaññutaṁ patvā sattānaṁ kilesagahanataṁ, dhammassa ca gambhīrataṁ paccavekkhantassa sattānaṁ kilesagahanatā ca dhammagambhīratā ca sabbākārena pākaṭā jātā, athassa “ime sattā kañjikapuṇṇā lābu viya, takkabharitā cāṭi viya, vasātelapītapilotikā[1] viya, añjanamakkhitahattho viya ca kilesabharitā atisaṁkiliṭṭhā rāgarattā dosaduṭṭhā mohamūḷhā, te kiṁ nāma paṭivijjhissantī”ti cintayato kilesagahanapaccavekkhaṇānubhāvenāpi evaṁ cittaṁ nami.

“Ayañca dhammo pathavīsandhāraka-udakakkhandho viya gambhīro, pabbatena paṭicchādetvā ṭhapito sāsapo viya duddaso, satadhā bhinnassa vālassa koṭiyā koṭipaṭipādanaṁ viya duranubodho, nanu mayā hi imaṁ dhammaṁ paṭivijjhituṁ vāyamantena adinnaṁ dānaṁ nāma natthi, arakkhitaṁ sīlaṁ nāma natthi, aparipūritā kāci pāramī nāma natthi, tassa me nirussāhaṁ viya mārabalaṁ vidhamantassāpi pathavī na kampittha, paṭhamayāme pubbenivāsaṁ anussarantassāpi na kampittha, majjhimayāme dibbacakkhuṁ sodhentassāpi na kampittha, pacchimayāme pana paṭiccasamuppādaṁ paṭivijjhantasseva me dasasahassilokadhātu kampittha. Iti mādisenāpi tikkhañāṇena kicchenevāyaṁ dhammo paṭividdho, taṁ lokiyamahājanā kathaṁ paṭivijjhissantī”ti dhammagambhīratāpaccavekkhaṇānubhāvenāpi evaṁ cittaṁ namīti veditabbaṁ.

Apica brahmunā yācite desetukāmatāyapissa evaṁ cittaṁ nami. Jānāti hi Bhagavā “mama appossukkatāya citte namamāne maṁ mahābrahmā dhammadesanaṁ yācissati, ime ca sattā brahmagarukā, te ‘Satthā kira dhammaṁ na desetukāmo ahosi, atha naṁ mahābrahmā yācitvā desāpesi, santo vata bho dhammo, paṇīto vata bho dhammo’ti maññamānā sussūsissantī”ti. Idampissa kāraṇaṁ paṭicca appossukkatāya cittaṁ nami, no dhammadesanāyāti veditabbaṁ.

Sahampatissāti so kira Kassapassa Bhagavato sāsane Sahako nāma thero paṭhamajjhānaṁ nibbattetvā paṭhamajjhānabhūmiyaṁ kappāyukabrahmā hutvā nibbatto, tatra naṁ Sahampatibrahmāti paṭisañjānanti, taṁ

1. Vasātemitapilotikā (Syā)

ပတ္ထနံ ကတွာ ပါရမိယော ပူရေတွာ သဗ္ဗညုတံ ပတ္တောတိ။ သစ္စမေတံ၊ တဒေဝံ ပစ္စဝေက္ခဏာနုဘာဝေန ပနဿ ဧဝံ စိတ္တံ နမိ။ တဿ ဟိ သဗ္ဗညုတံ ပတွာ သတ္တာနံ ကိလေသဂဟနတံ, ဓမ္မဿ စ ဂမ္ဘီရတံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿ သတ္တာနံ ကိလေသဂဟနတာ စ ဓမ္မဂမ္ဘီရတာ စ သဗ္ဗာကာရေန ပါကဋာ ဇာတာ၊ အထဿ “ဣမေ သတ္တာ ကဉ္ဇိကပုဏ္ဏာ လာဗု ဝိယ, တက္ကဘရိတာ စာဋိ ဝိယ, ဝသာတေလပီတပိလောတိကာ[1] ဝိယ, အဉ္ဇနမက္ခိတဟတ္ထော ဝိယ စ ကိလေသဘရိတာ အတိသံကိလိဋ္ဌာ ရာဂရတ္တာ ဒေါသဒုဋ္ဌာ မောဟမူဠှာ၊ တေ ကိံ နာမ ပဋိဝိဇ္ဈိဿန္တီ”တိ စိန္တယတော ကိလေသဂဟနပစ္စဝေက္ခဏာနုဘာဝေနာပိ ဧဝံ စိတ္တံ နမိ။

“အယဉ္စ ဓမ္မော ပထဝီသန္ဓာရကဥဒကက္ခန္ဓော ဝိယ ဂမ္ဘီရော၊ ပဗ္ဗတေန ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ဌပိတော သာသပေါ ဝိယ ဒုဒ္ဒသော၊ သတဓာ ဘိန္နဿ ဝါလဿ ကောဋိယာ ကောဋိပဋိပါဒနံ ဝိယ ဒုရနုဗောဓော၊ နနု မယာ ဟိ ဣမံ ဓမ္မံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ ဝါယမန္တေန အဒိန္နံ ဒါနံ နာမ နတ္ထိ၊ အရက္ခိတံ သီလံ နာမ နတ္ထိ၊ အပရိပူရိတာ ကာစိ ပါရမီ နာမ နတ္ထိ၊ တဿ မေ နိရုဿာဟံ ဝိယ မာရဗလံ ဝိဓမန္တဿာပိ ပထဝီ န ကမ္ပိတ္ထ၊ ပဌမယာမေ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရန္တဿာပိ န ကမ္ပိတ္ထ၊ မဇ္ဈိမယာမေ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ သောဓေန္တဿာပိ န ကမ္ပိတ္ထ၊ ပစ္ဆိမယာမေ ပန ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ ပဋိဝိဇ္ဈန္တဿေဝ မေ ဒသသဟဿိလောကဓာတု ကမ္ပိတ္ထ။ ဣတိ မာဒိသေနာပိ တိက္ခဉာဏေန ကိစ္ဆေနေဝါယံ ဓမ္မော ပဋိဝိဒ္ဓေါ၊ တံ လောကိယမဟာဇနာ ကထံ ပဋိဝိဇ္ဈိဿန္တီ”တိ ဓမ္မဂမ္ဘီရတာပစ္စဝေက္ခဏာနုဘာဝေနာပိ ဧဝံ စိတ္တံ နမီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အပိစ ဗြဟ္မုနာ ယာစိတေ ဒေသေတုကာမတာယပိဿ ဧဝံ စိတ္တံ နမိ။ ဇာနာတိ ဟိ ဘဂဝါ “မမ အပ္ပေါဿုက္ကတာယ စိတ္တေ နမမာနေ မံ မဟာဗြဟ္မာ ဓမ္မဒေသနံ ယာစိဿတိ၊ ဣမေ စ သတ္တာ ဗြဟ္မဂရုကာ၊ တေ ‘သတ္ထာ ကိရ ဓမ္မံ န ဒေသေတုကာမော အဟောသိ၊ အထ နံ မဟာဗြဟ္မာ ယာစိတွာ ဒေသာပေသိ၊ သန္တော ဝတ ဘော ဓမ္မော၊ ပဏီတော ဝတ ဘော ဓမ္မော’တိ မညမာနာ သုဿူသိဿန္တီ”တိ။ ဣဒမ္ပိဿ ကာရဏံ ပဋိစ္စ အပ္ပေါဿုက္ကတာယ စိတ္တံ နမိ၊ နော ဓမ္မဒေသနာယာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

သဟမ္ပတိဿာတိ သော ကိရ ကဿပဿ ဘဂဝတော သာသနေ သဟကော နာမ ထေရော ပဌမဇ္ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ပဌမဇ္ဈာနဘူမိယံ ကပ္ပါယုကဗြဟ္မာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တော၊ တတြ နံ သဟမ္ပတိဗြဟ္မာတိ ပဋိသဉ္ဇာနန္တိ၊ တံ

၁-ဝသာတေမိတပိလောတိကာ (သျာ)

sandhāyāha “brahmuno Sahampatissā”ti. **Nassati vata bho**ti so kira imaṁ saddaṁ tathā nicchāresi, yathā dasasahassilokadhātubrahmāno sutvā sabbe sannipatiṁsu. **Yatra hi nāmā**ti yasmiṁ nāma loke. **Purato pāturahosī**ti tehi dasahi brahmasahassehi saddhiṁ pāturahosi. **Apparajakkhajātikā**ti paññāmaye akkhimhi appaṁ parittaṁ rāgadosamoharajaṁ etesaṁ evaṁsabhāvāti **apparajakkhajātikā. Assavanatā**ti assavanatāya. **Bhavissantī**ti purimabuddhesu dasapuññakiriyavasena katādhikārā paripākagatapadumāni viya sūriyarasmisamphassaṁ, dhammadesanaṁyeva ākaṅkhamānā catuppadikagāthāvasāne ariyabhūmiṁ okkamanārahā na eko, na dve, anekasatasahassā dhammassa aññātāro bhavissantīti dasseti.

Pāturahosīti pātubhavi. **Samalehi cintito**ti samalehi chahi Satthārehi cintito. Te hi puretaraṁ uppajjitvā sakalajambudīpe kaṇṭake pattharamānā viya, visaṁ siñcamānā viya ca samalaṁ micchādiṭṭhidhammaṁ desayiṁsu. **Apāpuretan**ti vivara etaṁ. **Amatassa dvāran**ti amatassa nibbānassa dvārabhūtaṁ ariyamaggaṁ. **Suṇantu dhammaṁ vimalenānubuddhan**ti ime sattā rāgādimalānaṁ abhāvato vimalena Sammāsambuddhena anubuddhaṁ catusaccadhammaṁ suṇantu tāva Bhagavāti yācati.

Sele yathā pabbatamuddhaniṭṭhitoti selamaye ekagghane pabbatamuddhani yathā ṭhitova. Na hi tassa ṭhitassa dassanatthaṁ gīvukkhipanapasāraṇādikiccaṁ atthi. **Tathūpaman**ti tappaṭibhāgaṁ selapabbatūpamaṁ. Ayaṁ panettha saṅkhepattho—yathā selapabbatamuddhani ṭhitova cakkhumā puriso samantato janataṁ passeyya, tathā tvampi sumedha sundarapañña sabbaññutaññāṇena samantacakkhu Bhagavā dhammamayaṁ pāsādamāruyha sayaṁ apetasoko sokāvatiṇṇaṁ jātijarābhibhūtaṁ[1] janataṁ avekkhassu[2] upadhāraya upaparikkha. Ayaṁ panettha adhippāyo—yathā hi pabbatapāde samantā mahantaṁ khettaṁ katvā tattha kedārapāḷīsu kuṭikāyo katvā rattiṁ aggiṁ jāleyyuṁ, caturaṅgasamannāgatañca andhakāraṁ assa, atha tassa pabbatassa matthake ṭhatvā cakkhumato purisassa bhūmiṁ olokayato neva khettaṁ na kedārapāḷiyo na kuṭiyo na tattha sayitamanussā paññāyeyyuṁ. Kuṭikāsu

1. Jātijarābhibhūtaṁ ca (Syā, Ka)　　2. Apekkhassu (Syā)

သန္ဓာယာဟ “ဗြဟ္မုနော သဟမ္ပတိဿာ”တိ။ **နဿတိ ဝတ ဘော**တိ သော ကိရ ဣမံ သဒ္ဒံ တထာ နိစ္ဆာရေသိ၊ ယထာ ဒသသဟဿိလောကဓာတုဗြဟ္မာနော သုတွာ သဗ္ဗေ သန္နိပတိံသု။ **ယတြ ဟိ နာမာ**တိ ယသ္မိံ နာမ လောကေ။ **ပုရတော ပါတုရဟောသီ**တိ တေဟိ ဒသဟိ ဗြဟ္မသဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ ပါတုရဟောသိ။ **အပ္ပရဇက္ခဇာတိကာ**တိ ပညာမယေ အက္ခိမှိ အပ္ပံ ပရိတ္တံ ရာဂဒေါသမောဟရဇံ ဧတေသံ ဧဝံသဘာဝါတိ **အပ္ပရဇက္ခဇာတိကာ။ အဿဝနတာ**တိ အဿဝနတာယ။ **ဘဝိဿန္တီ**တိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ဒသပုညကိရိယဝသေန ကတာဓိကာရာ ပရိပါကဂတပဒုမာနိ ဝိယ သူရိယရသ္မိသမ္ဖဿံ, ဓမ္မဒေသနံယေဝ အာကင်္ခမာနာ စတုပ္ပဒိကဂါထာဝသာနေ အရိယဘူမိံ ဩက္ကမနာရဟာ န ဧကော, န ဒွေ, အနေကသတသဟဿာ ဓမ္မဿ အညာတာရော ဘဝိဿန္တီတိ ဒဿေတိ။

ပါတုရဟောသီတိ ပါတုဘဝိ။ **သမလေဟိ စိန္တိတော**တိ သမလေဟိ ဆဟိ သတ္ထာရေဟိ စိန္တိတော။ တေ ဟိ ပုရေတရံ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ကဏ္ဋကေ ပတ္ထရမာနာ ဝိယ, ဝိသံ သိဉ္စမာနာ ဝိယ စ သမလံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဓမ္မံ ဒေသယိံသု။ **အပါပုရေတ**န္တိ ဝိဝရ ဧတံ။ **အမတဿ ဒွါရ**န္တိ အမတဿ နိဗ္ဗာနဿ ဒွါရဘူတံ အရိယမဂ္ဂံ။ **သုဏန္တု ဓမ္မံ ဝိမလေနာနုဗုဒ္ဓ**န္တိ ဣမေ သတ္တာ ရာဂါဒိမလာနံ အဘာဝတော ဝိမလေန သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန အနုဗုဒ္ဓံ စတုသစ္စဓမ္မံ သုဏန္တု တာဝ ဘဂဝါတိ ယာစတိ။

သေလေ ယထာ ပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိဋ္ဌိတောတိ သေလမယေ ဧကဃနေ ပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိ ယထာ ဌိတောဝ။ န ဟိ တဿ ဌိတဿ ဒဿနတ္ထံ ဂီဝုက္ခိပနပသာရဏာဒိကိစ္စံ အတ္ထိ။ **တထူပမ**န္တိ တပ္ပဋိဘာဂံ သေလပဗ္ဗတူပမံ။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော—ယထာ သေလပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိ ဌိတောဝ စက္ခုမာ ပုရိသော သမန္တတော ဇနတံ ပဿေယျ၊ တထာ တွမ္ပိ သုမေဓ သုန္ဒရပည သဗ္ဗညုတညာဏေန သမန္တစက္ခု ဘဂဝါ ဓမ္မမယံ ပါသာဒမာရုယှ သယံ အပေတသောကော သောကာဝတိဏ္ဏံ ဇာတိဇရာဘိဘူတံ[၁] ဇနတံ အဝေက္ခဿု[၂] ဥပဓာရယ ဥပပရိက္ခ။ အယံ ပနေတ္ထ အဓိပ္ပါယော—ယထာ ဟိ ပဗ္ဗတပါဒေ သမန္တာ မဟန္တံ ခေတ္တံ ကတွာ တတ္ထ ကေဒါရပါဠီသု ကုဋိကာယော ကတွာ ရတ္တိံ အဂ္ဂိံ ဇာလေယျုံ၊ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတဉ္စ အန္ဓကာရံ အဿ၊ အထ တဿ ပဗ္ဗတဿ မတ္ထကေ ဌတွာ စက္ခုမတော ပုရိသဿ ဘူမိံ ဩလောကယတော နေဝ ခေတ္တံ န ကေဒါရပါဠိယော န ကုဋိယော န တတ္ထ သယိတမနုဿာ ပညာယေယျုံ။ ကုဋိကာသု

၁-ဇာတိဇရာဘိဘူတံ စ (သျာ၊ က)　　၂-အပေက္ခဿု (သျာ)

pana aggijālāmattakameva paññāyeyya, evaṁ dhammapāsādaṁ āruyha sattanikāyaṁ olokayato Tathāgatassa ye te akatakalyāṇā sattā, te ekavihāre dakkhiṇajāṇupasse nisinnāpi Buddhacakkhussa āpāthaṁ nāgacchanti, rattiṁ khittā sarā viya honti. Ye pana katakalyāṇā veneyyapuggalā, te evassa dūrepi ṭhitā āpāthaṁ āgacchanti, so aggi viya Himavantapabbato viya ca. Vuttampi cetaṁ—

> “Dūre santo pakāsenti, Himavantova pabbato.
> Asantettha na dissanti, rattiṁ khittā yathā sarā”ti[1].

Uṭṭhehīti Bhagavato dhammadesanatthaṁ cārikacaraṇaṁ yācanto bhaṇati. **Vīrā**ti-ādīsu Bhagavā vīriyavantatāya **vīro.** Devaputtamaccukilesamārānaṁ vijitattā **vijitasaṅgāmo.** Jātikantārādinittharaṇatthāya veneyyasatthavāhanasamatthatāya **satthavāho.** Kāmacchanda-iṇassa abhāvato **aṇaṇo**ti veditabbo.

283. **Ajjhesanan**ti yācanaṁ. **Buddhacakkhunā**ti indriyaparopariyattañāṇena ca āsayānusayañāṇena ca. Imesaṁ hi dvannaṁ ñāṇānaṁ Buddhacakkhūti nāmaṁ, sabbaññutaññāṇassa samantacakkhūti, tiṇṇaṁ maggañāṇānaṁ dhammacakkhūti. **Apprajakkhe**ti-ādīsu yesaṁ vuttanayeneva paññācakkhumhi rāgādirajaṁ appaṁ, te **apparajakkhā.** Yesaṁ taṁ mahantaṁ, te **mahārajakkhā.** Yesaṁ saddhādīni indriyāni tikkhāni, te **tikkhindriyā.** Yesaṁ tāni mudūni, te **mudindriyā.** Yesaṁ teyeva saddhādayo ākārā sundarā, te **svākārā.** Ye kathitakāraṇaṁ sallakkhenti, sukhena sakkā honti viññāpetuṁ, te **suviññāpayā.** Ye paralokañceva vajjañca bhayato passanti, te **paralokavajjabhayadassāvino** nāma.

Ayaṁ panettha Pāḷi—“saddho puggalo apparajakkho, assaddho puggalo mahārajakkho. Āraddhavīriyo, kusito. Upaṭṭhitassati, muṭṭhassati. Samāhito, asamāhito. Paññavā, duppañño puggalo mahārajakkho. Tathā saddho puggalo tikkhindriyo -pa- paññavā puggalo paralokavajjabhayadassāvī, duppañño puggalo na paralokavajjabhayadassāvī.

1. Khu 1. 56 piṭṭhe.

ပန အဂ္ဂိဇာလာမတ္တကမေဝ ပညာယေယျ၊ ဧဝံ ဓမ္မပါသာဒံ အာရုယှ သတ္တနိကာယံ ဩလောကယတော တထာဂတဿ ယေ တေ အကတကလျာဏာ သတ္တာ၊ တေ ဧကဝိဟာရေ ဒက္ခိဏဇာဏုပဿေ နိသိန္နာပိ ဗုဒ္ဓစက္ခုဿ အာပါထံ နာဂစ္ဆန္တိ၊ ရတ္တိံ ခိတ္တာ သရာ ဝိယ ဟောန္တိ။ ယေ ပန ကတကလျာဏာ ဝေနေယျပုဂ္ဂလာ၊ တေ ဧဝဿ ဒူရေပိ ဌိတာ အာပါထံ အာဂစ္ဆန္တိ, သော အဂ္ဂိ ဝိယ ဟိမဝန္တပဗ္ဗတော ဝိယ စ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

> “ဒူရေ သန္တော ပကာသေန္တိ၊ ဟိမဝန္တောဝ ပဗ္ဗတော။
> အသန္တေတ္ထ န ဒိဿန္တိ၊ ရတ္တိံ ခိတ္တာ ယထာ သရာ”တိ[၁]။

ဥဋ္ဌေဟီတိ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနတ္ထံ စာရိကစရဏံ ယာစန္တော ဘဏတိ။ **ဝီရာ**တိအာဒီသု ဘဂဝါ ဝီရိယဝန္တတာယ **ဝီရော**။ ဒေဝပုတ္တမစ္စုကိလေသမာရာနံ ဝိဇိတတ္တာ **ဝိဇိတသင်္ဂါမော**။ ဇာတိကန္တာရာဒိနိတ္ထရဏတ္ထာယ ဝေနေယျသတ္ထဝါဟနသမတ္ထတာယ **သတ္ထဝါဟော**။ ကာမစ္ဆန္ဒဣဏဿ အဘာဝတော **အဏဏော**တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၂၈၃။ **အဇ္ဈေသန**န္တိ ယာစနံ။ **ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ**တိ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏေန စ အာသယာနုသယဉာဏေန စ။ ဣမေသံ ဟိ ဒွိန္နံ ဉာဏာနံ ဗုဒ္ဓစက္ခူတိ နာမံ၊ သဗ္ဗညုတညာဏဿ သမန္တစက္ခူတိ၊ တိဏ္ဏံ မဂ္ဂဉာဏာနံ ဓမ္မစက္ခူတိ။ **အပ္ပရဇက္ခေ**တိအာဒီသု ယေသံ ဝုတ္တနယေနေဝ ပညာစက္ခုမှိ ရာဂါဒိရဇံ အပ္ပံ၊ တေ **အပ္ပရဇက္ခာ**။ ယေသံ တံ မဟန္တံ၊ တေ **မဟာရဇက္ခာ**။ ယေသံ သဒ္ဓါဒီနိ ဣန္ဒြိယာနိ တိက္ခာနိ၊ တေ **တိက္ခိန္ဒြိယာ**။ ယေသံ တာနိ မုဒူနိ၊ တေ **မုဒိန္ဒြိယာ**။ ယေသံ တေယေဝ သဒ္ဓါဒယော အာကာရာ သုန္ဒရာ၊ တေ **သွာကာရာ**။ ယေ ကထိတကာရဏံ သလ္လက္ခေန္တိ၊ သုခေန သက္ကာ ဟောန္တိ ဝိညာပေတုံ၊ တေ **သုဝိညာပယာ**။ ယေ ပရလောကဉ္စေဝ ဝဇ္ဇဉ္စ ဘယတော ပဿန္တိ၊ တေ **ပရလောကဝဇ္ဇဘယဒဿာဝိနော** နာမ။

အယံ ပနေတ္ထ ပါဠိ—“သဒ္ဓေါ ပုဂ္ဂလော အပ္ပရဇက္ခော၊ အဿဒ္ဓေါ ပုဂ္ဂလော မဟာရဇက္ခော။ အာရဒ္ဓဝီရိယော၊ ကုသီတော။ ဥပဋ္ဌိတဿတိ၊ မုဋ္ဌဿတိ။ သမာဟိတော၊ အသမာဟိတော။ ပညဝါ၊ ဒုပ္ပညော ပုဂ္ဂလော မဟာရဇက္ခော။ တထာ သဒ္ဓေါ ပုဂ္ဂလော တိက္ခိန္ဒြိယော။ပ။ ပညဝါ ပုဂ္ဂလော ပရလောကဝဇ္ဇဘယဒဿာဝီ၊ ဒုပ္ပညော ပုဂ္ဂလော န ပရလောကဝဇ္ဇဘယဒဿာဝီ။

၁-ခု ၁-၅၆-ပိဋ္ဌေ။

Lokoti khandhaloko, āyatanaloko, dhātuloko, sampattibhavaloko, sampattisambhavaloko, vipattibhavaloko, vipattisambhavaloko, eko loko sabbe sattā āhāraṭṭhitikā. Dve lokā nāmañca rūpañca. Tayo lokā tisso vedanā. Cattāro lokā cattāro āhārā. Pañca lokā pañcupādānakkhandhā. Cha lokā cha ajjhattikāni āyatanāni. Satta lokā satta viññāṇaṭṭhitiyo. Aṭṭha lokā aṭṭha lokadhammā. Nava lokā nava sattāvāsā. Dasa lokā dasāyatanāni. Dvādasa lokā dvādasāyatanāni. Aṭṭhārasa lokā aṭṭhārasa dhātuyo. Vajjanti sabbe kilesā vajjā, sabbe duccaritā vajjā, sabbe abhisaṅkhārā vajjā, sabbe bhavagāmikammā vajjā. Iti imasmiṁ ca loke imasmiṁ ca vajje tibbā bhayasaññā paccupaṭṭhitā hoti, seyyathāpi ukkhittāsike vadhake. Imehi paññāsāya ākārehi imāni pañcindriyāni jānāti passati aññāsi paṭivijjhi. Idaṁ Tathāgatassa indriyaparopariyatte ñāṇanti[1].

Uppaliniyanti uppalavane. Itaresupi eseva nayo. **Antonimuggaposīnī**ti yāni anto nimuggāneva posiyanti. **Udakaṁ accuggammaṭhitānī**ti udakaṁ atikkamitvā ṭhitāni. Tattha yāni accuggamma ṭhitāni, tāni sūriyarasmisamphassaṁ āgamayamānāni ṭhitāni ajja pupphanakāni. Yāni samodakaṁ ṭhitāni, tāni sve pupphanakāni. Yāni udakānuggatāni antonimuggaposīni, tāni tatiyadivase pupphanakāni. Udakā pana anuggatāni aññānipi saroga-uppalādīni[2] nāma atthi, yāni neva pupphissanti, macchakacchapabhakkhāneva bhavissanti. Tāni Pāḷiṁ nāruḷhāni. Āharitvā pana dīpetabbānīti dīpitāni.

Yatheva hi tāni catubbidhāni pupphāni, evameva ugghaṭitaññū vipañcitaññū neyyo padaparamoti cattāro puggalā. Tattha "Yassa puggalassa saha udāhaṭavelāya dhammābhisamayo hoti, ayaṁ vuccati puggalo **ugghaṭitaññū.** Yassa puggalassa saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthe vibhajiyamāne dhammābhisamayo hoti, ayaṁ vuccati puggalo **vipañcitaññū.** Yassa puggalassa uddesato paripucchato yoniso manasikaroto

1. Khu 9. 117 piṭṭhe. 2. Saroga-uppalāni (Sī), saropaga-uppalādīni (Syā, Ka)

လောကောတိ ခန္ဓလောကော၊ အာယတနလောကော၊ ဓာတုလောကော၊ သမ္ပတ္တိဘဝလောကော၊ သမ္ပတ္တိသမ္ဘဝလောကော၊ ဝိပတ္တိဘဝလောကော၊ ဝိပတ္တိသမ္ဘဝလောကော၊ ဧကော လောကော သဗ္ဗေ သတ္တာ အာဟာရဋ္ဌိတိကာ။ ဒွေ လောကာ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ။ တယော လောကာ တိဿော ဝေဒနာ။ စတ္တာရော လောကာ စတ္တာရော အာဟာရာ။ ပဉ္စ လောကာ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ။ ဆ လောကာ ဆ အဇ္ဈတ္တိကာနိ အာယတနာနိ။ သတ္တ လောကာ သတ္တ ဝိညာဏဋ္ဌိတိယော။ အဋ္ဌ လောကာ အဋ္ဌ လောကဓမ္မာ။ နဝ လောကာ နဝ သတ္တာဝါသာ။ ဒသ လောကာ ဒသာယတနာနိ။ ဒွါဒသ လောကာ ဒွါဒသာယတနာနိ။ အဋ္ဌာရသ လောကာ အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော။ ဝဇ္ဇန္တိ သဗ္ဗေ ကိလေသာ ဝဇ္ဇာ၊ သဗ္ဗေ ဒုစ္စရိတာ ဝဇ္ဇာ၊ သဗ္ဗေ အဘိသင်္ခါရာ ဝဇ္ဇာ၊ သဗ္ဗေ ဘဝဂါမိကမ္မာ ဝဇ္ဇာ။ ဣတိ ဣမသ္မိံ စ လောကေ ဣမသ္မိံ စ ဝဇ္ဇေ တိဗ္ဗာ ဘယသညာ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ၊ သေယျထာပိ ဥက္ခိတ္တာသိကေ ဝဓကေ။ ဣမေဟိ ပညာသာယ အာကာရေဟိ ဣမာနိ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ ဇာနာတိ ပဿတိ အညာသိ ပဋိဝိဇ္ဈိ။ ဣဒံ တထာဂတဿ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တေ ဉာဏန္တိ[၁]။

ဥပ္ပလိနိယန္တိ ဥပ္ပလဝနေ။ ဣတရေသုပိ ဧသေဝ နယော။ **အန္တောနိမုဂ္ဂပေါသီနီ**တိ ယာနိ အန္တော နိမုဂ္ဂါနေဝ ပေါသိယန္တိ။ **ဥဒကံ အစ္စုဂ္ဂမ္မ ဌိတာနီ**တိ ဥဒကံ အတိက္ကမိတွာ ဌိတာနိ။ တတ္ထ ယာနိ အစ္စုဂ္ဂမ္မ ဌိတာနိ၊ တာနိ သူရိယရသ္မိသမ္ဖဿံ အာဂမယမာနာနိ ဌိတာနိ အဇ္ဇ ပုပ္ဖနကာနိ။ ယာနိ သမောဒကံ ဌိတာနိ၊ တာနိ သွေ ပုပ္ဖနကာနိ။ ယာနိ ဥဒကာနုဂ္ဂတာနိ အန္တောနိမုဂ္ဂပေါသီနိ၊ တာနိ တတိယဒိဝသေ ပုပ္ဖနကာနိ။ ဥဒကာ ပန အနုဂ္ဂတာနိ အညာနိပိ သရောဂဥပ္ပလာဒီနိ[၂] နာမ အတ္ထိ၊ ယာနိ နေဝ ပုပ္ဖိဿန္တိ၊ မစ္ဆကစ္ဆပဘက္ခာနေဝ ဘဝိဿန္တိ။ တာနိ ပါဠိံ နာရုဠှာနိ။ အာဟရိတွာ ပန ဒီပေတဗ္ဗာနီတိ ဒီပိတာနိ။

ယထေဝ ဟိ တာနိ စတုဗ္ဗိဓာနိ ပုပ္ဖါနိ၊ ဧဝမေဝ ဥဂ္ဃဋိတညူ ဝိပဉ္စိတညူ နေယျော ပဒပရမောတိ စတ္တာရော ပုဂ္ဂလာ။ တတ္ထ "ယဿ ပုဂ္ဂလဿ သဟ ဥဒါဟဋဝေလာယ ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော **ဥဂ္ဃဋိတညူ**။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ သံခိတ္တေန ဘာသိတဿ ဝိတ္ထာရေန အတ္ထေ ဝိဘဇိယမာနေ ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော **ဝိပဉ္စိတညူ**။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ ဥဒ္ဒေသတော ပရိပုစ္ဆတော ယောနိသော မနသိကရောတော

၁-ခု ၉-၁၁၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သရောဂဥပ္ပလာနိ (သီ)၊ သရောပဂဥပ္ပလာဒီနိ (သျာ၊ က)

kalyāṇamitte sevato bhajato payirupāsato anupubbena dhammābhisamayo hoti, ayaṁ vuccati puggalo **neyyo.** Yassa puggalassa bahumpi suṇato bahumpi bhaṇato bahumpi dhārayato bahumpi vācayato na tāya jātiyā dhammābhisamayo hoti, ayaṁ vuccati puggalo **padaparamo**”[1]. Tattha Bhagavā uppalavanādisadisaṁ dasasahassilokadhātuṁ olokento “ajja pupphanakāni viya ugghaṭitaññū, sve pupphanakāni viya vipañcitaññū, tatiyadivase pupphanakāni viya neyyo, macchakacchapabhakkhāni pupphāni viya padaparamo”ti addasa. Passanto ca “ettakā apparajakkhā, ettakā mahārajakkhā, tatrāpi ettakā ugghaṭitaññū”ti evaṁ sabbākāratova addasa.

Tattha tiṇṇaṁ puggalānaṁ imasmiṁyeva attabhāve Bhagavato dhammadesanā atthaṁ sādheti. Padaparamānaṁ anāgate vāsanatthāya[2] hoti. Atha Bhagavā imesaṁ catunnaṁ puggalānaṁ atthāvahaṁ dhammadesanaṁ viditvā desetukamyataṁ uppādetvā puna sabbepi tīsu bhavesu satte bhabbābhabbavasena dve koṭṭhāse akāsi. Ye sandhāya vuttaṁ “katame te sattā abhabbā, ye te sattā kammāvaraṇena samannāgatā kilesāvaraṇena samannāgatā vipākāvaraṇena samannāgatā assaddhā acchandikā duppaññā abhabbā niyāmaṁ okkamituṁ kusalesu dhammesu sammattaṁ, ime te sattā abhabbā. Katame te sattā bhabbā, ye te sattā na kammāvaraṇena -pa- ime te sattā bhabbā”ti[3]. Tattha sabbepi abhabbapuggale pahāya bhabbapuggaleyeva ñāṇena pariggahetvā “ettakā rāgacaritā ettakā dosamohacaritā vitakkasaddhābuddhicaritā”ti cha koṭṭhāse akāsi. Evaṁ katvā dhammaṁ desissāmīti cintesi.

Paccabhāsinti pati-abhāsiṁ. **Apārutā**ti vivaṭā. **Amatassa dvārā**ti ariyamaggo. So hi amatasaṅkhātassa nibbānassa dvāraṁ, so mayā vivaritvā ṭhapitoti dasseti. **Pamuñcantu saddhan**ti sabbe attano saddhaṁ pamuñcantu vissajjentu. Pacchimapadadvaye ayamattho, ahañhi attano paguṇaṁ suppavattitampi imaṁ paṇītaṁ uttamaṁ dhammaṁ kāyavācākilamathasaññī hutvā na

1. Abhi 3. 147 piṭṭhe. 2. Anāgatatthāya vāsanā (Sī, Syā, Ka) Dī-Ṭṭha 2. 60 piṭṭhe.
3. Abhi 2. 355; Khu 9. 119 piṭṭhesu.

ကလျာဏမိတ္တေ သေဝတော ဘဇတော ပယိရုပါသတော အနုပုဗ္ဗေန ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော **နေယျော**။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ ဗဟုမ္ပိ သုဏတော ဗဟုမ္ပိ ဘဏတော ဗဟုမ္ပိ ဓာရယတော ဗဟုမ္ပိ ဝါစယတော န တာယ ဇာတိယာ ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော **ပဒပရမော**”[၁]။ တတ္ထ ဘဂဝါ ဥပ္ပလဝနာဒိသဒိသံ ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ ဩလောကေန္တော “အဇ္ဇ ပုပ္ဖနကာနိ ဝိယ ဥဂ္ဃဋိတညူ၊ သွေ ပုပ္ဖနကာနိ ဝိယ ဝိပဉ္စိတညူ၊ တတိယဒိဝသေ ပုပ္ဖနကာနိ ဝိယ နေယျော၊ မစ္ဆကစ္ဆပဘက္ခာနိ ပုပ္ဖါနိ ဝိယ ပဒပရမော”တိ အဒ္ဒသ။ ပဿန္တော စ “ဧတ္တကာ အပ္ပရဇက္ခာ၊ ဧတ္တကာ မဟာရဇက္ခာ၊ တတြာပိ ဧတ္တကာ ဥဂ္ဃဋိတညူ”တိ ဧဝံ သဗ္ဗာကာရတောဝ အဒ္ဒသ။

တတ္ထ တိဏ္ဏံ ပုဂ္ဂလာနံ ဣမသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနာ အတ္ထံ သာဓေတိ။ ပဒပရမာနံ အနာဂတေ ဝါသနတ္ထာယ[၂] ဟောတိ။ အထ ဘဂဝါ ဣမေသံ စတုန္နံ ပုဂ္ဂလာနံ အတ္ထာဝဟံ ဓမ္မဒေသနံ ဝိဒိတွာ ဒေသေတုကမျတံ ဥပ္ပါဒေတွာ ပုန သဗ္ဗေပိ တီသု ဘဝေသု သတ္တေ ဘဗ္ဗာဘဗ္ဗဝသေန ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ အကာသိ။ ယေ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ကတမေ တေ သတ္တာ အဘဗ္ဗာ၊ ယေ တေ သတ္တာ ကမ္မာဝရဏေန သမန္နာဂတာ ကိလေသာဝရဏေန သမန္နာဂတာ ဝိပါကာဝရဏေန သမန္နာဂတာ အဿဒ္ဓါ အစ္ဆန္ဒိကာ ဒုပ္ပညာ အဘဗ္ဗာ နိယာမံ ဩက္ကမိတုံ ကုသလေသု ဓမ္မေသု သမ္မတ္တံ၊ ဣမေ တေ သတ္တာ အဘဗ္ဗာ။ ကတမေ တေ သတ္တာ ဘဗ္ဗာ၊ ယေ တေ သတ္တာ န ကမ္မာဝရဏေန။ပ။ ဣမေ တေ သတ္တာ ဘဗ္ဗာ”တိ[၃]။ တတ္ထ သဗ္ဗေပိ အဘဗ္ဗပုဂ္ဂလေ ပဟာယ ဘဗ္ဗပုဂ္ဂလေယေဝ ဉာဏေန ပရိဂ္ဂဟေတွာ “ဧတ္တကာ ရာဂစရိတာ ဧတ္တကာ ဒေါသမောဟစရိတာ ဝိတက္ကသဒ္ဓါဗုဒ္ဓိစရိတာ”တိ ဆ ကောဋ္ဌာသေ အကာသိ။ ဧဝံ ကတွာ ဓမ္မံ ဒေသိဿာမီတိ စိန္တေသိ။

ပစ္စဘာသိန္တိ ပတိအဘာသိံ။ **အပါရုတာ**တိ ဝိဝဋာ။ **အမတဿ ဒွါရာ**တိ အရိယမဂ္ဂေါ။ သော ဟိ အမတသင်္ခါတဿ နိဗ္ဗာနဿ ဒွါရံ၊ သော မယာ ဝိဝရိတွာ ဌပိတောတိ ဒဿေတိ။ **ပမုဉ္စန္တု သဒ္ဓ**န္တိ သဗ္ဗေ အတ္တနော သဒ္ဓံ ပမုဉ္စန္တု ဝိဿဇ္ဇေန္တု။ ပစ္ဆိမပဒဒွယေ အယမတ္ထော၊ အဟဉှိ အတ္တနော ပဂုဏံ သုပ္ပဝတ္တိတမ္ပိ ဣမံ ပဏီတံ ဥတ္တမံ ဓမ္မံ ကာယဝါစာကိလမထသညီ ဟုတွာ န

၁-အဘိ ၃-၁၄၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အနာဂတတ္ထာယ ဝါသနာ (သီ၊ သျာ၊ က) ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၆၀-ပိဋ္ဌေ။
၃-အဘိ ၂-၃၅၅၊ ခု ၉-၁၁၉-ပိဋ္ဌေသု။

bhāsiṁ. Idāni pana sabbo jano saddhābhājanaṁ upanetu, pūressāmi nesaṁ saṅkappanti.

284. **Tassa mayhaṁ bhikkhave etadahosī**ti etaṁ ahosi. **Kassa nu kho ahaṁ paṭhamaṁ dhammaṁ deseyya**nti ayaṁ dhammadesanāpaṭisaṁyutto vitakko udapādīti attho. Kadā panesa udapādīti. Buddhabhūtassa aṭṭhame sattāhe.

Tatrāyaṁ anupubbikathā—Bodhisatto kira mahābhinikkhamanadivase vivaṭaṁ itthāgāraṁ disvā saṁviggahadayo "Kaṇḍakaṁ āharā"ti Channaṁ āmantetvā Channasahāyo assārājapiṭṭhigato nagarato nikkhamitvā Kaṇḍakanivattanacetiyaṭṭhānaṁ nāma dassetvā tīṇi rajjāni atikkamma Anomānadītire pabbajitvā anupubbena cārikaṁ caramāno Rājagahe piṇḍāya caritvā Paṇḍavapabbate nisinno Magadhissarena raññā nāmagottaṁ pucchitvā "imaṁ rajjaṁ sampaṭicchāhī"ti vutto "alaṁ mahārāja, na mayhaṁ rajjena attho, ahaṁ rajjaṁ pahāya lokahitatthāya padhānaṁ anuyuñjitvā loke vivaṭacchado[1] bhavissāmīti nikkhanto"ti vatvā "tena hi Buddho hutvā paṭhamaṁ mayhaṁ vijitaṁ osareyyāsī"ti paṭiññaṁ gahito Kālāmañca Udakañca upasaṅkamitvā tesaṁ dhammadesanāya sāraṁ avindanto tato pakkamitvā Uruveḷāya chabbassāni dukkarakārikaṁ karontopi amataṁ paṭivijjhituṁ asakkonto oḷārikāhārapaṭisevanena kāyaṁ santappesi.

Tadā ca Uruvelagāme **Sujātā** nāma kuṭumbiyadhītā[2] ekasmiṁ nigrodharukkhe patthanaṁ akāsi "sacāhaṁ samānajātikaṁ kulagharaṁ gantvā paṭhamagabbhe puttaṁ labhissāmi, balikammaṁ karissāmī"ti. Tassā sā patthanā samijjhi. Sā visākhapuṇṇamadivase pātova balikammaṁ karissāmīti rattiyā paccūsasamaye eva[3] pāyasaṁ[4] paṭiyādesi. Tasmiṁ pāyase paccamāne mahantamahantā pupphuḷā[5] uṭṭhahitvā dakkhiṇāvaṭṭā hutvā sañcaranti. Ekaphusitampi bahi na gacchati. Mahābrahmā chattaṁ dhāresi. Cattāro lokapālā khaggahatthā ārakkhaṁ gaṇhiṁsu. Sakko alātāni samānento aggiṁ jālesi. Devatā catūsu dīpesu ojaṁ saṁharitvā

1. Vivattacchado (Sī) 2. Kuṭumbassa dhītā (Ka) 3. Evarūpaṁ (Ka)
4. Pāyāsaṁ (Sī, Syā, Ka) 5. Bubbuḷā (Sī, Syā)

ဘာသိံ။ ဣဒါနိ ပန သဗ္ဗော ဇနော သဒ္ဓါဘာဇနံ ဥပနေတု၊ ပူရေဿာမိ နေသံ သင်္ကပ္ပန္တိ။

၂၈၄။ **တဿ မယှံ ဘိက္ခဝေ ဧတဒဟောသီ**တိ ဧတံ အဟောသိ။ **ကဿ နု ခေါ အဟံ ပဌမံ ဓမ္မံ ဒေသေယျ**န္တိ အယံ ဓမ္မဒေသနာပဋိသံယုတ္တော ဝိတက္ကော ဥဒပါဒီတိ အတ္ထော။ ကဒါ ပနေသ ဥဒပါဒီတိ။ ဗုဒ္ဓဘူတဿ အဋ္ဌမေ သတ္တာဟေ။

တတြာယံ အနုပုဗ္ဗိကထာ—ဗောဓိသတ္တော ကိရ မဟာဘိနိက္ခမနဒိဝသေ ဝိဝဋံ ဣတ္ထာဂါရံ ဒိသွာ သံဝိဂ္ဂဟဒယော “ကဏ္ဍကံ အာဟရာ”တိ ဆန္နံ အာမန္တေတွာ ဆန္နသဟာယော အဿာရာဇပိဋ္ဌိဂတော နဂရတော နိက္ခမိတွာ ကဏ္ဍကနိဝတ္တနစေတိယဋ္ဌာနံ နာမ ဒဿေတွာ တီဏိ ရဇ္ဇာနိ အတိက္ကမ္မ အနောမာနဒီတီရေ ပဗ္ဗဇိတွာ အနုပုဗ္ဗေန စာရိကံ စရမာနော ရာဇဂဟေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပဏ္ဍဝပဗ္ဗတေ နိသိန္နော မဂဓိဿရေန ရညာ နာမဂေါတ္တံ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမံ ရဇ္ဇံ သမ္ပဋိစ္ဆာဟီ”တိ ဝုတ္တော “အလံ မဟာရာဇ၊ န မယှံ ရဇ္ဇေန အတ္ထော၊ အဟံ ရဇ္ဇံ ပဟာယ လောကဟိတတ္ထာယ ပဓာနံ အနုယုဉ္ဇိတွာ လောကေ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ[1] ဘဝိဿာမီတိ နိက္ခန္တော”တိ ဝတွာ “တေန ဟိ ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ပဌမံ မယှံ ဝိဇိတံ ဩသရေယျာသီ”တိ ပဋိညံ ဂဟိတော ကာလာမဉ္စ ဥဒကဉ္စ ဥပသင်္ကမိတွာ တေသံ ဓမ္မဒေသနာယ သာရံ အဝိန္ဒန္တော တတော ပက္ကမိတွာ ဥရုဝေဠာယ ဆဗ္ဗဿာနိ ဒုက္ကရကာရိကံ ကရောန္တောပိ အမတံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ အသက္ကောန္တော ဩဠာရိကာဟာရပဋိသေဝနေန ကာယံ သန္တပ္ပေသိ။

တဒါ စ ဥရုဝေလဂါမေ **သုဇာတာ** နာမ ကုဋုမ္ဗိယဓီတာ[2] ဧကသ္မိံ နိဂြောဓရုက္ခေ ပတ္ထနံ အကာသိ “သစာဟံ သမာနဇာတိကံ ကုလဃရံ ဂန္တွာ ပဌမဂဗ္ဘေ ပုတ္တံ လဘိဿာမိ၊ ဗလိကမ္မံ ကရိဿာမီ”တိ။ တဿာ သာ ပတ္ထနာ သမိဇ္ဈိ။ သာ ဝိသာခပုဏ္ဏမဒိဝသေ ပါတောဝ ဗလိကမ္မံ ကရိဿာမီတိ ရတ္တိယာ ပစ္စူသသမယေ ဧဝ[3] ပါယသံ[4] ပဋိယာဒေသိ။ တသ္မိံ ပါယသေ ပစ္စမာနေ မဟန္တမဟန္တာ ပုပ္ဖုဠာ[5] ဥဋ္ဌဟိတွာ ဒက္ခိဏာဝဋ္ဋာ ဟုတွာ သဉ္စရန္တိ။ ဧကဖုသိတမ္ပိ ဗဟိ န ဂစ္ဆတိ။ မဟာဗြဟ္မာ ဆတ္တံ ဓာရေသိ။ စတ္တာရော လောကပါလာ ခဂ္ဂဟတ္ထာ အာရက္ခံ ဂဏှိံသု။ သက္ကော အလာတာနိ သမာနေန္တော အဂ္ဂိံ ဇာလေသိ။ ဒေဝတာ စတူသု ဒီပေသု ဩဇံ သံဟရိတွာ

၁-ဝိဝတ္တစ္ဆဒေါ (သီ) ၂-ကုဋုမ္ဗဿ ဓီတာ (က) ၃-ဧဝရူပံ (က)
၄-ပါယာသံ (သီ၊ သျာ၊ က) ၅-ဗုဗ္ဗုဠာ (သီ၊ သျာ)

tattha pakkhipiṁsu. Bodhisatto bhikkhācārakālaṁ āgamayamāno pātova gantvā rukkhamūle nisīdi. Rukkhamūle sodhanatthāya[1] gatā dhātī āgantvā Sujātāya ārocesi “devatā rukkhamūle nisinnā”ti. Sujātā sabbaṁ pasādhanaṁ pasādhetvā satasahassagghanike suvaṇṇathāle pāyasaṁ vaḍḍhetvā aparāya suvaṇṇapātiyā pidahitvā ukkhipitvā gatā mahāpurisaṁ disvā saheva pātiyā hatthe ṭhapetvā vanditvā “yathā mayhaṁ manoratho nipphanno, evaṁ tumhākampi nipphajjatū”ti vatvā pakkāmi.

Bodhisatto Nerañjarāya tīraṁ gantvā suvaṇṇathālaṁ tīre ṭhapetvā nhatvā paccuttaritvā ekūnapaṇṇāsapiṇḍe karonto pāyasaṁ paribhuñjitvā “sacāhaṁ ajja Buddho bhavāmi, thālaṁ paṭisotaṁ gacchatū”ti khipi. Thālaṁ paṭisotaṁ gantvā thokaṁ ṭhatvā Kālanāgarājassa bhavanaṁ pavisitvā tiṇṇaṁ Buddhānaṁ thālāni ukkhipitvā aṭṭhāsi.

Mahāsatto vanasaṇḍe divāvihāraṁ katvā sāyanhasamaye **Sottiyena**[2] dinnā aṭṭha tiṇamuṭṭhiyo gahetvā Bodhimaṇḍaṁ āruyha dakkhiṇadisābhāge aṭṭhāsi. So padeso paduminipatte udakabindu viya akampittha. Mahāsatto “ayaṁ mama guṇaṁ dhāretuṁ na sakkotī”ti pacchimadisābhāgaṁ agamāsi, sopi tatheva akampittha. Uttaradisābhāgaṁ agamāsi, sopi tatheva akampittha. Puratthimadisābhāgaṁ agamāsi, tattha pallaṅkappamāṇaṁ ṭhānaṁ sunikhāta-indakhilo viya niccalamahosi. Mahāsatto “idaṁ ṭhānaṁ sabbabuddhānaṁ kilesabhañjanaviddhaṁsanaṭṭhānan”ti tāni tiṇāni agge gahetvā cālesi. Tāni cittakārena tūlikaggena paricchinnāni viya ahesuṁ. Bodhisatto “bodhiṁ appatvā imaṁ pallaṅkaṁ na bhindissāmī”ti caturaṅgavīriyaṁ adhiṭṭhahitvā pallaṅkaṁ ābhujitvā nisīdi.

Taṅkhaṇaññeva māro bāhusahassaṁ māpetvā diyaḍḍhayojanasatikaṁ Girimekhalaṁ nāma hatthiṁ āruyha navayojanaṁ mārabalaṁ gahetvā addhakkhikena olokayamāno pabbato viya ajjhottharanto upasaṅkami. Mahāsatto “mayhaṁ dasa pāramiyo pūrentassa añño samaṇo vā

1. Rukkhamūlasodhanatthāya (Sī), rukkhamūlaṁ sodhanatthāya (Syā)
2. Sotthikena (Sī), Sotthiyena (Syā, Ka)

တတ္ထ ပက္ခိပိံသု။ ဗောဓိသတ္တော ဘိက္ခာစာရကာလံ အာဂမယမာနော ပါတောဝ ဂန္တွာ ရုက္ခမူလေ နိသီဒိ။ ရုက္ခမူလေ သောဓနတ္ထာယ[၁] ဂတာ ဓာတီ အာဂန္တွာ သုဇာတာယ အာရောစေသိ “ဒေဝတာ ရုက္ခမူလေ နိသိန္နာ”တိ။ သုဇာတာ သဗ္ဗံ ပသာဓနံ ပသာဓေတွာ သတသဟဿဂ္ဃနိကေ သုဝဏ္ဏထာလေ ပါယာသံ ဝဍ္ဎေတွာ အပရာယ သုဝဏ္ဏပါတိယာ ပိဒဟိတွာ ဥက္ခိပိတွာ ဂတာ မဟာပုရိသံ ဒိသွာ သဟေဝ ပါတိယာ ဟတ္ထေ ဌပေတွာ ဝန္ဒိတွာ “ယထာ မယှံ မနောရထော နိပ္ဖန္နော၊ ဧဝံ တုမှာကမ္ပိ နိပ္ဖဇ္ဇတူ”တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။

ဗောဓိသတ္တော နေရဉ္ဇရာယ တီရံ ဂန္တွာ သုဝဏ္ဏထာလံ တီရေ ဌပေတွာ နှတွာ ပစ္စုတ္တရိတွာ ဧကူနပဏ္ဏာသပိဏ္ဍေ ကရောန္တော ပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ “သစာဟံ အဇ္ဇ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝါမိ၊ ထာလံ ပဋိသောတံ ဂစ္ဆတူ”တိ ခိပိ။ ထာလံ ပဋိသောတံ ဂန္တွာ ထောကံ ဌတွာ ကာလနာဂရာဇဿ ဘဝနံ ပဝိသိတွာ တိဏ္ဏံ ဗုဒ္ဓါနံ ထာလာနိ ဥက္ခိပိတွာ အဋ္ဌာသိ။

မဟာသတ္တော ဝနသဏ္ဍေ ဒိဝါဝိဟာရံ ကတွာ သာယနှသမယေ **သောတ္ထိယေန**[၂] ဒိန္နာ အဋ္ဌ တိဏမုဋ္ဌိယော ဂဟေတွာ ဗောဓိမဏ္ဍံ အာရုယှ ဒက္ခိဏဒိသာဘာဂေ အဋ္ဌာသိ။ သော ပဒေသော ပဒုမိနိပတ္တေ ဥဒကဗိန္ဒု ဝိယ အကမ္ပိတ္ထ။ မဟာသတ္တော “အယံ မမ ဂုဏံ ဓာရေတုံ န သက္ကောတီ”တိ ပစ္ဆိမဒိသာဘာဂံ အဂမာသိ၊ သောပိ တထေဝ အကမ္ပိတ္ထ။ ဥတ္တရဒိသာဘာဂံ အဂမာသိ၊ သောပိ တထေဝ အကမ္ပိတ္ထ။ ပုရတ္ထိမဒိသာဘာဂံ အဂမာသိ၊ တတ္ထ ပလ္လင်္ကပ္ပမာဏံ ဌာနံ သုနိခါတဣန္ဒခီလော ဝိယ နိစ္စလမဟောသိ။ မဟာသတ္တော “ဣဒံ ဌာနံ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ ကိလေသဘဉ္ဇနဝိဒ္ဓံသနဋ္ဌာန”န္တိ တာနိ တိဏာနိ အဂ္ဂေ ဂဟေတွာ စာလေသိ။ တာနိ စိတ္တကာရေန တူလိကဂ္ဂေန ပရိစ္ဆိန္နာနိ ဝိယ အဟေသုံ။ ဗောဓိသတ္တော “ဗောဓိံ အပ္ပတွာ ဣမံ ပလ္လင်္ကံ န ဘိန္ဒိဿာမီ”တိ စတုရင်္ဂဝီရိယံ အဓိဋ္ဌဟိတွာ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသီဒိ။

တင်္ခဏညေဝ မာရော ဗာဟုသဟဿံ မာပေတွာ ဒိယဍ္ဎယောဇနသတိကံ ဂိရိမေခလံ နာမ ဟတ္ထိံ အာရုယှ နဝယောဇနံ မာရဗလံ ဂဟေတွာ အဍ္ဎက္ခိကေန ဩလောကယမာနော ပဗ္ဗတော ဝိယ အဇ္ဈောတ္ထရန္တော ဥပသင်္ကမိ။ မဟာသတ္တော “မယှံ ဒသ ပါရမိယော ပူရေန္တဿ အညော သမဏော ဝါ

၁-ရုက္ခမူလသောဓနတ္ထာယ (သီ)၊ ရုက္ခမူလံ သောဓနတ္ထာယ (သျာ)
၂-သောတ္ထိကေန (သီ)၊ သောတ္ထိယေန (သျာ၊ က)

brāhmaṇo vā devo vā māro vā brahmā vā sakkhi natthi, Vessantarattabhāve pana mayhaṁ sattasu vāresu mahāpathavī sakkhi ahosi, idānipi me ayameva acetanā kaṭṭhakaliṅgarūpamā mahāpathavī sakkhī”ti hatthaṁ pasāreti. Mahāpathavī tāvadeva ayadaṇḍena pahataṁ kaṁsathālaṁ viya ravasataṁ ravasahassaṁ muñcamānā viravitvā parivattamānā mārabalaṁ cakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ muñcanamakāsi. Mahāsatto sūriye dharamāneyeva mārabalaṁ vidhamitvā paṭhamayāme pubbenivāsañāṇaṁ, majjhimayāme dibbacakkhuṁ visodhetvā pacchimayāme paṭiccasamuppāde ñāṇaṁ otāretvā vaṭṭavivaṭṭaṁ sammasitvā[1] aruṇodaye Buddho hutvā “mayā anekakappakoṭisatasahassaṁ addhānaṁ imassa pallaṅkassa atthāya vāyāmo kato”ti sattāhaṁ ekapallaṅkena nisīdi. Athekaccānaṁ devatānaṁ “kiṁ nu kho aññepi Buddhattakarā dhammā atthī”ti kaṅkhā udapādi.

Atha Bhagavā aṭṭhame divase samāpattito vuṭṭhāya devatānaṁ kaṅkhaṁ ñatvā kaṅkhāvidhamanatthaṁ ākāse uppatitvā yamakapāṭihāriyaṁ dassetvā tāsaṁ kaṅkhaṁ vidhamitvā pallaṅkato īsakaṁ pācīnanissite uttaradisābhāge ṭhatvā cattāri asaṅkhyeyyāni kappasatasahassañca pūritānaṁ pāramīnaṁ phalādhigamaṭṭhānaṁ pallaṅkañceva Bodhirukkhañca animisehi akkhīhi olokayamāno sattāhaṁ vītināmesi, taṁ ṭhānaṁ **Animisacetiyaṁ** nāma jātaṁ.

Atha pallaṅkassa ca ṭhitaṭṭhānassa ca antarā puratthimapacchimato āyate ratanacaṅkame caṅkamanto sattāhaṁ vītināmesi, taṁ ṭhānaṁ **Ratanacaṅkamacetiyaṁ** nāma jātaṁ. Tato pacchimadisābhāge devatā ratanagharaṁ māpayiṁsu, tattha pallaṅkena nisīditvā Abhidhammapiṭakaṁ visesato cettha Anantanayasamantapaṭṭhānaṁ vicinanto sattāhaṁ vītināmesi, taṁ ṭhānaṁ **Ratanagharacetiyaṁ** nāma jātaṁ. Evaṁ bodhisamīpeyeva cattāri sattāhāni vītināmetvā pañcame sattāhe Bodhirukkhamūlā yena Ajapālanigrodho tenupasaṅkami, tatrāpi dhammaṁ vicinantoyeva vimuttisukhañca paṭisaṁvedento nisīdi, dhammaṁ vicinanto cettha evaṁ Abhidhamme nayamaggaṁ sammasi, paṭhamaṁ Dhammasaṅgaṇīpakaraṇaṁ nāma, tato Vibhaṅgapakaraṇaṁ, Dhātukathāpakaraṇaṁ, Puggalapaññattipakaraṇaṁ, Kathāvatthu nāma pakaraṇaṁ, Yamakaṁ nāma pakaraṇaṁ, tato mahāpakaraṇaṁ Paṭṭhānaṁ nāmāti.

---

1. Sammasanto (Sī, Syā, Ka)

ဗြာဟ္မဏော ဝါ ဒေဝေါ ဝါ မာရော ဝါ ဗြဟ္မာ ဝါ သက္ခိ နတ္ထိ၊ ဝေဿန္တရတ္တဘာဝေ ပန မယှံ သတ္တသု ဝါရေသု မဟာပထဝီ သက္ခိ အဟောသိ၊ ဣဒါနိပိ မေ အယမေဝ အစေတနာ ကဋ္ဌကလိင်္ဂရူပမာ မဟာပထဝီ သက္ခီ”တိ ဟတ္ထံ ပသာရေတိ။ မဟာပထဝီ တာဝဒေဝ အယဒဏ္ဍေန ပဟတံ ကံသထာလံ ဝိယ ရဝသတံ ရဝသဟဿံ မုဉ္စမာနာ ဝိရဝိတွာ ပရိဝတ္တမာနာ မာရဗလံ စက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ မုဉ္စနမကာသိ။ မဟာသတ္တော သူရိယေ ဓရမာနေယေဝ မာရဗလံ ဝိဓမိတွာ ပဌမယာမေ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏံ, မဇ္ဈိမယာမေ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ ဝိသောဓေတွာ ပစ္ဆိမယာမေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေ ဉာဏံ ဩတာရေတွာ ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋံ သမ္မသိတွာ[၁] အရုဏောဒယေ ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ “မယာ အနေကကပ္ပကောဋိသတသဟဿံ အဒ္ဓါနံ ဣမဿ ပလ္လင်္ကဿ အတ္ထာယ ဝါယာမော ကတော”တိ သတ္တာဟံ ဧကပလ္လင်္ကေန နိသီဒိ။ အထေကစ္စာနံ ဒေဝတာနံ “ကိံ နု ခေါ အညေပိ ဗုဒ္ဓတ္တကရာ ဓမ္မာ အတ္ထီ”တိ ကင်္ခါ ဥဒပါဒိ။

အထ ဘဂဝါ အဋ္ဌမေ ဒိဝသေ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ ဒေဝတာနံ ကင်္ခံ ဉတွာ ကင်္ခါဝိဓမနတ္ထံ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ ယမကပါဋိဟာရိယံ ဒဿေတွာ တာသံ ကင်္ခံ ဝိဓမိတွာ ပလ္လင်္ကတော ဤသကံ ပါစီနနိဿိတေ ဥတ္တရဒိသာဘာဂေ ဌတွာ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ ကပ္ပသတသဟဿဉ္စ ပူရိတာနံ ပါရမီနံ ဖလာဓိဂမဋ္ဌာနံ ပလ္လင်္ကဉ္စေဝ ဗောဓိရုက္ခဉ္စ အနိမိသေဟိ အက္ခီဟိ ဩလောကယမာနော သတ္တာဟံ ဝီတိနာမေသိ၊ တံ ဌာနံ **အနိမိသစေတိယံ** နာမ ဇာတံ။

အထ ပလ္လင်္ကဿ စ ဌိတဋ္ဌာနဿ စ အန္တရာ ပုရတ္ထိမပစ္ဆိမတော အာယတေ ရတနစင်္ကမေ စင်္ကမန္တော သတ္တာဟံ ဝီတိနာမေသိ၊ တံ ဌာနံ **ရတနစင်္ကမစေတိယံ** နာမ ဇာတံ။ တတော ပစ္ဆိမဒိသာဘာဂေ ဒေဝတာ ရတနဃရံ မာပယိံသု၊ တတ္ထ ပလ္လင်္ကေန နိသီဒိတွာ အဘိဓမ္မပိဋကံ ဝိသေသတော စေတ္ထ အနန္တနယသမန္တပဋ္ဌာနံ ဝိစိနန္တော သတ္တာဟံ ဝီတိနာမေသိ၊ တံ ဌာနံ **ရတနဃရစေတိယံ** နာမ ဇာတံ။ ဧဝံ ဗောဓိသမီပေယေဝ စတ္တာရိ သတ္တာဟာနိ ဝီတိနာမေတွာ ပဉ္စမေ သတ္တာဟေ ဗောဓိရုက္ခမူလာ ယေန အဇပါလနိဂြောဓော တေနုပသင်္ကမိ၊ တတြာပိ ဓမ္မံ ဝိစိနန္တောယေဝ ဝိမုတ္တိသုခဉ္စ ပဋိသံဝေဒေန္တော နိသီဒိ၊ ဓမ္မံ ဝိစိနန္တော စေတ္ထ ဧဝံ အဘိဓမ္မေ နယမဂ္ဂံ သမ္မသိ၊ ပဌမံ ဓမ္မသင်္ဂဏီပကရဏံ နာမ၊ တတော ဝိဘင်္ဂပကရဏံ၊ ဓာတုကထာပကရဏံ၊ ပုဂ္ဂလပညတ္တိပကရဏံ၊ ကထာဝတ္ထု နာမ ပကရဏံ၊ ယမကံ နာမ ပကရဏံ၊ တတော မဟာပကရဏံ ပဋ္ဌာနံ နာမာတိ။

၁-သမ္မသန္တော (သီ၊ သျာ၊ က)

Tatthassa saṇhasukhumapaṭṭhānamhi citte otiṇṇe pīti uppajji, pītiyā uppannāya lohitaṁ pasīdi, lohite pasanne chavi pasīdi, chaviyā pasannāya puratthimakāyato kūṭāgārādippamāṇā rasmiyo uṭṭhahitvā ākāse pakkhandachaddantanāgakulaṁ viya pācīnadisāya anantāni cakkavāḷāni pakkhandā, pacchimakāyato uṭṭhahitvā pacchimadisāya, dakkhiṇaṁsakūṭato uṭṭhahitvā dakkhiṇadisāya, vāmaṁsakūṭato uṭṭhahitvā uttaradisāya anantāni cakkavāḷāni pakkhandā, pādatalehi pavāḷaṅkuravaṇṇā rasmiyo nikkhamitvā mahāpathaviṁ vinivijjhitvā udakaṁ dvidhā bhinditvā vātakkhandhaṁ padāletvā ajaṭākāsaṁ pakkhandā, sīsato samparivattiyamānaṁ maṇidāmaṁ viya nīlavaṇṇā rasmivaṭṭi uṭṭhahitvā cha devaloke vinivijjhitvā nava brahmaloke vehapphale pañca suddhāvāse ca vinivijjhitvā cattāro āruppe atikkamma ajaṭākāsaṁ pakkhandā. Tasmiṁ divase aparimaṇesu cakkavāḷesu aparimāṇā sattā sabbe suvaṇṇavaṇṇāva ahesuṁ. Taṁ divasaṁ ca pana Bhagavato sarīrā nikkhantā yāvajjadivasāpi tā rasmiyo anantā lokadhātuyo gacchantiyeva.

Evaṁ Bhagavā Ajapālanigrodhe sattāhaṁ vītināmetvā tato aparaṁ sattāhaṁ Mucalinde nisīdi, nisinnamattasseva[1] cassa sakalaṁ cakkavāḷagabbhaṁ pūrento mahā-akālamegho udapādi. Evarūpo kira mahāmegho dvīsuyeva kālesu vassati cakkavattimhi vā uppanne Buddhe vā. Idha Buddhakāle udapādi. Tasmiṁ pana uppanne Mucalindo nāgarājā cintesi “ayaṁ megho Satthari mayhaṁ bhavanaṁ paviṭṭhamatteva uppanno, vāsāgāramassa laddhuṁ vaṭṭatī”ti. So sattaratanamayaṁ pāsādaṁ nimminituṁ sakkontopi evaṁ kate mayhaṁ mahapphalaṁ na bhavissati, Dasabalassa kāyaveyyāvaccaṁ karissāmīti mahantaṁ attabhāvaṁ katvā Satthāraṁ sattakkhattuṁ bhogehi parikkhipitvā upari phaṇaṁ dhāresi, parikkhepassa anto okāso heṭṭhā lohapāsādappamāṇo ahosi, icchiticchitena iriyāpathena Satthā viharissatīti nāgarājassa ajjhāsayo ahosi, tasmā evaṁ mahantaṁ okāsaṁ parikkhipi, majjhe ratanapallaṅko paññatto hoti, upari suvaṇṇatārakavicittaṁ samosaritagandhadāmakusumadāmacelavitānaṁ ahosi, catūsu koṇesu gandhatelena dīpā jalitā, catūsu disāsu vivaritvā

1. Nisinnamatteyeva (Ka)

တတ္ထဿ သဏှသုခုမပဋ္ဌာနမှိ စိတ္တေ ဩတိဏ္ဏေ ပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ ပီတိယာ ဥပ္ပန္နာယ လောဟိတံ ပသီဒိ၊ လောဟိတေ ပသန္နေ ဆဝိ ပသီဒိ၊ ဆဝိယာ ပသန္နာယ ပုရတ္ထိမကာယတော ကူဋာဂါရာဒိပ္ပမာဏာ ရသ္မိယော ဥဋ္ဌဟိတွာ အာကာသေ ပက္ခန္ဒဆဒ္ဒန္တနာဂကုလံ ဝိယ ပါစီနဒိသာယ အနန္တာနိ စက္ကဝါဠာနိ ပက္ခန္ဒာ၊ ပစ္ဆိမကာယတော ဥဋ္ဌဟိတွာ ပစ္ဆိမဒိသာယ၊ ဒက္ခိဏံသကူဋတော ဥဋ္ဌဟိတွာ ဒက္ခိဏဒိသာယ၊ ဝါမံသကူဋတော ဥဋ္ဌဟိတွာ ဥတ္တရဒိသာယ အနန္တာနိ စက္ကဝါဠာနိ ပက္ခန္ဒာ၊ ပါဒတလေဟိ ပဝါဠင်္ကုရဝဏ္ဏာ ရသ္မိယော နိက္ခမိတွာ မဟာပထဝိံ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ ဥဒကံ ဒွိဓာ ဘိန္ဒိတွာ ဝါတက္ခန္ဓံ ပဒါလေတွာ အဇဋာကာသံ ပက္ခန္ဒာ၊ သီသတော သမ္ပရိဝတ္တိယမာနံ မဏိဒါမံ ဝိယ နီလဝဏ္ဏာ ရသ္မိဝဋ္ဋိ ဥဋ္ဌဟိတွာ ဆ ဒေဝလောကေ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ နဝ ဗြဟ္မလောကေ ဝေဟပ္ဖလေ ပဉ္စ သုဒ္ဓါဝါသေ စ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ စတ္တာရော အာရုပ္ပေ အတိက္ကမ္မ အဇဋာကာသံ ပက္ခန္ဒာ။ တသ္မိံ ဒိဝသေ အပရိမာဏေသု စက္ကဝါဠေသု အပရိမာဏာ သတ္တာ သဗ္ဗေ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာဝ အဟေသုံ။ တံ ဒိဝသံ စ ပန ဘဂဝတော သရီရာ နိက္ခန္တာ ယာဝဇ္ဇဒိဝသာပိ တာ ရသ္မိယော အနန္တာ လောကဓာတုယော ဂစ္ဆန္တိယေဝ။

ဧဝံ ဘဂဝါ အဇပါလနိဂြောဓေ သတ္တာဟံ ဝီတိနာမေတွာ တတော အပရံ သတ္တာဟံ မုစလိန္ဒေ နိသီဒိ၊ နိသိန္နမတ္တဿေဝ[၁] စဿ သကလံ စက္ကဝါဠဂဗ္ဘံ ပူရေန္တော မဟာအကာလမေဃော ဥဒပါဒိ။ ဧဝရူပေါ ကိရ မဟာမေဃော ဒွီသုယေဝ ကာလေသု ဝဿတိ စက္ကဝတ္တိမှိ ဝါ ဥပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ ဝါ။ ဣဓ ဗုဒ္ဓကာလေ ဥဒပါဒိ။ တသ္မိံ ပန ဥပ္ပန္နေ မုစလိန္ဒော နာဂရာဇာ စိန္တေသိ “အယံ မေဃော သတ္ထရိ မယှံ ဘဝနံ ပဝိဋ္ဌမတ္တေဝ ဥပ္ပန္နော၊ ဝါသာဂါရမဿ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော သတ္တရတနမယံ ပါသာဒံ နိမ္မိနိတုံ သက္ကောန္တောပိ ဧဝံ ကတေ မယှံ မဟပ္ဖလံ န ဘဝိဿတိ၊ ဒသဗလဿ ကာယဝေယျာဝစ္စံ ကရိဿာမီတိ မဟန္တံ အတ္တဘာဝံ ကတွာ သတ္ထာရံ သတ္တက္ခတ္တုံ ဘောဂေဟိ ပရိက္ခိပိတွာ ဥပရိ ဖဏံ ဓာရေသိ၊ ပရိက္ခေပဿ အန္တော ဩကာသော ဟေဋ္ဌာ လောဟပါသာဒပ္ပမာဏော အဟောသိ၊ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတေန ဣရိယာပထေန သတ္ထာ ဝိဟရိဿတီတိ နာဂရာဇဿ အဇ္ဈာသယော အဟောသိ၊ တသ္မာ ဧဝံ မဟန္တံ ဩကာသံ ပရိက္ခိပိ၊ မဇ္ဈေ ရတနပလ္လင်္ကော ပညတ္တော ဟောတိ၊ ဥပရိ သုဝဏ္ဏတာရကဝိစိတ္တံ သမောသရိတဂန္ဓဒါမကုသုမဒါမစေလဝိတာနံ အဟောသိ၊ စတူသု ကောဏေသု ဂန္ဓတေလေန ဒီပါ ဇလိတာ၊ စတူသု ဒိသာသု ဝိဝရိတွာ

၁-နိသိန္နမတ္တေယေဝ (က)

candanakaraṇḍakā ṭhapitā. Evaṁ Bhagavā taṁ sattāhaṁ tattha vītināmetvā tato aparaṁ sattāhaṁ Rājāyatane nisīdi.

Aṭṭhame sattāhe Sakkena Devānamindena ābhataṁ dantakaṭṭhañca osadhaharītakañca khāditvā mukhaṁ dhovitvā catūhi lokapālehi upanīte paccagghe selamaye patte **Tapussabhallikānaṁ** piṇḍapātaṁ paribhuñjitvā puna paccagantvā Ajapālanigrodhe nisinnassa sabbabuddhānaṁ āciṇṇo ayaṁvitakko udapādi.

Tattha **paṇḍito**ti paṇḍiccena samannāgato. **Viyatto**ti veyyattiyena samannāgato. **Medhāvī**ti ṭhānuppattiyā[1] paññāya samannāgato. **Apparajakkhajātiko**ti samāpattiyā vikkhambhitattā nikkilesajātiko visuddhasatto. **Ājānissatī**ti sallakkhessati paṭivijjhissati. **Ñāṇañca pana me**ti mayhampi sabbaññutaññāṇaṁ uppajji. Bhagavā kira devatāya kathiteneva niṭṭhaṁ agantvā sayampi sabbaññutaññāṇena olokento ito sattamadivasamatthake kālaṁ katvā Ākiñcaññāyatane nibbattoti addasa. Taṁ sandhāyāha "ñāṇañca pana me dassanaṁ udapādī"ti. **Mahājāniyo**ti sattadivasabbhantare pattabbamaggaphalato parihīnattā mahatī jāni assāti **mahājāniyo.** Akkhaṇe nibbattattā[2] gantvā desiyamānaṁ dhammaṁpissa sotuṁ sotappasādo natthi, idha dhammadesanaṭṭhānaṁ āgamanapādāpi natthi, evaṁ mahājāniyo jātoti dasseti. **Abhidosakālaṅkato**ti aḍḍharatte kālaṅkato. **Ñāṇañca pana me**ti mayhampi sabbaññutaññāṇaṁ udapādi. Idhāpi kira Bhagavā devatāya vacanena sanniṭṭhānaṁ akatvā sabbaññutaññāṇena olokento "hiyyo aḍḍharatte kālaṁkatvā Udako Rāmaputto Nevasaññānāsaññāyatane nibbatto"ti addasa. Tasmā evamāha. Sesaṁ purimanayasadisameva. **Bahukārā**ti bahūpakārā. **Padhānapahitattaṁ upaṭṭhahiṁsū**ti padhānatthāya pesitattabhāvaṁ vasanaṭṭhāne pariveṇasammajjanena pattacīvaraṁ gahetvā anubandhanena mukhodakadantakaṭṭhadānādinā ca upaṭṭhahiṁsu. Ke pana te **pañcavaggiyā** nāma? Yete—

1. Ṭhānuppattikāya (Syā, Ka) Vi-Ṭṭha 3. 245 piṭṭhe. 2. Nibbatto (Sī, Syā, Ka)

စန္ဒနကရဏ္ဍကာ ဌပိတာ။ ဧဝံ ဘဂဝါ တံ သတ္တာဟံ တတ္ထ ဝီတိနာမေတွာ တတော အပရံ သတ္တာဟံ ရာဇာယတနေ နိသီဒိ။

အဋ္ဌမေ သတ္တာဟေ သက္ကေန ဒေဝါနမိန္ဒေန အာဘတံ ဒန္တကဋ္ဌဉ္စ ဩသဓဟရီတကဉ္စ ခါဒိတွာ မုခံ ဓောဝိတွာ စတူဟိ လောကပါလေဟိ ဥပနီတေ ပစ္စဂ္ဃေ သေလမယေ ပတ္တေ **တပုဿဘလ္လိကာနံ** ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ပုန ပစ္စာဂန္တွာ အဇပါလနိဂြောဓေ နိသိန္နဿ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ အာစိဏ္ဏော အယံ ဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ။

တတ္ထ **ပဏ္ဍိတော**တိ ပဏ္ဍိစ္စေန သမန္နာဂတော။ **ဝိယတ္တော**တိ ဝေယျတ္တိယေန သမန္နာဂတော။ **မေဓာဝီ**တိ ဌာနုပ္ပတ္တိယာ[1] ပညာယ သမန္နာဂတော။ **အပ္ပရဇက္ခဇာတိကော**တိ သမာပတ္တိယာ ဝိက္ခမ္ဘိတတ္တာ နိက္ကိလေသဇာတိကော ဝိသုဒ္ဓသတ္တော။ **အာဇာနိဿတီ**တိ သလ္လက္ခေဿတိ ပဋိဝိဇ္ဈိဿတိ။ **ဉာဏဉ္စ ပန မေ**တိ မယှမ္ပိ သဗ္ဗညုတညာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဘဂဝါ ကိရ ဒေဝတာယ ကထိတေနေဝ နိဋ္ဌံ အဂန္တွာ သယမ္ပိ သဗ္ဗညုတညာဏေန ဩလောကေန္တော ဣတော သတ္တမဒိဝသမတ္ထကေ ကာလံ ကတွာ အာကိဉ္စညာယတနေ နိဗ္ဗတ္တောတိ အဒ္ဒသ။ တံ သန္ဓာယာဟ “ဉာဏဉ္စ ပန မေ ဒဿနံ ဥဒပါဒီ”တိ။ **မဟာဇာနိယော**တိ သတ္တဒိဝသဗ္ဘန္တရေ ပတ္တဗ္ဗမဂ္ဂဖလတော ပရိဟီနတ္တာ မဟတီ ဇာနိ အဿာတိ **မဟာဇာနိယော။** အက္ခဏေ နိဗ္ဗတ္တတ္တာ[2] ဂန္တွာ ဒေသိယမာနံ ဓမ္မံပိဿ သောတုံ သောတပ္ပသာဒေါ နတ္ထိ၊ ဣဓ ဓမ္မဒေသနဋ္ဌာနံ အာဂမနပါဒါပိ နတ္ထိ၊ ဧဝံ မဟာဇာနိယော ဇာတောတိ ဒဿေတိ။ **အဘိဒေါသကာလင်္ကတော**တိ အဍ္ဎရတ္တေ ကာလင်္ကတော။ **ဉာဏဉ္စ ပန မေ**တိ မယှမ္ပိ သဗ္ဗညုတညာဏံ ဥဒပါဒိ။ ဣဓာပိ ကိရ ဘဂဝါ ဒေဝတာယ ဝစနေန သန္နိဋ္ဌာနံ အကတွာ သဗ္ဗညုတညာဏေန ဩလောကေန္တော “ဟိယျော အဍ္ဎရတ္တေ ကာလံကတွာ ဥဒကော ရာမပုတ္တော နေဝသညာနာသညာယတနေ နိဗ္ဗတ္တော”တိ အဒ္ဒသ။ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ သေသံ ပုရိမနယသဒိသမေဝ။ **ဗဟုကာရာ**တိ ဗဟူပကာရာ။ **ပဓာနပဟိတတ္တံ ဥပဋ္ဌဟိံသူ**တိ ပဓာနတ္ထာယ ပေသိတတ္တဘာဝံ ဝသနဋ္ဌာနေ ပရိဝေဏသမ္မဇ္ဇနေန ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ အနုဗန္ဓနေန မုခေါဒကဒန္တကဋ္ဌဒါနာဒိနာ စ ဥပဋ္ဌဟိံသု။ ကေ ပန တေ **ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ** နာမ? ယေတေ—

၁-ဌာနုပ္ပတ္တိကာယ (သျာ၊ က) ဝိ-ဋ္ဌ ၃-၂၄၅-ပိဋ္ဌေ။ ၂-နိဗ္ဗတ္တော (သီ၊ သျာ၊ က)

Rāmo Dhajo Lakkhaṇo Jotimanti[1],
Yañño Subhojo Suyāmo Sudatto.
Ete tadā aṭṭha ahesuṁ brāhmaṇā,
Chaḷaṅgavā mantaṁ viyākariṁsūti.

Bodhisattassa jātakāle supinapaṭiggāhakā ceva lakkhaṇapaṭiggāhakā ca aṭṭha brāhmaṇā. Tesu tayo dvedhā byākariṁsu "imehi lakkhaṇehi samannāgato agāraṁ ajjhāvasamāno rājā hoti cakkavattī[2], pabbajamāno Buddho"ti. Pañca brāhmaṇā ekaṁsabyākaraṇā ahesuṁ "imehi lakkhaṇehi samannāgato agāre na tiṭṭhati, Buddhova hotī"ti. Tesu purimā tayo yathāmantapadaṁ gatā, ime pana pañca mantapadaṁ atikkantā. Te attanā laddhaṁ puṇṇapattaṁ ñātakānaṁ vissajjetvā "ayaṁ mahāpuriso agāraṁ na ajjhāvasissati, ekantena Buddho bhavissatī"ti nibbitakkā bodhisattaṁ uddissa samaṇapabbajjaṁ pabbajitā. Tesaṁ puttātipi vadanti. Taṁ Aṭṭhakathāya paṭikkhittaṁ.

Ete kira daharakāleyeva bahū mante jāniṁsu, tasmā te brāhmaṇā ācariyaṭṭhāne ṭhapayiṁsu. Te pacchā amhehi puttadārajaṭaṁ chaḍḍetvā[3] na sakkā bhavissati pabbajituntі daharakāleyeva pabbajitvā ramaṇīyāni senāsanāni paribhuñjantā vicariṁsu. Kālena kālaṁ pana "kiṁ bho mahāpuriso mahābhinikkhamanaṁ nikkhanto"ti pucchanti. Manussā "kuhiṁ tumhe mahāpurisaṁ passissatha, tīsu pāsādesu tividhanāṭakamajjhe devo viya sampattiṁ anubhotī"ti vadanti. Te sutvā "na tāva mahāpurisassa ñāṇaṁ paripākaṁ gacchatī"ti appossukkā vihariṁsuyeva. Kasmā panettha Bhagavā "bahukārā kho ime pañcavaggiyā"ti āha. Kiṁ upakārakānaṁyeva esa dhammaṁ deseti, anupakārakānaṁ na desetīti. No na deseti. Paricayavasena hesa Āḷārañceva Kālāmaṁ Udakañca Rāmaputtaṁ olokesi. Etasmiṁ pana Buddhakkhette ṭhapetvā Aññāsikoṇḍaññaṁ[4] paṭhamaṁ dhammaṁ sacchikātuṁ samattho nāma natthi. Kasmā? Tathāvidha-upanissayattā.

1. Lakkhaṇo cāpi mantī (Sī) 2. Cakkavatti (Syā, Ka)
3. Puttadārajaṭaṁ bhinditvā (Sī), puttadārajanaṁ chinditvā (Syā)
4. Aññākoṇḍaññaṁ (Sī, Syā), Aññātakoṇḍaññaṁ (Ka)

ရာမော ဓဇော လက္ခဏော ဇောတိမန္တိ[၁]၊
ယညော သုဘောဇော သုယာမော သုဒတ္တော။
ဧတေ တဒါ အဋ္ဌ အဟေသုံ ဗြာဟ္မဏာ၊
ဆဠင်္ဂဝါ မန္တံ ဝိယာကရိံသူတိ။

ဗောဓိသတ္တဿ ဇာတကာလေ သုပိနပဋိဂ္ဂါဟကာ စေဝ လက္ခဏပဋိဂ္ဂါဟကာ စ အဋ္ဌ ဗြာဟ္မဏာ။ တေသု တယော ဒွေဓာ ဗျာကရိံသု "ဣမေဟိ လက္ခဏေဟိ သမန္နာဂတော အဂါရံ အဇ္ဈာဝသမာနော ရာဇာ ဟောတိ စက္ကဝတ္တီ[၂]၊ ပဗ္ဗဇမာနော ဗုဒ္ဓေါ"တိ။ ပဉ္စ ဗြာဟ္မဏာ ဧကံသဗျာကရဏာ အဟေသုံ "ဣမေဟိ လက္ခဏေဟိ သမန္နာဂတော အဂါရေ န တိဋ္ဌတိ၊ ဗုဒ္ဓေါဝ ဟောတီ"တိ။ တေသု ပုရိမာ တယော ယထာမန္တပဒံ ဂတာ၊ ဣမေ ပန ပဉ္စ မန္တပဒံ အတိက္ကန္တာ။ တေ အတ္တနာ လဒ္ဓံ ပုဏ္ဏပတ္တံ ဉာတကာနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ "အယံ မဟာပုရိသော အဂါရံ န အဇ္ဈာဝသိဿတိ၊ ဧကန္တေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ"တိ နိဗ္ဗိတက္ကာ ဗောဓိသတ္တံ ဥဒ္ဒိဿ သမဏပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတာ။ တေသံ ပုတ္တာတိပိ ဝဒန္တိ။ တံ အဋ္ဌကထာယ ပဋိက္ခိတ္တံ။

ဧတေ ကိရ ဒဟရကာလေယေဝ ဗဟူ မန္တေ ဇာနိံသု၊ တသ္မာ တေ ဗြာဟ္မဏာ အာစရိယဋ္ဌာနေ ဌပယိံသု။ တေ ပစ္ဆာ အမှေဟိ ပုတ္တဒါရဇဋံ ဆဍ္ဍေတွာ[၃] န သက္ကာ ဘဝိဿတိ ပဗ္ဗဇိတုန္တိ ဒဟရကာလေယေဝ ပဗ္ဗဇိတွာ ရမဏီယာနိ သေနာသနာနိ ပရိဘုဉ္ဇန္တာ ဝိစရိံသု။ ကာလေန ကာလံ ပန "ကိံ ဘော မဟာပုရိသော မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခန္တော"တိ ပုစ္ဆန္တိ။ မနုဿာ "ကုဟိံ တုမှေ မဟာပုရိသံ ပဿိဿထ၊ တီသု ပါသာဒေသု တိဝိဓနာဋကမဇ္ဈေ ဒေဝေါ ဝိယ သမ္ပတ္တိံ အနုဘောတီ"တိ ဝဒန္တိ။ တေ သုတွာ "န တာဝ မဟာပုရိသဿ ဉာဏံ ပရိပါကံ ဂစ္ဆတီ"တိ အပ္ပေါဿုက္ကာ ဝိဟရိံသုယေဝ။ ကသ္မာ ပနေတ္ထ ဘဂဝါ "ဗဟုကာရာ ခေါ ဣမေ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ"တိ အာဟ။ ကိံ ဥပကာရကာနံယေဝ ဧသ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ အနုပကာရကာနံ န ဒေသေတီတိ။ နော န ဒေသေတိ။ ပရိစယဝသေန ဟေသ အာဠာရဉ္စေဝ ကာလာမံ ဥဒကဉ္စ ရာမပုတ္တံ ဩလောကေသိ။ ဧတသ္မိံ ပန ဗုဒ္ဓက္ခေတ္တေ ဌပေတွာ အညာသိကောဏ္ဍညံ[၄] ပဌမံ ဓမ္မံ သစ္ဆိကာတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ။ ကသ္မာ? တထာဝိဓဥပနိဿယတ္တာ။

၁-လက္ခဏော စာပိ မန္တီ (သီ) ၂-စက္ကဝတ္တိ (သျာ၊ က)
၃-ပုတ္တဒါရဇဋံ ဘိန္ဒိတွာ (သီ)၊ ပုတ္တဒါရဇနံ ဆိန္ဒိတွာ (သျာ)
၄-အညာကောဏ္ဍညံ (သီ၊ သျာ)၊ အညာတကောဏ္ဍညံ (က)

Pubbe kira puññakaraṇakāle dve bhātaro ahesuṁ. Te ekatova sassaṁ akaṁsu. Tattha jeṭṭhakassa “ekasmiṁ sasse navavāre aggasassadānaṁ mayā dātabban”ti ahosi. So vappakāle bījaggaṁ nāma datvā gabbhakāle kaniṭṭhena saddhiṁ mantesi “gabbhakāle gabbhaṁ phāletvā dassāmā”ti. Kaniṭṭho “taruṇasassaṁ nāsetukāmosī”ti āha. Jeṭṭho kaniṭṭhassa ananuvattanabhāvaṁ ñatvā khettaṁ vibhajitvā attano koṭṭhāsato gabbhaṁ phāletvā khīraṁ nīharitvā sappiphāṇitehi yojetvā adāsi, puthukakāle puthukaṁ[1] kāretvā adāsi, lāyane lāyanaggaṁ[2] veṇikaraṇe veṇaggaṁ kalāpādīsu kalāpaggaṁ khaḷaggaṁ bhaṇḍaggaṁ koṭṭhagganti evaṁ ekasasse navavāre aggadānaṁ adāsi. Kaniṭṭho panassa uddharitvā adāsi, tesu jeṭṭho Aññāsikoṇḍaññatthero jāto, kaniṭṭho Subhaddaparibbājako. Iti ekasmiṁ sasse navannaṁ aggadānānaṁ dinnattā ṭhapetvā theraṁ añño paṭhamaṁ dhammaṁ sacchikātuṁ samattho nāma natthi. “Bahukārā kho ime pañcavaggiyā”ti idaṁ pana upakārānussaraṇamattakeneva vuttaṁ.

Isipatane Migadāyeti tasmiṁ kira padese anuppanne Buddhe paccekasambuddhā Gandhamādanapabbate sattāhaṁ nirodhasamāpattiyā vītināmetvā nirodhā vuṭṭhāya nāgalatādantakaṭṭhaṁ khāditvā Anotattadahe mukhaṁ dhovitvā pattacīvaramādāya ākāsena āgantvā nipatanti. Tattha cīvaraṁ pārupitvā nagare piṇḍāya caritvā katabhattakiccā gamanakālepi tatoyeva uppatitvā gacchanti. Iti isayo ettha nipatanti uppatanti cāti taṁ ṭhānaṁ **isipatanan**ti saṅkhaṁ gataṁ. Migānaṁ pana abhayatthāya dinnattā **Migadāyo**ti vuccati. Tena vuttaṁ “Isipatane Migadāye”ti.

285. **Antarā ca Gayaṁ antarā ca bodhin**ti Gayāya ca bodhissa ca vivare tigāvutantare ṭhāne. Bodhimaṇḍato hi Gayā tīṇi gāvutāni. Bārāṇasī aṭṭhārasa yojanāni. Upako Bodhimaṇḍassa ca Gayāya ca antare Bhagavantaṁ addasa. Antarāsaddena pana yuttattā upayogavacanaṁ kataṁ. Īdisesu ca ṭhānesu akkharacintakā “antarā gāmañca nadiṁ ca yātī”ti evaṁ ekameva antarāsaddaṁ payujjanti, so dutiyapadenapi yojetabbo

1. Puthukā (Sī), puthukaggaṁ (Syā)　　2. Dāyane dāyanaggaṁ (Sī)

ပုဗ္ဗေ ကိရ ပုညကရဏကာလေ ဒွေ ဘာတရော အဟေသုံ။ တေ ဧကတောဝ သဿံ အကံသု။ တတ္ထ ဇေဋ္ဌကဿ “ဧကသ္မိံ သဿေ နဝဝါရေ အဂ္ဂသဿဒါနံ မယာ ဒါတဗ္ဗ”န္တိ အဟောသိ။ သော ဝပ္ပကာလေ ဗီဇဂ္ဂံ နာမ ဒတွာ ဂဗ္ဘကာလေ ကနိဋ္ဌေန သဒ္ဓိံ မန္တေသိ “ဂဗ္ဘကာလေ ဂဗ္ဘံ ဖာလေတွာ ဒဿာမာ”တိ။ ကနိဋ္ဌော “တရုဏသဿံ နာသေတုကာမောသီ”တိ အာဟ။ ဇေဋ္ဌော ကနိဋ္ဌဿ အနနုဝတ္တနဘာဝံ ဉတွာ ခေတ္တံ ဝိဘဇိတွာ အတ္တနော ကောဋ္ဌာသတော ဂဗ္ဘံ ဖာလေတွာ ခီရံ နီဟရိတွာ သပ္ပိဖာဏိတေဟိ ယောဇေတွာ အဒါသိ၊ ပုထုကကာလေ ပုထုကံ[၁] ကာရေတွာ အဒါသိ၊ လာယနေ လာယနဂ္ဂံ[၂] ဝေဏိကရဏေ ဝေဏဂ္ဂံ ကလာပါဒီသု ကလာပဂ္ဂံ ခဠဂ္ဂံ ဘဏ္ဍဂ္ဂံ ကောဋ္ဌဂ္ဂန္တိ ဧဝံ ဧကသဿေ နဝဝါရေ အဂ္ဂဒါနံ အဒါသိ။ ကနိဋ္ဌော ပနဿ ဥဒ္ဓရိတွာ အဒါသိ၊ တေသု ဇေဋ္ဌော အညာသိကောဏ္ဍညတ္ထေရော ဇာတော၊ ကနိဋ္ဌော သုဘဒ္ဒပရိဗ္ဗာဇကော။ ဣတိ ဧကသ္မိံ သဿေ နဝန္နံ အဂ္ဂဒါနာနံ ဒိန္နတ္တာ ဌပေတွာ ထေရံ အညော ပဌမံ ဓမ္မံ သစ္ဆိကာတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ။ “ဗဟုကာရာ ခေါ ဣမေ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ”တိ ဣဒံ ပန ဥပကာရာနုဿရဏမတ္တကေနေဝ ဝုတ္တံ။

ဣသိပတနေ မိဂဒါယေတိ တသ္မိံ ကိရ ပဒေသေ အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ ပစ္စေကသမ္ဗုဒ္ဓါ ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတေ သတ္တာဟံ နိရောဓသမာပတ္တိယာ ဝီတိနာမေတွာ နိရောဓာ ဝုဋ္ဌာယ နာဂလတာဒန္တကဋ္ဌံ ခါဒိတွာ အနောတတ္တဒဟေ မုခံ ဓောဝိတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ အာကာသေန အာဂန္တွာ နိပတန္တိ။ တတ္ထ စီဝရံ ပါရုပိတွာ နဂရေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ကတဘတ္တကိစ္စာ ဂမနကာလေပိ တတောယေဝ ဥပ္ပတိတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဣတိ ဣသယော ဧတ္ထ နိပတန္တိ ဥပ္ပတန္တိ စာတိ တံ ဌာနံ **ဣသိပတန**န္တိ သင်္ခံ ဂတံ။ မိဂါနံ ပန အဘယတ္ထာယ ဒိန္နတ္တာ **မိဂဒါယော**တိ ဝုစ္စတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဣသိပတနေ မိဂဒါယေ”တိ။

၂၈၅။ **အန္တရာ စ ဂယံ အန္တရာ စ ဗောဓိ**န္တိ ဂယာယ စ ဗောဓိဿ စ ဝိဝရေ တိဂါဝုတန္တရေ ဌာနေ။ ဗောဓိမဏ္ဍတော ဟိ ဂယာ တီဏိ ဂါဝုတာနိ။ ဗာရာဏသီ အဋ္ဌာရသ ယောဇနာနိ။ ဥပကော ဗောဓိမဏ္ဍဿ စ ဂယာယ စ အန္တရေ ဘဂဝန္တံ အဒ္ဒသ။ အန္တရာသဒ္ဒေန ပန ယုတ္တတ္တာ ဥပယောဂဝစနံ ကတံ။ ဤဒိသေသု စ ဌာနေသု အက္ခရစိန္တကာ “အန္တရာ ဂါမဉ္စ နဒိံ စ ယာတီ”တိ ဧဝံ ဧကမေဝ အန္တရာသဒ္ဒံ ပယုဉ္ဇန္တိ၊ သော ဒုတိယပဒေနပိ ယောဇေတဗ္ဗော

၁-ပုထုကာ (သီ)၊ ပုထုကဂ္ဂံ (သျာ)　　၂-ဒါယနေ ဒါယနဂ္ဂံ (သီ)

hoti, ayojiyamāne upayogavacanaṁ na pāpuṇāti. Idha pana yojetvā eva vuttoti. **Addhānamaggapaṭipannan**ti addhānasaṅkhātaṁ maggaṁ paṭipannaṁ, dīghamaggapaṭipannanti attho. Addhānamaggagamanasamayassa hi Vibhaṅge “addhayojanaṁ gacchissāmīti bhuñjitabban”ti-ādivacanato[1] addhayojanampi addhānamaggo hoti. Bodhimaṇḍato pana Gayā tigāvutaṁ.

Sabbābhibhūti sabbaṁ tebhūmakadhammaṁ abhibhavitvā ṭhito. **Sabbavidū**ti sabbaṁ catubhūmakadhammaṁ avediṁ aññāsiṁ. **Sabbesu dhammesu anupalitto**ti sabbesu tebhūmakadhammesu kilesalepanena[2] anupalitto. **Sabbaṁ jaho**ti sabbaṁ tebhūmakadhammaṁ jahitvā ṭhito. **Taṇhākkhaye vimutto**ti taṇhākkhaye nibbāne ārammaṇato vimutto. **Sayaṁ abhiññāyā**ti sabbaṁ catubhūmakadhammaṁ attanāva jānitvā. **Kamuddiseyyan**ti kaṁ aññaṁ “ayaṁ me ācariyo”ti uddiseyyaṁ.

Na me ācariyo atthīti lokuttaradhamme mayhaṁ ācariyo nāma natthi. **Natthi me paṭipuggalo**ti mayhaṁ paṭibhāgapuggalo nāma natthi. **Sammāsambuddho**ti sahetunā[3] nayena cattāri saccāni sayaṁ Buddho. **Sītibhūto**ti sabbakilesagginibbāpanena sītibhūto. Kilesānaṁyeva nibbutattā **nibbuto. Kāsinaṁ puran**ti Kāsiraṭṭhe nagaraṁ. **Āhañchaṁ amatadundubhin**ti dhammacakkapaṭilābhāya[4] amatabheriṁ paharissāmīti gacchāmi. **Arahasi Anantajino**ti Anantajinoti[5] bhavituṁ yutto. **Hupeyya pāvuso**ti āvuso evampi nāma bhaveyya. **Pakkāmī**ti vaṅkahārajanapadaṁ nāma agamāsi.

Tatthekaṁ migaluddakagāmakaṁ nissāya vāsaṁ kappesi. Jeṭṭhakaluddako taṁ upaṭṭhāsi. Tasmiṁ ca janapade caṇḍā makkhikā[6] honti. Atha naṁ ekāya cāṭiyā vasāpesuṁ, migaluddako dūre migavaṁ gacchanto “amhākaṁ arahante mā pamajjī”ti **Chāvaṁ**[7] nāma dhītaraṁ āṇāpetvā agamāsi saddhiṁ puttabhātukehi. Sā cassa dhītā dassanīyā hoti koṭṭhāsasampannā. Dutiyadivase **Upako** gharaṁ āgato taṁ dārikaṁ sabbaṁ upacāraṁ katvā

1. Vi 2. 101 piṭṭhe.
2. Kilesakhepanena (Syā)
3. Sammāhetunā (Sī, Syā)
4. Dhammacakkhupaṭilābhāya (Syā, Ka)
5. Anantajinopi (Ka)
6. Macchikā (Syā, Ka)
7. Chavaṁ (Sī), nāvaṁ (Syā)

ဟောတိ၊ အယောဇိယမာနေ ဥပယောဂဝစနံ န ပါပုဏာတိ။ ဣဓ ပန ယောဇေတွာ ဧဝ ဝုတ္တောတိ။ **အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္န**န္တိ အဒ္ဓါနသင်္ခါတံ မဂ္ဂံ ပဋိပန္နံ၊ ဒီဃမဂ္ဂပဋိပန္နန္တိ အတ္ထော။ အဒ္ဓါနမဂ္ဂဂမနသမယဿ ဟိ ဝိဘင်္ဂေ “အဒ္ဓယောဇနံ ဂစ္ဆိဿာမီတိ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗ”န္တိအာဒိဝစနတော[၁] အဒ္ဓယောဇနမ္ပိ အဒ္ဓါနမဂ္ဂေါ ဟောတိ။ ဗောဓိမဏ္ဍတော ပန ဂယာ တိဂါဝုတံ။

သဗ္ဗာဘိဘူတိ သဗ္ဗံ တေဘူမကဓမ္မံ အဘိဘဝိတွာ ဌိတော။ **သဗ္ဗဝိဒူ**တိ သဗ္ဗံ စတုဘူမကဓမ္မံ အဝေဒိံ အညာသိံ။ **သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု အနုပလိတ္တော**တိ သဗ္ဗေသု တေဘူမကဓမ္မေသု ကိလေသလေပနေန[၂] အနုပလိတ္တော။ **သဗ္ဗံ ဇဟော**တိ သဗ္ဗံ တေဘူမကဓမ္မံ ဇဟိတွာ ဌိတော။ **တဏှာက္ခယေ ဝိမုတ္တော**တိ တဏှာက္ခယေ နိဗ္ဗာနေ အာရမ္မဏတော ဝိမုတ္တော။ **သယံ အဘိညာယာ**တိ သဗ္ဗံ စတုဘူမကဓမ္မံ အတ္တနာဝ ဇာနိတွာ။ **ကမုဒ္ဒိသေယျ**န္တိ ကံ အညံ “အယံ မေ အာစရိယော”တိ ဥဒ္ဒိသေယျံ။

န မေ အာစရိယော အတ္ထီတိ လောကုတ္တရဓမ္မေ မယှံ အာစရိယော နာမ နတ္ထိ။ **နတ္ထိ မေ ပဋိပုဂ္ဂလော**တိ မယှံ ပဋိဘာဂပုဂ္ဂလော နာမ နတ္ထိ။ **သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ**တိ သဟေတုနာ[၃] နယေန စတ္တာရိ သစ္စာနိ သယံ ဗုဒ္ဓေါ။ **သီတိဘူတော**တိ သဗ္ဗကိလေသဂ္ဂိနိဗ္ဗာပနေန သီတိဘူတော။ ကိလေသာနံယေဝ နိဗ္ဗုတတ္တာ **နိဗ္ဗုတော။ ကာသိနံ ပုရ**န္တိ ကာသိရဋ္ဌေ နဂရံ။ **အာဟဉ္ဆံ အမတဒုန္ဒုဘိ**န္တိ ဓမ္မစက္ကပဋိလာဘာယ[၄] အမတဘေရိံ ပဟရိဿာမီတိ ဂစ္ဆာမိ။ **အရဟသိ အနန္တဇိနော**တိ အနန္တဇိနောတိ[၅] ဘဝိတုံ ယုတ္တော။ **ဟုပေယျ ပါဝုသော**တိ အာဝုသော ဧဝမ္ပိ နာမ ဘဝေယျ။ **ပက္ကာမီ**တိ ဝင်္ကဟာရဇနပဒံ နာမ အဂမာသိ။

တတ္ထေကံ မိဂလုဒ္ဒကဂါမကံ နိဿာယ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ဇေဋ္ဌကလုဒ္ဒကော တံ ဥပဋ္ဌာသိ။ တသ္မိံ စ ဇနပဒေ စဏ္ဍာ မက္ခိကာ[၆] ဟောန္တိ။ အထ နံ ဧကာယ စာဋိယာ ဝသာပေသုံ၊ မိဂလုဒ္ဒကော ဒူရေ မိဂဝံ ဂစ္ဆန္တော “အမှာကံ အရဟန္တေ မာ ပမဇ္ဇီ”တိ **ဆာဝံ**[၇] နာမ ဓီတရံ အာဏာပေတွာ အဂမာသိ သဒ္ဓိံ ပုတ္တဘာတုကေဟိ။ သာ စဿ ဓီတာ ဒဿနီယာ ဟောတိ ကောဋ္ဌာသသမ္ပန္နာ။ ဒုတိယဒိဝသေ **ဥပကော** ဃရံ အာဂတော တံ ဒါရိကံ သဗ္ဗံ ဥပစာရံ ကတွာ

၁-ဝိ ၂-၁၀၁-ပိဋ္ဌေ။
၂-ကိလေသခေပနေန (သျာ)
၃-သမ္မာဟေတုနာ (သီ၊ သျာ)
၄-ဓမ္မစက္ခုပဋိလာဘာယ (သျာ၊ က)
၅-အနန္တဇိနောပိ (က)
၆-မစ္ဆိကာ (သျာ၊ က)
၇-ဆဝံ (သီ)၊ နာဝံ (သျာ)

parivisituṁ upagataṁ disvā rāgena abhibhūto bhuñjitumpi asakkonto bhājanena bhattaṁ ādāya vasanaṭṭhānaṁ gantvā bhattaṁ ekamante nikkhipitvā sace Chāvaṁ labhāmi, jīvāmi, no ce, marāmīti nirāhāro sayi. Sattame divase māgaviko āgantvā dhītaraṁ Upakassa pavattiṁ pucchi. Sā "ekadivasameva āgantvā puna nāgatapubbo"ti āha. Māgaviko āgataveseneva naṁ upasaṅkamitvā pucchissāmīti taṁkhaṇaṁyeva gantvā "kiṁ bhante apphāsukan"ti pāde parāmasanto pucchi. Upako nitthunanto parivattatiyeva. So "vadatha bhante, yaṁ mayā sakkā kātuṁ, taṁ sabbaṁ karissāmī"ti āha. Upako "sace Chāvaṁ labhāmi, jīvāmi, no ce, idheva maraṇaṁ seyyo"ti āha. Jānāsi pana bhante kiñci sippanti. Na jānāmīti. Na bhante kiñci sippaṁ ajānantena sakkā gharāvāsaṁ adhiṭṭhātunti.

So āha "nāhaṁ kiñci sippaṁ jānāmi, apica tumhākaṁ maṁsahārako bhavissāmi, maṁsañca vikkīṇissāmī"ti. Māgaviko "amhākampi etadeva ruccatī"ti uttarasāṭakaṁ datvā gharaṁ ānetvā dhītaraṁ adāsi. Tesaṁ saṁvāsamanvāya putto vijāyi. **Subhaddo**tissa nāmaṁ akaṁsu. Chāvā[1] tassa rodanakāle "maṁsahārakassa putta, migaluddakassa putta mā rodī"ti-ādīni vadamānā puttatosanagītena Upakaṁ uppaṇḍesi. Bhadde tvaṁ maṁ anāthoti maññasi. Atthi me **Anantajino** nāma sahāyo. Tassāhaṁ santike gamissāmīti āha. Chāvā evamayaṁ aṭṭīyatīti ñatvā punappunaṁ katheti. So ekadivasaṁ anārocetvāva Majjhimadesābhimukho pakkāmi.

Bhagavā ca tena samayena Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane mahāvihāre. Atha kho Bhagavā paṭikacceva bhikkhū āṇāpesi "yo bhikkhave 'Anantajino'ti pucchamāno āgacchati, tassa maṁ dasseyyāthā"ti. Upakopi kho "kuhiṁ Anantajino vasatī"ti pucchanto anupubbena Sāvatthiṁ āgantvā vihāramajjhe ṭhatvā kuhiṁ Anantajinoti pucchi. Taṁ bhikkhū Bhagavato santikaṁ nayiṁsu. So Bhagavantaṁ disvā "sañjānātha maṁ Bhagavā"ti āha. Āma Upaka sañjānāmi, kuhiṁ pana tvaṁ vasitthāti. Vaṅkahārajanapade bhanteti. Upaka mahallakosi jāto pabbajituṁ sakkhissasīti. Pabbajissāmi bhanteti. Bhagavā pabbājetvā tassa kammaṭṭhānaṁ adāsi. So kammaṭṭhāne kammaṁ karonto anāgāmiphale patiṭṭhāya kālaṁ katvā

1. Chavā (Sī), cāpā (Khu 2. 412 Therīgāthāyaṁ)

ပရိဝိသိတုံ ဥပဂတံ ဒိသွာ ရာဂေန အဘိဘူတော ဘုဉ္ဇိတုမ္ပိ အသက္ကောန္တော ဘာဇနေန ဘတ္တံ အာဒါယ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဘတ္တံ ဧကမန္တေ နိက္ခိပိတွာ သစေ ဆာဝံ လဘာမိ၊ ဇီဝါမိ၊ နော စေ၊ မရာမီတိ နိရာဟာရော သယိ။ သတ္တမေ ဒိဝသေ မာဂဝိကော အာဂန္တွာ ဓီတရံ ဥပကဿ ပဝတ္တိံ ပုစ္ဆိ။ သာ "ဧကဒိဝသမေဝ အာဂန္တွာ ပုန နာဂတပုဗ္ဗော"တိ အာဟ။ မာဂဝိကော အာဂတဝေသေနေဝ နံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆိဿာမီတိ တံခဏံယေဝ ဂန္တွာ "ကိံ ဘန္တေ အဖာသုက"န္တိ ပါဒေ ပရာမသန္တော ပုစ္ဆိ။ ဥပကော နိတ္ထုနန္တော ပရိဝတ္တတိယေဝ။ သော "ဝဒထ ဘန္တေ၊ ယံ မယာ သက္ကာ ကာတုံ၊ တံ သဗ္ဗံ ကရိဿာမီ"တိ အာဟ။ ဥပကော "သစေ ဆာဝံ လဘာမိ၊ ဇီဝါမိ၊ နော စေ၊ ဣဓေဝ မရဏံ သေယျော"တိ အာဟ။ ဇာနာသိ ပန ဘန္တေ ကိဉ္စိ သိပ္ပန္တိ။ န ဇာနာမီတိ။ န ဘန္တေ ကိဉ္စိ သိပ္ပံ အဇာနန္တေန သက္ကာ ဃရာဝါသံ အဓိဋ္ဌာတုန္တိ။

သော အာဟ "နာဟံ ကိဉ္စိ သိပ္ပံ ဇာနာမိ၊ အပိစ တုမှာကံ မံသဟာရကော ဘဝိဿာမိ၊ မံသဉ္စ ဝိက္ကိဏိဿာမီ"တိ။ မာဂဝိကော "အမှာကမ္ပိ ဧတဒေဝ ရုစ္စတီ"တိ ဥတ္တရသာဋကံ ဒတွာ ဃရံ အာနေတွာ ဓီတရံ အဒါသိ။ တေသံ သံဝါသမန္ဝာယ ပုတ္တော ဝိဇာယိ၊ သုဘဒ္ဒေါတိဿ နာမံ အကံသု။ ဆာဝါ[1] တဿ ရောဒနကာလေ "မံသဟာရကဿ ပုတ္တ, မိဂလုဒ္ဒကဿ ပုတ္တ မာ ရောဒီ"တိ-အာဒီနိ ဝဒမာနာ ပုတ္တတောသနဂီတေန ဥပကံ ဥပ္ပဏ္ဍေသိ။ ဘဒ္ဒေ တွံ မံ အနာထောတိ မညသိ၊ အတ္ထိ မေ **အနန္တဇိနော** နာမ သဟာယော၊ တဿာဟံ သန္တိကေ ဂမိဿာမီတိ အာဟ။ ဆာဝါ ဧဝမယံ အဋ္ဋီယတီတိ ဉတွာ ပုနပ္ပုနံ ကထေတိ။ သော ဧကဒိဝသံ အနာရောစေတွာဝ မဇ္ဈိမဒေသာဘိမုခေါ ပက္ကာမိ။

ဘဂဝါ စ တေန သမယေန သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ မဟာဝိဟာရေ၊ အထ ခေါ ဘဂဝါ ပဋိကစ္စေဝ ဘိက္ခူ အာဏာပေသိ "ယော ဘိက္ခဝေ 'အနန္တဇိနော'တိ ပုစ္ဆမာနော အာဂစ္ဆတိ၊ တဿ မံ ဒဿေယျာထာ"တိ။ ဥပကောပိ ခေါ "ကုဟိံ အနန္တဇိနော ဝသတီ"တိ ပုစ္ဆန္တော အနုပုဗ္ဗေန သာဝတ္ထိံ အာဂန္တွာ ဝိဟာရမဇ္ဈေ ဌတွာ ကုဟိံ အနန္တဇိနောတိ ပုစ္ဆိ။ တံ ဘိက္ခူ ဘဂဝတော သန္တိကံ နယိံသု။ သော ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ "သဉ္ဇာနာထ မံ ဘဂဝါ"တိ အာဟ။ အာမ ဥပက သဉ္ဇာနာမိ၊ ကုဟိံ ပန တွံ ဝသိတ္ထာတိ။ ဝင်္ကဟာရဇနပဒေ ဘန္တေတိ။ ဥပက မဟလ္လကောသိ ဇာတော ပဗ္ဗဇိတုံ သက္ခိဿသီတိ။ ပဗ္ဗဇိဿာမိ ဘန္တေတိ။ ဘဂဝါ ပဗ္ဗာဇေတွာ တဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ အဒါသိ။ သော ကမ္မဋ္ဌာနေ ကမ္မံ ကရောန္တော အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ ကာလံ ကတွာ

၁-ဆာဝါ (သီ)၊ စာပါ (ခု ၂-၄၁၂-ထေရီဂါထာယံ)

avihesu nibbastto. Nibbattakkhaṇeyeva arahattaṁ pāpuṇīti. Avihesu nibbattamattā hi satta janā arahattaṁ pāpuṇiṁsu, tesaṁ so aññataro.

Vuttañhetaṁ—

“Avihaṁ upapannāse, vimuttā satta bhikkhavo.
Rāgadosaparikkhīṇā, tiṇṇā loke visattikaṁ.

Upako Palagaṇḍo[1] ca, Pukkusāti ca te tayo.
Bhaddiyo khaṇḍadevo ca, bahuraggi[2] ca saṅgiyo.
Te hitvā mānusaṁ dehaṁ, dibbayogaṁ upajjhagun”ti[3].

286. **Saṇṭhapesun**ti katikaṁ akaṁsu. **Bāhulliko**ti cīvarabāhullādīnaṁ atthāya paṭipanno. **Padhānavibbhanto**ti padhānato vibbhanto bhaṭṭho parihīno. **Āvatto bāhullāyā**ti cīvarādīnaṁ bahulabhāvatthāya āvatto. **Apica kho āsanaṁ ṭhapetabban**ti apica kho panassa uccakule nibbattassa āsanamattaṁ ṭhapetabbanti vadiṁsu. **Nāsakkhiṁsū**ti Buddhānubhāvena Buddhatejasā abhibhūtā attano katikāya ṭhātuṁ nāsakkhiṁsu. **Nāmena ca āvusovādena ca samudācarantī**ti Gotamāti āvusoti ca vadanti. Āvuso Gotama mayaṁ Uruvelāyaṁ padhānakāle tuyhaṁ pattacīvaraṁ gahetvā vicarimhā, mukhodakaṁ dantakaṭṭhaṁ adamhā, vutthapariveṇaṁ sammajjimhā, pacchā ko te vattappaṭipattiṁ akāsi, kacci amhesu pakkantesu[4] na cintayitthāti evarūpiṁ kathaṁ kathentīti attho. **Iriyāyā**ti dukkara-iriyāya. **Paṭipadāyā**ti dukkarapaṭipattiyā. **Dukkarakārikāyā**ti pasatapasata[5] muggayūsādi-āhārakaraṇādinā dukkarakaraṇena. **Abhijānātha me no**ti abhijānātha nu mama[6]. **Evarūpaṁ pabhāvitametan**ti etaṁ evarūpaṁ vākyabhedanti attho. Api nu ahaṁ Uruvelāya padhāne tumhākaṁ saṅgaṇhanatthaṁ anukkaṇṭhanatthaṁ rattiṁ vā divā vā āgantvā “āvuso mā vitakkayittha, mayhaṁ obhāso vā nimittaṁ vā paññāyatī”ti evarūpaṁ kañci vacanabhedaṁ akāsinti adhippāyo. Te ekapadeneva satiṁ labhitvā uppannagāravā “handa addhā esa Buddho jāto”ti saddahitvā **no hetaṁ bhante**ti āhaṁsu. **Asakkhiṁ kho ahaṁ bhikkhave pañcavaggiye bhikkhū saññepetun**ti

1. Phalagaṇḍo (Sī) 2. Bāhudatti (Sī, Syā) 3. Saṁ 1. 59 piṭṭhe.
4. Apakkantesu (Sī) 5. Pasataṁpasataṁ (Sī), pasata-addhapasata (Syā)
6. Maṁ (Ka)

အဝိဟေသု နိဗ္ဗတ္တော။ နိဗ္ဗတ္တက္ခဏေယေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏီတိ။ အဝိဟေသု နိဗ္ဗတ္တမတ္တာ ဟိ သတ္တ ဇနာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု၊ တေသံ သော အညတရော။

ဝုတ္တဉှေတံ—

“အဝိဟံ ဥပပန္နာသေ၊ ဝိမုတ္တာ သတ္တ ဘိက္ခဝေါ။
ရာဂဒေါသပရိက္ခီဏာ၊ တိဏ္ဏာ လောကေ ဝိသတ္တိကံ။

ဥပကော ပလဂဏ္ဍော[1] စ၊ ပုက္ကုသာတိ စ တေ တယော။
ဘဒ္ဒိယော ခဏ္ဍဒေဝေါ စ၊ ဗဟုရဂ္ဂိ[2] စ သင်္ဂိယော။
တေ ဟိတွာ မာနုသံ ဒေဟံ၊ ဒိဗ္ဗယောဂံ ဥပဇ္ဈဂု”န္တိ[3]။

၂၈၆။ **သဏ္ဌပေသု**န္တိ ကတိကံ အကံသု။ **ဗာဟုလ္လိကော**တိ စီဝရဗာဟုလ္လာဒီနံ အတ္ထာယ ပဋိပန္နော။ **ပဓာနဝိဗ္ဘန္တော**တိ ပဓာနတော ဝိဗ္ဘန္တော ဘဋ္ဌော ပရိဟီနော။ **အာဝတ္တော ဗာဟုလ္လာယာ**တိ စီဝရာဒီနံ ဗဟုလဘာဝတ္ထာယ အာဝတ္တော။ **အပိစ ခေါ အာသနံ ဌပေတဗ္ဗ**န္တိ အပိစ ခေါ ပနဿ ဥစ္စာကုလေ နိဗ္ဗတ္တဿ အာသနမတ္တံ ဌပေတဗ္ဗန္တိ ဝဒိံသု။ **နာသက္ခိံသူ**တိ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန ဗုဒ္ဓတေဇသာ အဘိဘူတာ အတ္တနော ကတိကာယ ဌာတုံ နာသက္ခိံသု။ **နာမေန စ အာဝုသောဝါဒေန စ သမုဒါစရန္တီ**တိ ဂေါတမာတိ အာဝုသောတိ စ ဝဒန္တိ။ အာဝုသော ဂေါတမ မယံ ဥရုဝေလာယံ ပဓာနကာလေ တုယှံ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ဝိစရိမှာ၊ မုခေါဒကံ ဒန္တကဋ္ဌံ အဒမှာ၊ ဝုတ္ထပရိဝေဏံ သမ္မဇ္ဇိမှာ၊ ပစ္ဆာ ကော တေ ဝတ္တပ္ပဋိပတ္တိံ အကာသိ၊ ကစ္စိ အမှေသု ပက္ကန္တေသု[4] န စိန္တယိတ္ထာတိ ဧဝရူပိံ ကထံ ကထေန္တီတိ အတ္ထော။ **ဣရိယာယာ**တိ ဒုက္ကရဣရိယာယ။ **ပဋိပဒါယာ**တိ ဒုက္ကရပဋိပတ္တိယာ။ **ဒုက္ကရကာရိကာယာ**တိ ပသတပသတ[5] မုဂ္ဂယူသာဒိအာဟာရကရဏာဒိနာ ဒုက္ကရကရဏေန။ **အဘိဇာနာထ မေ နော**တိ အဘိဇာနာထ နု မမ[6]။ **ဧဝရူပံ ပဘာဝိတမေတ**န္တိ ဧတံ ဧဝရူပံ ဝါကျဘေဒန္တိ အတ္ထော။ အပိ နု အဟံ ဥရုဝေလာယ ပဓာနေ တုမှာကံ သင်္ဂဏှနတ္ထံ အနုက္ကဏ္ဌနတ္ထံ ရတ္တိံ ဝါ ဒိဝါ ဝါ အာဂန္တွာ “အာဝုသော မာ ဝိတက္ကယိတ္ထ၊ မယှံ ဩဘာသော ဝါ နိမိတ္တံ ဝါ ပညာယတီ”တိ ဧဝရူပံ ကဉ္စိ ဝစနဘေဒံ အကာသိန္တိ အဓိပ္ပါယော။ တေ ဧကပဒေနေဝ သတိံ လဘိတွာ ဥပ္ပန္နဂါရဝါ “ဟန္ဒ အဒ္ဓါ ဧသ ဗုဒ္ဓေါ ဇာတော”တိ သဒ္ဒဟိတွာ **နော ဟေတံ ဘန္တေ**တိ အာဟံသု။ **အသက္ခိံ ခေါ အဟံ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စဝဂ္ဂိယေ ဘိက္ခူ သညာပေတု**န္တိ

၁-ဖလဂဏ္ဍော (သီ) ၂-ဗာဟုဒတ္တိ (သီ၊ သျာ) ၃-သံ ၁-၅၉-ပိဋ္ဌေ။
၄-အပက္ကန္တေသု (သီ) ၅-ပသတံပသတံ (သီ)၊ ပသတအဍ္ဎပသတ (သျာ) ၆-မံ (က)

ahaṁ bhikkhave pañcavaggiye bhikkhū Buddho ahanti jānāpetuṁ asakkhiṁ. Tadā pana Bhagavā uposathadivaseyeva āgacchi. Attano Buddhabhāvaṁ jānāpetvā Koṇḍaññattheraṁ kāyasakkhiṁ katvā Dhammacakkappavattanasuttaṁ kathesi. Suttapariyosāne thero aṭṭhārasahi brahmakoṭīhi saddhiṁ sotāpattiphale patiṭṭhāsi. Sūriye dharamāneyeva desanā niṭṭhāsi. Bhagavā tattheva vassaṁ upagacchi.

Dvepi sudaṁ bhikkhave bhikkhū ovadāmīti-ādi pāṭipadadivasato paṭṭhāya piṇḍapātatthāyapi gāmaṁ appavisanadīpanatthaṁ vuttaṁ. Tesaṁ hi bhikkhūnaṁ kammaṭṭhānesu uppannamalavisodhanatthaṁ Bhagavā antovihāreyeva ahosi. Uppanne uppanne kammaṭṭhānamale tepi bhikkhū Bhagavato santikaṁ gantvā pucchanti. Bhagavāpi tesaṁ nisinnaṭṭhānaṁ gantvā malaṁ vinodeti. Atha nesaṁ Bhagavatā evaṁ nīhaṭabhattena ovadiyamānānaṁ Vappatthero pāṭipadadivase sotāpanno ahosi. Bhaddiyatthero dutiyāyaṁ, Mahānāmatthero tatiyāyaṁ, Assajitthero catutthiyaṁ. Pakkhassa pana pañcamiyaṁ sabbeva te ekato sannipātetvā Anattalakkhaṇasuttaṁ kathesi, suttapariyosāne sabbepi arahattaphale patiṭṭhahiṁsu. Tenāha "atha kho bhikkhave pañcavaggiyā bhikkhū mayā evaṁ ovadiyamānā -pa- anuttaraṁ yogakkhemaṁ nibbānaṁ ajjhagamaṁsu -pa- natthi dāni punabbhavo"ti. Ettakaṁ kathāmaggaṁ Bhagavā yaṁ pubbe avaca "tumhepi mamaṁ ceva pañcavaggiyānañca maggaṁ āruḷhā, ariyapariyesanā tumhākaṁ pariyesanā"ti. Imaṁ ekameva anusandhiṁ dassento āhari.

287. Idāni yasmā na agāriyānaṁyeva pañcakāmaguṇapariyesanā hoti, anagāriyānampi cattāro paccaye appaccavekkhitvā paribhuñjantānaṁ pañcakāmaguṇavasena anariyapariyesanā hoti, tasmā taṁ dassetuṁ **pañcime bhikkhave kāmaguṇā**ti-ādimāha. Tattha navarattesu pattacīvarādīsu cakkhuviññeyyā rūpāti-ādayo cattāro kāmaguṇā labbhanti. Raso panettha paribhogaraso hoti. Manuññe piṇḍapāte bhesajje ca pañcapi labbhanti. Senāsanamhi cīvare viya cattāro. Raso pana etthāpi paribhogarasova. **Ye hi keci bhikkhave**ti kasmā ārabhi? Evaṁ pañca kāmaguṇe dassetvā idāni ye evaṁ vadeyyuṁ "pabbajitakālato paṭṭhāya anariyapariyesanā nāma kuto ariyapariyesanāva pabbajitānan"ti, tesaṁ paṭisedhanatthāya "pabbajitānampi catūsu paccayesu appaccavekkhaṇaparibhogo

အဟံ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စဝဂ္ဂိယေ ဘိက္ခူ ဗုဒ္ဓေါ အဟန္တိ ဇာနာပေတုံ အသက္ခိံ။ တဒါ ပန ဘဂဝါ ဥပေါသထဒိဝသေယေဝ အာဂစ္ဆိ။ အတ္တနော ဗုဒ္ဓဘာဝံ ဇာနာပေတွာ ကောဏ္ဍညတ္ထေရံ ကာယသက္ခိံ ကတွာ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနသုတ္တံ ကထေသိ။ သုတ္တပရိယောသာနေ ထေရော အဋ္ဌာရသဟိ ဗြဟ္မကောဋီဟိ သဒ္ဓိံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ သူရိယေ ဓရမာနေယေဝ ဒေသနာ နိဋ္ဌာသိ။ ဘဂဝါ တတ္ထေဝ ဝဿံ ဥပဂစ္ဆိ။

ဒွေပိ သုဒံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ဩဝဒါမီတိအာဒိ ပါဋိပဒဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ပိဏ္ဍပါတတ္ထာယပိ ဂါမံ အပ္ပဝိသနဒီပနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ တေသံ ဟိ ဘိက္ခူနံ ကမ္မဋ္ဌာနေသု ဥပ္ပန္နမလဝိသောဓနတ္ထံ ဘဂဝါ အန္တောဝိဟာရေယေဝ အဟောသိ။ ဥပ္ပန္နေ ဥပ္ပန္နေ ကမ္မဋ္ဌာနမလေ တေပိ ဘိက္ခူ ဘဂဝတော သန္တိကံ ဂန္တွာ ပုစ္ဆန္တိ။ ဘဂဝါပိ တေသံ နိသိန္နဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ မလံ ဝိနောဒေတိ။ အထ နေသံ ဘဂဝတာ ဧဝံ နီဟဋဘတ္တေန ဩဝဒိယမာနာနံ ဝပ္ပတ္ထေရော ပါဋိပဒဒိဝသေ သောတာပန္နော အဟောသိ။ ဘဒ္ဒိယတ္ထေရော ဒုတိယာယံ၊ မဟာနာမတ္ထေရော တတိယာယံ၊ အဿဇိတ္ထေရော စတုတ္ထိယံ။ ပက္ခဿ ပန ပဉ္စမိယံ သဗ္ဗေဝ တေ ဧကတော သန္နိပါတေတွာ အနတ္တလက္ခဏသုတ္တံ ကထေသိ၊ သုတ္တပရိယောသာနေ သဗ္ဗေပိ အရဟတ္တဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ တေနာဟ "အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ မယာ ဧဝံ ဩဝဒိယမာနာ။ပ။ အနုတ္တရံ ယောဂက္ခေမံ နိဗ္ဗာနံ အဇ္ဈဂမံသု။ပ။ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဘဝေါ"တိ။ ဧတ္တကံ ကထာမဂ္ဂံ ဘဂဝါ ယံ ပုဗ္ဗေ အဝစ "တုမှေပိ မမံ စေဝ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာနဉ္စ မဂ္ဂံ အာရူဠှာ၊ အရိယပရိယေသနာ တုမှာကံ ပရိယေသနာ"တိ။ ဣမံ ဧကမေဝ အနုသန္ဓိံ ဒဿေန္တော အာဟရိ။

၂၈၇။ ဣဒါနိ ယသ္မာ န အဂါရိယာနံယေဝ ပဉ္စကာမဂုဏပရိယေသနာ ဟောတိ၊ အနဂါရိယာနမ္ပိ စတ္တာရော ပစ္စယေ အပ္ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘုဉ္ဇန္တာနံ ပဉ္စကာမဂုဏဝသေန အနရိယပရိယေသနာ ဟောတိ၊ တသ္မာ တံ ဒဿေတုံ **ပဉ္စိမေ ဘိက္ခဝေ ကာမဂုဏာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ နဝရတ္တေသု ပတ္တစီဝရာဒီသု စက္ခုဝိညေယျာ ရူပါတိအာဒယော စတ္တာရော ကာမဂုဏာ လဗ္ဘန္တိ။ ရသော ပနေတ္ထ ပရိဘောဂရသော ဟောတိ။ မနုညေ ပိဏ္ဍပါတေ ဘေသဇ္ဇေ စ ပဉ္စပိ လဗ္ဘန္တိ။ သေနာသနမှိ စီဝရေ ဝိယ စတ္တာရော။ ရသော ပန ဧတ္ထာပိ ပရိဘောဂရသောဝ။ **ယေ ဟိ ကေစိ ဘိက္ခဝေ**တိ ကသ္မာ အာရဘိ? ဧဝံ ပဉ္စ ကာမဂုဏေ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ယေ ဧဝံ ဝဒေယျုံ "ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ အနရိယပရိယေသနာ နာမ ကုတော၊ အရိယပရိယေသနာဝ ပဗ္ဗဇိတာန"န္တိ၊ တေသံ ပဋိသေဓနတ္ထာယ "ပဗ္ဗဇိတာနမ္ပိ စတူသု ပစ္စယေသု အပ္ပစ္စဝေက္ခဏပရိဘောဂေါ

anariyapariyesanā evā”ti dassetuṁ imaṁ desanaṁ ārabhi. Tattha **gadhitā**ti taṇhāgedhena gadhitā. **Mucchitā**ti taṇhāmucchāya mucchitā. **Ajjhopannā**ti taṇhāya ajjhogāḷhā. **Anādīnavadassāvino**ti ādīnavaṁ apassantā. **Anissaraṇapaññā**ti nissaraṇaṁ vuccati paccavekkhaṇañāṇaṁ. Te tena virahitā.

Idāni tassatthassa sādhakaṁ upamaṁ dassento **seyyathāpi bhikkhave**ti-ādimāha. Tatrevaṁ opammasaṁsandanaṁ veditabbaṁ—āraññakamago viya hi samaṇabrāhmaṇā, luddakena araññe ṭhapitapāso viya cattāro paccayā, tassa luddassa pāsarāsiṁ ajjhottharitvā sayanakālo viya tesaṁ cattāro paccaye appaccavekkhitvā paribhogakālo, luddake āgacchante magassa yena kāmaṁ agamanakālo viya samaṇabrāhmaṇānaṁ mārassa yathākāmakaraṇīyakālo, māravasaṁ upagatabhāvoti attho. Magassa pana abaddhassa pāsarāsiṁ adhisayitakālo viya samaṇabrāhmaṇānaṁ catūsu paccayesu paccavekkhaṇaparibhogo, luddake āgacchante magassa yena kāmaṁ gamanaṁ viya samaṇabrāhmaṇānaṁ māravasaṁ anupagamanaṁ veditabbaṁ. **Vissattho**ti nibbhayo nirāsaṅko. Sesaṁ sabbattha uttānatthamevāti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Pāsarāsisuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ariyapariyesanātipi etasseva nāmaṁ.

---

7. Cūḷahatthipadopamasuttavaṇṇanā

288. **Evaṁ me sutan**ti Cūḷahatthipadopamasuttaṁ. Tattha **sabbasetena vaḷavābhirathenā**ti “setā sudaṁ assā yuttā honti setālaṅkārā. Seto ratho setālaṅkāro setaparivāro, setā rasmiyo, setā patodalaṭṭhi, setaṁ chattaṁ, setaṁ uṇhīsaṁ, setāni vatthāni, setā upāhanā, setāya sudaṁ vālabījaniyā bījiyatī”ti[1] evaṁ vuttena sakalasetena catūhi vaḷavāhi yuttarathena.

1. Saṁ 3. 4 piṭṭhe.

အနရိယပရိယေသနာ ဧဝါ”တိ ဒဿေတုံ ဣမံ ဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ **ဂဓိတာ**တိ တဏှာဂေဓေန ဂဓိတာ။ **မုစ္ဆိတာ**တိ တဏှာမုစ္ဆာယ မုစ္ဆိတာ။ **အဇ္ဈောပန္နာ**တိ တဏှာယ အဇ္ဈောဂါဠှာ။ **အနာဒီနဝဒဿာဝိနော**တိ အာဒီနဝံ အပဿန္တာ။ **အနိဿရဏပညာ**တိ နိဿရဏံ ဝုစ္စတိ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံ။ တေ တေန ဝိရဟိတာ။

ဣဒါနိ တဿတ္ထဿ သာဓကံ ဥပမံ ဒဿေန္တော **သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ**တိ-အာဒိမာဟ။ တတြေဝံ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ—အာရညကမဂေါ ဝိယ ဟိ သမဏဗြာဟ္မဏာ၊ လုဒ္ဒကေန အရညေ ဌပိတပါသော ဝိယ စတ္တာရော ပစ္စယာ၊ တဿ လုဒ္ဒဿ ပါသရာသိံ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ သယနကာလော ဝိယ တေသံ စတ္တာရော ပစ္စယေ အပ္ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘောဂကာလော၊ လုဒ္ဒကေ အာဂစ္ဆန္တေ မဂဿ ယေန ကာမံ အဂမနကာလော ဝိယ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ မာရဿ ယထာကာမကရဏီယကာလော၊ မာရဝသံ ဥပဂတဘာဝေါတိ အတ္ထော။ မဂဿ ပန အဗဒ္ဓဿ ပါသရာသိံ အဓိသယိတကာလော ဝိယ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ စတူသု ပစ္စယေသု ပစ္စဝေက္ခဏပရိဘောဂေါ၊ လုဒ္ဒကေ အာဂစ္ဆန္တေ မဂဿ ယေန ကာမံ ဂမနံ ဝိယ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ မာရဝသံ အနုပဂမနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ဝိဿတ္ထော**တိ နိဗ္ဘယော နိရာသင်္ကော။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

ပါသရာသိသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

အရိယပရိယေသနာတိပိ ဧတဿေဝ နာမံ။

၇-စူဠဟတ္ထိပဒေါပမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၈၈။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ စူဠဟတ္ထိပဒေါပမသုတ္တံ။ တတ္ထ **သဗ္ဗသေတေန ဝဠဝါဘိရထေနာ**တိ “သေတာ သုဒံ အဿာ ယုတ္တာ ဟောန္တိ သေတာလင်္ကာရာ။ သေတော ရထော သေတာလင်္ကာရော သေတပရိဝါရော၊ သေတာ ရသ္မိယော၊ သေတာ ပတောဒလဋ္ဌိ၊ သေတံ ဆတ္တံ၊ သေတံ ဥဏှီသံ၊ သေတာနိ ဝတ္ထာနိ၊ သေတာ ဥပါဟနာ၊ သေတာယ သုဒံ ဝါလဗီဇနိယာ ဗီဇိယတီ”တိ[1] ဧဝံ ဝုတ္တေန သကလသေတေန စတူဟိ ဝဠဝါဟိ ယုတ္တရထေန။

၁-သံ ၃-၄-ပိဋ္ဌေ။

Ratho ca nāmeso duvidho hoti yodharatho alaṅkārarathoti. Tattha yodharatho caturassasaṇṭhāno hoti nātimahā, dvinnaṁ tiṇṇaṁ vā janānaṁ gahaṇasamattho. Alaṅkāraratho mahā hoti, dīghato dīgho, puthulato puthulo. Tattha chattaggāhako vālabījaniggāhako tālavaṇṭaggāhakoti evaṁ aṭṭha vā dasa vā sukhena ṭhātuṁ vā nisīdituṁ vā nipajjituṁ vā sakkonti, ayampi alaṅkārarathoyeva. So sabbo sacakkapañjarakubbaro rajataparikkhitto ahosi. Vaḷavā pakatiyā setavaṇṇāva. Pasādhanampi tādisaṁ rajatamayaṁ ahosi. Rasmiyopi rajatapanāḷi suparikkhittā. Patodalaṭṭhipi rajataparikkhittā. Brāhmaṇopi setavatthaṁ nivāsetvā setaṁyeva uttarāsaṅgaṁ akāsi, setavilepanaṁ vilimpi, setamalaṁ pilandhi, dasasu aṅgulīsu aṅgulimuddikā, kaṇṇesu kuṇḍalānīti evamādi-alaṅkāropissa[1] rajatamayova ahosi. Parivārabrāhmaṇāpissa dasasahassamattā tatheva setavatthavilepanamālālaṅkārā ahesuṁ. Tena vuttaṁ “sabbasetena vaḷavābhirathenā”ti.

Sāvatthiyā niyyātīti so kira channaṁ channaṁ māsānaṁ ekavāraṁ nagaraṁ padakkhiṇaṁ karoti, ito ettakehi divasehi nagaraṁ padakkhiṇaṁ karissatīti puretarameva ghosanā karīyati, taṁ sutvā ye nagarato na pakkantā, te na pakkamanti. Ye pakkantā, tepi “puññavato sirisampattiṁ passissāmā”ti āgacchanti. Yaṁ divasaṁ brāhmaṇo nagaraṁ anuvicarati, tadā pātova nagaravīthiyo sammajjitvā vālikaṁ okiritvā lājapañcamehi pupphehi abhippakiritvā[2] puṇṇaghaṭe ṭhapetvā kadaliyo ca dhaje ca ussāpetvā sakalanagaraṁ dhūpitavāsitaṁ[3] karonti. Brāhmaṇo pātova sīsaṁ nhāyitvā purebhattaṁ bhuñjitvā vuttanayeneva setavatthādīhi attānaṁ alaṅkaritvā pāsādā oruyha rathaṁ abhiruhati. Atha naṁ te brāhmaṇā sabbasetavatthavilepanamālālaṅkārā setacchattāni gahetvā parivārenti, tato mahājanassa sannipātanatthaṁ paṭhamaṁyeva taruṇadārakānaṁ phalāphalāni vikiritvā tadanantaraṁ māsakarūpāni, tadanantaraṁ kahāpaṇe vikiranti, mahājanā sannipatanti, ukkuṭṭhiyo ceva celukkhepā ca pavattanti. Atha brāhmaṇo maṅgalikasovatthikādīsu maṅgalāni ceva

1. Evamādīsu... (Syā, Ka) 2. Abhikiritvā (Syā) 3. Dhūpagandhavāsitaṁ (Syā, Ka)

ရထော စ နာမေသော ဒုဝိဓော ဟောတိ ယောဓရထော အလင်္ကာရရထောတိ။ တတ္ထ ယောဓရထော စတုရဿသဏ္ဌာနော ဟောတိ နာတိမဟာ၊ ဒွိန္နံ တိဏ္ဏံ ဝါ ဇနာနံ ဂဟဏသမတ္ထော။ အလင်္ကာရရထော မဟာ ဟောတိ၊ ဒီဃတော ဒီဃော၊ ပုထုလတော ပုထုလော။ တတ္ထ ဆတ္တဂ္ဂါဟကော ဝါလဗီဇနိဂ္ဂါဟကော တာလဝဏ္ဋဂ္ဂါဟကောတိ ဧဝံ အဋ္ဌ ဝါ ဒသ ဝါ သုခေန ဌာတုံ ဝါ နိသီဒိတုံ ဝါ နိပဇ္ဇိတုံ ဝါ သက္ကောန္တိ၊ အယမ္ပိ အလင်္ကာရရထောယေဝ။ သော သဗ္ဗော သစက္ကပဉ္ဇရကုဗ္ဗရော ရဇတပရိက္ခိတ္တော အဟောသိ။ ဝဠဝါ ပကတိယာ သေတဝဏ္ဏာဝ။ ပသာဓနမ္ပိ တာဒိသံ ရဇတမယံ အဟောသိ။ ရသ္မိယောပိ ရဇတပနာဠိ သုပရိက္ခိတ္တာ။ ပတောဒလဋ္ဌိပိ ရဇတပရိက္ခိတ္တာ။ ဗြာဟ္မဏောပိ သေတဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ သေတံယေဝ ဥတ္တရာသင်္ဂံ အကာသိ၊ သေတဝိလေပနံ ဝိလိမ္ပိ၊ သေတမာလံ ပိလန္ဓိ၊ ဒသသု အင်္ဂုလီသု အင်္ဂုလိမုဒ္ဒိကာ၊ ကဏ္ဏေသု ကုဏ္ဍလာနီတိ ဧဝမာဒိအလင်္ကာရောပိဿ[1] ရဇတမယောဝ အဟောသိ။ ပရိဝါရဗြာဟ္မဏာပိဿ ဒသသဟဿမတ္တာ တထေဝ သေတဝတ္ထဝိလေပနမာလာလင်္ကာရာ အဟေသုံ။ တေန ဝုတ္တံ “သဗ္ဗသေတေန ဝဠဝါဘိရထေနာ”တိ။

သာဝတ္ထိယာ နိယျာတီတိ သော ကိရ ဆန္နံ ဆန္နံ မာသာနံ ဧကဝါရံ နဂရံ ပဒက္ခိဏံ ကရောတိ၊ ဣတော ဧတ္တကေဟိ ဒိဝသေဟိ နဂရံ ပဒက္ခိဏံ ကရိဿတီတိ ပုရေတရမေဝ ဃောသနာ ကရီယတိ၊ တံ သုတွာ ယေ နဂရတော န ပက္ကန္တာ၊ တေ န ပက္ကမန္တိ။ ယေ ပက္ကန္တာ၊ တေပိ “ပုညဝတော သိရိသမ္ပတ္တိံ ပဿိဿာမာ”တိ အာဂစ္ဆန္တိ။ ယံ ဒိဝသံ ဗြာဟ္မဏော နဂရံ အနုဝိစရတိ၊ တဒါ ပါတောဝ နဂရဝီထိယော သမ္မဇ္ဇိတွာ ဝါလိကံ ဩကိရိတွာ လာဇပဉ္စမေဟိ ပုပ္ဖေဟိ အဘိပ္ပကိရိတွာ[2] ပုဏ္ဏဃဋေ ဌပေတွာ ကဒလိယော စ ဓဇေ စ ဥဿာပေတွာ သကလနဂရံ ဓူပိတဝါသိတံ[3] ကရောန္တိ။ ဗြာဟ္မဏော ပါတောဝ သီသံ နှာယိတွာ ပုရေဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဝုတ္တနယေနေဝ သေတဝတ္ထာဒီဟိ အတ္တာနံ အလင်္ကရိတွာ ပါသာဒါ ဩရုယှ ရထံ အဘိရုဟတိ။ အထ နံ တေ ဗြာဟ္မဏာ သဗ္ဗသေတဝတ္ထဝိလေပနမာလာလင်္ကာရာ သေတစ္ဆတ္တာနိ ဂဟေတွာ ပရိဝါရေန္တိ၊ တတော မဟာဇနဿ သန္နိပါတနတ္ထံ ပဌမံယေဝ တရုဏဒါရကာနံ ဖလာဖလာနိ ဝိကိရိတွာ တဒနန္တရံ မာသကရူပါနိ၊ တဒနန္တရံ ကဟာပဏေ ဝိကိရန္တိ၊ မဟာဇနာ သန္နိပတန္တိ၊ ဥက္ကုဋ္ဌိယော စေဝ စေလုက္ခေပါ စ ပဝတ္တန္တိ။ အထ ဗြာဟ္မဏော မင်္ဂလိကသောဝတ္ထိကာဒီသု မင်္ဂလာနိ စေဝ

၁-ဧဝမာဒီသု.... (သျာ၊ က) ၂-အဘိကိရိတွာ (သျာ) ၃-ဓူပဂန္ဓဝါသိတံ (သျာ၊ က)

suvatthiyo ca karontesu mahāsampattiyā nagaraṁ anuvicarati. Puññavantā manussā ekabhūmakādipāsāde āruyha sukapattasadisāni vātapānakavāṭāni vivaritvā olokenti. Brāhmaṇopi attano yasasirisampattiyā nagaraṁ ajjhottharanto viya dakkhiṇadvārābhimukho hoti. Tena vuttaṁ "Sāvatthiyā niyyātī"ti.

Divā divassāti divasassa divā, majjhanhakāleti attho. **Pilotikaṁ paribbājakan**ti **pilotikā**ti evaṁ itthiliṅgavohāravasena laddhanāmaṁ paribbājakaṁ. So kira paribbājako daharo paṭhamavaye ṭhito suvaṇṇavaṇṇo Buddhupaṭṭhāko, pātova Tathāgatassa ceva mahātherānañca upaṭṭhānaṁ katvā tidaṇḍakuṇḍikādiparikkhāraṁ ādāya Jetavanā nikkhamitvā nagarābhimukho pāyāsi. Taṁ esa dūratova āgacchantaṁ addasa. **Etadavocā**ti anukkamena santikaṁ āgataṁ sañjānitvā etaṁ "handa kuto nu bhavaṁ vacchāyano āgacchatī"ti gottaṁ kittento vacanaṁ avoca. **Paṇḍito maññe**ti bhavaṁ vacchāyano samaṇaṁ Gotamaṁ paṇḍitoti maññati, udāhu noti ayamettha attho.

Ko cāhaṁ bhoti bho samaṇassa Gotamassa paññāveyyattiyaṁ jānane ahaṁ ko nāma. **Ko ca samaṇassa Gotamassa paññāveyyattiyaṁ jānissāmī**ti kuto cāhaṁ samaṇassa Gotamassa paññāveyyattiyaṁ jānissāmi, kena kāraṇena jānissāmīti. Evaṁ sabbathāpi attano ajānanabhāvaṁ dīpeti. **Sopi nūnassa tādisovā**ti yo samaṇassa Gotamassa paññāveyyattiyaṁ jāneyya, sopi nūna dasa pāramiyo pūretvā sabbaññutaṁ patto tādiso Buddhoyeva bhaveyya. Sineruṁ vā Himavantaṁ vā pathaviṁ vā ākāsaṁ vā pametukāmena tappamāṇova daṇḍo vā rajju vā laddhuṁ vaṭṭati. Samaṇassa Gotamassa paññaṁ jānantenapi tassa ñāṇasadisameva sabbaññutaññāṇaṁ laddhuṁ vaṭṭatīti dīpeti. Ādaravasena panettha āmeḍitaṁ kataṁ. **Uḷārāyā**ti uttarāya seṭṭhāya. **Ko cāhaṁ bho**ti bho ahaṁ samaṇassa Gotamassa pasaṁsane ko nāma. **Ko ca samaṇaṁ Gotamaṁ pasaṁsissāmī**ti kena kāraṇena pasaṁsissāmi. **Pasatthapasattho**ti sabbaguṇānaṁ uttaritarehi sabbalokapasatthehi attano guṇeheva pasattho, na tassa aññehi pasaṁsanakiccaṁ atthi. Yathā hi campakapupphaṁ vā nīluppalaṁ vā padumaṁ vā lohitacandanaṁ vā attano

သုဝတ္ထိယော စ ကရောန္တေသု မဟာသမ္ပတ္တိယာ နဂရံ အနုဝိစရတိ။ ပုညဝန္တာ မနုဿာ ဧကဘူမကာဒိပါသာဒေ အာရုယှ သုကပတ္တသဒိသာနိ ဝါတပါနကဝါဋာနိ ဝိဝရိတွာ ဩလောကေန္တိ။ ဗြာဟ္မဏောပိ အတ္တနော ယသသိရိသမ္ပတ္တိယာ နဂရံ အဇ္ဈောတ္ထရန္တော ဝိယ ဒက္ခိဏဒွါရာဘိမုခေါ ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ “သာဝတ္ထိယာ နိယျာတီ”တိ။

ဒိဝါ ဒိဝဿာတိ ဒိဝသဿ ဒိဝါ၊ မဇ္ဈန္ဟကာလေတိ အတ္ထော။ **ပိလောတိကံ ပရိဗ္ဗာဇကန္တိ ပိလောတိကာ**တိ ဧဝံ ဣတ္ထိလိင်္ဂဝေါဟာရဝသေန လဒ္ဓနာမံ ပရိဗ္ဗာဇကံ။ သော ကိရ ပရိဗ္ဗာဇကော ဒဟရော ပဌမဝယေ ဌိတော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာကော၊ ပါတောဝ တထာဂတဿ စေဝ မဟာထေရာနဉ္စ ဥပဋ္ဌာနံ ကတွာ တိဒဏ္ဍကုဏ္ဍိကာဒိပရိက္ခာရံ အာဒါယ ဇေတဝနာ နိက္ခမိတွာ နဂရာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ တံ ဧသ ဒူရတောဝ အာဂစ္ဆန္တံ အဒ္ဒသ။ **ဧတဒဝေါစာ**တိ အနုက္ကမေန သန္တိကံ အာဂတံ သဉ္ဇာနိတွာ ဧတံ “ဟန္ဒ ကုတော နု ဘဝံ ဝစ္ဆာယနော အာဂစ္ဆတီ”တိ ဂေါတ္တံ ကိတ္တေန္တော ဝစနံ အဝေါစ။ **ပဏ္ဍိတော မညေ**တိ ဘဝံ ဝစ္ဆာယနော သမဏံ ဂေါတမံ ပဏ္ဍိတောတိ မညတိ, ဥဒါဟု နောတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။

ကော စာဟံ ဘောတိ ဘော သမဏဿ ဂေါတမဿ ပညာဝေယျတ္တိယံ ဇာနနေ အဟံ ကော နာမ။ **ကော စ သမဏဿ ဂေါတမဿ ပညာဝေယျတ္တိယံ ဇာနိဿာမီ**တိ ကုတော စာဟံ သမဏဿ ဂေါတမဿ ပညာဝေယျတ္တိယံ ဇာနိဿာမိ၊ ကေန ကာရဏေန ဇာနိဿာမီတိ။ ဧဝံ သဗ္ဗထာပိ အတ္တနော အဇာနနဘာဝံ ဒီပေတိ။ **သောပိ နူနဿ တာဒိသောဝါ**တိ ယော သမဏဿ ဂေါတမဿ ပညာဝေယျတ္တိယံ ဇာနေယျ၊ သောပိ နူန ဒသ ပါရမိယော ပူရေတွာ သဗ္ဗညုတံ ပတ္တော တာဒိသော ဗုဒ္ဓေါယေဝ ဘဝေယျ။ သိနေရုံ ဝါ ဟိမဝန္တံ ဝါ ပထဝိံ ဝါ အာကာသံ ဝါ ပမေတုကာမေန တပ္ပမာဏောဝ ဒဏ္ဍော ဝါ ရဇ္ဇု ဝါ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ။ သမဏဿ ဂေါတမဿ ပညံ ဇာနန္တေနပိ တဿ ဉာဏသဒိသမေဝ သဗ္ဗညုတညာဏံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ ဒီပေတိ။ အာဒရဝသေန ပနေတ္ထ အာမေဍိတံ ကတံ။ **ဥဠာရာယာ**တိ ဥတ္တရာယ သေဋ္ဌာယ။ **ကော စာဟံ ဘော**တိ ဘော အဟံ သမဏဿ ဂေါတမဿ ပသံသနေ ကော နာမ။ **ကော စ သမဏံ ဂေါတမံ ပသံသိဿာမီ**တိ ကေန ကာရဏေန ပသံသိဿာမိ။ **ပသတ္ထပသတ္ထော**တိ သဗ္ဗဂုဏာနံ ဥတ္တရိတရေဟိ သဗ္ဗလောကပသတ္ထေဟိ အတ္တနော ဂုဏေဟေဝ ပသတ္ထော၊ န တဿ အညေဟိ ပသံသနကိစ္စံ အတ္ထိ။ ယထာ ဟိ စမ္ပကပုပ္ဖံ ဝါ နီလုပ္ပလံ ဝါ ပဒုမံ ဝါ လောဟိတစန္ဒနံ ဝါ အတ္တနော

vaṇṇagandhasiriyāva pāsādikañceva sugandhañca, na tassa āgantukehi vaṇṇagandhehi thomanakiccaṁ atthi, yathā ca maṇiratanaṁ vā candamaṇḍalaṁ vā attano ālokeneva obhāsati, na tassa aññena obhāsanakiccaṁ atthi, evaṁ samaṇo Gotamo sabbalokapasatthehi attano guṇeheva pasattho thomito sabbalokassa seṭṭhataṁ pāpito, na tassa aññena pasaṁsanakiccaṁ atthi. Pasatthehi vā pasatthotipi pasatthapasattho.

Ke pasatthā nāma? Rājā pasenadi Kosalo Kāsikosalavāsikehi pasattho, Bimbisāro Aṅgamagadhavāsīhi. Vesālikā Licchavī Vajjiraṭṭhavāsīhi pasatthā. Pāveyyakā Mallā, Kosinārakā Mallā, aññepi te te khattiyā tehi tehi jānapadehi pasatthā. Caṅkī-ādayo brāhmaṇā brāhmaṇagaṇehi, Anāthapiṇḍikādayo upāsakā anekasatehi upāsakagaṇehi, Visākhādayo upāsikā anekasatāhi upāsikāhi, Sakuludāyi-ādayo paribbājakā anekehi paribbājakasatehi, Uppalavaṇṇātheri-ādikā mahāsāvikā anekehi bhikkhunisatehi, Sāriputtattherādayo mahāsāvakā anekasatehi bhikkhūhi, Sakkādayo devā anekasahassehi devehi, mahābrahmādayo brahmāno anekasahassehi brahmehi pasatthā. Te sabbepi Dasabalaṁ thomenti vaṇṇenti pasaṁsantīti Bhagavā "pasatthapasattho"ti vuccati.

Atthavasanti atthānisaṁsaṁ. Athassa paribbājako attano pasādakāraṇaṁ ācikkhanto **seyyathāpi bho kusalo nāgavaniko**ti-ādimāha. Tattha **nāgavaniko**ti nāgavanavāsiko anuggahitasippo puriso. Parato pana uggahitasippo puriso nāgavanikoti āgato. **Cattāri padānī**ti cattāri ñāṇapadāni ñāṇavalañjāni, ñāṇena akkantaṭṭhānānīti attho.

289. **Khattiyapaṇḍite**ti-ādīsu **paṇḍite**ti paṇḍiccena samannāgate. **Nipuṇe**ti saṇhe sukhumabuddhino, sukhuma-atthantarapaṭivijjhanasamatthe. **Kataparappavāde**ti viññātaparappavāde ceva parehi saddhiṁ katavādaparicaye ca. **Vālavedhirūpe**ti vālavedhidhanuggahasadise. **Te bhindantā maññe carantī**ti

ဝဏ္ဏဂန္ဓသိရိယာဝ ပါသာဒိကဉ္စေဝ သုဂန္ဓဉ္စ၊ န တဿ အာဂန္တုကေဟိ ဝဏ္ဏဂန္ဓေဟိ ထောမနကိစ္စံ အတ္ထိ၊ ယထာ စ မဏိရတနံ ဝါ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဝါ အတ္တနော အာလောကေနေဝ ဩဘာသတိ၊ န တဿ အညေန ဩဘာသနကိစ္စံ အတ္ထိ၊ ဧဝံ သမဏော ဂေါတမော သဗ္ဗလောကပသတ္ထေဟိ အတ္တနော ဂုဏေဟေဝ ပသတ္ထော ထောမိတော သဗ္ဗလောကဿ သေဋ္ဌတံ ပါပိတော၊ န တဿ အညေန ပသံသနကိစ္စံ အတ္ထိ။ ပသတ္ထေဟိ ဝါ ပသတ္ထောတိပိ ပသတ္ထပသတ္ထော။

ကေ ပသတ္ထာ နာမ? ရာဇာ ပသေနဒိ ကောသလော ကာသိကောသလဝါသိကေဟိ ပသတ္ထော၊ ဗိမ္ဗိသာရော အင်္ဂမဂဓဝါသီဟိ။ ဝေသာလိကာ လိစ္ဆဝီ ဝဇ္ဇိရဋ္ဌဝါသီဟိ ပသတ္ထာ။ ပါဝေယျကာ မလ္လာ, ကောသိနာရကာ မလ္လာ, အညေပိ တေ တေ ခတ္တိယာ တေဟိ တေဟိ ဇာနပဒေဟိ ပသတ္ထာ။ စင်္ကီအာဒယော ဗြာဟ္မဏာ ဗြာဟ္မဏဂဏေဟိ, အနာထပိဏ္ဍိကာဒယော ဥပါသကာ အနေကသတေဟိ ဥပါသကဂဏေဟိ, ဝိသာခါဒယော ဥပါသိကာ အနေကသတာဟိ ဥပါသိကာဟိ, သကုလုဒါယိအာဒယော ပရိဗ္ဗာဇကာ အနေကေဟိ ပရိဗ္ဗာဇကသတေဟိ, ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရိအာဒိကာ မဟာသာဝိကာ အနေကေဟိ ဘိက္ခုနိသတေဟိ, သာရိပုတ္တတ္ထေရာဒယော မဟာသာဝကာ အနေကသတေဟိ ဘိက္ခူဟိ, သက္ကာဒယော ဒေဝါ အနေကသဟဿေဟိ ဒေဝေဟိ, မဟာဗြဟ္မာဒယော ဗြဟ္မာနော အနေကသဟဿေဟိ ဗြဟ္မေဟိ ပသတ္ထာ။ တေ သဗ္ဗေပိ ဒသဗလံ ထောမေန္တိ ဝဏ္ဏေန္တိ ပသံသန္တီတိ ဘဂဝါ "ပသတ္ထပသတ္ထော"တိ ဝုစ္စတိ။

အတ္ထဝသန္တိ အတ္ထာနိသံသံ။ အထဿ ပရိဗ္ဗာဇကော အတ္တနော ပသာဒကာရဏံ အာစိက္ခန္တော **သေယျထာပိ ဘော ကုသလော နာဂဝနိကော**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **နာဂဝနိကော**တိ နာဂဝနဝါသိကော အနုဂ္ဂဟိတသိပ္ပော ပုရိသော။ ပရတော ပန ဥဂ္ဂဟိတသိပ္ပော ပုရိသော နာဂဝနိကောတိ အာဂတော။ **စတ္တာရိ ပဒါနီ**တိ စတ္တာရိ ဉာဏပဒါနိ ဉာဏဝလဉ္ဇာနိ၊ ဉာဏေန အက္ကန္တဋ္ဌာနာနီတိ အတ္ထော။

၂၈၉။ **ခတ္တိယပဏ္ဍိတေ**တိအာဒီသု **ပဏ္ဍိတေ**တိ ပဏ္ဍိစ္စေန သမန္နာဂတေ။ **နိပုဏေ**တိ သဏှေ သုခုမဗုဒ္ဓိနော၊ သုခုမအတ္ထန္တရပဋိဝိဇ္ဈနသမတ္ထေ။ **ကတပရပ္ပဝါဒေ**တိ ဝိညာတပရပ္ပဝါဒေ စေဝ ပရေဟိ သဒ္ဓိံ ကတဝါဒပရိစယေ စ။ **ဝါလဝေဓိရူပေ**တိ ဝါလဝေဓိဓနုဂ္ဂဟသဒိသေ။ **တေ ဘိန္ဒန္တာ မညေ စရန္တီ**တိ

vālavedhi viya vālaṁ sukhumānipi paresaṁ diṭṭhigatāni attano paññāgatena bhindantā viya carantīti attho. **Pañhaṁ abhisaṅkharontī**ti dupadampi tipadampi catuppadampi pañhaṁ karonti. **Vādaṁ āropessāmā**ti dosaṁ āropessāma. **Na ceva samaṇaṁ Gotamaṁ pañhaṁ pucchantī**ti kasmā na pucchanti? Bhagavā kira parisamajjhe dhammaṁ desento parisāya ajjhāsayaṁ oloketi, tato passati “ime khattiyapaṇḍitā guḷhaṁ rahassaṁ pañhaṁ ovaṭṭikasāraṁ katvā āgatā”ti. So tehi apuṭṭhoyeva evarūpe pañhe pucchāya ettakā dosā, vissajjane ettakā, atthe pade akkhare ettakāti ime pañhe pucchanto evaṁ puccheyya, vissajjento evaṁ vissajjeyyāti iti ovaṭṭikasāraṁ katvā ānīte pañhe dhammakathāya antare pakkhipitvā viddhaṁseti. Khattiyapaṇḍitā “seyyo vata no, ye mayaṁ ime pañhe na pucchimhā, sace hi mayaṁ puccheyyāma, appatiṭṭheva no katvā samaṇo Gotamo khipeyyā”ti attamanā bhavanti.

Apica Buddhā nāma dhammaṁ desentā parisaṁ mettāya pharanti, mettāpharaṇena Dasabale mahājanassa cittaṁ pasīdati, Buddhā ca nāma rūpaggappattā honti dassanasampannā madhurassarā mudujivhā suphusitadantāvaraṇā amatena hadayaṁ siñcantā viya dhammaṁ kathenti. Tatra nesaṁ mettāpharaṇena pasannacittānaṁ evaṁ hoti “evarūpaṁ advejjhakathaṁ amoghakathaṁ niyyānikakathaṁ kathentena Bhagavatā saddhiṁ na sakkhissāma paccanīkaggāhaṁ gaṇhitun”ti attano pasannabhāveneva na pucchanti.

Aññadatthūti ekaṁsena. **Sāvakā sampajjantī**ti saraṇagamanavasena sāvakā honti. **Tadanuttaran**ti taṁ anuttaraṁ. **Brahmacariyapariyosānan**ti maggabrahmacariyassa pariyosānabhūtaṁ arahattaphalaṁ, tadatthāya hi te pabbajanti. **Manaṁ vata bho anassāmā**ti bho sace mayaṁ na upasaṅkameyyāma, iminā thokena anupasaṅkamanamattena apayirupāsanamatteneva naṭṭhā bhaveyyāma, upasaṅkamanamattakena panamhā na naṭṭhāti attho. Dutiyapadaṁ purimasseva vevacanaṁ. **Assamaṇāva samānā**ti-ādīsu pāpānaṁ asamitattā **assamaṇāva.** Abāhitattā ca pana **abrāhmaṇāva.** Kilesārīnaṁ ahatattā **anarahanto**yeva samānāti attho.

290. **Udānaṁ udānesī**ti udāhāraṁ udāhari. Yathā hi yaṁ telaṁ mānaṁ gahetuṁ na sakkoti, vissanditvā gacchati, taṁ avasekoti vuccati,

ဝါလဝေဓိ ဝိယ ဝါလံ သုခုမာနိပိ ပရေသံ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ အတ္တနော ပညာဂတေန ဘိန္ဒန္တာ ဝိယ စရန္တီတိ အတ္ထော။ **ပဉှံ အဘိသင်္ခရောန္တီ**တိ ဒုပဒမ္ပိ တိပဒမ္ပိ စတုပ္ပဒမ္ပိ ပဉှံ ကရောန္တိ။ **ဝါဒံ အာရောပေဿာမာ**တိ ဒေါသံ အာရောပေဿာမ။ **န စေဝ သမဏံ ဂေါတမံ ပဉှံ ပုစ္ဆန္တီ**တိ ကသ္မာ န ပုစ္ဆန္တိ? ဘဂဝါ ကိရ ပရိသမဇ္ဈေ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ပရိသာယ အဇ္ဈာသယံ ဩလောကေတိ၊ တတော ပဿတိ “ဣမေ ခတ္တိယပဏ္ဍိတာ ဂုဠှံ ရဟဿံ ပဉှံ ဩဝဋ္ဋိကသာရံ ကတွာ အာဂတာ”တိ။ သော တေဟိ အပုဋ္ဌောယေဝ ဧဝရူပေ ပဉှေ ပုစ္ဆာယ ဧတ္တကာ ဒေါသာ၊ ဝိဿဇ္ဇနေ ဧတ္တကာ၊ အတ္ထေ ပဒေ အက္ခရေ ဧတ္တကာတိ ဣမေ ပဉှေ ပုစ္ဆန္တော ဧဝံ ပုစ္ဆေယျ၊ ဝိဿဇ္ဇေန္တော ဧဝံ ဝိဿဇ္ဇေယျာတိ ဣတိ ဩဝဋ္ဋိကသာရံ ကတွာ အာနီတေ ပဉှေ ဓမ္မကထာယ အန္တရေ ပက္ခိပိတွာ ဝိဒ္ဓံသေတိ။ ခတ္တိယပဏ္ဍိတာ “သေယျော ဝတ နော၊ ယေ မယံ ဣမေ ပဉှေ န ပုစ္ဆိမှာ၊ သစေ ဟိ မယံ ပုစ္ဆေယျာမ၊ အပ္ပတိဋ္ဌေဝ နော ကတွာ သမဏော ဂေါတမော ခိပေယျာ”တိ အတ္တမနာ ဘဝန္တိ။

အပိစ ဗုဒ္ဓါ နာမ ဓမ္မံ ဒေသေန္တာ ပရိသံ မေတ္တာယ ဖရန္တိ၊ မေတ္တာဖရဏေန ဒသဗလေ မဟာဇနဿ စိတ္တံ ပသီဒတိ၊ ဗုဒ္ဓါ စ နာမ ရူပဂ္ဂပ္ပတ္တာ ဟောန္တိ ဒဿနသမ္ပန္နာ မဓုရဿရာ မုဒုဇိဝှါ သုဖုသိတဒန္တာဝရဏာ အမတေန ဟဒယံ သိဉ္စန္တာ ဝိယ ဓမ္မံ ကထေန္တိ။ တတြ နေသံ မေတ္တာဖရဏေန ပသန္နစိတ္တာနံ ဧဝံ ဟောတိ “ဧဝရူပံ အဒွေဇ္ဈကထံ အမောဃကထံ နိယျာနိကကထံ ကထေန္တေန ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ န သက္ခိဿာမ ပစ္စနီကဂ္ဂါဟံ ဂဏှိတု”န္တိ အတ္တနော ပသန္နဘာဝေနေဝ န ပုစ္ဆန္တိ။

အညဒတ္ထုတိ ဧကံသေန။ **သာဝကာ သမ္ပဇ္ဇန္တီ**တိ သရဏဂမနဝသေန သာဝကာ ဟောန္တိ။ **တဒနုတ္တရန္တိ** တံ အနုတ္တရံ။ **ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာနန္တိ** မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ ပရိယောသာနဘူတံ အရဟတ္တဖလံ၊ တဒတ္ထာယ ဟိ တေ ပဗ္ဗဇန္တိ။ **မနံ ဝတ ဘော အနဿာမာ**တိ ဘော သစေ မယံ န ဥပသင်္ကမေယျာမ၊ ဣမိနာ ထောကေန အနုပသင်္ကမနမတ္တေန အပယိရုပါသနမတ္တေနေဝ နဋ္ဌာ ဘဝေယျာမ၊ ဥပသင်္ကမနမတ္တကေန ပနမှာ န နဋ္ဌာတိ အတ္ထော။ ဒုတိယပဒံ ပုရိမဿေဝ ဝေဝစနံ။ **အဿမဏာဝ သမာနာ**တိအာဒီသု ပါပါနံ အသမိတတ္တာ **အဿမဏာဝ။** အဗာဟိတတ္တာ စ ပန **အဗြာဟ္မဏာဝ။** ကိလေသာရီနံ အဟတတ္တာ **အနရဟန္တော**ယေဝ သမာနာတိ အတ္ထော။

၂၉၀။ **ဥဒါနံ ဥဒါနေသီ**တိ ဥဒါဟာရံ ဥဒါဟရိ။ ယထာ ဟိ ယံ တေလံ မာနံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ၊ ဝိဿန္ဒိတွာ ဂစ္ဆတိ၊ တံ အဝသေကောတိ ဝုစ္စတိ၊

yañca jalaṁ taḷākaṁ gahetuṁ na sakkoti, ajjhottharitvā gacchati, taṁ oghoti vuccati, evameva yaṁ pītimayaṁ vacanaṁ hadayaṁ gahetuṁ na sakkoti, adhikaṁ hutvā anto asaṇṭhahitvā bahi nikkhamati, taṁ **udānan**ti vuccati. Evarūpaṁ pītimayaṁ vacanaṁ nicchāresīti attho. **Hatthipadopamo**ti hatthipadaṁ upamā assa dhammassāti hatthipadopamo. So na ettāvatā vitthārena paripūro hotīti dasseti. **Nāgavaniko**ti uggahitahatthisippo hatthivanacāriko. Atha kasmā idha kusaloti na vuttoti. Parato "yo hoti kusalo"ti vibhāgadassanato. Yo hi koci pavisati, yo pana kusalo hoti, so neva tāva niṭṭhaṁ gacchati. Tasmā idha kusaloti avatvā parato vutto.

291. **Vāmanikā**ti rassā āyāmatopi na dīghā mahākucchi hatthiniyo. **Uccā ca nisevitan**ti sattaṭṭharatanubbedhe vaṭarukkhādīnaṁ khandhappadese ghaṁsitaṭṭhānaṁ. **Uccā kāḷārikā**ti uccā ca yaṭṭhisadisapādā hutvā, kāḷārikā ca dantānaṁ kaḷāratāya. Tāsaṁ kira eko danto unnato hoti, eko onato. Ubhopi ca viraḷā honti, na āsannā. **Uccā ca dantehi ārañjitānī**ti sattaṭṭharatanubbedhe vaṭarukkhādīnaṁ khandhappadese pharasunā pahataṭṭhānaṁ viya dāṭṭhāhi chinnaṭṭhānaṁ. **Uccā kaṇerukā nāmā**ti uccā ca yaṭṭhisadisadīghapādā hutvā, kaṇerukā ca dantānaṁ kaṇerutāya, tā kira makuḷadāṭhā honti. Tasmā kaṇerukāti vuccanti. **So niṭṭhaṁ gacchatī**ti so nāgavaniko yassa vatāhaṁ nāgassa anupadaṁ āgato, ayameva so, na añño. Yaṁ hi ahaṁ paṭhamaṁ padaṁ disvā vāmanikānaṁ padaṁ idaṁ bhavissatīti niṭṭhaṁ na gato, yampi tato orabhāge disvā kāḷārikānaṁ bhavissati, kaṇerukānaṁ bhavissatīti niṭṭhaṁ na gato, sabbaṁ taṁ imasseva mahāhatthino padanti mahāhatthiṁ disvāva niṭṭhaṁ gacchati.

Evameva khoti ettha idaṁ opammasaṁsandanaṁ—nāgavanaṁ viya hi ādito paṭṭhāya yāva nīvaraṇappahānā dhammadesanā veditabbā, kusalo nāgavaniko viya yogāvacaro, mahānāgo viya Sammāsambuddho, mahantaṁ hatthipadaṁ viya jhānābhiññā, nāgavanikassa tattha tattha hatthipadaṁ disvāpi vāmanikānaṁ padaṁ bhavissati, kāḷārikānaṁ kaṇerukānaṁ padaṁ bhavissatīti aniṭṭhaṅgatabhāvo viya yogino, imā jhānābhiññā nāma

ယဉ္စ ဇလံ တဠာကံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ၊ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ ဂစ္ဆတိ၊ တံ ဩဃောတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝမေဝ ယံ ပီတိမယံ ဝစနံ ဟဒယံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ၊ အဓိကံ ဟုတွာ အန္တော အသဏ္ဌဟိတွာ ဗဟိ နိက္ခမတိ၊ တံ **ဥဒါန**န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဧဝရူပံ ပီတိမယံ ဝစနံ နိစ္ဆာရေသီတိ အတ္ထော။ **ဟတ္ထိပဒေါပမော**တိ ဟတ္ထိပဒံ ဥပမာ အဿ ဓမ္မဿာတိ ဟတ္ထိပဒေါပမော။ သော န ဧတ္တာဝတာ ဝိတ္ထာရေန ပရိပူရော ဟောတီတိ ဒဿေတိ။ **နာဂဝနိကော**တိ ဥဂ္ဂဟိတဟတ္ထိသိပ္ပော ဟတ္ထိဝနစာရိကော။ အထ ကသ္မာ ဣဓ ကုသလောတိ န ဝုတ္တောတိ။ ပရတော "ယော ဟောတိ ကုသလော"တိ ဝိဘာဂဒဿနတော။ ယော ဟိ ကောစိ ပဝိသတိ၊ ယော ပန ကုသလော ဟောတိ၊ သော နေဝ တာဝ နိဋ္ဌံ ဂစ္ဆတိ။ တသ္မာ ဣဓ ကုသလောတိ အဝတွာ ပရတော ဝုတ္တော။

၂၉၁။ **ဝါမနိကာ**တိ ရဿာ အာယာမတောပိ န ဒီဃာ မဟာကုစ္ဆိ ဟတ္ထိနိယော။ **ဥစ္စာ စ နိသေဝိတ**န္တိ သတ္တဋ္ဌရတနုဗ္ဗေဓေ ဝဋရုက္ခာဒီနံ ခန္ဓပ္ပဒေသေ ဃံသိတဋ္ဌာနံ။ **ဥစ္စာ ကာဠာရိကာ**တိ ဥစ္စာ စ ယဋ္ဌိသဒိသပါဒါ ဟုတွာ၊ ကာဠာရိကာ စ ဒန္တာနံ ကဠာရတာယ။ တာသံ ကိရ ဧကော ဒန္တော ဥန္နတော ဟောတိ၊ ဧကော ဩနတော။ ဥဘောပိ စ ဝိရဠာ ဟောန္တိ၊ န အာသန္နာ။ **ဥစ္စာ စ ဒန္တေဟိ အာရဉ္ဇိတာနီ**တိ သတ္တဋ္ဌရတနုဗ္ဗေဓေ ဝဋရုက္ခာဒီနံ ခန္ဓပ္ပဒေသေ ဖရသုနာ ပဟတဋ္ဌာနံ ဝိယ ဒါဌာဟိ ဆိန္နဋ္ဌာနံ။ **ဥစ္စာ ကဏေရုကာ နာမာ**တိ ဥစ္စာ စ ယဋ္ဌိသဒိသဒီဃပါဒါ ဟုတွာ၊ ကဏေရုကာ စ ဒန္တာနံ ကဏေရုတာယ၊ တာ ကိရ မကုဠဒါဌာ ဟောန္တိ။ တသ္မာ ကဏေရုကာတိ ဝုစ္စန္တိ။ **သော နိဋ္ဌံ ဂစ္ဆတီ**တိ သော နာဂဝနိကော ယဿ ဝတာဟံ နာဂဿ အနုပဒံ အာဂတော၊ အယမေဝ သော၊ န အညော။ ယံ ဟိ အဟံ ပဌမံ ပဒံ ဒိသွာ ဝါမနိကာနံ ပဒံ ဣဒံ ဘဝိဿတီတိ နိဋ္ဌံ န ဂတော၊ ယမ္ပိ တတော ဩရဘာဂေ ဒိသွာ ကာဠာရိကာနံ ဘဝိဿတိ၊ ကဏေရုကာနံ ဘဝိဿတီတိ နိဋ္ဌံ န ဂတော၊ သဗ္ဗံ တံ ဣမဿေဝ မဟာဟတ္ထိနော ပဒန္တိ မဟာဟတ္ထိံ ဒိသွာဝ နိဋ္ဌံ ဂစ္ဆတိ။

ဧဝမေဝ ခေါတိ ဧတ္ထ ဣဒံ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ—နာဂဝနံ ဝိယ ဟိ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ နီဝရဏပ္ပဟာနာ ဓမ္မဒေသနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ ကုသလော နာဂဝနိကော ဝိယ ယောဂါဝစရော၊ မဟာနာဂေါ ဝိယ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ မဟန္တံ ဟတ္ထိပဒံ ဝိယ ဈာနာဘိညာ၊ နာဂဝနိကဿ တတ္ထ တတ္ထ ဟတ္ထိပဒံ ဒိသွာပိ ဝါမနိကာနံ ပဒံ ဘဝိဿတိ၊ ကာဠာရိကာနံ ကဏေရုကာနံ ပဒံ ဘဝိဿတီတိ အနိဋ္ဌင်္ဂတဘာဝေါ ဝိယ ယောဂိနော, ဣမာ ဈာနာဘိညာ နာမ

bāhirakaparibbājakānampi santīti aniṭṭhaṅgatabhāvo, nāgavanikassa tattha tattha mayā diṭṭhaṁ padaṁ imasseva mahāhatthino, na aññassāti mahāhatthiṁ disvā niṭṭhaṅgamanaṁ viya ariyasāvakassa arahattaṁ patvāva niṭṭhaṅgamanaṁ. Idañca pana opammasaṁsandanaṁ matthake ṭhatvāpi kātuṁ vaṭṭati. Imasmiṁpi ṭhāne vaṭṭatiyeva, anukkamāgataṁ pana Pāḷipadaṁ gahetvā idheva kataṁ. Tattha **idhā**ti. Desāpadese nipāto. Svāyaṁ katthaci lokaṁ upādāya vuccati. Yathāha "idha Tathāgato loke uppajjatī"ti[1]. Katthaci sāsanaṁ. Yathāha "idheva bhikkhave samaṇo, idha dutiyo samaṇo"ti[2]. Katthaci okāsaṁ. Yathāha—

"Idheva tiṭṭhamānassa, devabhūtassa me sato.
Punarāyu ca me laddho, evaṁ jānāhi mārisā"ti[3].

Katthaci padapūraṇamattameva. Yathāha "idhāhaṁ bhikkhave bhuttāvī assaṁ pavārito"ti[4]. Idha pana lokaṁ upādāya vuttoti veditabbo. Idaṁ vuttaṁ hoti "brāhmaṇa imasmiṁ loke Tathāgato uppajjati Arahaṁ -pa- Buddho Bhagavā"ti.

Tattha **Tathāgata**saddo mūlapariyāye, Arahanti-ādayo Visuddhimagge vitthāritā. **Loke uppajjatī**ti ettha pana **loko**ti okāsaloko sattaloko saṅkhāralokoti tividho. Idha pana sattaloko adhippeto. Sattaloke uppajjamānopi ca Tathāgato na devaloke, na brahmaloke, manussalokeyeva uppajjati. Manussalokepi na aññasmiṁ cakkavāḷe, imasmiṁyeva cakkavāḷe. Tatrāpi na sabbaṭṭhānesu, "puratthimāya disāya **Gajaṅgalaṁ**[5] nāma nigamo, tassāparena mahāsālo, tato parā paccantimā janapadā, orato majjhe. Puratthimadakkhiṇāya disāya **Sallavatī**[6] nāma nadī, tato parā paccantimā janapadā, orato majjhe. Dakkhiṇāya disāya **Setakaṇṇikaṁ** nāma nigamo, tato parā paccantimā janapadā, orato majjhe. Pacchimāya disāya Thūṇaṁ[7] nāma brāhmaṇagāmo, tato parā paccantimā janapadā, orato majjhe.

1. Dī 1. 58, 93 piṭṭhādīsu. 2. Aṁ 1. 560 piṭṭhe. 3. Dī 2. 227 piṭṭhe.
4. Ma 1. 16 piṭṭhe. 5. Kajaṅgalaṁ (Sī, Syā) 6. Salaḷavatī (Sī)
7. Thūnaṁ (Syā)

ဗာဟိရကပရိဗ္ဗာဇကာနမ္ပိ သန္တီတိ အနိဋ္ဌင်္ဂတဘာဝေါ၊ နာဂဝနိကဿ တတ္ထ တတ္ထ မယာ ဒိဋ္ဌံ ပဒံ ဣမဿေဝ မဟာဟတ္ထိနော၊ န အညဿာတိ မဟာဟတ္ထိံ ဒိသွာ နိဋ္ဌင်္ဂမနံ ဝိယ အရိယသာဝကဿ အရဟတ္တံ ပတွာဝ နိဋ္ဌင်္ဂမနံ။ ဣဒဉ္စ ပန ဩပမ္မသံသန္ဒနံ မတ္ထကေ ဌတွာပိ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဣမသ္မိံပိ ဌာနေ ဝဋ္ဋတိယေဝ၊ အနုက္ကမာဂတံ ပန ပါဠိပဒံ ဂဟေတွာ ဣဓေဝ ကတံ။ တတ္ထ **ဣဓာ**တိ။ ဒေသာပဒေသေ နိပါတော။ သွာယံ ကတ္ထစိ လောကံ ဥပါဒါယ ဝုစ္စတိ။ ယထာဟ “ဣဓ တထာဂတော လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတီ”တိ[၁]။ ကတ္ထစိ သာသနံ။ ယထာဟ “ဣဓေဝ ဘိက္ခဝေ သမဏော၊ ဣဓ ဒုတိယော သမဏော”တိ[၂]။ ကတ္ထစိ ဩကာသံ။ ယထာဟ—

“ဣဓေဝ တိဋ္ဌမာနဿ၊ ဒေဝဘူတဿ မေ သတော။
ပုနရာယု စ မေ လဒ္ဓေါ၊ ဧဝံ ဇာနာဟိ မာရိသာ”တိ[၃]။

ကတ္ထစိ ပဒပူရဏမတ္တမေဝ။ ယထာဟ “ဣဓာဟံ ဘိက္ခဝေ ဘုတ္တာဝီ အဿံ ပဝါရိတော”တိ[၄]။ ဣဓ ပန လောကံ ဥပါဒါယ ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ “ဗြာဟ္မဏ ဣမသ္မိံ လောကေ တထာဂတော ဥပ္ပဇ္ဇတိ အရဟံ။ပ။ ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ”တိ။

တတ္ထ **တထာဂတ**သဒ္ဒေါ မူလပရိယာယေ, အရဟန္တိအာဒယော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတာ။ **လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတီ**တိ ဧတ္ထ ပန **လောကော**တိ ဩကာသလောကော သတ္တလောကော သင်္ခါရလောကောတိ တိဝိဓော။ ဣဓ ပန သတ္တလောကော အဓိပ္ပေတော။ သတ္တလောကေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနောပိ စ တထာဂတော န ဒေဝလောကေ၊ န ဗြဟ္မလောကေ၊ မနုဿလောကေယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မနုဿလောကေပိ န အညသ္မိံ စက္ကဝါဠေ၊ ဣမသ္မိံယေဝ စက္ကဝါဠေ။ တတြာပိ န သဗ္ဗဋ္ဌာနေသု၊ “ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ **ဂဇင်္ဂလံ**[၅] နာမ နိဂမော၊ တဿာပရေန မဟာသာလော၊ တတော ပရာ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ။ ပုရတ္ထိမဒက္ခိဏာယ ဒိသာယ **သလ္လဝတီ**[၆] နာမ နဒီ၊ တတော ပရာ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ။ ဒက္ခိဏာယ ဒိသာယ **သေတကဏ္ဏိကံ** နာမ နိဂမော၊ တတော ပရာ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ။ ပစ္ဆိမာယ ဒိသာယ ထူဏံ[၇] နာမ ဗြာဟ္မဏဂါမော၊ တတော ပရာ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ။

၁-ဒီ ၁-၅၈-၉၃-ပိဋ္ဌာဒီသု။ ၂-အံ ၁-၅၆၀-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဒီ ၂-၂၂၇-ပိဋ္ဌေ။
၄-မ ၁-၁၆-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ကဇင်္ဂလံ (သီ၊ သျာ) ၆-သလဠဝတီ (သီ) ၇-ထူနံ (သျာ)

Uttarāya disāya **Usiraddhajo** nāma pabbato, tato parā paccantimā janapadā, orato majjhe”ti[1] evaṁ paricchinne āyāmato tiyojanasate vitthārato aḍḍhateyyayojanasate parikkhepato navayojanasate Majjhimapadese uppajjati. Na kevalañca Tathāgatova, Paccekabuddhā aggasāvakā asīti mahātherā Buddhamātā Buddhapitā cakkavattī rājā aññe ca sārappattā brāhmaṇagahapatikā ettheva uppajjanti. Tattha Tathāgato Sujātāya dinnamadhupāyasabhojanato paṭṭhāya yāva arahattamaggo, tāva uppajjati nāma. Arahattaphale uppanno nāma. Mahābhinikkhamanato vā yāva arahattamaggo. Tusitabhavanato vā yāva arahattamaggo. Dīpaṅkarapādamūlato vā yāva arahattamaggo, tāva uppajjati nāma. Arahattaphale uppanno nāma. Idha sabbapaṭhamaṁ uppannabhāvaṁ sandhāya uppajjatīti vuttaṁ, Tathāgato loke uppanno hotīti ayañhettha attho.

So imaṁ lokanti so Bhagavā imaṁ lokaṁ, idāni vattabbaṁ nidasseti. **Sadevakan**ti saha devehi sadevakaṁ. Evaṁ saha mārena **samārakaṁ.** Saha brahmunā **sabrahmakaṁ.** Saha samaṇabrāhmaṇehi **sassamaṇabrāhmaṇiṁ.** Pajātattā pajā, taṁ **pajaṁ.** Saha devamanussehi **sadevamanussaṁ.** Tattha sadevakavacanena pañcakāmāvacaradevaggahaṇaṁ veditabbaṁ. Samārakavacanena chaṭṭhakāmāvacaradevaggahaṇaṁ. Sabrahmakavacanena brahmakāyikādibrahmaggahaṇaṁ. Sassamaṇabrāhmaṇivacanena sāsanassa paccatthikapaccāmittasamaṇabrāhmaṇaggahaṇaṁ samitapāpabāhitapāpasamaṇabrāhmaṇaggahaṇañca. Pajāvacanena sattalokaggahaṇaṁ. Sadevamanussavacanena sammutideva-avasesamanussaggahaṇaṁ. Evamettha tīhi padehi okāsalokena saddhiṁ sattaloko, dvīhi pajāvasena sattalokova gahitoti veditabbo.

Aparo nayo—sadevakaggahaṇena arūpāvacaradevaloko gahito. Samārakaggahaṇena chakāmāvacaradevaloko. Sabrahmakaggahaṇena rūpī brahmaloko. Sassamaṇabrāhmaṇādiggahaṇena catuparisavasena sammutidevehi vā saha manussaloko avasesasabbasattaloko vā.

---

1. Vi 3. 287 piṭṭhe.

ဥတ္တရာယ ဒိသာယ **ဥသိရဒ္ဓဇော** နာမ ပဗ္ဗတော၊ တတော ပရာ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ”တိ[၁] ဧဝံ ပရိစ္ဆိန္နေ အာယာမတော တိယောဇနသတေ ဝိတ္ထာရတော အဍ္ဍတေယျယောဇနသတေ ပရိက္ခေပတော နဝယောဇနသတေ မဇ္ဈိမပဒေသေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ န ကေဝလဉ္စ တထာဂတောဝ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အဂ္ဂသာဝကာ အသီတိ မဟာထေရာ ဗုဒ္ဓမာတာ ဗုဒ္ဓပိတာ စက္ကဝတ္တိ ရာဇာ အညေ စ သာရပ္ပတ္တာ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာ ဧတ္ထေဝ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ တတ္ထ တထာဂတော သုဇာတာယ ဒိန္နမဓုပါယသဘောဇနတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ၊ တာဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ နာမ။ အရဟတ္တဖလေ ဥပ္ပန္နော နာမ။ မဟာဘိနိက္ခမနတော ဝါ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ။ တုသိတဘဝနတော ဝါ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ။ ဒီပင်္ကရပါဒမူလတော ဝါ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ၊ တာဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ နာမ။ အရဟတ္တဖလေ ဥပ္ပန္နော နာမ။ ဣဓ သဗ္ဗပဌမံ ဥပ္ပန္နဘာဝံ သန္ဓာယ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဝုတ္တံ၊ တထာဂတော လောကေ ဥပ္ပန္နော ဟောတီတိ အယဉ္စေတ္ထ အတ္ထော။

သော ဣမံ လောကန္တိ သော ဘဂဝါ ဣမံ လောကံ၊ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ နိဒဿေတိ။ **သဒေဝက**န္တိ သဟ ဒေဝေဟိ သဒေဝကံ။ ဧဝံ သဟ မာရေန **သမာရကံ**။ သဟ ဗြဟ္မုနာ **သဗြဟ္မကံ**။ သဟ သမဏဗြာဟ္မဏေဟိ **သဿမဏဗြာဟ္မဏိံ**။ ပဇာတတ္တာ ပဇာ၊ တံ **ပဇံ**။ သဟ ဒေဝမနုဿေဟိ **သဒေဝမနုဿံ**။ တတ္ထ သဒေဝကဝစနေန ပဉ္စကာမာဝစရဒေဝဂ္ဂဟဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သမာရကဝစနေန ဆဋ္ဌကာမာဝစရဒေဝဂ္ဂဟဏံ။ သဗြဟ္မကဝစနေန ဗြဟ္မကာယိကာဒိဗြဟ္မဂ္ဂဟဏံ။ သဿမဏဗြာဟ္မဏိဝစနေန သာသနဿ ပစ္စတ္ထိကပစ္စာမိတ္တသမဏဗြာဟ္မဏဂ္ဂဟဏံ သမိတပါပဗာဟိတပါပသမဏဗြာဟ္မဏဂ္ဂဟဏဉ္စ။ ပဇာဝစနေန သတ္တလောကဂ္ဂဟဏံ။ သဒေဝမနုဿဝစနေန သမ္မုတိဒေဝအဝသေသမနုဿဂ္ဂဟဏံ။ ဧဝမေတ္ထ တီဟိ ပဒေဟိ ဩကာသလောကေန သဒ္ဓိံ သတ္တလောကော, ဒွီဟိ ပဇာဝသေန သတ္တလောကောဝ ဂဟိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အပရော နယော—သဒေဝကဂ္ဂဟဏေန အရူပါဝစရဒေဝလောကော ဂဟိတော။ သမာရကဂ္ဂဟဏေန ဆကာမာဝစရဒေဝလောကော။ သဗြဟ္မကဂ္ဂဟဏေန ရူပီ ဗြဟ္မလောကော။ သဿမဏဗြာဟ္မဏာဒိဂ္ဂဟဏေန စတုပရိသဝသေန သမ္မုတိဒေဝေဟိ ဝါ သဟ မနုဿလောကော အဝသေသသဗ္ဗသတ္တလောကော ဝါ။

၁-ဝိ ၃-၂၈၇-ပိဋ္ဌေ။

Apicettha sadevakavacanena ukkaṭṭhaparicchedato sabbassa lokassa sacchikatabhāvamāha. Tato yesaṁ ahosi “māro mahānubhāvo chakāmāvacarissaro Vasavattī, kiṁ sopi etena sacchikato”ti, tesaṁ vimatiṁ vidhamanto **samārakan**ti āha. Yesaṁ pana ahosi “brahmā mahānubhāvo, ekaṅguliyā ekasmiṁ cakkavāḷasahasse ālokaṁ pharati, dvīhi -pa- dasahi aṅgulīhi dasasu cakkavāḷasahassesu ālokaṁ pharati, anuttarañca jhānasamāpattisukhaṁ paṭisaṁvedeti, kiṁ sopi sacchikato”ti, tesaṁ vimatiṁ vidhamanto **sabrahmakan**ti āha. Tato ye cintesuṁ “puthū samaṇabrāhmaṇā sāsanassa paccatthikā, kiṁ tepi sacchikatā”ti, tesaṁ vimatiṁ vidhamanto **sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajan**ti āha. Evaṁ ukkaṭṭhukkaṭṭhānaṁ sacchikatabhāvaṁ pakāsetvā atha sammutideve avasesamanusse ca upādāya ukkaṭṭhaparicchedavasena sesasattalokassa sacchikatabhāvaṁ pakāsento **sadevamanussan**ti āha. Ayamettha bhāvānukkamo[1]. Porāṇā panāhu—**sadevakan**ti devatāhi saddhiṁ avasesalokaṁ. **Samārakan**ti mārena saddhiṁ avasesalokaṁ. **Sabrahmakan**ti brahmehi saddhiṁ avasesalokaṁ. Evaṁ sabbepi tibhavūpage satte tīhākārehi tīsu padesu pakkhipetvā puna dvīhi padehi pariyādiyanto “sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajaṁ sadevamanussan”ti āha. Evaṁ pañcahi padehi tena tenākārena tedhātukameva pariyādinnanti.

Sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedetīti **sayan**ti sāmaṁ aparaneyyo hutvā. **Abhiññā**ti abhiññāya, adhikena ñāṇena ñatvāti attho. **Sacchikatvā**ti paccakkhaṁ katvā. Etena anumānādipaṭikkhepo kato hoti. **Pavedetī**ti bodheti viññāpeti[2] pakāseti. **So dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ -pa- pariyosānakalyāṇan**ti so Bhagavā sattesu kāruññataṁ paṭicca hitvāpi anuttaraṁ vivekasukhaṁ dhammaṁ deseti. Tañca kho appaṁ vā bahuṁ vā desento ādikalyāṇādippakārameva deseti. Ādimhipi kalyāṇaṁ bhaddakaṁ anavajjameva katvā deseti. Majjhepi. Pariyosānepi kalyāṇaṁ bhaddakaṁ anavajjameva katvā desetīti vuttaṁ hoti.

1. Bhavānukkamo (Sī)   2. Ñāpeti (Sī, Syā) Vi-Ṭṭha 1. 98 piṭṭhe.

အပိစေတ္ထ သဒေဝကဝစနေန ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒတော သဗ္ဗဿ လောကဿ သစ္ဆိကတဘာဝမာဟ။ တတော ယေသံ အဟောသိ “မာရော မဟာနုဘာဝေါ ဆကာမာဝစရိဿရော ဝသဝတ္တီ၊ ကိံ သောပိ ဧတေန သစ္ဆိကတော’’တိ၊ တေသံ ဝိမတိံ ဝိဓမေန္တော **သမာရက**န္တိ အာဟ။ ယေသံ ပန အဟောသိ “ဗြဟ္မာ မဟာနုဘာဝေါ၊ ဧကင်္ဂုလိယာ ဧကသ္မိံ စက္ကဝါဠသဟဿေ အာလောကံ ဖရတိ၊ ဒွီဟိ။ပ။ ဒသဟိ အင်္ဂုလီဟိ ဒသသု စက္ကဝါဠသဟဿေသု အာလောကံ ဖရတိ၊ အနုတ္တရဉ္စ ဈာနသမာပတ္တိသုခံ ပဋိသံဝေဒေတိ၊ ကိံ သောပိ သစ္ဆိကတော’’တိ၊ တေသံ ဝိမတိံ ဝိဓမေန္တော **သဗြဟ္မက**န္တိ အာဟ။ တတော ယေ စိန္တေသုံ “ပုထူ သမဏဗြာဟ္မဏာ သာသနဿ ပစ္စတ္ထိကာ၊ ကိံ တေပိ သစ္ဆိကတာ”တိ၊ တေသံ ဝိမတိံ ဝိဓမေန္တော **သဿမဏဗြာဟ္မဏိံ ပဇ**န္တိ အာဟ။ ဧဝံ ဥက္ကဋ္ဌုက္ကဋ္ဌာနံ သစ္ဆိကတဘာဝံ ပကာသေတွာ အထ သမ္မုတိဒေဝေ အဝသေသမနုဿေ စ ဥပါဒါယ ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒဝသေန သေသသတ္တလောကဿ သစ္ဆိကတဘာဝံ ပကာသေန္တော **သဒေဝမနုဿ**န္တိ အာဟ။ အယမေတ္ထ ဘာဝါနုက္ကမော[၁]။ ပေါရာဏာ ပနာဟု— **သဒေဝက**န္တိ ဒေဝတာဟိ သဒ္ဓိံ အဝသေသလောကံ။ **သမာရက**န္တိ မာရေန သဒ္ဓိံ အဝသေသလောကံ။ **သဗြဟ္မက**န္တိ ဗြဟ္မေဟိ သဒ္ဓိံ အဝသေသလောကံ။ ဧဝံ သဗ္ဗေပိ တိဘဝူပဂေ သတ္တေ တီဟာကာရေဟိ တီသု ပဒေသု ပက္ခိပေတွာ ပုန ဒွီဟိ ပဒေဟိ ပရိယာဒိယန္တော ‘‘သဿမဏဗြာဟ္မဏိံ ပဇံ သဒေဝမနုဿ’’န္တိ အာဟ။ ဧဝံ ပဉ္စဟိ ပဒေဟိ တေန တေနာကာရေန တေဓာတုကမေဝ ပရိယာဒိန္နန္တိ။

သယံ အဘိညာ သစ္ဆိကတွာ ပဝေဒေတီတိ **သယ**န္တိ သာမံ အပရနေယျော ဟုတွာ။ **အဘိညာ**တိ အဘိညာယ၊ အဓိကေန ဉာဏေန ဉတွာတိ အတ္ထော။ **သစ္ဆိကတွာ**တိ ပစ္စက္ခံ ကတွာ။ ဧတေန အနုမာနာဒိပဋိက္ခေပေါ ကတော ဟောတိ။ **ပဝေဒေတီ**တိ ဗောဓေတိ ဝိညာပေတိ[၂] ပကာသေတိ။ **သော ဓမ္မံ ဒေသေတိ အာဒိကလျာဏံ။ပ။ ပရိယောသာနကလျာဏ**န္တိ သော ဘဂဝါ သတ္တေသု ကာရုညတံ ပဋိစ္စ ဟိတွာပိ အနုတ္တရံ ဝိဝေကသုခံ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ တဉ္စ ခေါ အပ္ပံ ဝါ ဗဟုံ ဝါ ဒေသေန္တော အာဒိကလျာဏာဒိပ္ပကာရမေဝ ဒေသေတိ။ အာဒိမှိပိ ကလျာဏံ ဘဒ္ဒကံ အနဝဇ္ဇမေဝ ကတွာ ဒေသေတိ။ မဇ္ဈေပိ။ ပရိယောသာနေပိ ကလျာဏံ ဘဒ္ဒကံ အနဝဇ္ဇမေဝ ကတွာ ဒေသေတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၁-ဘာဝါနုက္ကမော (သီ)   ၂-ဉာပေတိ (သီ၊ သျာ) ဝိ-ဋ္ဌ ၁-၉၈-ပိဋ္ဌေ။

Tattha atthi desanāya ādimajjhapariyosānaṁ, atthi sāsanassa. **Desanāya** tāva catuppadikāyapi gāthāya paṭhamapādo ādi nāma, tato dve majjhaṁ nāma, ante eko pariyosānaṁ nāma. Ekānusandhikassa suttassa nidānaṁ ādi, idamavocāti pariyosānaṁ, ubhinnaṁ antarā majjhaṁ. Anekānusandhikassa suttassa paṭhamānusandhi ādi, ante anusandhi pariyosānaṁ, majjhe eko vā dve vā bahū vā majjhameva. **Sāsanassa** pana sīlasamādhivipassanā ādi nāma. Vuttampi cetaṁ "ko cādi kusalānaṁ dhammānaṁ, sīlañca suvisuddhaṁ, diṭṭhi ca ujukā"ti[1]. "Atthi bhikkhave majjhimā paṭipadā Tathāgatena abhisambuddhā"ti[2] evaṁ vutto pana ariyamaggo majjhaṁ nāma, phalañceva nibbānañca pariyosānaṁ nāma. "Etadatthamidaṁ[3] brāhmaṇa brahmacariyaṁ, etaṁ sāraṁ, etaṁ pariyosānan"ti[4] hi ettha phalaṁ pariyosānanti vuttaṁ. "Nibbānogadhaṁ hi āvuso Visākha brahmacariyaṁ vussati nibbānaparāyaṇaṁ nibbānapariyosānan"ti[5] ettha nibbānaṁ pariyosānanti vuttaṁ. Idha desanāya ādimajjhapariyosānaṁ adhippetaṁ. Bhagavā hi dhammaṁ desento ādimhi sīlaṁ dassetvā majjhe maggaṁ pariyosāne nibbānaṁ dasseti. Tena vuttaṁ "so dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇan"ti. Tasmā aññopi dhammakathiko dhammaṁ kathento—

Ādimhi sīlaṁ dasseyya, majjhe maggaṁ vibhāvaye.
Pariyosānamhi[6] nibbānaṁ, esā kathikasaṇṭhitīti.

Sātthaṁ sabyañjananti yassa hi yāgubhatta-itthipurisādivaṇṇanā nissitā desanā hoti, na so sātthaṁ deseti. Bhagavā pana tathārūpaṁ desanaṁ pahāya catusatipaṭṭhānādinissitaṁ desanaṁ deseti. Tasmā "sātthaṁ desetī"ti vuccati. Yassa pana desanā ekabyañjanādiyuttā vā sabbaniroṭṭhabyañjanā vā sabbavissaṭṭhasabbaniggahītabyañjanā vā, tassa damiḷakirātasavarādimilakkhūnaṁ[7] bhāsā viya byañjanapāripūriyā abhāvato abyañjanā nāma desanā hoti. Bhagavā pana[8]—

1. Saṁ 3. 124 piṭṭhe. 2. Saṁ 3. 148 piṭṭhe. 3. Tasmātiha tvaṁ (Sī, Syā, Ka)
4. Ma 1. 265 piṭṭhe. 5. Ma 1. 379 piṭṭhe. 6. Pariyosāne ca (Syā)
7. ...yavanādimilakkhānaṁ (Sī)
8. Bhagavā pana tathārūpaṁ desanaṁ pahāya (Syā, Ka)

တတ္ထ အတ္ထိ ဒေသနာယ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ၊ အတ္ထိ သာသနဿ။ **ဒေသနာယ** တာဝ စတုပ္ပဒိကာယပိ ဂါထာယ ပဌမပါဒေါ အာဒိ နာမ၊ တတော ဒွေ မဇ္ဈံ နာမ၊ အန္တေ ဧကော ပရိယောသာနံ နာမ။ ဧကာနုသန္ဓိကဿ သုတ္တဿ နိဒါနံ အာဒိ၊ ဣဒမဝေါစာတိ ပရိယောသာနံ၊ ဥဘိန္နံ အန္တရာ မဇ္ဈံ။ အနေကာနုသန္ဓိကဿ သုတ္တဿ ပဌမာနုသန္ဓိ အာဒိ၊ အန္တေ အနုသန္ဓိ ပရိယောသာနံ၊ မဇ္ဈေ ဧကော ဝါ ဒွေ ဝါ ဗဟူ ဝါ မဇ္ဈမေဝ။ **သာသနဿ** ပန သီလသမာဓိဝိပဿနာ အာဒိ နာမ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ “ကော စာဒိ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ၊ သီလဉ္စ သုဝိသုဒ္ဓံ၊ ဒိဋ္ဌိ စ ဥဇုကာ”တိ[၁]။ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ မဇ္ဈိမာ ပဋိပဒါ တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ”တိ[၂] ဧဝံ ဝုတ္တော ပန အရိယမဂ္ဂေါ မဇ္ဈံ နာမ၊ ဖလဉ္စေဝ နိဗ္ဗာနဉ္စ ပရိယောသာနံ နာမ။ “ဧတဒတ္ထမိဒံ[၃] ဗြာဟ္မဏ ဗြဟ္မစရိယံ၊ ဧတံ သာရံ၊ ဧတံ ပရိယောသာန”န္တိ[၄] ဟိ ဧတ္ထ ဖလံ ပရိယောသာနန္တိ ဝုတ္တံ။ “နိဗ္ဗာနောဂဓံ ဟိ အာဝုသော ဝိသာခ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုဿတိ နိဗ္ဗာနပရာယဏံ နိဗ္ဗာနပရိယောသာန”န္တိ[၅] ဧတ္ထ နိဗ္ဗာနံ ပရိယောသာနန္တိ ဝုတ္တံ။ ဣဓ ဒေသနာယ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ အဓိပ္ပေတံ။ ဘဂဝါ ဟိ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော အာဒိမှိ သီလံ ဒဿေတွာ မဇ္ဈေ မဂ္ဂံ ပရိယောသာနေ နိဗ္ဗာနံ ဒဿေတိ။ တေန ဝုတ္တံ “သော ဓမ္မံ ဒေသေတိ အာဒိကလျာဏံ မဇ္ဈေကလျာဏံ ပရိယောသာနကလျာဏ”န္တိ။ တသ္မာ အညောပိ ဓမ္မကထိကော ဓမ္မံ ကထေန္တော—

အာဒိမှိ သီလံ ဒဿေယျ၊ မဇ္ဈေ မဂ္ဂံ ဝိဘာဝယေ။
ပရိယောသာနမှိ[၆] နိဗ္ဗာနံ၊ ဧသာ ကထိကသဏ္ဌိတီတိ။

သာတ္ထံ သဗျဉ္ဇနန္တိ ယဿ ဟိ ယာဂုဘတ္တဣတ္ထိပုရိသာဒိဝဏ္ဏနာ နိဿိတာ ဒေသနာ ဟောတိ၊ န သော သာတ္ထံ ဒေသေတိ။ ဘဂဝါ ပန တထာရူပံ ဒေသနံ ပဟာယ စတုသတိပဋ္ဌာနာဒိနိဿိတံ ဒေသနံ ဒေသေတိ။ တသ္မာ “သာတ္ထံ ဒေသေတီ”တိ ဝုစ္စတိ။ ယဿ ပန ဒေသနာ ဧကဗျဉ္ဇနာဒိယုတ္တာ ဝါ သဗ္ဗနိရောဋ္ဌဗျဉ္ဇနာ ဝါ သဗ္ဗဝိဿဋ္ဌသဗ္ဗနိဂ္ဂဟီတဗျဉ္ဇနာ ဝါ၊ တဿ ဒမိဠကိရာတသဝရာဒိမိလက္ခူနံ[၇] ဘာသာ ဝိယ ဗျဉ္ဇနပါရိပူရိယာ အဘာဝတော အဗျဉ္ဇနာ နာမ ဒေသနာ ဟောတိ။ ဘဂဝါ ပန[၈]—

၁-သံ ၃-၁၂၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သံ ၃-၁၄၈-ပိဋ္ဌေ။
၃-တသ္မာတိဟ တွံ (သီ၊ သျာ၊ က) ၄-မ ၁-၂၆၅-ပိဋ္ဌေ။
၅-မ ၁-၃၇၉-ပိဋ္ဌေ။ ၆-ပရိယောသာနေ စ (သျာ)
၇-....ယဝနာဒိမိလက္ခာနံ (သီ) ၈-ဘဂဝါ ပန တထာရူပံ ဒေသနံ ပဟာယ (သျာ၊ က)

Sithilaṁ dhanitañca dīgharassaṁ,
Garukaṁ lahukañca niggahītaṁ.
Sambandhaṁ vavatthitaṁ vimuttaṁ,
Dasadhā byañjanabuddhiyā pabhedoti[1]—

Evaṁ vuttaṁ dasavidhaṁ byañjanaṁ amakkhetvā paripuṇṇabyañjanameva katvā dhammaṁ deseti. Tasmā "sabyañjanaṁ dhammaṁ desetī"ti vuccati.

Kevalaparipuṇṇanti ettha **kevalan**ti sakalādhivacanaṁ. **Paripuṇṇan**ti anūnādhikavacanaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti "sakalaparipuṇṇameva deseti, ekadesanāpi aparipuṇṇā natthī"ti. **Parisuddhan**ti nirupakkilesaṁ. Yo hi idaṁ dhammadesanaṁ nissāya lābhaṁ vā sakkāraṁ vā labhissāmīti deseti, tassa aparisuddhā desanā hoti. Bhagavā pana lokāmisanirapekkho hitapharaṇena mettābhāvanāya muduhadayo ullumpanasabhāvasaṇṭhitena cittena deseti. Tasmā "parisuddhaṁ dhammaṁ desetī"ti vuccati. **Brahmacariyaṁ pakāsetī**ti ettha **brahmacariyan**ti sikkhattayasaṅgahaṁ sakalasāsanaṁ. Tasmā brahmacariyaṁ pakāsetīti so dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ -pa- parisuddhaṁ, evaṁ desento ca sikkhattayasaṅgahitaṁ sakalasāsanaṁ brahmacariyaṁ pakāsetīti evamettha attho daṭṭhabbo. **Brahmacariyan**ti seṭṭhaṭṭhena brahmabhūtaṁ cariyaṁ. Brahmabhūtānaṁ vā Buddhādīnaṁ cariyanti vuttaṁ hoti.

Taṁ dhammanti taṁ vuttappakārasampadaṁ dhammaṁ. **Suṇāti gahapati vā**ti kasmā paṭhamaṁ gahapatiṁ niddisatīti? Nihatamānattā ussannattā ca. Yebhuyyena hi khattiyakulato pabbajitā jātiṁ nissāya mānaṁ karonti. Brāhmaṇakulā pabbajitā mante nissāya mānaṁ karonti. Hīnajaccakulā pabbajitā attano vijātitāya patiṭṭhātuṁ na sakkonti. Gahapatidārakā pana kacchehi sedaṁ muñcantehi piṭṭhiyā loṇaṁ pupphamānāya bhūmiṁ kasitvā nihatamānadappā honti, te pabbajitvā mānaṁ vā dappaṁ vā akatvā yathābalaṁ Buddhavacanaṁ uggahetvā vipassanāya kammaṁ karontā sakkonti arahatte patiṭṭhātuṁ. Itarehi ca kulehi nikkhamitvā pabbajitā nāma na bahukā, gahapatikāva bahukā, iti nihatamānattā ussannattā ca paṭhamaṁ gahapatiṁ niddisatīti.

Aññatarasmiṁ vāti itaresaṁ vā kulānaṁ aññatarasmiṁ. **Paccājāto**ti patijāto[2]. **Tathāgate saddhaṁ paṭilabhatī**ti parisuddhaṁ dhammaṁ

1. Dī-Ṭṭha 1. 159 piṭṭhe.
2. Jāto (Sī)

သိထိလံ ဓနိတဉ္စ ဒီဃရဿံ၊ ဂရုကံ လဟုကဉ္စ နိဂ္ဂဟိတံ။
သမ္ဗန္ဓံ ဝဝတ္ထိတံ ဝိမုတ္တံ၊ ဒသဓာ ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိယာ ပဘေဒေါတိ[1]—

ဧဝံ ဝုတ္တံ ဒသဝိဓံ ဗျဉ္ဇနံ အမက္ခေတွာ ပရိပုဏ္ဏဗျဉ္ဇနမေဝ ကတွာ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ တသ္မာ “သဗျဉ္ဇနံ ဓမ္မံ ဒေသေတီ”တိ ဝုစ္စတိ။

ကေဝလပရိပုဏ္ဏန္တိ ဧတ္ထ **ကေဝလန္တိ** သကလာဓိဝစနံ။ **ပရိပုဏ္ဏန္တိ** အနူနာဓိကဝစနံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ “သကလပရိပုဏ္ဏမေဝ ဒေသေတိ၊ ဧကဒေသနာပိ အပရိပုဏ္ဏာ နတ္ထီ”တိ။ **ပရိသုဒ္ဓန္တိ** နိရုပက္ကိလေသံ။ ယော ဟိ ဣဒံ ဓမ္မဒေသနံ နိဿာယ လာဘံ ဝါ သက္ကာရံ ဝါ လဘိဿာမီတိ ဒေသေတိ၊ တဿ အပရိသုဒ္ဓါ ဒေသနာ ဟောတိ။ ဘဂဝါ ပန လောကာမိသနိရပေက္ခော ဟိတဖရဏေန မေတ္တာဘာဝနာယ မုဒုဟဒယော ဥလ္လုမ္ပနသဘာဝသဏ္ဌိတေန စိတ္တေန ဒေသေတိ။ တသ္မာ “ပရိသုဒ္ဓံ ဓမ္မံ ဒေသေတီ”တိ ဝုစ္စတိ။ **ဗြဟ္မစရိယံ ပကာသေတီ**တိ ဧတ္ထ **ဗြဟ္မစရိယန္တိ** သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟံ သကလသာသနံ။ တသ္မာ ဗြဟ္မစရိယံ ပကာသေတီတိ သော ဓမ္မံ ဒေသေတိ အာဒိကလျာဏံ။ပ။ ပရိသုဒ္ဓံ၊ ဧဝံ ဒေသေန္တော စ သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟိတံ သကလသာသနံ ဗြဟ္မစရိယံ ပကာသေတီတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ **ဗြဟ္မစရိယန္တိ** သေဋ္ဌဋ္ဌေန ဗြဟ္မဘူတံ စရိယံ။ ဗြဟ္မဘူတာနံ ဝါ ဗုဒ္ဓါဒီနံ စရိယန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

တံ ဓမ္မန္တိ တံ ဝုတ္တပ္ပကာရသမ္ပဒံ ဓမ္မံ။ **သုဏာတိ ဂဟပတိ ဝါ**တိ ကသ္မာ ပဌမံ ဂဟပတိံ နိဒ္ဒိသတီတိ? နိဟတမာနတ္တာ ဥဿန္နတ္တာ စ။ ယေဘုယျေန ဟိ ခတ္တိယကုလတော ပဗ္ဗဇိတာ ဇာတိံ နိဿာယ မာနံ ကရောန္တိ။ ဗြာဟ္မဏကုလာ ပဗ္ဗဇိတာ မန္တေ နိဿာယ မာနံ ကရောန္တိ။ ဟီနဇစ္စကုလာ ပဗ္ဗဇိတာ အတ္တနော ဝိဇာတိတာယ ပတိဋ္ဌာတုံ န သက္ကောန္တိ။ ဂဟပတိဒါရကာ ပန ကစ္ဆေဟိ သေဒံ မုဉ္စန္တေဟိ ပိဋ္ဌိယာ လောဏံ ပုပ္ဖမာနာယ ဘူမိံ ကသိတွာ နိဟတမာနဒပ္ပါ ဟောန္တိ၊ တေ ပဗ္ဗဇိတွာ မာနံ ဝါ ဒပ္ပံ ဝါ အကတွာ ယထာဗလံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရောန္တာ သက္ကောန္တိ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာတုံ။ ဣတရေဟိ စ ကုလေဟိ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတာ နာမ န ဗဟုကာ၊ ဂဟပတိကာဝ ဗဟုကာ၊ ဣတိ နိဟတမာနတ္တာ ဥဿန္နတ္တာ စ ပဌမံ ဂဟပတိံ နိဒ္ဒိသတီတိ။

အညတရသ္မိံ ဝါတိ ဣတရေသံ ဝါ ကုလာနံ အညတရသ္မိံ။ **ပစ္စာဇာတော**တိ ပတိဇာတော[2]။ **တထာဂတေ သဒ္ဓံ ပဋိလဘတီ**တိ ပရိသုဒ္ဓံ ဓမ္မံ

၁-ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၁၅၉-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဇာတော (သီ)

sutvā dhammassāmimhi Tathāgate "Sammāsambuddho vata Bhagavā"ti saddhaṁ paṭilabhati. **Iti paṭisañcikkhatī**ti evaṁ paccavekkhati. **Sambādho gharāvāso**ti sacepi saṭṭhihatthe ghare yojanasatantarepi vā dve jāyampatikā vasanti, tathāpi nesaṁ sakiñcanasapalibodhaṭṭhena gharāvāso sambādhoyeva. **Rajopathoti**[1] rāgarajādīnaṁ uṭṭhānaṭṭhānanti Mahā-aṭṭhakathāyaṁ vuttaṁ. Āgamanapathotipi vaṭṭati. Alagganaṭṭhena abbhokāso viyāti **abbhokāso.** Pabbajito hi kūṭāgāraratanapāsādadevavimānādīsu pihitadvāravātapānesu paṭicchannesu vasantopi neva laggati na sajjati na bajjhati. Tena vuttaṁ "abbhokāso pabbajjā"ti. Apica sambādho gharāvāso kusalakiriyāya okāsābhāvato. Rajopatho asaṁvutasaṅkāraṭṭhānaṁ[2] viya rajānaṁ kilesarajānaṁ sannipātaṭṭhānato. Abbhokāso pabbajjā kusalakiriyāya yathāsukhaṁ okāsasabbhāvato.

Nayidaṁ sukaraṁ -pa- pabbajeyyanti ettha ayaṁ saṅkhepakathā—yadetaṁ sikkhattayabrahmacariyaṁ ekampi divasaṁ akhaṇḍaṁ katvā carimakacittaṁ pāpetabbatāya ekantaparipuṇṇaṁ. Ekadivasampi ca kilesamalena amalinā katvā carimakacittaṁ pāpetabbatāya ekantaparisuddhaṁ, saṅkhalikhitaṁ likhitasaṅkhasadisaṁ dhotasaṅkhasappaṭibhāgaṁ caritabbaṁ, idaṁ na sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā agāramajjhe vasantena ekantaparipuṇṇaṁ -pa- carituṁ. Yaṁnūnāhaṁ kese ca massuñca ohāretvā kāsāyarasapītatāya kāsāyāni brahmacariyaṁ carantānaṁ anucchavikāni vatthāni acchādetvā paridahitvā agārasmā nikkhamitvā anagāriyaṁ pabbajeyyanti. Ettha ca yasmā agārassa hitaṁ kasivāṇijjādikammaṁ **agāriyan**ti vuccati, tañca pabbajjāya natthi. Tasmā pabbajjā anagāriyāti ñātabbā, taṁ **anagāriyaṁ. Pabbajeyyan**ti paṭipajjeyyaṁ. **Appaṁ vā**ti sahassato heṭṭhā bhogakkhandho appo nāma hoti, sahassato paṭṭhāya mahā. Ābandhanaṭṭhena ñāti eva parivaṭṭo **ñātiparivaṭṭo.** So vīsatiyā heṭṭhā appo hoti, vīsatiyā paṭṭhāya mahā.

292. **Bhikkhūnaṁ sikkhāsājīvasamāpanno**ti yā bhikkhūnaṁ adhisīlasaṅkhātā sikkhā, tañca, yattha cete saha jīvanti ekajīvikā

1. Rajāpathoti (Sī, Syā, Ka)
2. Asaṁvutaṁ saṅkāradhānaṁ (Sī)

သုတွာ ဓမ္မဿာမိမှိ တထာဂတေ “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝတ ဘဂဝါ”တိ သဒ္ဓံ ပဋိလဘတိ။ **ဣတိ ပဋိသဉ္စိက္ခတီ**တိ ဧဝံ ပစ္စဝေက္ခတိ။ **သမ္ဗာဓော ဃရာဝါသော**တိ သစေပိ သဋ္ဌိဟတ္ထေ ဃရေ ယောဇနသတန္တရေပိ ဝါ ဒွေ ဇာယမ္ပတိကာ ဝသန္တိ၊ တထာပိ နေသံ သကိဉ္စနသပလိဗောဓဋ္ဌေန ဃရာဝါသော သမ္ဗာဓောယေဝ။ **ရဇောပထော**တိ[1] ရာဂရဇာဒီနံ ဥဋ္ဌာနဋ္ဌာနန္တိ မဟာအဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တံ။ အာဂမနပထောတိပိ ဝဋ္ဋတိ။ အလဂ္ဂနဋ္ဌေန အဗ္ဘောကာသော ဝိယာတိ **အဗ္ဘောကာသော**။ ပဗ္ဗဇိတော ဟိ ကူဋာဂါရရတနပါသာဒဒေဝဝိမာနာဒီသု ပိဟိတဒွါရဝါတပါနေသု ပဋိစ္ဆန္နေသု ဝသန္တောပိ နေဝ လဂ္ဂတိ န သဇ္ဇတိ န ဗဇ္ဈတိ။ တေန ဝုတ္တံ “အဗ္ဘောကာသော ပဗ္ဗဇ္ဇာ”တိ။ အပိစ သမ္ဗာဓော ဃရာဝါသော ကုသလကိရိယာယ ဩကာသာဘာဝတော။ ရဇောပထော အသံဝုတသင်္ကာရဋ္ဌာနံ[2] ဝိယ ရဇာနံ ကိလေသရဇာနံ သန္နိပါတဋ္ဌာနတော။ အဗ္ဘောကာသော ပဗ္ဗဇ္ဇာ ကုသလကိရိယာယ ယထာသုခံ ဩကာသသဗ္ဘာဝတော။

နယိဒံ သုကရံ။ပ။ ပဗ္ဗဇေယျန္တိ ဧတ္ထ အယံ သင်္ခေပကထာ— ယဒေတံ သိက္ခတ္တယဗြဟ္မစရိယံ ဧကမ္ပိ ဒိဝသံ အခဏ္ဍံ ကတွာ စရိမကစိတ္တံ ပါပေတဗ္ဗတာယ ဧကန္တပရိပုဏ္ဏံ။ ဧကဒိဝသမ္ပိ စ ကိလေသမလေန အမလိနံ ကတွာ စရိမကစိတ္တံ ပါပေတဗ္ဗတာယ ဧကန္တပရိသုဒ္ဓံ၊ သင်္ခလိခိတံ လိခိတသင်္ခသဒိသံ ဓောတသင်္ခသပ္ပဋိဘာဂံ စရိတဗ္ဗံ၊ ဣဒံ န သုကရံ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသတာ အဂါရမဇ္ဈေ ဝသန္တေန ဧကန္တပရိပုဏ္ဏံ။ပ။ စရိတုံ။ ယံနူနာဟံ ကေသေ စ မဿုဉ္စ ဩဟာရေတွာ ကာသာယရသပီတတာယ ကာသာယာနိ ဗြဟ္မစရိယံ စရန္တာနံ အနုစ္ဆဝိကာနိ ဝတ္ထာနိ အစ္ဆာဒေတွာ ပရိဒဟိတွာ အဂါရသ္မာ နိက္ခမိတွာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇေယျန္တိ။ ဧတ္ထ စ ယသ္မာ အဂါရဿ ဟိတံ ကသိဝါဏိဇ္ဇာဒိကမ္မံ **အဂါရိယ**န္တိ ဝုစ္စတိ၊ တဉ္စ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ နတ္ထိ။ တသ္မာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ အနဂါရိယာတိ ဉာတဗ္ဗာ၊ တံ **အနဂါရိယံ။ ပဗ္ဗဇေယျ**န္တိ ပဋိပဇ္ဇေယျံ။ **အပ္ပံ ဝါ**တိ သဟဿတော ဟေဋ္ဌာ ဘောဂက္ခန္ဓော အပ္ပေါ နာမ ဟောတိ၊ သဟဿတော ပဋ္ဌာယ မဟာ။ အာဗန္ဓနဋ္ဌေန ဉာတိ ဧဝ ပရိဝဋ္ဋော **ဉာတိပရိဝဋ္ဋော**။ သော ဝီသတိယာ ဟေဋ္ဌာ အပ္ပေါ ဟောတိ၊ ဝီသတိယာ ပဋ္ဌာယ မဟာ။

၂၉၂။ **ဘိက္ခူနံ သိက္ခာသာဇီဝသမာပန္နော**တိ ယာ ဘိက္ခူနံ အဓိသီလသင်္ခါတာ သိက္ခာ၊ တဉ္စ၊ ယတ္ထ စေတေ သဟ ဇီဝန္တိ ဧကဇီဝိကာ

၁-ရဇာပထောတိ (သီ၊ သျာ၊ က)
၂-အသံဝုတံ သင်္ကာရဓာနံ (သီ)

sabhāgavuttino honti, taṁ Bhagavatā paññattasikkhāpadasaṅkhātaṁ sājīvañca tattha sikkhanabhāvena samāpannoti bhikkhūnaṁ sikkhāsājīvasamāpanno. **Samāpanno**ti sikkhaṁ paripūrento, sājīvañca avītikkamanto hutvā tadubhayaṁ upagatoti attho. **Pāṇātipātaṁ pahāyā**ti-ādīsu pāṇātipātādikathā heṭṭhā vitthāritā eva. **Pahāyā**ti imaṁ pāṇātipātacetanāsaṅkhātaṁ dussīlyaṁ pajahitvā. **Paṭivirato hotī**ti pahīnakālato paṭṭhāya tato dussīlyato orato viratova hoti. **Nihitadaṇḍo nihitasattho**ti parūpaghātatthāya daṇḍaṁ vā satthaṁ vā ādāya avattanato nikkhittadaṇḍo ceva nikkhittasattho cāti attho. Ettha ca ṭhapetvā daṇḍaṁ sabbampi avasesaṁ upakaraṇaṁ sattānaṁ vihiṁsanabhāvato[1] satthanti veditabbaṁ. Yaṁ pana bhikkhū kattaradaṇḍaṁ vā dantakaṭṭhavāsiṁ vā pipphalakaṁ vā gahetvā vicaranti, na taṁ parūpaghātatthāya. Tasmā nihitadaṇḍo nihitasatthotveva saṅkhaṁ gacchati. **Lajjī**ti pāpajigucchanalakkhaṇāya lajjāya samannāgato. **Dayāpanno**ti dayaṁ mettacittataṁ āpanno. **Sabbapāṇabhūtahitānukampī**ti sabbe pāṇabhūte hitena anukampako, tāya dayāpannatāya sabbesaṁ pāṇabhūtānaṁ hitacittakoti attho. **Viharatī**ti iriyati pāleti.

Dinnameva ādiyatīti **dinnādāyī.** Cittenapi dinnameva paṭikaṅkhatīti **dinnapāṭikaṅkhī.** Thenetīti theno. Na thenena **athenena.** Athenattāyeva **sucibhūtena. Attanā**ti attabhāvena, athenaṁ sucibhūtaṁ attabhāvaṁ katvā viharatīti vuttaṁ hoti.

Abrahmacariyanti aseṭṭhacariyaṁ. Brahmaṁ seṭṭhaṁ ācāraṁ caratīti **brahmacārī. Ārācārī**ti abrahmacariyato dūracārī[2]. **Methunā**ti rāgapariyuṭṭhānavasena sadisattā methunakāti laddhavohārehi paṭisevitabbato methunāti saṅkhaṁ gatā asaddhammā. **Gāmadhammā**ti gāmavāsīnaṁ dhammā.

Saccaṁ vadatīti **saccavādī.** Saccena saccaṁ sandahati ghaṭetīti **saccasandho,** na antarantarā musā vadatīti attho. Yo hi puriso kadāci musā vadati, kadāci saccaṁ, tassa musāvādena antaritattā saccaṁ saccena na

1. Vihesanabhāvato (Sī) 2. Dūrācārī (Sī)

သဘာဂဝုတ္တိနော ဟောန္တိ၊ တံ ဘဂဝတာ ပညတ္တသိက္ခာပဒသင်္ခါတံ သာဇီဝဉ္စ တတ္ထ သိက္ခနဘာဝေန သမာပန္နောတိ ဘိက္ခူနံ သိက္ခာသာဇီဝသမာပန္နော။ **သမာပန္နော**တိ သိက္ခံ ပရိပူရေန္တော၊ သာဇီဝဉ္စ အဝီတိက္ကမန္တော ဟုတွာ တဒုဘယံ ဥပဂတောတိ အတ္ထော။ **ပါဏာတိပါတံ ပဟာယာ**တိအာဒီသု ပါဏာတိပါတာဒိကထာ ဟေဋ္ဌာ ဝိတ္ထာရိတာ ဧဝ။ **ပဟာယာ**တိ ဣမံ ပါဏာတိပါတစေတနာသင်္ခါတံ ဒုဿီလျံ ပဇဟိတွာ။ **ပဋိဝိရတော ဟောတီ**တိ ပဟီနကာလတော ပဋ္ဌာယ တတော ဒုဿီလျတော ဩရတော ဝိရတောဝ ဟောတိ။ **နိဟိတဒဏ္ဍော နိဟိတသတ္ထော**တိ ပရူပဃာတတ္ထာယ ဒဏ္ဍံ ဝါ သတ္ထံ ဝါ အာဒါယ အဝတ္တနတော နိက္ခိတ္တဒဏ္ဍော စေဝ နိက္ခိတ္တသတ္ထော စာတိ အတ္ထော။ ဧတ္ထ စ ဌပေတွာ ဒဏ္ဍံ သဗ္ဗမ္ပိ အဝသေသံ ဥပကရဏံ သတ္တာနံ ဝိဟိံသနဘာဝတော[1] သတ္ထန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယံ ပန ဘိက္ခူ ကတ္တရဒဏ္ဍံ ဝါ ဒန္တကဋ္ဌဝါသိံ ဝါ ပိပ္ဖလကံ ဝါ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တိ၊ န တံ ပရူပဃာတတ္ထာယ။ တသ္မာ နိဟိတဒဏ္ဍော နိဟိတသတ္ထောတွေဝ သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။ **လဇ္ဇီ**တိ ပါပဇိဂုစ္ဆနလက္ခဏာယ လဇ္ဇာယ သမန္နာဂတော။ **ဒယာပန္နော**တိ ဒယံ မေတ္တစိတ္တတံ အာပန္နော။ **သဗ္ဗပါဏဘူတဟိတာနုကမ္ပီ**တိ သဗ္ဗေ ပါဏဘူတေ ဟိတေန အနုကမ္ပကော၊ တာယ ဒယာပန္နတာယ သဗ္ဗေသံ ပါဏဘူတာနံ ဟိတစိတ္တကောတိ အတ္ထော။ **ဝိဟရတီ**တိ ဣရိယတိ ပါလေတိ။

ဒိန္နမေဝ အာဒိယတီတိ **ဒိန္နာဒါယီ**။ စိတ္တေနပိ ဒိန္နမေဝ ပဋိကင်္ခတီတိ **ဒိန္နပါဋိကင်္ခီ**။ ထေနေတီတိ ထေနော။ န ထေနေန **အထေနေန**။ အထေနတ္တာယေဝ **သုစိဘူတေန**။ **အတ္တနာ**တိ အတ္တဘာဝေန၊ အထေနံ သုစိဘူတံ အတ္တဘာဝံ ကတွာ ဝိဟရတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

အဗြဟ္မစရိယန္တိ အသေဋ္ဌစရိယံ။ ဗြဟ္မံ သေဋ္ဌံ အာစာရံ စရတီတိ **ဗြဟ္မစာရီ**။ **အာရာစာရီ**တိ အဗြဟ္မစရိယတော ဒူရစာရီ[2]။ **မေထုနာ**တိ ရာဂပရိယုဋ္ဌာနဝသေန သဒိသတ္တာ မေထုနကာတိ လဒ္ဓဝေါဟာရေဟိ ပဋိသေဝိတဗ္ဗတော မေထုနာတိ သင်္ခံ ဂတာ အသဒ္ဓမ္မာ။ **ဂါမဓမ္မာ**တိ ဂါမဝါသီနံ ဓမ္မာ။

သစ္စံ ဝဒတီတိ **သစ္စဝါဒီ**။ သစ္စေန သစ္စံ သန္ဒဟတိ ဃဋေတီတိ **သစ္စသန္ဓော**၊ န အန္တရန္တရာ မုသာ ဝဒတီတိ အတ္ထော။ ယော ဟိ ပုရိသော ကဒါစိ မုသာ ဝဒတိ၊ ကဒါစိ သစ္စံ၊ တဿ မုသာဝါဒေန အန္တရိတတ္တာ သစ္စံ သစ္စေန န

၁-ဝိဟေသနဘာဝတော (သီ) ၂-ဒူရာစာရီ (သီ)

ghaṭīyati. Tasmā na so saccasandho, ayaṁ pana na tādiso, jīvitahetupi musāvādaṁ avatvā saccena saccaṁ sandahatiyevāti **saccasandho. Theto**ti thiro, thirakathoti[1] attho. Eko hi puggalo haliddirāgo viya, thusarāsimhi nikhātakhāṇu viya, assapiṭṭhe ṭhapitakumbhaṇḍamiva ca na thirakatho hoti. Eko pāsāṇalekhā viya indakhilo viya ca thirakatho hoti, asinā sīse chijjantepi dve kathā na katheti, ayaṁ vuccati theto. **Paccayiko**ti pattiyāyitabbako[2], saddhāyikoti attho. Ekacco hi puggalo na paccayiko hoti, "idaṁ kena vuttaṁ, asukenā"ti vutte "mā tassa vacanaṁ saddahathā"ti vattabbataṁ āpajjati. Eko paccayiko hoti, "idaṁ kena vuttaṁ, asukenā"ti vutte "yadi tena vuttaṁ, idameva pamāṇaṁ, idāni upaparikkhitabbaṁ[3] natthi, evameva idan"ti vattabbataṁ āpajjati, ayaṁ vuccati paccayiko. **Avisaṁvādako lokassā**ti tāya saccavāditāya lokaṁ na visaṁvādetīti attho.

Imesaṁ bhedāyāti yesaṁ ito sutvāti vuttānaṁ santike sutaṁ, tesaṁ bhedāya. **Bhinnānaṁ vā sandhātā**ti dvinnampi mittānaṁ vā samānupajjhāyakādīnaṁ vā kenacideva kāraṇena bhinnānaṁ ekamekaṁ upasaṅkamitvā "tumhākaṁ īdise kule jātānaṁ evaṁ bahussutānaṁ[4] idaṁ na yuttan"ti-ādīnaṁ vatvā sandhānaṁ kattā. **Anuppadātā**ti sandhānānuppadātā, dve jane samagge disvā "tumhākaṁ evarūpe kule jātānaṁ evarūpehi guṇehi samannāgatānaṁ anucchavikametan"ti-ādīni vatvā daḷhīkammaṁ kattāti attho. Samaggo ārāmo assāti **samaggārāmo.** Yattha samaggā natthi, tattha vasitumpi na icchatīti attho. "Samaggarāmo"tipi pāḷi, ayamevettha attho. **Samaggarato**ti samaggesu rato, te pahāya aññatra gantumpi na icchatīti attho. Samagge disvāpi sutvāpi nandatīti **samagganandī. Samaggakaraṇiṁ vācaṁ bhāsitā**ti yā vācā satte samaggeyeva karoti, taṁ sāmaggiguṇaparidīpakameva vācaṁ bhāsati, na itaranti.

Nelāti elaṁ vuccati doso, nāssā elanti nelā, niddosāti attho. "Nelaṅgo setapacchādo"ti[5] ettha vuttanelaṁ viya[6].

1. Ṭhitakathoti (Sī, Syā, Ka) 2. Patthiyāyitabbako (Ka), paccayāyitabbako (Syā)
3. Parikkhitabbaṁ (Sī), paṭivekkhitabbaṁ (Ka)
4. Bahussutānaṁ vā (Sī) 5. Khu 1. 373 piṭṭhe. 6. Vuttasīlaṁ viya (Sī)

ဃဋီယတိ။ တသ္မာ န သော သစ္စသန္ဓော၊ အယံ ပန န တာဒိသော၊ ဇီဝိတဟေတုပိ မုသာဝါဒံ အဝတွာ သစ္စေန သစ္စံ သန္ဒဟတိယေဝါတိ **သစ္စသန္ဓော။** **ထေတော**တိ ထိရော၊ ထိရကထောတိ[၁] အတ္ထော။ ဧကော ဟိ ပုဂ္ဂလော ဟလိဒ္ဒိရာဂေါ ဝိယ, ထုသရာသိမှိ နိခါတခါဏု ဝိယ, အဿပိဋ္ဌေ ဌပိတကုမ္ဘဏ္ဍမိဝ စ န ထိရကထော ဟောတိ။ ဧကော ပါသာဏလေခါ ဝိယ ဣန္ဒခိလော ဝိယ စ ထိရကထော ဟောတိ၊ အသိနာ သီသေ ဆိဇ္ဇန္တေပိ ဒွေ ကထာ န ကထေတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ထေတော။ **ပစ္စယိကော**တိ ပတ္တိယာယိတဗ္ဗကော[၂]၊ သဒ္ဓါယိကောတိ အတ္ထော။ ဧကစ္စော ဟိ ပုဂ္ဂလော န ပစ္စယိကော ဟောတိ၊ "ဣဒံ ကေန ဝုတ္တံ၊ အသုကေနာ"တိ ဝုတ္တေ "မာ တဿ ဝစနံ သဒ္ဒဟထာ"တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇတိ။ ဧကော ပစ္စယိကော ဟောတိ၊ "ဣဒံ ကေန ဝုတ္တံ၊ အသုကေနာ"တိ ဝုတ္တေ "ယဒိ တေန ဝုတ္တံ၊ ဣဒမေဝ ပမာဏံ၊ ဣဒါနိ ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗံ[၃] နတ္ထိ၊ ဧဝမေဝ ဣဒ"န္တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပစ္စယိကော။ **အဝိသံဝါဒကော လောကဿာ**တိ တာယ သစ္စဝါဒိတာယ လောကံ န ဝိသံဝါဒေတီတိ အတ္ထော။

ဣမေသံ ဘေဒါယာတိ ယေသံ ဣတော သုတွာတိ ဝုတ္တာနံ သန္တိကေ သုတံ၊ တေသံ ဘေဒါယ။ **ဘိန္နာနံ ဝါ သန္ဓာတာ**တိ ဒွိန္နမ္ပိ မိတ္တာနံ ဝါ သမာနုပဇ္ဈာယကာဒီနံ ဝါ ကေနစိဒေဝ ကာရဏေန ဘိန္နာနံ ဧကမေကံ ဥပသင်္ကမိတွာ "တုမှာကံ ဤဒိသေ ကုလေ ဇာတာနံ ဧဝံ ဗဟုဿုတာနံ[၄] ဣဒံ န ယုတ္တ"န္တိအာဒီနိ ဝတွာ သန္ဓာနံ ကတ္တာ။ **အနုပ္ပဒါတာ**တိ သန္ဓာနာနုပ္ပဒါတာ၊ ဒွေ ဇနေ သမဂ္ဂေ ဒိသွာ "တုမှာကံ ဧဝရူပေ ကုလေ ဇာတာနံ ဧဝရူပေဟိ ဂုဏေဟိ သမန္နာဂတာနံ အနုစ္ဆဝိကမေတ"န္တိအာဒီနိ ဝတွာ ဒဠှီကမ္မံ ကတ္တာတိ အတ္ထော။ သမဂ္ဂေါ အာရာမော အဿာတိ **သမဂ္ဂါရာမော။** ယတ္ထ သမဂ္ဂါ နတ္ထိ၊ တတ္ထ ဝသိတုမ္ပိ န ဣစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ "သမဂ္ဂရာမော"တိပိ ပါဠိ၊ အယမေဝေတ္ထ အတ္ထော။ **သမဂ္ဂရတော**တိ သမဂ္ဂေသု ရတော၊ တေ ပဟာယ အညတြ ဂန္တုမ္ပိ န ဣစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ သမဂ္ဂေ ဒိသွာပိ သုတွာပိ နန္ဒတီတိ **သမဂ္ဂနန္ဒီ။ သမဂ္ဂကရဏိံ ဝါစံ ဘာသိတာ**တိ ယာ ဝါစာ သတ္တေ သမဂ္ဂေယေဝ ကရောတိ၊ တံ သာမဂ္ဂိဂုဏပရိဒီပကမေဝ ဝါစံ ဘာသတိ၊ န ဣတရန္တိ။

နေလာတိ ဧလံ ဝုစ္စတိ ဒေါသော၊ နာဿာ ဧလန္တိ နေလာ၊ နိဒ္ဒေါသာတိ အတ္ထော။ "နေလင်္ဂေါ သေတပစ္ဆာဒေါ"တိ[၅] ဧတ္ထ ဝုတ္တနေလံ ဝိယ[၆]။

၁-ဌိတကထောတိ (သီ၊ သျာ၊ က) ၂-ပတ္တိယာယိတဗ္ဗကော (က)၊ ပစ္စယာယိတဗ္ဗကော (သျာ)
၃-ပရိက္ခိတဗ္ဗံ (သီ)၊ ပဋိဝေက္ခိတဗ္ဗံ (က) ၄-ဗဟုဿုတာနံ ဝါ (သီ) ၅-ခု ၁-၃၇၃-ပိဋ္ဌေ။
၆-ဝုတ္တသီလံ ဝိယ (သီ)

Kaṇṇasukhāti byañjanamadhuratāya kaṇṇānaṁ sukhā, sūcivijjhanaṁ viya kaṇṇasūlaṁ na janeti. Atthamadhuratāya sakalasarīre kopaṁ ajanetvā pemaṁ janetīti **pemanīyā.** Hadayaṁ gacchati, apaṭihaññamānā sukhena cittaṁ pavisatīti **hadayaṅgamā.** Guṇaparipuṇṇatāya pure bhavāti **porī,** pure saṁvaddhanārī viya sukumārātipi porī, purassa esātipi porī, nagaravāsīnaṁ kathāti attho. Nagaravāsino hi yuttakathā honti, pitimattaṁ pitāti, mātimattaṁ mātāti, bhātimattaṁ bhātāti vadanti. Evarūpī kathā bahuno janassa kantā hotīti **bahujanakantā.** Kantabhāveneva bahuno janassa manāpā cittavuddhikarāti **bahujanamanāpā.**

Kālena vadatīti **kālavādī,** vattabbayuttakālaṁ sallakkhetvā vadatīti attho. Bhūtaṁ tacchaṁ sabhāvameva vadatīti **bhūtavādī.** Diṭṭhadhammikasamparāyikatthasannissitameva katvā vadatīti **atthavādī.** Navalokuttaradhammasannissitaṁ katvā vadatīti **dhammavādī.** Saṁvaravinayapahānavinayasannissitaṁ katvā vadatīti **vinayavādī.** Nidhānaṁ vuccati ṭhapanokāso, nidhānamassā atthīti **nidhānavatī,** hadaye nidhātabba[1] yuttavācaṁ bhāsitāti attho. **Kālenā**ti evarūpiṁ bhāsamānopi ca "ahaṁ nidhānavatiṁ vācaṁ bhāsissāmī"ti na akālena bhāsati, yuttakālaṁ pana avekkhitvā bhāsatīti attho. **Sāpadesan**ti sa-upamaṁ, sakāraṇanti attho. **Pariyantavatin**ti paricchedaṁ dassetvā yathāssā paricchedo paññāyati, evaṁ bhāsatīti attho. **Atthasaṁhitan**ti anekehipi nayehi vibhajantena pariyādātuṁ asakkuṇeyyatāya atthasampannaṁ, yaṁ vā so atthavādī atthaṁ vadati, tena atthena saṁhitattā attasaṁhitaṁ vācaṁ bhāsati, na aññaṁ nikkhipitvā aññaṁ bhāsatīti vuttaṁ hoti.

293. **Bījagāmabhūtagāmasamārambhā**ti mūlabījaṁ khandhabījaṁ phaḷubījaṁ aggabījaṁ bījabījanti pañcavidhassa bījagāmassa ceva yassa kassaci nīlatiṇarukkhādikassa bhūtagāmassa ca samārambhā, chedanabhedanapacanādibhāvena[2] vikopanā paṭiviratoti attho. **Ekabhattiko**ti pātarāsabhattaṁ sāyamāsabhattanti dve bhattāni. Tesu pātarāsabhattaṁ antomajjhanhikena paricchinnaṁ, itaraṁ majjhanhikato uddhaṁ anto-aruṇena. Tasmā antomajjhanhike dasakkhattuṁ

1. Nidhetabba (Sī, Syā, Ka)
2. Chedanapacanādibhāvena (Sī, Syā)

ကဏ္ဏသုခါတိ ဗျဉ္ဇနမဓုရတာယ ကဏ္ဏာနံ သုခါ၊ သူစိဝိဇ္ဈနံ ဝိယ ကဏ္ဏသူလံ န ဇနေတိ။ အတ္ထမဓုရတာယ သကလသရီရေ ကောပံ အဇနေတွာ ပေမံ ဇနေတီတိ **ပေမနီယာ**။ ဟဒယံ ဂစ္ဆတိ, အပဋိဟညမာနာ သုခေန စိတ္တံ ပဝိသတီတိ **ဟဒယင်္ဂမာ**။ ဂုဏပရိပုဏ္ဏတာယ ပုရေ ဘဝါတိ **ပေါရီ**၊ ပုရေ သံဝဍ္ဎနာရီ ဝိယ သုကုမာရာတိပိ ပေါရီ၊ ပုရဿ ဧသာတိပိ ပေါရီ၊ နဂရဝါသီနံ ကထာတိ အတ္ထော။ နဂရဝါသိနော ဟိ ယုတ္တကထာ ဟောန္တိ၊ ပိတိမတ္တံ ပိတာတိ,မာတိမတ္တံ မာတာတိ,ဘာတိမတ္တံ ဘာတာတိ ဝဒန္တိ။ ဧဝရူပီ ကထာ ဗဟုနော ဇနဿ ကန္တာ ဟောတီတိ **ဗဟုဇနကန္တာ**။ ကန္တဘာဝေနေဝ ဗဟုနော ဇနဿ မနာပါ စိတ္တဝုဍ္ဎိကရာတိ **ဗဟုဇနမနာပါ**။

ကာလေန ဝဒတီတိ **ကာလဝါဒီ**၊ ဝတ္တဗ္ဗယုတ္တကာလံ သလ္လက္ခေတွာ ဝဒတီတိ အတ္ထော။ ဘူတံ တစ္ဆံ သဘာဝမေဝ ဝဒတီတိ **ဘူတဝါဒီ**။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကတ္ထသန္နိဿိတမေဝ ကတွာ ဝဒတီတိ **အတ္ထဝါဒီ**။ နဝလောကုတ္တရဓမ္မသန္နိဿိတံ ကတွာ ဝဒတီတိ **ဓမ္မဝါဒီ**။ သံဝရဝိနယပဟာနဝိနယသန္နိဿိတံ ကတွာ ဝဒတီတိ **ဝိနယဝါဒီ**။ နိဓာနံ ဝုစ္စတိ ဌပနောကာသော၊ နိဓာနမဿာ အတ္ထီတိ **နိဓာနဝတီ**၊ ဟဒယေ နိဓာတဗ္ဗ[၁] ယုတ္တဝါစံ ဘာသိတာတိ အတ္ထော။ **ကာလေနာ**တိ ဧဝရူပိံ ဘာသမာနောပိ စ "အဟံ နိဓာနဝတိံ ဝါစံ ဘာသိဿာမီ"တိ န အကာလေန ဘာသတိ၊ ယုတ္တကာလံ ပန အဝေက္ခိတွာ ဘာသတီတိ အတ္ထော။ **သာပဒေသ**န္တိ သဥပမံ၊ သကာရဏန္တိ အတ္ထော။ **ပရိယန္တဝတိ**န္တိ ပရိစ္ဆေဒံ ဒဿေတွာ ယထာဿာ ပရိစ္ဆေဒေါ ပညာယတိ၊ ဧဝံ ဘာသတီတိ အတ္ထော။ **အတ္ထသံဟိတ**န္တိ အနေကေဟိပိ နယေဟိ ဝိဘဇန္တေန ပရိယာဒါတုံ အသက္ကုဏေယျတာယ အတ္ထသမ္ပန္နံ၊ ယံ ဝါ သော အတ္ထဝါဒီ အတ္ထံ ဝဒတိ၊ တေန အတ္ထေန သံဟိတတ္တာ အတ္ထသံဟိတံ ဝါစံ ဘာသတိ၊ န အညံ နိက္ခိပိတွာ အညံ ဘာသတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၂၉၃။ **ဗီဇဂါမဘူတဂါမသမာရမ္ဘာ**တိ မူလဗီဇံ ခန္ဓဗီဇံ ဖဠုဗီဇံ အဂ္ဂဗီဇံ ဗီဇဗီဇန္တိ ပဉ္စဝိဓဿ ဗီဇဂါမဿ စေဝ ယဿ ကဿစိ နီလတိဏရုက္ခာဒိကဿ ဘူတဂါမဿ စ သမာရမ္ဘာ၊ ဆေဒနဘေဒနပစနာဒိဘာဝေန[၂] ဝိကောပနာ ပဋိဝိရတောတိ အတ္ထော။ **ဧကဘတ္တိကော**တိ ပါတရာသဘတ္တံ သာယမာသဘတ္တန္တိ ဒွေ ဘတ္တာနိ။ တေသု ပါတရာသဘတ္တံ အန္တောမဇ္ဈန္ဟိကေန ပရိစ္ဆိန္နံ၊ ဣတရံ မဇ္ဈန္ဟိကတော ဥဒ္ဓံ အန္တောအရုဏေန။ တသ္မာ အန္တောမဇ္ဈန္ဟိကေ ဒသက္ခတ္တုံ

၁-နိဓေတဗ္ဗ (သီ၊ သျာ၊ က)
၂-ဆေဒနပစနာဒိဘာဝေန (သီ၊ သျာ)

bhuñjamānopi ekabhattikova hoti, taṁ sandhāya vuttaṁ "ekabhattiko"ti. Rattiyā bhojanaṁ[1] ratti, tato uparatoti **rattūparato.** Atikkante majjhanhike yāva sūriyatthaṅgamanā bhojanaṁ **vikālabhojanaṁ** nāma. Tato viratattā **virato vikālabhojanā.** Sāsanassa ananulomattā visūkaṁ paṭāṇībhūtaṁ dassananti **visūkadassanaṁ.** Attanā naccananaccāpanādivasena naccā ca gītā ca vāditā ca antamaso mayūranaccanādivasenāpi pavattānaṁ naccādīnaṁ visūkabhūtā dassanā cāti **naccagītavāditavisūkadassanā.** Naccādīni hi attanā payojetuṁ vā parehi payojāpetuṁ vā payuttāni passituṁ vā neva bhikkhūnaṁ na bhikkhunīnaṁ vaṭṭanti. **Mālā**dīsu **mālā**ti yaṁkiñci pupphaṁ. **Gandha**nti yaṁkiñci gandhajātaṁ. **Vilepana**nti chavirāgakaraṇaṁ. Tattha piḷandhanto **dhāreti** nāma. Ūnaṭṭhānaṁ pūrento **maṇḍeti** nāma. Gandhavasena chavirāgavasena ca sādiyanto **vibhūseti** nāma. Ṭhānaṁ vuccati kāraṇaṁ. Tasmā yāya dussīlyacetanāya tāni mālādhāraṇādīni mahājano karoti, tato paṭiviratoti attho.

Uccāsayanaṁ vuccati pamāṇātikkantaṁ. **Mahāsayanaṁ** akappiyattharaṇaṁ. Tato paṭiviratoti attho. **Jātarūpa**nti suvaṇṇaṁ. **Rajata**nti kahāpaṇo lohamāsako jatumāsako dārumāsakoti ye vohāraṁ gacchanti, tassa ubhayassapi paṭiggahaṇā paṭivirato, neva naṁ uggaṇhāti, na uggaṇhāpeti, na upanikkhittaṁ sādiyatīti attho. **Āmakadhaññapaṭiggahaṇā**ti sāli vīhi yava godhūma kaṅgu varaka kudrūsakasaṅkhātassa sattavidhassāpi āmakadhaññassa paṭiggahaṇā. Na kevalañca etesaṁ paṭiggahaṇameva, āmasanampi bhikkhūnaṁ na vaṭṭatiyeva. **Āmakamaṁsapaṭiggahaṇā**ti ettha aññatra odissa anuññātā āmakamaṁsamacchānaṁ paṭiggahaṇameva bhikkhūnaṁ na vaṭṭati, no āmasanaṁ.

Itthikumārikapaṭiggahaṇāti ettha **itthī**ti purisantaragatā, itarā **kumārikā** nāma. Tāsaṁ paṭiggahaṇampi āmasanampi akappiyameva. **Dāsidāsapaṭiggahaṇā**ti ettha dāsidāsavaseneva tesaṁ paṭiggahaṇaṁ na vaṭṭati, "kappiyakārakaṁ dammi, ārāmikaṁ dammī"ti evaṁ vutte pana vaṭṭati. **Ajeḷakā**dīsu

1. Rattibhojanaṁ (Sī), rattiṁ bhojanaṁ (Syā, Ka)

ဘုဉ္ဇမာနောပိ ဧကဘတ္တိကောဝ ဟောတိ၊ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ဧကဘတ္တိကော”တိ။ ရတ္တိယာ ဘောဇနံ[၁] ရတ္တိ၊ တတော ဥပရတောတိ **ရတ္တူပရတော**။ အတိက္ကန္တေ မဇ္ဈန္ဟိကေ ယာဝ သူရိယတ္ထင်္ဂမနာ ဘောဇနံ **ဝိကာလဘောဇနံ** နာမ။ တတော ဝိရတတ္တာ **ဝိရတော ဝိကာလဘောဇနာ**။ သာသနဿ အနနုလောမတ္တာ ဝိသူကံ ပဋာဏီဘူတံ ဒဿနန္တိ **ဝိသူကဒဿနံ**။ အတ္တနာ နစ္စနနစ္စာပနာဒိဝသေန နစ္စာ စ ဂီတာ စ ဝါဒိတာ စ အန္တမသော မယူရနစ္စနာဒိဝသေနာပိ ပဝတ္တာနံ နစ္စာဒီနံ ဝိသူကဘူတာ ဒဿနာ စာတိ **နစ္စဂီတဝါဒိတဝိသူကဒဿနာ**။ နစ္စာဒီနိ ဟိ အတ္တနာ ပယောဇေတုံ ဝါ ပရေဟိ ပယောဇာပေတုံ ဝါ ပယုတ္တာနိ ပဿိတုံ ဝါ နေဝ ဘိက္ခူနံ န ဘိက္ခုနီနံ ဝဋ္ဋန္တိ။ **မာလာ**ဒီသု **မာလာ**တိ ယံကိဉ္စိ ပုပ္ဖံ။ **ဂန္ဓ**န္တိ ယံကိဉ္စိ ဂန္ဓဇာတံ။ **ဝိလေပန**န္တိ ဆဝိရာဂကရဏံ။ တတ္ထ ပိဠန္ဓန္တော **ဓာရေတိ** နာမ။ ဦနဋ္ဌာနံ ပူရေန္တော **မဏ္ဍေတိ** နာမ။ ဂန္ဓဝသေန ဆဝိရာဂဝသေန စ သာဒိယန္တော **ဝိဘူသေတိ** နာမ။ ဌာနံ ဝုစ္စတိ ကာရဏံ။ တသ္မာ ယာယ ဒုဿီလျစေတနာယ တာနိ မာလာဓာရဏာဒီနိ မဟာဇနော ကရောတိ၊ တတော ပဋိဝိရတောတိ အတ္ထော။

ဥစ္စာသယနံ ဝုစ္စတိ ပမာဏာတိက္ကန္တံ။ **မဟာသယနံ** အကပ္ပိယတ္ထရဏံ။ တတော ပဋိဝိရတောတိ အတ္ထော။ **ဇာတရူပ**န္တိ သုဝဏ္ဏံ။ **ရဇတ**န္တိ ကဟာပဏော လောဟမာသကော ဇတုမာသကော ဒါရုမာသကောတိ ယေ ဝေါဟာရံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တဿ ဥဘယဿပိ ပဋိဂ္ဂဟဏာ ပဋိဝိရတော၊ နေဝ နံ ဥဂ္ဂဏှာတိ၊ န ဥဂ္ဂဏှာပေတိ၊ န ဥပနိက္ခိတ္တံ သာဒိယတီတိ အတ္ထော။ **အာမကဓညပဋိဂ္ဂဟဏာ**တိ သာလိ ဝီဟိ ယဝ ဂေါဓူမ ကင်္ဂု ဝရက ကုဒြူသကသင်္ခါတဿ သတ္တဝိဓဿာပိ အာမကဓညဿ ပဋိဂ္ဂဟဏာ။ န ကေဝလဉ္စ ဧတေသံ ပဋိဂ္ဂဟဏမေဝ၊ အာမသနမ္ပိ ဘိက္ခူနံ န ဝဋ္ဋတိယေဝ။ **အာမကမံသပဋိဂ္ဂဟဏာ**တိ ဧတ္ထ အညတြ ဩဒိဿ အနုညာတာ အာမကမံသမစ္ဆာနံ ပဋိဂ္ဂဟဏမေဝ ဘိက္ခူနံ န ဝဋ္ဋတိ၊ နော အာမသနံ။

ဣတ္ထိကုမာရိကပဋိဂ္ဂဟဏာတိ ဧတ္ထ **ဣတ္ထီ**တိ ပုရိသန္တရဂတာ၊ ဣတရာ **ကုမာရိကာ** နာမ။ တာသံ ပဋိဂ္ဂဟဏမ္ပိ အာမသနမ္ပိ အကပ္ပိယမေဝ။ **ဒါသိဒါသပဋိဂ္ဂဟဏာ**တိ ဧတ္ထ ဒါသိဒါသဝသေနေဝ တေသံ ပဋိဂ္ဂဟဏံ န ဝဋ္ဋတိ၊ “ကပ္ပိယကာရကံ ဒမ္မိ၊ အာရာမိကံ ဒမ္မီ”တိ ဧဝံ ဝုတ္တေ ပန ဝဋ္ဋတိ။ **အဇေဠကာ**ဒီသု

၁-ရတ္တိဘောဇနံ (သီ)၊ ရတ္တိံ ဘောဇနံ (သျာ၊ က)

khettavatthupariyosānesu kappiyākappiyanayo vinayavasena upaparikkhitabbo. Tattha **khettaṁ** nāma yasmiṁ pubbaṇṇaṁ ruhati. **Vatthu** nāma yasmiṁ aparaṇṇaṁ ruhati. Yattha vā ubhayampi ruhati, taṁ **khettaṁ.** Tadatthāya akatabhūmibhāgo **vatthu.** Khettavatthusīsena cettha vāpitaḷākādīnipi saṅgahitāneva. **Dūteyyaṁ** vuccati dūtakammaṁ, gihīnaṁ paṇṇaṁ vā sāsanaṁ vā gahetvā tattha tattha gamanaṁ. **Pahiṇagamanaṁ** vuccati gharā gharaṁ pesitassa khuddakagamanaṁ. **Anuyogo** nāma tadubhayakaraṇaṁ, tasmā dūteyyapahiṇagamanānaṁ anuyogāti evamettha attho veditabbo.

Kayavikkayāti kayā ca vikkayā ca. **Tulākūṭā**dīsu **kūṭan**ti vañcanaṁ. Tattha tulākūṭaṁ tāva rūpakūṭaṁ aṅgakūṭaṁ gahaṇakūṭaṁ paṭicchannakūṭanti catubbidhaṁ hoti. Tattha **rūpakūṭaṁ** nāma dve tulā sarūpā[1] katvā gaṇhanto mahatiyā gaṇhāti, dadanto khuddikāya deti. **Aṅgakūṭaṁ** nāma gaṇhanto pacchābhāge hatthena tulaṁ akkamati, dadanto pubbabhāge. **Gahaṇakūṭaṁ** nāma gaṇhanto mūle rajjuṁ gaṇhāti, dadanto agge. **Paṭicchannakūṭaṁ** nāma tulaṁ susiraṁ katvā anto ayacuṇṇaṁ pakkhipitvā gaṇhanto taṁ pacchābhāge karoti, dadanto aggabhāge. **Kaṁso** vuccati suvaṇṇapāti, tāya vañcanaṁ **kaṁsakūṭaṁ.** Kathaṁ? Ekaṁ suvaṇṇapātiṁ katvā aññā dve tisso lohapātiyo suvaṇṇavaṇṇā karoti, tato janapadaṁ gantvā kiñcideva addhakulaṁ pavisitvā "suvaṇṇabhājanāni kiṇathā"ti vatvā agghe pucchite samagghataraṁ dātukāmā honti. Tato tehi "kathaṁ imesaṁ suvaṇṇabhāvo jānitabbo"ti vutte "vīmaṁsitvā gaṇhathā"ti suvaṇṇapātiṁ pāsāṇe ghaṁsitvā sabbā pātiyo datvā gacchati.

Mānakūṭaṁ nāma hadayabhedasikhābhedarajjubhedavasena tividhaṁ hoti. Tattha **hadayabhedo** sappitelādiminanakāle labbhati. Tāni hi gaṇhanto heṭṭhā chiddena mānena "saṇikaṁ āsiñcā"ti vatvā antobhājane bahuṁ paggharāpetvā gaṇhāti, dadanto chiddaṁ pidhāya sīghaṁ pūretvā deti. **Sikhābhedo** tilataṇḍulādiminanakāle labbhati. Tāni hi gaṇhanto saṇikaṁ sikhaṁ ussāpevā gaṇhāti, dadanto vegena pūretvā sikhaṁ chindanto deti. **Rajjubhedo** khettavatthuminanakāle labbhati. Lañjaṁ[2] alabhantā hi khettaṁ amahantampi mahantaṁ katvā minanti.

---

1. Samarūpā (Syā) 2. Lañcaṁ (Syā)

ခေတ္တဝတ္ထုပရိယောသာနေသု ကပ္ပိယာကပ္ပိယနယော ဝိနယဝသေန ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗော။ တတ္ထ **ခေတ္တံ** နာမ ယသ္မိံ ပုဗ္ဗဏ္ဏံ ရုဟတိ။ **ဝတ္ထု** နာမ ယသ္မိံ အပရဏ္ဏံ ရုဟတိ။ ယတ္ထ ဝါ ဥဘယမ္ပိ ရုဟတိ၊ တံ **ခေတ္တံ။** တဒတ္ထာယ အကတဘူမိဘာဂေါ **ဝတ္ထု။** ခေတ္တဝတ္ထုသီသေန စေတ္ထ ဝါပိတဠာကာဒီနိပိ သင်္ဂဟိတာနေဝ။ **ဒူတေယျံ** ဝုစ္စတိ ဒူတကမ္မံ၊ ဂိဟီနံ ပဏ္ဏံ ဝါ သာသနံ ဝါ ဂဟေတွာ တတ္ထ တတ္ထ ဂမနံ။ **ပဟိဏဂမနံ** ဝုစ္စတိ ဃရာ ဃရံ ပေသိတဿ ခုဒ္ဒကဂမနံ။ **အနုယောဂေါ** နာမ တဒုဘယကရဏံ၊ တသ္မာ ဒူတေယျပဟိဏဂမနာနံ အနုယောဂါတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ကယဝိက္ကယာတိ ကယာ စ ဝိက္ကယာ စ။ **တုလာကူဋာ**ဒီသု **ကူဋန္တိ** ဝဉ္စနံ။ တတ္ထ တုလာကူဋံ တာဝ ရူပကူဋံ အင်္ဂကူဋံ ဂဟဏကူဋံ ပဋိစ္ဆန္နကူဋန္တိ စတုဗ္ဗိဓံ ဟောတိ။ တတ္ထ **ရူပကူဋံ** နာမ ဒွေ တုလာ သရူပါ[1] ကတွာ ဂဏှန္တော မဟတိယာ ဂဏှာတိ၊ ဒဒန္တော ခုဒ္ဒိကာယ ဒေတိ။ **အင်္ဂကူဋံ** နာမ ဂဏှန္တော ပစ္ဆာဘာဂေ ဟတ္ထေန တုလံ အက္ကမတိ၊ ဒဒန္တော ပုဗ္ဗဘာဂေ။ **ဂဟဏကူဋံ** နာမ ဂဏှန္တော မူလေ ရဇ္ဇုံ ဂဏှာတိ၊ ဒဒန္တော အဂ္ဂေ။ **ပဋိစ္ဆန္နကူဋံ** နာမ တုလံ သုသိရံ ကတွာ အန္တော အယစုဏ္ဏံ ပက္ခိပိတွာ ဂဏှန္တော တံ ပစ္ဆာဘာဂေ ကရောတိ၊ ဒဒန္တော အဂ္ဂဘာဂေ။ **ကံသော** ဝုစ္စတိ သုဝဏ္ဏပါတိ၊ တာယ ဝဉ္စနံ **ကံသကူဋံ။** ကထံ? ဧကံ သုဝဏ္ဏပါတိံ ကတွာ အညာ ဒွေ တိဿော လောဟပါတိယော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ကရောတိ၊ တတော ဇနပဒံ ဂန္တွာ ကိဉ္စိဒေဝ အဍ္ဎကုလံ ပဝိသိတွာ "သုဝဏ္ဏဘာဇနာနိ ကိဏထာ"တိ ဝတွာ အဂ္ဃေ ပုစ္ဆိတေ သမဂ္ဃတရံ ဒါတုကာမာ ဟောန္တိ။ တတော တေဟိ "ကထံ ဣမေသံ သုဝဏ္ဏဘာဝေါ ဇာနိတဗ္ဗော"တိ ဝုတ္တေ "ဝီမံသိတွာ ဂဏှထာ"တိ သုဝဏ္ဏပါတိံ ပါသာဏေ ဃံသိတွာ သဗ္ဗာ ပါတိယော ဒတွာ ဂစ္ဆတိ။

မာနကူဋံ နာမ ဟဒယဘေဒသိခါဘေဒရဇ္ဇုဘေဒဝသေန တိဝိဓံ ဟောတိ။ တတ္ထ **ဟဒယဘေဒေါ** သပ္ပိတေလာဒိမိနနကာလေ လဗ္ဘတိ။ တာနိ ဟိ ဂဏှန္တော ဟေဋ္ဌာ ဆိဒ္ဒေန မာနေန "သဏိကံ အာသိဉ္စာ"တိ ဝတွာ အန္တောဘာဇနေ ဗဟုံ ပဂ္ဃရာပေတွာ ဂဏှာတိ၊ ဒဒန္တော ဆိဒ္ဒံ ပိဓာယ သီဃံ ပူရေတွာ ဒေတိ။ **သိခါဘေဒေါ** တိလတဏ္ဍုလာဒိမိနနကာလေ လဗ္ဘတိ။ တာနိ ဟိ ဂဏှန္တော သဏိကံ သိခံ ဥဿာပေတွာ ဂဏှာတိ၊ ဒဒန္တော ဝေဂေန ပူရေတွာ သိခံ ဆိန္ဒန္တော ဒေတိ။ **ရဇ္ဇုဘေဒေါ** ခေတ္တဝတ္ထုမိနနကာလေ လဗ္ဘတိ။ လဉ္ဇံ[2] အလဘန္တာ ဟိ ခေတ္တံ အမဟန္တမ္ပိ မဟန္တံ ကတွာ မိနန္တိ။

၁-သမရူပါ (သျာ) ၂-လဉ္စံ (သျာ)

Ukkoṭanādīsu **ukkoṭanan**ti sāmike assāmike kātuṁ lañjaggahaṇaṁ. **Vañcanan**ti tehi tehi upāyehi paresaṁ vañcanaṁ. Tatridamekaṁ vatthu—eko kira luddako migañca migapotakañca gahetvā āgacchati. Tameko dhutto “kiṁ bho migo agghati, kiṁ migapotako”ti āha. “Migo dve kahāpaṇe migapotako ekan”ti ca vutte kahāpaṇaṁ datvā migapotakaṁ gahetvā thokaṁ gantvā nivatto “na me bho migapotakena attho, migaṁ me dehī”ti āha. Tena hi “dve kahāpaṇe dehī”ti. So āha “nanu te bho mayā paṭhamaṁ eko kahāpaṇo dinno”ti. Āma dinnoti. “Imampi migapotakaṁ gaṇha, evaṁ so ca kahāpaṇo ayaṁ ca kahāpaṇagghanako migapotakoti dve kahāpaṇā bhavissantī”ti. So kāraṇaṁ vadatīti sallakkhetvā migapotakaṁ gahetvā migaṁ adāsīti.

Nikatīti yogavasena vā māyāvasena vā apāmaṅgaṁ pāmaṅganti, amaṇiṁ maṇinti, asuvaṇṇaṁ suvaṇṇanti katvā paṭirūpakena vañcanaṁ. **Sāciyogo**ti kuṭilayogo, etesaṁyeva ukkoṭanādīnametaṁ nāmaṁ, tasmā ukkoṭanasāciyogo vañcanasāciyogo nikatisāciyogoti evamettha attho daṭṭhabbo. Keci aññaṁ dassetvā aññassa parivattanaṁ sāciyogoti vadanti. Taṁ pana vañcaneneva saṅgahitaṁ. **Chedanā**dīsu **chedanan**ti hatthacchedanādi. **Vadho**ti māraṇaṁ. **Bandho**ti rajjubandhanādīhi bandhanaṁ. **Viparāmoso**ti himaviparāmoso gumbaviparāmosoti duvidho. Yaṁ himapātasamaye himena paṭicchannā hutvā maggappaṭipannaṁ janaṁ musanti, ayaṁ **himaviparāmoso.** Yaṁ gumbādīhi paṭicchannā musanti, ayaṁ **gumbaviparāmoso. Ālopo** vuccati gāmanigamādīnaṁ vilopakaraṇaṁ. **Sahasākāro**ti sāhasikakiriyā, gehaṁ pavisitvā manussānaṁ ure satthaṁ ṭhapetvā icchitabhaṇḍaggahaṇaṁ. Evametasmā chedana -pa- sahasākārā paṭivirato hoti.

294. **So santuṭṭho hotī**ti svāyaṁ bhikkhu heṭṭhā vuttena catūsu paccayesu dvādasavidhena itarītarapaccayasantosena samannāgato hoti. Iminā pana dvādasavidhena itarītarapaccayasantosena samannāgatassa bhikkhuno aṭṭha parikkhārā vaṭṭanti tīṇi cīvarāni patto dantakaṭṭhacchedanavāsi ekā sūci kāyabandhanaṁ parissāvananti. Vuttampi cetaṁ—

ဥက္ကောဋနာဒီသု **ဥက္ကောဋနန္တိ** သာမိကေ အဿာမိကေ ကာတုံ လဉ္ဇဂ္ဂဟဏံ။ **ဝဉ္စနန္တိ** တေဟိ တေဟိ ဥပါယေဟိ ပရေသံ ဝဉ္စနံ။ တတြိဒမေကံ ဝတ္ထု—ဧကော ကိရ လုဒ္ဒကော မိဂဉ္စ မိဂပေါတကဉ္စ ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆတိ။ တမေကော ဓုတ္တော “ကိံ ဘော မိဂေါ အဂ္ဃတိ၊ ကိံ မိဂပေါတကော”တိ အာဟ။ “မိဂေါ ဒွေ ကဟာပဏေ မိဂပေါတကော ဧက”န္တိ စ ဝုတ္တေ ကဟာပဏံ ဒတွာ မိဂပေါတကံ ဂဟေတွာ ထောကံ ဂန္တွာ နိဝတ္တော “န မေ ဘော မိဂပေါတကေန အတ္ထော၊ မိဂံ မေ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ တေန ဟိ “ဒွေ ကဟာပဏေ ဒေဟီ”တိ။ သော အာဟ “နနု တေ ဘော မယာ ပဌမံ ဧကော ကဟာပဏော ဒိန္နော”တိ။ အာမ ဒိန္နောတိ။ “ဣမမ္ပိ မိဂပေါတကံ ဂဏှ၊ ဧဝံ သော စ ကဟာပဏော အယံ စ ကဟာပဏဂ္ဃနကော မိဂပေါတကောတိ ဒွေ ကဟာပဏာ ဘဝိဿန္တီ”တိ။ သော ကာရဏံ ဝဒတီတိ သလ္လက္ခေတွာ မိဂပေါတကံ ဂဟေတွာ မိဂံ အဒါသီတိ။

နိကတီတိ ယောဂဝသေန ဝါ မာယာဝသေန ဝါ အပါမင်္ဂံ ပါမင်္ဂန္တိ, အမဏိံ မဏိန္တိ, အသုဝဏ္ဏံ သုဝဏ္ဏန္တိ ကတွာ ပဋိရူပကေန ဝဉ္စနံ။ **သာစိယောဂေါ**တိ ကုဋိလယောဂေါ၊ ဧတေသံယေဝ ဥက္ကောဋနာဒီနမေတံ နာမံ၊ တသ္မာ ဥက္ကောဋနသာစိယောဂေါ ဝဉ္စနသာစိယောဂေါ နိကတိသာစိယောဂေါတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ကေစိ အညံ ဒဿေတွာ အညဿ ပရိဝတ္တနံ သာစိယောဂေါတိ ဝဒန္တိ။ တံ ပန ဝဉ္စနေနေဝ သင်္ဂဟိတံ။ **ဆေဒနာ**ဒီသု **ဆေဒနန္တိ** ဟတ္ထစ္ဆေဒနာဒိ။ **ဝဓော**တိ မာရဏံ။ **ဗန္ဓော**တိ ရဇ္ဇုဗန္ဓနာဒီဟိ ဗန္ဓနံ။ **ဝိပရာမောသော**တိ ဟိမဝိပရာမောသော ဂုမ္ဗဝိပရာမောသောတိ ဒုဝိဓော။ ယံ ဟိမပါတသမယေ ဟိမေန ပဋိစ္ဆန္နာ ဟုတွာ မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နံ ဇနံ မုသန္တိ၊ အယံ **ဟိမဝိပရာမောသော။** ယံ ဂုမ္ဗာဒီဟိ ပဋိစ္ဆန္နာ မုသန္တိ၊ အယံ **ဂုမ္ဗဝိပရာမောသော။ အာလောပေါ** ဝုစ္စတိ ဂါမနိဂမာဒီနံ ဝိလောပကရဏံ။ **သဟသာကာရော**တိ သာဟသိကကိရိယာ၊ ဂေဟံ ပဝိသိတွာ မနုဿာနံ ဥရေ သတ္ထံ ဌပေတွာ ဣစ္ဆိတဘဏ္ဍဂ္ဂဟဏံ။ ဧဝမေတသ္မာ ဆေဒန။ပ။ သဟသာကာရာ ပဋိဝိရတော ဟောတိ။

၂၉၄။ **သော သန္တုဋ္ဌော ဟောတီ**တိ သွာယံ ဘိက္ခု ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တေန စတူသု ပစ္စယေသု ဒွါဒသဝိဓေန ဣတရီတရပစ္စယသန္တောသေန သမန္နာဂတော ဟောတိ။ ဣမိနာ ပန ဒွါဒသဝိဓေန ဣတရီတရပစ္စယသန္တောသေန သမန္နာဂတဿ ဘိက္ခုနော အဋ္ဌ ပရိက္ခာရာ ဝဋ္ဋန္တိ တီဏိ စီဝရာနိ ပတ္တော ဒန္တကဋ္ဌစ္ဆေဒနဝါသိ ဧကာ သူစိ ကာယဗန္ဓနံ ပရိဿာဝနန္တိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

"Ticīvarañca patto ca, vāsi sūci ca bandhanaṁ.
Parissāvanena aṭṭhete, yuttayogassa bhikkhuno"ti.

Te sabbepi kāyaparihārikāpi honti kucchiparihārikāpi. Kathaṁ? Ticīvaraṁ tāva nivāsetvā pārupitvā ca vicaraṇakāle kāyaṁ pariharati posetīti **kāyaparihārikaṁ** hoti, cīvarakaṇṇena udakaṁ parissāvetvā pivanakāle khāditabbaphalāphalaggahaṇakāle ca kucchiṁ pariharati posetīti **kucchiparihārikaṁ** hoti. Pattopi tena udakaṁ uddharitvā nahānakāle kuṭiparibhaṇḍakaraṇakāle ca kāyaparihāriko hoti, āhāraṁ gahetvā bhuñjanakāle[1] kucchiparihāriko hoti. Vāsipi tāya dantakaṭṭhacchedanakāle mañcapīṭhānaṁ aṅgapāda[2]cīvarakuṭidaṇḍakasajjanakāle[3] ca kāyaparihārikā hoti, ucchucchedananāḷikerāditacchanakāle kucchiparihārikā. Sūcipi cīvarasibbanakāle kāyaparihārikā hoti, pūvaṁ vā phalaṁ vā vijjhitvā khādanakāle kucchiparihārikā. Kāyabandhanaṁ bandhitvā vicaraṇakāle kāyaparihārikaṁ, ucchu-ādīni bandhitvā gahaṇakāle kucchiparihārikaṁ. Parissāvanaṁ tena udakaṁ parissāvetvā nahānakāle senāsanaparibhaṇḍakaraṇakāle ca kāyaparihārikaṁ, pānīyaparissāvanakāle[4] teneva tilataṇḍulaputhukādīni gahetvā khādanakāle ca kucchiparihārikaṁ. Ayaṁ tāva aṭṭhaparikkhārikassa parikkhāramattā.

Navaparikkhārikassa pana seyyaṁ pavisantassa tatraṭṭhakapaccattharaṇaṁ vā kuñcikā vā vaṭṭati. Dasaparikkhārikassa nisīdanaṁ vā cammakhaṇḍaṁ vā vaṭṭati. Ekādasaparikkhārikassa kattarayaṭṭhi vā telanāḷikā vā vaṭṭati. Dvādasaparikkhārikassa chattaṁ vā upāhanā vā vaṭṭati. Etesu ca aṭṭhaparikkhārikova santuṭṭho, itare asantuṭṭhā, mahicchā mahābhārāti[5] na vattabbā. Etepi hi appicchāva santuṭṭhāva subharāva sallahukavuttinova. Bhagavā pana nayimaṁ suttaṁ tesaṁ vasena kathesi, aṭṭhaparikkhārikassa vasena kathesi. So hi khuddakavāsiñca sūciṁ ca parissāvane pakkhipitvā pattassa anto ṭhapetvā pattaṁ aṁsakūṭe laggetvā ticīvaraṁ kāyapaṭibaddhaṁ katvā yenicchakaṁ sukhaṁ pakkamati. Paṭinivattetvā gahetabbaṁ nāmassa na hoti,

1. Vaḷañjanakāle (Sī, Ka)
2. Aṭanipāda (Sī)
3. Cīvarakuṭidaṇḍakacchedanakāle (Syā)
4. Pānīyapānakaparissāvanakāle (Sī)
5. Mahā-ejāti (Sī), mahārāgāti (Syā)

"တိစီဝရဉ္စ ပတ္တော စ၊ ဝါသိ သူစိ စ ဗန္ဓနံ။
ပရိဿာဝနေန အဋ္ဌေတေ၊ ယုတ္တယောဂဿ ဘိက္ခုနော"တိ။

တေ သဗ္ဗေပိ ကာယပရိဟာရိကာပိ ဟောန္တိ ကုစ္ဆိပရိဟာရိကာပိ။ ကထံ? တိစီဝရံ တာဝ နိဝါသေတွာ ပါရုပိတွာ စ ဝိစရဏကာလေ ကာယံ ပရိဟရတိ ပေါသေတီတိ **ကာယပရိဟာရိကံ** ဟောတိ၊ စီဝရကဏ္ဏေန ဥဒကံ ပရိဿာဝေတွာ ပိဝနကာလေ ခါဒိတဗ္ဗဖလာဖလဂ္ဂဟဏကာလေ စ ကုစ္ဆိံ ပရိဟရတိ ပေါသေတီတိ **ကုစ္ဆိပရိဟာရိကံ** ဟောတိ။ ပတ္တောပိ တေန ဥဒကံ ဥဒ္ဓရိတွာ နဟာနကာလေ ကုဋိပရိဘဏ္ဍကရဏကာလေ စ ကာယပရိဟာရိကော ဟောတိ၊ အာဟာရံ ဂဟေတွာ ဘုဉ္ဇနကာလေ[1] ကုစ္ဆိပရိဟာရိကော ဟောတိ။ ဝါသိပိ တာယ ဒန္တကဋ္ဌစ္ဆေဒနကာလေ မဉ္စပီဌာနံ အင်္ဂပါဒ[2]စီဝရကုဋိဒဏ္ဍကသဇ္ဇနကာလေ[3] စ ကာယပရိဟာရိကာ ဟောတိ၊ ဥစ္ဆုစ္ဆေဒနနာဠိကေရာဒိတစ္ဆနကာလေ ကုစ္ဆိပရိဟာရိကာ။ သူစိပိ စီဝရသိဗ္ဗနကာလေ ကာယပရိဟာရိကာ ဟောတိ၊ ပူဝံ ဝါ ဖလံ ဝါ ဝိဇ္ဈိတွာ ခါဒနကာလေ ကုစ္ဆိပရိဟာရိကာ။ ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ ဝိစရဏကာလေ ကာယပရိဟာရိကံ၊ ဥစ္ဆုအာဒီနိ ဗန္ဓိတွာ ဂဟဏကာလေ ကုစ္ဆိပရိဟာရိကံ။ ပရိဿာဝနံ တေန ဥဒကံ ပရိဿာဝေတွာ နဟာနကာလေ သေနာသနပရိဘဏ္ဍကရဏကာလေ စ ကာယပရိဟာရိကံ၊ ပါနီယပရိဿာဝနကာလေ[4] တေနေဝ တိလတဏ္ဍုလပုထုကာဒီနိ ဂဟေတွာ ခါဒနကာလေ စ ကုစ္ဆိပရိဟာရိကံ။ အယံ တာဝ အဋ္ဌပရိက္ခာရိကဿ ပရိက္ခာရမတ္တာ။

နဝပရိက္ခာရိကဿ ပန သေယျံ ပဝိသန္တဿ တတြဋ္ဌကပစ္စတ္ထရဏံ ဝါ ကုဉ္စိကာ ဝါ ဝဋ္ဋတိ။ ဒသပရိက္ခာရိကဿ နိသီဒနံ ဝါ စမ္မခဏ္ဍံ ဝါ ဝဋ္ဋတိ။ ဧကာဒသပရိက္ခာရိကဿ ကတ္တရယဋ္ဌိ ဝါ တေလနာဠိကာ ဝါ ဝဋ္ဋတိ။ ဒွါဒသပရိက္ခာရိကဿ ဆတ္တံ ဝါ ဥပါဟနာ ဝါ ဝဋ္ဋတိ။ ဧတေသု စ အဋ္ဌပရိက္ခာရိကောဝ သန္တုဋ္ဌော၊ ဣတရေ အသန္တုဋ္ဌာ၊ မဟိစ္ဆာ မဟာဘာရာတိ[5] န ဝတ္တဗ္ဗာ။ ဧတေပိ ဟိ အပ္ပိစ္ဆာဝ သန္တုဋ္ဌာဝ သုဘရာဝ သလ္လဟုကဝုတ္တိနောဝ။ ဘဂဝါ ပန နယိမံ သုတ္တံ တေသံ ဝသေန ကထေသိ၊ အဋ္ဌပရိက္ခာရိကဿ ဝသေန ကထေသိ။ သော ဟိ ခုဒ္ဒကဝါသိဉ္စ သူစိံ စ ပရိဿာဝနေ ပက္ခိပိတွာ ပတ္တဿ အန္တော ဌပေတွာ ပတ္တံ အံသကူဋေ လဂ္ဂေတွာ တိစီဝရံ ကာယပဋိဗဒ္ဓံ ကတွာ ယေနိစ္ဆကံ သုခံ ပက္ကမတိ။ ပဋိနိဝတ္တေတွာ ဂဟေတဗ္ဗံ နာမဿ န ဟောတိ၊

၁-ဝဠဉ္ဇနကာလေ (သီ၊ က)
၂-အဋနိပါဒ (သီ)
၃-စီဝရကုဋိဒဏ္ဍကစ္ဆေဒနကာလေ (သျာ)
၄-ပါနီယပါနကပရိဿာဝနကာလေ (သီ)
၅-မဟာဧဇာတိ (သီ)၊ မဟာရာဂါတိ (သျာ)

iti imassa bhikkhuno sallahukavuttitaṁ dassento Bhagavā **santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarenā**ti-ādimāha.

Tattha **kāyaparihārikenā**ti kāyaparihāraṇamattakena. **Kucchiparihārikenā**ti kucchipariharaṇamattakena. **Samādāyeva pakkamatī**ti taṁ aṭṭhaparikkhāramattakaṁ sabbaṁ gahetvā kāyapaṭibaddhaṁ katvāva gacchati, "mama vihāro pariveṇaṁ upaṭṭhāko"tissa saṅgo vā baddho vā na hoti, so jiyā mutto saro viya, yūthā apakkanto mattahatthī viya icchiticchitaṁ senāsanaṁ vanasaṇḍaṁ rukkhamūlaṁ vanapabbhāraṁ[1] paribhuñjanto ekova tiṭṭhati, ekova nisīdati, sabbiriyāpathesu ekova adutiyo.

"Cātuddiso appaṭigho ca hoti,
Santussamāno itarītarena.
Parissayānaṁ sahitā achambhī,
Eko care khaggavisāṇakappo"ti[2].

Evaṁ vaṇṇitaṁ khaggavisāṇakappataṁ āpajjati.

Idāni tamatthaṁ upamāya sādhento **seyyathāpī**ti-ādimāha. Tattha **pakkhī sakuṇo**ti pakkhayutto sakuṇo. **Ḍetī**ti uppatati. Ayaṁ panettha saṅkhepattho—sakuṇā nāma "asukasmiṁ padese rukkho paripakkaphalo"ti ñatvā nānādisāhi āgantvā nakhapakkhatuṇḍādīhi tassa phalāni vijjhantā vidhunantā khādanti, "idaṁ ajjatanāya idaṁ svātanāya bhavissatī"ti nesaṁ na hoti. Phale pana khīṇe neva rukkhassa ārakkhaṁ ṭhapenti, na tattha pattaṁ vā nakhaṁ vā tuṇḍaṁ vā ṭhapenti, atha kho tasmiṁ rukkhe anapekkho hutvā yo yaṁ disābhāgaṁ icchati, so tena sapattabhārova uppatitvā gacchati, evameva ayaṁ bhikkhu nissaṅgo nirapekkhoyeva pakkamati. Tena vuttaṁ "samādāyeva pakkamatī"ti. **Ariyenā**ti niddosena. **Ajjhattan**ti sake attabhāve. **Anavajjasukhan**ti niddosasukhaṁ.

295. **So cakkhunā rūpaṁ disvā**ti so iminā ariyena sīlakkhandhena samannāgato bhikkhu cakkhuviññāṇena rūpaṁ passitvāti attho. Sesapadesu yaṁ vattabbaṁ siyā, taṁ sabbaṁ Visuddhimagge vuttaṁ. **Abyāsekasukhan**ti

1. Navaṁ pabbhāraṁ (Sī) 2. Khu 1. 286 piṭṭhe.

ဣတိ ဣမဿ ဘိက္ခုနော သလ္လဟုကဝုတ္တိတံ ဒဿေန္တော ဘဂဝါ **သန္တုဋ္ဌော ဟောတိ ကာယပရိဟာရိကေန စီဝရေနာ**တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **ကာယပရိဟာရိကေနာ**တိ ကာယပရိဟရဏမတ္တကေန။ **ကုစ္ဆိပရိဟာရိကေနာ**တိ ကုစ္ဆိပရိဟရဏမတ္တကေန။ **သမာဒါယေဝ ပက္ကမတီ**တိ တံ အဋ္ဌပရိက္ခာရမတ္တကံ သဗ္ဗံ ဂဟေတွာ ကာယပဋိဗဒ္ဓံ ကတွာဝ ဂစ္ဆတိ၊ “မမ ဝိဟာရော ပရိဝေဏံ ဥပဋ္ဌာကော”တိဿ သင်္ဂေါ ဝါ ဗဒ္ဓေါ ဝါ န ဟောတိ၊ သော ဇိယာ မုတ္တော သရော ဝိယ, ယူထာ အပက္ကန္တော မတ္တဟတ္ထီ ဝိယ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတံ သေနာသနံ ဝနသဏ္ဍံ ရုက္ခမူလံ ဝနပဗ္ဘာရံ[၁] ပရိဘုဉ္ဇန္တော ဧကောဝ တိဋ္ဌတိ၊ ဧကောဝ နိသီဒတိ၊ သဗ္ဗိရိယာပထေသု ဧကောဝ အဒုတိယော။

“စာတုဒ္ဒိသော အပ္ပဋိဃော စ ဟောတိ၊
သန္တုဿမာနော ဣတရီတရေန။
ပရိဿယာနံ သဟိတာ အဆမ္ဘီ၊
ဧကော စရေ ခဂ္ဂဝိသာဏကပ္ပော”တိ[၂]။

ဧဝံ ဝဏ္ဏိတံ ခဂ္ဂဝိသာဏကပ္ပတံ အာပဇ္ဇတိ။

ဣဒါနိ တမတ္ထံ ဥပမာယ သာဓေန္တော **သေယျထာပီ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပက္ခီ သကုဏော**တိ ပက္ခယုတ္တော သကုဏော။ **ဍေတီ**တိ ဥပ္ပတတိ။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော—သကုဏာ နာမ “အသုကသ္မိံ ပဒေသေ ရုက္ခော ပရိပက္ကဖလော”တိ ဉတွာ နာနာဒိသာဟိ အာဂန္တွာ နခပက္ခတုဏ္ဍာဒီဟိ တဿ ဖလာနိ ဝိဇ္ဈန္တာ ဝိဓုနန္တာ ခါဒန္တိ၊ “ဣဒံ အဇ္ဇတနာယ ဣဒံ သွာတနာယ ဘဝိဿတီ”တိ နေသံ န ဟောတိ။ ဖလေ ပန ခီဏေ နေဝ ရုက္ခဿ အာရက္ခံ ဌပေန္တိ၊ န တတ္ထ ပတ္တံ ဝါ နခံ ဝါ တုဏ္ဍံ ဝါ ဌပေန္တိ၊ အထ ခေါ တသ္မိံ ရုက္ခေ အနပေက္ခော ဟုတွာ ယော ယံ ဒိသာဘာဂံ ဣစ္ဆတိ၊ သော တေန သပတ္တဘာရောဝ ဥပ္ပတိတွာ ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝမေဝ အယံ ဘိက္ခု နိဿင်္ဂေါ နိရပေက္ခောယေဝ ပက္ကမတိ။ တေန ဝုတ္တံ “သမာဒါယေဝ ပက္ကမတီ”တိ။ **အရိယေနာ**တိ နိဒ္ဒေါသေန။ **အဇ္ဈတ္တ**န္တိ သကေ အတ္တဘာဝေ။ **အနဝဇ္ဇသုခ**န္တိ နိဒ္ဒေါသသုခံ။

၂၉၅။ **သော စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ**တိ သော ဣမိနာ အရိယေန သီလက္ခန္ဓေန သမန္နာဂတော ဘိက္ခု စက္ခုဝိညာဏေန ရူပံ ပဿိတွာတိ အတ္ထော။ သေသပဒေသု ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ သိယာ၊ တံ သဗ္ဗံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တံ။ **အဗျာသေကသုခ**န္တိ

၁-နဝံ ပဗ္ဘာရံ (သီ) ၂-ခု ၁-၂၈၆-ပိဋ္ဌေ။

kilesehi anavasittasukhaṁ, avikiṇṇasukhantipi vuttaṁ. Indriyasaṁvarasukhaṁ hi diṭṭhādīsu diṭṭhamattādivasena pavattatāya avikiṇṇaṁ hoti. **So abhikkante paṭikkante**ti so manacchaṭṭhānaṁ indriyānaṁ saṁvarena samannāgato bhikkhu imesu abhikkantapaṭikkantādīsu sattasu ṭhānesu satisampajaññavasena sampajānakārī hoti. Tattha yaṁ vattabbaṁ siyā, taṁ satipaṭṭhāne vuttameva.

296. **So iminā cā**ti-ādinā kiṁ dasseti? Araññavāsassa paccayasampattiṁ dasseti. Yassa hi ime cattāro paccayā natthi, tassa araññavāso na ijjhati, tiracchānagatehi vā vanacarakehi vā saddhiṁ vattabbataṁ āpajjati, araññe adhivatthā devatā “kiṁ evarūpassa pāpabhikkhuno araññavāsenā”ti bheravasaddaṁ sāventi, hatthehi sīsaṁ paharitvā palāyanākāraṁ karonti, “asuko bhikkhu araññaṁ pavisitvā idañcidañca pāpakammaṁ akāsī”ti ayaso pattharati. Yassa panete cattāro paccayā atthi, tassa araññavāso ijjhati, so hi attano sīlaṁ paccavekkhanto kiñci kāḷakaṁ vā tilakaṁ vā apassanto pītiṁ uppādetvā taṁ khayato vayato sammasanto ariyabhūmiṁ okkamati, araññe adhivatthā devatā attamanā vaṇṇaṁ bhāsanti, itissa udake pakkhittatelabindu viya yaso vitthāriko hoti.

Tattha **vivittan**ti suññaṁ appasaddaṁ, appanigghosanti attho. Etadeva hi sandhāya Vibhaṅge “vivittanti santike cepi senāsanaṁ hoti, tañca anākiṇṇaṁ gahaṭṭhehi pabbajitehi, tena taṁ vivittan”ti[1] vuttaṁ. Seti ceva āsati ca etthāti **senāsanaṁ,** mañcapīṭhādīnametaṁ adhivacanaṁ. Tenāha “senāsananti mañcopi senāsanaṁ, pīṭhampi, bhisipi, bimbohanampi[2], vihāropi, aḍḍhayogopi, pāsādopi, hammiyampi, guhāpi, aṭṭopi, māḷopi, leṇampi, veḷugumbopi, rukkhamūlampi, maṇḍapopi senāsanaṁ, yattha vā pana bhikkhū paṭikkamanti, sabbametaṁ senāsanan”ti[1]. Apica “vihāro aḍḍhayogo pāsādo hammiyaṁ guhā”ti idaṁ vihārasenāsanaṁ nāma. “Mañco pīṭhaṁ bhisi bimbohanan”ti idaṁ mañcapīṭhasenāsanaṁ nāma. “Cimilikā cammakhaṇḍo tiṇasanthāro paṇṇasanthāro”ti idaṁ santhatasenāsanaṁ nāma.

1. Abhi 2. 260 Jhānavibhaṅge. 2. Bibbohanampi (Ka)

ကိလေသေဟိ အနဝသိတ္တသုခံ၊ အဝိကိဏ္ဏသုခန္တိပိ ဝုတ္တံ။ ဣန္ဒြိယသံဝရသုခံ ဟိ ဒိဋ္ဌာဒီသု ဒိဋ္ဌမတ္တာဒိဝသေန ပဝတ္တတာယ အဝိကိဏ္ဏံ ဟောတိ။ **သော အဘိက္ကန္တေ ပဋိက္ကန္တေ**တိ သော မနစ္ဆဋ္ဌာနံ ဣန္ဒြိယာနံ သံဝရေန သမန္နာဂတော ဘိက္ခု ဣမေသု အဘိက္ကန္တပဋိက္ကန္တာဒီသု သတ္တသု ဌာနေသု သတိသမ္ပဇညဝသေန သမ္ပဇာနကာရီ ဟောတိ။ တတ္ထ ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ သိယာ၊ တံ သတိပဋ္ဌာနေ ဝုတ္တမေဝ။

၂၉၆။ **သော ဣမိနာ စာ**တိအာဒိနာ ကိံ ဒဿေတိ? အရညဝါသဿ ပစ္စယသမ္ပတ္တိံ ဒဿေတိ။ ယဿ ဟိ ဣမေ စတ္တာရော ပစ္စယာ နတ္ထိ၊ တဿ အရညဝါသော န ဣဇ္ဈတိ၊ တိရစ္ဆာနဂတေဟိ ဝါ ဝနစရကေဟိ ဝါ သဒ္ဓိံ ဝတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇတိ၊ အရညေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ “ကိံ ဧဝရူပဿ ပါပဘိက္ခုနော အရညဝါသေနာ”တိ ဘေရဝသဒ္ဒံ သာဝေန္တိ၊ ဟတ္ထေဟိ သီသံ ပဟရိတွာ ပလာယနာကာရံ ကရောန္တိ၊ “အသုကော ဘိက္ခု အရညံ ပဝိသိတွာ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ပါပကမ္မံ အကာသီ”တိ အယသော ပတ္ထရတိ။ ယဿ ပနေတေ စတ္တာရော ပစ္စယာ အတ္ထိ၊ တဿ အရညဝါသော ဣဇ္ဈတိ၊ သော ဟိ အတ္တနော သီလံ ပစ္စဝေက္ခန္တော ကိဉ္စိ ကာဠကံ ဝါ တိလကံ ဝါ အပဿန္တော ပီတိံ ဥပ္ပါဒေတွာ တံ ခယတော ဝယတော သမ္မသန္တော အရိယဘူမိံ ဩက္ကမတိ၊ အရညေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ ဝဏ္ဏံ ဘာသန္တိ၊ ဣတိဿ ဥဒကေ ပက္ခိတ္တတေလဗိန္ဒု ဝိယ ယသော ဝိတ္ထာရိကော ဟောတိ။

တတ္ထ **ဝိဝိတ္တ**န္တိ သုညံ အပ္ပသဒ္ဒံ၊ အပ္ပနိဂ္ဃောသန္တိ အတ္ထော။ ဧတဒေဝ ဟိ သန္ဓာယ ဝိဘင်္ဂေ “ဝိဝိတ္တန္တိ သန္တိကေ စေပိ သေနာသနံ ဟောတိ၊ တဉ္စ အနာကိဏ္ဏံ ဂဟဋ္ဌေဟိ ပဗ္ဗဇိတေဟိ၊ တေန တံ ဝိဝိတ္တ”န္တိ[၁] ဝုတ္တံ။ သေတိ စေဝ အာသတိ စ ဧတ္ထာတိ **သေနာသနံ၊** မဉ္စပီဌာဒီနမေတံ အဓိဝစနံ။ တေနာဟ “သေနာသနန္တိ မဉ္စောပိ သေနာသနံ၊ ပီဌမ္ပိ၊ ဘိသိပိ၊ ဗိမ္ဗောဟနမ္ပိ[၂]၊ ဝိဟာရောပိ၊ အឌ္ဍယောဂေါပိ၊ ပါသာဒေါပိ၊ ဟမ္မိယမ္ပိ၊ ဂုဟာပိ၊ အဋ္ဋောပိ၊ မာဠောပိ၊ လေဏမ္ပိ၊ ဝေဠုဂုမ္ဗောပိ၊ ရုက္ခမူလမ္ပိ၊ မဏ္ဍပေါပိ သေနာသနံ၊ ယတ္ထ ဝါ ပန ဘိက္ခူ ပဋိက္ကမန္တိ၊ သဗ္ဗမေတံ သေနာသန”န္တိ[၁]။ အပိစ “ဝိဟာရော အឌ္ဍယောဂေါ ပါသာဒေါ ဟမ္မိယံ ဂုဟာ”တိ ဣဒံ ဝိဟာရသေနာသနံ နာမ။ “မဉ္စော ပီဌံ ဘိသိ ဗိမ္ဗောဟန”န္တိ ဣဒံ မဉ္စပီဌသေနာသနံ နာမ။ “စိမိလိကာ စမ္မခဏ္ဍော တိဏသန္ထာရော ပဏ္ဏသန္ထာရော”တိ ဣဒံ သန္ထတသေနာသနံ နာမ။

၁-အဘိ ၂-၂၆၀-ဈာနဝိဘင်္ဂေ။ ၂-ဗိဗ္ဗောဟနမ္ပိ (က)

“Yattha vā pana bhikkhū paṭikkamantī”ti idaṁ okāsasenāsanaṁ nāmāti evaṁ catubbidhaṁ senāsanaṁ hoti, taṁ sabbampi senāsanaggahaṇena gahitameva. Imassa pana sakuṇasadisassa cātuddisassa[1] bhikkhuno anucchavikaṁ dassento **araññaṁ rukkhamūlan**ti-ādimāha.

Tattha **araññan**ti “nikkhamitvā bahi indakhīlā, sabbametaṁ araññan”ti idaṁ bhikkhunīnaṁ vasena āgataṁ araññaṁ. “Āraññakaṁ nāma senāsanaṁ pañcadhanusatikaṁ pacchiman”ti[2] idaṁ pana imassa bhikkhuno anurūpaṁ, tassa lakkhaṇaṁ Visuddhimagge Dhutaṅganiddese vuttaṁ. **Rukkhamūlan**ti yaṁkiñci sandacchāyaṁ[3] vivittaṁ rukkhamūlaṁ. **Pabbatan**ti selaṁ. Tattha hi udakasoṇḍīsu udakakiccaṁ katvā sītāya rukkhacchāyāya nisinnassa nānādisāsu khāyamānāsu sītena vātena bījiyamānassa cittaṁ ekaggaṁ hoti. **Kandaran**ti kaṁ vuccati udakaṁ, tena dāritaṁ, udakena bhinnaṁ pabbatappadesaṁ, yaṁ nadītumbantipi nadīkuñjantipi[4] vadanti. Tattha hi rajatapaṭṭasadisā vālikā honti, matthake maṇivitānaṁ viya vanagahanaṁ, maṇikkhandhasadisaṁ udakaṁ sandati. Evarūpaṁ kandaraṁ oruyha pānīyaṁ pivitvā gattāni sītāni katvā[5] vālikaṁ ussāpetvā paṁsukūlacīvaraṁ paññāpetvā nisinnassa samaṇadhammaṁ karoto cittaṁ ekaggaṁ hoti. **Giriguhan**ti dvinnaṁ pabbatānaṁ antarā[6], ekasmiṁyeva vā umaṅgasadisaṁ[7] mahāvivaraṁ. Susānalakkhaṇaṁ Visuddhimagge vuttaṁ. **Vanapatthan**ti atikkamitvā manussānaṁ upacāraṭṭhānaṁ, yattha na kasanti na vapanti. Tenevāha “vanapatthanti dūrānametaṁ senāsanānaṁ adhivacanan”ti-ādi[8]. **Abbhokāsan**ti acchannaṁ, ākaṅkhamāno panettha cīvarakuṭiṁ kavā vasati. **Palālapuñjan**ti palālarāsiṁ. Mahāpalālapuñjato hi palālaṁ nikkaḍḍhitvā pabbhāraleṇasadise ālaye karonti, gacchagumbādīnampi upari palālaṁ pakkhipitvā heṭṭhā nisinnā samaṇadhammaṁ karonti, taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ.

Pacchābhattanti bhattassa pacchato. **Piṇḍapātapaṭikkanto**ti piṇḍapātapariyesanato paṭikkanto. **Pallaṅkan**ti samantato ūrubaddhāsanaṁ. **Ābhujitvā**ti bandhitvā. **Ujuṁ kāyaṁ paṇidhāyā**ti uparimaṁ sarīraṁ ujukaṁ ṭhapetvā

1. Cātuddisakassa (Ka), cātuddisikassa (Syā)
2. Vi 1. 377 piṭṭhe.
3. Santacchāyaṁ (Syā, Ka)
4. Nadīkuṭṭantipi (Syā)
5. Sītikatvā (Sī, Syā), sītaṁ katvā (Ka)
6. Antaraṁ (Ka)
7. Ummaggasadisaṁ (Sī)
8. Abhi 2. 260 piṭṭhe.

“ယတ္ထ ဝါ ပန ဘိက္ခူ ပဋိက္ကမန္တီ”တိ ဣဒံ ဩကာသသေနာသနံ နာမာတိ ဧဝံ စတုဗ္ဗိဓံ သေနာသနံ ဟောတိ၊ တံ သဗ္ဗမ္ပိ သေနာသနဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတမေဝ။ ဣမဿ ပန သကုဏသဒိသဿ စာတုဒ္ဒိသဿ[1] ဘိက္ခုနော အနုစ္ဆဝိကံ ဒဿေန္တော **အရညံ ရုက္ခမူလ**န္တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **အရည**န္တိ “နိက္ခမိတွာ ဗဟိ ဣန္ဒခီလာ၊ သဗ္ဗမေတံ အရည”န္တိ ဣဒံ ဘိက္ခုနီနံ ဝသေန အာဂတံ အရညံ။ “အာရညကံ နာမ သေနာသနံ ပဉ္စဓနုသတိကံ ပစ္ဆိမ”န္တိ[2] ဣဒံ ပန ဣမဿ ဘိက္ခုနော အနုရူပံ၊ တဿ လက္ခဏံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဓုတင်္ဂနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တံ။ **ရုက္ခမူလ**န္တိ ယံကိဉ္စိ သန္ဒစ္ဆာယံ[3] ဝိဝိတ္တံ ရုက္ခမူလံ။ **ပဗ္ဗတ**န္တိ သေလံ။ တတ္ထ ဟိ ဥဒကသောဏ္ဍီသု ဥဒကကိစ္စံ ကတွာ သီတာယ ရုက္ခစ္ဆာယာယ နိသိန္နဿ နာနာဒိသာသု ခါယမာနာသု သီတေန ဝါတေန ဗီဇိယမာနဿ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဟောတိ။ **ကန္ဒရ**န္တိ ကံ ဝုစ္စတိ ဥဒကံ၊ တေန ဒါရိတံ, ဥဒကေန ဘိန္နံ ပဗ္ဗတပ္ပဒေသံ၊ ယံ နဒီတုမ္ဗန္တိပိ နဒီကုဉ္ဇန္တိပိ[4] ဝဒန္တိ။ တတ္ထ ဟိ ရဇတပဋ္ဋသဒိသာ ဝါလိကာ ဟောန္တိ၊ မတ္ထကေ မဏိဝိတာနံ ဝိယ ဝနဂဟနံ၊ မဏိက္ခန္ဓသဒိသံ ဥဒကံ သန္ဒတိ။ ဧဝရူပံ ကန္ဒရံ ဩရုယှ ပါနီယံ ပိဝိတွာ ဂတ္တာနိ သီတာနိ ကတွာ[5] ဝါလိကံ ဥဿာပေတွာ ပံသုကူလစီဝရံ ပညာပေတွာ နိသိန္နဿ သမဏဓမ္မံ ကရောတော စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဟောတိ။ **ဂိရိဂုဟ**န္တိ ဒွိန္နံ ပဗ္ဗတာနံ အန္တရာ[6]၊ ဧကသ္မိံယေဝ ဝါ ဥမင်္ဂသဒိသံ[7] မဟာဝိဝရံ။ သုသာနလက္ခဏံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တံ။ **ဝနပတ္ထ**န္တိ အတိက္ကမိတွာ မနုဿာနံ ဥပစာရဋ္ဌာနံ၊ ယတ္ထ န ကသန္တိ န ဝပန္တိ။ တေနေဝါဟ “ဝနပတ္ထန္တိ ဒူရာနမေတံ သေနာသနာနံ အဓိဝစန”န္တိအာဒိ[8]။ **အဗ္ဘောကာသ**န္တိ အစ္ဆန္နံ၊ အာကင်္ခမာနော ပနေတ္ထ စီဝရကုဋိံ ကတွာ ဝသတိ။ **ပလာလပုဉ္ဇ**န္တိ ပလာလရာသိံ။ မဟာပလာလပုဉ္ဇတော ဟိ ပလာလံ နိက္ကဍ္ဎိတွာ ပဗ္ဘာရလေဏသဒိသေ အာလယေ ကရောန္တိ၊ ဂစ္ဆဂုမ္ဗာဒီနမ္ပိ ဥပရိ ပလာလံ ပက္ခိပိတွာ ဟေဋ္ဌာ နိသိန္နာ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တိ၊ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။

ပစ္ဆာဘတ္တန္တိ ဘတ္တဿ ပစ္ဆတော။ **ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော**တိ ပိဏ္ဍပါတပရိယေသနတော ပဋိက္ကန္တော။ **ပလ္လင်္က**န္တိ သမန္တတော ဦရုဗဒ္ဓါသနံ။ **အာဘုဇိတွာ**တိ ဗန္ဓိတွာ။ **ဥဇုံ ကာယံ ပဏိဓာယာ**တိ ဥပရိမံ သရီရံ ဥဇုကံ ဌပေတွာ

၁-စာတုဒ္ဒိသကဿ (က)၊ စာတုဒ္ဒိသိကဿ (သျာ)
၂-ဝိ ၁-၃၇၇-ပိဋ္ဌေ။
၃-သန္တစ္ဆာယံ (သျာ၊ က)
၄-နဒီကုဋ္ဋန္တိပိ (သျာ)
၅-သီတိကတွာ (သီ၊ သျာ၊)၊ သီတံ ကတွာ (က)
၆-အန္တရံ (က)
၇-ဥမ္မဂ္ဂသဒိသံ (သီ)
၈-အဘိ ၂-၂၆၀-ပိဋ္ဌေ။

aṭṭhārasa piṭṭhikaṇṭake koṭiyā koṭiṁ paṭipādetvā. Evaṁ hi nisinnassa cammamaṁsanahārūni na paṇamanti. Athassa yā tesaṁ paṇamanapaccayā khaṇe khaṇe vedanā uppajjeyyuṁ, tā na uppajjanti, tāsu anuppajjamānāsu cittaṁ ekaggaṁ hoti, kammaṭṭhānaṁ na paripatati, vuddhiṁ phātiṁ upagacchati. **Parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā**ti kammaṭṭhānābhimukhaṁ satiṁ ṭhapayitvā, mukhasamīpe vā katvāti attho. Teneva Vibhaṅge vuttaṁ "ayaṁ sati upaṭṭhitā hoti sūpaṭṭhitā nāsikagge vā mukhanimitte vā, tena vuccati parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā"ti[1]. Atha vā "**parī**ti pariggahaṭṭho, **mukhan**ti niyyānattho, **satī**ti upaṭṭhānattho, tena vuccati parimukhaṁ satin"ti[2] evaṁ Paṭisambhidāyaṁ vuttanayenapettha attho daṭṭhabbo. Tatrāyaṁ saṅkhepo "pariggahitaniyyānasatiṁ katvā"ti.

Abhijjhaṁ loketi ettha lujjanapalujjanaṭṭhena pañcupādānakkhandhā loko, tasmā pañcasu upādānakkhandhesu rāgaṁ pahāya kāmacchandaṁ vikkhambhetvāti ayamettha attho. **Vigatābhijjhenā**ti vikkhambhanavasena pahīnattā vigatābhijjhena, na cakkhuviññāṇasadisenāti attho. **Abhijjhāya cittaṁ parisodhetī**ti abhijjhāto cittaṁ parimoceti. Yathā naṁ sā muñcati ceva, muñcitvā ca na puna gaṇhāti, evaṁ karotīti attho. **Byāpādapadosaṁ pahāyā**ti-ādīsupi eseva nayo. Byāpajjati iminā cittaṁ pūtikummāsādayo viya purimapakatiṁ pajahatīti **byāpādo.** Vikārāpattiyā padussati, paraṁ vā padūseti vināsetīti **padoso.** Ubhayametaṁ kodhassevādhivacanaṁ. **Thinaṁ** cittagelaññaṁ. **Middhaṁ** cetasikagelaññaṁ. Thinañca middhañca **thinamiddhaṁ.** **Ālokasaññī**ti rattimpi divā diṭṭha-ālokasañjānanasamatthatāya vigatanīvaraṇāya parisuddhāya saññāya samannāgato. **Sato sampajāno**ti satiyā ca ñāṇena ca samannāgato, idaṁ ubhayaṁ ālokasaññāya upakārattā vuttaṁ. Uddhaccañca kukkuccañca **uddhaccakukkuccaṁ.** **Tiṇṇavicikiccho**ti vicikicchaṁ taritvā atikkamitvā ṭhito. "Kathamidaṁ kathamidan"ti evaṁ nappavattatīti **akathaṁkathī.** **Kusalesu dhammesū**ti anavajjesu dhammesu. "Ime nu kho kusalā, kathamime kusalā"ti evaṁ na vicikicchati na kaṅkhatīti attho. Ayamettha saṅkhepo, imesu pana

1. Abhi 2. 261 piṭṭhe. 2. Khu 9. 174 piṭṭhe.

အဋ္ဌာရသ ပိဋ္ဌိကဏ္ဋကေ ကောဋိယာ ကောဋိံ ပဋိပါဒေတွာ။ ဧဝံ ဟိ နိသိန္နဿ စမ္မမံသနဟာရူနိ န ပဏမန္တိ။ အထဿ ယာ တေသံ ပဏမနပစ္စယာ ခဏေ ခဏေ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ၊ တာ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တာသု အနုပ္ပဇ္ဇမာနာသု စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဟောတိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ န ပရိပတတိ၊ ဝုဍ္ဎိံ ဖာတိံ ဥပဂစ္ဆတိ။ **ပရိမုခံ သတိံ ဥပဋ္ဌပေတွာ**တိ ကမ္မဋ္ဌာနာဘိမုခံ သတိံ ဌပယိတွာ၊ မုခသမီပေ ဝါ ကတွာတိ အတ္ထော။ တေနေဝ ဝိဘင်္ဂေ ဝုတ္တံ "အယံ သတိ ဥပဋ္ဌိတာ ဟောတိ သူပဋ္ဌိတာ နာသိကဂ္ဂေ ဝါ မုခနိမိတ္တေ ဝါ၊ တေန ဝုစ္စတိ ပရိမုခံ သတိံ ဥပဋ္ဌပေတွာ"တိ[၁]။ အထ ဝါ "**ပရီ**တိ ပရိဂ္ဂဟဋ္ဌော၊ **မုခ**န္တိ နိယျာနဋ္ဌော၊ **သတီ**တိ ဥပဋ္ဌာနဋ္ဌော၊ တေန ဝုစ္စတိ ပရိမုခံ သတိ"န္တိ[၂] ဧဝံ ပဋိသမ္ဘိဒါယံ ဝုတ္တနယေန-ပေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တတြာယံ သင်္ခေပေါ "ပရိဂ္ဂဟိတနိယျာနသတိံ ကတွာ"တိ။

အဘိဇ္ဈံ လောကေတိ ဧတ္ထ လုဇ္ဇနပလုဇ္ဇနဋ္ဌေန ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ လောကော၊ တသ္မာ ပဉ္စသု ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု ရာဂံ ပဟာယ ကာမစ္ဆန္ဒံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ **ဝိဂတာဘိဇ္ဈေနာ**တိ ဝိက္ခမ္ဘနဝသေန ပဟီနတ္တာ ဝိဂတာဘိဇ္ဈေန၊ န စက္ခုဝိညာဏသဒိသေနာတိ အတ္ထော။ **အဘိဇ္ဈာယ စိတ္တံ ပရိသောဓေတီ**တိ အဘိဇ္ဈာတော စိတ္တံ ပရိမောစေတိ။ ယထာ နံ သာ မုဉ္စတိ စေဝ၊ မုဉ္စိတွာ စ န ပုန ဂဏှာတိ၊ ဧဝံ ကရောတီတိ အတ္ထော။ **ဗျာပါဒပဒေါသံ ပဟာယာ**တိအာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဗျာပဇ္ဇတိ ဣမိနာ စိတ္တံ ပူတိကုမ္မာ-သာဒယော ဝိယ ပုရိမပကတိံ ပဇဟတီတိ **ဗျာပါဒေါ**။ ဝိကာရာပတ္တိယာ ပဒုဿတိ, ပရံ ဝါ ပဒူသေတိ ဝိနာသေတီတိ **ပဒေါသော**။ ဥဘယမေတံ ကောဓဿေဝါဓိဝစနံ။ **ထိနံ** စိတ္တဂေလညံ။ **မိဒ္ဓံ** စေတသိကဂေလညံ။ ထိနဉ္စ မိဒ္ဓဉ္စ **ထိနမိဒ္ဓံ**။ **အာလောကသညီ**တိ ရတ္တိမ္ပိ ဒိဝါ ဒိဋ္ဌအာလောကသဉ္ဇာနန-သမတ္ထတာယ ဝိဂတနီဝရဏာယ ပရိသုဒ္ဓါယ သညာယ သမန္နာဂတော။ **သတော သမ္ပဇာနော**တိ သတိယာ စ ဉာဏေန စ သမန္နာဂတော၊ ဣဒံ ဥဘယံ အာလောကသညာယ ဥပကာရတ္တာ ဝုတ္တံ။ ဥဒ္ဓစ္စဉ္စ ကုက္ကုစ္စဉ္စ **ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ**။ **တိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆော**တိ ဝိစိကိစ္ဆံ တရိတွာ အတိက္ကမိတွာ ဌိတော။ "ကထမိဒံ ကထမိဒ"န္တိ ဧဝံ နပ္ပဝတ္တတီတိ **အကထံကထီ**။ **ကုသလေသု ဓမ္မေသူ**တိ အနဝဇ္ဇေသု ဓမ္မေသု။ "ဣမေ နု ခေါ ကုသလာ၊ ကထမိမေ ကုသလာ"တိ ဧဝံ န ဝိစိကိစ္ဆတိ န ကင်္ခတီတိ အတ္ထော။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဣမေသု ပန

၁-အဘိ ၂-၂၆၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၉-၁၇၄-ပိဋ္ဌေ။

nīvaraṇesu vacanatthalakkhaṇādibhedato yaṁ vattabbaṁ siyā, taṁ sabbaṁ Visuddhimagge vuttaṁ.

297. **Paññāya dubbalīkaraṇe**ti ime pañcanīvaraṇā uppajjamānā anuppannāya lokiyalokuttarāya paññāya uppajjituṁ na denti, uppannā api aṭṭha samāpattiyo pañca vā abhiññā ucchinditvā[1] pātenti, tasmā "paññāya dubbalīkaraṇā"ti vuccanti. **Tathāgatapadaṁ itipī**ti idampi Tathāgatassa ñāṇapadaṁ ñāṇavaḷañjaṁ ñāṇena akkantaṭṭhānanti vuccati. **Tathāgatanisevitan**ti Tathāgatassa ñāṇaphāsukāya nighaṁsitaṭṭhānaṁ. **Tathāgatārañjitan**ti Tathāgatassa ñāṇadāṭhāya ārañjitaṭṭhānaṁ.

299. **Yathābhūtaṁ pajānātī**ti yathāsabhāvaṁ pajānāti. **Natveva tāva ariyasāvako niṭṭhaṁ gato hotī**ti imā jhānābhiññā bāhirakehipi sādhāraṇāti na tāva niṭṭhaṁ gato hoti. Maggakkhaṇepi apariyositakiccatāya na tāva niṭṭhaṁ gato hoti. **Apica kho niṭṭhaṁ gacchatī**ti apica kho pana maggakkhaṇe mahāhatthiṁ passanto nāgavaniko viya Sammāsambuddho Bhagavāti iminā ākārena tīsu ratanesu niṭṭhaṁ gacchati. **Niṭṭhaṁ gato hotī**ti evaṁ maggakkhaṇe niṭṭhaṁ gacchanto arahattaphalakkhaṇe pariyositasabbakiccatāya sabbākārena tīsu ratanesu niṭṭhaṁ gato hoti. Sesaṁ uttānatthamevāti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Cūḷahatthipadopamasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Mahāhatthipadopamasuttavaṇṇanā

300. **Evaṁ me sutan**ti Mahāhatthipadopamasuttaṁ. Tattha **jaṅgalānan**ti pathavītalacārīnaṁ[2]. **Pāṇānan**ti sapādakapāṇānaṁ. **Padajātānī**ti padāni. **Samodhānaṁ gacchantī**ti odhānaṁ pakkhepaṁ[3] gacchanti. **Aggamakkhāyatī**ti seṭṭhaṁ akkhāyati. **Yadidaṁ mahantattenā**ti mahantabhāvena aggaṁ akkhāyati, na guṇavasenāti attho. **Ye keci kusalā dhammā**ti ye keci

1. Upacchinditvā (Ka) 2. Pathavītalavāsīnaṁ (Syā) 3. Upakkhepaṁ (Ka)

နီဝရဏေသု ဝစနတ္ထလက္ခဏာဒိဘေဒတော ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ သိယာ၊ တံ သဗ္ဗံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တံ။

၂၉၇။ **ပညာယ ဒုဗ္ဗလီကရဏေ**တိ ဣမေ ပဉ္စနီဝရဏာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ အနုပ္ပန္နာယ လောကိယလောကုတ္တရာယ ပညာယ ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ န ဒေန္တိ၊ ဥပ္ပန္နာ အပိ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော ပဉ္စ ဝါ အဘိညာ ဥစ္ဆိန္ဒိတွာ[1] ပါတေန္တိ၊ တသ္မာ "ပညာယ ဒုဗ္ဗလီကရဏာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ **တထာဂတပဒံ ဣတိပီ**တိ ဣဒမ္ပိ တထာဂတဿ ဉာဏပဒံ ဉာဏဝဠဉ္ဇံ ဉာဏေန အက္ကန္တဋ္ဌာနန္တိ ဝုစ္စတိ။ **တထာဂတနိသေဝိတ**န္တိ တထာဂတဿ ဉာဏဖာသုကာယ နိဃံသိတဋ္ဌာနံ။ **တထာဂတာရဉ္ဇိတ**န္တိ တထာဂတဿ ဉာဏဒါဌာယ အာရဉ္ဇိတဋ္ဌာနံ။

၂၉၉။ **ယထာဘူတံ ပဇာနာတီ**တိ ယထာသဘာဝံ ပဇာနာတိ။ **နတွေဝ တာဝ အရိယသာဝကော နိဋ္ဌံ ဂတော ဟောတီ**တိ ဣမာ ဈာနာဘိညာ ဗာဟိရကေဟိပိ သာဓာရဏာတိ န တာဝ နိဋ္ဌံ ဂတော ဟောတိ။ မဂ္ဂက္ခဏေပိ အပရိယောသိတကိစ္စတာယ န တာဝ နိဋ္ဌံ ဂတော ဟောတိ။ **အပိစ ခေါ နိဋ္ဌံ ဂစ္ဆတီ**တိ အပိစ ခေါ ပန မဂ္ဂက္ခဏေ မဟာဟတ္ထိံ ပဿန္တော နာဂဝနိကော ဝိယ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါတိ ဣမိနာ အာကာရေန တီသု ရတနေသု နိဋ္ဌံ ဂစ္ဆတိ။ **နိဋ္ဌံ ဂတော ဟောတီ**တိ ဧဝံ မဂ္ဂက္ခဏေ နိဋ္ဌံ ဂစ္ဆန္တော အရဟတ္တဖလက္ခဏေ ပရိယောသိတသဗ္ဗကိစ္စတာယ သဗ္ဗာကာရေန တီသု ရတနေသု နိဋ္ဌံ ဂတော ဟောတိ။ သေသံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

စူဠဟတ္ထိပဒေါပမသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၈-မဟာဟတ္ထိပဒေါပမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၀၀။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ မဟာဟတ္ထိပဒေါပမသုတ္တံ။ တတ္ထ **ဇင်္ဂလာန**န္တိ ပထဝီတလစာရီနံ[2]။ **ပါဏာန**န္တိ သပါဒကပါဏာနံ။ **ပဒဇာတာနီ**တိ ပဒါနိ။ **သမောဓာနံ ဂစ္ဆန္တီ**တိ ဩဓာနံ ပက္ခေပံ[3] ဂစ္ဆန္တိ။ **အဂ္ဂမက္ခာယတီ**တိ သေဋ္ဌံ အက္ခာယတိ။ **ယဒိဒံ မဟန္တတ္တေနာ**တိ မဟန္တဘာဝေန အဂ္ဂံ အက္ခာယတိ၊ န ဂုဏဝသေနာတိ အတ္ထော။ **ယေ ကေစိ ကုသလာ ဓမ္မာ**တိ ယေ ကေစိ

၁-ဥပစ္ဆိန္ဒိတွာ (က) ၂-ပထဝီတလဝါသီနံ (သျာ) ၃-ဥပက္ခေပံ (က)

lokiyā vā lokuttarā vā kusalā dhammā. **Saṅgahaṁ gacchantī**ti ettha catubbidho saṅgaho sajātisaṅgaho sañjātisaṅgaho kiriyasaṅgaho gaṇanasaṅgahoti. Tattha "sabbe khattiyā āgacchantu sabbe brāhmaṇā"ti evaṁ samānajātivasena saṅgaho **sajātisaṅgaho** nāma. "Sabbe Kosalakā sabbe Māgadhakā"ti evaṁ sañjātidesavasena saṅgaho **sañjātisaṅgaho** nāma. "Sabbe rathikā sabbe dhanuggahā"ti evaṁ kiriyavasena saṅgaho **kiriyasaṅgaho** nāma. "Cakkhāyatanaṁ katamakkhandhagaṇanaṁ gacchatīti, cakkhāyatanaṁ rūpakkhandhagaṇanaṁ gacchati. Hañci cakkhāyatanaṁ rūpakkhandhagaṇanaṁ gacchati, tena vata re vattabbe cakkhāyatanaṁ rūpakkhandhena saṅgahitan"ti[1], ayaṁ **gaṇanasaṅgaho** nāma, imasmimpi ṭhāne ayameva adhippeto.

Nanu ca "catunnaṁ ariyasaccānaṁ kati kusalā kati akusalā kati abyākatāti pañhassa vissajjane samudayasaccaṁ akusalaṁ, maggasaccaṁ kusalaṁ, nirodhasaccaṁ abyākataṁ, dukkhasaccaṁ siyā kusalaṁ, siyā akusalaṁ, siyā abyākatan"ti[2] āgatattā catubhūmakampi kusalaṁ diyaḍḍhameva saccaṁ bhajati. Atha kasmā mahāthero catūsu ariyasaccesu gaṇanaṁ[3] gacchatīti āhāti. Saccānaṁ antogadhattā. Yathā hi "sādhikamidaṁ bhikkhave diyaḍḍhasikkhāpadasataṁ anvaddhamāsaṁ uddesaṁ āgacchati, yattha attakāmā kulaputtā sikkhanti. Tisso imā bhikkhave sikkhā adhisīlasikkhā adhicittasikkhā adhipaññāsikkhā"ti[4] ettha sāsdhikamidaṁ[5] diyaḍḍhasikkhāpadasataṁ ekā adhisīlasikkhāva hoti, taṁ sikkhantopi tisso sikkhā sikkhatīti dassito, sikkhānaṁ antogadhattā. Yathā ca ekassa hatthipadassa catūsu koṭṭhāsesu ekasmiṁ koṭṭhāse otiṇṇānipi dvīsu tīsu catūsu koṭṭhāsesu otiṇṇānipi siṅgālasasamigādīnaṁ pādāni hatthipade samodhānaṁ gatāneva honti. Hatthipadato amuccitvā tasseva antogadhattā. Evameva ekasmimpi dvīsupi tīsupi catūsupi saccesu gaṇanaṁ gatā dhammā catūsu saccesu gaṇanaṁ gatāva honti, saccānaṁ antogadhattāti diyaḍḍhasaccagaṇanaṁ gatepi kusaladhamme "sabbe te catūsu ariyasaccesu saṅgahaṁ gacchantī"ti āha. "Dukkhe ariyasacce"ti-ādīsu uddesapadesu ceva jātipi dukkhāti-ādīsu niddesapadesu ca

1. Abhi 4. 251 piṭṭhe.
2. Abhi 2. 118, 119 piṭṭhe.
3. Gahaṇaṁ (Sī), saṅgahaṁ (Syā)
4. Aṁ 1. 234 piṭṭhe.
5. Sādhikaṁ (Sī)

လောကိယာ ဝါ လောကုတ္တရာ ဝါ ကုသလာ ဓမ္မာ။ **သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တီ**တိ ဧတ္ထ စတုဗ္ဗိဓော သင်္ဂဟော သဇာတိသင်္ဂဟော သဉ္ဇာတိသင်္ဂဟော ကိရိယသင်္ဂဟော ဂဏနသင်္ဂဟောတိ။ တတ္ထ "သဗ္ဗေ ခတ္တိယာ အာဂစ္ဆန္တု၊ သဗ္ဗေ ဗြာဟ္မဏာ"တိ ဧဝံ သမာနဇာတိဝသေန သင်္ဂဟော **သဇာတိသင်္ဂဟော** နာမ။ "သဗ္ဗေ ကောသလကာ သဗ္ဗေ မာဂဓကာ"တိ ဧဝံ သဉ္ဇာတိဒေသဝသေန သင်္ဂဟော **သဉ္ဇာတိသင်္ဂဟော** နာမ။ "သဗ္ဗေ ရထိကာ သဗ္ဗေ ဓနုဂ္ဂဟာ"တိ ဧဝံ ကိရိယဝသေန သင်္ဂဟော **ကိရိယသင်္ဂဟော** နာမ။ "စက္ခာယတနံ ကတမက္ခန္ဓဂဏနံ ဂစ္ဆတီတိ၊ စက္ခာယတနံ ရူပက္ခန္ဓဂဏနံ ဂစ္ဆတိ။ ဟဉ္စိ စက္ခာယတနံ ရူပက္ခန္ဓဂဏနံ ဂစ္ဆတိ၊ တေန ဝတ ရေ ဝတ္တဗ္ဗေ စက္ခာယတနံ ရူပက္ခန္ဓေန သင်္ဂဟိတ"န္တိ[1]၊ အယံ **ဂဏနသင်္ဂဟော** နာမ၊ ဣမသ္မိမ္ပိ ဌာနေ အယမေဝ အဓိပ္ပေတော။

နနု စ "စတုန္နံ အရိယသစ္စာနံ ကတိ ကုသလာ ကတိ အကုသလာ ကတိ အဗျာကတာတိ ပဉ္ဟဿ ဝိဿဇ္ဇနေ သမုဒယသစ္စံ အကုသလံ၊ မဂ္ဂသစ္စံ ကုသလံ၊ နိရောဓသစ္စံ အဗျာကတံ၊ ဒုက္ခသစ္စံ သိယာ ကုသလံ၊ သိယာ အကုသလံ၊ သိယာ အဗျာကတ"န္တိ[2] အာဂတတ္တာ စတုဘူမကမ္ပိ ကုသလံ ဒိယဍ္ဎမေဝ သစ္စံ ဘဇတိ။ အထ ကသ္မာ မဟာထေရော စတူသု အရိယသစ္စေသု ဂဏနံ[3] ဂစ္ဆတီတိ အာဟာတိ။ သစ္စာနံ အန္တောဂဓတ္တာ။ ယထာ ဟိ "သာဓိကမိဒံ ဘိက္ခဝေ ဒိယဍ္ဎသိက္ခာပဒသတံ အနွဒ္ဓမာသံ ဥဒ္ဒေသံ အာဂစ္ဆတိ၊ ယတ္ထ အတ္တကာမာ ကုလပုတ္တာ သိက္ခန္တိ။ တိဿော ဣမာ ဘိက္ခဝေ သိက္ခာ အဓိသီလသိက္ခာ အဓိစိတ္တသိက္ခာ အဓိပညာသိက္ခာ"တိ[4] ဧတ္ထ သာဓိကမိဒံ[5] ဒိယဍ္ဎသိက္ခာပဒသတံ ဧကာ အဓိသီလသိက္ခာဝ ဟောတိ၊ တံ သိက္ခန္တောပိ တိဿော သိက္ခာ သိက္ခတီတိ ဒဿိတော၊ သိက္ခာနံ အန္တောဂဓတ္တာ။ ယထာ စ ဧကဿ ဟတ္ထိပဒဿ စတူသု ကောဋ္ဌာသေသု ဧကသ္မိံ ကောဋ္ဌာသေ ဩတိဏ္ဏာနိပိ ဒွီသု တီသု စတူသု ကောဋ္ဌာသေသု ဩတိဏ္ဏာနိပိ သိင်္ဂါလသသမိဂါဒီနံ ပါဒါနိ ဟတ္ထိပဒေ သမောဓာနံ ဂတာနေဝ ဟောန္တိ။ ဟတ္ထိပဒတော အမုစ္စိတွာ တဿေဝ အန္တောဂဓတ္တာ။ ဧဝမေဝ ဧကသ္မိမ္ပိ ဒွီသုပိ တီသုပိ စတူသုပိ သစ္စေသု ဂဏနံ ဂတာ ဓမ္မာ စတူသု သစ္စေသု ဂဏနံ ဂတာဝ ဟောန္တိ၊ သစ္စာနံ အန္တောဂဓတ္တာတိ ဒိယဍ္ဎသစ္စဂဏနံ ဂတေပိ ကုသလဓမ္မေ "သဗ္ဗေ တေ စတူသု အရိယသစ္စေသု သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တီ"တိ အာဟ။ "ဒုက္ခေ အရိယသစ္စေ"တိ-အာဒီသု ဥဒ္ဒေသပဒေသု စေဝ ဇာတိပိ ဒုက္ခာတိအာဒီသု နိဒ္ဒေသပဒေသု စ

၁-အဘိ ၄-၂၅၁-ပိဋ္ဌေ။
၂-အဘိ ၂-၁၁၈-၁၁၉-ပိဋ္ဌေ။
၃-ဂဟဏံ (သီ)၊ သင်္ဂဟံ (သျာ)
၄-အံ ၁-၂၃၄-ပိဋ္ဌေ။
၅-သာဓိကံ (သီ)

yaṁ vattabbaṁ, taṁ Visuddhimagge vuttameva. Kevalaṁ panettha desanānukkamova veditabbo.

301. Yathā hi cheko vilīvakāro sujātaṁ veḷuṁ labhitvā catudhā chetvā tato tayo koṭṭhāse ṭhapetvā ekaṁ gaṇhitvā pañcadhā bhindeyya, tatopi cattāro ṭhapetvā ekaṁ gaṇhitvā phālento pañca pesiyo kareyya, tato catasso ṭhapetvā ekaṁ gaṇhitvā kucchibhāgaṁ piṭṭhibhāganti dvidhā phāletvā piṭṭhibhāgaṁ ṭhapetvā kucchibhāgaṁ ādāya tato samuggabījanitālavaṇṭādinānappakāraṁ veḷuvikatiṁ kareyya, so piṭṭhibhāgañca itarā ca catasso pesiyo itare ca cattāro koṭṭhāse itare ca tayo koṭṭhāse kammāya na upanessatīti na vattabbo, ekappahārena pana upanetuṁ na sakkā, anupubbena upanessati, evameva ayaṁ mahātheropi vilīvakāro sujātaṁ veḷuṁ labhitvā cattāro koṭṭhāse viya imaṁ mahantaṁ suttantaṁ ārabhitvā catu-ariyasaccavasena mātikaṁ ṭhapesi. Vilīvakārassa tayo koṭṭhāse ṭhapetvā ekaṁ gahetvā tassa pañcadhā karaṇaṁ viya therassa tīṇi ariyasaccāni ṭhapetvā ekaṁ dukkhasaccaṁ gahetvā bhājentassa[1] khandhavasena pañcadhā karaṇaṁ. Tato yathā so vilīvakāro cattāro koṭṭhāse ṭhapetvā ekaṁ bhāgaṁ gahetvā pañcadhā phālesi, evaṁ thero cattāro arūpakkhandhe ṭhapetvā rūpakkhandhaṁ vibhajanto **cattāri ca mahābhūtāni catunnañca mahābhūtānaṁ upādāya rūpan**ti pañcadhā akāsi. Tato yathā so vilīvakāro catasso pesiyo ṭhapetvā ekaṁ gahetvā kucchibhāgaṁ piṭṭhibhāganti dvidhā phālesi, evaṁ thero upādāya rūpañca tisso ca dhātuyo ṭhapetvā ekaṁ pathavīdhātuṁ vibhajanto ajjhattikabāhiravasena dvidhā dassesi. Yathā so vilīvakāro piṭṭhibhāgaṁ ṭhapetvā kucchibhāgaṁ ādāya nānappakāraṁ vilīvavikatiṁ akāsi[2], evaṁ thero bāhiraṁ pathavīdhātuṁ ṭhapetvā ajjhattikaṁ pathavīdhātuṁ vīsatiyā ākārehi vibhajitvā dassetuṁ **katamā cāvuso ajjhattikā pathavīdhātū**ti-ādimāha.

Yathā pana vilīvakāro piṭṭhibhāgañca itarā ca catasso pesiyo itare ca cattāro koṭṭhāse itare ca tayo koṭṭhāse

1. Kathentassa (Ka) 2. Karoti (Syā, Ka)

ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တမေဝ။ ကေဝလံ ပနေတ္ထ ဒေသနာနုက္ကမောဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၃၀၁။ ယထာ ဟိ ဆေကော ဝိလီဝကာရော သုဇာတံ ဝေဠုံ လဘိတွာ စတုဓာ ဆေတွာ တတော တယော ကောဋ္ဌာသေ ဌပေတွာ ဧကံ ဂဏှိတွာ ပဉ္စဓာ ဘိန္ဒေယျ၊ တတောပိ စတ္တာရော ဌပေတွာ ဧကံ ဂဏှိတွာ ဖာလေန္တော ပဉ္စ ပေသိယော ကရေယျ၊ တတော စတဿော ဌပေတွာ ဧကံ ဂဏှိတွာ ကုစ္ဆိဘာဂံ ပိဋ္ဌိဘာဂန္တိ ဒွိဓာ ဖာလေတွာ ပိဋ္ဌိဘာဂံ ဌပေတွာ ကုစ္ဆိဘာဂံ အာဒါယ တတော သမုဂ္ဂဗီဇနိတာလဝဏ္ဋာဒိနာနပ္ပကာရံ ဝေဠုဝိကတိံ ကရေယျ၊ သော ပိဋ္ဌိဘာဂဉ္စ ဣတရာ စ စတဿော ပေသိယော ဣတရေ စ စတ္တာရော ကောဋ္ဌာသေ ဣတရေ စ တယော ကောဋ္ဌာသေ ကမ္မာယ န ဥပနေဿတီတိ န ဝတ္တဗ္ဗော၊ ဧကပ္ပဟာရေန ပန ဥပနေတုံ န သက္ကာ၊ အနုပုဗ္ဗေန ဥပနေဿတိ၊ ဧဝမေဝ အယံ မဟာထေရောပိ ဝိလီဝကာရော သုဇာတံ ဝေဠုံ လဘိတွာ စတ္တာရော ကောဋ္ဌာသေ ဝိယ ဣမံ မဟန္တံ သုတ္တန္တံ အာရဘိတွာ စတုအရိယသစ္စဝသေန မာတိကံ ဌပေသိ။ ဝိလီဝကာရဿ တယော ကောဋ္ဌာသေ ဌပေတွာ ဧကံ ဂဟေတွာ တဿ ပဉ္စဓာ ကရဏံ ဝိယ ထေရဿ တီဏိ အရိယသစ္စာနိ ဌပေတွာ ဧကံ ဒုက္ခသစ္စံ ဂဟေတွာ ဘာဇေန္တဿ[1] ခန္ဓဝသေန ပဉ္စဓာ ကရဏံ။ တတော ယထာ သော ဝိလီဝကာရော စတ္တာရော ကောဋ္ဌာသေ ဌပေတွာ ဧကံ ဘာဂံ ဂဟေတွာ ပဉ္စဓာ ဖာလေသိ၊ ဧဝံ ထေရော စတ္တာရော အရူပက္ခန္ဓေ ဌပေတွာ ရူပက္ခန္ဓံ ဝိဘဇန္တော **စတ္တာရိ စ မဟာဘူတာနိ စတုန္နဉ္စ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယ ရူပ**န္တိ ပဉ္စဓာ အကာသိ။ တတော ယထာ သော ဝိလီဝကာရော စတဿော ပေသိယော ဌပေတွာ ဧကံ ဂဟေတွာ ကုစ္ဆိဘာဂံ ပိဋ္ဌိဘာဂန္တိ ဒွိဓာ ဖာလေသိ၊ ဧဝံ ထေရော ဥပါဒါယ ရူပဉ္စ တိဿော စ ဓာတုယော ဌပေတွာ ဧကံ ပထဝီဓာတုံ ဝိဘဇန္တော အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရဝသေန ဒွိဓာ ဒဿေသိ။ ယထာ သော ဝိလီဝကာရော ပိဋ္ဌိဘာဂံ ဌပေတွာ ကုစ္ဆိဘာဂံ အာဒါယ နာနပ္ပကာရံ ဝိလီဝဝိကတိံ အကာသိ[2]၊ ဧဝံ ထေရော ဗာဟိရံ ပထဝီဓာတုံ ဌပေတွာ အဇ္ဈတ္တိကံ ပထဝီဓာတုံ ဝီသတိယာ အာကာရေဟိ ဝိဘဇိတွာ ဒဿေတုံ **ကတမာ စာဝုသော အဇ္ဈတ္တိကာ ပထဝီဓာတူ**တိအာဒိမာဟ။

ယထာ ပန ဝိလီဝကာရော ပိဋ္ဌိဘာဂဉ္စ ဣတရာ စ စတဿော ပေသိယော ဣတရေ စ စတ္တာရော ကောဋ္ဌာသေ ဣတရေ စ တယော ကောဋ္ဌာသေ

၁-ကထေန္တဿ (က) ၂-ကရောတိ (သျာ၊ က)

anupubbena kammāya upanessati, na hi sakkā ekappahārena upanetuṁ, evaṁ theropi bāhirañca pathavīdhātuṁ itarā ca tisso dhātuyo upādārūpañca itare ca cattāro arūpino khandhe itarāni ca tīṇi ariyasaccāni anupubbena vibhajitvā dassessati, na hi sakkā ekappahārena dassetuṁ. Apica rājaputtūpamāyapi ayaṁ kamo vibhāvetabbo—

Eko kira mahārājā, tassa parosahassaṁ puttā, so tesaṁ piḷandhanaparikkhāraṁ catūsu peḷāsu ṭhapetvā jeṭṭhaputtassa appesi "idaṁ te tāta bhātikānaṁ piḷandhanabhaṇḍaṁ tathārūpe chaṇe sampatte piḷandhanaṁ no dehīti yācantānaṁ dadeyyāsī"ti. So "sādhu devā"ti sāragabbhe paṭisāmesi, tathārūpe chaṇadivase rājaputtā rañño santikaṁ gantvā "piḷandhanaṁ no tāta detha, nakkhattaṁ kīḷissāmā"ti āhaṁsu. Tātā jeṭṭhabhātikassa vo hatthe mayā piḷandhanaṁ ṭhapitaṁ, taṁ āharāpetvā piḷandhathāti. Te sādhūti paṭissuṇitvā tassa santikaṁ gantvā "tumhākaṁ kira no hatthe piḷandhanabhaṇḍaṁ, taṁ dethā"ti āhaṁsu, so evaṁ karissāmīti gabbhaṁ vivaritvā[1] catasso peḷāyo nīharitvā tisso ṭhapetvā ekaṁ vivaritvā tato pañca samugge nīharitvā cattāro ṭhapetvā ekaṁ vivaritvā tato pañcasu karaṇḍesu nīharitesu cattāro ṭhapetvā ekaṁ vivaritvā pidhānaṁ passe ṭhapetvā tato hatthūpagapādūpagādīni nānappakārāni piḷandhanāni nīharitvā adāsi. So kiñcāpi itarehi catūhi karaṇḍehi itarehi catūhi samuggehi itarāhi tīhi peḷāhi na tāva bhājetvā deti, anupubbena pana dassati, na hi sakkā ekappahārena dātuṁ.

Tattha mahārājā viya Bhagavā daṭṭhabbo, vuttampi cetaṁ "rājāhamasmi selāti Bhagavā Dhammarājā anuttaro"ti[2]. Jeṭṭhaputto viya Sāriputtatthero, vuttampi cetaṁ "yaṁ kho taṁ bhikkhave sammā vadamāno vadeyya 'Bhagavato putto oraso mukhato jāto dhammajo dhammanimmito dhammadāyādo, no āmisadāyādo'ti Sāriputtameva taṁ sammā vadamāno vadeyya, Bhagavato putto -pa- no āmisadāyādo"ti[3]. Parosahassarājaputtā viya bhikkhusaṁgho daṭṭhabbo. Vuttampi cetaṁ—

1. Pavisitvā (Syā) 2. Khu 1. 368 piṭṭhe. 3. Ma 3. 79 piṭṭhe.

အနုပုဗ္ဗေန ကမ္မာယ ဥပနေဿတိ၊ န ဟိ သက္ကာ ဧကပ္ပဟာရေန ဥပနေတုံ၊ ဧဝံ ထေရောပိ ဗာဟိရဉ္စ ပထဝီဓာတုံ ဣတရာ စ တိဿော ဓာတုယော ဥပါဒါရူပဉ္စ ဣတရေ စ စတ္တာရော အရူပိနော ခန္ဓေ ဣတရာနိ စ တီဏိ အရိယသစ္စာနိ အနုပုဗ္ဗေန ဝိဘဇိတွာ ဒဿေဿတိ၊ န ဟိ သက္ကာ ဧကပ္ပဟာရေန ဒဿေတုံ။ အပိစ ရာဇပုတ္တူပမာယပိ အယံ ကမော ဝိဘာဝေတဗ္ဗော—

ဧကော ကိရ မဟာရာဇာ၊ တဿ ပရောသဟဿံ ပုတ္တာ၊ သော တေသံ ပိဠန္ဓနပရိက္ခာရံ စတူသု ပေဠာသု ဌပေတွာ ဇေဋ္ဌပုတ္တဿ အပ္ပေသိ "ဣဒံ တေ တာတ ဘာတိကာနံ ပိဠန္ဓနဘဏ္ဍံ တထာရူပေ ဆဏေ သမ္ပတ္တေ ပိဠန္ဓနံ နော ဒေဟီတိ ယာစန္တာနံ ဒဒေယျာသီ"တိ။ သော "သာဓု ဒေဝါ"တိ သာရဂဗ္ဘေ ပဋိသာမေသိ၊ တထာရူပေ ဆဏဒိဝသေ ရာဇပုတ္တာ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ "ပိဠန္ဓနံ နော တာတ ဒေထ၊ နက္ခတ္တံ ကီဠိဿာမာ"တိ အာဟံသု။ တာတာ ဇေဋ္ဌဘာတိကဿ ဝေါ ဟတ္ထေ မယာ ပိဠန္ဓနံ ဌပိတံ၊ တံ အာဟရာပေတွာ ပိဠန္ဓထာတိ။ တေ သာဓူတိ ပဋိဿုဏိတွာ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ "တုမှာကံ ကိရ နော ဟတ္ထေ ပိဠန္ဓနဘဏ္ဍံ၊ တံ ဒေထာ"တိ အာဟံသု၊ သော ဧဝံ ကရိဿာမီတိ ဂဗ္ဘံ ဝိဝရိတွာ[1] စတဿော ပေဠာယော နီဟရိတွာ တိဿော ဌပေတွာ ဧကံ ဝိဝရိတွာ တတော ပဉ္စ သမုဂ္ဂေ နီဟရိတွာ စတ္တာရော ဌပေတွာ ဧကံ ဝိဝရိတွာ တတော ပဉ္စသု ကရဏ္ဍေသု နီဟရိတေသု စတ္တာရော ဌပေတွာ ဧကံ ဝိဝရိတွာ ပိဓာနံ ပဿေ ဌပေတွာ တတော ဟတ္ထူပဂပါဒူပဂါဒီနိ နာနပ္ပကာရာနိ ပိဠန္ဓနာနိ နီဟရိတွာ အဒါသိ။ သော ကိဉ္စာပိ ဣတရေဟိ စတူဟိ ကရဏ္ဍေဟိ ဣတရေဟိ စတူဟိ သမုဂ္ဂေဟိ ဣတရာဟိ တီဟိ ပေဠာဟိ န တာဝ ဘာဇေတွာ ဒေတိ၊ အနုပုဗ္ဗေန ပန ဒဿတိ၊ န ဟိ သက္ကာ ဧကပ္ပဟာရေန ဒါတုံ။

တတ္ထ မဟာရာဇာ ဝိယ ဘဂဝါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ "ရာဇာဟမသ္မိ သေလာတိ ဘဂဝါ ဓမ္မရာဇာ အနုတ္တရော"တိ[2]။ ဇေဋ္ဌပုတ္တော ဝိယ သာရိပုတ္တတ္ထေရော၊ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ "ယံ ခေါ တံ ဘိက္ခဝေ သမ္မာ ဝဒမာနော ဝဒေယျ 'ဘဂဝတော ပုတ္တော ဩရသော မုခတော ဇာတော ဓမ္မဇော ဓမ္မနိမ္မိတော ဓမ္မဒါယာဒေါ၊ နော အာမိသဒါယာဒေါ'တိ သာရိပုတ္တမေဝ တံ သမ္မာ ဝဒမာနော ဝဒေယျ၊ ဘဂဝတော ပုတ္တော။ပ။ နော အာမိသဒါယာဒေါ"တိ[3]။ ပရောသဟဿရာဇပုတ္တာ ဝိယ ဘိက္ခုသံဃော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

၁-ပဝိသိတွာ (သျာ) ၂-ခု ၁-၃၆၈-ပိဋ္ဌေ။ ၃-မ ၃-၇၉-ပိဋ္ဌေ။

“Parosahassaṁ bhikkhūnaṁ, Sugataṁ payirupāsati.
Desentaṁ virajaṁ dhammaṁ, nibbānaṁ akutobhayan”ti[1].

Rañño tesaṁ puttānaṁ piḷandhanaṁ catūsu peḷāsu pakkhipitvā jeṭṭhaputtassa hatthe ṭhapitakālo viya Bhagavato Dhammasenāpatissa hatthe catusaccappakāsanāya ṭhapitakālo, tenevāha “Sāriputto bhikkhave pahoti[2] cattāri ariyasaccāni vitthārena ācikkhituṁ desetuṁ paññāpetuṁ paṭṭhapetuṁ vivarituṁ vibhajituṁ uttānīkātun”ti[3]. Tathārūpe chaṇe tesaṁ rājaputtānaṁ taṁ rājānaṁ upasaṅkamitvā piḷandhanaṁ yācanakālo viya bhikkhusaṁghassa vassūpanāyikasamaye āgantvā dhammadesanāya yācitakālo. Upakaṭṭhāya kira vassūpanāyikāya idaṁ suttaṁ desitaṁ. Rañño “tātā jeṭṭhabhātikassa vo hatthe mayā piḷandhanaṁ ṭhapitaṁ taṁ āharāpetvā piḷandhathā”ti vuttakālo viya Sambuddhenāpi “sevetha bhikkhave Sāriputtamoggallāne, bhajatha bhikkhave Sāriputtamoggallāne. Paṇḍitā bhikkhū anuggāhakā sabrahmacārīnan”ti evaṁ Dhammasenāpatino santike bhikkhūnaṁ pesitakālo.

Rājaputtehi rañño kathaṁ sutvā jeṭṭhabhātikassa santikaṁ gantvā piḷandhanaṁ yācitakālo viya bhikkhūhi Satthūkathaṁ sutvā Dhammasenāpatiṁ upasaṅkamma dhammadesanaṁ āyācitakālo. Jeṭṭhabhātikassa gabbhaṁ vivaritvā catasso peḷāyo nīharitvā ṭhapanaṁ viya Dhammasenāpatissa imaṁ suttantaṁ ārabhitvā catunnaṁ ariyasaccānaṁ vasena mātikāya ṭhapanaṁ. Tisso peḷāyo ṭhapetvā ekaṁ vivaritvā tato pañcasamugganīharaṇaṁ viya tīṇi ariyasaccāni ṭhapetvā dukkhaṁ ariyasaccaṁ vibhajantassa pañcakkhandhadassanaṁ. Cattāro samugge ṭhapetvā ekaṁ vivaritvā tato pañcakaraṇḍanīharaṇaṁ viya cattāro arūpakkhandhe ṭhapetvā ekaṁ rūpakkhandhaṁ vibhajantassa catumahābhūta-upādārūpavasena pañcakoṭṭhāsadassanaṁ.

302. Cattāro karaṇḍe ṭhapetvā ekaṁ vivaritvā pidhānaṁ passe ṭhapetvā hatthūpagapādūpagādipiḷandhanadānaṁ viya tīṇi mahābhūtāni upādārūpañca ṭhapetvā ekaṁ pathavīdhātuṁ vibhajantassa bāhiraṁ tāva pidhānaṁ viya ṭhapetvā

1. Saṁ 1. 194 piṭṭhe. 2. Alaṁ hoti (Syā) 3. Ma 3. 291 piṭṭhe.

“ပရောသဟဿံ ဘိက္ခူနံ၊ သုဂတံ ပယိရုပါသတိ။
ဒေသေန္တံ ဝိရဇံ ဓမ္မံ၊ နိဗ္ဗာနံ အကုတောဘယ”န္တိ[၁]။

ရညော တေသံ ပုတ္တာနံ ပိဠန္ဓနံ စတူသု ပေဠာသု ပက္ခိပိတွာ ဇေဋ္ဌပုတ္တဿ ဟတ္ထေ ဌပိတကာလော ဝိယ ဘဂဝတော ဓမ္မသေနာပတိဿ ဟတ္ထေ စတုသစ္စပ္ပကာသနာယ ဌပိတကာလော၊ တေနေဝါဟ “သာရိပုတ္တော ဘိက္ခဝေ ပဟောတိ[၂] စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ ဝိတ္ထာရေန အာစိက္ခိတုံ ဒေသေတုံ ပညာပေတုံ ပဋ္ဌပေတုံ ဝိဝရိတုံ ဝိဘဇိတုံ ဥတ္တာနီကာတု”န္တိ[၃]။ တထာရူပေ ဆဏေ တေသံ ရာဇပုတ္တာနံ တံ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပိဠန္ဓနံ ယာစနကာလော ဝိယ ဘိက္ခုသံဃဿ ဝဿူပနာယိကသမယေ အာဂန္တွာ ဓမ္မဒေသနာယ ယာစိတကာလော။ ဥပကဋ္ဌာယ ကိရ ဝဿူပနာယိကာယ ဣဒံ သုတ္တံ ဒေသိတံ။ ရညော “တာတာ ဇေဋ္ဌဘာတိကဿ ဝေါ ဟတ္ထေ မယာ ပိဠန္ဓနံ ဌပိတံ တံ အာဟရာပေတွာ ပိဠန္ဓထာ”တိ ဝုတ္တကာလော ဝိယ သမ္ဗုဒ္ဓေနာပိ “သေဝေထ ဘိက္ခဝေ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေ၊ ဘဇထ ဘိက္ခဝေ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေ။ ပဏ္ဍိတာ ဘိက္ခူ အနုဂ္ဂါဟကာ သဗြဟ္မစာရီန”န္တိ ဧဝံ ဓမ္မသေနာပတိနော သန္တိကေ ဘိက္ခူနံ ပေသိတကာလော။

ရာဇပုတ္တေဟိ ရညော ကထံ သုတွာ ဇေဋ္ဌဘာတိကဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပိဠန္ဓနံ ယာစိတကာလော ဝိယ ဘိက္ခူဟိ သတ္ထုကထံ သုတွာ ဓမ္မသေနာပတိံ ဥပသင်္ကမ္မ ဓမ္မဒေသနံ အာယာစိတကာလော။ ဇေဋ္ဌဘာတိကဿ ဂဗ္ဘံ ဝိဝရိတွာ စတဿော ပေဠာယော နီဟရိတွာ ဌပနံ ဝိယ ဓမ္မသေနာပတိဿ ဣမံ သုတ္တန္တံ အာရဘိတွာ စတုန္နံ အရိယသစ္စာနံ ဝသေန မာတိကာယ ဌပနံ။ တိဿော ပေဠာယော ဌပေတွာ ဧကံ ဝိဝရိတွာ တတော ပဉ္စသမုဂ္ဂနီဟရဏံ ဝိယ တီဏိ အရိယသစ္စာနိ ဌပေတွာ ဒုက္ခံ အရိယသစ္စံ ဝိဘဇန္တဿ ပဉ္စက္ခန္ဓဒဿနံ။ စတ္တာရော သမုဂ္ဂေ ဌပေတွာ ဧကံ ဝိဝရိတွာ တတော ပဉ္စကရဏ္ဍနီဟရဏံ ဝိယ စတ္တာရော အရူပက္ခန္ဓေ ဌပေတွာ ဧကံ ရူပက္ခန္ဓံ ဝိဘဇန္တဿ စတုမဟာဘူတဥပါဒါရူပဝသေန ပဉ္စကောဋ္ဌာသဒဿနံ။

၃၀၂။ စတ္တာရော ကရဏ္ဍေ ဌပေတွာ ဧကံ ဝိဝရိတွာ ပိဓာနံ ပဿေ ဌပေတွာ ဟတ္ထူပဂပါဒူပဂါဒိပိဠန္ဓနဒါနံ ဝိယ တီဏိ မဟာဘူတာနိ ဥပါဒါရူပဉ္စ ဌပေတွာ ဧကံ ပထဝီဓာတုံ ဝိဘဇန္တဿ ဗာဟိရံ တာဝ ပိဓာနံ ဝိယ ဌပေတွာ

၁-သံ ၁-၁၉၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အလံ ဟောတိ (သျာ) ၃-မ ၃-၂၉၁-ပိဋ္ဌေ။

ajjhattikāya pathavīdhātuyā nānāsabhāvato vīsatiyā ākārehi dassanatthaṁ “katamā cāvuso ajjhattikā pathavīdhātū”ti-ādivacanaṁ.

Tassa pana rājaputtassa tehi catūhi karaṇḍehi catūhi samuggehi tīhi ca peḷāhi pacchā anupubbena nīharitvā piḷandhanadānaṁ viya therassāpi itaresañca tiṇṇaṁ mahābhūtānaṁ upādārūpānañca catunnaṁ arūpakkhandhānañca tiṇṇaṁ ariyasaccānañca pacchā anupubbena bhājetvā dassanaṁ veditabbaṁ. Yaṁ panetaṁ “katamā cāvuso ajjhattikā pathavīdhātū”ti-ādi vuttaṁ. Tattha **ajjhattaṁ paccattan**ti ubhayampetaṁ niyakādhivacanameva. **Kakkhaḷan**ti thaddhaṁ. **Kharigatan**ti pharusaṁ. **Upādinnan**ti na kammasamuṭṭhānameva, avisesena pana sarīraṭṭhakassetaṁ gahaṇaṁ[1]. Sarīraṭṭhakañhi upādinnaṁ vā hotu, anupādinnaṁ vā, ādinnagahitaparāmaṭṭhavasena sabbaṁ upādinnameva nāma. Seyyathidaṁ, kesā lomā -pa- udariyaṁ karīsanti idaṁ dhātukammaṭṭhānikassa kulaputtassa ajjhattikapathavīdhātuvasena tāva kammaṭṭhānaṁ vibhattaṁ. Ettha pana manasikāraṁ ārabhitvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ gahetukāmena yaṁ kātabbaṁ, taṁ sabbaṁ Visuddhimagge vitthāritameva. Matthaluṅgaṁ pana na idha Pāḷi-āruḷhaṁ, tampi āharitvā Visuddhimagge vuttanayeneva vaṇṇasaṇṭhānādivasena vavatthapetvā “ayampi acetanā abyākatā suññā thaddhā pathavīdhātu evā”ti manasi kātabbaṁ. **Yaṁ vā panaññampī**ti idaṁ itaresu tīsu koṭṭhāsesu anugatāya pathavīdhātuyā gahaṇatthaṁ vuttaṁ. **Yā ceva kho pana ajjhattikā pathavīdhātū**ti yā ca ayaṁ vuttappakārā ajjhattikā pathavīdhātu. **Yā ca bāhirā**ti yā ca Vibhaṅge “ayo lohaṁ tipu sīsan”ti-ādinā[2] nayena āgatā bāhirā pathavīdhātu.

Ettāvatā therena ajjhattikā pathavīdhātu nānāsabhāvato vīsatiyā ākārehi vitthārena dassitā, bāhirā saṅkhepena. Kasmā? Yasmiṁ hi ṭhāne sattānaṁ ālayo nikanti patthanā pariyuṭṭhānaṁ gahaṇaṁ parāmāso balavā hoti. Tattha tesaṁ ālayādīnaṁ uddharaṇatthaṁ Buddhā vā Buddhasāvakā vā vitthārakathaṁ kathenti. Yattha pana na balavā, tattha kattabbakiccābhāvato saṅkhepena kathenti. Yathā hi kassako khettaṁ kasamāno yattha mūlasantānakānaṁ balavatāya naṅgalaṁ laggati, tattha goṇe ṭhapetvā paṁsuṁ viyūhitvā mūlasantānakāni chetvā

1. Adhivacanaṁ (Syā) 2. Abhi 2. 84 piṭṭhe.

အဇ္ဈတ္တိကာယ ပထဝီဓာတုယာ နာနာသဘာဝတော ဝီသတိယာ အာကာရေဟိ ဒဿနတ္ထံ “ကတမာ စာဝုသော အဇ္ဈတ္တိကာ ပထဝီဓာတူ”တိအာဒိဝစနံ။

တဿ ပန ရာဇပုတ္တဿ တေဟိ စတူဟိ ကရဏ္ဍေဟိ စတူဟိ သမုဂ္ဂေဟိ တီဟိ စ ပေဠာဟိ ပစ္ဆာ အနုပုဗ္ဗေန နီဟရိတွာ ပိဠန္ဓနဒါနံ ဝိယ ထေရဿာပိ ဣတရေသဉ္စ တိဏ္ဏံ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါရူပါနဉ္စ စတုန္နံ အရူပက္ခန္ဓာနဉ္စ တိဏ္ဏံ အရိယသစ္စာနဉ္စ ပစ္ဆာ အနုပုဗ္ဗေန ဘာဇေတွာ ဒဿနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယံ ပနေတံ “ကတမာ စာဝုသော အဇ္ဈတ္တိကာ ပထဝီဓာတူ”တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တန္တိ** ဥဘယမ္ပေတံ နိယကာဓိဝစနမေဝ။ **ကက္ခဠန္တိ** ထဒ္ဓံ။ **ခရိဂတန္တိ** ဖရုသံ။ **ဥပါဒိန္နန္တိ** န ကမ္မသမုဋ္ဌာနမေဝ၊ အဝိသေသေန ပန သရီရဋ္ဌကဿေတံ ဂဟဏံ[1]။ သရီရဋ္ဌကဉ္ဟိ ဥပါဒိန္နံ ဝါ ဟောတု၊ အနုပါဒိန္နံ ဝါ၊ အာဒိန္နဂဟိတပရာမဋ္ဌဝသေန သဗ္ဗံ ဥပါဒိန္နမေဝ နာမ။ သေယျထိဒံ၊ ကေသာ လောမာ။ပ။ ဥဒရိယံ ကရီသန္တိ ဣဒံ ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနိကဿ ကုလပုတ္တဿ အဇ္ဈတ္တိကပထဝီဓာတုဝသေန တာဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝိဘတ္တံ။ ဧတ္ထ ပန မနသိကာရံ အာရဘိတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ဂဟေတုကာမေန ယံ ကာတဗ္ဗံ၊ တံ သဗ္ဗံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ မတ္ထလုင်္ဂံ ပန န ဣဓ ပါဠိအာရုဠှံ၊ တမ္ပိ အာဟရိတွာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနာဒိဝသေန ဝဝတ္ထပေတွာ “အယမ္ပိ အစေတနာ အဗျာကတာ သုညာ ထဒ္ဓါ ပထဝီဓာတု ဧဝါ”တိ မနသိ ကာတဗ္ဗံ။ **ယံ ဝါ ပနညမ္ပီတိ** ဣဒံ ဣတရေသု တီသု ကောဋ္ဌာသေသု အနုဂတာယ ပထဝီဓာတုယာ ဂဟဏတ္ထံ ဝုတ္တံ။ **ယာ စေဝ ခေါ ပန အဇ္ဈတ္တိကာ ပထဝီဓာတူ**တိ ယာ စ အယံ ဝုတ္တပ္ပကာရာ အဇ္ဈတ္တိကာ ပထဝီဓာတု။ **ယာ စ ဗာဟိရာ**တိ ယာ စ ဝိဘင်္ဂေ “အယော လောဟံ တိပု သီသ”န္တိအာဒိနာ[2] နယေန အာဂတာ ဗာဟိရာ ပထဝီဓာတု။

ဧတ္တာဝတာ ထေရေန အဇ္ဈတ္တိကာ ပထဝီဓာတု နာနာသဘာဝတော ဝီသတိယာ အာကာရေဟိ ဝိတ္ထာရေန ဒဿိတာ၊ ဗာဟိရာ သင်္ခေပေန။ ကသ္မာ? ယသ္မိံ ဟိ ဌာနေ သတ္တာနံ အာလယော နိကန္တိ ပတ္ထနာ ပရိယုဋ္ဌာနံ ဂဟဏံ ပရာမာသော ဗလဝါ ဟောတိ။ တတ္ထ တေသံ အာလယာဒီနံ ဥဒ္ဓရဏတ္ထံ ဗုဒ္ဓါ ဝါ ဗုဒ္ဓသာဝကာ ဝါ ဝိတ္ထာရကထံ ကထေန္တိ။ ယတ္ထ ပန န ဗလဝါ၊ တတ္ထ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စာဘာဝတော သင်္ခေပေန ကထေန္တိ။ ယထာ ဟိ ကဿကော ခေတ္တံ ကသမာနော ယတ္ထ မူလသန္တာနကာနံ ဗလဝတာယ နင်္ဂလံ လဂ္ဂတိ၊ တတ္ထ ဂေါဏေ ဌပေတွာ ပံသုံ ဝိယူဟိတွာ မူလသန္တာနကာနိ ဆေတွာ

၁-အဓိဝစနံ (သျာ) ၂-အဘိ ၂-၈၄-ပိဋ္ဌေ။

chetvā uddharanto bahuṁ vāyāmaṁ karoti. Yattha tāni natthi, tattha balavaṁ payogaṁ katvā goṇe piṭṭhiyaṁ paharamāno kasatiyeva, evaṁsampadamidaṁ veditabbaṁ.

Pathavīdhāturevesāti duvidhāpesā thaddhaṭṭhena kakkhaḷaṭṭhena pharusaṭṭhena ekalakkhaṇā pathavīdhātuyeva āvusoti[1] ajjhattikaṁ bāhirāya saddhiṁ yojetvā dasseti. Yasmā bāhirāya pathavīdhātuyā acetanābhāvo pākaṭo, na ajjhattikāya, tasmā sā bāhirāya saddhiṁ ekasadisā acetanāyevāti gaṇhantassa sukhapariggaho hoti. Yathā kiṁ? Yathā dantena goṇena saddhiṁ yojito adanto katipāhameva visūkāyati vipphandati, atha na cirasseva damathaṁ upeti. Evaṁ ajjhattikāpi bāhirāya saddhiṁ ekasadisāti gaṇhantassa katipāhameva acetanābhāvo na upaṭṭhāti, atha na cirenevassā acetanābhāvo pākaṭo hoti. **Taṁ netaṁ mamā**ti taṁ ubhayampi na etaṁ mama, na esohamasmi, na eso me attāti evaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. **Yathābhūtan**ti yathāsabhāvaṁ, taññhi aniccādisabhāvaṁ, tasmā aniccaṁ dukkhamanattāti evaṁ daṭṭhabbanti attho.

Hoti kho so āvusoti kasmā ārabhi? Bāhira-āpodhātuvasena bāhirāya pathavīdhātuyā vināsaṁ dassetvā tato visesatarena upādinnāya sarīraṭṭhakapathavīdhātuyā vināsadassanatthaṁ. **Pakuppatī**ti āposaṁvaṭṭavasena vaḍḍhamānā kuppati. **Antarahitā tasmiṁ samaye bāhirā pathavīdhātu hotī**ti tasmiṁ samaye koṭisatasahassacakkavāḷe khārodakena vilīyamānā udakānugatā hutvā sabbā pabbatādivasena saṇṭhitā pathavīdhātu antarahitā hoti. Vilīyitvā udakameva hoti. **Tāva mahallikāyā**ti tāva mahantāya[2].

Duve satasahassāni, cattāri nahutāni ca.
Ettakaṁ bahalattena, saṅkhātāyaṁ vasundharāti—

Evaṁ bahalatteneva mahantāya, vitthārato pana koṭisatasahassacakkavāḷappamāṇāya[3]. **Aniccatā**ti hutvā abhāvatā. **Khayadhammatā**ti khayaṁ

1. Pathavīdhātupesā (Syā), pathavīdhāturevesā (Ka)
2. Mahantiyā (Sī)
3. Cakkavāḷaparimāṇāya (Sī)

ဆေတွာ ဥဒ္ဓရန္တော ဗဟုံ ဝါယာမံ ကရောတိ။ ယတ္ထ တာနိ နတ္ထိ၊ တတ္ထ ဗလဝံ ပယောဂံ ကတွာ ဂေါဏေ ပိဋ္ဌိယံ ပဟရမာနော ကသတိယေဝ၊ ဧဝံသမ္ပဒမိဒံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ပထဝီဓာတုရေဝေသာတိ ဒုဝိဓာပေသာ ထဒ္ဓဋ္ဌေန ကက္ခဠဋ္ဌေန ဖရုသဋ္ဌေန ဧကလက္ခဏာ ပထဝီဓာတုယေဝ အာဝုသောတိ[၁] အဇ္ဈတ္တိကံ ဗာဟိရာယ သဒ္ဓိံ ယောဇေတွာ ဒဿေတိ။ ယသ္မာ ဗာဟိရာယ ပထဝီဓာတုယာ အစေတနာဘာဝေါ ပါကဋော၊ န အဇ္ဈတ္တိကာယ၊ တသ္မာ သာ ဗာဟိရာယ သဒ္ဓိံ ဧကသဒိသာ အစေတနာယေဝါတိ ဂဏှန္တဿ သုခပရိဂ္ဂဟော ဟောတိ။ ယထာ ကိံ? ယထာ ဒန္တေန ဂေါဏေန သဒ္ဓိံ ယောဇိတော အဒန္တော ကတိပါဟမေဝ ဝိသူကာယတိ ဝိပ္ဖန္ဒတိ၊ အထ န စိရဿေဝ ဒမထံ ဥပေတိ။ ဧဝံ အဇ္ဈတ္တိကာပိ ဗာဟိရာယ သဒ္ဓိံ ဧကသဒိသာတိ ဂဏှန္တဿ ကတိပါဟမေဝ အစေတနာဘာဝေါ န ဥပဋ္ဌာတိ၊ အထ န စိရေနေဝဿာ အစေတနာဘာဝေါ ပါကဋော ဟောတိ။ **တံ နေတံ မမာ**တိ တံ ဥဘယမ္ပိ န ဧတံ မမ၊ န ဧသောဟမသ္မိ၊ န ဧသော မေ အတ္တာတိ ဧဝံ ယထာဘူတံ သမ္မပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ **ယထာဘူတ**န္တိ ယထာသဘာဝံ၊ တဉှိ အနိစ္စာဒိသဘာဝံ၊ တသ္မာ အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာတိ ဧဝံ ဒဋ္ဌဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။

ဟောတိ ခေါ သော အာဝုသောတိ ကသ္မာ အာရဘိ? ဗာဟိရအာပေါဓာတုဝသေန ဗာဟိရာယ ပထဝီဓာတုယာ ဝိနာသံ ဒဿေတွာ တတော ဝိသေသတရေန ဥပါဒိန္နာယ သရီရဋ္ဌကပထဝီဓာတုယာ ဝိနာသဒဿနတ္ထံ။ **ပကုပ္ပတီ**တိ အာပေါသံဝဋ္ဋဝသေန ဝဍ္ဎမာနာ ကုပ္ပတိ။ **အန္တရဟိတာ တသ္မိံ သမယေ ဗာဟိရာ ပထဝီဓာတု ဟောတီ**တိ တသ္မိံ သမယေ ကောဋိသတသဟဿစက္ကဝါဠေ ခါရောဒကေန ဝိလီယမာနာ ဥဒကာနုဂတာ ဟုတွာ သဗ္ဗာ ပဗ္ဗတာဒိဝသေန သဏ္ဌိတာ ပထဝီဓာတု အန္တရဟိတာ ဟောတိ။ ဝိလီယိတွာ ဥဒကမေဝ ဟောတိ။ **တာဝ မဟလ္လိကာယာ**တိ တာဝ မဟန္တာယ[၂]။

ဒုဝေ သတသဟဿာနိ၊ စတ္တာရိ နဟုတာနိ စ။
ဧတ္တကံ ဗဟလတ္တေန၊ သင်္ခါတာယံ ဝသုန္ဓရာတိ—

ဧဝံ ဗဟလတ္တေနေဝ မဟန္တာယ၊ ဝိတ္ထာရတော ပန ကောဋိသတသဟဿစက္ကဝါဠပ္ပမာဏာယ[၃]။ **အနိစ္စတာ**တိ ဟုတွာ အဘာဝတာ။ **ခယဓမ္မတာ**တိ ခယံ

၁-ပထဝီဓာတုပေသာ (သျာ)၊ ပထဝီဓာတုရေဝေသာ (က)
၂-မဟန္တိယာ (သီ)
၃-စက္ကဝါဠပရိမာဏာယ (သီ)

gamanasabhāvatā. **Vayadhammatā**ti vayaṁ gamanasabhāvatā. **Vipariṇāmadhammtā**ti pakativijahanasabhāvatā, iti sabbehipi imehi padehi aniccalakkhaṇameva vuttaṁ. Yaṁ pana aniccaṁ, taṁ dukkhaṁ. Yaṁ dukkhaṁ, taṁ anattāti tīṇipi lakkhaṇāni āgatāneva honti. **Mattaṭṭhakassā**ti parittaṭṭhitikassa, tattha dvīhākārehi imassa kāyassa parittaṭṭhititā veditabbā ṭhitiparittatāya ca sarasaparittatāya ca[1]. Ayaṁ hi atīte cittakkhaṇe jīvittha, na jīvati, na jīvissati. Anāgate cittakkhaṇe jīvissati, na jīvati, na jīvittha. Paccuppanne cittakkhaṇe jīvati, na jīvittha, na jīvissatīti vuccati.

“Jīvitaṁ attabhāvo ca, sukhadukkhā ca kevalā.
Ekacittasamāyuttā, lahu so vattate khaṇo”ti—

Idaṁ etasseva parittaṭṭhitidassanatthaṁ vuttaṁ. Evaṁ **ṭhitiparittatāya** parittaṭṭhititā veditabbā.

Assāsapassāsūpanibaddhādibhāvena panassa **sarasaparittatā** veditabbā. Sattānañhi assāsūpanibaddhaṁ jīvitaṁ passāsūpanibaddhaṁ jīvitaṁ assāsapassāsūpanibaddhaṁ jīvitaṁ mahābhūtūpanibaddhaṁ jīvitaṁ kabaḷīkārāhārūpanibaddhaṁ jīvitaṁ viññāṇūpanibaddhaṁ jīvitanti Visuddhimagge vitthāritaṁ.

Taṇhupādinnassāti taṇhāya ādinnagahitaparāmaṭṭhassa **ahanti vā mamanti vā asmīti vā. Atha khvāssa notevettha hotī**ti atha kho assa bhikkhuno evaṁ tīṇi lakkhaṇāni āropetvā passantassa ettha ajjhattikāya pathavīdhātuyā ahanti vāti-ādi tividho taṇhāmānadiṭṭhiggāho noteva hoti, na hotiyevāti attho. Yathā ca āpodhātuvasena, evaṁ tejodhātuvāyodhātuvasenapi bāhirāya pathavīdhātuyā antaradhānaṁ hoti, idha pana ekaṁyeva āgataṁ. Itarānipi atthato veditabbāni.

Tañce āvusoti idha tassa dhātukammaṭṭhānikassa bhikkhuno sotadvāre pariggahaṁ paṭṭhapento balaṁ dasseti. **Akkosantī**ti dasahi akkosavatthūhi akkosanti. **Paribhāsantī**ti tayā idañcidañca kataṁ, evañca evañca taṁ karissāmāti vācāya paribhāsanti. **Rosentī**ti ghaṭṭenti. **Vihesentī**ti dukkhāpenti, sabbaṁ vācāya ghaṭṭanameva vuttaṁ. **So evan**ti so

1. Ṭhitiparittatā ca sarasaparittatā ca (Ka)

ဂမနသဘာဝတာ။ **ဝယဓမ္မတာ**တိ ဝယံ ဂမနသဘာဝတာ။ **ဝိပရိဏာမဓမ္မတာ**တိ ပကတိဝိဇဟနသဘာဝတာ၊ ဣတိ သဗ္ဗေဟိပိ ဣမေဟိ ပဒေဟိ အနိစ္စလက္ခဏမေဝ ဝုတ္တံ။ ယံ ပန အနိစ္စံ၊ တံ ဒုက္ခံ။ ယံ ဒုက္ခံ၊ တံ အနတ္တာတိ တီဏိပိ လက္ခဏာနိ အာဂတာနေဝ ဟောန္တိ။ **မတ္တဋ္ဌကဿာ**တိ ပရိတ္တဋ္ဌိတိကဿ၊ တတ္ထ ဒွီဟာကာရေဟိ ဣမဿ ကာယဿ ပရိတ္တဋ္ဌိတိတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ ဌိတိပရိတ္တတာယ စ သရသပရိတ္တတာယ စ[1]။ အယံ ဟိ အတီတေ စိတ္တက္ခဏေ ဇီဝိတ္ထ၊ န ဇီဝတိ၊ န ဇီဝိဿတိ။ အနာဂတေ စိတ္တက္ခဏေ ဇီဝိဿတိ၊ န ဇီဝတိ၊ န ဇီဝိတ္ထ။ ပစ္စုပ္ပန္နေ စိတ္တက္ခဏေ ဇီဝတိ၊ န ဇီဝိတ္ထ၊ န ဇီဝိဿတီတိ ဝုစ္စတိ။

“ဇီဝိတံ အတ္တဘာဝေါ စ၊ သုခဒုက္ခာ စ ကေဝလာ။
ဧကစိတ္တသမာယုတ္တာ၊ လဟု သော ဝတ္တတေ ခဏော”တိ—

ဣဒံ ဧတဿေဝ ပရိတ္တဋ္ဌိတိဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဧဝံ **ဌိတိပရိတ္တတာယ** ပရိတ္တဋ္ဌိတိတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

အဿာသပဿာသူပနိဗဒ္ဓါဒိဘာဝေန ပနဿ **သရသပရိတ္တတာ** ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သတ္တာနဉှိ အဿာသူပနိဗဒ္ဓံ ဇီဝိတံ ပဿာသူပနိဗဒ္ဓံ ဇီဝိတံ အဿာသပဿာသူပနိဗဒ္ဓံ ဇီဝိတံ မဟာဘူတူပနိဗဒ္ဓံ ဇီဝိတံ ကဗဠီကာရာဟာရူပနိဗဒ္ဓံ ဇီဝိတံ ဝိညာဏူပနိဗဒ္ဓံ ဇီဝိတန္တိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတံ။

တဏှုပါဒိန္နဿာတိ တဏှာယ အာဒိန္နဂဟိတပရာမဋ္ဌဿ **အဟန္တိ ဝါ မမန္တိ ဝါ အသ္မီတိ ဝါ။ အထ ခွါဿ နောတေဝေတ္ထ ဟောတီ**တိ အထ ခေါ အဿ ဘိက္ခုနော ဧဝံ တီဏိ လက္ခဏာနိ အာရောပေတွာ ပဿန္တဿ ဧတ္ထ အဇ္ဈတ္တိကာယ ပထဝီဓာတုယာ အဟန္တိ ဝါတိအာဒိ တိဝိဓော တဏှာမာနဒိဋ္ဌိဂ္ဂါဟော နောတေဝ ဟောတိ၊ န ဟောတိယေဝါတိ အတ္ထော။ ယထာ စ အာပေါဓာတုဝသေန၊ ဧဝံ တေဇောဓာတုဝါယောဓာတုဝသေနပိ ဗာဟိရာယ ပထဝီဓာတုယာ အန္တရဓာနံ ဟောတိ၊ ဣဓ ပန ဧကံယေဝ အာဂတံ။ ဣတရာနိပိ အတ္ထတော ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

တဉ္စေ အာဝုသောတိ ဣဓ တဿ ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနိကဿ ဘိက္ခုနော သောတဒွါရေ ပရိဂ္ဂဟံ ပဋ္ဌပေန္တော ဗလံ ဒဿေတိ။ **အက္ကောသန္တီ**တိ ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသန္တိ။ **ပရိဘာသန္တီ**တိ တယာ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ကတံ၊ ဧဝဉ္စ ဧဝဉ္စ တံ ကရိဿာမာတိ ဝါစာယ ပရိဘာသန္တိ။ **ရောသေန္တီ**တိ ဃဋ္ဋေန္တိ။ **ဝိဟေသေန္တီ**တိ ဒုက္ခာပေန္တိ၊ သဗ္ဗံ ဝါစာယ ဃဋ္ဋနမေဝ ဝုတ္တံ။ **သော ဧဝန္တိ** သော

၁-ဌိတိပရိတ္တတာ စ သရသပရိတ္တတာ စ (က)

dhātukammaṭṭhāniko evaṁ sampajānāti. **Uppannā kho me ayan**ti sampativattamānuppannabhāvena ca samudācāruppannabhāvena ca uppannā. **Sotasamphassajā**ti upanissayavasena sotasamphassato jātā sotadvārajavanavedanā, **phasso anicco**ti sotasamphasso hutvā abhāvaṭṭhena aniccoti passati. Vedanādayopi sotasamphassasampayuttāva veditabbā. **Dhātārammaṇamevā**ti dhātusaṅkhātameva ārammaṇaṁ. **Pakkhandatī**ti otarati. **Pasīdatī**ti tasmiṁ ārammaṇe pasīdati, bhummavacanameva vā etaṁ. Byañjanasandhivasena "dhātārammaṇamevā"ti vuttaṁ, dhātārammaṇeyevāti ayamettha attho. **Adhimuccatī**ti[1] dhātuvasena evanti[2] adhimokkhaṁ labhati, na rajjati, na dussati. Ayaṁ hi sotadvāramhi ārammaṇe āpāthagate mūlapariññā-āgantukatāvakālikavasena pariggataṁ karoti, tassa vitthārakathā satipaṭṭhāne satisampajaññapabbe vuttā. Sā pana tattha cakkhudvāravasena vuttā, idha sotadvāravasena veditabbā.

Evaṁ katapariggahassa hi dhātukammaṭṭhānikassa balavavipassakassa sacepi cakkhudvārādīsu ārammaṇe āpāthagate ayoniso āvajjanaṁ uppajjati ( )[3] voṭṭhabbanaṁ patvā ekaṁ dve vāre āsevanaṁ labhitvā cittaṁ bhavaṅgameva otarati, na rāgādivasena uppajjati, ayaṁ koṭippatto tikkhavipassako. Aparassa rāgādivasena ekaṁ vāraṁ javanaṁ javati, javanapariyosāne pana rāgādivasena evaṁ me javanaṁ javitanti āvajjato ārammaṇaṁ pariggahitameva hoti, puna vāraṁ tathā na javati. Aparassa ekavāraṁ evaṁ āvajjato puna dutiyavāraṁ rāgādivasena javanaṁ javatiyeva, dutiyavārāvasāne pana evaṁ me javanaṁ javitanti āvajjato ārammaṇaṁ pariggahitameva hoti, tatiyavāre tathā na uppajjati. Ettha pana paṭhamo atitikkho, tatiyo atimando, dutiyassa pana vasena imasmiṁ sutte, laṭukikopame, indriyabhāvane ca ayamattho veditabbo.

Evaṁ sotadvāre pariggahitavasena dhātukammaṭṭhānikassa balaṁ dassetvā idāni kāyadvāre dīpento **tañce āvuso**ti-ādimāha. Aniṭṭhārammaṇaṁ hi patvā dvīsu vāresu kilamati sotadvāre ca kāyadvāre ca. Tasmā yathā nāma khettassāmī puriso kudālaṁ gahetvā

---

1. Vimuccatīti (Sī, Syā) 2. Etanti (Syā, Ka)
3. (Voṭṭhabbanaṁ āpajjati) (Sī), (voṭṭhabbanaṁ uppajjati) (Syā)

ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနိကော ဧဝံ သမ္ပဇာနာတိ။ **ဥပ္ပန္နာ ခေါ မေ အယ**န္တိ သမ္ပတိဝတ္တမာနုပ္ပန္နဘာဝေန စ သမုဒါစာရုပ္ပန္နဘာဝေန စ ဥပ္ပန္နာ။ **သောတသမ္ဖဿဇာ**တိ ဥပနိဿယဝသေန သောတသမ္ဖဿတော ဇာတာ သောတဒွါရဇဝနဝေဒနာ၊ **ဖဿော အနိစ္စော**တိ သောတသမ္ဖဿော ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စောတိ ပဿတိ။ ဝေဒနာဒယောပိ သောတသမ္ဖဿသမ္ပယုတ္တာဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **ဓာတာရမ္မဏမေဝါ**တိ ဓာတုသင်္ခါတမေဝ အာရမ္မဏံ။ **ပက္ခန္ဒတီ**တိ ဩတရတိ။ **ပသီဒတီ**တိ တသ္မိံ အာရမ္မဏေ ပသီဒတိ၊ ဘုမ္မဝစနမေဝ ဝါ ဧတံ။ ဗျဉ္ဇနသန္ဓိဝသေန "ဓာတာရမ္မဏမေဝါ"တိ ဝုတ္တံ၊ ဓာတာရမ္မဏေယေဝါတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ **အဓိမုစ္စတီ**တိ[၁] ဓာတုဝသေန ဧဝန္တိ[၂] အဓိမောက္ခံ လဘတိ၊ န ရဇ္ဇတိ၊ န ဒုဿတိ။ အယံ ဟိ သောတဒွါရမှိ အာရမ္မဏေ အာပါထဂတေ မူလပရိညာအာဂန္တုကတာဝကာလိကဝသေန ပရိဂ္ဂဟံ ကရောတိ၊ တဿ ဝိတ္ထာရကထာ သတိပဋ္ဌာနေ သတိသမ္ပဇညပဗ္ဗေ ဝုတ္တာ။ သာ ပန တတ္ထ စက္ခုဒွါရဝသေန ဝုတ္တာ၊ ဣဓ သောတဒွါရဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဧဝံ ကတပရိဂ္ဂဟဿ ဟိ ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနိကဿ ဗလဝဝိပဿကဿ သစေပိ စက္ခုဒွါရာဒီသု အာရမ္မဏေ အာပါထဂတေ အယောနိသော အာဝဇ္ဇနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ( )[၃] ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနံ ပတွာ ဧကံ ဒွေ ဝါရေ အာသေဝနံ လဘိတွာ စိတ္တံ ဘဝင်္ဂမေဝ ဩတရတိ၊ န ရာဂါဒိဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အယံ ကောဋိပ္ပတ္တော တိက္ခဝိပဿကော။ အပရဿ ရာဂါဒိဝသေန ဧကံ ဝါရံ ဇဝနံ ဇဝတိ၊ ဇဝနပရိယောသာနေ ပန ရာဂါဒိဝသေန ဧဝံ မေ ဇဝနံ ဇဝိတန္တိ အာဝဇ္ဇတော အာရမ္မဏံ ပရိဂ္ဂဟိတမေဝ ဟောတိ၊ ပုန ဝါရံ တထာ န ဇဝတိ။ အပရဿ ဧကဝါရံ ဧဝံ အာဝဇ္ဇတော ပုန ဒုတိယဝါရံ ရာဂါဒိဝသေန ဇဝနံ ဇဝတိယေဝ၊ ဒုတိယဝါရာဝသာနေ ပန ဧဝံ မေ ဇဝနံ ဇဝိတန္တိ အာဝဇ္ဇတော အာရမ္မဏံ ပရိဂ္ဂဟိတမေဝ ဟောတိ၊ တတိယဝါရေ တထာ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧတ္ထ ပန ပဌမော အတိတိက္ခော၊ တတိယော အတိမန္ဒော၊ ဒုတိယဿ ပန ဝသေန ဣမသ္မိံ သုတ္တေ, လဋုကိကောပမေ, ဣန္ဒြိယဘာဝနေ စ အယမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဧဝံ သောတဒွါရေ ပရိဂ္ဂဟိတဝသေန ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနိကဿ ဗလံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ကာယဒွါရေ ဒီပေန္တော **တဉ္စေ အာဝုသော**တိအာဒိမာဟ။ အနိဋ္ဌာရမ္မဏံ ဟိ ပတွာ ဒွီသု ဝါရေသု ကိလမတိ သောတဒွါရေ စ ကာယဒွါရေ စ။ တသ္မာ ယထာ နာမ ခေတ္တဿာမီ ပုရိသော ကုဒါလံ ဂဟေတွာ

၁-ဝိမုစ္စတီတိ (သီ၊ သျာ) ၂-ဧတန္တိ (သျာ၊ က)
၃-(ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနံ အာပဇ္ဇတိ) (သီ)၊ (ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ) (သျာ)

khettaṁ anusañcaranto yattha vā tattha vā mattikapiṇḍaṁ adatvā dubbalaṭṭhānesuyeva kudālena bhūmiṁ bhinditvā satiṇamattikapiṇḍaṁ deti, evameva mahāthero anāgate sikkhākāmā padhānakammikā kulaputtā imesu dvāresu saṁvaraṁ paṭṭhapetvā khippameva jātijarāmaraṇassa antaṁ karissantīti imesuyeva dvīsu dvāresu gāḷhaṁ katvā saṁvaraṁ desento imaṁ desanaṁ ārabhi.

Tattha **samudācarantī**ti upakkamanti. **Pāṇisamphassenā**ti pāṇippahārena, itaresupi eseva nayo. **Tathābhūto**ti tathāsabhāvo. **Yathābhūtasmin**ti yathāsabhāve. **Kamantī**ti pavattanti. **Evaṁ Buddhaṁ anussarato**ti-ādīsu itipi so Bhagavāti-ādinā nayena anussarantopi Buddhaṁ anussarati, vuttaṁ kho panetaṁ Bhagavatāti anussarantopi anussaratiyeva. Svākkhāto Bhagavatā dhammoti-ādinā nayena anussarantopi dhammaṁ anussarati, kakacūpamovādaṁ anussarantopi anussaratiyeva. Suppaṭipannoti-ādinā nayena anussarantopi saṁghaṁ anussarati, kakacokantanaṁ[1] adhivāsayamānassa bhikkhuno guṇaṁ anussaramānopi anussaratiyeva.

Upekkhā kusalanissitā na saṇṭhātīti idha vipassanupekkhā adhippetā. **Upekkhā kusalanissitā saṇṭhātī**ti idha chaḷaṅgupekkhā, sā panesā kiñcāpi khīṇāsavassa iṭṭhāniṭṭhesu ārammaṇesu arajjanādivasena pavattati, ayaṁ pana bhikkhu vīriyabalena bhāvanāsiddhiyā attano vipassanaṁ khīṇāsavassa chaḷaṅgupekkhāṭhāne ṭhapetīti vipassanāva chaḷaṅgupekkhā nāma jātā.

303. Āpodhātuniddese **āpogatan**ti sabba-āpesu gataṁ allayūsabhāvalakkhaṇaṁ. **Pittaṁ semhan**ti-ādīsu pana yaṁ vattabbaṁ, taṁ sabbaṁ saddhiṁ bhāvanānayena Visuddhimagge vuttaṁ. **Pakuppatī**ti oghavasena vaḍḍhati, samuddato vā udakaṁ uttarati, ayamassa pākatiko pakopo, āposaṁvaṭṭakāle pana koṭisatasahassacakkavāḷaṁ udakapūrameva hoti. **Ogacchantī**ti heṭṭhā gacchanti, uddhane āropita-udakaṁ viya khayaṁ vināsaṁ pāpuṇanti. Sesaṁ purimanayeneva veditabbaṁ.

1. Kakacokkantaṁ (Ka)

ခေတ္တံ အနုသဉ္စရန္တော ယတ္ထ ဝါ တတ္ထ ဝါ မတ္တိကပိဏ္ဍံ အဒတွာ ဒုဗ္ဗလဋ္ဌာနေသုယေဝ ကုဒါလေန ဘူမိံ ဘိန္ဒိတွာ သတိဏမတ္တိကပိဏ္ဍံ ဒေတိ၊ ဧဝမေဝ မဟာထေရော အနာဂတေ သိက္ခာကာမာ ပဓာနကမ္မိကာ ကုလပုတ္တာ ဣမေသု ဒွါရေသု သံဝရံ ပဋ္ဌပေတွာ ခိပ္ပမေဝ ဇာတိဇရာမရဏဿ အန္တံ ကရိဿန္တီတိ ဣမေသုယေဝ ဒွီသု ဒွါရေသု ဂါဠှံ ကတွာ သံဝရံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဒေသနံ အာရဘိ။

တတ္ထ **သမုဒါစရန္တီ**တိ ဥပက္ကမန္တိ။ **ပါဏိသမ္ဖဿေနာ**တိ ပါဏိပ္ပဟာရေန၊ ဣတရေသုပိ ဧသေဝ နယော။ **တထာဘူတော**တိ တထာသဘာဝေါ။ **ယထာဘူတသ္မိ**န္တိ ယထာသဘာဝေ။ **ကမန္တီ**တိ ပဝတ္တန္တိ။ **ဧဝံ ဗုဒ္ဓံ အနုဿရတော**တိအာဒီသု ဣတိပိ သော ဘဂဝါတိအာဒိနာ နယေန အနုဿရန္တောပိ ဗုဒ္ဓံ အနုဿရတိ၊ ဝုတ္တံ ခေါ ပနေတံ ဘဂဝတာတိ အနုဿရန္တောပိ အနုဿရတိယေဝ။ သွာက္ခာတော ဘဂဝတာ ဓမ္မောတိအာဒိနာ နယေန အနုဿရန္တောပိ ဓမ္မံ အနုဿရတိ၊ ကကစူပမောဝါဒံ အနုဿရန္တောပိ အနုဿရတိယေဝ။ သုပ္ပဋိပန္နောတိအာဒိနာ နယေန အနုဿရန္တောပိ သံဃံ အနုဿရတိ၊ ကကစောကန္တနံ[၁] အဓိဝါသယမာနဿ ဘိက္ခုနော ဂုဏံ အနုဿရမာနောပိ အနုဿရတိယေဝ။

ဥပေက္ခာ ကုသလနိဿိတာ န သဏ္ဌာတီတိ ဣဓ ဝိပဿနုပေက္ခာ အဓိပ္ပေတာ။ **ဥပေက္ခာ ကုသလနိဿိတာ သဏ္ဌာတီ**တိ ဣဓ ဆဠင်္ဂုပေက္ခာ၊ သာ ပနေသာ ကိဉ္စာပိ ခီဏာသဝဿ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌေသု အာရမ္မဏေသု အရဇ္ဇနာဒိဝသေန ပဝတ္တတိ၊ အယံ ပန ဘိက္ခု ဝီရိယဗလေန ဘာဝနာသိဒ္ဓိယာ အတ္တနော ဝိပဿနံ ခီဏာသဝဿ ဆဠင်္ဂုပေက္ခာဋ္ဌာနေ ဌပေတီတိ ဝိပဿနာဝ ဆဠင်္ဂုပေက္ခာ နာမ ဇာတာ။

၃၀၃။ အာပေါဓာတုနိဒ္ဒေသေ **အာပေါဂတ**န္တိ သဗ္ဗအာပေသု ဂတံ အလ္လယူသဘာဝလက္ခဏံ။ **ပိတ္တံ သေမှ**န္တိအာဒီသု ပန ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ သဗ္ဗံ သဒ္ဓိံ ဘာဝနာနယေန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တံ။ **ပကုပ္ပတီ**တိ ဩဃဝသေန ဝဍ္ဎတိ၊ သမုဒ္ဒတော ဝါ ဥဒကံ ဥတ္တရတိ၊ အယမဿ ပါကတိကော ပကောပေါ၊ အာပေါသံဝဋ္ဋကာလေ ပန ကောဋိသတသဟဿစက္ကဝါဠံ ဥဒကပူရမေဝ ဟောတိ။ **ဩဂစ္ဆန္တီ**တိ ဟေဋ္ဌာ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဥဒ္ဓနေ အာရောပိတဥဒကံ ဝိယ ခယံ ဝိနာသံ ပါပုဏန္တိ။ သေသံ ပုရိမနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၁-ကကစောက္ကန္တံ (က)

304. Tejodhātuniddese **tejogatan**ti sabbatejesu gataṁ uṇhattalakkhaṇaṁ. Tejo eva vā tejobhāvaṁ gatanti **tejogataṁ.** Purime āpogatepi pacchime vāyogatepi eseva nayo. **Yena cā**ti yena tejogatena. Tasmiṁ kuppite ayaṁ kāyo santappati, ekāhikajarādibhāvena usumajāto hoti. **Yena ca jīrīyatī**ti yena ayaṁ kāyo jīrati, indriyavekallattaṁ balaparikkhayaṁ valipalitādibhāvañca[1] pāpuṇāti. **Yena ca pariḍayhatī**ti yena kuppitena ayaṁ kāyo dayhati, so ca puggalo dayhāmi dayhāmīti kandanto satadhotasappigosītacandanādilepañca tālavaṇṭavātañca paccāsīsati. **Yena ca asitapītakhāyitasāyitaṁ sammā pariṇāmaṁ gacchatī**ti yena taṁ asitaṁ vā odanādi, pītaṁ vā pānakādi, khāyitaṁ vā piṭṭhakhajjakādi, sāyitaṁ vā ambapakkamadhuphāṇitādi[2] sammā paripākaṁ gacchati, rasādibhāvena vivekaṁ gacchatīti attho. Ayamettha saṅkhepo. Vitthārato pana yaṁ vattabbaṁ siyā, taṁ sabbaṁ saddhiṁ bhāvanānayena Visuddhimagge vuttaṁ.

Haritantanti haritameva allatiṇādiṁ āgamma nibbāyatīti attho. **Panthantan**ti mahāmaggameva. **Selantan**ti pabbataṁ. **Udakantan**ti udakaṁ. **Ramaṇīyaṁ vā bhūmibhāgan**ti tiṇagumbādirahitaṁ, vivittaṁ abbhokāsaṁ bhūmibhāgaṁ. **Anāhārā**ti nirāhārā[3] nirupādānā, ayampi pakatiyāva tejovikāro vutto, tejosaṁvaṭṭakāle pana koṭisatasahassacakkavāḷaṁ jhāpetvā chārikāmattampi na tiṭṭhati. **Nhārudaddulenā**ti cammanillekhanena. **Aggiṁ gavesantī**ti evarūpaṁ sukhumaṁ upādānaṁ gahetvā aggiṁ pariyesanti, yaṁ appamattakampi usumaṁ labhitvā pajjalati, sesamidhāpi purimanayeneva veditabbaṁ.

305. Vāyodhātuniddese **uddhaṅgamā vātā**ti uggārahikkārādipavattakā uddhaṁ ārohanavātā. **Adhogamā vātā**ti uccārapassāvādinīharaṇakā adho orohanavātā. **Kucchisayā vātā**ti antānaṁ bahivātā[4]. **Koṭṭhāsayā vātā**ti antānaṁ antovātā. **Aṅgamaṅgānusārino**ti dhamanījālānusārena sakalasarīre aṅgamaṅgāni anusaṭā samiñjanapasāraṇādinibbattakavātā. **Assāso**ti anto-

1. Valitapalitādibhāvañca (Sī) 2. Apakkamadhuphāṇitādi (Sī)
3. Appaccayā (Sī) 4. Bahinikkhamanavātā (Syā)

၃၀၄။ တေဇောဓာတုနိဒ္ဒေသေ **တေဇောဂတ**န္တိ သဗ္ဗတေဇေသု ဂတံ ဥဏှတ္တလက္ခဏံ။ တေဇော ဧဝ ဝါ တေဇောဘာဝံ ဂတန္တိ **တေဇောဂတံ**။ ပုရိမေ အာပေါဂတေပိ ပစ္ဆိမေ ဝါယောဂတေပိ ဧသေဝ နယော။ **ယေန စာ**တိ ယေန တေဇောဂတေန။ တသ္မိံ ကုပ္ပိတေ အယံ ကာယော သန္တပ္ပတိ၊ ဧကာဟိကဇရာဒိဘာဝေန ဥသုမဇာတော ဟောတိ။ **ယေန စ ဇီရီယတီ**တိ ယေန အယံ ကာယော ဇီရတိ၊ ဣန္ဒြိယဝေကလ္လတ္တံ ဗလပရိက္ခယံ ဝလိပလိတာဒိဘာဝဉ္စ[၁] ပါပုဏာတိ။ **ယေန စ ပရိဍယှတီ**တိ ယေန ကုပ္ပိတေန အယံ ကာယော ဒယှတိ၊ သော စ ပုဂ္ဂလော ဒယှာမိ ဒယှာမီတိ ကန္ဒန္တော သတဓောတသပ္ပိဂေါသီတစန္ဒနာဒိလေပဉ္စ တာလဝဏ္ဋဝါတဉ္စ ပစ္စာသီသတိ။ **ယေန စ အသိတပီတခါယိတသာယိတံ သမ္မာ ပရိဏာမံ ဂစ္ဆတီ**တိ ယေန တံ အသိတံ ဝါ ဩဒနာဒိ၊ ပီတံ ဝါ ပါနကာဒိ၊ ခါယိတံ ဝါ ပိဋ္ဌခဇ္ဇကာဒိ၊ သာယိတံ ဝါ အမ္ဗပက္ကမဓုဖာဏိတာဒိ[၂] သမ္မာ ပရိပါကံ ဂစ္ဆတိ၊ ရသာဒိဘာဝေန ဝိဝေကံ ဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ။ ဝိတ္ထာရတော ပန ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ သိယာ၊ တံ သဗ္ဗံ သဒ္ဓိံ ဘာဝနာနယေန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တံ။

ဟရိတန္တန္တိ ဟရိတမေဝ အလ္လတိဏာဒိံ အာဂမ္မ နိဗ္ဗာယတီတိ အတ္ထော။ **ပန္ထန္တ**န္တိ မဟာမဂ္ဂမေဝ။ **သေလန္တ**န္တိ ပဗ္ဗတံ။ **ဥဒကန္တ**န္တိ ဥဒကံ။ **ရမဏီယံ ဝါ ဘူမိဘာဂ**န္တိ တိဏဂုမ္ဗာဒိရဟိတံ၊ ဝိဝိတ္တံ အဗ္ဘောကာသံ ဘူမိဘာဂံ။ **အနာဟာရာ**တိ နိရာဟာရာ[၃] နိရုပါဒါနာ၊ အယမ္ပိ ပကတိယာဝ တေဇောဝိကာရော ဝုတ္တော၊ တေဇောသံဝဋ္ဋကာလေ ပန ကောဋိသတသဟဿစက္ကဝါဠံ ဈာပေတွာ ဆာရိကာမတ္တမ္ပိ န တိဋ္ဌတိ။ **နှာရုဒဒ္ဒုလေနာ**တိ စမ္မနိလ္လေခနေန။ **အဂ္ဂိံ ဂဝေသန္တီ**တိ ဧဝရူပံ သုခုမံ ဥပါဒါနံ ဂဟေတွာ အဂ္ဂိံ ပရိယေသန္တိ၊ ယံ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ဥသုမံ လဘိတွာ ပဇ္ဇလတိ၊ သေသမိဓာပိ ပုရိမနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၃၀၅။ ဝါယောဓာတုနိဒ္ဒေသေ **ဥဒ္ဓင်္ဂမာ ဝါတာ**တိ ဥဂ္ဂါရဟိက္ကာရာဒိပဝတ္တကာ ဥဒ္ဓံ အာရောဟနဝါတာ။ **အဓောဂမာ ဝါတာ**တိ ဥစ္စာရပဿာဝါဒိနီဟရဏကာ အဓော ဩရောဟနဝါတာ။ **ကုစ္ဆိသယာ ဝါတာ**တိ အန္တာနံ ဗဟိဝါတာ[၄]။ **ကောဋ္ဌာသယာ ဝါတာ**တိ အန္တာနံ အန္တောဝါတာ။ **အင်္ဂမင်္ဂါနုသာရိနော**တိ ဓမနီဇာလာနုသာရေန သကလသရီရေ အင်္ဂမင်္ဂါနိ အနုသဋာ သမိဉ္ဇနပသာရဏာဒိနိဗ္ဗတ္တကဝါတာ။ **အဿာသော**တိ အန္တော-

၁-ဝလိတပလိတာဒိဘာဝဉ္စ (သီ) ၂-အပက္ကမဓုဖာဏိတာဒိ (သီ)
၃-အပ္ပစ္စယာ (သီ) ၄-ဗဟိနိက္ခမနဝါတာ (သျာ)

pavisananāsikavāto. **Passāso**ti bahinikkhamananāsikavāto. Ayamettha saṅkhepo. Vitthārato pana yaṁ vattabbaṁ siyā, taṁ sabbaṁ saddhiṁ bhāvanānayena Visuddhimagge vuttaṁ.

Gāmampi vahatīti sakalagāmampi cuṇṇavicuṇṇaṁ[1] kurumānā ādāya gacchati, nigamādīsupi eseva nayo. Idha vāyosaṁvaṭṭakāle koṭisatasahassacakkavāḷaviddhaṁsanavasena vāyodhātuvikāro dassito. **Vidhūpanenā**ti aggibījanakena. **Ossavane**ti chadanagge, tena hi udakaṁ savati, tasmā taṁ "ossavanan"ti vuccati. Sesamidhāpi purimanayeneva yojetabbaṁ.

306. **Seyyathāpi āvuso**ti idha kiṁ dasseti, heṭṭhā kathitānaṁ mahābhūtānaṁ nissattabhāvaṁ. **Kaṭṭhan**ti dabbasambhāraṁ. **Vallin**ti ābandhanavalliṁ. **Tiṇan**ti chadanatiṇaṁ. **Mattikan**ti anulepamattikaṁ. **Ākāso parivārito**ti etāni kaṭṭhādīni anto ca bahi ca parivāretvā ākāso ṭhitoti attho. **Agāraṁtveva saṅkhaṁ gacchatī**ti **agāran**ti paṇṇattimattaṁ hoti. Kaṭṭhādīsu pana visuṁ visuṁ rāsikatesu kaṭṭharāsivallirāsītveva vuccati. **Evameva kho**ti evameva aṭṭhi-ādīni anto ca bahi ca parivāretvā ṭhito ākāso, tāneva aṭṭhi-ādīni paṭicca rūpaṁtveva saṅkhaṁ gacchati, sarīranti vohāraṁ gacchati. Yathā kaṭṭhādīni paṭicca gehanti saṅkhaṁ gataṁ agāraṁ khattiyagehaṁ brāhmaṇagehanti vuccati, evamidampi khattiyasarīraṁ brāhmaṇasarīranti vuccati, na hettha koci satto vā jīvo vā vijjati.

Ajjhattikañceva āvuso cakkhūti idaṁ kasmā āraddhaṁ? Heṭṭhā upādārūpaṁ cattāro ca arūpino khandhā tīṇi ca ariyasaccāni na kathitāni, idāni tāni kathetuṁ ayaṁ desanā āraddhāti. Tattha **cakkhuṁ aparibhinnan**ti cakkhupasāde niruddhepi upahatepi pittasemhalohitehi palibuddhepi cakkhu cakkhuviññāṇassa paccayo bhavituṁ na sakkoti, paribhinnameva hoti, cakkhuviññāṇassa pana paccayo bhavituṁ samatthaṁ aparibhinnaṁ nāma. **Bāhirā ca rūpā**ti bāhirā catusamuṭṭhānikarūpā. **Tajjo samannāhāro**ti taṁ cakkhuṁ ca rūpe ca paṭicca bhavaṅgaṁ āvaṭṭetvā uppajjanamanasikāro, bhavaṅgāvaṭṭanasamatthaṁ

1. Cuṇṇacuṇṇaṁ (Ka)

ပဝိသနနာသိကဝါတော။ **ပဿာသော**တိ ဗဟိနိက္ခမနနာသိကဝါတော။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ။ ဝိတ္ထာရတော ပန ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ သိယာ၊ တံ သဗ္ဗံ သဒ္ဓိံ ဘာဝနာနယေန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တံ။

ဂါမမ္ပိ ဝဟတီတိ သကလဂါမမ္ပိ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ[၁] ကုရုမာနာ အာဒါယ ဂစ္ဆတိ၊ နိဂမာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဣဓ ဝါယောသံဝဋ္ဋကာလေ ကောဋိသတသဟဿစက္ကဝါဠဝိဒ္ဓံသနဝသေန ဝါယောဓာတုဝိကာရော ဒဿိတော။ **ဝိဓူပနေနာ**တိ အဂ္ဂိဗီဇနကေန။ **ဩဿဝနေ**တိ ဆဒနဂ္ဂေ၊ တေန ဟိ ဥဒကံ သဝတိ၊ တသ္မာ တံ "ဩဿဝန"န္တိ ဝုစ္စတိ။ သေသမိဓာပိ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

၃၀၆။ **သေယျထာပိ အာဝုသော**တိ ဣဓ ကိံ ဒဿေတိ၊ ဟေဋ္ဌာ ကထိတာနံ မဟာဘူတာနံ နိဿတ္တဘာဝံ။ **ကဋ္ဌ**န္တိ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရံ။ **ဝလ္လိ**န္တိ အာဗန္ဓနဝလ္လိံ။ **တိဏ**န္တိ ဆဒနတိဏံ။ **မတ္တိက**န္တိ အနုလေပမတ္တိကံ။ **အာကာသော ပရိဝါရိတော**တိ ဧတာနိ ကဋ္ဌာဒီနိ အန္တော စ ဗဟိ စ ပရိဝါရေတွာ အာကာသော ဌိတောတိ အတ္ထော။ **အဂါရံတွေဝ သင်္ခံ ဂစ္ဆတီ**တိ **အဂါရ**န္တိ ပဏ္ဏတ္တိမတ္တံ ဟောတိ။ ကဋ္ဌာဒီသု ပန ဝိသုံ ဝိသုံ ရာသိကတေသု ကဋ္ဌရာသိဝလ္လိရာသီတွေဝ ဝုစ္စတိ။ **ဧဝမေဝ ခေါ**တိ ဧဝမေဝ အဋ္ဌိအာဒီနိ အန္တော စ ဗဟိ စ ပရိဝါရေတွာ ဌိတော အာကာသော၊ တာနေဝ အဋ္ဌိအာဒီနိ ပဋိစ္စ ရူပံတွေဝ သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ၊ သရီရန္တိ ဝေါဟာရံ ဂစ္ဆတိ။ ယထာ ကဋ္ဌာဒီနိ ပဋိစ္စ ဂေဟန္တိ သင်္ခံ ဂတံ အဂါရံ ခတ္တိယဂေဟံ ဗြာဟ္မဏဂေဟန္တိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝမိဒမ္ပိ ခတ္တိယသရီရံ ဗြာဟ္မဏသရီရန္တိ ဝုစ္စတိ၊ န ဟေတ္ထ ကောစိ သတ္တော ဝါ ဇီဝေါ ဝါ ဝိဇ္ဇတိ။

အဇ္ဈတ္တိကဉ္စေဝ အာဝုသော စက္ခုတိ ဣဒံ ကသ္မာ အာရဒ္ဓံ? ဟေဋ္ဌာ ဥပါဒါရူပံ စတ္တာရော စ အရူပိနော ခန္ဓာ တီဏိ စ အရိယသစ္စာနိ န ကထိတာနိ၊ ဣဒါနိ တာနိ ကထေတုံ အယံ ဒေသနာ အာရဒ္ဓါတိ။ တတ္ထ **စက္ခုံ အပရိဘိန္န**န္တိ စက္ခုပသာဒေ နိရုဒ္ဓေပိ ဥပဟတေပိ ပိတ္တသေမှလောဟိတေဟိ ပလိဗုဒ္ဓေပိ စက္ခု စက္ခုဝိညာဏဿ ပစ္စယော ဘဝိတုံ န သက္ကောတိ၊ ပရိဘိန္နမေဝ ဟောတိ၊ စက္ခုဝိညာဏဿ ပန ပစ္စယော ဘဝိတုံ သမတ္ထံ အပရိဘိန္နံ နာမ။ **ဗာဟိရာ စ ရူပါ**တိ ဗာဟိရာ စတုသမုဋ္ဌာနိကရူပါ။ **တဇ္ဇော သမန္နာဟာရော**တိ တံ စက္ခုံ စ ရူပေ စ ပဋိစ္စ ဘဝင်္ဂံ အာဝဋ္ဋေတွာ ဥပ္ပဇ္ဇနမနသိကာရော၊ ဘဝင်္ဂါဝဋ္ဋနသမတ္ထံ

၁-စုဏ္ဏစုဏ္ဏံ (က)

cakkhudvāre kiriyamanodhātucittanti attho. Taṁ rūpānaṁ anāpāthagatattāpi aññāvihitassapi na hoti, **tajjassā**ti tadanurūpassa. **Viññāṇabhāgassā**ti viññāṇakoṭṭhāsassa.

Yaṁ tathābhūtassāti-ādīsu dvāravasena cattāri saccāni dasseti. Tattha **tathābhūtassā**ti cakkhuviññāṇena sahabhūtassa, cakkhuviññāṇasamaṅginoti attho. **Rūpan**ti cakkhuviññāṇassa na rūpajanakattā cakkhuviññāṇakkhaṇe tisamuṭṭhānarūpaṁ, tadanantaracittakkhaṇe catusamuṭṭhānampi labbhati. **Saṅgahaṁ gacchatī**ti gaṇanaṁ gacchati. Vedanādayo cakkhuviññāṇasampayuttāva. Viññāṇampi cakkhuviññāṇameva. Ettha ca saṅkhārāti cetanāva vuttā. **Saṅgaho**ti ekato saṅgaho. **Sannipāto**ti samāgamo. **Samavāyo**ti rāsi. **Yo paṭiccasamuppādaṁ passatī**ti yo paccaye passati. **So dhammaṁ passatī**ti so paṭiccasamuppannadhamme passati, **chando**ti-ādi sabbaṁ taṇhāvevacanameva, taṇhā hi chandakaraṇavasena **chando.** Ālayakaraṇavasena **ālayo.** Anunayakaraṇavasena **anunayo.** Ajjhogāhitvā gilitvā gahanavasena **ajjhosānan**ti vuccati. **Chandarāgavinayo chandarāgappahānan**ti nibbānasseva vevacanaṁ, iti tīṇi saccāni Pāḷiyaṁ āgatāneva maggasaccaṁ āharitvā gahetabbaṁ, yā imesu tīsu ṭhānesu diṭṭhi saṅkappo vācā kammanto ājīvo vāyāmo sati samādhi bhāvanāpaṭivedho, ayaṁ maggoti. **Bahukataṁ hotī**ti ettāvatāpi bahuṁ Bhagavato sāsanaṁ kataṁ hoti, **ajjhattikañceva āvuso sotan**ti-ādivāresupi eseva nayo.

Manodvāre pana ajjhattiko mano nāma bhavaṅgacittaṁ, taṁ niruddhampi āvajjanacittassa paccayo bhavituṁ asamatthaṁ mandathāmagatameva[1] pavattamānampi **paribhinnaṁ** nāma hoti. Āvajjanassa pana paccayo bhavituṁ samatthaṁ **aparibhinnaṁ** nāma. **Bāhirā ca dhammā**ti dhammārammaṇaṁ. **Neva tāva tajjassā**ti idaṁ bhavaṅgasamayeneva kathitaṁ. Dutiyavāro paguṇajjhānapaccavekkhaṇena vā paguṇakammaṭṭhānamanasikārena vā paguṇabuddhavacanasajjhāyakaraṇādinā vā aññavihitakaṁ sandhāya vutto. Imasmiṁ vāre **rūpan**ti catusamuṭṭhānampi labbhati. Manoviññāṇaṁ hi rūpaṁ samuṭṭhāpeti, vedanādayo manoviññāṇasampayuttā, viññāṇaṁ manoviññāṇameva. Saṅkhārā panettha

1. Mandatamagatameva (Sī, Syā)

စက္ခုဒွါရေ ကိရိယမနောဓာတုစိတ္တန္တိ အတ္ထော။ တံ ရူပါနံ အနာပါထဂတတ္တာပိ အညာဝိဟိတဿပိ န ဟောတိ၊ **တဇ္ဇဿာ**တိ တဒနုရူပဿ။ **ဝိညာဏဘာဂဿာ**တိ ဝိညာဏကောဋ္ဌာသဿ။

ယံ တထာဘူတဿာတိအာဒီသု ဒွါရဝသေန စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဒဿေတိ။ တတ္ထ **တထာဘူတဿာ**တိ စက္ခုဝိညာဏေန သဟဘူတဿ၊ စက္ခုဝိညာဏသမင်္ဂိနောတိ အတ္ထော။ **ရူပ**န္တိ စက္ခုဝိညာဏဿ န ရူပဇနကတ္တာ စက္ခုဝိညာဏက္ခဏေ တိသမုဋ္ဌာနရူပံ၊ တဒနန္တရစိတ္တက္ခဏေ စတုသမုဋ္ဌာနမ္ပိ လဗ္ဘတိ။ **သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတီ**တိ ဂဏနံ ဂစ္ဆတိ။ ဝေဒနာဒယော စက္ခုဝိညာဏသမ္ပယုတ္တာဝ။ ဝိညာဏမ္ပိ စက္ခုဝိညာဏမေဝ။ ဧတ္ထ စ သင်္ခါရာတိ စေတနာဝ ဝုတ္တာ။ **သင်္ဂဟော**တိ ဧကတော သင်္ဂဟော။ **သန္နိပါတော**တိ သမာဂမော။ **သမဝါယော**တိ ရာသိ။ **ယော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ ပဿတီ**တိ ယော ပစ္စယေ ပဿတိ။ **သော ဓမ္မံ ပဿတီ**တိ သော ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နဓမ္မေ ပဿတိ၊ **ဆန္ဒော**တိအာဒိ သဗ္ဗံ တဏှာဝေဝစနမေဝ၊ တဏှာ ဟိ ဆန္ဒကရဏဝသေန **ဆန္ဒော**။ အာလယကရဏဝသေန **အာလယော**။ အနုနယကရဏဝသေန **အနုနယော**။ အဇ္ဈောဂါဟိတွာ ဂိလိတွာ ဂဟနဝသေန **အဇ္ဈောသာန**န္တိ ဝုစ္စတိ။ **ဆန္ဒရာဂဝိနယော ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာန**န္တိ နိဗ္ဗာနဿေဝ ဝေဝစနံ၊ ဣတိ တီဏိ သစ္စာနိ ပါဠိယံ အာဂတာနေဝ မဂ္ဂသစ္စံ အာဟရိတွာ ဂဟေတဗ္ဗံ၊ ယာ ဣမေသု တီသု ဌာနေသု ဒိဋ္ဌိ သင်္ကပ္ပေါ ဝါစာ ကမ္မန္တော အာဇီဝေါ ဝါယာမော သတိ သမာဓိ ဘာဝနာပဋိဝေဓော၊ အယံ မဂ္ဂေါတိ။ **ဗဟုကတံ ဟောတီ**တိ ဧတ္တာဝတာပိ ဗဟုံ ဘဂဝတော သာသနံ ကတံ ဟောတိ၊ **အဇ္ဈတ္တိကဉ္စေဝ အာဝုသော သောတ**န္တိအာဒိဝါရေသုပိ ဧသေဝ နယော။

မနောဒွါရေ ပန အဇ္ဈတ္တိကော မနော နာမ ဘဝင်္ဂစိတ္တံ၊ တံ နိရုဒ္ဓမ္ပိ အာဝဇ္ဇနစိတ္တဿ ပစ္စယော ဘဝိတုံ အသမတ္ထံ မန္ဒထာမဂတမေဝ[1] ပဝတ္တမာနမ္ပိ **ပရိဘိန္နံ** နာမ ဟောတိ။ အာဝဇ္ဇနဿ ပန ပစ္စယော ဘဝိတုံ သမတ္ထံ **အပရိဘိန္နံ** နာမ။ **ဗာဟိရာ စ ဓမ္မာ**တိ ဓမ္မာရမ္မဏံ။ **နေဝ တာဝ တဇ္ဇဿာ**တိ ဣဒံ ဘဝင်္ဂသမယေနေဝ ကထိတံ။ ဒုတိယဝါရော ပဂုဏဇ္ဈာနပစ္စဝေက္ခဏေန ဝါ ပဂုဏကမ္မဋ္ဌာနမနသိကာရေန ဝါ ပဂုဏဗုဒ္ဓဝစနသဇ္ဈာယကရဏာဒိနာ ဝါ အညဝိဟိတကံ သန္ဓာယ ဝုတ္တော။ ဣမသ္မိံ ဝါရေ **ရူပ**န္တိ စတုသမုဋ္ဌာနမ္ပိ လဗ္ဘတိ။ မနောဝိညာဏံ ဟိ ရူပံ သမုဋ္ဌာပေတိ၊ ဝေဒနာဒယော မနောဝိညာဏသမ္ပယုတ္တာ၊ ဝိညာဏံ မနောဝိညာဏမေဝ။ သင်္ခါရာ ပနေတ္ထ

၁-မန္ဒတာမဂတမေဝ (သီ၊ သျာ)

phassacetanāvaseneva gahitā. Sesaṁ vuttanayeneva veditabbaṁ. Iti mahāthero heṭṭhā ekadesameva sammasanto āgantvā imasmiṁ ṭhāne ṭhatvā heṭṭhā parihīnadesanaṁ sabbaṁ taṁtaṁdvāravasena bhājetvā dassento yathānusandhināva suttantaṁ niṭṭhapesīti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Mahāhatthipadopamasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Mahāsāropamasuttavaṇṇanā

307. **Evaṁ me sutan**ti Mahāsāropamasuttaṁ. Tattha **acirapakkante**ti saṁghaṁ bhinditvā ruhiruppādakammaṁ katvā nacirapakkante saliṅgeneva pāṭi-ekke jāte.

Idha bhikkhave ekacco kulaputtoti kiñcāpi asukakulaputtoti na niyāmito, Devadattaṁyeva pana sandhāya idaṁ vuttanti veditabbaṁ. So hi asambhinnāya mahāsammatapaveṇiyā Okkākavaṁse jātattā jātikulaputto. **Otiṇṇo**ti yassa jāti anto anupaviṭṭhā, so jātiyā otiṇṇo nāma. Jarādīsupi eseva nayo. **Lābhasakkārādī**supi **lābho**ti cattāro paccayā. **Sakkāro**ti tesaṁyeva sukatabhāvo. **Siloko**ti vaṇṇabhaṇanaṁ. **Abhinibbattetī**ti uppādeti. **Apaññātā**ti dvinnaṁ janānaṁ ṭhitaṭṭhāne na paññāyanti, ghāsacchādanamattampi na labhanti. **Appesakkhā**ti appaparivārā, purato vā pacchato vā gacchantaṁ na labhanti.

Sārena sārakaraṇīyanti rukkhasārena kattabbaṁ akkhacakkayuganaṅgalādikaṁ yaṁkiñci. **Sākhāpalāsaṁ aggahesi brahmacariyassā**ti maggaphalasārassa[1] sāsanabrahmacariyassa cattāro paccayā sākhāpalāsaṁ nāma, taṁ aggahesi. **Tena ca vosānaṁ āpādī**ti teneva ca alamettāvatā sāro me pattoti vosānaṁ āpanno.

310. **Ñāṇadassanaṁ ārādhetī**ti Devadatto pañcābhiñño, dibbacakkhu ca pañcannaṁ abhiññānaṁ matthake ṭhitaṁ, taṁ imasmiṁ sutte "ñāṇadassanan"ti

---

1. Aggaphalasārassa (Ka)

ဖဿစေတနာဝသေနေဝ ဂဟိတာ။ သေသံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣတိ မဟာထေရော ဟေဋ္ဌာ ဧကဒေသမေဝ သမ္မသန္တော အာဂန္တွာ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဌတွာ ဟေဋ္ဌာ ပရိဟီနဒေသနံ သဗ္ဗံ တံတံဒွါရဝသေန ဘာဇေတွာ ဒဿေန္တော ယထာနုသန္ဓိနာဝ သုတ္တန္တံ နိဋ္ဌပေသီတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

မဟာဟတ္ထိပဒေါပမသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၉-မဟာသာရောပမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၀၇။ **ဧဝံ မေ သုတန္တိ** မဟာသာရောပမသုတ္တံ။ တတ္ထ **အစိရပက္ကန္တေ**တိ သံဃံ ဘိန္ဒိတွာ ရုဟိရုပ္ပါဒကမ္မံ ကတွာ နစိရပက္ကန္တေ သလိင်္ဂေနေဝ ပါဋိဧက္ကေ ဇာတေ။

ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဧကစ္စော ကုလပုတ္တောတိ ကိဉ္စာပိ အသုကကုလပုတ္တောတိ န နိယာမိတော၊ ဒေဝဒတ္တံယေဝ ပန သန္ဓာယ ဣဒံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သော ဟိ အသမ္ဘိန္နာယ မဟာသမ္မတပဝေဏိယာ ဩက္ကာကဝံသေ ဇာတတ္တာ ဇာတိကုလပုတ္တော။ **ဩတိဏ္ဏော**တိ ယဿ ဇာတိ အန္တော အနုပဝိဋ္ဌာ၊ သော ဇာတိယာ ဩတိဏ္ဏော နာမ။ ဇရာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ **လာဘသက္ကာရာဒီ**သုပိ **လာဘော**တိ စတ္တာရော ပစ္စယာ။ **သက္ကာရော**တိ တေသံယေဝ သုကတဘာဝေါ။ **သိလောကော**တိ ဝဏ္ဏဘဏနံ။ **အဘိနိဗ္ဗတ္တေတီ**တိ ဥပ္ပါဒေတိ။ **အပညာတာ**တိ ဒွိန္နံ ဇနာနံ ဌိတဋ္ဌာနေ န ပညာယန္တိ၊ ဃာသစ္ဆာဒနမတ္တမ္ပိ န လဘန္တိ။ **အပ္ပေသက္ခာ**တိ အပ္ပပရိဝါရာ၊ ပုရတော ဝါ ပစ္ဆတော ဝါ ဂစ္ဆန္တံ န လဘန္တိ။

သာရေန သာရကရဏီယန္တိ ရုက္ခသာရေန ကတ္တဗ္ဗံ အက္ခစက္ကယုဂနင်္ဂလာဒိကံ ယံကိဉ္စိ။ **သာခါပလာသံ အဂ္ဂဟေသိ ဗြဟ္မစရိယဿာ**တိ မဂ္ဂဖလသာရဿ[၁] သာသနဗြဟ္မစရိယဿ စတ္တာရော ပစ္စယာ သာခါပလာသံ နာမ၊ တံ အဂ္ဂဟေသိ။ **တေန စ ဝေါသာနံ အာပါဒီ**တိ တေနေဝ စ အလမေတ္တာဝတာ သာရော မေ ပတ္တောတိ ဝေါသာနံ အာပန္နော။

၃၁၀။ **ဉာဏဒဿနံ အာရာဓေတီ**တိ ဒေဝဒတ္တော ပဉ္စာဘိညော၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု စ ပဉ္စန္နံ အဘိညာနံ မတ္ထကေ ဌိတံ၊ တံ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ "ဉာဏဒဿန"န္တိ

၁-အဂ္ဂဖလသာရဿ (က)

vuttaṁ. **Ajānaṁ apassaṁ viharantī**ti kiñci sukhumaṁ rūpaṁ ajānantā antamaso paṁsupisācakampi apassantā viharanti.

311. **Asamayavimokkhaṁ ārādhetī**ti "katamo asamayavimokkho, cattāro ca ariyamaggā cattāri ca sāmaññaphalāni nibbānañca, ayaṁ asamayavimokkho"ti[1] evaṁ vutte navalokuttaradhamme ārādheti sampādeti paṭilabhati. Lokiyasamāpattiyo hi appitappitakkhaṇeyeva paccanīkadhammehi vimuccanti, tasmā "katamo samayavimokkho, cattāri ca jhānāni[2] catasso ca arūpāvacarasamāpattiyo, ayaṁ samayavimokkho"ti[1] evaṁ samayavimokkhoti vuttā. Lokuttaradhammā pana kālena kālaṁ vimuccanti, sakiṁ vimuttāni hi maggaphalāni vimuttāneva honti. Nibbānaṁ sabbakilesehi accantaṁ vimuttamevāti ime nava dhammā asamayavimokkhoti vuttā.

Akuppā cetovimuttīti arahattaphalavimutti. Ayamattho etassāti **etadatthaṁ,** arahattaphalatthaṁ idaṁ brahmacariyaṁ, ayaṁ etassa atthoti vuttaṁ hoti. **Etaṁ sāra**nti etaṁ arahattaphalaṁ brahmacariyassa sāraṁ. **Etaṁ pariyosāna**nti etaṁ arahattaphalaṁ brahmacariyassa pariyosānaṁ, esā koṭi, na ito paraṁ pattabbaṁ atthīti yathānusandhināva desanaṁ niṭṭhapesīti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Mahāsāropamasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Cūḷasāropamasuttavaṇṇanā

312. **Evaṁ me suta**nti Cūḷasāropamasuttaṁ. Tattha **Piṅgalakoccho**ti so brāhmaṇo piṅgaladhātuko. **Koccho**ti panassa nāmaṁ, tasmā "Piṅgalakoccho"ti vuccati. **Saṁghino**ti-ādīsu pabbajitasamūhasaṅkhāto saṁgho etesaṁ attīti **saṁghino.** Sveva gaṇo etesaṁ atthīti **gaṇino.** Ācārasikkhāpanavasena tassa gaṇassa ācariyāti **gaṇācariyā. Ñātā**ti paññātā pākaṭā. "Appicchā santuṭṭhā,

1. Khu 9. 236 Paṭisambhidāmagge. 2. Catasso ca rūpāvacarasamāpattiyo (Syā, Ka)

ဝုတ္တံ။ **အဇာနံ အပဿံ ဝိဟရန္တီ**တိ ကိဉ္စိ သုခုမံ ရူပံ အဇာနန္တာ အန္တမသော ပံသုပိသာစကမ္ပိ အပဿန္တာ ဝိဟရန္တိ။

၃၁၁။ **အသမယဝိမောက္ခံ အာရာဓေတီ**တိ "ကတမော အသမယဝိမောက္ခော၊ စတ္တာရော စ အရိယမဂ္ဂါ စတ္တာရိ စ သာမညဖလာနိ နိဗ္ဗာနဉ္စ၊ အယံ အသမယဝိမောက္ခော"တိ[1] ဧဝံ ဝုတ္တေ နဝလောကုတ္တရဓမ္မေ အာရာဓေတိ သမ္ပာဒေတိ ပဋိလဘတိ။ လောကိယသမာပတ္တိယော ဟိ အပ္ပိတပ္ပိတက္ခဏေယေဝ ပစ္စနီကဓမ္မေဟိ ဝိမုစ္စန္တိ၊ တသ္မာ "ကတမော သမယဝိမောက္ခော၊ စတ္တာရိ စ ဈာနာနိ[2] စတဿော စ အရူပါဝစရသမာပတ္တိယော၊ အယံ သမယဝိမောက္ခော"တိ[1] ဧဝံ သမယဝိမောက္ခောတိ ဝုတ္တာ။ လောကုတ္တရဓမ္မာ ပန ကာလေန ကာလံ ဝိမုစ္စန္တိ၊ သကိံ ဝိမုတ္တာနိ ဟိ မဂ္ဂဖလာနိ ဝိမုတ္တာနေဝ ဟောန္တိ။ နိဗ္ဗာနံ သဗ္ဗကိလေသေဟိ အစ္စန္တံ ဝိမုတ္တမေဝါတိ ဣမေ နဝ ဓမ္မာ အသမယဝိမောက္ခောတိ ဝုတ္တာ။

အကုပ္ပါ စေတောဝိမုတ္တီတိ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိ။ အယမတ္ထော ဧတဿာတိ **ဧတဒတ္ထံ၊** အရဟတ္တဖလတ္ထံ ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ၊ အယံ ဧတဿ အတ္ထောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဧတံ သာရ**န္တိ ဧတံ အရဟတ္တဖလံ ဗြဟ္မစရိယဿ သာရံ။ **ဧတံ ပရိယောသာန**န္တိ ဧတံ အရဟတ္တဖလံ ဗြဟ္မစရိယဿ ပရိယောသာနံ၊ ဧသာ ကောဋိ၊ န ဣတော ပရံ ပတ္တဗ္ဗံ အတ္ထီတိ ယထာနုသန္ဓိနာဝ ဒေသနံ နိဋ္ဌပေသီတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

မဟာသာရောပမသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၀-စူဠသာရောပမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၁၂။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ စူဠသာရောပမသုတ္တံ။ တတ္ထ **ပိင်္ဂလကောစ္ဆော**တိ သော ဗြာဟ္မဏော ပိင်္ဂလဓာတုကော။ **ကောစ္ဆော**တိ ပနဿ နာမံ၊ တသ္မာ "ပိင်္ဂလကောစ္ဆော"တိ ဝုစ္စတိ။ **သံဃိနော**တိအာဒီသု ပဗ္ဗဇိတသမူဟသင်္ခါတော သံဃော ဧတေသံ အတ္ထီတိ **သံဃိနော။** သွေဝ ဂဏော ဧတေသံ အတ္ထီတိ **ဂဏိနော။** အာစာရသိက္ခာပနဝသေန တဿ ဂဏဿ အာစရိယာတိ **ဂဏာစရိယာ။ ဉာတာ**တိ ပညာတာ ပါကဋာ။ "အပ္ပိစ္ဆာ သန္တုဋ္ဌာ၊

၁-၃ ခု ၉-၂၃၆-ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ။ ၂-စတဿော စ ရူပါဝစရသမာပတ္တိယော (သျာ၊ က)

appicchatāya vatthampi na nivāsentī”ti-ādinā nayena samuggato yaso etesaṁ atthīti **yasassino. Titthakarā**ti laddhikarā. **Sādhusammatā**ti ime sādhu sundarā sappurisāti evaṁ sammatā. **Bahujanassā**ti assutavato andhabālaputhujjanassa. Idāni te dassento **seyyathidaṁ Pūraṇo**ti-ādimāha. Tattha **Pūraṇo**ti tassa Satthupaṭiññassa nāmaṁ. **Kassapo**ti gottaṁ. So kira aññatarassa kulassa ekūnadāsasataṁ pūrayamāno jāto, tenassa “Puraṇo”ti nāmaṁ akaṁsu. Maṅgaladāsattā cassa “dukkaṭan”ti[1] vattā natthi, akataṁ vā na katanti. “So kimahaṁ ettha vasāmī”ti[2] palāyi. Athassa corā vatthāni acchindiṁsu. So paṇṇena vā tiṇena vā paṭicchādetumpi[3] ajānanto jātarūpeneva[4] ekaṁ gāmaṁ pāvisi. Manussā taṁ disvā “ayaṁ samaṇo arahā appiccho, natthi iminā sadiso”ti pūvabhattādīni gahetvā upasaṅkamanti. So “mayhaṁ sāṭakaṁ anivatthabhāvena idaṁ uppannan”ti tato paṭṭhāya sāṭakaṁ labhitvāpi na nivāsesi, tadeva pabbajjaṁ aggahesi. Tassa santike aññepi pañcasatā manussā pabbajiṁsu, taṁ sandhāyāha “Pūraṇo Kassapo”ti.

Makkhalīti tassa nāmaṁ. Gosālāya jātattā **Gosālo**ti dutiyaṁ nāmaṁ. Taṁ kira sakaddamāya bhūmiyā telaghaṭaṁ gahetvā gacchantaṁ “tāta mā khalī”ti sāmiko āha. So pamādena khalitvā patitvā sāmikassa bhayena palāyituṁ āraddho. Sāmiko upadhāvitvā sāṭakakaṇṇe[5] aggahesi. Sopi sāṭakaṁ chaḍḍetvā acelako hutvā palāyi, sesaṁ pūraṇasadisameva.

Ajitoti tassa nāmaṁ. Kesakambalaṁ dhāretīti **kesakambalo.** Iti nāmadvayaṁ saṁsanditvā “Ajito kesakambalo”ti vuccati. Tattha **kesakambalo** nāma manussakesehi katakambalo, tato paṭikiṭṭhataraṁ vatthaṁ nāma natthi. Yathāha “seyyathāpi bhikkhave yāni kānici tantāvutānaṁ vatthānaṁ[6], kesakambalo tesaṁ paṭikiṭṭho akkhāyati, kesakambalo bhikkhave sīte sīto uṇhe uṇho dubbaṇṇo duggandho dukkhasamphasso”ti[7].

---

1. Kataṁ dukkatanti (Sī, Syā), sukataṁ dukkaṭanti (Ka) 2. Vasissāmīti (Syā, Ka) 3. Paṭicchādanaṁ (Syā, Ka) 4. Naggarūpeneva (Syā) 5. Dasākaṇṇe (Sī) 6. Tantāvutāni vatthāni (Syā, Ka) 7. Aṁ 1. 290 piṭṭhe.

အပ္ပိစ္ဆတာယ ဝတ္ထမ္ပိ န နိဝါသေန္တီ”တိအာဒိနာ နယေန သမုဂ္ဂတော ယသော ဧတေသံ အတ္ထီတိ **ယသဿိနော။ တိတ္ထကရာ**တိ လဒ္ဓိကရာ။ **သာဓုသမ္မတာ**တိ ဣမေ သာဓု သုန္ဒရာ သပ္ပုရိသာတိ ဧဝံ သမ္မတာ။ **ဗဟုဇနဿာ**တိ အဿုတဝတော အန္ဓဗာလပုထုဇ္ဇနဿ။ ဣဒါနိ တေ ဒဿေန္တော **သေယျထိဒံ ပူရဏော**တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပူရဏော**တိ တဿ သတ္ထုပဋိညဿ နာမံ။ **ကဿပေါ**တိ ဂေါတ္တံ။ သော ကိရ အညတရဿ ကုလဿ ဧကူနဒါသသတံ ပူရယမာနော ဇာတော၊ တေနဿ “ပူရဏော”တိ နာမံ အကံသု။ မင်္ဂလဒါသတ္တာ စဿ “ဒုက္ကဋ”န္တိ[၁] ဝတ္တာ နတ္ထိ, အကတံ ဝါ န ကတန္တိ။ “သော ကိမဟံ ဧတ္ထ ဝသာမီ”တိ[၂] ပလာယိ။ အထဿ စောရာ ဝတ္ထာနိ အစ္ဆိန္ဒိံသု။ သော ပဏ္ဏေန ဝါ တိဏေန ဝါ ပဋိစ္ဆာဒေတုမ္ပိ[၃] အဇာနန္တော ဇာတရူပေနေဝ[၄] ဧကံ ဂါမံ ပါဝိသိ။ မနုဿာ တံ ဒိသွာ “အယံ သမဏော အရဟာ အပ္ပိစ္ဆော၊ နတ္ထိ ဣမိနာ သဒိသော”တိ ပူဝဘတ္တာဒီနိ ဂဟေတွာ ဥပသင်္ကမန္တိ။ သော “မယှံ သာဋကံ အနိဝတ္ထဘာဝေန ဣဒံ ဥပ္ပန္န”န္တိ တတော ပဋ္ဌာယ သာဋကံ လဘိတွာပိ န နိဝါသေသိ၊ တဒေဝ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အဂ္ဂဟေသိ။ တဿ သန္တိကေ အညေပိ ပဉ္စသတာ မနုဿာ ပဗ္ဗဇိံသု၊ တံ သန္ဓာယာဟ “ပူရဏော ကဿပေါ”တိ။

မက္ခလီတိ တဿ နာမံ။ ဂေါသာလာယ ဇာတတ္တာ **ဂေါသာလော**တိ ဒုတိယံ နာမံ။ တံ ကိရ သကဒ္ဒမာယ ဘူမိယာ တေလဃဋံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တံ “တာတ မာ ခလီ”တိ သာမိကော အာဟ။ သော ပမာဒေန ခလိတွာ ပတိတွာ သာမိကဿ ဘယေန ပလာယိတုံ အာရဒ္ဓေါ။ သာမိကော ဥပဓာဝိတွာ သာဋကကဏ္ဏေ[၅] အဂ္ဂဟေသိ။ သောပိ သာဋကံ ဆဍ္ဍေတွာ အစေလကော ဟုတွာ ပလာယိ၊ သေသံ ပူရဏသဒိသမေဝ။

အဇိတောတိ တဿ နာမံ။ ကေသကမ္ဗလံ ဓာရေတီတိ **ကေသကမ္ဗလော။** ဣတိ နာမဒွယံ သံသန္ဒိတွာ “အဇိတော ကေသကမ္ဗလော”တိ ဝုစ္စတိ။ တတ္ထ **ကေသကမ္ဗလော** နာမ မနုဿကေသေဟိ ကတကမ္ဗလော၊ တတော ပဋိကိဋ္ဌတရံ ဝတ္ထံ နာမ နတ္ထိ။ ယထာဟ “သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ယာနိ ကာနိစိ တန္တာဝုတာနံ ဝတ္ထာနံ[၆]၊ ကေသကမ္ဗလော တေသံ ပဋိကိဋ္ဌော အက္ခာယတိ၊ ကေသကမ္ဗလော ဘိက္ခဝေ သီတေ သီတော ဥဏှေ ဥဏှော ဒုဗ္ဗဏ္ဏော ဒုဂ္ဂန္ဓော ဒုက္ခသမ္ဖဿော”တိ[၇]။

၁-ကတံ ဒုက္ကတန္တိ (သီ၊ သျာ)၊ သုကတံ ဒုက္ကဋန္တိ (က) ၂-ဝသိဿာမီတိ (သျာ၊ က) ၃-ပဋိစ္ဆာဒနံ (သျာ၊ က) ၄-နဂ္ဂရူပေနေဝ (သျာ) ၅-ဒသာကဏ္ဏေ (သီ) ၆-တန္တာဝုတာနိ ဝတ္ထာနိ (သျာ၊ က) ၇-အံ ၁-၂၉၀-ပိဋ္ဌေ။

"**Pakudho**ti tassa nāmaṁ. **Kaccāyano**ti gottaṁ. Iti nāmagottaṁ saṁsanditvā "Pakudho Kaccāyano"ti vuccati. Sītudakapaṭikkhittako esa, vaccaṁ katvāpi udakakiccaṁ na karoti, uṇhodakaṁ vā kañjiyaṁ vā labhitvā karoti, nadiṁ vā maggodakaṁ vā atikkamma "sīlaṁ me bhinnan"ti vālikathūpaṁ katvā sīlaṁ adhiṭṭhāya gacchati, evarūpo nissirikaladdhiko esa.

Sañjayoti tassa nāmaṁ. Belaṭṭhassa puttoti **Belaṭṭhaputto.** Amhākaṁ gaṇṭhanakileso palibujjhanakileso natthi, kilesagaṇṭharahitā[1] mayanti evaṁ vāditāya laddhanāmavasena **Nigaṇṭho**. Nāṭassa puttoti **Nāṭaputto. Abbhaññaṁsū**ti yathā tesaṁ paṭiññā, tatheva jāniṁsu[2]. Idaṁ vuttaṁ hoti—sace nesaṁ sā paṭiññā niyyānikā sabbe abbhaññaṁsu. No ce, na abbhaññaṁsu. Tasmā kiṁ tesaṁ paṭiññā niyyānikā na niyyānikāti, ayametassa pañhassa attho. Atha Bhagavā nesaṁ aniyyānikabhāvakathanena atthābhāvato alanti paṭikkhipitvā upamāya atthaṁ pavedento[3] dhammameva desetuṁ **dhammaṁ te brāhmaṇa desessāmī**ti āha.

320. Tattha **sacchikiriyāyā**ti sacchikaraṇatthaṁ. **Na chandaṁ janetī**ti kattukamyatāchandaṁ na janayati. **Na vāyamatī**ti vāyāmaṁ parakkamaṁ na karoti. **Olīnavuttiko ca hotī**ti līnajjhāsayo hoti. **Sāthaliko**ti sithilaggāhī, sāsanaṁ sithilaṁ katvā gaṇhāti, daḷhaṁ na gaṇhāti.

323. **Idha brāhmaṇa bhikkhu vivicceva kamehī**ti kathaṁ ime paṭhamajjhānādidhammā ñāṇadassanena uttaritarā jātāti? Nirodhapādakattā. Heṭṭhā paṭhamajjhānādidhammā hi vipassanāpādakā, idha nirodhapādakā, tasmā uttaritarā jātāti veditabbā. Iti Bhagavā idampi suttaṁ yathānusandhināva niṭṭhapesi. Desanāvasāne brāhmaṇo saraṇesu patiṭṭhitoti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Cūḷasāropamasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Tatiyavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Kilesagaṇṭhirahitā (Sī) 2. Jāniṁsu na jāniṁsu (Sī, Syā)
3. Atthaṁ parivārento (Sī), atthapadaṁ vedento (Syā)

"**ပကုဓော**တိ တဿ နာမံ။ **ကစ္စာယနော**တိ ဂေါတ္တံ။ ဣတိ နာမဂေါတ္တံ သံသန္ဒိတွာ "ပကုဓော ကစ္စာယနော"တိ ဝုစ္စတိ။ သီတုဒကပဋိက္ခိတ္တကော ဧသော၊ ဝစ္စံ ကတွာပိ ဥဒကကိစ္စံ န ကရောတိ၊ ဥဏှောဒကံ ဝါ ကဉ္ဇိယံ ဝါ လဘိတွာ ကရောတိ၊ နဒိံ ဝါ မဂ္ဂေါဒကံ ဝါ အတိက္ကမ္မ "သီလံ မေ ဘိန္န"န္တိ ဝါလိကထူပံ ကတွာ သီလံ အဓိဋ္ဌာယ ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝရူပေါ နိဿိရိကလဒ္ဓိကော ဧသော။

သဉ္ဇယောတိ တဿ နာမံ။ ဗေလဋ္ဌဿ ပုတ္တောတိ **ဗေလဋ္ဌပုတ္တော**။ အမှာကံ ဂဏ္ဌနကိလေသော ပလိဗုဇ္ဈနကိလေသော နတ္ထိ၊ ကိလေသဂဏ္ဌရဟိတာ[၁] မယန္တိ ဧဝံ ဝါဒိတာယ လဒ္ဓနာမဝသေန **နိဂဏ္ဌော**။ နာဋဿ ပုတ္တောတိ **နာဋပုတ္တော**။ **အဗ္ဘညံသူ**တိ ယထာ တေသံ ပဋိညာ၊ တထေဝ ဇာနိံသု[၂]။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—သစေ နေသံ သာ ပဋိညာ နိယျာနိကာ သဗ္ဗေ အဗ္ဘညံသု။ နော စေ၊ န အဗ္ဘညံသု။ တသ္မာ ကိံ တေသံ ပဋိညာ နိယျာနိကာ န နိယျာနိကာတိ၊ အယမေတဿ ပဉှဿ အတ္ထော။ အထ ဘဂဝါ နေသံ အနိယျာနိကဘာဝကထနေန အတ္ထာဘာဝတော အလန္တိ ပဋိက္ခိပိတွာ ဥပမာယ အတ္ထံ ပဝေဒေန္တော[၃] ဓမ္မမေဝ ဒေသေတုံ **ဓမ္မံ တေ ဗြာဟ္မဏ ဒေသေဿာမီ**တိ အာဟ။

၃၂၀။ တတ္ထ **သစ္ဆိကိရိယာယာ**တိ သစ္ဆိကရဏတ္ထံ။ **န ဆန္ဒံ ဇနေတီ**တိ ကတ္တုကမျတာဆန္ဒံ န ဇနယတိ။ **န ဝါယမတီ**တိ ဝါယာမံ ပရက္ကမံ န ကရောတိ။ **ဩလီနဝုတ္တိကော စ ဟောတီ**တိ လီနဇ္ဈာသယော ဟောတိ။ **သာထလိကော**တိ သိထိလဂ္ဂါဟီ၊ သာသနံ သိထိလံ ကတွာ ဂဏှာတိ၊ ဒဠှံ န ဂဏှာတိ။

၃၂၃။ **ဣဓ ဗြာဟ္မဏ ဘိက္ခု ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟီ**တိ ကထံ ဣမေ ပဌမဇ္ဈာနာဒိဓမ္မာ ဉာဏဒဿနေန ဥတ္တရိတရာ ဇာတာတိ? နိရောဓပါဒကတ္တာ။ ဟေဋ္ဌာ ပဌမဇ္ဈာနာဒိဓမ္မာ ဟိ ဝိပဿနာပါဒကာ၊ ဣဓ နိရောဓပါဒကာ၊ တသ္မာ ဥတ္တရိတရာ ဇာတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣတိ ဘဂဝါ ဣဒမ္ပိ သုတ္တံ ယထာနုသန္ဓိနာဝ နိဋ္ဌပေသိ။ ဒေသနာဝသာနေ ဗြာဟ္မဏော သရဏေသု ပတိဋ္ဌိတောတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

စူဠသာရောပမသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

တတိယဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ကိလေသဂဏ္ဌိရဟိတာ (သီ) ၂-ဇာနိံသု န ဇာနိံသု (သီ၊ သျာ)
၃-အတ္ထံ ပရိဝါရေန္တော (သီ)၊ အတ္ထပဒံ ဝေဒေန္တော (သျာ)

4. Mahāyamakavagga

1. Cūḷagosiṅgasuttavaṇṇanā

325. **Evaṁ me sutan**ti Cūḷagosiṅgasuttaṁ. Tattha **Nātike**[1] **viharatī**ti **Nātikā** nāma ekaṁ taḷākaṁ nissāya dvinnaṁ cūḷapitimahāpitiputtānaṁ dve gāmā, tesu ekasmiṁ gāme. **Giñjakāvasathe**ti iṭṭhakāmaye āvasathe. Ekasmiṁ kira samaye Bhagavā mahājanasaṅgahaṁ karonto Vajjiraṭṭhe cārikaṁ caramāno Nātikaṁ anuppatto. Nātikavāsino manussā Bhagavato mahādānaṁ datvā dhammakathaṁ sutvā pasannahadayā “Satthu vasanaṭṭhānaṁ karissāmā”ti mantetvā iṭṭhakāheva bhittisopānatthambhe vāḷarūpādīni dassento pāsādaṁ katvā sudhāya limpitvā mālākammalatākammādīni niṭṭhāpetvā bhummattharaṇamañcapīṭhādīni paññapetvā Satthu niyyātesuṁ. Aparāparaṁ panettha manussā bhikkhusaṁghassa rattiṭṭhānadivāṭṭhānamaṇḍapacaṅkamādīni kārayiṁsu. Iti so vihāro mahā ahosi. Taṁ sandhāya vuttaṁ “giñjakāvasathe”ti.

Gosiṅgasālavanadāyeti tattha ekassa jeṭṭhakarukkhassa khandhato gosiṅgasaṇṭhānaṁ hutvā viṭapaṁ uṭṭhahi, taṁ rukkhaṁ upādāya sabbampi taṁ vanaṁ **Gosiṅgasālavanan**ti saṅkhaṁ gataṁ. **Dāyo**ti avisesena araññassetaṁ nāmaṁ. Tasmā **Gosiṅgasālavanadāye**ti Gosiṅgasālavana-araññeti attho. **Viharantī**ti sāmaggirasaṁ anubhavamānā viharanti. Imesaṁ hi kulaputtānaṁ uparipaṇṇāsake[2] puthujjanakālo kathito, idha khīṇāsavakālo. Tadā hi te laddhassādā laddhapatiṭṭhā adhigatapaṭisambhidā khīṇāsavā hutvā sāmaggirasaṁ anubhavamānā tattha vihariṁsu. Taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ.

Yena Gosiṅgasālavanadāyo tenupasaṅkamīti Dhammasenāpatimahāmoggallānattheresu vā asītimahāsāvakesu vā antamaso Dhammabhaṇḍāgārika-ānandattherampi kañci anāmantetvā sayameva pattacīvaraṁ ādāya anīkā nissaṭo hatthī viya, yūthā nissaṭo kāḷasīho[3]

1. Nādike (Sī, Syā) Ṭīkā pana oloketabbā.
2. Ma 3. 193 piṭṭhe.
3. Kesarasīho (Syā)

၄-မဟာယမကဝဂ္ဂ

၁-စူဠဂေါသိင်္ဂသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၂၅။ **ဧဝံ မေ သုတန္တိ** စူဠဂေါသိင်္ဂသုတ္တံ။ တတ္ထ **နာတိကေ**[၁] **ဝိဟရတီ**တိ **နာတိကာ** နာမ ဧကံ တဠာကံ နိဿာယ ဒွိန္နံ စူဠပိတိမဟာပိတိပုတ္တာနံ ဒွေ ဂါမာ၊ တေသု ဧကသ္မိံ ဂါမေ။ **ဂိဉ္ဇကာဝသထေ**တိ ဣဋ္ဌကာမယေ အာဝသထေ။ ဧကသ္မိံ ကိရ သမယေ ဘဂဝါ မဟာဇနသင်္ဂဟံ ကရောန္တော ဝဇ္ဇိရဋ္ဌေ စာရိကံ စရမာနော နာတိကံ အနုပ္ပတ္တော။ နာတိကဝါသိနော မနုဿာ ဘဂဝတော မဟာဒါနံ ဒတွာ ဓမ္မကထံ သုတွာ ပသန္နဟဒယာ “သတ္ထု ဝသနဋ္ဌာနံ ကရိဿာမာ”တိ မန္တေတွာ ဣဋ္ဌကာဟေဝ ဘိတ္တိသောပါနတ္ထမ္ဘေ ဝါဠရူပါဒီနိ ဒဿေန္တော ပါသာဒံ ကတွာ သုဓာယ လိမ္ပိတွာ မာလာကမ္မလတာကမ္မာဒီနိ နိဋ္ဌာပေတွာ ဘုမ္မတ္ထရဏမဉ္စပီဌာဒီနိ ပညပေတွာ သတ္ထု နိယျာတေသုံ။ အပရာပရံ ပနေတ္ထ မနုဿာ ဘိက္ခုသံဃဿ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနမဏ္ဍပစင်္ကမာဒီနိ ကာရယိံသု။ ဣတိ သော ဝိဟာရော မဟာ အဟောသိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ဂိဉ္ဇကာဝသထေ”တိ။

ဂေါသိင်္ဂသာလဝနဒါယေတိ တတ္ထ ဧကဿ ဇေဋ္ဌကရုက္ခဿ ခန္ဓတော ဂေါသိင်္ဂသဏ္ဌာနံ ဟုတွာ ဝိဋပံ ဥဋ္ဌဟိ၊ တံ ရုက္ခံ ဥပါဒါယ သဗ္ဗမ္ပိ တံ ဝနံ **ဂေါသိင်္ဂသာလဝနန္တိ** သင်္ခံ ဂတံ။ **ဒါယော**တိ အဝိသေသေန အရညဿေတံ နာမံ။ တသ္မာ **ဂေါသိင်္ဂသာလဝနဒါယေ**တိ ဂေါသိင်္ဂသာလဝနအရညေတိ အတ္ထော။ **ဝိဟရန္တီ**တိ သာမဂ္ဂိရသံ အနုဘဝမာနာ ဝိဟရန္တိ။ ဣမေသံ ဟိ ကုလပုတ္တာနံ ဥပရိပဏ္ဏာသကေ[၂] ပုထုဇ္ဇနကာလော ကထိတော၊ ဣဓ ခီဏာသဝကာလော။ တဒါ ဟိ တေ လဒ္ဓဿာဒါ လဒ္ဓပတိဋ္ဌာ အဓိဂတပဋိသမ္ဘိဒါ ခီဏာသဝါ ဟုတွာ သာမဂ္ဂိရသံ အနုဘဝမာနာ တတ္ထ ဝိဟရိံသု။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။

ယေန ဂေါသိင်္ဂသာလဝနဒါယော တေနုပသင်္ကမီတိ ဓမ္မသေနာပတိမဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရေသု ဝါ အသီတိမဟာသာဝကေသု ဝါ အန္တမသော ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကအာနန္ဒတ္ထေရမ္ပိ ကဉ္စိ အနာမန္တေတွာ သယမေဝ ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ အနီကာ နိဿဋော ဟတ္ထီ ဝိယ, ယူထာ နိဿဋော ကာဠသီဟော[၃]

၁-နာဒိကေ (သီ၊ သျာ) ဋီကာ ပန ဩလောကေတဗ္ဗာ။ ၂-မ ၃-၁၉၃-ပိဋ္ဌေ။
၃-ကေသရသီဟော (သျာ)

viya, vātacchinno valāhako viya ekakova upasaṅkami. Kasmā panettha Bhagavā sayaṁ agamāsīti? Tayo kulaputtā sāmaggirasaṁ anubhavantā viharanti, tesaṁ paggaṇhanato pacchimajanataṁ anukampanato dhammagarubhāvato ca. Evaṁ kirassa ahosi "ahaṁ ime kulaputte paggaṇhitvā ukkaṁsitvā paṭisanthāraṁ katvā dhammaṁ nesaṁ desessāmī"ti. Evaṁ tāva paggaṇhanato agamāsi. Aparampissa ahosi "anāgate kulaputtā Sammāsambuddho samaggavāsaṁ vasantānaṁ santikaṁ sayaṁ gantvā paṭisanthāraṁ katvā dhammaṁ kathetvā tayo kulaputte paggaṇhi, ko nāma samaggavāsaṁ na vaseyyāti samaggavāsaṁ vasitabbaṁ maññamānā khippameva dukkhassantaṁ karissantī"ti, evaṁ pacchimajanataṁ anukampanatopi agamāsi. Buddhā ca nāma dhammagaruno honti, so ca nesaṁ dhammagarubhāvo rathavinīte āvikatova[1]. Iti imasmā dhammagarubhāvatopi dhammaṁ paggaṇhissāmīti agamāsi.

Dāyapāloti araññapālo. So taṁ araññaṁ yathā icchiticchitappadesena manussā pavisitvā tattha pupphaṁ vā phalaṁ vā niyyāsaṁ vā dabbasambhāraṁ vā na haranti, evaṁ vatiyā parikkhittassa tassa araññassa yojite dvāre nisīditvā taṁ araññaṁ rakkhati pāleti. Tasmā "dāyapālo"ti vutto. **Attakāmarūpā**ti attano hitaṁ kāmayamānasabhāvā hutvā viharanti. Yo hi imasmiṁ sāsane pabbajitvāpi vejjakammadūtakammapahiṇagamanādīnaṁ vasena ekavīsati-anesanāhi jīvikaṁ[2] kappeti, ayaṁ na attakāmarūpo nāma. Yo pana imasmiṁ sāsane pabbajitvā ekavīsati-anesanaṁ pahāya catupārisuddhisīle patiṭṭhāya Buddhavacanaṁ uggaṇhitvā sappāyadhutaṅgaṁ adhiṭṭhāya aṭṭhatiṁsāya ārammaṇesu cittaruciyaṁ kammaṭṭhānaṁ gahetvā gāmantaṁ pahāya araññaṁ pavisitvā samāpattiyo nibbattetvā vipassanāya kammaṁ kurumāno viharati[3], ayaṁ attakāmo nāma. Tepi tayo kulaputtā evarūpā ahesuṁ. Tena vuttaṁ "attakāmarūpā viharantī"ti.

Mā tesaṁ aphāsukamakāsīti tesaṁ mā aphāsukaṁ akāsīti Bhagavantaṁ vāresi. Evaṁ kirassa ahosi "ime kulaputtā samaggā viharanti, ekaccassa ca gataṭṭhāne bhaṇḍanakalahavivādā vattanti, tikhiṇasiṅgo caṇḍagoṇo viya ovijjhanto vicarati, athekamaggena dvinnaṁ gamanaṁ

1. Āgatova (Syā, Ka) 2. Jīvitaṁ (Syā, Ka) 3. Vicarati (Syā, Ka)

ဝိယ, ဝါတစ္ဆိန္နော ဝလာဟကော ဝိယ ဧကကောဝ ဥပသင်္ကမိ။ ကသ္မာ ပနေတ္ထ ဘဂဝါ သယံ အဂမာသီတိ ? တယော ကုလပုတ္တာ သာမဂ္ဂိရသံ အနုဘဝန္တာ ဝိဟရန္တိ၊ တေသံ ပဂ္ဂဏှနတော ပစ္ဆိမဇနတံ အနုကမ္ပနတော ဓမ္မဂရုဘာဝတော စ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "အဟံ ဣမေ ကုလပုတ္တေ ပဂ္ဂဏှိတွာ ဥက္ကံသိတွာ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ ဓမ္မံ နေသံ ဒေသေဿာမီ"တိ။ ဧဝံ တာဝ ပဂ္ဂဏှနတော အဂမာသိ။ အပရမ္ပိဿ အဟောသိ "အနာဂတေ ကုလပုတ္တာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ သမဂ္ဂဝါသံ ဝသန္တာနံ သန္တိကံ သယံ ဂန္တွာ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ ဓမ္မံ ကထေတွာ တယော ကုလပုတ္တေ ပဂ္ဂဏှိ၊ ကော နာမ သမဂ္ဂဝါသံ န ဝသေယျာတိ သမဂ္ဂဝါသံ ဝသိတဗ္ဗံ မညမာနာ ခိပ္ပမေဝ ဒုက္ခဿန္တံ ကရိဿန္တီ"တိ၊ ဧဝံ ပစ္ဆိမဇနတံ အနုကမ္ပနတောပိ အဂမာသိ။ ဗုဒ္ဓါ စ နာမ ဓမ္မဂရုနော ဟောန္တိ၊ သော စ နေသံ ဓမ္မဂရုဘာဝေါ ရထဝိနီတေ အာဝိကတောဝ[၁]။ ဣတိ ဣမသ္မာ ဓမ္မဂရုဘာဝတောပိ ဓမ္မံ ပဂ္ဂဏှိဿာမီတိ အဂမာသိ။

ဒါယပါလောတိ အရညပါလော။ သော တံ အရညံ ယထာ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတပ္ပဒေသေန မနုဿာ ပဝိသိတွာ တတ္ထ ပုပ္ဖံ ဝါ ဖလံ ဝါ နိယျာသံ ဝါ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရံ ဝါ န ဟရန္တိ၊ ဧဝံ ဝတိယာ ပရိက္ခိတ္တဿ တဿ အရညဿ ယောဇိတေ ဒွါရေ နိသီဒိတွာ တံ အရညံ ရက္ခတိ ပါလေတိ။ တသ္မာ "ဒါယပါလော"တိ ဝုတ္တော။ **အတ္တကာမရူပါ**တိ အတ္တနော ဟိတံ ကာမယမာနသဘာဝါ ဟုတွာ ဝိဟရန္တိ။ ယော ဟိ ဣမသ္မိံ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာပိ ဝေဇ္ဇကမ္မဒူတကမ္မပဟိဏဂမနာဒီနံ ဝသေန ဧကဝီသတိအနေသနာဟိ ဇီဝိကံ[၂] ကပ္ပေတိ၊ အယံ န အတ္တကာမရူပေါ နာမ။ ယော ပန ဣမသ္မိံ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဧကဝီသတိအနေသနံ ပဟာယ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလေ ပတိဋ္ဌာယ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ သပ္ပါယဓုတင်္ဂံ အဓိဋ္ဌာယ အဋ္ဌတိံသာယ အာရမ္မဏေသု စိတ္တရုစိယံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဂါမန္တံ ပဟာယ အရညံ ပဝိသိတွာ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကုရုမာနော ဝိဟရတိ[၃]၊ အယံ အတ္တကာမော နာမ။ တေပိ တယော ကုလပုတ္တာ ဧဝရူပါ အဟေသုံ။ တေန ဝုတ္တံ "အတ္တကာမရူပါ ဝိဟရန္တီ"တိ။

မာ တေသံ အဖာသုကမကာသီတိ တေသံ မာ အဖာသုကံ အကာသီတိ ဘဂဝန္တံ ဝါရေသိ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "ဣမေ ကုလပုတ္တာ သမဂ္ဂါ ဝိဟရန္တိ၊ ဧကစ္စဿ စ ဂတဋ္ဌာနေ ဘဏ္ဍနကလဟဝိဝါဒါ ဝတ္တန္တိ၊ တိခိဏသိင်္ဂေါ စဏ္ဍဂေါဏော ဝိယ ဩဝိဇ္ဈန္တော ဝိစရတိ၊ အထေကမဂ္ဂေန ဒွိန္နံ ဂမနံ

၁-အာဂတောဝ (သျာ၊ က) ၂-ဇီဝိတံ (သျာ၊ က) ၃-ဝိစရတိ (သျာ၊ က)

na hoti, kadāci ayampi evaṁ karonto imesaṁ kulaputtānaṁ samaggavāsaṁ bhindeyya, pāsādiko ca panesa suvaṇṇavaṇṇo surasagiddho maññe, gatakālato paṭṭhāya paṇītadāyakānaṁ attano upaṭṭhākānañca vaṇṇakathanādīhi imesaṁ kulaputtānaṁ appamādavihāraṁ bhindeyya, vasanaṭṭhānāni cāpi etesaṁ kulaputtānaṁ nibaddhāni paricchinnāni tisso ca paṇṇasālā tayo caṅkamā tīṇi divāṭṭhānāni tīṇi mañcapīṭhāni, ayaṁ pana samaṇo mahākāyo vuḍḍhataro maññe bhavissati, so akāle ime kulaputte senāsanā vuṭṭhāpessati, evaṁ sabbathāpi etesaṁ aphāsu bhavissatī"ti. Taṁ anicchanto "mā tesaṁ aphāsukamakāsī"ti Bhagavantaṁ vāresi.

Kiṁ panesa jānanto vāresi, ajānantoti? Ajānanto. Kiñcāpi hi Tathāgatassa paṭisandhiggahaṇato paṭṭhāya dasasahassacakkavāḷakampanādīni pāṭihāriyāni pavattiṁsu, araññavāsino pana dubbalamanussā sakammappasutā tāni sallakkhetuṁ na sakkonti, Sammāsambuddho ca nāma yadā anekabhikkhusahassaparivāro byāmappabhāya asīti-anubyañjanehi dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇasiriyā ca Buddhānubhāvaṁ dassento vicarati, tadā ko esoti apucchitvāva jānitabbo hoti, tadā pana Bhagavā sabbampi taṁ Buddhānubhāvaṁ cīvaragabbhena paṭicchādetvā valāhakagabbhena paṭicchanno puṇṇacando viya sayameva pattacīvaramādāya aññātakavesena agamāsi. Iti naṁ ajānantova dāyapālo nivāresi.

Etadavocāti thero kira mā samaṇāti dāyapālassa kathaṁ sutvāva cintesi "mayaṁ tayo janā idha viharāma, aññe pabbajitā nāma natthi, ayañca dāyapālo pabbajitena viya saddhiṁ katheti, ko nu kho bhavissatī"ti divāṭṭhānato vuṭṭhāya dvāre ṭhatvā maggaṁ olokento Bhagavantaṁ addasa. Bhagavāpi therassa saha dassaneneva sarīrobhāsaṁ muñci, asīti-anubyañjanavirājitā byāmappabhā pasāritasuvaṇṇapaṭo viya virocittha. Thero "ayaṁ dāyapālo phaṇakataṁ āsivisaṁ gīvāya gahetuṁ hatthaṁ pasārento viya loke aggapuggalena saddhiṁ kathentova na jānāti, aññatarabhikkhunā viya saddhiṁ kathetī"ti nivārento etaṁ "mā āvuso dāyapālā"ti-ādivacanaṁ avoca.

န ဟောတိ၊ ကဒါစိ အယမ္ပိ ဧဝံ ကရောန္တော ဣမေသံ ကုလပုတ္တာနံ သမဂ္ဂဝါသံ ဘိန္ဒေယျ၊ ပါသာဒိကော စ ပနေသ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော သုရသဂိဒ္ဓေါ မညေ၊ ဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ ပဏီတဒါယကာနံ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာကာနဉ္စ ဝဏ္ဏကထနာဒီဟိ ဣမေသံ ကုလပုတ္တာနံ အပ္ပမာဒဝိဟာရံ ဘိန္ဒေယျ၊ ဝသနဋ္ဌာနာနိ စာပိ ဧတေသံ ကုလပုတ္တာနံ နိဗဒ္ဓါနိ ပရိစ္ဆိန္နာနိ တိဿော စ ပဏ္ဏသာလာ တယော စင်္ကမာ တီဏိ ဒိဝါဋ္ဌာနာနိ တီဏိ မဉ္စပီဌာနိ၊ အယံ ပန သမဏော မဟာကာယော ဝုဍ္ဎတရော မညေ ဘဝိဿတိ၊ သော အကာလေ ဣမေ ကုလပုတ္တေ သေနာသနာ ဝုဋ္ဌာပေဿတိ၊ ဧဝံ သဗ္ဗထာပိ ဧတေသံ အဖာသု ဘဝိဿတီ"တိ။ တံ အနိစ္ဆန္တော "မာ တေသံ အဖာသုကမကာသီ"တိ ဘဂဝန္တံ ဝါရေသိ။

ကိံ ပနေသ ဇာနန္တော ဝါရေသိ၊ အဇာနန္တောတိ? အဇာနန္တော။ ကိဉ္စာပိ ဟိ တထာဂတဿ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏတော ပဋ္ဌာယ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠကမ္ပနာဒီနိ ပါဋိဟာရိယာနိ ပဝတ္တိံသု၊ အရညဝါသိနော ပန ဒုဗ္ဗလမနုဿာ သကမ္မပ္ပသုတာ တာနိ သလ္လက္ခေတုံ န သက္ကောန္တိ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ စ နာမ ယဒါ အနေကဘိက္ခုသဟဿပရိဝါရော ဗျာမပ္ပဘာယ အသီတိအနုဗျဉ္ဇနေဟိ ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏသိရိယာ စ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝံ ဒဿေန္တော ဝိစရတိ၊ တဒါ ကော ဧသောတိ အပုစ္ဆိတွာဝ ဇာနိတဗ္ဗော ဟောတိ၊ တဒါ ပန ဘဂဝါ သဗ္ဗမ္ပိ တံ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝံ စီဝရဂဗ္ဘေန ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ဝလာဟကဂဗ္ဘေန ပဋိစ္ဆန္နော ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ သယမေဝ ပတ္တစီဝရမာဒါယ အညာတကဝေသေန အဂမာသိ။ ဣတိ နံ အဇာနန္တောဝ ဒါယပါလော နိဝါရေသိ။

ဧတဒဝေါစာတိ ထေရော ကိရ မာ သမဏာတိ ဒါယပါလဿ ကထံ သုတွာဝ စိန္တေသိ "မယံ တယော ဇနာ ဣဓ ဝိဟရာမ၊ အညေ ပဗ္ဗဇိတာ နာမ နတ္ထိ၊ အယဉ္စ ဒါယပါလော ပဗ္ဗဇိတေန ဝိယ သဒ္ဓိံ ကထေတိ၊ ကော နု ခေါ ဘဝိဿတီ"တိ ဒိဝါဋ္ဌာနတော ဝုဋ္ဌာယ ဒွါရေ ဌတွာ မဂ္ဂံ ဩလောကေန္တော ဘဂဝန္တံ အဒ္ဒသ။ ဘဂဝါပိ ထေရဿ သဟ ဒဿနေနေဝ သရီရောဘာသံ မုဉ္စိ၊ အသီတိအနုဗျဉ္ဇနဝိရာဇိတာ ဗျာမပ္ပဘာ ပသာရိတသုဝဏ္ဏပဋော ဝိယ ဝိရောစိတ္ထ။ ထေရော "အယံ ဒါယပါလော ဖဏကတံ အာသီဝိသံ ဂီဝါယ ဂဟေတုံ ဟတ္ထံ ပသာရေန္တော ဝိယ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလေန သဒ္ဓိံ ကထေန္တောဝ န ဇာနာတိ၊ အညတရဘိက္ခုနာ ဝိယ သဒ္ဓိံ ကထေတီ"တိ နိဝါရေန္တော ဧတံ "မာ အာဝုသော ဒါယပါလာ"တိအာဒိဝစနံ အဝေါစ။

Tenupasaṅkamīti kasmā Bhagavato paccuggamanaṁ akatvā upasaṅkami? Evaṁ kirassa ahosi "mayaṁ tayo janā samaggavāsaṁ vasāma, sacāhaṁ ekakova paccuggamanaṁ karissāmi, samaggavāso nāma na bhavissatī"ti piyamitte gahetvāva paccuggamanaṁ karissāmi. Yathā ca Bhagavā mayhaṁ piyo, evaṁ sahāyānampi me piyoti, tehi saddhiṁ paccuggamanaṁ kātukāmo sayaṁ akatvāva upasaṅkami. Keci pana tesaṁ therānaṁ paṇṇasāladvāre caṅkamanakoṭiyā Bhagavato āgamanamaggo hoti, tasmā thero tesaṁ saññaṁ dadamānova gatoti. **Abhikkamathā**ti ito āgacchatha. **Pāde pakkhālesī**ti vikasitapadumasannibhehi jālahatthehi maṇivaṇṇaṁ udakaṁ gahetvā suvaṇṇavaṇṇesu piṭṭhipādesu udakamabhisiñcitvā pādena pādaṁ ghaṁsanto pakkhālesi. Buddhānaṁ kāye rajojallaṁ nāma na upalimpati, kasmā pakkhālesīti? Sarīrassa utuggahaṇatthaṁ, tesañca cittasampahaṁsanatthaṁ. Amhehi abhihaṭena udakena Bhagavā pāde pakkhālesi, paribhogaṁ akāsīti tesaṁ bhikkhūnaṁ balavasomanassavasena cittaṁ pīṇitaṁ hoti, tasmā pakkhālesi. **Āyasmantaṁ Anuruddhaṁ Bhagavā etadavocā**ti so kira tesaṁ vuḍḍhataro.

326. Tassa saṅgahe kate sesānaṁ katova hotīti theraññeva etaṁ **kacci vo Anuruddhā**ti-ādivacanaṁ avoca. Tattha **kaccī**ti pucchanatthe nipāto. **Vo**ti sāmivacanaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—kacci Anuruddhā tumhākaṁ khamanīyaṁ, iriyāpatho vo khamati, kacci yāpanīyaṁ, kacci vo jīvitaṁ yāpeti ghaṭiyati, kacci piṇḍakena na kilamatha, kacci tumhākaṁ sulabhapiṇḍaṁ, sampatte vo disvā manussā uḷuṅkayāguṁ vā kaṭacchubhikkhaṁ vā dātabbaṁ maññantīti bhikkhācāravattaṁ pucchati. Kasmā? Paccayena akilamantena hi sakkā samaṇadhammo kātuṁ, vattameva vā etaṁ pabbajitānaṁ. Atha tena paṭivacane dinne "Anuruddhā tumhe rājapabbajitā mahāpuññā, manussā tumhākaṁ araññe vasantānaṁ adatvā kassa aññassa dātabbaṁ maññissanti, tumhe pana etaṁ bhuñjitvā kiṁ nu kho migapotakā viya aññamaññaṁ saṁghaṭṭentā viharatha, udāhu sāmaggibhāvo vo atthī"ti sāmaggirasaṁ pucchanto **kacci pana vo Anuruddhā samaggā**ti-ādimāha.

Tattha **khīrodakībhūtā**ti yathā khīrañca udakañca aññamaññaṁ saṁsandati, visuṁ na hoti, ekattaṁ viya upeti, kacci evaṁ sāmaggivasena

တေနုပသင်္ကမီတိ ကသ္မာ ဘဂဝတော ပစ္စုဂ္ဂမနံ အကတွာ ဥပသင်္ကမိ? ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "မယံ တယော ဇနာ သမဂ္ဂဝါသံ ဝသာမ၊ သစာဟံ ဧကကောဝ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကရိဿာမိ၊ သမဂ္ဂဝါသော နာမ န ဘဝိဿတီ"တိ ပိယမိတ္တေ ဂဟေတွာဝ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကရိဿာမိ။ ယထာ စ ဘဂဝါ မယှံ ပိယော၊ ဧဝံ သဟာယာနမ္ပိ မေ ပိယောတိ၊ တေဟိ သဒ္ဓိံ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကာတုကာမော သယံ အကတွာဝ ဥပသင်္ကမိ။ ကေစိ ပန တေသံ ထေရာနံ ပဏ္ဏသာလဒွါရေ စင်္ကမနကောဋိယာ ဘဂဝတော အာဂမနမဂ္ဂေါ ဟောတိ၊ တသ္မာ ထေရော တေသံ သညံ ဒဒမာနောဝ ဂတောတိ။ **အဘိက္ကမထာ**တိ ဣတော အာဂစ္ဆထ။ **ပါဒေ ပက္ခာလေသီ**တိ ဝိကသိတပဒုမသန္နိဘေဟိ ဇာလဟတ္ထေဟိ မဏိဝဏ္ဏံ ဥဒကံ ဂဟေတွာ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏေသု ပိဋ္ဌိပါဒေသု ဥဒကမဘိသိဉ္စိတွာ ပါဒေန ပါဒံ ဃံသန္တော ပက္ခာလေသိ။ ဗုဒ္ဓါနံ ကာယေ ရဇောဇလ္လံ နာမ န ဥပလိမ္ပတိ၊ ကသ္မာ ပက္ခာလေသီတိ? သရီရဿ ဥတုဂ္ဂဟဏတ္ထံ၊ တေသဉ္စ စိတ္တသမ္ပဟံသနတ္ထံ။ အမှေဟိ အဘိဟဋေန ဥဒကေန ဘဂဝါ ပါဒေ ပက္ခာလေသိ၊ ပရိဘောဂံ အကာသီတိ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဗလဝသောမနဿဝသေန စိတ္တံ ပီဏိတံ ဟောတိ၊ တသ္မာ ပက္ခာလေသိ။ **အာယသ္မန္တံ အနုရုဒ္ဓံ ဘဂဝါ ဧတဒဝေါစာ**တိ သော ကိရ တေသံ ဝုဍ္ဎတရော။

၃၂၆။ တဿ သင်္ဂဟေ ကတေ သေသာနံ ကတောဝ ဟောတီတိ ထေရညေဝ ဧတံ **ကစ္စိ ဝေါ အနုရုဒ္ဓါ**တိအာဒိဝစနံ အဝေါစ။ တတ္ထ **ကစ္စီ**တိ ပုစ္ဆနတ္ထေ နိပါတော။ **ဝေါ**တိ သာမိဝစနံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ကစ္စိ အနုရုဒ္ဓါ တုမှာကံ ခမနီယံ၊ ဣရိယာပထော ဝေါ ခမတိ၊ ကစ္စိ ယာပနီယံ၊ ကစ္စိ ဝေါ ဇီဝိတံ ယာပေတိ ဃဋိယတိ၊ ကစ္စိ ပိဏ္ဍကေန န ကိလမထ၊ ကစ္စိ တုမှာကံ သုလဘပိဏ္ဍံ၊ သမ္ပတ္တေ ဝေါ ဒိသွာ မနုဿာ ဥဠုင်္ကယာဂုံ ဝါ ကဋစ္ဆုဘိက္ခံ ဝါ ဒါတဗ္ဗံ မညန္တီတိ ဘိက္ခာစာရဝတ္တံ ပုစ္ဆတိ။ ကသ္မာ? ပစ္စယေန အကိလမန္တေန ဟိ သက္ကာ သမဏဓမ္မော ကာတုံ၊ ဝတ္တမေဝ ဝါ ဧတံ ပဗ္ဗဇိတာနံ။ အထ တေန ပဋိဝစနေ ဒိန္နေ "အနုရုဒ္ဓါ တုမှေ ရာဇပဗ္ဗဇိတာ မဟာပုညာ၊ မနုဿာ တုမှာကံ အရညေ ဝသန္တာနံ အဒတွာ ကဿ အညဿ ဒါတဗ္ဗံ မညိဿန္တိ၊ တုမှေ ပန ဧတံ ဘုဉ္ဇိတွာ ကိံ နု ခေါ မိဂပေါတကာ ဝိယ အညမညံ သံဃဋ္ဋေန္တာ ဝိဟရထ၊ ဥဒါဟု သာမဂ္ဂိဘာဝေါ ဝေါ အတ္ထီ"တိ သာမဂ္ဂိရသံ ပုစ္ဆန္တော **ကစ္စိ ပန ဝေါ အနုရုဒ္ဓါ သမဂ္ဂါ**တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **ခီရောဒကီဘူတာ**တိ ယထာ ခီရဉ္စ ဥဒကဉ္စ အညမညံ သံသန္ဒတိ၊ ဝိသုံ န ဟောတိ၊ ဧကတ္တံ ဝိယ ဥပေတိ၊ ကစ္စိ ဧဝံ သာမဂ္ဂိဝသေန

ekattūpagatacittuppādā viharathāti pucchati. **Piyacakkhūhī**ti mettacittaṁ paccupaṭṭhapetvā olokanacakkhūni piyacakkhūni nāma, kacci tathārūpehi cakkhūhi aññamaññaṁ sampassantā viharathāti pucchati. **Tagghā**ti ekaṁsatthe nipāto, ekaṁsena mayaṁ bhanteti vuttaṁ hoti. **Yathā kathaṁ panā**ti ettha **yathā**ti nipātamattaṁ. **Kathan**ti kāraṇapucchā. Kathaṁ pana tumhe evaṁ viharatha, kena kāraṇena viharatha, taṁ me kāraṇaṁ brūthāti vuttaṁ hoti. **Mettaṁ kāyakamman**ti mettacittavasena pavattaṁ kāyakammaṁ. **Āvi ceva raho cā**ti sammukhā ceva parammukhā ca. Itaresupi eseva nayo.

Tattha sammukhā kāyavacīkammāni sahavāse labbhanti, itarāni vippavāse, manokammaṁ sabbattha labbhati. Yaṁ hi sahavasantesu ekena mañcapīṭhaṁ vā dārubhaṇḍaṁ vā mattikābhaṇḍaṁ vā bahi dunnikkhittaṁ hoti, taṁ disvā kenidaṁ vaḷañjitanti avaññaṁ akatvā attanā dunnikkhittaṁ viya gahetvā paṭisāmentassa paṭijaggitabbayuttaṁ vā pana ṭhānaṁ paṭijaggantassa sammukhā mettaṁ kāyakammaṁ nāma hoti. Ekasmiṁ pakkante tena dunnikkhittaṁ senāsanaparikkhāraṁ tatheva nikkhipantassa paṭijaggitabbayuttaṭṭhānaṁ vā pana paṭijaggantassa parammukhā mettaṁ kāyakammaṁ nāma hoti. Sahavasantassa pana tehi saddhiṁ madhuraṁ sammodanīyaṁ kathaṁ paṭisanthārakathaṁ sāraṇīyakathaṁ dhammīkathaṁ sarabhaññaṁ sākacchaṁ pañhapucchanaṁ pañhavissajjananti evamādikaraṇe sammukhā mettaṁ vacīkammaṁ nāma hoti. Theresu pana pakkantesu mayhaṁ piyasahāyo Nandiyatthero Kimilatthero[1] evaṁ sīlasampanno evaṁ ācārasampannoti-ādiguṇakathanaṁ parammukhā mettaṁ vacīkammaṁ nāma hoti. Mayhaṁ piyamitto Nandiyatthero Kimilatthero[1] avero[2] hotu, abyāpajjo sukhī hotūti evaṁ samannāharato pana sammukhāpi parammukhāpi mettaṁ manokammaṁ nāma hotiyeva.

Nānā hi kho no bhante kāyāti kāyaṁ hi piṭṭhaṁ viya mattikā viya ca omadditvā ekato kātuṁ na sakkā. **Ekañca pana maññe cittan**ti cittaṁ pana no hitaṭṭhena nirantaraṭṭhena aviggahaṭṭhena samaggaṭṭhena ekamevāti dasseti. Kathaṁ panetaṁ sakaṁ cittaṁ nikkhipitvā itaresaṁ cittavasena vattiṁsūti? Ekassa patte malaṁ uṭṭhahati, ekassa cīvaraṁ kiliṭṭhaṁ hoti, ekassa paribhaṇḍakammaṁ hoti. Tattha yassa patte malaṁ uṭṭhitaṁ, tena mamāvuso patte malaṁ uṭṭhitaṁ pacituṁ vaṭṭatīti vutte itare mayhaṁ cīvaraṁ

1. Kimbilatthero (Sī) 2. Arogo (Ka)

ဧကတ္တူပဂတစိတ္တုပ္ပါဒါ ဝိဟရထာတိ ပုစ္ဆတိ။ **ပိယစက္ခူဟီ**တိ မေတ္တစိတ္တံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတွာ ဩလောကနစက္ခူနိ ပိယစက္ခူနိ နာမ၊ ကစ္စိ တထာရူပေဟိ စက္ခူဟိ အညမညံ သမ္ပဿန္တာ ဝိဟရထာတိ ပုစ္ဆတိ။ **တဂ္ဃာ**တိ ဧကံသတ္ထေ နိပါတော၊ ဧကံသေန မယံ ဘန္တေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ယထာ ကထံ ပနာ**တိ ဧတ္ထ **ယထာ**တိ နိပါတမတ္တံ။ **ကထ**န္တိ ကာရဏပုစ္ဆာ။ ကထံ ပန တုမှေ ဧဝံ ဝိဟရထ၊ ကေန ကာရဏေန ဝိဟရထ၊ တံ မေ ကာရဏံ ဗြူထာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **မေတ္တံ ကာယကမ္မ**န္တိ မေတ္တစိတ္တဝသေန ပဝတ္တံ ကာယကမ္မံ။ **အာဝိ စေဝ ရဟော စာ**တိ သမ္မုခါ စေဝ ပရမ္မုခါ စ။ ဣတရေသုပိ ဧသေဝ နယော။

တတ္ထ သမ္မုခါ ကာယဝစီကမ္မာနိ သဟဝါသေ လဗ္ဘန္တိ၊ ဣတရာနိ ဝိပ္ပဝါသေ၊ မနောကမ္မံ သဗ္ဗတ္ထ လဗ္ဘတိ။ ယံ ဟိ သဟဝသန္တေသု ဧကေန မဉ္စပီဌံ ဝါ ဒါရုဘဏ္ဍံ ဝါ မတ္တိကာဘဏ္ဍံ ဝါ ဗဟိ ဒုန္နိက္ခိတ္တံ ဟောတိ၊ တံ ဒိသွာ ကေနိဒံ ဝဠဉ္ဇိတန္တိ အဝညံ အကတွာ အတ္တနာ ဒုန္နိက္ခိတ္တံ ဝိယ ဂဟေတွာ ပဋိသာမေန္တဿ ပဋိဇဂ္ဂိတဗ္ဗယုတ္တံ ဝါ ပန ဌာနံ ပဋိဇဂ္ဂန္တဿ သမ္မုခါ မေတ္တံ ကာယကမ္မံ နာမ ဟောတိ။ ဧကသ္မိံ ပက္ကန္တေ တေန ဒုန္နိက္ခိတ္တံ သေနာသနပရိက္ခာရံ တထေဝ နိက္ခိပန္တဿ ပဋိဇဂ္ဂိတဗ္ဗယုတ္တဋ္ဌာနံ ဝါ ပန ပဋိဇဂ္ဂန္တဿ ပရမ္မုခါ မေတ္တံ ကာယကမ္မံ နာမ ဟောတိ။ သဟဝသန္တဿ ပန တေဟိ သဒ္ဓိံ မဓုရံ သမ္မောဒနီယံ ကထံ ပဋိသန္ထာရကထံ သာရဏီယကထံ ဓမ္မီကထံ သရဘညံ သာကစ္ဆံ ပဉှပုစ္ဆနံ ပဉှဝိဿဇ္ဇနန္တိ ဧဝမာဒိကရဏေ သမ္မုခါ မေတ္တံ ဝစီကမ္မံ နာမ ဟောတိ။ ထေရေသု ပန ပက္ကန္တေသု မယှံ ပိယသဟာယော နန္ဒိယတ္ထေရော ကိမိလတ္ထေရော[၁] ဧဝံ သီလသမ္ပန္နော ဧဝံ အာစာရသမ္ပန္နောတိအာဒိဂုဏကထနံ ပရမ္မုခါ မေတ္တံ ဝစီကမ္မံ နာမ ဟောတိ။ မယှံ ပိယမိတ္တော နန္ဒိယတ္ထေရော ကိမိလတ္ထေရော[၁] အဝေရော[၂] ဟောတု၊ အဗျာပဇ္ဇော သုခီ ဟောတူတိ ဧဝံ သမန္နာဟရတော ပန သမ္မုခါပိ ပရမ္မုခါပိ မေတ္တံ မနောကမ္မံ နာမ ဟောတိယေဝ။

နာနာ ဟိ ခေါ နော ဘန္တေ ကာယာတိ ကာယံ ဟိ ပိဋ္ဌံ ဝိယ မတ္တိကာ ဝိယ စ ဩမဒ္ဒိတွာ ဧကတော ကာတုံ န သက္ကာ။ **ဧကဉ္စ ပန မညေ စိတ္တ**န္တိ စိတ္တံ ပန နော ဟိတဋ္ဌေန နိရန္တရဋ္ဌေန အဝိဂ္ဂဟဋ္ဌေန သမဂ္ဂဋ္ဌေန ဧကမေဝါတိ ဒဿေတိ။ ကထံ ပနေတံ သကံ စိတ္တံ နိက္ခိပိတွာ ဣတရေသံ စိတ္တဝသေန ဝတ္တိံသူတိ? ဧကဿ ပတ္တေ မလံ ဥဋ္ဌဟတိ၊ ဧကဿ စီဝရံ ကိလိဋ္ဌံ ဟောတိ၊ ဧကဿ ပရိဘဏ္ဍကမ္မံ ဟောတိ။ တတ္ထ ယဿ ပတ္တေ မလံ ဥဋ္ဌိတံ၊ တေန မမာဝုသော ပတ္တေ မလံ ဥဋ္ဌိတံ ပစိတုံ ဝဋ္ဋတီတိ ဝုတ္တေ ဣတရေ မယှံ စီဝရံ

၁-ကိမ္ဗိလတ္ထေရော (သီ) ၂-အရောဂေါ (က)

kiliṭṭhaṁ dhovitabbaṁ, mayhaṁ paribhaṇḍaṁ kātabbanti avatvā araññaṁ pavisitvā dārūni āharitvā chinditvā pattakaṭāhe paribhaṇḍaṁ katvā tato paraṁ cīvaraṁ vā dhovanti, paribhaṇḍaṁ vā karonti. Mamāvuso cīvaraṁ kiliṭṭhaṁ dhovituṁ vaṭṭati, mama paṇṇasālā uklāpā paribhaṇḍaṁ kātuṁ vaṭṭatīti paṭhamataraṁ ārocitepi eseva nayo.

327. **Sādhu sādhu Anuruddhā**ti Bhagavā heṭṭhā na ca mayaṁ bhante piṇḍakena kilamimhāti vutte na sādhukaramadāsi. Kasmā? Ayaṁ hi kabaḷīkāro āhāro nāma imesaṁ sattānaṁ apāyalokepi devamanussalokepi āciṇṇasamāciṇṇova. Ayaṁ pana lokasannivāso yebhuyyena vivādapakkhando, apāyaloke devamanussalokepi ime sattā paṭiviruddhā eva, etesaṁ sāmaggikālo dullabho, kadācideva hotīti samaggavāsassa dullabhattā idha Bhagavā sādhukāramadāsi. Idāni tesaṁ appamādalakkhaṇaṁ pucchanto **kacci pana vo Anuruddhā**ti-ādimāha. Tattha **vo**ti nipātamattaṁ, paccattavacanaṁ vā, kacci tumheti attho. **Amhākan**ti amhesu tīsu janesu. **Piṇḍāya paṭikkamatī**ti gāme piṇḍāya caritvā paccāgacchati. **Avakkārapātin**ti atirekapiṇḍapātaṁ apanetvā ṭhapanatthāya ekaṁ samuggapātiṁ dhovitvā ṭhapeti.

Yo pacchāti te kira therā na ekatova bhikkhācāraṁ pavisanti, phalasamāpattiratā hete. Pātova sarīrappaṭijagganaṁ katvā vattappaṭipattiṁ pūretvā senāsanaṁ pavisitvā kālaparicchedaṁ katvā phalasamāpattiṁ appetvā nisīdanti. Tesu yo paṭhamataraṁ nisinno attano kālaparicchedavasena paṭhamataraṁ uṭṭhāti, so piṇḍāya caritvā paṭinivatto bhattakiccaṭṭhānaṁ āgantvā jānāti "dve bhikkhū pacchā, ahaṁ paṭhamataraṁ āgato"ti. Atha pattaṁ pidahitvā[1] āsanapaññāpanādīni katvā yadi patte paṭivisamattameva[2] hoti, nisīditvā bhuñjati. Yadi atirekaṁ hoti, avakkārapātiyaṁ pakkhipitvā pātiṁ pidhāya bhuñjati. Katabhattakicco pattaṁ dhovitvā vodakaṁ[3] katvā thavikāya osāpetvā pattacīvaraṁ gahetvā attano vasanaṭṭhānaṁ pavisati. Dutiyopi āgantvāva jānāti "eko paṭhamaṁ āgato, eko pacchato"ti. So sace patte bhattaṁ pamāṇameva hoti, bhuñjati. Sace mandaṁ, avakkārapātito gahetvā bhuñjati. Sace

1. Saṁvidahitvā (Syā, Ka) 2. Paṭiviṁsamattameva (Sī) 3. Nirodakaṁ (Syā)

ကိလိဋ္ဌံ ဓောဝိတဗ္ဗံ၊ မယှံ ပရိဘဏ္ဍံ ကာတဗ္ဗန္တိ အဝတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ ဒါရူနိ အာဟရိတွာ ဆိန္ဒိတွာ ပတ္တကဋာဟေ ပရိဘဏ္ဍံ ကတွာ တတော ပရံ စီဝရံ ဝါ ဓောဝန္တိ၊ ပရိဘဏ္ဍံ ဝါ ကရောန္တိ။ မမာဝုသော စီဝရံ ကိလိဋ္ဌံ ဓောဝိတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ မမ ပဏ္ဏသာလာ ဥက္လာပါ ပရိဘဏ္ဍံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီတိ ပဌမတရံ အာရောစိတေပိ ဧသေဝ နယော။

၃၂၇။ **သာဓု သာဓု အနုရုဒ္ဓါ**တိ ဘဂဝါ ဟေဋ္ဌာ န စ မယံ ဘန္တေ ပိဏ္ဍကေန ကိလမိမှာတိ ဝုတ္တေ န သာဓုကာရမဒါသိ။ ကသ္မာ? အယံ ဟိ ကဗဠီကာရော အာဟာရော နာမ ဣမေသံ သတ္တာနံ အပါယလောကေပိ ဒေဝမနုဿလောကေပိ အာစိဏ္ဏသမာစိဏ္ဏောဝ။ အယံ ပန လောကသန္နိဝါသော ယေဘုယျေန ဝိဝါဒပက္ခန္ဒော၊ အပါယလောကေ ဒေဝမနုဿလောကေပိ ဣမေ သတ္တာ ပဋိဝိရုဒ္ဓါ ဧဝ၊ ဧတေသံ သာမဂ္ဂိကာလော ဒုလ္လဘော၊ ကဒါစိဒေဝ ဟောတီတိ သမဂ္ဂဝါသဿ ဒုလ္လဘတ္တာ ဣဓ ဘဂဝါ သာဓုကာရမဒါသိ။ ဣဒါနိ တေသံ အပ္ပမာဒလက္ခဏံ ပုစ္ဆန္တော **ကစ္စိ ပန ဝေါ အနုရုဒ္ဓါ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဝေါ**တိ နိပါတမတ္တံ၊ ပစ္စတ္တဝစနံ ဝါ၊ ကစ္စိ တုမှေတိ အတ္ထော။ **အမှာက**န္တိ အမှေသု တီသု ဇနေသု။ **ပိဏ္ဍာယ ပဋိက္ကမတီ**တိ ဂါမေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပစ္စာဂစ္ဆတိ။ **အဝက္ကာရပါတိ**န္တိ အတိရေကပိဏ္ဍပါတံ အပနေတွာ ဌပနတ္ထာယ ဧကံ သမုဂ္ဂပါတိံ ဓောဝိတွာ ဌပေတိ။

ယော ပစ္ဆာတိ တေ ကိရ ထေရာ န ဧကတောဝ ဘိက္ခာစာရံ ပဝိသန္တိ၊ ဖလသမာပတ္တိရတာ ဟေတေ။ ပါတောဝ သရီရပ္ပဋိဇဂ္ဂနံ ကတွာ ဝတ္တပ္ပဋိပတ္တိံ ပူရေတွာ သေနာသနံ ပဝိသိတွာ ကာလပရိစ္ဆေဒံ ကတွာ ဖလသမာပတ္တိံ အပ္ပေတွာ နိသီဒန္တိ။ တေသု ယော ပဌမတရံ နိသိန္နော အတ္တနော ကာလပရိစ္ဆေဒဝသေန ပဌမတရံ ဥဋ္ဌာတိ၊ သော ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပဋိနိဝတ္တော ဘတ္တကိစ္စဋ္ဌာနံ အာဂန္တွာ ဇာနာတိ "ဒွေ ဘိက္ခူ ပစ္ဆာ၊ အဟံ ပဌမတရံ အာဂတော"တိ။ အထ ပတ္တံ ပိဒဟိတွာ[1] အာသနပညာပနာဒီနိ ကတွာ ယဒိ ပတ္တေ ပဋိဝိသမတ္တမေဝ[2] ဟောတိ၊ နိသီဒိတွာ ဘုဉ္ဇတိ။ ယဒိ အတိရေကံ ဟောတိ၊ အဝက္ကာရပါတိယံ ပက္ခိပိတွာ ပါတိံ ပိဓာယ ဘုဉ္ဇတိ။ ကတဘတ္တကိစ္စော ပတ္တံ ဓောဝိတွာ ဝေါဒကံ[3] ကတွာ ထဝိကာယ ဩသာပေတွာ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ပဝိသတိ။ ဒုတိယောပိ အာဂန္တွာဝ ဇာနာတိ "ဧကော ပဌမံ အာဂတော၊ ဧကော ပစ္ဆတော"တိ။ သော သစေ ပတ္တေ ဘတ္တံ ပမာဏမေဝ ဟောတိ၊ ဘုဉ္ဇတိ။ သစေ မန္ဒံ၊ အဝက္ကာရပါတိတော ဂဟေတွာ ဘုဉ္ဇတိ။ သစေ

၁-သံဝိဒဟိတွာ (သျာ၊ က) ၂-ပဋိဝိံသမတ္တမေဝ (သီ) ၃-နိရောဒကံ (သျာ)

atirekaṁ hoti, avakkārapātiyaṁ pakkhipitvā pamāṇameva bhuñjitvā purimatthero viya vasanaṭṭhānaṁ pavisati. Tatiyopi āgantvāva jānāti “dve paṭhamaṁ āgastā, ahaṁ pacchato”ti. Sopi dutiyatthero viya bhuñjitvā katabhattakicco pattaṁ dhovitvā vodakaṁ katvā thavikāya osāpetvā āsanāni ukkhipitvā paṭisāmeti, pānīyaghaṭe vā paribhojanīyaghaṭe vā avasesaṁ udakaṁ chaḍḍetvā ghaṭe nikujjitvā avakkārapātiyaṁ sace avasesabhattaṁ hoti, taṁ vuttanayena jahitvā[1] pātiṁ dhovitvā paṭisāmeti, bhattaggaṁ sammajjati, tato kacavaraṁ chaḍḍetvā sammajjaniṁ ukkhipitvā upacikāhi muttaṭṭhāne ṭhapetvā pattacīvaramādāya vasanaṭṭhānaṁ pavisati. Idaṁ therānaṁ bahivihāre araññe bhattakiccakaraṇaṭṭhāne bhojanasālāyaṁ vattaṁ. Idaṁ sandhāya “yo pacchā”ti-ādi vuttaṁ.

Yo passatīti-ādi pana nesaṁ antovihāre vattanti veditabbaṁ. Tattha **vaccaghaṭan**ti ācamanakumbhiṁ. **Rittan**ti rittakaṁ. **Tucchan**ti tasseva vevacanaṁ. **Avisayhan**ti ukkhipituṁ asakkuṇeyyaṁ. Atibhāriyaṁ. **Hatthavikārenā**ti hatthasaññāya. Te kira pānīyaghaṭādīsu yaṁkiñci tucchakaṁ gahetvā pokkharaṇiṁ gantvā anto ca bahi ca dhovitvā udakaṁ parissāvetvā tīre ṭhapetvā aññaṁ bhikkhuṁ hatthavikārena āmantenti, odissa vā anodissa vā saddaṁ na karonti. Kasmā odissa saddaṁ na karonti? Taṁ bhikkhuṁ saddo bādheyyāti. Kasmā anodissa saddaṁ na karonti? Anodissa sadde dinne “ahaṁ pure ahaṁ pure”ti dvepi nikkhameyyuṁ, tato dvīhi kattabbakamme tatiyassa kammacchedo bhaveyya. Saṁyatapadasaddo pana hutvā aparassa bhikkhuno divāṭṭhānasantikaṁ gantvā tena diṭṭhabhāvaṁ ñatvā hatthasaññaṁ karoti, tāya saññāya itaro āgacchati, tato dve janā hatthena hatthaṁ saṁsibbantā dvīsu hatthesu ṭhapetvā upaṭṭhapenti. Taṁ sandhāyāha “hatthavikārena dutiyaṁ āmantetvā hatthavilaṅghakena upaṭṭhapemā”ti.

Pañcāhikaṁ kho panāti cātuddase pannarase aṭṭhamiyanti idaṁ tāva pakatidhammassavanameva, taṁ akhaṇḍaṁ katvā pañcame pañcame divase dve therā nātivikāle nhāyitvā Anuruddhattherassa vasanaṭṭhānaṁ gacchanti. Tattha tayopi nisīditvā tiṇṇaṁ piṭakānaṁ aññatarasmiṁ aññamaññaṁ pañhaṁ

1. Haritvā (Sī, Syā)

အတိရေကံ ဟောတိ၊ အဝက္ကာရပါတိယံ ပက္ခိပိတွာ ပမာဏမေဝ ဘုဉ္ဇိတွာ ပုရိမတ္ထေရော ဝိယ ဝသနဋ္ဌာနံ ပဝိသတိ။ တတိယောပိ အာဂန္တွာဝ ဇာနာတိ “ဒွေ ပဌမံ အာဂတာ၊ အဟံ ပစ္ဆတော”တိ။ သောပိ ဒုတိယတ္ထေရော ဝိယ ဘုဉ္ဇိတွာ ကတဘတ္တကိစ္စော ပတ္တံ ဓောဝိတွာ ဝေါဒကံ ကတွာ ထဝိကာယ ဩသာပေတွာ အာသနာနိ ဥက္ခိပိတွာ ပဋိသာမေတိ၊ ပါနီယဃဋေ ဝါ ပရိဘောဇနီယဃဋေ ဝါ အဝသေသံ ဥဒကံ ဆဍ္ဍေတွာ ဃဋေ နိကုဇ္ဇိတွာ အဝက္ကာရပါတိယံ သစေ အဝသေသဘတ္တံ ဟောတိ၊ တံ ဝုတ္တနယေန ဇဟိတွာ[၁] ပါတိံ ဓောဝိတွာ ပဋိသာမေတိ၊ ဘတ္တဂ္ဂံ သမ္မဇ္ဇတိ၊ တတော ကစဝရံ ဆဍ္ဍေတွာ သမ္မဇ္ဇနိံ ဥက္ခိပိတွာ ဥပစိကာဟိ မုတ္တဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဝသနဋ္ဌာနံ ပဝိသတိ။ ဣဒံ ထေရာနံ ဗဟိဝိဟာရေ အရညေ ဘတ္တကိစ္စကရဏဋ္ဌာနေ ဘောဇနသာလာယံ ဝတ္တံ။ ဣဒံ သန္ဓာယ “ယော ပစ္ဆာ”တိအာဒိ ဝုတ္တံ။

ယော ပဿတီတိအာဒိ ပန နေသံ အန္တောဝိဟာရေ ဝတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တတ္ထ **ဝစ္စဃဋ**န္တိ အာစမနကုမ္ဘိံ။ **ရိတ္တ**န္တိ ရိတ္တကံ။ **တုစ္ဆ**န္တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **အဝိသယှ**န္တိ ဥက္ခိပိတုံ အသက္ကုဏေယျံ၊ အတိဘာရိယံ။ **ဟတ္ထဝိကာရေနာ**တိ ဟတ္ထသညာယ။ တေ ကိရ ပါနီယဃဋာဒီသု ယံကိဉ္စိ တုစ္ဆကံ ဂဟေတွာ ပေါက္ခရဏိံ ဂန္တွာ အန္တော စ ဗဟိ စ ဓောဝိတွာ ဥဒကံ ပရိဿာဝေတွာ တီရေ ဌပေတွာ အညံ ဘိက္ခုံ ဟတ္ထဝိကာရေန အာမန္တေန္တိ၊ ဩဒိဿ ဝါ အနောဒိဿ ဝါ သဒ္ဒံ န ကရောန္တိ။ ကသ္မာ ဩဒိဿ သဒ္ဒံ န ကရောန္တိ? တံ ဘိက္ခုံ သဒ္ဒေါ ဗာဓေယျာတိ။ ကသ္မာ အနောဒိဿ သဒ္ဒံ န ကရောန္တိ? အနောဒိဿ သဒ္ဒေ ဒိန္နေ “အဟံ ပုရေ အဟံ ပုရေ”တိ ဒွေပိ နိက္ခမေယျုံ၊ တတော ဒွီဟိ ကတ္တဗ္ဗကမ္မေ တတိယဿ ကမ္မစ္ဆေဒေါ ဘဝေယျ။ သံယတပဒသဒ္ဒေါ ပန ဟုတွာ အပရဿ ဘိက္ခုနော ဒိဝါဋ္ဌာနသန္တိကံ ဂန္တွာ တေန ဒိဋ္ဌဘာဝံ ဉတွာ ဟတ္ထသညံ ကရောတိ၊ တာယ သညာယ ဣတရော အာဂစ္ဆတိ၊ တတော ဒွေ ဇနာ ဟတ္ထေန ဟတ္ထံ သံသိဗ္ဗန္တာ ဒွီသု ဟတ္ထေသု ဌပေတွာ ဥပဋ္ဌပေန္တိ။ တံ သန္ဓာယာဟ “ဟတ္ထဝိကာရေန ဒုတိယံ အာမန္တေတွာ ဟတ္ထဝိလင်္ဃကေန ဥပဋ္ဌပေမာ”တိ။

ပဉ္စာဟိကံ ခေါ ပနာတိ စာတုဒ္ဒသေ ပန္နရသေ အဋ္ဌမိယန္တိ ဣဒံ တာဝ ပကတိဓမ္မဿဝနမေဝ၊ တံ အခဏ္ဍံ ကတွာ ပဉ္စမေ ပဉ္စမေ ဒိဝသေ ဒွေ ထေရာ နာတိဝိကာလေ နှာယိတွာ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တိ။ တတ္ထ တယောပိ နိသီဒိတွာ တိဏ္ဏံ ပိဋကာနံ အညတရသ္မိံ အညမညံ ပဉှံ

၁-ဟရိတွာ (သီ၊ သျာ)

pucchanti, aññamaññaṁ vissajjenti, tesaṁ evaṁ karontānaṁyeva aruṇaṁ uggacchati. Taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. Ettāvatā therena Bhagavatā appamādalakkhaṇaṁ pucchitena pamādaṭṭhānesuyeva appamādalakkhaṇaṁ vissajjitaṁ hoti. Aññesañhi bhikkhūnaṁ bhikkhācāraṁ pavisanakālo nikkhamanakālo nivāsanaparivattanaṁ cīvarapārupanaṁ antogāme piṇḍāya caraṇaṁ dhammakathanaṁ anumodanaṁ gāmato nikkhamitvā bhattakiccakaraṇaṁ pattadhovanaṁ patta-osāpanaṁ pattacīvarapaṭisāmanati papañcakaraṇaṭṭhānāni etāni, tasmā thero amhākaṁ ettakaṁ ṭhānaṁ muñcitvā pamādakālo nāma natthīti dassento pamādaṭṭhānesuyeva appamādalakkhaṇaṁ vissajjesi.

328. Athassa Bhagavā sādhukāraṁ datvā paṭhamajjhānaṁ pucchanto puna **atthi pana vo**ti-ādimāha. Tattha **uttari manussadhammā**ti manussadhammato uttari. **Alamariyañāṇadassanaviseso**ti ariyabhāvakaraṇasamattho[1] ñāṇaviseso. **Kiṁ hi no siyā bhante**ti kasmā bhante nādhigato bhavissati, adhigatoyevāti. **Yāva devā**ti yāva eva[2].

329. Evaṁ paṭhamajjhānādhigame byākate dutiyajjhānādīni pucchanto **etassa pana vo**ti-ādimāha. Tattha **samatikkamāyā**ti samatikkamatthāya. **Paṭippassaddhiyā**ti paṭippassaddhatthāya. Sesaṁ sabbattha vuttanayeneva veditabbaṁ. Pacchimapañhe pana lokuttarañāṇadassanavasena adhigataṁ nirodhasamāpattiṁ pucchanto **alamariyañāṇadassanaviseso**ti āha. Theropi pucchānurūpeneva byākāsi. Tattha yasmā vedayitasukhato avedayitasukhaṁ santataraṁ paṇītataraṁ hoti, tasmā **aññaṁ phāsuvihāraṁ uttaritaraṁ vā paṇītataraṁ vā na samanupassāmā**ti āha.

330. **Dhammiyā kathāyā**ti sāmaggirasānisaṁsappaṭisaṁyuttāya dhammiyā kathāya. Sabbepi te catūsu saccesu pariniṭṭhitakiccā, tena tesaṁ paṭivedhatthāya kiñci kathetabbaṁ natthi. Sāmaggirasena[3] pana ayañca ayañca ānisaṁsoti sāmaggirasānisaṁsameva nesaṁ Bhagavā kathesi. **Bhagavantaṁ anusaṁyāyitvā**ti anugantvā. Te kira Bhagavato pattacīvaraṁ gahetvā

1. Samatthako (Syā, Ka)
2. Yāvade eva (Sī)
3. Sāmaggivāsena (Sī), sāmaggirase (Ka)

ပုစ္ဆန္တိ၊ အညမညံ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ၊ တေသံ ဧဝံ ကရောန္တာနံယေဝ အရုဏံ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ ဧတ္တာဝတာ ထေရေန ဘဂဝတာ အပ္ပမာဒလက္ခဏံ ပုစ္ဆိတေန ပမာဒဋ္ဌာနေသုယေဝ အပ္ပမာဒလက္ခဏံ ဝိဿဇ္ဇိတံ ဟောတိ။ အညေသဉှိ ဘိက္ခူနံ ဘိက္ခာစာရံ ပဝိသနကာလော နိက္ခမနကာလော နိဝါသနပရိဝတ္တနံ စီဝရပါရုပနံ အန္တောဂါမေ ပိဏ္ဍာယ စရဏံ ဓမ္မကထနံ အနုမောဒနံ ဂါမတော နိက္ခမိတွာ ဘတ္တကိစ္စကရဏံ ပတ္တဓောဝနံ ပတ္တဩသာပနံ ပတ္တစီဝရပဋိသာမနန္တိ ပပဉ္စကရဏဋ္ဌာနာနိ ဧတာနိ၊ တသ္မာ ထေရော အမှာကံ ဧတ္တကံ ဌာနံ မုဉ္စိတွာ ပမာဒကာလော နာမ နတ္ထီတိ ဒဿေန္တော ပမာဒဋ္ဌာနေသုယေဝ အပ္ပမာဒလက္ခဏံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။

၃၂၈။ အထဿ ဘဂဝါ သာဓုကာရံ ဒတွာ ပဌမဇ္ဈာနံ ပုစ္ဆန္တော ပုန **အတ္ထိ ပန ဝေါ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဥတ္တရိ မနုဿဓမ္မာ**တိ မနုဿဓမ္မတော ဥတ္တရိ။ **အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသော**တိ အရိယဘာဝကရဏသမတ္ထော[၁] ဉာဏဝိသေသော။ **ကိံ ဟိ နော သိယာ ဘန္တေ**တိ ကသ္မာ ဘန္တေ နာဓိဂတော ဘဝိဿတိ၊ အဓိဂတောယေဝါတိ။ **ယာဝ ဒေဝါ**တိ ယာဝ ဧဝ[၂]။

၃၂၉။ ဧဝံ ပဌမဇ္ဈာနာဓိဂမေ ဗျာကတေ ဒုတိယဇ္ဈာနာဒီနိ ပုစ္ဆန္တော **ဧတဿ ပန ဝေါ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သမတိက္ကမာယာ**တိ သမတိက္ကမတ္ထာယ။ **ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိယာ**တိ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓတ္ထာယ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ပစ္ဆိမပဉှေ ပန လောကုတ္တရဉာဏဒဿနဝသေန အဓိဂတံ နိရောဓသမာပတ္တိံ ပုစ္ဆန္တော **အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသော**တိ အာဟ။ ထေရောပိ ပုစ္ဆာနုရူပေနေဝ ဗျာကာသိ။ တတ္ထ ယသ္မာ ဝေဒယိတသုခတော အဝေဒယိတသုခံ သန္တတရံ ပဏီတတရံ ဟောတိ၊ တသ္မာ **အညံ ဖာသုဝိဟာရံ ဥတ္တရိတရံ ဝါ ပဏီတတရံ ဝါ န သမနုပဿာမာ**တိ အာဟ။

၃၃၀။ **ဓမ္မိယာ ကထာယာ**တိ သာမဂ္ဂိရသာနိသံသပ္ပဋိသံယုတ္တာယ ဓမ္မိယာ ကထာယ။ သဗ္ဗေပိ တေ စတူသု သစ္စေသု ပရိနိဋ္ဌိတကိစ္စာ၊ တေန တေသံ ပဋိဝေဓတ္ထာယ ကိဉ္စိ ကထေတဗ္ဗံ နတ္ထိ။ သာမဂ္ဂိရသေန[၃] ပန အယဉ္စ အယဉ္စ အာနိသံသောတိ သာမဂ္ဂိရသာနိသံသမေဝ နေသံ ဘဂဝါ ကထေသိ။ **ဘဂဝန္တံ အနုသံယာယိတွာ**တိ အနုဂန္တွာ။ တေ ကိရ ဘဂဝတော ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ

၁-သမတ္ထကော (သျာ၊ က)
၂-ယာဝဒေ ဧဝ (သီ)
၃-သာမဂ္ဂိဝါသေန (သီ)၊ သာမဂ္ဂိရသေ (က)

thokaṁ agamaṁsu, atha Bhagavā vihārassa pariveṇapariyantaṁ gatakāle “āharatha me pattacīvaraṁ, tumhe idheva tiṭṭhathā”ti pakkāmi. **Tato paṭinivattitvā**ti tato ṭhitaṭṭhānato nivattitvā. **Kiṁ nu kho mayaṁ āyasmato**ti Bhagavantaṁ nissāya pabbajjādīni adhigantvāpi attano guṇakathāya aṭṭiyamānā adhigamappicchatāya āhaṁsu. **Imāsañca imāsañcā**ti paṭhamajjhānādīnaṁ lokiyalokuttarānaṁ. **Cetasā ceto paricca vidito**ti ajja me āyasmanto lokiyasamāpattiyā vītināmesuṁ, ajja lokuttarāyāti evaṁ cittena cittaṁ paricchinditvā viditaṁ. **Devatāpi me**ti bhante Anuruddha ajja ayyo Nandiyatthero, ajja ayyo Kimilatthero imāya ca imāya ca samāpattiyā vītināmesīti evamārocesunti attho. **Pañhābhipuṭṭhenā**ti tampi mayā sayaṁ viditanti vā devatāhi ārocitanti vā ettakeneva mukhaṁ me sajjanti kathaṁ samuṭṭhāpetvā apuṭṭheneva me na kathitaṁ. Bhagavatā pana pañhābhipuṭṭhena pañhaṁ abhipucchitena satā byākataṁ, tatra me kiṁ na rocathāti āha.

331. **Dīgho**ti “maṇi māṇivaro dīgho, atho serīsako sahā”ti[1] evaṁ āgato aṭṭhavīsatiyā yakkhasenāpatīnaṁ abbhantaro eko devarājā. **Parajano**ti tasseva yakkhassa nāmaṁ. **Yena Bhagavā tenupasaṅkamī**ti so kira Vessavaṇena pesito etaṁ ṭhānaṁ gacchanto Bhagavantaṁ sayaṁ pattacīvaraṁ gahetvā giñjakāvasathato Gosiṅgasālavanassa antare disvā Bhagavā attanā pattacīvaraṁ gahetvā gosiṅgasālavane tiṇṇaṁ kulaputtānaṁ santikaṁ gacchati. Ajja mahatī dhammadesanā bhavissati. Mayāpi tassā desanāya bhāginā bhavitabbanti adissamānena[2] kāyena Satthu padānupadiko gantvā avidūre ṭhatvā dhammaṁ sutvā Satthari gacchantepi na gato, “ime therā kiṁ karissantī”ti dassanatthaṁ pana tattheva ṭhito. Atha te dve there Anuruddhattheraṁ paliveṭhente[3] disvā “ime therā Bhagavantaṁ nissāya pabbajjādayo sabbaguṇe adhigantvāpi Bhagavatova maccharāyanti[4], na sahanti, ativiya nilīyanti paṭicchādenti, na dāni tesaṁ paṭicchādetuṁ dassāmi, pathavito

1. Dī 3. 173 piṭṭhe.
2. Dissamānena (Sī, Syā)
3. Palibodhante (Syā), palivedhente (Ka)
4. Maccharāyantā (Syā)

ထောကံ အဂမံသု၊ အထ ဘဂဝါ ဝိဟာရဿ ပရိဝေဏပရိယန္တံ ဂတကာလေ “အာဟရထ မေ ပတ္တစီဝရံ၊ တုမှေ ဣဓေဝ တိဋ္ဌထာ”တိ ပက္ကာမိ။ **တတော ပဋိနိဝတ္တိတွာ**တိ တတော ဌိတဋ္ဌာနတော နိဝတ္တိတွာ။ **ကိံ နု ခေါ မယံ အာယသ္မတော**တိ ဘဂဝန္တံ နိဿာယ ပဗ္ဗဇ္ဇာဒီနိ အဓိဂန္တွာပိ အတ္တနော ဂုဏကထာယ အဋ္ဋီယမာနာ အဓိဂမပ္ပိစ္ဆတာယ အာဟံသု။ **ဣမာသဉ္စ ဣမာသဉ္စာ**တိ ပဌမဇ္ဈာနာဒီနံ လောကိယလောကုတ္တရာနံ။ **စေတသာ စေတော ပရိစ္စ ဝိဒိတော**တိ အဇ္ဇ မေ အာယသ္မန္တော လောကိယသမာပတ္တိယာ ဝီတိနာမေသုံ၊ အဇ္ဇ လောကုတ္တရာယာတိ ဧဝံ စိတ္တေန စိတ္တံ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဝိဒိတံ။ **ဒေဝတာပိ မေ**တိ ဘန္တေ အနုရုဒ္ဓ အဇ္ဇ အယျော နန္ဒိယတ္ထေရော, အဇ္ဇ အယျော ကိမိလတ္ထေရော ဣမာယ စ ဣမာယ စ သမာပတ္တိယာ ဝီတိနာမေသီတိ ဧဝမာရောစေသုန္တိ အတ္ထော။ **ပဉှာဘိပုဋ္ဌေနာ**တိ တမ္ပိ မယာ သယံ ဝိဒိတန္တိ ဝါ ဒေဝတာဟိ အာရောစိတန္တိ ဝါ ဧတ္တကေနေဝ မုခံ မေ သဇ္ဇန္တိ ကထံ သမုဋ္ဌာပေတွာ အပုဋ္ဌေနေဝ မေ န ကထိတံ။ ဘဂဝတာ ပန ပဉှာဘိပုဋ္ဌေန ပဉှံ အဘိပုစ္ဆိတေန သတာ ဗျာကတံ၊ တတြ မေ ကိံ န ရောစထာတိ အာဟ။

၃၃၁။ **ဒီဃော**တိ “မဏိ မာဏိဝရော ဒီဃော၊ အထော သေရီသကော သဟာ”တိ[၁] ဧဝံ အာဂတော အဋ္ဌဝီသတိယာ ယက္ခသေနာပတီနံ အဗ္ဘန္တရော ဧကော ဒေဝရာဇာ။ **ပရဇနော**တိ တဿေဝ ယက္ခဿ နာမံ။ **ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမီ**တိ သော ကိရ ဝေဿဝဏေန ပေသိတော ဧတံ ဌာနံ ဂစ္ဆန္တော ဘဂဝန္တံ သယံ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ဂိဉ္ဇကာဝသထတော ဂေါသိင်္ဂသာလဝနဿ အန္တရေ ဒိသွာ ဘဂဝါ အတ္တနာ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ဂေါသိင်္ဂသာလဝနေ တိဏ္ဏံ ကုလပုတ္တာနံ သန္တိကံ ဂစ္ဆတိ။ အဇ္ဇ မဟတီ ဓမ္မဒေသနာ ဘဝိဿတိ။ မယာပိ တဿာ ဒေသနာယ ဘာဂိနာ ဘဝိတဗ္ဗန္တိ အဒိဿမာနေန[၂] ကာယေန သတ္ထု ပဒါနုပဒိကော ဂန္တွာ အဝိဒူရေ ဌတွာ ဓမ္မံ သုတွာ သတ္ထရိ ဂစ္ဆန္တေပိ န ဂတော၊ “ဣမေ ထေရာ ကိံ ကရိဿန္တီ”တိ ဒဿနတ္ထံ ပန တတ္ထေဝ ဌိတော။ အထ တေ ဒွေ ထေရေ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရံ ပလိဝေဌေန္တေ[၃] ဒိသွာ “ဣမေ ထေရာ ဘဂဝန္တံ နိဿာယ ပဗ္ဗဇ္ဇာဒယော သဗ္ဗဂုဏေ အဓိဂန္တွာပိ ဘဂဝတောဝ မစ္ဆရာယန္တိ[၄]၊ န သဟန္တိ၊ အတိဝိယ နိလီယန္တိ ပဋိစ္ဆာဒေန္တိ၊ န ဒါနိ တေသံ ပဋိစ္ဆာဒေတုံ ဒဿာမိ၊ ပထဝိတော

၁-ဒီ ၃-၁၇၃-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဒိဿမာနေန (သီ၊ သျာ)
၃-ပလိဗောဓန္တေ (သျာ)၊ ပလိဝေဓေန္တေ (က)
၄-မစ္ဆရာယန္တာ (သျာ)

yāva brahmalokā etesaṁ guṇe pakāsessāmī”ti cintetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami.

Lābhā vata bhanteti ye bhante Vajjiraṭṭhavāsino Bhagavantañca ime ca tayo kulaputte passituṁ labhanti, vandituṁ labhanti, deyyadhammaṁ dātuṁ labhanti, dhammaṁ sotuṁ labhanti, tesaṁ lābhā bhante Vajjīnanti attho. **Saddaṁ sutvā**ti so kira attano yakkhānubhāvena mahantaṁ saddaṁ katvā sakalaṁ Vajjiraṭṭhaṁ ajjhottharanto taṁ vācaṁ nicchāresi. Tena cassa tesu rukkhapabbatādīsu adhivatthā bhummā devatā saddaṁ assosuṁ. Taṁ sandhāya vuttaṁ “saddaṁ sutvā”ti. **Anussāvesun**ti mahantaṁ saddaṁ sutvā sāvesuṁ. Esa nayo sabbattha. **Yāva brahmalokā**ti yāva Akaniṭṭhabrahmalokā. **Tañcepi kulan**ti “amhākaṁ kulato nikkhamitvā ime kulaputtā pabbajitvā evaṁ sīlavanto guṇavanto ācārasampannā kalyāṇadhammā”ti evaṁ tañcepi kulaṁ ete tayo kulaputte pasannacittaṁ anussareyyāti evaṁ sabbattha attho daṭṭhabbo. Iti Bhagavā yathānusandhināva desanaṁ niṭṭhapesīti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Cūḷagosiṅgasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Mahāgosiṅgasuttavaṇṇanā

332. **Evaṁ me sutan**ti Mahāgosiṅgasuttaṁ. Tattha **Gosiṅgasālavanadāye**ti idaṁ vasanaṭṭhānadassanatthaṁ vuttaṁ. Aññesu hi suttesu “Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme”ti evaṁ paṭhamaṁ gocaragāmaṁ dassetvā pacchā vasanaṭṭhānaṁ dasseti. Imasmiṁ pana Mahāgosiṅgasutte Bhagavato gocaragāmo anibaddho, kocideva gocaragāmo bhavissati. Tasmā vasanaṭṭhānameva paridīpitaṁ. Araññanidānakaṁ nāmetaṁ suttanti. **Sambahulehī**ti bahukehi. **Abhiññātehi abhiññātehī**ti sabbattha vissutehi pākaṭehi. **Therehi sāvakehi saddhin**ti pātimokkhasaṁvarādīhi thirakārakeheva dhammehi samannāgatattā therehi, savanante jātattā sāvakehi saddhiṁ ekato. Idāni te

ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ ဧတေသံ ဂုဏေ ပကာသေဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။

လာဘာ ဝတ ဘန္တေတိ ယေ ဘန္တေ ဝဇ္ဇိရဋ္ဌဝါသိနော ဘဂဝန္တဉ္စ ဣမေ စ တယော ကုလပုတ္တေ ပဿိတုံ လဘန္တိ၊ ဝန္ဒိတုံ လဘန္တိ၊ ဒေယျဓမ္မံ ဒါတုံ လဘန္တိ၊ ဓမ္မံ သောတုံ လဘန္တိ၊ တေသံ လာဘာ ဘန္တေ ဝဇ္ဇီနန္တိ အတ္ထော။ **သဒ္ဒံ သုတွာ**တိ သော ကိရ အတ္တနော ယက္ခာနုဘာဝေန မဟန္တံ သဒ္ဒံ ကတွာ သကလံ ဝဇ္ဇိရဋ္ဌံ အဇ္ဈောတ္ထရန္တော တံ ဝါစံ နိစ္ဆာရေသိ။ တေန စဿ တေသု ရုက္ခပဗ္ဗတာဒီသု အဓိဝတ္ထာ ဘုမ္မာ ဒေဝတာ သဒ္ဒံ အဿောသုံ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “သဒ္ဒံ သုတွာ”တိ။ **အနုဿာဝေသု**န္တိ မဟန္တံ သဒ္ဒံ သုတွာ သာဝေသုံ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ **ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ**တိ ယာဝ အကနိဋ္ဌဗြဟ္မလောကာ။ **တဉ္စေပိ ကုလ**န္တိ “အမှာကံ ကုလတော နိက္ခမိတွာ ဣမေ ကုလပုတ္တာ ပဗ္ဗဇိတာ ဧဝံ သီလဝန္တော ဂုဏဝန္တော အာစာရသမ္ပန္နာ ကလျာဏဓမ္မာ”တိ ဧဝံ တဉ္စေပိ ကုလံ ဧတေ တယော ကုလပုတ္တေ ပသန္နစိတ္တံ အနုဿရေယျာတိ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဣတိ ဘဂဝါ ယထာနုသန္ဓိနာဝ ဒေသနံ နိဋ္ဌပေသီတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

စူဠဂေါသိင်္ဂသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၂-မဟာဂေါသိင်္ဂသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၃၂။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ မဟာဂေါသိင်္ဂသုတ္တံ။ တတ္ထ **ဂေါသိင်္ဂသာလဝနဒါယေ**တိ ဣဒံ ဝသနဋ္ဌာနဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ အညေသု ဟိ သုတ္တေသု “သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမေ”တိ ဧဝံ ပဌမံ ဂေါစရဂါမံ ဒဿေတွာ ပစ္ဆာ ဝသနဋ္ဌာနံ ဒဿေတိ။ ဣမသ္မိံ ပန မဟာဂေါသိင်္ဂသုတ္တေ ဘဂဝတော ဂေါစရဂါမော အနိဗဒ္ဓေါ၊ ကောစိဒေဝ ဂေါစရဂါမော ဘဝိဿတိ။ တသ္မာ ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ပရိဒီပိတံ။ အရညနိဒါနကံ နာမေတံ သုတ္တန္တိ။ **သမ္ဗဟုလေဟီ**တိ ဗဟုကေဟိ။ **အဘိညာတေဟိ အဘိညာတေဟီ**တိ သဗ္ဗတ္ထ ဝိဿုတေဟိ ပါကဋေဟိ။ **ထေရေဟိ သာဝကေဟိ သဒ္ဓိ**န္တိ ပါတိမောက္ခသံဝရာဒီဟိ ထိရကာရကေဟေဝ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတတ္တာ ထေရေဟိ၊ သဝနန္တေ ဇာတတ္တာ သာဝကေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကတော။ ဣဒါနိ တေ

there sarūpato dassento **āyasmatā ca Sāriputtenā**ti-ādimāha. Tatthāyasmā Sāriputto attano sīlādīhi guṇehi Buddhasāsane abhiññāto. Cakkhumantānaṁ gaganamajjhe ṭhito sūriyo viya, cando viya, samuddatīre ṭhitānaṁ sāgaro viya ca pākaṭo paññato. Na kevalañcassa imasmiṁ sutte āgataguṇavaseneva mahantatā veditabbā, ito aññesaṁ Dhammadāyādasuttaṁ Anaṅgaṇasuttaṁ Sammādiṭṭhisuttaṁ Sīhanādasuttaṁ rathavinītaṁ mahāhatthipadopamaṁ mahāvedallaṁ Cātumasuttaṁ[1] Dīghanakhaṁ Anupadasuttaṁ Sevitabbāsevitabbasuttaṁ Saccavibhaṅgasuttaṁ piṇḍapātapārisuddhi sampasādanīyaṁ Saṅgītisuttaṁ Dasuttarasuttaṁ Pavāraṇāsuttaṁ[2] Susimasuttaṁ Therapañhasuttaṁ[3] Mahāniddeso Paṭisambhidāmaggo Therasīhanādasuttaṁ abhinikkhamanaṁ etadagganti imesampi suttānaṁ vasena therassa mahantatā veditabbā. Etadaggasmiṁ hi "etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ mahāpaññānaṁ yadidaṁ Sāriputto"ti[4] vuttaṁ.

Mahāmoggallānopi sīlādiguṇehi ceva imasmiṁ sutte āgataguṇehi ca thero viya abhiññāto pākaṭo mahā. Apicassa Anumānasuttaṁ Cūḷataṇhāsaṅkhayasuttaṁ Māratajjaniyasuttaṁ pāsādakampanaṁ sakalaṁ iddhipādasaṁyuttaṁ Nandopanandadamanaṁ yamakapāṭihāriyakāle devalokagamanaṁ Vimānavatthu Petavatthu therassa abhinikkhamanaṁ etadagganti imesampi vasena mahantabhāvo veditabbo. Etadaggasmiṁ hi "etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ iddhimantānaṁ yadidaṁ Mahāmoggallāno"ti[4] vuttaṁ.

Mahākassapopi sīlādiguṇehi ceva imasmiṁ sutte āgataguṇehi ca thero viya abhiññāto pākaṭo mahā. Apicassa Cīvaraparivattanasuttaṁ[5] Jiṇṇacīvarasuttaṁ[6] candopamaṁ sakalaṁ Kassapasaṁyuttaṁ Mahā-ariyavaṁsasuttaṁ therassa abhinikkhamanaṁ etadagganti imesampi vasena mahantabhāvo veditabbo. Etadaggasmiṁ hi "etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ dhutavādānaṁ yadidaṁ Mahākassapo"ti[4] vuttaṁ.

---

1. Vatthupamasuttaṁ (Syā), tuvaṭaṁ (Ka)
2. Saṁ 1. 192 piṭṭhe.
3. Khu 1. 426 piṭṭhe.
4. Aṁ 1. 23 piṭṭhe.
5. Saṁ 1. 399 piṭṭhe.
6. Saṁ 1. 418 piṭṭhe.

ထေရေ သရူပတော ဒဿေန္တော **အာယသ္မတာ စ သာရိပုတ္တေနာတိ**-အာဒိမာဟ။ တတ္ထာယသ္မာ သာရိပုတ္တော အတ္တနော သီလာဒီဟိ ဂုဏေဟိ ဗုဒ္ဓသာသနေ အဘိညာတော။ စက္ခုမန္တာနံ ဂဂနမဇ္ဈေ ဌိတော သူရိယော ဝိယ, စန္ဒော ဝိယ, သမုဒ္ဒတီရေ ဌိတာနံ သာဂရော ဝိယ စ ပါကဋော ပညာတော။ န ကေဝလဉ္စဿ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ အာဂတဂုဏဝသေနေဝ မဟန္တတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ ဣတော အညေသံ ဓမ္မဒါယာဒသုတ္တံ အနင်္ဂဏသုတ္တံ သမ္မာဒိဋ္ဌိသုတ္တံ သီဟနာဒသုတ္တံ ရထဝိနီတံ မဟာဟတ္ထိပဒေါပမံ မဟာဝေဒလ္လံ စာတုမသုတ္တံ[၁] ဒီဃနခံ အနုပဒသုတ္တံ သေဝိတဗ္ဗာသေဝိတဗ္ဗသုတ္တံ သစ္စဝိဘင်္ဂသုတ္တံ ပိဏ္ဍပါတပါရိသုဒ္ဓိ သမ္ပသာဒနီယံ သင်္ဂီတိသုတ္တံ ဒသုတ္တရသုတ္တံ ပဝါရဏာသုတ္တံ[၂] သုသိမသုတ္တံ ထေရပဉှသုတ္တံ[၃] မဟာနိဒ္ဒေသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေါ ထေရသီဟနာဒသုတ္တံ အဘိနိက္ခမနံ ဧတဒဂ္ဂန္တိ ဣမေသမ္ပိ သုတ္တာနံ ဝသေန ထေရဿ မဟန္တတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဧတဒဂ္ဂသ္မိံ ဟိ "ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ မဟာပညာနံ ယဒိဒံ သာရိပုတ္တော"တိ[၄] ဝုတ္တံ။

မဟာမောဂ္ဂလ္လာနောပိ သီလာဒိဂုဏေဟိ စေဝ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ အာဂတဂုဏေဟိ စ ထေရော ဝိယ အဘိညာတော ပါကဋော မဟာ။ အပိစဿ အနုမာနသုတ္တံ စူဠတဏှာသင်္ခယသုတ္တံ မာရတဇ္ဇနီယသုတ္တံ ပါသာဒကမ္ပနံ သကလံ ဣဒ္ဓိပါဒသံယုတ္တံ နန္ဒောပနန္ဒဒမနံ ယမကပါဋိဟာရိယကာလေ ဒေဝလောကဂမနံ ဝိမာနဝတ္ထု ပေတဝတ္ထု ထေရဿ အဘိနိက္ခမနံ ဧတဒဂ္ဂန္တိ ဣမေသမ္ပိ ဝသေန မဟန္တဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧတဒဂ္ဂသ္မိံ ဟိ "ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ဣဒ္ဓိမန္တာနံ ယဒိဒံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော"တိ[၄] ဝုတ္တံ။

မဟာကဿပေါပိ သီလာဒိဂုဏေဟိ စေဝ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ အာဂတဂုဏေဟိ စ ထေရော ဝိယ အဘိညာတော ပါကဋော မဟာ။ အပိစဿ စီဝရပရိဝတ္တနသုတ္တံ[၅] ဇိဏ္ဏစီဝရသုတ္တံ[၆] စန္ဒောပမံ သကလံ ကဿပသံယုတ္တံ မဟာအရိယဝံသသုတ္တံ ထေရဿ အဘိနိက္ခမနံ ဧတဒဂ္ဂန္တိ ဣမေသမ္ပိ ဝသေန မဟန္တဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧတဒဂ္ဂသ္မိံ ဟိ "ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ဓုတဝါဒါနံ ယဒိဒံ မဟာကဿပေါ"တိ[၄] ဝုတ္တံ။

၁-ဝတ္ထူပမသုတ္တံ (သျာ)၊ တုဝဋံ (က)
၂-သံ ၁-၁၉၂-ပိဋ္ဌေ။
၃-ခု ၁-၄၂၆-ပိဋ္ဌေ။
၄-အံ ၁-၂၃-ပိဋ္ဌေ။
၅-သံ ၁-၃၉၉-ပိဋ္ဌေ။
၆-သံ ၁-၄၁၈-ပိဋ္ဌေ။

Anuruddhattheropi sīlādiguṇehi ceva imasmiṁ sutte āgataguṇehi ca thero viya abhiññāto pākaṭo mahā. Apicassa Cūḷagosiṅgasuttaṁ Naḷakapānasuttaṁ Anuttariyasuttaṁ Upakkilesasuttaṁ Anuruddhasaṁyuttaṁ Mahāpurisavitakkasuttaṁ therassa abhinikkhamanaṁ etadagganti imesampi vasena mahantabhāvo veditabbo. Etadaggasmiṁ hi "etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ dibbacakkhukānaṁ yadidaṁ Anuruddho"ti[1] vuttaṁ.

Āyasmatā ca Revatenāti ettha pana dve Revatā Khadiravaniyarevato ca Kaṅkhārevato ca. Tattha Khadiravaniyarevato Dhammasenāpatittherassa kaniṭṭhabhātiko, na so idha adhippeto. "Akappiyo guḷo, akappiyā muggā"ti[2] evaṁ kaṅkhābahulo pana thero idha revatoti adhippeto. Sopi sīlādiguṇehi ceva imasmiṁ sutte āgataguṇehi ca thero viya abhiññāto pākaṭo mahā. Apicassa abhinikkhamanenapi etadaggenapi mahantabhāvo veditabbo. Etadaggasmiṁ hi "etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ jhāyīnaṁ yadidaṁ Kaṅkhārevato"ti[3] vuttaṁ.

Ānandattheropi sīlādiguṇehi ceva imasmiṁ sutte āgataguṇehi ca thero viya abhiññāto pākaṭo mahā. Apicassa Sekkhasuttaṁ Bāhitikasuttaṁ āneñjasappāyaṁ gopakamoggallānaṁ bahudhātukaṁ cūḷasuññataṁ mahāsuññataṁ Acchariyabbhutasuttaṁ bhaddekarattaṁ mahānidānaṁ mahāparinibbānaṁ Subhasuttaṁ Cūḷaniyalokadhātusuttaṁ abhinikkhamanaṁ etadagganti imesampi vasena mahantabhāvo veditabbo. Etadaggasmiṁ hi "etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ bahussutānaṁ yadidaṁ Ānando"ti[4] vuttaṁ.

Aññehi ca abhiññātehi abhiññātehīti na kevalañca eteheva, aññehi ca mahāguṇatāya pākaṭehi abhiññātehi bahūhi therehi sāvakehi saddhiṁ Bhagavā Gosiṅgasālavanadāye viharatīti attho. Āyasmā hi Sāriputto sayaṁ mahāpañño aññepi bahū mahāpaññe bhikkhū gahetvā tadā Dasabalaṁ parivāretvā vihāsi.

1. Aṁ 1. 23 piṭṭhe.
2. Vi 3. 303 piṭṭhe.
3. Aṁ 1. 24 piṭṭhe.
4. Aṁ 1. 25 piṭṭhe.

အနုရုဒ္ဓတ္ထေရောပိ သီလာဒိဂုဏေဟိ စေဝ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ အာဂတဂုဏေဟိ စ ထေရော ဝိယ အဘိညာတော ပါကဋော မဟာ။ အပိစဿ စူဠဂေါသိင်္ဂသုတ္တံ နဠကပါနသုတ္တံ အနုတ္တရိယသုတ္တံ ဥပက္ကိလေသသုတ္တံ အနုရုဒ္ဓသံယုတ္တံ မဟာပုရိသဝိတက္ကသုတ္တံ ထေရဿ အဘိနိက္ခမနံ ဧတဒဂ္ဂန္တိ ဣမေသမ္ပိ ဝသေန မဟန္တဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧတဒဂ္ဂသ္မိံ ဟိ "ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ ယဒိဒံ အနုရုဒ္ဓေါ"တိ[၁] ဝုတ္တံ။

အာယသ္မတာ စ ရေဝတေနာတိ ဧတ္ထ ပန ဒွေ ရေဝတာ ခဒိရဝနိယရေဝတော စ ကင်္ခါရေဝတော စ။ တတ္ထ ခဒိရဝနိယရေဝတော ဓမ္မသေနာပတိတ္ထေရဿ ကနိဋ္ဌဘာတိကော၊ န သော ဣဓ အဓိပ္ပေတော။ "အကပ္ပိယော ဂုဠော၊ အကပ္ပိယာ မုဂ္ဂါ"တိ[၂] ဧဝံ ကင်္ခါဗဟုလော ပန ထေရော ဣဓ ရေဝတောတိ အဓိပ္ပေတော။ သောပိ သီလာဒိဂုဏေဟိ စေဝ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ အာဂတဂုဏေဟိ စ ထေရော ဝိယ အဘိညာတော ပါကဋော မဟာ။ အပိစဿ အဘိနိက္ခမနေနပိ ဧတဒဂ္ဂေနပိ မဟန္တဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧတဒဂ္ဂသ္မိံ ဟိ "ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ဈာယီနံ ယဒိဒံ ကင်္ခါရေဝတော"တိ[၃] ဝုတ္တံ။

အာနန္ဒတ္ထေရောပိ သီလာဒိဂုဏေဟိ စေဝ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ အာဂတဂုဏေဟိ စ ထေရော ဝိယ အဘိညာတော ပါကဋော မဟာ။ အပိစဿ သေက္ခသုတ္တံ ဗာဟိတိကသုတ္တံ အာနေဉ္ဇသပ္ပာယံ ဂေါပကမောဂ္ဂလ္လာနံ ဗဟုဓာတုကံ စူဠသုညတံ မဟာသုညတံ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတသုတ္တံ ဘဒ္ဒေကရတ္တံ မဟာနိဒါနံ မဟာပရိနိဗ္ဗာနံ သုဘသုတ္တံ စူဠနိယလောကဓာတုသုတ္တံ အဘိနိက္ခမနံ ဧတဒဂ္ဂန္တိ ဣမေသမ္ပိ ဝသေန မဟန္တဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧတဒဂ္ဂသ္မိံ ဟိ "ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ဗဟုဿုတာနံ ယဒိဒံ အာနန္ဒော"တိ[၄] ဝုတ္တံ။

အညေဟိ စ အဘိညာတေဟိ အဘိညာတေဟီတိ န ကေဝလဉ္စ ဧတေဟေဝ၊ အညေဟိ စ မဟာဂုဏတာယ ပါကဋေဟိ အဘိညာတေဟိ ဗဟူဟိ ထေရေဟိ သာဝကေဟိ သဒ္ဓိံ ဘဂဝါ ဂေါသိင်္ဂသာလဝနဒါယေ ဝိဟရတီတိ အတ္ထော။ အာယသ္မာ ဟိ သာရိပုတ္တော သယံ မဟာပညော အညေပိ ဗဟူ မဟာပညေ ဘိက္ခူ ဂဟေတွာ တဒါ ဒသဗလံ ပရိဝါရေတွာ ဝိဟာသိ။

၁-အံ ၁-၂၃-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဝိ ၃-၃၀၃-ပိဋ္ဌေ။
၃-အံ ၁-၂၄-ပိဋ္ဌေ။
၄-အံ ၁-၂၅-ပိဋ္ဌေ။

Āyasmā Mahāmoggallāno sayaṁ iddhimā, āyasmā Mahākassapo sayaṁ dhutavādo, āyasmā Anuruddho sayaṁ dibbacakkhuko, āyasmā Revato sayaṁ jhānābhirato, āyasmā Ānando sayaṁ bahussuto aññepi bahū bahussute bhikkhū gahetvā tadā Dasabalaṁ parivāretvā vihāsi, evaṁ tadā ete ca aññe ca abhiññātā mahātherā tiṁsasahassamattā bhikkhū Dasabalaṁ parivāretvā vihariṁsūti veditabbā.

Paṭisallānā vuṭṭhitoti phalasamāpattivivekato vuṭṭhito. **Yenāyasmā Mahākassapo tenupasaṅkamī**ti thero kira paṭisallānā vuṭṭhito pacchimalokadhātuṁ olokento vanante kīḷantassa mattakhattiyassa kaṇṇato patamānaṁ kuṇḍalaṁ viya, saṁharitvā samugge pakkhipamānaṁ rattakambalaṁ viya, maṇināgadantato patamānaṁ satasahassagghanikaṁ suvaṇṇapātiṁ viya ca atthaṁ gacchamānaṁ paripuṇṇapaṇṇāsayojanaṁ sūriyamaṇḍalaṁ addasa. Tadanantaraṁ pācīnalokadhātuṁ olokento nemiyaṁ gahetvā parivattayamānaṁ rajatacakkaṁ viya, rajatakūṭato nikkhamantaṁ khīradhārāmaṇḍaṁ[1] viya, sapakkhe papphoṭetvā gaganatale pakkhandamānaṁ setahaṁsaṁ viya ca meghavaṇṇāya samuddakucchito uggantvā pācīnacakkavāḷapabbatamatthake sasalakkhaṇappaṭimaṇḍitaṁ ekūnapaṇṇāsayojanaṁ candamaṇḍalaṁ addasa. Tato Sālavanaṁ olokesi. Tasmiṁ hi samaye sālarukkhā mūlato paṭṭhāya yāva aggā sabbapāliphullā dukūlapārutā viya, muttākalāpavinaddhā viya ca virociṁsu. Bhūmitalaṁ pupphasantharapūjāya paṭimaṇḍitaṁ viya, tattha tattha nipatantena puppharenunā lākhārasena siñcamānaṁ viya ca ahosi. Bhamaramadhukaragaṇā kusumareṇumadamattā upagāyamānā viya vanantaresu vicaranti. Tadā ca uposathadivasova hoti. Atha thero "kāya nu kho ajja ratiyā vītināmessāmī"ti cintesi, ariyasāvakā ca nāma piyadhammassavanā honti. Athassa etadahosi "ajja mayhaṁ jeṭṭhabhātikassa Dhammasenāpatittherassa santikaṁ gantvā dhammaratiyā vītināmessāmī"ti. Gacchanto pana ekakova agantvā "mayhaṁ piyasahāyaṁ Mahākassapattheraṁ gahetvā gamissāmī"ti nisinnaṭṭhānato vuṭṭhāya cammakhaṇḍaṁ papphoṭetvā yenāyasmā Mahākassapo tenupasaṅkami.

1. Khīradhārāmaṇḍalaṁ (Sī, Syā)

အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော သယံ ဣဒ္ဓိမာ၊ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ သယံ ဓုတဝါဒေါ၊ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ သယံ ဒိဗ္ဗစက္ခုကော၊ အာယသ္မာ ရေဝတော သယံ ဈာနာဘိရတော၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော သယံ ဗဟုဿုတော အညေပိ ဗဟူ ဗဟုဿုတေ ဘိက္ခူ ဂဟေတွာ တဒါ ဒသဗလံ ပရိဝါရေတွာ ဝိဟာသိ၊ ဧဝံ တဒါ ဧတေ စ အညေ စ အဘိညာတာ မဟာထေရာ တိံသသဟဿမတ္တာ ဘိက္ခူ ဒသဗလံ ပရိဝါရေတွာ ဝိဟရိံသူတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ပဋိသလ္လာနာ ဝုဋ္ဌိတောတိ ဖလသမာပတ္တိဝိဝေကတော ဝုဋ္ဌိတော။ **ယေနာယသ္မာ မဟာကဿပေါ တေနုပသင်္ကမီ**တိ ထေရော ကိရ ပဋိသလ္လာနာ ဝုဋ္ဌိတော ပစ္ဆိမလောကဓာတုံ ဩလောကေန္တော ဝနန္တေ ကီဠန္တဿ မတ္တခတ္တိယဿ ကဏ္ဏတော ပတမာနံ ကုဏ္ဍလံ ဝိယ, သံဟရိတွာ သမုဂ္ဂေ ပက္ခိပမာနံ ရတ္တကမ္ဗလံ ဝိယ, မဏိနာဂဒန္တတော ပတမာနံ သတသဟဿဂ္ဃနိကံ သုဝဏ္ဏပါတိံ ဝိယ စ အတ္ထံ ဂစ္ဆမာနံ ပရိပုဏ္ဏပဏ္ဏာသယောဇနံ သူရိယမဏ္ဍလံ အဒ္ဒသ။ တဒနန္တရံ ပါစီနလောကဓာတုံ ဩလောကေန္တော နေမိယံ ဂဟေတွာ ပရိဝတ္တယမာနံ ရဇတစက္ကံ ဝိယ, ရဇတကူဋတော နိက္ခမန္တံ ခီရဓာရာမဏ္ဍံ[၁] ဝိယ, သပက္ခေ ပပ္ဖောဋေတွာ ဂဂနတလေ ပက္ခန္ဒမာနံ သေတဟံသံ ဝိယ စ မေဃဝဏ္ဏာယ သမုဒ္ဒကုစ္ဆိတော ဥဂ္ဂန္တွာ ပါစီနစက္ကဝါဠပဗ္ဗတမတ္ထကေ သသလက္ခဏပ္ပဋိမဏ္ဍိတံ ဧကူနပဏ္ဏာသယောဇနံ စန္ဒမဏ္ဍလံ အဒ္ဒသ။ တတော သာလဝနံ ဩလောကေသိ။ တသ္မိံ ဟိ သမယေ သာလရုက္ခာ မူလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အဂ္ဂါ သဗ္ဗပါလိဖုလ္လာ ဒုကူလပါရုတာ ဝိယ, မုတ္တာကလာပဝိနဒ္ဓါ ဝိယ စ ဝိရောစိံသု။ ဘူမိတလံ ပုပ္ဖသန္ထရပူဇာယ ပဋိမဏ္ဍိတံ ဝိယ, တတ္ထ တတ္ထ နိပတန္တေန ပုပ္ဖရေဏုနာ လာခါရသေန သိဉ္စမာနံ ဝိယ စ အဟောသိ။ ဘမရမဓုကရဂဏာ ကုသုမရေဏုမဒမတ္တာ ဥပဂါယမာနာ ဝိယ ဝနန္တရေသု ဝိစရန္တိ။ တဒါ စ ဥပေါသထဒိဝသောဝ ဟောတိ။ အထ ထေရော "ကာယ နု ခေါ အဇ္ဇ ရတိယာ ဝီတိနာမေဿာမီ"တိ စိန္တေသိ၊ အရိယသာဝကာ စ နာမ ပိယဓမ္မဿဝနာ ဟောန္တိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ "အဇ္ဇ မယှံ ဇေဋ္ဌဘာတိကဿ ဓမ္မသေနာပတိတ္ထေရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဓမ္မရတိယာ ဝီတိနာမေဿာမီ"တိ။ ဂစ္ဆန္တော ပန ဧကကောဝ အဂန္တွာ "မယှံ ပိယသဟာယံ မဟာကဿပတ္ထေရံ ဂဟေတွာ ဂမိဿာမီ"တိ နိသိန္နဋ္ဌာနတော ဝုဋ္ဌာယ စမ္မခဏ္ဍံ ပပ္ဖောဋေတွာ ယေနာယသ္မာ မဟာကဿပေါ တေနုပသင်္ကမိ။

၁-ခီရဓာရာမဏ္ဍလံ (သီ၊ သျာ)

Evamāvusoti kho āyasmā Mahākassapoti theropi yasmā piyadhammassavanova ariyasāvako, tasmā tassa vacanaṁ sutvā gacchāvuso tvaṁ, mayhaṁ sīsaṁ vā rujjati piṭṭhi vāti kiñci lesāpadesaṁ akatvā tuṭṭhahadayova "evamāvuso"ti-ādimāha. Paṭissutvā ca nisinnaṭṭhānato vuṭṭhāya cammakhaṇḍaṁ papphoṭetvā Mahāmoggallānaṁ anubandhi. Tasmiṁ samaye dve mahātherā paṭipāṭiyā ṭhitāni dve candamaṇḍalāni viya, tasmiṁ samaye dve mahātherā paṭipāṭiyā ṭhitāni dve candamaṇḍalāni viya, dve sūriyamaṇḍalāni viya, dve Chaddantanāgarājāno viya, dve sīhā viya, dve byagghā viya ca virociṁsu. Anuruddhattheropi tasmiṁ samaye divāṭṭhāne nisinno dve mahāthere Sāriputtattherassa santikaṁ gacchante disvā pacchimalokadhātuṁ olokento sūriyaṁ vanantaṁ pavisantaṁ viya, pācīnalokadhātuṁ olokento candaṁ vanantato uggacchantaṁ viya, Sālavanaṁ olokento sabbapāliphullameva Sālavanañca disvā ajja uposathadivaso, ime ca me jeṭṭhabhātikā Dhammasenāpatissa santikaṁ gacchanti, mahantena dhammassavanena bhavitabbaṁ, ahampi dhammassavanassa bhāgī bhavissāmīti nisinnaṭṭhānato vuṭṭhāya cammakhaṇḍaṁ papphoṭetvā mahātherānaṁ padānupadiko hutvā nikkhami. Tena vuttaṁ "atha kho āyasmā ca Mahāmoggallāno āyasmā ca Mahākassapo āyasmā ca Anuruddho yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkamiṁsū"ti. **Upasaṅkamiṁsū**ti paṭipāṭiyā ṭhitā tayo candā viya, sūriyā viya, sīhā viya ca virocamānā upasaṅkamiṁsu.

333. Evaṁ upasaṅkamante pana te mahāthere āyasmā Ānando attano divāṭṭhāne nisinnoyeva disvā "ajja mahantaṁ dhammassavanaṁ bhavissati, mayāpi tassa bhāginā bhavitabbaṁ, na kho pana ekakova gamissāmi, mayhaṁ piyasahāyampi Revatattheraṁ gahetvā gamissāmī"ti sabbaṁ Mahāmoggallānassa Mahākassapassa Anuruddhassa upasaṅkamane vuttanayeneva vitthārato veditabbaṁ. Iti te dve janā paṭipāṭiyā ṭhitā dve candā viya, sūriyā viya, sīhā viya ca virocamānā upasaṅkamiṁsu. Tena vuttaṁ "addasā kho āyasmā Sāriputto"ti-ādi. **Disvāna āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavocā**ti dūratova disvā anukkamena kathā-upacāraṁ sampattaṁ etaṁ "etu kho āyasmā"ti-ādivacanaṁ avoca. **Ramaṇīyaṁ āvuso**ti ettha duvidhaṁ rāmaṇeyyakaṁ vanarāmaṇeyyakaṁ puggalarāmaṇeyyakañca. Tattha vanaṁ nāma

ဧဝမာဝုသောတိ ခေါ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါတိ ထေရောပိ ယသ္မာ ပိယဓမ္မဿဝနောဝ အရိယသာဝကော၊ တသ္မာ တဿ ဝစနံ သုတွာ ဂစ္ဆာဝုသော တွံ၊ မယှံ သီသံ ဝါ ရုဇ္ဇတိ ပိဋ္ဌိ ဝါတိ ကိဉ္စိ လေသာပဒေသံ အကတွာ တုဋ္ဌဟဒယောဝ “ဧဝမာဝုသော”တိအာဒိမာဟ။ ပဋိဿုတွာ စ နိသိန္နဋ္ဌာနတော ဝုဋ္ဌာယ စမ္မခဏ္ဍံ ပပ္ဖောဋေတွာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ အနုဗန္ဓိ။ တသ္မိံ သမယေ ဒွေ မဟာထေရာ ပဋိပါဋိယာ ဌိတာနိ ဒွေ စန္ဒမဏ္ဍလာနိ ဝိယ, ဒွေ သူရိယမဏ္ဍလာနိ ဝိယ, ဒွေ ဆဒ္ဒန္တနာဂရာဇာနော ဝိယ, ဒွေ သီဟာ ဝိယ, ဒွေ ဗျဂ္ဃာ ဝိယ စ ဝိရောစိံသု။ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရောပိ တသ္မိံ သမယေ ဒိဝါဋ္ဌာနေ နိသိန္နော ဒွေ မဟာထေရေ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆန္တေ ဒိသွာ ပစ္ဆိမလောကဓာတုံ ဩလောကေန္တော သူရိယံ ဝနန္တံ ပဝိသန္တံ ဝိယ, ပါစီနလောကဓာတုံ ဩလောကေန္တော စန္ဒံ ဝနန္တတော ဥဂ္ဂစ္ဆန္တံ ဝိယ, သာလဝနံ ဩလောကေန္တော သဗ္ဗပါလိဖုလ္လမေဝ သာလဝနဉ္စ ဒိသွာ အဇ္ဇ ဥပေါသထဒိဝသော၊ ဣမေ စ မေ ဇေဋ္ဌဘာတိကာ ဓမ္မသေနာပတိဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆန္တိ၊ မဟန္တေန ဓမ္မဿဝနေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ အဟမ္ပိ ဓမ္မဿဝနဿ ဘာဂီ ဘဝိဿာမီတိ နိသိန္နဋ္ဌာနတော ဝုဋ္ဌာယ စမ္မခဏ္ဍံ ပပ္ဖောဋေတွာ မဟာထေရာနံ ပဒါနုပဒိကော ဟုတွာ နိက္ခမိ။ တေန ဝုတ္တံ “အထ ခေါ အာယသ္မာ စ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော အာယသ္မာ စ မဟာကဿပေါ အာယသ္မာ စ အနုရုဒ္ဓေါ ယေနာယသ္မာ သာရိပုတ္တော တေနုပသင်္ကမိံသူ”တိ။ **ဥပသင်္ကမိံသူ**တိ ပဋိပါဋိယာ ဌိတာ တယော စန္ဒာ ဝိယ, သူရိယာ ဝိယ, သီဟာ ဝိယ စ ဝိရောစမာနာ ဥပသင်္ကမိံသု။

၃၃၃။ ဧဝံ ဥပသင်္ကမန္တေ ပန တေ မဟာထေရေ အာယသ္မာ အာနန္ဒော အတ္တနော ဒိဝါဋ္ဌာနေ နိသိန္နောယေဝ ဒိသွာ “အဇ္ဇ မဟန္တံ ဓမ္မဿဝနံ ဘဝိဿတိ၊ မယာပိ တဿ ဘာဂိနာ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ န ခေါ ပန ဧကကောဝ ဂမိဿာမိ၊ မယှံ ပိယသဟာယမ္ပိ ရေဝတတ္ထေရံ ဂဟေတွာ ဂမိဿာမီ”တိ သဗ္ဗံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ မဟာကဿပဿ အနုရုဒ္ဓဿ ဥပသင်္ကမနေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝိတ္ထာရတော ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣတိ တေ ဒွေ ဇနာ ပဋိပါဋိယာ ဌိတာ ဒွေ စန္ဒာ ဝိယ, သူရိယာ ဝိယ, သီဟာ ဝိယ စ ဝိရောစမာနာ ဥပသင်္ကမိံသု။ တေန ဝုတ္တံ “အဒ္ဒသာ ခေါ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော”တိအာဒိ။ **ဒိသွာန အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ ဧတဒဝေါစာ**တိ ဒူရတောဝ ဒိသွာ အနုက္ကမေန ကထာဥပစာရံ သမ္ပတ္တံ ဧတံ “ဧတု ခေါ အာယသ္မာ”တိအာဒိဝစနံ အဝေါစ။ **ရမဏီယံ အာဝုသော**တိ ဧတ္ထ ဒုဝိဓံ ရာမဏေယျကံ ဝနရာမဏေယျကံ ပုဂ္ဂလရာမဏေယျကဉ္စ။ တတ္ထ ဝနံ နာမ

nāgasalaḷasālacampakādīhi sañchannaṁ hoti bahalacchāyaṁ pupphaphalūpagaṁ vividharukkhaṁ udakasampannaṁ gāmato nissaṭaṁ, idaṁ vanarāmaṇeyyakaṁ nāma. Yaṁ sandhāya vuttaṁ—

> "Ramaṇīyāni araññāni, yattha na ramatī jano.
> Vītarāgā ramissanti, na te kāmagavesino"ti[1].

Vanaṁ pana sacepi ujjaṅgale[2] hoti nirudakaṁ viralacchāyaṁ kaṇṭakasamākiṇṇaṁ, Buddhādayopettha ariyā viharanti, idaṁ puggalarāmaṇeyyakaṁ nāma. Yaṁ sandhāya vuttaṁ—

> "Gāme vā yadi vāraññe, ninne vā yadi vā thale.
> Yattha arahanto viharanti, taṁ bhūmirāmaṇeyyakan"ti[3].

Idha pana taṁ duvidhampi labbhati. Tadā hi Gosiṅgasālavanaṁ sabbapāliphullaṁ hoti kusumagandhasugandhaṁ, sadevake cettha loke aggapuggalo Sammāsambuddho tiṁsasahassamattehi abhiññātabhikkhūhi saddhiṁ viharati. Taṁ sandhāya vuttaṁ "ramaṇīyaṁ āvuso Ānanda Gosiṅgasālavanan"ti.

Dosināti dosāpagatā, abbhaṁ mahikā dhūmo rajo rāhūti imehi pañcahi upakkilesehi virahitāti vuttaṁ hoti. **Sabbapāliphullā**ti sabbattha pāliphullā, mūlato paṭṭhāya yāva aggā apupphitaṭṭhānaṁ nāma natthi. **Dibbā maññe gandhā sampavantī**ti dibbā mandārapupphakoviḷārapāricchattakacandanacuṇṇagandhā viya samantā pavāyanti, Sakkasuyāmasantusitanimmānaratiparanimmitamahābrahmānaṁ otiṇṇaṭṭhānaṁ viya vāyantīti vuttaṁ hoti.

Kathaṁrūpena āvuso Ānandāti Ānandatthero tesaṁ pañcannaṁ therānaṁ saṁghanavakova. Kasmā thero taṁyeva paṭhamaṁ pucchatīti? Mamāyitattā. Te hi dve therā aññamaññaṁ mamāyiṁsu, Sāriputtatthero "mayā kattabbaṁ Satthu upaṭṭhānaṁ karotī"ti Ānandattheraṁ mamāyi. Ānandatthero Bhagavato sāvakānaṁ aggoti Sāriputtattheraṁ mamāyi, kuladārake pabbājetvā Sāriputtattherassa santike upajjhaṁ gaṇhāpesi. Sāriputtattheropi tatheva akāsi. Evaṁ ekamekena attano

1. Khu 1. 28 piṭṭhe. 2. Ujjaṅgalaṁ (Sī, Syā) 3. Khu 1. 27 piṭṭhe.

နာဂသလဠသာလစမ္ပကာဒီဟိ သဉ္ဆန္နံ ဟောတိ ဗဟလစ္ဆာယံ ပုပ္ဖဖလူပဂံ ဝိဝိဓရုက္ခံ ဥဒကသမ္ပန္နံ ဂါမတော နိဿဋံ၊ ဣဒံ ဝနရာမဏေယျကံ နာမ။ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ—

> “ရမဏီယာနိ အရညာနိ၊ ယတ္ထ န ရမတီ ဇနော။
> ဝီတရာဂါ ရမိဿန္တိ၊ န တေ ကာမဂဝေသိနော”တိ[၁]။

ဝနံ ပန သစေပိ ဥဇ္ဇင်္ဂလေ[၂] ဟောတိ နိရုဒကံ ဝိရလစ္ဆာယံ ကဏ္ဋကသမာကိဏ္ဏံ၊ ဗုဒ္ဓါဒယောပေတ္ထ အရိယာ ဝိဟရန္တိ၊ ဣဒံ ပုဂ္ဂလရာမဏေယျကံ နာမ။ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ—

> “ဂါမေ ဝါ ယဒိ ဝါရညေ၊ နိန္နေ ဝါ ယဒိ ဝါ ထလေ။
> ယတ္ထ အရဟန္တော ဝိဟရန္တိ၊ တံ ဘူမိရာမဏေယျက”န္တိ[၃]။

ဣဓ ပန တံ ဒုဝိဓမ္ပိ လဗ္ဘတိ။ တဒါ ဟိ ဂေါသိင်္ဂသာလဝနံ သဗ္ဗပါလိဖုလ္လံ ဟောတိ ကုသုမဂန္ဓသုဂန္ဓံ၊ သဒေဝကေ စေတ္ထ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ တိံသသဟဿမတ္တေဟိ အဘိညာတဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဟရတိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ရမဏီယံ အာဝုသော အာနန္ဒ ဂေါသိင်္ဂသာလဝန”န္တိ။

ဒေါသိနာတိ ဒေါသာပဂတာ၊ အဗ္ဘံ မဟိကာ ဓူမော ရဇော ရာဟူတိ ဣမေဟိ ပဉ္စဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဝိရဟိတာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **သဗ္ဗပါလိဖုလ္လာ**တိ သဗ္ဗတ္ထ ပါလိဖုလ္လာ၊ မူလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အဂ္ဂါ အပုပ္ဖိတဋ္ဌာနံ နာမ နတ္ထိ။ **ဒိဗ္ဗာ မညေ ဂန္ဓာ သမ္ပဝန္တီ**တိ ဒိဗ္ဗာ မန္ဒာရပုပ္ဖကောဝိဠာရပါရိစ္ဆတ္တကစန္ဒနစုဏ္ဏဂန္ဓာ ဝိယ သမန္တာ ပဝါယန္တိ၊ သက္ကသုယာမသန္တုသိတနိမ္မာနရတိပရနိမ္မိတမဟာဗြဟ္မာနံ ဩတိဏ္ဏဋ္ဌာနံ ဝိယ ဝါယန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ကထံရူပေန အာဝုသော အာနန္ဒာတိ အာနန္ဒတ္ထေရော တေသံ ပဉ္စန္နံ ထေရာနံ သံဃနဝကော။ ကသ္မာ ထေရော တံယေဝ ပဌမံ ပုစ္ဆတီတိ? မမာယိတတ္တာ။ တေ ဟိ ဒွေ ထေရာ အညမညံ မမာယိံသု၊ သာရိပုတ္တတ္ထေရော “မယာ ကတ္တဗ္ဗံ သတ္ထု ဥပဋ္ဌာနံ ကရောတီ”တိ အာနန္ဒတ္ထေရံ မမာယိ။ အာနန္ဒတ္ထေရော ဘဂဝတော သာဝကာနံ အဂ္ဂေါတိ သာရိပုတ္တတ္ထေရံ မမာယိ၊ ကုလဒါရကေ ပဗ္ဗာဇေတွာ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သန္တိကေ ဥပဇ္ဈံ ဂဏှာပေသိ။ သာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ တထေဝ အကာသိ။ ဧဝံ ဧကမေကေန အတ္တနော

၁-ခု ၁-၂၈-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဥဇ္ဇင်္ဂလံ (သီ၊ သျာ) ၃-ခု ၁-၂၇-ပိဋ္ဌေ။

pattacīvaraṁ datvā pabbājetvā upajjhaṁ gaṇhāpitāni pañca bhikkhusatāni ahesuṁ. Āyasmā Ānando paṇītāni cīvarādīnipi labhitvā therasseva deti.

Eko kira brāhmaṇo cintesi “Buddharatanassa ca saṁgharatanassa ca pūjā paññāyati, kathaṁ nu kho dhammaratanaṁ pūjitaṁ nāma hotī”ti, so Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā etamatthaṁ pucchi. Bhagavā āha “sacesi brāhmaṇa dhammaratanaṁ pūjitukāmo, ekaṁ bahussutaṁ pūjehī”ti, bahussutaṁ bhante ācikkhathāti. Bhikkhusaṁghaṁ pucchāti. So bhikkhusaṁghaṁ upasaṅkamitvā bahussutaṁ bhante ācikkhathāti āha. Ānandatthero brāhmaṇāti. Brāhmaṇo theraṁ sahassagghanikena cīvarena pūjesi. Thero taṁ gahetvā Bhagavato santikaṁ agamāsi. Bhagavā “kuto Ānanda laddhan”ti āha. Ekena bhante brāhmaṇena dinnaṁ, idaṁ panāhaṁ āyasmato Sāriputtassa dātukāmoti. Dehi Ānandāti. Cārikaṁ pakkanto bhanteti. Āgatakāle dehīti. Sikkhāpadaṁ bhante paññattanti. Kadā pana Sāriputto āgamissatīti. Dasāhamattena bhanteti. “Anujānāmi Ānanda dasāhaparamaṁ atirekacīvaraṁ nikkhipitun”ti[1] sikkhāpadaṁ paññapesi. Sāriputtattheropi tatheva yaṁkiñci manāpaṁ labhati[2], taṁ Ānandattherassa deti. Evaṁ te therā aññamaññaṁ mamāyiṁsu, iti mamāyitattā paṭhamaṁ pucchi.

Apica anumatipucchā nāmesā khuddakato paṭṭhāya pucchitabbā hoti. Tasmā thero cintesi “ahaṁ paṭhamaṁ Ānandaṁ pucchissāmi, Ānando attano paṭibhānaṁ byākarissati, tato Revataṁ, Anuruddhaṁ, Mahākassapaṁ, Mahāmoggallānaṁ pucchissāmi, Mahāmoggallāno attano paṭibhānaṁ byākarissati, tato pañcapi therā maṁ pucchissanti, ahampi attano paṭibhānaṁ byākarissāmī”ti. Ettāvatāpi ayaṁ dhammadesanā sikhāppattā vepullappattā na bhavissati, atha mayaṁ sabbepi Dasabalaṁ upasaṅkamitvā pucchissāma, Satthā sabbaññutaññāṇena byākarissati. Ettāvatā ayaṁ dhammadesanā sikhāPpattā vepullappattā bhavissati. Yathā hi janapadamhi uppanno aṭṭo[3] gāmabhojakaṁ pāpuṇāti, tasmiṁ nicchituṁ asakkonte janapadabhojakaṁ pāpuṇāti, tasmiṁ asakkonte mahāvinicchaya-amaccaṁ, tasmiṁ

1. Vi 1. 295; Vi 3. 403 piṭṭhesu. 2. Labhitvā (Syā, Ka)
3. Aṭṭe uppanne (Syā, Ka)

ပတ္တစီဝရံ ဒတွာ ပဗ္ဗာဇေတွာ ဥပဇ္ဈံ ဂဏှာပိတာနိ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ အဟေသုံ။ အာယသ္မာ အာနန္ဒော ပဏီတာနိ စီဝရာဒီနိပိ လဘိတွာ ထေရဿေဝ ဒေတိ။

ဧကော ကိရ ဗြာဟ္မဏော စိန္တေသိ “ဗုဒ္ဓရတနဿ စ သံဃရတနဿ စ ပူဇာ ပညာယတိ၊ ကထံ နု ခေါ ဓမ္မရတနံ ပူဇိတံ နာမ ဟောတီ”တိ၊ သော ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧတမတ္ထံ ပုစ္ဆိ။ ဘဂဝါ အာဟ “သစေသိ ဗြာဟ္မဏ ဓမ္မရတနံ ပူဇိတုကာမော၊ ဧကံ ဗဟုဿုတံ ပူဇေဟီ”တိ၊ ဗဟုဿုတံ ဘန္တေ အာစိက္ခထာတိ။ ဘိက္ခုသံဃံ ပုစ္ဆာတိ။ သော ဘိက္ခုသံဃံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဗဟုဿုတံ ဘန္တေ အာစိက္ခထာတိ အာဟ။ အာနန္ဒတ္ထေရော ဗြာဟ္မဏာတိ။ ဗြာဟ္မဏော ထေရံ သဟဿဂ္ဃနိကေန စီဝရေန ပူဇေသိ။ ထေရော တံ ဂဟေတွာ ဘဂဝတော သန္တိကံ အဂမာသိ။ ဘဂဝါ “ကုတော အာနန္ဒ လဒ္ဓ”န္တိ အာဟ။ ဧကေန ဘန္တေ ဗြာဟ္မဏေန ဒိန္နံ၊ ဣဒံ ပနာဟံ အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ ဒါတုကာမောတိ။ ဒေဟိ အာနန္ဒာတိ။ စာရိကံ ပက္ကန္တော ဘန္တေတိ။ အာဂတကာလေ ဒေဟီတိ။ သိက္ခာပဒံ ဘန္တေ ပညတ္တန္တိ။ ကဒါ ပန သာရိပုတ္တော အာဂမိဿတီတိ။ ဒသာဟမတ္တေန ဘန္တေတိ။ “အနုဇာနာမိ အာနန္ဒ ဒသာဟပရမံ အတိရေကစီဝရံ နိက္ခိပိတု”န္တိ[၁] သိက္ခာပဒံ ပညပေသိ။ သာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ တထေဝ ယံကိဉ္စိ မနာပံ လဘတိ[၂]၊ တံ အာနန္ဒတ္ထေရဿ ဒေတိ။ ဧဝံ တေ ထေရာ အညမညံ မမာယိံသု၊ ဣတိ မမာယိတတ္တာ ပဌမံ ပုစ္ဆိ။

အပိစ အနုမတိပုစ္ဆာ နာမေသာ ခုဒ္ဒကတော ပဋ္ဌာယ ပုစ္ဆိတဗ္ဗာ ဟောတိ။ တသ္မာ ထေရော စိန္တေသိ “အဟံ ပဌမံ အာနန္ဒံ ပုစ္ဆိဿာမိ၊ အာနန္ဒော အတ္တနော ပဋိဘာနံ ဗျာကရိဿတိ၊ တတော ရေဝတံ၊ အနုရုဒ္ဓံ၊ မဟာကဿပံ၊ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ ပုစ္ဆိဿာမိ၊ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော အတ္တနော ပဋိဘာနံ ဗျာကရိဿတိ၊ တတော ပဉ္စပိ ထေရာ မံ ပုစ္ဆိဿန္တိ၊ အဟမ္ပိ အတ္တနော ပဋိဘာနံ ဗျာကရိဿာမီ”တိ။ ဧတ္တာဝတာပိ အယံ ဓမ္မဒေသနာ သိခါပ္ပတ္တာ ဝေပုလ္လပ္ပတ္တာ န ဘဝိဿတိ၊ အထ မယံ သဗ္ဗေပိ ဒသဗလံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆိဿာမ၊ သတ္ထာ သဗ္ဗညုတညာဏေန ဗျာကရိဿတိ။ ဧတ္တာဝတာ အယံ ဓမ္မဒေသနာ သိခါပ္ပတ္တာ ဝေပုလ္လပ္ပတ္တာ ဘဝိဿတိ။ ယထာ ဟိ ဇနပဒမှိ ဥပ္ပန္နော အဋ္ဋော[၃] ဂါမဘောဇကံ ပါပုဏာတိ၊ တသ္မိံ နိစ္ဆိတုံ အသက္ကောန္တေ ဇနပဒဘောဇကံ ပါပုဏာတိ၊ တသ္မိံ အသက္ကောန္တေ မဟာဝိနိစ္ဆယအမစ္စံ၊ တသ္မိံ

၁-ဝိ ၁-၂၉၅၊ ဝိ ၃-၄၀၃-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-လဘိတွာ (သျာ၊ က)
၃-အဋ္ဋေ ဥပ္ပန္နေ (သျာ၊ က)

asakkonte senāpatiṁ, tasmiṁ asakkonte uparājaṁ, tasmiṁ vinicchituṁ asakkonte rājānaṁ pāpuṇāti, raññā vinicchitakālato paṭṭhāya aṭṭo aparāparaṁ na sañcarati, rājavacaneneva chijjati. Evamevaṁ ahaṁ hi paṭhamaṁ Ānandaṁ pucchissāmi -pa- atha mayaṁ sabbepi Dasabalaṁ upasaṅkamitvā pucchissāma, Satthā sabbaññutaññāṇena byākarissati. Ettāvatā ayaṁ dhammadesanā sikhāppattā vepullappattā bhavissati, evaṁ anumatipucchaṁ pucchanto thero paṭhamaṁ Ānandattheraṁ pucchi.

Bahussuto hotīti bahu assa sutaṁ hoti, navaṅgaṁ Satthusāsanaṁ Pāḷi-anusandhipubbāparavasena uggahitaṁ hotīti attho. **Sutadharo**ti sutassa ādhārabhūto. Yassa hi ito gahitaṁ ito palāyati, chiddaghaṭe udakaṁ viya na tiṭṭhati, parisamajjhe ekaṁ suttaṁ vā jātakaṁ vā kathetuṁ vā vācetuṁ vā na sakkoti, ayaṁ **na sutadharo** nāma. Yassa pana uggahitaṁ Buddhavacanaṁ uggahitakālasadisameva hoti, dasapi vīsatipi vassāni sajjhāyaṁ akarontassa na nassati, ayaṁ **sutadharo** nāma. **Sutasannicayo**ti sutassa sannicayabhūto. Yathā hi sutaṁ hadayamañjūsāya sannicitaṁ[1] silāyaṁ lekhā viya, suvaṇṇaghaṭe pakkhittasīhavasā viya ca ajjhosāya tiṭṭhati[2], ayaṁ **sutasannicayo** nāma. **Dhātā**ti[3] ṭhitā paguṇā[4]. Ekaccassa hi uggahitaṁ Buddhavacanaṁ dhātaṁ paguṇaṁ niccalitaṁ[5] na hoti, asukasuttaṁ va jātakaṁ vā kathehīti vutte sajjhāyitvā saṁsanditvā samanuggāhitvā jānissāmīti vadati. Ekaccassa dhātaṁ paguṇaṁ bhavaṅgasotasadisaṁ hoti, asukasuttaṁ vā jātakaṁ vā kathehīti vutte uddharitvā tameva katheti. Taṁ sandhāya vuttaṁ "dhātā"ti.

Vacasā paricitāti suttadasakavaggadasakapaṇṇāsadasakānaṁ vasena vācāya sajjhāyitā. **Manasānupekkhitā**ti cittena anupekkhitā, yassa vācāya sajjhāyitaṁ Buddhavacanaṁ manasā cintentassa tattha tattha pākaṭaṁ hoti. Mahādīpaṁ jāletvā ṭhitassa rūpagataṁ viya paññāyati. Taṁ sandhāya vuttaṁ "vacasā paricitā manasānupekkhitā"ti. **Diṭṭhiyā suppaṭividdhā**ti atthato ca kāraṇato ca paññāya suppaṭividdhā.

1. Sannicitaṁ viya (Syā, Ka)
2. Pakkhittasīhavasā viya ca tiṭṭhati (Sī, Syā)
3. Dhatāti (Sī, Syā)
4. Dhatā paguṇā (Sī), thitā dhatā paguṇā (Syā)
5. Niccalikaṁ (Sī)

အသက္ကောန္တေ သေနာပတိံ၊ တသ္မိံ အသက္ကောန္တေ ဥပရာဇံ၊ တသ္မိံ ဝိနိစ္ဆိတုံ အသက္ကောန္တေ ရာဇာနံ ပါပုဏာတိ၊ ရညာ ဝိနိစ္ဆိတကာလတော ပဋ္ဌာယ အဋ္ဋော အပရာပရံ န သဉ္စရတိ၊ ရာဇဝစနေနေဝ ဆိဇ္ဇတိ။ ဧဝမေဝံ အဟံ ဟိ ပဌမံ အာနန္ဒံ ပုစ္ဆိဿာမိ။ပ။ အထ မယံ သဗ္ဗေပိ ဒသဗလံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆိဿာမ၊ သတ္ထာ သဗ္ဗညုတညာဏေန ဗျာကရိဿတိ။ ဧတ္တာဝတာ အယံ ဓမ္မဒေသနာ သိခါပ္ပတ္တာ ဝေပုလ္လပ္ပတ္တာ ဘဝိဿတိ၊ ဧဝံ အနုမတိပုစ္ဆံ ပုစ္ဆန္တော ထေရော ပဌမံ အာနန္ဒတ္ထေရံ ပုစ္ဆိ။

ဗဟုဿုတော ဟောတီတိ ဗဟု အဿ သုတံ ဟောတိ၊ နဝင်္ဂံ သတ္ထုသာသနံ ပါဠိအနုသန္ဓိပုဗ္ဗာပရဝသေန ဥဂ္ဂဟိတံ ဟောတီတိ အတ္ထော။ **သုတဓရော**တိ သုတဿ အာဓာရဘူတော။ ယဿ ဟိ ဣတော ဂဟိတံ ဣတော ပလာယတိ၊ ဆိဒ္ဒဃဋေ ဥဒကံ ဝိယ န တိဋ္ဌတိ၊ ပရိသမဇ္ဈေ ဧကံ သုတ္တံ ဝါ ဇာတကံ ဝါ ကထေတုံ ဝါ ဝါစေတုံ ဝါ န သက္ကောတိ၊ အယံ **န သုတဓရော** နာမ။ ယဿ ပန ဥဂ္ဂဟိတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဟိတကာလသဒိသမေဝ ဟောတိ၊ ဒသပိ ဝီသတိပိ ဝဿာနိ သဇ္ဈာယံ အကရောန္တဿ န နဿတိ၊ အယံ **သုတဓရော** နာမ။ **သုတသန္နိစယော**တိ သုတဿ သန္နိစယဘူတော။ ယထာ ဟိ သုတံ ဟဒယမဉ္ဇူသာယ သန္နိစိတံ[၁] သိလာယံ လေခါ ဝိယ, သုဝဏ္ဏဃဋေ ပက္ခိတ္တသီဟဝသာ ဝိယ စ အဇ္ဈောသာယ တိဋ္ဌတိ[၂]၊ အယံ **သုတသန္နိစယော** နာမ။ **ဓာတာ**တိ[၃] ဌိတာ ပဂုဏာ[၄]။ ဧကစ္စဿ ဟိ ဥဂ္ဂဟိတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဓာတံ ပဂုဏံ နိစ္စလိတံ[၅] န ဟောတိ၊ အသုကသုတ္တံ ဝါ ဇာတကံ ဝါ ကထေဟီတိ ဝုတ္တေ သဇ္ဈာယိတွာ သံသန္ဒိတွာ သမနုဂ္ဂါဟိတွာ ဇာနိဿာမီတိ ဝဒတိ။ ဧကစ္စဿ ဓာတံ ပဂုဏံ ဘဝင်္ဂသောတသဒိသံ ဟောတိ၊ အသုကသုတ္တံ ဝါ ဇာတကံ ဝါ ကထေဟီတိ ဝုတ္တေ ဥဒ္ဓရိတွာ တမေဝ ကထေတိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "ဓာတာ"တိ။

ဝစသာ ပရိစိတာတိ သုတ္တဒသကဝဂ္ဂဒသကပဏ္ဏာသဒသကာနံ ဝသေန ဝါစာယ သဇ္ဈာယိတာ။ **မနသာနုပေက္ခိတာ**တိ စိတ္တေန အနုပေက္ခိတာ၊ ယဿ ဝါစာယ သဇ္ဈာယိတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ မနသာ စိန္တေန္တဿ တတ္ထ တတ္ထ ပါကဋံ ဟောတိ။ မဟာဒီပံ ဇာလေတွာ ဌိတဿ ရူပဂတံ ဝိယ ပညာယတိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "ဝစသာ ပရိစိတာ မနသာနုပေက္ခိတာ"တိ။ **ဒိဋ္ဌိယာ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါ**တိ အတ္ထတော စ ကာရဏတော စ ပညာယ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါ။

၁-သန္နိစိတံ ဝိယ (သျာ၊ က)
၂-ပက္ခိတ္တသီဟဝသာ ဝိယ စ တိဋ္ဌတိ (သီ၊ သျာ)
၃-ဓတာတိ (သီ၊ သျာ)
၄-ဓတာ ပဂုဏာ (သီ)၊ ဌိတာ ဓတာ ပဂုဏာ (သျာ)
၅-နိစ္စလိကံ (သီ)

Parimaṇḍalehi padabyañjanehīti ettha padameva atthassa byañjanato padabyañjanaṁ, taṁ akkharapāripūriṁ katvā dasavidhabyañjanabuddhiyo aparihāpetvā vuttaṁ parimaṇḍalaṁ nāma hoti, evarūpehi padabyañjanehīti attho. Apica yo bhikkhu parisati[1] dhammaṁ desento suttaṁ vā jātakaṁ vā nikkhipitvā aññaṁ upārambhakaraṁ suttaṁ āharati, tassa upamaṁ katheti, tadatthaṁ ohāreti, evaṁ idaṁ gahetvā ettha khipanto[2] ekapasseneva pariharanto kālaṁ ñatvā vuṭṭhahati. Nikkhittasuttaṁ pana nikkhattamattameva hoti, tassa kathā aparimaṇḍalā nāma hoti. Yo pana suttaṁ vā jātakaṁ vā nikkhipitvā bahi ekapadampi agantvā Pāḷiyā anusandhiñca pubbāparañca amakkhento ācariyehi dinnanaye ṭhatvā tulikāya paricchindanto viya, gambhīramātikāya udakaṁ pesento viya, padaṁ koṭṭento sindhavājānīyo viya gacchati, tassa kathā parimaṇḍalā nāma hoti. Evarūpiṁ[3] kathaṁ sandhāya "parimaṇḍalehi padabyañjanehī"ti vuttaṁ.

Anuppabandhehīti[4] ettha yo bhikkhu dhammaṁ kathento suttaṁ vā jātakaṁ vā ārabhitvā āraddhakālato paṭṭhāya turitaturito araṇiṁ manthento viya, uṇhakhādanīyaṁ khādanto viya, Pāḷiyā anusandhipubbāparesu gahitaṁ gahitameva aggahitaṁ aggahitameva ca katvā purāṇapaṇṇantaresu caramānaṁ godhaṁ uṭṭhapento viya tattha tattha paharanto osāpento[5] ohāya gacchati. Yopi dhammaṁ kathento kālena sīghaṁ kālena dandhaṁ[6] kālena mahāsaddaṁ kālena khuddakasaddaṁ karoti. Yathā petaggi kālena jalati, kālena nibbāyati, evameva idha **petaggidhammakathiko**[7] nāma hoti, parisāya uṭṭhātukāmāya punappunaṁ ārabhati. Yopi kathento tattha tattha vitthāyati, nitthunanto kandanto viya katheti, imesaṁ sabbesampi kathā appabandhā[8] nāma hoti. Yo pana suttaṁ ārabhitvā ācariyehi dinnanaye ṭhito acchinnadhāraṁ katvā nadīsotaṁ[9] viya pavatteti, ākāsagaṅgato bhassamānaṁ udakaṁ viya nirantaraṁ kathaṁ pavatteti, tassa kathā anuppabandhā[10] hoti. Taṁ sandhāya

1. Parisatiṁ (Sī) 2. Nikkhipento (Syā, Ka) 3. Evarūpaṁ (Syā, Ka)
4. Appabaddhehīti (Sī) 5. Osāpetvā (Sī) 6. Mandaṁ (Sī)
7. Petadhammakathiko (Sī) 8. Pabaddhā (Sī) 9. Nadīsoto (Syā, Ka)
10. Appabaddhā (Sī)

ပရိမဏ္ဍလေဟိ ပဒဗျဉ္ဇနေဟီတိ ဧတ္ထ ပဒမေဝ အတ္ထဿ ဗျဉ္ဇနတော ပဒဗျဉ္ဇနံ၊ တံ အက္ခရပါရိပူရိံ ကတွာ ဒသဝိဓဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိယော အပရိဟာပေတွာ ဝုတ္တံ ပရိမဏ္ဍလံ နာမ ဟောတိ၊ ဧဝရူပေဟိ ပဒဗျဉ္ဇနေဟီတိ အတ္ထော။ အပိစ ယော ဘိက္ခု ပရိသတိ[၁] ဓမ္မံ ဒေသေန္တော သုတ္တံ ဝါ ဇာတကံ ဝါ နိက္ခိပိတွာ အညံ ဥပါရမ္ဘကရံ သုတ္တံ အာဟရတိ၊ တဿ ဥပမံ ကထေတိ၊ တဒတ္ထံ ဩဟာရေတိ၊ ဧဝံ ဣဒံ ဂဟေတွာ ဧတ္ထ ခိပန္တော[၂] ဧကပဿေနေဝ ပရိဟရန္တော ကာလံ ဉတွာ ဝုဋ္ဌဟတိ။ နိက္ခိတ္တသုတ္တံ ပန နိက္ခတ္တမတ္တမေဝ ဟောတိ၊ တဿ ကထာ အပရိမဏ္ဍလာ နာမ ဟောတိ။ ယော ပန သုတ္တံ ဝါ ဇာတကံ ဝါ နိက္ခိပိတွာ ဗဟိ ဧကပဒမ္ပိ အဂန္တွာ ပါဠိယာ အနုသန္ဓိဉ္စ ပုဗ္ဗာပရဉ္စ အမက္ခေန္တော အာစရိယေဟိ ဒိန္နနယေ ဌတွာ တုလိကာယ ပရိစ္ဆိန္ဒန္တော ဝိယ, ဂမ္ဘီရမာတိကာယ ဥဒကံ ပေသေန္တော ဝိယ, ပဒံ ကောဋ္ဋေန္တော သိန္ဓဝါဇာနီယော ဝိယ ဂစ္ဆတိ၊ တဿ ကထာ ပရိမဏ္ဍလာ နာမ ဟောတိ။ ဧဝရူပိံ[၃] ကထံ သန္ဓာယ "ပရိမဏ္ဍလေဟိ ပဒဗျဉ္ဇနေဟီ"တိ ဝုတ္တံ။

အနုပ္ပဗန္ဓေဟီတိ[၄] ဧတ္ထ ယော ဘိက္ခု ဓမ္မံ ကထေန္တော သုတ္တံ ဝါ ဇာတကံ ဝါ အာရဘိတွာ အာရဒ္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယ တုရိတတုရိတော အရဏိံ မန္ထေန္တော ဝိယ, ဥဏှခါဒနီယံ ခါဒန္တော ဝိယ, ပါဠိယာ အနုသန္ဓိပုဗ္ဗာပရေသု ဂဟိတံ ဂဟိတမေဝ အဂ္ဂဟိတံ အဂ္ဂဟိတမေဝ စ ကတွာ ပုရာဏပဏ္ဏန္တရေသု စရမာနံ ဂေါဓံ ဥဋ္ဌပေန္တော ဝိယ တတ္ထ တတ္ထ ပဟရန္တော ဩသာပေန္တော[၅] ဩဟာယ ဂစ္ဆတိ။ ယောပိ ဓမ္မံ ကထေန္တော ကာလေန သီဃံ ကာလေန ဒန္ဓံ[၆] ကာလေန မဟာသဒ္ဒံ ကာလေန ခုဒ္ဒကသဒ္ဒံ ကရောတိ။ ယထာ ပေတဂ္ဂိ ကာလေန ဇလတိ၊ ကာလေန နိဗ္ဗာယတိ၊ ဧဝမေဝ ဣဓ **ပေတဂ္ဂိဓမ္မကထိကော**[၇] နာမ ဟောတိ၊ ပရိသာယ ဥဋ္ဌာတုကာမာယ ပုနပ္ပုနံ အာရဘတိ။ ယောပိ ကထေန္တော တတ္ထ တတ္ထ ဝိတ္ထာယတိ၊ နိတ္ထုနန္တော ကန္ဒန္တော ဝိယ ကထေတိ၊ ဣမေသံ သဗ္ဗေသမ္ပိ ကထာ အပ္ပဗန္ဓာ[၈] နာမ ဟောတိ။ ယော ပန သုတ္တံ အာရဘိတွာ အာစရိယေဟိ ဒိန္နနယေ ဌိတော အစ္ဆိန္နဓာရံ ကတွာ နဒီသောတံ[၉] ဝိယ ပဝတ္တေတိ၊ အာကာသဂင်္ဂတော ဘဿမာနံ ဥဒကံ ဝိယ နိရန္တရံ ကထံ ပဝတ္တေတိ၊ တဿ ကထာ အနုပ္ပဗန္ဓာ[၁၀] ဟောတိ။ တံ သန္ဓာယ

၁-ပရိသတိံ (သီ) ၂-နိက္ခိပေန္တော (သျာ၊ က) ၃-ဧဝရူပံ (သျာ၊ က)
၄-အပ္ပဗဒ္ဓေဟီတိ (သီ) ၅-ဩသာပေတွာ (သီ) ၆-မန္ဒံ (သီ)
၇-ပေတဓမ္မကထိကော (သီ) ၈-ပဗဒ္ဓါ (သီ) ၉-နဒီသောတော (သျာ၊ က)
၁၀-အပ္ပဗဒ္ဓါ (သီ)

vuttaṁ “anuppabandhehī”ti. **Anusayasamugghātāyā**ti sattannaṁ anusayānaṁ samugghātatthāya. **Evarūpenā**ti evarūpena bahussutena bhikkhunā tathārūpeneva bhikkhusatena bhikkhusahassena vā saṁghāṭikaṇṇena vā saṁghāṭikaṇṇaṁ, pallaṅkena vā pallaṅkaṁ āhacca nisinnena Gosiṅgasālavanaṁ sobheyya. Iminā nayena sabbavāresu attho veditabbo.

334. Paṭisallānaṁ assa ārāmoti **paṭisallānārāmo.** Paṭisallāne ratoti **paṭisallānarato.**

335. **Sahassaṁ lokānan**ti sahassaṁ lokadhātūnaṁ. Ettakaṁ hi therassa dhuvasevanaṁ[1] āvajjanapaṭibaddhaṁ, ākaṅkhamāno pana thero anekānipi cakkavāḷasahassāni voloketiyeva. **Uparipāsādavaragato**ti sattabhūmakassa vā navabhūmakassa vā pāsādavarassa upari gato. **Sahassaṁ nemimaṇḍalānaṁ volokeyyā**ti pāsādapariveṇe nābhiyā patiṭṭhitānaṁ nemivaṭṭiyā nemivaṭṭiṁ āhacca ṭhitānaṁ nemimaṇḍalānaṁ sahassaṁ vātapānaṁ vivaritvā olokeyya, tassa nābhiyopi pākaṭā honti, arāpi arantarānipi nemiyopi. **Evameva kho āvuso**ti āvuso evaṁ ayampi dibbacakkhuko bhikkhu dibbena cakkhunā atikkantamānusakena sahassaṁ lokānaṁ voloketi. Tassa pāsāde ṭhitapurisassa cakkanābhiyo viya cakkavāḷasahasse Sinerusahassaṁ pākaṭaṁ hoti. Arā viya dīpā pākaṭā honti. Arantarāni viya dīpaṭṭhitamanussā pākaṭā honti. Nemiyo viya cakkavāḷapabbatā pākaṭā honti.

336. **Āraññiko**ti samādiṇṇa-araññadhutaṅgo. Sesapadesupi eseva nayo.

337. **No ca saṁsādentī**ti na osādenti[2]. Sahetukañhi sakāraṇaṁ katvā pañhaṁ pucchituṁ vissajjitumpi asakkonto saṁsādeti[3] nāma, evaṁ na karontīti attho. **Pavattinī hotī**ti nadīsotodakaṁ viya pavattati.

1. Dhuvāsevanaṁ (Sī), dhurasevanaṁ (Syā)
2. No ca saṁsārentīti na osārenti (Ka)
3. Saṁsāreti (Ka)

ဝုတ္တံ “အနုပ္ပဗန္ဓေဟီ”တိ။ **အနုသယသမုဂ္ဃာတာယာ**တိ သတ္တာနံ အနုသယာနံ သမုဂ္ဃာတတ္ထာယ။ **ဧဝရူပေနာ**တိ ဧဝရူပေန ဗဟုဿုတေန ဘိက္ခုနာ တထာရူပေနေဝ ဘိက္ခုသတေန ဘိက္ခုသဟဿေန ဝါ သံဃာဋိကဏ္ဏေန ဝါ သံဃာဋိကဏ္ဏံ, ပလ္လင်္ကေန ဝါ ပလ္လင်္ကံ အာဟစ္စ နိသိန္နေန ဂေါသိင်္ဂသာလဝနံ သောဘေယျ။ ဣမိနာ နယေန သဗ္ဗဝါရေသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၃၃၄။ ပဋိသလ္လာနံ အဿ အာရာမောတိ **ပဋိသလ္လာနာရာမော**။ ပဋိသလ္လာနေ ရတောတိ **ပဋိသလ္လာနရတော**။

၃၃၅။ **သဟဿံ လောကာန**န္တိ သဟဿံ လောကဓာတူနံ။ ဧတ္တကံ ဟိ ထေရဿ ဓုဝသေဝနံ[၁] အာဝဇ္ဇနပဋိဗဒ္ဓံ၊ အာကင်္ခမာနော ပန ထေရော အနေကာနိပိ စက္ကဝါဠသဟဿာနိ ဝေါလောကေတိယေဝ။ **ဥပရိပါသာဒဝရဂတော**တိ သတ္တဘူမကဿ ဝါ နဝဘူမကဿ ဝါ ပါသာဒဝရဿ ဥပရိ ဂတော။ **သဟဿံ နေမိမဏ္ဍလာနံ ဝေါလောကေယျာ**တိ ပါသာဒပရိဝေဏေ နာဘိယာ ပတိဋ္ဌိတာနံ နေမိဝဋ္ဋိယာ နေမိဝဋ္ဋိံ အာဟစ္စ ဌိတာနံ နေမိမဏ္ဍလာနံ သဟဿံ ဝါတပါနံ ဝိဝရိတွာ ဩလောကေယျ၊ တဿ နာဘိယောပိ ပါကဋာ ဟောန္တိ၊ အရာပိ အရန္တရာနိပိ နေမိယောပိ။ **ဧဝမေဝ ခေါ အာဝုသော**တိ အာဝုသော ဧဝံ အယမ္ပိ ဒိဗ္ဗစက္ခုကော ဘိက္ခု ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ အတိက္ကန္တမာနုသကေန သဟဿံ လောကာနံ ဝေါလောကေတိ။ တဿ ပါသာဒေ ဌိတပုရိသဿ စက္ကနာဘိယော ဝိယ စက္ကဝါဠသဟဿေ သိနေရုသဟဿံ ပါကဋံ ဟောတိ။ အရာ ဝိယ ဒီပါ ပါကဋာ ဟောန္တိ။ အရန္တရာနိ ဝိယ ဒီပဋ္ဌိတမနုဿာ ပါကဋာ ဟောန္တိ။ နေမိယော ဝိယ စက္ကဝါဠပဗ္ဗတာ ပါကဋာ ဟောန္တိ။

၃၃၆။ **အာရညိကော**တိ သမာဒိန္နအာရညဓုတင်္ဂေါ။ သေသပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။

၃၃၇။ **နော စ သံသာဒေန္တီ**တိ န ဩသာဒေန္တိ[၂]။ သဟေတုကဉှိ သကာရဏံ ကတွာ ပဉှံ ပုစ္ဆိတုံ ဝိဿဇ္ဇိတုမ္ပိ အသက္ကောန္တော သံသာဒေတိ[၃] နာမ၊ ဧဝံ န ကရောန္တီတိ အတ္ထော။ **ပဝတ္တိနီ ဟောတီ**တိ နဒီသောတောဒကံ ဝိယ ပဝတ္တတိ။

၁-ဓုဝါသေဝနံ (သီ)၊ ဓုရသေဝနံ (သျာ)
၂-နော စ သံသာရေန္တီတိ န ဩသာရေန္တိ (က)
၃-သံသာရေတိ (က)

338. **Yāya vihārasamāpattiyā**ti yāya lokiyāya vihārasamāpattiyā, yāya lokuttarāya vihārasamāpattiyā.

339. **Sādhu sādhu Sāriputtā**ti ayaṁ sādhukāro Ānandattherassa dinno. Sāriputtattherena pana saddhiṁ Bhagavā ālapati. Esa nayo sabbattha. **Yathā taṁ Ānandovā**ti yathā Ānandova sammā byākaraṇamāno byākareyya, evaṁ byākataṁ Ānandena attano anucchavikameva ajjhāsayānurūpameva byākatanti attho. Ānandatthero hi attanāpi bahussuto, ajjhāsayopissa evaṁ hoti "aho vata sāsane sabrahmacārī bahussutā bhaveyyun"ti. Kasmā? Bahussutassa hi kappiyākappiyaṁ sāvajjānavajjaṁ garukalahukaṁ satekicchātekicchaṁ pākaṭaṁ hoti. Bahussuto uggahitabuddhavacanaṁ āvajjitvā imasmiṁ ṭhāne sīlaṁ kathitaṁ, imasmiṁ samādhi, imasmiṁ vipassanā, imasmiṁ maggaphalanibbānānīti sīlassa āgataṭṭhāne sīlaṁ pūretvā samādhissa āgataṭṭhāne samādhiṁ pūretvā vipassanāya āgataṭṭhāne vipassanāgabbhaṁ gaṇhāpetvā maggaṁ bhāvetvā phalaṁ sacchikaroti. Tasmā therassa evaṁ ajjhāsayo hoti "aho vata sabrahmacārī ekaṁ vā dve vā tayo vā cattāro vā pañca vā nikāye uggahetvā āvajjantā sīlādīnaṁ āgataṭṭhānesu sīlādīni paripūretvā anukkamena maggaphalanibbānāni sacchikareyyūn"ti. Sesavāresupi eseva nayo.

340. Āyasmā hi Revato jhānajjhāsayo jhānābhirato, tasmāssa[1] evaṁ hoti "aho vata sabrahmacārī ekikā nisīditvā kasiṇaparikammaṁ katvā aṭṭha samāpattiyo nibbattetvā jhānapadaṭṭhānaṁ vipassanaṁ vaḍḍhetvā lokuttaradhammaṁ sacchikareyyūn"ti. Tasmā evaṁ byākāsi.

341. Āyasmā Anuruddho dibbacakkhuko, tassa[2] evaṁ hoti "aho vata sabrahmacārī ālokaṁ vaḍḍhetvā dibbena cakkhunā anekesu cakkavāḷasahassesu cavamāne ca upapajjamāne ca satte disvā vaṭṭabhayena cittaṁ saṁvejetvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā lokuttaradhammaṁ sacchikareyyūn"ti. Tasmā evaṁ byākāsi.

1. Tassa (Sī), tasmā tassa (Syā), tasmā sā (Ka)   2. Tasmāssa (?)

၃၃၈။ **ယာယ ဝိဟာရသမာပတ္တိယာ**တိ ယာယ လောကိယာယ ဝိဟာရသမာပတ္တိယာ၊ ယာယ လောကုတ္တရာယ ဝိဟာရသမာပတ္တိယာ။

၃၃၉။ **သာဓု သာဓု သာရိပုတ္တာ**တိ အယံ သာဓုကာရော အာနန္ဒတ္ထေရဿ ဒိန္နော။ သာရိပုတ္တတ္ထေရေန ပန သဒ္ဓိံ ဘဂဝါ အာလပတိ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ **ယထာ တံ အာနန္ဒော ဝါ**တိ ယထာ အာနန္ဒောဝ သမ္မာ ဗျာကရဏမာနော ဗျာကရေယျ၊ ဧဝံ ဗျာကတံ အာနန္ဒေန အတ္တနော အနုစ္ဆဝိကမေဝ အဇ္ဈာသယာနုရူပမေဝ ဗျာကတန္တိ အတ္ထော။ အာနန္ဒတ္ထေရော ဟိ အတ္တနာပိ ဗဟုဿုတော၊ အဇ္ဈာသယောပိဿ ဧဝံ ဟောတိ "အဟော ဝတ သာသနေ သဗြဟ္မစာရီ ဗဟုဿုတာ ဘဝေယျု"န္တိ။ ကသ္မာ? ဗဟုဿုတဿ ဟိ ကပ္ပိယာကပ္ပိယံ သာဝဇ္ဇာနဝဇ္ဇံ ဂရုကလဟုကံ သတေကိစ္ဆာတေကိစ္ဆံ ပါကဋံ ဟောတိ။ ဗဟုဿုတော ဥဂ္ဂဟိတဗုဒ္ဓဝစနံ အာဝဇ္ဇိတွာ ဣမသ္မိံ ဌာနေ သီလံ ကထိတံ၊ ဣမသ္မိံ သမာဓိ၊ ဣမသ္မိံ ဝိပဿနာ၊ ဣမသ္မိံ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနာနီတိ သီလဿ အာဂတဋ္ဌာနေ သီလံ ပူရေတွာ သမာဓိဿ အာဂတဋ္ဌာနေ သမာဓိံ ပူရေတွာ ဝိပဿနာယ အာဂတဋ္ဌာနေ ဝိပဿနာဂဗ္ဘံ ဂဏှာပေတွာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတွာ ဖလံ သစ္ဆိကရောတိ။ တသ္မာ ထေရဿ ဧဝံ အဇ္ဈာသယော ဟောတိ "အဟော ဝတ သဗြဟ္မစာရီ ဧကံ ဝါ ဒွေ ဝါ တယော ဝါ စတ္တာရော ဝါ ပဉ္စ ဝါ နိကာယေ ဥဂ္ဂဟေတွာ အာဝဇ္ဇန္တာ သီလာဒီနံ အာဂတဋ္ဌာနေသု သီလာဒီနိ ပရိပူရေတွာ အနုက္ကမေန မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနာနိ သစ္ဆိကရေယျု"န္တိ။ သေသဝါရေသုပိ ဧသေဝ နယော။

၃၄၀။ အာယသ္မာ ဟိ ရေဝတော ဈာနဇ္ဈာသယော ဈာနာဘိရတော၊ တသ္မာဿ[၁] ဧဝံ ဟောတိ "အဟော ဝတ သဗြဟ္မစာရီ ဧကိကာ နိသီဒိတွာ ကသိဏပရိကမ္မံ ကတွာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဈာနပဒဋ္ဌာနံ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ လောကုတ္တရဓမ္မံ သစ္ဆိကရေယျု"န္တိ။ တသ္မာ ဧဝံ ဗျာကာသိ။

၃၄၁။ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ ဒိဗ္ဗစက္ခုကော၊ တဿ[၂] ဧဝံ ဟောတိ "အဟော ဝတ သဗြဟ္မစာရီ အာလောကံ ဝဍ္ဎေတွာ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ အနေကေသု စက္ကဝါဠသဟဿေသု စဝမာနေ စ ဥပပဇ္ဇမာနေ စ သတ္တေ ဒိသွာ ဝဋ္ဋဘယေန စိတ္တံ သံဝေဇေတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ လောကုတ္တရဓမ္မံ သစ္ဆိကရေယျု"န္တိ။ တသ္မာ ဧဝံ ဗျာကာသိ။

၁-တဿ (သီ)၊ တသ္မာ တဿ (သျာ)၊ တသ္မာ သာ (က)   ၂-တသ္မာဿ (?)

342. Āyasmā Mahākassapo dhutavādo, tassa evaṁ hoti “aho vata sabrahmacārī dhutavādā hutvā dhutaṅgānubhāvena paccayataṇhaṁ[1] milāpetvā aparepi nānappakāre kilese dhunitvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā lokuttaradhammaṁ sacchikareyyun”ti. Tasmā evaṁ byākāsi.

343. Āyasmā Mahāmoggallāno samādhipāramiyā matthakaṁ patto, sukhumaṁ pana cittantaraṁ khandhntaraṁ dhātvantaraṁ āyatanantaraṁ jhānokkantikaṁ ārammaṇokkantikaṁ aṅgavavatthānaṁ ārammaṇavavatthānaṁ aṅgasaṅkanti āramaṇasaṅkanti[2] ekatovaḍḍhanaṁ ubhatovaḍḍhananti ābhidhammikadhammakathikasseva pākaṭaṁ. Anābhidhammiko hi dhammaṁ kathento “ayaṁ sakavādo ayaṁ paravādo”ti na jānāti. Sakavādaṁ dīpessāmīti paravādaṁ dīpeti paravādaṁ dīpessāmīti sakavādaṁ dīpeti, dhammantaraṁ visaṁvādeti. Ābhidhammiko sakavādaṁ sakavādaniyāmeneva paravādaṁ paravādaniyāmeneva dīpeti, dhammantaraṁ na visaṁvādeti, tasmā therassa evaṁ hoti “aho vata sabrahmacārī ābhidhammikā hutvā sukhumesu ṭhānesu ñāṇaṁ otāretvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā lokuttaradhammaṁ sacchikareyyūn”ti. Tasmā evaṁ byākāsi.

344. Āyasmā Sāriputto paññāpāramiyā matthakaṁ patto, paññavāyeva ca cittaṁ attano vase vattetuṁ sakkoti, na duppañño. Duppañño hi uppannassa cittassa vase vattetvā ito cito ca vipphanditvāpi katipāheneva gihibhāvaṁ patvā anayabyasanaṁ pāpuṇāti, tasmā therassa evaṁ hoti “aho vata sabrahmacārī acittavasikā hutvā cittaṁ attano vase vattetvā[3] sabbānassa visevitavipphanditāni bhañjitvā īsakampi bahi nikkhamituṁ adentā vipassanaṁ vaḍḍhetvā lokuttaradhammaṁ sacchikareyyūn”ti. Tasmā evaṁ byākāsi.

345. **Sabbesaṁ vo Sāriputta subhāsitaṁ pariyāyenā**ti Sāriputta yasmā Saṁghārāmassa nāma bahussutabhikkhūhipi sobhanakāraṇaṁ atthi, jhānābhiratehipi, dibbacakkhukehipi, dhutavādehipi, ābhidhammikehipi, acittavasikehipi sobhanakāraṇaṁ atthi. Tasmā

1. Sappaccayataṇhaṁ (Syā, Ka) 2. Aṅgasaṅkantaṁ ārammaṇasaṅkantaṁ (Sī, Syā)
3. Ṭhapetvā (Ka)

၃၄၂။ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ ဓုတဝါဒေါ၊ တဿ ဧဝံ ဟောတိ “အဟော ဝတ သဗြဟ္မစာရီ ဓုတဝါဒါ ဟုတွာ ဓုတင်္ဂါနုဘာဝေန ပစ္စယတဏှံ[၁] မိလာပေတွာ အပရေပိ နာနပ္ပကာရေ ကိလေသေ ဓုနိတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ လောကုတ္တရဓမ္မံ သစ္ဆိကရေယျုံ”န္တိ။ တသ္မာ ဧဝံ ဗျာကာသိ။

၃၄၃။ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော သမာဓိပါရမိယာ မတ္ထကံ ပတ္တော၊ သုခုမံ ပန စိတ္တန္တရံ ခန္ဓန္တရံ ဓာတွန္တရံ အာယတနန္တရံ ဈာနောက္ကန္တိကံ အာရမ္မဏောက္ကန္တိကံ အင်္ဂဝဝတ္ထာနံ အာရမ္မဏဝဝတ္ထာနံ အင်္ဂသင်္ကန္တိ အာရမ္မဏသင်္ကန္တိ[၂] ဧကတောဝဍ္ဎနံ ဥဘတောဝဍ္ဎနန္တိ အာဘိဓမ္မိကဓမ္မကထိကဿေဝ ပါကဋံ။ အနာဘိဓမ္မိကော ဟိ ဓမ္မံ ကထေန္တော “အယံ သကဝါဒေါ အယံ ပရဝါဒေါ”တိ န ဇာနာတိ။ သကဝါဒံ ဒီပေဿာမီတိ ပရဝါဒံ ဒီပေတိ ပရဝါဒံ ဒီပေဿာမီတိ သကဝါဒံ ဒီပေတိ၊ ဓမ္မန္တရံ ဝိသံဝါဒေတိ။ အာဘိဓမ္မိကော သကဝါဒံ သကဝါဒနိယာမေနေဝ ပရဝါဒံ ပရဝါဒနိယာမေနေဝ ဒီပေတိ၊ ဓမ္မန္တရံ န ဝိသံဝါဒေတိ၊ တသ္မာ ထေရဿ ဧဝံ ဟောတိ “အဟော ဝတ သဗြဟ္မစာရီ အာဘိဓမ္မိကာ ဟုတွာ သုခုမေသု ဌာနေသု ဉာဏံ ဩတာရေတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ လောကုတ္တရဓမ္မံ သစ္ဆိကရေယျုံ”န္တိ။ တသ္မာ ဧဝံ ဗျာကာသိ။

၃၄၄။ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ပညာပါရမိယာ မတ္ထကံ ပတ္တော၊ ပညဝါယေဝ စ စိတ္တံ အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တေတုံ သက္ကောတိ၊ န ဒုပ္ပညော။ ဒုပ္ပညော ဟိ ဥပ္ပန္နဿ စိတ္တဿ ဝသေ ဝတ္တေတွာ ဣတော စိတော စ ဝိပ္ဖန္ဒိတွာပိ ကတိပါဟေနေဝ ဂိဟိဘာဝံ ပတွာ အနယဗျသနံ ပါပုဏာတိ၊ တသ္မာ ထေရဿ ဧဝံ ဟောတိ “အဟော ဝတ သဗြဟ္မစာရီ အစိတ္တဝသိကာ ဟုတွာ စိတ္တံ အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တေတွာ[၃] သဗ္ဗာနဿ ဝိသေဝိတဝိပ္ဖန္ဒိတာနိ ဘဉ္ဇိတွာ ဤသကမ္ပိ ဗဟိ နိက္ခမိတုံ အဒေန္တာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ လောကုတ္တရဓမ္မံ သစ္ဆိကရေယျုံ”န္တိ။ တသ္မာ ဧဝံ ဗျာကာသိ။

၃၄၅။ **သဗ္ဗေသံ ဝေါ သာရိပုတ္တ သုဘာသိတံ ပရိယာယေနာ**တိ သာရိပုတ္တ ယသ္မာ သံဃာရာမဿ နာမ ဗဟုဿုတဘိက္ခူဟိပိ သောဘနကာရဏံ အတ္ထိ၊ ဈာနာဘိရတေဟိပိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုကေဟိပိ၊ ဓုတဝါဒေဟိပိ၊ အာဘိဓမ္မိကေဟိပိ၊ အစိတ္တဝသိကေဟိပိ သောဘနကာရဏံ အတ္ထိ။ တသ္မာ

၁-သပ္ပစ္စယတဏှံ (သျာ၊ က) ၂-အင်္ဂသင်္ကန္တံ အာရမ္မဏသင်္ကန္တံ (သီ၊ သျာ) ၃-ဌပေတွာ (က)

sabbesaṁ vo subhāsitaṁ pariyāyena, tena tena kāraṇena subhāsitameva, no dubbhāsitaṁ. **Apica mamapi suṇāthā**ti apica mamapi vacanaṁ suṇātha. **Na tāvāhaṁ imaṁ pallaṅkaṁ bhindissāmī**ti na tāva ahaṁ imaṁ caturaṅgavīriyaṁ adhiṭṭhāya ābhujitaṁ pallaṅkaṁ bhindissāmi, na mocessāmīti attho. Idaṁ kira Bhagavā paripākagate ñāṇe[1] rajjasiriṁ pahāya katābhinikkhamano anupubbena Bodhimaṇḍaṁ āruyha caturaṅgavīriyaṁ adhiṭṭhāya Aparājitapallaṅkaṁ ābhujitvā daḷhasamādāno hutvā nisinno tiṇṇaṁ mārānaṁ matthakaṁ bhinditvā paccūsasamaye dasasahassilokadhātuṁ unnādento sabbaññutaññāṇaṁ paṭivijjhi, taṁ attano Mahābodhipallaṅkaṁ sandhāya evamāha. Apica pacchimaṁ janataṁ anukampamānopi paṭipattisāraṁ puthujjanakalyāṇakaṁ dassento evamāha. Passati hi Bhagavā "anāgate evaṁ ajjhāsayā kulaputtā iti paṭisañcikkhissanti 'Bhagavā Mahāgosiṅgasuttaṁ kathento idha Sāriputta bhikkhu pacchābhattaṁ -pa- evarūpena kho Sāriputta bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyāti āha, mayaṁ Bhagavato ajjhāsayaṁ gaṇhissāmā'ti pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkantā caturaṅgavīriyaṁ adhiṭṭhāya daḷhasamādānā hutvā 'arahattaṁ appatvā imaṁ pallaṅkaṁ na bhindissāmā'ti samaṇadhammaṁ kātabbaṁ maññissanti, te evaṁ paṭipannā katipāheneva jātijarāmaraṇassa antaṁ karissantī"ti, imaṁ pacchimaṁ janataṁ anukampamāno paṭipattisāraṁ puthujjanakalyāṇakaṁ dassento evamāha. **Evarūpena kho Sāriputta bhikkhunā Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyā**ti Sāriputta evarūpena bhikkhunā nippariyāyeneva Gosiṅgasālavanaṁ sobheyyāti yathānusandhināva desanaṁ niṭṭhapesīti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Mahāgosiṅgasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Mahāgopālakasuttavaṇṇanā

346. **Evaṁ me sutan**ti Mahāgopālakasuttaṁ. Tattha tisso kathā ekanāḷikā, caturassā, nisinnavattikāti. Tattha Pāḷiṁ vatvā ekekapadassa atthakathanaṁ **ekanāḷikā** nāma. Apaṇḍitaṁ gopālakaṁ dassetvā,

1. Paripākakatena ñāṇena (Syā, Ka)

သဗ္ဗေသံ ဝေါ သုဘာသိတံ ပရိယာယေန, တေန တေန ကာရဏေန သုဘာသိတမေဝ၊ နော ဒုဗ္ဘာသိတံ။ **အပိစ မမပိ သုဏာထာ**တိ အပိစ မမပိ ဝစနံ သုဏာထ။ **န တာဝါဟံ ဣမံ ပလ္လင်္ကံ ဘိန္ဒိဿာမီ**တိ န တာဝ အဟံ ဣမံ စတုရင်္ဂဝီရိယံ အဓိဋ္ဌာယ အာဘုဇိတံ ပလ္လင်္ကံ ဘိန္ဒိဿာမိ၊ န မောစေဿာမီတိ အတ္ထော။ ဣဒံ ကိရ ဘဂဝါ ပရိပါကဂတေ ဉာဏေ[၁] ရဇ္ဇသိရိံ ပဟာယ ကတာဘိနိက္ခမနော အနုပုဗ္ဗေန ဗောဓိမဏ္ဍံ အာရုယှ စတုရင်္ဂဝီရိယံ အဓိဋ္ဌာယ အပရာဇိတပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ ဒဠှသမာဒါနော ဟုတွာ နိသိန္နော တိဏ္ဏံ မာရာနံ မတ္ထကံ ဘိန္ဒိတွာ ပစ္စူသသမယေ ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ ဥန္နာဒေန္တော သဗ္ဗညုတညာဏံ ပဋိဝိဇ္ဈိ၊ တံ အတ္တနော မဟာဗောဓိပလ္လင်္ကံ သန္ဓာယ ဧဝမာဟ။ အပိစ ပစ္ဆိမံ ဇနတံ အနုကမ္ပမာနောပိ ပဋိပတ္တိသာရံ ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကံ ဒဿေန္တော ဧဝမာဟ။ ပဿတိ ဟိ ဘဂဝါ "အနာဂတေ ဧဝံ အဇ္ဈာသယာ ကုလပုတ္တာ ဣတိ ပဋိသဉ္စိက္ခိဿန္တိ 'ဘဂဝါ မဟာဂေါသိင်္ဂသုတ္တံ ကထေန္တော ဣဓ သာရိပုတ္တ ဘိက္ခု ပစ္ဆာဘတ္တံ။ပ။ ဧဝရူပေန ခေါ သာရိပုတ္တ ဘိက္ခုနာ ဂေါသိင်္ဂသာလဝနံ သောဘေယျာတိ အာဟ၊ မယံ ဘဂဝတော အဇ္ဈာသယံ ဂဏှိဿာမာ'တိ ပစ္ဆာဘတ္တံ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တာ စတုရင်္ဂဝီရိယံ အဓိဋ္ဌာယ ဒဠှသမာဒါနာ ဟုတွာ 'အရဟတ္တံ အပ္ပတွာ ဣမံ ပလ္လင်္ကံ န ဘိန္ဒိဿာမာ'တိ သမဏဓမ္မံ ကာတဗ္ဗံ မညိဿန္တိ၊ တေ ဧဝံ ပဋိပန္နာ ကတိပါဟေနေဝ ဇာတိဇရာမရဏဿ အန္တံ ကရိဿန္တီ"တိ၊ ဣမံ ပစ္ဆိမံ ဇနတံ အနုကမ္ပမာနော ပဋိပတ္တိသာရံ ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကံ ဒဿေန္တော ဧဝမာဟ။ **ဧဝရူပေန ခေါ သာရိပုတ္တ ဘိက္ခုနာ ဂေါသိင်္ဂသာလဝနံ သောဘေယျာ**တိ သာရိပုတ္တ ဧဝရူပေန ဘိက္ခုနာ နိပ္ပရိယာယေနေဝ ဂေါသိင်္ဂသာလဝနံ သောဘေယျာတိ ယထာနုသန္ဓိနာဝ ဒေသနံ နိဋ္ဌပေသီတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

မဟာဂေါသိင်္ဂသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၃-မဟာဂေါပါလကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၄၆။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ မဟာဂေါပါလကသုတ္တံ။ တတ္ထ တိဿော ကထာ ဧကနာဠိကာ, စတုရဿာ, နိသိန္နဝတ္တိကာတိ။ တတ္ထ ပါဠိံ ဝတွာ ဧကေကပဒဿ အတ္ထကထနံ **ဧကနာဠိကာ** နာမ။ အပဏ္ဍိတံ ဂေါပါလကံ ဒဿေတွာ,

၁-ပရိပါကကတေန ဉာဏေန (သျာ၊ က)

apaṇḍitaṁ bhikkhuṁ dassetvā, paṇḍitaṁ gopālakaṁ dassetvā, paṇḍitaṁ bhikkhuṁ dassetvāti catukkaṁ bandhitvā kathanaṁ **caturassā** nāma. Apaṇḍitaṁ gopālakaṁ dassetvā pariyosānagamanaṁ, apaṇḍitaṁ bhikkhuṁ dassetvā pariyosānagamanaṁ, paṇḍitaṁ gopālakaṁ dassetvā pariyosānagamanaṁ, paṇḍitaṁ bhikkhuṁ dassetvā pariyosānagamananti ayaṁ **nisinnavattikā** nāma. Ayaṁ idha sabbācariyānaṁ āciṇṇā.

Ekādasahi bhikkhave aṅgehīti ekādasahi aguṇakoṭṭhāsehi. **Gogaṇa**nti gomaṇḍalaṁ. **Pariharitu**nti pariggahetvā vicarituṁ. **Phātiṁ kātu**nti vaḍḍhiṁ āpādetuṁ. **Idhā**ti imasmiṁ loke. **Na rūpaññū hotī**ti gaṇanato vā vaṇṇato vā rūpaṁ na jānāti. **Gaṇanato** na jānāti nāma attano gunnaṁ sataṁ vā sahassaṁ vāti saṅkhyaṁ na jānāti. So gāvīsu haṭāsu vā palātāsu vā gogaṇaṁ gaṇetvā ajja ettikā na dissantīti dve tīṇi gāmantarāni vā aṭaviṁ vā vicaranto na pariyesati, aññesaṁ gāvīsu attano gogaṇaṁ paviṭṭhāsupi gogaṇaṁ gaṇetvā "imā ettikā gāvo na amhākan"ti yaṭṭhiyā pothetvā na nīharati, tassa naṭṭhā gāviyo naṭṭhāva honti, paragāviyo gahetvā vicarantaṁ[1] gosāmikā disvā "ayaṁ ettakaṁ kālaṁ amhākaṁ dhenuṁ gaṇhātī"ti[2] tajjetvā attano gāviyo gahetvā gacchanti. Tassa gogaṇopi parihāyati, pañcagorasaparibhogatopi paribāhiro hoti. **Vaṇṇato** na jānāti nāma "ettikā gāvo setā, ettikā rattā, ettikā kāḷā, ettikā kabarā, ettikā nīlā"ti[3] na jānāti, so gāvīsu haṭāsu vā -pa- pañcagorasaparibhogatopi paribāhiro hoti.

Na lakkhaṇakusalo hotīti gāvīnaṁ sarīre kataṁ dhanusattisūlādibhedaṁ lakkhaṇaṁ na jānāti, so gāvīsu haṭāsu vā palātāsu vā ajja asukalakkhaṇā ca asukalakkhaṇā ca gāvo na dissanti -pa- pañcagorasaparibhogatopi paribāhiro hoti.

Na āsāṭikaṁ hāretāti gunnaṁ khāṇukaṇṭakādīhi pahaṭaṭṭhānesu vaṇo hoti. Tattha nīlamakkhikā aṇḍakāni pātenti, tesaṁ āsāṭikāti nāma. Tāni daṇḍena apanetvā bhesajjaṁ dātabbaṁ hoti.

1. Carati (Sī, Syā) 2. Duhīti (Sī), duhatīti (Syā) 3. Kāḷā ettikā pāṭaḷāti (Sī)

အပဏ္ဍိဘံ ဘိက္ခုံ ဒဿေတွာ, ပဏ္ဍိဘံ ဂေါပါလကံ ဒဿေတွာ, ပဏ္ဍိတံ ဘိက္ခုံ ဒဿေတွာတိ စတုက္ကံ ဗန္ဓိတွာ ကထနံ **စတုရဿာ** နာမ။ အပဏ္ဍိတံ ဂေါပါလကံ ဒဿေတွာ ပရိယောသာနဂမနံ၊ အပဏ္ဍိတံ ဘိက္ခုံ ဒဿေတွာ ပရိယောသာနဂမနံ၊ ပဏ္ဍိတံ ဂေါပါလကံ ဒဿေတွာ ပရိယောသာနဂမနံ၊ ပဏ္ဍိတံ ဘိက္ခုံ ဒဿေတွာ ပရိယောသာနဂမနန္တိ အယံ **နိသိန္နဝတ္တိကာ** နာမ။ အယံ ဣဓ သဗ္ဗာစရိယာနံ အာစိဏ္ဏာ။

ဧကာဒသဟိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂေဟီတိ ဧကာဒသဟိ အဂုဏကောဋ္ဌာသေဟိ။ **ဂေါဂဏ**န္တိ ဂေါမဏ္ဍလံ။ **ပရိဟရိတု**န္တိ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ဝိစရိတုံ။ **ဖာတိံ ကာတု**န္တိ ဝဍ္ဎိံ အာပါဒေတုံ။ **ဣဓာ**တိ ဣမသ္မိံ လောကေ။ **န ရူပညူ ဟောတီ**တိ ဂဏနတော ဝါ ဝဏ္ဏတော ဝါ ရူပံ န ဇာနာတိ။ **ဂဏနတော** န ဇာနာတိ နာမ အတ္တနော ဂုန္နံ သတံ ဝါ သဟဿံ ဝါတိ သင်္ချံ န ဇာနာတိ။ သော ဂါဝီသု ဟဋာသု ဝါ ပလာတာသု ဝါ ဂေါဂဏံ ဂဏေတွာ အဇ္ဇ ဧတ္တိကာ န ဒိဿန္တီတိ ဒွေ တီဏိ ဂါမန္တရာနိ ဝါ အဋဝိံ ဝါ ဝိစရန္တော န ပရိယေသတိ၊ အညေသံ ဂါဝီသု အတ္တနော ဂေါဂဏံ ပဝိဋ္ဌာသုပိ ဂေါဂဏံ ဂဏေတွာ "ဣမာ ဧတ္တိကာ ဂါဝေါ န အမှာက"န္တိ ယဋ္ဌိယာ ပေါထေတွာ န နီဟရတိ၊ တဿ နဋ္ဌာ ဂါဝိယော နဋ္ဌာဝ ဟောန္တိ၊ ပရဂါဝိယော ဂဟေတွာ ဝိစရန္တံ[1] ဂေါသာမိကာ ဒိသွာ "အယံ ဧတ္တကံ ကာလံ အမှာကံ ဓေနုံ ဂဏှာတီ"တိ[2] တဇ္ဇေတွာ အတ္တနော ဂါဝိယော ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ တဿ ဂေါဂဏောပိ ပရိဟာယတိ၊ ပဉ္စဂေါရသပရိဘောဂတောပိ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။ **ဝဏ္ဏတော** န ဇာနာတိ နာမ "ဧတ္တိကာ ဂါဝေါ သေတာ, ဧတ္တိကာ ရတ္တာ, ဧတ္တိကာ ကာဠာ, ဧတ္တိကာ ကဗရာ, ဧတ္တိကာ နီလာ"တိ[3] န ဇာနာတိ၊ သော ဂါဝီသု ဟဋာသု ဝါ။ပ။ ပဉ္စဂေါရသပရိဘောဂတောပိ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

န လက္ခဏကုသလော ဟောတီတိ ဂါဝီနံ သရီရေ ကတံ ဓနုသတ္တိသူလာဒိဘေဒံ လက္ခဏံ န ဇာနာတိ၊ သော ဂါဝီသု ဟဋာသု ဝါ ပလာတာသု ဝါ အဇ္ဇ အသုကလက္ခဏာ စ အသုကလက္ခဏာ စ ဂါဝေါ န ဒိဿန္တိ။ပ။ ပဉ္စဂေါရသပရိဘောဂတောပိ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

န အာသာဋိကံ ဟာရေတာတိ ဂုန္နံ ခါဏုကဏ္ဋကာဒီဟိ ပဟဋဋ္ဌာနေသု ဝဏော ဟောတိ။ တတ္ထ နီလမက္ခိကာ အဏ္ဍကာနိ ပါတေန္တိ၊ တေသံ အာသာဋိကာတိ နာမ။ တာနိ ဒဏ္ဍေန အပနေတွာ ဘေသဇ္ဇံ ဒါတဗ္ဗံ ဟောတိ။

၁-စရတိ (သီ၊ သျာ) ၂-ဒုဟီတိ (သီ)၊ ဒုဟတီတိ (သျာ)
၃-ကာဠာ ဧတ္တိကာ ပါဋလာတိ (သီ)

Bālo gopālako tathā na karoti, tena vuttaṁ “na āsāṭikaṁ hāretā hotī”ti. Tassa gunnaṁ vaṇā vaḍḍhanti, gambhīrā honti, pāṇakā kucchiṁ pavisanti, gāvo gelaññābhibhūtā neva yāvadatthaṁ tiṇāni khādituṁ, na pānīyaṁ pātuṁ sakkonti. Tattha gunnaṁ khīraṁ chijjati, goṇānaṁ javo hāyati, ubhayesaṁ jīvitantarāyo hoti. Evamassa gogaṇopi parihāyati, pañcagorasatopi paribāhiro hoti.

Na vaṇaṁ paṭicchādetā hotīti gunnaṁ vuttanayeneva sañjāto vaṇo bhesajjaṁ datvā vākena vā cīrakena vā bandhitvā paṭicchādetabbo hoti. Bālo gopālako tathā na karoti, athassa[1] gunnaṁ vaṇehi yūsā paggharanti, tā aññamaññaṁ nighaṁsenti, tena aññesampi vaṇā jāyanti. Evaṁ gāvo gelaññābhibhūtā neva yāvadatthaṁ tiṇāni khādituṁ -pa- paribāhiro hoti.

Na dhūmaṁ kattā hotīti antovasse ḍaṁsamakasādīnaṁ ussannakāle gogaṇe vajaṁ paviṭṭhe tattha tattha dhūmo kātabbo hoti, apaṇḍito gopālako taṁ na karoti. Gogaṇo sabbarattiṁ ḍaṁsādīhi upadduto niddaṁ alabhitvā punadivase araññe tattha tattha rukkhamūlādīsu nipajjitvā niddāyati, neva yāvadatthaṁ tiṇāni khādituṁ -pa- pañcagorasaparibhogatopi paribāhiro hoti.

Na titthaṁ jānātīti titthaṁ samanti vā visamanti vā sagāhanti vā niggāhanti vā na jānāti, so atitthena gāviyo otāreti, tāsaṁ visamatitthe pāsāṇādīni akkamantīnaṁ pādā bhijjanti, sagāhaṁ gambhīraṁ titthaṁ otiṇṇā kumbhīlādayo gāhā gaṇhanti, ajja ettikā gāvo naṭṭhā ajja ettikāti vattabbataṁ āpajjati, evamassa gogaṇopi parihāyati, pañcagorasatopi paribāhiro hoti.

Na pītaṁ jānātīti pītampi apītampi na jānāti. Gopālakena hi “imāya gāviyā pītaṁ, imāya na pītaṁ, imāya pānīyatitthe okāso laddho, imāya na laddho”ti evaṁ pītāpītaṁ jānitabbaṁ hoti. Ayaṁ pana divasabhāgaṁ araññe gogaṇaṁ rakkhitvā pānīyaṁ pāyessāmīti nadiṁ

1. Avassaṁ (Sī)

ဗာလော ဂေါပါလကော တထာ န ကရောတိ၊ တေန ဝုတ္တံ “န အာသာဋိကံ ဟာရေတာ ဟောတီ”တိ။ တဿ ဂုန္နံ ဝဏာ ဝဍ္ဎန္တိ၊ ဂမ္ဘီရာ ဟောန္တိ၊ ပါဏကာ ကုစ္ဆိံ ပဝိသန္တိ၊ ဂါဝေါ ဂေလညာဘိဘူတာ နေဝ ယာဝဒတ္ထံ တိဏာနိ ခါဒိတုံ, န ပါနီယံ ပါတုံ သက္ကောန္တိ။ တတ္ထ ဂုန္နံ ခီရံ ဆိဇ္ဇတိ၊ ဂေါဏာနံ ဇဝေါ ဟာယတိ၊ ဥဘယေသံ ဇီဝိတန္တရာယော ဟောတိ။ ဧဝမဿ ဂေါဂဏောပိ ပရိဟာယတိ၊ ပဉ္စဂေါရသတောပိ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

န ဝဏံ ပဋိစ္ဆာဒေတာ ဟောတီတိ ဂုန္နံ ဝုတ္တနယေနေဝ သဉ္ဇာတော ဝဏော ဘေသဇ္ဇံ ဒတွာ ဝါကေန ဝါ စီရကေန ဝါ ဗန္ဓိတွာ ပဋိစ္ဆာဒေတဗ္ဗော ဟောတိ။ ဗာလော ဂေါပါလကော တထာ န ကရောတိ၊ အထဿ[1] ဂုန္နံ ဝဏေဟိ ယူသာ ပဂ္ဃရန္တိ၊ တာ အညမညံ နိဃံသေန္တိ၊ တေန အညေသမ္ပိ ဝဏာ ဇာယန္တိ။ ဧဝံ ဂါဝေါ ဂေလညာဘိဘူတာ နေဝ ယာဝဒတ္ထံ တိဏာနိ ခါဒိတုံ။ပ။ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

န ဓူမံ ကတ္တာ ဟောတီတိ အန္တောဝဿေ ဍံသမကသာဒီနံ ဥဿန္နကာလေ ဂေါဂဏေ ဝဇံ ပဝိဋ္ဌေ တတ္ထ တတ္ထ ဓူမော ကာတဗ္ဗော ဟောတိ၊ အပဏ္ဍိတော ဂေါပါလကော တံ န ကရောတိ။ ဂေါဂဏော သဗ္ဗရတ္တိံ ဍံသာဒီဟိ ဥပဒ္ဒုတော နိဒ္ဒံ အလဘိတွာ ပုနဒိဝသေ အရညေ တတ္ထ တတ္ထ ရုက္ခမူလာဒီသု နိပဇ္ဇိတွာ နိဒ္ဒါယတိ၊ နေဝ ယာဝဒတ္ထံ တိဏာနိ ခါဒိတုံ။ပ။ ပဉ္စဂေါရသပရိဘောဂတောပိ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

န တိတ္ထံ ဇာနာတီတိ တိတ္ထံ သမန္တိ ဝါ ဝိသမန္တိ ဝါ သဂါဟန္တိ ဝါ နိဂ္ဂါဟန္တိ ဝါ န ဇာနာတိ၊ သော အတိတ္ထေန ဂါဝိယော ဩတာရေတိ၊ တာသံ ဝိသမတိတ္ထေ ပါသာဏာဒီနိ အက္ကမန္တီနံ ပါဒါ ဘိဇ္ဇန္တိ၊ သဂါဟံ ဂမ္ဘီရံ တိတ္ထံ ဩတိဏ္ဏာ ကုမ္ဘီလာဒယော ဂါဟာ ဂဏှန္တိ၊ အဇ္ဇ ဧတ္တိကာ ဂါဝေါ နဋ္ဌာ အဇ္ဇ ဧတ္တိကာတိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇတိ၊ ဧဝမဿ ဂေါဂဏောပိ ပရိဟာယတိ၊ ပဉ္စဂေါရသတောပိ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

န ပီတံ ဇာနာတီတိ ပီတမ္ပိ အပီတမ္ပိ န ဇာနာတိ။ ဂေါပါလကေန ဟိ “ဣမာယ ဂါဝိယာ ပီတံ၊ ဣမာယ န ပီတံ၊ ဣမာယ ပါနီယတိတ္ထေ ဩကာသော လဒ္ဓေါ၊ ဣမာယ န လဒ္ဓေါ”တိ ဧဝံ ပီတာပီတံ ဇာနိတဗ္ဗံ ဟောတိ။ အယံ ပန ဒိဝသဘာဂံ အရညေ ဂေါဂဏံ ရက္ခိတွာ ပါနီယံ ပါယေဿာမီတိ နဒိံ

၁-အဝဿံ (သီ)

vā taḷākaṁ vā gahetvā gacchati. Tattha mahā-usabhā ca anu-usabhā ca balavagāviyo[1] ca dubbalāni ceva mahallakāni ca gorūpāni siṅgehi vā phāsukāhi vā paharitvā attano okāsaṁ katvā ūruppamāṇaṁ udakaṁ pavisitvā yathākāmaṁ pivanti, avasesā okāsaṁ alabhamānā tīre ṭhatvā kalalamissakaṁ udakaṁ pivanti, apītā eva vā honti. Atha ne[2] gopālako piṭṭhiyaṁ paharitvā puna araññaṁ paveseti, tattha apītagāviyo pipāsāya sukkhamānā yāvadatthaṁ tiṇāni khādituṁ na sakkonti, tattha gunnaṁ khīraṁ chijjati, goṇānaṁ javo hāyati -pa- paribāhiro hoti.

Na vīthiṁ jānātīti “ayaṁ maggo samo khemo, ayaṁ visamo sāsaṅko sappaṭibhayo”ti na jānāti. So samaṁ khemaṁ maggaṁ vajjetvā gogaṇaṁ itaraṁ maggaṁ paṭipādeti, tattha gāvo sīhabyagghādīnaṁ gandhena coraparissayena vā abhibhūtā bhantamigasappaṭibhāgā gīvaṁ ukkhipitvā tiṭṭhanti, neva yāvadatthaṁ tiṇāni khādanti, na pānīyaṁ pivanti, tattha gunnaṁ khīraṁ chijjati -pa- paribāhiro hoti.

Na gocarakusalo hotīti gopālakena hi gocarakusalena bhavitabbaṁ, pañcāhikavāro vā sattāhikavāro vā jānitabbo, ekadisāya gogaṇaṁ cāretvā punadivase tattha na cāretabbo. Mahatā hi gogaṇena ciṇṇaṭṭhānaṁ bheritalaṁ viya suddhaṁ hoti nittiṇaṁ, udakampi āluḷīyati. Tasmā pañcame vā sattame vā divase puna tattha cāretuṁ vaṭṭati, ettakena hi tiṇampi paṭiviruhati, udakampi pasīdati. Ayaṁ pana imaṁ pañcāhikavāraṁ vā sattāhikavāraṁ vā na jānāti, divase divase rakkhitaṭṭhāneyeva rakkhati, athassa gogaṇo haritatiṇaṁ na labhati, sukkhatiṇaṁ khādanto kalalamissakaṁ udakaṁ pivati, tattha gunnaṁ khīraṁ chijjati -pa- paribāhiro hoti.

Anavasesadohī ca hotīti paṇḍitagopālakena yāva vacchakassa maṁsalohitaṁ saṇṭhāti, tāva ekaṁ dve thane ṭhapetvā sāvasesadohinā bhavitabbaṁ. Ayaṁ vacchakassa kiñci anavasesetvā duhati, khīrapako[3] vaccho khīrapipāsāya sukkhati, saṇṭhātuṁ asakkonto

1. Mahā-usabhā ca balavagāviyo (Sī)   2. So (Sī)   3. Khīrūpago (Ka)

ဝါ တဠာကံ ဝါ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆတိ။ တတ္ထ မဟာဥသဘာ စ အနုဥသဘာ စ ဗလဝဂါဝိယော[1] စ ဒုဗ္ဗလာနိ စေဝ မဟလ္လကာနိ စ ဂေါရူပါနိ သိင်္ဂေဟိ ဝါ ဖာသုကာဟိ ဝါ ပဟရိတွာ အတ္တနော ဩကာသံ ကတွာ ဦရုပ္ပမာဏံ ဥဒကံ ပဝိသိတွာ ယထာကာမံ ပိဝန္တိ၊ အဝသေသာ ဩကာသံ အလဘမာနာ တီရေ ဌတွာ ကလလမိဿကံ ဥဒကံ ပိဝန္တိ၊ အပီတာ ဧဝ ဝါ ဟောန္တိ။ အထ နေ[2] ဂေါပါလကော ပိဋ္ဌိယံ ပဟရိတွာ ပုန အရညံ ပဝေသေတိ၊ တတ္ထ အပီတဂါဝိယော ပိပါသာယ သုက္ခမာနာ ယာဝဒတ္ထံ တိဏာနိ ခါဒိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ တတ္ထ ဂုန္နံ ခီရံ ဆိဇ္ဇတိ၊ ဂေါဏာနံ ဇဝေါ ဟာယတိ။ ပ။ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

န ဝီထိံ ဇာနာတီတိ “အယံ မဂ္ဂေါ သမော ခေမော၊ အယံ ဝိသမော သာသင်္ကော သပ္ပဋိဘယော”တိ န ဇာနာတိ။ သော သမံ ခေမံ မဂ္ဂံ ဝဇ္ဇေတွာ ဂေါဂဏံ ဣတရံ မဂ္ဂံ ပဋိပါဒေတိ၊ တတ္ထ ဂါဝေါ သီဟဗျဂ္ဃာဒီနံ ဂန္ဓေန စောရပရိဿယေန ဝါ အဘိဘူတာ ဘန္တမိဂသပ္ပဋိဘာဂါ ဂီဝံ ဥက္ခိပိတွာ တိဋ္ဌန္တိ၊ နေဝ ယာဝဒတ္ထံ တိဏာနိ ခါဒန္တိ၊ န ပါနီယံ ပိဝန္တိ၊ တတ္ထ ဂုန္နံ ခီရံ ဆိဇ္ဇတိ။ ပ။ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

န ဂေါစရကုသလော ဟောတီတိ ဂေါပါလကေန ဟိ ဂေါစရကုသလေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ပဉ္စာဟိကဝါရော ဝါ သတ္တာဟိကဝါရော ဝါ ဇာနိတဗ္ဗော၊ ဧကဒိသာယ ဂေါဂဏံ စာရေတွာ ပုနဒိဝသေ တတ္ထ န စာရေတဗ္ဗော။ မဟတာ ဟိ ဂေါဂဏေန စိဏ္ဏဋ္ဌာနံ ဘေရိတလံ ဝိယ သုဒ္ဓံ ဟောတိ နိတ္တိဏံ၊ ဥဒကမ္ပိ အာလုဠီယတိ။ တသ္မာ ပဉ္စမေ ဝါ သတ္တမေ ဝါ ဒိဝသေ ပုန တတ္ထ စာရေတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဧတ္တကေန ဟိ တိဏမ္ပိ ပဋိဝိရုဟတိ၊ ဥဒကမ္ပိ ပသီဒတိ။ အယံ ပန ဣမံ ပဉ္စာဟိကဝါရံ ဝါ သတ္တာဟိကဝါရံ ဝါ န ဇာနာတိ၊ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ရက္ခိတဋ္ဌာနေယေဝ ရက္ခတိ၊ အထဿ ဂေါဂဏော ဟရိတတိဏံ န လဘတိ၊ သုက္ခတိဏံ ခါဒန္တော ကလလမိဿကံ ဥဒကံ ပိဝတိ၊ တတ္ထ ဂုန္နံ ခီရံ ဆိဇ္ဇတိ။ ပ။ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

အနဝသေသဒေါဟီ စ ဟောတီတိ ပဏ္ဍိတဂေါပါလကေန ယာဝ ဝစ္ဆကဿ မံသလောဟိတံ သဏ္ဌာတိ၊ တာဝ ဧကံ ဒွေ ထနေ ဌပေတွာ သာဝသေသဒေါဟိနာ ဘဝိတဗ္ဗံ။ အယံ ဝစ္ဆကဿ ကိဉ္စိ အနဝသေသေတွာ ဒုဟတိ၊ ခီရပကော[3] ဝစ္ဆော ခီရပိပါသာယ သုက္ခတိ၊ သဏ္ဌာတုံ အသက္ကောန္တော

၁-မဟာဥသဘာ စ ဗလဝဂါဝိယော (သီ)   ၂-သော (သီ)   ၃-ခီရူပဂေါ (က)

kampamāno mātu purato patitvā kālaṅkaroti. Mātā puttakaṁ disvā “mayhaṁ puttako attano mātukhīraṁ pātumpi na labhatī”ti puttasokena na yāvadatthaṁ tiṇāni khādituṁ, na pānīyaṁ pātuṁ sakkoti, thanesu khīraṁ chijjati, evamassa gogaṇopi parihāyati, pañcagorasatopi paribāhiro hoti.

Gunnaṁ pituṭṭhānaṁ karontīti **gopitaro.** Gāvo pariṇayanti yathāruciṁ gahetvā gacchantīti **gopariṇāyakā. Na atirekapūjāyā**ti paṇḍito hi gopālako evarūpe usabhe atirekapūjāya pūjeti, paṇītaṁ gobhattaṁ deti, gandhapañcaṅgulikehi maṇḍeti, mālaṁ pilandheti, siṅge suvaṇṇarajatakosake ca dhāreti, rattiṁ dīpaṁ jāletvā celavitānassa heṭṭhā sayāpeti. Ayaṁ pana tato ekasakkārampi na karoti, usabhā atirekapūjaṁ alabhamānā gogaṇaṁ na rakkhanti, parissayaṁ na vārenti, evamassa gogaṇo parihāyati, pañcagorasato paribāhiro hoti.

347. **Idhā**ti imasmiṁ sāsane. **Na rūpaññū hotī**ti “cattāri mahābhūtāni catunnañca mahābhūtānaṁ upādāyarūpan”ti evaṁ vuttarūpaṁ dvīhākārehi na jānāti gaṇanato vā samuṭṭhānato vā. **Gaṇanato** na jānāti nāma “cakkhāyatanaṁ sota, ghāna, jivhā, kāyāyatanaṁ, rūpa, sadda, gandha, rasa, phoṭṭhabbāyatanaṁ, itthindriyaṁ, purisindriyaṁ, jīvitindriyaṁ, kāyaviññatti, vacīviññatti, ākāsadhātu, āpodhātu, rūpassa lahutā, mudutā, kammaññatā, upacayo, santati, jaratā, rūpassa lahutā, mudutā, kammaññatā, upacayo, santati, jaratā, rūpassa aniccatā, kabaḷīkāro āhāro”ti evaṁ Pāḷiyaṁ āgatā pañcavīsati rūpakoṭṭhāsāti na jānāti. Seyyathāpi so gopālako gaṇanato gunnaṁ rūpaṁ na jānāti, tathūpamo ayaṁ bhikkhu. So gaṇanato rūpaṁ ajānanto rūpaṁ pariggahetvā arūpaṁ vavatthapetvā rūpārūpaṁ pariggahetvā paccayaṁ sallakkhetvā lakkhaṇaṁ āropetvā kammaṭṭhānaṁ matthakaṁ pāpetuṁ na sakkoti. So yathā tassa gopālakassa gogaṇo na vaḍḍhati, evaṁ imasmiṁ sāsane sīlasamādhivipassanāmaggaphalanibbānehi na vaḍḍhati, yathā ca so gopālako pañcahi gorasehi paribāhiro hoti, evaṁ asekkhena sīlakkhandhena, asekkhena samādhi, paññā, vimutti, vimuttiñāṇadassanakkhandhenāti pañcahi dhammakkhandhehi paribāhiro hoti.

ကမ္ပမာနော မာတု ပုရတော ပတိတွာ ကာလက်ရောတိ။ မာတာ ပုတ္တကံ ဒိသွာ “မယှံ ပုတ္တကော အတ္တနော မာတုခီရံပါတုမ္ပိ န လဘတီ”တိ ပုတ္တသောကေန န ယာဝဒတ္ထံ တိဏာနိ ခါဒိတုံ, န ပါနီယံ ပါတုံ သက္ကောတိ၊ ထနေသု ခီရံ ဆိဇ္ဇတိ၊ ဧဝမဿ ဂေါဂဏောပိ ပရိဟာယတိ၊ ပဉ္စဂေါရသတောပိ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

ဂုန္နံ ပိတုဋ္ဌာနံ ကရောန္တီတိ **ဂေါပိတရော။** ဂါဝေါ ပရိဏယန္တိ ယထာရုစိံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တီတိ **ဂေါပရိဏာယကာ။ န အတိရေကပူဇာယာ**တိ ပဏ္ဍိတော ဟိ ဂေါပါလကော ဧဝရူပေ ဥသဘေ အတိရေကပူဇာယ ပူဇေတိ၊ ပဏီတံ ဂေါဘတ္တံ ဒေတိ၊ ဂန္ဓပဉ္စင်္ဂုလိကေဟိ မဏ္ဍေတိ၊ မာလံ ပိလန္ဓေတိ၊ သိင်္ဂေ သုဝဏ္ဏရဇတကောသကေ စ ဓာရေတိ၊ ရတ္တိံ ဒီပံ ဇာလေတွာ စေလဝိတာနဿ ဟေဋ္ဌာ သယာပေတိ။ အယံ ပန တတော ဧကသက္ကာရမ္ပိ န ကရောတိ၊ ဥသဘာ အတိရေကပူဇံ အလဘမာနာ ဂေါဂဏံ န ရက္ခန္တိ၊ ပရိဿယံ န ဝါရေန္တိ၊ ဧဝမဿ ဂေါဂဏော ပရိဟာယတိ၊ ပဉ္စဂေါရသတော ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

၃၄၇။ **ဣဓာ**တိ ဣမသ္မိံ သာသနေ။ **န ရူပညူ ဟောတီ**တိ “စတ္တာရိ မဟာဘူတာနိ စတုန္နဉ္စ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယရူပ”န္တိ ဧဝံ ဝုတ္တရူပံ ဒွီဟာကာရေဟိ န ဇာနာတိ ဂဏနတော ဝါ သမုဋ္ဌာနတော ဝါ။ **ဂဏနတော** န ဇာနာတိ နာမ “စက္ခာယတနံ သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယာယတနံ, ရူပ, သဒ္ဒ, ဂန္ဓ, ရသ-, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနံ, ဣတ္ထိန္ဒြိယံ, ပုရိသိန္ဒြိယံ, ဇီဝိတိန္ဒြိယံ, ကာယဝိညတ္တိ, ဝစီဝိညတ္တိ, အာကာသဓာတု, အာပေါဓာတု, ရူပဿ လဟုတာ, မုဒုတာ, ကမ္မညတာ, ဥပစယော, သန္တတိ, ဇရတာ, ရူပဿ အနိစ္စတာ, ကဗဠီကာရော အာဟာရော”တိ ဧဝံ ပါဠိယံ အာဂတာ ပဉ္စဝီသတိ ရူပကောဋ္ဌာသာတိ န ဇာနာတိ။ သေယျထာပိ သော ဂေါပါလကော ဂဏနတော ဂုန္နံ ရူပံ န ဇာနာတိ၊ တထူပမော အယံ ဘိက္ခု။ သော ဂဏနတော ရူပံ အဇာနန္တော ရူပံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ အရူပံ ဝဝတ္ထပေတွာ ရူပါရူပံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ပစ္စယံ သလ္လက္ခေတွာ လက္ခဏံ အာရောပေတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ မတ္ထကံ ပါပေတုံ န သက္ကောတိ။ သော ယထာ တဿ ဂေါပါလကဿ ဂေါဂဏော န ဝဍ္ဎတိ၊ ဧဝံ ဣမသ္မိံ သာသနေ သီလသမာဓိဝိပဿနာမဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနေဟိ န ဝဍ္ဎတိ၊ ယထာ စ သော ဂေါပါလကော ပဉ္စဟိ ဂေါရသေဟိ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ၊ ဧဝံ အသေက္ခေန သီလက္ခန္ဓေန, အသေက္ခေန သမာဓိ,ပညာ,ဝိမုတ္တိ,ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနက္ခန္ဓေနာတိ ပဉ္စဟိ ဓမ္မက္ခန္ဓေဟိ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

Samuṭṭhānato na jānāti nāma “ettakaṁ rūpaṁ ekasamuṭṭhānaṁ, ettakaṁ dvisamuṭṭhānaṁ, ettakaṁ tisamuṭṭhānaṁ, ettakaṁ catusamuṭṭhānaṁ, ettakaṁ na kutocisamuṭṭhātī”ti na jānāti. Seyyathāpi so gopālako vaṇṇato gunnaṁ rūpaṁ na jānāti, tathūpamo ayaṁ bhikkhu. So samuṭṭhānato rūpaṁ ajānanto rūpaṁ pariggahetvā arūpaṁ vavatthapetvā -pa- paribāhiro hoti.

Na lakkhaṇakusalo hotīti kammalakkhaṇo bālo, kammalakkhaṇo paṇḍitoti evaṁ vuttaṁ kusalākusalaṁ kammaṁ paṇḍitabālalakkhaṇanti na jānāti. So evaṁ ajānanto bāle vajjetvā paṇḍite na sevati, bāle vajjetvā paṇḍite asevanto kappiyākappiyaṁ kusalākusalaṁ sāvajjānavajjaṁ garukalahukaṁ satekiccha-atekicchaṁ kāraṇākāraṇaṁ na jānāti, taṁ ajānanto kammaṭṭhānaṁ gahetvā vaḍḍhetuṁ na sakkoti. So yathā tassa gopālakassa gogaṇo na vaḍḍhati, evaṁ imasmiṁ sāsane yathāvuttehi sīlādīhi na vaḍḍhati, gopālako viya ca pañcahi gorasehi pañcahi dhammakkhandhehi paribāhiro hoti.

Na āsāṭikaṁ hāretā hotīti uppannaṁ kāmavitakkanti evaṁ vutte kāmavitakkādike na vinodeti, so imaṁ akusalavitakkaṁ āsāṭikaṁ ahāretvā[1] vitakkavasiko hutvā vicaranto kammaṭṭhānaṁ gahetvā vaḍḍhetuṁ na sakkoti, so yathā tassa gopālakassa -pa- paribāhiro hoti.

Na vaṇaṁ paṭicchādetā hotīti cakkhunā rūpaṁ disvā nimittaggāhī hotīti-ādinā nayena sabbārammaṇesu nimittaṁ gaṇhanto yathā so gopālako vaṇaṁ na paṭicchādeti, evaṁ saṁvaraṁ na sampādeti, so vivaṭadvāro vicaranto kammaṭṭhānaṁ gahetvā vaḍḍhetuṁ na sakkoti -pa- paribāhiro hoti.

Na dhūmaṁ kattā hotīti so gopālako dhūmaṁ viya dhammadesanādhūmaṁ na karoti, dhammakathaṁ vā sarabhaññaṁ vā upanisinnakathaṁ vā anumodanaṁ vā na karoti, tato naṁ manussā bahussuto guṇavāti na jānanti, te guṇāguṇaṁ ajānantā catūhi paccayehi saṅgahaṁ na karonti, so

1. Asāṭetvā (Sī), asāretvā (Syā, Ka)

သမုဋ္ဌာနတော န ဇာနာတိ နာမ “ဧတ္တကံ ရူပံ ဧကသမုဋ္ဌာနံ, ဧတ္တကံ ဒွိသမုဋ္ဌာနံ, ဧတ္တကံ တိသမုဋ္ဌာနံ, ဧတ္တကံ စတုသမုဋ္ဌာနံ, ဧတ္တကံ န ကုတောစိသမုဋ္ဌာတီ”တိ န ဇာနာတိ။ သေယျထာပိ သော ဂေါပါလကော ဝဏ္ဏတော ဂုန္နံ ရူပံ န ဇာနာတိ၊ တထူပမော အယံ ဘိက္ခု။ သော သမုဋ္ဌာနတော ရူပံ အဇာနန္တော ရူပံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ အရူပံ ဝဝတ္ထပေတွာ။ပ။ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

န လက္ခဏကုသလော ဟောတီတိ ကမ္မလက္ခဏော ဗာလော၊ ကမ္မလက္ခဏော ပဏ္ဍိတောတိ ဧဝံ ဝုတ္တံ ကုသလာကုသလံ ကမ္မံ ပဏ္ဍိတဗာလလက္ခဏန္တိ န ဇာနာတိ။ သော ဧဝံ အဇာနန္တော ဗာလေ ဝဇ္ဇေတွာ ပဏ္ဍိတေ န သေဝတိ၊ ဗာလေ ဝဇ္ဇေတွာ ပဏ္ဍိတေ အသေဝန္တော ကပ္ပိယာကပ္ပိယံ ကုသလာကုသလံ သာဝဇ္ဇာနဝဇ္ဇံ ဂရုကလဟုကံ သတေကိစ္ဆအတေကိစ္ဆံ ကာရဏာကာရဏံ န ဇာနာတိ၊ တံ အဇာနန္တော ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဝဍ္ဎေတုံ န သက္ကောတိ။ သော ယထာ တဿ ဂေါပါလကဿ ဂေါဂဏော န ဝဍ္ဎတိ၊ ဧဝံ ဣမသ္မိံ သာသနေ ယထာဝုတ္တေဟိ သီလာဒီဟိ န ဝဍ္ဎတိ၊ ဂေါပါလကော ဝိယ စ ပဉ္စဟိ ဂေါရသေဟိ ပဉ္စဟိ ဓမ္မက္ခန္ဓေဟိ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

န အာသာဋိကံ ဟာရေတာ ဟောတီတိ ဥပ္ပန္နံ ကာမဝိတက္ကန္တိ ဧဝံ ဝုတ္တေ ကာမဝိတက္ကာဒိကေ န ဝိနောဒေတိ၊ သော ဣမံ အကုသလဝိတက္ကံ အာသာဋိကံ အဟာရေတွာ[၁] ဝိတက္ကဝသိကော ဟုတွာ ဝိစရန္တော ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဝဍ္ဎေတုံ န သက္ကောတိ၊ သော ယထာ တဿ ဂေါပါလကဿ။ပ။ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

န ဝဏံ ပဋိစ္ဆာဒေတာ ဟောတီတိ စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ နိမိတ္တဂ္ဂါဟီ ဟောတီတိအာဒိနာ နယေန သဗ္ဗာရမ္မဏေသု နိမိတ္တံ ဂဏှန္တော ယထာ သော ဂေါပါလကော ဝဏံ န ပဋိစ္ဆာဒေတိ၊ ဧဝံ သံဝရံ န သမ္ပာဒေတိ၊ သော ဝိဝဋဒွါရော ဝိစရန္တော ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဝဍ္ဎေတုံ န သက္ကောတိ။ပ။ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

န ဓူမံ ကတ္တာ ဟောတီတိ သော ဂေါပါလကော ဓူမံ ဝိယ ဓမ္မဒေသနာဓူမံ န ကရောတိ၊ ဓမ္မကထံ ဝါ သရဘညံ ဝါ ဥပနိသိန္နကထံ ဝါ အနုမောဒနံ ဝါ န ကရောတိ၊ တတော နံ မနုဿာ ဗဟုဿုတော ဂုဏဝါတိ န ဇာနန္တိ၊ တေ ဂုဏာဂုဏံ အဇာနန္တာ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ သင်္ဂဟံ န ကရောန္တိ၊ သော

၁-အသာဋေတွာ (သီ)၊ အသာရေတွာ (သျာ၊ က)

paccayehi kilamamāno Buddhavacanaṁ sajjhāyaṁ kātuṁ vattapaṭipattiṁ pūretuṁ kammaṭṭhānaṁ gahetvā vaḍḍhetuṁ na sakkoti -pa- paribāhiro hoti.

Na titthaṁ jānātīti titthabhūte bahussutabhikkhū na upasaṅkamati, upasaṅkamanto "idaṁ bhante byañjanaṁ kathaṁ ropetabbaṁ, imassa bhāsitassa ko attho, imasmiṁ ṭhāne Pāḷi kiṁ vadeti, imasmiṁ ṭhāne attho kiṁ dīpetī"ti evaṁ na paripucchati na paripañhati, na jānāpetīti attho. Tassa te evaṁ aparipucchato[1] avivaṭañceva na vivaranti, bhājetvā na dassenti, anuttānīkatañca na uttānīkaronti, apākaṭaṁ na pākaṭaṁ karonti. **Anekavihitesu ca kaṅkhāṭhāniyesu dhammesū**ti anekavidhāsu kaṅkhāsu ekaṁ kaṅkhampi na paṭivinodenti. Kaṅkhā eva hi kaṅkhāṭhāniyā dhammā nāma. Tattha ekaṁ kaṅkhampi na nīharantīti attho. So evaṁ bahussutatitthaṁ anupasaṅkamitvā sakaṅkho kammaṭṭhānaṁ gahetvā vaḍḍhetuṁ na sakkoti. Yathā ca so gopālako titthaṁ na jānāti, evaṁ ayampi bhikkhu dhammatitthaṁ na jānāti, ajānanto avisaye pañhaṁ pucchati, ābhidhammikaṁ upasaṅkamitvā kappiyākappiyaṁ pucchati, vinayadharaṁ upasaṅkamitvā rūpārūpaparicchedaṁ pucchati, te avisaye puṭṭhā kathetuṁ na sakkonti, so attanā sakaṅkho kammaṭṭhānaṁ gahetvā vaḍḍhetuṁ na sakkoti -pa- paribāhiro hoti.

Na pītaṁ jānātīti yathā so gopālako pītāpītaṁ na jānāti, evaṁ dhammūpasañhitaṁ pāmojjaṁ na jānāti na labhati, savanamayaṁ puññakiriyavatthuṁ nissāya ānisaṁsaṁ na vindati, dhammassavanaggaṁ gantvā sakkaccaṁ na suṇāti, nisinno niddāyati, kathaṁ katheti, aññavihitako hoti, so sakkaccaṁ dhammaṁ asuṇanto kammaṭṭhānaṁ gahetvā vaḍḍhetuṁ na sakkoti -pa- paribāhiro hoti.

Na vīthiṁ jānātīti so gopālako maggāmaggaṁ viya "ayaṁ lokiyo ayaṁ lokuttaro"ti ariyaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ yathābhūtaṁ na pajānāti, ajānanto lokiyamagge abhinivisitvā lokuttaraṁ nibbattetuṁ na sakkoti -pa- paribāhiro hoti.

Na gocarakusalo hotīti so gopālako pañcāhikavāre sattāhikavāre viya cattāro satipaṭṭhāne "ime lokiyā ime lokuttarā"ti yathābhūtaṁ na pajānāti, ajānanto sukhumaṭṭhānesu

1. Aparipucchitā (Syā, Ka)

ပစ္စယေဟိ ကိလမမာနော ဗုဒ္ဓဝစနံ သဇ္ဈာယံ ကာတုံ ဝတ္တပဋိပတ္တိံ ပူရေတုံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဝဍ္ဎေတုံ န သက္ကောတိ။ပ။ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

န တိတ္ထံ ဇာနာတီတိ တိတ္ထဘူတေ ဗဟုဿုတဘိက္ခူ န ဥပသင်္ကမတိ၊ ဥပသင်္ကမန္တော "ဣဒံ ဘန္တေ ဗျဉ္ဇနံ ကထံ ရောပေတဗ္ဗံ၊ ဣမဿ ဘာသိတဿ ကော အတ္ထော၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ပါဠိ ကိံ ဝဒတိ၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ အတ္ထော ကိံ ဒီပေတီ"တိ ဧဝံ န ပရိပုစ္ဆတိ န ပရိပဉှတိ၊ န ဇာနာပေတီတိ အတ္ထော။ တဿ တေ ဧဝံ အပရိပုစ္ဆတော[၁] အဝိဝဋဉ္စေဝ န ဝိဝရန္တိ၊ ဘာဇေတွာ န ဒဿေန္တိ၊ အနုတ္တာနီကတဉ္စ န ဥတ္တာနီကရောန္တိ၊ အပါကဋံ န ပါကဋံ ကရောန္တိ။ **အနေကဝိဟိတေသု စ ကင်္ခါဋ္ဌာနိယေသု ဓမ္မေသူ**တိ အနေကဝိဓာသု ကင်္ခါသု ဧကံ ကင်္ခမ္ပိ န ပဋိဝိနောဒေန္တိ။ ကင်္ခါ ဧဝ ဟိ ကင်္ခါဋ္ဌာနိယာ ဓမ္မာ နာမ။ တတ္ထ ဧကံ ကင်္ခမ္ပိ န နီဟရန္တီတိ အတ္ထော။ သော ဧဝံ ဗဟုဿုတတိတ္ထံ အနုပသင်္ကမိတွာ သကင်္ခေါ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဝဍ္ဎေတုံ န သက္ကောတိ။ ယထာ စ သော ဂေါပါလကော တိတ္ထံ န ဇာနာတိ၊ ဧဝံ အယမ္ပိ ဘိက္ခု ဓမ္မတိတ္ထံ န ဇာနာတိ၊ အဇာနန္တော အဝိသယေ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ၊ အာဘိဓမ္မိကံ ဥပသင်္ကမိတွာ ကပ္ပိယာကပ္ပိယံ ပုစ္ဆတိ၊ ဝိနယဓရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ရူပါရူပပရိစ္ဆေဒံ ပုစ္ဆတိ၊ တေ အဝိသယေ ပုဋ္ဌာ ကထေတုံ န သက္ကောန္တိ၊ သော အတ္တနာ သကင်္ခေါ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဝဍ္ဎေတုံ န သက္ကောတိ။ပ။ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

န ပီတံ ဇာနာတီတိ ယထာ သော ဂေါပါလကော ပီတာပီတံ န ဇာနာတိ၊ ဧဝံ ဓမ္မူပသဉှိတံ ပါမောဇ္ဇံ န ဇာနာတိ န လဘတိ၊ သဝနမယံ ပုညကိရိယဝတ္ထုံ နိဿာယ အာနိသံသံ န ဝိန္ဒတိ၊ ဓမ္မဿဝနဂ္ဂံ ဂန္တွာ သက္ကစ္စံ န သုဏာတိ၊ နိသိန္နော နိဒ္ဒါယတိ၊ ကထံ ကထေတိ၊ အညဝိဟိတကော ဟောတိ၊ သော သက္ကစ္စံ ဓမ္မံ အသုဏန္တော ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဝဍ္ဎေတုံ န သက္ကောတိ။ပ။ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

န ဝီထိံ ဇာနာတီတိ သော ဂေါပါလကော မဂ္ဂါမဂ္ဂံ ဝိယ "အယံ လောကိယော အယံ လောကုတ္တရော"တိ အရိယံ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ ယထာဘူတံ န ပဇာနာတိ၊ အဇာနန္တော လောကိယမဂ္ဂေ အဘိနိဝိသိတွာ လောကုတ္တရံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ န သက္ကောတိ။ပ။ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

န ဂေါစရကုသလော ဟောတီတိ သော ဂေါပါလကော ပဉ္စာဟိကဝါရေ သတ္တာဟိကဝါရေ ဝိယ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ "ဣမေ လောကိယာ ဣမေ လောကုတ္တရာ"တိ ယထာဘူတံ န ပဇာနာတိ၊ အဇာနန္တော သုခုမဋ္ဌာနေသု

၁-အပရိပုစ္ဆိတာ (သျာ၊ က)

attano ñāṇaṁ carāpetvā lokiyasatipaṭṭhāne abhinivisitvā lokuttaraṁ nibbattetuṁ na sakkoti -pa- paribāhiro hoti.

Anavasesadohī ca hotīti paṭiggahaṇe mattaṁ ajānanto anavasesaṁ duhati. Niddesavāre panassa **abhihaṭṭhuṁ pavārentī**ti abhiharitvā pavārenti. Ettha dve abhihārā vācābhihāro ca paccayābhihāro ca. **Vācābhihāro** nāma manussā bhikkhussa santikaṁ gantvā "vadeyyātha bhante yenattho"ti pavārenti. **Paccayābhihāro** nāma vatthādīni vā[1] telaphāṇitādīni vā gahetvā bhikkhussa santikaṁ gantvā "gaṇhatha bhante yāvatakena attho"ti vadanti. **Tatra bhikkhu mattaṁ na jānātī**ti bhikkhu tesu paccayesu pamāṇaṁ na jānāti, "dāyakassa vaso veditabbo, deyyadhammassa vaso veditabbo, attano thāmo veditabbo"ti rathavinīte vuttanayena pamāṇayuttaṁ aggahetvā yaṁ āharanti, taṁ sabbaṁ gaṇhātīti attho. Manussā vippaṭisārino na puna abhiharitvā pavārenti, so paccayehi kilamanto kammaṭṭhānaṁ gahetvā vaḍḍhetuṁ na sakkoti -pa- paribāhiro hoti.

Te na atirekapūjāya pūjetā hotīti so gopālako mahā-usabhe viya te there bhikkhū imāya āvi ceva raho ca mettāya kāyakammādikāya atirekapūjāya na pūjeti. Tato therā "ime amhesu garucittīkāraṁ na karontī"ti navake bhikkhū dvīhi saṅgahehi na saṅgaṇhanti, na āmisasaṅgahena cīvarena vā pattena vā pattapariyāpannena vā vasanaṭṭhānena vā. Kilamante milāyantepi nappaṭijagganti. Pāḷiṁ vā Aṭṭhakathaṁ vā dhammakathābandhaṁ vā guyhaganthaṁ vā na sikkhāpenti. Navakā therānaṁ santikā sabbaso ime dve saṅgahe alabhamānā imasmiṁ sāsane patiṭṭhātuṁ na sakkonti. Yathā tassa gopālakassa gogaṇo na vaḍḍhati, evaṁ sīlādīni na vaḍḍhanti. Yathā ca so gopālako pañcahi gorasehi paribāhiro hoti, evaṁ pañcahi dhammakkhandhehi paribāhirā honti. Sukkapakkho kaṇhapakkhe vuttavipallāsavasena yojetvā veditabboti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Mahāgopālakasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Vatthāni vā (Syā, Ka)

အတ္တနော ဉာဏံ စရာပေတွာ လောကိယသတိပဋ္ဌာနေ အဘိနိဝိသိတွာ လောကုတ္တရံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ န သက္ကောတိ။ပ။ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

အနဝသေသဒောဟီ စ ဟောတီတိ ပဋိဂ္ဂဟဏေ မတ္တံ အဇာနန္တော အနဝသေသံ ဒုဟတိ။ နိဒ္ဒေသဝါရေ ပနဿ **အဘိဟဋ္ဌုံ ပဝါရေန္တီ**တိ အဘိဟရိတွာ ပဝါရေန္တိ။ ဧတ္ထ ဒွေ အဘိဟာရာ ဝါစာဘိဟာရော စ ပစ္စယာဘိဟာရော စ။ **ဝါစာဘိဟာရော** နာမ မနုဿာ ဘိက္ခုဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ဝဒေယျာထ ဘန္တေ ယေနတ္ထော"တိ ပဝါရေန္တိ။ **ပစ္စယာဘိဟာရော** နာမ ဝတ္ထာဒီနိ ဝါ[1] တေလဖာဏိတာဒီနိ ဝါ ဂဟေတွာ ဘိက္ခုဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ဂဏှထ ဘန္တေ ယာဝတကေန အတ္ထော"တိ ဝဒန္တိ။ **တတြ ဘိက္ခု မတ္တံ န ဇာနာတီ**တိ ဘိက္ခု တေသု ပစ္စယေသု ပမာဏံ န ဇာနာတိ၊ "ဒါယကဿ ဝသော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ဒေယျဓမ္မဿ ဝသော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ အတ္တနော ထာမော ဝေဒိတဗ္ဗော"တိ ရထဝိနီတေ ဝုတ္တနယေန ပမာဏယုတ္တံ အဂ္ဂဟေတွာ ယံ အာဟရန္တိ၊ တံ သဗ္ဗံ ဂဏှာတီတိ အတ္ထော။ မနုဿာ ဝိပ္ပဋိသာရိနော န ပုန အဘိဟရိတွာ ပဝါရေန္တိ၊ သော ပစ္စယေဟိ ကိလမန္တော ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဝဍ္ဎေတုံ န သက္ကောတိ။ပ။ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ။

တေ န အတိရေကပူဇာယ ပူဇေတာ ဟောတီတိ သော ဂေါပါလကော မဟာဥသဘေ ဝိယ တေ ထေရေ ဘိက္ခူ ဣမာယ အာဝိ စေဝ ရဟော စ မေတ္တာယ ကာယကမ္မာဒိကာယ အတိရေကပူဇာယ န ပူဇေတိ။ တတော ထေရာ "ဣမေ အမှေသု ဂရုစိတ္တီကာရံ န ကရောန္တီ"တိ နဝကေ ဘိက္ခူ ဒွီဟိ သင်္ဂဟေဟိ န သင်္ဂဏှန္တိ၊ န အာမိသသင်္ဂဟေန စီဝရေန ဝါ ပတ္တေန ဝါ ပတ္တပရိယာပန္နေန ဝါ ဝသနဋ္ဌာနေန ဝါ။ ကိလမန္တေ မိလာယန္တေပိ နပ္ပဋိဇဂ္ဂန္တိ။ ပါဠိံ ဝါ အဋ္ဌကထံ ဝါ ဓမ္မကထာဗန္ဓံ ဝါ ဂုယှဂန္ထံ ဝါ န သိက္ခာပေန္တိ။ နဝကာ ထေရာနံ သန္တိကာ သဗ္ဗသော ဣမေ ဒွေ သင်္ဂဟေ အလဘမာနာ ဣမသ္မိံ သာသနေ ပတိဋ္ဌာတုံ န သက္ကောန္တိ။ ယထာ တဿ ဂေါပါလကဿ ဂေါဂဏော န ဝဍ္ဎတိ၊ ဧဝံ သီလာဒီနိ န ဝဍ္ဎန္တိ။ ယထာ စ သော ဂေါပါလကော ပဉ္စဟိ ဂေါရသေဟိ ပရိဗာဟိရော ဟောတိ၊ ဧဝံ ပဉ္စဟိ ဓမ္မက္ခန္ဓေဟိ ပရိဗာဟိရာ ဟောန္တိ။ သုက္ကပက္ခော ကဏှပက္ခေ ဝုတ္တဝိပလ္လာသဝသေန ယောဇေတွာ ဝေဒိတဗ္ဗောတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

မဟာဂေါပါလကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဝတ္ထာနိ ဝါ (သျာ၊ က)

4. Cūḷagopālakasuttavaṇṇanā

350. **Evaṁ me sutan**ti Cūḷagopālakasuttaṁ. Tattha **Ukkacelāyan**ti evaṁnāmake nagare. Tasmiṁ kira māpiyamāne rattiṁ Gaṅgāsotato maccho thalaṁ patto, manussā celāni telapātiyaṁ[1] temetvā ukkā katvā macchaṁ gaṇhiṁsu, nagare niṭṭhite tassa nāmaṁ karonte amhehi nagaraṭṭhānassa[2] gahitadivase celukkāhi maccho gahitoti **Ukkacelā**tvevassa nāmaṁ akaṁsu. **Bhikkhū āmantesī**ti yasmiṁ ṭhāne nisinnassa sabbā Gaṅgā pākaṭā hutvā paññāyati, tādise vālikussade Gaṅgātitthe sāyanhasamaye mahābhikkhusaṁghaparivuto nisīditvā Mahāgaṅgaṁ paripuṇṇaṁ sandamānaṁ olokento "atthi nu kho imaṁ Gaṅgaṁ nissāya koci pubbe vaḍḍhiparihāniṁ patto"ti āvajjitvā pubbe ekaṁ bālagopālakaṁ nissāya anekasatasahassā gogaṇā imissā Gaṅgāya āvaṭṭe patitvā samuddameva paviṭṭhā, aparaṁ pana paṇḍitagopālakaṁ nissāya anekasatasahassagogaṇassa sotthi jātā vaḍḍhi jātā ārogyaṁ jātanti addasa, disvā imaṁ kāraṇaṁ nissāya bhikkhūnaṁ dhammaṁ desessāmīti cintetvā bhikkhū āmantesi.

Māgadhakoti Magadharaṭṭhavāsī. **Duppaññajātiko**ti nippaññasabhāvo dandho mahājaḷo[3]. **Asamavekkhitvā**ti[4] asallakkhetvā anupadhāretvā. **Patāresī**ti tāretuṁ ārabhi. **Uttaraṁ tīraṁ suvidehānan**ti Gaṅgāya orime tīre Magadharaṭṭhaṁ, pārime tīre Videharaṭṭhaṁ, gāvo Magadharaṭṭhato Videharaṭṭhaṁ netvā rakkhissāmīti uttaraṁ tīraṁ patāresi. Taṁ sandhāya vuttaṁ "uttaraṁ tīraṁ suvidehānan"ti. **Āmaṇḍalikaṁ karitvā**ti maṇḍalikaṁ katvā. **Anayabyasanaṁ āpajjiṁsū**ti avaḍḍhiṁ vināsaṁ pāpuṇiṁsu, mahāsamuddameva pavisiṁsu. Tena hi gopālakena gāvo otārentena Gaṅgāya orimatīre samatitthañca visamatitthañca oloketabbaṁ assa, majjhe Gaṅgāya gunnaṁ vissamaṭṭhānatthaṁ dve tīṇi vālikatthalāni sallakkhetabbāni assu. Tathā pārimatīre tīṇi cattāri titthāni, imasmā titthā bhaṭṭhā imaṁ titthaṁ gaṇhissanti, imasmā bhaṭṭhā imanti. Ayaṁ pana bālagopālako orimatīre gunnaṁ otaraṇatitthaṁ samaṁ vā visamaṁ vā anoloketvāva

1. Telacāṭiyaṁ (Sī)
2. Nagarassa (Syā, Ka)
3. Andho mahājano (Syā, Ka)
4. Asamapekkhitvāti (Sī, Syā)

၄-စူဠဂေါပါလကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၅၀။ **ဧဝံ မေ သုတန္တိ** စူဠဂေါပါလကသုတ္တံ။ တတ္ထ **ဥက္ကစေလာယန္တိ** ဧဝံနာမကေ နဂရေ။ တသ္မိံ ကိရ မာပိယမာနေ ရတ္တိံ ဂင်္ဂါသောတတော မစ္ဆော ထလံ ပတ္တော၊ မနုဿာ စေလာနိ တေလပါတိယံ[၁] တေမေတွာ ဥက္ကာ ကတွာ မစ္ဆံ ဂဏှိံသု၊ နဂရေ နိဋ္ဌိတေ တဿ နာမံ ကရောန္တေ အမှေဟိ နဂရဋ္ဌာနဿ[၂] ဂဟိတဒိဝသေ စေလုက္ကာဟိ မစ္ဆော ဂဟိတောတိ **ဥက္ကစေလာ**တွေဝဿ နာမံ အကံသု။ **ဘိက္ခူ အာမန္တေသီ**တိ ယသ္မိံ ဌာနေ နိသိန္နဿ သဗ္ဗာ ဂင်္ဂါ ပါကဋာ ဟုတွာ ပညာယတိ၊ တာဒိသေ ဝါလိကုဿဒေ ဂင်္ဂါတိတ္ထေ သာယနှသမယေ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော နိသီဒိတွာ မဟာဂင်္ဂံ ပရိပုဏ္ဏံ သန္ဒမာနံ ဩလောကေန္တော "အတ္ထိ နု ခေါ ဣမံ ဂင်္ဂံ နိဿာယ ကောစိ ပုဗ္ဗေ ဝဍ္ဎိပရိဟာနိံ ပတ္တော"တိ အာဝဇ္ဇိတွာ ပုဗ္ဗေ ဧကံ ဗာလဂေါပါလကံ နိဿာယ အနေကသတသဟဿာ ဂေါဂဏာ ဣမိဿာ ဂင်္ဂါယ အာဝဋ္ဋေ ပတိတွာ သမုဒ္ဒမေဝ ပဝိဋ္ဌာ၊ အပရံ ပန ပဏ္ဍိတဂေါပါလကံ နိဿာယ အနေကသတသဟဿဂေါဂဏဿ သောတ္ထိ ဇာတာ ဝဍ္ဎိ ဇာတာ အာရောဂျံ ဇာတန္တိ အဒ္ဒသ၊ ဒိသွာ ဣမံ ကာရဏံ နိဿာယ ဘိက္ခူနံ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမီတိ စိန္တေတွာ ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ။

မာဂဓကောတိ မဂဓရဋ္ဌဝါသီ။ **ဒုပ္ပညဇာတိကော**တိ နိပ္ပညသဘာဝေါ ဒန္ဓော မဟာဇဠော[၃]။ **အသမဝေက္ခိတွာ**တိ[၄] အသလ္လက္ခေတွာ အနုပဓာရေတွာ။ **ပတာရေသီ**တိ တာရေတုံ အာရဘိ။ **ဥတ္တရံ တီရံ သုဝိဒေဟာနန္တိ** ဂင်္ဂါယ ဩရိမေ တီရေ မဂဓရဋ္ဌံ၊ ပါရိမေ တီရေ ဝိဒေဟရဋ္ဌံ၊ ဂါဝေါ မဂဓရဋ္ဌတော ဝိဒေဟရဋ္ဌံ နေတွာ ရက္ခိဿာမီတိ ဥတ္တရံ တီရံ ပတာရေသိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "ဥတ္တရံ တီရံ သုဝိဒေဟာန"န္တိ။ **အာမဏ္ဍလိကံ ကရိတွာ**တိ မဏ္ဍလိကံ ကတွာ။ **အနယဗျသနံ အာပဇ္ဇိံသူ**တိ အဝဍ္ဎိံ ဝိနာသံ ပါပုဏိံသု၊ မဟာသမုဒ္ဒမေဝ ပဝိသိံသု။ တေန ဟိ ဂေါပါလကေန ဂါဝေါ ဩတာရေန္တေန ဂင်္ဂါယ ဩရိမတီရေ သမတိတ္ထဉ္စ ဝိသမတိတ္ထဉ္စ ဩလောကေတဗ္ဗံ အဿ၊ မဇ္ဈေ ဂင်္ဂါယ ဂုန္နံ ဝိဿမဋ္ဌာနတ္ထံ ဒွေ တီဏိ ဝါလိကတ္ထလာနိ သလ္လက္ခေတဗ္ဗာနိ အဿု။ တထာ ပါရိမတီရေ တီဏိ စတ္တာရိ တိတ္ထာနိ၊ ဣမသ္မာ တိတ္ထာ ဘဋ္ဌာ ဣမံ တိတ္ထံ ဂဏှိဿန္တိ၊ ဣမသ္မာ ဘဋ္ဌာ ဣမန္တိ။ အယံ ပန ဗာလဂေါပါလကော ဩရိမတီရေ ဂုန္နံ ဩတရဏတိတ္ထံ သမံ ဝါ ဝိသမံ ဝါ အနောလောကေတွာဝ

၁-တေလစာဋိယံ (သီ)
၂-နဂရဿ (သျာ၊ က)
၃-အန္ဓော မဟာဇနော (သျာ၊ က)
၄-အသမပေက္ခိတွာတိ (သီ၊ သျာ)

majjhe Gaṅgāya gunnaṁ vissamaṭṭhānatthaṁ dve tīṇi vālikatthalānipi asallakkhetvāva paratīre cattāri pañca uttaraṇatitthāni asamavekkhitvāva atittheneva gāvo otāresi. Athassa mahā-usabho javanasampannatāya ceva thāmasampannatāya ca tiriyaṁ Gaṅgāya sotaṁ chetvā pārimaṁ tīraṁ patvā chinnataṭañceva kaṇṭakagumbagahanañca disvā "dubbiniviṭṭhaṁ[1] etan"ti ñatvā dhuraggapatiṭṭhānokāsampi alabhitvā paṭinivatti. Gāvo mahā-usabho nivatto mayampi nivattissāmāti nivattā. Mahato[2] gogaṇassa nivattaṭṭhāne udakaṁ chijjitvā majjhe Gaṅgāya āvaṭṭaṁ uṭṭhapesi. Gogaṇo āvaṭṭaṁ pavisitvā samuddameva patto. Ekopi goṇo arogo nāma[3] nāhosi. Tenāha "tattheva anayabyasanaṁ āpajjiṁsū"ti.

Akusalā imassa lokassāti idha loke khandhadhātāyatanesu akusalā achekā, paralokepi eseva nayo. **Māradheyyaṁ** vuccati tebhūmakadhammā. **Amāradheyyaṁ** nava lokuttaradhammā. **Maccudheyyam**pi tebhūmakadhammāva. **Amaccudheyyaṁ** nava lokuttaradhammā. Tattha **akusalā** achekā. Vacanatthato pana mārassa dheyyaṁ **māradheyyaṁ. Dheyyan**ti ṭhānaṁ vatthu nivāso gocaro. **Maccudheyya**pi eseva nayo. **Tesan**ti tesaṁ evarūpānaṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ, iminā cha satthāro dassitāti veditabbā.

351. Evaṁ kaṇhapakkhaṁ niṭṭhapetvā sukkapakkhaṁ dassento **bhūtapubbaṁ bhikkhave**ti-ādimāha. Tattha **balavagāvo**ti dantagoṇe ceva dhenuyo ca. **Dammagāvo**ti dametabbagoṇe ceva avijātagāvo ca. **Vacchatare**ti vacchabhāvaṁ taritvā ṭhite balavavacche. **Vacchake**ti dhenupake[4] taruṇavacchake. **Kisābalake**ti[5] appamaṁsalohite mandathāme. **Tāvadeva jātako**ti taṁdivase jātako[6]. **Mātugoravakena vuyhamāno**ti mātā purato purato huṁhunti goravaṁ katvā saññaṁ dadamānā urena udakaṁ chindamānā gacchati, vacchako tāya goravasaññāya dhenuyā vā urena chinnodakena gacchamāno "mātugoravakena vuyhamāno"ti vuccati.

1. Dubbinivijjhaṁ (Syā, Ka) 2. Tato (Ka)
3. Ekampi golomaṁ arogaṁ nāma (Sī), ekampi goṇaṁ ārogyaṁ (Ka)
4. Dhenupage (Syā, Ka) 5. Kisabalaketi (Sī), kisabaliketi (Syā)
6. Taṁdivasaṁ jātako (Sī), taṁdivasajātako (Syā)

မဇ္ဈေ ဂင်္ဂါယ ဂုန္နံ ဝိဿမဋ္ဌာနတ္ထံ ဒွေ တီဏိ ဝါလိကတ္ထလာနိပိ အသလ္လက္ခေတွာဝ ပရတီရေ စတ္တာရိ ပဉ္စ ဥတ္တရဏတိတ္ထာနိ အသမဝေက္ခိတွာဝ အတိတ္ထေနေဝ ဂါဝေါ ဩတာရေသိ။ အထဿ မဟာဥသဘော ဇဝနသမ္ပန္နတာယ စေဝ ထာမသမ္ပန္နတာယ စ တိရိယံ ဂင်္ဂါယ သောတံ ဆေတွာ ပါရိမံ တီရံ ပတွာ ဆိန္နတဋဉ္စေဝ ကဏ္ဋကဂုမ္ဗဂဟနဉ္စ ဒိသွာ “ဒုဗ္ဘိနိဝိဋ္ဌံ[1] ဧတ”န္တိ ဉတွာ ဓုရဂ္ဂပတိဋ္ဌာနောကာသမ္ပိ အလဘိတွာ ပဋိနိဝတ္တိ။ ဂါဝေါ မဟာဥသဘော နိဝတ္တော မယမ္ပိ နိဝတ္တိဿာမာတိ နိဝတ္တာ။ မဟတော[2] ဂေါဂဏဿ နိဝတ္တဋ္ဌာနေ ဥဒကံ ဆိဇ္ဇိတွာ မဇ္ဈေ ဂင်္ဂါယ အာဝဋ္ဋံ ဥဋ္ဌပေသိ။ ဂေါဂဏော အာဝဋ္ဋံ ပဝိသိတွာ သမုဒ္ဒမေဝ ပတ္တော။ ဧကောပိ ဂေါဏော အရောဂေါ နာမ[3] နာဟောသိ။ တေနာဟ “တတ္ထေဝ အနယဗျသနံ အာပဇ္ဇိံသူ”တိ။

အကုသလာ ဣမဿ လောကဿာတိ ဣဓ လောကေ ခန္ဓဓာတာယတနေသု အကုသလာ အဆေကာ၊ ပရလောကေပိ ဧသေဝ နယော။ **မာရဓေယျံ** ဝုစ္စတိ တေဘူမကဓမ္မာ။ **အမာရဓေယျံ** နဝ လောကုတ္တရဓမ္မာ။ **မစ္စုဓေယျမ္ပိ** တေဘူမကဓမ္မာဝ။ **အမစ္စုဓေယျံ** နဝ လောကုတ္တရဓမ္မာ။ တတ္ထ **အကုသလာ** အဆေကာ။ ဝစနတ္ထတော ပန မာရဿ ဓေယျံ **မာရဓေယျံ။ ဓေယျန္တိ** ဌာနံ ဝတ္ထု နိဝါသော ဂေါစရော။ **မစ္စုဓေယျပိ** ဧသေဝ နယော။ **တေသန္တိ** တေသံ ဧဝရူပါနံ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ၊ ဣမိနာ ဆ သတ္ထာရော ဒဿိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၃၅၁။ ဧဝံ ကဏှပက္ခံ နိဋ္ဌပေတွာ သုက္ကပက္ခံ ဒဿေန္တော **ဘူတပုဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဗလဝဂါဝေါ**တိ ဒန္တဂေါဏေ စေဝ ဓေနုယော စ။ **ဒမ္မဂါဝေါ**တိ ဒမေတဗ္ဗဂေါဏေ စေဝ အဝိဇာတဂါဝေါ စ။ **ဝစ္ဆတရေ**တိ ဝစ္ဆဘာဝံ တရိတွာ ဌိတေ ဗလဝဝစ္ဆေ။ **ဝစ္ဆကေ**တိ ဓေနုပကေ[4] တရုဏဝစ္ဆကေ။ **ကိသာဗလကေ**တိ[5] အပ္ပမံသလောဟိတေ မန္ဒထာမေ။ **တာဝဒေဝ ဇာတကော**တိ တံဒိဝသေ ဇာတကော[6]။ **မာတုဂေါရဝကေန ဝုယှမာနော**တိ မာတာ ပုရတော ပုရတော ဟုံဟုန္တိ ဂေါရဝံ ကတွာ သညံ ဒဒမာနာ ဥရေန ဥဒကံ ဆိန္ဒမာနာ ဂစ္ဆတိ၊ ဝစ္ဆကော တာယ ဂေါရဝသညာယ ဓေနုယာ ဝါ ဥရေန ဆိန္နောဒကေန ဂစ္ဆမာနော “မာတုဂေါရဝကေန ဝုယှမာနော”တိ ဝုစ္စတိ။

၁-ဒုဗ္ဘိနိဝိဇ္ဈံ (သျာ၊ က) ၂-တတော (က)
၃-ဧကမ္ပိ ဂေါလောမံ အရောဂံ နာမ (သီ)၊ ဧကမ္ပိ ဂေါဏံ အာရောဂျံ (က)
၄-ဓေနုပဂေ (သျာ၊ က) ၅-ကိသဗလကေတိ (သီ)၊ ကိသဗလိကေတိ (သျာ)
၆-တံဒိဝသံ ဇာတကော (သီ)၊ တံဒိဝသဇာတကော (သျာ)

352. **Mārassa sotaṁ chetvā**ti arahattamaggena mārassa taṇhāsotaṁ chetvā. **Pāraṁ gatā**ti mahā-usabhā nadīpāraṁ viya saṁsārapāraṁ nibbānaṁ gatā. **Pāraṁ agamaṁsū**ti mahā-usabhānaṁ pāraṅgatakkhaṇe Gaṅgāya sotassa tayo koṭṭhāse atikkamma ṭhitā mahā-usabhe pāraṁ patte disvā tesaṁ gatamaggaṁ paṭipajjitvā pāraṁ agamaṁsu. **Pāraṁ gamissantī**ti catumaggavajjhānaṁ kilesānaṁ tayo koṭṭhāse khepetvā ṭhitā idāni arahattamaggena avasesaṁ taṇhāsotaṁ chetvā balavagāvo viya nadīpāraṁ saṁsārapāraṁ nibbānaṁ gamissantīti iminā nayena sabbavāresu attho veditabbo. **Dhammānusārino saddhānusārino**ti ime dve paṭhamamaggasamaṅgino.

Jānatāti sabbadhamme jānantena Buddhena. **Suppakāsito**ti sukathito. **Vivaṭan**ti vivaritaṁ. **Amatadvāran**ti ariyamaggo. **Nibbānapattiyā**ti tadatthāya vivaṭaṁ[1]. **Vinaḷīkatan**ti vigatamānanaḷaṁ kataṁ. **Khemaṁ patthethā**ti kattukamyatāchandena arahattaṁ patthetha, kattukāmā nibbattetukāmā hothāti attho. “Patta’tthā”tipi pāṭho, evarūpaṁ Satthāraṁ labhitvā tumhe pattāyeva nāmāti attho. Sesaṁ sabbattha uttānameva. Bhagavā pana yathānusandhināva desanaṁ niṭṭhapesīti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Cūḷagopālakasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Cūḷasaccakasuttavaṇṇanā

353. **Evaṁ me sutan**ti Cūḷasaccakasuttaṁ. Tattha **Mahāvane Kūṭāgārasālāyan**ti Mahāvanaṁ nāma sayaṁjātaṁ aropimaṁ saparicchedaṁ mahantaṁ vanaṁ. Kapilavatthusāmantā pana Mahāvanaṁ Himavantena saha ekābaddhaṁ aparicchedaṁ hutvā mahāsamuddaṁ āhacca ṭhitaṁ. Idaṁ tādisaṁ na hoti. Saparicchedaṁ mahantaṁ vananti **Mahāvanaṁ. Kūṭāgārasālā** pana Mahāvanaṁ nissāya kate ārāme kūṭāgāraṁ antokatvā haṁsavaṭṭakacchannena katā sabbākārasampannā Buddhassa Bhagavato gandhakuṭi veditabbā.

---

1. Nibbānapatti-atthāya (Sī)

၃၅၂။ **မာရဿ သောတံ ဆေတွာ**တိ အရဟတ္တမဂ္ဂေန မာရဿ တဏှာသောတံ ဆေတွာ။ **ပါရံ ဂတာ**တိ မဟာဥသဘာ နဒီပါရံ ဝိယ သံသာရပါရံ နိဗ္ဗာနံ ဂတာ။ **ပါရံ အဂမံသူ**တိ မဟာဥသဘာနံ ပါရင်္ဂတက္ခဏေ ဂင်္ဂါယ သောတဿ တယော ကောဋ္ဌာသေ အတိက္ကမ္မ ဌိတာ မဟာဥသဘေ ပါရံ ပတ္တေ ဒိသွာ တေသံ ဂတမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိတွာ ပါရံ အဂမံသု။ **ပါရံ ဂမိဿန္တီ**တိ စတုမဂ္ဂဝဇ္ဈာနံ ကိလေသာနံ တယော ကောဋ္ဌာသေ ခေပေတွာ ဌိတာ ဣဒါနိ အရဟတ္တမဂ္ဂေန အဝသေသံ တဏှာသောတံ ဆေတွာ ဗလဝဂါဝေါ ဝိယ နဒီပါရံ သံသာရပါရံ နိဗ္ဗာနံ ဂမိဿန္တီတိ ဣမိနာ နယေန သဗ္ဗဝါရေသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဓမ္မာနုသာရိနော သဒ္ဓါနုသာရိနော**တိ ဣမေ ဒွေ ပဌမမဂ္ဂသမင်္ဂိနော။

ဇာနတာတိ သဗ္ဗဓမ္မေ ဇာနန္တေန ဗုဒ္ဓေန။ **သုပ္ပကာသိတော**တိ သုကထိတော။ **ဝိဝဋန္တိ** ဝိဝရိတံ။ **အမတဒွါရန္တိ** အရိယမဂ္ဂေါ။ **နိဗ္ဗာနပတ္တိယာ**တိ တဒတ္ထာယ ဝိဝဋံ[၁]။ **ဝိနဠီကတန္တိ** ဝိဂတမာနနဠံ ကတံ။ **ခေမံ ပတ္ထေထာ**တိ ကတ္တုကမျတာဆန္ဒေန အရဟတ္တံ ပတ္ထေထ၊ ကတ္တုကာမာ နိဗ္ဗတ္တေတုကာမာ ဟောထာတိ အတ္ထော။ ‘‘ပတ္တ’တ္ထာ’’တိပိ ပါဌော၊ ဧဝရူပံ သတ္ထာရံ လဘိတွာ တုမှေ ပတ္တာယေဝ နာမာတိ အတ္ထော။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝ။ ဘဂဝါ ပန ယထာနုသန္ဓိနာဝ ဒေသနံ နိဋ္ဌပေသီတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

စူဠဂေါပါလကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၅-စူဠသစ္စကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၅၃။ **ဧဝံ မေ သုတန္တိ** စူဠသစ္စကသုတ္တံ။ တတ္ထ **မဟာဝနေ ကူဋာဂါရသာလာယန္တိ** မဟာဝနံ နာမ သယံဇာတံ အရောပိမံ သပရိစ္ဆေဒံ မဟန္တံ ဝနံ။ ကပိလဝတ္ထုသာမန္တာ ပန မဟာဝနံ ဟိမဝန္တေန သဟ ဧကာဗဒ္ဓံ အပရိစ္ဆေဒံ ဟုတွာ မဟာသမုဒ္ဒံ အာဟစ္စ ဌိတံ။ ဣဒံ တာဒိသံ န ဟောတိ။ သပရိစ္ဆေဒံ မဟန္တံ ဝနန္တိ **မဟာဝနံ။ ကူဋာဂါရသာလာ** ပန မဟာဝနံ နိဿာယ ကတေ အာရာမေ ကူဋာဂါရံ အန္တောကတွာ ဟံသဝဋ္ဋကစ္ဆန္နေန ကတာ သဗ္ဗာကာရသမ္ပန္နာ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဂန္ဓကုဋိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁-နိဗ္ဗာနပတ္တိအတ္ထာယ (သီ)

Saccako Nigaṇṭhaputtoti pubbe kira eko Nigaṇṭho ca Nigaṇṭhī ca pañca pañca vādasatāni uggahetvā vādaṁ āropessāmāti Jambudīpe vicarantā Vesāliyaṁ samāgatā, Licchavirājāno disvā “tvaṁ ko, tvaṁ kā”ti pucchiṁsu. Nigaṇṭho “ahaṁ vādaṁ āropessāmīti Jambudīpe vicarāmī”ti āha. Nigaṇṭhīpi tathā āha. Licchavino “idheva aññamaññaṁ vādaṁ āropethā”ti āhaṁsu. Nigaṇṭhī attanā uggahitāni pañcavādasatāni pucchi, Nigaṇṭho kathesi. Nigaṇṭhena pucchitepi Nigaṇṭhī kathesiyeva. Ekassapi na jayo, na parājayo, ubho samasamāva ahesuṁ. Licchavino “tumhe[1] ubhopi samasamā āhiṇḍitvā kiṁ karissatha, idheva vasathā”ti gehaṁ datvā baliṁ paṭṭhapesuṁ. Tesaṁ saṁvāsamanvāya catasso dhītaro jātā ekā Saccā nāma, ekā Lolā nāma, ekā Paṭācārā nāma, ekā Ācāravatī[2] nāma, tāpi paṇḍitāva ahesuṁ, mātāpitūhi uggahitāni pañca pañca vādasatāni uggahesuṁ. Tā vayapattā mātāpitaro avocuṁ “amhākaṁ ammā kule dārikā nāma hiraññasuvaṇṇādīni datvā kulagharaṁ pesitapubbā nāma natthi. Yo pana agāriko tāsaṁ vādaṁ madditum sakkoti, tassa pādaparicārikā honti. Yo pabbajito tāsaṁ vādaṁ madditum sakkoti, tassa santike pabbajanti, tumhe kiṁ karissathā”ti. Mayampi evameva karissāmāti, catassopi paribbājikavesaṁ gahetvā “ayaṁ Jambudīpo nāma jambuyā paññāyatī”ti jambusākhaṁ gahetvā cārikaṁ pakkamiṁsu. Yaṁ gāmaṁ pāpuṇanti, tassa dvāre paṁsupuñje vā vālikapuñje vā jambudhajaṁ[3] ṭhapetvā “yo vādaṁ āropetuṁ sakkoti, so imaṁ maddatū”ti vatvā gāmaṁ pavisanti. Evaṁ gāmena gāmaṁ vicarantiyo Sāvatthiṁ pāpuṇitvā tatheva gāmadvāre jambudhajaṁ ṭhapetvā sampattamanussānaṁ ārocetvā antonagaraṁ paviṭṭhā.

Tenā samayena Bhagavā Sāvatthiṁ nissāya Jetavane viharati. Athāyasmā Sāriputto gilāne pucchanto ajaggitaṭṭhānaṁ jagganto attano kiccamahantatāya aññehi bhikkhūhi divātaraṁ gāmaṁ piṇḍāya pavisanto gāmadvāre jambudhajaṁ disvā “kiṁ idan”ti dārake pucchi. Te tamatthaṁ ārocesuṁ. Tena hi maddathāti. Na sakkoma bhante bhāyāmāti.

1. Licchavino āhaṁsu tumhe (Syā, Ka)
2. Sivāvatikā (Sī), silāvatakā (Syā)
3. Jambusākhaṁ (Sī) imasmiṁyeva ṭhāne, na aññesu.

သစ္စကော နိဂဏ္ဌပုတ္တောတိ ပုဗ္ဗေ ကိရ ဧကော နိဂဏ္ဌော စ နိဂဏ္ဌီ စ ပဉ္စ ပဉ္စ ဝါဒသတာနိ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဝါဒံ အာရောပေဿာမာတိ ဇမ္ဗုဒီပေ ဝိစရန္တာ ဝေသာလိယံ သမာဂတာ၊ လိစ္ဆဝိရာဇာနော ဒိသွာ “တွံ ကော၊ တွံ ကာ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ နိဂဏ္ဌော “အဟံ ဝါဒံ အာရောပေဿာမီတိ ဇမ္ဗုဒီပေ ဝိစရာမီ”တိ အာဟ။ နိဂဏ္ဌီပိ တထာ အာဟ။ လိစ္ဆဝိနော “ဣဓေဝ အညမညံ ဝါဒံ အာရောပေထာ”တိ အာဟံသု။ နိဂဏ္ဌီ အတ္တနာ ဥဂ္ဂဟိတာနိ ပဉ္စဝါဒသတာနိ ပုစ္ဆိ၊ နိဂဏ္ဌော ကထေသိ။ နိဂဏ္ဌေန ပုစ္ဆိတေပိ နိဂဏ္ဌီ ကထေသိယေဝ။ ဧကဿပိ န ဇယော၊ န ပရာဇယော၊ ဥဘော သမသမာဝ အဟေသုံ။ လိစ္ဆဝိနော “တုမှေ[1] ဥဘောပိ သမသမာ အာဟိဏ္ဍိတွာ ကိံ ကရိဿထ၊ ဣဓေဝ ဝသထာ”တိ ဂေဟံ ဒတွာ ဗလိံ ပဋ္ဌပေသုံ။ တေသံ သံဝါသမန္ဝာယ စတဿော ဓီတရော ဇာတာ၊ ဧကာ သစ္စာ နာမ၊ ဧကာ လောလာ နာမ၊ ဧကာ ပဋာစာရာ နာမ၊ ဧကာ အာစာရဝတီ[2] နာမ၊ တာပိ ပဏ္ဍိတာဝ အဟေသုံ၊ မာတာပိတူဟိ ဥဂ္ဂဟိတာနိ ပဉ္စ ပဉ္စ ဝါဒသတာနိ ဥဂ္ဂဟေသုံ။ တာ ဝယပတ္တာ မာတာပိတရော အဝေါစုံ “အမှာကံ အမ္မာ ကုလေ ဒါရိကာ နာမ ဟိရညသုဝဏ္ဏာဒီနိ ဒတွာ ကုလဃရံ ပေသိတပုဗ္ဗာ နာမ နတ္ထိ။ ယော ပန အဂါရိကော တာသံ ဝါဒံ မဒ္ဒိတုံ သက္ကောတိ၊ တဿ ပါဒပရိစာရိကာ ဟောန္တိ။ ယော ပဗ္ဗဇိတော တာသံ ဝါဒံ မဒ္ဒိတုံ သက္ကောတိ၊ တဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇန္တိ၊ တုမှေ ကိံ ကရိဿထာ”တိ။ မယမ္ပိ ဧဝမေဝ ကရိဿာမာတိ၊ စတဿောပိ ပရိဗ္ဗာဇိကဝေသံ ဂဟေတွာ “အယံ ဇမ္ဗုဒီပေါ နာမ ဇမ္ဗုယာ ပညာယတီ”တိ ဇမ္ဗုသာခံ ဂဟေတွာ စာရိကံ ပက္ကမိံသု။ ယံ ဂါမံ ပါပုဏန္တိ၊ တဿ ဒွါရေ ပံသုပုဉ္ဇေ ဝါ ဝါလိကပုဉ္ဇေ ဝါ ဇမ္ဗုဓဇံ[3] ဌပေတွာ “ယော ဝါဒံ အာရောပေတုံ သက္ကောတိ၊ သော ဣမံ မဒ္ဒတူ”တိ ဝတွာ ဂါမံ ပဝိသန္တိ။ ဧဝံ ဂါမေန ဂါမံ ဝိစရန္တိယော သာဝတ္ထိံ ပါပုဏိတွာ တထေဝ ဂါမဒွါရေ ဇမ္ဗုဓဇံ ဌပေတွာ သမ္ပတ္တမနုဿာနံ အာရောစေတွာ အန္တောနဂရံ ပဝိဋ္ဌာ။

တေန သမယေန ဘဂဝါ သာဝတ္ထိံ နိဿာယ ဇေတဝနေ ဝိဟရတိ။ အထာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ဂိလာနေ ပုစ္ဆန္တော အဇဂ္ဂိတဋ္ဌာနံ ဇဂ္ဂန္တော အတ္တနော ကိစ္စမဟန္တတာယ အညေဟိ ဘိက္ခူဟိ ဒိဝါတရံ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တော ဂါမဒွါရေ ဇမ္ဗုဓဇံ ဒိသွာ “ကိံ ဣဒ”န္တိ ဒါရကေ ပုစ္ဆိ။ တေ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ တေန ဟိ မဒ္ဒထာတိ။ န သက္ကောမ ဘန္တေ ဘာယာမာတိ။

၁-လိစ္ဆဝိနော အာဟံသု တုမှေ (သျာ၊ က)
၂-သိဝါဝတိကာ (သီ)၊ သိလာဝတကာ (သျာ)
၃-ဇမ္ဗုသာခံ (သီ) ဣမသ္မိံယေဝ ဌာနေ၊ န အညေသု။

“Kumārā mā bhāyatha, ‘kena amhākaṁ jambudhajo maddāpito’ti vutte Buddhasāvakena Sāriputtattherena maddāpito, vādaṁ āropetukāmā Jetavane therassa santikaṁ gacchathāti vadeyyāthā”ti āha. Te therassa vacanaṁ sutvā jambudhajaṁ madditvā chaḍḍesuṁ. Thero piṇḍāya caritvā vihāraṁ gato. Paribbājikāpi gāmato nikkhamitvā “amhākaṁ dhajo kena maddāpito”ti pucchiṁsu. Dārakā tamatthaṁ ārocesuṁ. Paribbājikā puna gāmaṁ pavisitvā ekekaṁ vīthiṁ gahetvā “Buddhasāvako kira Sāriputto nāma amhehi saddhiṁ vādaṁ karissati, sotukāmā nikkhamathā”ti ārocesuṁ. Mahājano nikkhami, tena saddhiṁ paribbājikā Jetavanaṁ agamiṁsu.

Thero “amhākaṁ vasanaṭṭhāne mātugāmassa āgamanaṁ nāma aphāsukan”ti vihāramajjhe nisīdi. Paribbājikāyo gantvā theraṁ pucchiṁsu “tumhehi amhākaṁ dhajo maddāpito”ti. Āma mayā maddāpitoti. Mayaṁ tumhehi saddhiṁ vādaṁ karissāmāti. Sādhu karotha kassa pucchā kassa vissajjanaṁ hotūti. Pucchā nāma amhākaṁ pattā, tumhe pana mātugāmā nāma paṭhamaṁ pucchathāti āha. Tā catassopi catūsu disāsu ṭhatvā mātāpitūnaṁ santike uggahitaṁ vādasahassaṁ pucchiṁsu. Thero khaggena kumudanāḷaṁ chindanto viya pucchitaṁ pucchitaṁ nijjaṭaṁ niggaṇṭhiṁ katvā kathesi, kathetvā puna pucchathāti āha. Ettakameva bhante mayaṁ jānāmāti. Thero āha “tumhehi vādasahassaṁ pucchitaṁ mayā kathitaṁ, ahaṁ pana ekaṁyeva pañhaṁ pucchissāmi, taṁ tumhe kathetā”ti. Tā therassa visayaṁ disvā “pucchatha bhante byākarissāmā”ti vattuṁ nāsakkhiṁsu. “Vada bhante jānamānā byākarissāmā”ti puna āhaṁsu.

Thero ayaṁ pana kulaputte pabbājetvā paṭhamaṁ sikkhāpetabbapañhoti vatvā “ekaṁ nāma kin”ti pucchi, tā neva antaṁ, na koṭiṁ addasaṁsu. Thero kathethāti āha. Na passāma bhanteti. Tumhehi vādasahassaṁ pucchitaṁ mayā kathitaṁ, mayhaṁ tumhe ekaṁ pañhampi kathetuṁ na sakkotha, evaṁ sante kassa jayo kassa parājayoti. Tumhākaṁ bhante jayo, amhākaṁ parājayoti. Idāni kiṁ karissathāti. Tā mātāpitūhi vuttavacanaṁ ārocetvā “tumhākaṁ santike pabbajissāmā”ti āhaṁsu. Tumhe mātugāmā nāma amhākaṁ santike pabbajituṁ na vaṭṭati, amhākaṁ pana sāsanaṁ

“ကုမာရာ မာ ဘာယထ၊ ‘ကေန အမှာကံ ဇမ္ဗုဓဇော မဒ္ဒါပိတော’တိ ဝုတ္တေ ဗုဒ္ဓသာဝကေန သာရိပုတ္တတ္ထေရေန မဒ္ဒါပိတော၊ ဝါဒံ အာရောပေတုကာမာ ဇေတဝနေ ထေရဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆထာတိ ဝဒေယျာထာ”တိ အာဟ။ တေ ထေရဿ ဝစနံ သုတွာ ဇမ္ဗုဓဇံ မဒ္ဒိတွာ ဆဍ္ဍေသုံ။ ထေရော ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ဝိဟာရံ ဂတော။ ပရိဗ္ဗာဇိကာပိ ဂါမတော နိက္ခမိတွာ “အမှာကံ ဓဇော ကေန မဒ္ဒါပိတော”တိ ပုစ္ဆိံသု။ ဒါရကာ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ ပရိဗ္ဗာဇိကာ ပုန ဂါမံ ပဝိသိတွာ ဧကေကံ ဝီထိံ ဂဟေတွာ “ဗုဒ္ဓသာဝကော ကိရ သာရိ-ပုတ္တော နာမ အမှေဟိ သဒ္ဓိံ ဝါဒံ ကရိဿတိ၊ သောတုကာမာ နိက္ခမထာ”တိ အာရောစေသုံ။ မဟာဇနော နိက္ခမိ၊ တေန သဒ္ဓိံ ပရိဗ္ဗာဇိကာ ဇေတဝနံ အဂမိံသု။

ထေရော “အမှာကံ ဝသနဋ္ဌာနေ မာတုဂါမဿ အာဂမနံ နာမ အဖာ-သုက”န္တိ ဝိဟာရမဇ္ဈေ နိသီဒိ။ ပရိဗ္ဗာဇိကာယော ဂန္တွာ ထေရံ ပုစ္ဆိံသု “တုမှေဟိ အမှာကံ ဓဇော မဒ္ဒါပိတော”တိ။ အာမ မယာ မဒ္ဒါပိတောတိ။ မယံ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ဝါဒံ ကရိဿာမာတိ။ သာဓု ကရောထ ကဿ ပုစ္ဆာ ကဿ ဝိဿဇ္ဇနံ ဟောတူတိ။ ပုစ္ဆာ နာမ အမှာကံ ပတ္တာ၊ တုမှေ ပန မာတုဂါမာ နာမ ပဌမံ ပုစ္ဆထာတိ အာဟ။ တာ စတဿောပိ စတူသု ဒိသာသု ဌတွာ မာတာပိတူနံ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဟိတံ ဝါဒသဟဿံ ပုစ္ဆိံသု။ ထေရော ခဂ္ဂေန ကုမုဒနာဠံ ဆိန္ဒန္တော ဝိယ ပုစ္ဆိတံ ပုစ္ဆိတံ နိဇ္ဇဋံ နိဂ္ဂဏ္ဌိံ ကတွာ ကထေသိ၊ ကထေတွာ ပုန ပုစ္ဆထာတိ အာဟ။ ဧတ္တကမေဝ ဘန္တေ မယံ ဇာနာမာတိ။ ထေရော အာဟ “တုမှေဟိ ဝါဒသဟဿံ ပုစ္ဆိတံ မယာ ကထိတံ၊ အဟံ ပန ဧကံယေဝ ပဉှံ ပုစ္ဆိဿာမိ၊ တံ တုမှေ ကထေထာ”တိ။ တာ ထေရဿ ဝိသယံ ဒိသွာ “ပုစ္ဆထ ဘန္တေ ဗျာကရိဿာမာ”တိ ဝတ္တုံ နာသက္ခိံသု။ “ဝဒ ဘန္တေ ဇာနမာနာ ဗျာကရိဿာမာ”တိ ပုန အာဟံသု။

ထေရော အယံ ပန ကုလပုတ္တေ ပဗ္ဗာဇေတွာ ပဌမံ သိက္ခာပေတဗ္ဗပဉှောတိ ဝတွာ “ဧကံ နာမ ကိ”န္တိ ပုစ္ဆိ၊ တာ နေဝ အန္တံ, န ကောဋိံ အဒ္ဒသံသု။ ထေရော ကထေထာတိ အာဟ။ န ပဿာမ ဘန္တေတိ။ တုမှေဟိ ဝါဒသဟဿံ ပုစ္ဆိတံ မယာ ကထိတံ၊ မယှံ တုမှေ ဧကံ ပဉှမ္ပိ ကထေတုံ န သက္ကောထ၊ ဧဝံ သန္တေ ကဿ ဇယော ကဿ ပရာဇယောတိ။ တုမှာကံ ဘန္တေ ဇယော,အမှာကံ ပရာဇယောတိ။ ဣဒါနိ ကိံ ကရိဿထာတိ။ တာ မာတာပိတူဟိ ဝုတ္တဝစနံ အာရောစေတွာ “တုမှာကံ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိဿာမာ”တိ အာဟံသု။ တုမှေ မာတုဂါမာ နာမ အမှာကံ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ အမှာကံ ပန သာသနံ

gahetvā bhikkhuni-upassayaṁ gantvā pabbajathāti. Tā sādhūti therassa sāsanaṁ gahetvā bhikkhunisaṁghassa santikaṁ gantvā pabbajiṁsu, pabbajitā ca pana appamattā ātāpiniyo hutvā nacirasseva arahattaṁ pāpuṇiṁsu.

Ayaṁ Saccako tāsaṁ catunnampi kaniṭṭhabhātiko, tāhi catūhipi uttaritarapañño, mātāpitūnampi santikā vādasahassaṁ, tato bahutarañca bāhirasamayaṁ uggahetvā katthaci agantvā rājadārake sippaṁ sikkhāpento tattheva Vesāliyaṁ vasati, paññāya atipūritattā kucchi me bhijjeyyāti bhīto ayapaṭṭena kucchiṁ parikkhipitvā carati, imaṁ sandhāya vuttaṁ "Saccako Nigaṇṭhaputto"ti.

Bhassappavādakoti bhassaṁ vuccati kathāmaggo, taṁ pavadati kathetīti bhassappavādako. **Paṇḍitavādo**ti ahaṁ paṇḍitoti evaṁ vādo. **Sādhusammato bahujanassā**ti yaṁ yaṁ nakkhattacārena ādisati, taṁ taṁ yebhuyyena tatheva hoti, tasmā ayaṁ sādhuladdhiko bhaddakoti evaṁ sammato mahājanassa. **Vādena vādaṁ samāraddho**ti kathāmaggena dosaṁ āropito. **Āyasmā Assajī**ti Sāriputtattherassa ācariyo Assajitthero. **Jaṅghāvihāraṁ anucaṅkamamāno**ti tato tato licchavirājagehato taṁ taṁ gehaṁ gamanatthāya anucaṅkamamāno. **Yenāyasmā Assaji tenupasaṅkamī**ti kasmā upasaṅkami? Samayajānanatthaṁ.

Evaṁ kirassa ahosi "ahaṁ 'samaṇassa Gotamassa vādaṁ āropessāmī'ti āhiṇḍāmi, 'samayaṁ panassa na jānāmī'ti na āropesiṁ. Parassa hi samayaṁ ñatvā āropito vādo svāropito nāma hoti. Ayaṁ pana samaṇassa Gotamassa sāvako paññāyati Assajitthero, so attano Satthu samaye kovido, etāhaṁ pucchitvā kathaṁ patiṭṭhāpetvā samaṇassa Gotamassa vādaṁ āropessāmī"ti. Tasmā upasaṅkami. **Vinetī**ti kathaṁ vineti, kathaṁ sikkhāpetīti pucchati. Thero pana yasmā dukkhanti vutte upārambhassa okāso hoti, maggaphalānipi pariyāyena dukkhanti āgatāni, ayañca dukkhanti vutte theraṁ puccheyya "bho Assaji kimatthaṁ tumhe pabbajitā"ti. Tato "maggaphalatthāyā"ti vutte "nayidaṁ bho Assaji tumhākaṁ sāsanaṁ nāma, mahā-āghātanaṁ nāmetaṁ, nirayussado nāmesa, natthi tumhākaṁ sukhāsā, uṭṭhāyuṭṭhāya dukkhameva jīrāpentā āhiṇḍathā"ti dosaṁ āropeyya,

ဂဟေတွာ ဘိက္ခုနိဥပဿယံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇထာတိ။ တာ သာဓူတိ ထေရဿ သာသနံ ဂဟေတွာ ဘိက္ခုနိသံဃဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇိံသု၊ ပဗ္ဗဇိတာ စ ပန အပ္ပမတ္တာ အာတာပိနိယော ဟုတွာ နစိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။

အယံ သစ္စကော တာသံ စတုန္နမ္ပိ ကနိဋ္ဌဘာတိကော၊ တာဟိ စတူဟိပိ ဥတ္တရိတရပညော၊ မာတာပိတူနမ္ပိ သန္တိကာ ဝါဒသဟဿံ, တတော ဗဟုတရဉ္စ ဗာဟိရသမယံ ဥဂ္ဂဟေတွာ ကတ္ထစိ အဂန္တွာ ရာဇဒါရကေ သိပ္ပံ သိက္ခာပေန္တော တတ္ထေဝ ဝေသာလိယံ ဝသတိ၊ ပညာယ အတိပူရိတတ္တာ ကုစ္ဆိ မေ ဘိဇ္ဇေယျာတိ ဘီတော အယပဋ္ဋေန ကုစ္ဆိံ ပရိက္ခိပိတွာ စရတိ၊ ဣမံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "သစ္စကော နိဂဏ္ဌပုတ္တော"တိ။

ဘဿပ္ပဝါဒကောတိ ဘဿံ ဝုစ္စတိ ကထာမဂ္ဂေါ၊ တံ ပဝဒတိ ကထေတီတိ ဘဿပ္ပဝါဒကော။ **ပဏ္ဍိတဝါဒေါ**တိ အဟံ ပဏ္ဍိတောတိ ဧဝံ ဝါဒေါ။ **သာဓုသမ္မတော ဗဟုဇနဿာ**တိ ယံ ယံ နက္ခတ္တစာရေန အာဒိသတိ၊ တံ တံ ယေဘုယျေန တထေဝ ဟောတိ၊ တသ္မာ အယံ သာဓုလဒ္ဓိကော ဘဒ္ဒကောတိ ဧဝံ သမ္မတော မဟာဇနဿ။ **ဝါဒေန ဝါဒံ သမာရဒ္ဓေါ**တိ ကထာမဂ္ဂေန ဒေါသံ အာရောပိတော။ **အာယသ္မာ အဿဇီ**တိ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ အာစရိယော အဿဇိတ္ထေရော။ **ဇင်္ဃာဝိဟာရံ အနုစင်္ကမမာနော**တိ တတော တတော လိစ္ဆဝိရာဇဂေဟတော တံ တံ ဂေဟံ ဂမနတ္ထာယ အနုစင်္ကမမာနော။ **ယေနာယသ္မာ အဿဇိ တေနုပသင်္ကမီ**တိ ကသ္မာ ဥပသင်္ကမိ? သမယဇာနနတ္ထံ။

ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "အဟံ 'သမဏဿ ဂေါတမဿ ဝါဒံ အာရောပေဿာမီ'တိ အာဟိဏ္ဍာမိ၊ 'သမယံ ပနဿ န ဇာနာမီ'တိ န အာရောပေသိံ။ ပရဿ ဟိ သမယံ ဉတွာ အာရောပိတော ဝါဒေါ သွာရောပိတော နာမ ဟောတိ။ အယံ ပန သမဏဿ ဂေါတမဿ သာဝကော ပညာယတိ အဿဇိတ္ထေရော၊ သော အတ္တနော သတ္ထု သမယေ ကောဝိဒေါ၊ ဧတာဟံ ပုစ္ဆိတွာ ကထံ ပတိဋ္ဌာပေတွာ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဝါဒံ အာရောပေဿာမီ"တိ။ တသ္မာ ဥပသင်္ကမိ။ **ဝိနေတီ**တိ ကထံ ဝိနေတိ၊ ကထံ သိက္ခာပေတီတိ ပုစ္ဆတိ။ ထေရော ပန ယသ္မာ ဒုက္ခန္တိ ဝုတ္တေ ဥပါရမ္ဘဿ ဩကာသော ဟောတိ၊ မဂ္ဂဖလာနိပိ ပရိယာယေန ဒုက္ခန္တိ အာဂတာနိ၊ အယဉ္စ ဒုက္ခန္တိ ဝုတ္တေ ထေရံ ပုစ္ဆေယျ "ဘော အဿဇိ ကိမတ္ထံ တုမှေ ပဗ္ဗဇိတာ"တိ။ တတော "မဂ္ဂဖလတ္ထာယာ"တိ ဝုတ္တေ "နယိဒံ ဘော အဿဇိ တုမှာကံ သာသနံ နာမ၊ မဟာအာဃာတနံ နာမေတံ၊ နိရယုဿဒေါ နာမေသ၊ နတ္ထိ တုမှာကံ သုခါသာ၊ ဥဋ္ဌာယုဋ္ဌာယ ဒုက္ခမေဝ ဇီရာပေန္တာ အာဟိဏ္ဍထာ"တိ ဒေါသံ အာရောပေယျ၊

tasmā paravādissa pariyāyakathaṁ kātuṁ na vaṭṭati. Yathā esa appatiṭṭho hoti, evamassa nippariyāyakathaṁ kathessāmīti cintetvā “rūpaṁ bhikkhave aniccan”ti imaṁ aniccānattavaseneva kathaṁ katheti. **Dussutan**ti sotuṁ ayuttaṁ.

354. **Santhāgāre**ti[1] rājakulānaṁ atthānusāsanasanthāgāra[2]sālāyaṁ. **Yena te Licchavī tenupasaṅkamī**ti evaṁ kirassa ahosi “ahaṁ pubbe samayaṁ ajānanabhāvena samaṇassa Gotamassa vādaṁ na āropesiṁ, idāni panassa mahāsāvakena kathitaṁ samayaṁ jānāmi, ime ca mama antevāsikā pañcasatā Licchavī sannipatitā, etehi saddhiṁ gantvā samaṇassa Gotamassa vādaṁ āropessāmī”ti. Tasmā upasaṅkami. **Ñātaññatarenā**ti ñātesu abhiññātesu pañcavaggiyattheresu aññatarena. **Patiṭṭhitan**ti yathā tena patiṭṭhitaṁ. Sace evaṁ patiṭṭhissati, atha pana aññadeva vakkhati, tatra mayā kiṁ sakkā kātunti idāneva piṭṭhiṁ parivattento āha. **Ākaḍḍheyyā**ti attano abhimukhaṁ kaḍḍheyya. **Parikaḍḍheyyā**ti purato paṭipaṇāmeyya. **Samparikaḍḍheyyā**ti kālena ākaḍḍheyya, kālena parikaḍḍheyya. **Soṇḍikākilañjan**ti surāghare piṭṭhakilañjaṁ. **Soṇḍikādhutto**ti surādhutto. **Vālaṁ**[3] **kaṇṇe gahetvā**ti surāparissāvanatthavikaṁ dhovitukāmo kasaṭanidhunanatthaṁ ubhosu kaṇṇesu gahetvā. **Odhuneyyā**ti adhomukhaṁ katvā dhuneyya. **Niddhuneyyā**ti uddhaṁmukhaṁ katvā dhuneyya. **Nipphoṭeyyā**ti punappunaṁ papphoṭeyya. **Sāṇadhovikaṁ nāmā**ti ettha manussā sāṇasāṭakakaraṇatthaṁ sāṇavāke gahetvā muṭṭhiṁ muṭṭhiṁ bandhitvā udake pakkhipanti. Te tatiyadivase suṭṭhu kilinnā honti. Atha manussā ambilayāgusurādīni ādāya tattha gantvā sāṇamuṭṭhiṁ gahetvā dakkhiṇato vāmato sammukhā cāti[4] tīsu phalakesu sakiṁ dakkhiṇaphalake, sakiṁ vāmaphalake, sakiṁ sammukhaphalake paharantā ambilayāgusurādīni bhuñjantā pivantā khādantā dhovanti. Mahantā kīḷā hoti. Rañño nāgo taṁ kīḷaṁ disvā gambhīraṁ udakaṁ anupavisitvā soṇḍāya udakaṁ gahetvā sakiṁ kumbhe sakiṁ piṭṭhiyaṁ sakiṁ ubhosu passesu sakiṁ antarasatthiyaṁ pakkhipanto kīḷittha, tadupādāya taṁ kīḷitajātaṁ sāṇadhovikaṁ[5] nāma

1. Sandhāgāreti (Ka) 2. ...sandhāgāra (Ka) 3. Thālaṁ (Syā, Ka)
4. Vāti (Syā, Ka) 5. Sāṇadhovanaṁ (Syā, Ka)

တသ္မာ ပရဝါဒိဿ ပရိယာယကထံ ကာတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ယထာ ဧသ အပ္ပတိဋ္ဌော ဟောတိ၊ ဧဝမဿ နိပ္ပရိယာယကထံ ကထေဿာမီတိ စိန္တေတွာ “ရူပံ ဘိက္ခဝေ အနိစ္စ”န္တိ ဣမံ အနိစ္စာနတ္တဝသေနေဝ ကထံ ကထေတိ။ **ဒုဿုတ**န္တိ သောတုံ အယုတ္တံ။

၃၅၄။ **သန္ထာဂါရေ**တိ[1] ရာဇကုလာနံ အတ္ထာနုသာသနသန္ထာဂါရ[2]သာလာယံ။ **ယေန တေ လိစ္ဆဝီ တေနုပသင်္ကမီ**တိ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ “အဟံ ပုဗ္ဗေ သမယံ အဇာနနဘာဝေန သမဏဿ ဂေါတမဿ ဝါဒံ န အာရောပေသိံ၊ ဣဒါနိ ပနဿ မဟာသာဝကေန ကထိတံ သမယံ ဇာနာမိ၊ ဣမေ စ မမ အန္တေဝါသိကာ ပဉ္စသတာ လိစ္ဆဝီ သန္နိပတိတာ၊ ဧတေဟိ သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဝါဒံ အာရောပေဿာမီ”တိ။ တသ္မာ ဥပသင်္ကမိ။ **ဉာတညတရေနာ**တိ ဉာတေသု အဘိညာတေသု ပဉ္စဝဂ္ဂိယတ္ထေရေသု အညတရေန။ **ပတိဋ္ဌိတ**န္တိ ယထာ တေန ပတိဋ္ဌိတံ။ သစေ ဧဝံ ပတိဋ္ဌိဿတိ၊ အထ ပန အညဒေဝ ဝက္ခတိ၊ တတြ မယာ ကိံ သက္ကာ ကာတုန္တိ ဣဒါနေဝ ပိဋ္ဌိံ ပရိဝတ္တေန္တော အာဟ။ **အာကဍ္ဎေယျာ**တိ အတ္တနော အဘိမုခံ ကဍ္ဎေယျ။ **ပရိကဍ္ဎေယျာ**တိ ပုရတော ပဋိပဏာမေယျ။ **သမ္ပရိကဍ္ဎေယျာ**တိ ကာလေန အာကဍ္ဎေယျ၊ ကာလေန ပရိကဍ္ဎေယျ။ **သောဏ္ဍိကာကိလဉ္ဇ**န္တိ သုရာဃရေ ပိဋ္ဌကိလဉ္ဇံ။ **သောဏ္ဍိကာဓုတ္တော**တိ သုရာဓုတ္တော။ **ဝါလံ**[3] **ကဏ္ဏေ ဂဟေတွာ**တိ သုရာပရိဿာဝနတ္ထဝိကံ ဓောဝိတုကာမော ကသဋနိဓုနနတ္ထံ ဥဘောသု ကဏ္ဏေသု ဂဟေတွာ။ **ဩဓုနေယျာ**တိ အဓောမုခံ ကတွာ ဓုနေယျ။ **နိဒ္ဓုနေယျာ**တိ ဥဒ္ဓံမုခံ ကတွာ ဓုနေယျ။ **နိပ္ဖောဋေယျာ**တိ ပုနပ္ပုနံ ပပ္ဖောဋေယျ။ **သာဏဓောဝိကံ နာမာ**တိ ဧတ္ထ မနုဿာ သာဏသာဋကကရဏတ္ထံ သာဏဝါကေ ဂဟေတွာ မုဋ္ဌိံ မုဋ္ဌိံ ဗန္ဓိတွာ ဥဒကေ ပက္ခိပန္တိ။ တေ တတိယဒိဝသေ သုဋ္ဌု ကိလိန္နာ ဟောန္တိ။ အထ မနုဿာ အမ္ဗိလယာဂုသုရာဒီနိ အာဒါယ တတ္ထ ဂန္တွာ သာဏမုဋ္ဌိံ ဂဟေတွာ ဒက္ခိဏတော ဝါမတော သမ္မုခါ စာတိ[4] တီသု ဖလကေသု သကိံ ဒက္ခိဏဖလကေ, သကိံ ဝါမဖလကေ, သကိံ သမ္မုခဖလကေ ပဟရန္တာ အမ္ဗိလယာဂုသုရာဒီနိ ဘုဉ္ဇန္တာ ပိဝန္တာ ခါဒန္တာ ဓောဝန္တိ။ မဟန္တာ ကီဠာ ဟောတိ။ ရညော နာဂေါ တံ ကီဠံ ဒိသွာ ဂမ္ဘီရံ ဥဒကံ အနုပဝိသိတွာ သောဏ္ဍာယ ဥဒကံ ဂဟေတွာ သကိံ ကုမ္ဘေ သကိံ ပိဋ္ဌိယံ သကိံ ဥဘောသု ပဿေသု သကိံ အန္တရသတ္ထိယံ ပက္ခိပန္တော ကီဠိတ္ထ၊ တဒုပါဒါယ တံ ကီဠိတဇာတံ သာဏဓောဝိကံ[5] နာမ

၁-သန္ဓာဂါရေတိ (က) ၂-...သန္ဓာဂါရ (က) ၃-ထာလံ (သျာ၊ က)
၄-ဝါတိ (သျာ၊ က) ၅-သာဏဓောဝနံ (သျာ၊ က)

vuccati, taṁ sandhāya vuttaṁ "sāṇadhovikaṁ nāma kīḷitajātaṁ kīḷatī"ti. **Kiṁ so bhavamāno Saccako Nigaṇṭhaputto, yo Bhagavato vādaṁ āropessatī**ti yo Saccako Nigaṇṭhaputto Bhagavato vādaṁ āropessati, so kiṁ bhavamāno kiṁ yakkho bhavamāno udāhu Indo, udāhu brahmā bhavamāno Bhagavato vādaṁ āropessati. Na hi sakkā pakatimanussena Bhagavato vādaṁ āropetunti ayamettha adhippāyo.

355. **Tena kho pana samayenā**ti yasmiṁ samaye Saccako ārāmaṁ pāvisi, tasmiṁ. Kismiṁ pana samaye pāvisīti? Mahāmajjhanhikasamaye. Kasmā pana tasmiṁ samaye caṅkamantīti? Paṇītabhojanapaccayassa thinamiddhassa vinodanatthaṁ. Divāpadhānikā vā te. Tādisānañhi pacchābhattaṁ caṅkamitvā nhatvā sarīraṁ utuṁ gaṇhāpetvā nisajja samaṇadhammaṁ karontānaṁ cittaṁ ekaggaṁ hoti. **Yena te bhikkhū**ti so kira kuhiṁ samaṇo Gotamoti pariveṇato pariveṇaṁ gantvā pucchitvā pavisissāmīti vilokento araññe hatthī viya caṅkame caṅkamamāne paṁsukūlikabhikkhū disvā tesaṁ santikaṁ agamāsi. Taṁ sandhāya "yena te bhikkhū"ti-ādi vuttaṁ. **Kahaṁ nu kho bho**ti katarasmiṁ āvāse vā maṇḍape vāti attho. **Esa Aggivessana Bhagavā**ti tadā kira Bhagavā paccūsakāle mahākaruṇāsamāpattiṁ samāpajjitvā dasasahassacakkavāḷe sabbaññutaññāṇajālaṁ pattharitvā bodhaneyyasattaṁ olokento addasa "sve Saccako Nigaṇṭhaputto mahatiṁ licchaviparisaṁ gahetvā mama vādaṁ āropetukāmo āgamissatī"ti. Tasmā pātova sarīrapaṭijagganaṁ katvā bhikkhusaṁghaparivāro Vesāliyaṁ piṇḍāya caritvā piṇḍapātapaṭikkanto mahāparisāya nisīdituṁ sukhaṭṭhāne nisīdissāmīti Gandhakuṭiṁ apavisitvā Mahāvane aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi, te bhikkhū Bhagavato vattaṁ dassetvā āgatā, Saccakena puṭṭhā dūre nisinnaṁ Bhagavantaṁ dassentā "esa Aggivessana Bhagavā"ti āhaṁsu.

Mahatiyā licchaviparisāya saddhinti heṭṭhā pañcamattehi licchavisatehi parivutoti vuttaṁ. Te etassa antevāsikāyeva, antovesāliyaṁ pana Saccako pañcamattāni licchavirājasatāni gahetvā "vādatthiko Bhagavantaṁ upasaṅkamanto"ti sutvā dvinnaṁ paṇḍitānaṁ kathāsallāpaṁ

ဝုစ္စတိ၊ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "သာဏဓောဝိကံ နာမ ကီဠိတဇာတံ ကီဠတီ"တိ။ **ကိံ သော ဘဝမာနော သစ္စကော နိဂဏ္ဌပုတ္တော၊ ယော ဘဂဝတော ဝါဒံ အာရောပေဿတီ**တိ ယော သစ္စကော နိဂဏ္ဌပုတ္တော ဘဂဝတော ဝါဒံ အာရောပေဿတိ၊ သော ကိံ ဘဝမာနော ကိံ ယက္ခော ဘဝမာနော ဥဒါဟု ဣန္ဒော၊ ဥဒါဟု ဗြဟ္မာ ဘဝမာနော ဘဂဝတော ဝါဒံ အာရောပေဿတိ။ န ဟိ သက္ကာ ပကတိမနုဿေန ဘဂဝတော ဝါဒံ အာရောပေတုန္တိ အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော။

၃၅၅။ **တေန ခေါ ပန သမယေနာ**တိ ယသ္မိံ သမယေ သစ္စကော အာရာမံ ပါဝိသိ၊ တသ္မိံ။ ကိသ္မိံ ပန သမယေ ပါဝိသီတိ? မဟာမဇ္ဈန္ဟိကသမယေ။ ကသ္မာ ပန တသ္မိံ သမယေ စင်္ကမန္တီတိ? ပဏီတဘောဇနပစ္စယဿ ထိနမိဒ္ဓဿ ဝိနောဒနတ္ထံ။ ဒိဝါပဓာနိကာ ဝါ တေ။ တာဒိသာနဉ္စ ပစ္ဆာဘတ္တံ စင်္ကမိတွာ နှတွာ သရီရံ ဥတုံ ဂဏှာပေတွာ နိသဇ္ဇ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တာနံ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဟောတိ။ **ယေန တေ ဘိက္ခူ**တိ သော ကိရ ကုဟိံ သမဏော ဂေါတမောတိ ပရိဝေဏတော ပရိဝေဏံ ဂန္တွာ ပုစ္ဆိတွာ ပဝိသိဿာမီတိ ဝိလောကေန္တော အရညေ ဟတ္ထီ ဝိယ စင်္ကမေ စင်္ကမမာနေ ပံသုကူလိကဘိက္ခူ ဒိသွာ တေသံ သန္တိကံ အဂမာသိ။ တံ သန္ဓာယ "ယေန တေ ဘိက္ခူ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ **ကဟံ နု ခေါ ဘော**တိ ကတရသ္မိံ အာဝါသေ ဝါ မဏ္ဍပေ ဝါတိ အတ္ထော။ **ဧသ အဂ္ဂိဝေဿန ဘဂဝါ**တိ တဒါ ကိရ ဘဂဝါ ပစ္စူသကာလေ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေ သဗ္ဗညုတညာဏဇာလံ ပတ္ထရိတွာ ဗောဓနေယျသတ္တံ ဩလောကေန္တော အဒ္ဒသ "သွေ သစ္စကော နိဂဏ္ဌပုတ္တော မဟတိံ လိစ္ဆဝိပရိသံ ဂဟေတွာ မမ ဝါဒံ အာရောပေတုကာမော အာဂမိဿတီ"တိ။ တသ္မာ ပါတောဝ သရီရပဋိဇဂ္ဂနံ ကတွာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော ဝေသာလိယံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော မဟာပရိသာယ နိသီဒိတုံ သုခဋ္ဌာနေ နိသီဒိဿာမီတိ ဂန္ဓကုဋိံ အပဝိသိတွာ မဟာဝနေ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ ဒိဝါဝိဟာရံ နိသီဒိ၊ တေ ဘိက္ခူ ဘဂဝတော ဝတ္တံ ဒဿေတွာ အာဂတာ၊ သစ္စကေန ပုဋ္ဌာ ဒူရေ နိသိန္နံ ဘဂဝန္တံ ဒဿေန္တာ "ဧသ အဂ္ဂိဝေဿန ဘဂဝါ"တိ အာဟံသု။

မဟတိယာ လိစ္ဆဝိပရိသာယ သဒ္ဓိန္တိ ဟေဋ္ဌာ ပဉ္စမတ္တေဟိ လိစ္ဆဝိသတေဟိ ပရိဝုတောတိ ဝုတ္တံ။ တေ ဧတဿ အန္တေဝါသိကာယေဝ၊ အန္တောဝေသာလိယံ ပန သစ္စကော ပဉ္စမတ္တာနိ လိစ္ဆဝိရာဇသတာနိ ဂဟေတွာ "ဝါဒတ္ထိကော ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမန္တော"တိ သုတွာ ဒွိန္နံ ပဏ္ဍိတာနံ ကထာသလ္လာပံ

sossāmāti yebhuyyena manussā nikkhantā, evaṁ sā parisā mahatī aparicchinnagaṇanā ahosi. Taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Añjaliṁ paṇāmetvā**ti ete ubhatopakkhikā, te evaṁ cintesuṁ “sace no micchādiṭṭhikā codessanti ‘kasmā tumhe samaṇaṁ Gotamaṁ vanditthā’ti, tesaṁ ‘kiṁ añjalimattakaraṇenapi vanditaṁ hotī’ti vakkhāma. Sace no sammādiṭṭhikā codessanti ‘kasmā Bhagavantaṁ na vanditthā’ti, ‘kiṁ sīsena bhūmiṁ paharanteneva vanditaṁ hoti, nanu añjalikammampi vandanā evā’ti vakkhāmā”ti. **Nāma gottan**ti bho Gotama ahaṁ asukassa putto Datto nāma Mitto nāma idha āgatoti vadantā nāmaṁ sāventi nāma. Bho Gotama ahaṁ Vāsiṭṭho nāma Kaccāno nāma idha āgatoti vadantā gottaṁ sāventi nāma. Ete kira daliddā jiṇṇakulaputtā parisamajjhe nāmagottavasena pākaṭā bhavissāmāti evaṁ akaṁsu. Ye pana tuṇhībhūtā nisīdiṁsu, te kerāṭikā ceva andhabālā ca. Tattha kerāṭikā “ekaṁ dve kathāsallāpe karonto vissāsiko hoti, atha vissāse sati ekaṁ dve bhikkhā adātuṁ na yuttan”ti tato attānaṁ mocentā tuṇhī nisīdanti. Andhabālā aññāṇatāyeva avakkhittamattikāpiṇḍo viya yattha katthaci tuṇhībhūtā nisīdanti.

356. **Kiñcideva desan**ti kañci okāsaṁ kiñci kāraṇaṁ, athassa Bhagavā pañhapucchane ussāhaṁ janento āha **puccha Aggivessana yadākaṅkhasī**ti. Tassattho—“puccha yadi ākaṅkhasi, na me pañhavissajjane bhāro atthi”. Atha vā “puccha yaṁ ākaṅkhasi, sabbaṁ te vissajjessāmī”ti sabbaññupavāraṇaṁ pavāresi asādhāraṇaṁ Paccekabuddha-aggasāvakamahāsāvakehi. Te hi yadākaṅkhasīti na vadanti, sutvā vedissāmāti vadanti. Buddhā pana “pucchāvuso yadākaṅkhasī”ti[1] vā, “puccha mahārāja, yadākaṅkhasī”ti[2] vā,

“Puccha Vāsava maṁ pañhaṁ, yaṁ kiñci manasicchasi.
Tassa tasseva pañhassa, ahaṁ antaṁ karomi te” iti[3] vā,

“tena hi tvaṁ bhikkhu sake āsane nisīditvā puccha yadākaṅkhasī”ti[4] vā,

1. Saṁ 1. 209 piṭṭhe.
2. Dī 1. 48 piṭṭhe.
3. Dī 2. 220 piṭṭhe.
4. Ma 3. 66 piṭṭhe.

သောဿာမာတိ ယေဘုယျေန မနုဿာ နိက္ခန္တာ၊ ဧဝံ သာ ပရိသာ မဟတီ အပရိစ္ဆိန္နဂဏနာ အဟောသိ။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **အဉ္ဇလိံ ပဏာမေတွာ**တိ ဧတေ ဥဘတောပက္ခိကာ၊ တေ ဧဝံ စိန္တေသုံ “သစေ နော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ စောဒေဿန္တိ ‘ကသ္မာ တုမှေ သမဏံ ဂေါတမံ ဝန္ဒိတ္ထာ’တိ၊ တေသံ ‘ကိံ အဉ္ဇလိမတ္တကရဏေနပိ ဝန္ဒိတံ ဟောတီ’တိ ဝက္ခာမ။ သစေ နော သမ္မာဒိဋ္ဌိကာ စောဒေဿန္တိ ‘ကသ္မာ ဘဂဝန္တံ န ဝန္ဒိတ္ထာ’တိ၊ ‘ကိံ သီသေန ဘူမိံ ပဟရန္တေနေဝ ဝန္ဒိတံ ဟောတိ၊ နနု အဉ္ဇလိကမ္မမ္ပိ ဝန္ဒနာ ဧဝါ’တိ ဝက္ခာမာ”တိ။ **နာမ ဂေါတ္တ**န္တိ ဘော ဂေါတမ အဟံ အသုကဿ ပုတ္တော ဒတ္တော နာမ မိတ္တော နာမ ဣဓ အာဂတောတိ ဝဒန္တာ နာမံ သာဝေန္တိ နာမ။ ဘော ဂေါတမ အဟံ ဝါသိဋ္ဌော နာမ ကစ္စာနော နာမ ဣဓ အာဂတောတိ ဝဒန္တာ ဂေါတ္တံ သာဝေန္တိ နာမ။ ဧတေ ကိရ ဒလိဒ္ဒါ ဇိဏ္ဏကုလပုတ္တာ ပရိသမဇ္ဈေ နာမဂေါတ္တဝသေန ပါကဋာ ဘဝိဿာမာတိ ဧဝံ အကံသု။ ယေ ပန တုဏှီဘူတာ နိသီဒိံသု၊ တေ ကေရာဋိကာ စေဝ အန္ဓဗာလာ စ။ တတ္ထ ကေရာဋိကာ “ဧကံ ဒွေ ကထာသလ္လာပေ ကရောန္တော ဝိဿာသိကော ဟောတိ၊ အထ ဝိဿာသေ သတိ ဧကံ ဒွေ ဘိက္ခာ အဒါတုံ န ယုတ္တ”န္တိ တတော အတ္တာနံ မောစေန္တာ တုဏှီ နိသီဒန္တိ။ အန္ဓဗာလာ အညာဏတာယေဝ အဝက္ခိတ္တမတ္တိကာပိဏ္ဍော ဝိယ ယတ္ထ ကတ္ထစိ တုဏှီဘူတာ နိသီဒန္တိ။

၃၅၆။ **ကိဉ္စိဒေဝ ဒေသ**န္တိ ကဉ္စိ ဩကာသံ ကိဉ္စိ ကာရဏံ၊ အထဿ ဘဂဝါ ပဉှပုစ္ဆနေ ဥဿာဟံ ဇနေန္တော အာဟ **ပုစ္ဆ အဂ္ဂိဝေဿန ယဒါကင်္ခသီ**တိ။ တဿတ္ထော— “ပုစ္ဆ ယဒိ အာကင်္ခသိ၊ န မေ ပဉှဝိဿဇ္ဇနေ ဘာရော အတ္ထိ”။ အထ ဝါ “ပုစ္ဆ ယံ အာကင်္ခသိ၊ သဗ္ဗံ တေ ဝိဿဇ္ဇေဿာမီ”တိ သဗ္ဗညုပဝါရဏံ ပဝါရေသိ အသာဓာရဏံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓအဂ္ဂသာဝကမဟာသာဝကေဟိ။ တေ ဟိ ယဒါကင်္ခသီတိ န ဝဒန္တိ၊ သုတွာ ဝေဒိဿာမာတိ ဝဒန္တိ။ ဗုဒ္ဓါ ပန “ပုစ္ဆာဝုသော ယဒါကင်္ခသီ”တိ[1] ဝါ, “ပုစ္ဆ မဟာရာဇ၊ ယဒါကင်္ခသီ”တိ[2] ဝါ,

“ပုစ္ဆ ဝါသဝ မံ ပဉှံ၊ ယံ ကိဉ္စိ မနသိစ္ဆသိ။
တဿ တဿေဝ ပဉှဿ၊ အဟံ အန္တံ ကရောမိ တေ” ဣတိ[3] ဝါ,

“တေန ဟိ တွံ ဘိက္ခု သကေ အာသနေ နိသီဒိတွာ ပုစ္ဆ ယဒါကင်္ခသီ”တိ[4] ဝါ,

၁-သံ ၁-၂၀၉-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဒီ ၁-၄၈-ပိဋ္ဌေ။
၃-ဒီ ၂-၂၂၀-ပိဋ္ဌေ။
၄-မ ၃-၆၆-ပိဋ္ဌေ။

“Bāvarissa ca tuyhaṁ vā, sabbesaṁ sabbasaṁsayaṁ.
Katāvakāsā pucchavho, yaṁ kiñci manasicchathā”ti[1] vā,

“Puccha maṁ sabhiya pañhaṁ, yaṁ kiñci manasicchasi.
Tassa tasseva pañhassa, ahaṁ antaṁ karomi te” iti[2] vā,

Tesaṁ tesaṁ yakkhanarindadevasamaṇabrāhmaṇaparibbājakānaṁ sabbaññupavāraṇaṁ pavārenti. Anacchariyañcetaṁ, yaṁ Bhagavā Buddhabhūmiṁ patvā etaṁ pavāraṇaṁ pavāreyya. Yo bodhisattabhūmiyaṁ padesañāṇepi ṭhito

“Koṇḍañña pañhāni viyākarohi,
Yācanti taṁ isayo sādhurūpā.
Koṇḍañña eso manujesu dhammo,
Yaṁ vuddhamāgacchati esa bhāro”ti[3]—

Evaṁ sakkādīnaṁ atthāya isīhi yācito

“Katāvakāsā pucchantu bhonto,
Yaṁ kiñci pañhaṁ manasābhipatthitaṁ.
Ahaṁ hi taṁ taṁ vo viyākarissaṁ,
Ñatvā sayaṁ lokamimaṁ parañcā”ti[3]—

Evaṁ sarabhaṅgakāle, sambhavajātake ca sakalajambudīpaṁ tikkhattuṁ vicaritvā pañhānaṁ antakaraṁ adisvā suciratena[4] brāhmaṇena pañhaṁ puṭṭho okāse kārite jātiyā sattavasso rathikāyaṁ paṁsuṁ kīḷanto pallaṅkaṁ ābhujitvā antaravīthiyaṁ nisinnova—

“Taggha te ahamakkhissaṁ, yathāpi kusalo tathā.
Rājā ca kho taṁ jānāti, yadi kāhati vā na vā”ti[5]—

Sabbaññupavāraṇaṁ pavāresi.

Evaṁ Bhagavatā sabbaññupavāraṇāya pavāritāya attamano pañhaṁ pucchanto “kathaṁ pana bho Gotamā”ti-ādimāha.

1. Khu 1. 433 piṭṭhe. 2. Khu 1. 357 piṭṭhe. 3. Khu 6. 7 piṭṭhe.
4. Sucirakena (Syā, Ka) 5. Khu 5. 380 piṭṭhe.

“ဗာဝရိဿ စ တုယှံ ဝါ၊ သဗ္ဗေသံ သဗ္ဗသံသယံ။
ကတာဝကာသာ ပုစ္ဆဝှော၊ ယံ ကိဉ္စိ မနသိစ္ဆထာ”တိ[၁] ဝါ,

“ပုစ္ဆ မံ သဘိယ ပဉှံ၊ ယံ ကိဉ္စိ မနသိစ္ဆသိ။
တဿ တဿေဝ ပဉှဿ၊ အဟံ အန္တံ ကရောမိ တေ” ဣတိ[၂] ဝါ,

တေသံ တေသံ ယက္ခနရိန္ဒဒေဝသမဏဗြာဟ္မဏပရိဗ္ဗာဇကာနံ သဗ္ဗညု-ပဝါရဏံ ပဝါရေန္တိ။ အနစ္ဆရိယဉ္စေတံ၊ ယံ ဘဂဝါ ဗုဒ္ဓဘူမိံ ပတွာ ဧတံ ပဝါရဏံ ပဝါရေယျ။ ယော ဗောဓိသတ္တဘူမိယံ ပဒေသဉာဏေပိ ဌိတော

“ကောဏ္ဍည ပဉှာနိ ဗျာကရောဟိ၊
ယာစန္တိ တံ ဣသယော သာဓုရူပါ။
ကောဏ္ဍည ဧသော မနုဇေသု ဓမ္မော၊
ယံ ဝုဒ္ဓမာဂစ္ဆတိ ဧသ ဘာရော”တိ[၃]—

ဧဝံ သက္ကာဒီနံ အတ္ထာယ ဣသီဟိ ယာစိတော

“ကတာဝကာသာ ပုစ္ဆန္တု ဘောန္တော၊
ယံ ကိဉ္စိ ပဉှံ မနသာဘိပတ္ထိတံ။
အဟံ ဟိ တံ တံ ဝေါ ဗျာကရိဿံ၊
ဉတွာ သယံ လောကမိမံ ပရဉ္စာ”တိ[၃]—

ဧဝံ သရဘင်္ဂကာလေ, သမ္ဘဝဇာတကေ စ သကလဇမ္ဗုဒီပံ တိက္ခတ္တုံ ဝိစရိတွာ ပဉှာနံ အန္တကရံ အဒိသွာ သုစိရတေန[၄] ဗြာဟ္မဏေန ပဉှံ ပုဋ္ဌော ဩကာသေ ကာရိတေ ဇာတိယာ သတ္တဝဿော ရထိကာယံ ပံသုံ ကီဠန္တော ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ အန္တရဝီထိယံ နိသိန္နောဝ—

‘‘တဂ္ဃ တေ အဟမက္ခိဿံ၊ ယထာပိ ကုသလော တထာ။
ရာဇာ စ ခေါ တံ ဇာနာတိ၊ ယဒိ ကာဟတိ ဝါ န ဝါ’’တိ[၅]—

သဗ္ဗညုပဝါရဏံ ပဝါရေသိ။

ဧဝံ ဘဂဝတာ သဗ္ဗညုပဝါရဏာယ ပဝါရိတာယ အတ္တမနော ပဉှံ ပုစ္ဆန္တော ‘ကထံ ပန ဘော ဂေါတမာ’’တိအာဒိမာဟ။

၁-ခု ၁-၄၃၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၁-၃၅၇-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ခု ၆-၇-ပိဋ္ဌေ။
၄-သုစိရကေန (သျာ၊ က) ၅-ခု ၅-၃၈၀-ပိဋ္ဌေ။

Athassa Bhagavā “passatha bho aññaṁ sāvakena kathitaṁ, aññaṁ Satthā katheti, nanu mayā paṭikacceva vuttaṁ ‘sace tathā patiṭṭhissati, yathāssa sāvakena patiṭṭhitaṁ, evāhaṁ vādaṁ āropessāmī’ti. Ayaṁ pana aññameva katheti, tattha kiṁ mayā sakkā kātun”ti evaṁ Nigaṇṭhassa vacanokāso mā hotūti heṭṭhā Assajittherena kathitaniyāmeneva kathento **evaṁ kho ahaṁ Aggivessanā**ti-ādimāha. **Upamā maṁ bho Gotama paṭibhātī**ti bho Gotama mayhaṁ ekā upamā upaṭṭhāti, āharāmi taṁ upamanti vadati. **Paṭibhātu taṁ Aggivessanā**ti upaṭṭhātu te Aggivessana, āhara taṁ upamaṁ visatthoti Bhagavā avoca. **Balakaraṇīyā**ti bāhubalena kattabbā kasivāṇijjādikā kammantā. **Rūpattāyaṁ purisapuggalo**ti rūpaṁ attā assāti **rūpattā,** rūpaṁ attāti gahetvā ṭhitapuggalaṁ dīpeti. **Rūpe patiṭṭhāyā**ti tasmiṁ attāti gahitarūpe patiṭṭhahitvā. **Puññaṁ vā apuññaṁ vā pasavatī**ti kusalaṁ vā akusalaṁ vā paṭilabhati. **Vedanattādīsupi** eseva nayo. Iminā kiṁ dīpeti? Ime pañcakkhandhā imesaṁ sattānaṁ pathavī viya patiṭṭhā[1], te imesu pañcasu khandhesu patiṭṭhāya kusalākusalakammaṁ nāma āyūhanti. Tumhe evarūpaṁ vijjamānameva attānaṁ paṭisedhento pañcakkhandhā anattāti dipethāti ativiya sakāraṇaṁ katvā upamaṁ āhari. Iminā ca Nigaṇṭhena āhaṭa-opammaṁ niyatameva, Sabbaññubuddhato añño tassa kathaṁ chinditvā vāde dosaṁ dātuṁ samattho nāma natthi. Duvidhā hi puggalā Buddhaveneyyā ca sāvakaveneyyā ca. Sāvakaveneyye sāvakāpi vinenti Buddhāpi. Buddhaveneyye pana sāvakā vinetuṁ na sakkonti, Buddhāva vinenti. Ayampi Nigaṇṭho Buddhaveneyyo, tasmā etassa vādaṁ chinditvā añño dosaṁ dātuṁ samattho nāma natthi. Tenassa Bhagavā sayameva vāde dosadassanatthaṁ **nanu tvaṁ Aggivessanā**ti-ādimāha.

Atha Nigaṇṭho cintesi “ativiya samaṇo Gotamo mama vādaṁ patiṭṭhapeti, sace upari koci doso bhavissati, mamaṁ ekakaṁyeva niggaṇhissati, handāhaṁ imaṁ vādaṁ mahājanassāpi matthake pakkhipāmī”ti, tasmā evamāha **ahampi bho Gotama evaṁ vadāmi rūpaṁ me attā -pa- viññāṇaṁ me attāti, ayañca mahatī janatā**ti. Bhagavā pana Nigaṇṭhato

1. Paṭiyattā (Ka)

အထဿ ဘဂဝါ “ပဿထ ဘော အညံ သာဝကေန ကထိတံ၊ အညံ သတ္ထာ ကထေတိ၊ နနု မယာ ပဋိကစ္စေဝ ဝုတ္တံ ‘သစေ တထာ ပတိဋ္ဌိဿတိ၊ ယထာဿ သာဝကေန ပတိဋ္ဌိတံ၊ ဧဝါဟံ ဝါဒံ အာရောပေဿာမီ’တိ။ အယံ ပန အညမေဝ ကထေတိ၊ တတ္ထ ကိံ မယာ သက္ကာ ကာတု”န္တိ ဧဝံ နိဂဏ္ဌဿ ဝစနောကာသော မာ ဟောတူတိ ဟေဋ္ဌာ အဿဇိတ္ထေရေန ကထိတနိယာမေနေဝ ကထေန္တော **ဧဝံ ခေါ အဟံ အဂ္ဂိဝေဿနာ**တိအာဒိမာဟ။ **ဥပမာ မံ ဘော ဂေါတမ ပဋိဘာတီ**တိ ဘော ဂေါတမ မယှံ ဧကာ ဥပမာ ဥပဋ္ဌာတိ၊ အာဟရာမိ တံ ဥပမန္တိ ဝဒတိ။ **ပဋိဘာတု တံ အဂ္ဂိဝေဿနာ**တိ ဥပဋ္ဌာတု တေ အဂ္ဂိဝေဿန၊ အာဟရ တံ ဥပမံ ဝိသတ္ထောတိ ဘဂဝါ အဝေါစ။ **ဗလကရဏီယာ**တိ ဗာဟုဗလေန ကတ္တဗ္ဗာ ကသိဝါဏိဇ္ဇာဒိကာ ကမ္မန္တာ။ **ရူပတ္တာယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော**တိ ရူပံ အတ္တာ အဿာတိ **ရူပတ္တာ၊** ရူပံ အတ္တာတိ ဂဟေတွာ ဌိတပုဂ္ဂလံ ဒီပေတိ။ **ရူပေ ပတိဋ္ဌာယာ**တိ တသ္မိံ အတ္တာတိ ဂဟိတရူပေ ပတိဋ္ဌဟိတွာ။ **ပုညံ ဝါ အပုညံ ဝါ ပသဝတီ**တိ ကုသလံ ဝါ အကုသလံ ဝါ ပဋိလဘတိ။ **ဝေဒနတ္တာဒီသုပိ** ဧသေဝ နယော။ ဣမိနာ ကိံ ဒီပေတိ? ဣမေ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ဣမေသံ သတ္တာနံ ပထဝီ ဝိယ ပတိဋ္ဌာ[1]၊ တေ ဣမေသု ပဉ္စသု ခန္ဓေသု ပတိဋ္ဌာယ ကုသလာကုသလကမ္မံ နာမ အာယူဟန္တိ။ တုမှေ ဧဝရူပံ ဝိဇ္ဇမာနမေဝ အတ္တာနံ ပဋိသေဓေန္တော ပဉ္စက္ခန္ဓာ အနတ္တာတိ ဒီပေထာတိ အတိဝိယ သကာရဏံ ကတွာ ဥပမံ အာဟရိ။ ဣမိနာ စ နိဂဏ္ဌေန အာဟဋဩပမ္မံ နိယတမေဝ၊ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓတော အညော တဿ ကထံ ဆိန္ဒိတွာ ဝါဒေ ဒေါသံ ဒါတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ။ ဒုဝိဓာ ဟိ ပုဂ္ဂလာ ဗုဒ္ဓဝေနေယျာ စ သာဝကဝေနေယျာ စ။ သာဝကဝေနေယျေ သာဝကာပိ ဝိနေန္တိ ဗုဒ္ဓါပိ။ ဗုဒ္ဓဝေနေယျေ ပန သာဝကာ ဝိနေတုံ န သက္ကောန္တိ၊ ဗုဒ္ဓါဝ ဝိနေန္တိ။ အယမ္ပိ နိဂဏ္ဌော ဗုဒ္ဓဝေနေယျော၊ တသ္မာ ဧတဿ ဝါဒံ ဆိန္ဒိတွာ အညော ဒေါသံ ဒါတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ။ တေနဿ ဘဂဝါ သယမေဝ ဝါဒေ ဒေါသဒဿနတ္ထံ **နနု တွံ အဂ္ဂိဝေဿနာ**တိအာဒိမာဟ။

အထ နိဂဏ္ဌော စိန္တေသိ “အတိဝိယ သမဏော ဂေါတမော မမ ဝါဒံ ပတိဋ္ဌပေတိ၊ သစေ ဥပရိ ကောစိ ဒေါသော ဘဝိဿတိ၊ မမံ ဧကကံယေဝ နိဂ္ဂဏှိဿတိ၊ ဟန္ဒာဟံ ဣမံ ဝါဒံ မဟာဇနဿာပိ မတ္ထကေ ပက္ခိပါမီ”တိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ **အဟမ္ပိ ဘော ဂေါတမ ဧဝံ ဝဒါမိ ရူပံ မေ အတ္တာ။ပ။ ဝိညာဏံ မေ အတ္တာတိ၊ အယဉ္စ မဟတီ ဇနတာ**တိ။ ဘဂဝါ ပန နိဂဏ္ဌတော

၁-ပဋိယတ္တာ (က)

sataguṇenapi sahassaguṇenapi satasahassaguṇenapi vādīvarataro, tasmā cintesi “ayaṁ Nigaṇṭho attānaṁ mocetvā mahājanassa matthake vādaṁ pakkhipati, nāssa attānaṁ mocetuṁ dassāmi, mahājanato nivattetvā ekakaṁyeva naṁ niggaṇhissāmī”ti. Atha naṁ **kiṁ hi te Aggivessanā**ti-ādimāha. Tassattho—nāyaṁ janatā mama vādaṁ āropetuṁ āgatā, tvaṁyeva sakalaṁ Vesāliṁ saṁvaṭṭitvā[1] mama vādaṁ āropetuṁ āgato, tasmā tvaṁ sakameva vādaṁ niveṭhehi, mā mahājanassa matthake pakkhipasīti. So paṭijānanto **ahañhi bho Gotamā**ti-ādimāha.

357. Iti Bhagavā Nigaṇṭhassa vādaṁ patiṭṭhapetvā **tena hi Aggivessanā**ti pucchaṁ ārabhi. Tattha **tena hī**ti kāraṇatthe nipāto. Yasmā tvaṁ pañcakkhandhe attato paṭijānāsi, tasmāti attho. **Sakasmiṁ vijite**ti attano raṭṭhe. **Ghātetāyaṁ vā ghātetu**nti ghātārahaṁ ghātetabbayuttakaṁ ghātetuṁ. **Jāpetāyaṁ vā jāpetu**nti dhanajāniraham jāpetabbayuttaṁ jāpetuṁ jiṇṇadhanaṁ[2] kātuṁ. **Pabbājetāyaṁ vā pabbājetu**nti sakaraṭṭhato pabbājanārahaṁ pabbājetuṁ nīharituṁ. **Vattituñca arahatī**ti vattati ceva vattituñca arahati, vattituṁ yuttoti dīpeti. Iti Nigaṇṭho attano vādabhedanatthaṁ āhaṭakāraṇameva attano māraṇatthāya āvudhaṁ tikhiṇaṁ karonto viya visesetvā dīpeti, yathā taṁ bālo. **Evaṁ me rūpaṁ hotū**ti mama rūpaṁ evaṁvidhaṁ hotu, pāsādikaṁ abhirūpaṁ alaṅkatappaṭiyattaṁ suvaṇṇatoraṇaṁ viya susajjitacittapaṭo viya ca manāpadassananti. **Evaṁ me rūpaṁ mā ahosī**ti mama rūpaṁ evaṁvidhaṁ mā hotu, dubbaṇṇaṁ dussaṇṭhitaṁ valitapalitaṁ tilakasamākiṇṇanti.

Tuṇhī ahosīti Nigaṇṭho imasmiṁ ṭhāne[3] viraddhabhāvaṁ[4] ñatvā “samaṇo Gotamo mama vādaṁ bhindanatthāya kāraṇaṁ āhari, ahaṁ bālatāya tameva visesetvā dīpesiṁ, idāni naṭṭhomhi, sace vattatīti vakkhāmi, ime rājāno uṭṭhahitvā ‘Aggivessana tvaṁ mama rūpe vaso vattatīti vadasi, yadi te rūpe vaso vattati, kasmā tvaṁ yathā ime

1. Vesāliṁ saṁvijjetvā (Sī), vesāliparisaṁ gahetvā (?)
2. Niddhanaṁ (Sī)
3. Vāde (Syā), vāre (Ka)
4. Viruddhabhāvaṁ (Syā, Ka)

သတဂုဏေနပိ သဟဿဂုဏေနပိ သတသဟဿဂုဏေနပိ ဝါဒီဝရတရော၊ တသ္မာ စိန္တေသိ “အယံ နိဂဏ္ဌော အတ္တာနံ မောစေတွာ မဟာဇနဿ မတ္ထကေ ဝါဒံ ပက္ခိပတိ၊ နာဿ အတ္တာနံ မောစေတုံ ဒဿာမိ၊ မဟာဇနတော နိဝတ္တေတွာ ဧကကံယေဝ နံ နိဂ္ဂဏှိဿာမီ”တိ။ အထ နံ **ကိံ ဟိ တေ အဂ္ဂိဝေဿနာ**တိအာဒိမာဟ။ တဿတ္ထော—နာယံ ဇနတာ မမ ဝါဒံ အာရောပေတုံ အာဂတာ၊ တွံယေဝ သကလံ ဝေသာလိံ သံဝဋ္ဋိတွာ[1] မမ ဝါဒံ အာရောပေတုံ အာဂတော၊ တသ္မာ တွံ သကမေဝ ဝါဒံ နိဝေဌေဟိ၊ မာ မဟာဇနဿ မတ္ထကေ ပက္ခိပသီတိ။ သော ပဋိဇာနန္တော **အဟဉှိ ဘော ဂေါတမာ**တိအာဒိမာဟ။

၃၅၇။ ဣတိ ဘဂဝါ နိဂဏ္ဌဿ ဝါဒံ ပတိဋ္ဌပေတွာ **တေန ဟိ အဂ္ဂိဝေဿနာ**တိ ပုစ္ဆံ အာရဘိ။ တတ္ထ **တေန ဟီ**တိ ကာရဏတ္ထေ နိပါတော။ ယသ္မာ တွံ ပဉ္စက္ခန္ဓေ အတ္တတော ပဋိဇာနာသိ၊ တသ္မာတိ အတ္ထော။ **သကသ္မိံ ဝိဇိတေ**တိ အတ္တနော ရဋ္ဌေ။ **ဃာတေတာယံ ဝါ ဃာတေတု**န္တိ ဃာတာရဟံ ဃာတေတဗ္ဗယုတ္တကံ ဃာတေတုံ။ **ဇာပေတာယံ ဝါ ဇာပေတု**န္တိ ဓနဇာနိရဟံ ဇာပေတဗ္ဗယုတ္တံ ဇာပေတုံ ဇိဏ္ဏဓနံ[2] ကာတုံ။ **ပဗ္ဗာဇေတာယံ ဝါ ပဗ္ဗာဇေတု**န္တိ သကရဋ္ဌတော ပဗ္ဗာဇနာရဟံ ပဗ္ဗာဇေတုံ နီဟရိတုံ။ **ဝတ္တိတုဉ္စ အရဟတီ**တိ ဝတ္တတိ စေဝ ဝတ္တိတုဉ္စ အရဟတိ၊ ဝတ္တိတုံ ယုတ္တောတိ ဒီပေတိ။ ဣတိ နိဂဏ္ဌော အတ္တနော ဝါဒဘေဒနတ္ထံ အာဟဋကာရဏမေဝ အတ္တနော မာရဏတ္ထာယ အာဝုဓံ တိခိဏံ ကရောန္တော ဝိယ ဝိသေသေတွာ ဒီပေတိ, ယထာ တံ ဗာလော။ **ဧဝံ မေ ရူပံ ဟောတူ**တိ မမ ရူပံ ဧဝံဝိဓံ ဟောတု၊ ပါသာဒိကံ အဘိရူပံ အလင်္ကတပ္ပဋိယတ္တံ သုဝဏ္ဏတောရဏံ ဝိယ သုသဇ္ဇိတစိတ္တပဋော ဝိယ စ မနာပဒဿနန္တိ။ **ဧဝံ မေ ရူပံ မာ အဟောသီ**တိ မမ ရူပံ ဧဝံဝိဓံ မာ ဟောတု၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏံ ဒုဿဏ္ဌိတံ ဝလိတပလိတံ တိလကသမာကိဏ္ဏန္တိ။

တုဏှီ အဟောသီတိ နိဂဏ္ဌော ဣမသ္မိံ ဌာနေ[3] ဝိရဒ္ဓဘာဝံ[4] ဉတွာ “သမဏော ဂေါတမော မမ ဝါဒံ ဘိန္ဒနတ္ထာယ ကာရဏံ အာဟရိ၊ အဟံ ဗာလတာယ တမေဝ ဝိသေသေတွာ ဒီပေသိံ၊ ဣဒါနိ နဋ္ဌောမှိ၊ သစေ ဝတ္တတီတိ ဝက္ခာမိ၊ ဣမေ ရာဇာနော ဥဋ္ဌဟိတွာ ‘အဂ္ဂိဝေဿန တွံ မမ ရူပေ ဝသော ဝတ္တတီတိ ဝဒသိ၊ ယဒိ တေ ရူပေ ဝသော ဝတ္တတိ၊ ကသ္မာ တွံ ယထာ ဣမေ

၁-ဝေသာလိံ သံဝိဇ္ဇေတွာ (သီ)၊ ဝေသာလိပရိသံ ဂဟေတွာ (?)
၂-နိဒ္ဓနံ (သီ)
၃-ဝါဒေ (သျာ)၊ ဝါရေ (က)
၄-ဝိရုဒ္ဓဘာဝံ (သျာ၊ က)

Licchavirājāno Tāvatiṁsadevasadisehi attabhāvehi virocanti abhirūpā pāsādikā, evaṁ na virocasī'ti. Sace na vattatīti vakkhāmi, samaṇo Gotamo uṭṭhahitvā 'Aggivessana tvaṁ pubbe vattati me rūpasmiṁ vasoti vatvā idāni paṭikkhipasī'ti vādaṁ āropessati. Iti vattatīti vuttepi eko doso, na vattatīti vuttepi eko doso"ti tuṇhī ahosi. Dutiyampi Bhagavā pucchi, dutiyampi tuṇhī ahosi. Yasmā pana yāvatatiyaṁ Bhagavatā pucchite abyākarontassa sattadhā muddhā phalati, Buddhā ca nāma sattānaṁyeva atthāya kappasatasahassādhikāni cattāri asaṅkhyeyyāni pāramīnaṁ pūritattā sattesu balava-anuddayā honti. Tasmā yāvatatiyaṁ apucchitvā atha kho Bhagavā Saccakaṁ Nigaṇṭhaputtaṁ etadavoca, etaṁ "byākarohi dānī"ti-ādivacanaṁ avoca.

Tattha **sahadhammikan**ti sahetukaṁ sakāraṇaṁ. Vajiraṁ pāṇimhi assāti **vajirapāṇi. Yakkho**ti na yo vā so vā yakkho, Sakko devarājāti veditabbo. **Ādittan**ti aggivaṇṇaṁ. **Sampajjalitan**ti suṭṭhu pajjalitaṁ. **Sajotibhūtan**ti[1] samantato jotibhūtaṁ, ekaggijālabhūtanti attho. **Ṭhito hotī**ti mahantaṁ sīsaṁ, kandalamakulasadisā[2] dāṭhā, bhayānakāni akkhināsādīnīti evaṁ virūparūpaṁ māpetvā ṭhito. Kasmā panesa āgatoti? Diṭṭhivissajjāpanatthaṁ. Apica "ahañceva kho pana dhammaṁ deseyyaṁ, pare ca me na ājāneyyun"ti evaṁ dhammadesanāya appossukkabhāvaṁ āpanne Bhagavati Sakko mahābrahmunā saddhiṁ āgantvā "Bhagavā dhammaṁ desetha, tumhākaṁ āṇāya avattamāne mayaṁ vattāpessāma, tumhākaṁ dhammacakkaṁ hotu, amhākaṁ āṇācakkan"ti paṭiññaṁ akāsi. Tasmā "ajja Saccakaṁ tāsetvā pañhaṁ vissajjāpessāmī"ti āgato.

Bhagavā ceva passati, Saccako ca Nigaṇṭhaputtoti yadi hi taṁ aññepi passeyyuṁ. [3]Taṁ kāraṇaṁ agaru assa[3], "samaṇo Gotamo Saccakaṁ attano vāde anotarantaṁ ñatvā yakkhaṁ āvāhetvā[4] dassesi, tato Saccako bhayena kathesī"ti vadeyyuṁ. Tasmā Bhagavā ceva passati Saccako ca. Tassa taṁ disvāva sakalasarīrato sedā mucciṁsu, antokucchi viparivattamānā mahāravaṁ ravi. So "aññepi nu kho passantī"ti

1. Sañjotibhūtanti (Syā)
2. Kadalimakulasadisā (Syā, Ka)
3-3. Taṁ kāraṇaṁ (Ka)
4. Avhetvā (Sī)

လိစ္ဆဝိရာဇာနော တာဝတိံသဒေဝသဒိသေဟိ အတ္တဘာဝေဟိ ဝိရောစန္တိ အဘိရူပါ ပါသာဒိကာ၊ ဧဝံ န ဝိရောစသီ’တိ။ သစေ န ဝတ္တတီတိ ဝက္ခာမိ၊ သမဏော ဂေါတမော ဥဋ္ဌဟိတွာ ‘အဂ္ဂိဝေဿန တွံ ပုဗ္ဗေ ဝတ္တတိ မေ ရူပသ္မိံ ဝသောတိ ဝတွာ ဣဒါနိ ပဋိက္ခိပသီ’တိ ဝါဒံ အာရောပေဿတိ။ ဣတိ ဝတ္တတီတိ ဝုတ္တေပိ ဧကော ဒေါသော၊ န ဝတ္တတီတိ ဝုတ္တေပိ ဧကော ဒေါသော’’တိ တုဏှီ အဟောသိ။ ဒုတိယမ္ပိ ဘဂဝါ ပုစ္ဆိ၊ ဒုတိယမ္ပိ တုဏှီ အဟောသိ။ ယသ္မာ ပန ယာဝတတိယံ ဘဂဝတာ ပုစ္ဆိတေ အဗျာကရောန္တဿ သတ္တဓာ မုဒ္ဓါ ဖလတိ၊ ဗုဒ္ဓါ စ နာမ သတ္တာနံယေဝ အတ္ထာယ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနိ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ ပါရမီနံ ပူရိတတ္တာ သတ္တေသု ဗလဝအနုဒ္ဒယာ ဟောန္တိ။ တသ္မာ ယာဝတတိယံ အပုစ္ဆိတွာ အထ ခေါ ဘဂဝါ သစ္စကံ နိဂဏ္ဌပုတ္တံ ဧတဒဝေါစ, ဧတံ “ဗျာကရောဟိ ဒါနီ”တိအာဒိဝစနံ အဝေါစ။

တတ္ထ **သဟဓမ္မိက**န္တိ သဟေတုကံ သကာရဏံ။ ဝဇိရံ ပါဏိမှိ အဿာတိ **ဝဇိရပါဏိ။ ယက္ခော**တိ န ယော ဝါ သော ဝါ ယက္ခော၊ သက္ကော ဒေဝရာဇာတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အာဒိတ္တ**န္တိ အဂ္ဂိဝဏ္ဏံ။ **သမ္ပဇ္ဇလိတ**န္တိ သုဋ္ဌု ပဇ္ဇလိတံ။ **သဇောတိဘူတ**န္တိ[1] သမန္တတော ဇောတိဘူတံ၊ ဧကဂ္ဂိဇာလဘူတန္တိ အတ္ထော။ **ဌိတော ဟောတီ**တိ မဟန္တံ သီသံ,ကန္ဒလမကုလသဒိသာ[2] ဒါဌာ,ဘယာနကာနိ အက္ခိနာသာဒီနီတိ ဧဝံ ဝိရူပရူပံ မာပေတွာ ဌိတော။ ကသ္မာ ပနေသ အာဂတောတိ? ဒိဋ္ဌိဝိဿဇ္ဇာပနတ္ထံ။ အပိစ “အဟဉ္စေဝ ခေါ ပန ဓမ္မံ ဒေသေယျံ၊ ပရေ စ မေ န အာဇာနေယျု”န္တိ ဧဝံ ဓမ္မဒေသနာယ အပ္ပေါဿုက္ကဘာဝံ အာပန္နေ ဘဂဝတိ သက္ကော မဟာဗြဟ္မုနာ သဒ္ဓိံ အာဂန္တွာ ‘‘ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေထ၊ တုမှာကံ အာဏာယ အဝတ္တမာနေ မယံ ဝတ္တာပေဿာမ၊ တုမှာကံ ဓမ္မစက္ကံ ဟောတု၊ အမှာကံ အာဏာစက္က’’န္တိ ပဋိညံ အကာသိ။ တသ္မာ “အဇ္ဇ သစ္စကံ တာသေတွာ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇာပေဿာမီ’’တိ အာဂတော။

ဘဂဝါ စေဝ ပဿတိ၊ သစ္စကော စ နိဂဏ္ဌပုတ္တောတိ ယဒိ ဟိ တံ အညေပိ ပဿေယျုံ။ [3]တံ ကာရဏံ အဂရု အဿ[3]၊ “သမဏော ဂေါတမော သစ္စကံ အတ္တနော ဝါဒေ အနောတရန္တံ ဉတွာ ယက္ခံ အာဝါဟေတွာ[4] ဒဿေသိ၊ တတော သစ္စကော ဘယေန ကထေသီ”တိ ဝဒေယျုံ။ တသ္မာ ဘဂဝါ စေဝ ပဿတိ သစ္စကော စ။ တဿ တံ ဒိသွာဝ သကလသရီရတော သေဒါ မုစ္စိံသု၊ အန္တောကုစ္ဆိ ဝိပရိဝတ္တမာနာ မဟာရဝံ ရဝိ။ သော “အညေပိ နု ခေါ ပဿန္တီ”တိ

၁-သဉ္ဇောတိဘူတန္တိ (သျာ)
၂-ကဒလိမကုလသဒိသာ (သျာ၊ က)
၃-၃-တံ ကာရဏံ (က)
၄-အဝှေတွာ (သီ)

olokento kassaci lomahaṁsamattampi na addasa. Tato “idaṁ bhayaṁ mameva uppannaṁ. Sacāhaṁ yakkhoti vakkhāmi, ‘kiṁ tuyhameva akkhīni atthi, tvameva yakkhaṁ passasi, paṭhamaṁ yakkhaṁ adisvā samaṇena Gotamena vādasaṁghāṭe khittova yakkhaṁ passasī’ti vadeyyūn”ti cintetvā “na dāni me idha aññaṁ paṭisaraṇaṁ atthi, aññatra samaṇā Gotamā”ti maññamāno atha kho Saccako Nigaṇṭhaputto -pa- Bhagavantaṁ etadavoca. **Tāṇaṁ gavesī**ti tāṇanti gavesamāno. **Leṇaṁ gavesī**ti leṇanti gavesamāno. **Saraṇaṁ gavesī**ti saraṇanti gavesamāno. Ettha ca tāyati rakkhatīti **tāṇaṁ.** Nilīyanti etthāti **leṇaṁ.** Saratīti **saraṇaṁ,** bhayaṁ hiṁsati viddhaṁsetīti attho.

358. **Manasi karitvā**ti manamhi katvā paccavekkhitvā upadhāretvā. **Evaṁ me vedanā hotū**ti kusalāva hotu, sukhāva hotu. **Evaṁ me saññā hotū**ti kusalāva hotu, sukhāva hotu, somanassasampayuttāva hotūti. **Saṅkharaviññāṇesupi** eseva nayo. **Mā ahosī**ti ettha pana vuttavipariyāyena attho veditabbo. **Kallaṁ nū**ti yuttaṁ nu. **Samanupassitun**ti “etaṁ mama esohamasmi eso me attā”ti evaṁ taṇhāmānadiṭṭhivasena passituṁ. **No hidaṁ bho Gotamā**ti na yuttametaṁ bho Gotama. Iti Bhagavā yathā nāma cheko ahituṇḍiko sappadaṭṭhavisaṁ teneva sappena puna ḍaṁsāpetvā ubbāheyya[1], evaṁ tassaṁyeva parisati Saccakaṁ Nigaṇṭhaputtaṁ teneva mukhena pañcakkhandhā aniccā dukkhā anattāti vadāpesi. **Dukkhaṁ allīno**ti imaṁ pañcakkhandhadukkhaṁ taṇhādiṭṭhīhi allīno. **Upagato ajjhosito**tipi taṇhādiṭṭhivaseneva veditabbo. **Dukkhaṁ etaṁ mamā**ti-ādīsu pañcakkhandhadukkhaṁ taṇhāmānadiṭṭhivasena samanupassatīti attho. **Parijāneyyā**ti aniccaṁ dukkhaṁ anattāti tīraṇapariññāya parito jāneyya. **Parikkhepetvā**ti khayaṁ vayaṁ anuppādaṁ upanetvā.

359. **Navan**ti taruṇaṁ. **Akukkukajātan**ti pupphaggahaṇakāle anto aṅguṭṭhappamāṇo eko ghanadaṇḍako nibbattati, tena virahitanti attho. **Ritto**ti suñño antosāravirahito. Rittattāva **tuccho. Aparaddho**ti parājito. **Bhāsitā kho pana te**ti idaṁ Bhagavā tassa

1. Ubbāmeyya (Sī), ubbāteyya (Syā)

ဩလောကေန္တော ကဿစိ လောမဟံသမတ္တမ္ပိ န အဒ္ဒသ။ တတော “ဣဒံ ဘယံ မမေဝ ဥပ္ပန္နံ။ သစာဟံ ယက္ခောတိ ဝက္ခာမိ၊ ‘ကိံ တုယှမေဝ အက္ခီနိ အတ္ထိ၊ တွမေဝ ယက္ခံ ပဿသိ၊ ပဌမံ ယက္ခံ အဒိသွာ သမဏေန ဂေါတမေန ဝါဒသံဃာဋေ ခိတ္တောဝ ယက္ခံ ပဿသီ’တိ ဝဒေယျု”န္တိ စိန္တေတွာ “န ဒါနိ မေ ဣဓ အညံ ပဋိသရဏံ အတ္ထိ၊ အညတြ သမဏာ ဂေါတမာ”တိ မညမာနော အထ ခေါ သစ္စကော နိဂဏ္ဌပုတ္တော။ပ။ ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ။ **တာဏံ ဂဝေသီ**တိ တာဏန္တိ ဂဝေသမာနော။ **လေဏံ ဂဝေသီ**တိ လေဏန္တိ ဂဝေသမာနော။ **သရဏံ ဂဝေသီ**တိ သရဏန္တိ ဂဝေသမာနော။ ဧတ္ထ စ တာယတိ ရက္ခတီတိ **တာဏံ**။ နိလီယန္တိ ဧတ္ထာတိ **လေဏံ**။ သရတီတိ **သရဏံ**၊ ဘယံ ဟိံသတိ ဝိဒ္ဓံသေတီတိ အတ္ထော။

၃၅၈။ **မနသိ ကရိတွာ**တိ မနမှိ ကတွာ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥပဓာရေတွာ။ **ဧဝံ မေ ဝေဒနာ ဟောတူ**တိ ကုသလာဝ ဟောတု၊ သုခါဝ ဟောတု။ **ဧဝံ မေ သညာ ဟောတူ**တိ ကုသလာဝ ဟောတု၊ သုခါဝ ဟောတု၊ သောမနဿသမ္ပယုတ္တာဝ ဟောတူတိ။ **သင်္ခါရဝိညာဏေသုပိ** ဧသေဝ နယော။ **မာ အဟောသီ**တိ ဧတ္ထ ပန ဝုတ္တဝိပရိယာယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ကလ္လံ နူ**တိ ယုတ္တံ နု။ **သမနုပဿိတု**န္တိ “ဧတံ မမ ဧသောဟမသ္မိ ဧသော မေ အတ္တာ”တိ ဧဝံ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိဝသေန ပဿိတုံ။ **နော ဟိဒံ ဘော ဂေါတမာ**တိ န ယုတ္တမေတံ ဘော ဂေါတမ။ ဣတိ ဘဂဝါ ယထာ နာမ ဆေကော အဟိတုဏ္ဍိကော သပ္ပဒဋ္ဌဝိသံ တေနေဝ သပ္ပေန ပုန ဍံသာပေတွာ ဥဗ္ဗာဟေယျ[1]၊ ဧဝံ တဿံယေဝ ပရိသတိ သစ္စကံ နိဂဏ္ဌပုတ္တံ တေနေဝ မုခေန ပဉ္စက္ခန္ဓာ အနိစ္စာ ဒုက္ခာ အနတ္တာတိ ဝဒါပေသိ။ **ဒုက္ခံ အလ္လီနော**တိ ဣမံ ပဉ္စက္ခန္ဓဒုက္ခံ တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ အလ္လီနော။ **ဥပဂတော အဇ္ဈောသိတော**တိပိ တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဒုက္ခံ ဧတံ မမာ**တိအာဒီသု ပဉ္စက္ခန္ဓဒုက္ခံ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိဝသေန သမနုပဿတီတိ အတ္ထော။ **ပရိဇာနေယျာ**တိ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ တီရဏပရိညာယ ပရိတော ဇာနေယျ။ **ပရိက္ခေပေတွာ**တိ ခယံ ဝယံ အနုပ္ပါဒံ ဥပနေတွာ။

၃၅၉။ **နဝ**န္တိ တရုဏံ။ **အကုက္ကုကဇာတ**န္တိ ပုပ္ဖဂ္ဂဟဏကာလေ အန္တော အင်္ဂုဋ္ဌပ္ပမာဏော ဧကော ဃနဒဏ္ဍကော နိဗ္ဗတ္တတိ၊ တေန ဝိရဟိတန္တိ အတ္ထော။ **ရိတ္တော**တိ သုညော အန္တောသာရဝိရဟိတော။ ရိတ္တတ္တာဝ **တုစ္ဆော**။ **အပရဒ္ဓေါ**တိ ပရာဇိတော။ **ဘာသိတာ ခေါ ပန တေ**တိ ဣဒံ ဘဂဝါ တဿ

၁-ဥဗ္ဗာမေယျ (သီ)၊ ဥဗ္ဗာတေယျ (သျာ)

mukharabhāvaṁ pakāsetvā niggaṇhanto āha. So kira pubbe Pūraṇādayo cha satthāro upasaṅkamitvā pañhaṁ pucchati. Te vissajjetuṁ na sakkonti. Atha nesaṁ parisamajjhe mahantaṁ vippakāraṁ āropetvā uṭṭhāya jayaṁ pavedento gacchati. So Sammāsambuddhampi tatheva viheṭhessāmīti saññāya upasaṅkamitvā—

“Ambho ko nāma yaṁ rukkho, sinnapatto sakaṇṭako.
Yattha ekappahārena, uttamaṅgaṁ vibhijjitan”ti[1].

Ayaṁ khadiraṁ āhacca asārakarukkhaparicito mudutuṇḍasakuṇo viya sabbaññutaññāṇasāraṁ āhacca ñāṇatuṇḍabhedaṁ patto sabbaññutaññāṇassa thaddhabhāvaṁ aññāsi. Tadassa parisamajjhe pakāsento **bhāsitā kho pana te**ti-ādimāha. **Natthi etarahī**ti upādinnakasarīre sedo nāma natthīti na vattabbaṁ, etarahi pana natthīti vadati. **Suvaṇṇavaṇṇaṁ kāyaṁ vivarī**ti na sabbaṁ kāyaṁ vivari. Buddhā nāma gaṇṭhikaṁ paṭimuñcitvā paṭicchannasarīrā parisati dhammaṁ desenti, atha Bhagavā galavāṭakasammukhaṭṭhāne cīvaraṁ gahetvā caturaṅgulamattaṁ otāresi. Otāritamatte pana tasmiṁ suvaṇṇavaṇṇā rasmiyo puñjapuñjā hutvā suvaṇṇaghaṭato rattasuvaṇṇarasadhārā viya, rattavaṇṇavalāhakato vijjulatā viya ca nikkhamitvā suvaṇṇamurajasadisaṁ mahākhandhaṁ uttamasiraṁ[2] padakkhiṇaṁ kurumānā ākāse pakkhandiṁsu. Kasmā pana Bhagavā evamakāsīti? Mahājanassa kaṅkhāvinodanatthaṁ. Mahājano hi samaṇo Gotamo mayhaṁ sedo natthīti vadati, Saccakassa tāva Nigaṇṭhaputtassa yantāruḷhassa viya sedā paggharanti. Samaṇo pana Gotamo ghanadupaṭṭacīvaraṁ pārupitvā nisinno, anto sedassa atthitā vā natthitā vā kathaṁ sakkā ñātunti kaṅkhaṁ kareyya, tassa kaṅkhāvinodanatthaṁ evamakāsi. **Maṅkubhūto**ti nittejabhūto. **Pattakkhandho**ti patitakkhandho. **Appaṭibhāno**ti uttari appassanto. **Nisīdī**ti pādaṅguṭṭhakena bhūmiṁ kasamāno nisīdi.

360. **Dummukho**ti na virūpamukho, abhirūpo hi so pāsādiko. Nāmaṁ panassa etaṁ[3]. **Abhabbo taṁ pokkharaṇiṁ puna otaritun**ti sabbesaṁ

1. Visāritaṁ (Sī), viphāritaṁ (Syā, Ka) Khu 5. 56 piṭṭhe.
2. Uttamasiravarañca (Ka), uttaracīvaraṁ (Syā)
3. Evanti (Syā), etanti (Ka)

မုခရဘာဝံ ပကာသေတွာ နိဂ္ဂဏှန္တော အာဟ။ သော ကိရ ပုဗ္ဗေ ပူရဏာဒယော ဆ သတ္ထာရော ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ။ တေ ဝိဿဇ္ဇေတုံ န သက္ကောန္တိ။ အထ နေသံ ပရိသမဇ္ဈေ မဟန္တံ ဝိပ္ပကာရံ အာရောပေတွာ ဥဋ္ဌာယ ဇယံ ပဝေဒေန္တော ဂစ္ဆတိ။ သော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓမ္ပိ တထေဝ ဝိဟေဌေဿာမီတိ သညာယ ဥပသင်္ကမိတွာ—

“အမ္ဘော ကော နာမ ယံ ရုက္ခော၊ သိန္နပတ္တော သကဏ္ဋကော။
ယတ္ထ ဧကပ္ပဟာရေန၊ ဥတ္တမင်္ဂံ ဝိဘိဇ္ဇိတ”န္တိ[၁]။

အယံ ခဒိရံ အာဟစ္စ အသာရကရုက္ခပရိစိတော မုဒုတုဏ္ဍသကုဏော ဝိယ သဗ္ဗညုတညာဏသာရံ အာဟစ္စ ဉာဏတုဏ္ဍဘေဒံ ပတ္တော သဗ္ဗညုတညာဏဿ ထဒ္ဓဘာဝံ အညာသိ။ တဒဿ ပရိသမဇ္ဈေ ပကာသေန္တော **ဘာသိတာ ခေါ ပန တေ**တိအာဒိမာဟ။ **နတ္ထိ ဧတရဟီ**တိ ဥပါဒိန္နကသရီရေ သေဒေါ နာမ နတ္ထီတိ န ဝတ္တဗ္ဗံ၊ ဧတရဟိ ပန နတ္ထီတိ ဝဒတိ။ **သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ကာယံ ဝိဝရီ**တိ န သဗ္ဗံ ကာယံ ဝိဝရိ။ ဗုဒ္ဓါ နာမ ဂဏ္ဌိကံ ပဋိမုဉ္စိတွာ ပဋိစ္ဆန္နသရီရာ ပရိသတိ ဓမ္မံ ဒေသေန္တိ၊ အထ ဘဂဝါ ဂလဝါဋကသမ္မုခဋ္ဌာနေ စီဝရံ ဂဟေတွာ စတုရင်္ဂုလမတ္တံ ဩတာရေသိ။ ဩတာရိတမတ္တေ ပန တသ္မိံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ရသ္မိယော ပုဉ္ဇပုဉ္ဇာ ဟုတွာ သုဝဏ္ဏဃဋတော ရတ္တသုဝဏ္ဏရသဓာရာ ဝိယ, ရတ္တဝဏ္ဏဝလာဟကတော ဝိဇ္ဇုလတာ ဝိယ စ နိက္ခမိတွာ သုဝဏ္ဏမုရဇသဒိသံ မဟာခန္ဓံ ဥတ္တမသိရံ[၂] ပဒက္ခိဏံ ကုရုမာနာ အာကာသေ ပက္ခန္ဒိံသု။ ကသ္မာ ပန ဘဂဝါ ဧဝမကာသီတိ? မဟာဇနဿ ကင်္ခါဝိနောဒနတ္ထံ။ မဟာဇနော ဟိ သမဏော ဂေါတမော မယှံ သေဒေါ နတ္ထီတိ ဝဒတိ၊ သစ္စကဿ တာဝ နိဂဏ္ဌပုတ္တဿ ယန္တာရုဠှဿ ဝိယ သေဒါ ပဂ္ဃရန္တိ။ သမဏော ပန ဂေါတမော ဃနဒုပဋ္ဋစီဝရံ ပါရုပိတွာ နိသိန္နော၊ အန္တော သေဒဿ အတ္ထိတာ ဝါ နတ္ထိတာ ဝါ ကထံ သက္ကာ ဉာတုန္တိ ကင်္ခံ ကရေယျ၊ တဿ ကင်္ခါဝိနောဒနတ္ထံ ဧဝမကာသိ။ **မင်္ကုဘူတော**တိ နိတ္တေဇဘူတော။ **ပတ္တက္ခန္ဓော**တိ ပတိတက္ခန္ဓော။ **အပ္ပဋိဘာနော**တိ ဥတ္တရိ အပ္ပဿန္တော။ **နိသီဒီ**တိ ပါဒင်္ဂုဋ္ဌကေန ဘူမိံ ကသမာနော နိသီဒိ။

၃၆၀။ **ဒုမ္မုခေါ**တိ န ဝိရူပမုခေါ၊ အဘိရူပေါ ဟိ သော ပါသာဒိကော။ နာမံ ပနဿ ဧတံ[၃]။ **အဘဗ္ဗော တံ ပေါက္ခရဏိံ ပုန ဩတရိတု**န္တိ သဗ္ဗေသံ

၁-ဝိသာရိတံ (သီ)၊ ဝိဖာရိတံ (သျာ၊ က) ခု ၅-၅၆-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဥတ္တမသိရဝရဉ္စ (က)၊ ဥတ္တရစီဝရံ (သျာ)
၃-ဧဝန္တိ (သျာ)၊ ဧတန္တိ (က)

aḷānaṁ bhaggattā pacchinnagamano otarituṁ abhabbo, tattheva kākakulalādīnaṁ bhattaṁ hotīti dasseti. **Visūkāyikānī**ti diṭṭhivisūkāni[1]. **Visevitānī**ti diṭṭhisañcaritāni. **Vipphanditānī**ti diṭṭhivipphanditāni. **Yadidaṁ vādādhippāyo**ti ettha **yadidan**ti nipātamattaṁ, vādādhippāyo hutvā vādaṁ āropessāmīti ajjhāsayena upasaṅkamituṁ abhabbo, dhammassavanāya pana upasaṅkameyyāti dasseti. **Dummukhaṁ licchaviputtaṁ etadavocā**ti kasmā avoca? Dummukhassa kirassa upamāharaṇakāle sesalicchavikumārāpi cintesuṁ “iminā Nigaṇṭhena amhākaṁ sippuggahaṇaṭṭhāne ciraṁ avamāno kato, ayaṁ dāni amittassa piṭṭhiṁ passituṁ kālo. Mayampi ekekaṁ upamaṁ āharitvā pāṇippahārena patitaṁ muggarena pothento viya tathā naṁ karissāma, yathā na puna parisamajjhe sīsaṁ ukkhipituṁ sakkhissatī”ti, te opammāni karitvā dummukhassa kathāpariyosānaṁ āgamayamānā nisīdiṁsu. Saccako tesaṁ adhippāyaṁ ñatvā ime sabbeva gīvaṁ ukkhipitvā oṭṭhehi calamānehi ṭhitā, sace paccekā upamā harituṁ labhissanti, puna mayā parisamajjhe sīsaṁ ukkhipituṁ na sakkā bhavissati, handāhaṁ dummukhaṁ apasādetvā yathā aññassa okāso na hoti, evaṁ kathāvāraṁ pacchinditvā samaṇaṁ Gotamaṁ pañhaṁ pucchissāmīti tasmā etadavoca. Tattha **āgamehī**ti tiṭṭha, mā puna bhaṇāhīti attho.

361. **Tiṭṭhatesā bho Gotamā**ti bho Gotama esā amhākaṁ ceva aññesañca puthusamaṇabrāhmaṇānaṁ vācā tiṭṭhatu. **Vilāpaṁ vilapitaṁ maññe**ti etaṁ hi vacanaṁ vilapitaṁ viya hoti, vippalapitamattaṁ hotīti attho. Atha vā **tiṭṭhatesā**ti ettha kathāti āharitvā vattabbā. **Vācāvilāpaṁ vilapitaṁ maññe**ti ettha pana idaṁ vācānicchāraṇaṁ vilapitamattaṁ maññe hotīti attho.

Idāni pañhaṁ pucchanto **kittāvatā**ti-ādimāha. Tattha **vesārajjapatto**ti ñāṇapatto. **Aparappaccayo**ti aparappattiyo. Athassa Bhagavā pañhaṁ vissajjento **idha Aggivessanā**ti-ādimāha, taṁ uttānatthameva. Yasmā panettha passatīti vuttattā sekkhabhūmi dassitā. Tasmā uttari asekkhabhūmiṁ pucchanto dutiyaṁ pañhaṁ pucchi, tampissa Bhagavā byākāsi.

---

1. Diṭṭhivisūkāyitāni (Sī)

အဠာနံ ဘဂ္ဂတ္တာ ပစ္ဆိန္နဂမနော ဩတရိတုံ အဘဗ္ဗော၊ တတ္ထေဝ ကာကကုလလာဒီနံ ဘတ္တံ ဟောတီတိ ဒဿေတိ။ **ဝိသူကာယိကာနီ**တိ ဒိဋ္ဌိဝိသူကာနိ[1]။ **ဝိသေဝိတာနီ**တိ ဒိဋ္ဌိသဉ္စရိတာနိ။ **ဝိပ္ဖန္ဒိတာနီ**တိ ဒိဋ္ဌိဝိပ္ဖန္ဒိတာနိ။ **ယဒိဒံ ဝါဒါဓိပ္ပါယော**တိ ဧတ္ထ **ယဒိဒ**န္တိ နိပါတမတ္တံ၊ ဝါဒါဓိပ္ပါယော ဟုတွာ ဝါဒံ အာရောပေဿာမီတိ အဇ္ဈာသယေန ဥပသင်္ကမိတုံ အဘဗ္ဗော၊ ဓမ္မဿဝနာယ ပန ဥပသင်္ကမေယျာတိ ဒဿေတိ။ **ဒုမ္မုခံ လိစ္ဆဝိပုတ္တံ ဧတဒဝေါစာ**တိ ကသ္မာ အဝေါစ? ဒုမ္မုခဿ ကိရဿ ဥပမာဟရဏကာလေ သေသလိစ္ဆဝိကုမာရာပိ စိန္တေသုံ “ဣမိနာ နိဂဏ္ဌေန အမှာကံ သိပ္ပုဂ္ဂဟဏဋ္ဌာနေ စိရံ အဝမာနော ကတော၊ အယံ ဒါနိ အမိတ္တဿ ပိဋ္ဌိံ ပဿိတုံ ကာလော။ မယမ္ပိ ဧကေကံ ဥပမံ အာဟရိတွာ ပါဏိပ္ပဟာရေန ပတိတံ မုဂ္ဂရေန ပေါထေန္တော ဝိယ တထာ နံ ကရိဿာမ၊ ယထာ န ပုန ပရိသမဇ္ဈေ သီသံ ဥက္ခိပိတုံ သက္ခိဿတီ”တိ၊ တေ ဩပမ္မာနိ ကရိတွာ ဒုမ္မုခဿ ကထာပရိယောသာနံ အာဂမယမာနာ နိသီဒိံသု။ သစ္စကော တေသံ အဓိပ္ပါယံ ဉတွာ ဣမေ သဗ္ဗေဝ ဂီဝံ ဥက္ခိပိတွာ ဩဋ္ဌေဟိ စလမာနေဟိ ဌိတာ၊ သစေ ပစ္စေကာ ဥပမာ ဟရိတုံ လဘိဿန္တိ၊ ပုန မယာ ပရိသမဇ္ဈေ သီသံ ဥက္ခိပိတုံ န သက္ကာ ဘဝိဿတိ၊ ဟန္ဒာဟံ ဒုမ္မုခံ အပသာဒေတွာ ယထာ အညဿ ဩကာသော န ဟောတိ၊ ဧဝံ ကထာဝါရံ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ သမဏံ ဂေါတမံ ပဉှံ ပုစ္ဆိဿာမီတိ တသ္မာ ဧတဒဝေါစ။ တတ္ထ **အာဂမေဟီ**တိ တိဋ္ဌ၊ မာ ပုန ဘဏာဟီတိ အတ္ထော။

၃၆၁။ **တိဋ္ဌတေသာ ဘော ဂေါတမာ**တိ ဘော ဂေါတမ ဧသာ အမှာကံ စေဝ အညေသဉ္စ ပုထုသမဏဗြာဟ္မဏာနံ ဝါစာ တိဋ္ဌတု။ **ဝိလာပံ ဝိလပိတံ မညေ**တိ ဧတံ ဟိ ဝစနံ ဝိလပိတံ ဝိယ ဟောတိ၊ ဝိပ္ပလပိတမတ္တံ ဟောတီတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ **တိဋ္ဌတေသာ**တိ ဧတ္ထ ကထာတိ အာဟရိတွာ ဝတ္တဗ္ဗာ။ **ဝါစာဝိလာပံ ဝိလပိတံ မညေ**တိ ဧတ္ထ ပန ဣဒံ ဝါစာနိစ္ဆာရဏံ ဝိလပိတမတ္တံ မညေ ဟောတီတိ အတ္ထော။

ဣဒါနိ ပဉှံ ပုစ္ဆန္တော **ကိတ္တာဝတာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဝေသာရဇ္ဇပတ္တော**တိ ဉာဏပတ္တော။ **အပရပ္ပစ္စယော**တိ အပရပ္ပတ္တိယော။ အထဿ ဘဂဝါ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော **ဣဓ အဂ္ဂိဝေဿနာ**တိအာဒိမာဟ၊ တံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။ ယသ္မာ ပနေတ္ထ ပဿတီတိ ဝုတ္တတ္တာ သေက္ခဘူမိ ဒဿိတာ။ တသ္မာ ဥတ္တရိ အသေက္ခဘူမိံ ပုစ္ဆန္တော ဒုတိယံ ပဉှံ ပုစ္ဆိ၊ တမ္ပိဿ ဘဂဝါ ဗျာကာသိ။

၁-ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိတာနိ (သီ)

Tattha **dassanānuttariyenā**ti-ādīsu **dassanānuttariyan**ti lokiyalokuttarā paññā. **Paṭipadānuttariyan**ti lokiyalokuttarā paṭipadā. **Vimuttānuttariyan**ti lokiyalokuttarā vimutti. Suddhalokuttarameva vā gahetvā **dassanānuttariyan**ti arahattamaggasammādiṭṭhi. **Paṭipadānuttariyan**ti sesāni maggaṅgāni. **Vimuttānuttariyan**ti aggaphalavimutti[1]. Khīṇāsavassa vā nibbānadassanaṁ **dassanānuttariyaṁ** nāma. Maggaṅgāni[2] **paṭipadānuttariyaṁ.** Aggaphalaṁ **vimuttānuttariyan**ti veditabbaṁ. **Buddho so Bhagavā**ti so Bhagavā sayampi cattāri saccāni Buddho. **Bodhāyā**ti paresampi catusaccabodhāya dhammaṁ deseti. **Danto**ti-ādīsu **danto**ti nibbisevano. **Damathāyā**ti nibbisevanatthāya. **Santo**ti sabbakilesavūpasamena santo. **Samathāyā**ti kilesavūpasamāya. **Tiṇṇo**ti caturoghatiṇṇo. **Taraṇāyā**ti caturoghataraṇāya. **Parinibbuto**ti kilesaparinibbānena parinibbuto. **Parinibbānāyā**ti kilesaparinibbānatthāya.

362. **Dhaṁsī**ti guṇadhaṁsakā. **Pagabbā**ti vācāpāgabbiyena[3] samannāgatā. **Āsādetabban**ti ghaṭṭetabbaṁ. **Āsajjā**ti ghaṭṭetvā. **Natveva bhavantaṁ Gotaman**ti bhavantaṁ Gotamaṁ āsajja kassaci attano vādaṁ anupahataṁ sakalaṁ ādāya pakkamituṁ thāmo natthīti dasseti, na hi Bhagavā hatthi-ādayo viya kassaci jīvitantarāyaṁ karoti. Ayaṁ pana Nigaṇṭho imā tisso upamā na Bhagavato ukkaṁsanatthaṁ āhari, attukkaṁsanatthameva āhari. Yathā hi rājā kañci paccatthikaṁ ghātetvā evaṁ nāma sūro evaṁ thāmasampanno puriso bhavissatīti paccatthikaṁ thomentopi attānameva thometi, evameva sopi **siyā hi bho Gotama hatthiṁ pabhinnan**ti-ādīhi Bhagavantaṁ ukkaṁsentopi mayameva sūrā mayaṁ paṇḍitā mayaṁ bahussutāyeva evaṁ pabhinnahatthiṁ viya, jalita-aggikkhandhaṁ viya, phaṇakata-āsīvisaṁ viya ca vādatthikā Sammāsambuddhaṁ upasaṅkamimhāti attānaṁyeva ukkaṁseti, evaṁ attānaṁ ukkaṁsetvā Bhagavantaṁ nimantayamāno **adhivāsetu meti**-ādimāha. Tattha **adhivāsetū**ti sampaṭicchatu. **Svātanāyā**ti yaṁ me tumhesu kāraṁ[4] karoto sve bhavissati puññañca pītipāmojjañca, tadatthāya. **Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvenā**ti

1. Maggaphalavimutti (Sī, Syā) 2. Aṭṭha maggaṅgāni (Sī, Syā, Ka) Ṭīkā oloketabbā.
3. Pagabbhāti vācāpāgabbhiyena (Sī, Syā) 4. Sakkāraṁ (Syā, Ka)

တတ္ထ **ဒဿနာနုတ္တရိယေနာ**တိအာဒီသု **ဒဿနာနုတ္တရိယန္တိ** လောကိယလောကုတ္တရာ ပညာ။ **ပဋိပဒါနုတ္တရိယန္တိ** လောကိယလောကုတ္တရာ ပဋိပဒါ။ **ဝိမုတ္တာနုတ္တရိယန္တိ** လောကိယလောကုတ္တရာ ဝိမုတ္တိ။ သုဒ္ဓလောကုတ္တရမေဝ ဝါ ဂဟေတွာ **ဒဿနာနုတ္တရိယန္တိ** အရဟတ္တမဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ။ **ပဋိပဒါနုတ္တရိယန္တိ** သေသာနိ မဂ္ဂင်္ဂါနိ။ **ဝိမုတ္တာနုတ္တရိယန္တိ** အဂ္ဂဖလဝိမုတ္တိ[1]။ ခီဏာသဝဿ ဝါ နိဗ္ဗာနဒဿနံ **ဒဿနာနုတ္တရိယံ** နာမ။ မဂ္ဂင်္ဂါနိ[2] **ပဋိပဒါနုတ္တရိယံ။** အဂ္ဂဖလံ **ဝိမုတ္တာနုတ္တရိယန္တိ** ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ဗုဒ္ဓေါ သော ဘဂဝါ**တိ သော ဘဂဝါ သယမ္ပိ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဗုဒ္ဓေါ။ **ဗောဓာယာ**တိ ပရေသမ္ပိ စတုသစ္စဗောဓာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ **ဒန္တော**တိအာဒီသု **ဒန္တော**တိ နိဗ္ဗိသေဝနော။ **ဒမထာယာ**တိ နိဗ္ဗိသေဝနတ္ထာယ။ **သန္တော**တိ သဗ္ဗကိလေသဝူပသမေန သန္တော။ **သမထာယာ**တိ ကိလေသဝူပသမာယ။ **တိဏ္ဏော**တိ စတုရောဃတိဏ္ဏော။ **တရဏာယာ**တိ စတုရောဃတရဏာယ။ **ပရိနိဗ္ဗုတော**တိ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနေန ပရိနိဗ္ဗုတော။ **ပရိနိဗ္ဗာနာယာ**တိ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနတ္ထာယ။

၃၆၂။ **ဓံသီ**တိ ဂုဏဓံသကာ။ **ပဂဗ္ဗာ**တိ ဝါစာပါဂဗ္ဗိယေန[3] သမန္နာဂတာ။ **အာသာဒေတဗ္ဗန္တိ** ဃဋ္ဋေတဗ္ဗံ။ **အာသဇ္ဇာ**တိ ဃဋ္ဋေတွာ။ **နတွေဝ ဘဝန္တံ ဂေါတမန္တိ** ဘဝန္တံ ဂေါတမံ အာသဇ္ဇ ကဿစိ အတ္တနော ဝါဒံ အနုပဟတံ သကလံ အာဒါယ ပက္ကမိတုံ ထာမော နတ္ထီတိ ဒဿေတိ၊ န ဟိ ဘဂဝါ ဟတ္ထိအာဒယော ဝိယ ကဿစိ ဇီဝိတန္တရာယံ ကရောတိ။ အယံ ပန နိဂဏ္ဌော ဣမာ တိဿော ဥပမာ န ဘဂဝတော ဥက္ကံသနတ္ထံ အာဟရိ၊ အတ္တုက္ကံသနတ္ထမေဝ အာဟရိ။ ယထာ ဟိ ရာဇာ ကဉ္စိ ပစ္စတ္ထိကံ ဃာတေတွာ ဧဝံ နာမ သူရော ဧဝံ ထာမသမ္ပန္နော ပုရိသော ဘဝိဿတီတိ ပစ္စတ္ထိကံ ထောမေန္တောပိ အတ္တာနမေဝ ထောမေတိ၊ ဧဝမေဝ သောပိ **သိယာ ဟိ ဘော ဂေါတမ ဟတ္ထိံ ပဘိန္နန္တိ**အာဒီဟိ ဘဂဝန္တံ ဥက္ကံသေန္တောပိ မယမေဝ သူရာ မယံ ပဏ္ဍိတာ မယံ ဗဟုဿုတာယေဝ ဧဝံ ပဘိန္နဟတ္ထိံ ဝိယ, ဇလိတအဂ္ဂိက္ခန္ဓံ ဝိယ, ဖဏကတအာသီဝိသံ ဝိယ စ ဝါဒတ္ထိကာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ဥပသင်္ကမိမှာတိ အတ္တာနံယေဝ ဥက္ကံသေတိ၊ ဧဝံ အတ္တာနံ ဥက္ကံသေတွာ ဘဂဝန္တံ နိမန္တယမာနော **အဓိဝါသေတု** မေတိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အဓိဝါသေတူ**တိ သမ္ပဋိစ္ဆတု။ **သွာတနာယာ**တိ ယံ မေ တုမှေသု ကာရံ[4] ကရောတော သွေ ဘဝိဿတိ ပုညဉ္စ ပီတိပါမောဇ္ဇဉ္စ၊ တဒတ္ထာယ။ **အဓိဝါသေသိ ဘဂဝါ တုဏှီဘာဝေနာ**တိ

၁-မဂ္ဂဖလဝိမုတ္တိ (သီ၊ သျာ) ၂-အဋ္ဌ မဂ္ဂင်္ဂါနိ (သီ၊ သျာ၊ က) ဋီကာ ဩလောကေတဗ္ဗာ။
၃-ပဂဗ္ဘာတိ ဝါစာပါဂဗ္ဘိယေန (သီ၊ သျာ) ၄-သက္ကာရံ (သျာ၊ က)

Bhagavā kāyaṅgaṁ vā vācaṅgaṁ vā acopetvā abbhantareyeva khantiṁ dhārento tuṇhībhāvena adhivāsesi, Saccakassa anuggahakaraṇatthaṁ manasāva sampaṭicchīti vuttaṁ hoti.

363. **Yamassa patirūpaṁ maññeyyāthā**ti te kira Licchavī tassa pañcathālipākasatāni niccabhattaṁ āharanti. Tadeva sandhāya esa sve tumhe yaṁ assa samaṇassa Gotamassa patirūpaṁ kappiyanti maññeyyātha, taṁ āhareyyātha, samaṇassa hi Gotamassa tumhe paricārakā kappiyākappiyaṁ yuttāyuttaṁ jānāthāti vadati. **Bhattābhihāraṁ abhihariṁsū**ti abhiharitabbaṁ bhattaṁ abhihariṁsu. **Paṇītenā**ti uttamena. **Sahatthā**ti sahatthena. **Santappetvā**ti tappetvā, paripuṇṇaṁ suhitaṁ yāvadatthaṁ katvā. **Smavāretvā**tisuṭṭhu pavāretvā, alaṁ alanti hattasaññāya paṭikkhipāpetvā. **Bhuttāvin**ti bhuttavantaṁ. **Onītapattapāṇin**ti pattato onītapāṇiṁ, apanītahatthanti vuttaṁ hoti. "Onittapattapāṇin"tipi[1] pāṭho, tassattho, onittaṁ nānābhūtaṁ pattaṁ pāṇito assāti onittapattapāṇī. Taṁ onittapattapāṇiṁ, hatthe ca pattañca dhovitvā ekamante pattaṁ nikkhipitvā nisinnanti attho. **Ekamantaṁ nisīdī**ti Bhagavantaṁ evaṁbhūtaṁ ñatvā ekasmiṁ okāse nisīdīti attho. **Puññañcā**ti yaṁ imasmiṁ dāne puññaṁ, āyatiṁ vipākakkhandhāti attho. **Puññamahī**ti vipākakkhandhānaṁyeva parivāro. **Taṁ dāyakānaṁ sukhāya hotū**ti taṁ imesaṁ Licchavīnaṁ sukhatthāya hotu. Idaṁ kira so ahaṁ pabbajito nāma, pabbajitena ca na yuttaṁ attano dānaṁ niyyātetunti tesaṁ niyyātento evamāha. Atha Bhagavā yasmā Licchavīhi Saccakassa dinnaṁ, na Bhagavato. Saccakena pana Bhagavato dinnaṁ, tasmā tamatthaṁ dīpento **yaṁ kho Aggivessanā**ti-ādimāha. Iti Bhagavā Nigaṇṭhassa matena[2] vināyeva attano dinnaṁ dakkhiṇaṁ nigaṇṭhassa niyyātesi, sā cassa anāgate vāsanā bhavissatīti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Cūḷasaccakasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Ohitapattapāṇintipi (Sī)　2. Manaṁ (Sī, Syā)

ဘဂဝါ ကာယင်္ဂံ ဝါ ဝါစင်္ဂံ ဝါ အစောပေတွာ အဗ္ဘန္တရေယေဝ ခန္တိံ ဓာရေန္တော တုဏှီဘာဝေန အဓိဝါသေသိ၊ သစ္စကဿ အနုဂ္ဂဟကရဏတ္ထံ မနသာဝ သမ္ပဋိစ္ဆီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၃၆၃။ **ယမဿ ပတိရူပံ မညေယျာထာ**တိ တေ ကိရ လိစ္ဆဝီ တဿ ပဉ္စထာလိပါကသတာနိ နိစ္စဘတ္တံ အာဟရန္တိ။ တဒေဝ သန္ဓာယ ဧသ သွေ တုမှေ ယံ အဿ သမဏဿ ဂေါတမဿ ပတိရူပံ ကပ္ပိယန္တိ မညေယျာထ၊ တံ အာဟရေယျာထ၊ သမဏဿ ဟိ ဂေါတမဿ တုမှေ ပရိစာရကာ ကပ္ပိယာ-ကပ္ပိယံ ယုတ္တာယုတ္တံ ဇာနာထာတိ ဝဒတိ။ **ဘတ္တာဘိဟာရံ အဘိဟရိံသူ**တိ အဘိဟရိတဗ္ဗံ ဘတ္တံ အဘိဟရိံသု။ **ပဏီတေနာ**တိ ဥတ္တမေန။ **သဟတ္ထာ**တိ သဟတ္ထေန။ **သန္တပ္ပေတွာ**တိ သုဋ္ဌု တပ္ပေတွာ၊ ပရိပုဏ္ဏံ သုဟိတံ ယာဝဒတ္ထံ ကတွာ။ **သမ္ပဝါရေတွာ**တိ သုဋ္ဌု ပဝါရေတွာ၊ အလံ အလန္တိ ဟတ္ထသညာယ ပဋိက္ခိပါပေတွာ။ **ဘုတ္တာဝိ**န္တိ ဘုတ္တဝန္တံ။ **ဩနီတပတ္တပါဏိ**န္တိ ပတ္တတော ဩနီတပါဏိံ၊ အပနီတဟတ္ထန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ "ဩနိတ္တပတ္တပါဏိ"န္တိပိ[၁] ပါဌော၊ တဿတ္ထော၊ ဩနိတ္တံ နာနာဘူတံ ပတ္တံ ပါဏိတော အဿာတိ ဩနိတ္တပတ္တပါဏီ။ တံ ဩနိတ္တပတ္တပါဏိံ၊ ဟတ္ထေ စ ပတ္တဉ္စ ဓောဝိတွာ ဧကမန္တေ ပတ္တံ နိက္ခိပိတွာ နိသိန္နန္တိ အတ္ထော။ **ဧကမန္တံ နိသီဒီ**တိ ဘဂဝန္တံ ဧဝံဘူတံ ဉတွာ ဧကသ္မိံ ဩကာသေ နိသီဒီတိ အတ္ထော။ **ပုညဉ္စာ**တိ ယံ ဣမသ္မိံ ဒါနေ ပုညံ၊ အာယတိံ ဝိပါကက္ခန္ဓာတိ အတ္ထော။ **ပုညမဟီ**တိ ဝိပါကက္ခန္ဓာနံ-ယေဝ ပရိဝါရော။ **တံ ဒါယကာနံ သုခါယ ဟောတူ**တိ တံ ဣမေသံ လိစ္ဆဝီနံ သုခတ္ထာယ ဟောတု။ ဣဒံ ကိရ သော အဟံ ပဗ္ဗဇိတော နာမ၊ ပဗ္ဗဇိတေန စ န ယုတ္တံ အတ္တနော ဒါနံ နိယျာတေတုန္တိ တေသံ နိယျာတေန္တော ဧဝမာဟ။ အထ ဘဂဝါ ယသ္မာ လိစ္ဆဝီဟိ သစ္စကဿ ဒိန္နံ၊ န ဘဂဝတော။ သစ္စကေန ပန ဘဂဝတော ဒိန္နံ၊ တသ္မာ တမတ္ထံ ဒီပေန္တော **ယံ ခေါ အဂ္ဂိဝေဿနာ**တိ-အာဒိမာဟ။ ဣတိ ဘဂဝါ နိဂဏ္ဌဿ မတေန[၂] ဝိနာယေဝ အတ္တနော ဒိန္နံ ဒက္ခိဏံ နိဂဏ္ဌဿ နိယျာတေသိ၊ သာ စဿ အနာဂတေ ဝါသနာ ဘဝိဿတီတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

စူဠသစ္စကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁- ဩဟိတပတ္တပါဏိန္တိပိ (သီ)　၂- မနံ (သီ၊ သျာ)

6. Mahāsaccakasuttavaṇṇanā

364. **Evaṁ me sutan**ti Mahāsaccakasuttaṁ. Tattha **ekaṁ samayan**ti ca **tena kho pana samayenā**ti ca **pubbaṇhasamayan**ti ca tīhi padehi ekova samayo vutto. Bhikkhūnaṁ hi vattapaṭipattiṁ[1] katvā mukhaṁ dhovitvā pattacīvaramādāya cetiyaṁ vanditvā kataraṁ gāmaṁ pavisissāmāti vitakkamāḷake ṭhitakālo nāma hoti, Bhagavā evarūpe samaye rattadupaṭṭaṁ nivāsetvā kāyabandhanaṁ bandhitvā paṁsukūlacīvaraṁ ekaṁsaṁ pārupitvā Gandhakuṭito nikkhamma bhikkhusaṁghaparivuto Gandhakuṭipamukhe aṭṭhāsi, taṁ sandhāya "ekaṁ samayanti ca tena kho pana samayenāti ca pubbaṇhasamayan"ti ca vuttaṁ. **Pavisitukāmo**ti piṇḍāya pavisissāmīti evaṁ katasanniṭṭhāno. **Tenupasaṅkamī**ti kasmā upasaṅkamīti? Vādāropanajjhāsayena. Evaṁ kirassa ahosi "pubbepāhaṁ apaṇḍitatāya sakalaṁ vesāliparisaṁ gahetvā samaṇassa Gotamassa santikaṁ gantvā parisamajjhe maṅku jāto, idāni tathā akatvā ekakova gantvā vādaṁ āropessāmi, yadi samaṇaṁ Gotamaṁ parājetuṁ sakkhissāmi, attano laddhiṁ dīpetvā jayaṁ karissāmi, yadi samaṇassa Gotamassa jayo bhavissati, andhakāre naccaṁ viya na koci jānissatī"ti, niddāpañhaṁ nāma[2] gahetvā iminā vādajjhāsayena upasaṅkami.

Anukampaṁ upādāyāti Saccakassa Nigaṇṭhaputtassa anukampaṁ paṭicca. Therassa kirassa evaṁ ahosi "Bhagavati muhuttaṁ nisinne Buddhadassanaṁ dhammassavanaṁ ca labhissati, tadassa dīgharattaṁ hitāya sukhāya saṁvattissatī"ti, tasmā Bhagavantaṁ yācitvā paṁsukūlacīvaraṁ catugguṇaṁ paññapetvā **nisīdatu Bhagavā**ti āha. "Kāraṇaṁ Ānando vadatī"ti sallakkhetvā nisīdi Bhagavā paññatte āsane. **Bhagavantaṁ etadavocā**ti yaṁ pana pañhaṁ ovaṭṭikasāraṁ katvā ādāya āgato taṁ ṭhapetvā passena tāva pariharanto etaṁ **santi bho Gotamā**ti-ādivacanaṁ avoca.

365. **Phusanti hi te bho Gotamā**ti te samaṇabrāhmaṇā sarīre uppannaṁ sārīrikaṁ dukkhaṁ vedanaṁ phusanti labhanti, anubhavantīti attho. **Ūrukkhambho**ti khambhakata-ūrubhāvo, ūruthaddhatāti attho. Vimhayatthavasena panettha **bhavissatī**ti anāgatavacanaṁ kataṁ. **Kāyanvayaṁ hotī**ti

1. Vattapaṭivattaṁ (Sī), attapaṭipattiṁ (Syā) 2. Naggipañhaṁ nāma (Ka)

၆-မဟာသစ္စကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၆၄။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ မဟာသစ္စကသုတ္တံ။ တတ္ထ **ဧကံ သမယ**န္တိ စ **တေန ခေါ ပန သမယေနာ**တိ စ **ပုဗ္ဗဏှသမယ**န္တိ စ တီဟိ ပဒေဟိ ဧကောဝ သမယော ဝုတ္တော။ ဘိက္ခူနံ ဟိ ဝတ္တပဋိပတ္တိံ[၁] ကတွာ မုခံ ဓောဝိတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ စေတိယံ ဝန္ဒိတွာ ကတရံ ဂါမံ ပဝိသိဿာမာတိ ဝိတက္ကမာဠကေ ဌိတကာလော နာမ ဟောတိ၊ ဘဂဝါ ဧဝရူပေ သမယေ ရတ္တဒုပဋ္ဋံ နိဝါသေတွာ ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ ပံသုကူလစီဝရံ ဧကံသံ ပါရုပိတွာ ဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမ္မ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဂန္ဓကုဋိပမုခေ အဋ္ဌာသိ၊ တံ သန္ဓာယ "ဧကံ သမယန္တိ စ တေန ခေါ ပန သမယေနာတိ စ ပုဗ္ဗဏှသမယ"န္တိ စ ဝုတ္တံ။ **ပဝိသိတုကာမော**တိ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိဿာမီတိ ဧဝံ ကတသန္နိဋ္ဌာနော။ **တေနုပသင်္ကမီ**တိ ကသ္မာ ဥပသင်္ကမီတိ? ဝါဒါရောပနဇ္ဈာသယေန။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "ပုဗ္ဗေပါဟံ အပဏ္ဍိတတာယ သကလံ ဝေသာလိပရိသံ ဂဟေတွာ သမဏဿ ဂေါတမဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပရိသမဇ္ဈေ မင်္ကု ဇာတော၊ ဣဒါနိ တထာ အကတွာ ဧကကောဝ ဂန္တွာ ဝါဒံ အာရောပေဿာမိ၊ ယဒိ သမဏံ ဂေါတမံ ပရာဇေတုံ သက္ခိဿာမိ၊ အတ္တနော လဒ္ဓိံ ဒီပေတွာ ဇယံ ကရိဿာမိ၊ ယဒိ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဇယော ဘဝိဿတိ၊ အန္ဓကာရေ နစ္စံ ဝိယ န ကောစိ ဇာနိဿတီ"တိ၊ နိဒ္ဒါပဉှံ နာမ[၂] ဂဟေတွာ ဣမိနာ ဝါဒဇ္ဈာသယေန ဥပသင်္ကမိ။

အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယာတိ သစ္စကဿ နိဂဏ္ဌပုတ္တဿ အနုကမ္ပံ ပဋိစ္စ။ ထေရဿ ကိရဿ ဧဝံ အဟောသိ "ဘဂဝတိ မုဟုတ္တံ နိသိန္နေ ဗုဒ္ဓဒဿနံ ဓမ္မဿဝနံ စ လဘိဿတိ၊ တဒဿ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယ သံဝတ္တိဿတီ"တိ၊ တသ္မာ ဘဂဝန္တံ ယာစိတွာ ပံသုကူလစီဝရံ စတုဂ္ဂုဏံ ပညပေတွာ **နိသီဒတု ဘဂဝါ**တိ အာဟ။ "ကာရဏံ အာနန္ဒော ဝဒတီ"တိ သလ္လက္ခေတွာ နိသီဒိ ဘဂဝါ ပညတ္တေ အာသနေ။ **ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစာ**တိ ယံ ပန ပဉှံ ဩဝဋ္ဋိကသာရံ ကတွာ အာဒါယ အာဂတော တံ ဌပေတွာ ပဿေန တာဝ ပရိဟရန္တော ဧတံ **သန္တိ ဘော ဂေါတမာ**တိအာဒိဝစနံ အဝေါစ။

၃၆၅။ **ဖုသန္တိ ဟိ တေ ဘော ဂေါတမာ**တိ တေ သမဏဗြာဟ္မဏာ သရီရေ ဥပ္ပန္နံ သာရီရိကံ ဒုက္ခံ ဝေဒနံ ဖုသန္တိ လဘန္တိ၊ အနုဘဝန္တီတိ အတ္ထော။ **ဦရုက္ခမ္ဘော**တိ ခမ္ဘကတဦရုဘာဝေါ၊ ဦရုထဒ္ဓတာတိ အတ္ထော။ ဝိမှယတ္ထဝသေန ပနေတ္ထ **ဘဝိဿတီ**တိ အနာဂတဝစနံ ကတံ။ **ကာယန္ဝယံ ဟောတီ**တိ

၁-ဝတ္တပဋိဝတ္တံ (သီ)၊ အတ္တပဋိပတ္တိံ (သျာ) ၂-နဂ္ဂိပဉှံ နာမ (က)

kāyānugataṁ hoti kāyassa vasavatti. **Kāyabhāvanā**ti pana vipassanā vuccati, tāya cittavikkhepaṁ pāpuṇanto nāma natthi, iti Nigaṇṭho asantaṁ abhūtaṁ yaṁ natthi, tadevāha. **Cittabhāvanā**tipi samatho vuccati, samādhiyuttassa ca puggalassa ūrukkhambhādayo nāma natthi, iti Nigaṇṭho idaṁ abhūtameva āha. Aṭṭhakathāyaṁ pana vuttaṁ “yatheva ‘bhūtapubban’ti vatvā ‘ūrukkhambhopi nāma bhavissatī’ti-ādīni vadato anāgatarūpaṁ na sameti, tathā atthopi na sameti, asantaṁ abhūtaṁ yaṁ natthi, taṁ kathetī”ti.

No kāyabhāvananti pañcātapatappanādiṁ[1] attakilamathānuyogaṁ sandhāyāha. Ayaṁ hi tesaṁ kāyabhāvanā nāma. Kiṁ pana so disvā evamāha? So kira divādivassa[2] vihāraṁ āgacchati, tasmiṁ kho pana samaye bhikkhū pattacīvaraṁ paṭisāmetvā attano attano rattiṭṭhānadivāṭṭhānesu paṭisallānaṁ upagacchanti. So te paṭisallīne disvā cittabhāvanāmattaṁ ete anuyuñjanti, kāyabhāvanā panetesaṁ natthīti maññamāno evamāha.

366. Atha naṁ Bhagavā anuyuñjanto **kinti pana te Aggivessana kāyabhāvanā sutā**ti āha. So taṁ vitthārento **seyyathidaṁ, Nando vaccho**ti-ādimāha. Tattha **Nando**ti tassa nāmaṁ. **Vaccho**ti gottaṁ. **Kiso**ti nāmaṁ. **Saṁkicco**ti gottaṁ. **Makkhaligosālo** heṭṭhā āgatova. **Ete**ti ete tayo janā, te kira kiliṭṭhatapānaṁ matthakapattā ahesuṁ. **Uḷārāni uḷārānī**ti paṇītāni paṇītāni. **Gāhenti nāmā**ti balaṁ gaṇhāpenti nāma. **Brūhentī**ti vaḍḍhenti. **Medentī**ti jātamedaṁ karonti. **Purimaṁ pahāyā**ti purimaṁ dukkarakāraṁ pahāya. **Pacchā upacinantī**ti pacchā uḷārakhādanīyādīhi santappenti vaḍḍhenti. **Ācayāpacayo hotī**ti vaḍḍhi ca avaḍḍhi ca hoti, iti imassa kāyassa kālena vaḍḍhi, kālena parihānīti vaḍḍhiparihānimattameva paññāyati, kāyabhāvanā pana na paññāyatīti dīpetvā cittabhāvanaṁ pucchanto “kinti pana te Aggivessana cittabhāvanā sutā”ti āha. **Na sampāyāsī**ti sampādetvā kathetuṁ nāsakkhi, yathā taṁ bālaputhujjano.

1. Pañcātapakaraṇādi (Syā, Ka)
2. Divādivasaṁ (Syā, Ka)

ကာယာနုဂတံ ဟောတိ ကာယဿ ဝသဝတ္တိ။ **ကာယဘာဝနာ**တိ ပန ဝိပဿနာ ဝုစ္စတိ၊ တာယ စိတ္တဝိက္ခေပံ ပါပုဏန္တော နာမ နတ္ထိ၊ ဣတိ နိဂဏ္ဌော အသန္တံ အဘူတံ ယံ နတ္ထိ၊ တဒေဝါဟ။ **စိတ္တဘာဝနာ**တိပိ သမထော ဝုစ္စတိ၊ သမာဓိယုတ္တဿ စ ပုဂ္ဂလဿ ဥရုက္ခမ္ဘာဒယော နာမ နတ္ထိ၊ ဣတိ နိဂဏ္ဌော ဣဒံ အဘူတမေဝ အာဟ။ အဋ္ဌကထာယံ ပန ဝုတ္တံ “ယထေဝ ‘ဘူတပုဗ္ဗ’န္တိ ဝတွာ ‘ဥရုက္ခမ္ဘောပိ နာမ ဘဝိဿတီ’တိအာဒီနိ ဝဒတော အနာဂတရူပံ န သမေတိ၊ တထာ အတ္ထောပိ န သမေတိ၊ အသန္တံ အဘူတံ ယံ နတ္ထိ၊ တံ ကထေတီ”တိ။

နော ကာယဘာဝနန္တိ ပဉ္စာတပတပ္ပနာဒိံ[၁] အတ္တကိလမထာနုယောဂံ သန္ဓာယာဟ။ အယံ ဟိ တေသံ ကာယဘာဝနာ နာမ။ ကိံ ပန သော ဒိသွာ ဧဝမာဟ? သော ကိရ ဒိဝါဒိဝဿ[၂] ဝိဟာရံ အာဂစ္ဆတိ၊ တသ္မိံ ခေါ ပန သမယေ ဘိက္ခူ ပတ္တစီဝရံ ပဋိသာမေတွာ အတ္တနော အတ္တနော ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနေသု ပဋိသလ္လာနံ ဥပဂစ္ဆန္တိ။ သော တေ ပဋိသလ္လီနေ ဒိသွာ စိတ္တဘာဝနာမတ္တံ ဧတေ အနုယုဉ္ဇန္တိ၊ ကာယဘာဝနာ ပနေတေသံ နတ္ထီတိ မညမာနော ဧဝမာဟ။

၃၆၆။ အထ နံ ဘဂဝါ အနုယုဉ္ဇန္တော **ကိန္တိ ပန တေ အဂ္ဂိဝေဿန ကာယဘာဝနာ သုတာ**တိ အာဟ။ သော တံ ဝိတ္ထာရေန္တော **သေယျထိဒံ၊ နန္ဒော ဝစ္ဆော**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **နန္ဒော**တိ တဿ နာမံ။ **ဝစ္ဆော**တိ ဂေါတ္တံ။ **ကိသော**တိ နာမံ။ **သံကိစ္စော**တိ ဂေါတ္တံ။ **မက္ခလိဂေါသာလော** ဟေဋ္ဌာ အာဂတောဝ။ **ဧတေ**တိ ဧတေ တယော ဇနာ၊ တေ ကိရ ကိလိဋ္ဌတပါနံ မတ္ထကပတ္တာ အဟေသုံ။ **ဥဠာရာနိ ဥဠာရာနီ**တိ ပဏီတာနိ ပဏီတာနိ။ **ဂါဟေန္တိ နာမာ**တိ ဗလံ ဂဏှာပေန္တိ နာမ။ **ဗြူဟေန္တီ**တိ ဝဍ္ဎေန္တိ။ **မေဒေန္တီ**တိ ဇာတမေဒံ ကရောန္တိ။ **ပုရိမံ ပဟာယာ**တိ ပုရိမံ ဒုက္ကရကာရံ ပဟာယ။ **ပစ္ဆာ ဥပစိနန္တီ**တိ ပစ္ဆာ ဥဠာရခါဒနီယာဒီဟိ သန္တပ္ပေန္တိ ဝဍ္ဎေန္တိ။ **အာစယာပစယော ဟောတီ**တိ ဝဍ္ဎိ စ အဝဍ္ဎိ စ ဟောတိ၊ ဣတိ ဣမဿ ကာယဿ ကာလေန ဝဍ္ဎိ, ကာလေန ပရိဟာနီတိ ဝဍ္ဎိပရိဟာနိမတ္တမေဝ ပညာယတိ၊ ကာယဘာဝနာ ပန န ပညာယတီတိ ဒီပေတွာ စိတ္တဘာဝနံ ပုစ္ဆန္တော “ကိန္တိ ပန တေ အဂ္ဂိဝေဿန စိတ္တဘာဝနာ သုတာ”တိ အာဟ။ **န သမ္ပာယာသီ**တိ သမ္ပာဒေတွာ ကထေတုံ နာသက္ခိ, ယထာ တံ ဗာလပုထုဇ္ဇနော။

၁-ပဉ္စာတပကရဏာဒိ (သျာ၊ က)
၂-ဒိဝါဒိဝသံ (သျာ၊ က)

367. **Kuto pana tvan**ti yo tvaṁ evaṁ oḷārikaṁ dubbalaṁ kāyabhāvanaṁ na jānāsi, so tvaṁ kuto saṇhaṁ sukhumaṁ cittabhāvanaṁ jānissasīti. Imasmiṁ pana ṭhāne Codanālayatthero[1] “abuddhavacanaṁ nāmetaṁ padan”ti bījaniṁ ṭhapetvā pakkamituṁ ārabhi[2]. Atha naṁ Mahāsīvatthero āha “dissati bhikkhave imassa cātumahābhūtikassa kāyassa ācayopi apacayopi ādānampi nikkhepanampī”ti[3]. Taṁ sutvā sallakkhesi “oḷārikaṁ kāyaṁ pariggaṇhantassa uppannavipassanā oḷārikāti vattuṁ vaṭṭatī”ti.

368. **Sukhasārāgī**ti sukhasāsrāgena samannāgato. **Sukhāya vedanāya nirodhā uppajjati dukkhā vedanā**ti na anantarāva uppajjati, sukhadukkhānaṁ hi anantarapaccayatā paṭṭhāne[4] paṭisiddhā. Yasmā pana sukhe aniruddhe dukkhaṁ nuppajjati, tasmā idha evaṁ vuttaṁ. **Pariyādāya tiṭṭhatī**ti khepetvā gaṇhitvā tiṭṭhati. **Ubhatopakkhan**ti sukhaṁ ekaṁ pakkhaṁ dukkhaṁ ekaṁ pakkhanti evaṁ ubhatopakkhaṁ hutvā.

369. **Uppannāpi sukhā vedanā cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati, bhāvitattā kāyassa. Uppannāpi dukkhā vedanā cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati, bhāvitattā cittassā**ti ettha kāyabhāvanā vipassanā, cittabhāvanā samādhi. Vipassanā ca sukhassa paccanīkā, dukkhassa āsannā. Samādhi dukkhassa paccanīko, sukhassa āsanno. Kathaṁ? Vipassanaṁ paṭṭhapetvā nisinnassa hi addhāne gacchante gacchante tattha tattha aggi-uṭṭhānaṁ viya hoti, kacchehi sedā muccanti, matthakato usumavaṭṭi-uṭṭhānaṁ viya hotīti cittaṁ haññati vihaññati vipphandati. Evaṁ tāva vipassanā sukhassa paccanīkā, dukkhassa āsannā. Uppanne pana kāyike vā cetasike vā dukkhe taṁ dukkhaṁ vikkhambhetvā samāpattiṁ samāpannassa samāpattikkhaṇe dukkhaṁ dūrāpagataṁ hoti, anappakaṁ sukhaṁ okkamati, evaṁ samādhi dukkhassa paccanīko, sukhassa āsanno. Yathā vipassanā sukhassa paccanīkā, dukkhassa āsannā, na tathā samādhi. Yathā samādhi dukkhassa paccanīko, sukhassa āsanno, na ca tathā vipassanāti. Tena vuttaṁ “uppannāpi sukhā vedanā cittaṁ na

1. Goṇaraviyatthero (Sī)
2. Ṭhapetvā pakkāmi (Sī, Syā)
3. Saṁ 1. 320 piṭṭhe.
4. Abhi 8. 312 piṭṭhe.

၃၆၇။ **ကုတော ပန တွန္တိ** ယော တွံ ဧဝံ ဩဠာရိကံ ဒုဗ္ဗလံ ကာယဘာဝနံ န ဇာနာသိ၊ သော တွံ ကုတော သဏှံ သုခုမံ စိတ္တဘာဝနံ ဇာနိဿသီတိ။ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ စောဒနာလယတ္ထေရော[1] “အဗုဒ္ဓဝစနံ နာမေတံ ပဒ”န္တိ ဗီဇနိံ ဌပေတွာ ပက္ကမိတုံ အာရဘိ[2]။ အထ နံ မဟာသီဝတ္ထေရော အာဟ “ဒိဿတိ ဘိက္ခဝေ ဣမဿ စာတုမဟာဘူတိကဿ ကာယဿ အာစယောပိ အပစယောပိ အာဒါနမ္ပိ နိက္ခေပနမ္ပီ”တိ[3]။ တံ သုတွာ သလ္လက္ခေသိ “ဩဠာရိကံ ကာယံ ပရိဂ္ဂဏှန္တဿ ဥပ္ပန္နဝိပဿနာ ဩဠာရိကာတိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။

၃၆၈။ **သုခသာရာဂီ**တိ သုခသာရာဂေန သမန္နာဂတော။ **သုခါယ ဝေဒနာယ နိရောဓာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ**တိ န အနန္တရာဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သုခဒုက္ခာနံ ဟိ အနန္တရပစ္စယတာ ပဋ္ဌာနေ[4] ပဋိသိဒ္ဓါ။ ယသ္မာ ပန သုခေ အနိရုဒ္ဓေ ဒုက္ခံ နုပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ ဣဓ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ **ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတီ**တိ ခေပေတွာ ဂဏှိတွာ တိဋ္ဌတိ။ **ဥဘတောပက္ခ**န္တိ သုခံ ဧကံ ပက္ခံ ဒုက္ခံ ဧကံ ပက္ခန္တိ ဧဝံ ဥဘတောပက္ခံ ဟုတွာ။

၃၆၉။ **ဥပ္ပန္နာပိ သုခါ ဝေဒနာ စိတ္တံ န ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတိ၊ ဘာဝိတတ္တာ ကာယဿ။ ဥပ္ပန္နာပိ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ စိတ္တံ န ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတိ၊ ဘာဝိတတ္တာ စိတ္တဿာ**တိ ဧတ္ထ ကာယဘာဝနာ ဝိပဿနာ၊ စိတ္တဘာဝနာ သမာဓိ။ ဝိပဿနာ စ သုခဿ ပစ္စနီကာ၊ ဒုက္ခဿ အာသန္နာ။ သမာဓိ ဒုက္ခဿ ပစ္စနီကော၊ သုခဿ အာသန္နော။ ကထံ? ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ နိသိန္နဿ ဟိ အဒ္ဓါနေ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ တတ္ထ တတ္ထ အဂ္ဂိဥဋ္ဌာနံ ဝိယ ဟောတိ၊ ကစ္ဆေဟိ သေဒါ မုစ္စန္တိ၊ မတ္ထကတော ဥသုမဝဋ္ဋိဥဋ္ဌာနံ ဝိယ ဟောတီတိ စိတ္တံ ဟညတိ ဝိဟညတိ ဝိပ္ဖန္ဒတိ။ ဧဝံ တာဝ ဝိပဿနာ သုခဿ ပစ္စနီကာ၊ ဒုက္ခဿ အာသန္နာ။ ဥပ္ပန္နေ ပန ကာယိကေ ဝါ စေတသိကေ ဝါ ဒုက္ခေ တံ ဒုက္ခံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ သမာပတ္တိံ သမာပန္နဿ သမာပတ္တိက္ခဏေ ဒုက္ခံ ဒူရာပဂတံ ဟောတိ၊ အနပ္ပကံ သုခံ ဩက္ကမတိ၊ ဧဝံ သမာဓိ ဒုက္ခဿ ပစ္စနီကော၊ သုခဿ အာသန္နော။ ယထာ ဝိပဿနာ သုခဿ ပစ္စနီကာ၊ ဒုက္ခဿ အာသန္နာ၊ န တထာ သမာဓိ။ ယထာ သမာဓိ ဒုက္ခဿ ပစ္စနီကော၊ သုခဿ အာသန္နော၊ န စ တထာ ဝိပဿနာတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဥပ္ပန္နာပိ သုခါ ဝေဒနာ စိတ္တံ န

၁-ဂေါဏရဝိယတ္ထေရော (သီ)
၂-ဌပေတွာ ပက္ကာမိ (သီ၊ သျာ)
၃-သံ ၁-၃၂၀-ပိဋ္ဌေ။
၄-အဘိ ၈-၃၁၂-ပိဋ္ဌေ။

pariyādāya tiṭṭhati, bhāvitattā kāyassa. Uppannāpi dukkhā vedanā cittaṁ na pariyādāya tiṭṭhati, bhāvitattā cittassā”ti.

370. **Āsajja upanīyā**ti guṇe ghaṭṭetvā ceva upanetvā ca. **Taṁ vata me**ti taṁ vata mama cittaṁ.

371. **Kiṁ hi no siyā Aggivessanā**ti Aggivessana kiṁ na bhavissati, bhavissateva, mā evaṁ saññī hohi, uppajjiyeva[1] me sukhāpi dukkhāpi vedanā, uppannāya panassā ahaṁ cittaṁ pariyādāya ṭhātuṁ na demi. Idānissa tamatthaṁ pakāsetuṁ upari pasādāvahaṁ dhammadesanaṁ desetukāmo mūlato paṭṭhāya mahābhinikkhamanaṁ ārabhi. Tattha **idha me Aggivessana pubbeva sambodhā -pa- tattheva nisīdiṁ, alamidaṁ padhānāyā**ti idaṁ sabbaṁ heṭṭhā Pāsarāsisutte vuttanayeneva veditabbaṁ. Ayaṁ pana viseso, tattha Bodhipallaṅke nisajjā, idha dukkarakārikā.

374. **Allakaṭṭhan**ti allaṁ udumbarakaṭṭhaṁ. **Sasnehan**ti sakhīraṁ. **Kāmehī**ti vatthukāmehi. **Avūpakaṭṭhā**ti anapagatā. **Kāmacchando**ti-ādīsu kilesakāmova chandakaraṇavasena **chando.** Sinehakaraṇavsena **sneho.** Mucchākaraṇavasena **mucchā.** Pipāsākaraṇavasena **pipāsā.** Anudahanavasena **pariḷāho**ti veditabbo. **Opakkamikā**ti upakkamanibbattā. **Ñāṇāya dassanāya**[2] **anuttarāya sambodhāyā**ti sabbaṁ lokuttaramaggavevacanameva.

Idaṁ panettha opammasaṁsandanaṁ—allaṁ sakhīraṁ udumbarakaṭṭhaṁ viya hi kilesakāmena vatthukāmato anissaṭapuggalā, udake pakkhittabhāvo viya kilesakāmena tintatā, manthanenāpi aggino anabhinibbattanaṁ viya kilesakāmena vatthukāmato anissaṭānaṁ opakkamikāhi vedanāhi lokuttaramaggassa anadhigamo, amanthanenāpi aggino anabhinibbattanaṁ viya tesaṁ puggalānaṁ vināpi opakkamikāhi vedanāhi lokuttaramaggassa anadhigamo. Dutiya-upamāpi imināva nayena veditabbā. Ayaṁ pana viseso, purimā saputtabhariyapabbajjāya upamā, pacchimā brāhmaṇadhammikapabbajjāya.

1. Uppajjatiyeva (Syā, Ka) 2. Ñāṇadassanāya (Ma-Ṭṭha 1. 328 piṭṭhe)

ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတိ၊ ဘာဝိတတ္တာ ကာယဿ။ ဥပ္ပန္နာပိ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ စိတ္တံ န ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတိ၊ ဘာဝိတတ္တာ စိတ္တဿာ”တိ။

၃၇၀။ **အာသဇ္ဇ ဥပနီယာ**တိ ဂုဏေ ဃဋ္ဋေတွာ စေဝ ဥပနေတွာ စ။ **တံ ဝတ မေ**တိ တံ ဝတ မမ စိတ္တံ။

၃၇၁။ **ကိံ ဟိ နော သိယာ အဂ္ဂိဝေဿနာ**တိ အဂ္ဂိဝေဿန ကိံ န ဘဝိဿတိ၊ ဘဝိဿတေဝ၊ မာ ဧဝံ သညီ ဟောဟိ၊ ဥပ္ပဇ္ဇိယေဝ[၁] မေ သုခါပိ ဒုက္ခာပိ ဝေဒနာ၊ ဥပ္ပန္နာယ ပနဿာ အဟံ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ ဌာတုံ န ဒေမိ။ ဣဒါနိဿ တမတ္ထံ ပကာသေတုံ ဥပရိ ပသာဒါဝဟံ ဓမ္မဒေသနံ ဒေသေတုကာမော မူလတော ပဋ္ဌာယ မဟာဘိနိက္ခမနံ အာရဘိ။ တတ္ထ **ဣဓ မေ အဂ္ဂိဝေဿန ပုဗ္ဗေဝ သမ္ဗောဓာ။ပ။ တတ္ထေဝ နိသီဒိံ၊ အလမိဒံ ပဓာနာယာ**တိ ဣဒံ သဗ္ဗံ ဟေဋ္ဌာ ပါသရာသိသုတ္တေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အယံ ပန ဝိသေသော၊ တတ္ထ ဗောဓိပလ္လင်္ကေ နိသဇ္ဇာ၊ ဣဓ ဒုက္ကရကာရိကာ။

၃၇၄။ **အလ္လကဋ္ဌန္တိ** အလ္လံ ဥဒုမ္ဗရကဋ္ဌံ။ **သသ္နေဟန္တိ** သခီရံ။ **ကာမေဟီ**တိ ဝတ္ထုကာမေဟိ။ **အဝူပကဋ္ဌာ**တိ အနပဂတာ။ **ကာမစ္ဆန္ဒော**တိအာဒီသု ကိလေသကာမောဝ ဆန္ဒကရဏဝသေန **ဆန္ဒော။** သိနေဟကရဏဝသေန **သ္နေဟော။** မုစ္ဆာကရဏဝသေန **မုစ္ဆာ။** ပိပါသာကရဏဝသေန **ပိပါသာ။** အနုဒဟနဝသေန **ပရိဠာဟော**တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဩပက္ကမိကာ**တိ ဥပက္ကမနိဗ္ဗတ္တာ။ **ဉာဏာယ ဒဿနာယ**[၂] **အနုတ္တရာယ သမ္ဗောဓာယာ**တိ သဗ္ဗံ လောကုတ္တရမဂ္ဂဝေဝစနမေဝ။

ဣဒံ ပနေတ္ထ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ—အလ္လံ သခီရံ ဥဒုမ္ဗရကဋ္ဌံ ဝိယ ဟိ ကိလေသကာမေန ဝတ္ထုကာမတော အနိဿဋပုဂ္ဂလာ၊ ဥဒကေ ပက္ခိတ္တဘာဝေါ ဝိယ ကိလေသကာမေန တိန္တတာ၊ မန္ထနေနာပိ အဂ္ဂိနော အနဘိနိဗ္ဗတ္တနံ ဝိယ ကိလေသကာမေန ဝတ္ထုကာမတော အနိဿဋာနံ ဩပက္ကမိကာဟိ ဝေဒနာဟိ လောကုတ္တရမဂ္ဂဿ အနဓိဂမော၊ အမန္ထနေနာပိ အဂ္ဂိနော အနဘိနိဗ္ဗတ္တနံ ဝိယ တေသံ ပုဂ္ဂလာနံ ဝိနာပိ ဩပက္ကမိကာဟိ ဝေဒနာဟိ လောကုတ္တရမဂ္ဂဿ အနဓိဂမော။ ဒုတိယဥပမာပိ ဣမိနာဝ နယေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အယံ ပန ဝိသေသော၊ ပုရိမာ သပုတ္တဘရိယပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဥပမာ၊ ပစ္ဆိမာ ဗြာဟ္မဏဓမ္မိကပဗ္ဗဇ္ဇာယ။

၁-ဥပ္ပဇ္ဇတိယေဝ (သျာ၊ က) ၂-ဉာဏဒဿနာယ (မ-ဋ္ဌ ၁-၃၂၈-ပိဋ္ဌေ)

376. Tatiya-upamāya **koḷāpan**ti chinnasinehaṁ nirāpaṁ. **Thale nikkhittan**ti pabbatathale vā bhūmithale vā nikkhittaṁ. Etthāpi idaṁ opammasaṁsandanaṁ—sukkhakoḷāpakaṭṭhaṁ viya hi kilesakāmena vatthukāmato nissaṭapuggalā, ārakā udakā thale nikkhittabhāvo viya kilesakāmena atintatā. Manthanenāpi aggino abhinibbattanaṁ viya kilesakāmena vatthukāmato nissaṭānaṁ abbhokāsikanesajjikādivasena opakkamikāhipi vedanāhi lokuttaramaggassa adhigamo, aññassa rukkhassa sukkhasākhāya saddhiṁ ghaṁsanamatteneva aggino abhinibbattanaṁ viya vināpi opakkamikāhi vedanāhi sukhāyeva paṭipadāya lokuttaramaggassa adhigamoti. Ayaṁ upamā Bhagavatā attano atthāya āhaṭā.

377. Idāni attano dukkarakārikaṁ dassento **tassa mayhan**ti-ādimāha. Kiṁ pana Bhagavā dukkaraṁ akatvā Buddho bhavituṁ na samatthoti. Katvāpi akatvāpi samatthova. Atha kasmā akāsīti? Sadevakassa lokassa attano parakkamaṁ dassessāmi. So ca maṁ vīriyanimmathanaguṇo hāsessatīti. Pāsāde nisinnoyeva hi paveṇi-āgataṁ rajjaṁ labhitvāpi khattiyo na tathāpamudito hoti, yathā balakāyaṁ gahetvā saṅgāme dve tayo sampahāre datvā amittamathanaṁ katvā pattarajjo, evaṁ pattarajjassa hi rajjasiriṁ anubhavantassa parisaṁ oloketvā attano parakkamaṁ anussaritvā "asukaṭṭhāne asukakammaṁ katvā asukañca asukañca amittaṁ evaṁ vijjhitvā evaṁ paharitvā imaṁ rajjasiriṁ pattosmī"ti cintayato balavasomanassaṁ uppajjati, evamevaṁ Bhagavāpi sadevakassa lokassa parakkamaṁ dassessāmi, so hi maṁ parakkamo ativiya hāsessati, somanassaṁ uppādessatīti dukkaraṁ akāsi.

Apica pacchimaṁ janataṁ anukampamānopi akāsiyeva, pacchimā hi janatā Sammāsambuddho kappasatasahassādhikāni cattāri asaṅkhyeyyāni pāramiyo pūretvāpi padhānaṁ padahitvāva sabbaññutaññāṇaṁ patto, kimaṅgaṁ pana mayanti padhānavīriyaṁ kattabbaṁ maññissati, evaṁ sante khippameva jātijarāmaraṇassa antaṁ karissatīti pacchimaṁ janataṁ anukampamāno akāsiyeva.

Dantebhidantamādhāyāti heṭṭhādante uparidantaṁ ṭhapetvā. **Cetasā cittan**ti kusalacittena akusalacittaṁ. **Abhiniggaṇheyyan**ti niggaṇheyyaṁ.

၃၇၆။ တတိယဥပမာယ **ကောဠာပ**န္တိ ဆိန္နသိနေဟံ နိရာပံ။ **ထလေ နိက္ခိတ္တ**န္တိ ပဗ္ဗတထလေ ဝါ ဘူမိထလေ ဝါ နိက္ခိတ္တံ။ ဧတ္ထာပိ ဣဒံ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ—သုက္ခကောဠာပကဋ္ဌံ ဝိယ ဟိ ကိလေသကာမေန ဝတ္ထုကာမတော နိဿဋပုဂ္ဂလာ၊ အာရကာ ဥဒကာ ထလေ နိက္ခိတ္တဘာဝေါ ဝိယ ကိလေသကာမေန အတိန္တတာ။ မန္ထနေနာပိ အဂ္ဂိနော အဘိနိဗ္ဗတ္တနံ ဝိယ ကိလေသကာမေန ဝတ္ထုကာမတော နိဿဋာနံ အဗ္ဘောကာသိကနေသဇ္ဇိကာဒိဝသေန ဩပက္ကမိကာဟိပိ ဝေဒနာဟိ လောကုတ္တရမဂ္ဂဿ အဓိဂမော၊ အညဿ ရုက္ခဿ သုက္ခသာခါယ သဒ္ဓိံ ဃံသနမတ္တေနေဝ အဂ္ဂိနော အဘိနိဗ္ဗတ္တနံ ဝိယ ဝိနာပိ ဩပက္ကမိကာဟိ ဝေဒနာဟိ သုခါယေဝ ပဋိပဒါယ လောကုတ္တရမဂ္ဂဿ အဓိဂမောတိ။ အယံ ဥပမာ ဘဂဝတာ အတ္တနော အတ္ထာယ အာဟဋာ။

၃၇၇။ ဣဒါနိ အတ္တနော ဒုက္ကရကာရိကံ ဒဿေန္တော **တဿ မယှ**န္တိ-အာဒိမာဟ။ ကိံ ပန ဘဂဝါ ဒုက္ကရံ အကတွာ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိတုံ န သမတ္ထောတိ။ ကတွာပိ အကတွာပိ သမတ္ထောဝ။ အထ ကသ္မာ အကာသီတိ? သဒေဝကဿ လောကဿ အတ္တနော ပရက္ကမံ ဒဿေဿာမိ။ သော စ မံ ဝီရိယနိမ္မထနဂုဏော ဟာသေဿတီတိ။ ပါသာဒေ နိသိန္နောယေဝ ဟိ ပဝေဏိအာဂတံ ရဇ္ဇံ လဘိတွာပိ ခတ္တိယော န တထာပမုဒိတော ဟောတိ၊ ယထာ ဗလကာယံ ဂဟေတွာ သင်္ဂါမေ ဒွေ တယော သမ္ပဟာရေ ဒတွာ အမိတ္တမထနံ ကတွာ ပတ္တရဇ္ဇော၊ ဧဝံ ပတ္တရဇ္ဇဿ ဟိ ရဇ္ဇသိရိံ အနုဘဝန္တဿ ပရိသံ ဩလောကေတွာ အတ္တနော ပရက္ကမံ အနုဿရိတွာ "အသုကဋ္ဌာနေ အသုကကမ္မံ ကတွာ အသုကဉ္စ အသုကဉ္စ အမိတ္တံ ဧဝံ ဝိဇ္ဈိတွာ ဧဝံ ပဟရိတွာ ဣမံ ရဇ္ဇသိရိံ ပတ္တောသ္မီ"တိ စိန္တယတော ဗလဝသောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဧဝမေဝံ ဘဂဝါပိ သဒေဝကဿ လောကဿ ပရက္ကမံ ဒဿေဿာမိ၊ သော ဟိ မံ ပရက္ကမော အတိဝိယ ဟာသေဿတိ၊ သောမနဿံ ဥပ္ပါဒေဿတီတိ ဒုက္ကရံ အကာသိ။

အပိစ ပစ္ဆိမံ ဇနတံ အနုကမ္ပမာနောပိ အကာသိယေဝ၊ ပစ္ဆိမာ ဟိ ဇနတာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနိ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ ပါရမိယော ပူရေတွာပိ ပဓာနံ ပဒဟိတွာဝ သဗ္ဗညုတညာဏံ ပတ္တော၊ ကိမင်္ဂံ ပန မယန္တိ ပဓာနဝီရိယံ ကတ္တဗ္ဗံ မညိဿတိ၊ ဧဝံ သန္တေ ခိပ္ပမေဝ ဇာတိဇရာမရဏဿ အန္တံ ကရိဿတီတိ ပစ္ဆိမံ ဇနတံ အနုကမ္ပမာနော အကာသိယေဝ။

ဒန္တေဘိဒန္တမာဓာယာတိ ဟေဋ္ဌာဒန္တေ ဥပရိဒန္တံ ဌပေတွာ။ **စေတသာ စိတ္တ**န္တိ ကုသလစိတ္တေန အကုသလစိတ္တံ။ **အဘိနိဂ္ဂဏှေယျ**န္တိ နိဂ္ဂဏှေယျံ။

Abhinippīḷeyyanti nippīḷeyyaṁ. **Abhisantāpeyyan**ti tāpetvā vīriyanimmathanaṁ kareyyaṁ. **Sāraddho**ti sadaratho. **Padhānābhitunnassā**ti padhānena abhitunnassa, viddhassa satoti attho.

378. **Appāṇakan**ti nirassāsakaṁ. **Kammāragaggariyā**ti kammārassa gaggaranāḷiyā. **Sīsavedanā hontī**ti kutoci nikkhamituṁ alabhamānehi vātehi samuṭṭhāpitā balavatiyo sīsavedanā honti. **Sīsaveṭhaṁ dadeyyā**ti sīsaveṭhanaṁ dadeyya. **Devatā**ti bodhisattassa caṅkamanakoṭiyaṁ, paṇṇasālapariveṇasāmantā ca adhivatthā devatā.

Tadā kira bodhisattassa adhimatte kāyadāhe uppanne mucchā udapādi. So caṅkameva nisinno hutvā papati. Taṁ disvā devatā evamāhaṁsu "vihārotveva so arahato"ti, "arahanto nāma evarūpā honti matakasadisā"ti laddhiyā vadanti. Tattha yā devatā "kālaṅkato"ti āhaṁsu, tā gantvā Suddhodanamahārājassa ārocesuṁ "tumhākaṁ putto kālaṅkato"ti. Mama putto Buddho hutvā kālaṅkato, no ahutvāti. Buddho bhavituṁ nāsakkhi, padhānabhūmiyaṁyeva patitvā kālaṅkatoti. Nāhaṁ saddahāmi, mama puttassa bodhiṁ apatvā kālaṅkiriyā nāma natthīti.

Aparabhāge Sammāsambuddhassa dhammacakkaṁ pavattetvā anupubbena Rājagahaṁ gantvā Kapilavatthuṁ anuppattassa Suddhodanamahārājā pattaṁ gahetvā pāsādaṁ āropetvā yāgukhajjakaṁ datvā antarābhattasamaye etamatthaṁ ārocesi, tumhākaṁ Bhagavā padhānakaraṇakāle devatā āgantvā "putto te mahārāja kālaṅkato"ti āhaṁsūti. Kiṁ saddahasi mahārājāti. Na Bhagavā saddahinti. Idāni mahārāja supinappaṭiggahaṇato paṭṭhāya acchariyāni passanto kiṁ saddahissasi, ahampi Buddho jāto, tvampi Buddhapitā jāto, pubbe pana mayhaṁ aparipakke ñāṇe bodhicariyaṁ carantassa Dhammapālakumārakālepi sippaṁ uggahetuṁ gatassa "tumhākaṁ putto Dhammapālakumāro kālaṅkato, idamassa aṭṭhī"ti eḷakaṭṭhiṁ āharitvā dassesuṁ, tadāpi tumhe "mama puttassa antarāmaraṇaṁ nāma natthi, nāhaṁ saddahāmī"ti avocuttha mahārājāti imissā aṭṭhuppattiyā Bhagavā Mahādhammapālajātakaṁ kathesi.

အဘိနိပ္ပီဠေယျန္တိ နိပ္ပီဠေယျံ။ **အဘိသန္တာပေယျန္တိ** တာပေတွာ ဝီရိယနိမ္မထနံ ကရေယျံ။ **သာရဒ္ဓေါ**တိ သဒရထော။ **ပဓာနာဘိတုန္နဿာ**တိ ပဓာနေန အဘိတုန္နဿ၊ ဝိဒ္ဓဿ သတောတိ အတ္ထော။

၃၇၈။ **အပ္ပါဏကန္တိ** နိရဿာသကံ။ **ကမ္မာရဂဂ္ဂရိယာ**တိ ကမ္မာရဿ ဂဂ္ဂရနာဠိယာ။ **သီသဝေဒနာ ဟောန္တီ**တိ ကုတောစိ နိက္ခမိတုံ အလဘမာနေဟိ ဝါတေဟိ သမုဋ္ဌာပိတာ ဗလဝတိယော သီသဝေဒနာ ဟောန္တိ။ **သီသဝေဌံ ဒဒေယျာ**တိ သီသဝေဌနံ ဒဒေယျ။ **ဒေဝတာ**တိ ဗောဓိသတ္တဿ စင်္ကမနကောဋိယံ, ပဏ္ဏသာလပရိဝေဏသာမန္တာ စ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ။

တဒါ ကိရ ဗောဓိသတ္တဿ အဓိမတ္တေ ကာယဒါဟေ ဥပ္ပန္နေ မုစ္ဆာ ဥဒပါဒိ။ သော စင်္ကမေဝ နိသိန္နော ဟုတွာ ပပတိ။ တံ ဒိသွာ ဒေဝတာ ဧဝမာဟံသု “ဝိဟာရောတွေဝ သော အရဟတော”တိ၊ “အရဟန္တော နာမ ဧဝရူပါ ဟောန္တိ မတကသဒိသာ”တိ လဒ္ဓိယာ ဝဒန္တိ။ တတ္ထ ယာ ဒေဝတာ “ကာလင်္ကတော”တိ အာဟံသု၊ တာ ဂန္တွာ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇဿ အာရောစေသုံ “တုမှာကံ ပုတ္တော ကာလင်္ကတော”တိ။ မမ ပုတ္တော ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ကာလင်္ကတော၊ နော အဟုတွာတိ။ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိတုံ နာသက္ခိ၊ ပဓာနဘူမိယံယေဝ ပတိတွာ ကာလင်္ကတောတိ။ နာဟံ သဒ္ဒဟာမိ၊ မမ ပုတ္တဿ ဗောဓိံ အပတွာ ကာလင်္ကိရိယာ နာမ နတ္ထီတိ။

အပရဘာဂေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေတွာ အနုပုဗ္ဗေန ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ ကပိလဝတ္ထုံ အနုပ္ပတ္တဿ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ပါသာဒံ အာရောပေတွာ ယာဂုခဇ္ဇကံ ဒတွာ အန္တရာဘတ္တသမယေ ဧတမတ္ထံ အာရောစေသိ၊ တုမှာကံ ဘဂဝါ ပဓာနကရဏကာလေ ဒေဝတာ အာဂန္တွာ “ပုတ္တော တေ မဟာရာဇ ကာလင်္ကတော”တိ အာဟံသူတိ။ ကိံ သဒ္ဒဟသိ မဟာရာဇာတိ။ န ဘဂဝါ သဒ္ဒဟိန္တိ။ ဣဒါနိ မဟာရာဇ သုပိနပ္ပဋိဂ္ဂဟဏတော ပဋ္ဌာယ အစ္ဆရိယာနိ ပဿန္တော ကိံ သဒ္ဒဟိဿသိ၊ အဟမ္ပိ ဗုဒ္ဓေါ ဇာတော၊ တွမ္ပိ ဗုဒ္ဓပိတာ ဇာတော၊ ပုဗ္ဗေ ပန မယှံ အပရိပက္ကေ ဉာဏေ ဗောဓိစရိယံ စရန္တဿ ဓမ္မပါလကုမာရကာလေပိ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဟေတုံ ဂတဿ “တုမှာကံ ပုတ္တော ဓမ္မပါလကုမာရော ကာလင်္ကတော၊ ဣဒမဿ အဋ္ဌီ”တိ ဧဠကဋ္ဌိံ အာဟရိတွာ ဒဿေသုံ၊ တဒါပိ တုမှေ “မမ ပုတ္တဿ အန္တရာမရဏံ နာမ နတ္ထိ၊ နာဟံ သဒ္ဒဟာမီ”တိ အဝေါစုတ္ထ မဟာရာဇာတိ ဣမိဿာ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ ဘဂဝါ မဟာဓမ္မပါလဇာတကံ ကထေသိ။

379. **Mā kho tvaṁ mārisā**ti sampiyāyamānā āhaṁsu. Devatānaṁ kirāyaṁ piyamanāpavohāro, yadidaṁ mārisāti. **Ajajjitanti**[1] abhojanaṁ. **Halanti vadāmī**ti alanti vadāmi, alaṁ iminā evaṁ mā karittha, yāpessāmahanti evaṁ paṭisedhemīti attho.

380-1. **Maṅguracchavī**ti maṅguramacchacchavi. **Etāva paramanti** tāsampi vedanānaṁ etaṁyeva paramaṁ uttamaṁ pamāṇaṁ. **Pitu sakkassa kammante -pa- paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharitā**ti rañño kira vappamaṅgaladivaso nāma hoti, tadā anekappakāraṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ paṭiyādenti, nagaravīthiyo sodhāpetvā puṇṇaghaṭe ṭhapāpetvā dhajapaṭākādayo ussāpetvā sakalanagaraṁ devavimānaṁ viya alaṅkaronti, sabbe dāsakammakarādayo ahatavatthanivatthā gandhamālādipaṭimaṇḍitā rājakule sannipatanti. Rañño kammante naṅalasatasahassaṁ yojīyati, tasmiṁ pana divase ekena ūnaṁ aṭṭhasataṁ yojenti, sabbanaṅgalāni saddhiṁ balibaddarasmiyottehi jāṇussoṇissa ratho viya rajataparikkhittāni honti, rañño ālambananaṅgalaṁ rattasuvaṇṇaparikkhittaṁ hoti, balibaddānaṁ siṅgānipi rasmipatodāpi suvaṇṇaparikkhittā honti, rājā mahāparivārena nikkhamanto puttaṁ gahetvā agamāsi.

Kammantaṭṭhāne eko jamburukkho bahalapattapalāso sandacchāyo[2] ahosi, tassa heṭṭhā kumārassa sayanaṁ paññapetvā upari suvaṇṇatārakakhacitaṁ vitānaṁ bandhāpetvā sāṇipākārena parikkhipāpetvā ārakkhaṁ ṭhapetvā rājā sabbālaṅkāraṁ alaṅkaritvā amaccagaṇaparivuto naṅgalakaraṇaṭṭhānaṁ agamāsi, tattha rājā suvaṇṇanaṅgalaṁ gaṇhāti. Amaccā ekenūna-aṭṭhasatarajatanaṅgalāni gahetvā ito cito ca kasanti, rājā pana orato pāraṁ gacchati, pārato vā oraṁ gacchati, etasmiṁ ṭhāne mahāsampatti hoti, bodhisattaṁ parivāretvā nisinnā dhātiyo rañño sampattiṁ passissāmāti antosāṇito bahi nikkhantā. Bodhisatto ito cito ca olokento kañci adisvā vegena uṭṭhāya pallaṅkaṁ ābhujitvā ānāpāne pariggahetvā paṭhamajjhānaṁ nibbattesi. Dhātiyo khajjabhojjantare vicaramānā thokaṁ cirāyiṁsu,

1. Ajaddhukanti (Sī) 2. Ghanacchāyo (Ka)

၃၇၉။ **မာ ခေါ တွံ မာရိသာ**တိ သမ္ပိယာယမာနာ အာဟံသု။ ဒေဝတာနံ ကိရာယံ ပိယမနာပဝေါဟာရော၊ ယဒိဒံ မာရိသာတိ။ **အဇဇ္ဇိတန္တိ**[1] အဘောဇနံ။ **ဟလန္တိ ဝဒါမီ**တိ အလန္တိ ဝဒါမိ၊ အလံ ဣမိနာ ဧဝံ မာ ကရိတ္ထ၊ ယာပေဿာမဟန္တိ ဧဝံ ပဋိသေဓေမီတိ အတ္ထော။

၃၈၀-၁။ **မင်္ဂုရစ္ဆဝီ**တိ မင်္ဂုရမစ္ဆစ္ဆဝိ။ **ဧတာဝ ပရမန္တိ** တာသမ္ပိ ဝေဒနာနံ ဧတံယေဝ ပရမံ ဥတ္တမံ ပမာဏံ။ **ပိတု သက္ကဿ ကမ္မန္တေ။ပ။ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရိတာ**တိ ရညော ကိရ ဝပ္ပမင်္ဂလဒိဝသော နာမ ဟောတိ၊ တဒါ အနေကပ္ပကာရံ ခါဒနီယံ ဘောဇနီယံ ပဋိယာဒေန္တိ၊ နဂရဝီထိယော သောဓာပေတွာ ပုဏ္ဏဃဋေ ဌပါပေတွာ ဓဇပဋာကာဒယော ဥဿာပေတွာ သကလနဂရံ ဒေဝဝိမာနံ ဝိယ အလင်္ကရောန္တိ၊ သဗ္ဗေ ဒါသကမ္မကရာဒယော အဟတဝတ္ထနိဝတ္ထာ ဂန္ဓမာလာဒိပဋိမဏ္ဍိတာ ရာဇကုလေ သန္နိပတန္တိ။ ရညော ကမ္မန္တေ နင်္ဂလသတသဟဿံ ယောဇီယတိ၊ တသ္မိံ ပန ဒိဝသေ ဧကေန ဦနံ အဋ္ဌသတံ ယောဇေန္တိ၊ သဗ္ဗနင်္ဂလာနိ သဒ္ဓိံ ဗလိဗဒ္ဒရသ္မိယောတ္တေဟိ ဇာဏုဿောဏိဿ ရထော ဝိယ ရဇတပရိက္ခိတ္တာနိ ဟောန္တိ၊ ရညော အာလမ္ဗနနင်္ဂလံ ရတ္တသုဝဏ္ဏပရိက္ခိတ္တံ ဟောတိ၊ ဗလိဗဒ္ဒါနံ သိင်္ဂါနိပိ ရသ္မိပတောဒါပိ သုဝဏ္ဏပရိက္ခိတ္တာ ဟောန္တိ၊ ရာဇာ မဟာပရိဝါရေန နိက္ခမန္တော ပုတ္တံ ဂဟေတွာ အဂမာသိ။

ကမ္မန္တဋ္ဌာနေ ဧကော ဇမ္ဗုရုက္ခော ဗဟလပတ္တပလာသော သန္ဒစ္ဆာယော[2] အဟောသိ၊ တဿ ဟေဋ္ဌာ ကုမာရဿ သယနံ ပညပေတွာ ဥပရိ သုဝဏ္ဏတာရကခစိတံ ဝိတာနံ ဗန္ဓာပေတွာ သာဏိပါကာရေန ပရိက္ခိပါပေတွာ အာရက္ခံ ဌပေတွာ ရာဇာ သဗ္ဗာလင်္ကာရံ အလင်္ကရိတွာ အမစ္စဂဏပရိဝုတော နင်္ဂလကရဏဋ္ဌာနံ အဂမာသိ၊ တတ္ထ ရာဇာ သုဝဏ္ဏနင်္ဂလံ ဂဏှာတိ။ အမစ္စာ ဧကေနူနအဋ္ဌသတရဇတနင်္ဂလာနိ ဂဟေတွာ ဣတော စိတော စ ကသန္တိ၊ ရာဇာ ပန ဩရတော ပါရံ ဂစ္ဆတိ၊ ပါရတော ဝါ ဩရံ ဂစ္ဆတိ၊ ဧတသ္မိံ ဌာနေ မဟာသမ္ပတ္တိ ဟောတိ၊ ဗောဓိသတ္တံ ပရိဝါရေတွာ နိသိန္နာ ဓာတိယော ရညော သမ္ပတ္တိံ ပဿိဿာမာတိ အန္တောသာဏိတော ဗဟိ နိက္ခန္တာ။ ဗောဓိသတ္တော ဣတော စိတော စ ဩလောကေန္တော ကဉ္စိ အဒိသွာ ဝေဂေန ဥဋ္ဌာယ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ အာနာပါနေ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ပဌမဇ္ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေသိ။ ဓာတိယော ခဇ္ဇဘောဇ္ဇန္တရေ ဝိစရမာနာ ထောကံ စိရာယိံသု၊

၁-အဇဒ္ဓုကန္တိ (သီ) ၂-ဃနစ္ဆာယော (က)

sesarukkhānaṁ chāyā nivattā, tassa pana rukkhassa parimaṇḍalā hutvā aṭṭhāsi. Dhātiyo ayyaputto ekakoti vegena sāṇiṁ ukkhipitvā anto pavisamānā bodhisattaṁ sayane pallaṅkena nisinnaṁ tañca pāṭihāriyaṁ disvā gantvā rañño ārocayiṁsu “kumāro deva evaṁ nisinno aññesaṁ rukkhānaṁ chāyā nivattā, jamburukkhassa parimaṇḍalā ṭhitā”ti. Rājā vegenāgantvā pāṭihāriyaṁ disvā “idaṁ te tāta dutiyaṁ vandanan”ti puttaṁ vandi. Idametaṁ sandhāya vuttaṁ “pitu sakkassa kammante -pa- paṭhamajjhānaṁ upasampajja viharitā”ti. **Siyā nu kho eso maggo bodhāyā**ti bhaveyya nu kho etaṁ ānāpānassatipaṭhamajjhānaṁ bujjhanatthāya maggoti. **Satānusāriviññāṇan**ti nayidaṁ bodhāya maggo bhavissati, ānāpānassatipaṭhamajjhānaṁ pana bhavissatīti evaṁ ekaṁ dve vāre uppannasatiyā anantaraṁ uppannaviññāṇaṁ satānusāriviññāṇaṁ nāma. **Yaṁ taṁ sukhan**ti yaṁ taṁ ānāpānassatipaṭhamajjhānasukhaṁ.

382. **Paccupaṭṭhitā hontī**ti paṇṇasālapariveṇasammajjanādivattakaraṇena upaṭṭhitā honti. **Bāhulliko**ti paccayabāhulliko. **Āvatto bāhullāyā**ti rasagiddho hutvā paṇītapiṇḍapātādīnaṁ atthāya āvatto. **Nibbijja pakkamiṁsū**ti ukkaṇṭhitvā dhammaniyāmeneva pakkantā bodhisattassa sambodhiṁ pattakāle[1] kāyavivekassa okāsadānatthaṁ dhammatāya gatā, gacchantā ca aññaṭṭhānaṁ agantvā Bārāṇasimeva agamaṁsu. Bodhisatto tesu gatesu addhamāsaṁ kāyavivekaṁ labhitvā Bodhimaṇḍe Aparājitapallaṅke[2] nisīditvā sabbaññutaññāṇaṁ paṭivijjhi.

383. **Vivicceva kāmehī**ti-ādi bhayabherave vuttanayeneva veditabbaṁ.

387. **Abhijānāmi kho panāhan**ti ayaṁ pāṭiyekko anusandhi. Nigaṇṭho kira cintesi “ahaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ ekaṁ pañhaṁ pucchiṁ, samaṇo Gotamo ‘aparāpi maṁ Aggivessana aparāpi maṁ Aggivessanā’ti pariyosānaṁ adassento kathetiyeva, kupito nu kho”ti. Atha Bhagavā Aggivessana Tathāgate anekasatāya parisāya dhammaṁ desente

1. Sambodhisattakāle (Ka) 2. Aparājitapallaṅkena (Sī, Syā)

သေသရုက္ခာနံ ဆာယာ နိဝတ္တာ၊ တဿ ပန ရုက္ခဿ ပရိမဏ္ဍလာ ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။ ဓာတိယော အယျပုတ္တော ဧကကောတိ ဝေဂေန သာဏိံ ဥက္ခိပိတွာ အန္တော ပဝိသမာနာ ဗောဓိသတ္တံ သယနေ ပလ္လင်္ကေန နိသိန္နံ တဉ္စ ပါဋိဟာရိယံ ဒိသွာ ဂန္တွာ ရညော အာရောစယိံသု “ကုမာရော ဒေဝ ဧဝံ နိသိန္နော အညေသံ ရုက္ခာနံ ဆာယာ နိဝတ္တာ၊ ဇမ္ဗုရုက္ခဿ ပရိမဏ္ဍလာ ဌိတာ''တိ။ ရာဇာ ဝေဂေနာဂန္တွာ ပါဋိဟာရိယံ ဒိသွာ “ဣဒံ တေ တာတ ဒုတိယံ ဝန္ဒန''န္တိ ပုတ္တံ ဝန္ဒိ။ ဣဒမေတံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ပိတု သက္ကဿ ကမ္မန္တေ။ပ။ ပဌမဇ္ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရိတာ''တိ။ **သိယာ နု ခေါ ဧသော မဂ္ဂေါ ဗောဓာယာ**တိ ဘဝေယျ နု ခေါ ဧတံ အာနာပါနဿတိပဌမဇ္ဈာနံ ဗုဇ္ဈနတ္ထာယ မဂ္ဂေါတိ။ **သတာနုသာရိဝိညာဏ**န္တိ နယိဒံ ဗောဓာယ မဂ္ဂေါ ဘဝိဿတိ၊ အာနာပါနဿတိပဌမဇ္ဈာနံ ပန ဘဝိဿတီတိ ဧဝံ ဧကံ ဒွေ ဝါရေ ဥပ္ပန္နသတိယာ အနန္တရံ ဥပ္ပန္နဝိညာဏံ သတာနုသာရိဝိညာဏံ နာမ။ **ယံ တံ သုခ**န္တိ ယံ တံ အာနာပါနဿတိပဌမဇ္ဈာနသုခံ။

၃၈၂။ **ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောန္တီ**တိ ပဏ္ဏသာလပရိဝေဏသမ္မဇ္ဇနာဒိဝတ္တကရဏေန ဥပဋ္ဌိတာ ဟောန္တိ။ **ဗာဟုလ္လိကော**တိ ပစ္စယဗာဟုလ္လိကော။ **အာဝတ္တော ဗာဟုလ္လာယာ**တိ ရသဂိဒ္ဓေါ ဟုတွာ ပဏီတပိဏ္ဍပါတာဒီနံ အတ္ထာယ အာဝတ္တော။ **နိဗ္ဗိဇ္ဇ ပက္ကမိံသူ**တိ ဥက္ကဏ္ဌိတွာ ဓမ္မနိယာမေနေဝ ပက္ကန္တာ ဗောဓိသတ္တဿ သမ္ဗောဓိံ ပတ္တကာလေ[၁] ကာယဝိဝေကဿ ဩကာသဒါနတ္ထံ ဓမ္မတာယ ဂတာ၊ ဂစ္ဆန္တာ စ အညဋ္ဌာနံ အဂန္တွာ ဗာရာဏသိမေဝ အဂမံသု။ ဗောဓိသတ္တော တေသု ဂတေသု အဍ္ဎမာသံ ကာယဝိဝေကံ လဘိတွာ ဗောဓိမဏ္ဍေ အပရာဇိတပလ္လင်္ကေ[၂] နိသီဒိတွာ သဗ္ဗညုတညာဏံ ပဋိဝိဇ္ဈိ။

၃၈၃။ **ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟီ**တိအာဒိ ဘယဘေရဝေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၃၈၇။ **အဘိဇာနာမိ ခေါ ပနာဟ**န္တိ အယံ ပါဋိယေက္ကော အနုသန္ဓိ။ နိဂဏ္ဌော ကိရ စိန္တေသိ “အဟံ သမဏံ ဂေါတမံ ဧကံ ပဉ္ဟံ ပုစ္ဆိံ၊ သမဏော ဂေါတမော ‘အပရာပိ မံ အဂ္ဂိဝေဿန အပရာပိ မံ အဂ္ဂိဝေဿနာ’တိ ပရိယောသာနံ အဒဿေန္တော ကထေတိယေဝ၊ ကုပိတော နု ခေါ”တိ။ အထ ဘဂဝါ အဂ္ဂိဝေဿန တထာဂတေ အနေကသတာယ ပရိသာယ ဓမ္မံ ဒေသေန္တေ

၁-သမ္ဗောဓိသတ္တကာလေ (က) ၂-အပရာဇိတပလ္လင်္ကေန (သီ၊ သျာ)

kupito samaṇo Gotamoti ekopi vattā natthi, paresaṁ bodhanatthāya paṭivijjhanatthāya eva Tathāgato dhammaṁ desetīti dassento imaṁ dhammadesanaṁ ārabhi. Tattha **ārabbhā**ti sandhāya. **Yāvadevā**ti payojanavidhi[1] paricchedaniyamanaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—paresaṁ viññāpanameva Tathāgatassa dhammadesanāya payojanaṁ, tasmā na ekasseva deseti, yattakā viññātāro atthi, sabbesaṁ desetīti. **Tasmiṁyeva purimasmin**ti iminā kiṁ dassetīti? Saccako kira cintesi "samaṇo Gotamo abhirūpo pāsādiko suphusitaṁ dantāvaraṇaṁ, jivhā mudukā, madhuraṁ vākkaraṇaṁ, parisaṁ rañjento[2] maññe vicarati, anto panassa cittekaggatā natthī"ti. Atha Bhagavā Aggivessana na Tathāgato parisaṁ rañjento vicarati, cakkavāḷapariyantāyapi parisāya Tathāgato dhammaṁ deseti, asallīno anupalitto ettakaṁ ekavihārī suññataphalasamāpattiṁ anuyuttoti dassetuṁ evamāha.

Ajjhattamevāti gocarajjhattameva. **Sannisādemī**ti sannisīdāpemi, Tathāgato hi yasmiṁ khaṇe parisā sādhukāraṁ deti, tasmiṁ khaṇe pubbābhogena paricchinditvā phalasamāpattiṁ samāpajjati, sādhukārasaddassa nigghose avicchinneyeva[3] samāpattito vuṭṭhāya ṭhitaṭṭhānato paṭṭhāya dhammmaṁ deseti, Buddhānaṁ hi bhavaṅgaparivāso lahuko hotīti assāsavāre passāsavāre samāpattiṁ samāpajjanti. **Yena sudaṁ niccakappan**ti yena suññena phalasamādhinā niccakālaṁ viharāmi, tasmiṁ samādhinimitte cittaṁ saṇṭhapemi samādahāmīti dasseti.

Okappaniyametanti saddahaniyametaṁ. Evaṁ Bhagavato ekaggacittataṁ sampaṭicchitvā idāni attano ovaṭṭikasāraṁ katvā ānītapañhaṁ pucchanto **abhijānāti kho pana bhavaṁ Gotamo divā supitā**ti āha. Yathā hi sunakho nāma asambhinnakhīrapakkapāyasaṁ sappinā yojetvā udarapūraṁ bhojitopi gūthaṁ disvā akhāditvā gantuṁ na sakkā, akhādamāno ghāyitvāpi gacchati, aghāyitvāva gatassa kirassa sīsaṁ rujjati, evamevaṁ imassapi Satthā asambhinnakhīrapakkapāyasasadisaṁ abhinikkhamanato paṭṭhāya yāva āsavakkhayā pasādanīyaṁ dhammadesanaṁ deseti. Etassa pana evarūpaṁ

1. Payojanāvadhi (Sī) 2. Rajjanto (Syā)
3. Anupacchinneyeva (Sī), aparicchinneyeva (Syā)

ကုပိတော သမဏော ဂေါတမောတိ ဧကောပိ ဝတ္တာ နတ္ထိ၊ ပရေသံ ဗောဓနတ္ထာယ ပဋိဝိဇ္ဈနတ္ထာယ ဧဝ တထာဂတော ဓမ္မံ ဒေသေတီတိ ဒဿေန္တော ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ **အာရဗ္ဘာ**တိ သန္ဓာယ။ **ယာဝဒေဝါ**တိ ပယောဇနဝိဓိ[1] ပရိစ္ဆေဒနိယမနံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ပရေသံ ဝိညာပနမေဝ တထာဂတဿ ဓမ္မဒေသနာယ ပယောဇနံ၊ တသ္မာ န ဧကဿေဝ ဒေသေတိ၊ ယတ္တကာ ဝိညာတာရော အတ္ထိ၊ သဗ္ဗေသံ ဒေသေတီတိ။ **တသ္မိံယေဝ ပုရိမသ္မိ**န္တိ ဣမိနာ ကိံ ဒဿေတီတိ? သစ္စကော ကိရ စိန္တေသိ "သမဏော ဂေါတမော အဘိရူပေါ ပါသာဒိကော သုဖုသိတံ ဒန္တာဝရဏံ,ဇိဝှါ မုဒုကာ,မဓုရံ ဝါက္ကရဏံ, ပရိသံ ရဉ္ဇေန္တော[2] မညေ ဝိစရတိ၊ အန္တော ပနဿ စိတ္တေကဂ္ဂတာ နတ္ထီ"တိ။ အထ ဘဂဝါ အဂ္ဂိဝေဿန န တထာဂတော ပရိသံ ရဉ္ဇေန္တော ဝိစရတိ၊ စက္ကဝါဠပရိယန္တာယပိ ပရိသာယ တထာဂတော ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ အသလ္လီနော အနုပလိတ္တော ဧတ္တကံ ဧကဝိဟာရီ သုညတဖလသမာပတ္တိံ အနုယုတ္တောတိ ဒဿေတုံ ဧဝမာဟ။

အဇ္ဈတ္တမေဝါတိ ဂေါစရဇ္ဈတ္တမေဝ။ **သန္နိသာဒေမီ**တိ သန္နိသီဒါပေမိ၊ တထာဂတော ဟိ ယသ္မိံ ခဏေ ပရိသာ သာဓုကာရံ ဒေတိ၊ တသ္မိံ ခဏေ ပုဗ္ဗာဘောဂေန ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဖလသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇတိ၊ သာဓုကာရသဒ္ဒဿ နိဂ္ဃောသေ အဝိစ္ဆိန္နေယေဝ[3] သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ ဌိတဋ္ဌာနတော ပဋ္ဌာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ ဘဝင်္ဂပရိဝါသော လဟုကော ဟောတီတိ အဿာသဝါရေ ပဿာသဝါရေ သမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇန္တိ။ **ယေန သုဒံ နိစ္စကပ္ပ**န္တိ ယေန သုညေန ဖလသမာဓိနာ နိစ္စကာလံ ဝိဟရာမိ၊ တသ္မိံ သမာဓိနိမိတ္တေ စိတ္တံ သဏ္ဌပေမိ သမာဒဟာမီတိ ဒဿေတိ။

ဩကပ္ပနိယမေတန္တိ သဒ္ဒဟနိယမေတံ။ ဧဝံ ဘဂဝတော ဧကဂ္ဂစိတ္တတံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဣဒါနိ အတ္တနော ဩဝဋ္ဋိကသာရံ ကတွာ အာနီတပဉှံ ပုစ္ဆန္တော **အဘိဇာနာတိ ခေါ ပန ဘဝံ ဂေါတမော ဒိဝါ သုပိတာ**တိ အာဟ။ ယထာ ဟိ သုနခေါ နာမ အသမ္ဘိန္နခီရပက္ကပါယသံ သပ္ပိနာ ယောဇေတွာ ဥဒရပူရံ ဘောဇိတောပိ ဂူထံ ဒိသွာ အခါဒိတွာ ဂန္တုံ န သက္ကာ၊ အခါဒမာနော ဃာယိတွာပိ ဂစ္ဆတိ၊ အဃာယိတွာဝ ဂတဿ ကိရဿ သီသံ ရုဇ္ဇတိ၊ ဧဝမေဝံ ဣမဿပိ သတ္ထာ အသမ္ဘိန္နခီရပက္ကပါယသသဒိသံ အဘိနိက္ခမနတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အာသဝက္ခယာ ပသာဒနီယံ ဓမ္မဒေသနံ ဒေသေတိ။ ဧတဿ ပန ဧဝရူပံ

၁-ပယောဇနာဝဓိ (သီ) ၂-ရဇ္ဇန္တော (သျာ)
၃-အနုပစ္ဆိန္နေယေဝ (သီ)၊ အပရိစ္ဆိန္နေယေဝ (သျာ)

dhammadesanaṁ sutvā Satthari pasādamattampi na uppannaṁ, tasmā ovaṭṭikasāraṁ katvā ānītapañhaṁ apucchitvā gantuṁ asakkonto evamāha. Tattha yasmā thinamiddhaṁ sabbakhīṇāsavānaṁ arahattamaggeneva pahīyati, kāyadaratho pana upādinnakepi hoti anupādinnakepi. Tathā hi kamaluppalādīni ekasmiṁ kāle vikasanti, ekasmiṁ makulāni honti, sāyaṁ kesañci rukkhānampi pattāni patilīyanti, pāto vipphārikāni honti. Evaṁ upādinnakassa kāyassa darathoyeva darathavasena bhavaṅgasotañca idha niddāti adhippetaṁ, taṁ khīṇāsavānampi hoti. Taṁ sandhāya "abhijānāmahan"ti-ādimāha. **Sammohavihārasmiṁ vadantī**ti sammohavihāroti vadanti.

389. **Āsajja āsajjā**ti ghaṭṭetvā ghaṭṭetvā. **Upanītehī**ti upanetvā kathitehi. **Vacanappathehī**ti vacanehi. **Abhinanditvā anumoditvā**ti alanti cittena sampaṭicchanto abhinanditvā vācāyapi pasaṁsanto anumoditvā. Bhagavatā imassa Nigaṇṭhassa dve suttāni kathitāni. Purimasuttaṁ eko bhāṇavāro, idaṁ diyaḍḍho, iti aḍḍhatiye bhāṇavāre sutvāpi ayaṁ Nigaṇṭho neva abhisamayaṁ patto, na pabbajito, na saraṇesu patiṭṭhito. Kasmā etassa Bhagavā dhammaṁ desesīti? Anāgate vāsanatthāya. Passati hi Bhagavā "imassa idāni upanissayo natthi, mayhaṁ pana parinibbānato samadhikānaṁ dvinnaṁ vassasatānaṁ accayena Tambapaṇṇidīpe sāsanaṁ patiṭṭhahissati, tatrāyaṁ kulaghare nibbattitvā sampatte kāle pabbajitvā tīṇi piṭakāni uggahetvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā Kāḷabuddharakkhito nāma mahākhīṇāsavo bhavissatī"ti. Idaṁ disvā anāgate vāsanatthāya dhammaṁ desesi.

Sopi tattheva Tambapaṇṇidīpamhi sāsane patiṭṭhite devalokato cavitvā Dakkhiṇagirivihārassa bhikkhācāragāme ekasmiṁ amaccakule nibbatto pabbajjāsamatthayobbane[1] pabbajitvā tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ uggahetvā gaṇaṁ pariharanto mahābhikkhusaṁghaparivuto upajjhāyaṁ passituṁ agamāsi, athassa upajjhāyo saddhivihārikaṁ codessāmīti Tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ uggahetvā āgatena tena saddhiṁ mukhaṁ datvā kathāmattampi na akāsi. So paccūsasamaye vuṭṭhāya therassa santikaṁ gantvā "tumhe bhante mayi ganthakammaṁ katvā tumhākaṁ santike āgate mukhaṁ[2] datvā kathāmattampi

1. Pabbajjāsamatthe vaye (Sī) 2. Āgate kasmā mukhaṁ (Syā, Ka)

ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ သတ္ထရိ ပသာဒမတ္တမ္ပိ န ဥပ္ပန္နံ၊ တသ္မာ ဩဝဋ္ဋိကသာရံ ကတွာ အာနီတပဉှံ အပုစ္ဆိတွာ ဂန္တုံ အသက္ကောန္တော ဧဝမာဟ။ တတ္ထ ယသ္မာ ထိနမိဒ္ဓံ သဗ္ဗခီဏာသဝါနံ အရဟတ္တမဂ္ဂေနေဝ ပဟီယတိ၊ ကာယဒရထော ပန ဥပါဒိန္နကေပိ ဟောတိ အနုပါဒိန္နကေပိ။ တထာ ဟိ ကမလုပ္ပလာဒီနိ ဧကသ္မိံ ကာလေ ဝိကသန္တိ၊ ဧကသ္မိံ မကုလာနိ ဟောန္တိ၊ သာယံ ကေသဉ္စိ ရုက္ခာနမ္ပိ ပတ္တာနိ ပတိလီယန္တိ၊ ပါတော ဝိပ္ဖါရိကာနိ ဟောန္တိ။ ဧဝံ ဥပါဒိန္နကဿ ကာယဿ ဒရထောယေဝ ဒရထဝသေန ဘဝင်္ဂသောတဉ္စ ဣဓ နိဒ္ဒါတိ အဓိပ္ပေတံ၊ တံ ခီဏာသဝါနမ္ပိ ဟောတိ။ တံ သန္ဓာယ “အဘိဇာနာမဟ”န္တိ-အာဒိမာဟ။ **သမ္မောဟဝိဟာရသ္မိံ ဝဒန္တီ**တိ သမ္မောဟဝိဟာရောတိ ဝဒန္တိ။

၃၈၉။ **အာသဇ္ဇ အာသဇ္ဇာ**တိ ဃဋ္ဋေတွာ ဃဋ္ဋေတွာ။ **ဥပနီတေဟီ**တိ ဥပနေတွာ ကထိတေဟိ။ **ဝစနပ္ပထေဟီ**တိ ဝစနေဟိ။ **အဘိနန္ဒိတွာ အနုမောဒိတွာ**တိ အလန္တိ စိတ္တေန သမ္ပဋိစ္ဆန္တော အဘိနန္ဒိတွာ ဝါစာယပိ ပသံသန္တော အနုမောဒိတွာ။ ဘဂဝတာ ဣမဿ နိဂဏ္ဌဿ ဒွေ သုတ္တာနိ ကထိတာနိ။ ပုရိမသုတ္တံ ဧကော ဘာဏဝါရော၊ ဣဒံ ဒိယဍ္ဎော၊ ဣတိ အဍ္ဎတိယေ ဘာဏဝါရေ သုတွာပိ အယံ နိဂဏ္ဌော နေဝ အဘိသမယံ ပတ္တော၊ န ပဗ္ဗဇိတော၊ န သရဏေသု ပတိဋ္ဌိတော။ ကသ္မာ ဧတဿ ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေသီတိ? အနာဂတေ ဝါသနတ္ထာယ။ ပဿတိ ဟိ ဘဂဝါ “ဣမဿ ဣဒါနိ ဥပနိဿယော နတ္ထိ၊ မယှံ ပန ပရိနိဗ္ဗာနတော သမဓိကာနံ ဒွိန္နံ ဝဿသတာနံ အစ္စယေန တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပေ သာသနံ ပတိဋ္ဌဟိဿတိ၊ တတြာယံ ကုလဃရေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ သမ္ပတ္တေ ကာလေ ပဗ္ဗဇိတွာ တီဏိ ပိဋကာနိ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ ကာဠဗုဒ္ဓရက္ခိတော နာမ မဟာခီဏာသဝေါ ဘဝိဿတီ”တိ။ ဣဒံ ဒိသွာ အနာဂတေ ဝါသနတ္ထာယ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။

သောပိ တတ္ထေဝ တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပမှိ သာသနေ ပတိဋ္ဌိတေ ဒေဝလောကတော စဝိတွာ ဒက္ခိဏဂိရိဝိဟာရဿ ဘိက္ခာစာရဂါမေ ဧကသ္မိံ အမစ္စကုလေ နိဗ္ဗတ္တော ပဗ္ဗဇ္ဇာသမတ္ထယောဗ္ဗနေ[1] ပဗ္ဗဇိတွာ တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဂဏံ ပရိဟရန္တော မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဥပဇ္ဈာယံ ပဿိတုံ အဂမာသိ၊ အထဿ ဥပဇ္ဈာယော သဒ္ဓိဝိဟာရိကံ စောဒေဿာမီတိ တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဟေတွာ အာဂတေန တေန သဒ္ဓိံ မုခံ ဒတွာ ကထာမတ္တမ္ပိ န အကာသိ။ သော ပစ္စူသသမယေ ဝုဋ္ဌာယ ထေရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “တုမှေ ဘန္တေ မယိ ဂန္ထကမ္မံ ကတွာ တုမှာကံ သန္တိကေ အာဂတေ မုခံ[2] ဒတွာ ကထာမတ္တမ္ပိ

၁-ပဗ္ဗဇ္ဇာသမတ္ထေ ဝယေ (သီ) ၂-အာဂတေ ကသ္မာ မုခံ (သျာ၊ က)

na karittha, ko mayhaṁ doso"ti pucchi. Thero āha "tvaṁ āvuso Buddharakkhita ettakeneva 'pabbajjākiccaṁ me matthakaṁ pattan'ti saññaṁ karosī"ti. Kiṁ karomi bhanteti. Gaṇaṁ vinodetvā tvaṁ papañcaṁ chinditvā Cetiyapabbatavihāraṁ[1] gantvā samaṇadhammaṁ karohīti. So upajjhāyassa ovāde ṭhatvā saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā puññavā rājapūjito hutvā mahābhikkhusaṁghaparivāro Cetiyapabbatavihāre vasi.

Tasmiṁ hi kāle Tissamahārājā uposathakammaṁ karonto Cetiyapabbate rājaleṇe vasati. So therassa upaṭṭhākabhikkhuno saññaṁ adāsi "yadā mayhaṁ ayyo pañhaṁ vissajjeti, dhammaṁ vā katheti, tadā me saññaṁ dadeyyāthā"ti. Theropi ekasmiṁ dhammassavanadivase bhikkhusaṁghaparivāro[2] kaṇṭakacetiyaṅgaṇaṁ āruyha cetiyaṁ vanditvā kāḷatimbarurukkhamūle[3] aṭṭhāsi. Atha naṁ eko Piṇḍapātikatthero Kāḷakārāmasuttante[4] pañhaṁ pucchi. Thero nanu āvuso ajja dhammassavanadivasoti āha. Āma bhante dhammassavanadivasoti. Tena hi pīṭhakaṁ ānetha, idheva nisinnā dhammassavanaṁ karissāmāti. Athassa rukkhamūle āsanaṁ paññapetvā adaṁsu. Thero pubbagāthā vatvā Kāḷakārāmasuttaṁ ārabhi. Sopissa upaṭṭhākadaharo rañño saññaṁ dāpesi[5]. Rājā pubbagāthāsu aniṭṭhitāsuyeva pāpuṇi, patvā ca aññātakaveseneva parisante ṭhatvā tiyāmarattiṁ ṭhitakova dhammaṁ sutvā therassa idamavoca Bhagavāti vacanakāle sādhukāraṁ adāsi. Thero ñatvā kadā āgatosi mahārājāti pucchi. Pubbagāthā osāraṇakāleyeva bhanteti. Dukkaraṁ te mahārāja katanti. Nayidaṁ bhante dukkaraṁ, yadi pana me ayyassa dhammakathaṁ āraddhakālato paṭṭhāya ekapadepi aññavihitabhāvo ahosi, tambapaṇṇidīpassa patodayaṭṭhinitudanamattepi ṭhāne sāmibhāvo nāma me mā hotūti sapathaṁ akāsi.

Tasmiṁ pana sutte Buddhaguṇā paridīpitā, tasmā rājā pucchi "ettakāva bhante Buddhaguṇā, udāhu aññepi atthī"ti. Mayā kathitato mahārāja akathitameva bahu appamāṇanti. Upamaṁ bhante karothāti. Yathā

---

1. Vātakasitapabbatavihāraṁ (Sī)
2. Bhikkhusaṁghaparivuto (Syā)
3. Kālambarirukkhamūle (Ka), kāḷadumbarirukkhamūle (Syā)
4. Kālāmasuttante (Syā)
5. Adāsi (Syā, Ka)

န ကရိတ္ထ၊ ကော မယှံ ဒေါသော”တိ ပုစ္ဆိ။ ထေရော အာဟ “တွံ အာဝုသော ဗုဒ္ဓရက္ခိတ ဧတ္တကေနေဝ ‘ပဗ္ဗဇ္ဇာကိစ္စံ မေ မတ္ထကံ ပတ္တ’န္တိ သညံ ကရောသီ”တိ။ ကိံ ကရောမိ ဘန္တေတိ။ ဂဏံ ဝိနောဒေတွာ တွံ ပပဉ္စံ ဆိန္ဒိတွာ စေတိယပဗ္ဗတဝိဟာရံ[၁] ဂန္တွာ သမဏဓမ္မံ ကရောဟီတိ။ သော ဥပဇ္ဈာယဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ ပုညဝါ ရာဇပူဇိတော ဟုတွာ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော စေတိယပဗ္ဗတဝိဟာရေ ဝသိ။

တသ္မိံ ဟိ ကာလေ တိဿမဟာရာဇာ ဥပေါသထကမ္မံ ကရောန္တော စေတိယပဗ္ဗတေ ရာဇလေဏေ ဝသတိ။ သော ထေရဿ ဥပဋ္ဌာကဘိက္ခုနော သညံ အဒါသိ “ယဒါ မယှံ အယျော ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေတိ၊ ဓမ္မံ ဝါ ကထေတိ၊ တဒါ မေ သညံ ဒဒေယျာထာ”တိ။ ထေရောပိ ဧကသ္မိံ ဓမ္မဿဝနဒိဝသေ ဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော[၂] ကဏ္ဋကစေတိယင်္ဂဏံ အာရုယှ စေတိယံ ဝန္ဒိတွာ ကာဠတိမ္ဗရုရုက္ခမူလေ[၃] အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ဧကော ပိဏ္ဍပါတိကတ္ထေရော ကာဠကာရာမသုတ္တန္တေ[၄] ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ ထေရော နနု အာဝုသော အဇ္ဇ ဓမ္မဿဝနဒိဝသောတိ အာဟ။ အာမ ဘန္တေ ဓမ္မဿဝနဒိဝသောတိ။ တေန ဟိ ပီဌကံ အာနေထ၊ ဣဓေဝ နိသိန္နာ ဓမ္မဿဝနံ ကရိဿာမာတိ။ အထဿ ရုက္ခမူလေ အာသနံ ပညပေတွာ အဒံသု။ ထေရော ပုဗ္ဗဂါထာ ဝတွာ ကာဠကာရာမသုတ္တံ အာရဘိ။ သောပိဿ ဥပဋ္ဌာကဒဟရော ရညော သညံ ဒါပေသိ[၅]။ ရာဇာ ပုဗ္ဗဂါထာသု အနိဋ္ဌိတာသုယေဝ ပါပုဏိ၊ ပတွာ စ အညာတကဝေသေနေဝ ပရိသန္တေ ဌတွာ တိယာမရတ္တိံ ဌိတကောဝ ဓမ္မံ သုတွာ ထေရဿ ဣဒမဝေါစ ဘဂဝါတိ ဝစနကာလေ သာဓုကာရံ အဒါသိ။ ထေရော ဉတွာ ကဒါ အာဂတောသိ မဟာရာဇာတိ ပုစ္ဆိ။ ပုဗ္ဗဂါထာ ဩသာရဏကာလေယေဝ ဘန္တေတိ။ ဒုက္ကရံ တေ မဟာရာဇ ကတန္တိ။ နယိဒံ ဘန္တေ ဒုက္ကရံ၊ ယဒိ ပန မေ အယျဿ ဓမ္မကထံ အာရဒ္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယ ဧကပဒေပိ အညဝိဟိတဘာဝေါ အဟောသိ၊ တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပဿ ပတောဒယဋ္ဌိနိတုဒနမတ္တေပိ ဌာနေ သာမိဘာဝေါ နာမ မေ မာ ဟောတူတိ သပထံ အကာသိ။

တသ္မိံ ပန သုတ္တေ ဗုဒ္ဓဂုဏာ ပရိဒီပိတာ၊ တသ္မာ ရာဇာ ပုစ္ဆိ “ဧတ္တကာဝ ဘန္တေ ဗုဒ္ဓဂုဏာ၊ ဥဒါဟု အညေပိ အတ္ထီ”တိ။ မယာ ကထိတတော မဟာရာဇ အကထိတမေဝ ဗဟု အပ္ပမာဏန္တိ။ ဥပမံ ဘန္တေ ကရောထာတိ။ ယထာ

၁-ဝါတကသိတပဗ္ဗတဝိဟာရံ (သီ)
၂-ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော (သျာ)
၃-ကာလမ္ဗရိရုက္ခမူလေ (က)၊ ကာဠဒုမ္ဗရိရုက္ခမူလေ (သျာ)
၄-ကာလာမသုတ္တန္တေ (သျာ)
၅-အဒါသိ (သျာ၊ က)

mahārāja karīsasahassamatte sālikkhette ekasālisīsato avasesasālīyeva bahū, evaṁ mayā kathitaguṇā appā, avasesā bahūti. Aparampi bhante upamaṁ karothāti. Yathā mahārāja Mahāgaṅgāya oghapuṇṇāya sūcipāsaṁ sammukhaṁ kareyya, sūcipāsena gata-udakaṁ appaṁ, sesaṁ bahu, evameva mayā kathitaguṇā appā, avasesā bahūti. Aparampi bhante upamaṁ karothāti. Idha mahārāja cātakasakuṇā[1] nāma ākāse kīḷantā vicaranti, khuddakā sā sakuṇajāti, kiṁ nu kho tassa sakuṇassa ākāse pakkhapasāraṇaṭṭhānaṁ bahu, avaseso ākāso appoti. Kiṁ bhante vadatha, appo tassa pakkhapasāraṇokāso, avasesova bahūti. Evameva mahārāja appakā mayā Buddhaguṇā kathitā, avasesā bahū anantā appameyyāti. Sukathitaṁ bhante anantā Buddhaguṇā ananteneva ākāsena upamitā, pasannā mayaṁ ayyassa, anucchavikaṁ pana kātuṁ na sakkoma, ayaṁ me duggatapaṇṇākāro, imasmiṁ Tambapaṇṇidīpe imaṁ tiyojanasatikaṁ[2] rajjaṁ ayyassa demāti. Tumhehi mahārāja attano pasannākāro kato, mayaṁ pana amhākaṁ dinnaṁ rajjaṁ tumhākaṁyeva dema, dhammena samena rajjaṁ kārehi mahārājāti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Mahāsaccakasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Cūḷataṇhāsaṅkhayasuttavaṇṇanā

390. **Evaṁ me sutan**ti Cūḷataṇhāsaṅkhayasuttaṁ. Tattha **Pubbārāme Migāramātupāsāde**ti Pubbārāmasaṅkhāte vihāre Migāramātuyā pāsāde. Tatrāyaṁ anupubbīkathā—atīte satasahassakappamatthake ekā upāsikā Padumuttaraṁ Bhagavantaṁ nimantetvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa satasahassaṁ dānaṁ datvā Bhagavato pādamūle nipajjitvā “anāgate tumhādisassa Buddhassa aggupaṭṭhāyikā homī”ti patthanaṁ akāsi. Sā kappasatasahassaṁ devesu ceva manussesu ca saṁsaritvā amhākaṁ

1. Vātakasakuṇā (Sī, Syā)   2. Yojanasatikaṁ (Sī, Syā, Ka)

မဟာရာဇ ကရီသသဟဿမတ္တေ သာလိက္ခေတ္တေ ဧကသာလိသီသတော အဝသေသသာလီယေဝ ဗဟူ၊ ဧဝံ မယာ ကထိတဂုဏာ အပ္ပါ၊ အဝသေသာ ဗဟူတိ။ အပရမ္ပိ ဘန္တေ ဥပမံ ကရောထာတိ။ ယထာ မဟာရာဇ မဟာဂင်္ဂါယ ဩဃပုဏ္ဏာယ သူစိပါသံ သမ္မုခံ ကရေယျ၊ သူစိပါသေန ဂတဥဒကံ အပ္ပံ၊ သေသံ ဗဟု၊ ဧဝမေဝ မယာ ကထိတဂုဏာ အပ္ပါ၊ အဝသေသာ ဗဟူတိ။ အပရမ္ပိ ဘန္တေ ဥပမံ ကရောထာတိ။ ဣဓ မဟာရာဇ စာတကသကုဏာ[၁] နာမ အာကာသေ ကီဠန္တာ ဝိစရန္တိ၊ ခုဒ္ဒကာ သာ သကုဏဇာတိ၊ ကိံ နု ခေါ တဿ သကုဏဿ အာကာသေ ပက္ခပသာရဏဋ္ဌာနံ ဗဟု၊ အဝသေသော အာကာသော အပ္ပေါတိ။ ကိံ ဘန္တေ ဝဒထ၊ အပ္ပေါ တဿ ပက္ခပသာရဏော-ကာသော၊ အဝသေသောဝ ဗဟူတိ။ ဧဝမေဝ မဟာရာဇ အပ္ပကာ မယာ ဗုဒ္ဓဂုဏာ ကထိတာ၊ အဝသေသာ ဗဟူ အနန္တာ အပ္ပမေယျာတိ။ သုကထိတံ ဘန္တေ အနန္တာ ဗုဒ္ဓဂုဏာ အနန္တေနေဝ အာကာသေန ဥပမိတာ၊ ပသန္နာ မယံ အယျဿ၊ အနုစ္ဆဝိကံ ပန ကာတုံ န သက္ကောမ၊ အယံ မေ ဒုဂ္ဂတပဏ္ဏာ-ကာရော၊ ဣမသ္မိံ တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပေ ဣမံ တိယောဇနသတိကံ[၂] ရဇ္ဇံ အယျဿ ဒေမာတိ။ တုမှေဟိ မဟာရာဇ အတ္တနော ပသန္နာကာရော ကတော၊ မယံ ပန အမှာကံ ဒိန္နံ ရဇ္ဇံ တုမှာကံယေဝ ဒေမ၊ ဓမ္မေန သမေန ရဇ္ဇံ ကာရေဟိ မဟာရာဇာတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

မဟာသစ္စကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၇-စူဠတဏှာသင်္ခယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၉၀။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ စူဠတဏှာသင်္ခယသုတ္တံ။ တတ္ထ **ပုဗ္ဗာရာမေ မိဂါရမာတုပါသာဒေ**တိ ပုဗ္ဗာရာမသင်္ခါတေ ဝိဟာရေ မိဂါရမာတုယာ ပါသာဒေ။ တတြာယံ အနုပုဗ္ဗီကထာ—အတီတေ သတသဟဿကပ္ပမတ္ထကေ ဧကာ ဥပါသိကာ ပဒုမုတ္တရံ ဘဂဝန္တံ နိမန္တေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ သတသဟဿံ ဒါနံ ဒတွာ ဘဂဝတော ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ “အနာဂတေ တုမှာဒိသဿ ဗုဒ္ဓဿ အဂ္ဂုပဋ္ဌာယိကာ ဟောမီ”တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ သာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝေသု စေဝ မနုဿေသု စ သံသရိတွာ အမှာကံ

၁-ဝါတကသကုဏာ (သီ၊ သျာ)   ၂-ယောဇနသတိကံ (သီ၊ သျာ၊ က)

Bhagavato kāle Bhaddiyanagare Meṇḍakaseṭṭhiputtassa Dhanañjayassa seṭṭhino gehe Sumanadeviyā kucchimhi paṭisandhiṁ gaṇhi, jātakāle cassā **Visākhā**ti nāmaṁ akaṁsu. Sā yadā Bhagavā Bhaddiyanagaraṁ agamāsi, tadā pañcahi dārikāsatehi saddhiṁ Bhagavato paccuggamanaṁ katvā paṭhamadassanamhiyeva sotāpannā ahosi. Aparabhāge Sāvatthiyaṁ Migāraseṭṭhiputtassa Puññavaḍḍhanakumārassa gehaṁ gatā, tattha naṁ Migāraseṭṭhi mātuṭṭhāne ṭhapesi, tasmā **Migāramātā**ti vuccati.

Patikulaṁ gacchantiyā cassā pitā **Mahālatāpiḷandhanaṁ** nāma kārāpesi, tasmiṁ piḷandhane catasso vajiranāḷiyo upayogaṁ agamaṁsu, muttānaṁ ekādasa nāḷiyo, pavāḷānaṁ dvāvīsati nāḷiyo, maṇīnaṁ tettiṁsa nāḷiyo, iti etehi ca aññehi ca sattavaṇṇehi ratanehi niṭṭhānaṁ agamāsi, taṁ sīse paṭimukkaṁ yāva pādapiṭṭhiyā bhassati, pañcannaṁ hatthīnaṁ balaṁ dhārayamānāva naṁ itthī dhāretuṁ sakkoti. Sā aparabhāge Dasabalassa aggupaṭṭhāyikā hutvā taṁ pasādhanaṁ vissajjetvā navahi koṭīhi Bhagavato vihāraṁ kārayamānā karīsamatte bhūmibhāge pāsādaṁ[1] kāresi, tassa uparibhūmiyaṁ pañca gabbhasatāni honti, heṭṭhābhūmiyaṁ pañcāti gabbhasahassappaṭimaṇḍito ahosi, sā "suddhapāsādova na sobhatī"ti taṁ parivāretvā pañca dvikūṭagehasatāni pañca cūḷapāsādasatāni pañca dīghasālasatāni ca kārāpesi, vihāramaho catūhi māsehi niṭṭhānaṁ agamāsi.

Mātugāmattabhāve ṭhitāya Visākhāya viya aññissā Buddhasāsane dhanapariccāgo nāma natthi, purisattabhāve ṭhitassa ca Anāthapiṇḍikassa viya aññassa Buddhasāsane dhanapariccāgo nāma natthi. So hi catupaññāsakoṭiyo vissajjetvā Sāvatthiyā dakkhiṇabhāge Anurādhapurassa mahāvihārasadise ṭhāne Jetavanamahāvihāraṁ nāma kāresi. Visākhā Sāvatthiyā pācīnabhāge Uttamadevīvihārasadise ṭhāne **Pubbārāmaṁ** nāma kāresi. Bhagavā imesaṁ dvinnaṁ kulānaṁ anukampāya Sāvatthiṁ nissāya viharanto imesu dvīsu vihāresu nibaddhavāsaṁ vasi, ekaṁ antovassaṁ Jetavane vasati, ekaṁ Pubbārāme, etasmiṁ pana samaye Bhagavā Pubbārāme viharati. Tena vuttaṁ "Pubbārāme Migāramātupāsāde"ti.

1. Vihāraṁ (Sī)

ဘဂဝတော ကာလေ ဘဒ္ဒိယနဂရေ မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိပုတ္တဿ ဓနဉ္စယဿ သေဋ္ဌိနော ဂေဟေ သုမနဒေဝိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ ဇာတကာလေ စဿာ **ဝိသာခါ**တိ နာမံ အကံသု။ သာ ယဒါ ဘဂဝါ ဘဒ္ဒိယနဂရံ အဂမာသိ၊ တဒါ ပဉ္စဟိ ဒါရိကာသတေဟိ သဒ္ဓိံ ဘဂဝတော ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ ပဌမဒဿနမှိယေဝ သောတာပန္နာ အဟောသိ။ အပရဘာဂေ သာဝတ္ထိယံ မိဂါရသေဋ္ဌိပုတ္တဿ ပုဏ္ဏဝဍ္ဎနကုမာရဿ ဂေဟံ ဂတာ၊ တတ္ထ နံ မိဂါရသေဋ္ဌိ မာတုဋ္ဌာနေ ဌပေသိ၊ တသ္မာ **မိဂါရမာတာ**တိ ဝုစ္စတိ။

ပတိကုလံ ဂစ္ဆန္တိယာ စဿာ ပိတာ **မဟာလတာပိဠန္ဓနံ** နာမ ကာရာပေသိ၊ တသ္မိံ ပိဠန္ဓနေ စတဿော ဝဇိရနာဠိယော ဥပယောဂံ အဂမံသု၊ မုတ္တာနံ ဧကာဒသ နာဠိယော၊ ပဝါဠာနံ ဒွါဝီသတိ နာဠိယော၊ မဏီနံ တေတ္တိံသ နာဠိယော၊ ဣတိ ဧတေဟိ စ အညေဟိ စ သတ္တဝဏ္ဏေဟိ ရတနေဟိ နိဋ္ဌာနံ အဂမာသိ၊ တံ သီသေ ပဋိမုက္ကံ ယာဝ ပါဒပိဋ္ဌိယာ ဘဿတိ၊ ပဉ္စန္နံ ဟတ္ထီနံ ဗလံ ဓာရယမာနာဝ နံ ဣတ္ထီ ဓာရေတုံ သက္ကောတိ။ သာ အပရဘာဂေ ဒသဗလဿ အဂ္ဂုပဋ္ဌာယိကာ ဟုတွာ တံ ပသာဓနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ နဝဟိ ကောဋီဟိ ဘဂဝတော ဝိဟာရံ ကာရယမာနာ ကရီသမတ္တေ ဘူမိဘာဂေ ပါသာဒံ[၁] ကာရေသိ၊ တဿ ဥပရိဘူမိယံ ပဉ္စ ဂဗ္ဘသတာနိ ဟောန္တိ၊ ဟေဋ္ဌာဘူမိယံ ပဉ္စာတိ ဂဗ္ဘသဟဿပ္ပဋိမဏ္ဍိတော အဟောသိ၊ သာ "သုဒ္ဓပါသာဒေါဝ န သောဘတီ"တိ တံ ပရိဝါရေတွာ ပဉ္စ ဒွိကူဋဂေဟသတာနိ ပဉ္စ စူဠပါသာဒသတာနိ ပဉ္စ ဒီဃသာလသတာနိ စ ကာရာပေသိ၊ ဝိဟာရမဟော စတူဟိ မာသေဟိ နိဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။

မာတုဂါမတ္တဘာဝေ ဌိတာယ ဝိသာခါယ ဝိယ အညိဿာ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဓနပရိစ္စာဂေါ နာမ နတ္ထိ၊ ပုရိသတ္တဘာဝေ ဌိတဿ စ အနာထပိဏ္ဍိကဿ ဝိယ အညဿ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဓနပရိစ္စာဂေါ နာမ နတ္ထိ။ သော ဟိ စတုပညာသကောဋိယော ဝိဿဇ္ဇေတွာ သာဝတ္ထိယာ ဒက္ခိဏဘာဂေ အနုရာဓပုရဿ မဟာဝိဟာရသဒိသေ ဌာနေ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရံ နာမ ကာရေသိ။ ဝိသာခါ သာဝတ္ထိယာ ပါစီနဘာဂေ ဥတ္တမဒေဝီဝိဟာရသဒိသေ ဌာနေ **ပုဗ္ဗာရာမံ** နာမ ကာရေသိ။ ဘဂဝါ ဣမေသံ ဒွိန္နံ ကုလာနံ အနုကမ္ပာယ သာဝတ္ထိံ နိဿာယ ဝိဟရန္တော ဣမေသု ဒွီသု ဝိဟာရေသု နိဗဒ္ဓဝါသံ ဝသိ၊ ဧကံ အန္တောဝဿံ ဇေတဝနေ ဝသတိ၊ ဧကံ ပုဗ္ဗာရာမေ၊ ဧတသ္မိံ ပန သမယေ ဘဂဝါ ပုဗ္ဗာရာမေ ဝိဟရတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ပုဗ္ဗာရာမေ မိဂါရမာတုပါသာဒေ"တိ။

၁-ဝိဟာရံ (သီ)

Kittāvatā nu kho bhanteti kittakena nu kho bhante. **Saṁkhittena taṇhāsaṅkhayavimutto hotī**ti taṇhāsaṅkhaye nibbāne taṁ ārammaṇaṁ katvā vimuttacittatāya taṇhāsaṅkhayavimutto nāma saṁkhittena kittāvatā hoti. Yāya paṭipattiyā taṇhāsaṅkhayavimutto hoti, taṁ me khīṇāsavassa bhikkhuno pubbabhāgappaṭipadaṁ saṁkhittena desethāti pucchati. **Accantaniṭṭho**ti khayavayasaṅkhātaṁ antaṁ atītāti accantā. Accantā niṭṭhā assāti **accantaniṭṭho,** ekantaniṭṭho satataniṭṭhoti attho. Accantaṁ yogakkhemīti **accantayogakkhemī,** niccayogakkhemīti attho. Accantaṁ brahmacārīti **accantabrahmacārī,** niccabrahmacārīti attho, accantaṁ pariyosānamassāti purimanayeneva **accantapariyosāno. Seṭṭho devamanussānan**ti devānañca manussānañca seṭṭho uttamo. Evarūpo bhikkhu kittāvatā hoti, khippametassa saṅkhepeneva paṭipattiṁ kathethāti Bhagavantaṁ yācati. Kasmā panesa evaṁ vegāyatīti? Kīḷaṁ anubhavitukāmatāya.

Ayaṁ kira uyyānakīḷaṁ āṇāpetvā catūhi mahārājūhi catūsu disāsu ārakkhaṁ gāhāpetvā dvīsu devalokesu devasaṁghena parivuto aḍḍhatiyāhi nāṭakakoṭīhi saddhiṁ Erāvaṇaṁ āruyha uyyānadvāre ṭhito imaṁ pañhaṁ sallakkhesi “kittakena nu kho taṇhāsaṅkhayavimuttassa khīṇāsavassa saṅkhepato āgamaniyapubbabhāgapaṭipadā hotī”ti. Athassa etadahosi “ayaṁ pañho ativiya sassiriko, sacāhaṁ imaṁ pañhaṁ anuggaṇhitvāva uyyānaṁ pavisissāmi, chadvārikehi ārammaṇehi nimmathito na puna imaṁ pañhaṁ sallakkhessāmi, tiṭṭhatu tāva uyyānakīḷā, Satthu santikaṁ gantvā imaṁ pañhaṁ pucchitvā uggahitapañho uyyāne kīḷissāmī”ti hatthikkhandhe antarahito Bhagavato santike pāturahosi. Tepi cattāro mahārājāno ārakkhaṁ gahetvā ṭhitaṭṭhāneyeva ṭhitā, paricārikadevasaṁghāpi nāṭakānipi Erāvaṇopi nāgarājā tattheva uyyānadvāre aṭṭhāsi, evamesa kīḷaṁ anubhavitukāmatāya vegāyanto evamāha.

Sabbe dhammā nālaṁ abhinivesāyāti ettha sabbe dhammā nāma pañcakkhandhā dvādasāyatanāni aṭṭhārasa dhātuyo, te sabbepi taṇhādiṭṭhivasena

ကိတ္တာဝတာ နု ခေါ ဘန္တေတိ ကိတ္တကေန နု ခေါ ဘန္တေ။ **သံခိတ္တေန တဏှာသင်္ခယဝိမုတ္တော ဟောတီ**တိ တဏှာသင်္ခယေ နိဗ္ဗာနေ တံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဝိမုတ္တစိတ္တတာယ တဏှာသင်္ခယဝိမုတ္တော နာမ သံခိတ္တေန ကိတ္တာဝတာ ဟောတိ။ ယာယ ပဋိပတ္တိယာ တဏှာသင်္ခယဝိမုတ္တော ဟောတိ၊ တံ မေ ခီဏာသဝဿ ဘိက္ခုနော ပုဗ္ဗဘာဂပ္ပဋိပဒံ သံခိတ္တေန ဒေသေထာတိ ပုစ္ဆတိ။ **အစ္စန္တနိဋ္ဌော**တိ ခယဝယသင်္ခါတံ အန္တံ အတီတာတိ အစ္စန္တာ။ အစ္စန္တာ နိဋ္ဌာ အဿာတိ **အစ္စန္တနိဋ္ဌော**၊ ဧကန္တနိဋ္ဌော သတတနိဋ္ဌောတိ အတ္ထော။ အစ္စန္တံ ယောဂက္ခေမီတိ **အစ္စန္တယောဂက္ခေမီ**၊ နိစ္စယောဂက္ခေမီတိ အတ္ထော။ အစ္စန္တံ ဗြဟ္မစာရီတိ **အစ္စန္တဗြဟ္မစာရီ**၊ နိစ္စဗြဟ္မစာရီတိ အတ္ထော၊ အစ္စန္တံ ပရိယောသာနမဿာတိ ပုရိမနယေနေဝ **အစ္စန္တပရိယောသာနော**။ **သေဋ္ဌော ဒေဝမနုဿာန**န္တိ ဒေဝါနဉ္စ မနုဿာနဉ္စ သေဋ္ဌော ဥတ္တမော။ ဧဝရူပေါ ဘိက္ခု ကိတ္တာဝတာ ဟောတိ၊ ခိပ္ပမေတဿ သင်္ခေပေနေဝ ပဋိပတ္တိံ ကထေထာတိ ဘဂဝန္တံ ယာစတိ။ ကသ္မာ ပနေသ ဧဝံ ဝေဂါယတီတိ? ကီဠံ အနုဘဝိတုကာမတာယ။

အယံ ကိရ ဥယျာနကီဠံ အာဏာပေတွာ စတူဟိ မဟာရာဇူဟိ စတူသု ဒိသာသု အာရက္ခံ ဂါဟာပေတွာ ဒွီသု ဒေဝလောကေသု ဒေဝသံဃေန ပရိဝုတော အဍ္ဎတိယာဟိ နာဋကကောဋီဟိ သဒ္ဓိံ ဧရာဝဏံ အာရုယှ ဥယျာနဒွါရေ ဌိတော ဣမံ ပဉှံ သလ္လက္ခေသိ “ကိတ္တကေန နု ခေါ တဏှာသင်္ခယဝိမုတ္တဿ ခီဏာသဝဿ သင်္ခေပတော အာဂမနိယပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါ ဟောတီ”တိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “အယံ ပဉှော အတိဝိယ သဿိရိကော၊ သစာဟံ ဣမံ ပဉှံ အနုဂ္ဂဏှိတွာဝ ဥယျာနံ ပဝိသိဿာမိ၊ ဆဒွါရိကေဟိ အာရမ္မဏေဟိ နိမ္မထိတော န ပုန ဣမံ ပဉှံ သလ္လက္ခေဿာမိ၊ တိဋ္ဌတု တာဝ ဥယျာနကီဠာ၊ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဣမံ ပဉှံ ပုစ္ဆိတွာ ဥဂ္ဂဟိတပဉှော ဥယျာနေ ကီဠိဿာမီ”တိ ဟတ္ထိက္ခန္ဓေ အန္တရဟိတော ဘဂဝတော သန္တိကေ ပါတုရဟောသိ။ တေပိ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော အာရက္ခံ ဂဟေတွာ ဌိတဋ္ဌာနေယေဝ ဌိတာ၊ ပရိစာရိကဒေဝသံဃာပိ နာဋကာနိပိ ဧရာဝဏောပိ နာဂရာဇာ တတ္ထေဝ ဥယျာနဒွါရေ အဋ္ဌာသိ၊ ဧဝမေသ ကီဠံ အနုဘဝိတုကာမတာယ ဝေဂါယန္တော ဧဝမာဟ။

သဗ္ဗေ ဓမ္မာ နာလံ အဘိနိဝေသာယာတိ ဧတ္ထ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ နာမ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ဒွါဒသာယတနာနိ အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော၊ တေ သဗ္ဗေပိ တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေန

abhinivesāya nālaṁ na pariyattā na samatthā na yuttā, kasmā? Gahitākārena atiṭṭhanato. Te hi niccāti gahitāpi aniccāva sampajjanti, sukhāti gahitāpi dukkhāva sampajjanti, attāti gahitāpi anattāva sampajjanti, tasmā nālaṁ abhinivesāya. **Abhijānātīti** aniccaṁ dukkhaṁ anattāti ñātapariññāya abhijānāti. **Parijānātīti** tatheva tīraṇapariññāya parijānāti. **Yaṁkiñci vedanan**ti antamaso pañcaviññāṇasampayuttampi yaṁkiñci appamattakampi vedanaṁ anubhavati. Iminā Bhagavā Sakkassa Devānamindassa vedanāvasena nibbattetvā arūpapariggahaṁ dasseti. Sace pana vedanākammaṭṭhānaṁ heṭṭhā na kathitaṁ bhaveyya, imasmiṁ ṭhāne kathetabbaṁ siyā. Heṭṭhā pana kathitaṁ, tasmā satipaṭṭhāne vuttanayeneva veditabbaṁ. **Aniccānupassīti** ettha aniccaṁ veditabbaṁ, aniccānupassanā veditabbā, aniccānupassī veditabbo. Tattha **aniccan**ti pañcakkhandhā, te hi uppādavayaṭṭhena aniccā. **Aniccānupassanā**ti pañcakkhandhānaṁ khayato vayato dassanañāṇaṁ. **Aniccānupassīti** tena ñāṇena samannāgato puggalo, tasmā “aniccānupassī viharatī”ti aniccato anupassanto viharatīti ayamettha attho.

Virāgānupassīti ettha dve virāgā khayavirāgo ca accantavirāgo ca. Tattha saṅkhārānaṁ khayavayato anupassanāpi, accantavirāgaṁ nibbānaṁ virāgato dassanamaggañāṇampi **virāgānupassanā.** Tadubhayasamaṅgīpuggalo virāgānupassī nāma, taṁ sandhāya vuttaṁ “virāgānupassī”ti, virāgato anupassantoti attho. **Nirodhānupassim**hipi eseva nayo, nirodhopi hi khayanirodho ca accantanirodho cāti duvidhoyeva. **Paṭinissaggānupassī**ti ettha **paṭinissaggo** vuccati vossaggo, so ca pariccāgavossaggo pakkhandanavossaggoti duvidho hoti. Tattha **pariccāgavossaggo**ti vipassanā, sā hi tadaṅgavasena kilese ca khandhe ca vossajjati. **Pakkhandanavossaggo**ti maggo, so hi nibbānaṁ ārammaṇaṁ ārammaṇato pakkhandati. Dvīhipi vā kāraṇehi vossaggoyeva, samucchedavasena khandhānaṁ kilesānañca vossajjanato nibbānañca pakkhandanato. Tasmā kilese ca khandhe ca pariccajatīti pariccāgavossaggo, nirodhe nibbānadhātuyā cittaṁ pakkhandatīti pakkhandanavossaggoti ubhayampetaṁ magge sameti. Tadubhayasamaṅgīpuggalo imāya paṭinissaggānupassanāya samannāgatattā paṭinissaggānupassī nāma hoti, taṁ sandhāya vuttaṁ “paṭinissaggānupassī”ti. **Na kiñci loke**

အဘိနိဝေသာယ နာလံ န ပရိယတ္တာ န သမတ္ထာ န ယုတ္တာ၊ ကသ္မာ? ဂဟိတာကာရေန အတိဋ္ဌနတော။ တေ ဟိ နိစ္စာတိ ဂဟိတာပိ အနိစ္စာဝ သမ္ပဇ္ဇန္တိ၊ သုခါတိ ဂဟိတာပိ ဒုက္ခာဝ သမ္ပဇ္ဇန္တိ၊ အတ္တာတိ ဂဟိတာပိ အနတ္တာဝ သမ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တသ္မာ နာလံ အဘိနိဝေသာယ။ **အဘိဇာနာတီ**တိ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ ဉာတပရိညာယ အဘိဇာနာတိ။ **ပရိဇာနာတီ**တိ တထေဝ တီရဏပရိညာယ ပရိဇာနာတိ။ **ယံကိဉ္စိ ဝေဒန**န္တိ အန္တမသော ပဉ္စဝိညာဏသမ္ပယုတ္တမ္ပိ ယံကိဉ္စိ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ဝေဒနံ အနုဘဝတိ။ ဣမိနာ ဘဂဝါ သက္ကဿ ဒေဝါနမိန္ဒဿ ဝေဒနာဝသေန နိဗ္ဗတ္တေတွာ အရူပပရိဂ္ဂဟံ ဒဿေတိ။ သစေ ပန ဝေဒနာကမ္မဋ္ဌာနံ ဟေဋ္ဌာ န ကထိတံ ဘဝေယျ၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ကထေတဗ္ဗံ သိယာ။ ဟေဋ္ဌာ ပန ကထိတံ၊ တသ္မာ သတိပဋ္ဌာနေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **အနိစ္စာနုပဿီ**တိ ဧတ္ထ အနိစ္စံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ အနိစ္စာနုပဿနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ အနိစ္စာနုပဿီ ဝေဒိတဗ္ဗော။ တတ္ထ **အနိစ္စ**န္တိ ပဉ္စက္ခန္ဓာ၊ တေ ဟိ ဥပ္ပါဒဝယဋ္ဌေန အနိစ္စာ။ **အနိစ္စာနုပဿနာ**တိ ပဉ္စက္ခန္ဓာနံ ခယတော ဝယတော ဒဿနဉာဏံ။ **အနိစ္စာနုပဿီ**တိ တေန ဉာဏေန သမန္နာဂတော ပုဂ္ဂလော၊ တသ္မာ “အနိစ္စာနုပဿီ ဝိဟရတီ”တိ အနိစ္စတော အနုပဿန္တော ဝိဟရတီတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။

ဝိရာဂါနုပဿီတိ ဧတ္ထ ဒွေ ဝိရာဂါ ခယဝိရာဂေါ စ အစ္စန္တဝိရာဂေါ စ။ တတ္ထ သင်္ခါရာနံ ခယဝယတော အနုပဿနာပိ၊ အစ္စန္တဝိရာဂံ နိဗ္ဗာနံ ဝိရာဂတော ဒဿနမဂ္ဂဉာဏမ္ပိ **ဝိရာဂါနုပဿနာ**။ တဒုဘယသမင်္ဂီပုဂ္ဂလော ဝိရာဂါနုပဿီ နာမ၊ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ဝိရာဂါနုပဿီ”တိ၊ ဝိရာဂတော အနုပဿန္တောတိ အတ္ထော။ **နိရောဓာနုပဿီ**မှိပိ ဧသေဝ နယော၊ နိရောဓောပိ ဟိ ခယနိရောဓော စ အစ္စန္တနိရောဓော စာတိ ဒုဝိဓောယေဝ။ **ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ**တိ ဧတ္ထ **ပဋိနိဿဂ္ဂေါ** ဝုစ္စတိ ဝေါဿဂ္ဂေါ၊ သော စ ပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂေါ ပက္ခန္ဒနဝေါဿဂ္ဂေါတိ ဒုဝိဓော ဟောတိ။ တတ္ထ **ပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂေါ**တိ ဝိပဿနာ၊ သာ ဟိ တဒင်္ဂဝသေန ကိလေသေ စ ခန္ဓေ စ ဝေါဿဇ္ဇတိ။ **ပက္ခန္ဒနဝေါဿဂ္ဂေါ**တိ မဂ္ဂေါ၊ သော ဟိ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏံ အာရမ္မဏတော ပက္ခန္ဒတိ။ ဒွီဟိပိ ဝါ ကာရဏေဟိ ဝေါဿဂ္ဂေါယေဝ၊ သမုစ္ဆေဒဝသေန ခန္ဓာနံ ကိလေသာနဉ္စ ဝေါဿဇ္ဇနတော နိဗ္ဗာနဉ္စ ပက္ခန္ဒနတော။ တသ္မာ ကိလေသေ စ ခန္ဓေ စ ပရိစ္စဇတီတိ ပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂေါ၊ နိရောဓေ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ စိတ္တံ ပက္ခန္ဒတီတိ ပက္ခန္ဒနဝေါဿဂ္ဂေါတိ ဥဘယမ္ပေတံ မဂ္ဂေ သမေတိ။ တဒုဘယသမင်္ဂီပုဂ္ဂလော ဣမာယ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာယ သမန္နာဂတတ္တာ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ နာမ ဟောတိ၊ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ ‘‘ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ’’တိ။ **န ကိဉ္စိ လောကေ**

upādiyatīti kiñci ekampi saṅkhāragataṁ taṇhāvasena na upādiyati na gaṇhāti na parāmasati. **Anupādiyaṁ na paritassatī**ti aggaṇhanto taṇhāparitassanāya na paritassati. **Paccattaññeva parinibbāyatī**ti sayameva kilesaparinibbānena parinibbāyati. **Khīṇā jātī**ti-ādinā panassa paccavekkhaṇāva dassitā. Iti Bhagavā Sakkassa Devānamindassa saṁkhittena khīṇāsavassa pubbabhāgappaṭipadaṁ pucchito sallahukaṁ katvā saṁkhitteneva khippaṁ kathesi.

391. **Avidūre nisinno hotī**ti anantare Kūṭāgāre nisinno hoti. **Abhisameccā**ti ñāṇena abhisamāgantvā, jānitvāti attho. Idaṁ vuttaṁ hoti—kiṁ nu kho esa jānitvā anumodi, udāhu ajānitvā vāti. Kasmā panassa evamahosīti? Thero kira na Bhagavato pañhavissajjanasaddaṁ assosi, Sakkassa pana devarañño "evametaṁ Bhagavā evametaṁ Sugatā"ti anumodanasaddaṁ assosi. Sakko kira devarājā mahatā saddena anumodi. Atha kasmā na Bhagavato saddaṁ assosīti? Yathāparisaviññāpakattā. Buddhānaṁ hi dhammaṁ kathentānaṁ ekābaddhāya cakkavāḷapariyantāyapi parisāya saddo suyyati, pariyantaṁ pana muñcitvā aṅgulimattampi bahiddhā na niccharati. Kasmā? Evarūpā madhurakathā mā niratthakā agamāsīti. Tadā Bhagavā Migāramātupāsāde sattaratanamaye Kūṭāgāre sirigabbhamhi nisinno hoti, tassa dakkhiṇapasse Sāriputtattherassa vasanakūṭāgāraṁ, vāmapasse Mahāmoggallānassa, antare chiddavivarokāso natthi, tasmā thero na Bhagavato saddaṁ assosi, sakkasseva assosīti.

Pañcahi tūriyasatehīti pañcaṅgikānaṁ tūriyānaṁ pañcahi satehi. Pañcaṅgikaṁ tūriyaṁ nāma ātataṁ vitataṁ ātatavitataṁ susiraṁ ghananti imehi pañcahi aṅgehi samannāgataṁ. Tattha **ātataṁ** nāma cammapariyonaddhesu bheri-ādīsu ekatalatūriyaṁ, **vitataṁ** nāma ubhayatalaṁ. **Ātatavitataṁ** nāma tantibaddhapaṇavādi. **Susiraṁ** vaṁsādi. **Ghanaṁ** sammādi. **Samappito**ti upagato. **Samaṅgībhūto**ti tasseva vevacanaṁ. **Paricāretī**ti taṁ sampattiṁ anubhavanto tato tato indriyāni cāreti. Idaṁ vuttaṁ hoti—parivāretvā[1] vajjamānehi pañcahi tūriyasatehi samannāgato hutvā

1. Paricāretvā (Syā, Ka)

ဥပါဒိယတီတိ ကိဉ္စိ ဧကမ္ပိ သင်္ခါရဂတံ တဏှာဝသေန န ဥပါဒိယတိ န ဂဏှာတိ န ပရာမသတိ။ **အနုပါဒိယံ န ပရိတဿတီ**တိ အဂ္ဂဏှန္တော တဏှာပရိတဿနာယ န ပရိတဿတိ။ **ပစ္စတ္တညေဝ ပရိနိဗ္ဗာယတီ**တိ သယမေဝ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနေန ပရိနိဗ္ဗာယတိ။ **ခီဏာ ဇာတီ**တိအာဒိနာ ပနဿ ပစ္စဝေက္ခဏာဝ ဒဿိတာ။ ဣတိ ဘဂဝါ သက္ကဿ ဒေဝါနမိန္ဒဿ သံခိတ္တေန ခီဏာသဝဿ ပုဗ္ဗဘာဂပ္ပဋိပဒံ ပုစ္ဆိတော သလ္လဟုကံ ကတွာ သံခိတ္တေနေဝ ခိပ္ပံ ကထေသိ။

၃၉၁။ **အဝိဒူရေ နိသိန္နော ဟောတီ**တိ အနန္တရေ ကူဋာဂါရေ နိသိန္နော ဟောတိ။ **အဘိသမေစ္စာ**တိ ဉာဏေန အဘိသမာဂန္တွာ၊ ဇာနိတွာတိ အတ္ထော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ကိံ နု ခေါ ဧသ ဇာနိတွာ အနုမောဒိ၊ ဥဒါဟု အဇာနိတွာ ဝါတိ။ ကသ္မာ ပနဿ ဧဝမဟောသီတိ? ထေရော ကိရ န ဘဂဝတော ပဉှဝိဿဇ္ဇနသဒ္ဒံ အဿောသိ၊ သက္ကဿ ပန ဒေဝရညော "ဧဝမေတံ ဘဂဝါ ဧဝမေတံ သုဂတာ"တိ အနုမောဒနသဒ္ဒံ အဿောသိ။ သက္ကော ကိရ ဒေဝရာဇာ မဟတာ သဒ္ဒေန အနုမောဒိ။ အထ ကသ္မာ န ဘဂဝတော သဒ္ဒံ အဿောသီတိ? ယထာပရိသဝိညာပကတ္တာ။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ ဓမ္မံ ကထေန္တာနံ ဧကာဗဒ္ဓါယ စက္ကဝါဠပရိယန္တာယပိ ပရိသာယ သဒ္ဒေါ သုယျတိ၊ ပရိယန္တံ ပန မုဉ္စိတွာ အင်္ဂုလိမတ္တမ္ပိ ဗဟိဒ္ဓါ န နိစ္ဆရတိ။ ကသ္မာ? ဧဝရူပါ မဓုရကထာ မာ နိရတ္ထကာ အဂမာသီတိ။ တဒါ ဘဂဝါ မိဂါရမာတုပါသာဒေ သတ္တရတနမယေ ကူဋာဂါရေ သိရိဂဗ္ဘမှိ နိသိန္နော ဟောတိ၊ တဿ ဒက္ခိဏပဿေ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဝသနကူဋာဂါရံ၊ ဝါမပဿေ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ၊ အန္တရေ ဆိဒ္ဒဝိဝရောကာသော နတ္ထိ၊ တသ္မာ ထေရော န ဘဂဝတော သဒ္ဒံ အဿောသိ၊ သက္ကဿေဝ အဿောသီတိ။

ပဉ္စဟိ တူရိယသတေဟီတိ ပဉ္စင်္ဂိကာနံ တူရိယာနံ ပဉ္စဟိ သတေဟိ။ ပဉ္စင်္ဂိကံ တူရိယံ နာမ အာတတံ ဝိတတံ အာတတဝိတတံ သုသိရံ ဃနန္တိ ဣမေဟိ ပဉ္စဟိ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတံ။ တတ္ထ **အာတတံ** နာမ စမ္မပရိယောနဒ္ဓေသု ဘေရိအာဒီသု ဧကတလတူရိယံ၊ **ဝိတတံ** နာမ ဥဘယတလံ။ **အာတတဝိတတံ** နာမ တန္တိဗဒ္ဓပဏဝါဒိ။ **သုသိရံ** ဝံသာဒိ။ **ဃနံ** သမ္မာဒိ။ **သမပ္ပိတော**တိ ဥပဂတော။ **သမင်္ဂီဘူတော**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **ပရိစာရေတီ**တိ တံ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တော တတော တတော ဣန္ဒြိယာနိ စာရေတိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ပရိဝါရေတွာ[1] ဝဇ္ဇမာနေဟိ ပဉ္စဟိ တူရိယသတေဟိ သမန္နာဂတော ဟုတွာ

၁-ပရိစာရေတွာ (သျာ၊ က)

dibbasampattiṁ anubhavatīti. **Paṭipaṇāmetvā**ti apanetvā, nissaddāni kārāpetvāti attho. Yatheva hi idāni saddhā rājāno garubhāvaniyaṁ bhikkhuṁ disvā “asuko nāma ayyo āgacchati, mā tātā gāyatha, mā vādetha, mā naccathā”ti nāṭakāni paṭivinenti, Sakkopi theraṁ disvā evamakāsi. **Cirassaṁ kho mārisa Moggallāna imaṁ pariyāyamakāsī**ti evarūpaṁ loke pakatiyā piyasamudāhāravacanaṁ hoti, lokiyā hi cirassaṁ āgatampi anāgatapubbampi manāpajātiyaṁ āgataṁ disvā “kuto bhavaṁ āgato, cirassaṁ bhavaṁ āgato, kathaṁ te idhāgamanamaggo ñāto maggamūḷhosī”ti-ādīni vadanti. Ayaṁ pana āgatapubbattāyeva evamāha. Thero hi kālena kālaṁ devacārikaṁ gacchatiyeva. Tattha **pariyāyamakāsī**ti vāraṁ akāsi. **Yadidaṁ idhāgamanāyā**ti yo ayaṁ idhāgamanāya vāro, taṁ bhante cirassamakāsīti vuttaṁ hoti. **Idamāsanaṁ paññattan**ti yojanikaṁ maṇipallaṅkaṁ paññapāpetvā evamāha.

392. **Bahukiccā bahukaraṇīyā**ti ettha yesaṁ bahūni kiccāni, te bahukiccā. **Bahukaraṇīyā**ti tasseva vevacanaṁ. **Appeva sakena karaṇīyenā**ti sakaraṇīyameva appaṁ mandaṁ, na bahu, devānaṁ karaṇīyaṁ pana bahu, pathavito paṭṭhāya hi kapparukkhamātugāmādīnaṁ atthāya aṭṭā Sakkassa santike chijjanti, tasmā niyamento āha **apica devānaṁyeva Tāvatiṁsānaṁ karaṇīyenā**ti. Devānaṁ hi dhītā ca puttā ca aṅke nibbattanti, pādaparicārikā itthiyo sayane nibbattanti, tāsaṁ maṇḍanapasādhanakārikā devadhītā sayanaṁ parivāretvā nibbattanti, veyyāvaccakarā antovimāne nibbattanti, etesaṁ atthāya aṭṭakaraṇaṁ natthi. Ye pana sīmantare nibbattanti, te “mama santakā tava santakā”ti nicchetuṁ asakkontā aṭṭaṁ karonti, Sakkaṁ devarājānaṁ pucchanti, so yassa vimānaṁ āsannataraṁ, tassa santakoti vadati. Sace dvepi samaṭṭhāne honti, yassa vimānaṁ olokento[1] ṭhito, tassa santakoti vadati. Sace ekampi na oloketi, taṁ ubhinnaṁ kalahupacchedanatthaṁ attano santakaṁ karoti. Taṁ sandhāya “devānaṁyeva Tāvatiṁsānaṁ karaṇīyenā”ti āha. Apicassa evarūpaṁ kīḷākiccampi karaṇīyameva.

1. Ullokento (Syā, Ka)

ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝတီတိ။ **ပဋိပဏာမေတွာ**တိ အပနေတွာ၊ နိဿဒ္ဒါနိ ကာရာပေတွာတိ အတ္ထော။ ယထေဝ ဟိ ဣဒါနိ သဒ္ဓါ ရာဇာနော ဂရုဘာဝနိယံ ဘိက္ခုံ ဒိသွာ “အသုကော နာမ အယျော အာဂစ္ဆတိ၊ မာ တာတာ ဂါယထ၊ မာ ဝါဒေထ၊ မာ နစ္စထာ”တိ နာဋကာနိ ပဋိဝိနေန္တိ၊ သက္ကောပိ ထေရံ ဒိသွာ ဧဝမကာသိ။ **စိရဿံ ခေါ မာရိသ မောဂ္ဂလ္လာန ဣမံ ပရိယာယမကာသီ**တိ ဧဝရူပံ လောကေ ပကတိယာ ပိယသမုဒါဟာရဝစနံ ဟောတိ၊ လောကိယာ ဟိ စိရဿံ အာဂတမ္ပိ အနာဂတပုဗ္ဗမ္ပိ မနာပဇာတိယံ အာဂတံ ဒိသွာ “ကုတော ဘဝံ အာဂတော၊ စိရဿံ ဘဝံ အာဂတော၊ ကထံ တေ ဣဓာဂမနမဂ္ဂေါ ဉာတော မဂ္ဂမူဠှောသီ”တိအာဒီနိ ဝဒန္တိ။ အယံ ပန အာဂတပုဗ္ဗတ္တာယေဝ ဧဝမာဟ။ ထေရော ဟိ ကာလေန ကာလံ ဒေဝစာရိကံ ဂစ္ဆတိယေဝ။ တတ္ထ **ပရိယာယမကာသီ**တိ ဝါရံ အကာသိ။ **ယဒိဒံ ဣဓာဂမနာယာ**တိ ယော အယံ ဣဓာဂမနာယ ဝါရော၊ တံ ဘန္တေ စိရဿမကာသီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဣဒမာသနံ ပညတ္တ**န္တိ ယောဇနိကံ မဏိပလ္လင်္ကံ ပညာပေတွာ ဧဝမာဟ။

၃၉၂။ **ဗဟုကိစ္စာ ဗဟုကရဏီယာ**တိ ဧတ္ထ ယေသံ ဗဟူနိ ကိစ္စာနိ၊ တေ ဗဟုကိစ္စာ။ **ဗဟုကရဏီယာ**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **အပ္ပေဝ သကေန ကရဏီယေနာ**တိ သကရဏီယမေဝ အပ္ပံ မန္ဒံ၊ န ဗဟု၊ ဒေဝါနံ ကရဏီယံ ပန ဗဟု၊ ပထဝိတော ပဋ္ဌာယ ဟိ ကပ္ပရုက္ခမာတုဂါမာဒီနံ အတ္ထာယ အဋ္ဋာ သက္ကဿ သန္တိကေ ဆိဇ္ဇန္တိ၊ တသ္မာ နိယမေန္တော အာဟ **အပိစ ဒေဝါနံယေဝ တာဝတိံသာနံ ကရဏီယေနာ**တိ။ ဒေဝါနံ ဟိ ဓီတာ စ ပုတ္တာ စ အင်္ကေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ ပါဒပရိစာရိကာ ဣတ္ထိယော သယနေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ တာသံ မဏ္ဍနပသာဓနကာရိကာ ဒေဝဓီတာ သယနံ ပရိဝါရေတွာ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ ဝေယျာဝစ္စကရာ အန္တောဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ ဧတေသံ အတ္ထာယ အဋ္ဋကရဏံ နတ္ထိ။ ယေ ပန သီမန္တရေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ တေ “မမ သန္တကာ တဝ သန္တကာ”တိ နိစ္ဆေတုံ အသက္ကောန္တာ အဋ္ဋံ ကရောန္တိ၊ သက္ကံ ဒေဝရာဇာနံ ပုစ္ဆန္တိ၊ သော ယဿ ဝိမာနံ အာသန္နတရံ၊ တဿ သန္တကောတိ ဝဒတိ။ သစေ ဒွေပိ သမဋ္ဌာနေ ဟောန္တိ၊ ယဿ ဝိမာနံ ဩလောကေန္တော[1] ဌိတော၊ တဿ သန္တကောတိ ဝဒတိ။ သစေ ဧကမ္ပိ န ဩလောကေတိ၊ တံ ဥဘိန္နံ ကလဟုပစ္ဆေဒနတ္ထံ အတ္တနော သန္တကံ ကရောတိ။ တံ သန္ဓာယ “ဒေဝါနံယေဝ တာဝတိံသာနံ ကရဏီယေနာ”တိ အာဟ။ အပိစဿ ဧဝရူပံ ကီဠာကိစ္စမ္ပိ ကရဏီယမေဝ။

၁-ဥလ္လောကေန္တော (သျာ၊ က)

Yaṁ no khippameva antaradhāyatīti yaṁ amhākaṁ sīghameva andhakāre rūpagataṁ viya na dissati, iminā "ahaṁ bhante taṁ pañhavissajjanaṁ na sallakkhemī"ti dīpeti. Thero "kasmā nu kho ayaṁ yakkho asallakkhaṇabhāvaṁ dīpeti, passena pariharatī"ti āvajjanto "devā nāma mahāmūḷhā honti. Chadvārikehi ārammaṇehi nimmathīyamānā attano bhuttābhuttabhāvampi pītāpītabhāvampi na jānanti, idha kataṁ ettha pamussantī"ti aññāsi. Keci panāhu "thero etassa garu bhāvaniyo, tasmā 'idāneva loke aggapuggalassa santike pañhaṁ uggahetvā āgato, idāneva nāṭakānaṁ antaraṁ paviṭṭhoti evaṁ maṁ thero tajjeyyā'ti bhayena evamāhā"ti. Etaṁ pana kohaññaṁ nāma hoti, na ariyasāvakassa evarūpaṁ kohaññaṁ nāma hoti, tasmā mūḷhabhāveneva na sallakkhesīti veditabbaṁ. Upari kasmā sallakkhesīti? Thero tassa somanassasaṁvegaṁ janayitvā tamaṁ nīhari, tasmā sallakkhesīti.

Idāni Sakko pubbe attano evaṁ bhūtakāraṇaṁ therassa ārocetuṁ **bhūtapubban**ti-ādimāha. Tattha **samupabyūḷho**ti sannipatito rāsibhūto. **Asurā parājiniṁsū**ti asurā parājayaṁ pāpuṇiṁsu. Kadā panete parājitāti? Sakkassa nibbattakāle. Sakko kira anantare attabhāve Magadharaṭṭhe Macalagāme **Magho**[1] nāma māṇavo ahosi paṇḍito byatto, bodhisattacariyā viyassa cariyā ahosi. So tettiṁsa purise gahetvā kalyāṇamakāsi, ekadivasaṁ attanova paññāya upaparikkhitvā gāmamajjhe mahājanassa sannipatitaṭṭhāne kacavaraṁ ubhayato apabbahitvā[2] taṁ ṭhānaṁ atiramaṇīyaṁ akāsi, puna tattheva maṇḍapaṁ kāresi, puna gacchante kāle sālaṁ kāresi, gāmato ca nikkhamitvā gāvutampi aḍḍhayojanampi tigāvutampi yojanampi vicaritvā tehi sahāyehi saddhiṁ visamaṁ samaṁ akāsi, te sabbepi ekacchandā tattha tattha setuyuttaṭṭhānesu setuṁ, maṇḍapasālāpokkharaṇīmālāgaccharopanādīnaṁ yuttaṭṭhānesu maṇḍapādīni karontā bahuṁ puññamakaṁsu. Magho satta vatapadāni[3] pūretvā kāyassa bhedā saddhiṁ sahāyehi Tāvatiṁsabhavane nibbatti.

1. Māgho (Syā, Ka)
2. Pabyūhetvā (Syā), pabyūhitvā (Ka)
3. Vattapadāni (Syā, Ka)

ယံ နော ခိပ္ပမေဝ အန္တရဓာယတီတိ ယံ အမှာကံ သီဃမေဝ အန္ဓကာရေ ရူပဂတံ ဝိယ န ဒိဿတိ၊ ဣမိနာ "အဟံ ဘန္တေ တံ ပဉှဝိဿဇ္ဇနံ န သလ္လက္ခေမီ"တိ ဒီပေတိ။ ထေရော "ကသ္မာ နု ခေါ အယံ ယက္ခော အသလ္လက္ခဏဘာဝံ ဒီပေတိ၊ ပဿေန ပရိဟရတီ"တိ အာဝဇ္ဇန္တော "ဒေဝါ နာမ မဟာမူဠှာ ဟောန္တိ။ ဆဒွါရိကေဟိ အာရမ္မဏေဟိ နိမ္မထီယမာနာ အတ္တနော ဘုတ္တာဘုတ္တဘာဝမ္ပိ ပီတာပီတဘာဝမ္ပိ န ဇာနန္တိ၊ ဣဓ ကတံ ဧတ္ထ ပမုဿန္တီ"တိ အညာသိ။ ကေစိ ပနာဟု "ထေရော ဧတဿ ဂရု ဘာဝနိယော၊ တသ္မာ 'ဣဒါနေဝ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလဿ သန္တိကေ ပဉှံ ဥဂ္ဂဟေတွာ အာဂတော၊ ဣဒါနေဝ နာဋကာနံ အန္တရံ ပဝိဋ္ဌောတိ ဧဝံ မံ ထေရော တဇ္ဇေယျာ'တိ ဘယေန ဧဝမာဟာ"တိ။ ဧတံ ပန ကောဟညံ နာမ ဟောတိ၊ န အရိယသာဝကဿ ဧဝရူပံ ကောဟညံ နာမ ဟောတိ၊ တသ္မာ မူဠှဘာဝေနေဝ န သလ္လက္ခေသီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဥပရိ ကသ္မာ သလ္လက္ခေသီတိ? ထေရော တဿ သောမနဿသံဝေဂံ ဇနယိတွာ တမံ နီဟရိ၊ တသ္မာ သလ္လက္ခေသီတိ။

ဣဒါနိ သက္ကော ပုဗ္ဗေ အတ္တနော ဧဝံ ဘူတကာရဏံ ထေရဿ အာရောစေတုံ **ဘူတပုဗ္ဗန္တိ**အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သမုပဗျူဠှော**တိ သန္နိပတိတော ရာသိဘူတော။ **အသုရာ ပရာဇိနိံသူ**တိ အသုရာ ပရာဇယံ ပါပုဏိံသု။ ကဒါ ပနေတေ ပရာဇိတာတိ? သက္ကဿ နိဗ္ဗတ္တကာလေ။ သက္ကော ကိရ အနန္တရေ အတ္တဘာဝေ မဂဓရဋ္ဌေ မစလဂါမေ **မဃော**[1] နာမ မာဏဝေါ အဟောသိ ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော၊ ဗောဓိသတ္တစရိယာ ဝိယဿ စရိယာ အဟောသိ။ သော တေတ္တိံသ ပုရိသေ ဂဟေတွာ ကလျာဏမကာသိ၊ ဧကဒိဝသံ အတ္တနောဝ ပညာယ ဥပပရိက္ခိတွာ ဂါမမဇ္ဈေ မဟာဇနဿ သန္နိပတိတဋ္ဌာနေ ကစဝရံ ဥဘယတော အပဗ္ဗဟိတွာ[2] တံ ဌာနံ အတိရမဏီယံ အကာသိ၊ ပုန တတ္ထေဝ မဏ္ဍပံ ကာရေသိ၊ ပုန ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ သာလံ ကာရေသိ၊ ဂါမတော စ နိက္ခမိတွာ ဂါဝုတမ္ပိ အဍ္ဎယောဇနမ္ပိ တိဂါဝုတမ္ပိ ယောဇနမ္ပိ ဝိစရိတွာ တေဟိ သဟာယေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိသမံ သမံ အကာသိ၊ တေ သဗ္ဗေပိ ဧကစ္ဆန္ဒာ တတ္ထ တတ္ထ သေတုယုတ္တဋ္ဌာနေသု သေတုံ၊ မဏ္ဍပသာလာပေါက္ခရဏီမာလာဂစ္ဆရောပနာဒီနံ ယုတ္တဋ္ဌာနေသု မဏ္ဍပါဒီနိ ကရောန္တာ ဗဟုံ ပုညမကံသု။ မဃော သတ္တ ဝတပဒါနိ[3] ပူရေတွာ ကာယဿ ဘေဒါ သဒ္ဓိံ သဟာယေဟိ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိ။

၁-မာဃော (သျာ၊ က)
၂-ပဗျူဟေတွာ (သျာ)၊ ပဗျူဟိတွာ (က)
၃-ဝတ္တပဒါနိ (သျာ၊ က)

Tasmiṁ kāle asuragaṇā Tāvatiṁsadevaloke paṭivasanti, sabbe te devānaṁ samānāyukā samānavaṇṇā ca[1] honti, te Sakkaṁ saparisaṁ disvā adhunā nibbattā navakadevaputtā āgatāti mahāpānaṁ sajjayiṁsu. Sakko devaputtānaṁ saññaṁ adāsi "amhehi kusalaṁ karontehi na parehi saddhiṁ sādhāraṇaṁ kataṁ, tumhe gaṇḍapānaṁ mā pivittha, pītamattameva karothā"ti. Te tathā akaṁsu. Bāla-asurā gaṇḍapānaṁ pivitvā mattā niddaṁ okkamiṁsu. Sakko devānaṁ saññaṁ datvā te pādesu gāhāpetvā Sinerupāde khipāpesi, Sinerussa heṭṭhimatale **Asurabhavanaṁ** nāma atthi, Tāvatiṁsadevalokappamāṇameva, tattha asurā vasanti, tesampi **Cittapāṭali** nāma rukkho atthi, te tassa pupphanakāle jānanti "nāyaṁ Tāvatiṁsā, Sakkena vañcitā mayan"ti. Te gaṇhatha nanti vatvā Sineruṁ pariharamānā deve vuṭṭhe vammikapādato vammikamakkhikā viya abhiruhiṁsu. Tattha kālena devā jinanti, kālena asurā. Yadā devānaṁ jayo hoti, asure yāva samuddapiṭṭhā anubandhanti. Yadā asurānaṁ jayo hoti, deve yāva vedikapādā anubandhanti. Tasmiṁ pana saṅgāme devānaṁ jayo ahosi, devā asure yāva samuddapiṭṭhā anubandhiṁsu. Sakko asure palāpetvā pañcasu ṭhānesu ārakkhaṁ ṭhapesi, evaṁ ārakkhaṁ datvā vedikapāde vajirahatthā indapaṭimāyo ṭhapesi. Asurā kālena kālaṁ uṭṭhahitvā tā paṭimāyo disvā "Sakko appamatto tiṭṭhatī"ti tatova nivattanti. **Tato paṭinivattitvā**ti vijitaṭṭhānato nivattitvā. **Paricārikāyo**ti mālāgandhādikammakārikāyo.

393. **Vessavaṇo ca mahārājā**ti so kira Sakkassa vallabho balavavissāsiko, tasmā Sakkena saddhiṁ agamāsi. **Purakkhatvā**ti purato katvā. **Pavisiṁsū**ti pavisitvā pana upaḍḍhapihitāni dvārāni katvā olokayamānā aṭṭhaṁsu. **Idampi mārisa Moggallāna passa Vejayantassa pāsādassa rāmaṇeyyakan**ti mārisa Moggallāna idampi Vejayantassa pāsādassa rāmaṇeyyakaṁ passa, suvaṇṇatthambhe passa, rajatatthambhe maṇitthambhe pavāḷatthambhe lohitaṅgatthambhe masāragallatthambhe muttatthambhe sattaratanatthambhe, tesaṁyeva suvaṇṇādimaye ghaṭake vāḷarūpakāni ca

1. Samānavaṇṇāva (Sī)

တသ္မိံ ကာလေ အသုရဂဏာ တာဝတိံသဒေဝလောကေ ပဋိဝသန္တိ၊ သဗ္ဗေ တေ ဒေဝါနံ သမာနာယုကာ သမာနဝဏ္ဏာ စ[1] ဟောန္တိ၊ တေ သက္ကံ သပရိသံ ဒိသွာ အဓုနာ နိဗ္ဗတ္တာ နဝကဒေဝပုတ္တာ အာဂတာတိ မဟာပါနံ သဇ္ဇယိံသု။ သက္ကော ဒေဝပုတ္တာနံ သညံ အဒါသိ "အမှေဟိ ကုသလံ ကရောန္တေဟိ န ပရေဟိ သဒ္ဓိံ သာဓာရဏံ ကတံ၊ တုမှေ ဂဏ္ဍပါနံ မာ ပိဝိတ္ထ၊ ပီတမတ္တမေဝ ကရောထာ"တိ။ တေ တထာ အကံသု။ ဗာလအသုရာ ဂဏ္ဍပါနံ ပိဝိတွာ မတ္တာ နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိံသု။ သက္ကော ဒေဝါနံ သညံ ဒတွာ တေ ပါဒေသု ဂါဟာပေတွာ သိနေရုပါဒေ ခိပါပေသိ၊ သိနေရုဿ ဟေဋ္ဌိမတလေ **အသုရဘဝနံ** နာမ အတ္ထိ၊ တာဝတိံသဒေဝလောကပ္ပမာဏမေဝ၊ တတ္ထ အသုရာ ဝသန္တိ၊ တေသမ္ပိ **စိတ္တပါဋလိ** နာမ ရုက္ခော အတ္ထိ၊ တေ တဿ ပုပ္ဖနကာလေ ဇာနန္တိ "နာယံ တာဝတိံသာ၊ သက္ကေန ဝဉ္စိတာ မယ"န္တိ။ တေ ဂဏှထ နန္တိ ဝတွာ သိနေရုံ ပရိဟရမာနာ ဒေဝေ ဝုဋ္ဌေ ဝမ္မိကပါဒတော ဝမ္မိကမက္ခိကာ ဝိယ အဘိရုဟိံသု။ တတ္ထ ကာလေန ဒေဝါ ဇိနန္တိ၊ ကာလေန အသုရာ။ ယဒါ ဒေဝါနံ ဇယော ဟောတိ၊ အသုရေ ယာဝ သမုဒ္ဒပိဋ္ဌာ အနုဗန္ဓန္တိ။ ယဒါ အသုရာနံ ဇယော ဟောတိ၊ ဒေဝေ ယာဝ ဝေဒိကပါဒါ အနုဗန္ဓန္တိ။ တသ္မိံ ပန သင်္ဂါမေ ဒေဝါနံ ဇယော အဟောသိ၊ ဒေဝါ အသုရေ ယာဝ သမုဒ္ဒပိဋ္ဌာ အနုဗန္ဓိံသု။ သက္ကော အသုရေ ပလာပေတွာ ပဉ္စသု ဌာနေသု အာရက္ခံ ဌပေသိ၊ ဧဝံ အာရက္ခံ ဒတွာ ဝေဒိကပါဒေ ဝဇိရဟတ္ထာ ဣန္ဒပဋိမာယော ဌပေသိ။ အသုရာ ကာလေန ကာလံ ဥဋ္ဌဟိတွာ တာ ပဋိမာယော ဒိသွာ "သက္ကော အပ္ပမတ္တော တိဋ္ဌတီ"တိ တတောဝ နိဝတ္တန္တိ။ **တတော ပဋိနိဝတ္တိတွာ**တိ ဝိဇိတဋ္ဌာနတော နိဝတ္တိတွာ။ **ပရိစာရိကာယော**တိ မာလာဂန္ဓာဒိကမ္မကာရိကာယော။

၃၉၃။ **ဝေဿဝဏော စ မဟာရာဇာ**တိ သော ကိရ သက္ကဿ ဝလ္လဘော ဗလဝဝိဿာသိကော၊ တသ္မာ သက္ကေန သဒ္ဓိံ အဂမာသိ။ **ပုရက္ခတွာ**တိ ပုရတော ကတွာ။ **ပဝိသိံသူ**တိ ပဝိသိတွာ ပန ဥပဍ္ဎပိဟိတာနိ ဒွါရာနိ ကတွာ ဩလောကယမာနာ အဋ္ဌံသု။ **ဣဒမ္ပိ မာရိသ မောဂ္ဂလ္လာန ပဿ ဝေဇယန္တဿ ပါသာဒဿ ရာမဏေယျက**န္တိ မာရိသ မောဂ္ဂလ္လာန ဣဒမ္ပိ ဝေဇယန္တဿ ပါသာဒဿ ရာမဏေယျကံ ပဿ၊ သုဝဏ္ဏတ္ထမ္ဘေ ပဿ၊ ရဇတတ္ထမ္ဘေ မဏိတ္ထမ္ဘေ ပဝါဠတ္ထမ္ဘေ လောဟိတင်္ကတ္ထမ္ဘေ မသာရဂလ္လတ္ထမ္ဘေ မုတ္တတ္ထမ္ဘေ သတ္တရတနတ္ထမ္ဘေ၊ တေသံယေဝ သုဝဏ္ဏာဒိမယေ ဃဋကေ ဝါဠရူပကာနိ စ

၁-သမာနဝဏ္ဏာဝ (သီ)

passāti evaṁ thambhapantiyo ādiṁ katvā rāmaṇeyyakaṁ dassento evamāha. **Yathā taṁ pubbekatapuññassā**ti yathā pubbe katapuññassa upabhogaṭṭhānena sobhitabbaṁ, evamevaṁ sobhatīti attho. **Atibāḷhaṁ kho ayaṁ yakkho pamatto viharatī**ti attano pāsāde[1] nāṭakaparivārena sampattiyā vasena ativiya matto.

Iddhābhisaṅkhāraṁ abhisaṅkhāsīti iddhiṁ akāsi. Āpokasiṇaṁ samāpajjitvā pāsādapatiṭṭhitokāsaṁ udakaṁ hotūti iddhiṁ adhiṭṭhāya pāsādakaṇṇike pādaṅguṭṭhakena pahari, so pāsādo yathā nāma udakapiṭṭhe ṭhapitapattaṁ mukhavaṭṭiyaṁ aṅguliyā pahaṭaṁ aparāparaṁ kampati calati na santiṭṭhati, evamevaṁ saṁkampi sampakampi sampavedhi, thambhapiṭṭhasaṅghāṭakaṇṇikagopānasi-ādīni karakarāti saddaṁ muñcantāni patituṁ viya āraddhāni. Tena vuttaṁ “saṅkampesi sampakampesi sampavedhesī”ti. **Acchariyabbhutacittajātā**ti aho acchariyaṁ aho abbhutanti evaṁ sañjāta-acchariya-abbhutā ceva sañjātatuṭṭhino ca ahesuṁ uppannabalavasomanassā. **Saṁviggan**ti ubbiggaṁ calitaṁ. **Lomahaṭṭhajātan**ti jātalomahaṁsaṁ, kañcanabhittiyaṁ ṭhapitamaṇināgadantehi viya uddhaggehi lomehi ākiṇṇasarīranti attho. Lomahaṁso ca nāmesa somanassenapi hoti domanassenapi, idha pana somanassena jāto. Thero hi Sakkassa somanassavegena saṁvejetuṁ taṁ pāṭihāriyamakāsi. Tasmā somanassavegena saṁviggalomahaṭṭhaṁ viditvāti attho.

394. **Idhāhaṁ mārisā**ti idānissa yasmā therena somanassasaṁvegaṁ janayitvā tamaṁ vinoditaṁ, tasmā sallakkhetvā evamāha. **Eso nu te mārisa so Bhagavā Satthā**ti mārisa tvaṁ kuhiṁ gatosīti vutte mayhaṁ Satthu santikanti vadesi, imasmiṁ devaloke ekapādakena viya tiṭṭhasi, yaṁ tvaṁ evaṁ vadesi, eso nu te mārisa so Bhagavā Satthāti pucchiṁsu. **Sabrahmacārī me eso**ti ettha kiñcāpi thero anagāriyo abhinīhārasampanno aggasāvako, Sakko agāriyo, maggabrahmacariyavasena panete sabrahmacārino honti, tasmā evamāha.

---

1. Pāsādena (Syā, Ka)

ပဿာတိ ဧဝံ ထမ္ဘပန္တိယော အာဒိံ ကတွာ ရာမဏေယျကံ ဒဿေန္တော ဧဝမာဟ။ **ယထာ တံ ပုဗ္ဗေကတပုညဿာ**တိ ယထာ ပုဗ္ဗေ ကတပုညဿ ဥပဘောဂဋ္ဌာနေန သောဘိတဗ္ဗံ၊ ဧဝမေဝံ သောဘတီတိ အတ္ထော။ **အတိဗာဠှံ ခေါ အယံ ယက္ခော ပမတ္တော ဝိဟရတီ**တိ အတ္တနော ပါသာဒေ[၁] နာဋကပရိဝါရေန သမ္ပတ္တိယာ ဝသေန အတိဝိယ မတ္တော။

ဣဒ္ဓါဘိသင်္ခါရံ အဘိသင်္ခါသီတိ ဣဒ္ဓိံ အကာသိ။ အာပေါကသိဏံ သမာပဇ္ဇိတွာ ပါသာဒပတိဋ္ဌိတောကာသံ ဥဒကံ ဟောတူတိ ဣဒ္ဓိံ အဓိဋ္ဌာယ ပါသာဒကဏ္ဏိကေ ပါဒင်္ဂုဋ္ဌကေန ပဟရိ၊ သော ပါသာဒေါ ယထာ နာမ ဥဒကပိဋ္ဌေ ဌပိတပတ္တံ မုခဝဋ္ဋိယံ အင်္ဂုလိယာ ပဟဋံ အပရာပရံ ကမ္ပတိ စလတိ န သန္တိဋ္ဌတိ၊ ဧဝမေဝံ သံကမ္ပိ သမ္ပကမ္ပိ သမ္ပဝေဓိ၊ ထမ္ဘပိဋ္ဌသင်္ဃာဋကဏ္ဏိကဂေါပါနသိအာဒီနိ ကရကရာတိ သဒ္ဒံ မုဉ္စန္တာနိ ပတိတုံ ဝိယ အာရဒ္ဓါနိ။ တေန ဝုတ္တံ “သင်္ကမ္ပေသိ သမ္ပကမ္ပေသိ သမ္ပဝေဓေသီ”တိ။ **အစ္ဆရိယဗ္ဘုတစိတ္တဇာတာ**တိ အဟော အစ္ဆရိယံ အဟော အဗ္ဘုတန္တိ ဧဝံ သဉ္ဇာတအစ္ဆရိယအဗ္ဘုတာ စေဝ သဉ္ဇာတတုဋ္ဌိနော စ အဟေသုံ ဥပ္ပန္နဗလဝသောမနဿာ။ **သံဝိဂ္ဂ**န္တိ ဥဗ္ဗိဂ္ဂံ စလိတံ။ **လောမဟဋ္ဌဇာတ**န္တိ ဇာတလောမဟံသံ၊ ကဉ္စနဘိတ္တိယံ ဌပိတမဏိနာဂဒန္တေဟိ ဝိယ ဥဒ္ဓဂ္ဂေဟိ လောမေဟိ အာကိဏ္ဏသရီရန္တိ အတ္ထော။ လောမဟံသော စ နာမေသ သောမနဿေနပိ ဟောတိ ဒေါမနဿေနပိ၊ ဣဓ ပန သောမနဿေန ဇာတော။ ထေရော ဟိ သက္ကဿ သောမနဿဝေဂေန သံဝေဇေတုံ တံ ပါဋိဟာရိယမကာသိ။ တသ္မာ သောမနဿဝေဂေန သံဝိဂ္ဂလောမဟဋ္ဌံ ဝိဒိတွာတိ အတ္ထော။

၃၉၄။ **ဣဓာဟံ မာရိသာ**တိ ဣဒါနိဿ ယသ္မာ ထေရေန သောမနဿသံဝေဂံ ဇနယိတွာ တမံ ဝိနောဒိတံ၊ တသ္မာ သလ္လက္ခေတွာ ဧဝမာဟ။ **ဧသော နု တေ မာရိသ သော ဘဂဝါ သတ္ထာ**တိ မာရိသ တွံ ကုဟိံ ဂတောသီတိ ဝုတ္တေ မယှံ သတ္ထု သန္တိကန္တိ ဝဒေသိ၊ ဣမသ္မိံ ဒေဝလောကေ ဧကပါဒကေန ဝိယ တိဋ္ဌသိ၊ ယံ တွံ ဧဝံ ဝဒေသိ၊ ဧသော နု တေ မာရိသ သော ဘဂဝါ သတ္ထာတိ ပုစ္ဆိံသု။ **သဗြဟ္မစာရီ မေ ဧသော**တိ ဧတ္ထ ကိဉ္စာပိ ထေရော အနဂါရိယော အဘိနီဟာရသမ္ပန္နော အဂ္ဂသာဝကော၊ သက္ကော အဂါရိယော၊ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဝသေန ပနေတေ သဗြဟ္မစာရိနော ဟောန္တိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။

၁-ပါသာဒေန (သျာ၊ က)

Aho nūna te so Bhagavā Satthāti sabrahmacārī tāva te evaṁmahiddhiko, so pana te Bhagavā Satthā aho nūna mahiddhikoti Satthu iddhipāṭihāriyadassane jātābhilāpā hutvā evamāhaṁsu.

395. **Ñātaññatarassā**ti[1] paññātaññatarassa, Sakko hi paññātānaṁ aññataro. Sesaṁ sabbattha pākaṭameva, desanaṁ pana Bhagavā yathānusandhināva niṭṭhapesīti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Cūḷataṇhāsaṅkhayasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Mahātaṇhāsaṅkhayasuttavaṇṇanā

396. **Evaṁ me suta**nti Mahātaṇhāsaṅkhayasuttaṁ. Tattha **diṭṭhigata**nti Alagaddūpamasutte laddhimattaṁ diṭṭhigatanti vuttaṁ, idha sassatadiṭṭhi. So ca bhikkhu bahussuto, ayaṁ appassuto jātakabhāṇako Bhagavantaṁ jātakaṁ[2] kathetvā "ahaṁ bhikkhave tena samayena Vessantaro ahosiṁ, Mahosadho, Vidhurapaṇḍito, Senakapaṇḍito, Mahājanako rājā ahosin"ti samodhānentaṁ suṇāti. Athassa etadahosi "ime rūpavedanāsaññāsaṅkhārā tattha tattheva nirujjhanti, viññāṇaṁ pana idhalokato paralokaṁ, paralokato imaṁ lokaṁ sandhāvati saṁsaratī"ti sassatadassanaṁ uppannaṁ. Tenāha "tadevidaṁ viññāṇaṁ sandhāvati saṁsarati anaññan"ti.

Sammāsambuddhena pana "viññāṇaṁ paccayasambhavaṁ[3], sati paccaye uppajjati, vinā paccayaṁ natthi viññāṇassa sambhavo"ti vuttaṁ. Tasmā ayaṁ bhikkhu Buddhena akathitaṁ katheti, Jinacakke pahāraṁ deti, vesārajjañāṇaṁ paṭibāhati, sotukāmaṁ janaṁ visaṁvādeti, ariyapathe tiriyaṁ nipatitvā mahājanassa ahitāya dukkhāya paṭipanno. Yathā nāma rañño rajje mahācoro uppajjamāno mahājanassa ahitāya dukkhāya uppajjati, evaṁ Jinasāsane

1. Aññātaññatarassāti (Sī), aññatarassāti (I, Ma-Ṭṭha 2. 30 piṭṭhe)
2. Jātakakathaṁ (Syā, Ka)
3. Viññāṇasambhavo (Ka)

အဟော နူန တေ သော ဘဂဝါ သတ္ထာတိ သဗြဟ္မစာရီ တာဝ တေ ဧဝံမဟိဒ္ဓိကော၊ သော ပန တေ ဘဂဝါ သတ္ထာ အဟော နူန မဟိဒ္ဓိကောတိ သတ္ထု ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယဒဿနေ ဇာတာဘိလာပါ ဟုတွာ ဧဝမာဟံသု။

၃၉၅။ **ဉာတညာတရဿာ**တိ[၁] ပညာတညာတရဿ၊ သက္ကော ဟိ ပညာတာနံ အညတရော။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝ၊ ဒေသနံ ပန ဘဂဝါ ယထာနုသန္ဓိနာဝ နိဋ္ဌပေသီတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

စူဠတဏှာသင်္ခယသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၈-မဟာတဏှာသင်္ခယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၉၆။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ မဟာတဏှာသင်္ခယသုတ္တံ။ တတ္ထ **ဒိဋ္ဌိဂတ**န္တိ အလဂဒ္ဒူပမသုတ္တေ လဒ္ဓိမတ္တံ ဒိဋ္ဌိဂတန္တိ ဝုတ္တံ၊ ဣဓ သဿတဒိဋ္ဌိ။ သော စ ဘိက္ခု ဗဟုဿုတော၊ အယံ အပ္ပဿုတော ဇာတကဘာဏကော ဘဂဝန္တံ ဇာတကံ[၂] ကထေတွာ "အဟံ ဘိက္ခဝေ တေန သမယေန ဝေဿန္တရော အဟောသိံ၊ မဟောသဓော၊ ဝိဓုရပဏ္ဍိတော၊ သေနကပဏ္ဍိတော၊ မဟာဇနကော ရာဇာ အဟောသိ"န္တိ သမောဓာနေန္တံ သုဏာတိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ "ဣမေ ရူပဝေဒနာသညာသင်္ခါရာ တတ္ထ တတ္ထေဝ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ ဝိညာဏံ ပန ဣဓလောကတော ပရလောကံ, ပရလောကတော ဣမံ လောကံ သန္ဓာဝတိ သံသရတီ"တိ သဿတဒဿနံ ဥပ္ပန္နံ။ တေနာဟ "တဒေဝိဒံ ဝိညာဏံ သန္ဓာဝတိ သံသရတိ အနည"န္တိ။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ပန "ဝိညာဏံ ပစ္စယသမ္ဘဝံ[၃], သတိ ပစ္စယေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဝိနာ ပစ္စယံ နတ္ထိ ဝိညာဏဿ သမ္ဘဝေါ"တိ ဝုတ္တံ။ တသ္မာ အယံ ဘိက္ခု ဗုဒ္ဓေန အကထိတံ ကထေတိ၊ ဇိနစက္ကေ ပဟာရံ ဒေတိ၊ ဝေသာရဇ္ဇဉာဏံ ပဋိဗာဟတိ၊ သောတုကာမံ ဇနံ ဝိသံဝါဒေတိ၊ အရိယပထေ တိရိယံ နိပတိတွာ မဟာဇနဿ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ ပဋိပန္နော။ ယထာ နာမ ရညော ရဇ္ဇေ မဟာစောရော ဥပ္ပဇ္ဇမာနော မဟာဇနဿ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဧဝံ ဇိနသာသနေ

၁-အညာတညာတရဿာတိ (သီ)၊ အညတရဿာတိ (ဣ၊ မ-ဋ္ဌ ၂-၃၀-ပိဋ္ဌေ)
၂-ဇာတကကထံ (သျာ၊ က)
၃-ဝိညာဏသမ္ဘဝေါ (က)

coro hutvā mahājanassa ahitāya dukkhāya uppannoti veditabbo. **Sambahulā bhikkhū**ti janapadavāsino piṇḍapātikabhikkhū. **Tenupasaṅkamiṁsū**ti ayaṁ parisaṁ labhitvā sāsanampi antaradhāpeyya, yāva pakkhaṁ na labhati, tāvadeva naṁ diṭṭhigatā vivecemāti sutasutaṭṭhānatoyeva aṭṭhatvā anisīditvā upasaṅkamiṁsu.

398. **Katamaṁ taṁ sāti viññāṇan**ti sāti yaṁ tvaṁ viññāṇaṁ sandhāya vadesi, katamaṁ taṁ viññāṇanti. **Yvāyaṁ bhante vado vedeyyo tatra tatra kalyāṇapāpakānaṁ kammānaṁ vipākaṁ paṭisaṁvedetī**ti bhante yo ayaṁ vadati vedayati, so cāyaṁ tahiṁ tahiṁ kusalākusalakammānaṁ vipākaṁ paccanubhoti. Idaṁ bhante viññāṇaṁ, yamahaṁ sandhāya vademīti. **Kassa nu kho nāmā**ti kassa khattiyassa vā brāhmaṇassa vā vessasuddagahaṭṭhapabbajitadevamanussānaṁ vā aññatarassa.

399. **Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesī**ti kasmā āmantesi? Sātissa kira evaṁ ahosi “Satthā maṁ ‘moghapuriso’ti vadati, na ca moghapurisoti vuttamatteneva maggaphalānaṁ upanissayo na hoti. Upasenampi hi Vaṅgantaputtaṁ ‘atilahuṁ kho tvaṁ moghapurisa bāhullāya āvatto’ti[1] Bhagavā moghapurisavādena ovadi. Thero aparabhāge ghaṭento vāyamanto cha abhiññā sacchākāsi. Ahampi tathārūpaṁ vīriyaṁ paggaṇhitvā maggaphalāni nibbattessāmī”ti. Athassa Bhagavā chinnapaccayo ayaṁ sāsane aviruḷhadhammoti dassento bhikkhū āmantesi. **Usmīkato**ti-ādi heṭṭhā vuttādhippāyameva. **Atha kho Bhagavā**ti ayampi pāṭiyekko anusandhi. Sātissa kira etadahosi “Bhagavā mayhaṁ maggaphalānaṁ upanissayo natthīti vadati, kiṁ sakkā upanissaye asati kātuṁ[2], na hi Tathāgatā sa-upanissayasseva dhammaṁ desenti, yassa kassaci desentiyeva, ahaṁ Buddhassa santikā Sugatovādaṁ labhitvā saggasampattūpagaṁ kusalaṁ karissāmī”ti. Athassa Bhagavā “nāhaṁ moghapurisa tuyhaṁ ovādaṁ vā anusāsaniṁ vā demī”ti Sugatovādaṁ paṭippassambhento imaṁ desanaṁ ārabhi, tassattho heṭṭhā vuttanayeneva veditabbo. Idāni

1. Vi 3. 74 piṭṭhe.
2. Asati upanissayo patikātuṁ (Syā, Ka)

စောရော ဟုတွာ မဟာဇနဿ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ ဥပ္ပန္နောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **သမ္ဗဟုလာ ဘိက္ခူ**တိ ဇနပဒဝါသိနော ပိဏ္ဍပါတိကဘိက္ခူ။ **တေနုပသင်္ကမိံသူ**တိ အယံ ပရိသံ လဘိတွာ သာသနမ္ပိ အန္တရဓာပေယျ၊ ယာဝ ပက္ခံ န လဘတိ၊ တာဝဒေဝ နံ ဒိဋ္ဌိဂတာ ဝိဝေစေမာတိ သုတသုတဋ္ဌာနတောယေဝ အဋ္ဌတွာ အနိသီဒိတွာ ဥပသင်္ကမိံသု။

၃၉၈။ **ကတမံ တံ သာတိ ဝိညာဏန္တိ** သာတိ ယံ တွံ ဝိညာဏံ သန္ဓာယ ဝဒေသိ၊ ကတမံ တံ ဝိညာဏန္တိ။ **ယွာယံ ဘန္တေ ဝဒေါ ဝေဒေယျော တတြ တတြ ကလျာဏပါပကာနံ ကမ္မာနံ ဝိပါကံ ပဋိသံဝေဒေတီ**တိ ဘန္တေ ယော အယံ ဝဒတိ ဝေဒယတိ၊ သော စာယံ တဟိံ တဟိံ ကုသလာကုသလကမ္မာနံ ဝိပါကံ ပစ္စနုဘောတိ။ ဣဒံ ဘန္တေ ဝိညာဏံ၊ ယမဟံ သန္ဓာယ ဝဒေမီတိ။ **ကဿ နု ခေါ နာမာ**တိ ကဿ ခတ္တိယဿ ဝါ ဗြာဟ္မဏဿ ဝါ ဝေဿသုဒ္ဒဂဟဋ္ဌပဗ္ဗဇိတဒေဝမနုဿာနံ ဝါ အညတရဿ။

၃၉၉။ **အထ ခေါ ဘဂဝါ ဘိက္ခူ အာမန္တေသီ**တိ ကသ္မာ အာမန္တေသိ? သာတိဿ ကိရ ဧဝံ အဟောသိ “သတ္ထာ မံ ‘မောဃပုရိသော’တိ ဝဒတိ၊ န စ မောဃပုရိသောတိ ဝုတ္တမတ္တေနေဝ မဂ္ဂဖလာနံ ဥပနိဿယော န ဟောတိ။ ဥပသေနမ္ပိ ဟိ ဝင်္ဂန္တပုတ္တံ ‘အတိလဟုံ ခေါ တွံ မောဃပုရိသ ဗာဟုလ္လာယ အာဝတ္တော’တိ[၁] ဘဂဝါ မောဃပုရိသဝါဒေန ဩဝဒိ။ ထေရော အပရဘာဂေ ဃဋေန္တော ဝါယမန္တော ဆ အဘိညာ သစ္ဆာကာသိ။ အဟမ္ပိ တထာရူပံ ဝီရိယံ ပဂ္ဂဏှိတွာ မဂ္ဂဖလာနိ နိဗ္ဗတ္တေဿာမီ”တိ။ အထဿ ဘဂဝါ ဆိန္နပစ္စယော အယံ သာသနေ အဝိရူဠှဓမ္မောတိ ဒဿေန္တော ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ။ **ဥသ္မီကတော**တိအာဒိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တာဓိပ္ပါယမေဝ။ **အထ ခေါ ဘဂဝါ**တိ အယမ္ပိ ပါဋိယေက္ကော အနုသန္ဓိ။ သာတိဿ ကိရ ဧတဒဟောသိ “ဘဂဝါ မယှံ မဂ္ဂဖလာနံ ဥပနိဿယော နတ္ထီတိ ဝဒတိ၊ ကိံ သက္ကာ ဥပနိဿယေ အသတိ ကာတုံ[၂]၊ န ဟိ တထာဂတာ သဥပနိဿယဿေဝ ဓမ္မံ ဒေသေန္တိ၊ ယဿ ကဿစိ ဒေသေန္တိယေဝ၊ အဟံ ဗုဒ္ဓဿ သန္တိကာ သုဂတောဝါဒံ လဘိတွာ သဂ္ဂသမ္ပတ္တူပဂံ ကုသလံ ကရိဿာမီ”တိ။ အထဿ ဘဂဝါ “နာဟံ မောဃပုရိသ တုယှံ ဩဝါဒံ ဝါ အနုသာသနိံ ဝါ ဒေမီ”တိ သုဂတောဝါဒံ ပဋိပ္ပဿမ္ဘေန္တော ဣမံ ဒေသနံ အာရဘိ၊ တဿတ္ထော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣဒါနိ

၁-ဝိ ၃-၇၄-ပိဋ္ဌေ။
၂-အသတိ ဥပနိဿယော ပတိကာတုံ (သျာ၊ က)

parisāya laddhiṁ sodhento “idhāhaṁ bhikkhū paṭipucchissāmī”ti-ādimāha. Taṁ sabbampi heṭṭhā vuttanayeneva veditabbaṁ.

400. Idāni viññāṇassa sappaccayabhāvaṁ dassetuṁ **yaṁ yadeva bhikkhave**ti-ādimāha. Tattha **manañca paṭicca dhamme cā**ti sahāvajjanena bhavaṅgamanañca tebhūmakadhamme ca paṭicca. **Kaṭṭhañca paṭiccā**ti-ādi opammanidassanatthaṁ vuttaṁ. Tena kiṁ dīpeti? Dvārasaṅkantiyā abhāvaṁ. Yathā hi kaṭṭhaṁ paṭicca jalamāno aggi upādānapaccaye satiyeva jalati, tasmiṁ asati paccayavekallena tattheva vūpasammati, na sakalikādīni saṅkamitvā sakalikaggīti-ādisaṅkhyaṁ gacchati, evameva cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppannaṁ viññāṇaṁ tasmiṁ dvāre cakkhurūpa-ālokamanasikārasaṅkhāte paccayamhi satiyeva uppajjati, tasmiṁ asati paccayavekallena tattheva nirujjhati, na sotādīni saṅkamitvā sotaviññāṇanti-ādisaṅkhyaṁ gacchati. Esa nayo sabbavāresu. Iti Bhagavā nāhaṁ viññāṇappavatte dvārasaṅkantimattampi vadāmi, ayaṁ pana sāti moghapuriso bhavasaṅkantiṁ vadatīti sātiṁ niggahesi.

401. Evaṁ viññāṇassa sappaccayabhāvaṁ dassetvā idāni pana pañcannampi khandhānaṁ sappaccayabhāvaṁ dassento **bhūtamidan**ti-ādimāha. Tattha **bhūtamidan**ti idaṁ khandhapañcakaṁ jātaṁ bhūtaṁ nibbattaṁ, tumhepi taṁ bhūtamidanti bhikkhave passathāti. **Tadāhārasambhavan**ti taṁ panetaṁ khandhapañcakaṁ āhārasambhavaṁ paccayasambhavaṁ, sati paccaye uppajjati evaṁ passathāti pucchati. **Tadāhāranirodhā**ti tassa paccayassa nirodhā. **Bhūtamidaṁ nossū**ti bhūtaṁ nu kho idaṁ, na nu kho bhūtanti. **Tadāhārasambhavaṁ nossū**ti taṁ bhūtaṁ khandhapañcakaṁ paccayasambhavaṁ nu kho, na nu khoti. **Tadāhāranirodhā**ti tassa paccayassa nirodhā. **Nirodhadhammaṁ nossū**ti taṁ dhammaṁ nirodhadhammaṁ nu kho, na nu khoti. **Sammappaññāya passato**ti idaṁ khandhapañcakaṁ jātaṁ bhūtaṁ nibbattanti yāthāvasarasalakkhaṇato vipassanāpaññāya sammā passantassa. **Paññāya sudiṭṭhan**ti vuttanayeneva vipassanāpaññāya suṭṭhu diṭṭhaṁ. Evaṁ ye ye taṁ pucchaṁ sallakkhesuṁ, tesaṁ tesaṁ paṭiññaṁ gaṇhanto pañcannaṁ khandhānaṁ sappaccayabhāvaṁ dassesi.

Idāni yāya paññāya tehi taṁ sappaccayaṁ sanirodhaṁ khandhapañcakaṁ sudiṭṭhaṁ, tattha nittaṇhabhāvaṁ pucchanto **imaṁ ce tumhe**ti-ādimāha. Tattha **diṭṭhin**ti

ပရိသာယ လဒ္ဓိံ သောဓေန္တော “ဣဓာဟံ ဘိက္ခူ ပဋိပုစ္ဆိဿာမီ”တိအာဒိမာဟ။ တံ သဗ္ဗမ္ပိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၄၀၀။ ဣဒါနိ ဝိညာဏဿ သပ္ပစ္စယဘာဝံ ဒဿေတုံ **ယံ ယဒေဝ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **မနဉ္စ ပဋိစ္စ ဓမ္မေ စာ**တိ သဟာဝဇ္ဇနေန ဘဝင်္ဂမနဉ္စ တေဘူမကဓမ္မေ စ ပဋိစ္စ။ **ကဋ္ဌဉ္စ ပဋိစ္စာ**တိအာဒိ ဩပမ္မနိဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ တေန ကိံ ဒီပေတိ? ဒွါရသင်္ကန္တိယာ အဘာဝံ။ ယထာ ဟိ ကဋ္ဌံ ပဋိစ္စ ဇလမာနော အဂ္ဂိ ဥပါဒါနပစ္စယေ သတိယေဝ ဇလတိ၊ တသ္မိံ အသတိ ပစ္စယဝေကလ္လေန တတ္ထေဝ ဝူပသမ္မတိ၊ န သကလိကာဒီနိ သင်္ကမိတွာ သကလိကဂ္ဂီတိအာဒိသင်္ချံ ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝမေဝ စက္ခုဉ္စ ပဋိစ္စ ရူပေ စ ဥပ္ပန္နံ ဝိညာဏံ တသ္မိံ ဒွါရေ စက္ခုရူပအာလောကမနသိကာရသင်္ခါတေ ပစ္စယမှိ သတိယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မိံ အသတိ ပစ္စယဝေကလ္လေန တတ္ထေဝ နိရုဇ္ဈတိ၊ န သောတာဒီနိ သင်္ကမိတွာ သောတဝိညာဏန္တိအာဒိသင်္ချံ ဂစ္ဆတိ။ ဧသ နယော သဗ္ဗဝါရေသု။ ဣတိ ဘဂဝါ နာဟံ ဝိညာဏပ္ပဝတ္တေ ဒွါရသင်္ကန္တိမတ္တမ္ပိ ဝဒါမိ၊ အယံ ပန သာတိ မောဃပုရိသော ဘဝသင်္ကန္တိံ ဝဒတီတိ သာတိံ နိဂ္ဂဟေသိ။

၄၀၁။ ဧဝံ ဝိညာဏဿ သပ္ပစ္စယဘာဝံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ပန ပဉ္စန္နမ္ပိ ခန္ဓာနံ သပ္ပစ္စယဘာဝံ ဒဿေန္တော **ဘူတမိဒ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဘူတမိဒ**န္တိ ဣဒံ ခန္ဓပဉ္စကံ ဇာတံ ဘူတံ နိဗ္ဗတ္တံ၊ တုမှေပိ တံ ဘူတမိဒန္တိ ဘိက္ခဝေ ပဿထာတိ။ **တဒါဟာရသမ္ဘဝ**န္တိ တံ ပနေတံ ခန္ဓပဉ္စကံ အာဟာရသမ္ဘဝံ ပစ္စယသမ္ဘဝံ၊ သတိ ပစ္စယေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဧဝံ ပဿထာတိ ပုစ္ဆတိ။ **တဒါဟာရနိရောဓာ**တိ တဿ ပစ္စယဿ နိရောဓာ။ **ဘူတမိဒံ နောဿူ**တိ ဘူတံ နု ခေါ ဣဒံ, န နု ခေါ ဘူတန္တိ။ **တဒါဟာရသမ္ဘဝံ နောဿူ**တိ တံ ဘူတံ ခန္ဓပဉ္စကံ ပစ္စယသမ္ဘဝံ နု ခေါ, န နု ခေါတိ။ **တဒါဟာရနိရောဓာ**တိ တဿ ပစ္စယဿ နိရောဓာ။ **နိရောဓဓမ္မံ နောဿူ**တိ တံ ဓမ္မံ နိရောဓဓမ္မံ နု ခေါ, န နု ခေါတိ။ **သမ္မပ္ပညာယ ပဿတော**တိ ဣဒံ ခန္ဓပဉ္စကံ ဇာတံ ဘူတံ နိဗ္ဗတ္တန္တိ ယာထာဝသရသလက္ခဏတော ဝိပဿနာပညာယ သမ္မာ ပဿန္တဿ။ **ပညာယ သုဒိဋ္ဌ**န္တိ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝိပဿနာပညာယ သုဋ္ဌု ဒိဋ္ဌံ။ ဧဝံ ယေ ယေ တံ ပုစ္ဆံ သလ္လက္ခေသုံ၊ တေသံ တေသံ ပဋိညံ ဂဏှန္တော ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ သပ္ပစ္စယဘာဝံ ဒဿေသိ။

ဣဒါနိ ယာယ ပညာယ တေဟိ တံ သပ္ပစ္စယံ သနိရောဓံ ခန္ဓပဉ္စကံ သုဒိဋ္ဌံ၊ တတ္ထ နိတ္တဏှာဘာဝံ ပုစ္ဆန္တော **ဣမံ စေ တုမှေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဒိဋ္ဌိ**န္တိ

vipassanāsammādiṭṭhiṁ. Sabhāvadassanena **parisuddhaṁ.** Paccayadassanena **pariyodātaṁ. Allīyethā**ti taṇhādiṭṭhīhi allīyitvā vihareyyātha. **Kelāyethā**ti taṇhādiṭṭhīhi kīḷamānā vihareyyātha. **Dhanāyethā**ti dhanaṁ viya icchantā gedhaṁ āpajjeyyātha. **Mamāyethā**ti taṇhādiṭṭhīhi mamattaṁ uppādeyyātha. **Nittharaṇatthāya no gahaṇatthāyā**ti yo so mayā caturoghanittharaṇatthāya kullūpamo dhammo desito, no nikantivasena gahaṇatthāya. Api nu taṁ tumhe ājāneyyāthāti. Vipariyāyena sukkapakkho veditabbo.

402. Idāni tesaṁ khandhānaṁ paccayaṁ dassento **cattārome bhikkhave āhārā**ti-ādimāha, tampi vuttatthameva. Yathā pana eko imaṁ jānāsīti vutto “na kevalaṁ imaṁ, mātarampissa jānāmi, mātu mātarampī”ti evaṁ paveṇivasena jānanto suṭṭhu jānāti nāma, evamevaṁ Bhagavā na kevalaṁ khandhamattameva jānāti, khandhānaṁ paccayampi tesampi paccayānaṁ paccayanti evaṁ sabbapaccayaparamparaṁ jānāti, so taṁ Buddhabalaṁ dīpento idāni paccayaparamparaṁ dassetuṁ[1] **ime ca bhikkhave cattāro āhārā**ti-ādimāha, taṁ vuttatthameva. **Iti kho bhikkhave avijjāpaccayā saṅkhārā -pa- dukkhakkhandhassa samudayo hotī**ti ettha pana paṭiccasamuppādakathā vitthāretabbā bhaveyya, sā Visuddhimagge vitthāritāva.

404. **Imasmiṁ sati idaṁ hotī**ti imasmiṁ avijjādike paccaye sati idaṁ saṅkhārādikaṁ phalaṁ hoti. **Imassuppādā idaṁ uppajjatī**ti imassa avijjādikassa paccayassa uppādā idaṁ saṅkhārādikaṁ phalaṁ uppajjati, tenevāha “yadidaṁ avijjāpaccayā saṅkhārā -pa- samudayo hotī”ti. Evaṁ vaṭṭaṁ dassetvā idāni vivaṭṭaṁ dassento **avijjāya tveva asesavirāganirodhā**ti-ādimāha. Tattha **avijjāya tvevā**ti avijjāya eva tu. **Asesavirāganirodhā**ti virāgasaṅkhātena maggena asesanirodhā anuppādanirodhā. **Saṅkhāranirodho**ti saṅkhārānaṁ anuppādanirodho hoti, evaṁ niruddhānaṁ pana saṅkhārānaṁ nirodhā viññāṇanirodho hoti, viññāṇādīnaṁ ca nirodhā nāmarūpādīni niruddhāniyeva hontīti dassetuṁ **saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho**ti-ādiṁ vatvā **evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa**

1. Nidānaparamparaṁ dassento (Ka)

ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိံ။ သဘာဝဒဿနေန **ပရိသုဒ္ဓံ။** ပစ္စယဒဿနေန **ပရိယောဒါတံ။ အလ္လီယေထာ**တိ တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ အလ္လီယိတွာ ဝိဟရေယျာထ။ **ကေလာယေထာ**တိ တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ ကီဠမာနာ ဝိဟရေယျာထ။ **ဓနာယေထာ**တိ ဓနံ ဝိယ ဣစ္ဆန္တာ ဂေဓံ အာပဇ္ဇေယျာထ။ **မမာယေထာ**တိ တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ မမတ္တံ ဥပ္ပါဒေယျာထ။ **နိတ္ထရဏတ္ထာယ နော ဂဟဏတ္ထာယာ**တိ ယော သော မယာ စတုရောဃနိတ္ထရဏတ္ထာယ ကုလ္လူပမော ဓမ္မော ဒေသိတော၊ နော နိကန္တိဝသေန ဂဟဏတ္ထာယ။ အပိ နု တံ တုမှေ အာဇာနေယျာထာတိ။ ဝိပရိယာယေန သုက္ကပက္ခော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၄၀၂။ ဣဒါနိ တေသံ ခန္ဓာနံ ပစ္စယံ ဒဿေန္တော **စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ အာဟာရာ**တိအာဒိမာဟ၊ တမ္ပိ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ ယထာ ပန ဧကော ဣမံ ဇာနာသီတိ ဝုတ္တော “န ကေဝလံ ဣမံ, မာတရမ္ပိဿ ဇာနာမိ၊ မာတု မာတရမ္ပီ”တိ ဧဝံ ပဝေဏိဝသေန ဇာနန္တော သုဋ္ဌု ဇာနာတိ နာမ၊ ဧဝမေဝံ ဘဂဝါ န ကေဝလံ ခန္ဓမတ္တမေဝ ဇာနာတိ၊ ခန္ဓာနံ ပစ္စယမ္ပိ တေသမ္ပိ ပစ္စယာနံ ပစ္စယန္တိ ဧဝံ သဗ္ဗပစ္စယပရမ္ပရံ ဇာနာတိ၊ သော တံ ဗုဒ္ဓဗလံ ဒီပေန္တော ဣဒါနိ ပစ္စယပရမ္ပရံ ဒဿေတုံ[၁] **ဣမေ စ ဘိက္ခဝေ စတ္တာရော အာဟာရာ**တိအာဒိမာဟ၊ တံ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ **ဣတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ။ပ။ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ သမုဒယော ဟောတီ**တိ ဧတ္ထ ပန ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကထာ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗာ ဘဝေယျ၊ သာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတာဝ။

၄၀၄။ **ဣမသ္မိံ သတိ ဣဒံ ဟောတီ**တိ ဣမသ္မိံ အဝိဇ္ဇာဒိကေ ပစ္စယေ သတိ ဣဒံ သင်္ခါရာဒိကံ ဖလံ ဟောတိ။ **ဣမဿုပ္ပါဒါ ဣဒံ ဥပ္ပဇ္ဇတီ**တိ ဣမဿ အဝိဇ္ဇာဒိကဿ ပစ္စယဿ ဥပ္ပါဒါ ဣဒံ သင်္ခါရာဒိကံ ဖလံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တေနေဝါဟ “ယဒိဒံ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ။ပ။ သမုဒယော ဟောတီ”တိ။ ဧဝံ ဝဋ္ဋံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ဝိဝဋ္ဋံ ဒဿေန္တော **အဝိဇ္ဇာယ တွေဝ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အဝိဇ္ဇာယ တွေဝါ**တိ အဝိဇ္ဇာယ ဧဝ တု။ **အသေသဝိရာဂနိရောဓာ**တိ ဝိရာဂသင်္ခါတေန မဂ္ဂေန အသေသနိရောဓာ အနုပ္ပါဒနိရောဓာ။ **သင်္ခါရနိရောဓော**တိ သင်္ခါရာနံ အနုပ္ပါဒနိရောဓော ဟောတိ၊ ဧဝံ နိရုဒ္ဓါနံ ပန သင်္ခါရာနံ နိရောဓာ ဝိညာဏနိရောဓော ဟောတိ၊ ဝိညာဏာဒီနံ စ နိရောဓာ နာမရူပါဒီနိ နိရုဒ္ဓါနိယေဝ ဟောန္တီတိ ဒဿေတုံ **သင်္ခါရနိရောဓာ ဝိညာဏနိရောဓော**တိအာဒိံ ဝတွာ **ဧဝမေတဿ ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ**

၁-နိဒါနပရမ္ပရံ ဒဿေန္တော (က)

nirodho hotīti vuttaṁ. Tattha **kevalassā**ti sakalassa, suddhassa vā, sattavirahitassāti attho. **Dukkhakkhandhassā**ti dukkharāsissa. **Nirodho hotī**ti anuppādo hoti.

406. **Imasmiṁ asatī**ti-ādi vuttapaṭipakkhanayena veditabbaṁ.

407. Evaṁ vaṭṭavivaṭṭaṁ kathetvā idāni imaṁ dvādasaṅgapaccayavaṭṭaṁ saha vipassanāya maggena jānantassa yā paṭidhāvanā pahīyati, tassā abhāvaṁ pucchanto **api nu tumhe bhikkhave**ti-ādimāha. Tattha **evaṁ jānantā**ti evaṁ saha vipassanāya maggena jānantā. **Evaṁ passantā**ti tasseva vevacanaṁ. **Pubbantan**ti purimakoṭṭhāsaṁ, atītakhandhadhātu-āyatanānīti attho. **Paṭidhāveyyāthā**ti taṇhādiṭṭhivasena paṭidhāveyyātha. Sesaṁ Sabbāsavasutte vitthāritameva.

Idāni nesaṁ tattha niccalabhāvaṁ pucchanto **api nu tumhe bhikkhave evaṁ jānantā evaṁ passantā evaṁ vadeyyātha, Satthā no garū**ti-ādimāha. Tattha **garū**ti bhāriko akāmā anuvattitabbo. **Samaṇo**ti Buddhasamaṇo. **Aññaṁ Satthāraṁ uddiseyyāthā**ti ayaṁ Satthā amhākaṁ kiccaṁ sādhetuṁ na sakkotīti api nu evaṁsaññino hutvā aññaṁ bāhirakaṁ Satthāraṁ uddiseyyātha. **Puthusamaṇabrāhmaṇānan**ti evaṁsaññino hutvā puthūnaṁ titthiyasamaṇānaṁ ceva brāhmaṇānañca. **Vatakotūhalamaṅgalānī**ti vatasamādānāni ca diṭṭhikutūhalāni ca diṭṭhasutamutamaṅgalāni ca. **Tāni sārato paccāgaccheyyāthā**ti etāni sāranti evaṁsaññino hutvā paṭi-āgaccheyyātha, evaṁ nissaṭṭhāni ca puna gaṇheyyāthāti attho. **Sāmaṁ ñātan**ti sayaṁ ñāṇena ñātaṁ. **Sāmaṁ diṭṭhan**ti sayaṁ paññācakkhunā diṭṭhaṁ. **Sāmaṁ viditan**ti sayaṁ vibhāvitaṁ pākaṭaṁ kataṁ. **Upanītā kho me tumhe**ti mayā bhikkhave tumhe iminā sandiṭṭhikādisabhāvena dhammena nibbānaṁ upanītā, pāpitāti attho. **Sandiṭṭhiko**ti-ādīnamattho Visuddhimagge vitthārito. **Idametaṁ paṭicca vuttan**ti etaṁ vacanaṁ idaṁ tumhehi sāmaṁ ñātādibhāvaṁ paṭicca vuttaṁ.

408. **Tiṇṇaṁ kho pana bhikkhave**ti kasmā ārabhi? Nanu heṭṭhā vaṭṭavivaṭṭavasena desanā matthakaṁ pāpitāti. Āma pāpitā. Ayaṁ pana pāṭiekko

နိရောဓော ဟောတီတိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ကေဝလဿာ**တိ သကလဿ၊ သုဒ္ဓဿ ဝါ၊ သတ္တဝိရဟိတဿာတိ အတ္ထော။ **ဒုက္ခက္ခန္ဓဿာ**တိ ဒုက္ခရာသိဿ။ **နိရောဓော ဟောတီ**တိ အနုပ္ပါဒေါ ဟောတိ။

၄၀၆။ **ဣမသ္မိံ အသတီ**တိအာဒိ ဝုတ္တပဋိပက္ခနယေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၄၀၇။ ဧဝံ ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋံ ကထေတွာ ဣဒါနိ ဣမံ ဒွါဒသင်္ဂပစ္စယဝဋ္ဋံ သဟ ဝိပဿနာယ မဂ္ဂေန ဇာနန္တဿ ယာ ပဋိဓာဝနာ ပဟီယတိ၊ တဿာ အဘာဝံ ပုစ္ဆန္တော **အပိ နု တုမှေ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဧဝံ ဇာနန္တာ**တိ ဧဝံ သဟ ဝိပဿနာယ မဂ္ဂေန ဇာနန္တာ။ **ဧဝံ ပဿန္တာ**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **ပုဗ္ဗန္တ**န္တိ ပုရိမကောဋ္ဌာသံ၊ အတီတခန္ဓဓာတုအာယတနာနီတိ အတ္ထော။ **ပဋိဓာဝေယျာထာ**တိ တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေန ပဋိဓာဝေယျာထ။ သေသံ သဗ္ဗာသဝသုတ္တေ ဝိတ္ထာရိတမေဝ။

ဣဒါနိ နေသံ တတ္ထ နိစ္စလဘာဝံ ပုစ္ဆန္တော **အပိ နု တုမှေ ဘိက္ခဝေ ဧဝံ ဇာနန္တာ ဧဝံ ပဿန္တာ ဧဝံ ဝဒေယျာထ၊ သတ္ထာ နော ဂရူ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဂရူ**တိ ဘာရိကော အကာမာ အနုဝတ္တိတဗ္ဗော။ **သမဏော**တိ ဗုဒ္ဓသမဏော။ **အညံ သတ္ထာရံ ဥဒ္ဒိသေယျာထာ**တိ အယံ သတ္ထာ အမှာကံ ကိစ္စံ သာဓေတုံ န သက္ကောတီတိ အပိ နု ဧဝံသညိနော ဟုတွာ အညံ ဗာဟိရကံ သတ္ထာရံ ဥဒ္ဒိသေယျာထ။ **ပုထုသမဏဗြာဟ္မဏာန**န္တိ ဧဝံသညိနော ဟုတွာ ပုထူနံ တိတ္ထိယသမဏာနံ စေဝ ဗြာဟ္မဏာနဉ္စ။ **ဝတကောတူဟလမင်္ဂလာနီ**တိ ဝတသမာဒါနာနိ စ ဒိဋ္ဌိကုတူဟလာနိ စ ဒိဋ္ဌသုတမုတမင်္ဂလာနိ စ။ **တာနိ သာရတော ပစ္စာဂစ္ဆေယျာထာ**တိ ဧတာနိ သာရန္တိ ဧဝံသညိနော ဟုတွာ ပဋိအာဂစ္ဆေယျာထ၊ ဧဝံ နိဿဋ္ဌာနိ စ ပုန ဂဏှေယျာထာတိ အတ္ထော။ **သာမံ ဉာတ**န္တိ သယံ ဉာဏေန ဉာတံ။ **သာမံ ဒိဋ္ဌ**န္တိ သယံ ပညာစက္ခုနာ ဒိဋ္ဌံ။ **သာမံ ဝိဒိတ**န္တိ သယံ ဝိဘာဝိတံ ပါကဋံ ကတံ။ **ဥပနီတာ ခေါ မေ တုမှေ**တိ မယာ ဘိက္ခဝေ တုမှေ ဣမိနာ သန္ဒိဋ္ဌိကာဒိသဘာဝေန ဓမ္မေန နိဗ္ဗာနံ ဥပနီတာ၊ ပါပိတာတိ အတ္ထော။ **သန္ဒိဋ္ဌိကော**တိအာဒီနမတ္ထော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတော။ **ဣဒမေတံ ပဋိစ္စ ဝုတ္တ**န္တိ ဧတံ ဝစနံ ဣဒံ တုမှေဟိ သာမံ ဉာတာဒိဘာဝံ ပဋိစ္စ ဝုတ္တံ။

၄၀၈။ **တိဏ္ဏံ ခေါ ပန ဘိက္ခဝေ**တိ ကသ္မာ အာရဘိ? နနု ဟေဋ္ဌာ ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋဝသေန ဒေသနာ မတ္ထကံ ပါပိတာတိ။ အာမ ပါပိတာ။ အယံ ပန ပါဋိဧက္ကော

anusandhi, “ayañhi lokasannivāso paṭisandhisammūḷho, tassa sammohaṭṭhānaṁ viddhaṁsetvā pākaṭaṁ karissāmī”ti imaṁ desanaṁ ārabhi. Apica vaṭṭamūlaṁ avijjā, vivaṭṭamūlaṁ Buddhuppādo, iti vaṭṭamūlaṁ avijjaṁ vivaṭṭamūlaṁ ca Buddhuppādaṁ dassetvāpi “puna ekavāraṁ vaṭṭavivaṭṭavasena desanaṁ matthakaṁ pāpessāmī”ti imaṁ desanaṁ ārabhi. Tattha **sannipātā**ti samodhānena piṇḍabhāvena. **Gabbhassā**ti gabbhe nibbattanakasattassa. **Avakkanti hotī**ti nibbatti hoti. Katthaci hi **gabbho**ti mātukucchi vutto. Yathāha—

“Yamekarattiṁ paṭhamaṁ, gabbhe vasati māṇavo.
Abbhuṭṭhitova so yāti, sa gacchaṁ na nivattatī”ti[1].

Katthaci gabbhe nibbattanasatto. Yathāha “yathā kho panānanda aññā itthikā nava vā dasa vā māse gabbhaṁ kucchinā pariharitvā vijāyantī”ti[2]. Idha satto adhippeto, taṁ sandhāya vuttaṁ “gabbhassa avakkanti hotī”ti.

Idhāti imasmiṁ sattaloke. **Mātā ca utunī hotī**ti idaṁ utusamayaṁ sandhāya vuttaṁ. Mātugāmassa kira yasmiṁ okāse dārako nibbattati, tattha mahatī lohitapīḷakā saṇṭhahitvā bhijjitvā paggharati, vatthu suddhaṁ hoti, suddhe vatthumhi mātāpitūsu ekavāraṁ sannipatitesu yāva satta divasāni khettameva hoti. Tasmiṁ samaye hatthaggāhaveṇiggāhādinā aṅgaparāmasanenapi dārako nibbattatiyeva. **Gandhabbo**ti tatrūpagasatto. **Paccupaṭṭhito hotī**ti na mātāpitūnaṁ sannipātaṁ olokayamāno samīpe ṭhito paccupaṭṭhito nāma hoti. Kammayantayantito pana eko satto tasmiṁ okāse nibbattanako hotīti ayamettha adhippāyo. **Saṁsayenā**ti “arogo nu kho bhavissāmi ahaṁ vā, putto vā me”ti evaṁ mahantena jīvitasaṁsayena. **Lohitañhetaṁ bhikkhave**ti tadā kira mātulohitaṁ taṁ ṭhānaṁ sampattaṁ puttasinehena paṇḍaraṁ hoti. Tasmā evamāha. **Vaṅkakan**ti gāmadārakānaṁ kīḷanakaṁ khuddakanaṅgalaṁ. **Ghaṭikā** vuccati dīghadaṇḍena rassadaṇḍakaṁ paharaṇakīḷā. **Mokkhacikan**ti samparivattakakīḷā, ākāse vā daṇḍakaṁ gahetvā bhūmiyaṁ vā sīsaṁ ṭhapetvā heṭṭhupariyabhāvena parivattanakīḷananti vuttaṁ hoti. **Ciṅgulakaṁ** vuccati tālapaṇṇādīhi kataṁ vātappahārena

1. Khu 5. 353 Jātake. 2. Ma 3. 163 piṭṭhe.

အနုသန္ဓိ၊ “အယဉှိ လောကသန္နိဝါသော ပဋိသန္ဓိသမ္မူဠှော၊ တဿ သမ္မောဟဋ္ဌာနံ ဝိဒ္ဓံသေတွာ ပါကဋံ ကရိဿာမီ”တိ ဣမံ ဒေသနံ အာရဘိ။ အပိစ ဝဋ္ဋမူလံ အဝိဇ္ဇာ၊ ဝိဝဋ္ဋမူလံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေါ၊ ဣတိ ဝဋ္ဋမူလံ အဝိဇ္ဇံ ဝိဝဋ္ဋမူလံ စ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒံ ဒဿေတွာပိ “ပုန ဧကဝါရံ ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋဝသေန ဒေသနံ မတ္ထကံ ပါပေဿာမီ”တိ ဣမံ ဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ **သန္နိပါတာ**တိ သမောဓာနေန ပိဏ္ဍဘာဝေန။ **ဂဗ္ဘဿာ**တိ ဂဗ္ဘေ နိဗ္ဗတ္တနကသတ္တဿ။ **အဝက္ကန္တိ ဟောတီ**တိ နိဗ္ဗတ္တိ ဟောတိ။ ကတ္ထစိ ဟိ **ဂဗ္ဘော**တိ မာတုကုစ္ဆိ ဝုတ္တော။ ယထာဟ—

“ယမေကရတ္တိံ ပဌမံ၊ ဂဗ္ဘေ ဝသတိ မာဏဝေါ။
အဗ္ဘုဋ္ဌိတောဝ သော ယာတိ၊ သ ဂစ္ဆံ န နိဝတ္တတီ”တိ[၁]။

ကတ္ထစိ ဂဗ္ဘေ နိဗ္ဗတ္တနသတ္တော။ ယထာဟ “ယထာ ခေါ ပနာနန္ဒ အညာ ဣတ္ထိကာ နဝ ဝါ ဒသ ဝါ မာသေ ဂဗ္ဘံ ကုစ္ဆိနာ ပရိဟရိတွာ ဝိဇာယန္တီ”တိ[၂]။ ဣဓ သတ္တော အဓိပ္ပေတော၊ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ဂဗ္ဘဿ အဝက္ကန္တိ ဟောတီ”တိ။

ဣဓာတိ ဣမသ္မိံ သတ္တလောကေ။ **မာတာ စ ဥတုနီ ဟောတီ**တိ ဣဒံ ဥတုသမယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မာတုဂါမဿ ကိရ ယသ္မိံ ဩကာသေ ဒါရကော နိဗ္ဗတ္တတိ၊ တတ္ထ မဟတီ လောဟိတပိဠကာ သဏ္ဌဟိတွာ ဘိဇ္ဇိတွာ ပဂ္ဃရတိ၊ ဝတ္ထု သုဒ္ဓံ ဟောတိ၊ သုဒ္ဓေ ဝတ္ထုမှိ မာတာပိတူသု ဧကဝါရံ သန္နိပတိတေသု ယာဝ သတ္တ ဒိဝသာနိ ခေတ္တမေဝ ဟောတိ။ တသ္မိံ သမယေ ဟတ္ထဂ္ဂါဟဝေဏိဂ္ဂါဟာဒိနာ အင်္ဂပရာမသနေနပိ ဒါရကော နိဗ္ဗတ္တတိယေဝ။ **ဂန္ဓဗ္ဗော**တိ တတြူပဂသတ္တော။ **ပစ္စုပဋ္ဌိတော ဟောတီ**တိ န မာတာပိတူနံ သန္နိပါတံ ဩလောကယမာနော သမီပေ ဌိတော ပစ္စုပဋ္ဌိတော နာမ ဟောတိ။ ကမ္မယန္တယန္တိတော ပန ဧကော သတ္တော တသ္မိံ ဩကာသေ နိဗ္ဗတ္တနကော ဟောတီတိ အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော။ **သံသယေနာ**တိ “အရောဂေါ နု ခေါ ဘဝိဿာမိ အဟံ ဝါ, ပုတ္တော ဝါ မေ”တိ ဧဝံ မဟန္တေန ဇီဝိတသံသယေန။ **လောဟိတဉှေတံ ဘိက္ခဝေ**တိ တဒါ ကိရ မာတုလောဟိတံ တံ ဌာနံ သမ္ပတ္တံ ပုတ္တသိနေဟေန ပဏ္ဍရံ ဟောတိ။ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **ဝင်္ကက**န္တိ ဂါမဒါရကာနံ ကီဠနကံ ခုဒ္ဒကနင်္ဂလံ။ **ဃဋိကာ** ဝုစ္စတိ ဒီဃဒဏ္ဍေန ရဿဒဏ္ဍကံ ပဟရဏကီဠာ။ **မောက္ခစိက**န္တိ သမ္ပရိဝတ္တကကီဠာ၊ အာကာသေ ဝါ ဒဏ္ဍကံ ဂဟေတွာ ဘူမိယံ ဝါ သီသံ ဌပေတွာ ဟေဋ္ဌုပရိယဘာဝေန ပရိဝတ္တနကီဠနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **စိင်္ဂုလကံ** ဝုစ္စတိ တာလပဏ္ဏာဒီဟိ ကတံ ဝါတပ္ပဟာရေန

၁-ခု ၅-၃၅၃-ဇာတကေ။ ၂-မ ၃-၁၆၃-ပိဋ္ဌေ။

paribbhamanacakkaṁ. **Pattāḷhakaṁ** vuccati paṇṇanāḷikā, tāya vālikādīni minantā kīḷanti. **Rathakan**ti khuddakarathaṁ. **Dhanukampi** khuddakadhanumeva.

409. **Sārajjatī**ti rāgaṁ uppādeti. **Byāpajjatī**ti byāpādaṁ uppādeti. **Anupaṭṭhitakāyasatī**ti kāye sati kāyasati, taṁ anupaṭṭhapetvāti attho. **Parittacetaso**ti akusalacitto. **Yatthassa te pāpakā**ti yassaṁ phalasamāpattiyaṁ ete nirujjhanti, taṁ na jānāti nādhigacchatīti attho. **Anurodhavirodhan**ti rāgañceva dosañca. **Abhinandatī**ti taṇhāvasena abhinandati, taṇhāvaseneva aho sukhanti-ādīni vadanto abhivadati. **Ajjhosāya tiṭṭhatī**ti taṇhā-ajjhosānagahaṇena gilitvā pariniṭṭhapetvā gaṇhāti. Sukhaṁ vā adukkhamasukhaṁ vā abhinandatu, dukkhaṁ kathaṁ abhinandatīti. “Ahaṁ dukkhito mama dukkhan”ti gaṇhanto abhinandati nāma. **Uppajjati nandī**ti taṇhā uppajjati. **Tadupādānan**ti sāva taṇhā gahaṇaṭṭhena upādānaṁ nāma, tassa upādānapaccayā bhavo -pa- samudayo hotīti, idaṁ hi Bhagavatā puna ekavāraṁ dvisandhi tisaṅkhepaṁ[1] paccayākāravaṭṭaṁ dassitaṁ.

410-4. Idāni vivaṭṭaṁ dassetuṁ **idha bhikkhave Tathāgato loke uppajjatī**ti-ādimāha. Tattha **appamāṇacetaso**ti appamāṇaṁ lokuttaraṁ ceto assāti appamāṇacetaso, maggacittasamaṅgīti attho. **Imaṁ kho me tumhe bhikkhave saṁkhittena taṇhāsaṅkhayavimuttiṁ dhārethā**ti bhikkhave imaṁ saṁkhittena desitaṁ mayhaṁ taṇhāsaṅkhayavimuttidesanaṁ tumhe niccakālaṁ dhāreyyātha mā pamajjeyyātha. Desanā hi ettha vimuttipaṭilābhahetuto **vimuttī**ti vuttā. **Mahātaṇhājāla taṇhāsaṅghāṭapaṭimukkan**ti taṇhāva saṁsibbitaṭṭhena mahātaṇhājālaṁ, saṅghaṭitaṭṭhena saṅghāṭanti vuccati, iti etasmiṁ mahātaṇhājāle taṇhāsaṅghāṭe ca imaṁ sātiṁ bhikkhuṁ kevaṭṭaputtaṁ paṭimukkaṁ dhāretha, anupaviṭṭho antogadhoti naṁ dhārethāti attho. Sesaṁ sabbattha uttānatthamevāti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Mahātaṇhāsaṅkhayasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Tisandhi catusaṅkhepaṁ (Syā, Ka)

ပရိဗ္ဘမနစက္ကံ။ **ပတ္တာဠှကံ** ဝုစ္စတိ ပဏ္ဏနာဠိကာ၊ တာယ ဝါလိကာဒီနိ မိနန္တာ ကီဠန္တိ။ **ရထကန္တိ** ခုဒ္ဒကရထံ။ **ဓနုကမ္ပိ** ခုဒ္ဒကဓနုမေဝ။

၄၀၉။ **သာရဇ္ဇတီ**တိ ရာဂံ ဥပ္ပါဒေတိ။ **ဗျာပဇ္ဇတီ**တိ ဗျာပါဒံ ဥပ္ပါဒေတိ။ **အနုပဋ္ဌိတကာယသတီ**တိ ကာယေ သတိ ကာယသတိ၊ တံ အနုပဋ္ဌပေတွာတိ အတ္ထော။ **ပရိတ္တစေတသော**တိ အကုသလစိတ္တော။ **ယတ္ထဿ တေ ပါပကာ**တိ ယဿံ ဖလသမာပတ္တိယံ ဧတေ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ တံ န ဇာနာတိ နာဓိဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ **အနုရောဓဝိရောဓ**န္တိ ရာဂဉ္စေဝ ဒေါသဉ္စ။ **အဘိနန္ဒတီ**တိ တဏှာဝသေန အဘိနန္ဒတိ၊ တဏှာဝသေနေဝ အဟော သုခန္တိအာဒီနိ ဝဒန္တော အဘိဝဒတိ။ **အဇ္ဈောသာယ တိဋ္ဌတီ**တိ တဏှာအဇ္ဈောသာနဂဟဏေန ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ ဂဏှာတိ။ သုခံ ဝါ အဒုက္ခမသုခံ ဝါ အဘိနန္ဒတု၊ ဒုက္ခံ ကထံ အဘိနန္ဒတီတိ။ “အဟံ ဒုက္ခိတော မမ ဒုက္ခ”န္တိ ဂဏှန္တော အဘိနန္ဒတိ နာမ။ **ဥပ္ပဇ္ဇတိ နန္ဒီ**တိ တဏှာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **တဒုပါဒါန**န္တိ သာဝ တဏှာ ဂဟဏဋ္ဌေန ဥပါဒါနံ နာမ၊ တဿ ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ။ပ။ သမုဒယော ဟောတီတိ၊ ဣဒံ ဟိ ဘဂဝတာ ပုန ဧကဝါရံ ဒွိသန္ဓိ တိသင်္ခေပံ[1] ပစ္စယာကာရဝဋ္ဋံ ဒဿိတံ။

၄၁၀-၄။ ဣဒါနိ ဝိဝဋ္ဋံ ဒဿေတုံ **ဣဓ ဘိက္ခဝေ တထာဂတော လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတီ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အပ္ပမာဏစေတသော**တိ အပ္ပမာဏံ လောကုတ္တရံ စေတော အဿာတိ အပ္ပမာဏစေတသော၊ မဂ္ဂစိတ္တသမင်္ဂီတိ အတ္ထော။ **ဣမံ ခေါ မေ တုမှေ ဘိက္ခဝေ သံခိတ္တေန တဏှာသင်္ခယဝိမုတ္တိံ ဓာရေထာ**တိ ဘိက္ခဝေ ဣမံ သံခိတ္တေန ဒေသိတံ မယှံ တဏှာသင်္ခယဝိမုတ္တိဒေသနံ တုမှေ နိစ္စကာလံ ဓာရေယျာထ မာ ပမဇ္ဇေယျာထ။ ဒေသနာ ဟိ ဧတ္ထ ဝိမုတ္တိပဋိလာဘဟေတုတော **ဝိမုတ္တီ**တိ ဝုတ္တာ။ **မဟာတဏှာဇာလ တဏှာသင်္ဃာဋပဋိမုက္က**န္တိ တဏှာဝ သံသိဗ္ဗိတဋ္ဌေန မဟာတဏှာဇာလံ၊ သင်္ဃဋိတဋ္ဌေန သင်္ဃာဋန္တိ ဝုစ္စတိ၊ ဣတိ ဧတသ္မိံ မဟာတဏှာဇာလေ တဏှာသင်္ဃာဋေ စ ဣမံ သာတိံ ဘိက္ခုံ ကေဝဋ္ဋပုတ္တံ ပဋိမုက္ကံ ဓာရေထ၊ အနုပဝိဋ္ဌော အန္တောဂဓောတိ နံ ဓာရေထာတိ အတ္ထော။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

မဟာတဏှာသင်္ခယသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-တိသန္ဓိ စတုသင်္ခေပံ (သျာ၊ က)

9. Mahā-assapurasuttavaṇṇanā

415. **Evaṁ me sutan**ti Mahā-assapurasuttaṁ. Tattha **aṅgesū**ti aṅgā nāma jānapadino rājakumārā, tesaṁ nivāso ekopi janapado ruḷhīsaddena “Aṅgā”ti vuccati, tasmiṁ Aṅgesu janapade. **Assapuraṁ nāma Aṅgānaṁ nigamoti assapuran**ti nagaranāmena laddhavohāro Aṅgānaṁ janapadassa eko nigamo, taṁ gocaragāmaṁ katvā viharatīti attho. **Bhagavā etadavocā**ti etaṁ “samaṇā samaṇāti vo bhikkhave jano sañjānātī”ti-ādivacanamavoca.

Kasmā pana evaṁ avocāti. Tasmiṁ kira nigame manussā saddhā pasannā Buddhamāmakā dhammamāmakā saṁghamāmakā, tadahupabbajitasāmaṇerampi vassasatikattherasadisaṁ katvā pasaṁsanti, pubbaṇhasamayaṁ bhikkhusaṁghaṁ piṇḍāya pavisantaṁ disvā bījanaṅgalādīni gahetvā khettaṁ gacchantāpi, pharasu-ādīni gahetvā araññaṁ pavisantāpi tāni upakaraṇāni nikkhipitvā bhikkhusaṁghassa nisīdanaṭṭhānaṁ āsanasālaṁ vā maṇḍapaṁ vā rukkhamūlaṁ vā sammajjitvā āsanāni paññapetvā arajapānīyaṁ[1] paccupaṭṭhāpetvā bhikkhusaṁghaṁ nisīdāpetvā yāgukhajjakādīni datvā katabhattakiccaṁ bhikkhusaṁghaṁ uyyojetvā tato tāni upakaraṇāni ādāya khettaṁ vā araññaṁ vā gantvā attano kammāni karonti, kammantaṭṭhānepi nesaṁ aññā kathā nāma natthi, cattāro maggaṭṭhā cattāro phalaṭṭhāti aṭṭha puggalā ariyasaṁgho nāma, te “evarūpena sīlena evarūpena ācārena evarūpāya paṭipattiyā samannāgatā lajjino pesalā uḷāraguṇā”ti bhikkhusaṁghasseva vaṇṇaṁ kathenti, kammantaṭṭhānato āgantvā bhuttasāyamāsā gharadvāre nisinnāpi sayanigharaṁ pavisitvā nisinnāpi bhikkhusaṁghasseva vaṇṇaṁ kathenti. Bhagavā tesaṁ manussānaṁ nipaccakāraṁ disvā bhikkhusaṁghaṁ piṇḍapātāpacāyane niyojetvā etadavoca.

Ye dhammā samaṇakaraṇā ca brāhmaṇakaraṇā cāti ye dhammā samādāya paripūritā samitapāpasamaṇaṁ ca bāhitapāpabrāhmaṇaṁ ca karontīti attho. “Tīṇimāni bhikkhave samaṇassa samaṇiyāni

1. Āvarake ca pāniyaṁ (Syā), ādhārake ca pāniyaṁ ca (Sī)

၉-မဟာအဿပုရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၁၅။ **ဧဝံ မေ သုတန္တိ** မဟာအဿပုရသုတ္တံ။ တတ္ထ **အင်္ဂေသူ**တိ အင်္ဂါ နာမ ဇာနပဒိနော ရာဇကုမာရာ၊ တေသံ နိဝါသော ဧကောပိ ဇနပဒေါ ရုဠှီသဒ္ဒေန “အင်္ဂါ”တိ ဝုစ္စတိ၊ တသ္မိံ အင်္ဂေသု ဇနပဒေ။ **အဿပုရံ နာမ အင်္ဂါနံ နိဂမော**တိ **အဿပုရန္တိ** နဂရနာမေန လဒ္ဓဝေါဟာရော အင်္ဂါနံ ဇနပဒဿ ဧကော နိဂမော၊ တံ ဂေါစရဂါမံ ကတွာ ဝိဟရတီတိ အတ္ထော။ **ဘဂဝါ ဧတဒဝေါစာ**တိ ဧတံ ‘‘သမဏာ သမဏာတိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဇနော သဉ္ဇာနာတီ’’တိအာဒိဝစနမဝေါစ။

ကသ္မာ ပန ဧဝံ အဝေါစာတိ။ တသ္မိံ ကိရ နိဂမေ မနုဿာ သဒ္ဓါ ပသန္နာ ဗုဒ္ဓမာမကာ ဓမ္မမာမကာ သံဃမာမကာ၊ တဒဟုပဗ္ဗဇိတ-သာမဏေရမ္ပိ ဝဿသတိကတ္ထေရသဒိသံ ကတွာ ပသံသန္တိ၊ ပုဗ္ဗဏှသမယံ ဘိက္ခုသံဃံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တံ ဒိသွာ ဗီဇနင်္ဂလာဒီနိ ဂဟေတွာ ခေတ္တံ ဂစ္ဆန္တာပိ, ဖရသုအာဒီနိ ဂဟေတွာ အရညံ ပဝိသန္တာပိ တာနိ ဥပကရဏာနိ နိက္ခိပိတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ နိသီဒနဋ္ဌာနံ အာသနသာလံ ဝါ မဏ္ဍပံ ဝါ ရုက္ခမူလံ ဝါ သမ္မဇ္ဇိတွာ အာသနာနိ ပညပေတွာ အရဇပါနီယံ[၁] ပစ္စုပဋ္ဌာပေတွာ ဘိက္ခုသံဃံ နိသီဒါပေတွာ ယာဂုခဇ္ဇကာဒီနိ ဒတွာ ကတဘတ္တကိစ္စံ ဘိက္ခုသံဃံ ဥယျောဇေတွာ တတော တာနိ ဥပကရဏာနိ အာဒါယ ခေတ္တံ ဝါ အရညံ ဝါ ဂန္တွာ အတ္တနော ကမ္မာနိ ကရောန္တိ၊ ကမ္မန္တဋ္ဌာနေပိ နေသံ အညာ ကထာ နာမ နတ္ထိ၊ စတ္တာရော မဂ္ဂဋ္ဌာ စတ္တာရော ဖလဋ္ဌာတိ အဋ္ဌ ပုဂ္ဂလာ အရိယ-သံဃော နာမ၊ တေ ‘‘ဧဝရူပေန သီလေန ဧဝရူပေန အာစာရေန ဧဝရူပါယ ပဋိပတ္တိယာ သမန္နာဂတာ လဇ္ဇိနော ပေသလာ ဥဠာရဂုဏာ’’တိ ဘိက္ခု-သံဃဿေဝ ဝဏ္ဏံ ကထေန္တိ၊ ကမ္မန္တဋ္ဌာနတော အာဂန္တွာ ဘုတ္တသာယမာသာ ဃရဒွါရေ နိသိန္နာပိ သယနိဃရံ ပဝိသိတွာ နိသိန္နာပိ ဘိက္ခုသံဃဿေဝ ဝဏ္ဏံ ကထေန္တိ။ ဘဂဝါ တေသံ မနုဿာနံ နိပစ္စကာရံ ဒိသွာ ဘိက္ခုသံဃံ ပိဏ္ဍပါတာပစာယနေ နိယောဇေတွာ ဧတဒဝေါစ။

ယေ ဓမ္မာ သမဏကရဏာ စ ဗြာဟ္မဏကရဏာ စာတိ ယေ ဓမ္မာ သမာဒါယ ပရိပူရိတာ သမိတပါပသမဏံ စ ဗာဟိတပါပဗြာဟ္မဏံ စ ကရောန္တီတိ အတ္ထော။ “တီဏိမာနိ ဘိက္ခဝေ သမဏဿ သမဏိယာနိ

၁-အာဝရကေ စ ပါနီယံ (သျာ)၊ အာဓာရကေ စ ပါနီယံ စ (သီ)

samaṇakaraṇīyāni. Katamāni tīṇi, adhisīlasikkhāsamādānaṁ, adhicittasikkhāsamādānaṁ, adhipaññāsikkhāsamādānan"ti[1] ettha pana samaṇena kattabbadhammā vuttā, tepi ca samaṇakaraṇā hontiyeva. Idha pana hirottappādivasena desanā vitthāritā. **Evaṁ no ayaṁ amhākan**ti ettha **no**ti nipātamattaṁ, evaṁ ayaṁ amhākanti attho. **Mahapphalā mahānisaṁsā**ti ubhayampi atthato ekameva. **Avañjhā**ti amoghā. **Saphalā**ti ayaṁ tasseva attho. Yassā hi phalaṁ natthi, sā vañjhā nāma hoti. **Sa-udrayā**ti savaḍḍhi, idaṁ saphalatāya vevacanaṁ. **Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabban**ti bhikkhave evaṁ tumhehi sikkhitabbaṁ, iti Bhagavā iminā ettakena ṭhānena hirottappādīnaṁ dhammānaṁ vaṇṇaṁ kathesi. Kasmā? Vacanapathapacchindanatthaṁ. Sace hi koci acirapabbajito bālabhikkhu evaṁ vadeyya "Bhagavā hirottappādidhamme samādāya vattathāti vadati, ko nu kho tesaṁ samādāya vattane ānisaṁso"ti, tassa vacanapathapacchindanatthaṁ. Ayañca ānisaṁso, ime hi dhammā samādāya paripūritā samitapāpasamaṇaṁ nāma bāhitapāpabrāhmaṇaṁ nāma karonti, catupaccayalābhaṁ uppādenti, paccayadāyakānaṁ mahapphalataṁ sampādenti, pabbajjaṁ avañjhaṁ saphalaṁ sa-udrayaṁ karontīti vaṇṇaṁ abhāsi, ayamettha saṅkhepo. Vitthārato pana vaṇṇakathā Satipaṭṭhāne[2] vuttanayeneva veditabbā.

416. **Hirottappenā**ti "yaṁ hirīyati hirīyitabbena, ottappati ottappitabbenā"ti[3] evaṁ vitthāritāya hiriyā ceva ottappena ca. Apicettha ajjhattasamuṭṭhānā **hirī,** bahiddhāsamuṭṭhānaṁ **ottappaṁ.** Attādhipateyyā hirī, lokādhipateyyaṁ ottappaṁ. Lajjāsabhāvasaṇṭhitā hirī, bhayasabhāvasaṇṭhitaṁ ottappaṁ, vitthārakathā panettha sabbākārena Visuddhimagge vuttā. Apica ime dve dhammā lokaṁ pālanato **lokapāladhammā** nāmāti kathitā. Yathāha "dveme bhikkhave sukkā dhammā lokaṁ pālenti. Katame dve, hirī ca ottappañca. Ime kho bhikkhave dve sukkā dhammā lokaṁ pālenti. Ime ca kho bhikkhave dve sukkā dhammā lokaṁ na pāleyyuṁ, nayidha paññāyetha 'mātā'ti vā 'mātucchā'ti vā 'mātulānī'ti vā 'ācariyabhariyā'ti vā 'garūnaṁ dārā'ti vā,

1. Aṁ 1. 230 piṭṭhe. 2. Dī-Ṭṭha 2. 342; Ma-Ṭṭha 1. 241 piṭṭhesu.
3. Abhi 1. 258 piṭṭhe.

သမဏကရဏီယာနိ။ ကတမာနိ တီဏိ၊ အဓိသီလသိက္ခာသမာဒါနံ၊ အဓိစိတ္တသိက္ခာသမာဒါနံ၊ အဓိပညာသိက္ခာသမာဒါန”န္တိ[၁] ဧတ္ထ ပန သမဏေန ကတ္တဗ္ဗဓမ္မာ ဝုတ္တာ၊ တေပိ စ သမဏကရဏာ ဟောန္တိယေဝ။ ဣဓ ပန ဟိရောတ္တပ္ပါဒိဝသေန ဒေသနာ ဝိတ္ထာရိတာ။ **ဧဝံ နော အယံ အမှာကန္တိ** ဧတ္ထ **နော**တိ နိပါတမတ္တံ၊ ဧဝံ အယံ အမှာကန္တိ အတ္ထော။ **မဟပ္ဖလာ မဟာနိသံသာ**တိ ဥဘယမ္ပိ အတ္ထတော ဧကမေဝ။ **အဝဉ္စာ**တိ အမောဃာ။ **သဖလာ**တိ အယံ တဿေဝ အတ္ထော။ ယဿာ ဟိ ဖလံ နတ္ထိ၊ သာ ဝဉ္စာ နာမ ဟောတိ။ **သဥဒြယာ**တိ သဝဍ္ဎိ၊ ဣဒံ သဖလတာယ ဝေဝစနံ။ **ဧဝံ ဟိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ သိက္ခိတဗ္ဗန္တိ** ဘိက္ခဝေ ဧဝံ တုမှေဟိ သိက္ခိတဗ္ဗံ၊ ဣတိ ဘဂဝါ ဣမိနာ ဧတ္တကေန ဌာနေန ဟိရောတ္တပ္ပါဒီနံ ဓမ္မာနံ ဝဏ္ဏံ ကထေသိ။ ကသ္မာ? ဝစနပထပစ္ဆိန္ဒနတ္ထံ။ သစေ ဟိ ကောစိ အစိရပဗ္ဗဇိတော ဗာလဘိက္ခု ဧဝံ ဝဒေယျ “ဘဂဝါ ဟိရောတ္တပ္ပါဒိဓမ္မေ သမာဒါယ ဝတ္တထာတိ ဝဒတိ၊ ကော နု ခေါ တေသံ သမာဒါယ ဝတ္တနေ အာနိသံသော”တိ၊ တဿ ဝစနပထပစ္ဆိန္ဒနတ္ထံ။ အယဉ္စ အာနိသံသော၊ ဣမေ ဟိ ဓမ္မာ သမာဒါယ ပရိပူရိတာ သမိတပါပသမဏံ နာမ ဗာဟိတပါပဗြာဟ္မဏံ နာမ ကရောန္တိ၊ စတုပစ္စယလာဘံ ဥပ္ပါဒေန္တိ၊ ပစ္စယဒါယကာနံ မဟပ္ဖလတံ သမ္ပာဒေန္တိ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အဝဉ္စံ သဖလံ သဥဒြယံ ကရောန္တီတိ ဝဏ္ဏံ အဘာသိ၊ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ။ ဝိတ္ထာရတော ပန ဝဏ္ဏကထာ သတိပဋ္ဌာနေ[၂] ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၄၁၆။ **ဟိရောတ္တပ္ပေနာ**တိ ‘‘ယံ ဟိရီယတိ ဟိရိယိတဗ္ဗေန၊ ဩတ္တပ္ပတိ ဩတ္တပ္ပိတဗ္ဗေနာ’’တိ[၃] ဧဝံ ဝိတ္ထာရိတာယ ဟိရိယာ စေဝ ဩတ္တပ္ပေန စ။ အပိစေတ္ထ အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာနာ **ဟိရီ၊** ဗဟိဒ္ဓါသမုဋ္ဌာနံ **ဩတ္တပ္ပံ**။ အတ္တာဓိပတေယျာ ဟိရီ၊ လောကာဓိပတေယျံ ဩတ္တပ္ပံ။ လဇ္ဇာသဘာဝသဏ္ဌိတာ ဟိရီ၊ ဘယသဘာဝသဏ္ဌိတံ ဩတ္တပ္ပံ၊ ဝိတ္ထာရကထာ ပနေတ္ထ သဗ္ဗာကာရေန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တာ။ အပိစ ဣမေ ဒွေ ဓမ္မာ လောကံ ပါလနတော **လောကပါလဓမ္မာ** နာမာတိ ကထိတာ။ ယထာဟ ‘‘ဒွေမေ ဘိက္ခဝေ သုက္ကာ ဓမ္မာ လောကံ ပါလေန္တိ။ ကတမေ ဒွေ၊ ဟိရီ စ ဩတ္တပ္ပဉ္စ။ ဣမေ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဒွေ သုက္ကာ ဓမ္မာ လောကံ ပါလေန္တိ။ ဣမေ စ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဒွေ သုက္ကာ ဓမ္မာ လောကံ န ပါလေယျုံ၊ နယိဓ ပညာယေထ ‘မာတာ’တိ ဝါ ‘မာတုစ္ဆာ’တိ ဝါ ‘မာတုလာနီ’တိ ဝါ ‘အာစရိယဘရိယာ’တိ ဝါ ‘ဂရူနံ ဒါရာ’တိ ဝါ၊

၁-အံ ၁-၂၃၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၃၄၂၊ မ-ဋ္ဌ ၁-၂၄၁-ပိဋ္ဌေသု။
၃-အဘိ ၁-၂၅၈-ပိဋ္ဌေ။

sambhedaṁ loko agamissa, yathā ajeḷakā kukkuṭasūkarā soṇasiṅgālā”ti[1]. Imeyeva jātake “devadhammā”ti kathitā. Yathāha—

“Hirī-ottappasampannā, sukkadhammasamāhitā.
Santo sappurisā loke, devadhammāti vuccare”ti[2].

Mahācundattherassa pana kilesasallekhanapaṭipadāti katvā dassitā. Yathāha “pare ahirikā bhavissanti, mayamettha hirimanā bhavissāmāti sallekho karaṇīyo. Pare anottāpī bhavissanti, mayamettha ottāpī bhavissāmāti sallekho karaṇīyo”ti[3]. Imeva Mahākassapattherassa ovādūpasampadāti katvā dassitā. Vuttañhetaṁ “tasmātiha te Kassapa evaṁ sikkhitabbaṁ, tibbaṁ me hirottappaṁ paccupaṭṭhitaṁ bhavissati theresu navesu majjhimesūti. Evaṁ hi te Kassapa sikkhitabban”ti[4]. Idha panete **samaṇadhammā nāmā**ti dassitā.

Yasmā pana ettāvatā sāmaññattho matthakaṁ patto nāma hoti, tasmā aparepi samaṇakaraṇadhamme dassetuṁ **siyā kho pana bhikkhave tumhākan**ti-ādimāha. Tattha **sāmaññattho**ti saṁyuttake tāva[5] “katamañca bhikkhave sāmaññaṁ, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi, idaṁ vuccati bhikkhave sāmaññaṁ. Katamo ca bhikkhave sāmaññattho, yo bhikkhave rāgakkhayo dosakkhayo mohakkhayo, ayaṁ vuccati bhikkhave sāmaññattho”ti[6] maggo “sāmaññan”ti, phalanibbānāni “sāmaññattho”ti vuttāni. Imasmiṁ pana ṭhāne maggampi phalampi ekato katvā sāmaññattho kathitoti veditabbo. **Ārocayāmī**ti kathemi. **Paṭivedayāmī**ti jānāpemi.

417. **Parisuddho no kāyasamācāro**ti ettha kāyasamācāro parisuddho aparisuddhoti duvidho. Yo hi bhikkhu pāṇaṁ hanati, adinnaṁ ādiyati, kāmesu micchā[7] carati, tassa kāyasamācāro aparisuddho nāma, ayaṁ pana kammapathavaseneva vārito. Yo pana pāṇinā vā

1. Aṁ 1. 53 piṭṭhe.
2. Khu 5. 2 piṭṭhe.
3. Ma 1. 52 piṭṭhe.
4. Saṁ 1. 420 piṭṭhe.
5. Sāmaññaṁ tāva (Ka)
6. Saṁ 3. 20 piṭṭhe.
7. Micchā (Sī, Ka)

သမ္ဘေဒံ လောကော အဂမိဿ၊ ယထာ အဇေဠကာ ကုက္ကုဋသူကရာ သောဏသိင်္ဂါလာ”တိ[၁]။ ဣမေယေဝ ဇာတကေ “ဒေဝဓမ္မာ”တိ ကထိတာ။ ယထာဟ—

“ဟိရီဩတ္တပ္ပသမ္ပန္နာ၊ သုက္ကဓမ္မသမာဟိတာ။
သန္တော သပ္ပုရိသာ လောကေ၊ ဒေဝဓမ္မာတိ ဝုစ္စရေ”တိ[၂]။

မဟာစုန္ဒတ္ထေရဿ ပန ကိလေသသလ္လေခနပဋိပဒါတိ ကတွာ ဒဿိတာ။ ယထာဟ “ပရေ အဟိရိကာ ဘဝိဿန္တိ၊ မယမေတ္ထ ဟိရိမနာ ဘဝိဿာမာတိ သလ္လေခေါ ကရဏီယော။ ပရေ အနောတ္တာပီ ဘဝိဿန္တိ၊ မယမေတ္ထ ဩတ္တာပီ ဘဝိဿာမာတိ သလ္လေခေါ ကရဏီယော”တိ[၃]။ ဣမေဝ မဟာကဿပတ္ထေရဿ ဩဝါဒူပသမ္ပဒါတိ ကတွာ ဒဿိတာ။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ “တသ္မာတိဟ တေ ကဿပ ဧဝံ သိက္ခိတဗ္ဗံ၊ တိဗ္ဗံ မေ ဟိရောတ္တပ္ပံ ပစ္စုပဋ္ဌိတံ ဘဝိဿတိ ထေရေသု နဝေသု မဇ္ဈိမေသူတိ။ ဧဝံ ဟိ တေ ကဿပ သိက္ခိတဗ္ဗ”န္တိ[၄]။ ဣဓ ပနေတေ **သမဏဓမ္မာ နာမာ**တိ ဒဿိတာ။

ယသ္မာ ပန ဧတ္တာဝတာ သာမညတ္ထော မတ္ထကံ ပတ္တော နာမ ဟောတိ၊ တသ္မာ အပရေပိ သမဏကရဏဓမ္မေ ဒဿေတုံ **သိယာ ခေါ ပန ဘိက္ခဝေ တုမှာက**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သာမညတ္ထော**တိ သံယုတ္တကေ တာဝ[၅] “ကတမဉ္စ ဘိက္ခဝေ သာမညံ၊ အယမေဝ အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ။ သေယျထိဒံ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ပ။ သမ္မာသမာဓိ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ သာမညံ။ ကတမော စ ဘိက္ခဝေ သာမညတ္ထော၊ ယော ဘိက္ခဝေ ရာဂက္ခယော ဒေါသက္ခယော မောဟက္ခယော၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ သာမညတ္ထော”တိ[၆] မဂ္ဂေါ “သာမည”န္တိ၊ ဖလနိဗ္ဗာနာနိ “သာမညတ္ထော”တိ ဝုတ္တာနိ။ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ မဂ္ဂမ္ပိ ဖလမ္ပိ ဧကတော ကတွာ သာမညတ္ထော ကထိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အာရောစယာမီ**တိ ကထေမိ။ **ပဋိဝေဒယာမီ**တိ ဇာနာပေမိ။

၄၁၇။ **ပရိသုဒ္ဓေါ နော ကာယသမာစာရော**တိ ဧတ္ထ ကာယသမာစာရော ပရိသုဒ္ဓေါ အပရိသုဒ္ဓေါတိ ဒုဝိဓော။ ယော ဟိ ဘိက္ခု ပါဏံ ဟနတိ၊ အဒိန္နံ အာဒိယတိ၊ ကာမေသု မိစ္ဆာ[၇] စရတိ၊ တဿ ကာယသမာစာရော အပရိသုဒ္ဓေါ နာမ၊ အယံ ပန ကမ္မပထဝသေနေဝ ဝါရိတော။ ယော ပန ပါဏိနာ ဝါ

၁-အံ ၁-၅၃-ပိဋ္ဌေ။
၂-ခု ၅-၂-ပိဋ္ဌေ။
၃-မ ၁-၅၂-ပိဋ္ဌေ။
၄-သံ ၁-၄၂၀-ပိဋ္ဌေ။
၅-သာမညံ တာဝ (က)
၆-သံ ၃-၂၀-ပိဋ္ဌေ။
၇-မိစ္ဆာ (သီ၊ က)

leḍḍunā vā daṇḍena vā satthena vā paraṁ potheti[1] viheṭheti, tassa kāyasamācāro aparisuddho nāma, ayampi sikkhāpadabaddheneva[2] paṭikkhitto. Imasmiṁ sutte ubhayampetaṁ akathetvā paramasallekho nāma kathito. Yo hi bhikkhu pānīyaghaṭe vā pānīyaṁ pivantānaṁ, patte vā bhattaṁ bhuñjantānaṁ kākānaṁ nivāraṇavasena hatthaṁ vā daṇḍaṁ vā leḍḍuṁ vā uggirati, tassa kāyasamācāro aparisuddho. Viparīto parisuddho nāma. **Uttāno**ti uggato pākaṭo. **Vivaṭo**ti anāvaṭo asañchanno, ubhayenāpi parisuddhataṁyeva dīpeti. **Na ca chiddavā**ti sadā ekasadiso antarantare chiddarahito. **Saṁvuto**ti kilesānaṁ dvāraṁ pidahanena pidahito, na vajjapaṭicchādanatthāya.

418. **Vacīsamācāre**pi yo bhikkhu musā vadati, pisuṇaṁ katheti, pharusaṁ bhāsati, samphaṁ palapati, tassa vacīsamācāro aparisuddho nāma, ayaṁ pana kammapathavasena vārito. Yo pana gahapatikāti vā dāsāti vā pessāti vā ādīhi khuṁsento vadati, tassa vacīsamācāro aparisuddho nāma, ayaṁ pana sikkhāpadabaddheneva paṭikkhitto. Imasmiṁ sutte ubhayampetaṁ akathetvā paramasallekho nāma kathito. Yo hi bhikkhu daharena vā sāmaṇerena vā "kacci bhante amhākaṁ upajjhāyaṁ passathā"ti vutte "sambahulā āvuso bhikkhubhikkhuniyo[3] ekasmiṁ padese vivadiṁsu[4], upajjhāyo te vikkāyikasākabhaṇḍikaṁ ukkhipitvā gato bhavissatī"ti-ādinā nayena hasādhippāyopi evarūpaṁ kathaṁ katheti, tassa vacīsamācāro aparisuddho. Viparīto parisuddho nāma.

419. **Manosamācāre** yo bhikkhu abhijjhālu byāpannacitto micchādiṭṭhiko hoti, tassa manosamācāro aparisuddho nāma, ayaṁ pana kammapathavaseneva vārito. Yo pana upanikkhittaṁ jātarūparajataṁ sādiyati, tassa manosamācāro aparisuddho nāma, ayampi sikkhāpadabaddheneva paṭikkhitto. Imasmiṁ sutte ubhayampetaṁ akathetvā paramasallekho nāma kathito. Yo pana bhikkhu kāmavitakkaṁ vā

---

1. Heṭṭheti (Sī)
2. Sikkhāpadakkhandheneva (Sī)
3. Bhikkhuniyo (Sī, Syā)
4. Vicariṁsu (Sī), vasiṁsu (Syā)

လေဍ္ဍုနာ ဝါ ဒဏ္ဍေန ဝါ သတ္ထေန ဝါ ပရံ ပေါထေတိ[1] ဝိဟေဌေတိ၊ တဿ ကာယသမာစာရော အပရိသုဒ္ဓေါ နာမ၊ အယမ္ပိ သိက္ခာပဒဗဒ္ဓေနေဝ[2] ပဋိက္ခိတ္တော။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဥဘယမ္ပေတံ အကထေတွာ ပရမသလ္လေခေါ နာမ ကထိတော။ ယော ဟိ ဘိက္ခု ပါနီယဃဋေ ဝါ ပါနီယံ ပိဝန္တာနံ, ပတ္တေ ဝါ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇန္တာနံ ကာကာနံ နိဝါရဏဝသေန ဟတ္ထံ ဝါ ဒဏ္ဍံ ဝါ လေဍ္ဍုံ ဝါ ဥဂ္ဂိရတိ၊ တဿ ကာယသမာစာရော အပရိသုဒ္ဓေါ။ ဝိပရီတော ပရိသုဒ္ဓေါ နာမ။ **ဥတ္တာနော**တိ ဥဂ္ဂတော ပါကဋော။ **ဝိဝဋော**တိ အနာဝဋော အသဉ္ဆန္နော၊ ဥဘယေနာပိ ပရိသုဒ္ဓတံယေဝ ဒီပေတိ။ **န စ ဆိဒ္ဒဝါ**တိ သဒါ ဧကသဒိသော အန္တရန္တရေ ဆိဒ္ဒရဟိတော။ **သံဝုတော**တိ ကိလေသာနံ ဒွါရံ ပိဒဟနေန ပိဒဟိတော၊ န ဝဇ္ဇပဋိစ္ဆာဒနတ္ထာယ။

၄၁၈။ **ဝစီသမာစာရေ**ပိ ယော ဘိက္ခု မုသာ ဝဒတိ၊ ပိသုဏံ ကထေတိ၊ ဖရုသံ ဘာသတိ၊ သမ္ဖံ ပလပတိ၊ တဿ ဝစီသမာစာရော အပရိသုဒ္ဓေါ နာမ၊ အယံ ပန ကမ္မပထဝသေန ဝါရိတော။ ယော ပန ဂဟပတိကာတိ ဝါ ဒါသာတိ ဝါ ပေဿာတိ ဝါ အာဒီဟိ ခုံသေန္တော ဝဒတိ၊ တဿ ဝစီသမာစာရော အပရိသုဒ္ဓေါ နာမ၊ အယံ ပန သိက္ခာပဒဗဒ္ဓေနေဝ ပဋိက္ခိတ္တော။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဥဘယမ္ပေတံ အကထေတွာ ပရမသလ္လေခေါ နာမ ကထိတော။ ယော ဟိ ဘိက္ခု ဒဟရေန ဝါ သာမဏေရေန ဝါ "ကစ္စိ ဘန္တေ အမှာကံ ဥပဇ္ဈာယံ ပဿထာ"တိ ဝုတ္တေ "သမ္ဗဟုလာ အာဝုသော ဘိက္ခုဘိက္ခုနိယော[3] ဧကသ္မိံ ပဒေသေ ဝိဝဒိံသု[4]၊ ဥပဇ္ဈာယော တေ ဝိက္ကာယိကသာကဘဏ္ဍိကံ ဥက္ခိပိတွာ ဂတော ဘဝိဿတီ"တိအာဒိနာ နယေန ဟသာဓိပ္ပါယောပိ ဧဝရူပံ ကထံ ကထေတိ၊ တဿ ဝစီသမာစာရော အပရိသုဒ္ဓေါ။ ဝိပရီတော ပရိသုဒ္ဓေါ နာမ။

၄၁၉။ **မနောသမာစာရေ** ယော ဘိက္ခု အဘိဇ္ဈာလု ဗျာပန္နစိတ္တော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော ဟောတိ၊ တဿ မနောသမာစာရော အပရိသုဒ္ဓေါ နာမ၊ အယံ ပန ကမ္မပထဝသေနေဝ ဝါရိတော။ ယော ပန ဥပနိက္ခိတ္တံ ဇာတရူပရဇတံ သာဒိယတိ၊ တဿ မနောသမာစာရော အပရိသုဒ္ဓေါ နာမ၊ အယမ္ပိ သိက္ခာပဒဗဒ္ဓေနေဝ ပဋိက္ခိတ္တော။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဥဘယမ္ပေတံ အကထေတွာ ပရမသလ္လေခေါ နာမ ကထိတော။ ယော ပန ဘိက္ခု ကာမဝိတက္ကံ ဝါ

၁-ဟေဌေတိ (သီ)
၂-သိက္ခာပဒက္ခန္ဓေနေဝ (သီ)
၃-ဘိက္ခုနိယော (သီ၊ သျာ)
၄-ဝိစရိံသု (သီ)၊ ဝသိံသု (သျာ)

byāpādavitakkaṁ vā vihiṁsāvitakkaṁ vā vitakketi, tassa manosamācāro aparisuddho. Viparīto parisuddho nāma.

420. Ājīvasmiṁ yo bhikkhu ājīvahetu vejjakammaṁ pahiṇagamanaṁ gaṇḍaphālanaṁ[1] karoti, arumakkhanaṁ deti, telaṁ pacatīti ekavīsati-anesanāvasena jīvikaṁ kappeti. Yo vā pana viññāpetvā bhuñjati, tassa ājīvo aparisuddho nāma, ayaṁ pana sikkhāpadabaddheneva paṭikkhitto. Imasmiṁ sutte ubhayampetaṁ akathetvā paramasallekho nāma kathito. Yo hi bhikkhu sappinavanītatelamadhuphāṇitādīni labhitvā "sve vā punadivase vā bhavissatī"ti sannidhikārakaṁ paribhuñjati, yo vā pana nimbaṅkurādīni disvā sāmaṇere vadati "aṅkure khādathā"ti, sāmaṇerā thero khāditukāmoti kappiyaṁ katvā denti, dahare pana sāmaṇere vā pānīyaṁ pivatha āvusoti vadati, te thero pānīyaṁ pivitukāmoti pānīyasaṅkhaṁ dhovitvā denti, tampi paribhuñjantassa ājīvo aparisuddho nāma hoti. Viparīto parisuddho nāma.

422. **Mattaññū**ti pariyesanapaṭiggahaṇaparibhogesu mattaññū yuttaññū pamāṇaññū.

423. **Jāgariyamanuyuttā**ti rattindivaṁ cha koṭṭhāse katvā ekasmiṁ koṭṭhāse niddāya okāsaṁ katvā pañca koṭṭhāse jāgariyamhi yuttā payuttā. **Sīhaseyyan**ti ettha kāmabhogiseyyā petaseyyā sīhaseyyā Tathāgataseyyāti catasso seyyā. Tattha "yebhuyyena bhikkhave kāmabhogī sattā vāmena passena sentī"ti[2] ayaṁ **kāmabhogiseyyā,** tesu hi yebhuyyena dakkhiṇapassena sayāno[3] nāma natthi.

"Yebhuyyena bhikkhave petā uttānā sentī"ti[2] ayaṁ **petaseyyā,** petā hi appamaṁsalohitattā aṭṭhisaṅghātajaṭitā[4] ekena passena sayituṁ na sakkonti, uttānāva senti.

1. Bhaṇḍapālanaṁ (Sī)
2. Aṁ 1. 567 piṭṭhe.
3. Seyyānā (Syā), sayanto (Ka)
4. Aṭṭhisaṁghātaghaṭitā (Sī)

ဗျာပါဒဝိတက္ကံ ဝါ ဝိဟိံသာဝိတက္ကံ ဝါ ဝိတက္ကေတိ၊ တဿ မနောသမာစာရော အပရိသုဒ္ဓေါ။ ဝိပရီတော ပရိသုဒ္ဓေါ နာမ။

၄၂၀။ အာဇီဝသ္မိံ ယော ဘိက္ခု အာဇီဝဟေတု ဝေဇ္ဇကမ္မံ ပဟိဏဂမနံ ဂဏ္ဍဖာလနံ[၁] ကရောတိ၊ အရုမက္ခနံ ဒေတိ၊ တေလံ ပစတီတိ ဧကဝီသတိ-အနေသနာဝသေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ။ ယော ဝါ ပန ဝိညာပေတွာ ဘုဉ္ဇတိ၊ တဿ အာဇီဝေါ အပရိသုဒ္ဓေါ နာမ၊ အယံ ပန သိက္ခာပဒဗဒ္ဓေနေဝ ပဋိက္ခိတ္တော။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဥဘယမ္ပေတံ အကထေတွာ ပရမသလ္လေခေါ နာမ ကထိတော။ ယော ဟိ ဘိက္ခု သပ္ပိနဝနီတတေလမဓုဖာဏိတာဒီနိ လဘိတွာ "သွေ ဝါ ပုနဒိဝသေ ဝါ ဘဝိဿတီ"တိ သန္နိဓိကာရကံ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ ယော ဝါ ပန နိမ္ဗင်္ကုရာဒီနိ ဒိသွာ သာမဏေရေ ဝဒတိ "အင်္ကုရေ ခါဒထာ"တိ၊ သာမဏေရာ ထေရော ခါဒိတုကာမောတိ ကပ္ပိယံ ကတွာ ဒေန္တိ၊ ဒဟရေ ပန သာမဏေရေ ဝါ ပါနီယံ ပိဝထ အာဝုသောတိ ဝဒတိ၊ တေ ထေရော ပါနီယံ ပိဝိတုကာမောတိ ပါနီယသင်္ခံ ဓောဝိတွာ ဒေန္တိ၊ တမ္ပိ ပရိဘုဉ္ဇန္တဿ အာဇီဝေါ အပရိသုဒ္ဓေါ နာမ ဟောတိ။ ဝိပရီတော ပရိသုဒ္ဓေါ နာမ။

၄၂၂။ **မတ္တညူ**တိ ပရိယေသနပဋိဂ္ဂဟဏပရိဘောဂေသု မတ္တညူ ယုတ္တညူ ပမာဏညူ။

၄၂၃။ **ဇာဂရိယမနုယုတ္တာ**တိ ရတ္တိန္ဒိဝံ ဆ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ ဧကသ္မိံ ကောဋ္ဌာသေ နိဒ္ဒါယ ဩကာသံ ကတွာ ပဉ္စ ကောဋ္ဌာသေ ဇာဂရိယမှိ ယုတ္တာ ပယုတ္တာ။ **သီဟသေယျန္တိ** ဧတ္ထ ကာမဘောဂိသေယျာ ပေတသေယျာ သီဟသေယျာ တထာဂတသေယျာတိ စတဿော သေယျာ။ တတ္ထ "ယေဘုယျေန ဘိက္ခဝေ ကာမဘောဂီ သတ္တာ ဝါမေန ပဿေန သေန္တီ"တိ[၂] အယံ **ကာမဘောဂိသေယျာ၊** တေသု ဟိ ယေဘုယျေန ဒက္ခိဏပဿေန သယာနော[၃] နာမ နတ္ထိ။

"ယေဘုယျေန ဘိက္ခဝေ ပေတာ ဥတ္တာနာ သေန္တီ"တိ[၂] အယံ **ပေတသေယျာ၊** ပေတာ ဟိ အပ္ပမံသလောဟိတတ္တာ အဋ္ဌိသင်္ဃာတဇဋိတာ[၄] ဧကေန ပဿေန သယိတုံ န သက္ကောန္တိ, ဥတ္တာနာဝ သေန္တိ။

၁-ဘဏ္ဍပါလနံ (သီ)
၂-အံ ၁-၅၆၇-ပိဋ္ဌေ။
၃-သေယျာနာ (သျာ)၊ သယန္တော (က)
၄-အဋ္ဌိသံဃာတဃဋိတာ (သီ)

“Yebhuyyena bhikkhave sīho migarājā naṅguṭṭhaṁ antarasatthimhi anupakkhipitvā dakkhiṇena passena setī”ti[1] ayaṁ **sīhaseyyā,** tejussadattā hi sīho migarājā dve purimapāde ekasmiṁ ṭhāne pacchimapāde ekasmiṁ ṭhapetvā naṅguṭṭhaṁ antarasatthimhi pakkhipitvā purimapādapacchimapādanaṅguṭṭhānaṁ ṭhitokāsaṁ sallakkhetvā dvinnaṁ purimapādānaṁ matthake sīsaṁ ṭhapetvā sayati, divasampi sayitvā pabujjhamāno na utrāsanto pabujjhati, sīsaṁ pana ukkhipitvā purimapādānaṁ ṭhitokāsaṁ sallakkheti, sace kiñci ṭhānaṁ vijahitvā ṭhitaṁ hoti, “nayidaṁ tuyhaṁ jātiyā, na sūrabhāvassa anurūpan”ti anattamano hutvā tattheva sayati, na gocarāya pakkamati. Avijahitvā ṭhite pana “tuyhaṁ jātiyā sūrabhāvassa ca anurūpamidan”ti haṭṭhatuṭṭho uṭṭhāya sīhavijambhitaṁ vijambhitvā kesarabhāraṁ vidhunitvā tikkhattuṁ sīhanādaṁ naditvā gocarāya pakkamati, catutthajjhānaseyyā pana **Tathāgataseyyā**ti vuccati. Tāsu idha sīhaseyyā āgatā, ayaṁ hi tejussada-iriyāpathattā uttamaseyyā nāma. **Pāde pādan**ti dakkhiṇapāde vāmapādaṁ. **Accādhāyā**ti ati-ādhāya īsakaṁ atikkamma ṭhapetvā, gopphakena hi gopphake, jāṇunā vā jāṇumhi saṅghaṭṭiyamāne abhiṇhaṁ vedanā uppajjati, cittaṁ ekaggaṁ na hoti, seyyā aphāsukā hoti. Yathā pana na saṅghaṭṭeti, evaṁ atikkamma ṭhapite vedanā nuppajjati, cittaṁ ekaggaṁ hoti, seyyā phāsukā hoti, tasmā evamāha.

425. **Abhijjhaṁ loke**ti-ādi Cūḷahatthipade vitthāritaṁ.

426. Yā panāyaṁ **seyyathāpi bhikkhave**ti upamā vuttā. Tattha **iṇaṁ ādāyā**ti vaḍḍhiyā dhanaṁ gahetvā. **Byantī kareyyā**ti vigatantāni[2] kareyya, yathā tesaṁ kākaṇikamattopi pariyanto nāma nāvasissati, evaṁ kareyya, sabbaso patiniyyāteyyāti attho. **Tatonidānan**ti āṇaṇyanidānaṁ, so hi aṇaṇomhīti āvajjanto balavapāmojjaṁ labhati, balavasomanassamadhigacchati, tena vuttaṁ “labhetha pāmojjaṁ, adhigaccheyya somanassan”ti.

Visabhāgavedanuppattiyā kakaceneva catu-iriyāpathaṁ chindanto ābādhatīti ābādho, svāssa atthīti **ābādhiko.** Taṁsamuṭṭhānena

1. Aṁ 1. 567 piṭṭhe. 2. Vigatantaṁ (Sī)

“ယေဘုယျေန ဘိက္ခဝေ သီဟော မိဂရာဇာ နင်္ဂုဋ္ဌံ အန္တရသတ္ထိမှိ အနုပက္ခိပိတွာ ဒက္ခိဏေန ပဿေန သေတီ”တိ[၁] အယံ **သီဟသေယျာ၊** တေဇုဿဒတ္တာ ဟိ သီဟော မိဂရာဇာ ဒွေ ပုရိမပါဒေ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ပစ္ဆိမပါဒေ ဧကသ္မိံ ဌပေတွာ နင်္ဂုဋ္ဌံ အန္တရသတ္ထိမှိ ပက္ခိပိတွာ ပုရိမပါဒပစ္ဆိမပါဒနင်္ဂုဋ္ဌာနံ ဌိတောကာသံ သလ္လက္ခေတွာ ဒွိန္နံ ပုရိမပါဒါနံ မတ္ထကေ သီသံ ဌပေတွာ သယတိ၊ ဒိဝသမ္ပိ သယိတွာ ပဗုဇ္ဈမာနော န ဥတြာသန္တော ပဗုဇ္ဈတိ၊ သီသံ ပန ဥက္ခိပိတွာ ပုရိမပါဒါနံ ဌိတောကာသံ သလ္လက္ခေတိ၊ သစေ ကိဉ္စိ ဌာနံ ဝိဇဟိတွာ ဌိတံ ဟောတိ၊ “နယိဒံ တုယှံ ဇာတိယာ၊ န သူရဘာဝဿ အနုရူပ”န္တိ အနတ္တမနော ဟုတွာ တတ္ထေဝ သယတိ၊ န ဂေါစရာယ ပက္ကမတိ။ အဝိဇဟိတွာ ဌိတေ ပန “တုယှံ ဇာတိယာ သူရဘာဝဿ စ အနုရူပမိဒ”န္တိ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌော ဥဋ္ဌာယ သီဟဝိဇမ္ဘိတံ ဝိဇမ္ဘိတွာ ကေသရဘာရံ ဝိဓုနိတွာ တိက္ခတ္တုံ သီဟနာဒံ နဒိတွာ ဂေါစရာယ ပက္ကမတိ၊ စတုတ္ထဇ္ဈာနသေယျာ ပန **တထာဂတသေယျာ**တိ ဝုစ္စတိ။ တာသု ဣဓ သီဟသေယျာ အာဂတာ၊ အယံ ဟိ တေဇုဿဒဣရိယာပထတ္တာ ဥတ္တမသေယျာ နာမ။ **ပါဒေ ပါဒ**န္တိ ဒက္ခိဏပါဒေ ဝါမပါဒံ။ **အစ္စာဓာယာ**တိ အတိအာဓာယ ဤသကံ အတိက္ကမ္မ ဌပေတွာ၊ ဂေါပ္ဖကေန ဟိ ဂေါပ္ဖကေ၊ ဇာဏုနာ ဝါ ဇာဏုမှိ သင်္ဃဋ္ဋိယမာနေ အဘိဏှံ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ န ဟောတိ၊ သေယျာ အဖာသုကာ ဟောတိ။ ယထာ ပန န သင်္ဃဋ္ဋေတိ၊ ဧဝံ အတိက္ကမ္မ ဌပိတေ ဝေဒနာ နုပ္ပဇ္ဇတိ၊ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဟောတိ၊ သေယျာ ဖာသုကာ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။

၄၂၅။ **အဘိဇ္ဈံ လောကေ**တိအာဒိ စူဠဟတ္ထိပဒေ ဝိတ္ထာရိတံ။

၄၂၆။ ယာ ပနာယံ **သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ**တိ ဥပမာ ဝုတ္တာ။ တတ္ထ **ဣဏံ အာဒါယာ**တိ ဝဍ္ဎိယာ ဓနံ ဂဟေတွာ။ **ဗျန္တိ ကရေယျာ**တိ ဝိဂတန္တာနိ[၂] ကရေယျ၊ ယထာ တေသံ ကာကဏိကမတ္တောပိ ပရိယန္တော နာမ နာဝသိဿတိ၊ ဧဝံ ကရေယျ၊ သဗ္ဗသော ပဋိနိယျာတေယျာတိ အတ္ထော။ **တတောနိဒါန**န္တိ အာဏဏျနိဒါနံ၊ သော ဟိ အဏဏောမှီတိ အာဝဇ္ဇန္တော ဗလဝပါမောဇ္ဇံ လဘတိ၊ ဗလဝသောမနဿမဓိဂစ္ဆတိ၊ တေန ဝုတ္တံ “လဘေထ ပါမောဇ္ဇံ၊ အဓိဂစ္ဆေယျ သောမနဿ”န္တိ။

ဝိသဘာဂဝေဒနုပ္ပတ္တိယာ ကကစေနေဝ စတုဣရိယာပထံ ဆိန္ဒန္တော အာဗာဓတီတိ အာဗာဓော၊ သွာဿ အတ္ထီတိ **အာဗာဓိကော**။ တံသမုဋ္ဌာနေန

၁-အံ ၁-၅၆၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဝိဂတန္တံ (သီ)

dukkhena **dukkhito. Adhimattagilāno**ti bāḷhagilāno. **Nacchādeyyā**ti adhimattabyādhiparetatāya na rucceyya. **Balamattā**ti balameva, balañcassa kāye na bhaveyyāti attho. **Tatonidānan**ti ārogyanidānaṁ, tassa hi arogomhīti āvajjayato tadubhayaṁ hoti. Tena vuttaṁ "labhetha pāmojjaṁ, adhigaccheyya somanassan"ti. **Na cassa kiñci bhogānaṁ vayo**ti kākaṇikamattampi bhogānaṁ vayo na bhaveyya. **Tatonidānan**ti bandhanāmokkhanidānaṁ, sesaṁ vuttanayeneva sabbapadesu yojetabbaṁ. **Anattādhīno**ti na attani adhīno, attano ruciyā kiñci kātuṁ na labhati. **Parādhīno**ti paresu adhīno, parasseva ruciyā pavattati. **Na yena kāmaṁ gamo**ti yena disābhāgenassa kāmo[1] hoti, icchā uppajjati gamanāya, tena gantuṁ na labhati. **Dāsabyā**ti dāsabhāvā. **Bhujisso**ti attano santako. **Tatonidānan**ti bhujissanidānaṁ. **Kantāraddhānamaggan**ti kantāraṁ addhānamaggaṁ, nirudakaṁ dīghamagganti attho. **Tatonidānan**ti khemantabhūminidānaṁ.

Ime pañca nīvaraṇe appahīneti ettha Bhagavā appahīnaṁ kāmacchandanīvaraṇaṁ iṇasadisaṁ, sesāni rogādisadisāni katvā dasseti. Tatrāyaṁ sadisatā—yo hi paresaṁ iṇaṁ gahetvā vināseti, so tehi iṇaṁ dehīti vuccamānopi pharusaṁ vuccamānopi bajjhamānopi pahariyamānopi[2] kinci paṭibāhituṁ[3] na sakkoti, sabbaṁ titikkhati, titikkhakāraṇañhissa taṁ iṇaṁ hoti. Evamevaṁ yo yamhi kāmacchandena rajjati, taṇhāgahaṇena taṁ vatthuṁ gaṇhāti, so tena pharusaṁ vuccamānopi bajjhamānopi pahariyamānopi sabbaṁ titikkhati, titikkhakāraṇañhissa so kāmacchando hoti gharasāmikehi vadhīyamānānaṁ itthīnaṁ viyāti, evaṁ iṇaṁ viya **kāmacchando** daṭṭhabbo.

Yathā pana pittarogāturo madhusakkarādīsupi dinnesu pittarogāturatāya tesaṁ rasaṁ na vindati, tittakaṁ tittakanti uggiratiyeva. Evamevaṁ byāpannacitto hitakāmehi ācariyupajjhāyehi appamattakampi ovadīyamāno ovādaṁ na gaṇhāti, "ati viya me tumhe upaddavethā"ti-ādīni vatvā vibbhamati, pittarogāturatāya so puriso madhusakkarādirasaṁ viya

1. Gantukāmatā (Dī-Ṭṭha 1. 190 piṭṭhe.) 2. Vidhīyamānopi (Dī-Ṭṭha 1. 191 piṭṭhe)
3. Paṭippharituṁ (Sī, Syā), paṭiharituṁ (Ka)

ဒုက္ခေန **ဒုက္ခိတော။ အဓိမတ္တဂိလာနော**တိ ဗာဠှဂိလာနော။ **နစ္ဆာဒေယျာ**တိ အဓိမတ္တဗျာဓိပရေတတာယ န ရုစ္စေယျ။ **ဗလမတ္တာ**တိ ဗလမေဝ၊ ဗလဉ္စဿ ကာယေ န ဘဝေယျာတိ အတ္ထော။ **တတောနိဒါနန္တိ** အာရောဂျနိဒါနံ၊ တဿ ဟိ အရောဂေါမှီတိ အာဝဇ္ဇယတော တဒုဘယံ ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ “လဘေထ ပါမောဇ္ဇံ၊ အဓိဂစ္ဆေယျ သောမနဿ”န္တိ။ **န စဿ ကိဉ္စိ ဘောဂါနံ ဝယော**တိ ကာကဏိကမတ္တမ္ပိ ဘောဂါနံ ဝယော န ဘဝေယျ။ **တတောနိဒါနန္တိ** ဗန္ဓနာမောက္ခနိဒါနံ၊ သေသံ ဝုတ္တနယေနေဝ သဗ္ဗပဒေသု ယောဇေတဗ္ဗံ။ **အနတ္တာဓီနော**တိ န အတ္တနိ အဓီနော၊ အတ္တနော ရုစိယာ ကိဉ္စိ ကာတုံ န လဘတိ။ **ပရာဓီနော**တိ ပရေသု အဓီနော၊ ပရဿေဝ ရုစိယာ ပဝတ္တတိ။ **န ယေန ကာမံ ဂမော**တိ ယေန ဒိသာဘာဂေနဿ ကာမော[1] ဟောတိ၊ ဣစ္ဆာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဂမနာယ၊ တေန ဂန္တုံ န လဘတိ။ **ဒါသဗျာ**တိ ဒါသဘာဝါ။ **ဘုဇိဿော**တိ အတ္တနော သန္တကော။ **တတောနိဒါနန္တိ** ဘုဇိဿနိဒါနံ။ **ကန္တာရဒ္ဓါနမဂ္ဂန္တိ** ကန္တာရံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂံ၊ နိရုဒကံ ဒီဃမဂ္ဂန္တိ အတ္ထော။ **တတောနိဒါနန္တိ** ခေမန္တဘူမိနိဒါနံ။

ဣမေ ပဉ္စ နီဝရဏေ အပ္ပဟီနေတိ ဧတ္ထ ဘဂဝါ အပ္ပဟီနံ ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏံ ဣဏသဒိသံ, သေသာနိ ရောဂါဒိသဒိသာနိ ကတွာ ဒဿေတိ။ တတြာယံ သဒိသတာ—ယော ဟိ ပရေသံ ဣဏံ ဂဟေတွာ ဝိနာသေတိ၊ သော တေဟိ ဣဏံ ဒေဟီတိ ဝုစ္စမာနောပိ ဖရုသံ ဝုစ္စမာနောပိ ဗဇ္ဈမာနောပိ ပဟရိယမာနောပိ[2] ကိဉ္စိ ပဋိဗာဟိတုံ[3] န သက္ကောတိ၊ သဗ္ဗံ တိတိက္ခတိ၊ တိတိက္ခကာရဏဉ္စိဿ တံ ဣဏံ ဟောတိ။ ဧဝမေဝံ ယော ယမှိ ကာမစ္ဆန္ဒေန ရဇ္ဇတိ၊ တဏှာဂဟဏေန တံ ဝတ္ထုံ ဂဏှာတိ၊ သော တေန ဖရုသံ ဝုစ္စမာနောပိ ဗဇ္ဈမာနောပိ ပဟရိယမာနောပိ သဗ္ဗံ တိတိက္ခတိ၊ တိတိက္ခကာရဏဉ္စိဿ သော ကာမစ္ဆန္ဒော ဟောတိ ဃရသာမိကေဟိ ဝဓီယမာနာနံ ဣတ္ထီနံ ဝိယာတိ၊ ဧဝံ ဣဏံ ဝိယ **ကာမစ္ဆန္ဒော** ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ယထာ ပန ပိတ္တရောဂါတုရော မဓုသက္ကရာဒီသုပိ ဒိန္နေသု ပိတ္တရောဂါတုရတာယ တေသံ ရသံ န ဝိန္ဒတိ၊ တိတ္တကံ တိတ္တကန္တိ ဥဂ္ဂိရတိယေဝ။ ဧဝမေဝံ ဗျာပန္နစိတ္တော ဟိတကာမေဟိ အာစရိယုပဇ္ဈာယေဟိ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ဩဝဒီယမာနော ဩဝါဒံ န ဂဏှာတိ၊ “အတိ ဝိယ မေ တုမှေ ဥပဒ္ဒဝေထာ”တိအာဒီနိ ဝတွာ ဝိဗ္ဘမတိ၊ ပိတ္တရောဂါတုရတာယ သော ပုရိသော မဓုသက္ကရာဒိရသံ ဝိယ

၁-ဂန္တုကာမတာ (ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၁၉၀-ပိဋ္ဌေ။) ၂-ဝဓိယမာနောပိ (ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၁၉၁-ပိဋ္ဌေ)
၃-ပဋိပ္ဖရိတုံ (သီ၊ သျာ)၊ ပဋိဟရိတုံ (က)

kodhāturatāya jhānasukhādibhedaṁ sāsanarasaṁ na vindatīti, evaṁ rogo viya **byāpādo** daṭṭhabbo.

Yathā pana nakkhattadivase bandhanāgāre baddho puriso nakkhattassa neva ādiṁ, na majjhaṁ, na pariyosānaṁ passati, so dutiyadivase mutto "aho hiyyo nakkhattaṁ manāpaṁ, aho naccaṁ, aho gītan"ti-ādīni sutvāpi paṭivacanaṁ na deti. Kiṁ kāraṇā? Nakkhattassa ananubhūtattā. Evamevaṁ thinamiddhābhibhūto bhikkhu vicittanayepi dhammassavane pavattamāne neva tassa ādiṁ, na majjhaṁ, na pariyosānaṁ jānāti. So uṭṭhite dhammassavane "aho dhammassavanaṁ, aho kāraṇaṁ, aho upamā"ti dhammassavanassa vaṇṇaṁ bhaṇamānānaṁ sutvāpi paṭivacanaṁ na deti. Kiṁ kāraṇā? Thinamiddhavasena dhammakathāya ananubhūtattāti, evaṁ bandhanāgāraṁ viya **thinamiddhaṁ** daṭṭhabbaṁ.

Yathā pana nakkhattaṁ kīḷantopi dāso "idaṁ nāma accāyikaṁ karaṇīyaṁ atthi, sīghaṁ tattha gaccha, no ce gacchasi, hatthapādaṁ vā te chindāmi kaṇṇanāsaṁ vā"ti vutto sīghaṁ gacchatiyeva, nakkhattassa ādimajjhapariyosānaṁ anubhavituṁ na labhati. Kasmā? Parādhīnatāya. Evamevaṁ vinaye appakataññunā vivekatthāya araññaṁ paviṭṭhenāpi kismiñcideva antamaso kappiyamaṁsepi akappiyamaṁsasaññāya uppannāya vivekaṁ pahāya sīlavisodhanatthaṁ vinayadharassa santike gantabbaṁ hoti, vivekasukhaṁ anubhavituṁ na labhati. Kasmā? Uddhaccakukkuccābhibhūtatāyāti, evaṁ dāsabyaṁ viya **uddhaccakukkuccaṁ** daṭṭhabbaṁ.

Yathā pana kantāraddhānamaggapaṭipanno puriso corehi manussānaṁ viluttokāsaṁ pahatokāsañca[1] disvā daṇḍakasaddenapi sakuṇasaddenapi corā āgatāti ussaṅkitaparisaṅkito hoti, gacchatipi, tiṭṭhatipi nivattatipi, gataṭṭhānato agataṭṭhānameva bahutaraṁ hoti. So kicchena kasirena khemantabhūmiṁ pāpuṇāti vā, na vā pāpuṇāti. Evamevaṁ yassa aṭṭhasu ṭhānesu vicikicchā uppannā hoti. So "Buddho nu kho, na nu kho Buddho"ti-ādinā nayena vicikicchanto adhimuccitvā saddhāya gaṇhituṁ na sakkoti, asakkonto maggaṁ vā phalaṁ vā na pāpuṇātīti

1. Gatokāsaṁ (Sī)

ကောဓာတုရတာယ ဈာနသုခါဒိဘေဒံ သာသနရသံ န ဝိန္ဒတီတိ၊ ဧဝံ ရောဂေါ ဝိယ **ဗျာပါဒေါ** ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ယထာ ပန နက္ခတ္တဒိဝသေ ဗန္ဓနာဂါရေ ဗဒ္ဓေါ ပုရိသော နက္ခတ္တဿ နေဝ အာဒိံ, န မဇ္ဈံ, န ပရိယောသာနံ ပဿတိ၊ သော ဒုတိယဒိဝသေ မုတ္တော “အဟော ဟိယျော နက္ခတ္တံ မနာပံ, အဟော နစ္စံ, အဟော ဂီတ”န္တိ-အာဒီနိ သုတွာပိ ပဋိဝစနံ န ဒေတိ။ ကိံ ကာရဏာ? နက္ခတ္တဿ အနနုဘူတတ္တာ။ ဧဝမေဝံ ထိနမိဒ္ဓါဘိဘူတော ဘိက္ခု ဝိစိတ္တနယေပိ ဓမ္မဿဝနေ ပဝတ္တမာနေ နေဝ တဿ အာဒိံ, န မဇ္ဈံ, န ပရိယောသာနံ ဇာနာတိ။ သော ဥဋ္ဌိတေ ဓမ္မဿဝနေ “အဟော ဓမ္မဿဝနံ၊ အဟော ကာရဏံ၊ အဟော ဥပမာ”တိ ဓမ္မဿဝနဿ ဝဏ္ဏံ ဘဏမာနာနံ သုတွာပိ ပဋိဝစနံ န ဒေတိ။ ကိံ ကာရဏာ? ထိနမိဒ္ဓဝသေန ဓမ္မကထာယ အနနုဘူတတ္တာတိ၊ ဧဝံ ဗန္ဓနာဂါရံ ဝိယ **ထိနမိဒ္ဓံ** ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

ယထာ ပန နက္ခတ္တံ ကီဠန္တောပိ ဒါသော “ဣဒံ နာမ အစ္စာယိကံ ကရဏီယံ အတ္ထိ၊ သီဃံ တတ္ထ ဂစ္ဆ၊ နော စေ ဂစ္ဆသိ၊ ဟတ္ထပါဒံ ဝါ တေ ဆိန္ဒာမိ ကဏ္ဏနာသံ ဝါ”တိ ဝုတ္တော သီဃံ ဂစ္ဆတိယေဝ၊ နက္ခတ္တဿ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ အနုဘဝိတုံ န လဘတိ။ ကသ္မာ? ပရာဓီနတာယ။ ဧဝမေဝံ ဝိနယေ အပ္ပကတညုနာ ဝိဝေကတ္ထာယ အရညံ ပဝိဋ္ဌေနာပိ ကိသ္မိဉ္စိဒေဝ အန္တမသော ကပ္ပိယမံသေပိ အကပ္ပိယမံသသညာယ ဥပ္ပန္နာယ ဝိဝေကံ ပဟာယ သီလဝိသောဓနတ္ထံ ဝိနယဓရဿ သန္တိကေ ဂန္တဗ္ဗံ ဟောတိ၊ ဝိဝေကသုခံ အနုဘဝိတုံ န လဘတိ။ ကသ္မာ? ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စာဘိဘူတတာယာတိ၊ ဧဝံ ဒါသဗျံ ဝိယ **ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ** ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

ယထာ ပန ကန္တာရဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္နော ပုရိသော စောရေဟိ မနုဿာနံ ဝိလုတ္တောကာသံ ပဟတောကာသဉ္စ[1] ဒိသွာ ဒဏ္ဍကသဒ္ဒေနပိ သကုဏသဒ္ဒေနပိ စောရာ အာဂတာတိ ဥဿင်္ကိတပရိသင်္ကိတော ဟောတိ၊ ဂစ္ဆတိပိ၊ တိဋ္ဌတိပိ နိဝတ္တတိပိ၊ ဂတဋ္ဌာနတော အဂတဋ္ဌာနမေဝ ဗဟုတရံ ဟောတိ။ သော ကိစ္ဆေန ကသိရေန ခေမန္တဘူမိံ ပါပုဏာတိ ဝါ၊ န ဝါ ပါပုဏာတိ။ ဧဝမေဝံ ယဿ အဋ္ဌသု ဌာနေသု ဝိစိကိစ္ဆာ ဥပ္ပန္နာ ဟောတိ။ သော “ဗုဒ္ဓေါ နု ခေါ, န နု ခေါ ဗုဒ္ဓေါ”တိအာဒိနာ နယေန ဝိစိကိစ္ဆန္တော အဓိမုစ္စိတွာ သဒ္ဓါယ ဂဏှိတုံ န သက္ကောတိ၊ အသက္ကောန္တော မဂ္ဂံ ဝါ ဖလံ ဝါ န ပါပုဏာတီတိ

၁-ဂတောကာသံ (သီ)

yathā kantāraddhānamagge “corā atthi natthī”ti punappunaṁ āsappanaparisappanaṁ apariyogāhanaṁ chambhitattaṁ cittassa uppādento khemantapattiyā antarāyaṁ karoti, evaṁ **vicikicchā**pi “Buddho nu kho na Buddho”ti-ādinā nayena punappunaṁ āsappanaparisappanaṁ apariyogāhanaṁ chambhitattaṁ cittassa uppādayamānā ariyabhūmippattiyā[1] antarāyaṁ karotīti kantāraddhānamaggo viya daṭṭhabbā.

Idāni **seyyathāpi bhikkhave āṇaṇyan**ti ettha Bhagavā pahīnakāmacchandanīvaraṇaṁ āṇaṇyasadisaṁ, sesāni ārogyādisadisāni katvā dasseti. Tatrāyaṁ sadisatā—yathā hi puriso iṇaṁ ādāya kammante payojetvā samiddhakammanto “idaṁ iṇaṁ nāma palibodhamūlan”ti cintetvā savaḍḍhikaṁ iṇaṁ niyyātetvā paṇṇaṁ phālāpeyya, athassa tato paṭṭhāya neva koci dūtaṁ pesesi, na paṇṇaṁ, so iṇasāmike disvāpi sace icchati, āsanā uṭṭhahati, no ce, na uṭṭhahati. Kasmā? Tehi saddhiṁ nillepatāya alaggatāya. Evameva bhikkhu “ayaṁ kāmacchando nāma palibodhamūlan”ti Satipaṭṭhāne vuttanayeneva cha dhamme bhāvetvā kāmacchandanīvaraṇaṁ pajahati, tassevaṁ pahīnakāmacchandassa yathā iṇamuttassa purisassa iṇasāmike disvā neva bhayaṁ na chambhitattaṁ hoti. Evameva paravatthumhi neva saṅgo na bandho[2] hoti. Dibbānipi rūpāni passato kileso na samudācarati. Tasmā Bhagavā āṇaṇyamiva kāmacchandappahānaṁ āha.

Yathā pana so pittarogāturo puriso bhesajjakiriyāya taṁ rogaṁ vūpasametvā tato paṭṭhāya madhusakkarādīnaṁ rasaṁ vindati. Evamevaṁ bhikkhu “ayaṁ byāpādo nāma anatthakārako”ti cha dhamme bhāvetvā byāpādanīvaraṇaṁ pajahati, so evaṁ pahīnabyāpādo yathā pittarogavimutto puriso madhusakkarādīni madhurāni sampiyāyamāno paṭisevati. Evamevaṁ ācārapaṇṇatti-ādīni sikkhāpiyamāno sirasā sampaṭicchitvā sampiyāyamāno sikkhati. Tasmā Bhagavā ārogyamiva byāpādappahānaṁ āha.

1. Ariyamaggappattiyā (Syā), ariyabhūmikhemapattiyā (Ka) 2. Gedho (Ka)

ယထာ ကန္တာရဒ္ဓါနမဂ္ဂေ “စောရာ အတ္ထိ နတ္ထီ”တိ ပုနပ္ပုနံ အာသပ္ပနပရိသပ္ပနံ အပရိယောဂါဟနံ ဆမ္ဘိတတ္တံ စိတ္တဿ ဥပ္ပါဒေန္တော ခေမန္တပတ္တိယာ အန္တရာယံ ကရောတိ၊ ဧဝံ **ဝိစိကိစ္ဆာ**ပိ “ဗုဒ္ဓေါ နု ခေါ န ဗုဒ္ဓေါ”တိအာဒိနာ နယေန ပုနပ္ပုနံ အာသပ္ပနပရိသပ္ပနံ အပရိယောဂါဟနံ ဆမ္ဘိတတ္တံ စိတ္တဿ ဥပ္ပါဒယမာနာ အရိယဘူမိပ္ပတ္တိယာ[၁] အန္တရာယံ ကရောတီတိ ကန္တာရဒ္ဓါနမဂ္ဂေါ ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။

ဣဒါနိ **သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ အာဏဏျ**န္တိ ဧတ္ထ ဘဂဝါ ပဟီနကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏံ အာဏဏျသဒိသံ, သေသာနိ အာရောဂျာဒိသဒိသာနိ ကတွာ ဒဿေတိ။ တတြာယံ သဒိသတာ—ယထာ ဟိ ပုရိသော ဣဏံ အာဒါယ ကမ္မန္တေ ပယောဇေတွာ သမိဒ္ဓကမ္မန္တော “ဣဒံ ဣဏံ နာမ ပလိဗောဓမူလ”န္တိ စိန္တေတွာ သဝဍ္ဎိကံ ဣဏံ နိယျာတေတွာ ပဏ္ဏံ ဖာလာပေယျ၊ အထဿ တတော ပဋ္ဌာယ နေဝ ကောစိ ဒူတံ ပေသေသိ၊ န ပဏ္ဏံ၊ သော ဣဏသာမိကေ ဒိသွာပိ သစေ ဣစ္ဆတိ၊ အာသနာ ဥဋ္ဌဟတိ၊ နော စေ၊ န ဥဋ္ဌဟတိ။ ကသ္မာ? တေဟိ သဒ္ဓိံ နိလ္လေပတာယ အလဂ္ဂတာယ။ ဧဝမေဝ ဘိက္ခု “အယံ ကာမစ္ဆန္ဒော နာမ ပလိဗောဓမူလ”န္တိ သတိပဋ္ဌာနေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဆ ဓမ္မေ ဘာဝေတွာ ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏံ ပဇဟတိ၊ တဿေဝံ ပဟီနကာမစ္ဆန္ဒဿ ယထာ ဣဏမုတ္တဿ ပုရိသဿ ဣဏသာမိကေ ဒိသွာ နေဝ ဘယံ န ဆမ္ဘိတတ္တံ ဟောတိ။ ဧဝမေဝ ပရဝတ္ထုမှိ နေဝ သင်္ဂေါ န ဗန္ဓော[၂] ဟောတိ။ ဒိဗ္ဗာနိပိ ရူပါနိ ပဿတော ကိလေသော န သမုဒါစရတိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ အာဏဏျမိဝ ကာမစ္ဆန္ဒပ္ပဟာနံ အာဟ။

ယထာ ပန သော ပိတ္တရောဂါတုရော ပုရိသော ဘေသဇ္ဇကိရိယာယ တံ ရောဂံ ဝူပသမေတွာ တတော ပဋ္ဌာယ မဓုသက္ကရာဒီနံ ရသံ ဝိန္ဒတိ။ ဧဝမေဝံ ဘိက္ခု “အယံ ဗျာပါဒေါ နာမ အနတ္ထကာရကော”တိ ဆ ဓမ္မေ ဘာဝေတွာ ဗျာပါဒနီဝရဏံ ပဇဟတိ၊ သော ဧဝံ ပဟီနဗျာပါဒေါ ယထာ ပိတ္တရောဂဝိမုတ္တော ပုရိသော မဓုသက္ကရာဒီနိ မဓုရာနိ သမ္ပိယာယမာနော ပဋိသေဝတိ။ ဧဝမေဝံ အာစာရပဏ္ဏတ္တိအာဒီနိ သိက္ခာပိယမာနော သိရသာ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ သမ္ပိယာယမာနော သိက္ခတိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ အာရောဂျမိဝ ဗျာပါဒပ္ပဟာနံ အာဟ။

၁-အရိယမဂ္ဂပ္ပတ္တိယာ (သျာ)၊ အရိယဘူမိခေမပတ္တိယာ (က) ၂-ဂေဓော (က)

Yathā so nakkhattadivase bandhanāgāraṁ pavesito puriso aparasmiṁ nakkhattadivase "pubbepi ahaṁ pamādadosena baddho taṁ nakkhattaṁ nānubhavāmi, idāni appamatto bhavissāmī"ti yathāssa paccatthikā okāsaṁ na labhanti, evaṁ appamatto hutvā nakkhattaṁ anubhavitvā "aho nakkhattaṁ aho nakkhattan"ti udānaṁ udānesi. Evameva bhikkhu "idaṁ thinamiddhaṁ nāma mahā-anatthakaran"ti cha dhamme bhāvetvā thinamiddhanīvaraṇaṁ pajahati. So evaṁ pahīnathinamiddho yathā bandhanā mutto puriso sattāhampi nakkhattassa ādimajjhapariyosānaṁ anubhavati, evamevaṁ bhikkhu dhammanakkhattassa ādimajjhapariyosānaṁ anubhavanto saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇāti. Tasmā Bhagavā bandhanā mokkhamiva thinamiddhappahānaṁ āha.

Yathā pana dāso kañcideva mittaṁ upanissāya sāmikānaṁ dhanaṁ datvā attānaṁ bhujissaṁ katvā tato paṭṭhāya yaṁ icchati, taṁ kareyya. Evameva bhikkhu "idaṁ uddhaccakukkuccaṁ nāma mahā-anatthakaran"ti cha dhamme bhāvetvā uddhaccakukkuccaṁ pajahati. So evaṁ pahīnuddhaccakukkucco yathā bhujisso puriso yaṁ icchati, taṁ karoti. Na taṁ koci balakkārena tato nivatteti. Evamevaṁ bhikkhu yathāsukhaṁ nekkhammapaṭipadaṁ paṭipajjati, na naṁ uddhaccakukkuccaṁ balakkārena tato nivatteti. Tasmā Bhagavā bhujissaṁ viya uddhaccakukkuccappahānaṁ āha.

Yathā balavā puriso hatthasāraṁ gahetvā sajjāvudho saparivāro kantāraṁ paṭipajjeyya, taṁ corā dūratova disvā palāyeyyuṁ. So sotthinā taṁ kantāraṁ nittharitvā khemantaṁ patto haṭṭhatuṭṭho assa. Evamevaṁ bhikkhu "ayaṁ vicikicchā nāma anatthakārikā"ti cha dhamme bhāvetvā vicikicchaṁ pajahati. So evaṁ pahīnavicikiccho yathā balavā sajjāvudho saparivāro puriso nibbhayo core tiṇaṁ viya agaṇetvā sotthinā nikkhamitvā khemantabhūmiṁ pāpuṇāti, evamevaṁ duccaritakantāraṁ nittharitvā paramakhemantabhūmiṁ amataṁ nibbānaṁ pāpuṇāti. Tasmā Bhagavā khemantabhūmiṁ viya vicikicchāpahānaṁ āha.

427. **Imameva kāyan**ti imaṁ karajakāyaṁ. **Abhisandhetī**ti temeti sneheti, sabbattha pavattapītisukhaṁ karoti. **Parisandetī**ti samantato sandeti. **Paripūretī**ti vāyunā bhastaṁ viya pūreti. **Parippharatī**ti samantato

ယထာ သော နက္ခတ္တဒိဝသေ ဗန္ဓနာဂါရံ ပဝေသိတော ပုရိသော အပရသ္မိံ နက္ခတ္တဒိဝသေ "ပုဗ္ဗေပိ အဟံ ပမာဒဒေါသေန ဗဒ္ဓေါ တံ နက္ခတ္တံ နာနုဘဝါမိ၊ ဣဒါနိ အပ္ပမတ္တော ဘဝိဿာမီ"တိ ယထာဿ ပစ္စတ္ထိကာ ဩကာသံ န လဘန္တိ၊ ဧဝံ အပ္ပမတ္တော ဟုတွာ နက္ခတ္တံ အနုဘဝိတွာ "အဟော နက္ခတ္တံ အဟော နက္ခတ္တ"န္တိ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဧဝမေဝ ဘိက္ခု "ဣဒံ ထိနမိဒ္ဓံ နာမ မဟာအနတ္ထကရ"န္တိ ဆ ဓမ္မေ ဘာဝေတွာ ထိနမိဒ္ဓနီဝရဏံ ပဇဟတိ။ သော ဧဝံ ပဟီနထိနမိဒ္ဓေါ ယထာ ဗန္ဓနာ မုတ္တော ပုရိသော သတ္တာဟမ္ပိ နက္ခတ္တဿ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ အနုဘဝတိ၊ ဧဝမေဝံ ဘိက္ခု ဓမ္မနက္ခတ္တဿ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ အနုဘဝန္တော သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ ဗန္ဓနာ မောက္ခမိဝ ထိနမိဒ္ဓပ္ပဟာနံ အာဟ။

ယထာ ပန ဒါသော ကဉ္စိဒေဝ မိတ္တံ ဥပနိဿာယ သာမိကာနံ ဓနံ ဒတွာ အတ္တာနံ ဘုဇိဿံ ကတွာ တတော ပဋ္ဌာယ ယံ ဣစ္ဆတိ၊ တံ ကရေယျ။ ဧဝမေဝ ဘိက္ခု "ဣဒံ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ နာမ မဟာအနတ္ထကရ"န္တိ ဆ ဓမ္မေ ဘာဝေတွာ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ ပဇဟတိ။ သော ဧဝံ ပဟီနုဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စော ယထာ ဘုဇိဿော ပုရိသော ယံ ဣစ္ဆတိ၊ တံ ကရောတိ။ န တံ ကောစိ ဗလက္ကာရေန တတော နိဝတ္တေတိ။ ဧဝမေဝံ ဘိက္ခု ယထာသုခံ နေက္ခမ္မပဋိပဒံ ပဋိပဇ္ဇတိ၊ န နံ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ ဗလက္ကာရေန တတော နိဝတ္တေတိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ ဘုဇိဿံ ဝိယ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စပ္ပဟာနံ အာဟ။

ယထာ ဗလဝါ ပုရိသော ဟတ္ထသာရံ ဂဟေတွာ သဇ္ဇာဝုဓော သပရိဝါရော ကန္တာရံ ပဋိပဇ္ဇေယျ၊ တံ စောရာ ဒူရတောဝ ဒိသွာ ပလာယေယျုံ။ သော သောတ္ထိနာ တံ ကန္တာရံ နိတ္ထရိတွာ ခေမန္တံ ပတ္တော ဟဋ္ဌတုဋ္ဌော အဿ။ ဧဝမေဝံ ဘိက္ခု "အယံ ဝိစိကိစ္ဆာ နာမ အနတ္ထကာရိကာ"တိ ဆ ဓမ္မေ ဘာဝေတွာ ဝိစိကိစ္ဆံ ပဇဟတိ။ သော ဧဝံ ပဟီနဝိစိကိစ္ဆော ယထာ ဗလဝါ သဇ္ဇာဝုဓော သပရိဝါရော ပုရိသော နိဗ္ဘယော စောရေ တိဏံ ဝိယ အဂဏေတွာ သောတ္ထိနာ နိက္ခမိတွာ ခေမန္တဘူမိံ ပါပုဏာတိ၊ ဧဝမေဝံ ဒုစ္စရိတကန္တာရံ နိတ္ထရိတွာ ပရမခေမန္တဘူမိံ အမတံ နိဗ္ဗာနံ ပါပုဏာတိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ ခေမန္တဘူမိံ ဝိယ ဝိစိကိစ္ဆာပဟာနံ အာဟ။

၄၂၇။ **ဣမမေဝ ကာယ**န္တိ ဣမံ ကရဇကာယံ။ **အဘိသန္ဒေတီ**တိ တေမေတိ သ္နေဟေတိ၊ သဗ္ဗတ္ထ ပဝတ္တပီတိသုခံ ကရောတိ။ **ပရိသန္ဒေတီ**တိ သမန္တတော သန္ဒေတိ။ **ပရိပူရေတီ**တိ ဝါယုနာ ဘသ္တံ ဝိယ ပူရေတိ။ **ပရိပ္ဖရတီ**တိ သမန္တတော

phusati. **Sabbāvato kāyassā**ti assa bhikkhuno sabbakoṭṭhāsavato kāyassa. Kiñci upādinnakasantatipavattiṭṭhāne[1] chavimaṁsalohitānugataṁ aṇumattampi ṭhānaṁ paṭhamajjhānasukhena aphuṭaṁ nāma na hoti. **Dakkho**ti cheko paṭibalo nhānīyacuṇṇāni kātuṁ ceva yojetuṁ ca sannetuṁ[2] ca. **Kaṁsathāle**ti yena kenaci lohena katabhājane. Mattikabhājanaṁ pana thiraṁ na hoti, sannentassa[3] bhijjati, tasmā taṁ na dasseti. **Paripphosakaṁ paripphosakan**ti siñcitvā siñcitvā. **Sanneyyā**ti vāmahatthena kaṁsathālaṁ gahetvā dakkhiṇena hatthena pamāṇayuttaṁ udakaṁ siñcitvā siñcitvā parimaddanto piṇḍaṁ kareyya. **Snehānugatā**ti udakasinehena anugatā. **Snehaparetā**ti udakasinehena parigatā. **Santarabāhirā**ti saddhiṁ antopadesena ceva bahipadesena ca, sabbatthakameva udakasinehena phuṭāti attho. **Na ca paggharinī**ti na bindu bindu udakaṁ paggharati, sakkā hoti hatthenapi dvīhipi tīhipi aṅgulīhi gahetuṁ ovaṭṭikampi[4] kātunti attho.

428. Dutiyajjhānasukha-upamāyaṁ **ubbhidodako**ti ubbhinna-udako, na heṭṭhā ubbhijjitvā uggacchana-udako, antoyeva pana ubbhijjana-udakoti attho. **Āyamukhan**ti āgamanamaggo. **Devo**ti megho. **Kālenakālan**ti kāle kāle, anvaddhamāsaṁ vā anudasāhaṁ vāti attho. **Dhāran**ti vuṭṭhiṁ. **Nānuppavecchеyyā**ti na paveseyya, na vasseyyāti attho. **Sītā vāridhārā ubbhijjitvā**ti sītaṁ vāri taṁ udakarahadaṁ pūrayamānaṁ ubbhijjitvā. Heṭṭhā uggacchana-udakañhi uggantvā uggantvā bhijjantaṁ udakaṁ khobheti, catūhi disāhi pavisana-udakaṁ purāṇapaṇṇatiṇakaṭṭhadaṇḍakādīhi udakaṁ khobheti, vuṭṭhi-udakaṁ dhārānipātapupphuḷakehi[5] udakaṁ khobheti, sannisinnameva pana hutvā iddhinimmitamiva uppajjamānaṁ udakaṁ imaṁ padesaṁ pharati, imaṁ padesaṁ na pharatīti natthi, tena aphuṭokāso nāma na hotīti. Tattha rahado viya karajakāyo, udakaṁ viya dutiyajjhānasukhaṁ. Sesaṁ purimanayeneva veditabbaṁ.

1. Upādinnakasantānanibbattiṭṭhāne (Ka)
2. Sandetuṁ (Ka)
3. Sannantassa (Sī), maddantassa (Syā), sandentassa (Ka)
4. Ovaṭṭikāyampi (Ka)
5. ...bubbuḷakehi (Sī)

ဖုသတိ။ **သဗ္ဗာဝတော ကာယဿာ**တိ အဿ ဘိက္ခုနော သဗ္ဗကောဋ္ဌာသဝတော ကာယဿ။ ကိဉ္စိ ဥပါဒိန္နကသန္တတိပဝတ္တိဋ္ဌာနေ[1] ဆဝိမံသလောဟိတာနုဂတံ အဏုမတ္တမ္ပိ ဌာနံ ပဌမဇ္ဈာနသုခေန အဖုဋံ နာမ န ဟောတိ။ **ဒက္ခော**တိ ဆေကော ပဋိဗလော နှာနီယစုဏ္ဏာနိ ကာတုံ စေဝ ယောဇေတုံ စ သန္နေတုံ[2] စ။ **ကံသထာလေ**တိ ယေန ကေနစိ လောဟေန ကတဘာဇနေ။ မတ္တိကဘာဇနံ ပန ထိရံ န ဟောတိ၊ သန္နေန္တဿ[3] ဘိဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ တံ န ဒဿေတိ။ **ပရိပ္ဖောသကံ ပရိပ္ဖောသက**န္တိ သိဉ္စိတွာ သိဉ္စိတွာ။ **သန္နေယျာ**တိ ဝါမဟတ္ထေန ကံသထာလံ ဂဟေတွာ ဒက္ခိဏေန ဟတ္ထေန ပမာဏယုတ္တံ ဥဒကံ သိဉ္စိတွာ သိဉ္စိတွာ ပရိမဒ္ဒန္တော ပိဏ္ဍံ ကရေယျ။ **သ္နေဟာနုဂတာ**တိ ဥဒကသိနေဟေန အနုဂတာ။ **သ္နေဟပရေတာ**တိ ဥဒကသိနေဟေန ပရိဂတာ။ **သန္တရဗာဟိရာ**တိ သဒ္ဓိံ အန္တောပဒေသေန စေဝ ဗဟိပဒေသေန စ၊ သဗ္ဗတ္ထကမေဝ ဥဒကသိနေဟေန ဖုဋာတိ အတ္ထော။ **န စ ပဂ္ဃရိဏီ**တိ န ဗိန္ဒု ဗိန္ဒု ဥဒကံ ပဂ္ဃရတိ၊ သက္ကာ ဟောတိ ဟတ္ထေနပိ ဒွီဟိပိ တီဟိပိ အင်္ဂုလီဟိ ဂဟေတုံ ဩဝဋ္ဋိကမ္ပိ[4] ကာတုန္တိ အတ္ထော။

၄၂၈။ ဒုတိယဇ္ဈာနသုခဥပမာယံ **ဥဗ္ဘိဒေါဒကော**တိ ဥဗ္ဘိန္နဥဒကော၊ န ဟေဋ္ဌာ ဥဗ္ဘိဇ္ဇိတွာ ဥဂ္ဂစ္ဆနဥဒကော၊ အန္တောယေဝ ပန ဥဗ္ဘိဇ္ဇနဥဒကောတိ အတ္ထော။ **အာယမုခ**န္တိ အာဂမနမဂ္ဂေါ။ **ဒေဝေါ**တိ မေဃော။ **ကာလေန ကာလ**န္တိ ကာလေ ကာလေ၊ အန္ဝဍ္ဎမာသံ ဝါ အနုဒသာဟံ ဝါတိ အတ္ထော။ **ဓာရ**န္တိ ဝုဋ္ဌိံ။ **နာနုပ္ပဝေစ္ဆေယျာ**တိ န ပဝေသေယျ၊ န ဝဿေယျာတိ အတ္ထော။ **သီတာ ဝါရိဓာရာ ဥဗ္ဘိဇ္ဇိတွာ**တိ သီတံ ဝါရိ တံ ဥဒကရဟဒံ ပူရယမာနံ ဥဗ္ဘိဇ္ဇိတွာ။ ဟေဋ္ဌာ ဥဂ္ဂစ္ဆနဥဒကဉှိ ဥဂ္ဂန္တွာ ဥဂ္ဂန္တွာ ဘိဇ္ဇန္တံ ဥဒကံ ခေါဘေတိ၊ စတူဟိ ဒိသာဟိ ပဝိသနဥဒကံ ပုရာဏပဏ္ဏတိဏကဋ္ဌဒဏ္ဍကာဒီဟိ ဥဒကံ ခေါဘေတိ၊ ဝုဋ္ဌိဥဒကံ ဓာရာနိပါတပုပ္ဖုဠကေဟိ[5] ဥဒကံ ခေါဘေတိ၊ သန္နိသိန္နမေဝ ပန ဟုတွာ ဣဒ္ဓိနိမ္မိတမိဝ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ဥဒကံ ဣမံ ပဒေသံ ဖရတိ၊ ဣမံ ပဒေသံ န ဖရတီတိ နတ္ထိ၊ တေန အဖုဋောကာသော နာမ န ဟောတီတိ။ တတ္ထ ရဟဒေါ ဝိယ ကရဇကာယော၊ ဥဒကံ ဝိယ ဒုတိယဇ္ဈာနသုခံ။ သေသံ ပုရိမနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၁-ဥပါဒိန္နကသန္တာနနိဗ္ဗတ္တိဋ္ဌာနေ (က)
၂-သန္ဒေတုံ (က)
၃-သန္နန္တဿ (သီ)၊ မဒ္ဒန္တဿ (သျာ)၊ သန္ဒေန္တဿ (က)
၄-ဩဝဋ္ဋိကာယမ္ပိ (က)
၅-....ဗုဗ္ဗုဠကေဟိ (သီ)

429. Tatiyajjhānasukha-upamāyaṁ uppalāni ettha santīti **uppalinī.** Sesapadadvayesupi eseva nayo. Ettha ca setarattanīlesu yaṁkiñci uppalaṁ uppalameva, ūnakasatapattaṁ puṇḍarīkaṁ, satapattaṁ padumaṁ. Pattaniyamaṁ vā vināpi setaṁ padumaṁ, rattaṁ puñḍarīkanti ayamettha vinicchayo. **Udakānuggatānī**ti udakato na uggatāni. **Antonimuggaposīnī**ti udakatalassa anto nimuggāniyeva hutvā posīni, vaḍḍhīnīti[1] attho. Sesaṁ purimanayeneva veditabbaṁ.

430. Catutthajjhānasukha-upamāyaṁ **parisuddhena cetasā pariyodātenā**ti ettha nirupakkilesaṭṭhena parisuddhaṁ. Pabhassaraṭṭhena pariyodātaṁ veditabbaṁ. **Odātena vatthenā**ti idaṁ utupharaṇatthaṁ vuttaṁ. Kiliṭṭhavatthena hi utupharaṇaṁ na hoti, taṅkhaṇadhotaparisuddhena utupharaṇaṁ balavaṁ hoti. Imissā hi upamāya vatthaṁ viya karajakāyo, utupharaṇaṁ viya catutthajjhānasukhaṁ. Tasmā yathā sunhātassa purisassa parisuddhaṁ vatthaṁ sasīsaṁ pārupitvā nisinnassa sarīrato utu sabbameva vatthaṁ pharati, na koci vatthassa aphuṭokāso hoti. Evaṁ catutthajjhānasukhena bhikkhuno karajakāyassa na koci okāso aphuṭo hotīti evamettha attho daṭṭhabbo. Catutthajjhānacittameva vā vatthaṁ viya[2], taṁsamuṭṭhānarūpaṁ utupharaṇaṁ viya. Yathā hi katthaci odātavatthe kāyaṁ apphusantepi taṁsamuṭṭhānena utunā sabbatthakameva kāyo phuṭṭho hoti, evaṁ catutthajjhānasamuṭṭhitena sukhumarūpena sabbatthakameva bhikkhuno karajakāyo phuṭo hotīti evamettha attho daṭṭhabbo.

431. Pubbenivāsañāṇa-upamāyaṁ **taṁdivasaṁ katakiriyā pākaṭā hotī**ti taṁdivasaṁ gatagāmattayameva gahitaṁ. Tattha gāmattayaṁ gatapuriso viya pubbenivāsañāṇalābhī daṭṭhabbo. Tayo gāmā viya tayo bhavā daṭṭhabbā. Tassa purisassa tīsu gāmesu taṁdivasaṁ katakiriyāya āvibhāvo viya pubbenivāsāya cittaṁ abhinīharitvā nisinnassa bhikkhuno tīsu bhavesu katakiriyāya āvibhāvo daṭṭhabbo.

1. Pussanti vaḍḍhantīti (Sī), phusanti vaḍḍhantīti (Syā)
2. Pārutavatthaṁ viya (Sī, Syā)

၄၂၉။ တတိယဇ္ဈာနသုခဥပမာယံ ဥပ္ပလာနိ ဧတ္ထ သန္တီတိ **ဥပ္ပလိနီ**။ သေသပဒဒွယေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဧတ္ထ စ သေတရတ္တနီလေသု ယံကိဉ္စိ ဥပ္ပလံ ဥပ္ပလမေဝ၊ ဦနကသတပတ္တံ ပုဏ္ဍရီကံ၊ သတပတ္တံ ပဒုမံ။ ပတ္တနိယမံ ဝါ ဝိနာပိ သေတံ ပဒုမံ၊ ရတ္တံ ပုဏ္ဍရီကန္တိ အယမေတ္ထ ဝိနိစ္ဆယော။ **ဥဒကာနုဂ္ဂတာနီ**တိ ဥဒကတော န ဥဂ္ဂတာနိ။ **အန္တောနိမုဂ္ဂပေါသီနီ**တိ ဥဒကတလဿ အန္တော နိမုဂ္ဂါနိယေဝ ဟုတွာ ပေါသီနိ၊ ဝဍ္ဎီနီတိ[1] အတ္ထော။ သေသံ ပုရိမနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၄၃၀။ စတုတ္ထဇ္ဈာနသုခဥပမာယံ **ပရိသုဒ္ဓေန စေတသာ ပရိယောဒါတေနာ**တိ ဧတ္ထ နိရုပက္ကိလေသဋ္ဌေန ပရိသုဒ္ဓံ။ ပဘဿရဋ္ဌေန ပရိယောဒါတံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ဩဒါတေန ဝတ္ထေနာ**တိ ဣဒံ ဥတုဖရဏတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ကိလိဋ္ဌဝတ္ထေန ဟိ ဥတုဖရဏံ န ဟောတိ၊ တင်္ခဏဓောတပရိသုဒ္ဓေန ဥတုဖရဏံ ဗလဝံ ဟောတိ။ ဣမိဿာ ဟိ ဥပမာယ ဝတ္ထံ ဝိယ ကရဇကာယော၊ ဥတုဖရဏံ ဝိယ စတုတ္ထဇ္ဈာနသုခံ။ တသ္မာ ယထာ သုနှာတဿ ပုရိသဿ ပရိသုဒ္ဓံ ဝတ္ထံ သသီသံ ပါရုပိတွာ နိသိန္နဿ သရီရတော ဥတု သဗ္ဗမေဝ ဝတ္ထံ ဖရတိ၊ န ကောစိ ဝတ္ထဿ အဖုဋောကာသော ဟောတိ။ ဧဝံ စတုတ္ထဇ္ဈာနသုခေန ဘိက္ခုနော ကရဇကာယဿ န ကောစိ ဩကာသော အဖုဋော ဟောတီတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ စတုတ္ထဇ္ဈာနစိတ္တမေဝ ဝါ ဝတ္ထံ ဝိယ[2]၊ တံသမုဋ္ဌာနရူပံ ဥတုဖရဏံ ဝိယ။ ယထာ ဟိ ကတ္ထစိ ဩဒါတဝတ္ထေ ကာယံ အပ္ဖုသန္တေပိ တံသမုဋ္ဌာနေန ဥတုနာ သဗ္ဗတ္ထကမေဝ ကာယော ဖုဋ္ဌော ဟောတိ၊ ဧဝံ စတုတ္ထဇ္ဈာနသမုဋ္ဌိတေန သုခုမရူပေန သဗ္ဗတ္ထကမေဝ ဘိက္ခုနော ကရဇကာယော ဖုဋော ဟောတီတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

၄၃၁။ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏဥပမာယံ **တံဒိဝသံ ကတကိရိယာ ပါကဋာ ဟောတီ**တိ တံဒိဝသံ ဂတဂါမတ္တယမေဝ ဂဟိတံ။ တတ္ထ ဂါမတ္တယံ ဂတပုရိသော ဝိယ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏလာဘီ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တယော ဂါမာ ဝိယ တယော ဘဝါ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ တဿ ပုရိသဿ တီသု ဂါမေသု တံဒိဝသံ ကတကိရိယာယ အာဝိဘာဝေါ ဝိယ ပုဗ္ဗေနိဝါသာယ စိတ္တံ အဘိနီဟရိတွာ နိသိန္နဿ ဘိက္ခုနော တီသု ဘဝေသု ကတကိရိယာယ အာဝိဘာဝေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

၁-ပုဿန္တိ ဝဍ္ဎန္တီတိ (သီ)၊ ဖုသန္တိ ဝဍ္ဎန္တီတိ (သျာ) ၂-ပါရုတဝတ္ထံ ဝိယ (သီ၊ သျာ)

432. Dibbacakkhu-upamāyaṁ **dve agārāti** dve gharā. **Sadvārāti** sammukhadvārā[1]. **Anucaṅkamanteti** aparāparaṁ sañcarante. **Anuvicaranteti** ito cito ca vicarante, ito pana gehā nikkhamitvā etaṁ gehaṁ, etasmā vā nikkhamitvā imaṁ gehaṁ pavisanavasenapi daṭṭhabbā. Tattha dve agārā sadvārā viya cutipaṭisandhiyo, cakkhumā puriso viya dibbacakkhuñāṇalābhī, cakkhumato purisassa dvinnaṁ gehānaṁ antare ṭhatvā passato dve agāre pavisakanikkhamanakapurisānaṁ pākaṭakālo viya dibbacakkhulābhino ālokaṁ vaḍḍhetvā olokentassa cavanaka-upapajjanakasattānaṁ pākaṭakālo. Kiṁ pana te ñāṇassa pākaṭā, puggalassāti? Ñāṇassa. Tassa pākaṭattā pana puggalassa pākaṭāyevāti.

433. Āsavakkhayañāṇa-upamāyaṁ **pabbatasaṅkhepeti** pabbatamatthake. **Anāviloti** nikkaddamo. Sippiyo ca sambukā ca **sippisambukaṁ.** Sakkharā ca kathalā ca **sakkharakathalaṁ.** Macchānaṁ gumbā ghaṭāti **macchagumbaṁ.** **Tiṭṭhantampi carantampīti** ettha sakkharakathalaṁ tiṭṭhatiyeva, itarāni carantipi tiṭṭhantipi. Yathā pana antarantarā ṭhitāsupi nisinnāsupi vijjamānāsupi[2] "etā gāvo carantī"ti carantiyo upādāya itarāpi carantīti vuccanti. Evaṁ tiṭṭhantameva sakkharakathalaṁ upādāya itarampi dvayaṁ tiṭṭhantanti vuttaṁ. Itarañca dvayaṁ carantaṁ upādāya sakkharakathalampi carantanti vuttaṁ, tattha cakkhumato purisassa tīre ṭhatvā passato sippisambukādīnaṁ vibhūtakālo viya āsavānaṁ khayāya cittaṁ nīharitvā nisinnassa bhikkhuno catunnaṁ saccānaṁ vibhūtakālo daṭṭhabbo.

434. Idāni sattahākārehi saliṅgato saguṇato khīṇāsavassa nāmaṁ gaṇhanto **ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu samaṇo itipīti**-ādimāha. Tattha **evaṁ kho bhikkhave bhikkhu samaṇo hotīti**-ādīsu bhikkhave evaṁ bhikkhu samitapāpattā **samaṇo** hoti. Bāhitapāpattā **brāhmaṇo** hoti. Nhātakilesattā **nhātako** hoti, dhotakilesattāti attho. Catumaggañāṇasaṅkhātehi vedehi akusaladhammānaṁ gatattā **vedagū** hoti, viditattāti attho. Teneva **viditāssa hontīti**-ādimāha. Kilesānaṁ sutattā **sottiyo** hoti,

1. Sannadvārābhi sammukhadvārā pannadvārā (Ka)
2. Nipajjamānāsupi (Sī, Syā, Ka)

၄၃၂။ ဒိဗ္ဗစက္ခုဥပမာယံ **ဒွေ အဂါရာတိ** ဒွေ ဃရာ။ **သဒွါရာတိ** သမ္မုခဒွါရာ[၁]။ **အနုစင်္ကမန္တေတိ** အပရာပရံ သဉ္စရန္တေ။ **အနုဝိစရန္တေတိ** ဣတော စိတော စ ဝိစရန္တေ၊ ဣတော ပန ဂေဟာ နိက္ခမိတွာ ဧတံ ဂေဟံ, ဧတသ္မာ ဝါ နိက္ခမိတွာ ဣမံ ဂေဟံ ပဝိသနဝသေနပိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ တတ္ထ ဒွေ အဂါရာ သဒွါရာ ဝိယ စုတိပဋိသန္ဓိယော၊ စက္ခုမာ ပုရိသော ဝိယ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏလာဘီ၊ စက္ခုမတော ပုရိသဿ ဒွိန္နံ ဂေဟာနံ အန္တရေ ဌတွာ ပဿတော ဒွေ အဂါရေ ပဝိသနကနိက္ခမနကပုရိသာနံ ပါကဋကာလော ဝိယ ဒိဗ္ဗစက္ခုလာဘိနော အာလောကံ ဝဍ္ဎေတွာ ဩလောကေန္တဿ စဝနကဥပပဇ္ဇနကသတ္တာနံ ပါကဋကာလော။ ကိံ ပန တေ ဉာဏဿ ပါကဋာ၊ ပုဂ္ဂလဿာတိ? ဉာဏဿ။ တဿ ပါကဋတ္တာ ပန ပုဂ္ဂလဿ ပါကဋာယေဝါတိ။

၄၃၃။ အာသဝက္ခယဉာဏဥပမာယံ **ပဗ္ဗတသင်္ခေပေတိ** ပဗ္ဗတမတ္ထကေ။ **အနာဝိလောတိ** နိက္ကဒ္ဒမော။ သိပ္ပိယော စ သမ္ဗုကာ စ **သိပ္ပိသမ္ဗုကံ**။ သက္ခရာ စ ကထလာ စ **သက္ခရကထလံ**။ မစ္ဆာနံ ဂုမ္ဗာ ဃဋာတိ **မစ္ဆဂုမ္ဗံ**။ **တိဋ္ဌန္တမ္ပိ စရန္တမ္ပီတိ** ဧတ္ထ သက္ခရကထလံ တိဋ္ဌတိယေဝ၊ ဣတရာနိ စရန္တိပိ တိဋ္ဌန္တိပိ။ ယထာ ပန အန္တရန္တရာ ဌိတာသုပိ နိသိန္နာသုပိ ဝိဇ္ဇမာနာသုပိ[၂] "ဧတာ ဂါဝေါ စရန္တီ"တိ စရန္တိယော ဥပါဒါယ ဣတရာပိ စရန္တီတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဧဝံ တိဋ္ဌန္တမေဝ သက္ခရကထလံ ဥပါဒါယ ဣတရမ္ပိ ဒွယံ တိဋ္ဌန္တန္တိ ဝုတ္တံ။ ဣတရဉ္စ ဒွယံ စရန္တံ ဥပါဒါယ သက္ခရကထလမ္ပိ စရန္တန္တိ ဝုတ္တံ၊ တတ္ထ စက္ခုမတော ပုရိသဿ တီရေ ဌတွာ ပဿတော သိပ္ပိသမ္ဗုကာဒီနံ ဝိဘူတကာလော ဝိယ အာသဝါနံ ခယာယ စိတ္တံ နီဟရိတွာ နိသိန္နဿ ဘိက္ခုနော စတုန္နံ သစ္စာနံ ဝိဘူတကာလော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

၄၃၄။ ဣဒါနိ သတ္တဟာကာရေဟိ သလိင်္ဂတော သဂုဏတော ခီဏာသဝဿ နာမံ ဂဏှန္တော **အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု သမဏော ဣတိပီတိ**-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဧဝံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု သမဏော ဟောတီ**တိအာဒီသု ဘိက္ခဝေ ဧဝံ ဘိက္ခု သမိတပါပတ္တာ **သမဏော** ဟောတိ။ ဗာဟိတပါပတ္တာ **ဗြာဟ္မဏော** ဟောတိ။ နှာတကိလေသတ္တာ **နှာတကော** ဟောတိ၊ ဓောတကိလေသတ္တာတိ အတ္ထော။ စတုမဂ္ဂဉာဏသင်္ခါတေဟိ ဝေဒေဟိ အကုသလဓမ္မာနံ ဂတတ္တာ **ဝေဒဂူ** ဟောတိ၊ ဝိဒိတတ္တာတိ အတ္ထော။ တေနေဝ **ဝိဒိတာဿ ဟောန္တီ**တိအာဒိမာဟ။ ကိလေသာနံ သုတတ္တာ **သောတ္တိယော** ဟောတိ၊

၁-သန္နဒွါရာဘိ သမ္မုခဒွါရာ ပန္နဒွါရာ (က)
၂-နိပဇ္ဇမာနာသုပိ (သီ၊ သျာ၊ က)

nissutattā apahatattāti[1] attho. Kilesānaṁ ārakattā **ariyo** hoti, hatattāti attho. Tehi ārakattā **Arahaṁ** hoti, dūrībhūtattāti attho. Sesaṁ sabbattha pākaṭamevāti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Mahā-assapurasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Cūḷa-assapurasuttavaṇṇanā

435. **Evaṁ me sutan**ti Cūḷa-assapurasuttaṁ. Tassa desanākāraṇaṁ purimasadisameva. **Samaṇasāmīcippaṭipadā**ti samaṇānaṁ anucchavikā samaṇānaṁ anulomappaṭipadā.

436. **Samaṇamalānan**ti-ādīsu ete dhammā uppajjamānā samaṇe maline karonti malaggahite, tasmā "samaṇamalā"ti vuccanti. Etehi samaṇā dussanti padussanti, tasmā **samaṇadosā**ti vuccanti. Ete uppajjitvā samaṇe kasaṭe niroje karonti milāpenti, tasmā **samaṇakasaṭā**ti vuccanti. **Āpāyikānaṁ ṭhānānan**ti apāye nibbattāpakānaṁ kāraṇānaṁ. **Duggativedaniyānan**ti duggatiyaṁ vipākavedanāya paccayānaṁ. **Matajaṁ nāmā**ti manussā tikhiṇaṁ ayaṁ ayena sughaṁsitvā taṁ ayacuṇṇaṁ maṁsena saddhiṁ madditvā koñcasakuṇe khādāpenti, te uccāraṁ kātuṁ asakkontā maranti. No ce maranti, paharitvā mārenti. Atha tesaṁ kucchiṁ phāletvā naṁ udakena dhovitvā cuṇṇaṁ gahetvā maṁsena saddhiṁ madditvā puna khādāpentīti evaṁ satta vāre khādāpetvā gahitena ayacuṇṇena āvudhaṁ karonti, susikkhitā ca naṁ ayakārā bahuhatthakammamūlaṁ labhitvā karonti, taṁ matasakuṇato jātattā "matajan"ti vuccati, atitikhiṇaṁ hoti. **Pītanisitan**ti udakapītaṁ ceva silāya ca sunighaṁsitaṁ. **Saṅghāṭiyā**ti kosiyā. **Sampārutan**ti pariyonaddhaṁ. **Sampaliveṭhitan**ti samantato veṭhitaṁ.

---

1. Apagatattāti (Sī), āhatattāti (Syā, Ka)

နိဿုတတ္တာ အပဟတတ္တာတိ[1] အတ္ထော။ ကိလေသာနံ အာရကတ္တာ **အရိယော** ဟောတိ၊ ဟတတ္တာတိ အတ္ထော။ တေဟိ အာရကတ္တာ **အရဟံ** ဟောတိ၊ ဒူရီဘူတတ္တာတိ အတ္ထော။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝါတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

မဟာအဿပုရသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၀-စူဠအဿပုရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၃၅။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ စူဠအဿပုရသုတ္တံ။ တဿ ဒေသနာကာရဏံ ပုရိမသဒိသမေဝ။ **သမဏသာမီစိပ္ပဋိပဒါ**တိ သမဏာနံ အနုစ္ဆဝိကာ သမဏာနံ အနုလောမပ္ပဋိပဒါ။

၄၃၆။ **သမဏမလာန**န္တိအာဒီသု ဧတေ ဓမ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ သမဏေ မလိနေ ကရောန္တိ မလဂ္ဂဟိတေ၊ တသ္မာ "သမဏမလာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဧတေဟိ သမဏာ ဒုဿန္တိ ပဒုဿန္တိ၊ တသ္မာ **သမဏဒောသာ**တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဧတေ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ သမဏေ ကသဋေ နိရောဇေ ကရောန္တိ မိလာပေန္တိ၊ တသ္မာ **သမဏကသဋာ**တိ ဝုစ္စန္တိ။ **အာပါယိကာနံ ဌာနာန**န္တိ အပါယေ နိဗ္ဗတ္တာပကာနံ ကာရဏာနံ။ **ဒုဂ္ဂတိဝေဒနိယာန**န္တိ ဒုဂ္ဂတိယံ ဝိပါကဝေဒနာယ ပစ္စယာနံ။ **မတဇံ နာမာ**တိ မနုဿာ တိခိဏံ အယံ အယေန သုဃံသိတွာ တံ အယစုဏ္ဏံ မံသေန သဒ္ဓိံ မဒ္ဒိတွာ ကောဉ္စသကုဏေ ခါဒါပေန္တိ၊ တေ ဥစ္စာရံ ကာတုံ အသက္ကောန္တာ မရန္တိ။ နော စေ မရန္တိ၊ ပဟရိတွာ မာရေန္တိ။ အထ တေသံ ကုစ္ဆိံ ဖာလေတွာ နံ ဥဒကေန ဓောဝိတွာ စုဏ္ဏံ ဂဟေတွာ မံသေန သဒ္ဓိံ မဒ္ဒိတွာ ပုန ခါဒါပေန္တီတိ ဧဝံ သတ္တ ဝါရေ ခါဒါပေတွာ ဂဟိတေန အယစုဏ္ဏေန အာဝုဓံ ကရောန္တိ၊ သုသိက္ခိတာ စ နံ အယကာရာ ဗဟုဟတ္ထကမ္မမူလံ လဘိတွာ ကရောန္တိ၊ တံ မတသကုဏတော ဇာတတ္တာ "မတဇ"န္တိ ဝုစ္စတိ၊ အတိတိခိဏံ ဟောတိ။ **ပီတနိသိတ**န္တိ ဥဒကပီတံ စေဝ သိလာယ စ သုနိဃံသိတံ။ **သင်္ဃာဋိယာ**တိ ကောသိယာ။ **သမ္ပာရုတ**န္တိ ပရိယောနဒ္ဓံ။ **သမ္ပလိဝေဌိတ**န္တိ သမန္တတော ဝေဌိတံ။

၁-အပဂတတ္တာတိ (သီ)၊ အာဟတတ္တာတိ (သျာ၊ က)

437. **Rajojallikassā**ti rajojalladhārino. **Udakorohakassā**ti divasassa tikkhattuṁ udakaṁ orohantassa. **Rukkhamūlikassā**ti rukkhamūlavāsino. **Abbhokāsikassā**ti abbhokāsavāsino. **Ubbhaṭṭhakassā**ti uddhaṁ ṭhitakassa. **Pariyāyabhattikassā**ti māsavārena vā aḍḍhamāsavārena vā bhuñjantassa. Sabbametaṁ bāhirasamayeneva kathitaṁ. Imasmiṁ hi sāsane cīvaradharo bhikkhu saṅghāṭikoti na vuccati. Rajojalladhāraṇādivatāni[1] imasmiṁ sāsane natthiyeva. Buddhavacanassa Buddhavacanameva nāmaṁ, na mantāti. Rukkhamūliko abbhokāsikoti ettakaṁyeva pana labbhati. Tampi bāhirasamayeneva kathitaṁ. **Jātameva nan**ti taṁdivase jātamattaṁyeva naṁ. **Saṅghāṭikaṁ kareyyun**ti saṅghāṭikaṁ vatthaṁ nivāsetvā ca pārupitvā ca saṅghāṭikaṁ kareyyuṁ. Esa nayo sabbattha.

438. **Visuddhamattānaṁ samanupassatī**ti attānaṁ visujjhantaṁ passati, visuddhoti pana na tāva vattabbo. **Pāmojjaṁ āyatī**ti tuṭṭhākāro jāyati. **Pamuditassa pītī**ti tuṭṭhassa sakalasarīraṁ khobhayamānā pīti jāyati. **Pītimanassa kāyo**ti pītisampayuttassa puggalassa nāmakāyo. **Passambhatī**ti vigatadaratho hoti. **Sukhaṁ vedetī**ti kāyikampi cetasikampi sukhaṁ vediyati. **Cittaṁ samādhiyatī**ti iminā nekkhammasukhena sukhitassa cittaṁ samādhiyati, appanāpattaṁ viya hoti. **So mettāsahagatena cetasā**ti heṭṭhā kilesavasena āraddhā desanā pabbate vuṭṭhavuṭṭhi[2] viya nadiṁ yathānusandhinā brahmavihārabhāvanaṁ otiṇṇā. Tattha yaṁ vattabbaṁ siyā, taṁ sabbaṁ Visuddhimagge vuttameva. **Seyyathāpi bhikkhave pokkaraṇī**ti Mahāsīhanādasutte maggo pokkharaṇiyā upamito, idha sāsanaṁ upamitanti veditabbaṁ. **Āsavānaṁ khayā samaṇo hotī**ti sabbakilesānaṁ samitattā paramatthasamaṇo hotīti. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Cūḷa-assapurasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Catutthavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Rajojalladhāraṇādīni ca kānici (Ka)
2. Vaṭṭhavuṭṭhi (Sī)

၄၃၇။ **ရဇောဇလ္လိကဿာ**တိ ရဇောဇလ္လဓာရိနော။ **ဥဒကောရောဟကဿာ**တိ ဒိဝသဿ တိက္ခတ္တုံ ဥဒကံ ဩရောဟန္တဿ။ **ရုက္ခမူလိကဿာ**တိ ရုက္ခမူလဝါသိနော။ **အဗ္ဘောကာသိကဿာ**တိ အဗ္ဘောကာသဝါသိနော။ **ဥဗ္ဘဋ္ဌကဿာ**တိ ဥဒ္ဓံ ဌိတကဿ။ **ပရိယာယဘတ္တိကဿာ**တိ မာသဝါရေန ဝါ အဍ္ဎမာသဝါရေန ဝါ ဘုဉ္ဇန္တဿ။ သဗ္ဗမေတံ ဗာဟိရသမယေနေဝ ကထိတံ။ ဣမသ္မိံ ဟိ သာသနေ စီဝရဓရော ဘိက္ခု သင်္ဃာဋိကောတိ န ဝုစ္စတိ။ ရဇောဇလ္လဓာရဏာဒိဝတာနိ[1] ဣမသ္မိံ သာသနေ နတ္ထိယေဝ။ ဗုဒ္ဓဝစနဿ ဗုဒ္ဓဝစနမေဝ နာမံ၊ န မန္တာတိ။ ရုက္ခမူလိကော အဗ္ဘောကာသိကောတိ ဧတ္တကံယေဝ ပန လဗ္ဘတိ။ တမ္ပိ ဗာဟိရသမယေနေဝ ကထိတံ။ **ဇာတမေဝ နန္တိ** တံဒိဝသေ ဇာတမတ္တံယေဝ နံ။ **သင်္ဃာဋိကံ ကရေယျုန္တိ** သင်္ဃာဋိကံ ဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ စ ပါရုပိတွာ စ သင်္ဃာဋိကံ ကရေယျုံ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။

၄၃၈။ **ဝိသုဒ္ဓမတ္တာနံ သမနုပဿတီ**တိ အတ္တာနံ ဝိသုဇ္ဈန္တံ ပဿတိ၊ ဝိသုဒ္ဓေါတိ ပန န တာဝ ဝတ္တဗ္ဗော။ **ပါမောဇ္ဇံ ဇာယတီ**တိ တုဋ္ဌာကာရော ဇာယတိ။ **ပမုဒိတဿ ပီတီ**တိ တုဋ္ဌဿ သကလသရီရံ ခေါဘယမာနာ ပီတိ ဇာယတိ။ **ပီတိမနဿ ကာယော**တိ ပီတိသမ္ပယုတ္တဿ ပုဂ္ဂလဿ နာမကာယော။ **ပဿမ္ဘတီ**တိ ဝိဂတဒရထော ဟောတိ။ **သုခံ ဝေဒေတီ**တိ ကာယိကမ္ပိ စေတသိကမ္ပိ သုခံ ဝေဒိယတိ။ **စိတ္တံ သမာဓိယတီ**တိ ဣမိနာ နေက္ခမ္မသုခေန သုခိတဿ စိတ္တံ သမာဓိယတိ၊ အပ္ပနာပတ္တံ ဝိယ ဟောတိ။ **သော မေတ္တာသဟဂတေန စေတသာ**တိ ဟေဋ္ဌာ ကိလေသဝသေန အာရဒ္ဓါ ဒေသနာ ပဗ္ဗတေ ဝုဋ္ဌဝုဋ္ဌိ[2] ဝိယ နဒိံ ယထာနုသန္ဓိနာ ဗြဟ္မဝိဟာရဘာဝနံ ဩတိဏ္ဏာ။ တတ္ထ ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ သိယာ၊ တံ သဗ္ဗံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တမေဝ။ **သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ပေါက္ခရဏီ**တိ မဟာသီဟနာဒသုတ္တေ မဂ္ဂေါ ပေါက္ခရဏိယာ ဥပမိတော၊ ဣဓ သာသနံ ဥပမိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **အာသဝါနံ ခယာ သမဏော ဟောတီ**တိ သဗ္ဗကိလေသာနံ သမိတတ္တာ ပရမတ္ထသမဏော ဟောတီတိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

စူဠအဿပုရသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

စတုတ္ထဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ရဇောဇလ္လဓာရဏာဒီနိ စ ကာနိစိ (က)
၂-ဝဋ္ဌဝုဋ္ဌိ (သီ)

5. Cūḷayamakavagga

1. Sāleyyakasuttavaṇṇanā

439. **Evaṁ me sutan**ti Sāleyyakasuttaṁ. Tattha **Kosalesū**ti Kosalā nāma jānapadino rājakumārā. Tesaṁ nivāso ekopi janapado ruḷhīsaddena Kosalāti vuccati, tasmiṁ Kosalesu janapade. Porāṇā panāhu—yasmā pubbe Mahāpanādaṁ rājakumāraṁ nānānāṭakāni disvā sitamattampi akarontaṁ sutvā rājā āha "yo mama puttaṁ hasāpeti, sabbālaṅkārena naṁ alaṅkaromī"ti. Tato naṅgalānipi chaḍḍetvā mahājanakāye sannipatite[1] manussā sātirekāni[2] sattavassāni nānākīḷikāyo dassetvā naṁ hasāpetuṁ nāsakkhiṁsu. Tato Sakko devanaṭaṁ pesesi, so dibbanāṭakaṁ dassetvā hasāpesi. Atha te manussā attano attano vasanokāsābhimukhā pakkamiṁsu. Te paṭipathe mittasuhajjādayo disvā paṭisanthāraṁ karontā "kacci bho kusalaṁ, kacci bho kusalan"ti āhaṁsu, tasmā taṁ "kusalaṁ kusalan"ti vacanaṁ upādāya so padeso Kosalāti vuccatīti.

Cārikaṁ caramānoti aturitacārikaṁ caramāno. **Mahatā bhikkhusaṁghena saddhin**ti sataṁ vā sahassaṁ vā satasahassaṁ vāti evaṁ aparicchinnena mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ. **Brāhmaṇagāmo**ti brāhmaṇānaṁ samosaraṇagāmopi brāhmaṇagāmoti vuccati brāhmaṇānaṁ bhogagāmopi. Idha samosaraṇagāmo[3] adhippeto. **Tadavasarī**ti taṁ avasari, sampattoti attho. Vihāro panettha aniyāmito, tasmā tassa avidūre Buddhānaṁ anucchaviko eko vanasaṇḍo bhavissati, Satthā taṁ vanasaṇḍaṁ gatoti veditabbo. **Assosun**ti suṇiṁsu upalabhiṁsu. Sotadvārasampattavacananigghosānusārena jāniṁsu. **Kho**ti avadhāraṇatthe padapūraṇamatte vā nipāto. Tattha avadhāraṇatthena

1. Mahājanakāyo sannipati, te (Ka)
2. Atirekāni (Sī, Syā, Ka)
3. Idha samosaraṇagāmoti brāhmaṇānaṁ vasanagāmo (Ka)

၅-စူဠယမကဝဂ္ဂ

၁-သာလေယျကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၃၉။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ သာလေယျကသုတ္တံ။ တတ္ထ **ကောသလေသူ**တိ ကောသလာ နာမ ဇာနပဒိနော ရာဇကုမာရာ။ တေသံ နိဝါသော ဧကောပိ ဇနပဒေါ ရုဠှီသဒ္ဒေန ကောသလာတိ ဝုစ္စတိ၊ တသ္မိံ ကောသလေသု ဇနပဒေ။ ပေါရာဏာ ပနာဟု—ယသ္မာ ပုဗ္ဗေ မဟာပနာဒံ ရာဇကုမာရံ နာနာနာဋကာနိ ဒိသွာ သိတမတ္တမ္ပိ အကရောန္တံ သုတွာ ရာဇာ အာဟ "ယော မမ ပုတ္တံ ဟသာပေတိ၊ သဗ္ဗာလင်္ကာရေန နံ အလင်္ကရောမီ"တိ။ တတော နင်္ဂလာနိပိ ဆဍ္ဍေတွာ မဟာဇနကာယေ သန္နိပတိတေ[၁] မနုဿာ သာတိရေကာနိ[၂] သတ္တဝဿာနိ နာနာကီဠိကာယော ဒဿေတွာ နံ ဟသာပေတုံ နာသက္ခိံသု။ တတော သက္ကော ဒေဝနဋံ ပေသေသိ၊ သော ဒိဗ္ဗနာဋကံ ဒဿေတွာ ဟသာပေသိ။ အထ တေ မနုဿာ အတ္တနော အတ္တနော ဝသနောကာသာဘိမုခါ ပက္ကမိံသု။ တေ ပဋိပထေ မိတ္တသုဟဇ္ဇာဒယော ဒိသွာ ပဋိသန္ထာရံ ကရောန္တာ "ကစ္စိ ဘော ကုသလံ၊ ကစ္စိ ဘော ကုသလ"န္တိ အာဟံသု၊ တသ္မာ တံ "ကုသလံ ကုသလ"န္တိ ဝစနံ ဥပါဒါယ သော ပဒေသော ကောသလာတိ ဝုစ္စတီတိ။

စာရိကံ စရမာနောတိ အတုရိတစာရိကံ စရမာနော။ **မဟတာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိ**န္တိ သတံ ဝါ သဟဿံ ဝါ သတသဟဿံ ဝါတိ ဧဝံ အပရိစ္ဆိန္နေန မဟတာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ။ **ဗြာဟ္မဏဂါမော**တိ ဗြာဟ္မဏာနံ သမောသရဏဂါမောပိ ဗြာဟ္မဏဂါမောတိ ဝုစ္စတိ ဗြာဟ္မဏာနံ ဘောဂဂါမောပိ။ ဣဓ သမောသရဏဂါမော[၃] အဓိပ္ပေတော။ **တဒဝသရီ**တိ တံ အဝသရိ၊ သမ္ပတ္တောတိ အတ္ထော။ ဝိဟာရော ပနေတ္ထ အနိယာမိတော၊ တသ္မာ တဿ အဝိဒူရေ ဗုဒ္ဓါနံ အနုစ္ဆဝိကော ဧကော ဝနသဏ္ဍော ဘဝိဿတိ၊ သတ္ထာ တံ ဝနသဏ္ဍံ ဂတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အဿောသု**န္တိ သုဏိံသု ဥပလဘိံသု။ သောတဒွါရသမ္ပတ္တဝစနနိဂ္ဃောသာနုသာရေန ဇာနိံသု။ **ခေါ**တိ အဝဓာရဏတ္ထေ ပဒပူရဏမတ္တေ ဝါ နိပါတော။ တတ္ထ အဝဓာရဏတ္ထေန

၁-မဟာဇနကာယော သန္နိပတိ၊ တေ (က)
၂-အတိရေကာနိ (သီ၊ သျာ၊ က)
၃-ဣဓ သမောသရဏဂါမောတိ ဗြာဟ္မဏာနံ ဝသနဂါမော (က)

assosuṁyeva, na nesaṁ koci savanantarāyo ahosīti ayamattho veditabbo. Padapūraṇena byañjanasiliṭṭhatāmattameva.

Idāni yamatthaṁ assosuṁ, taṁ pakāsetuṁ **samaṇo khalu bho Gotamo**ti-ādi vuttaṁ. Tattha samitapāpattā **samaṇo**ti veditabbo. **Khalū**ti anussavanatthe nipāto. **Bho**ti tesaṁ aññamaññaṁ ālapanamattaṁ. **Gotamo**ti Bhagavato gottavasena paridīpanaṁ. Tasmā **samaṇo khalu bho Gotamo**ti ettha samaṇo kira bho Gotamagottoti evamattho daṭṭhabbo. **Sakyaputto**ti idaṁ pana Bhagavato uccākulaparidīpanaṁ. **Sakyakulā pabbajito**ti saddhāpabbajitabhāvadīpanaṁ, kenaci pārijuññena anabhibhūto aparikkhīṇaṁyeva taṁ kulaṁ pahāya saddhāpabbajitoti vuttaṁ hoti. Tato paraṁ vuttatthameva. **Taṁ kho panā**ti itthambhūtākhyānatthe upayogavacanaṁ, tassa kho pana bhoto Gotamassāti attho. **Kalyāṇo**ti kalyāṇaguṇasamannāgato, seṭṭhoti vuttaṁ hoti. **Kittisaddo**ti kittiyeva, thutighoso vā. **Abbhuggato**ti sadevakaṁ lokaṁ ajjhottharitvā uggato. Kinti? “Itipi so Bhagavā -pa- Buddho Bhagavā”ti.

Tatrāyaṁ padasambandho—so Bhagavā itipi arahaṁ, itipi Sammāsambuddho -pa- itipi Bhagavāti. Iminā ca iminā ca kāraṇenāti vuttaṁ hoti. Tattha ārakattā, arīnaṁ, arānaṁ ca hatattā, paccayādīnaṁ arahattā, pāpakaraṇe rahābhāvāti imehi tāva kāraṇehi so Bhagavā arahanti veditabboti-ādinā nayena mātikaṁ nikkhipitvā sabbāneva etāni padāni Visuddhimagge Buddhānussatiniddese vitthāritānīti tato tesaṁ vitthāro gahetabbo.

Sādhu kho panāti sundaraṁ kho pana, atthāvahaṁ sukhāvahanti vuttaṁ hoti. **Tathārūpānaṁ arahata**nti yathārūpo so bhavaṁ Gotamo, evarūpānaṁ anekehipi kappakoṭisatasahassehi dullabhadassanānaṁ byāmappabhāparikkhittehi asīti-anubyañjanaratanapaṭimaṇḍitehi dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇavarehi samākiṇṇamanoramasarīrānaṁ atappakadassanānaṁ atimadhuradhammanigghosānaṁ yathābhūtaguṇādhigamena loke arahantoti laddhasaddānaṁ arahataṁ. **Dassanaṁ hotī**ti pasādasommāni akkhīni ummīletvā dassanamattampi sādhu hoti. Sace pana aṭṭhaṅgasamannāgatena brahmassarena

အဿောသုံယေဝ၊ န နေသံ ကောစိ သဝနန္တရာယော အဟောသီတိ အယမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပဒပူရဏေန ဗျဉ္ဇနသိလိဋ္ဌတာမတ္တမေဝ။

ဣဒါနိ ယမတ္ထံ အဿောသုံ၊ တံ ပကာသေတုံ **သမဏော ခလု ဘော ဂေါတမော**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ သမိတပါပတ္တာ **သမဏော**တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ခလူ**တိ အနုဿဝနတ္ထေ နိပါတော။ **ဘော**တိ တေသံ အညမညံ အာလပနမတ္တံ။ **ဂေါတမော**တိ ဘဂဝတော ဂေါတ္တဝသေန ပရိဒီပနံ။ တသ္မာ **သမဏော ခလု ဘော ဂေါတမော**တိ ဧတ္ထ သမဏော ကိရ ဘော ဂေါတမဂေါတ္တောတိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ **သကျပုတ္တော**တိ ဣဒံ ပန ဘဂဝတော ဥစ္စာကုလပရိဒီပနံ။ **သကျကုလာ ပဗ္ဗဇိတော**တိ သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတဘာဝဒီပနံ၊ ကေနစိ ပါရိဇုညေန အနဘိဘူတော အပရိက္ခီဏံယေဝ တံ ကုလံ ပဟာယ သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တတော ပရံ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ **တံ ခေါ ပနာ**တိ ဣတ္ထမ္ဘူတာချာနတ္ထေ ဥပယောဂဝစနံ၊ တဿ ခေါ ပန ဘောတော ဂေါတမဿာတိ အတ္ထော။ **ကလျာဏော**တိ ကလျာဏဂုဏသမန္နာဂတော၊ သေဋ္ဌောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ကိတ္တိသဒ္ဒေါ**တိ ကိတ္တိယေဝ၊ ထုတိဃောသော ဝါ။ **အဗ္ဘုဂ္ဂတော**တိ သဒေဝကံ လောကံ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ ဥဂ္ဂတော။ ကိန္တိ? “ဣတိပိ သော ဘဂဝါ။ပ။ ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ”တိ။

တတြာယံ ပဒသမ္ဗန္ဓော—သော ဘဂဝါ ဣတိပိ အရဟံ၊ ဣတိပိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ပ။ ဣတိပိ ဘဂဝါတိ။ ဣမိနာ စ ဣမိနာ စ ကာရဏေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တတ္ထ အာရကတ္တာ,အရီနံ,အရာနံ စ ဟတတ္တာ,ပစ္စယာဒီနံ အရဟတ္တာ, ပါပကရဏေ ရဟာဘာဝါတိ ဣမေဟိ တာဝ ကာရဏေဟိ သော ဘဂဝါ အရဟန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗောတိအာဒိနာ နယေန မာတိကံ နိက္ခိပိတွာ သဗ္ဗာနေဝ ဧတာနိ ပဒါနိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဗုဒ္ဓါနုဿတိနိဒ္ဒေသေ ဝိတ္ထာရိတာနီတိ တတော တေသံ ဝိတ္ထာရော ဂဟေတဗ္ဗော။

သာဓု ခေါ ပနာတိ သုန္ဒရံ ခေါ ပန၊ အတ္ထာဝဟံ သုခါဝဟန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **တထာရူပါနံ အရဟတ**န္တိ ယထာရူပေါ သော ဘဝံ ဂေါတမော၊ ဧဝရူပါနံ အနေကေဟိပိ ကပ္ပကောဋိသတသဟဿေဟိ ဒုလ္လဘဒဿနာနံ ဗျာမပ္ပဘာပရိက္ခိတ္တေဟိ အသီတိအနုဗျဉ္ဇနရတနပဋိမဏ္ဍိတေဟိ ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏဝရေဟိ သမာကိဏ္ဏမနောရမသရီရာနံ အတပ္ပကဒဿနာနံ အတိမဓုရဓမ္မနိဂ္ဃောသာနံ ယထာဘူတဂုဏာဓိဂမေန လောကေ အရဟန္တောတိ လဒ္ဓသဒ္ဒါနံ အရဟတံ။ **ဒဿနံ ဟောတီ**တိ ပသာဒသောမ္မာနိ အက္ခီနိ ဥမ္မီလေတွာ ဒဿနမတ္တမ္ပိ သာဓု ဟောတိ။ သစေ ပန အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတေန ဗြဟ္မဿရေန

dhammaṁ desentassa ekaṁ padampi sotuṁ labhissāma, sādhutaraṁyeva bhavissatīti evaṁ ajjhāsayaṁ katvā.

Yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsūti sabbakiccāni pahāya tuṭṭhamānasā āgamaṁsu. **Etadavocun**ti duvidhā hi pucchā agārikapucchā anagārikapucchā ca. Tattha "kiṁ bhante kusalaṁ, kiṁ akusalan"ti iminā nayena agārikapucchā āgatā. "Ime kho bhante pañcupādānakkhandhā"ti iminā nayena anagārikapucchā. Ime pana attano anurūpaṁ agārikapucchaṁ pucchantā etaṁ "ko nu kho bho Gotama hetu ko paccayo"ti-ādivacanaṁ avocuṁ, tesaṁ Bhagavā yathā na sakkonti sallakkhetuṁ, evaṁ saṁkhitteneva tāva pañhaṁ vissajjento **adhammacariyāvisamacariyāhetu kho gahapatayo**ti-ādimāha. Kasmā pana Bhagavā yathā na sallakkhenti, evaṁ vissajjesīti. Paṇḍitamānikā hi te āditova mātikaṁ aṭṭhapetvā yathā sallakkhenti, evaṁ atthe vitthārite desanaṁ uttānikāti maññantā avajānanti, mayampi kathentā evameva katheyyāmāti vattāro bhavanti, tena nesaṁ Bhagavā yathā na sakkonti sallakkhetuṁ, evaṁ saṁkhitteneva tāva pañhaṁ vissajjesi, tato sallakkhetuṁ asakkontehi vitthāradesanaṁ yācito vitthārena desetuṁ **tena hi gahapatayo**ti-ādimāha. Tattha **tena hī**ti kāraṇatthe nipāto, yasmā maṁ tumhe yācatha, tasmāti attho.

440. **Tividhan**ti tīhi koṭṭhāsehi. **Kāyenā**ti kāyadvārena. **Adhammacariyāvisamacariyā**ti adhammacariyasaṅkhātā visamacariyā. Ayaṁ panettha padattho, adhammassa cariyā adhammacariyā, adhammakaraṇanti attho. Visamā cariyā, visamassa vā kammassa cariyāti visamacariyā. Adhammacariyā ca sā visamacariyā cāti adhammacariyāvisamacariyā. Etenupāyena sabbesu kaṇhasukkapadesu attho veditabbo. **Luddo**ti kakkhaḷo. **Dāruṇo**ti sāhasiko. **Lohitapāṇī**ti paraṁ jīvitā voropentassa pāṇī[1] lohitena lippanti[2]. Sacepi na lippanti[2], tathāvidho lohitapāṇītveva vuccati. **Hatappahate niviṭṭho**ti hate ca parassa

1. Pāṇi (Ka) 2. Limpati (Syā, Ka)

ဓမ္မံ ဒေသေန္တဿ ဧကံ ပဒမ္ပိ သောတုံ လဘိဿာမ၊ သာဓုတရံယေဝ ဘဝိဿတီတိ ဧဝံ အဇ္ဈာသယံ ကတွာ။

ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိံသူတိ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ပဟာယ တုဋ္ဌမာနသာ အာဂမံသု။ **ဧတဒဝေါစု**န္တိ ဒုဝိဓာ ဟိ ပုစ္ဆာ အဂါရိကပုစ္ဆာ အနဂါရိကပုစ္ဆာ စ။ တတ္ထ “ကိံ ဘန္တေ ကုသလံ၊ ကိံ အကုသလ”န္တိ ဣမိနာ နယေန အဂါရိကပုစ္ဆာ အာဂတာ။ “ဣမေ ခေါ ဘန္တေ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ”တိ ဣမိနာ နယေန အနဂါရိကပုစ္ဆာ။ ဣမေ ပန အတ္တနော အနုရူပံ အဂါရိကပုစ္ဆံ ပုစ္ဆန္တာ ဧတံ “ကော နု ခေါ ဘော ဂေါတမ ဟေတု ကော ပစ္စယော”တိအာဒိဝစနံ အဝေါစုံ၊ တေသံ ဘဂဝါ ယထာ န သက္ကောန္တိ သလ္လက္ခေတုံ၊ ဧဝံ သံခိတ္တေနေဝ တာဝ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော **အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာဟေတု ခေါ ဂဟပတယော**တိအာဒိမာဟ။ ကသ္မာ ပန ဘဂဝါ ယထာ န သလ္လက္ခေန္တိ၊ ဧဝံ ဝိဿဇ္ဇေသီတိ။ ပဏ္ဍိတမာနိကာ ဟိ တေ အာဒိတောဝ မာတိကံ အဋ္ဌပေတွာ ယထာ သလ္လက္ခေန္တိ၊ ဧဝံ အတ္ထေ ဝိတ္ထာရိတေ ဒေသနံ ဥတ္တာနိကာတိ မညန္တာ အဝဇာနန္တိ၊ မယမ္ပိ ကထေန္တာ ဧဝမေဝ ကထေယျာမာတိ ဝတ္တာရော ဘဝန္တိ၊ တေန နေသံ ဘဂဝါ ယထာ န သက္ကောန္တိ သလ္လက္ခေတုံ၊ ဧဝံ သံခိတ္တေနေဝ တာဝ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ တတော သလ္လက္ခေတုံ အသက္ကောန္တေဟိ ဝိတ္ထာရဒေသနံ ယာစိတော ဝိတ္ထာရေန ဒေသေတုံ **တေန ဟိ ဂဟပတယော**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **တေန ဟီ**တိ ကာရဏတ္ထေ နိပါတော၊ ယသ္မာ မံ တုမှေ ယာစထ၊ တသ္မာတိ အတ္ထော။

၄၄၀။ **တိဝိဓ**န္တိ တီဟိ ကောဋ္ဌာသေဟိ။ **ကာယေနာ**တိ ကာယဒွါရေန။ **အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာ**တိ အဓမ္မစရိယသင်္ခါတာ ဝိသမစရိယာ။ အယံ ပနေတ္ထ ပဒတ္ထော၊ အဓမ္မဿ စရိယာ အဓမ္မစရိယာ၊ အဓမ္မကရဏန္တိ အတ္ထော။ ဝိသမာ စရိယာ၊ ဝိသမဿ ဝါ ကမ္မဿ စရိယာတိ ဝိသမစရိယာ။ အဓမ္မစရိယာ စ သာ ဝိသမစရိယာ စာတိ အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာ။ ဧတေနုပါယေန သဗ္ဗေသု ကဏှသုက္ကပဒေသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **လုဒ္ဒေါ**တိ ကက္ခဠော။ **ဒါရုဏော**တိ သာဟသိကော။ **လောဟိတပါဏီ**တိ ပရံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေန္တဿ ပါဏိ[1] လောဟိတေန လိပ္ပန္တိ[2]။ သစေပိ န လိပ္ပန္တိ[2]၊ တထာဝိဓော လောဟိတပါဏီတွေဝ ဝုစ္စတိ။ **ဟတပ္ပဟတေ နိဝိဋ္ဌော**တိ ဟတေ စ ပရဿ

၁-ပါဏိ (က) ၂-လိမ္ပတိ (သျာ၊ က)

pahāradāne, pahate ca paramāraṇe niviṭṭho. **Adayāpanno**ti nikkaruṇataṁ āpanno.

Yaṁ taṁ parassāti yaṁ taṁ parassa santakaṁ. **Paravittūpakaraṇan**ti tasseva parassa vittūpakaraṇaṁ tuṭṭhijananaṁ parikkhārabhaṇḍakaṁ. **Gāmagataṁ vā**ti antogāme vā ṭhapitaṁ. **Araññagataṁ vā**ti araññe rukkhaggapabbatamatthakādīsu vā ṭhapitaṁ. **Adinnan**ti tehi parehi kāyena vā vācāya vā adinnaṁ. **Theyyasaṅkhātan**ti ettha **theno**ti coro. Thenassa bhāvo theyyaṁ, avaharaṇacittassetaṁ adhivacanaṁ. Saṅkhā saṅkhātanti atthato ekaṁ, koṭṭhāsassetaṁ adhivacanaṁ, "saññānidānā hi papañcasaṅkhā"ti-ādīsu[1] viya. Theyyañca taṁ saṅkhātañcāti theyyasaṅkhātaṁ, theyyacittasaṅkhāto eko cittakoṭṭhāsoti attho. Karaṇatthe cetaṁ paccattavacanaṁ, tasmā theyyasaṅkhātenāti atthato daṭṭhabbaṁ.

Māturakkhitāti-ādīsu yaṁ pitari naṭṭhe vā mate vā ghāsacchādanādīhi paṭijaggamānā[2] vayapattaṁ kulaghare dassāmīti[3] mātā rakkhati, ayaṁ māturakkhitā nāma. Etenupāyena **piturakkhitā**dayopi veditabbā. Sabhāgakulāni pana kucchigatesupi gabbhesu katikaṁ karonti "sace mayhaṁ putto hoti, tuyhaṁ dhītā, aññattha gantuṁ na labhissati, mayhaṁ puttasseva hotū"ti. Evaṁ gabbhepi pariggahitā **sassāmikā** nāma. "Yo itthannāmaṁ itthiṁ gacchati, tassa ettako daṇḍo"ti evaṁ gāmaṁ vā[4] gehaṁ vā vīthiṁ vā uddissa ṭhapitadaṇḍā, sā **saparidaṇḍā** nāma. **Antamaso mālāguṇaparikkhittāpīti**[5] yā sabbantimena paricchedena "esā me bhariyā bhavissatī"ti saññāya tassā upari kenaci mālāguṇaṁ khipantena mālāguṇamattenāpi parikkhittā hoti. **Tathārūpāsu cārittaṁ āpajjitā hotī**ti evarūpāsu itthīsu sammādiṭṭhisutte vuttamicchācāralakkhaṇavasena vītikkamaṁ kattā hoti.

Sabhāgatoti[6] sabhāyaṁ ṭhito. **Parisāgato**ti[7] parisāyaṁ ṭhito. **Ñātimajjhagato**ti dāyādānaṁ majjhe ṭhito. **Pūgamajjhagato**ti senīnaṁ majjhe ṭhito. **Rājakulamajjhagato**ti rājakulassa majjhe mahāvinicchaye

1. Khu 1. 411 piṭṭhe. 2. Paṭijaggiyamānaṁ (Ka) 3. Nessāmīti (Syā)
4. Nāmaṁ vā (Syā, Ka) 5. Mālāguḷaparikkhittāpīti (Ka)
6. Sabhaggatoti (Sī, Syā) 7. Parisaggatoti (Sī, Syā)

ပဟာရဒါနေ,ပဟတေ စ ပရမာရဏေ နိဝိဋ္ဌော။ **အဒယာပန္နော**တိ နိက္ကရုဏတံ အာပန္နော။

ယံ တံ ပရဿာတိ ယံ တံ ပရဿ သန္တကံ။ **ပရဝိတ္တူပကရဏ**န္တိ တဿေဝ ပရဿ ဝိတ္တူပကရဏံ တုဋ္ဌိဇနနံ ပရိက္ခာရဘဏ္ဍကံ။ **ဂါမဂတံ ဝါ**တိ အန္တောဂါမေ ဝါ ဌပိတံ။ **အရညဂတံ ဝါ**တိ အရညေ ရုက္ခဂ္ဂပဗ္ဗတမတ္ထကာဒီသု ဝါ ဌပိတံ။ **အဒိန္န**န္တိ တေဟိ ပရေဟိ ကာယေန ဝါ ဝါစာယ ဝါ အဒိန္နံ။ **ထေယျသင်္ခါတ**န္တိ ဧတ္ထ **ထေနော**တိ စောရော။ ထေနဿ ဘာဝေါ ထေယျံ၊ အဝဟရဏစိတ္တဿေတံ အဓိဝစနံ။ သင်္ခါ သင်္ခါတန္တိ အတ္ထတော ဧကံ၊ ကောဋ္ဌာသဿေတံ အဓိဝစနံ၊ "သညာနိဒါနာ ဟိ ပပဉ္စသင်္ခါ"တိအာဒီသု[၁] ဝိယ။ ထေယျဉ္စ တံ သင်္ခါတဉ္စာတိ ထေယျသင်္ခါတံ၊ ထေယျစိတ္တသင်္ခါတော ဧကော စိတ္တကောဋ္ဌာသောတိ အတ္ထော။ ကရဏတ္ထေ စေတံ ပစ္စတ္တဝစနံ၊ တသ္မာ ထေယျသင်္ခါတေနာတိ အတ္ထတော ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

မာတုရက္ခိတာတိအာဒီသု ယံ ပိတရိ နဋ္ဌေ ဝါ မတေ ဝါ ဃာသစ္ဆာဒနာဒီဟိ ပဋိဇဂ္ဂမာနာ[၂] ဝယပတ္တံ ကုလဃရေ ဒဿာမီတိ[၃] မာတာ ရက္ခတိ၊ အယံ မာတုရက္ခိတာ နာမ။ ဧတေနုပါယေန **ပိတုရက္ခိတာ**ဒယောပိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သဘာဂကုလာနိ ပန ကုစ္ဆိဂတေသုပိ ဂဗ္ဘေသု ကတိကံ ကရောန္တိ "သစေ မယှံ ပုတ္တော ဟောတိ၊ တုယှံ ဓီတာ၊ အညတ္ထ ဂန္တုံ န လဘိဿတိ၊ မယှံ ပုတ္တဿေဝ ဟောတူ"တိ။ ဧဝံ ဂဗ္ဘေပိ ပရိဂ္ဂဟိတာ **သဿာမိကာ** နာမ။ "ယော ဣတ္ထန္နာမံ ဣတ္ထိံ ဂစ္ဆတိ၊ တဿ ဧတ္တကော ဒဏ္ဍော"တိ ဧဝံ ဂါမံ ဝါ[၄] ဂေဟံ ဝါ ဝီထိံ ဝါ ဥဒ္ဒိဿ ဌပိတဒဏ္ဍာ၊ သာ **သပရိဒဏ္ဍာ** နာမ။ **အန္တမသော မာလာဂုဏပရိက္ခိတ္တာပီတိ**[၅] ယာ သဗ္ဗန္တိမေန ပရိစ္ဆေဒေန "ဧသာ မေ ဘရိယာ ဘဝိဿတီ"တိ သညာယ တဿာ ဥပရိ ကေနစိ မာလာဂုဏံ ခိပန္တေန မာလာဂုဏမတ္တေနာပိ ပရိက္ခိတ္တာ ဟောတိ။ **တထာရူပါသု စာရိတ္တံ အာပဇ္ဇိတာ ဟောတီ**တိ ဧဝရူပါသု ဣတ္ထီသု သမ္မာဒိဋ္ဌိသုတ္တေ ဝုတ္တမိစ္ဆာစာရလက္ခဏဝသေန ဝီတိက္ကမံ ကတ္တာ ဟောတိ။

သဘာဂတောတိ[၆] သဘာယံ ဌိတော။ **ပရိသာဂတော**တိ[၇] ပရိသာယံ ဌိတော။ **ဉာတိမဇ္ဈဂတော**တိ ဒါယာဒါနံ မဇ္ဈေ ဌိတော။ **ပူဂမဇ္ဈဂတော**တိ သေနီနံ မဇ္ဈေ ဌိတော။ **ရာဇကုလမဇ္ဈဂတော**တိ ရာဇကုလဿ မဇ္ဈေ မဟာဝိနိစ္ဆယေ

၁-ခု ၁-၄၁၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ပဋိဇဂ္ဂိယမာနံ (က) ၃-နေဿာမီတိ (သျာ)
၄-နာမံ ဝါ (သျာ၊ က) ၅-မာလာဂုဠပရိက္ခိတ္တာပီတိ (က) ၆-သဘဂ္ဂတောတိ (သီ၊ သျာ)
၇-ပရိသဂ္ဂတောတိ (သီ၊ သျာ)

ṭhito. **Abhinīto**ti pucchanatthāya nīto. **Sakkhipuṭṭho**ti sakkhiṁ katvā pucchito. **Ehambho purisā**ti ālapanametaṁ[1]. **Attahetu vā parahetu vā**ti attano vā parassa vā hatthapādādihetu vā dhanahetu vā. **Āmisakiñcikkhahetu vā**ti ettha **āmisa**nti lābho adhippeto. **Kiñcikkha**nti yaṁ vā taṁ vā appamattakaṁ, antamaso tittiravaṭṭakasappipiṇḍanavanītapiṇḍādimattakassapi lañjassa hetūti attho. **Sampajānamusā bhāsitā hotī**ti jānantoyeva musāvādaṁ kattā hoti.

Imesaṁ bhedāyāti yesaṁ itoti vuttānaṁ santike sutaṁ hoti, tesaṁ bhedāya. **Amūsaṁ bhedāyā**ti yesaṁ amutrāti vuttānaṁ santike sutaṁ hoti, tesaṁ bhedāya. **Iti samaggānaṁ vā bhedakā**ti evaṁ samaggānaṁ vā dvinnaṁ sahāyakānaṁ bhedaṁ kattā. **Bhinnānaṁ vā anuppadātā**ti suṭṭu kataṁ tayā, taṁ pajahantena katipāheneva te mahantaṁ anatthaṁ kareyyāti evaṁ bhinnānaṁ puna asaṁsandanāya anuppadātā upatthambhetā kāraṇaṁ dassetāti attho. Vaggo ārāmo abhiratiṭṭhānamassāti **vaggārāmo. Vaggarato**ti vaggesu rato. Vagge disvā vā sutvā vā nandatīti **vagganandī. Vaggakaraṇiṁ vāca**nti yā vācā samaggepi satte vagge karoti bhindati, taṁ kalahakāraṇaṁ vācaṁ bhāsitā hoti.

Aṇḍakāti[2] yathā sadose rukkhe aṇḍakāni uṭṭhahanti, evaṁ sadosatāya khuṁsanāvambhanādivacanehi aṇḍakā jātā. **Kakkasā**ti pūtikā. Yathā nāma pūtikarukkho kakkaso hoti paggharitacuṇṇo, evaṁ kakkasā hoti, sotaṁ ghaṁsamānā viya pavisati. Tena vuttaṁ "kakkasā"ti. **Parakaṭukā**ti paresaṁ kaṭukā amanāpā dosajananī. **Parābhisajjanī**ti kuṭilakaṇṭakasākhā viya mammesu vijjhitvā paresaṁ abhisajjanī gantukāmānampi gantuṁ adatvā lagganakārī. **Kodhasāmantā**ti kodhassa āsannā. **Asamādhisaṁvattanikā**ti appanāsamādhissa vā upacārasamādhissa vā asaṁvattanikā. Iti sabbāneva tāni sadosavācāya vevacanāni.

Akālavādīti akālena vattā. **Abhūtavādī**ti yaṁ natthi, tassa vattā. **Anatthavādī**ti akāraṇanissitaṁ vattā. **Adhammavādī**ti asabhāvaṁ

1. Ālapanamattaṁ (Ka) 2. Kaṇḍakāti (Ka) Abhi-Ṭṭha 1. 425 piṭṭhe passitabbaṁ.

ဌိတော။ **အဘိနီတော**တိ ပုစ္ဆနတ္ထာယ နီတော။ **သက္ခိပုဋ္ဌော**တိ သက္ခိံ ကတွာ ပုစ္ဆိတော။ **ဧဟမ္ဘော ပုရိသာ**တိ အာလပနမေတံ[1]။ **အတ္တဟေတု ဝါ ပရဟေတု ဝါ**တိ အတ္တနော ဝါ ပရဿ ဝါ ဟတ္ထပါဒါဒိဟေတု ဝါ ဓနဟေတု ဝါ။ **အာမိသကိဉ္စိက္ခဟေတု ဝါ**တိ ဧတ္ထ **အာမိသ**န္တိ လာဘော အဓိပ္ပေတော။ **ကိဉ္စိက္ခ**န္တိ ယံ ဝါ တံ ဝါ အပ္ပမတ္တကံ၊ အန္တမသော တိတ္တိရဝဋ္ဋကသပ္ပိပိဏ္ဍနဝ-နီတပိဏ္ဍာဒိမတ္တကဿပိ လဉ္ဇဿ ဟေတူတိ အတ္ထော။ **သမ္ပဇာနမုသာ ဘာသိတာ ဟောတီ**တိ ဇာနန္တောယေဝ မုသာဝါဒံ ကတ္တာ ဟောတိ။

ဣမေသံ ဘေဒါယာတိ ယေသံ ဣတောတိ ဝုတ္တာနံ သန္တိကေ သုတံ ဟောတိ၊ တေသံ ဘေဒါယ။ **အမူသံ ဘေဒါယာ**တိ ယေသံ အမုတြာတိ ဝုတ္တာနံ သန္တိကေ သုတံ ဟောတိ၊ တေသံ ဘေဒါယ။ **ဣတိ သမဂ္ဂါနံ ဝါ ဘေဒကာ**တိ ဧဝံ သမဂ္ဂါနံ ဝါ ဒွိန္နံ သဟာယကာနံ ဘေဒံ ကတ္တာ။ **ဘိန္နာနံ ဝါ အနုပ္ပဒါတာ**တိ သုဋ္ဌု ကတံ တယာ၊ တံ ပဇဟန္တေန ကတိပါဟေနေဝ တေ မဟန္တံ အနတ္ထံ ကရေယျာတိ ဧဝံ ဘိန္နာနံ ပုန အသံသန္ဒနာယ အနုပ္ပဒါတာ ဥပတ္ထမ္ဘေတာ ကာရဏံ ဒဿေတာတိ အတ္ထော။ ဝဂ္ဂေါ အာရာမော အဘိရတိဋ္ဌာနမဿာတိ **ဝဂ္ဂါရာမော။ ဝဂ္ဂရတော**တိ ဝဂ္ဂေသု ရတော။ ဝဂ္ဂေ ဒိသွာ ဝါ သုတွာ ဝါ နန္ဒတီတိ **ဝဂ္ဂနန္ဒီ။ ဝဂ္ဂကရဏိံ ဝါစ**န္တိ ယာ ဝါစာ သမဂ္ဂေပိ သတ္တေ ဝဂ္ဂေ ကရောတိ ဘိန္ဒတိ၊ တံ ကလဟကာရဏံ ဝါစံ ဘာသိတာ ဟောတိ။

အဏ္ဍကာတိ[2] ယထာ သဒေါသေ ရုက္ခေ အဏ္ဍကာနိ ဥဋ္ဌဟန္တိ၊ ဧဝံ သဒေါသတာယ ခုံသနာဝမ္ဘနာဒိဝစနေဟိ အဏ္ဍကာ ဇာတာ။ **ကက္ကသာ**တိ ပူတိကာ။ ယထာ နာမ ပူတိကရုက္ခော ကက္ကသော ဟောတိ ပဂ္ဃရိတစုဏ္ဏော၊ ဧဝံ ကက္ကသာ ဟောတိ၊ သောတံ ဃံသမာနာ ဝိယ ပဝိသတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ကက္ကသာ"တိ။ **ပရကဋုကာ**တိ ပရေသံ ကဋုကာ အမနာပါ ဒေါသဇနနီ။ **ပရာဘိသဇ္ဇနီ**တိ ကုဋိလကဏ္ဋကသာခါ ဝိယ မမ္မေသု ဝိဇ္ဈိတွာ ပရေသံ အဘိသဇ္ဇနီ ဂန္တုကာမာနမ္ပိ ဂန္တုံ အဒတွာ လဂ္ဂနကာရီ။ **ကောဓသာမန္တာ**တိ ကောဓဿ အာသန္နာ။ **အသမာဓိသံဝတ္တနိကာ**တိ အပ္ပနာသမာဓိဿ ဝါ ဥပစာရသမာဓိဿ ဝါ အသံဝတ္တနိကာ။ ဣတိ သဗ္ဗာနေဝ တာနိ သဒေါသ-ဝါစာယ ဝေဝစနာနိ။

အကာလဝါဒီတိ အကာလေန ဝတ္တာ။ **အဘူတဝါဒီ**တိ ယံ နတ္ထိ၊ တဿ ဝတ္တာ။ **အနတ္ထဝါဒီ**တိ အကာရဏနိဿိတံ ဝတ္တာ။ **အဓမ္မဝါဒီ**တိ အသဘာဝံ

၁-အာလပနမတ္တံ (က) ၂-ကဏ္ဍကာတိ (က) အဘိ-ဋ္ဌ ၁-၄၂၅-ပိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗံ။

vattā. **Avinayavādī**ti asaṁvaravinayapaṭisaṁyuttassa vattā. **Anidhānavati vācan**ti hadayamañjūsāyaṁ nidhetuṁ ayuttaṁ vācaṁ bhāsitā hoti. **Akālenā**ti vattabbakālassa pubbe vā pacchā vā ayuttakāle vattā hoti. **Anapadesan**ti suttāpadesavirahitaṁ. **Apariyantavatin**ti aparicchedaṁ, suttaṁ vā jātakaṁ vā nikkhipitvā tassa upalabbhaṁ vā upamaṁ vā vatthuṁ vā āharitvā bāhirakathāyeva katheti, nikkhittaṁ nikkhittameva hoti. "Suttaṁ nu kho katheti jātakaṁ nu kho, nassa antaṁ vā koṭiṁ vā passāmā"ti vattabbataṁ āpajjati. Yathā vaṭarukkhasākhānaṁ gatagataṭṭhāne pārohā otaranti, otiṇṇotiṇṇaṭṭhāne sampajjitvā puna vaḍḍhantiyeva. Evaṁ aḍḍhayojanampi yojanampi gacchantiyeva, gacchante gacchante pana mūlarukkho vinassati, paveṇijātakāva tiṭṭhanti. Evamayampi Nigrodhadhammakathiko nāma hoti, nikkhittaṁ nikkhittamattameva [1]katvā passeneva pariharanto gacchati[1]. Yo pana bahumpi bhaṇanto etadatthamidaṁ vuttanti āharitvā jānāpetuṁ sakkoti, tassa kathetuṁ vaṭṭati. **Anatthasaṁhitan**ti na atthanissitaṁ.

Abhijjhātā hotīti abhijjhāya oloketā hoti. **Aho vatā**ti patthanatthe nipāto. Abhijjhāya olokitamattakena cettha kammapathabhedo na hoti. Yadā pana "aho vatidaṁ mama santakaṁ assa, ahaṁ ettha vasaṁ vatteyyan"ti attano pariṇāmeti, tadā kammapathabhedo hoti, ayamidha adhippeto.

Byāpannacittoti vipannacitto pūtibhūtacitto. **Paduṭṭhamanasaṅkappo**ti dosena duṭṭhacittasaṅkappo. **Haññantū**ti ghātiyantu. **Vajjhantū**ti vadhaṁ pāpuṇantu. **Mā vā ahesun**ti kiñcipi mā ahesuṁ. Idhāpi kopamattakena kammapathabhedo na hoti. Haññantūti-ādicintaneneva hoti, tasmā evaṁ vuttaṁ.

Micchādiṭṭhikoti akusaladassano. **Viparītadassano**ti vipallatthadassano. **Natthi dinnan**ti dinnassa[2] phalābhāvaṁ sandhāya vadati. **Yiṭṭhaṁ** vuccati mahāyāgo. **Hutan**ti paheṇakasakkāro[3] adhippeto, tampi ubhayaṁ

1-1. Katvā katipaye passeneva pariharanto katipaye gacchati (Ka)
2. Dānassa (Ka) 3. Pahonakasakkāro (Syā, Ka)

ဝတ္တာ။ **အဝိနယဝါဒီ**တိ အသံဝရဝိနယပဋိသံယုတ္တဿ ဝတ္တာ။ **အနိဓာနဝတိ ဝါစ**န္တိ ဟဒယမဉ္ဇူသာယံ နိဓေတုံ အယုတ္တံ ဝါစံ ဘာသိတာ ဟောတိ။ **အကာလေနာ**တိ ဝတ္တဗ္ဗကာလဿ ပုဗ္ဗေ ဝါ ပစ္ဆာ ဝါ အယုတ္တကာလေ ဝတ္တာ ဟောတိ။ **အနပဒေသ**န္တိ သုတ္တာပဒေသဝိရဟိတံ။ **အပရိယန္တဝတိ**န္တိ အပရိစ္ဆေဒံ၊ သုတ္တံ ဝါ ဇာတကံ ဝါ နိက္ခိပိတွာ တဿ ဥပလဗ္ဘံ ဝါ ဥပမံ ဝါ ဝတ္ထုံ ဝါ အာဟရိတွာ ဗာဟိရကထံယေဝ ကထေတိ၊ နိက္ခိတ္တံ နိက္ခိတ္တမေဝ ဟောတိ။ "သုတ္တံ နု ခေါ ကထေတိ ဇာတကံ နု ခေါ၊ နဿ အန္တံ ဝါ ကောဋိံ ဝါ ပဿာမာ"တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇတိ။ ယထာ ဝဋရုက္ခသာခါနံ ဂတဂတဋ္ဌာနေ ပါရောဟာ ဩတရန္တိ၊ ဩတိဏ္ဏောတိဏ္ဏဋ္ဌာနေ သမ္ပဇ္ဇိတွာ ပုန ဝဍ္ဎန္တိယေဝ။ ဧဝံ အဍ္ဎယောဇနမ္ပိ ယောဇနမ္ပိ ဂစ္ဆန္တိယေဝ၊ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ပန မူလရုက္ခော ဝိနဿတိ၊ ပဝေဏိဇာတကာဝ တိဋ္ဌန္တိ။ ဧဝမယမ္ပိ နိဂြောဓဓမ္မကထိကော နာမ ဟောတိ၊ နိက္ခိတ္တံ နိက္ခိတ္တမတ္တမေဝ [1]ကတွာ ပဿေနေဝ ပရိဟရန္တော ဂစ္ဆတိ[1]။ ယော ပန ဗဟုမ္ပိ ဘဏန္တော ဧတဒတ္ထမိဒံ ဝုတ္တန္တိ အာဟရိတွာ ဇာနာပေတုံ သက္ကောတိ၊ တဿ ကထေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ **အနတ္ထသံဟိတ**န္တိ န အတ္ထနိဿိတံ။

အဘိဇ္ဈာတာ ဟောတီတိ အဘိဇ္ဈာယ ဩလောကေတာ ဟောတိ။ **အဟော ဝတာ**တိ ပတ္ထနတ္ထေ နိပါတော။ အဘိဇ္ဈာယ ဩလောကိတမတ္တကေန စေတ္ထ ကမ္မပထဘေဒေါ န ဟောတိ။ ယဒါ ပန "အဟော ဝတိဒံ မမ သန္တကံ အဿ၊ အဟံ ဧတ္ထ ဝသံ ဝတ္တေယျ"န္တိ အတ္တနော ပရိဏာမေတိ၊ တဒါ ကမ္မပထဘေဒေါ ဟောတိ၊ အယမိဓ အဓိပ္ပေတော။

ဗျာပန္နစိတ္တောတိ ဝိပန္နစိတ္တော ပူတိဘူတစိတ္တော။ **ပဒုဋ္ဌမနသင်္ကပ္ပော**တိ ဒေါသေန ဒုဋ္ဌစိတ္တသင်္ကပ္ပော။ **ဟညန္တူ**တိ ဃာတိယန္တု။ **ဝဇ္ဈန္တူ**တိ ဝဓံ ပါပုဏန္တု။ **မာ ဝါ အဟေသု**န္တိ ကိဉ္စိပိ မာ အဟေသုံ။ ဣဓာပိ ကောပမတ္တကေန ကမ္မပထဘေဒေါ န ဟောတိ။ ဟညန္တူတိအာဒိစိန္တနေနေဝ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဧဝံ ဝုတ္တံ။

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကောတိ အကုသလဒဿနော။ **ဝိပရီတဒဿနော**တိ ဝိပလ္လတ္ထဒဿနော။ **နတ္ထိ ဒိန္န**န္တိ ဒိန္နဿ[2] ဖလာဘာဝံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **ယိဋ္ဌံ** ဝုစ္စတိ မဟာယာဂေါ။ **ဟုတ**န္တိ ပဟေဏကသက္ကာရော[3] အဓိပ္ပေတော၊ တမ္ပိ ဥဘယံ

၁-၁- ကတွာ ကတိပယေ ပဿေနေဝ ပရိဟရန္တော ကတိပယေ ဂစ္ဆတိ (က)
၂- ဒါနဿ (က) ၃- ပဟောနကသက္ကာရော (သျာ၊ က)

phalābhāvameva sandhāya paṭikkhipati. **Sukatadukkaṭānan**ti sukatadukkaṭānaṁ[1], kusalākusalānanti attho. **Phalaṁ vipāko**ti yaṁ phalanti vā vipākoti vā vuccati, taṁ natthīti vadati. **Natthi ayaṁ loko**ti paraloke ṭhitassa ayaṁ loko natthi. **Natthi paro loko**ti idha loke ṭhitassapi paraloko natthi, sabbe tattha tattheva ucchijjantīti dasseti. **Natthi mātā natthi pitā**ti tesu sammāpaṭipattimicchāpaṭipattīnaṁ phalābhāvavasena vadati. **Natthi sattā opapātikā**ti cavitvā upapajjanakasattā nāma natthīti vadati. **Sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī**ti ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ abhivisiṭṭhāya paññāya sayaṁ paccakkhaṁ katvā pavedenti, te natthīti Sabbaññubuddhānaṁ abhāvaṁ dīpeti, ettāvatā dasavatthukā micchādiṭṭhi kathitā hoti.

441. **Pāṇātipātaṁ pahāyā**ti-ādayo satta kammapathā Cūḷahatthipade vitthāritā. Anabhijjhādayo uttānatthāyeva.

442. **Sahabyataṁ upapajjeyyan**ti sahabhāvaṁ upagaccheyyaṁ. **Brahmakāyikānaṁ devānan**ti paṭhamajjhānabhūmidevānaṁ. **Ābhānaṁ devānan**ti ābhā nāma visuṁ natthi, parittābha-appamāṇābha-ābhassarānaṁ etaṁ adhivacanaṁ. **Parittābhānan**ti-ādi pana ekato aggahetvā tesaṁyeva bhedato gahaṇaṁ. **Parittasubhānan**ti-ādīsupi eseva nayo. Iti Bhagavā āsavakkhayaṁ dassetvā arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhapesi.

Idha ṭhatvā pana devalokā samānetabbā, tissannaṁ tāva jhānabhūmīnaṁ vasena nava brahmalokā, pañca suddhāvāsā, catūhi arūpehi saddhiṁ navāti aṭṭhārasa, vehapphalehi saddhiṁ ekūnavīsati, te asaññaṁ[2] pakkhipitvā vīsati brahmalokā honti, evaṁ chahi kāmāvacarehi saddhiṁ chabbīsati devalokā nāma, tesaṁ sabbesampi Bhagavatā dasakusalakammapathehi nibbatti dassitā.

Tattha chasu tāva kāmāvacaresu tiṇṇaṁ sucaritānaṁ vipākeneva nibbatti hoti. Uparidevalokānaṁ pana ime kammapathā upanissayavasena

1. Sukaṭadukkaṭānanti sukatadukkatānaṁ (Sī), sukaṭadukkaṭānanti sukaṭadukkaṭānaṁ (Syā)
2. Asaññe (Ka)

ဖလာဘာဝမေဝ သန္ဓာယ ပဋိက္ခိပတိ။ **သုကတဒုက္ကဋာနန္တိ** သုကတဒုက္ကဋာနံ[1]၊ ကုသလာကုသလာနန္တိ အတ္ထော။ **ဖလံ ဝိပါကော**တိ ယံ ဖလန္တိ ဝါ ဝိပါကောတိ ဝါ ဝုစ္စတိ၊ တံ နတ္ထီတိ ဝဒတိ။ **နတ္ထိ အယံ လောကော**တိ ပရလောကေ ဌိတဿ အယံ လောကော နတ္ထိ။ **နတ္ထိ ပရော လောကော**တိ ဣဓ လောကေ ဌိတဿပိ ပရလောကော နတ္ထိ၊ သဗ္ဗေ တတ္ထ တတ္ထေဝ ဥစ္ဆိဇ္ဇန္တီတိ ဒဿေတိ။ **နတ္ထိ မာတာ နတ္ထိ ပိတာ**တိ တေသု သမ္မာပဋိပတ္တိမိစ္ဆာပဋိပတ္တီနံ ဖလာဘာဝဝသေန ဝဒတိ။ **နတ္ထိ သတ္တာ ဩပပါတိကာ**တိ စဝိတွာ ဥပပဇ္ဇနကသတ္တာ နာမ နတ္ထီတိ ဝဒတိ။ **သယံ အဘိညာ သစ္ဆိကတွာ ပဝေဒေန္တီ**တိ ယေ ဣမဉ္စ လောကံ ပရဉ္စ လောကံ အဘိဝိသိဋ္ဌာယ ပညာယ သယံ ပစ္စက္ခံ ကတွာ ပဝေဒေန္တိ၊ တေ နတ္ထီတိ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓါနံ အဘာဝံ ဒီပေတိ၊ ဧတ္တာဝတာ ဒသဝတ္ထုကာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ကထိတာ ဟောတိ။

၄၄၁။ **ပါဏာတိပါတံ ပဟာယာ**တိအာဒယော သတ္တ ကမ္မပထာ စူဠဟတ္ထိပဒေ ဝိတ္ထာရိတာ။ အနဘိဇ္ဈာဒယော ဥတ္တာနတ္ထာယေဝ။

၄၄၂။ **သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇေယျ**န္တိ သဟဘာဝံ ဥပဂစ္ဆေယျံ။ **ဗြဟ္မကာယိကာနံ ဒေဝါန**န္တိ ပဌမဇ္ဈာနဘူမိဒေဝါနံ။ **အာဘာနံ ဒေဝါန**န္တိ အာဘာ နာမ ဝိသုံ နတ္ထိ၊ ပရိတ္တာဘအပ္ပမာဏာဘအာဘဿရာနံ ဧတံ အဓိဝစနံ။ **ပရိတ္တာဘာန**န္တိအာဒိ ပန ဧကတော အဂ္ဂဟေတွာ တေသံယေဝ ဘေဒတော ဂဟဏံ။ **ပရိတ္တသုဘာန**န္တိအာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဣတိ ဘဂဝါ အာသဝက္ခယံ ဒဿေတွာ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌပေသိ။

ဣဓ ဌတွာ ပန ဒေဝလောကာ သမာနေတဗ္ဗာ၊ တိဿန္နံ တာဝ ဈာနဘူမီနံ ဝသေန နဝ ဗြဟ္မလောကာ, ပဉ္စ သုဒ္ဓါဝါသာ, စတူဟိ အရူပေဟိ သဒ္ဓိံ နဝါတိ အဋ္ဌာရသ၊ ဝေဟပ္ဖလေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကူနဝီသတိ၊ တေ အသညံ[2] ပက္ခိပိတွာ ဝီသတိ ဗြဟ္မလောကာ ဟောန္တိ၊ ဧဝံ ဆဟိ ကာမာဝစရေဟိ သဒ္ဓိံ ဆဗ္ဗီသတိ ဒေဝလောကာ နာမ၊ တေသံ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဘဂဝတာ ဒသကုသလကမ္မပထေဟိ နိဗ္ဗတ္တိ ဒဿိတာ။

တတ္ထ ဆသု တာဝ ကာမာဝစရေသု တိဏ္ဏံ သုစရိတာနံ ဝိပါကေနေဝ နိဗ္ဗတ္တိ ဟောတိ။ ဥပရိဒေဝလောကာနံ ပန ဣမေ ကမ္မပထာ ဥပနိဿယဝသေန

၁-သုကဋဒုက္ကဋာနန္တိ သုကတဒုက္ကတာနံ (သီ)၊ သုကဋဒုက္ကဋာနန္တိ သုကဋဒုက္ကဋာနံ (သျာ)
၂-အသညေ (က)

kathitā. Dasa kusalakammapathā hi sīlaṁ, sīlavato ca kasiṇaparikammaṁ ijjhatīti. Sīle patiṭṭhāya kasiṇaparikammaṁ katvā paṭhamajjhānaṁ nibbattetvā paṭhamajjhānabhūmiyaṁ nibbattati, dutiyādīni bhāvetvā dutiyajjhānabhūmi-ādīsu nibbattati, rūpāvacarajjhānaṁ pādakaṁ katvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā anāgāmiphale patiṭṭhito pañcasu Suddhāvāsesu nibbattati, rūpāvacarajjhānaṁ pādakaṁ katvā arūpāvacarasamāpattiṁ nibbattetvā catūsu Arūpesu nibbattati, rūpārūpajjhānaṁ pādakaṁ katvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ pāpuṇāti. Asaññabhavo pana bāhirakānaṁ tāpasaparibbājakānaṁ āciṇṇoti idha na niddiṭṭho. Sesaṁ sabbattha uttānatthamevāti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Sāleyyakasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Verañjakasuttavaṇṇanā

444. **Evaṁ me sutan**ti Verañjakasuttaṁ. Tattha **Verañjakā**ti Verañjavāsino. **Kenacideva karaṇīyenā**ti kenacideva aniyamitakiccena. Sesaṁ sabbaṁ purimasutte vuttanayeneva veditabbaṁ. Kevalaṁ hi idha **adhammacārī visamacārī**ti evaṁ puggalādhiṭṭhānā desanā katā. Purimasutte dhammādhiṭṭhānāti ayaṁ viseso. Sesaṁ tādisamevāti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Verañjakasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

3. Mahāvedallasuttavaṇṇanā

449. **Evaṁ me sutan**ti Mahāvedallasuttaṁ. Tattha **āyasmā**ti sagāravasappatissavacanametaṁ. **Mahākoṭṭhiko**ti tassa therassa nāmaṁ. **Paṭisallānā vuṭṭhito**ti phalasamāpattito vuṭṭhito. **Duppañño duppañño**ti ettha paññāya duṭṭhaṁ nāma natthi, appañño nippaññoti attho. **Kittāvatā nu kho**ti kāraṇaparicchedapucchā, kittakena nu kho evaṁ

ကထိတာ။ ဒသ ကုသလကမ္မပထာ ဟိ သီလံ၊ သီလဝတော စ ကသိဏပရိကမ္မံ ဣဇ္ဈတီတိ။ သီလေ ပတိဋ္ဌာယ ကသိဏပရိကမ္မံ ကတွာ ပဌမဇ္ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ပဌမဇ္ဈာနဘူမိယံ နိဗ္ဗတ္တတိ၊ ဒုတိယာဒီနိ ဘာဝေတွာ ဒုတိယဇ္ဈာနဘူမိအာဒီသု နိဗ္ဗတ္တတိ၊ ရူပါဝစရဇ္ဈာနံ ပါဒကံ ကတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌိတော ပဉ္စသု သုဒ္ဓါဝါသေသု နိဗ္ဗတ္တတိ၊ ရူပါဝစရဇ္ဈာနံ ပါဒကံ ကတွာ အရူပါဝစရသမာပတ္တိံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ စတူသု အရူပေသု နိဗ္ဗတ္တတိ၊ ရူပါရူပဇ္ဈာနံ ပါဒကံ ကတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ အသညဘဝေါ ပန ဗာဟိရကာနံ တာပသပရိဗ္ဗာဇကာနံ အာစိဏ္ဏောတိ ဣဓ န နိဒ္ဒိဋ္ဌော။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

သာလေယျကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၂-ဝေရဉ္ဇကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၄၄။ **ဧဝံ မေ သုတန္တိ** ဝေရဉ္ဇကသုတ္တံ။ တတ္ထ **ဝေရဉ္ဇကာ**တိ ဝေရဉ္ဇ-ဝါသိနော။ **ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေနာ**တိ ကေနစိဒေဝ အနိယမိတကိစ္စေန။ သေသံ သဗ္ဗံ ပုရိမသုတ္တေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ကေဝလံ ဟိ ဣဓ **အဓမ္မစာရီ ဝိသမစာရီ**တိ ဧဝံ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနာ ဒေသနာ ကတာ။ ပုရိမသုတ္တေ ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနာတိ အယံ ဝိသေသော။ သေသံ တာဒိသမေဝါတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

ဝေရဉ္ဇကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၃-မဟာဝေဒလ္လသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၄၉။ **ဧဝံ မေ သုတန္တိ** မဟာဝေဒလ္လသုတ္တံ။ တတ္ထ **အာယသ္မာ**တိ သဂါရဝသပ္ပတိဿဝစနမေတံ။ **မဟာကောဋ္ဌိကော**တိ တဿ ထေရဿ နာမံ။ **ပဋိသလ္လာနာ ဝုဋ္ဌိတော**တိ ဖလသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတော။ **ဒုပ္ပညော ဒုပ္ပညော**တိ ဧတ္ထ ပညာယ ဒုဋ္ဌံ နာမ နတ္ထိ၊ အပ္ပညော နိပ္ပညောတိ အတ္ထော။ **ကိတ္တာဝတာ နု ခေါ**တိ ကာရဏပရိစ္ဆေဒပုစ္ဆာ၊ ကိတ္တကေန နု ခေါ ဧဝံ

vuccatīti attho. Pucchā ca nāmesā adiṭṭhajotanāpucchā diṭṭhasaṁsandanāpucchā vimaticchedanāpucchā anumatipucchā kathetukamyatāpucchāti pañcavidhā hoti. Tāsaṁ idaṁ nānākaraṇaṁ—

“Katamā **adiṭṭhajotanāpucchā,** pakatiyā lakkhaṇaṁ aññātaṁ hoti adiṭṭhaṁ atulitaṁ atīritaṁ avibhūtaṁ avibhāvitaṁ, tassa ñāṇāya dassanāya tulanāya tīraṇāya vibhūtāya vibhāvanatthāya pañhaṁ pucchati, ayaṁ adiṭṭhajotanāpucchā.

Katamā **diṭṭhasaṁsandanāpucchā,** pakatiyā lakkhaṇaṁ ñātaṁ hoti diṭṭhaṁ tulitaṁ tīritaṁ vibhūtaṁ vibhāvitaṁ, aññehi paṇḍitehi saddhiṁ saṁsandanatthāya pañhaṁ pucchati, ayaṁ diṭṭhasaṁsandanāpucchā.

Katamā **vimaticchedanāpucchā,** pakatiyā saṁsayapakkhando[1] hoti vimatipakkhando dveḷhakajāto “evaṁ nu kho, na nu kho, kiṁ nu kho, kathaṁ nu kho”ti, so vimaticchedanatthāya pañhaṁ pucchati, ayaṁ vimaticchedanāpucchā"[2].

“Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti, aniccaṁ bhante”ti[3] evarūpā anumatiṁ gahetvā dhammadesanākāle pucchā **anumatipucchā** nāma.

“Cattārome bhikkhave satipaṭṭhānā, katame cattāro”ti[4] evarūpā bhikkhusaṁghaṁ sayameva pucchitvā sayameva vissajjetukāmassa pucchā **kathetukamyatāpucchā** nāma. Tāsu idha diṭṭhasaṁsandanāpucchā adhippetā.

Thero hi attano divāṭṭhāne nisīditvā sayameva pañhaṁ samuṭṭhapetvā sayaṁ vinicchinanto idaṁ suttaṁ ādito paṭṭhāya matthakaṁ pāpesi. Ekacco hi pañhaṁ samuṭṭhāpetuṁyeva sakkoti na nicchetuṁ, ekacco nicchetuṁ sakkoti na samuṭṭhāpetuṁ, ekacco ubhayampi na sakkoti, ekacco ubhayampi sakkoti. Tesu thero ubhayampi sakkotiyeva. Kasmā? Mahāpaññatāya. Mahāpaññaṁ nissāya hi imasmiṁ sāsane Sāriputtatthero, Mahākaccānatthero, Puṇṇatthero, Kumārakassapatthero, Ānandatthero, ayameva āyasmāti sambahulā therā visesaṭṭhānaṁ adhigatā, na hi sakkā yāya vā tāya vā appamattikāya paññāya samannāgatena

1. Saṁsayapakkhanno (Sī, Syā)
2. Khu 7. 263; Khu 8. 50 piṭṭhādīsu.
3. Vi 3. 19 piṭṭhe.
4. Saṁ 3. 150 piṭṭhe.

ဝုစ္စတီတိ အတ္ထော။ ပုစ္ဆာ စ နာမေသာ အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနာပုစ္ဆာ ဝိမတိစ္ဆေဒနာပုစ္ဆာ အနုမတိပုစ္ဆာ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာတိ ပဉ္စဝိဓာ ဟောတိ။ တာသံ ဣဒံ နာနာကရဏံ—

“ကတမာ **အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ**၊ ပကတိယာ လက္ခဏံ အညာတံ ဟောတိ အဒိဋ္ဌံ အတုလိတံ အတီရိတံ အဝိဘူတံ အဝိဘာဝိတံ၊ တဿ ဉာဏာယ ဒဿနာယ တုလနာယ တီရဏာယ ဝိဘူတာယ ဝိဘာဝနတ္ထာယ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ၊ အယံ အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ။

ကတမာ **ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနာပုစ္ဆာ**၊ ပကတိယာ လက္ခဏံ ဉာတံ ဟောတိ ဒိဋ္ဌံ တုလိတံ တီရိတံ ဝိဘူတံ ဝိဘာဝိတံ၊ အညေဟိ ပဏ္ဍိတေဟိ သဒ္ဓိံ သံသန္ဒနတ္ထာယ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ၊ အယံ ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနာပုစ္ဆာ။

ကတမာ **ဝိမတိစ္ဆေဒနာပုစ္ဆာ**၊ ပကတိယာ သံသယပက္ခန္ဒော[၁] ဟောတိ ဝိမတိပက္ခန္ဒော ဒွေဠှကဇာတော “ဧဝံ နု ခေါ, န နု ခေါ, ကိံ နု ခေါ, ကထံ နု ခေါ”တိ၊ သော ဝိမတိစ္ဆေဒနတ္ထာယ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ၊ အယံ ဝိမတိစ္ဆေဒနာပုစ္ဆာ”[၂]။

“တံ ကိံ မညထ ဘိက္ခဝေ ရူပံ နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ ဝါတိ၊ အနိစ္စံ ဘန္တေ”တိ[၃] ဧဝရူပါ အနုမတိံ ဂဟေတွာ ဓမ္မဒေသနာကာလေ ပုစ္ဆာ **အနုမတိပုစ္ဆာ** နာမ။

“စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ သတိပဋ္ဌာနာ၊ ကတမေ စတ္တာရော”တိ[၄] ဧဝရူပါ ဘိက္ခုသံဃံ သယမေဝ ပုစ္ဆိတွာ သယမေဝ ဝိဿဇ္ဇေတုကာမဿ ပုစ္ဆာ **ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာ** နာမ။ တာသု ဣဓ ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနာပုစ္ဆာ အဓိပ္ပေတာ။

ထေရော ဟိ အတ္တနော ဒိဝါဋ္ဌာနေ နိသီဒိတွာ သယမေဝ ပဉှံ သမုဋ္ဌပေတွာ သယံ ဝိနိစ္ဆိနန္တော ဣဒံ သုတ္တံ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ မတ္ထကံ ပါပေသိ။ ဧကစ္စော ဟိ ပဉှံ သမုဋ္ဌာပေတုံယေဝ သက္ကောတိ န နိစ္ဆေတုံ၊ ဧကစ္စော နိစ္ဆေတုံ သက္ကောတိ န သမုဋ္ဌာပေတုံ၊ ဧကစ္စော ဥဘယမ္ပိ န သက္ကောတိ၊ ဧကစ္စော ဥဘယမ္ပိ သက္ကောတိ။ တေသု ထေရော ဥဘယမ္ပိ သက္ကောတိယေဝ။ ကသ္မာ? မဟာပညတာယ။ မဟာပညံ နိဿာယ ဟိ ဣမသ္မိံ သာသနေ သာရိပုတ္တတ္ထေရော, မဟာကစ္စာနတ္ထေရော, ပုဏ္ဏတ္ထေရော, ကုမာရကဿပတ္ထေရော, အာနန္ဒတ္ထေရော, အယမေဝ အာယသ္မာတိ သမ္ဗဟုလာ ထေရာ ဝိသေသဋ္ဌာနံ အဓိဂတာ၊ န ဟိ သက္ကာ ယာယ ဝါ တာယ ဝါ အပ္ပမတ္တိကာယ ပညာယ သမန္နာဂတေန

၁-သံသယပက္ခန္နော (သီ၊ သျာ)
၂-ခု ၇-၂၆၃၊ ခု ၈-၅၀-ပိဋ္ဌာဒီသု။
၃-ဝိ ၃-၁၉-ပိဋ္ဌေ။
၄-သံ ၃-၁၅၀-ပိဋ္ဌေ။

bhikkhunā sāvakapāramīñāṇassa matthakaṁ pāpuṇituṁ, mahāpaññena pana sakkāti[1] mahāpaññatāya **Sāriputtatthero** taṁ ṭhānaṁ adhigato, paññāya hi therena sadiso natthi, teneva naṁ Bhagavā etadagge ṭhapesi "etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ mahāpaññānaṁ yadidaṁ Sāriputto"ti[2].

Tathā na sakkā yāya vā tāya vā appamattikāya paññāya samannāgatena bhikkhunā Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa sabbaññutaññāṇena saddhiṁ saṁsanditvā samānetvā vitthārena atthaṁ vibhajetuṁ, mahāpaññena pana sakkāti mahāpaññatāya **Mahākaccānatthero** tattha paṭibalo jāto, teneva naṁ Bhagavā etadagge ṭhapesi "etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ vibhajantānaṁ yadidaṁ Mahākaccāno"ti[3].

Tathā na sakkā yāya vā tāya vā appamattikāya paññāya samannāgatena bhikkhunā dhammakathaṁ kathentena dasa kathāvatthūni āharitvā[4] satta visuddhiyo vibhajantena dhammakathaṁ kathetuṁ, mahāpaññena pana sakkāti mahāpaññatāya **Puṇṇatthero** catuparisamajjhe alaṅkatadhammāsane cittabījaniṁ gahetvā nisinno līḷāyanto Puṇṇacando viya dhammaṁ kathesi, teneva naṁ Bhagavā etadagge ṭhapesi "etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ dhammakathikānaṁ yadidaṁ Puṇṇo Mantāṇiputto"ti[3].

Tathā yāya vā tāya vā appamattikāya paññāya samannāgato bhikkhu dhammaṁ kathento ito vā etto vā anukkamitvā yaṭṭhikoṭiṁ gahetvā andho viya ekapadikaṁ daṇḍakasetuṁ āruḷho viya ca gacchati, mahāpañño pana catuppadikaṁ gāthaṁ nikkhipitvā upamā ca kāraṇāni ca āharitvā[5] Tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ gahetvā heṭṭhupariyaṁ karonto kathesi, mahāpaññatāya pana **Kumārakassapatthero** catuppadikaṁ gāthaṁ nikkhipitvā upamā ca kāraṇāni ca āharitvā tehi saddhiṁ yojento jātassare pañcavaṇṇāni kusumāni phullāpento viya Sinerumatthake vaṭṭisahassaṁ telapadīpaṁ jālento viya Tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ heṭṭhupariyaṁ

1. Sakkoti (Ka) evamuparipi. 2. Aṁ 1. 13 piṭṭhe. 3. Aṁ 1. 24 piṭṭhe.
4. Ārabhitvā (Syā, Ka) 5. Osāretvā (Sī, Syā)

ဘိက္ခုနာ သာဝကပါရမီဉာဏဿ မတ္ထကံ ပါပုဏိတုံ၊ မဟာပညေန ပန သက္ကာတိ[၁] မဟာပညတာယ **သာရိပုတ္တတ္ထေရော** တံ ဌာနံ အဓိဂတော၊ ပညာယ ဟိ ထေရေန သဒိသော နတ္ထိ၊ တေနေဝ နံ ဘဂဝါ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေသိ "ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ မဟာပညာနံ ယဒိဒံ သာရိပုတ္တော"တိ[၂]။

တထာ န သက္ကာ ယာယ ဝါ တာယ ဝါ အပ္ပမတ္တိကာယ ပညာယ သမန္နာဂတေန ဘိက္ခုနာ ဘဂဝတာ သံခိတ္တေန ဘာသိတဿ သဗ္ဗညုတညာဏေန သဒ္ဓိံ သံသန္ဒိတွာ သမာနေတွာ ဝိတ္ထာရေန အတ္ထံ ဝိဘဇေတုံ၊ မဟာပညေန ပန သက္ကာတိ မဟာပညတာယ **မဟာကစ္စာနတ္ထေရော** တတ္ထ ပဋိဗလော ဇာတော၊ တေနေဝ နံ ဘဂဝါ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေသိ "ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ သံခိတ္တေန ဘာသိတဿ ဝိတ္ထာရေန အတ္ထံ ဝိဘဇန္တာနံ ယဒိဒံ မဟာကစ္စာနော"တိ[၃]။

တထာ န သက္ကာ ယာယ ဝါ တာယ ဝါ အပ္ပမတ္တိကာယ ပညာယ သမန္နာဂတေန ဘိက္ခုနာ ဓမ္မကထံ ကထေန္တေန ဒသ ကထာဝတ္ထူနိ အာဟရိတွာ[၄] သတ္တ ဝိသုဒ္ဓိယော ဝိဘဇန္တေန ဓမ္မကထံ ကထေတုံ၊ မဟာပညေန ပန သက္ကာတိ မဟာပညတာယ **ပုဏ္ဏတ္ထေရော** စတုပရိသမဇ္ဈေ အလင်္ကတဓမ္မာသနေ စိတ္တဗီဇနိံ ဂဟေတွာ နိသိန္နော လီဠာယန္တော ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ ဓမ္မံ ကထေသိ၊ တေနေဝ နံ ဘဂဝါ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေသိ "ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ဓမ္မကထိကာနံ ယဒိဒံ ပုဏ္ဏော မန္တာဏိပုတ္တော"တိ[၃]။

တထာ ယာယ ဝါ တာယ ဝါ အပ္ပမတ္တိကာယ ပညာယ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု ဓမ္မံ ကထေန္တော ဣတော ဝါ ဧတ္တော ဝါ အနုက္ကမိတွာ ယဋ္ဌိကောဋိံ ဂဟေတွာ အန္ဓော ဝိယ ဧကပဒိကံ ဒဏ္ဍကသေတုံ အာရုဠှော ဝိယ စ ဂစ္ဆတိ၊ မဟာပညော ပန စတုပ္ပဒိကံ ဂါထံ နိက္ခိပိတွာ ဥပမာ စ ကာရဏာနိ စ အာဟရိတွာ[၅] တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဂဟေတွာ ဟေဋ္ဌုပရိယံ ကရောန္တော ကထေသိ၊ မဟာပညတာယ ပန **ကုမာရကဿပတ္ထေရော** စတုပ္ပဒိကံ ဂါထံ နိက္ခိပိတွာ ဥပမာ စ ကာရဏာနိ စ အာဟရိတွာ တေဟိ သဒ္ဓိံ ယောဇေန္တော ဇာတဿရေ ပဉ္စဝဏ္ဏာနိ ကုသုမာနိ ဖုလ္လာပေန္တော ဝိယ သိနေရုမတ္ထကေ ဝဋ္ဋိသဟဿံ တေလပဒီပံ ဇာလေန္တော ဝိယ တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဟေဋ္ဌုပရိယံ

၁-သက္ကောတိ (က) ဧဝမုပရိပိ။ ၂-အံ ၁-၁၃-ပိဋ္ဌေ။ ၃-အံ ၁-၂၄-ပိဋ္ဌေ။
၄-အာရဘိတွာ (သျာ၊ က) ၅-ဩသာရေတွာ (သီ၊ သျာ)

karonto kathesi, teneva naṁ Bhagavā etadagge ṭhapesi “etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ cittakathikānaṁ yadidaṁ Kumārakassapo”ti[1].

Tathā yāya vā tāya vā appamattikāya paññāya samannāgato bhikkhu catūhi māsehi catuppadikampi gāthaṁ gahetuṁ na sakkoti, mahāpañño pana ekapade ṭhatvā padasatampi padasahassampi gaṇhāti, **Ānandatthero** pana mahāpaññatāya ekapaduddhāre ṭhatvā sakiṁyeva sutvā puna apucchanto saṭṭhi padasahassāni pannarasa gāthāsahassāni valliyā pupphāni ākaḍḍhitvā gaṇhanto viya ekappahāreneva gaṇhāti, gahitagahitaṁ pāsāṇe khatalekhā viya, suvaṇṇaghaṭe pakkhittasīhavasā viya ca gahitākāreneva tiṭṭhati, teneva naṁ Bhagavā etadagge ṭhapesi “etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ gatimantānaṁ yadidaṁ Ānando. Satimantānaṁ. Dhitimantānaṁ. Bahussutānaṁ. Upaṭṭhākānaṁ yadidaṁ Ānando”ti[1].

Na hi sakkā yāya vā tāya vā appamattikāya paññāya samannāgatena bhikkhunā catupaṭisambhidāpabhedassa matthakaṁ pāpuṇituṁ, mahāpaññena pana sakkāti mahāpaññatāya **Mahākoṭṭhitatthero**[2] adhigamaparipucchāsavanapubbayogānaṁ vasena anantanayussadaṁ paṭisambhidāpabhedaṁ patto, teneva naṁ Bhagavā etadagge ṭhapesi “etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ paṭisambhidāpattānaṁ yadidaṁ Mahākoṭṭhito”ti[1].

Iti thero mahāpaññatāya pañhaṁ samuṭṭhāpetumpi nicchetumpīti ubhayampi sakkoti, so divāṭṭhāne nisīditvā sayameva sabbapañhe samuṭṭhapetvā sayaṁ vinicchinanto idaṁ suttaṁ ādito paṭṭhāya matthakaṁ pāpetvā “sobhanā vata ayaṁ dhammadesanā, jeṭṭhabhātikena naṁ Dhammasenāpatinā saddhiṁ saṁsandissāmi, tato ayaṁ dvinnampi amhākaṁ ekamatiyā ekajjhāsayena ca ṭhapitā atigarukā bhavissati pāsāṇacchattasadisā, caturoghanittharaṇatthikānaṁ titthe ṭhapitanāvā viya maggagamanatthikānaṁ[3] sahassayutta-ājaññaratho viya bahupakārā bhavissatī”ti diṭṭhasaṁsandanatthaṁ pañhaṁ pucchi. Tena vuttaṁ “tāsu idha diṭṭhasaṁsandanāpucchā adhippetā”ti.

1. Aṁ 1. 25 piṭṭhe.
2. Mahākoṭṭhikatthero (Syā, Ka)
3. Saggagamanatthikānaṁ (Sī, Syā)

ကရောန္တော ကထေသိ၊ တေနေဝ နံ ဘဂဝါ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေသိ “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ စိတ္တကထိကာနံ ယဒိဒံ ကုမာရကဿပေါ”တိ[၁]။

တထာ ယာယ ဝါ တာယ ဝါ အပ္ပမတ္တိကာယ ပညာယ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု စတူဟိ မာသေဟိ စတုပ္ပဒိကမ္ပိ ဂါထံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ၊ မဟာပညော ပန ဧကပဒေ ဌတွာ ပဒသတမ္ပိ ပဒသဟဿမ္ပိ ဂဏှာတိ၊ **အာနန္ဒတ္ထေရော** ပန မဟာပညတာယ ဧကပဒုဒ္ဓါရေ ဌတွာ သကိံယေဝ သုတွာ ပုန အပုစ္ဆန္တော သဋ္ဌိ ပဒသဟဿာနိ ပန္နရသ ဂါထာသဟဿာနိ ဝလ္လိယာ ပုပ္ဖာနိ အာကဍ္ဎိတွာ ဂဏှန္တော ဝိယ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဂဏှာတိ၊ ဂဟိတဂဟိတံ ပါသာဏေ ခတလေခါ ဝိယ, သုဝဏ္ဏဃဋေ ပက္ခိတ္တသီဟဝသာ ဝိယ စ ဂဟိတာကာရေနေဝ တိဋ္ဌတိ၊ တေနေဝ နံ ဘဂဝါ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေသိ “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ဂတိမန္တာနံ ယဒိဒံ အာနန္ဒော။ သတိမန္တာနံ။ ဓိတိမန္တာနံ။ ဗဟုဿုတာနံ။ ဥပဋ္ဌာကာနံ ယဒိဒံ အာနန္ဒော”တိ[၁]။

န ဟိ သက္ကာ ယာယ ဝါ တာယ ဝါ အပ္ပမတ္တိကာယ ပညာယ သမန္နာဂတေန ဘိက္ခုနာ စတုပဋိသမ္ဘိဒါပဘေဒဿ မတ္ထကံ ပါပုဏိတုံ၊ မဟာပညေန ပန သက္ကာတိ မဟာပညတာယ **မဟာကောဋ္ဌိတတ္ထေရော**[၂] အဓိဂမပရိပုစ္ဆာသဝနပုဗ္ဗယောဂါနံ ဝသေန အနန္တနယုဿဒံ ပဋိသမ္ဘိဒါပဘေဒံ ပတ္တော၊ တေနေဝ နံ ဘဂဝါ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေသိ “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တာနံ ယဒိဒံ မဟာကောဋ္ဌိတော”တိ[၁]။

ဣတိ ထေရော မဟာပညတာယ ပဉှံ သမုဋ္ဌာပေတုမ္ပိ နိစ္ဆေတုမ္ပီတိ ဥဘယမ္ပိ သက္ကောတိ၊ သော ဒိဝါဋ္ဌာနေ နိသီဒိတွာ သယမေဝ သဗ္ဗပဉှေ သမုဋ္ဌပေတွာ သယံ ဝိနိစ္ဆိနန္တော ဣဒံ သုတ္တံ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ မတ္ထကံ ပါပေတွာ “သောဘနာ ဝတ အယံ ဓမ္မဒေသနာ၊ ဇေဋ္ဌဘာတိကေန နံ ဓမ္မသေနာပတိနာ သဒ္ဓိံ သံသန္ဒိဿာမိ၊ တတော အယံ ဒွိန္နမ္ပိ အမှာကံ ဧကမတိယာ ဧကဇ္ဈာသယေန စ ဌပိတာ အတိဂရုကာ ဘဝိဿတိ ပါသာဏစ္ဆတ္တသဒိသာ၊ စတုရောဃနိတ္ထရဏတ္ထိကာနံ တိတ္ထေ ဌပိတနာဝါ ဝိယ မဂ္ဂဂမနတ္ထိကာနံ[၃] သဟဿယုတ္တအာဇညရထော ဝိယ ဗဟုပကာရာ ဘဝိဿတီ”တိ ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနတ္ထံ ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ တေန ဝုတ္တံ “တာသု ဣဓ ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနာပုစ္ဆာ အဓိပ္ပေတာ”တိ။

၁-အံ ၁-၂၅-ပိဋ္ဌေ။
၂-မဟာကောဋ္ဌိကတ္ထေရော (သျာ၊ က)
၃-သဂ္ဂဂမနတ္ထိကာနံ (သီ၊ သျာ)

Nappajānātīti ettha yasmā nappajānāti, tasmā duppaññoti vuccatīti ayamattho. Esa nayo sabbattha. **Idaṁ dukkhanti nappajānātī**ti idaṁ dukkhaṁ, ettakaṁ dukkhaṁ, ito uddhaṁ natthīti dukkhasaccaṁ yāthāvasarasalakkhaṇato na pajānāti. **Ayaṁ dukkhasamudayo**ti ito dukkhaṁ samudetīti pavattidukkhapabhāvikā[1] taṇhā samudayasaccanti yāthāvasarasalakkhaṇato na pajānāti. **Ayaṁ dukkhanirodho**ti idaṁ dukkhaṁ ayaṁ dukkhasamudayo ca idaṁ nāma ṭhānaṁ patvā nirujjhatīti ubhinnaṁ appavatti nibbānaṁ nirodhasaccanti yāthāvasarasalakkhaṇato na pajānāti. **Ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā**ti ayaṁ paṭipadā dukkhanirodhaṁ gacchatīti maggasaccaṁ yāthāvasarasalakkhaṇato na pajānātīti. Anantaravārepi imināva nayena attho veditabbo. Saṅkhepato panettha catusaccakammaṭṭhāniko puggalo kathitoti veditabbo.

Ayaṁ hi ācariyasantike cattāri saccāni savanato uggaṇhāti, ṭhapetvā taṇhaṁ tebhūmakā dhammā dukkhasaccaṁ, taṇhā samudayasaccaṁ, ubhinnaṁ appavatti nibbānaṁ nirodhasaccaṁ, dukkhasaccaṁ parijānanto samudayasaccaṁ pajahanto nirodhapāpano maggo maggasaccanti evaṁ uggahetvā abhinivisati. Tattha purimāni dve saccāni vaṭṭaṁ, pacchimāni vivaṭṭaṁ, vaṭṭe abhiniveso hoti, no vivaṭṭe, tasmā ayaṁ abhinivisamāno dukkhasacce abhinivisati.

Dukkhasaccaṁ nāma rūpādayo pañcakkhandhāti vavatthapetvā dhātukammaṭṭhānavasena otaritvā "cattāri mahābhūtāni catunnañca mahābhūtānaṁ upādāyarūpaṁ rūpan"ti vavatthapeti. Tadārammaṇā vedanā saññā saṅkhārā viññāṇaṁ nāmanti evaṁ yamakatālakkhandhaṁ bhindanto viya "dveva ime dhammā nāmarūpan"ti vavatthapeti. Taṁ panetaṁ na ahetukaṁ sahetukaṁ sappaccayaṁ, ko cassa paccayo avijjādayo dhammāti evaṁ paccaye ceva paccayuppannadhamme ca vavatthapetvā "sabbepi dhammā hutvā abhāvaṭṭhena aniccā"ti aniccalakkhaṇaṁ āropeti, tato udayavayappaṭipīḷanākārena dukkhā, avasavattanākārena anattāti tilakkhaṇaṁ āropetvā vipassanāpaṭipāṭiyā sammasanto lokuttaramaggaṁ pāpuṇāti.

1. Samudeti pavattetīti dukkhappabhāvikā (Sī)

နပ္ပဇာနာတီတိ ဧတ္ထ ယသ္မာ နပ္ပဇာနာတိ၊ တသ္မာ ဒုပ္ပညောတိ ဝုစ္စတီတိ အယမတ္ထော။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ **ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ နပ္ပဇာနာတီ**တိ ဣဒံ ဒုက္ခံ၊ ဧတ္တကံ ဒုက္ခံ၊ ဣတော ဥဒ္ဓံ နတ္ထီတိ ဒုက္ခသစ္စံ ယာထာဝသရသလက္ခဏတော န ပဇာနာတိ။ **အယံ ဒုက္ခသမုဒယော**တိ ဣတော ဒုက္ခံ သမုဒေတီတိ ပဝတ္တိဒုက္ခပဘာဝိကာ[1] တဏှာ သမုဒယသစ္စန္တိ ယာထာဝသရသလက္ခဏတော န ပဇာနာတိ။ **အယံ ဒုက္ခနိရောဓော**တိ ဣဒံ ဒုက္ခံ အယံ ဒုက္ခသမုဒယော စ ဣဒံ နာမ ဌာနံ ပတွာ နိရုဇ္ဈတီတိ ဥဘိန္နံ အပ္ပဝတ္တိ နိဗ္ဗာနံ နိရောဓသစ္စန္တိ ယာထာဝသရသလက္ခဏတော န ပဇာနာတိ။ **အယံ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ ပဋိပဒါ**တိ အယံ ပဋိပဒါ ဒုက္ခနိရောဓံ ဂစ္ဆတီတိ မဂ္ဂသစ္စံ ယာထာဝသရသလက္ခဏတော န ပဇာနာတီတိ။ အနန္တရဝါရေပိ ဣမိနာဝ နယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သင်္ခေပတော ပနေတ္ထ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနိကော ပုဂ္ဂလော ကထိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အယံ ဟိ အာစရိယသန္တိကေ စတ္တာရိ သစ္စာနိ သဝနတော ဥဂ္ဂဏှာတိ၊ ဌပေတွာ တဏှံ တေဘူမကာ ဓမ္မာ ဒုက္ခသစ္စံ၊ တဏှာ သမုဒယသစ္စံ၊ ဥဘိန္နံ အပ္ပဝတ္တိ နိဗ္ဗာနံ နိရောဓသစ္စံ၊ ဒုက္ခသစ္စံ ပရိဇာနန္တော သမုဒယသစ္စံ ပဇဟန္တော နိရောဓပါပနော မဂ္ဂေါ မဂ္ဂသစ္စန္တိ ဧဝံ ဥဂ္ဂဟေတွာ အဘိနိဝိသတိ။ တတ္ထ ပုရိမာနိ ဒွေ သစ္စာနိ ဝဋ္ဋံ၊ ပစ္ဆိမာနိ ဝိဝဋ္ဋံ၊ ဝဋ္ဋေ အဘိနိဝေသော ဟောတိ၊ နော ဝိဝဋ္ဋေ၊ တသ္မာ အယံ အဘိနိဝိသမာနော ဒုက္ခသစ္စေ အဘိနိဝိသတိ။

ဒုက္ခသစ္စံ နာမ ရူပါဒယော ပဉ္စက္ခန္ဓာတိ ဝဝတ္ထပေတွာ ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနဝသေန ဩတရိတွာ "စတ္တာရိ မဟာဘူတာနိ စတုန္နဉ္စ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယရူပံ ရူပ"န္တိ ဝဝတ္ထပေတိ။ တဒါရမ္မဏာ ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရာ ဝိညာဏံ နာမန္တိ ဧဝံ ယမကတာလက္ခန္ဓံ ဘိန္ဒန္တော ဝိယ "ဒွေဝ ဣမေ ဓမ္မာ နာမရူပ"န္တိ ဝဝတ္ထပေတိ။ တံ ပနေတံ န အဟေတုကံ သဟေတုကံ သပ္ပစ္စယံ၊ ကော စဿ ပစ္စယော အဝိဇ္ဇာဒယော ဓမ္မာတိ ဧဝံ ပစ္စယေ စေဝ ပစ္စယုပ္ပန္နဓမ္မေ စ ဝဝတ္ထပေတွာ "သဗ္ဗေပိ ဓမ္မာ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စာ"တိ အနိစ္စလက္ခဏံ အာရောပေတိ၊ တတော ဥဒယဝယပ္ပဋိပီဠနာကာရေန ဒုက္ခာ၊ အဝသဝတ္တနာကာရေန အနတ္တာတိ တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ ဝိပဿနာပဋိပါဋိယာ သမ္မသန္တော လောကုတ္တရမဂ္ဂံ ပါပုဏာတိ။

၁-သမုဒေတိ ပဝတ္တေတီတိ ဒုက္ခပ္ပဘာဝိကာ (သီ)

Maggakkhaṇe cattāri saccāni ekapaṭivedhena paṭivijjhati, ekābhisamayena abhisameti. Dukkhaṁ pariññāpaṭivedhena paṭivijjhati, samudayaṁ pahānapaṭivedhena, nirodhaṁ sacchikiriyāpaṭivedhena, maggaṁ bhāvanāpaṭivedhena paṭivijjhati. Dukkhaṁ pariññābhisamayena abhisameti, samudayaṁ pahānābhisamayena, nirodhaṁ sacchikiriyābhisamayena, maggaṁ bhāvanābhisamayena abhisameti. So tīṇi saccāni kiccato paṭivijjhati, nirodhaṁ ārammaṇato. Tasmiṁ cassa khaṇe ahaṁ dukkhaṁ parijānāmi, samudayaṁ pajahāmi, nirodhaṁ sacchikaromi, maggaṁ bhāvemīti ābhogasamannāhāramanasikārapaccavekkhaṇā natthi. Etassa pana pariggaṇhantasseva maggo tīsu saccesu pariññādikiccaṁ sādhentova nirodhaṁ ārammaṇato paṭivijjhatīti.

Tasmā paññavāti vuccatīti ettha heṭṭhimakoṭiyā sotāpanno uparimakoṭiyā khīṇāsavo paññavāti niddiṭṭho. Yo pana Tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ Pāḷito ca atthato ca anusandhito ca pubbāparato ca uggahetvā heṭṭhupariyaṁ karonto vicarati, aniccadukkhānattavasena pariggahamattampi natthi, ayaṁ paññavā nāma, duppañño nāmāti? Viññāṇacarito nāmesa, paññavāti na vattabbo. Atha yo tilakkhaṇaṁ āropetvā vipassanāpaṭipāṭiyā sammasanto ajja ajjeva arahattanti carati, ayaṁ paññavā nāma, duppañño[1] nāmāti? Bhajāpiyamāno paññavāpakkhaṁ bhajati. Sutte pana paṭivedhova kathito.

Viññāṇaṁ viññāṇanti idha kiṁ pucchati? Yena viññāṇena saṅkhāre sammasitvā esa paññavā nāma jāto, tassa āgamanavipassanā viññāṇaṁ kammakārakacittaṁ[2] pucchāmīti[2] pucchāmīti pucchati. **Sukhantipi vijānātī**ti sukhavedanampi vijānāti. Uparipadadvayepi eseva nayo. Iminā thero "sukhaṁ vedanaṁ vedayamāno sukhaṁ vedanaṁ vedayāmīti pajānātī"ti[3]ādinā nayena āgatavedanāvasena arūpakammaṭṭhānaṁ kathesi. Tassattho Satipaṭṭhāne vuttanayeneva veditabbo.

---

1. Na duppañño (Sī, Syā)
2. Tadassa āgamanīyavipassanāviññāṇa kammakārakacittaṁ (Sī), tadassa āgamanīyavipassanāviññāṇaṁ kammakārakacittaṁ (Syā)
3. Ma 1. 75; Dī 2. 236 piṭṭhesu.

မဂ္ဂက္ခဏေ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဧကပဋိဝေဓေန ပဋိဝိဇ္ဈတိ၊ ဧကာဘိသမယေန အဘိသမေတိ။ ဒုက္ခံ ပရိညာပဋိဝေဓေန ပဋိဝိဇ္ဈတိ၊ သမုဒယံ ပဟာနပဋိဝေဓေန, နိရောဓံ သစ္ဆိကိရိယာပဋိဝေဓေန, မဂ္ဂံ ဘာဝနာပဋိဝေဓေန ပဋိဝိဇ္ဈတိ။ ဒုက္ခံ ပရိညာဘိသမယေန အဘိသမေတိ၊ သမုဒယံ ပဟာနာဘိသမယေန, နိရောဓံ သစ္ဆိကိရိယာဘိသမယေန, မဂ္ဂံ ဘာဝနာဘိသမယေန အဘိသမေတိ။ သော တီဏိ သစ္စာနိ ကိစ္စတော ပဋိဝိဇ္ဈတိ၊ နိရောဓံ အာရမ္မဏတော။ တသ္မိံ စဿ ခဏေ အဟံ ဒုက္ခံ ပရိဇာနာမိ၊ သမုဒယံ ပဇဟာမိ၊ နိရောဓံ သစ္ဆိကရောမိ၊ မဂ္ဂံ ဘာဝေမီတိ အာဘောဂသမန္နာဟာရမနသိကာရပစ္စဝေက္ခဏာ နတ္ထိ။ ဧတဿ ပန ပရိဂ္ဂဏှန္တဿေဝ မဂ္ဂေါ တီသု သစ္စေသု ပရိညာဒိကိစ္စံ သာဓေန္တောဝ နိရောဓံ အာရမ္မဏတော ပဋိဝိဇ္ဈတီတိ။

တသ္မာ ပညဝါတိ ဝုစ္စတီတိ ဧတ္ထ ဟေဋ္ဌိမကောဋိယာ သောတာပန္နော ဥပရိမကောဋိယာ ခီဏာသဝေါ ပညဝါတိ နိဒ္ဒိဋ္ဌော။ ယော ပန တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ပါဠိတော စ အတ္ထတော စ အနုသန္ဓိတော စ ပုဗ္ဗာပရတော စ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဟေဋ္ဌုပရိယံ ကရောန္တော ဝိစရတိ၊ အနိစ္စဒုက္ခာနတ္တဝသေန ပရိဂ္ဂဟမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ၊ အယံ ပညဝါ နာမ၊ ဒုပ္ပညော နာမာတိ? ဝိညာဏစရိတော နာမေသ၊ ပညဝါတိ န ဝတ္တဗ္ဗော။ အထ ယော တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ ဝိပဿနာပဋိပါဋိယာ သမ္မသန္တော အဇ္ဇ အဇ္ဇေဝ အရဟတ္တန္တိ စရတိ၊ အယံ ပညဝါ နာမ၊ ဒုပ္ပညော[၁] နာမာတိ? ဘဇာပိယမာနော ပညဝါပက္ခံ ဘဇတိ။ သုတ္တေ ပန ပဋိဝေဓောဝ ကထိတော။

ဝိညာဏံ ဝိညာဏန္တိ ဣဓ ကိံ ပုစ္ဆတိ? ယေန ဝိညာဏေန သင်္ခါရေ သမ္မသိတွာ ဧသ ပညဝါ နာမ ဇာတော၊ တဿ အာဂမနဝိပဿနာ ဝိညာဏံ ကမ္မကာရကစိတ္တံ[၂] ပုစ္ဆာမီတိ ပုစ္ဆတိ။ **သုခန္တိပိ ဝိဇာနာတီ**တိ သုခဝေဒနမ္ပိ ဝိဇာနာတိ။ ဥပရိပဒဒွယေပိ ဧသေဝ နယော။ ဣမိနာ ထေရော "သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယမာနော သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယာမီတိ ပဇာနာတီ"တိ[၃]အာဒိနာ နယေန အာဂတဝေဒနာဝသေန အရူပကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေသိ။ တဿတ္ထော သတိပဋ္ဌာနေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁-န ဒုပ္ပညော (သီ၊ သျာ)
၂-တဒဿ အာဂမနီယဝိပဿနာဝိညာဏ ကမ္မကာရကစိတ္တံ (သီ)၊ တဒဿ အာဂမနီယဝိပဿနာဝိညာဏံ ကမ္မကာရကစိတ္တံ (သျာ)
၃-မ ၁-၇၅၊ ဒီ ၂-၂၃၆-ပိဋ္ဌေသု။

Saṁsaṭṭhāti ekuppādādilakkhaṇena saṁyogaṭṭhena[1] saṁsaṭṭhā, udāhu visaṁsaṭṭhāti pucchati. Ettha ca thero maggapaññañca vipassanāviññāṇañcāti ime dve lokiyalokuttaradhamme missetvā bhūmantaraṁ bhinditvā samayaṁ ajānanto viya pucchatīti na veditabbo. Maggapaññāya pana maggaviññāṇena, vipassanāpaññāya ca vipassanāviññāṇeneva saddhiṁ saṁsaṭṭhabhāvaṁ pucchatīti veditabbo. Theropissa tamevatthaṁ vissajjento **ime dhammā saṁsaṭṭhā**ti-ādimāha. Tattha **na ca labbhā imesaṁ dhammānan**ti imesaṁ lokiyamaggakkhaṇepi lokuttaramaggakkhaṇepi ekato uppannānaṁ dvinnaṁ dhammānaṁ. **Vinibbhujitvā vinibbhujitvā**ti visuṁ visuṁ katvā vinivaṭṭetvā, ārammaṇato vā vatthuto vā uppādato vā nirodhato vā nānākaraṇaṁ dassetuṁ na sakkāti attho. Tesaṁ tesaṁ pana dhammānaṁ visayo nāma atthi. Lokiyadhammaṁ patvā hi cittaṁ jeṭṭhakaṁ hoti pubbaṅgamaṁ, lokuttaraṁ patvā paññā.

Sammāsambuddhopi hi lokiyadhammaṁ pucchanto "bhikkhu tvaṁ katamaṁ paññaṁ adhigato, kiṁ paṭhamamaggapaññaṁ, udāhu dutiya tatiya catuttha maggapaññan"ti na evaṁ pucchati. Kiṁ phasso tvaṁ bhikkhu kiṁ vedano kiṁ sañño kiṁ cetanoti na ca pucchati, cittavasena pana "kiṁ citto tvaṁ bhikkhū"ti[2] pucchati. Kusalākusalaṁ paññapentopi "manopubbaṅgamā dhammā, manoseṭṭhā manomayā"ti[1] ca, "katame dhammā kusalā. Yasmiṁ samaye kāmāvacaraṁ kusalaṁ cittaṁ uppannaṁ hotī"ti[4] ca evaṁ cittavaseneva paññāpeti. Lokuttaraṁ pucchanto pana kiṁ phasso tvaṁ bhikkhu, kiṁ vedano, kiṁ sañño, kiṁ cetanoti na pucchati. Katamā te bhikkhu paññā adhigatā, kiṁ paṭhamamaggapaññā, udāhu dutiyatatiyacatutthamaggapaññāti evaṁ paññāvaseneva pucchati.

Indriyasaṁyuttepi "pañcimāni bhikkhave indriyāni, katamāni pañca, saddhindriyaṁ vīriyindriyaṁ satindriyaṁ samādhindriyaṁ paññindriyaṁ. Kattha ca bhikkhave saddhindriyaṁ daṭṭhabbaṁ, catūsu sotāpattiyaṅgesu ettha saddhindriyaṁ daṭṭhabbaṁ. Kattha ca bhikkhave vīriyindriyaṁ daṭṭhabbaṁ, catūsu sammappadhānesu ettha vīriyindriyaṁ daṭṭhabbaṁ. Kattha ca bhikkhave satindriyaṁ daṭṭhabbaṁ, catūsu satipaṭṭhānesu ettha satindriyaṁ daṭṭhabbaṁ. Kattha ca bhikkhave samādhindriyaṁ daṭṭhabbaṁ, catūsu jhānesu ettha samādhindriyaṁ daṭṭhabbaṁ. Kattha ca bhikkhave paññindriyaṁ daṭṭhabbaṁ, catūsu ariyasaccesu ettha

1. Saṁsaggena (Sī)
2. Vi 1. 72 piṭṭhe.
3. Khu 1. 13 Dhammapade.
4. Abhi 1. 17 piṭṭhe.

သံသဋ္ဌာတိ ဧကုပ္ပါဒါဒိလက္ခဏေန သံယောဂဋ္ဌေန[၁] သံသဋ္ဌာ, ဥဒါဟု ဝိသံသဋ္ဌာတိ ပုစ္ဆတိ။ ဧတ္ထ စ ထေရော မဂ္ဂပညဉ္စ ဝိပဿနာဝိညာဏဉ္စာတိ ဣမေ ဒွေ လောကိယလောကုတ္တရဓမ္မေ မိဿေတွာ ဘူမန္တရံ ဘိန္ဒိတွာ သမယံ အဇာနန္တော ဝိယ ပုစ္ဆတီတိ န ဝေဒိတဗ္ဗော။ မဂ္ဂပညာယ ပန မဂ္ဂဝိညာဏေန, ဝိပဿနာပညာယ စ ဝိပဿနာဝိညာဏေနေဝ သဒ္ဓိံ သံသဋ္ဌဘာဝံ ပုစ္ဆတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ထေရောပိဿ တမေဝတ္ထံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော **ဣမေ ဓမ္မာ သံသဋ္ဌာ**တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **န စ လဗ္ဘာ ဣမေသံ ဓမ္မာနန္တိ** ဣမေသံ လောကိယမဂ္ဂက္ခဏေပိ လောကုတ္တရမဂ္ဂက္ခဏေပိ ဧကတော ဥပ္ပန္နာနံ ဒွိန္နံ ဓမ္မာနံ။ **ဝိနိဗ္ဘုဇိတွာ ဝိနိဗ္ဘုဇိတွာ**တိ ဝိသုံ ဝိသုံ ကတွာ ဝိနိဝဋ္ဋေတွာ၊ အာရမ္မဏတော ဝါ ဝတ္ထုတော ဝါ ဥပ္ပါဒတော ဝါ နိရောဓတော ဝါ နာနာကရဏံ ဒဿေတုံ န သက္ကာတိ အတ္ထော။ တေသံ တေသံ ပန ဓမ္မာနံ ဝိသယော နာမ အတ္ထိ။ လောကိယဓမ္မံ ပတွာ ဟိ စိတ္တံ ဇေဋ္ဌကံ ဟောတိ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ၊ လောကုတ္တရံ ပတွာ ပညာ။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါပိ ဟိ လောကိယဓမ္မံ ပုစ္ဆန္တော “ဘိက္ခု တွံ ကတမံ ပညံ အဓိဂတော၊ ကိံ ပဌမမဂ္ဂပညံ၊ ဥဒါဟု ဒုတိယ တတိယ စတုတ္ထ မဂ္ဂပည”န္တိ န ဧဝံ ပုစ္ဆတိ။ ကိံ ဖဿော တွံ ဘိက္ခု ကိံ ဝေဒနော ကိံ သညော ကိံ စေတနောတိ န စ ပုစ္ဆတိ၊ စိတ္တဝသေန ပန “ကိံ စိတ္တော တွံ ဘိက္ခူ”တိ[၂] ပုစ္ဆတိ။ ကုသလာကုသလံ ပညပေန္တောပိ “မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာ၊ မနောသေဋ္ဌာ မနောမယာ”တိ[၃] စ, “ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ။ ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတီ”တိ[၄] စ ဧဝံ စိတ္တဝသေနေဝ ပညာပေတိ။ လောကုတ္တရံ ပုစ္ဆန္တော ပန ကိံ ဖဿော တွံ ဘိက္ခု၊ ကိံ ဝေဒနော၊ ကိံ သညော၊ ကိံ စေတနောတိ န ပုစ္ဆတိ။ ကတမာ တေ ဘိက္ခု ပညာ အဓိဂတာ၊ ကိံ ပဌမမဂ္ဂပညာ၊ ဥဒါဟု ဒုတိယတတိယစတုတ္ထမဂ္ဂပညာတိ ဧဝံ ပညာဝသေနေဝ ပုစ္ဆတိ။

ဣန္ဒြိယသံယုတ္တေပိ “ပဉ္စိမာနိ ဘိက္ခဝေ ဣန္ဒြိယာနိ၊ ကတမာနိ ပဉ္စ၊ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ ဝီရိယိန္ဒြိယံ သတိန္ဒြိယံ သမာဓိန္ဒြိယံ ပညိန္ဒြိယံ။ ကတ္ထ စ ဘိက္ခဝေ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ စတူသု သောတာပတ္တိယင်္ဂေသု ဧတ္ထ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ကတ္ထ စ ဘိက္ခဝေ ဝီရိယိန္ဒြိယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ စတူသု သမ္မပ္ပဓာနေသု ဧတ္ထ ဝီရိယိန္ဒြိယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ကတ္ထ စ ဘိက္ခဝေ သတိန္ဒြိယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ စတူသု သတိပဋ္ဌာနေသု ဧတ္ထ သတိန္ဒြိယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ကတ္ထ စ ဘိက္ခဝေ သမာဓိန္ဒြိယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ စတူသု ဈာနေသု ဧတ္ထ သမာဓိန္ဒြိယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ကတ္ထ စ ဘိက္ခဝေ ပညိန္ဒြိယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ စတူသု အရိယသစ္စေသု ဧတ္ထ

၁-သံသဂ္ဂေန (သီ)
၂-ဝိ ၁-၇၂-ပိဋ္ဌေ။
၃-ခု ၁-၁၃-ဓမ္မပဒေ။
၄-အဘိ ၁-၁၇-ပိဋ္ဌေ။

paññindriyaṁ daṭṭhabban”ti[1]. Evaṁ savisayasmiṁyeva lokiyalokuttarā dhammā kathitā.

Yathā hi cattāro seṭṭhiputtā rājāti rājapañcamesu sahāyesu nakkhattaṁ kīḷissāmāti vīthiṁ otiṇṇesu ekassa seṭṭhiputtassa gehaṁ gatakāle itare cattāro tuṇhī nisīdanti, gehasāmikova “imesaṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ detha, gandhamālālaṅkārādīni dethā”ti gehe vicāreti. Dutiyassa tatiyassa catutthassa gehaṁ gatakāle itare cattāro tuṇhī nisīdanti, gehasāmikova “imesaṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ detha, gandhamālālaṅkārādīni dethā”ti gehe vicāreti. Atha sabbapacchā rañño gehaṁ gatakāle kiñcāpi rājā sabbattha issarova, imasmiṁ pana kāle attano geheyeva “imesaṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ detha, gandhamālālaṅkārādīni dethā”ti vicāreti, evamevaṁ kho saddhāpañcamakesu indriyesu tesu sahāyesu ekato vīthiṁ otarantesu viya ekārammaṇe uppajjamānesupi yathā paṭhamassa gehe itare cattāro tuṇhī nisīdanti, gehasāmikova vicāreti, evaṁ sotāpattiyaṅgāni patvā adhimokkhalakkhaṇaṁ saddhindriyameva jeṭṭhakaṁ hoti pubbaṅgamaṁ, sesāni tadanvayāni honti. Yathā dutiyassa gehe itare cattāro tuṇhī nīsīdanti, gehasāmikova vicāreti, evaṁ sammappadhānāni patvā paggahaṇalakkhaṇaṁ vīriyindriyameva jeṭṭhakaṁ hoti pubbaṅgamaṁ, sesāni tadanvayāni honti. Yathā tatiyassa gehe itare cattāro tuṇhī nisīdanti, gehasāmikova vicāreti, evaṁ satipaṭṭhānāni patvā upaṭṭhānalakkhaṇaṁ satindriyameva jeṭṭhakaṁ hoti pubbaṅgamaṁ, sesāni tadanvayāni honti. Yathā catutthassa gehe itare cattāro tuṇhī nisīdanti, gehasāmikova vicāreti, evaṁ jhānavimokkhe patvā avikkhepalakkhaṇaṁ samādhindriyameva jeṭṭhakaṁ hoti pubbaṅgamaṁ, sesāni tadanvayāni honti. Sabbapacchā rañño gehaṁ gatakāle pana yathā itare cattāro tuṇhī nisīdanti, rājāva gehe vicāreti, evameva ariyasaccāni patvā pajānanalakkhaṇaṁ paññindriyameva jeṭṭhakaṁ hoti pubbaṅgamaṁ, sesāni tadanvayāni honti.

Iti paṭisambhidāpattānaṁ agge ṭhapito Mahākoṭṭhitatthero lokiyadhammaṁ pucchanto cittaṁ jeṭṭhakaṁ cittaṁ pubbaṅgamaṁ katvā pucchi, lokuttaradhammaṁ

---

1. Saṁ 3. 172 piṭṭhe.

ပညိန္ဒြိယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗ”န္တိ[၁]။ ဧဝံ သဝိသယသ္မိံယေဝ လောကိယလောကုတ္တရာ ဓမ္မာ ကထိတာ။

ယထာ ဟိ စတ္တာရော သေဋ္ဌိပုတ္တာ ရာဇာတိ ရာဇပဉ္စမေသု သဟာယေသု နက္ခတ္တံ ကီဠိဿာမာတိ ဝီထိံ ဩတိဏ္ဏေသု ဧကဿ သေဋ္ဌိပုတ္တဿ ဂေဟံ ဂတကာလေ ဣတရေ စတ္တာရော တုဏှီ နိသီဒန္တိ၊ ဂေဟသာမိကောဝ “ဣမေသံ ခါဒနီယံ ဘောဇနီယံ ဒေထ၊ ဂန္ဓမာလာလင်္ကာရာဒီနိ ဒေထာ”တိ ဂေဟေ ဝိစာရေတိ။ ဒုတိယဿ တတိယဿ စတုတ္ထဿ ဂေဟံ ဂတကာလေ ဣတရေ စတ္တာရော တုဏှီ နိသီဒန္တိ၊ ဂေဟသာမိကောဝ “ဣမေသံ ခါဒနီယံ ဘောဇနီယံ ဒေထ၊ ဂန္ဓမာလာလင်္ကာရာဒီနိ ဒေထာ”တိ ဂေဟေ ဝိစာရေတိ။ အထ သဗ္ဗပစ္ဆာ ရညော ဂေဟံ ဂတကာလေ ကိဉ္စာပိ ရာဇာ သဗ္ဗတ္ထ ဣဿရောဝ၊ ဣမသ္မိံ ပန ကာလေ အတ္တနော ဂေဟေယေဝ “ဣမေသံ ခါဒနီယံ ဘောဇနီယံ ဒေထ၊ ဂန္ဓမာလာလင်္ကာရာဒီနိ ဒေထာ”တိ ဝိစာရေတိ၊ ဧဝမေဝံ ခေါ သဒ္ဓါပဉ္စမကေသု ဣန္ဒြိယေသု တေသု သဟာယေသု ဧကတော ဝီထိံ ဩတရန္တေသု ဝိယ ဧကာရမ္မဏေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနေသုပိ ယထာ ပဌမဿ ဂေဟေ ဣတရေ စတ္တာရော တုဏှီ နိသီဒန္တိ၊ ဂေဟသာမိကောဝ ဝိစာရေတိ၊ ဧဝံ သောတာပတ္တိယင်္ဂါနိ ပတွာ အဓိမောက္ခလက္ခဏံ သဒ္ဓိန္ဒြိယမေဝ ဇေဋ္ဌကံ ဟောတိ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ၊ သေသာနိ တဒန္ဝယာနိ ဟောန္တိ။ ယထာ ဒုတိယဿ ဂေဟေ ဣတရေ စတ္တာရော တုဏှီ နိသီဒန္တိ၊ ဂေဟသာမိကောဝ ဝိစာရေတိ၊ ဧဝံ သမ္မပ္ပဓာနာနိ ပတွာ ပဂ္ဂဟဏလက္ခဏံ ဝီရိယိန္ဒြိယမေဝ ဇေဋ္ဌကံ ဟောတိ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ၊ သေသာနိ တဒန္ဝယာနိ ဟောန္တိ။ ယထာ တတိယဿ ဂေဟေ ဣတရေ စတ္တာရော တုဏှီ နိသီဒန္တိ၊ ဂေဟသာမိကောဝ ဝိစာရေတိ၊ ဧဝံ သတိပဋ္ဌာနာနိ ပတွာ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏံ သတိန္ဒြိယမေဝ ဇေဋ္ဌကံ ဟောတိ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ၊ သေသာနိ တဒန္ဝယာနိ ဟောန္တိ။ ယထာ စတုတ္ထဿ ဂေဟေ ဣတရေ စတ္တာရော တုဏှီ နိသီဒန္တိ၊ ဂေဟသာမိကောဝ ဝိစာရေတိ၊ ဧဝံ ဈာနဝိမောက္ခေ ပတွာ အဝိက္ခေပလက္ခဏံ သမာဓိန္ဒြိယမေဝ ဇေဋ္ဌကံ ဟောတိ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ၊ သေသာနိ တဒန္ဝယာနိ ဟောန္တိ။ သဗ္ဗပစ္ဆာ ရညော ဂေဟံ ဂတကာလေ ပန ယထာ ဣတရေ စတ္တာရော တုဏှီ နိသီဒန္တိ၊ ရာဇာဝ ဂေဟေ ဝိစာရေတိ၊ ဧဝမေဝ အရိယသစ္စာနိ ပတွာ ပဇာနနလက္ခဏံ ပညိန္ဒြိယမေဝ ဇေဋ္ဌကံ ဟောတိ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ၊ သေသာနိ တဒန္ဝယာနိ ဟောန္တိ။

ဣတိ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တာနံ အဂ္ဂေ ဌပိတော မဟာကောဋ္ဌိတတ္ထေရော လောကိယဓမ္မံ ပုစ္ဆန္တော စိတ္တံ ဇေဋ္ဌကံ စိတ္တံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ကတွာ ပုစ္ဆိ၊ လောကုတ္တရဓမ္မံ

၁-သံ ၃-၁၇၂-ပိဋ္ဌေ။

pucchanto paññaṁ jeṭṭhakaṁ paññaṁ pubbaṅgamaṁ katvā pucchi, Dhammasenāpatisāriputtattheropi tatheva vissajjesīti.

Yaṁ hāvuso pajānātīti yaṁ catusaccadhammaṁ idaṁ dukkhanti-ādinā nayena maggapaññā pajānāti. **Taṁ vijānātī**ti maggaviññāṇampi tatheva taṁ vijānāti. **Yaṁ vijānātī**ti yaṁ saṅkhāragataṁ aniccanti-ādinā nayena vipassanāviññāṇaṁ vijānāti. **Taṁ pajānātī**ti vipassanāpaññāpi tatheva taṁ pajānāti. **Tasmā ime dhammā**ti tena kāraṇena ime dhammā. **Saṁsaṭṭhā**ti ekuppāda-ekanirodha-ekavatthuka-ekārammaṇatāya saṁsaṭṭhā.

Paññā bhāvetabbāti idaṁ maggapaññaṁ sandhāya vuttaṁ, taṁsampayuttaṁ pana viññāṇaṁ tāya saddhiṁ bhāvetabbameva hoti. **Viññāṇaṁ pariññeyyan**ti idaṁ vipassanāviññāṇaṁ sandhāya vuttaṁ, taṁsampayuttā pana paññā tena saddhiṁ parijānitabbāva hoti.

450. **Vedanā vedanā**ti idaṁ kasmā pucchati? Vedanālakkhaṇaṁ pucchissāmīti pucchati. Evaṁ santepi tebhūmikasammasanacāravedanāva[1] adhippetāti sallakkhetabbā. **Sukhampi vedetī**ti sukhaṁ ārammaṇaṁ vedeti anubhavati. Parato padadvayepi eseva nayo. "Rūpañca hidaṁ Mahāli ekantadukkhaṁ abhavissa, dukkhānupatitaṁ dukkhāvakkantaṁ anavakkantaṁ sukhena, na yidaṁ sattā rūpasmiṁ sārajjeyyuṁ. Yasmā ca kho Mahāli rūpaṁ sukhaṁ sukhānupatitaṁ sukhāvakkantaṁ anavakkantaṁ dukkhena, tasmā sattā rūpasmiṁ sārajjanti, sārāgā saṁyujjanti, saṁyogā saṁkilissanti. Vedanā ca hidaṁ, saññā, saṅkhārā, viññāṇaṁ ca hidaṁ Mahāli ekantadukkhaṁ abhavissa -pa- saṁkilissantī"ti[2] iminā hi[3] Mahālisuttapariyāyena idha ārammaṇaṁ sukhaṁ dukkhaṁ adukkhamasukhanti kathitaṁ. Apica purimaṁ sukhaṁ vedanaṁ ārammaṇaṁ katvā aparā sukhā vedanā vedeti, purimaṁ dukkhaṁ vedanaṁ ārammaṇaṁ katvā aparā dukkhā vedanā vedeti, purimaṁ adukkhamasukhaṁ vedanaṁ ārammaṇaṁ katvā aparā adukkhamasukhā vedanā vedetīti evamettha attho daṭṭhabbo. Vedanāyeva hi vedeti, na añño koci veditā nāma atthīti vuttametaṁ.

1. Tebhūmakasammasanavāre vedanāva (Sī)
2. Saṁ 2. 57 piṭṭhe.
3. Imināpi (Sī, Ka)

ပုစ္ဆန္တော ပညံ ဇေဋ္ဌကံ ပညံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ကတွာ ပုစ္ဆိ၊ ဓမ္မသေနာပတိသာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ တထေဝ ဝိဿဇ္ဇေသီတိ။

ယံ ဟာဝုသော ပဇာနာတီတိ ယံ စတုသစ္စဓမ္မံ ဣဒံ ဒုက္ခန္တိအာဒိနာ နယေန မဂ္ဂပညာ ပဇာနာတိ။ **တံ ဝိဇာနာတီ**တိ မဂ္ဂဝိညာဏမ္ပိ တထေဝ တံ ဝိဇာနာတိ။ **ယံ ဝိဇာနာတီ**တိ ယံ သင်္ခါရဂတံ အနိစ္စန္တိအာဒိနာ နယေန ဝိပဿနာဝိညာဏံ ဝိဇာနာတိ။ **တံ ပဇာနာတီ**တိ ဝိပဿနာပညာပိ တထေဝ တံ ပဇာနာတိ။ **တသ္မာ ဣမေ ဓမ္မာ**တိ တေန ကာရဏေန ဣမေ ဓမ္မာ။ **သံသဋ္ဌာ**တိ ဧကုပ္ပါဒဧကနိရောဓဧကဝတ္ထုကဧကာရမ္မဏတာယ သံသဋ္ဌာ။

ပညာ ဘာဝေတဗ္ဗာတိ ဣဒံ မဂ္ဂပညံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ တံသမ္ပယုတ္တံ ပန ဝိညာဏံ တာယ သဒ္ဓိံ ဘာဝေတဗ္ဗမေဝ ဟောတိ။ **ဝိညာဏံ ပရိညေယျန္တိ** ဣဒံ ဝိပဿနာဝိညာဏံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ တံသမ္ပယုတ္တာ ပန ပညာ တေန သဒ္ဓိံ ပရိဇာနိတဗ္ဗာဝ ဟောတိ။

၄၅၀။ **ဝေဒနာ ဝေဒနာ**တိ ဣဒံ ကသ္မာ ပုစ္ဆတိ? ဝေဒနာလက္ခဏံ ပုစ္ဆိဿာမီတိ ပုစ္ဆတိ။ ဧဝံ သန္တေပိ တေဘူမိကသမ္မသနစာရဝေဒနာဝ[၁] အဓိပ္ပေတာတိ သလ္လက္ခေတဗ္ဗာ။ **သုခမ္ပိ ဝေဒေတီ**တိ သုခံ အာရမ္မဏံ ဝေဒေတိ အနုဘဝတိ။ ပရတော ပဒဒွယေပိ ဧသေဝ နယော။ "ရူပဉ္စ ဟိဒံ မဟာလိ ဧကန္တဒုက္ခံ အဘဝိဿ၊ ဒုက္ခာနုပတိတံ ဒုက္ခာဝက္ကန္တံ အနဝက္ကန္တံ သုခေန၊ န ယိဒံ သတ္တာ ရူပသ္မိံ သာရဇ္ဇေယျုံ။ ယသ္မာ စ ခေါ မဟာလိ ရူပံ သုခံ သုခါနုပတိတံ သုခါဝက္ကန္တံ အနဝက္ကန္တံ ဒုက္ခေန၊ တသ္မာ သတ္တာ ရူပသ္မိံ သာရဇ္ဇန္တိ၊ သာရာဂါ သံယုဇ္ဇန္တိ၊ သံယောဂါ သံကိလိဿန္တိ။ ဝေဒနာ စ ဟိဒံ၊ သညာ၊ သင်္ခါရာ၊ ဝိညာဏံ စ ဟိဒံ မဟာလိ ဧကန္တဒုက္ခံ အဘဝိဿ။ပ။ သံကိလိဿန္တီ"တိ[၂] ဣမိနာ ဟိ[၃] မဟာလိသုတ္တပရိယာယေန ဣဓ အာရမ္မဏံ သုခံ ဒုက္ခံ အဒုက္ခမသုခန္တိ ကထိတံ။ အပိစ ပုရိမံ သုခံ ဝေဒနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ အပရာ သုခါ ဝေဒနာ ဝေဒေတိ၊ ပုရိမံ ဒုက္ခံ ဝေဒနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ အပရာ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ ဝေဒေတိ၊ ပုရိမံ အဒုက္ခမသုခံ ဝေဒနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ အပရာ အဒုက္ခမသုခါ ဝေဒနာ ဝေဒေတီတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝေဒနာယေဝ ဟိ ဝေဒေတိ၊ န အညော ကောစိ ဝေဒိတာ နာမ အတ္ထီတိ ဝုတ္တမေတံ။

၁-တေဘူမကသမ္မသနဝါရေ ဝေဒနာဝ (သီ) ၂-သံ ၂-၅၇-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဣမိနာပိ (သီ၊ က)

Saññā saññāti idha kiṁ pucchati? Sabbasaññāya[1] lakkhaṇaṁ. Kiṁ sabbatthakasaññāyāti? Sabbasaññāya lakkhaṇantipi sabbatthakasaññāya lakkhaṇantipi ekamevetaṁ, evaṁ santepi tebhūmikasammasanacārasaññāva adhippetāti sallakkhetabbā. **Nīlakampi sañjānātī**ti nīlapupphe vā vatthe vā parikammaṁ katvā upacāraṁ vā appanaṁ vā pāpento sañjānāti. Imasmiṁ hi atthe parikammasaññāpi upacārasaññāpi appanāsaññāpi vaṭṭati. Nīle nīlanti uppajjanakasaññāpi vaṭṭatiyeva. **Pītakā**dīsupi eseva nayo.

Yā cāvuso vedanāti ettha vedanā saññā viññāṇanti imāni tīṇi gahetvā paññā kasmā na gahitāti? Asabbasaṅgāhikattā. Paññāya hi gahitāya paññāya sampayuttāva vedanādayo labbhanti, no vippayuttā. Taṁ pana aggahetvā imesu gahitesu paññāya sampayuttā ca vippayuttā ca antamaso dve pañcaviññāṇadhammāpi labbhanti. Yathā hi tayo purisā suttaṁ suttanti vadeyyuṁ, catuttho ratanāvutasuttanti. Tesu purimā tayo takkagatampi paṭivaṭṭakādigatampi yaṁkiñci bahuṁ suttaṁ labhanti antamaso makkaṭakasuttampi. Ratanāvutasuttaṁ pariyesanto mandaṁ labhati, evaṁsampadamidaṁ veditabbaṁ. Heṭṭhato vā paññā viññāṇena saddhiṁ sampayogaṁ labhāpitā vissaṭṭhattāva[2] idha na gahitāti vadanti. **Yaṁ hāvuso vedetī**ti yaṁ ārammaṇaṁ vedanā vedeti, saññāpi tadeva sañjānāti. **Yaṁ sañjānātī**ti yaṁ ārammaṇaṁ saññā sañjānāti, viññāṇampi tadeva vijānātīti attho.

Idāni sañjānāti vijānāti pajānātīti ettha viseso[3] veditabbo. Tattha upasaggamattameva viseso, jānātīti padaṁ pana aviseso. Tassāpi jānanatthe viseso veditabbo. Saññā hi nīlādivasena ārammaṇaṁ sañjānanamattameva, aniccaṁ dukkhaṁ anattāti lakkhaṇapaṭivedhaṁ pāpetuṁ na sakkoti. Viññāṇaṁ nīlādivasena ārammaṇaṁ ceva sañjānāti, aniccādilakkhaṇapaṭivedhañca pāpeti, ussakkitvā pana maggapātubhāvaṁ pāpetuṁ na sakkoti. Paññā nīlādivasena ārammaṇampi sañjānāti,

1. Saññāya (Sī, Syā)
2. Labhāpetvā vissaṭṭhāti vissaṭṭhattā ca (Sī), labhitvā visaṭṭhāti visaṭṭhattā ca (Syā)
3. Visesāviseso (Sī, Syā)

သညာ သညာတိ ဣဓ ကိံ ပုစ္ဆတိ? သဗ္ဗသညာယ[1] လက္ခဏံ။ ကိံ သဗ္ဗတ္ထကသညာယာတိ? သဗ္ဗသညာယ လက္ခဏန္တိပိ သဗ္ဗတ္ထကသညာယ လက္ခဏန္တိပိ ဧကမေဝေတံ၊ ဧဝံ သန္တေပိ တေဘူမိကသမ္မသနစာရသညာဝ အဓိပ္ပေတာတိ သလ္လက္ခေတဗ္ဗာ။ **နီလကမ္ပိ သဉ္ဇာနာတီ**တိ နီလပုပ္ဖေ ဝါ ဝတ္ထေ ဝါ ပရိကမ္မံ ကတွာ ဥပစာရံ ဝါ အပ္ပနံ ဝါ ပါပေန္တော သဉ္ဇာနာတိ။ ဣမသ္မိံ ဟိ အတ္ထေ ပရိကမ္မသညာပိ ဥပစာရသညာပိ အပ္ပနာသညာပိ ဝဋ္ဋတိ။ နီလေ နီလန္တိ ဥပ္ပဇ္ဇနကသညာပိ ဝဋ္ဋတိယေဝ။ **ပီတကာ**ဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

ယာ စာဝုသော ဝေဒနာတိ ဧတ္ထ ဝေဒနာ သညာ ဝိညာဏန္တိ ဣမာနိ တီဏိ ဂဟေတွာ ပညာ ကသ္မာ န ဂဟိတာတိ? အသဗ္ဗသင်္ဂါဟိကတ္တာ။ ပညာယ ဟိ ဂဟိတာယ ပညာယ သမ္ပယုတ္တာဝ ဝေဒနာဒယော လဗ္ဘန္တိ၊ နော ဝိပ္ပယုတ္တာ။ တံ ပန အဂ္ဂဟေတွာ ဣမေသု ဂဟိတေသု ပညာယ သမ္ပယုတ္တာ စ ဝိပ္ပယုတ္တာ စ အန္တမသော ဒွေ ပဉ္စဝိညာဏဓမ္မာပိ လဗ္ဘန္တိ။ ယထာ ဟိ တယော ပုရိသာ သုတ္တံ သုတ္တန္တိ ဝဒေယျုံ၊ စတုတ္ထော ရတနာဝုတသုတ္တန္တိ။ တေသု ပုရိမာ တယော တက္ကဂတမ္ပိ ပဋိဝဋ္ဋကာဒိဂတမ္ပိ ယံကိဉ္စိ ဗဟုံ သုတ္တံ လဘန္တိ အန္တမသော မက္ကဋကသုတ္တမ္ပိ။ ရတနာဝုတသုတ္တံ ပရိယေသန္တော မန္ဒံ လဘတိ၊ ဧဝံသမ္ပဒမိဒံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဟေဋ္ဌတော ဝါ ပညာ ဝိညာဏေန သဒ္ဓိံ သမ္ပယောဂံ လဘာပိတာ ဝိဿဋ္ဌတ္တာဝ[2] ဣဓ န ဂဟိတာတိ ဝဒန္တိ။ **ယံ ဟာဝုသော ဝေဒေတီ**တိ ယံ အာရမ္မဏံ ဝေဒနာ ဝေဒေတိ၊ သညာပိ တဒေဝ သဉ္ဇာနာတိ။ **ယံ သဉ္ဇာနာတီ**တိ ယံ အာရမ္မဏံ သညာ သဉ္ဇာနာတိ၊ ဝိညာဏမ္ပိ တဒေဝ ဝိဇာနာတီတိ အတ္ထော။

ဣဒါနိ သဉ္ဇာနာတိ ဝိဇာနာတိ ပဇာနာတီတိ ဧတ္ထ ဝိသေသော[3] ဝေဒိတဗ္ဗော။ တတ္ထ ဥပသဂ္ဂမတ္တမေဝ ဝိသေသော၊ ဇာနာတီတိ ပဒံ ပန အဝိသေသော။ တဿာပိ ဇာနနတ္ထေ ဝိသေသော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သညာ ဟိ နီလာဒိဝသေန အာရမ္မဏံ သဉ္ဇာနနမတ္တမေဝ၊ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ လက္ခဏပဋိဝေဓံ ပါပေတုံ န သက္ကောတိ။ ဝိညာဏံ နီလာဒိဝသေန အာရမ္မဏံ စေဝ သဉ္ဇာနာတိ၊ အနိစ္စာဒိလက္ခဏပဋိဝေဓဉ္စ ပါပေတိ၊ ဥဿက္ကိတွာ ပန မဂ္ဂပါတုဘာဝံ ပါပေတုံ န သက္ကောတိ။ ပညာ နီလာဒိဝသေန အာရမ္မဏမ္ပိ သဉ္ဇာနာတိ၊

၁-သညာယ (သီ၊ သျာ)
၂-လဘာပေတွာ ဝိဿဋ္ဌာတိ ဝိဿဋ္ဌတ္တာ စ (သီ)၊ လဘိတွာ ဝိသဋ္ဌာတိ ဝိသဋ္ဌတ္တာ စ (သျာ)
၃-ဝိသေသာဝိသေသော (သီ၊ သျာ)

aniccādivasena lakkhaṇapaṭivedhampi pāpeti, ussakkitvā maggapātubhāvaṁ pāpetumpi sakkoti.

Yathā hi heraññikaphalake kahāpaṇarāsimhi kate ajātabuddhi dārako gāmikapuriso mahāheraññikoti tīsu janesu oloketvā ṭhitesu ajātabuddhi dārako kahāpaṇānaṁ cittavicittacaturassamaṇḍalabhāvameva[1] jānāti, idaṁ manussānaṁ upabhogaparibhogaṁ ratanasammatanti na jānāti. Gāmikapuriso cittādibhāvaṁ ceva jānāti manussānaṁ upabhogaparibhogaratanasammatabhāvañca. "Ayaṁ kūṭo ayaṁ cheko ayaṁ karato[2] ayaṁ saṇho"ti pana na jānāti. Mahāheraññiko cittādibhāvampi ratanasammatabhāvampi kūṭādibhāvampi jānāti, jānanto ca pana naṁ rūpaṁ disvāpi jānāti, ākoṭitassa saddaṁ sutvāpi, gandhaṁ ghāyitvāpi, rasaṁ sāyitvāpi, hatthena garukalahukabhāvaṁ upadhāretvāpi asukagāme katotipi jānāti, asukanigame asukanagare asukapabbatacchāyāya asukanadītīre katotipi, asukācariyena katotipi jānāti. Evamevaṁ saññā ajātabuddhidārakassa kahāpaṇadassanaṁ viya nīlādivasena ārammaṇamattameva sañjānāti. Viññāṇaṁ gāmikapurisassa kahāpaṇadassanaṁ viya nīlādivasena ārammaṇampi sañjānāti, aniccādivasena lakkhaṇapaṭivedhampi pāpeti. Paññā mahāheraññikassa kahāpaṇadassanaṁ viya nīlādivasena ārammaṇampi sañjānāti, aniccādivasena lakkhaṇapaṭivedhampi pāpeti, ussakkitvā maggapātubhāvampi pāpeti, so pana nesaṁ viseso duppaṭivijjho.

Tenāha āyasmā Nāgaseno "dukkaraṁ mahārāja Bhagavatā katanti. Kiṁ bhante Nāgasena Bhagavatā dukkaraṁ katanti. Dukkaraṁ mahārāja Bhagavatā kataṁ, imesaṁ arūpīnaṁ cittacetasikānaṁ dhammānaṁ ekārammaṇe pavattamānānaṁ vavatthānaṁ akkhātaṁ, ayaṁ phasso, ayaṁ vedanā, ayaṁ saññā, ayaṁ cetanā, idaṁ cittan"ti[3]. Yathā hi tilatelaṁ, sāsapatelaṁ, madhukatelaṁ, eraṇḍakatelaṁ, vasātelanti imāni pañca telāni ekacāṭiyaṁ pakkhipitvā divasaṁ yamakamanthehi manthetvā tato idaṁ tilatelaṁ, idaṁ sāsapatelanti ekekassa pāṭiyekkaṁ uddharaṇaṁ nāma dukkaraṁ, idaṁ

1. ...maṇḍalabhedameva (Syā) 2. Akūṭo (Sī), pharuso (Syā, Ka) Ṭīkā oloketabbā.
3. Khu 11. 94 Milindapañhe.

အနိစ္စာဒိဝသေန လက္ခဏပဋိဝေဓမ္ပိ ပါပေတိ၊ ဥဿက္ကိတွာ မဂ္ဂပါတုဘာဝံ ပါပေတုမ္ပိ သက္ကောတိ။

ယထာ ဟိ ဟေရညိကဖလကေ ကဟာပဏရာသိမှိ ကတေ အဇာတဗုဒ္ဓိ ဒါရကော ဂါမိကပုရိသော မဟာဟေရညိကောတိ တီသု ဇနေသု ဩလောကေတွာ ဌိတေသု အဇာတဗုဒ္ဓိ ဒါရကော ကဟာပဏာနံ စိတ္တဝိစိတ္တစတုရဿမဏ္ဍလဘာဝမေဝ[1] ဇာနာတိ၊ ဣဒံ မနုဿာနံ ဥပဘောဂပရိဘောဂံ ရတနသမ္မတန္တိ န ဇာနာတိ။ ဂါမိကပုရိသော စိတ္တာဒိဘာဝံ စေဝ ဇာနာတိ မနုဿာနံ ဥပဘောဂပရိဘောဂရတနသမ္မတဘာဝဉ္စ။ "အယံ ကူဋော အယံ ဆေကော အယံ ကရတော[2] အယံ သဏှော"တိ ပန န ဇာနာတိ။ မဟာဟေရညိကော စိတ္တာဒိဘာဝမ္ပိ ရတနသမ္မတဘာဝမ္ပိ ကူဋာဒိဘာဝမ္ပိ ဇာနာတိ၊ ဇာနန္တော စ ပန နံ ရူပံ ဒိသွာပိ ဇာနာတိ၊ အာကောဋိတဿ သဒ္ဒံ သုတွာပိ, ဂန္ဓံ ဃာယိတွာပိ, ရသံ သာယိတွာပိ, ဟတ္ထေန ဂရုကလဟုကဘာဝံ ဥပဓာရေတွာပိ အသုကဂါမေ ကတောတိပိ ဇာနာတိ၊ အသုကနိဂမေ အသုကနဂရေ အသုကပဗ္ဗတစ္ဆာယာယ အသုကနဒီတီရေ ကတောတိပိ,အသုကာစရိယေန ကတောတိပိ ဇာနာတိ။ ဧဝမေဝံ သညာ အဇာတဗုဒ္ဓိဒါရကဿ ကဟာပဏဒဿနံ ဝိယ နီလာဒိဝသေန အာရမ္မဏမတ္တမေဝ သဉ္ဇာနာတိ။ ဝိညာဏံ ဂါမိကပုရိသဿ ကဟာပဏဒဿနံ ဝိယ နီလာဒိဝသေန အာရမ္မဏမ္ပိ သဉ္ဇာနာတိ၊ အနိစ္စာဒိဝသေန လက္ခဏပဋိဝေဓမ္ပိ ပါပေတိ။ ပညာ မဟာဟေရညိကဿ ကဟာပဏဒဿနံ ဝိယ နီလာဒိဝသေန အာရမ္မဏမ္ပိ သဉ္ဇာနာတိ၊ အနိစ္စာဒိဝသေန လက္ခဏပဋိဝေဓမ္ပိ ပါပေတိ၊ ဥဿက္ကိတွာ မဂ္ဂပါတုဘာဝမ္ပိ ပါပေတိ၊ သော ပန နေသံ ဝိသေသော ဒုပ္ပဋိဝိဇ္ဈော။

တေနာဟ အာယသ္မာ နာဂသေနော "ဒုက္ကရံ မဟာရာဇ ဘဂဝတာ ကတန္တိ။ ကိံ ဘန္တေ နာဂသေန ဘဂဝတာ ဒုက္ကရံ ကတန္တိ။ ဒုက္ကရံ မဟာရာဇ ဘဂဝတာ ကတံ၊ ဣမေသံ အရူပီနံ စိတ္တစေတသိကာနံ ဓမ္မာနံ ဧကာရမ္မဏေ ပဝတ္တမာနာနံ ဝဝတ္ထာနံ အက္ခာတံ၊ အယံ ဖဿော၊ အယံ ဝေဒနာ၊ အယံ သညာ၊ အယံ စေတနာ၊ ဣဒံ စိတ္တ"န္တိ[3]။ ယထာ ဟိ တိလတေလံ၊ သာသပတေလံ၊ မဓုကတေလံ၊ ဧရဏ္ဍကတေလံ၊ ဝသာတေလန္တိ ဣမာနိ ပဉ္စ တေလာနိ ဧကစာဋိယံ ပက္ခိပိတွာ ဒိဝသံ ယမကမန္ထေဟိ မန္ထေတွာ တတော ဣဒံ တိလတေလံ၊ ဣဒံ သာသပတေလန္တိ ဧကေကဿ ပါဋိယေက္ကံ ဥဒ္ဓရဏံ နာမ ဒုက္ကရံ၊ ဣဒံ

၁-...မဏ္ဍလဘေဒမေဝ (သျာ) ၂-အကူဋော (သီ)၊ ဖရုသော (သျာ၊ က) ဋီကာ ဩလောကေတဗ္ဗာ။
၃-ခု ၁၁-၉၄-မိလိန္ဒပဉှေ။

tato dukkarataraṁ. Bhagavā pana sabbaññutaññāṇassa suppaṭividdhattā Dhammissaro Dhammarājā imesaṁ arūpīnaṁ dhammānaṁ ekārammaṇe pavattamānānaṁ vavatthānaṁ akkhāsi. Pañcannaṁ mahānadīnaṁ samuddaṁ paviṭṭhaṭṭhāne “idaṁ Gaṅgāya udakaṁ idaṁ Yamunāyā”ti evaṁ pāṭiyekkaṁ udaka-uddharaṇenāpi ayamattho veditabbo.

451. **Nissaṭṭhenā**ti nissaṭena pariccattena vā. Tattha **nissaṭenā**ti atthe sati pancahi indriyehīti nissakkavacanaṁ. **Pariccattenā**ti atthe sati karaṇavacanaṁ veditabbaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—pañcahi indriyehi nissaritvā manodvāre pavattena pañcahi vā indriyehi tassa vatthubhāvaṁ anupagamanatāya pariccattenāti. **Parisuddhenā**ti nirupakkilesena. **Manoviññāṇenā**ti rūpāvacaracatutthajjhānacittena. **Kiṁ neyyan**ti kiṁ jānitabbaṁ. “Yaṁkiñci neyyaṁ nāma atthi dhamman”ti-ādīsu[1] hi jānitabbaṁ neyyanti vuttaṁ. **Ākāsānañcāyatanaṁ neyyan**ti kathaṁ rūpāvacaracatutthajjhānacittena arūpāvacarasamāpatti neyyāti? Rūpāvacaracatutthajjhāne ṭhitena arūpāvacarasamāpattiṁ nibbattetuṁ sakkā hoti. Ettha ṭhitassa hi sā ijjhati, tasmā “ākāsānañcāyatanaṁ neyyan”ti-ādimāha. Atha nevasaññānāsaññāyatanaṁ kasmā na vuttanti? Pāṭiyekkaṁ abhinivesābhāvato. Tattha hi kalāpato nayato sammasanaṁ labbhati, Dhammasenāpatisadisassāpi hi bhikkhuno pāṭiyekkaṁ abhiniveso na jāyati, tasmā theropi “evaṁ kirame dhammā ahutvā sambhonti, hutvā paṭiventī”ti[2] kalāpato nayato sammasitvā vissajjesīti. Bhagavā pana sabbaññutaññāṇassa hatthagatattā nevasaññānāsaññāyatanasamāpattiyampi paropaññāsa dhamme pāṭi-ekkaṁ aṅguddhāreneva uddharitvā “yāvatā saññāsamāpattiyo, tāvatā aññāpaṭivedho”ti āha.

Paññācakkhunā pajānātīti dassanapariṇāyakaṭṭhena cakkhubhūtāya paññāya pajānāti. Tattha dve paññā samādhipaññā vipassanāpaññā ca. Samādhipaññāya kiccato asammohato ca pajānāti. Vipassanāpaññāya lakkhaṇapaṭivedhena ārammaṇato jānanaṁ kathitaṁ. **Kimatthiyā**ti ko etissā attho. **Abhiññatthā**ti-ādīsu abhiññeyye dhamme abhi-

1. Khu 7. 138 piṭṭhe. 2. Ma 3. 75 piṭṭhādīsu.

တတော ဒုက္ကရတရံ။ ဘဂဝါ ပန သဗ္ဗညုတညာဏဿ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓတ္တာ ဓမ္မိဿရော ဓမ္မရာဇာ ဣမေသံ အရူပီနံ ဓမ္မာနံ ဧကာရမ္မဏေ ပဝတ္တမာနာနံ ဝဝတ္ထာနံ အက္ခာသိ။ ပဉ္စန္နံ မဟာနဒီနံ သမုဒ္ဒံ ပဝိဋ္ဌဋ္ဌာနေ “ဣဒံ ဂင်္ဂါယ ဥဒကံ ဣဒံ ယမုနာယာ”တိ ဧဝံ ပါဋိယေက္ကံ ဥဒကဥဒ္ဓရဏေနာပိ အယမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၄၅၁။ **နိဿဋ္ဌေနာ**တိ နိဿဋေန ပရိစ္စတ္တေန ဝါ။ တတ္ထ **နိဿဋေနာ**တိ အတ္ထေ သတိ ပဉ္စဟိ ဣန္ဒြိယေဟီတိ နိဿက္ကဝစနံ။ **ပရိစ္စတ္တေနာ**တိ အတ္ထေ သတိ ကရဏဝစနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ပဉ္စဟိ ဣန္ဒြိယေဟိ နိဿရိတွာ မနောဒွါရေ ပဝတ္တေန ပဉ္စဟိ ဝါ ဣန္ဒြိယေဟိ တဿ ဝတ္ထုဘာဝံ အနုပဂမနတာယ ပရိစ္စတ္တေနာတိ။ **ပရိသုဒ္ဓေနာ**တိ နိရုပက္ကိလေသေန။ **မနောဝိညာဏေနာ**တိ ရူပါဝစရစတုတ္ထဇ္ဈာနစိတ္တေန။ **ကိံ နေယျန္တိ** ကိံ ဇာနိတဗ္ဗံ။ “ယံကိဉ္စိ နေယျံ နာမ အတ္ထိ ဓမ္မ”န္တိအာဒီသု[1] ဟိ ဇာနိတဗ္ဗံ နေယျန္တိ ဝုတ္တံ။ **အာကာသာနဉ္စာယတနံ နေယျန္တိ** ကထံ ရူပါဝစရစတုတ္ထဇ္ဈာနစိတ္တေန အရူပါဝစရသမာပတ္တိ နေယျာတိ? ရူပါဝစရစတုတ္ထဇ္ဈာနေ ဌိတေန အရူပါဝစရသမာပတ္တိံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ သက္ကာ ဟောတိ။ ဧတ္ထ ဌိတဿ ဟိ သာ ဣဇ္ဈတိ၊ တသ္မာ “အာကာသာနဉ္စာယတနံ နေယျ”န္တိအာဒိမာဟ။ အထ နေဝသညာနာသညာယတနံ ကသ္မာ န ဝုတ္တန္တိ? ပါဋိယေက္ကံ အဘိနိဝေသာဘာဝတော။ တတ္ထ ဟိ ကလာပတော နယတော သမ္မသနံ လဗ္ဘတိ၊ ဓမ္မသေနာပတိသဒိသဿာပိ ဟိ ဘိက္ခုနော ပါဋိယေက္ကံ အဘိနိဝေသော န ဇာယတိ၊ တသ္မာ ထေရောပိ “ဧဝံ ကိရမေ ဓမ္မာ အဟုတွာ သမ္ဘောန္တိ၊ ဟုတွာ ပဋိဝေန္တီ”တိ[2] ကလာပတော နယတော သမ္မသိတွာ ဝိဿဇ္ဇေသီတိ။ ဘဂဝါ ပန သဗ္ဗညုတညာဏဿ ဟတ္ထဂတတ္တာ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ္တိယမ္ပိ ပရောပညာသ ဓမ္မေ ပါဋိဧက္ကံ အင်္ဂုဒ္ဓါရေနေဝ ဥဒ္ဓရိတွာ “ယာဝတာ သညာသမာပတ္တိယော၊ တာဝတာ အညာပဋိဝေဓော”တိ အာဟ။

ပညာစက္ခုနာ ပဇာနာတီတိ ဒဿနပရိဏာယကဋ္ဌေန စက္ခုဘူတာယ ပညာယ ပဇာနာတိ။ တတ္ထ ဒွေ ပညာ သမာဓိပညာ ဝိပဿနာပညာ စ။ သမာဓိပညာယ ကိစ္စတော အသမ္မောဟတော စ ပဇာနာတိ။ ဝိပဿနာပညာယ လက္ခဏပဋိဝေဓေန အာရမ္မဏတော ဇာနနံ ကထိတံ။ **ကိမတ္ထိယာ**တိ ကော ဧတိဿာ အတ္ထော။ **အဘိညတ္ထာ**တိအာဒီသု အဘိညေယျေ ဓမ္မေ အဘိ-

၁-ခု ၇-၁၃၈-ပိဋ္ဌေ။ ၂-မ ၃-၇၅-ပိဋ္ဌာဒီသု။

jānātīti **abhiññatthā.** Pariññeyye dhamme parijānātīti **pariññatthā.** Pahātabbe dhamme pajahatīti **pahānatthā.** Sā panesā lokiyāpi abhiññatthā ca pariññatthā ca vikkhambhanato pahānatthā. Lokuttarāpi abhiññatthā ca pariññatthā ca samucchedato pahānatthā. Tattha lokiyā kiccato asammohato ca pajānāti, lokuttarā asammohato.

452. **Sammādiṭṭhiyā uppādāyā**ti vipassanāsammādiṭṭhiyā ca maggasammādiṭṭhiyā ca. **Parato ca ghoso**ti sappāyadhammassavanaṁ. **Yoniso ca manasikāro**ti attano upāyamanasikāro. Tattha sāvakesu api Dhammasenāpatino dve paccayā laddhuṁ vaṭṭantiyeva. Thero hi kappasatasahassādhikaṁ ekaṁ asaṅkhyeyyaṁ pāramiyo pūretvāpi attano dhammatāya aṇumattampi kilesaṁ pajahituṁ nāsakkhi. "Ye dhammā hetuppabhavā"ti[1] Assajittherato imaṁ gāthaṁ sutvāvassa paṭivedho jāto. Paccekabuddhānaṁ pana Sabbaññubuddhānañca paratoghosakammaṁ natthi, yonisomanasikārasmiṁyeva ṭhatvā paccekabodhiñca sabbaññutaññāṇañca nibbattenti.

Anuggahitāti laddhupakārā. **Sammādiṭṭhī**ti arahattamaggasammādiṭṭhi. Phalakkhaṇe nibbattā cetovimutti phalaṁ assāti **cetovimuttiphalā.** Tadeva cetovimuttisaṅkhātaṁ phalaṁ ānisaṁso assāti cetovimuttiphalānisaṁsā. Dutiyapadepi eseva nayo. Ettha ca catutthaphalapaññā paññāvimutti nāma, avasesā dhammā cetovimuttīti veditabbā. **Sīlānuggahitā**ti-ādīsu **sīlan**ti catupārisuddhisīlaṁ. **Sutan**ti sappāyadhammassavanaṁ. **Sākacchā**ti kammaṭṭhāne khalanapakkhalanacchedanakathā. **Samatho**ti vipassanāpādikā aṭṭha samāpattiyo. **Vipassanā**ti sattavidhā anupassanā. Catupārisuddhisīlaṁ hi pūrentassa, sappāyadhammassavanaṁ suṇantassa, kammaṭṭhāne khalanapakkhalanaṁ chindantassa, vipassanāpādikāsu aṭṭhasamāpattīsu kammaṁ karontassa, sattavidhaṁ anupassanaṁ bhāventassa arahattamaggo uppajjitvā phalaṁ deti.

Yathā hi madhuraṁ ambapakkaṁ paribhuñjitukāmo ambapotakassa samantā udakakoṭṭhakaṁ thiraṁ katvā bandhati. Ghaṭaṁ gahetvā kālena kālaṁ udakaṁ āsiñcati. Udakassa anikkhamanatthaṁ mariyādaṁ thiraṁ karoti. Yā

1. Vi 3. 51 piṭṭhe.

ဇာနာတီတိ **အဘိညတ္ထာ**။ ပရိညေယျေ ဓမ္မေ ပရိဇာနာတီတိ **ပရိညတ္ထာ**။ ပဟာတဗ္ဗေ ဓမ္မေ ပဇဟတီတိ **ပဟာနတ္ထာ**။ သာ ပနေသာ လောကိယာပိ အဘိညတ္ထာ စ ပရိညတ္ထာ စ ဝိက္ခမ္ဘနတော ပဟာနတ္ထာ။ လောကုတ္တရာပိ အဘိညတ္ထာ စ ပရိညတ္ထာ စ သမုစ္ဆေဒတော ပဟာနတ္ထာ။ တတ္ထ လောကိယာ ကိစ္စတော အသမ္မောဟတော စ ပဇာနာတိ၊ လောကုတ္တရာ အသမ္မောဟတော။

၄၅၂။ **သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဥပ္ပါဒါယာ**တိ ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိယာ စ မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိယာ စ။ **ပရတော စ ဃောသော**တိ သပ္ပာယဓမ္မဿဝနံ။ **ယောနိသော စ မနသိကာရော**တိ အတ္တနော ဥပါယမနသိကာရော။ တတ္ထ သာဝကေသု အပိ ဓမ္မသေနာပတိနော ဒွေ ပစ္စယာ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋန္တိယေဝ။ ထေရော ဟိ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကံ ဧကံ အသင်္ချေယျံ ပါရမိယော ပူရေတွာပိ အတ္တနော ဓမ္မတာယ အဏုမတ္တမ္ပိ ကိလေသံ ပဇဟိတုံ နာသက္ခိ။ "ယေ ဓမ္မာ ဟေတုပ္ပဘဝါ"တိ[၁] အဿဇိတ္ထေရတော ဣမံ ဂါထံ သုတွာဝဿ ပဋိဝေဓော ဇာတော။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ပန သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓါနဉ္စ ပရတောဃောသကမ္မံ နတ္ထိ၊ ယောနိသောမနသိကာရသ္မိံယေဝ ဌတွာ ပစ္စေကဗောဓိဉ္စ သဗ္ဗညုတညာဏဉ္စ နိဗ္ဗတ္တေန္တိ။

အနုဂ္ဂဟိတာတိ လဒ္ဓူပကာရာ။ **သမ္မာဒိဋ္ဌီ**တိ အရဟတ္တမဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ဖလက္ခဏေ နိဗ္ဗတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိ ဖလံ အဿာတိ **စေတောဝိမုတ္တိဖလာ**။ တဒေဝ စေတောဝိမုတ္တိသင်္ခါတံ ဖလံ အာနိသံသော အဿာတိ စေတောဝိမုတ္တိဖလာနိသံသာ။ ဒုတိယပဒေပိ ဧသေဝ နယော။ ဧတ္ထ စ စတုတ္ထဖလပညာ ပညာဝိမုတ္တိ နာမ၊ အဝသေသာ ဓမ္မာ စေတောဝိမုတ္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **သီလာနုဂ္ဂဟိတာ**တိအာဒီသု **သီလ**န္တိ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ။ **သုတ**န္တိ သပ္ပာယဓမ္မဿဝနံ။ **သာကစ္ဆာ**တိ ကမ္မဋ္ဌာနေ ခလနပက္ခလနစ္ဆေဒနကထာ။ **သမထော**တိ ဝိပဿနာပါဒိကာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော။ **ဝိပဿနာ**တိ သတ္တဝိဓာ အနုပဿနာ။ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ ဟိ ပူရေန္တဿ, သပ္ပာယဓမ္မဿဝနံ သုဏန္တဿ, ကမ္မဋ္ဌာနေ ခလနပက္ခလနံ ဆိန္ဒန္တဿ, ဝိပဿနာပါဒိကာသု အဋ္ဌသမာပတ္တီသု ကမ္မံ ကရောန္တဿ, သတ္တဝိဓံ အနုပဿနံ ဘာဝေန္တဿ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဖလံ ဒေတိ။

ယထာ ဟိ မဓုရံ အမ္ဗပက္ကံ ပရိဘုဉ္ဇိတုကာမော အမ္ဗပေါတကဿ သမန္တာ ဥဒကကောဋ္ဌကံ ထိရံ ကတွာ ဗန္ဓတိ။ ဃဋံ ဂဟေတွာ ကာလေန ကာလံ ဥဒကံ အာသိဉ္စတိ။ ဥဒကဿ အနိက္ခမနတ္ထံ မရိယာဒံ ထိရံ ကရောတိ။ ယာ

၁-ဝိ ၃-၅၁-ပိဋ္ဌေ။

hoti samīpe valli vā sukkhadaṇḍako vā kipillikapuṭo vā makkaṭakajālaṁ vā, taṁ apaneti. Khaṇittiṁ gahetvā kālena kālaṁ mūlāni parikhaṇati. Evamassa appamattassa imāni pañca kāraṇāni karoto so ambo vaḍḍhitvā phalaṁ deti. Evaṁsampadamidaṁ veditabbaṁ. Rukkhassa samantato koṭṭhakabandhanaṁ viya hi sīlaṁ daṭṭhabbaṁ, kālena kālaṁ udakasiñcanaṁ viya dhammassavanaṁ, mariyādāya thirabhāvakaraṇaṁ viya samatho, samīpe valli-ādīnaṁ haraṇaṁ viya kammaṭṭhāne khalenapakkhalanacchedanaṁ, kālena kālaṁ khaṇittiṁ gahetvā mūlakhaṇanaṁ viya sattannaṁ anupassanānaṁ bhāvanā, tehi pañcahi kāraṇehi anuggahitassa ambarukkhassa madhuraphaladānakālo viya imassa bhikkhuno imehi pañcahi dhammehi anuggahitāya sammādiṭṭhiyā arahattaphaladānaṁ veditabbaṁ.

453. **Kati panāvuso bhavā**ti idha kiṁ pucchati? Mūlameva gato anusandhi, duppañño yehi bhavehi na uṭṭhāti, te pucchissāmīti pucchati. Tattha **kāmabhavo**ti kāmabhavūpagaṁ kammaṁ kammābhinibbattā upādinnakkhandhāpīti ubhayamekato katvā kāmabhavoti āha. Rūpārūpabhavesupi eseva nayo. **Āyatin**ti anāgate. Punabbhavassa abhinibbattīti **punabbhavābhinibbatti.** Idha vaṭṭaṁ pucchissāmīti pucchati. **Tatratatrābhinandanā**ti rūpābhinandanā saddābhinandanāti evaṁ tahiṁ tahiṁ abhinandanā, karaṇavacane cetaṁ paccattaṁ. Tatratatrābhinandanāya punabbhavābhinibbatti hotīti attho. Ettāvatā hi gamanaṁ hoti, āgamanaṁ hoti, gamanāgamanaṁ hoti, vaṭṭaṁ vattatīti vaṭṭaṁ matthakaṁ pāpetvā dassesi. Idāni vivaṭṭaṁ pucchanto "kathaṁ panāvuso"ti-ādimāha. Tassa vissajjane **avijjāvirāgā**ti avijjāya khayanirodhena. **Vijjuppādā**ti arahattamaggavijjāya uppādena. Kiṁ avijjā pubbe niruddhā, atha vijjā pubbe uppannāti? Ubhayametaṁ na vattabbaṁ. Padīpujjalanena andhakāravigamo viya vijjuppādena avijjā niruddhāva hoti. **Taṇhānirodhā**ti taṇhāya khayanirodhena. **Punabbhavābhinibbatti na hotī**ti evaṁ āyatiṁ punabbhavassa abhinibbatti na hoti, gamanaṁ āgamanaṁ gamanāgamanaṁ upacchijjati, vaṭṭaṁ na vattatīti vivaṭṭaṁ matthakaṁ pāpetvā dassesi.

454. **Katamaṁ panāvuso**ti idha kiṁ pucchati? Ubhatobhāgavimutto bhikkhu kālena kālaṁ nirodhaṁ samāpajjati, tassa nirodhapādakaṁ paṭhamajjhānaṁ pucchissāmīti pucchati. **Paṭhamaṁ jhānan**ti idha kiṁ pucchati? Nirodhaṁ

ဟောတိ သမီပေ ဝလ္လိ ဝါ သုက္ခဒဏ္ဍကော ဝါ ကိပိလ္လိကပုဋော ဝါ မက္ကဋကဇာလံ ဝါ၊ တံ အပနေတိ။ ခဏိတ္တိံ ဂဟေတွာ ကာလေန ကာလံ မူလာနိ ပရိခဏတိ။ ဧဝမဿ အပ္ပမတ္တဿ ဣမာနိ ပဉ္စ ကာရဏာနိ ကရောတော သော အမ္ဗော ဝဍ္ဎိတွာ ဖလံ ဒေတိ။ ဧဝံသမ္ပဒမိဒံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ရုက္ခဿ သမန္တတော ကောဋ္ဌကဗန္ဓနံ ဝိယ ဟိ သီလံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ ကာလေန ကာလံ ဥဒကသိဉ္စနံ ဝိယ ဓမ္မဿဝနံ၊ မရိယာဒါယ ထိရဘာဝကရဏံ ဝိယ သမထော၊ သမီပေ ဝလ္လိအာဒီနံ ဟရဏံ ဝိယ ကမ္မဋ္ဌာနေ ခလနပက္ခလနစ္ဆေဒနံ၊ ကာလေန ကာလံ ခဏိတ္တိံ ဂဟေတွာ မူလခဏနံ ဝိယ သတ္တန္နံ အနုပဿနာနံ ဘာဝနာ၊ တေဟိ ပဉ္စဟိ ကာရဏေဟိ အနုဂ္ဂဟိတဿ အမ္ဗရုက္ခဿ မဓုရဖလဒါနကာလော ဝိယ ဣမဿ ဘိက္ခုနော ဣမေဟိ ပဉ္စဟိ ဓမ္မေဟိ အနုဂ္ဂဟိတာယ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ အရဟတ္တဖလဒါနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၄၅၃။ **ကတိ ပနာဝုသော ဘဝါ**တိ ဣဓ ကိံ ပုစ္ဆတိ? မူလမေဝ ဂတော အနုသန္ဓိ၊ ဒုပ္ပညော ယေဟိ ဘဝေဟိ န ဥဋ္ဌာတိ၊ တေ ပုစ္ဆိဿာမီတိ ပုစ္ဆတိ။ တတ္ထ **ကာမဘဝေါ**တိ ကာမဘဝူပဂံ ကမ္မံ ကမ္မာဘိနိဗ္ဗတ္တာ ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓာပီတိ ဥဘယမေကတော ကတွာ ကာမဘဝေါတိ အာဟ။ ရူပါရူပဘဝေသုပိ ဧသေဝ နယော။ **အာယတိ**န္တိ အနာဂတေ။ ပုနဗ္ဘဝဿ အဘိနိဗ္ဗတ္တီတိ **ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ။** ဣဓ ဝဋ္ဋံ ပုစ္ဆိဿာမီတိ ပုစ္ဆတိ။ **တတြတတြာဘိနန္ဒနာ**တိ ရူပါဘိနန္ဒနာ သဒ္ဒါဘိနန္ဒနာတိ ဧဝံ တဟိံ တဟိံ အဘိနန္ဒနာ၊ ကရဏဝစနေ စေတံ ပစ္စတ္တံ။ တတြတတြာဘိနန္ဒနာယ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ ဟောတီတိ အတ္ထော။ ဧတ္တာဝတာ ဟိ ဂမနံ ဟောတိ၊ အာဂမနံ ဟောတိ၊ ဂမနာဂမနံ ဟောတိ၊ ဝဋ္ဋံ ဝတ္တတီတိ ဝဋ္ဋံ မတ္ထကံ ပါပေတွာ ဒဿေသိ။ ဣဒါနိ ဝိဝဋ္ဋံ ပုစ္ဆန္တော "ကထံ ပနာဝုသော"တိအာဒိမာဟ။ တဿ ဝိဿဇ္ဇနေ **အဝိဇ္ဇာဝိရာဂါ**တိ အဝိဇ္ဇာယ ခယနိရောဓေန။ **ဝိဇ္ဇုပ္ပါဒါ**တိ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိဇ္ဇာယ ဥပ္ပါဒေန။ ကိံ အဝိဇ္ဇာ ပုဗ္ဗေ နိရုဒ္ဓါ၊ အထ ဝိဇ္ဇာ ပုဗ္ဗေ ဥပ္ပန္နာတိ? ဥဘယမေတံ န ဝတ္တဗ္ဗံ။ ပဒီပုဇ္ဇလနေန အန္ဓကာရဝိဂမော ဝိယ ဝိဇ္ဇုပ္ပါဒေန အဝိဇ္ဇာ နိရုဒ္ဓါဝ ဟောတိ။ **တဏှာနိရောဓာ**တိ တဏှာယ ခယနိရောဓေန။ **ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ န ဟောတီ**တိ ဧဝံ အာယတိံ ပုနဗ္ဘဝဿ အဘိနိဗ္ဗတ္တိ န ဟောတိ၊ ဂမနံ အာဂမနံ ဂမနာဂမနံ ဥပစ္ဆိဇ္ဇတိ၊ ဝဋ္ဋံ န ဝတ္တတီတိ ဝိဝဋ္ဋံ မတ္ထကံ ပါပေတွာ ဒဿေသိ။

၄၅၄။ **ကတမံ ပနာဝုသော**တိ ဣဓ ကိံ ပုစ္ဆတိ? ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော ဘိက္ခု ကာလေန ကာလံ နိရောဓံ သမာပဇ္ဇတိ၊ တဿ နိရောဓပါဒကံ ပဌမဇ္ဈာနံ ပုစ္ဆိဿာမီတိ ပုစ္ဆတိ။ **ပဌမံ ဈာန**န္တိ ဣဓ ကိံ ပုစ္ဆတိ? နိရောဓံ

samāpajjanakena bhikkhunā aṅgavavatthānaṁ koṭṭhāsaparicchedo nāma jānitabbo, idaṁ jhānaṁ pañcaṅgikaṁ caturaṅgikaṁ tivaṅgikaṁ duvaṅgikanti aṅgavavatthānaṁ koṭṭhāsaparicchedaṁ pucchissāmīti pucchati. **Vitakko**ti-ādīsu pana abhiniropanalakkhaṇo vitakko, anumajjanalakkhaṇo vicāro, pharaṇalakkhaṇā pīti, sātalakkhaṇaṁ sukhaṁ, avikkhepalakkhaṇā cittekaggatāti ime pañca dhammā vattanti. **Kataṅgavippahīnan**ti idha pana kiṁ pucchati? Nirodhaṁ samāpajjanakena bhikkhunā upakārānupakārāni aṅgāni jānitabbāni, tāni pucchissāmīti pucchati, vissajjanaṁ panettha pākaṭameva. Iti heṭṭhā nirodhapādakaṁ paṭhamajjhānaṁ gahitaṁ, upari tassa anantarapaccayaṁ nevasaññānāsaññāyatanasamāpattiṁ pucchissati, antarā pana cha samāpattiyo saṁkhittā, nayaṁ vā dassetvā vissaṭṭhāti veditabbā.

455. Idāni viññāṇanissaye pañca pasāde pucchanto **pañcimāni āvuso**ti-ādimāha. Tattha **gocaravisayan**ti gocarabhūtaṁ visayaṁ. **Aññamaññassā**ti cakkhu sotassa sotaṁ vā cakkhussāti evaṁ ekekassa gocaravisayaṁ na paccanubhoti. Sace hi nīlādibhedaṁ rūpārammaṇaṁ samodhānetvā sotindriyassa upaneyya "iṅgha tāva naṁ vavatthapehi vibhāvehi, kiṁ nāmetaṁ ārammaṇan"ti. Cakkhuviññāṇaṁ hi vināpi mukhena attano dhammatāya evaṁ vadeyya "are andhabāla vassasatampi vassasahassampi paridhāvamāno aññatra mayā khuhiṁ etassa jānanakaṁ labhissasi, āhara naṁ cakkhupasāde upanehi, ahametaṁ ārammaṇaṁ jānissāmi yadi vā nīlaṁ yadi vā pītakaṁ, na hi eso aññassa visayo, mayheveso visayo"ti. Sesadvāresupi eseva nayo. Evametāni aññamaññassa gocaraṁ visayaṁ na paccanubhonti nāma. **Kiṁpaṭisaraṇan**ti etesaṁ kiṁ paṭisaraṇaṁ, kiṁ etāni paṭisarantīti pucchati. **Mano paṭisaraṇan**ti javanamano paṭisaraṇaṁ. **Mano ca nesan**ti manodvārikajavanamano vā pañcadvārikajavanamano vā etesaṁ gocaravisayaṁ rajjanādivasena anubhoti, cakkhuviññāṇaṁ hi rūpadassanamattameva, ettha rajjanaṁ vā dussanaṁ vā muyhanaṁ vā natthi, etasmiṁ pana dvāre javanaṁ rajjati vā dussati vā muyhati vā. Sotaviññāṇādīsupi eseva nayo.

Tatrāyaṁ upamā—pañca kira dubbalabhojakā rājānaṁ sevitvā kicchena kasirena ekasmiṁ pañcakulike gāme parittakaṁ āyaṁ labhiṁsu, tesaṁ

သမာပဇ္ဇနကေန ဘိက္ခုနာ အင်္ဂဝဝတ္ထာနံ ကောဋ္ဌာသပရိစ္ဆေဒေါ နာမ ဇာနိတဗ္ဗော၊ ဣဒံ ဈာနံ ပဉ္စင်္ဂိကံ စတုရင်္ဂိကံ တိဝင်္ဂိကံ ဒုဝင်္ဂိကန္တိ အင်္ဂဝဝတ္ထာနံ ကောဋ္ဌာသပရိစ္ဆေဒံ ပုစ္ဆိဿာမီတိ ပုစ္ဆတိ။ **ဝိတက္ကော**တိအာဒီသု ပန အဘိနိရောပနလက္ခဏော ဝိတက္ကော၊ အနုမဇ္ဇနလက္ခဏော ဝိစာရော၊ ဖရဏလက္ခဏာ ပီတိ၊ သာတလက္ခဏံ သုခံ၊ အဝိက္ခေပလက္ခဏာ စိတ္တေကဂ္ဂတာတိ ဣမေ ပဉ္စ ဓမ္မာ ဝတ္တန္တိ။ **ကတင်္ဂဝိပ္ပဟီန**န္တိ ဣဓ ပန ကိံ ပုစ္ဆတိ? နိရောဓံ သမာပဇ္ဇနကေန ဘိက္ခုနာ ဥပကာရာနုပကာရာနိ အင်္ဂါနိ ဇာနိတဗ္ဗာနိ၊ တာနိ ပုစ္ဆိဿာမီတိ ပုစ္ဆတိ၊ ဝိဿဇ္ဇနံ ပနေတ္ထ ပါကဋမေဝ။ ဣတိ ဟေဋ္ဌာ နိရောဓပါဒကံ ပဌမဇ္ဈာနံ ဂဟိတံ၊ ဥပရိ တဿ အနန္တရပစ္စယံ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ္တိံ ပုစ္ဆိဿတိ၊ အန္တရာ ပန ဆ သမာပတ္တိယော သံခိတ္တာ၊ နယံ ဝါ ဒဿေတွာ ဝိဿဋ္ဌာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၄၅၅။ ဣဒါနိ ဝိညာဏနိဿယေ ပဉ္စ ပသာဒေ ပုစ္ဆန္တော **ပဉ္စိမာနိ အာဝုသော**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဂေါစရဝိသယ**န္တိ ဂေါစရဘူတံ ဝိသယံ။ **အညမညဿာ**တိ စက္ခု သောတဿ သောတံ ဝါ စက္ခုဿာတိ ဧဝံ ဧကေကဿ ဂေါစရဝိသယံ န ပစ္စနုဘောတိ။ သစေ ဟိ နီလာဒိဘေဒံ ရူပါရမ္မဏံ သမောဓာနေတွာ သောတိန္ဒြိယဿ ဥပနေယျ “ဣင်္ဃ တာဝ နံ ဝဝတ္ထပေဟိ ဝိဘာဝေဟိ၊ ကိံ နာမေတံ အာရမ္မဏ”န္တိ။ စက္ခုဝိညာဏံ ဟိ ဝိနာပိ မုခေန အတ္တနော ဓမ္မတာယ ဧဝံ ဝဒေယျ “အရေ အန္ဓဗာလ ဝဿသတမ္ပိ ဝဿသဟဿမ္ပိ ပရိဓာဝမာနော အညတြ မယာ ကုဟိံ ဧတဿ ဇာနနကံ လဘိဿသိ၊ အာဟရ နံ စက္ခုပသာဒေ ဥပနေဟိ၊ အဟမေတံ အာရမ္မဏံ ဇာနိဿာမိ ယဒိ ဝါ နီလံ ယဒိ ဝါ ပီတကံ၊ န ဟိ ဧသော အညဿ ဝိသယော၊ မယှေဝေသော ဝိသယော”တိ။ သေသဒွါရေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဧဝမေတာနိ အညမညဿ ဂေါစရံ ဝိသယံ န ပစ္စနုဘောန္တိ နာမ။ **ကိံပဋိသရဏ**န္တိ ဧတေသံ ကိံ ပဋိသရဏံ၊ ကိံ ဧတာနိ ပဋိသရန္တီတိ ပုစ္ဆတိ။ **မနော ပဋိသရဏ**န္တိ ဇဝနမနော ပဋိသရဏံ။ **မနော စ နေသ**န္တိ မနောဒွါရိကဇဝနမနော ဝါ ပဉ္စဒွါရိကဇဝနမနော ဝါ ဧတေသံ ဂေါစရဝိသယံ ရဇ္ဇနာဒိဝသေန အနုဘောတိ၊ စက္ခုဝိညာဏံ ဟိ ရူပဒဿနမတ္တမေဝ၊ ဧတ္ထ ရဇ္ဇနံ ဝါ ဒုဿနံ ဝါ မုယှနံ ဝါ နတ္ထိ၊ ဧတသ္မိံ ပန ဒွါရေ ဇဝနံ ရဇ္ဇတိ ဝါ ဒုဿတိ ဝါ မုယှတိ ဝါ။ သောတဝိညာဏာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

တတြာယံ ဥပမာ—ပဉ္စ ကိရ ဒုဗ္ဗလဘောဇကာ ရာဇာနံ သေဝိတွာ ကိစ္ဆေန ကသိရေန ဧကသ္မိံ ပဉ္စကုလိကေ ဂါမေ ပရိတ္တကံ အာယံ လဘိံသု၊ တေသံ

tattha macchabhāgo maṁsabhāgo yuttikahāpaṇo[1] vā bandhakahāpaṇo[2] vā māpahārakahāpaṇo[3] vā aṭṭhakahāpaṇo vā soḷasakahāpaṇo vā bāttiṁsakahāpaṇo vā catusaṭṭhikahāpaṇo vā daṇḍoti ettakamattameva pāpuṇāti, satavatthukaṁ pañcasatavatthukaṁ sahassavatthukaṁ mahābaliṁ rājāva gaṇhāti. Tattha pañcakulikagāmo viya pañca pasādā daṭṭhabbā, pañca dubbalabhojakā viya pañca viññāṇāni, rājā viya javanaṁ, dubbalabhojakānaṁ parittakaṁ āyapāpuṇanaṁ viya[4] cakkhuviññāṇādīnaṁ rūpadassanādimattaṁ, rajjanādīni pana etesu natthi, rañño mahābaliggahaṇaṁ viya tesu dvāresu javanassa rajjanādīni veditabbāni.

456. **Pañcimāni āvuso**ti idha kiṁ pucchati? Antonirodhasmiṁ pañca pasāde. Kiriyamayapavattasmiṁ hi vattamāne arūpadhammā pasādānaṁ balavapaccayā honti. Yo pana taṁ pavattaṁ nirodhetvā nirodhasamāpattiṁ samāpanno, tassa antonirodhe pañca pasādā kiṁ paṭicca tiṭṭhantīti idaṁ pucchissāmīti pucchati. **Āyuṁ paṭiccā**ti jīvitindriyaṁ paṭicca tiṭṭhanti. **Usmaṁ paṭiccā**ti jīvitindriyaṁ kammajatejaṁ paṭicca tiṭṭhati. Yasmā pana kammajatejopi jīvitindriyena vinā na tiṭṭhati, tasmā “usmā āyuṁ paṭicca tiṭṭhatī”ti āha. **Jhāyato**ti jalato. **Acciṁ paṭiccā**ti jālasikhaṁ paṭicca. **Ābhā paññāyatī**ti āloko nāma paññāyati. **Ābhaṁ paṭicca accī**ti taṁ ālokaṁ paṭicca jālasikhā paññāyati.

Evameva kho āvuso āyu usmaṁ paṭicca tiṭṭhatīti ettha jālasikhā viya kammajatejo, āloko viya jīvitindriyaṁ. Jālasikhā hi uppajjamānā ālokaṁ gahetvāva uppajjati, sā tena attanā janita-ālokeneva sayampi aṇu thūlā dīghā rassāti pākaṭā hoti, tattha jālapavattiyā janita-ālokena tassāyeva jālapavattiyā pākaṭabhāvo viya usmaṁ paṭicca nibbattena kammajamahābhūtasambhavena jīvitindriyena usmāya anupālanaṁ. Jīvitindriyañhi dasapi vassāni -pa- vassasatampi kammajatejapavattaṁ pāleti, iti mahābhūtāni upādārūpānaṁ nissāyapaccayādivasena paccayāni hontīti āyu usmaṁ paṭicca tiṭṭhati,

1. Yottakahāpaṇo (Sī, Syā)
2. Andukahāpaṇo (Sī, Syā)
3. Māsakahāpaṇo (Sī, Syā)
4. Āyaggahaṇaṁ viya (Ka)

တတ္ထ မစ္ဆဘာဂေါ မံသဘာဂေါ ယုတ္တိကဟာပဏော[၁] ဝါ ဗန္ဓကဟာပဏော[၂] ဝါ မာပဟာရကဟာပဏော[၃] ဝါ အဋ္ဌကဟာပဏော ဝါ သောဠသကဟာပဏော ဝါ ဗာတ္တိံသကဟာပဏော ဝါ စတုသဋ္ဌိကဟာပဏော ဝါ ဒဏ္ဍောတိ ဧတ္တကမတ္တမေဝ ပါပုဏာတိ၊ သတဝတ္ထုကံ ပဉ္စသတဝတ္ထုကံ သဟဿဝတ္ထုကံ မဟာဗလိံ ရာဇာဝ ဂဏှာတိ။ တတ္ထ ပဉ္စကုလိကဂါမော ဝိယ ပဉ္စ ပသာဒါ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ၊ ပဉ္စ ဒုဗ္ဗလဘောဇကာ ဝိယ ပဉ္စ ဝိညာဏာနိ၊ ရာဇာ ဝိယ ဇဝနံ၊ ဒုဗ္ဗလဘောဇကာနံ ပရိတ္တကံ အာယပါပုဏနံ ဝိယ[၄] စက္ခုဝိညာဏာဒီနံ ရူပဒဿနာဒိမတ္တံ၊ ရဇ္ဇနာဒီနိ ပန ဧတေသု နတ္ထိ၊ ရညော မဟာဗလိဂ္ဂဟဏံ ဝိယ တေသု ဒွါရေသု ဇဝနဿ ရဇ္ဇနာဒီနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

၄၅၆။ **ပဉ္စိမာနိ အာဝုသော**တိ ဣဓ ကိံ ပုစ္ဆတိ? အန္တောနိရောဓသ္မိံ ပဉ္စ ပသာဒေ။ ကိရိယမယပဝတ္တသ္မိံ ဟိ ဝတ္တမာနေ အရူပဓမ္မာ ပသာဒါနံ ဗလဝပစ္စယာ ဟောန္တိ။ ယော ပန တံ ပဝတ္တံ နိရောဓေတွာ နိရောဓသမာပတ္တိံ သမာပန္နော၊ တဿ အန္တောနိရောဓေ ပဉ္စ ပသာဒါ ကိံ ပဋိစ္စ တိဋ္ဌန္တီတိ ဣဒံ ပုစ္ဆိဿာမီတိ ပုစ္ဆတိ။ **အာယုံ ပဋိစ္စာ**တိ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ပဋိစ္စ တိဋ္ဌန္တိ။ **ဥသ္မံ ပဋိစ္စာ**တိ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ကမ္မဇတေဇံ ပဋိစ္စ တိဋ္ဌတိ။ ယသ္မာ ပန ကမ္မဇတေဇောပိ ဇီဝိတိန္ဒြိယေန ဝိနာ န တိဋ္ဌတိ၊ တသ္မာ “ဥသ္မာ အာယုံ ပဋိစ္စ တိဋ္ဌတီ”တိ အာဟ။ **ဈာယတော**တိ ဇလတော။ **အစ္စိံ ပဋိစ္စာ**တိ ဇာလသိခံ ပဋိစ္စ။ **အာဘာ ပညာယတီ**တိ အာလောကော နာမ ပညာယတိ။ **အာဘံ ပဋိစ္စ အစ္စီ**တိ တံ အာလောကံ ပဋိစ္စ ဇာလသိခါ ပညာယတိ။

ဧဝမေဝ ခေါ အာဝုသော အာယု ဥသ္မံ ပဋိစ္စ တိဋ္ဌတီတိ ဧတ္ထ ဇာလသိခါ ဝိယ ကမ္မဇတေဇော၊ အာလောကော ဝိယ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ။ ဇာလသိခါ ဟိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ အာလောကံ ဂဟေတွာဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သာ တေန အတ္တနာ ဇနိတ-အာလောကေနေဝ သယမ္ပိ အဏု ထူလာ ဒီဃာ ရဿာတိ ပါကဋာ ဟောတိ၊ တတ္ထ ဇာလပဝတ္တိယာ ဇနိတအာလောကေန တဿာယေဝ ဇာလပဝတ္တိယာ ပါကဋဘာဝေါ ဝိယ ဥသ္မံ ပဋိစ္စ နိဗ္ဗတ္တေန ကမ္မဇမဟာဘူတသမ္ဘဝေန ဇီဝိတိန္ဒြိယေန ဥသ္မာယ အနုပါလနံ။ ဇီဝိတိန္ဒြိယဉှိ ဒသပိ ဝဿာနိ။ပ။ ဝဿသတမ္ပိ ကမ္မဇတေဇပဝတ္တံ ပါလေတိ၊ ဣတိ မဟာဘူတာနိ ဥပါဒါရူပါနံ နိဿယပစ္စယာဒိဝသေန ပစ္စယာနိ ဟောန္တီတိ အာယု ဥသ္မံ ပဋိစ္စ တိဋ္ဌတိ၊

၁-ယောတ္တကဟာပဏော (သီ၊ သျာ)
၂-အန္ဒုကဟာပဏော (သီ၊ သျာ)
၃-မာသကဟာပဏော (သီ၊ သျာ)
၄-အာယဂ္ဂဟဏံ ဝိယ (က)

jīvitindriyaṁ mahābhūtāni pāletīti usmā āyuṁ paṭicca tiṭṭhatīti veditabbā.

457. **Āyusaṅkhārā**ti āyumeva. **Vedaniyā dhammā**ti vedanā dhammāva. **Vuṭṭhānaṁ paññāyatī**ti samāpattito vuṭṭhānaṁ paññāyati. Yo hi bhikkhu arūpapavatte ukkaṇṭhitvā saññaṁ ca vedanaṁ ca nirodhetvā nirodhaṁ samāpanno, tassa yathāparicchinnakālavasena rūpajīvitindriyapaccayā arūpadhammā uppajjanti, evaṁ pana rūpārūpapavattaṁ pavattati. Yathā kiṁ? Yathā eko puriso jālāpavatte ukkaṇṭhito udakena paharitvā jālaṁ appavattaṁ katvā chārikāya aṅgāre pidhāya tuṇhī nisīdati, yadā panassa puna jālāya attho hoti, chārikaṁ apanetvā aṅgāre parivattetvā upādānaṁ datvā mukhavātaṁ vā tālavaṇṭavātaṁ vā dadāti, atha jālāpavattaṁ puna pavattati, evameva jālāpavattaṁ viya arūpadhammā, purisassa jālāpavatte ukkaṇṭhitvā udakappahārena jālaṁ appavattaṁ katvā chārikāya aṅgāre pidhāya tuṇhībhūtassa nisajjā viya bhikkhuno arūpapavatte ukkaṇṭhitvā saññaṁ ca vedanaṁ ca nirodhetvā nirodhasamāpajjanaṁ, chārikāya pihita-aṅgārā viya rūpajīvitindriyaṁ[1], purisassa puna jālāya atthe sati chārikāpanayanādīni viya bhikkhuno yathāparicchinnakālāgamanaṁ, aggijālāya pavatti viya puna arūpadhammesu uppannesu rūpārūpapavatti veditabbā.

Āyu usmā ca viññāṇanti rūpajīvitindriyaṁ, kammajatejodhātu, cittanti ime tayo dhammā yadā imaṁ rūpakāyaṁ jahanti, athāyaṁ acetanaṁ kaṭṭhaṁ viya pathaviyaṁ chaḍḍito setīti attho. Vuttaṁ cetaṁ—

"Āyu usmā ca viññāṇaṁ, yadā kāyaṁ jahantimaṁ.
Apaviddho tadā seti, parabhattaṁ acetanan"ti[2].

Kāyasaṅkhārāti assāsapassāsā. **Vacīsaṅkhārā**ti vitakkavicārā. **Cittasaṅkhārā**ti saññāvedanā. **Āyū**ti rūpajīvitindriyaṁ. **Paribhinnānī**ti upahatāni, vinaṭṭhānīti attho. Tattha keci "nirodhasamāpannassa cittasaṅkhārāva niruddhā"ti vacanato cittaṁ aniruddhaṁ hoti, tasmā sacittakā ayaṁ samāpattīti vadanti. Te vattabbā vacīsaṅkhārāpissa niruddhāti vacanato vācā aniruddhā hoti, tasmā nirodhaṁ samāpannena dhammampi kathentena

1. Rūpajīvitindriyaṁ kammajatejodhātu cāti (Ka)   2. Saṁ 2. 117 piṭṭhe.

ဇီဝိတိန္ဒြိယံ မဟာဘူတာနိ ပါလေတီတိ ဥသ္မာ အာယုံ ပဋိစ္စ တိဋ္ဌတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၄၅၇။ **အာယုသင်္ခါရာ**တိ အာယုမေဝ။ **ဝေဒနိယာ ဓမ္မာ**တိ ဝေဒနာ ဓမ္မာဝ။ **ဝုဋ္ဌာနံ ပညာယတီ**တိ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာနံ ပညာယတိ။ ယော ဟိ ဘိက္ခု အရူပပဝတ္တေ ဥက္ကဏ္ဌိတွာ သညံ စ ဝေဒနံ စ နိရောဓေတွာ နိရောဓံ သမာပန္နော၊ တဿ ယထာပရိစ္ဆိန္နကာလဝသေန ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စယာ အရူပဓမ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဧဝံ ပန ရူပါရူပပဝတ္တံ ပဝတ္တတိ။ ယထာ ကိံ? ယထာ ဧကော ပုရိသော ဇာလာပဝတ္တေ ဥက္ကဏ္ဌိတော ဥဒကေန ပဟရိတွာ ဇာလံ အပ္ပဝတ္တံ ကတွာ ဆာရိကာယ အင်္ဂါရေ ပိဓာယ တုဏှီ နိသီဒတိ၊ ယဒါ ပနဿ ပုန ဇာလာယ အတ္ထော ဟောတိ၊ ဆာရိကံ အပနေတွာ အင်္ဂါရေ ပရိဝတ္တေတွာ ဥပါဒါနံ ဒတွာ မုခဝါတံ ဝါ တာလဝဏ္ဋဝါတံ ဝါ ဒဒါတိ၊ အထ ဇာလာပဝတ္တံ ပုန ပဝတ္တတိ၊ ဧဝမေဝ ဇာလာပဝတ္တံ ဝိယ အရူပဓမ္မာ၊ ပုရိသဿ ဇာလာပဝတ္တေ ဥက္ကဏ္ဌိတွာ ဥဒကပ္ပဟာရေန ဇာလံ အပ္ပဝတ္တံ ကတွာ ဆာရိကာယ အင်္ဂါရေ ပိဓာယ တုဏှီဘူတဿ နိသဇ္ဇာ ဝိယ ဘိက္ခုနော အရူပပဝတ္တေ ဥက္ကဏ္ဌိတွာ သညံ စ ဝေဒနံ စ နိရောဓေတွာ နိရောဓသမာပဇ္ဇနံ၊ ဆာရိကာယ ပိဟိတ-အင်္ဂါရာ ဝိယ ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယံ[၁]၊ ပုရိသဿ ပုန ဇာလာယ အတ္ထေ သတိ ဆာရိကာပနယနာဒီနိ ဝိယ ဘိက္ခုနော ယထာပရိစ္ဆိန္နကာလာဂမနံ၊ အဂ္ဂိ-ဇာလာယ ပဝတ္တိ ဝိယ ပုန အရူပဓမ္မေသု ဥပ္ပန္နေသု ရူပါရူပပဝတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

အာယု ဥသ္မာ စ ဝိညာဏန္တိ ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယံ, ကမ္မဇတေဇောဓာတု, စိတ္တန္တိ ဣမေ တယော ဓမ္မာ ယဒါ ဣမံ ရူပကာယံ ဇဟန္တိ၊ အထာယံ အစေတနံ ကဋ္ဌံ ဝိယ ပထဝိယံ ဆဍ္ဍိတော သေတီတိ အတ္ထော။ ဝုတ္တံ စေတံ—

"အာယု ဥသ္မာ စ ဝိညာဏံ၊ ယဒါ ကာယံ ဇဟန္တိမံ။
အပဝိဒ္ဓေါ တဒါ သေတိ၊ ပရဘတ္တံ အစေတန"န္တိ[၂]။

ကာယသင်္ခါရာတိ အဿာသပဿာသာ။ **ဝစီသင်္ခါရာ**တိ ဝိတက္ကဝိစာရာ။ **စိတ္တသင်္ခါရာ**တိ သညာဝေဒနာ။ **အာယူ**တိ ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယံ။ **ပရိဘိန္နာနီ**တိ ဥပဟတာနိ၊ ဝိနဋ္ဌာနီတိ အတ္ထော။ တတ္ထ ကေစိ "နိရောဓသမာပန္နဿ စိတ္တ-သင်္ခါရာဝ နိရုဒ္ဓါ"တိ ဝစနတော စိတ္တံ အနိရုဒ္ဓံ ဟောတိ၊ တသ္မာ သစိတ္တကာ အယံ သမာပတ္တီတိ ဝဒန္တိ။ တေ ဝတ္တဗ္ဗာ ဝစီသင်္ခါရာပိဿ နိရုဒ္ဓါတိ ဝစနတော ဝါစာ အနိရုဒ္ဓါ ဟောတိ၊ တသ္မာ နိရောဓံ သမာပန္နေန ဓမ္မမ္ပိ ကထေန္တေန

၁-ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယံ ကမ္မဇတေဇောဓာတု စာတိ (က)   ၂-သံ ၂-၁၁၇-ပိဋ္ဌေ။

sajjhāyampi karontena nisīditabbaṁ siyā. “Yo cāyaṁ mato kālaṅkato, tassāpi cittasaṅkhārā niruddhā”ti vacanato cittaṁ aniruddhaṁ bhaveyya, tasmā kālaṅkate mātāpitaro vā arahante vā jhāpayantena anantariyakammaṁ kataṁ bhaveyya. Iti byañjane abhinivesaṁ akatvā ācariyānaṁ naye ṭhatvā attho upaparikkhitabbo. Attho hi paṭisaraṇaṁ, na byañjanaṁ.

Indriyāni vippasannānīti kiriyamayapavattasmiṁ hi vattamāne bahiddhā ārammaṇesu pasāde ghaṭṭentesu indriyāni kilamantāni upahatāni makkhitāni viya honti vātādīhi uṭṭhitena rajena catumahāpathe ṭhapita-ādāso viya. Yathā pana thavikāyaṁ pakkhipitvā mañjūsādīsu ṭhapito ādāso antoyeva virocati, evaṁ nirodhaṁ samāpannassa bhikkhuno antonirodhe pañca pasādā ativirocanti. Tena vuttaṁ “indriyāni vippasannānī”ti.

458. **Kati panāvuso paccayā**ti idha kiṁ pucchati? Nirodhassa anantarapaccayaṁ nevasaññānāsaññāyatanaṁ pucchissāmīti pucchati. Vissajjane panassa **sukhassa ca pahānā**ti cattāro apagamanapaccayā kathitā. **Animittāyā**ti idha kiṁ pucchati? Nirodhato vuṭṭhānakaphalasamāpattiṁ pucchissāmīti pucchati. Avasesasamāpattivuṭṭhānaṁ hi bhavaṅgena hoti, nirodhā vuṭṭhānaṁ pana vipassanānissandāya phalasamāpattiyāti tameva pucchati. **Sabbanimittāna**nti rūpādīnaṁ sabbārammaṇānaṁ. **Animittāya ca dhātuyā manasikāro**ti sabbanimittāpagatāya nibbānadhātuyā manasikāro, phalasamāpattisahajātaṁ manasikāraṁ sandhāyāha. Iti heṭṭhā nirodhapādakaṁ paṭhamajjhānaṁ gahitaṁ, nirodhassa anantarapaccayaṁ nevasaññānāsaññāyatanaṁ gahitaṁ, idha nirodhato vuṭṭhānakaphalasamāpatti gahitāti.

Imasmiṁ ṭhāne nirodhakathā kathetabbā hoti. Sā “dvīhi balehi samannāgatattā tayo ca saṅkhārānaṁ paṭippassaddhiyā soḷasahi ñāṇacariyāhi navahi samādhicariyāhi vasībhāvatāpaññā nirodhasamāpattiyā ñāṇan”ti evaṁ Paṭisambhidāmagge[1] āgatā. Visuddhimagge panassā sabbākārena vinicchayakathā kathitā.

---

1. Khu 9. 94 piṭṭhe.

သဇ္ဈာယမ္ပိ ကရောန္တေန နိသီဒိတဗ္ဗံ သိယာ။ “ယော စာယံ မတော ကာလင်္ကတော၊ တဿာပိ စိတ္တသင်္ခါရာ နိရုဒ္ဓါ”တိ ဝစနတော စိတ္တံ အနိရုဒ္ဓံ ဘဝေယျ၊ တသ္မာ ကာလင်္ကတေ မာတာပိတရော ဝါ အရဟန္တေ ဝါ ဈာပယန္တေန အနန္တရိယကမ္မံ ကတံ ဘဝေယျ။ ဣတိ ဗျဉ္ဇနေ အဘိနိဝေသံ အကတွာ အာစရိယာနံ နယေ ဌတွာ အတ္ထော ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗော။ အတ္ထော ဟိ ပဋိသရဏံ, န ဗျဉ္ဇနံ။

ဣန္ဒြိယာနိ ဝိပ္ပသန္နာနီတိ ကိရိယမယပဝတ္တသ္မိံ ဟိ ဝတ္တမာနေ ဗဟိဒ္ဓါ အာရမ္မဏေသု ပသာဒေ ဃဋ္ဋေန္တေသု ဣန္ဒြိယာနိ ကိလမန္တာနိ ဥပဟတာနိ မက္ခိတာနိ ဝိယ ဟောန္တိ ဝါတာဒီဟိ ဥဋ္ဌိတေန ရဇေန စတုမဟာပထေ ဌပိတအာဒါသော ဝိယ။ ယထာ ပန ထဝိကာယံ ပက္ခိပိတွာ မဉ္ဇူသာဒီသု ဌပိတော အာဒါသော အန္တောယေဝ ဝိရောစတိ၊ ဧဝံ နိရောဓံ သမာပန္နဿ ဘိက္ခုနော အန္တောနိရောဓေ ပဉ္စ ပသာဒါ အတိဝိရောစန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဣန္ဒြိယာနိ ဝိပ္ပသန္နာနီ”တိ။

၄၅၈။ **ကတိ ပနာဝုသော ပစ္စယာ**တိ ဣဓ ကိံ ပုစ္ဆတိ? နိရောဓဿ အနန္တရပစ္စယံ နေဝသညာနာသညာယတနံ ပုစ္ဆိဿာမီတိ ပုစ္ဆတိ။ ဝိဿဇ္ဇနေ ပနဿ **သုခဿ စ ပဟာနာ**တိ စတ္တာရော အပဂမနပစ္စယာ ကထိတာ။ **အနိမိတ္တာယာ**တိ ဣဓ ကိံ ပုစ္ဆတိ? နိရောဓတော ဝုဋ္ဌာနကဖလသမာပတ္တိံ ပုစ္ဆိဿာမီတိ ပုစ္ဆတိ။ အဝသေသသမာပတ္တိဝုဋ္ဌာနံ ဟိ ဘဝင်္ဂေန ဟောတိ၊ နိရောဓာ ဝုဋ္ဌာနံ ပန ဝိပဿနာနိဿန္ဒာယ ဖလသမာပတ္တိယာတိ တမေဝ ပုစ္ဆတိ။ **သဗ္ဗနိမိတ္တာန**န္တိ ရူပါဒီနံ သဗ္ဗာရမ္မဏာနံ။ **အနိမိတ္တာယ စ ဓာတုယာ မနသိကာရော**တိ သဗ္ဗနိမိတ္တာပဂတာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ မနသိကာရော၊ ဖလသမာပတ္တိသဟဇာတံ မနသိကာရံ သန္ဓာယာဟ။ ဣတိ ဟေဋ္ဌာ နိရောဓပါဒကံ ပဌမဇ္ဈာနံ ဂဟိတံ၊ နိရောဓဿ အနန္တရပစ္စယံ နေဝသညာနာသညာယတနံ ဂဟိတံ၊ ဣဓ နိရောဓတော ဝုဋ္ဌာနကဖလသမာပတ္တိ ဂဟိတာတိ။

ဣမသ္မိံ ဌာနေ နိရောဓကထာ ကထေတဗ္ဗာ ဟောတိ။ သာ “ဒွီဟိ ဗလေဟိ သမန္နာဂတတ္တာ တယော စ သင်္ခါရာနံ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိယာ သောဠသဟိ ဉာဏစရိယာဟိ နဝဟိ သမာဓိစရိယာဟိ ဝသီဘာဝတာပညာ နိရောဓသမာပတ္တိယာ ဉာဏ”န္တိ ဧဝံ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ[၁] အာဂတာ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ပနဿာ သဗ္ဗာကာရေန ဝိနိစ္ဆယကထာ ကထိတာ။

၁-ခု ၉-၉၄-ပိဋ္ဌေ။

Idāni valañjanasamāpattiṁ pucchanto **kati panāvuso paccayā**ti-ādimāha. Nirodhato hi vuṭṭhānakaphalasamāpattiyā[1] ṭhiti nāma na hoti, ekaṁ dve cittavārameva pavattitvā bhavaṅgaṁ otarati. Ayañhi bhikkhu satta divase arūpapavattaṁ nirodhetvā nisinno nirodhavuṭṭhānakaphalasamāpattiyaṁ na ciraṁ tiṭṭhati. Valañjanasamāpattiyaṁ pana addhānaparicchedova pamāṇaṁ. Tasmā sā ṭhiti nāma hoti. Tenāha "animittāya cetovimuttiyā ṭhitiyā"ti. Tassā ciraṭṭhitatthaṁ kati paccayāti attho. Vissajjane panassā **pubbe ca abhisaṅkhāro**ti addhānaparicchedo vutto. **Vuṭṭhānāyā**ti idha bhavaṅgavuṭṭhānaṁ pucchati. Vissajjanepissā **sabbanimittānañca manasikāro**ti rūpādinimittavasena bhavaṅgasahajātamanasikāro vutto.

459. **Yā cāyaṁ āvuso**ti idha kiṁ pucchati? Idha aññaṁ abhinavaṁ nāma natthi. Heṭṭhā kathitadhammeyeva ekato samodhānetvā pucchāmīti pucchati. Kattha pana te kathitā? "Nīlampi sañjānāti pītakampi, lohitakampi, odātakampi sañjānātī"ti[2] etasmiṁ hi ṭhāne appamāṇā cetovimutti kathitā. "Natthi kiñcīti ākiñcaññāyatananti neyyan"ti[2] ettha ākiñcaññaṁ. "Paññācakkhunā pajānātī"ti[2] ettha suññatā. "Kati panāvuso paccayā animittāya cotovimuttiyā ṭhitiyā vuṭṭhānāyā"ti ettha animittā. Evaṁ heṭṭhā kathitāva imasmiṁ ṭhāne ekato samodhānetvā pucchati. Taṁ pana paṭikkhipitvā etā tasmiṁ tasmiṁ ṭhāne niddiṭṭhāvāti vatvā aññe cattāro dhammā ekanāmakā atthi, eko dhammo catunāmako atthi, etaṁ pākaṭaṁ katvā kathāpetuṁ idha pucchatīti Aṭṭhakathāyaṁ sanniṭṭhānaṁ kataṁ. Tassā vissajjane **ayaṁ vuccatāvuso appamāṇā cetovimuttī**ti ayaṁ pharaṇa-appamāṇatāya appamāṇā nāma, ayañhi appamāṇe vā satte pharati, ekasmimpi vā satte asesetvā pharati.

Ayaṁ vuccatāvuso ākiñcaññāti ārammaṇakiñcanassa abhāvato ākiñcaññā. **Attena vā**ti attabhāvaposapuggalādisaṅkhātena attena suññaṁ. **Attaniyena vā**ti cīvarādiparikkhārasaṅkhātena attaniyena suññaṁ.

1. Vuṭṭhānakaphalasamāpatti (Sī, Syā) 2. Ma 1. 367 piṭṭhe.

ဣဒါနိ ဝလဉ္ဇနသမာပတ္တိံ ပုစ္ဆန္တော **ကတိ ပနာဝုသော ပစ္စယာ**တိ-အာဒိမာဟ။ နိရောဓတော ဟိ ဝုဋ္ဌာနကဖလသမာပတ္တိယာ[၁] ဌိတိ နာမ န ဟောတိ၊ ဧကံ ဒွေ စိတ္တဝါရမေဝ ပဝတ္တိတွာ ဘဝင်္ဂံ ဩတရတိ။ အယဉ္ဟိ ဘိက္ခု သတ္တ ဒိဝသေ အရူပပဝတ္တံ နိရောဓေတွာ နိသိန္နော နိရောဓဝုဋ္ဌာနကဖလသမာပတ္တိယံ န စိရံ တိဋ္ဌတိ။ ဝလဉ္ဇနသမာပတ္တိယံ ပန အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒေါဝ ပမာဏံ။ တသ္မာ သာ ဌိတိ နာမ ဟောတိ။ တေနာဟ "အနိမိတ္တာယ စေတောဝိမုတ္တိယာ ဌိတိယာ"တိ။ တဿာ စိရဋ္ဌိတတ္ထံ ကတိ ပစ္စယာတိ အတ္ထော။ ဝိဿဇ္ဇနေ ပနဿာ **ပုဗ္ဗေ စ အဘိသင်္ခါရော**တိ အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒေါ ဝုတ္တော။ **ဝုဋ္ဌာနာယာ**တိ ဣဓ ဘဝင်္ဂဝုဋ္ဌာနံ ပုစ္ဆတိ။ ဝိဿဇ္ဇနေပိဿာ **သဗ္ဗနိမိတ္တာနဉ္စ မနသိကာရော**တိ ရူပါဒိနိမိတ္တဝသေန ဘဝင်္ဂသဟဇာတမနသိကာရော ဝုတ္တော။

၄၅၉။ **ယာ စာယံ အာဝုသော**တိ ဣဓ ကိံ ပုစ္ဆတိ? ဣဓ အညံ အဘိနဝံ နာမ နတ္ထိ။ ဟေဋ္ဌာ ကထိတဓမ္မေယေဝ ဧကတော သမောဓာနေတွာ ပုစ္ဆာမီတိ ပုစ္ဆတိ။ ကတ္ထ ပန တေ ကထိတာ? "နီလမ္ပိ သဉ္ဇာနာတိ ပီတကမ္ပိ, လောဟိတကမ္ပိ, ဩဒါတကမ္ပိ သဉ္ဇာနာတီ"တိ[၂] ဧတသ္မိံ ဟိ ဌာနေ အပ္ပမာဏာ စေတောဝိမုတ္တိ ကထိတာ။ "နတ္ထိ ကိဉ္စီတိ အာကိဉ္စညာယတနန္တိ နေယျ"န္တိ[၂] ဧတ္ထ အာကိဉ္စညံ။ "ပညာစက္ခုနာ ပဇာနာတီ"တိ[၂] ဧတ္ထ သုညတာ။ "ကတိ ပနာဝုသော ပစ္စယာ အနိမိတ္တာယ စေတောဝိမုတ္တိယာ ဌိတိယာ ဝုဋ္ဌာနာယာ"တိ ဧတ္ထ အနိမိတ္တာ။ ဧဝံ ဟေဋ္ဌာ ကထိတာဝ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဧကတော သမောဓာနေတွာ ပုစ္ဆတိ။ တံ ပန ပဋိက္ခိပိတွာ ဧတာ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ နိဒ္ဒိဋ္ဌာဝါတိ ဝတွာ အညေ စတ္တာရော ဓမ္မာ ဧကနာမကာ အတ္ထိ၊ ဧကော ဓမ္မော စတုနာမကော အတ္ထိ၊ ဧတံ ပါကဋံ ကတွာ ကထာပေတုံ ဣဓ ပုစ္ဆတီတိ အဋ္ဌကထာယံ သန္နိဋ္ဌာနံ ကတံ။ တဿာ ဝိဿဇ္ဇနေ **အယံ ဝုစ္စတာဝုသော အပ္ပမာဏာ စေတောဝိမုတ္တီ**တိ အယံ ဖရဏအပ္ပမာဏတာယ အပ္ပမာဏာ နာမ၊ အယဉ္ဟိ အပ္ပမာဏေ ဝါ သတ္တေ ဖရတိ၊ ဧကသ္မိမ္ပိ ဝါ သတ္တေ အသေသေတွာ ဖရတိ။

အယံ ဝုစ္စတာဝုသော အာကိဉ္စညာတိ အာရမ္မဏကိဉ္စနဿ အဘာဝတော အာကိဉ္စညာ။ **အတ္တေန ဝါ**တိ အတ္တဘာဝပေါသပုဂ္ဂလာဒိသင်္ခါတေန အတ္တေန သုညံ။ **အတ္တနိယေန ဝါ**တိ စီဝရာဒိပရိက္ခာရသင်္ခါတေန အတ္တနိယေန သုညံ။

၁-ဝုဋ္ဌာနကဖလသမာပတ္တိ (သီ၊ သျာ) ၂-မ ၁-၃၆၇-ပိဋ္ဌေ။

Animittāti rāganimittādīnaṁ abhāveneva animittā, arahattaphalasamāpattiṁ sandhāyāha. **Nānatthā ceva nānābyañjanā cā**ti byañjanampi nesaṁ nānā atthopi. Tattha byañjanassa nānatā pākaṭāva. Attho pana appamāṇā cotovimutti bhūmantarato mahaggatā eva hoti rūpāvacarā, ārammaṇato satta paṇṇatti-ārammaṇā. Ākiñcaññā bhummantarato mahaggatā arūpāvacarā, ārammaṇato na vattabbārammaṇā. Suññatā bhummantarato kāmāvacarā, ārammaṇato saṅkhārārammaṇā. Vipassanā hi ettha suññatāti adhippetā. Animittā bhummantarato lokuttarā, ārammaṇato nibbānārammaṇā.

Rāgo kho āvuso pamāṇakaraṇoti-ādīsu yathā pabbatapāde pūtipaṇṇarasa-udakaṁ nāma hoti kāḷavaṇṇaṁ, olokentānaṁ byāmasatagambhīraṁ viya khāyati, yaṭṭhiṁ vā rajjuṁ, vā gahetvā minantassa piṭṭhipādottharaṇamattampi na hoti, evamevaṁ yāva rāgādayo nuppajjanti, tāva puggalaṁ sañjānituṁ na sakkā honti, sotāpanno viya Sakadāgāmī viya anāgāmī viya ca khāyati. Yadā panassa rāgādayo uppajjanti, tadā ratto duṭṭho mūḷhoti paññāyati. Iti ete “ettako ayan”ti puggalassa pamāṇaṁ dassento viya uppajjantīti pamāṇakaraṇā nāma vuttā. **Yāvatā kho āvuso appamāṇā cetovimuttiyo**ti yattakā appamāṇā cetovimuttiyo. Kittakā pana tā? Cattāro brahmavihārā, cattāro maggā, cattāri ca phalānīti dvādasa. Tattha brahmavihārā pharaṇa-appamāṇatāya appamāṇā. Sesā pamāṇakaraṇānaṁ kilesānaṁ abhāvena appamāṇā, nibbānampi appamāṇameva, cotovimutti pana na hoti, tasmā na gahitaṁ. **Akuppā**ti arahattaphalacetovimutti, sā hi tāsaṁ sabbajeṭṭhikā, tasmā aggamakkhāyatīti vuttā. **Rāgo kho āvuso kiñcano**ti rāgo uppajjitvā puggalaṁ kiñcati maddati palibundhati. Tasmā kiñcanoti vutto. Manussā kira goṇehi khalaṁ maddāpento kiñcehi[1] kapila kiñcehi[1] kāḷakāti vadanti, evaṁ maddanattho kiñcanatthoti veditabbo. Dosamohesupi eseva nayo. **Ākiñcaññā cetovimuttiyo** nāma nava dhammā ākiñcaññāyatanañca maggaphalāni ca. Tattha

1. Kiñcāhi (Sī)

အနိမိတ္တာတိ ရာဂနိမိတ္တာဒီနံ အဘာဝေနေဝ အနိမိတ္တာ၊ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိံ သန္ဓာယာဟ။ **နာနတ္ထာ စေဝ နာနာဗျဉ္ဇနာ စာ**တိ ဗျဉ္ဇနမ္ပိ နေသံ နာနာ အတ္ထောပိ။ တတ္ထ ဗျဉ္ဇနဿ နာနတာ ပါကဋာဝ။ အတ္ထော ပန အပ္ပမာဏာ စေတောဝိမုတ္တိ ဘူမန္တရတော မဟဂ္ဂတာ ဧဝ ဟောတိ ရူပါဝစရာ၊ အာရမ္မဏတော သတ္တပဏ္ဏတ္တိအာရမ္မဏာ။ အာကိဉ္စညာ ဘုမ္မန္တရတော မဟဂ္ဂတာ အရူပါဝစရာ၊ အာရမ္မဏတော န ဝတ္တဗ္ဗာရမ္မဏာ။ သုညတာ ဘုမ္မန္တရတော ကာမာဝစရာ၊ အာရမ္မဏတော သင်္ခါရာရမ္မဏာ။ ဝိပဿနာ ဟိ ဧတ္ထ သုညတာတိ အဓိပ္ပေတာ။ အနိမိတ္တာ ဘုမ္မန္တရတော လောကုတ္တရာ၊ အာရမ္မဏတော နိဗ္ဗာနာရမ္မဏာ။

ရာဂေါ ခေါ အာဝုသော ပမာဏကရဏောတိအာဒီသု ယထာ ပဗ္ဗတပါဒေ ပူတိပဏ္ဏရသဉဒကံ နာမ ဟောတိ ကာဠဝဏ္ဏံ၊ ဩလောကေန္တာနံ ဗျာမသတဂမ္ဘီရံ ဝိယ ခါယတိ၊ ယဋ္ဌိံ ဝါ ရဇ္ဇုံ ဝါ ဂဟေတွာ မိနန္တဿ ပိဋ္ဌိပါဒေါတ္ထရဏမတ္တမ္ပိ န ဟောတိ၊ ဧဝမေဝံ ယာဝ ရာဂါဒယော နုပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တာဝ ပုဂ္ဂလံ သဉ္ဇာနိတုံ န သက္ကာ ဟောန္တိ၊ သောတာပန္နော ဝိယ သကဒါဂါမီ ဝိယ အနာဂါမီ ဝိယ စ ခါယတိ။ ယဒါ ပနဿ ရာဂါဒယော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တဒါ ရတ္တော ဒုဋ္ဌော မူဠှောတိ ပညာယတိ။ ဣတိ ဧတေ “ဧတ္တကော အယ”န္တိ ပုဂ္ဂလဿ ပမာဏံ ဒဿေန္တော ဝိယ ဥပ္ပဇ္ဇန္တီတိ ပမာဏကရဏာ နာမ ဝုတ္တာ။ **ယာဝတာ ခေါ အာဝုသော အပ္ပမာဏာ စေတောဝိမုတ္တိယော**တိ ယတ္တကာ အပ္ပမာဏာ စေတောဝိမုတ္တိယော။ ကိတ္တကာ ပန တာ? စတ္တာရော ဗြဟ္မဝိဟာရာ, စတ္တာရော မဂ္ဂါ, စတ္တာရိ စ ဖလာနီတိ ဒွါဒသ။ တတ္ထ ဗြဟ္မဝိဟာရာ ဖရဏအပ္ပမာဏတာယ အပ္ပမာဏာ။ သေသာ ပမာဏကရဏာနံ ကိလေသာနံ အဘာဝေန အပ္ပမာဏာ၊ နိဗ္ဗာနမ္ပိ အပ္ပမာဏမေဝ၊ စေတောဝိမုတ္တိ ပန န ဟောတိ၊ တသ္မာ န ဂဟိတံ။ **အကုပ္ပါ**တိ အရဟတ္တဖလစေတောဝိမုတ္တိ၊ သာ ဟိ တာသံ သဗ္ဗဇေဋ္ဌိကာ၊ တသ္မာ အဂ္ဂမက္ခာယတီတိ ဝုတ္တာ။ **ရာဂေါ ခေါ အာဝုသော ကိဉ္စနော**တိ ရာဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ပုဂ္ဂလံ ကိဉ္စတိ မဒ္ဒတိ ပလိဗုန္ဓတိ။ တသ္မာ ကိဉ္စနောတိ ဝုတ္တော။ မနုဿာ ကိရ ဂေါဏေဟိ ခလံ မဒ္ဒါပေန္တော ကိဉ္စေဟိ[1] ကပိလ ကိဉ္စေဟိ[1] ကာဠကာတိ ဝဒန္တိ၊ ဧဝံ မဒ္ဒနတ္ထော ကိဉ္စနတ္ထောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒေါသမောဟေသုပိ ဧသေဝ နယော။ **အာကိဉ္စညာ စေတောဝိမုတ္တိယော** နာမ နဝ ဓမ္မာ အာကိဉ္စညာယတနဉ္စ မဂ္ဂဖလာနိ စ။ တတ္ထ

၁-ကိဉ္စာဟိ (သီ)

ākiñcaññāyatanaṁ kiñcanaṁ ārammaṇaṁ assa natthīti ākiñcaññaṁ, maggaphalāni kiñcanānaṁ maddanānaṁ palibundhanakilesānaṁ natthitāya ākiñcaññāni, nibbānampi ākiñcaññaṁ, cetovimutti pana na hoti, tasmā na gahitaṁ.

Rāgo kho āvuso nimittakaraṇoti-ādīsu yathā nāma dvīnnaṁ kulānaṁ sadisā dve vacchakā honti. Yāva tesaṁ lakkhaṇaṁ na kataṁ hoti, tāva “ayaṁ asukakulassa vacchako, ayaṁ asukakulassā”ti na sakkā honti jānituṁ. Yadā pana tesaṁ sattisūlādīsu aññataraṁ lakkhaṇaṁ kataṁ hoti, tadā sakkā honti jānituṁ. Evameva yāva puggalassa rāgo nuppajjati, tāva na sakkā hoti jānituṁ ariyo vā puthujjano vāti. Rāgo panassa uppajjamānova sarāgo nāma ayaṁ puggaloti sañjānananimittaṁ karonto viya uppajjati, tasmā “nimittakaraṇo”ti vutto. Dosamohesupi eseva nayo.

Animittā cetovimutti nāma terasa dhammā vipassanā, cattāro āruppā, cattāro maggā, cattāri ca phalanīti. Tattha vipassanā niccanimittaṁ sukhanimittaṁ attanimittaṁ ugghāṭetīti animittā nāma. Cattāro āruppā rūpanimittassa abhāvena animittā nāma. Maggaphalāni nimittakaraṇānaṁ kilesānaṁ abhāvena animittāni. Nibbānampi animittameva, taṁ pana cetovimutti na hoti, tasmā na gahitaṁ. Atha kasmā suññatā cetovimutti na gahitāti? Sā “suññā rāgenā”ti-ādivacanato sabbattha anupaviṭṭhāva, tasmā visuṁ na gahitā. **Ekatthā**ti ārammaṇavasena ekatthā, appamāṇaṁ ākiñcaññaṁ suññataṁ animittanti hi sabbānetāni nibbānasseva nāmāni, iti iminā pariyāyena ekatthā. Aññasmiṁ pana ṭhāne appamāṇā honti, aññasmiṁ ākiñcaññā aññasmiṁ suññatā aññasmiṁ animittāti iminā pariyāyena nānābyañjanā. Iti thero yathānusandhināva desanaṁ niṭṭhapesīti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Mahāvedallasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

အာကိဉ္စညာယတနံ ကိဉ္စနံ အာရမ္မဏံ အဿ နတ္ထီတိ အာကိဉ္စညံ၊ မဂ္ဂဖလာနိ ကိဉ္စနာနံ မဒ္ဒနာနံ ပလိဗုန္ဓနကိလေသာနံ နတ္ထိတာယ အာကိဉ္စညာနိ၊ နိဗ္ဗာနမ္ပိ အာကိဉ္စညံ၊ စေတောဝိမုတ္တိ ပန န ဟောတိ၊ တသ္မာ န ဂဟိတံ။

ရာဂေါ ခေါ အာဝုသော နိမိတ္တကရဏောတိအာဒီသု ယထာ နာမ ဒွိန္နံ ကုလာနံ သဒိသာ ဒွေ ဝစ္ဆကာ ဟောန္တိ။ ယာဝ တေသံ လက္ခဏံ န ကတံ ဟောတိ၊ တာဝ “အယံ အသုကကုလဿ ဝစ္ဆကော၊ အယံ အသုကကုလဿာ”တိ န သက္ကာ ဟောန္တိ ဇာနိတုံ။ ယဒါ ပန တေသံ သတ္တိသူလာဒီသု အညတရံ လက္ခဏံ ကတံ ဟောတိ၊ တဒါ သက္ကာ ဟောန္တိ ဇာနိတုံ။ ဧဝမေဝ ယာဝ ပုဂ္ဂလဿ ရာဂေါ နုပ္ပဇ္ဇတိ၊ တာဝ န သက္ကာ ဟောတိ ဇာနိတုံ အရိယော ဝါ ပုထုဇ္ဇနော ဝါတိ။ ရာဂေါ ပနဿ ဥပ္ပဇ္ဇမာနောဝ သရာဂေါ နာမ အယံ ပုဂ္ဂလောတိ သဉ္ဇာနနနိမိတ္တံ ကရောန္တော ဝိယ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ “နိမိတ္တကရဏော”တိ ဝုတ္တော။ ဒေါသမောဟေသုပိ ဧသေဝ နယော။

အနိမိတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိ နာမ တေရသ ဓမ္မာ ဝိပဿနာ, စတ္တာရော အာရုပ္ပါ, စတ္တာရော မဂ္ဂါ, စတ္တာရိ စ ဖလာနီတိ။ တတ္ထ ဝိပဿနာ နိစ္စနိမိတ္တံ သုခနိမိတ္တံ အတ္တနိမိတ္တံ ဥဂ္ဃာဋေတီတိ အနိမိတ္တာ နာမ။ စတ္တာရော အာရုပ္ပါ ရူပနိမိတ္တဿ အဘာဝေန အနိမိတ္တာ နာမ။ မဂ္ဂဖလာနိ နိမိတ္တကရဏာနံ ကိလေသာနံ အဘာဝေန အနိမိတ္တာနိ။ နိဗ္ဗာနမ္ပိ အနိမိတ္တမေဝ၊ တံ ပန စေတောဝိမုတ္တိ န ဟောတိ၊ တသ္မာ န ဂဟိတံ။ အထ ကသ္မာ သုညတာ စေတောဝိမုတ္တိ န ဂဟိတာတိ? သာ “သုညာ ရာဂေနာ”တိအာဒိဝစနတော သဗ္ဗတ္ထ အနုပဝိဋ္ဌာဝ၊ တသ္မာ ဝိသုံ န ဂဟိတာ။ **ဧကတ္ထာ**တိ အာရမ္မဏဝသေန ဧကတ္ထာ၊ အပ္ပမာဏံ အာကိဉ္စညံ သုညတံ အနိမိတ္တန္တိ ဟိ သဗ္ဗာနေတာနိ နိဗ္ဗာနဿေဝ နာမာနိ၊ ဣတိ ဣမိနာ ပရိယာယေန ဧကတ္ထာ။ အညသ္မိံ ပန ဌာနေ အပ္ပမာဏာ ဟောန္တိ၊ အညသ္မိံ အာကိဉ္စညာ အညသ္မိံ သုညတာ အညသ္မိံ အနိမိတ္တာတိ ဣမိနာ ပရိယာယေန နာနာဗျဉ္ဇနာ။ ဣတိ ထေရော ယထာနုသန္ဓိနာဝ ဒေသနံ နိဋ္ဌပေသီတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

မဟာဝေဒလ္လသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

4. Cūḷavedallasuttavaṇṇanā

460. **Evaṁ me sutan**ti Cūḷavedallasuttaṁ. Tattha **Visākho upāsako**ti **Visākho**ti evaṁnāmako upāsako. **Yena Dhammadinnā**ti yena Dhammadinnā nāma bhikkhunī tenupasaṅkami. Ko panāyaṁ Visākho? Kā Dhammadinnā? Kasmā upasaṅkamīti? Visākho nāma Dhammadinnāya gihikāle gharasāmiko. So yadā Bhagavā sammāsambodhiṁ abhisambujjhitvā pavattavaradhammacakko Yasādayo kulaputte vinetvā[1] Uruvelaṁ patvā tattha jaṭilasahassaṁ vinetvā purāṇajaṭilehi khīṇāsavabhikkhūhi saddhiṁ Rājagahaṁ gantvā Buddhadassanatthaṁ dvādasanahutāya parisāya saddhiṁ āgatassa Bimbisāramahārājassa dhammaṁ desesi. Tadā raññā saddhiṁ āgatesu dvādasanahutesu ekaṁ nahutaṁ upāsakattaṁ pativedesi, ekādasa nahutāni sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu saddhiṁ raññā Bimbisārena. Ayaṁ upāsako tesaṁ aññataro, tehi saddhiṁ paṭhamadassaneva sotāpattiphale patiṭṭhāya, puna ekadivasaṁ dhammaṁ sutvā sakadāgāmiphalaṁ patvā, tato aparabhāgepi ekadivasaṁ dhammaṁ sutvā anāgāmiphale patiṭṭhito. So anāgāmī hutvā gehaṁ āgacchanto yathā aññesu divasesu ito cito ca olokento sitaṁ kurumāno[2] āgacchati, evaṁ anāgantvā santindriyo santamānaso hutvā agamāsi.

Dhammadinnā[3] sīhapañjaraṁ ugghāṭetvā vīthiṁ olokayamānā tassa āgamanākāraṁ disvā "kiṁ nu kho etan"ti cintetvā tassa paccuggamanaṁ kurumānā sopānasīse ṭhatvā olambanatthaṁ hattaṁ pasāresi. Upāsako attano hatthaṁ samiñjesi. Sā "pātarāsabhojanakāle jānissāmī"ti cintesi. Upāsako pubbe tāya saddhiṁ ekato bhuñjati, taṁ divasaṁ pana taṁ anapaloketvā yogāvacarabhikkhu viya ekakova bhuñji. Sā "sāyanhakāle jānissāmī"ti cintesi. Upāsako taṁdivasaṁ sirigabbhaṁ na pāvisi, aññaṁ gabbhaṁ paṭijaggāpetvā kappiyamañcakaṁ paññapāpetvā nipajji. Upāsikā "kiṁ nu khvassa bahiddhā patthanā atthi, udāhu kenacideva paribhedakena bhinno, udāhu mayheva koci doso atthī"ti balava-

1. Vinento (Sī) 2. Sitaṁ kurumāno hasamāno (Sī, Syā) 3. Dhammadinnāpi (Ka)

၄-စူဠဝေဒလ္လသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၆၀။ **ဧဝံ မေ သုတန္တိ** စူဠဝေဒလ္လသုတ္တံ။ တတ္ထ **ဝိသာခေါ ဥပါသကော**တိ **ဝိသာခေါ**တိ ဧဝံနာမကော ဥပါသကော။ **ယေန ဓမ္မဒိန္နာ**တိ ယေန ဓမ္မဒိန္နာ နာမ ဘိက္ခုနီ တေနုပသင်္ကမိ။ ကော ပနာယံ ဝိသာခေါ? ကာ ဓမ္မဒိန္နာ? ကသ္မာ ဥပသင်္ကမီတိ? ဝိသာခေါ နာမ ဓမ္မဒိန္နာယ ဂိဟိကာလေ ဃရသာမိကော။ သော ယဒါ ဘဂဝါ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိတွာ ပဝတ္တဝရဓမ္မစက္ကော ယသာဒယော ကုလပုတ္တေ ဝိနေတွာ[၁] ဥရုဝေလံ ပတွာ တတ္ထ ဇဋိလသဟဿံ ဝိနေတွာ ပုရာဏဇဋိလေဟိ ခီဏာသဝဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ ဗုဒ္ဓဒဿနတ္ထံ ဒွါဒသနဟုတာယ ပရိသာယ သဒ္ဓိံ အာဂတဿ ဗိမ္ဗိသာရမဟာရာဇဿ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ တဒါ ရညာ သဒ္ဓိံ အာဂတေသု ဒွါဒသနဟုတေသု ဧကံ နဟုတံ ဥပါသကတ္တံ ပဋိဝေဒေသိ၊ ဧကာဒသ နဟုတာနိ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု သဒ္ဓိံ ရညာ ဗိမ္ဗိသာရေန။ အယံ ဥပါသကော တေသံ အညတရော၊ တေဟိ သဒ္ဓိံ ပဌမဒဿနေဝ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ, ပုန ဧကဒိဝသံ ဓမ္မံ သုတွာ သကဒါဂါမိဖလံ ပတွာ, တတော အပရဘာဂေပိ ဧကဒိဝသံ ဓမ္မံ သုတွာ အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌိတော။ သော အနာဂါမီ ဟုတွာ ဂေဟံ အာဂစ္ဆန္တော ယထာ အညေသု ဒိဝသေသု ဣတော စိတော စ ဩလောကေန္တော သိတံ ကုရုမာနော[၂] အာဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ အနာဂန္တွာ သန္တိန္ဒြိယော သန္တမာနသော ဟုတွာ အဂမာသိ။

ဓမ္မဒိန္နာ[၃] သီဟပဉ္ဇရံ ဥဂ္ဃာဋေတွာ ဝီထိံ ဩလောကယမာနာ တဿ အာဂမနာကာရံ ဒိသွာ "ကိံ နု ခေါ ဧတ"န္တိ စိန္တေတွာ တဿ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကုရုမာနာ သောပါနသီသေ ဌတွာ ဩလမ္ဗနတ္ထံ ဟတ္ထံ ပသာရေသိ။ ဥပါသကော အတ္တနော ဟတ္ထံ သမိဉ္ဇေသိ။ သာ "ပါတရာသဘောဇနကာလေ ဇာနိဿာမီ"တိ စိန္တေသိ။ ဥပါသကော ပုဗ္ဗေ တာယ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဘုဉ္ဇတိ၊ တံ ဒိဝသံ ပန တံ အနပလောကေတွာ ယောဂါဝစရဘိက္ခု ဝိယ ဧကကောဝ ဘုဉ္ဇိ။ သာ "သာယနှကာလေ ဇာနိဿာမီ"တိ စိန္တေသိ။ ဥပါသကော တံဒိဝသံ သိရိဂဗ္ဘံ န ပါဝိသိ၊ အညံ ဂဗ္ဘံ ပဋိဇဂ္ဂါပေတွာ ကပ္ပိယမဉ္စကံ ပညာပေတွာ နိပဇ္ဇိ။ ဥပါသိကာ "ကိံ နု ခွဿ ဗဟိဒ္ဓါ ပတ္ထနာ အတ္ထိ၊ ဥဒါဟု ကေနစိဒေဝ ပရိဘေဒကေန ဘိန္နော၊ ဥဒါဟု မယှေဝ ကောစိ ဒေါသော အတ္ထီ"တိ ဗလဝ-

၁-ဝိနေန္တော (သီ) ၂-သိတံ ကုရုမာနော ဟသမာနော (သီ၊ သျာ) ၃-ဓမ္မဒိန္နာပိ (က)

domanassā hutvā “ekaṁ dve divase vasitakāle sakkā ñātun”ti tassa upaṭṭhānaṁ gantvā vanditvā aṭṭhāsi.

Upāsako “kiṁ Dhammadinne akāle āgatāsī”ti pucchi. Āma ayyaputta āgatāmhi, na tvaṁ yathā purāṇo[1], kiṁ nu te bahiddhā patthānā atthīti. Natthi Dhammadinneti. Añño koci paribhedako atthīti. Ayampi natthīti. Evaṁ sante mayheva koci doso bhavissatīti. Tuyhampi doso natthīti. Atha kasmā mayā saddhiṁ yathā pakatiyā ālāpasallāpamattampi na karothāti. So cintesi “ayaṁ lokuttaradhammo nāma garu bhāriyo na pakāsetabbo, sace kho panāhaṁ na kathessāmi, ayaṁ hadayaṁ phāletvā ettheva kālaṁ kareyyā”ti tassānuggahatthāya kathesi “Dhammadinne ahaṁ Satthu dhammadesanaṁ sutvā lokuttaradhammaṁ nāma adhigato, taṁ adhigatassa evarūpā lokiyakiriyā na vaṭṭati, yadi tvaṁ icchasi, tava cattālīsa koṭiyo mama cattālīsa koṭiyoti asītikoṭidhanaṁ atthi, ettha issarā hutvā mama mātiṭṭhāne vā bhaginiṭṭhāne vā ṭhatvā vasa, tayā dinnena bhattapiṇḍamattakena[2] ahaṁ yāpessāmi, athevaṁ na karosi, ime bhoge gahetvā kulagehaṁ gaccha, athāpi te bahiddhā patthanā natthi, ahaṁ taṁ bhaginiṭṭhāne vā dhituṭṭhāne vā ṭhapetvā posessāmī”ti.

Sā cintesi “pakatipuriso evaṁ vattā nāma natthi, addhā etena lokuttaravaradhammo paṭividdho, so pana dhammo kiṁ puriseheva paṭibujjhitabbo, udāhu mātugāmopi paṭivijjhituṁ sakkotī”ti Visākhaṁ etadavoca “kiṁ nu kho eso dhammo puriseheva labhitabbo, mātugāmenapi[3] sakkā laddhun”ti. Kiṁ vadesi Dhammadinne, ye paṭipannakā, te etassa dāyādā, yassa yassa upanissayo atthi, so so etaṁ paṭilabhatīti. Evaṁ sante mayhaṁ pabbajjaṁ anujānāthāti. Sādhu bhadde ahampi taṁ etasmiṁyeva magge yojetukāmo, manaṁ pana te ajānamāno na kathemīti tāvadeva Bimbisārassa rañño santikaṁ gantvā vanditvā aṭṭhāsi.

---

1. Porāṇo (Sī) 2. Bhattapiṇḍamattena (Sī)
3. Mātugāmena vāpi (Syā), mātugāmena vā (Ka)

ဒေါမနဿာ ဟုတွာ “ဧကံ ဒွေ ဒိဝသေ ဝသိတကာလေ သက္ကာ ဉာတု”န္တိ တဿ ဥပဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။

ဥပါသကော “ကိံ ဓမ္မဒိန္နေ အကာလေ အာဂတာသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ အယျပုတ္တ အာဂတာမှိ၊ န တွံ ယထာ ပုရာဏော[၁]၊ ကိံ နု တေ ဗဟိဒ္ဓါ ပတ္ထနာ အတ္ထီတိ။ နတ္ထိ ဓမ္မဒိန္နေတိ။ အညော ကောစိ ပရိဘေဒကော အတ္ထီတိ။ အယမ္ပိ နတ္ထီတိ။ ဧဝံ သန္တေ မယှေဝ ကောစိ ဒေါသော ဘဝိဿတီတိ။ တုယှမ္ပိ ဒေါသော နတ္ထီတိ။ အထ ကသ္မာ မယာ သဒ္ဓိံ ယထာ ပကတိယာ အာလာပသလ္လာပမတ္တမ္ပိ န ကရောထာတိ။ သော စိန္တေသိ “အယံ လောကုတ္တရဓမ္မော နာမ ဂရု ဘာရိယော န ပကာသေတဗ္ဗော၊ သစေ ခေါ ပနာဟံ န ကထေဿာမိ၊ အယံ ဟဒယံ ဖာလေတွာ ဧတ္ထေဝ ကာလံ ကရေယျာ”တိ တဿာနုဂ္ဂဟတ္ထာယ ကထေသိ “ဓမ္မဒိန္နေ အဟံ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ လောကုတ္တရဓမ္မံ နာမ အဓိဂတော၊ တံ အဓိဂတဿ ဧဝရူပါ လောကိယကိရိယာ န ဝဋ္ဋတိ၊ ယဒိ တွံ ဣစ္ဆသိ၊ တဝ စတ္တာလီသ ကောဋိယော မမ စတ္တာလီသ ကောဋိယောတိ အသီတိကောဋိဓနံ အတ္ထိ၊ ဧတ္ထ ဣဿရာ ဟုတွာ မမ မာတိဋ္ဌာနေ ဝါ ဘဂိနိဋ္ဌာနေ ဝါ ဌတွာ ဝသ၊ တယာ ဒိန္နေန ဘတ္တပိဏ္ဍမတ္တကေန[၂] အဟံ ယာပေဿာမိ၊ အထေဝံ န ကရောသိ၊ ဣမေ ဘောဂေ ဂဟေတွာ ကုလဂေဟံ ဂစ္ဆ၊ အထာပိ တေ ဗဟိဒ္ဓါ ပတ္ထနာ နတ္ထိ၊ အဟံ တံ ဘဂိနိဋ္ဌာနေ ဝါ ဓိတုဋ္ဌာနေ ဝါ ဌပေတွာ ပေါသေဿာမီ”တိ။

သာ စိန္တေသိ “ပကတိပုရိသော ဧဝံ ဝတ္တာ နာမ နတ္ထိ၊ အဒ္ဓါ ဧတေန လောကုတ္တရဝရဓမ္မော ပဋိဝိဒ္ဓေါ၊ သော ပန ဓမ္မော ကိံ ပုရိသေဟေဝ ပဋိဗုဇ္ဈိတဗ္ဗော၊ ဥဒါဟု မာတုဂါမောပိ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ သက္ကောတီ”တိ ဝိသာခံ ဧတဒဝေါစ “ကိံ နု ခေါ ဧသော ဓမ္မော ပုရိသေဟေဝ လဘိတဗ္ဗော၊ မာတုဂါမေနပိ[၃] သက္ကာ လဒ္ဓု”န္တိ။ ကိံ ဝဒေသိ ဓမ္မဒိန္နေ၊ ယေ ပဋိပန္နကာ၊ တေ ဧတဿ ဒါယာဒါ၊ ယဿ ယဿ ဥပနိဿယော အတ္ထိ၊ သော သော ဧတံ ပဋိလဘတီတိ။ ဧဝံ သန္တေ မယှံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အနုဇာနာထာတိ။ သာဓု ဘဒ္ဒေ အဟမ္ပိ တံ ဧတသ္မိံယေဝ မဂ္ဂေ ယောဇေတုကာမော၊ မနံ ပန တေ အဇာနမာနော န ကထေမီတိ တာဝဒေဝ ဗိမ္ဗိသာရဿ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။

၁-ပေါရာဏော (သီ) ၂-ဘတ္တပိဏ္ဍမတ္တေန (သီ)
၃-မာတုဂါမေန ဝါပိ (သျာ)၊ မာတုဂါမေန ဝါ (က)

Rājā "kiṁ gahapati akāle āgatosī"ti pucchi. Dhammadinnā mahārāja pabbajissāmīti vadatīti. Kiṁ panassa laddhuṁ vaṭṭatīti. Aññaṁ kiñci natthi, sovaṇṇasivikaṁ deva laddhuṁ vaṭṭati nagarañca paṭijaggāpetunti. Rājā sovaṇṇasivikaṁ datvā nagaraṁ paṭijaggāpesi. Visākho Dhammadinnaṁ gandhodakena nahāpetvā sabbālaṅkārehi alaṅkārāpetvā sovaṇṇasivikāya nisīdāpetvā ñātigaṇena parivārāpetvā gandhapupphādīhi pūjayamāno nagaravāsanaṁ karonto viya bhikkhuni-upassayaṁ gantvā "Dhammadinnaṁ pabbājethāyye"ti āha. Bhikkhuniyo "ekaṁ vā dve vā dose sahituṁ vaṭṭati gahapatī"ti āhaṁsu. Natthayye[1] koci doso, saddhāya pabbajatīti. Athekā byattā therī tacapañcakakammaṭṭhānaṁ ācikkhitvā kese ohāretvā pabbājesi. Visākho "abhiramayye svākkhāto dhammo"ti vanditvā pakkāmi.

Tassā pabbajitadivasato paṭṭhāya lābhasakkāro uppajji, teneva palibuddhā samaṇadhammaṁ kātuṁ okāsaṁ na labhati, athācariya[2]upajjhāyatheriyo gahetvā janapadaṁ gantvā aṭṭhatiṁsāya ārammaṇesu cittarucitaṁ[3] kammaṭṭhānaṁ kathāpetvā samaṇadhammaṁ kātuṁ āraddhā, abhinīhārasampannattā pana nāticiraṁ kilamittha.

Ito paṭṭhāya hi satasahassakappamatthake Padumuttaro nāma Satthā loke udapādi, tadā esā ekasmiṁ kule dāsī hutvā attano kese vikkiṇitvā Sujātattherassa nāma aggasāvakassa dānaṁ datvā patthanaṁ akāsi. Sā tāya patthanābhinīhārasampattiyā nāticiraṁ kilamittha, katipāheneva arahattaṁ patvā cintesi "ahaṁ yenatthena sāsane pabbajitā, so matthakaṁ patto, kiṁ me janapadavāsena, mayhaṁ ñātakāpi puññāni karissanti, bhikkhunisaṁghopi paccayehi na kilamissati, Rājagahaṁ gacchāmī"ti bhikkhunisaṁghaṁ gahetvā Rājagahameva agamāsi. Visākho "Dhammadinnā kira āgatā"ti sutvā "pabbajitvā nacirasseva janapadaṁ gatā, gantvāpi nacirasseva paccāgatā, kiṁ nu kho bhavissati, gantvā jānissāmī"ti dutiyagamanena bhikkhuni-upassayaṁ agamāsi. Tena vuttaṁ "atha kho Visākho upāsako yena Dhammadinnā bhikkhunī tenupasaṅkamī"ti.

1. Na Ayye (Sī) 2. Na labhatīti sā ācariya (Syā, Ka) 3. Cittarucikaṁ (Sī)

ရာဇာ "ကိံ ဂဟပတိ အကာလေ အာဂတောသီ"တိ ပုစ္ဆိ။ ဓမ္မဒိန္နာ မဟာရာဇ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ ဝဒတီတိ။ ကိံ ပနဿ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ အညံ ကိဉ္စိ နတ္ထိ၊ သောဝဏ္ဏသိဝိကံ ဒေဝ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ နဂရဉ္စ ပဋိဇဂ္ဂါပေတုန္တိ။ ရာဇာ သောဝဏ္ဏသိဝိကံ ဒတွာ နဂရံ ပဋိဇဂ္ဂါပေသိ။ ဝိသာခေါ ဓမ္မဒိန္နံ ဂန္ဓောဒကေန နဟာပေတွာ သဗ္ဗာလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကာရာပေတွာ သောဝဏ္ဏသိဝိကာယ နိသီဒါပေတွာ ဉာတိဂဏေန ပရိဝါရာပေတွာ ဂန္ဓပုပ္ဖါဒီဟိ ပူဇယမာနော နဂရဝါသနံ ကရောန္တော ဝိယ ဘိက္ခုနိဥပဿယံ ဂန္တွာ "ဓမ္မဒိန္နံ ပဗ္ဗာဇေထာယျေ"တိ အာဟ။ ဘိက္ခုနိယော "ဧကံ ဝါ ဒွေ ဝါ ဒေါသေ သဟိတုံ ဝဋ္ဋတိ ဂဟပတီ"တိ အာဟံသု။ နတ္ထယျေ[1] ကောစိ ဒေါသော၊ သဒ္ဓါယ ပဗ္ဗဇတီတိ။ အထေကာ ဗျတ္တာ ထေရီ တစပဉ္စကကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိတွာ ကေသေ ဩဟာရေတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ ဝိသာခေါ "အဘိရမယျေ သွာက္ခာတော ဓမ္မော"တိ ဝန္ဒိတွာ ပက္ကာမိ။

တဿာ ပဗ္ဗဇိတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ လာဘသက္ကာရော ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ တေနေဝ ပလိဗုဒ္ဓါ သမဏဓမ္မံ ကာတုံ ဩကာသံ န လဘတိ၊ အထာစရိယ[2]ဥပဇ္ဈာယထေရိယော ဂဟေတွာ ဇနပဒံ ဂန္တွာ အဋ္ဌတိံသာယ အာရမ္မဏေသု စိတ္တရုစိတံ[3] ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထာပေတွာ သမဏဓမ္မံ ကာတုံ အာရဒ္ဓါ၊ အဘိနီဟာရသမ္ပန္နတ္တာ ပန နာတိစိရံ ကိလမိတ္ထ။

ဣတော ပဋ္ဌာယ ဟိ သတသဟဿကပ္ပမတ္ထကေ ပဒုမုတ္တရော နာမ သတ္ထာ လောကေ ဥဒပါဒိ၊ တဒါ ဧသာ ဧကသ္မိံ ကုလေ ဒါသီ ဟုတွာ အတ္တနော ကေသေ ဝိက္ကိဏိတွာ သုဇာတတ္ထေရဿ နာမ အဂ္ဂသာဝကဿ ဒါနံ ဒတွာ ပတ္ထနံ အကာသိ။ သာ တာယ ပတ္ထနာဘိနီဟာရသမ္ပတ္တိယာ နာတိစိရံ ကိလမိတ္ထ၊ ကတိပါဟေနေဝ အရဟတ္တံ ပတွာ စိန္တေသိ "အဟံ ယေနတ္ထေန သာသနေ ပဗ္ဗဇိတာ၊ သော မတ္ထကံ ပတ္တော၊ ကိံ မေ ဇနပဒဝါသေန၊ မယှံ ဉာတကာပိ ပုညာနိ ကရိဿန္တိ၊ ဘိက္ခုနိသံဃောပိ ပစ္စယေဟိ န ကိလမိဿတိ၊ ရာဇဂဟံ ဂစ္ဆာမီ"တိ ဘိက္ခုနိသံဃံ ဂဟေတွာ ရာဇဂဟမေဝ အဂမာသိ။ ဝိသာခေါ "ဓမ္မဒိန္နာ ကိရ အာဂတာ"တိ သုတွာ "ပဗ္ဗဇိတွာ နစိရဿေဝ ဇနပဒံ ဂတာ၊ ဂန္တွာပိ နစိရဿေဝ ပစ္စာဂတာ၊ ကိံ နု ခေါ ဘဝိဿတိ၊ ဂန္တွာ ဇာနိဿာမီ"တိ ဒုတိယဂမနေန ဘိက္ခုနိဥပဿယံ အဂမာသိ။ တေန ဝုတ္တံ "အထ ခေါ ဝိသာခေါ ဥပါသကော ယေန ဓမ္မဒိန္နာ ဘိက္ခုနီ တေနုပသင်္ကမီ"တိ။

၁-န အယျေ (သီ) ၂-န လဘတီတိ သာ အာစရိယ (သျာ၊ က) ၃-စိတ္တရုစိကံ (သီ)

Etadavocāti etaṁ sakkāyoti-ādivacanaṁ avoca. Kasmā avocāti? Evaṁ kirassa ahosi “abhiramasi nābhiramasi ayye”ti evaṁ pucchanaṁ nāma na paṇḍitakiccaṁ, pañcupādānakkhandhe upanetvā pañhaṁ pucchissāmi, pañhabyākaraṇena tassā abhiratiṁ vā anabhiratiṁ vā jānissāmīti, tasmā avoca. Taṁ sutvāva Dhammadinnā ahaṁ āvuso Visākha acirapabbajitā sakāyaṁ vā parakāyaṁ vā kuto jānissāmīti vā, aññattheriyo upasaṅkamitvā pucchāti vā avatvā upanikkhittaṁ sampaṭicchamānā viya ekapāsakagaṇṭiṁ mocentī viya gahanaṭṭhāne hatthimaggaṁ nīharamānā viya khaggamukhena samuggaṁ vivaramānā viya ca paṭisambhidāvisaye ṭhatvā pañhaṁ vissajjamānā **pañca kho ime āvuso Visākha upādānakkhandhā**ti-ādimāha. Tattha **pañcā**ti gaṇanaparicchedo. **Upādānakkhandhā**ti upādānānaṁ paccayabhūtā khandhāti evamādinā nayenettha Upādānakkhandhakathā vitthāretvā kathetabbā. Sā panesā Visuddhimagge vitthāritā evāti tattha vitthāritanayeneva veditabbā. **Sakkāyasamudayā**dīsupi yaṁ vattabbaṁ, taṁ heṭṭhā tattha tattha vuttameva.

Idaṁ pana catusaccabyākaraṇaṁ sutvā Visākho theriyā abhiratabhāvaṁ aññāsi. Yo hi Buddhasāsane ukkaṇṭhito hoti anabhirato, so evaṁ pucchitapucchitapañhaṁ saṇḍāsena ekekaṁ palitaṁ gaṇhanto viya Sinerupādato vālukaṁ uddharanto viya vissajjetuṁ na sakkoti. Yasmā pana imāni cattāri saccāni loke candimasūriyā viya Buddhasāsane pākaṭāni, parisamajjhe gato hi Bhagavāpi mahātherāpi saccāneva pakāsenti, bhikkhusaṁghopi pabbajitadivasato paṭṭhāya kulaputte cattāri nāma kiṁ, cattāri ariyasaccānīti pañhaṁ uggaṇhāpeti. Ayañca Dhammadinnā upāyakosalle ṭhitā paṇḍitā byattā nayaṁ gahetvā sutenapi kathetuṁ samatthā, tasmā “na sakkā etissā ettāvatā saccānaṁ paṭividdhabhāvo ñātuṁ, saccavinibbhogapaṇhabyākaraṇena sakkā ñātun”ti cintetvā heṭṭhā kathitāni dve saccāni paṭinivattetvā guḷhaṁ katvā gaṇṭhipañhaṁ pucchissāmīti pucchanto **taññeva nu kho ayye**ti-ādimāha.

Tassa vissajjane **na kho āvuso Visākha taññeva upādānan**ti upādānassa saṅkhārakkhandhekadesabhāvato na taṁyeva upādānaṁ te pañcupādānakkhandhā, nāpi aññatra pañcahi upādānakkhandhehi upādānaṁ, yadi hi

ဧတဒဝေါစာတိ ဧတံ သက္ကာယောတိအာဒိဝစနံ အဝေါစ။ ကသ္မာ အဝေါစာတိ? ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ “အဘိရမသိ နာဘိရမသိ အယျေ”တိ ဧဝံ ပုစ္ဆနံ နာမ န ပဏ္ဍိတကိစ္စံ၊ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓေ ဥပနေတွာ ပဉှံ ပုစ္ဆိဿာမိ၊ ပဉှဗျာကရဏေန တဿာ အဘိရတိံ ဝါ အနဘိရတိံ ဝါ ဇာနိဿာမီတိ၊ တသ္မာ အဝေါစ။ တံ သုတွာဝ ဓမ္မဒိန္နာ အဟံ အာဝုသော ဝိသာခ အစိရပဗ္ဗဇိတာ သကာယံ ဝါ ပရကာယံ ဝါ ကုတော ဇာနိဿာမီတိ ဝါ, အညတ္ထေရိယော ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆာတိ ဝါ အဝတွာ ဥပနိက္ခိတ္တံ သမ္ပဋိစ္ဆမာနာ ဝိယ ဧကပါသကဂဏ္ဌိံ မောစေန္တီ ဝိယ ဂဟနဋ္ဌာနေ ဟတ္ထိမဂ္ဂံ နီဟရမာနာ ဝိယ ခဂ္ဂမုခေန သမုဂ္ဂံ ဝိဝရမာနာ ဝိယ စ ပဋိသမ္ဘိဒါဝိသယေ ဌတွာ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇမာနာ **ပဉ္စ ခေါ ဣမေ အာဝုသော ဝိသာခ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပဉ္စာ**တိ ဂဏနပရိစ္ဆေဒေါ။ **ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ**တိ ဥပါဒါနာနံ ပစ္စယဘူတာ ခန္ဓာတိ ဧဝမာဒိနာ နယေနေတ္ထ ဥပါဒါနက္ခန္ဓကထာ ဝိတ္ထာရေတွာ ကထေတဗ္ဗာ။ သာ ပနေသာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတာ ဧဝါတိ တတ္ထ ဝိတ္ထာရိတနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **သက္ကာယသမုဒယာ**ဒီသုပိ ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ ဟေဋ္ဌာ တတ္ထ တတ္ထ ဝုတ္တမေဝ။

ဣဒံ ပန စတုသစ္စဗျာကရဏံ သုတွာ ဝိသာခေါ ထေရိယာ အဘိရတဘာဝံ အညာသိ။ ယော ဟိ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဥက္ကဏ္ဌိတော ဟောတိ အနဘိရတော၊ သော ဧဝံ ပုစ္ဆိတပုစ္ဆိတပဉှံ သဏ္ဍာသေန ဧကေကံ ပလိတံ ဂဏှန္တော ဝိယ သိနေရုပါဒတော ဝါလုကံ ဥဒ္ဓရန္တော ဝိယ ဝိဿဇ္ဇေတုံ န သက္ကောတိ။ ယသ္မာ ပန ဣမာနိ စတ္တာရိ သစ္စာနိ လောကေ စန္ဒိမသူရိယာ ဝိယ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပါကဋာနိ၊ ပရိသမဇ္ဈေ ဂတော ဟိ ဘဂဝါပိ မဟာထေရာပိ သစ္စာနေဝ ပကာသေန္တိ၊ ဘိက္ခုသံဃောပိ ပဗ္ဗဇိတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ကုလပုတ္တေ စတ္တာရိ နာမ ကိံ၊ စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနီတိ ပဉှံ ဥဂ္ဂဏှာပေတိ။ အယဉ္စ ဓမ္မဒိန္နာ ဥပါယကောသလ္လေ ဌိတာ ပဏ္ဍိတာ ဗျတ္တာ နယံ ဂဟေတွာ သုတေနပိ ကထေတုံ သမတ္ထာ၊ တသ္မာ “န သက္ကာ ဧတိဿာ ဧတ္တာဝတာ သစ္စာနံ ပဋိဝိဒ္ဓဘာဝေါ ဉာတုံ၊ သစ္စဝိနိဗ္ဘောဂပဉှဗျာကရဏေန သက္ကာ ဉာတု”န္တိ စိန္တေတွာ ဟေဋ္ဌာ ကထိတာနိ ဒွေ သစ္စာနိ ပဋိနိဝတ္တေတွာ ဂုဠှံ ကတွာ ဂဏ္ဌိပဉှံ ပုစ္ဆိဿာမီတိ ပုစ္ဆန္တော **တညေဝ နု ခေါ အယျေ**တိအာဒိမာဟ။

တဿ ဝိဿဇ္ဇနေ **န ခေါ အာဝုသော ဝိသာခ တညေဝ ဥပါဒါန**န္တိ ဥပါဒါနဿ သင်္ခါရက္ခန္ဓေကဒေသဘာဝတော န တံယေဝ ဥပါဒါနံ တေ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ၊ နာပိ အညတြ ပဉ္စဟိ ဥပါဒါနက္ခန္ဓေဟိ ဥပါဒါနံ၊ ယဒိ ဟိ

taññeva siyā, rūpādisabhāvampi upādānaṁ siyā. Yadi aññatra siyā, parasamaye cittavippayutto anusayo viya paṇṇatti viya nibbānaṁ viya ca khandhavinimuttaṁ vā siyā, chaṭṭho vā khandho paññapetabbo bhaveyya, tasmā evaṁ byākāsi. Tassā byākaraṇaṁ sutvā "adhigatapatiṭṭhā ayan"ti[1] Visākho niṭṭhamagamāsi. Na hi sakkā akhīṇāsavena asambaddhena[2] avitthāyantena padīpasahassaṁ jālentena[3] viya evarūpo gulho paṭicchanno tilakkhaṇāhato gambhīro pañho vissajjetuṁ. Niṭṭhaṁ gantvā[4] pana "ayaṁ Dhammadinnā sāsane laddhapatiṭṭhā adhigatapaṭisambhidā vesārajjappattā bhavamatthake ṭhitā[5] mahākhīṇāsavā, samatthā mayhaṁ pucchitapañhaṁ kathetuṁ, idāni pana naṁ ovattikasāraṁ pañhaṁ pucchissāmī"ti cintetvā taṁ pucchanto **kathaṁ panāyye**ti-ādimāha.

461. Tassa vissajjane **assutavā**ti-ādi mūlapariyāye vitthāritameva. **Rūpaṁ attato samanupassatī**ti "idhekacco rūpaṁ attato samanupassati. Yaṁ rūpaṁ so ahaṁ, yo ahaṁ taṁ rūpanti rūpañca attañca advayaṁ samanupassati, seyyathāpi nāma telappadīpassa jhāyato yā acci so vaṇṇo, yo vaṇṇo sā accīti acciñca vaṇṇañca advayaṁ samanupassati. Evameva idhekacco rūpaṁ attato samanupassati -pa- advayaṁ samanupassatī"ti[6] evaṁ rūpaṁ attāti diṭṭhipassanāya passati. **Rūpavantaṁ vā attānan**ti arūpaṁ attāti gahetvā chāyāvantaṁ rukkhaṁ viya taṁ attānaṁ rūpavantaṁ samanupassati. **Attani vā rūpan**ti arūpameva attāti gahetvā pupphasmiṁ gandhaṁ viya attani rūpaṁ samanupassati. **Rūpasmiṁ vā attānan**ti arūpameva attāti gahetvā karaṇḍāya maṇiṁ viya attānaṁ rūpasmiṁ samanupassati. **Vedanaṁ attato**ti-ādīsupi eseva nayo.

Tattha **rūpaṁ attato samanupassatī**ti suddharūpameva attāti kathitaṁ, rūpavantaṁ vā attānaṁ, attani vā rūpaṁ, rūpasmiṁ vā attānaṁ. Vedanaṁ attato, saññaṁ, saṅkhāre, viññāṇaṁ attato samanupassatīti imesu sattasu

1. Āgatapaṭivedhā ayanti (Sī, Syā)
2. Asaṁsappantena (Sī), asampassantena (Syā)
3. Jālāpentena (Sī, Syā)
4. Vissajjetunti niṭṭhaṁ gantvā (Sī)
5. Bhavaviddhaṁsitā (Sī, Syā)
6. Khu 9. 137 piṭṭhe, atthato samānaṁ.

တညေဝ သိယာ၊ ရူပါဒိသဘာဝမ္ပိ ဥပါဒါနံ သိယာ။ ယဒိ အညတြ သိယာ၊ ပရသမယေ စိတ္တဝိပ္ပယုတ္တော အနုသယော ဝိယ ပဏ္ဏတ္တိ ဝိယ နိဗ္ဗာနံ ဝိယ စ ခန္ဓဝိနိမုတ္တံ ဝါ သိယာ၊ ဆဋ္ဌော ဝါ ခန္ဓော ပညပေတဗ္ဗော ဘဝေယျ၊ တသ္မာ ဧဝံ ဗျာကာသိ။ တဿာ ဗျာကရဏံ သုတွာ "အဓိဂတပတိဋ္ဌာ အယ"န္တိ[၁] ဝိသာခေါ နိဋ္ဌမဂမာသိ။ န ဟိ သက္ကာ အခီဏာသဝေန အသမ္ဗဒ္ဓေန[၂] အဝိတ္ထာယန္တေန ပဒီပသဟဿံ ဇာလေန္တေန[၃] ဝိယ ဧဝရူပေါ ဂုဠှော ပဋိစ္ဆန္နော တိလက္ခဏာဟတော ဂမ္ဘီရော ပဉှော ဝိဿဇ္ဇေတုံ။ နိဋ္ဌံ ဂန္တွာ[၄] ပန "အယံ ဓမ္မဒိန္နာ သာသနေ လဒ္ဓပတိဋ္ဌာ အဓိဂတပဋိသမ္ဘိဒါ ဝေသာရဇ္ဇပ္ပတ္တာ ဘဝမတ္ထကေ ဌိတာ[၅] မဟာခီဏာသဝါ၊ သမတ္ထာ မယှံ ပုစ္ဆိတပဉှံ ကထေတုံ၊ ဣဒါနိ ပန နံ ဩဝတ္တိကသာရံ ပဉှံ ပုစ္ဆိဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ တံ ပုစ္ဆန္တော **ကထံ ပနာယျေ**တိအာဒိမာဟ။

၄၆၁။ တဿ ဝိဿဇ္ဇနေ **အဿုတဝါ**တိအာဒိ မူလပရိယာယေ ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ **ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတီ**တိ "ဣဓေကစ္စော ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတိ။ ယံ ရူပံ သော အဟံ၊ ယော အဟံ တံ ရူပန္တိ ရူပဉ္စ အတ္တဉ္စ အဒွယံ သမနုပဿတိ၊ သေယျထာပိ နာမ တေလပ္ပဒီပဿ ဈာယတော ယာ အစ္စိ သော ဝဏ္ဏော၊ ယော ဝဏ္ဏော သာ အစ္စီတိ အစ္စိဉ္စ ဝဏ္ဏဉ္စ အဒွယံ သမနုပဿတိ။ ဧဝမေဝ ဣဓေကစ္စော ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတိ။ပ။ အဒွယံ သမနုပဿတီ"တိ[၆] ဧဝံ ရူပံ အတ္တာတိ ဒိဋ္ဌိပဿနာယ ပဿတိ။ **ရူပဝန္တံ ဝါ အတ္တာန**န္တိ အရူပံ အတ္တာတိ ဂဟေတွာ ဆာယာဝန္တံ ရုက္ခံ ဝိယ တံ အတ္တာနံ ရူပဝန္တံ သမနုပဿတိ။ **အတ္တနိ ဝါ ရူပ**န္တိ အရူပမေဝ အတ္တာတိ ဂဟေတွာ ပုပ္ဖသ္မိံ ဂန္ဓံ ဝိယ အတ္တနိ ရူပံ သမနုပဿတိ။ **ရူပသ္မိံ ဝါ အတ္တာန**န္တိ အရူပမေဝ အတ္တာတိ ဂဟေတွာ ကရဏ္ဍာယ မဏိံ ဝိယ အတ္တာနံ ရူပသ္မိံ သမနုပဿတိ။ **ဝေဒနံ အတ္တတော**တိအာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

တတ္ထ **ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတီ**တိ သုဒ္ဓရူပမေဝ အတ္တာတိ ကထိတံ၊ ရူပဝန္တံ ဝါ အတ္တာနံ၊ အတ္တနိ ဝါ ရူပံ၊ ရူပသ္မိံ ဝါ အတ္တာနံ။ ဝေဒနံ အတ္တတော၊ သညံ၊ သင်္ခါရေ၊ ဝိညာဏံ အတ္တတော သမနုပဿတီတိ ဣမေသု သတ္တသု

၁-အာဂတပဋိဝေဓာ အယန္တိ (သီ၊ သျာ)
၂-အသံသပ္ပန္တေန (သီ)၊ အသမ္ပဿန္တေန (သျာ)
၃-ဇာလာပေန္တေန (သီ၊ သျာ)
၄-ဝိဿဇ္ဇေတုန္တိ နိဋ္ဌံ ဂန္တွာ (သီ)
၅-ဘဝဝိဒ္ဓံသိတာ (သီ၊ သျာ)
၆-ခု ၉-၁၃၇-ပိဋ္ဌေ၊ အတ္ထတော သမာနံ။

ṭhānesu arūpaṁ attāti kathitaṁ. Vedanāvantaṁ vā attānaṁ, attani vā vedanaṁ, vedanāya vā attānanti evaṁ catūsu khandhesu tiṇṇaṁ tiṇṇaṁ vasena dvādasasu ṭhānesu rūpārūpamissako attā kathito. Tattha rūpaṁ attato samanupassati, vedanaṁ, saññaṁ, saṅkhāre, viññāṇaṁ attato samanupassatīti imesu pañcasu ṭhānesu ucchedadiṭṭhi kathitā, avasesesu sassatadiṭṭhīti evamettha pannarasa bhavadiṭṭhiyo pañca vibhavadiṭṭhiyo honti. **Na rūpaṁ attato**ti ettha rūpaṁ attāti na samanupassati. Aniccaṁ dukkhaṁ anattāti pana samanupassati. **Na rūpavantaṁ attānaṁ -pa- na viññāṇasmiṁ attānan**ti ime pañcakkhandhe kenaci pariyāyena attato na samanupassati, sabbākārena pana aniccā dukkhā anattāti samanupassati.

Ettāvatā theriyā "evaṁ kho āvuso Visākha sakkāyadiṭṭhi hotī"ti evaṁ purimapañhaṁ vissajjentiyā ettakena gamanaṁ hoti, āgamanaṁ hoti, gamanāgamanaṁ hoti, vaṭṭaṁ vattatīti vaṭṭaṁ matthakaṁ pāpetvā dassitaṁ. **Evaṁ kho āvuso Visākha sakkāyadiṭṭhi na hotī**ti pacchimaṁ pañhaṁ vissajjentiyā ettakena gamanaṁ na hoti, āgamanaṁ na hoti, gamanāgamanaṁ na hoti, vaṭṭaṁ nāma na vattatīti vivaṭṭaṁ matthakaṁ pāpetvā dassitaṁ.

462. **Katamo panāyye ariyo aṭṭhaṅgiko maggo**ti ayaṁ pañho theriyā paṭipucchitvā vissajjetabbo bhaveyya "upāsaka tayā, heṭṭhā maggo pucchito, idha kasmā maggameva pucchasī"ti. Sā pana attano byattatāya paṇḍiccena tassa adhippāyaṁ sallakkhesi "iminā upāsakena heṭṭhā paṭipattivasena maggo pucchito bhavissati, idha pana taṁ saṅkhatāsaṅkhatalokiyalokuttarasaṅgahitāsaṅgahitavasena pucchitukāmo bhavissatī"ti. Tasmā appaṭipucchitvāva yaṁ yaṁ pucchi, taṁ taṁ vissajjesi. Tattha **saṅkhato**ti cetito kappito pakappito āyūhito kato nibbattito samāpajjantena samāpajjitabbo. **Tīhi ca kho āvuso Visākha khandhehi ariyo aṭṭhaṅgiko maggo saṅgahito**ti ettha yasmā maggo sappadeso, tayo khandhā nippadesā, tasmā ayaṁ sappadesattā nagaraṁ viya rajjena nippadesehi tīhi khandhehi saṅgahito. Tattha sammāvācādayo tayo sīlameva, tasmā te sajātito sīlakkhandhena saṅgahitāti. Kiñcāpi hi Pāḷiyaṁ sīlakkhandheti bhummena viya niddeso kato, attho pana karaṇavasena veditabbo. Sammāvāyāmādīsu

ဌာနေသု အရူပံ အတ္တာတိ ကထိတံ။ ဝေဒနာဝန္တံ ဝါ အတ္တာနံ၊ အတ္တနိ ဝါ ဝေဒနံ၊ ဝေဒနာယ ဝါ အတ္တာနန္တိ ဧဝံ စတူသု ခန္ဓေသု တိဏ္ဏံ တိဏ္ဏံ ဝသေန ဒွါဒသသု ဌာနေသု ရူပါရူပမိဿကော အတ္တာ ကထိတော။ တတ္ထ ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတိ၊ ဝေဒနံ၊ သညံ၊ သင်္ခါရေ၊ ဝိညာဏံ အတ္တတော သမနုပဿတီတိ ဣမေသု ပဉ္စသု ဌာနေသု ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ ကထိတာ၊ အဝသေသေသု သဿတဒိဋ္ဌီတိ ဧဝမေတ္ထ ပန္နရသ ဘဝဒိဋ္ဌိယော ပဉ္စ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိယော ဟောန္တိ။ **န ရူပံ အတ္တတော**တိ ဧတ္ထ ရူပံ အတ္တာတိ န သမနုပဿတိ။ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ ပန သမနုပဿတိ။ **န ရူပဝန္တံ အတ္တာနံ။ ပ။ န ဝိညာဏသ္မိံ အတ္တာန**န္တိ ဣမေ ပဉ္စက္ခန္ဓေ ကေနစိ ပရိယာယေန အတ္တတော န သမနုပဿတိ၊ သဗ္ဗာကာရေန ပန အနိစ္စာ ဒုက္ခာ အနတ္တာတိ သမနုပဿတိ။

ဧတ္တာဝတာ ထေရိယာ "ဧဝံ ခေါ အာဝုသော ဝိသာခ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဟောတီ"တိ ဧဝံ ပုရိမပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေန္တိယာ ဧတ္တကေန ဂမနံ ဟောတိ၊ အာဂမနံ ဟောတိ၊ ဂမနာဂမနံ ဟောတိ၊ ဝဋ္ဋံ ဝတ္တတီတိ ဝဋ္ဋံ မတ္ထကံ ပါပေတွာ ဒဿိတံ။ **ဧဝံ ခေါ အာဝုသော ဝိသာခ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ န ဟောတီ**တိ ပစ္ဆိမံ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေန္တိယာ ဧတ္တကေန ဂမနံ န ဟောတိ၊ အာဂမနံ န ဟောတိ၊ ဂမနာဂမနံ န ဟောတိ၊ ဝဋ္ဋံ နာမ န ဝတ္တတီတိ ဝိဝဋ္ဋံ မတ္ထကံ ပါပေတွာ ဒဿိတံ။

၄၆၂။ **ကတမော ပနာယျေ အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ**တိ အယံ ပဉှော ထေရိယာ ပဋိပုစ္ဆိတွာ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗော ဘဝေယျ "ဥပါသက တယာ ဟေဋ္ဌာ မဂ္ဂေါ ပုစ္ဆိတော၊ ဣဓ ကသ္မာ မဂ္ဂမေဝ ပုစ္ဆသီ"တိ။ သာ ပန အတ္တနော ဗျတ္တတာယ ပဏ္ဍိစ္စေန တဿ အဓိပ္ပါယံ သလ္လက္ခေသိ "ဣမိနာ ဥပါသကေန ဟေဋ္ဌာ ပဋိပတ္တိဝသေန မဂ္ဂေါ ပုစ္ဆိတော ဘဝိဿတိ၊ ဣဓ ပန တံ သင်္ခတာသင်္ခတလောကိယလောကုတ္တရသင်္ဂဟိတာသင်္ဂဟိတဝသေန ပုစ္ဆိတုကာမော ဘဝိဿတီ"တိ။ တသ္မာ အပ္ပဋိပုစ္ဆိတွာဝ ယံ ယံ ပုစ္ဆိ၊ တံ တံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ တတ္ထ **သင်္ခတော**တိ စေတိတော ကပ္ပိတော ပကပ္ပိတော အာယူဟိတော ကတော နိဗ္ဗတ္တိတော သမာပဇ္ဇန္တေန သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗော။ **တီဟိ စ ခေါ အာဝုသော ဝိသာခ ခန္ဓေဟိ အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ သင်္ဂဟိတော**တိ ဧတ္ထ ယသ္မာ မဂ္ဂေါ သပ္ပဒေသော၊ တယော ခန္ဓာ နိပ္ပဒေသာ၊ တသ္မာ အယံ သပ္ပဒေသတ္တာ နဂရံ ဝိယ ရဇ္ဇေန နိပ္ပဒေသေဟိ တီဟိ ခန္ဓေဟိ သင်္ဂဟိတော။ တတ္ထ သမ္မာဝါစာဒယော တယော သီလမေဝ၊ တသ္မာ တေ သဇာတိတော သီလက္ခန္ဓေန သင်္ဂဟိတာတိ။ ကိဉ္စာပိ ဟိ ပါဠိယံ သီလက္ခန္ဓေတိ ဘုမ္မေန ဝိယ နိဒ္ဒေသော ကတော၊ အတ္ထော ပန ကရဏဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ သမ္မာဝါယာမာဒီသု

pana tīsu samādhi attano dhammatāya ārammaṇe ekaggabhāvena appetuṁ na sakkoti. Vīriye[1] pana paggahakiccaṁ sādhente[2] satiyā ca apilāpanakiccaṁ sādhentiyā laddhupakāro hutvā sakkoti.

Tatrāyaṁ upamā—yathā hi "nakkhattaṁ kīḷissāmā"ti uyyānaṁ paviṭṭhesu tīsu sahāyesu eko supupphitaṁ campakarukkhaṁ disvā hatthaṁ ukkhipitvāpi gahetuṁ na sakkuṇeyya, athassa dutiyo onamitvā piṭṭhiṁ dadeyya, so tassa piṭṭhiyaṁ ṭhatvāpi kampamāno gahetuṁ na sakkuṇeyya, athassa itaro aṁsakūṭaṁ upanāmeyya, so ekassa piṭṭhiyaṁ ṭhatvā ekassa aṁsakūṭaṁ olubbha[3] yathāruci pupphāni ocinitvā piḷandhitvā nakkhattaṁ kīḷeyya, evaṁsampadamidaṁ daṭṭhabbaṁ. Ekato uyyānaṁ paviṭṭhā tayo sahāyakā viya hi ekato jātā sammāvāyāmādayo tayo dhammā, supupphitacampako viya ārammaṇaṁ, hatthaṁ ukkhipitvāpi gahetuṁ asakkonto viya attano dhammatāya ārammaṇe ekaggabhāvena appetuṁ asakkonto samādhi, piṭṭhiṁ datvā onatasahāyo viya vāyāmo, aṁsakūṭaṁ datvā ṭhitasahāyo viya sati. Yathā tesu ekassa piṭṭhiyaṁ ṭhatvā ekassa aṁsakūṭaṁ olubbha itaro yathāruci pupphaṁ gahetuṁ sakkoti, evamevaṁ vīriye paggahakiccaṁ sādhente satiyā ca apilāpanakiccaṁ sādhentiyā laddhupakāro samādhi sakkoti ārammaṇe ekaggabhāvena appetuṁ, tasmā samādhiyevettha sajātito samādhikkhandhena saṅgahito. Vāyāmasatiyo pana kiriyato saṅgahitā honti.

Sammādiṭṭhisammāsaṅkappesupi paññā attano dhammatāya aniccaṁ dukkhaṁ anattāti ārammaṇaṁ nicchetuṁ na sakkoti, vitakke pana ākoṭetvā ākoṭetvā dente sakkoti. Kathaṁ? Yathā hi heraññiko kahāpaṇaṁ hatthe ṭhapetvā sabbabhāgesu[4] oloketukāmo samānopi na cakkhudaleneva parivattetuṁ sakkoti, aṅgulipabbehi pana parivattetvā ito cito ca oloketuṁ sakkoti, evameva na paññā attano dhammatāya aniccādivasena ārammaṇaṁ nicchetuṁ sakkoti, abhiniropanalakkhaṇena pana āhananapariyāhananarasena vitakkena ākoṭentena viya parivattentena viya ca ādāya dinnameva vinicchetuṁ sakkoti.

1. Vīriyena (Ka) 2. Sādhentena (Ka) 3. Olumbha (Ka) 4. Sabbabhāge (Sī)

ပန တီသု သမာဓိ အတ္တနော ဓမ္မတာယ အာရမ္မဏေ ဧကဂ္ဂဘာဝေန အပ္ပေတုံ န သက္ကောတိ။ ဝီရိယေ[၁] ပန ပဂ္ဂဟကိစ္စံ သာဓေန္တေ[၂] သတိယာ စ အပိလာပနကိစ္စံ သာဓေန္တိယာ လဒ္ဓုပကာရော ဟုတွာ သက္ကောတိ။

တတြာယံ ဥပမာ—ယထာ ဟိ “နက္ခတ္တံ ကီဠိဿာမာ”တိ ဥယျာနံ ပဝိဋ္ဌေသု တီသု သဟာယေသု ဧကော သုပုပ္ဖိတံ စမ္ပကရုက္ခံ ဒိသွာ ဟတ္ထံ ဥက္ခိပိတွာပိ ဂဟေတုံ န သက္ကုဏေယျ၊ အထဿ ဒုတိယော ဩနမိတွာ ပိဋ္ဌိံ ဒဒေယျ၊ သော တဿ ပိဋ္ဌိယံ ဌတွာပိ ကမ္ပမာနော ဂဟေတုံ န သက္ကုဏေယျ၊ အထဿ ဣတရော အံသကူဋံ ဥပနာမေယျ၊ သော ဧကဿ ပိဋ္ဌိယံ ဌတွာ ဧကဿ အံသကူဋံ ဩလုဗ္ဘ[၃] ယထာရုစိ ပုပ္ဖာနိ ဩစိနိတွာ ပိဠန္ဓိတွာ နက္ခတ္တံ ကီဠေယျ၊ ဧဝံသမ္ပဒမိဒံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဧကတော ဥယျာနံ ပဝိဋ္ဌာ တယော သဟာယကာ ဝိယ ဟိ ဧကတော ဇာတာ သမ္မာဝါယာမာဒယော တယော ဓမ္မာ၊ သုပုပ္ဖိတစမ္ပကော ဝိယ အာရမ္မဏံ၊ ဟတ္ထံ ဥက္ခိပိတွာပိ ဂဟေတုံ အသက္ကောန္တော ဝိယ အတ္တနော ဓမ္မတာယ အာရမ္မဏေ ဧကဂ္ဂဘာဝေန အပ္ပေတုံ အသက္ကောန္တော သမာဓိ၊ ပိဋ္ဌိံ ဒတွာ ဩနတသဟာယော ဝိယ ဝါယာမော၊ အံသကူဋံ ဒတွာ ဌိတသဟာယော ဝိယ သတိ။ ယထာ တေသု ဧကဿ ပိဋ္ဌိယံ ဌတွာ ဧကဿ အံသကူဋံ ဩလုဗ္ဘ ဣတရော ယထာရုစိ ပုပ္ဖံ ဂဟေတုံ သက္ကောတိ၊ ဧဝမေဝံ ဝီရိယေ ပဂ္ဂဟကိစ္စံ သာဓေန္တေ သတိယာ စ အပိလာပနကိစ္စံ သာဓေန္တိယာ လဒ္ဓုပကာရော သမာဓိ သက္ကောတိ အာရမ္မဏေ ဧကဂ္ဂဘာဝေန အပ္ပေတုံ၊ တသ္မာ သမာဓိယေဝေတ္ထ သဇာတိတော သမာဓိက္ခန္ဓေန သင်္ဂဟိတော။ ဝါယာမသတိယော ပန ကိရိယတော သင်္ဂဟိတာ ဟောန္တိ။

သမ္မာဒိဋ္ဌိသမ္မာသင်္ကပ္ပေသုပိ ပညာ အတ္တနော ဓမ္မတာယ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ အာရမ္မဏံ နိစ္ဆေတုံ န သက္ကောတိ၊ ဝိတက္ကေ ပန အာကောဋေတွာ အာကောဋေတွာ ဒေန္တေ သက္ကောတိ။ ကထံ? ယထာ ဟိ ဟေရညိကော ကဟာပဏံ ဟတ္ထေ ဌပေတွာ သဗ္ဗဘာဂေသု[၄] ဩလောကေတုကာမော သမာနောပိ န စက္ခုဒလေနေဝ ပရိဝတ္တေတုံ သက္ကောတိ၊ အင်္ဂုလိပဗ္ဗေဟိ ပန ပရိဝတ္တေတွာ ဣတော စိတော စ ဩလောကေတုံ သက္ကောတိ၊ ဧဝမေဝ န ပညာ အတ္တနော ဓမ္မတာယ အနိစ္စာဒိဝသေန အာရမ္မဏံ နိစ္ဆေတုံ သက္ကောတိ၊ အဘိနိရောပနလက္ခဏေန ပန အာဟနနပရိယာဟနနရသေန ဝိတက္ကေန အာကောဋေန္တေန ဝိယ ပရိဝတ္တေန္တေန ဝိယ စ အာဒါယ ဒိန္နမေဝ ဝိနိစ္ဆေတုံ သက္ကောတိ။

၁-ဝီရိယေန (က) ၂-သာဓေန္တေန (က) ၃-ဩလုမ္ဗ (က) ၄-သဗ္ဗဘာဂေ (သီ)

Tasmā idhāpi sammādiṭṭhiyeva sajātito paññākkhandhena saṅgahitā. Sammāsaṅkappo pana kiriyato saṅgahito hoti. Iti imehi tīhi khandhehi maggo saṅgahaṁ gacchati. Tena vuttaṁ “tīhi ca kho āvuso Visākha khandhehi ariyo aṭṭhaṅgiko maggo saṅgahito”ti.

Idāni ekacittakkhaṇikaṁ maggasamādhiṁ sanimittaṁ[1] saparikkhāraṁ pucchanto **katamo panāyye**ti-ādimāha. Tassa vissajjane cattāro satipaṭṭhānā maggakkhaṇe catukiccasādhanavasena uppannā sati, sā samādhissa paccayatthena nimittaṁ. Cattāro sammappadhānā catukiccasādhanavaseneva uppannaṁ vīriyaṁ, taṁ parivāraṭṭhena parikkhāro hoti. **Tesaṁyeva dhammānan**ti tesaṁ maggasampayuttadhammānaṁ. **Āsevanā**ti-ādīsu ekacittakkhaṇikāyeva āsevanādayo vuttāti.

Vitaṇḍavādī pana “ekacittakkhaṇiko nāma maggo natthi, ‘evaṁ bhāveyya satta vassānī’ti hi vacanato sattapi vassāni maggabhāvanā hoti, kilesā pana lahu chijjantā sattahi ñāṇehi chijjantī”ti vadati. So “suttaṁ āharā”ti vattabbo. Addhā aññaṁ apassanto “yā tesaṁyeva dhammānaṁ āsevanā bhāvanā bahulīkamman”ti idameva suttaṁ āharitvā “aññena cittena āsevati, aññena bhāveti, aññena bahulīkarotī”ti vakkhati. Tato vattabbo “kiṁ panidaṁ suttaṁ neyyatthaṁ nītatthan”ti. Tato vakkhati “nītatthaṁ, yathāsuttaṁ tatheva attho”ti. Tassa idaṁ uttaraṁ. Evaṁ sante ekaṁ cittaṁ āsevamānaṁ uppannaṁ, aparampi āsevamānaṁ, aparampi āsevamānanti evaṁ divasampi āsevanāva bhavissati, kuto bhāvanā, kuto bahulīkammaṁ. Ekaṁ vā bhāvayamānaṁ uppannaṁ aparampi bhāvayamānaṁ aparampi bhāvayamānanti evaṁ divasampi bhāvanāva bhavissati, kuto āsevanā kuto bahulīkammaṁ. Ekaṁ vā bahulīkarontaṁ uppannaṁ, aparampi bahulīkarontaṁ, aparampi bahulīkarontanti evaṁ divasampi bahulīkammameva bhavissati kuto āsevanā, kuto bhāvanāti.

Atha vā evaṁ vadeyya “ekena cittena āsevati, dvīhi bhāveti, tīhi bahulīkaroti. Dvīhi vā āsevati, tīhi bhāveti, ekena

1. Animittaṁ (Sī)

တသ္မာ ဣဓာပိ သမ္မာဒိဋ္ဌိယေဝ သဇာတိတော ပညာက္ခန္ဓေန သင်္ဂဟိတာ။ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ ပန ကိရိယတော သင်္ဂဟိတော ဟောတိ။ ဣတိ ဣမေဟိ တီဟိ ခန္ဓေဟိ မဂ္ဂေါ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ။ တေန ဝုတ္တံ “တီဟိ စ ခေါ အာဝုသော ဝိသာခ ခန္ဓေဟိ အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ သင်္ဂဟိတော”တိ။

ဣဒါနိ ဧကစိတ္တက္ခဏိကံ မဂ္ဂသမာဓိံ သနိမိတ္တံ[1] သပရိက္ခာရံ ပုစ္ဆန္တော **ကတမော ပနာယျေ**တိအာဒိမာဟ။ တဿ ဝိဿဇ္ဇနေ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ မဂ္ဂက္ခဏေ စတုကိစ္စသာဓနဝသေန ဥပ္ပန္နာ သတိ၊ သာ သမာဓိဿ ပစ္စယတ္ထေန နိမိတ္တံ။ စတ္တာရော သမ္မပ္ပဓာနာ စတုကိစ္စသာဓနဝသေနေဝ ဥပ္ပန္နံ ဝီရိယံ၊ တံ ပရိဝါရဋ္ဌေန ပရိက္ခာရော ဟောတိ။ **တေသံယေဝ ဓမ္မာန**န္တိ တေသံ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ။ **အာသေဝနာ**တိအာဒီသု ဧကစိတ္တက္ခဏိကာယေဝ အာသေဝနာဒယော ဝုတ္တာတိ။

ဝိတဏ္ဍဝါဒီ ပန “ဧကစိတ္တက္ခဏိကော နာမ မဂ္ဂေါ နတ္ထိ၊ ‘ဧဝံ ဘာဝေယျ သတ္တ ဝဿာနီ’တိ ဟိ ဝစနတော သတ္တပိ ဝဿာနိ မဂ္ဂဘာဝနာ ဟောတိ၊ ကိလေသာ ပန လဟု ဆိဇ္ဇန္တာ သတ္တဟိ ဉာဏေဟိ ဆိဇ္ဇန္တီ”တိ ဝဒတိ။ သော “သုတ္တံ အာဟရာ”တိ ဝတ္တဗ္ဗော။ အဒ္ဓါ အညံ အပဿန္တော “ယာ တေသံယေဝ ဓမ္မာနံ အာသေဝနာ ဘာဝနာ ဗဟုလီကမ္မ”န္တိ ဣဒမေဝ သုတ္တံ အာဟရိတွာ “အညေန စိတ္တေန အာသေဝတိ၊ အညေန ဘာဝေတိ၊ အညေန ဗဟုလီကရောတီ”တိ ဝက္ခတိ။ တတော ဝတ္တဗ္ဗော “ကိံ ပနိဒံ သုတ္တံ နေယျတ္ထံ နီတတ္ထ”န္တိ။ တတော ဝက္ခတိ “နီတတ္ထံ၊ ယထာသုတ္တံ တထေဝ အတ္ထော”တိ။ တဿ ဣဒံ ဥတ္တရံ။ ဧဝံ သန္တေ ဧကံ စိတ္တံ အာသေဝမာနံ ဥပ္ပန္နံ၊ အပရမ္ပိ အာသေဝမာနံ၊ အပရမ္ပိ အာသေဝမာနန္တိ ဧဝံ ဒိဝသမ္ပိ အာသေဝနာဝ ဘဝိဿတိ၊ ကုတော ဘာဝနာ၊ ကုတော ဗဟုလီကမ္မံ။ ဧကံ ဝါ ဘာဝယမာနံ ဥပ္ပန္နံ အပရမ္ပိ ဘာဝယမာနံ အပရမ္ပိ ဘာဝယမာနန္တိ ဧဝံ ဒိဝသမ္ပိ ဘာဝနာဝ ဘဝိဿတိ၊ ကုတော အာသေဝနာ ကုတော ဗဟုလီကမ္မံ။ ဧကံ ဝါ ဗဟုလီကရောန္တံ ဥပ္ပန္နံ၊ အပရမ္ပိ ဗဟုလီကရောန္တံ၊ အပရမ္ပိ ဗဟုလီကရောန္တန္တိ ဧဝံ ဒိဝသမ္ပိ ဗဟုလီကမ္မမေဝ ဘဝိဿတိ ကုတော အာသေဝနာ၊ ကုတော ဘာဝနာတိ။

အထ ဝါ ဧဝံ ဝဒေယျ “ဧကေန စိတ္တေန အာသေဝတိ၊ ဒွီဟိ ဘာဝေတိ၊ တီဟိ ဗဟုလီကရောတိ။ ဒွီဟိ ဝါ အာသေဝတိ၊ တီဟိ ဘာဝေတိ၊ ဧကေန

၁-အနိမိတ္တံ (သီ)

bahulīkaroti. Tīhi vā āsevati, ekena bhāveti, dvīhi bahulīkarotī"ti. So vattabbo "mā suttaṁ me laddhanti yaṁ vā taṁ vā avaca, pañhaṁ vissajjentena nāma ācariyassa santike vasitvā Buddhavacanaṁ uggaṇhitvā attharasaṁ viditvā vattabbaṁ hoti. Ekacittakkhaṇikāva ayaṁ āsevanā, ekacittakkhaṇikā bhāvanā, ekacittakkhaṇikaṁ bahulīkammaṁ. Khayagāmilokuttaramaggo bahulacittakkhaṇiko nāma natthi, 'ekacittakkhaṇikoyevā'ti saññāpetabbo. Sace sañjānāti, sañjānātu, no ce sañjānāti, gaccha pātova vihāraṁ pavisitvā yāguṁ pivāhī"ti uyyojetabbo.

463. **Kati panāyye saṅkhārā**ti idha kiṁ pucchati? Ye saṅkhāre nirodhetvā nirodhaṁ samāpajjati, te pucchissāmīti pucchati. Tenevassa adhippāyaṁ ñatvā therī puññābhisaṅkhārādīsu anekesu saṅkhāresu vijjamānesupi kāyasaṅkhārādayova ācikkhantī **tayome āvuso**ti-ādimāha. Tattha kāyapaṭibaddhattā kāyena saṅkharīyati karīyati nibbattīyatīti **kāyasaṅkhāro.** Vācaṁ saṅkharoti karoti nibbattetīti vacīsaṅkhāro[1], cittapaṭibaddhattā cittena saṅkharīyati karīyati nibbattīyatīti **cittasaṅkhāro. Katamo panāyye**ti idha kiṁ pucchati? Ime saṅkhārā aññamaññamissā āluḷitā avibhūtā duddīpanā. Tathā hi kāyadvāre ādānagahaṇamuñcanacopanāni pāpetvā uppannā aṭṭha kāmāvacarakusalacetanā dvādasa akusalacetanāti evaṁ kusalākusalā vīsati cetanāpi assāsapassāsāpi kāyasaṅkhārātveva vuccanti. Vacīdvāre hanusaṁcopanaṁ vacībhedaṁ pāpetvā uppannā vuttappakārāva vīsati cetanāpi vitakkavicārāpi vacīsaṅkhārotveva vuccanti. Kāyavacīdvāresu copanaṁ apattā raho nisinnassa cintayato uppannā kusalākusalā ekūnatiṁsa cetanāpi saññā ca vedanā cāti ime dve dhammāpi cittasaṅkhārotveva vuccanti. Evaṁ ime saṅkhārā aññamaññamissā āluḷitā avibhūtā duddīpanā, te pākaṭe vibhūte katvā kathāpessāmīti pucchati.

Kasmā panāyyeti idha kāyasaṅkhārādināmassa padatthaṁ pucchati. Tassa vissajjane **kāyappaṭibaddhā**ti kāyanissitā, kāye sati honti,

---

1. Vacīpaṭibaddhattā vācāya saṅkharīyati nibbattīyatīti vacīsaṅkhāro (Sī), vacīpaṭibaddhattā vacinā... (Syā)

ဗဟုလီကရောတိ။ တီဟိ ဝါ အာသေဝတိ၊ ဧကေန ဘာဝေတိ၊ ဒွီဟိ ဗဟုလီကရောတီ”တိ။ သော ဝတ္တဗ္ဗော “မာ သုတ္တံ မေ လဒ္ဓန္တိ ယံ ဝါ တံ ဝါ အဝစ၊ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေန္တေန နာမ အာစရိယဿ သန္တိကေ ဝသိတွာ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ အတ္ထရသံ ဝိဒိတွာ ဝတ္တဗ္ဗံ ဟောတိ။ ဧကစိတ္တက္ခဏိကာဝ အယံ အာသေဝနာ၊ ဧကစိတ္တက္ခဏိကာ ဘာဝနာ၊ ဧကစိတ္တက္ခဏိကံ ဗဟုလီကမ္မံ။ ခယဂါမိလောကုတ္တရမဂ္ဂေါ ဗဟုလစိတ္တက္ခဏိကော နာမ နတ္ထိ၊ ‘ဧကစိတ္တက္ခဏိကောယေဝါ’တိ သညာပေတဗ္ဗော။ သစေ သဉ္ဇာနာတိ, သဉ္ဇာနာတု၊ နော စေ သဉ္ဇာနာတိ၊ ဂစ္ဆ ပါတောဝ ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ ယာဂုံ ပိဝါဟီ”တိ ဥယျောဇေတဗ္ဗော။

၄၆၃။ **ကတိ ပနာယျေ သင်္ခါရာ**တိ ဣဓ ကိံ ပုစ္ဆတိ? ယေ သင်္ခါရေ နိရောဓေတွာ နိရောဓံ သမာပဇ္ဇတိ၊ တေ ပုစ္ဆိဿာမီတိ ပုစ္ဆတိ။ တေနေဝဿ အဓိပ္ပါယံ ဉတွာ ထေရီ ပုညာဘိသင်္ခါရာဒီသု အနေကေသု သင်္ခါရေသု ဝိဇ္ဇမာနေသုပိ ကာယသင်္ခါရာဒယောဝ အာစိက္ခန္တီ **တယောမေ အာဝုသော**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ကာယပဋိဗဒ္ဓတ္တာ ကာယေန သင်္ခရီယတိ ကရီယတိ နိဗ္ဗတ္တီယတီတိ **ကာယသင်္ခါရော။** ဝါစံ သင်္ခရောတိ ကရောတိ နိဗ္ဗတ္တေတီတိ ဝစီသင်္ခါရော[၁]၊ စိတ္တပဋိဗဒ္ဓတ္တာ စိတ္တေန သင်္ခရီယတိ ကရီယတိ နိဗ္ဗတ္တီယတီတိ **စိတ္တသင်္ခါရော။ ကတမော ပနာယျေ**တိ ဣဓ ကိံ ပုစ္ဆတိ? ဣမေ သင်္ခါရာ အညမညမိဿာ အာလုဠိတာ အဝိဘူတာ ဒုဒ္ဒီပနာ။ တထာ ဟိ ကာယဒွါရေ အာဒါနဂဟဏမုဉ္စနစောပနာနိ ပါပေတွာ ဥပ္ပန္နာ အဋ္ဌ ကာမာဝစရကုသလစေတနာ ဒွါဒသ အကုသလစေတနာတိ ဧဝံ ကုသလာကုသလာ ဝီသတိ စေတနာပိ အဿာသပဿာသာပိ ကာယသင်္ခါရာတွေဝ ဝုစ္စန္တိ။ ဝစီဒွါရေ ဟနုသံစောပနံ ဝစီဘေဒံ ပါပေတွာ ဥပ္ပန္နာ ဝုတ္တပ္ပကာရာဝ ဝီသတိ စေတနာပိ ဝိတက္ကဝိစာရာပိ ဝစီသင်္ခါရောတွေဝ ဝုစ္စန္တိ။ ကာယဝစီဒွါရေသု စောပနံ အပတ္တာ ရဟော နိသိန္နဿ စိန္တယတော ဥပ္ပန္နာ ကုသလာကုသလာ ဧကူနတိံသ စေတနာပိ သညာ စ ဝေဒနာ စာတိ ဣမေ ဒွေ ဓမ္မာပိ စိတ္တသင်္ခါရောတွေဝ ဝုစ္စန္တိ။ ဧဝံ ဣမေ သင်္ခါရာ အညမညမိဿာ အာလုဠိတာ အဝိဘူတာ ဒုဒ္ဒီပနာ၊ တေ ပါကဋေ ဝိဘူတေ ကတွာ ကထာပေဿာမီတိ ပုစ္ဆတိ။

ကသ္မာ ပနာယျေတိ ဣဓ ကာယသင်္ခါရာဒိနာမဿ ပဒတ္ထံ ပုစ္ဆတိ။ တဿ ဝိဿဇ္ဇနေ **ကာယပ္ပဋိဗဒ္ဓါ**တိ ကာယနိဿိတာ၊ ကာယေ သတိ ဟောန္တိ၊

၁-ဝစီပဋိဗဒ္ဓတ္တာ ဝါစာယ သင်္ခရီယတိ နိဗ္ဗတ္တီယတီတိ ဝစီသင်္ခါရော (သီ)၊ ဝစီပဋိဗဒ္ဓတ္တာ ဝစိနာ.... (သျာ)

asati na honti. **Cittappaṭibaddhā**ti cittanissitā, citte sati honti, asati na honti.

463. Idāni kiṁ nu kho esā saññāvedayitanirodhaṁ valañjeti, na valañjeti. Ciṇṇavasī vā tattha no ciṇṇavasīti jānanatthaṁ pucchanto **kathaṁ panāyye saññāvedayitanirodhasamāpatti hotī**ti-ādimāha. Tassa vissajjane **samāpajjissanti vā samāpajjāmīti vā** padadvayena nevasaññānāsaññāyatanasamāpattikālo kathito. **Samāpanno**ti padena antonirodho. Tathā purimehi dvīhi padehi sacittakakālo kathito, pacchimena acittakakālo. **Pubbeva tathā cittaṁ bhāvitaṁ hotī**ti nirodhasamāpattito pubbe addhānaparicchedakāleyeva ettakaṁ kālaṁ acittako bhavissāmīti addhānaparicchedacittaṁ bhāvitaṁ hoti. **Yaṁ taṁ tathattāya upanetī**ti yaṁ evaṁ bhāvitaṁ cittaṁ, taṁ puggalaṁ tathattāya acittakabhāvāya upaneti.

Paṭhamaṁ nirujjhati vacīsaṅkhāroti sesasaṅkhārehi paṭhamaṁ dutiyajjhāneyeva nirujjhati. **Tato kāyasaṅkhāro**ti tato paraṁ kāyasaṅkhāro catutthajjhāne nirujjhati. **Tato cittasaṅkhāro**ti tato paraṁ cittasaṅkhāro antonirodhe nirujjhati. **Vuṭṭhahissanti vā vuṭṭhahāmīti vā** padadvayena antonirodhakālo kathito. **Vuṭṭhito**ti padena phalasamāpattikālo. Tathā purimehi dvīhi padehi acittakakālo kathito, pacchimena sacittakakālo. **Pubbeva tathā cittaṁ bhāvitaṁ hotī**ti nirodhasamāpattito pubbe addhānaparicchedakāleyeva ettakaṁ kālaṁ acittako hutvā tato paraṁ sacittako bhavissāmīti addhānaparicchedacittaṁ bhāvitaṁ hoti. **Yaṁ taṁ tathattāya upanetī**ti yaṁ evaṁ bhāvitaṁ cittaṁ, taṁ puggalaṁ tathattāya sacittakabhāvāya upaneti. Iti heṭṭhā nirodhasamāpajjanakālo gahito, idha nirodhato vuṭṭhānakālo.

Idāni nirodhakathaṁ kathetuṁ vāroti nirodhakathā kathetabbā siyā, sā panesā "dvīhi balehi samannāgatattā tayo ca saṅkhārānaṁ paṭippassaddhiyā soḷasahi ñāṇacariyāhi navahi samādhicariyāhi vasībhāvatāpaññā nirodhasamāpattiyā ñāṇan"ti mātikaṁ ṭhapetvā sabbākārena Visuddhimagge kathitā, tasmā tattha kathitanayeneva

အသတိ န ဟောန္တိ။ **စိတ္တပ္ပဋိဗဒ္ဓါ**တိ စိတ္တနိဿိတာ၊ စိတ္တေ သတိ ဟောန္တိ၊ အသတိ န ဟောန္တိ။

၄၆၃။ ဣဒါနိ ကိံ နု ခေါ ဧသာ သညာဝေဒယိတနိရောဓံ ဝလဉ္ဇေတိ၊ န ဝလဉ္ဇေတိ။ စိဏ္ဏဝသီ ဝါ တတ္ထ နော စိဏ္ဏဝသီတိ ဇာနနတ္ထံ ပုစ္ဆန္တော **ကထံ ပနာယျေ သညာဝေဒယိတနိရောဓသမာပတ္တိ ဟောတီ**တိအာဒိမာဟ။ တဿ ဝိဿဇ္ဇနေ **သမာပဇ္ဇိဿန္တိ ဝါ သမာပဇ္ဇာမီတိ ဝါ** ပဒဒွယေန နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ္တိကာလော ကထိတော။ **သမာပန္နော**တိ ပဒေန အန္တောနိရောဓော။ တထာ ပုရိမေဟိ ဒွီဟိ ပဒေဟိ သစိတ္တကကာလော ကထိတော၊ ပစ္ဆိမေန အစိတ္တကကာလော။ **ပုဗ္ဗေဝ တထာ စိတ္တံ ဘာဝိတံ ဟောတီ**တိ နိရောဓသမာပတ္တိတော ပုဗ္ဗေ အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒကာလေယေဝ ဧတ္တကံ ကာလံ အစိတ္တကော ဘဝိဿာမီတိ အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒစိတ္တံ ဘာဝိတံ ဟောတိ။ **ယံ တံ တထတ္တာယ ဥပနေတီ**တိ ယံ ဧဝံ ဘာဝိတံ စိတ္တံ၊ တံ ပုဂ္ဂလံ တထတ္တာယ အစိတ္တကဘာဝါယ ဥပနေတိ။

ပဌမံ နိရုဇ္ဈတိ ဝစီသင်္ခါရောတိ သေသသင်္ခါရေဟိ ပဌမံ ဒုတိယဇ္ဈာနေယေဝ နိရုဇ္ဈတိ။ **တတော ကာယသင်္ခါရော**တိ တတော ပရံ ကာယသင်္ခါရော စတုတ္ထဇ္ဈာနေ နိရုဇ္ဈတိ။ **တတော စိတ္တသင်္ခါရော**တိ တတော ပရံ စိတ္တသင်္ခါရော အန္တောနိရောဓေ နိရုဇ္ဈတိ။ **ဝုဋ္ဌဟိဿန္တိ ဝါ ဝုဋ္ဌဟာမီတိ ဝါ** ပဒဒွယေန အန္တောနိရောဓကာလော ကထိတော။ **ဝုဋ္ဌိတော**တိ ပဒေန ဖလသမာပတ္တိကာလော။ တထာ ပုရိမေဟိ ဒွီဟိ ပဒေဟိ အစိတ္တကကာလော ကထိတော၊ ပစ္ဆိမေန သစိတ္တကကာလော။ **ပုဗ္ဗေဝ တထာ စိတ္တံ ဘာဝိတံ ဟောတီ**တိ နိရောဓသမာပတ္တိတော ပုဗ္ဗေ အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒကာလေယေဝ ဧတ္တကံ ကာလံ အစိတ္တကော ဟုတွာ တတော ပရံ သစိတ္တကော ဘဝိဿာမီတိ အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒစိတ္တံ ဘာဝိတံ ဟောတိ။ **ယံ တံ တထတ္တာယ ဥပနေတီ**တိ ယံ ဧဝံ ဘာဝိတံ စိတ္တံ၊ တံ ပုဂ္ဂလံ တထတ္တာယ သစိတ္တကဘာဝါယ ဥပနေတိ။ ဣတိ ဟေဋ္ဌာ နိရောဓသမာပဇ္ဇနကာလော ဂဟိတော၊ ဣဓ နိရောဓတော ဝုဋ္ဌာနကာလော။

ဣဒါနိ နိရောဓကထံ ကထေတုံ ဝါရောတိ နိရောဓကထာ ကထေတဗ္ဗာ သိယာ၊ သာ ပနေသာ "ဒွီဟိ ဗလေဟိ သမန္နာဂတတ္တာ တယော စ သင်္ခါရာနံ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိယာ သောဠသဟိ ဉာဏစရိယာဟိ နဝဟိ သမာဓိစရိယာဟိ ဝသီဘာဝတာပညာ နိရောဓသမာပတ္တိယာ ဉာဏ"န္တိ မာတိကံ ဌပေတွာ သဗ္ဗာကာရေန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ကထိတာ၊ တသ္မာ တတ္ထ ကထိတနယေနေဝ

gahetabbā. Ko panāyaṁ nirodho nāma? Catunnaṁ khandhānaṁ paṭisaṅkhā appavatti. Atha kimatthametaṁ samāpajjantīti. Saṅkhārānaṁ pavatte ukkaṇṭhitā sattāhaṁ acittakā hutvā sukhaṁ viharissāma, diṭṭhadhammanibbānaṁ nāmetaṁ, yadidaṁ nirodhoti etadatthaṁ samāpajjanti.

Paṭhamaṁ uppajjati cittasaṅkhāroti nirodhā vuṭṭhahantassa hi phalasamāpatticittaṁ paṭhamaṁ uppajjati, taṁsampayuttaṁ saññañca vedanañca sandhāya "paṭhamaṁ uppajjati cittasaṅkhāro"ti āha. **Tato kāyasaṅkhāro**ti tato paraṁ bhavaṅgasamaye kāyasaṅkhāro uppajjati. Kiṁ pana phalasamāpatti assāsapassāse na samuṭṭhāpetīti. Samuṭṭhāpeti. Imassa pana catutthajjhānikā phalasamāpatti, sā na samuṭṭhāpeti, kiṁ vā etena phalasamāpatti paṭhamajjhānikā vā hotu, dutiyatatiyacatutthajjhānikā vā, santāya samāpattiyā vuṭṭhitassa bhikkhuno assāsapassāsā abbohārikā honti. Tesaṁ abbohārikabhāvo Sañjīvattheravatthunā veditabbo, Sañjīvattherassa hi samāpattito vuṭṭhāya kiṁsukaphupphasadise vītaccitaṅgāre maddamānassa gacchato cīvare aṁsumattampi na jhāyi, usumākāramattampi nāhosi, samāpattiphalaṁ[1] nāmetanti vadanti, evamevaṁ santāya samāpattiyā vuṭṭhitassa bhikkhuno assāsapassāsā abbohārikā hontīti[2] bhavaṅgasamayenevetaṁ kathitanti veditabbaṁ.

Tato vacīsaṅkhāroti tato paraṁ kiriyamayapavattavaḷañjanakāle vacīsaṅkhāro uppajjati. Kiṁ bhavaṅgaṁ vitakkavicāre na samuṭṭhāpetīti? Samuṭṭhāpeti. Taṁsamuṭṭhānā pana vitakkavicārā vācaṁ abhisaṅkhātuṁ na sakkontīti kiriyamayapavattavaḷañjanakālenevetaṁ kathitaṁ. **Suññato phasso**ti-ādayo saguṇenāpi ārammaṇenāpi kathetabbā. Saguṇena tāva suññatā nāma phalasamāpatti, tāya sahajātaṁ phassaṁ sandhāya suññato phassoti vuttaṁ. **Animittāpaṇihitesupi** eseva nayo. Ārammaṇena pana nibbānaṁ rāgādīhi suññattā suññaṁ nāma, rāganimittādīnaṁ abhāvā animittaṁ, rāgadosamohappaṇidhīnaṁ abhāvā appaṇihitaṁ. Suññataṁ nibbānaṁ ārammaṇaṁ katvā uppannaphalasamāpattiyaṁ phasso suññato nāma, **animittāpaṇihitesupi** eseva nayo.

---

1. Samāpattibalaṁ (Sī) 2. Honti (Sī)

ဂဟေတဗ္ဗာ။ ကော ပနာယံ နိရောဓော နာမ? စတုန္နံ ခန္ဓာနံ ပဋိသင်္ခါ အပ္ပဝတ္တိ။ အထ ကိမတ္ထမေတံ သမာပဇ္ဇန္တီတိ။ သင်္ခါရာနံ ပဝတ္တေ ဥက္ကဏ္ဌိတာ သတ္တာဟံ အစိတ္တကာ ဟုတွာ သုခံ ဝိဟရိဿာမ၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနံ နာမေတံ၊ ယဒိဒံ နိရောဓောတိ ဧတဒတ္ထံ သမာပဇ္ဇန္တိ။

ပဌမံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စိတ္တသင်္ခါရောတိ နိရောဓာ ဝုဋ္ဌဟန္တဿ ဟိ ဖလသမာပတ္တိစိတ္တံ ပဌမံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံသမ္ပယုတ္တံ သညဉ္စ ဝေဒနဉ္စ သန္ဓာယ "ပဌမံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စိတ္တသင်္ခါရော"တိ အာဟ။ **တတော ကာယသင်္ခါရော**တိ တတော ပရံ ဘဝင်္ဂသမယေ ကာယသင်္ခါရော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ကိံ ပန ဖလသမာပတ္တိ အဿာသပဿာသေ န သမုဋ္ဌာပေတီတိ။ သမုဋ္ဌာပေတိ။ ဣမဿ ပန စတုတ္ထဇ္ဈာနိကာ ဖလသမာပတ္တိ၊ သာ န သမုဋ္ဌာပေတိ၊ ကိံ ဝါ ဧတေန ဖလသမာပတ္တိ ပဌမဇ္ဈာနိကာ ဝါ ဟောတု, ဒုတိယတတိယစတုတ္ထဇ္ဈာနိကာ ဝါ၊ သန္တာယ သမာပတ္တိယာ ဝုဋ္ဌိတဿ ဘိက္ခုနော အဿာသပဿာသာ အဗ္ဗောဟာရိကာ ဟောန္တိ။ တေသံ အဗ္ဗောဟာရိကဘာဝေါ သဉ္ဇီဝတ္ထေရဝတ္ထုနာ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သဉ္ဇီဝတ္ထေရဿ ဟိ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ ကိံသုကပုပ္ဖသဒိသေ ဝီတစ္စိတင်္ဂါရေ မဒ္ဒမာနဿ ဂစ္ဆတော စီဝရေ အံသုမတ္တမ္ပိ န ဈာယိ၊ ဥသုမာကာရမတ္တမ္ပိ နာဟောသိ၊ သမာပတ္တိဖလံ[1] နာမေတန္တိ ဝဒန္တိ၊ ဧဝမေဝံ သန္တာယ သမာပတ္တိယာ ဝုဋ္ဌိတဿ ဘိက္ခုနော အဿာသပဿာသာ အဗ္ဗောဟာရိကာ ဟောန္တီတိ[2] ဘဝင်္ဂသမယေနေဝေတံ ကထိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တတော ဝစီသင်္ခါရောတိ တတော ပရံ ကိရိယမယပဝတ္တဝဠဉ္ဇနကာလေ ဝစီသင်္ခါရော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ကိံ ဘဝင်္ဂံ ဝိတက္ကဝိစာရေ န သမုဋ္ဌာပေတီတိ? သမုဋ္ဌာပေတိ။ တံသမုဋ္ဌာနာ ပန ဝိတက္ကဝိစာရာ ဝါစံ အဘိသင်္ခါတုံ န သက္ကောန္တီတိ ကိရိယမယပဝတ္တဝဠဉ္ဇနကာလေနေဝေတံ ကထိတံ။ **သုညတော ဖဿော**တိအာဒယော သဂုဏေနာပိ အာရမ္မဏေနာပိ ကထေတဗ္ဗာ။ သဂုဏေန တာဝ သုညတာ နာမ ဖလသမာပတ္တိ၊ တာယ သဟဇာတံ ဖဿံ သန္ဓာယ သုညတော ဖဿောတိ ဝုတ္တံ။ **အနိမိတ္တာပဏိဟိတေသုပိ** ဧသေဝ နယော။ အာရမ္မဏေန ပန နိဗ္ဗာနံ ရာဂါဒီဟိ သုညတ္တာ သုညံ နာမ၊ ရာဂနိမိတ္တာဒီနံ အဘာဝါ အနိမိတ္တံ၊ ရာဂဒောသမောဟပ္ပဏိဓီနံ အဘာဝါ အပ္ပဏိဟိတံ။ သုညတံ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပန္နဖလသမာပတ္တိယံ ဖဿော သုညတော နာမ၊ **အနိမိတ္တာပဏိဟိတေသုပိ** ဧသေဝ နယော။

၁-သမာပတ္တိဗလံ (သီ) ၂-ဟောန္တိ (သီ)

Aparā āgamaniyakathā nāma hoti, suññatā animittā appaṇihitāti hi vipassanāpi vuccati. Tattha yo bhikkhu saṅkhāre aniccato pariggahetvā aniccato disvā aniccato vuṭṭhāti, tassa vuṭṭhānagāminivipassanā **animittā** nāma hoti. Yo dukkhato pariggahetvā dukkhato disvā dukkhato vuṭṭhāti, tassa **appaṇihitā** nāma. Yo anattato pariggahetvā anattato disvā anattato vuṭṭhāti, tassa **suññatā** nāma. Tattha animittavipassanāya maggo animitto nāma. Animittamaggassa phalaṁ animittaṁ nāma. Animittaphalasamāpattisahajāte phasse phusante animitto phasso phusatīti vuccati. Appaṇihitasuññatesupi eseva nayo. Āgamaniyena kathite pana suññato vā phasso animitto vā phasso appaṇihito vā phassoti vikappo āpajjeyya, tasmā saguṇena ceva ārammaṇena ca kathetabbaṁ. Evaṁ hi tayo phassā phusantīti sameti.

Vivekaninnanti-ādīsu nibbānaṁ viveko nāma, tasmiṁ viveke ninnaṁ onatanti **vivekaninnaṁ.** Aññato āgantvā yena viveko, tena vaṅkaṁ viya hutvā ṭhitanti **vivekapoṇaṁ.** Yena viveko, tena patamānaṁ viya ṭhitanti **vivekapabbhāraṁ.**

465. Idāni yā vedanā nirodhetvā nirodhasamāpattiṁ samāpajjati, tā pucchissāmīti pucchanto **kati panāyye vedanā**ti āha. **Kāyikaṁ vā**ti-ādīsu pañcadvārikaṁ sukhaṁ kāyikaṁ nāma, manodvārikaṁ cetasikaṁ nāmāti veditabbaṁ. Tattha **sukhan**ti sabhāvaniddeso. **Sātan**ti tasseva madhurabhāvadīpakaṁ vevacanaṁ. **Vedayitan**ti vedayitabhāvadīpakaṁ, sabbavedanānaṁ sādhāraṇavacanaṁ. Sesapadesupi eseva nayo. **Ṭhitisukhā vipariṇāmadukkhā**ti-ādīsu sukhāya vedanāya atthibhāvo sukhaṁ, natthibhāvo dukkhaṁ. Dukkhāya vedanāya atthibhāvo dukkhaṁ, natthibhāvo sukhaṁ. Adukkhamasukhāya vedanāya jānanabhāvo sukhaṁ, ajānanabhāvo dukkhanti attho.

Kiṁ anusayo anusetīti katamo anusayo anuseti, appahīnaṭṭhena sayito viya hotīti anusayapucchaṁ pucchati. **Na kho**

အပရာ အာဂမနိယကထာ နာမ ဟောတိ၊ သုညတာ အနိမိတ္တာ အပ္ပဏိဟိတာတိ ဟိ ဝိပဿနာပိ ဝုစ္စတိ။ တတ္ထ ယော ဘိက္ခု သင်္ခါရေ အနိစ္စတော ပရိဂ္ဂဟေတွာ အနိစ္စတော ဒိသွာ အနိစ္စတော ဝုဋ္ဌာတိ၊ တဿ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ **အနိမိတ္တာ** နာမ ဟောတိ။ ယော ဒုက္ခတော ပရိဂ္ဂဟေတွာ ဒုက္ခတော ဒိသွာ ဒုက္ခတော ဝုဋ္ဌာတိ၊ တဿ **အပ္ပဏိဟိတာ** နာမ။ ယော အနတ္တတော ပရိဂ္ဂဟေတွာ အနတ္တတော ဒိသွာ အနတ္တတော ဝုဋ္ဌာတိ၊ တဿ **သုညတာ** နာမ။ တတ္ထ အနိမိတ္တဝိပဿနာယ မဂ္ဂေါ အနိမိတ္တော နာမ။ အနိမိတ္တမဂ္ဂဿ ဖလံ အနိမိတ္တံ နာမ။ အနိမိတ္တဖလသမာပတ္တိသဟဇာတေ ဖဿေ ဖုသန္တေ အနိမိတ္တော ဖဿော ဖုသတီတိ ဝုစ္စတိ။ အပ္ပဏိဟိတသုညတေသုပိ ဧသေဝ နယော။ အာဂမနိယေန ကထိတေ ပန သုညတော ဝါ ဖဿော အနိမိတ္တော ဝါ ဖဿော အပ္ပဏိဟိတော ဝါ ဖဿောတိ ဝိကပ္ပေါ အာပဇ္ဇေယျ၊ တသ္မာ သဂုဏေန စေဝ အာရမ္မဏေန စ ကထေတဗ္ဗံ။ ဧဝံ ဟိ တယော ဖဿာ ဖုသန္တီတိ သမေတိ။

ဝိဝေကနိန္နန္တိအာဒီသု နိဗ္ဗာနံ ဝိဝေကော နာမ၊ တသ္မိံ ဝိဝေကေ နိန္နံ ဩနတန္တိ **ဝိဝေကနိန္နံ။** အညတော အာဂန္တွာ ယေန ဝိဝေကော၊ တေန ဝင်္ကံ ဝိယ ဟုတွာ ဌိတန္တိ **ဝိဝေကပေါဏံ။** ယေန ဝိဝေကော၊ တေန ပတမာနံ ဝိယ ဌိတန္တိ **ဝိဝေကပဗ္ဘာရံ။**

၄၆၅။ ဣဒါနိ ယာ ဝေဒနာ နိရောဓေတွာ နိရောဓသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇတိ၊ တာ ပုစ္ဆိဿာမီတိ ပုစ္ဆန္တော **ကတိ ပနာယျေ ဝေဒနာ**တိ အာဟ။ **ကာယိကံ ဝါ**တိအာဒီသု ပဉ္စဒွါရိကံ သုခံ ကာယိကံ နာမ၊ မနောဒွါရိကံ စေတသိကံ နာမာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တတ္ထ **သုခ**န္တိ သဘာဝနိဒ္ဒေသော။ **သာတ**န္တိ တဿေဝ မဓုရဘာဝဒီပကံ ဝေဝစနံ။ **ဝေဒယိတ**န္တိ ဝေဒယိတဘာဝဒီပကံ, သဗ္ဗဝေဒနာနံ သာဓာရဏဝစနံ။ သေသပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ **ဌိတိသုခါ ဝိပရိဏာမဒုက္ခာ**တိအာဒီသု သုခါယ ဝေဒနာယ အတ္ထိဘာဝေါ သုခံ၊ နတ္ထိဘာဝေါ ဒုက္ခံ။ ဒုက္ခာယ ဝေဒနာယ အတ္ထိဘာဝေါ ဒုက္ခံ၊ နတ္ထိဘာဝေါ သုခံ။ အဒုက္ခမသုခါယ ဝေဒနာယ ဇာနနဘာဝေါ သုခံ၊ အဇာနနဘာဝေါ ဒုက္ခန္တိ အတ္ထော။

ကိံ အနုသယော အနုသေတီတိ ကတမော အနုသယော အနုသေတိ၊ အပ္ပဟီနဋ္ဌေန သယိတော ဝိယ ဟောတီတိ အနုသယပုစ္ဆံ ပုစ္ဆတိ။ **န ခေါ**

āvuso Visākha sabbāya sukhāya vedanāya rāgānusayo anusetīti na sabbāya sukhāya vedanāya rāgānusayo anuseti, na sabbāya sukhāya vedanāya so appahīno, na sabbaṁ sukhaṁ vedanaṁ ārabbha uppajjatīti attho. Esa nayo sabbattha. **Kiṁ pahātabban**ti ayaṁ pahānapucchā nāma.

Rāgaṁ tena pajahatīti ettha ekeneva byākaraṇena dve pucchā vissajjesi, idha bhikkhu rāgānusayaṁ vikkhambhetvā paṭhamajjhānaṁ samāpajjati, jhānavikkhambhitaṁ rāgānusayaṁ tathā vikkhambhitameva katvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā anāgāmimaggena samugghāteti. So anāgāmimaggena pahīnopi tathā vikkhambhitattāva paṭhamajjhāne nānuseti nāma. Tenāha "na tattha rāgānusayo anusetī"ti. **Tadāyatanan**ti taṁ āyatanaṁ, paramassāsabhāvena patiṭṭhānabhūtaṁ arahattanti attho. **Iti anuttaresū**ti evaṁ anuttarā vimokkhāti laddhanāme arahatte. **Pihaṁ upaṭṭhāpayato**ti patthanaṁ paṭṭhapentassa[1]. **Uppajjati pihāpaccayā domanassan**ti patthanāya paṭṭhapanamūlakaṁ[2] domanassaṁ uppajjati, taṁ panetaṁ na patthanāya paṭṭhapanamūlakaṁ uppajjati, patthetvā alabhantassa pana alābhamūlakaṁ uppajjamānaṁ "uppajjati pihāpaccayā"ti vuttaṁ. Tattha kiñcāpi domanassaṁ nāma ekantena akusalaṁ, idaṁ pana sevitabbaṁ domanassaṁ vaṭṭatīti vadanti. Yogino hi temāsikaṁ chamāsikaṁ vā navamāsikaṁ vā paṭipadaṁ gaṇhanti, tesu yo taṁ taṁ paṭipadaṁ gahetvā antokālaparicchedeyeva arahattaṁ pāpuṇissāmīti ghaṭento vāyamanto na sakkoti yathāparicchinnakālena pāpuṇituṁ, tassa balavadomanassaṁ uppajjati, Āḷindakavāsimahāphussadevattherassa[3] viya assudhārā pavattanti. Thero kira ekūnavīsativassāni gatapaccāgatavattaṁ pūresi, tassa "imasmiṁ vāre arahattaṁ gaṇhissāmi, imasmiṁ vāre visuddhipavāraṇaṁ pavāressāmī"ti mānasaṁ bandhitvā samaṇadhammaṁ karontasseva ekūnavīsativassāni atikkantāni, pavāraṇādivase āgate therassa assupātena muttadivaso nāma nāhosi, vīsatime pana vasse arahattaṁ pāpuṇi.

1. Ṭhapentassa (Sī, Syā)
2. Ṭhapanamūlakaṁ (Sī, Syā, Ka)
3. ...mahāphussattherassa (Sī), ...mahāpussattherassa (Syā)

အာဝုသော ဝိသာခ သဗ္ဗာယ သုခါယ ဝေဒနာယ ရာဂါနုသယော အနုသေ-တီတိ န သဗ္ဗာယ သုခါယ ဝေဒနာယ ရာဂါနုသယော အနုသေတိ၊ န သဗ္ဗာယ သုခါယ ဝေဒနာယ သော အပ္ပဟီနော၊ န သဗ္ဗံ သုခံ ဝေဒနံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ အတ္ထော။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ **ကိံ ပဟာတဗ္ဗ**န္တိ အယံ ပဟာနပုစ္ဆာ နာမ။

ရာဂံ တေန ပဇဟတီတိ ဧတ္ထ ဧကေနေဝ ဗျာကရဏေန ဒွေ ပုစ္ဆာ ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ ဣဓ ဘိက္ခု ရာဂါနုသယံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ ပဌမဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇတိ၊ ဈာနဝိက္ခမ္ဘိတံ ရာဂါနုသယံ တထာ ဝိက္ခမ္ဘိတမေဝ ကတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အနာဂါမိမဂ္ဂေန သမုဂ္ဃာတေတိ။ သော အနာဂါမိမဂ္ဂေန ပဟီနောပိ တထာ ဝိက္ခမ္ဘိတတ္တာဝ ပဌမဇ္ဈာနေ နာနုသေတိ နာမ။ တေနာဟ “န တတ္ထ ရာဂါနုသယော အနုသေတီ”တိ။ **တဒါယတန**န္တိ တံ အာယတနံ၊ ပရမဿာ-သဘာဝေန ပတိဋ္ဌာနဘူတံ အရဟတ္တန္တိ အတ္ထော။ **ဣတိ အနုတ္တရေသူ**တိ ဧဝံ အနုတ္တရာ ဝိမောက္ခာတိ လဒ္ဓနာမေ အရဟတ္တေ။ **ပိဟံ ဥပဋ္ဌာပယတော**တိ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေန္တဿ[1]။ **ဥပ္ပဇ္ဇတိ ပိဟာပစ္စယာ ဒေါမနဿ**န္တိ ပတ္ထနာယ ပဋ္ဌပနမူလကံ[2] ဒေါမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ ပနေတံ န ပတ္ထနာယ ပဋ္ဌပနမူလကံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ပတ္ထေတွာ အလဘန္တဿ ပန အလာဘမူလကံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ “ဥပ္ပဇ္ဇတိ ပိဟာပစ္စယာ”တိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ ဒေါမနဿံ နာမ ဧကန္တေန အကုသလံ၊ ဣဒံ ပန သေဝိတဗ္ဗံ ဒေါမနဿံ ဝဋ္ဋတီတိ ဝဒန္တိ။ ယောဂိနော ဟိ တေမာသိကံ ဆမာသိကံ ဝါ နဝမာသိကံ ဝါ ပဋိပဒံ ဂဏှန္တိ၊ တေသု ယော တံ တံ ပဋိပဒံ ဂဟေတွာ အန္တောကာလပရိစ္ဆေဒေယေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿာမီတိ ဃဋေန္တော ဝါယမန္တော န သက္ကောတိ ယထာပရိစ္ဆိန္န-ကာလေန ပါပုဏိတုံ၊ တဿ ဗလဝဒေါမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အာဠိန္ဒကဝါသိ-မဟာဖုဿဒေဝတ္ထေရဿ[3] ဝိယ အဿုဓာရာ ပဝတ္တန္တိ။ ထေရော ကိရ ဧကူနဝီသတိဝဿာနိ ဂတပစ္စာဂတဝတ္တံ ပူရေသိ၊ တဿ “ဣမသ္မိံ ဝါရေ အရဟတ္တံ ဂဏှိဿာမိ၊ ဣမသ္မိံ ဝါရေ ဝိသုဒ္ဓိပဝါရဏံ ပဝါရေဿာမီ”တိ မာနသံ ဗန္ဓိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တဿေဝ ဧကူနဝီသတိဝဿာနိ အတိက္ကန္တာနိ၊ ပဝါရဏာဒိဝသေ အာဂတေ ထေရဿ အဿုပါတေန မုတ္တဒိဝသော နာမ နာဟောသိ၊ ဝီသတိမေ ပန ဝဿေ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

၁-ဌပေန္တဿ (သီ၊ သျာ) ၂-ဌပနမူလကံ (သီ၊ သျာ၊ က)
၃-....မဟာဖုဿတ္ထေရဿ (သီ)၊ ....မဟာပုဿတ္ထေရဿ (သျာ)

Paṭighaṁ tena pajahatīti ettha domanasseneva paṭighaṁ pajahati. Na hi[1] paṭigheneva paṭighappahānaṁ, na domanassena vā domanassappahānaṁ nāma atthi. Ayaṁ pana bhikkhu temāsikādīsu aññataraṁ paṭipadaṁ gahetvā iti paṭisañcikkhati "passa bhikkhu, kiṁ tuyhaṁ sīlena hīnaṭṭhānaṁ atthi, udāhu vīriyena, udāhu paññāya, nanu te sīlaṁ suparisuddhaṁ vīriyaṁ supaggahitaṁ paññā sūrā hutvā vahatī"ti. So evaṁ paṭisañcikkhitvā "na dāni puna imassa domanassassa uppajjituṁ dassāmī"ti vīriyaṁ daḷhaṁ[2] katvā antotemāse vā antochamāse vā antonavamāse vā anāgāmimaggena taṁ samugghāteti, iminā pariyāyena paṭigheneva paṭighaṁ, domanasseneva domanassaṁ pajahati nāma.

Na tattha paṭighānusayo anusetīti ettha evarūpe domanasse paṭighānusayo nānuseti, na taṁ ārabbha-uppajjati, pahīnova tattha paṭighānusayoti attho. **Avijjaṁ tena pajahatī**ti idha bhikkhu avijjānusayaṁ vikkhambhetvā catutthajjhānaṁ samāpajjati, jhānavikkhambhitaṁ avijjānusayaṁ tathā vikkhambhitameva katvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattamaggena samugghāteti, so arahattamaggena pahīnopi tathā vikkhambhitattāva catutthajjhāne nānuseti nāma. Tenāha "na tattha avijjānusayo anusetī"ti.

466. Idāni paṭibhāgapucchaṁ pucchanto **sukhāya panāyye**ti-ādimāha. Tassa vissajjane yasmā sukhassa dukkhaṁ, dukkhassa ca sukhaṁ paccanīkaṁ, tasmā dvīsu vedanāsu visabhāgapaṭibhāgo kathito. Upekkhā pana andhakārā avibhūtā duddīpanā, avijjāpi tādisāvāti tenettha sabhāgapaṭibhāgo kathito. Yattakesu pana ṭhānesu avijjā tamaṁ karoti, tattakesu vijjā tamaṁ vinodetīti visabhāgapaṭibhāgo kathito. **Avijjāya kho āvuso**ti ettha ubhopete dhammā anāsavā lokuttarāti sabhāgapaṭibhāgova kathito. **Vimuttiyā kho āvuso**ti ettha anāsavaṭṭhena lokuttaraṭṭhena abyākataṭṭhena ca sabhāgapaṭibhāgova kathito. **Accayāsī**ti ettha pañhaṁ atikkamitvā gatosīti attho. **Nāsakkhi pañhānaṁ pariyantaṁ gahetun**ti pañhānaṁ paricchedapamāṇaṁ gahetuṁ nāsakkhi, appaṭibhāgadhammassa paṭibhāgaṁ pucchi, nibbānaṁ nāmetaṁ

1. Nāpi (Syā, Ka) 2. Gāḷhaṁ (Syā, Ka)

ပဋိဃံ တေန ပဇဟတီတိ ဧတ္ထ ဒေါမနဿေနေဝ ပဋိဃံ ပဇဟတိ။ န ဟိ[၁] ပဋိဃေနေဝ ပဋိဃပ္ပဟာနံ, န ဒေါမနဿေန ဝါ ဒေါမနဿပ္ပဟာနံ နာမ အတ္ထိ။ အယံ ပန ဘိက္ခု တေမာသိကာဒီသု အညတရံ ပဋိပဒံ ဂဟေတွာ ဣတိ ပဋိသဉ္စိက္ခတိ “ပဿ ဘိက္ခု၊ ကိံ တုယှံ သီလေန ဟီနဋ္ဌာနံ အတ္ထိ၊ ဥဒါဟု ဝီရိယေန၊ ဥဒါဟု ပညာယ၊ နနု တေ သီလံ သုပရိသုဒ္ဓံ ဝီရိယံ သုပဂ္ဂဟိတံ ပညာ သူရာ ဟုတွာ ဝဟတီ”တိ။ သော ဧဝံ ပဋိသဉ္စိက္ခိတွာ “န ဒါနိ ပုန ဣမဿ ဒေါမနဿဿ ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ ဒဿာမီ”တိ ဝီရိယံ ဒဠှံ[၂] ကတွာ အန္တောတေမာသေ ဝါ အန္တောဆမာသေ ဝါ အန္တောနဝမာသေ ဝါ အနာဂါမိမဂ္ဂေန တံ သမုဂ္ဃါတေတိ၊ ဣမိနာ ပရိယာယေန ပဋိဃေနေဝ ပဋိဃံ, ဒေါမနဿေနေဝ ဒေါမနဿံ ပဇဟတိ နာမ။

န တတ္ထ ပဋိဃာနုသယော အနုသေတီတိ ဧတ္ထ ဧဝရူပေ ဒေါမနဿေ ပဋိဃာနုသယော နာနုသေတိ၊ န တံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ပဟီနောဝ တတ္ထ ပဋိဃာနုသယောတိ အတ္ထော။ **အဝိဇ္ဇံ တေန ပဇဟတီ**တိ ဣဓ ဘိက္ခု အဝိဇ္ဇာနုသယံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇတိ၊ ဈာနဝိက္ခမ္ဘိတံ အဝိဇ္ဇာနုသယံ တထာ ဝိက္ခမ္ဘိတမေဝ ကတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တမဂ္ဂေန သမုဂ္ဃါတေတိ၊ သော အရဟတ္တမဂ္ဂေန ပဟီနောပိ တထာ ဝိက္ခမ္ဘိတတ္တာဝ စတုတ္ထဇ္ဈာနေ နာနုသေတိ နာမ။ တေနာဟ “န တတ္ထ အဝိဇ္ဇာနုသယော အနုသေတီ”တိ။

၄၆၆။ ဣဒါနိ ပဋိဘာဂပုစ္ဆံ ပုစ္ဆန္တော **သုခါယ ပနာယျေ**တိအာဒိမာဟ။ တဿ ဝိဿဇ္ဇနေ ယသ္မာ သုခဿ ဒုက္ခံ, ဒုက္ခဿ စ သုခံ ပစ္စနီကံ၊ တသ္မာ ဒွီသု ဝေဒနာသု ဝိသဘာဂပဋိဘာဂေါ ကထိတော။ ဥပေက္ခာ ပန အန္ဓကာရာ အဝိဘူတာ ဒုဒ္ဒီပနာ၊ အဝိဇ္ဇာပိ တာဒိသာဝါတိ တေနေတ္ထ သဘာဂပဋိဘာဂေါ ကထိတော။ ယတ္တကေသု ပန ဌာနေသု အဝိဇ္ဇာ တမံ ကရောတိ၊ တတ္တကေသု ဝိဇ္ဇာ တမံ ဝိနောဒေတီတိ ဝိသဘာဂပဋိဘာဂေါ ကထိတော။ **အဝိဇ္ဇာယ ခေါ အာဝုသော**တိ ဧတ္ထ ဥဘောပေတေ ဓမ္မာ အနာသဝါ လောကုတ္တရာတိ သဘာဂပဋိဘာဂေါဝ ကထိတော။ **ဝိမုတ္တိယာ ခေါ အာဝုသော**တိ ဧတ္ထ အနာသဝဋ္ဌေန လောကုတ္တရဋ္ဌေန အဗျာကတဋ္ဌေန စ သဘာဂပဋိဘာဂေါဝ ကထိတော။ **အစ္စယာသီ**တိ ဧတ္ထ ပဉှံ အတိက္ကမိတွာ ဂတောသီတိ အတ္ထော။ **နာသက္ခိ ပဉှာနံ ပရိယန္တံ ဂဟေတု**န္တိ ပဉှာနံ ပရိစ္ဆေဒပမာဏံ ဂဟေတုံ နာသက္ခိ၊ အပ္ပဋိဘာဂဓမ္မဿ ပဋိဘာဂံ ပုစ္ဆိ၊ နိဗ္ဗာနံ နာမေတံ

၁-နာပိ (သျာ၊ က) ၂-ဂါဠှံ (သျာ၊ က)

appaṭibhāgaṁ, na sakkā nīlaṁ vā pītakaṁ vāti kenaci dhammena saddhiṁ paṭibhāgaṁ katvā dassetuṁ, tañca tvaṁ iminā adhippāyena pucchasīti attho.

Ettāvatā cāyaṁ upāsako yathā nāma sattame[1] ghare salākabhattaṁ labhitvā gato bhikkhu satta gharāni atikkamma aṭṭhamassa dvāre ṭhito sabbānipi satta gehāni viraddhova na aññāsi, evamevaṁ appaṭibhāgadhammassa paṭibhāgaṁ pucchanto sabbāsupi sattasu sappaṭibhāgapucchāsu viraddhova hotīti veditabbo. **Nibbānogadhan**ti nibbānabbhantaraṁ nibbānaṁ anupaviṭṭhaṁ. **Nibbānaparāyanan**ti nibbānaṁ paraṁ ayanamassa parā gati, na tato paraṁ gacchatīti attho. Nibbānaṁ pariyosānaṁ avasānaṁ assāti **nibbānapariyosānaṁ.**

467. **Paṇḍitā**ti paṇḍiccena samannāgatā, dhātukusalā āyatanakusalā paṭiccasamuppādakusalā ṭhānāṭṭhānakusalāti attho. **Mahāpaññā**ti mahante atthe mahante dhamme mahantā[2] niruttiyo mahantāni paṭibhānāni pariggaṇhanasamatthāya paññāya samannāgatā. **Yathā taṁ Dhammadinnāyā**ti yathā Dhammadinnāya bhikkhuniyā byākataṁ, ahampi taṁ evamevaṁ byākareyyanti. Ettāvatā ca pana ayaṁ suttanto Jinabhāsito nāma jāto, na sāvakabhāsito. Yathā hi rājayuttehi likhitaṁ paṇṇaṁ yāva rājamuddikāya na lañchitaṁ hoti, na tāva rājapaṇṇanti saṅkhyaṁ gacchati, lañchitamattaṁ pana rājapaṇṇaṁ nāma hoti, tathā "ahampi taṁ evameva byākareyyan"ti imāya Jinavacanamuddikāya lañchitattā ayaṁ suttanto āhaccavacanena Jinabhāsito nāma jāto. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Cūḷavedallasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

5. Cūḷadhammasamādānasuttavaṇṇanā

468. **Evaṁ me sutan**ti Cūḷadhammasamādānasuttaṁ. Tattha **dhammasamādānānī**ti dhammoti gahitagahaṇāni. **Paccuppannasukhan**ti paccuppanne sukhaṁ, āyūhanakkhaṇe

1. Satta (Ka) 2. Mahantī (Sī)

အပ္ပဋိဘာဂံ၊ န သက္ကာ နီလံ ဝါ ပီတကံ ဝါတိ ကေနစိ ဓမ္မေန သဒ္ဓိံ ပဋိဘာဂံ ကတွာ ဒဿေတုံ၊ တဉ္စ တွံ ဣမိနာ အဓိပ္ပါယေန ပုစ္ဆသီတိ အတ္ထော။

ဧတ္တာဝတာ စာယံ ဥပါသကော ယထာ နာမ သတ္တမေ[1] ဃရေ သလာကဘတ္တံ လဘိတွာ ဂတော ဘိက္ခု သတ္တ ဃရာနိ အတိက္ကမ္မ အဋ္ဌမဿ ဒွါရေ ဌိတော သဗ္ဗာနိပိ သတ္တ ဂေဟာနိ ဝိရဒ္ဓေါဝ န အညာသိ၊ ဧဝမေဝံ အပ္ပဋိဘာဂဓမ္မဿ ပဋိဘာဂံ ပုစ္ဆန္တော သဗ္ဗာသုပိ သတ္တသု သပ္ပဋိဘာဂပုစ္ဆာသု ဝိရဒ္ဓေါဝ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **နိဗ္ဗာနောဂဓန္တိ** နိဗ္ဗာနဗ္ဘန္တရံ နိဗ္ဗာနံ အနုပဝိဋ္ဌံ။ **နိဗ္ဗာနပရာယနန္တိ** နိဗ္ဗာနံ ပရံ အယနမဿ ပရာ ဂတိ၊ န တတော ပရံ ဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ နိဗ္ဗာနံ ပရိယောသာနံ အဝသာနံ အဿာတိ **နိဗ္ဗာနပရိယောသာနံ**။

၄၆၇။ **ပဏ္ဍိတာ**တိ ပဏ္ဍိစ္စေန သမန္နာဂတာ၊ ဓာတုကုသလာ အာယတနကုသလာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကုသလာ ဌာနာဋ္ဌာနကုသလာတိ အတ္ထော။ **မဟာပညာ**တိ မဟန္တေ အတ္ထေ မဟန္တေ ဓမ္မေ မဟန္တာ[2] နိရုတ္တိယော မဟန္တာနိ ပဋိဘာနာနိ ပရိဂ္ဂဏှနသမတ္ထာယ ပညာယ သမန္နာဂတာ။ **ယထာ တံ ဓမ္မဒိန္နာယာ**တိ ယထာ ဓမ္မဒိန္နာယ ဘိက္ခုနိယာ ဗျာကတံ၊ အဟမ္ပိ တံ ဧဝမေဝံ ဗျာကရေယျန္တိ။ ဧတ္တာဝတာ စ ပန အယံ သုတ္တန္တော ဇိနဘာသိတော နာမ ဇာတော၊ န သာဝကဘာသိတော။ ယထာ ဟိ ရာဇယုတ္တေဟိ လိခိတံ ပဏ္ဏံ ယာဝ ရာဇမုဒ္ဒိကာယ န လဉ္ဆိတံ ဟောတိ၊ န တာဝ ရာဇပဏ္ဏန္တိ သင်္ချံ ဂစ္ဆတိ၊ လဉ္ဆိတမတ္တံ ပန ရာဇပဏ္ဏံ နာမ ဟောတိ၊ တထာ "အဟမ္ပိ တံ ဧဝမေဝ ဗျာကရေယျ"န္တိ ဣမာယ ဇိနဝစနမုဒ္ဒိကာယ လဉ္ဆိတတ္တာ အယံ သုတ္တန္တော အာဟစ္စဝစနေန ဇိနဘာသိတော နာမ ဇာတော။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

စူဠဝေဒလ္လသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၅-စူဠဓမ္မသမာဒါနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၆၈။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ စူဠဓမ္မသမာဒါနသုတ္တံ။ တတ္ထ **ဓမ္မသမာဒါနာနီ**တိ ဓမ္မောတိ ဂဟိတဂဟဏာနိ။ **ပစ္စုပ္ပန္နသုခ**န္တိ ပစ္စုပ္ပန္နေ သုခံ၊ အာယူဟနက္ခဏေ

၁-သတ္တ (က) ၂-မဟန္တီ (သီ)

sukhaṁ sukaraṁ sukhena sakkā pūretuṁ. **Āyatiṁ dukkhavipākan**ti anāgate vipākakāle dukkhavipākaṁ. Iminā upāyena sabbapadesu attho veditabbo.

469. **Natthi kāmesu doso**ti vatthukāmesupi kilesakāmesupi doso natthi. **Pātabyataṁ āpajjantī**ti te vatthukāmesu kilesakāmena pātabyataṁ pivitabbataṁ, yathāruci paribhuñjitabbataṁ āpajjantīti attho. **Moḷibaddhāhī**ti moḷiṁ katvā[1] baddhakesāhi. **Paribbājikāhī**ti tāpasaparibbājikāhi. **Evamāhaṁsū**ti evaṁ vadanti. **Pariññaṁ paññapentī**ti pahānaṁ samatikkamaṁ paññapenti. **Māluvāsipāṭikā**ti dīghasaṇṭhānaṁ māluvāpakkaṁ. **Phaleyyā**ti ātapena sussitvā bhijjeyya. **Sālamūle**ti sālarukkhassa samīpe. **Santāsaṁ āpajjeyyā**ti kasmā āpajjati? Bhavanavināsabhayā. Rukkhamūle patitamāluvābījato hi latā uppajjitvā rukkhaṁ abhiruhati, sā mahāpattā ceva hoti bahupattā ca, koviḷārapattasadisehi pattehi samannāgatā, atha taṁ rukkhaṁ mūlato paṭṭhāya vinandhamānā sabbaviṭapāni sañchādetvā[2] mahantaṁ bhāraṁ janetvā tiṭṭhati, sā vāte vā vāyante deve vā vassante oghanaṁ janetvā tassa rukkhassa sabbasākhāpasākhaṁ bhañjati, bhūmiyaṁ nipāteti, tato tasmiṁ rukkhe patiṭṭhitavimānaṁ[3] bhijjati nassati. Iti sā bhavanavināsabhayā santāsaṁ āpajjati.

Ārāmadevatāti tattha tattha pupphārāmaphalārāmesu adhivatthā devatā. **Vanadevatā**ti andhavanasubhagavanādīsu vanesu adhivatthā devatā. **Rukkhadevatā**ti abhilakkhitesu naḷerupucimandādīsu rukkhesu adhivatthā devatā. **Osadhitiṇavanappatīsū**ti harītakī-āmalakī-ādīsu osadhīsu tālanāḷikerādīsu tiṇesu vanajeṭṭhakesu ca vanappatirukkhesu adhivatthā devatā. **Vanakammikā**ti vane kasanalāyanadāru-āharaṇagorakkhādīsu kenacideva kammena vā vicarakamanussā. **Uddhareyyun**ti khādeyyuṁ. **Vilambinī**ti vātena pahatapahataṭṭhānesu keḷiṁ karontī viya vilambantī. **Sukho imissā**ti evarūpāya māluvālatāya samphassopi sukho, dassanampi sukhaṁ, ayaṁ me dārakānaṁ āpānamaṇḍalaṁ bhavissati, kīḷābhūmi bhavissati,

1. Moḷī viya katvā (Sī) 2. Sañcaritvā (Ka) 3. Patite vimānaṁ (Syā, Ka)

သုခံ သုကရံ သုခေန သက္ကာ ပူရေတုံ။ **အာယတိံ ဒုက္ခဝိပါကန္တိ** အနာဂတေ ဝိပါကကာလေ ဒုက္ခဝိပါကံ။ ဣမိနာ ဥပါယေန သဗ္ဗပဒေသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၄၆၉။ **နတ္ထိ ကာမေသု ဒေါသော**တိ ဝတ္ထုကာမေသုပိ ကိလေသကာမေသုပိ ဒေါသော နတ္ထိ။ **ပါတဗျတံ အာပဇ္ဇန္တီ**တိ တေ ဝတ္ထုကာမေသု ကိလေသကာမေန ပါတဗျတံ ပိဝိတဗ္ဗတံ၊ ယထာရုစိ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇန္တီတိ အတ္ထော။ **မောဠိဗဒ္ဓါဟီ**တိ မောဠိံ ကတွာ[၁] ဗဒ္ဓကေသာဟိ။ **ပရိဗ္ဗာဇိကာဟီ**တိ တာပသပရိဗ္ဗာဇိကာဟိ။ **ဧဝမာဟံသူ**တိ ဧဝံ ဝဒန္တိ။ **ပရိညံ ပညပေန္တီ**တိ ပဟာနံ သမတိက္ကမံ ပညပေန္တိ။ **မာလုဝါသိပါဋိကာ**တိ ဒီဃသဏ္ဌာနံ မာလုဝါပက္ကံ။ **ဖလေယျာ**တိ အာတပေန သုဿိတွာ ဘိဇ္ဇေယျ။ **သာလမူလေ**တိ သာလရုက္ခဿ သမီပေ။ **သန္တာသံ အာပဇ္ဇေယျာ**တိ ကသ္မာ အာပဇ္ဇတိ? ဘဝနဝိနာသဘယာ။ ရုက္ခမူလေ ပတိတမာလုဝါဗီဇတော ဟိ လတာ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ရုက္ခံ အဘိရုဟတိ၊ သာ မဟာပတ္တာ စေဝ ဟောတိ ဗဟုပတ္တာ စ၊ ကောဝိဠာရပတ္တသဒိသေဟိ ပတ္တေဟိ သမန္နာဂတာ၊ အထ တံ ရုက္ခံ မူလတော ပဋ္ဌာယ ဝိနန္ဓမာနာ သဗ္ဗဝိဋပါနိ သဉ္ဆာဒေတွာ[၂] မဟန္တံ ဘာရံ ဇနေတွာ တိဋ္ဌတိ၊ သာ ဝါတေ ဝါ ဝါယန္တေ ဒေဝေ ဝါ ဝဿန္တေ ဩဃနံ ဇနေတွာ တဿ ရုက္ခဿ သဗ္ဗသာခါပသာခံ ဘဉ္ဇတိ၊ ဘူမိယံ နိပါတေတိ၊ တတော တသ္မိံ ရုက္ခေ ပတိဋ္ဌိတဝိမာနံ[၃] ဘိဇ္ဇတိ နဿတိ။ ဣတိ သာ ဘဝနဝိနာသဘယာ သန္တာသံ အာပဇ္ဇတိ။

အာရာမဒေဝတာတိ တတ္ထ တတ္ထ ပုပ္ဖါရာမဖလာရာမေသု အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ။ **ဝနဒေဝတာ**တိ အန္ဓဝနသုဘဂဝနာဒီသု ဝနေသု အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ။ **ရုက္ခဒေဝတာ**တိ အဘိလက္ခိတေသု နဠေရုပုစိမန္ဒာဒီသု ရုက္ခေသု အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ။ **ဩသဓိတိဏဝနပ္ပတီသူ**တိ ဟရီတကီအာမလကီအာဒီသု ဩသဓီသု တာလနာဠိကေရာဒီသု တိဏေသု ဝနဇေဋ္ဌကေသု စ ဝနပ္ပတိရုက္ခေသု အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ။ **ဝနကမ္မိကာ**တိ ဝနေ ကသနလာယနဒါရုအာဟရဏဂေါရက္ခာဒီသု ကေနစိဒေဝ ကမ္မေန ဝါ ဝိစရကမနုဿာ။ **ဥဒ္ဓရေယျုန္တိ** ခါဒေယျုံ။ **ဝိလမ္ဗိနီ**တိ ဝါတေန ပဟတပဟတဋ္ဌာနေသု ကေဠိံ ကရောန္တီ ဝိယ ဝိလမ္ဗန္တိ။ **သုခေါ ဣမိဿာ**တိ ဧဝရူပါယ မာလုဝါလတာယ သမ္ဖဿောပိ သုခေါ၊ ဒဿနမ္ပိ သုခံ၊ အယံ မေ ဒါရကာနံ အာပါနမဏ္ဍလံ ဘဝိဿတိ၊ ကီဠာဘူမိ ဘဝိဿတိ၊

၁-မောဠိ ဝိယ ကတွာ (သီ) ၂-သဉ္စရိတွာ (က) ၃-ပတိတေ ဝိမာနံ (သျာ၊ က)

dutiyaṁ me vimānaṁ paṭiladdhanti latāya dassanepi samphassepi somanassajātā evamāha.

Viṭabhiṁ[1] **kareyyā**ti sākhānaṁ upari chattākārena tiṭṭheyya. **Oghanaṁ janeyyā**ti heṭṭhā ghanaṁ janeyya, upari āruyha sakalaṁ rukkhaṁ paliveṭhetvā puna heṭṭhā bhassamānā bhūmiṁ gaṇheyyāti attho. **Padāleyyā**ti evaṁ oghanaṁ katvā puna tato paṭṭhāya yāva mūlā otiṇṇasākhāhi abhiruhamānā sabbasākhā paliveṭhentī matthakaṁ patvā teneva niyāmena puna orohitvā ca abhiruhitvā ca sakalarukkhaṁ saṁsibbitvā ajjhottharantī sabbasākhā heṭṭhā katvā sayaṁ upari ṭhatvā vāte vā vāyante deve vā vassante padāleyya, bhindeyyāti attho. Khāṇumattameva tiṭṭheyya, tattha yaṁ sākhaṭṭhakavimānaṁ hoti, taṁ sākhāsu bhijjamānāsu tattha tattheva bhijjitvā sabbasākhāsu bhinnāsu sabbaṁ bhijjati. Rukkhaṭṭhakavimānaṁ pana yāva rukkhassa mūlamattampi tiṭṭhati, tāva na nassati, idaṁ pana vimānaṁ sākhaṭṭhakaṁ, tasmā sabbasākhāsu saṁbhijjamānāsu bhijjittha, devatā puttake gahetvā khāṇuke ṭhitā paridevituṁ āraddhā.

471. **Tibbarāgajātiko**ti bahalarāgasabhāvo. **Rāgajaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedetī**ti tibbarāgajātikattā diṭṭhe diṭṭhe ārammaṇe nimittaṁ gaṇhāti, athassa ācariyupajjhāyā daṇḍakammaṁ āṇāpenti, so abhikkhaṇaṁ daṇḍakammaṁ karonto dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti, natveva vītikkamaṁ karoti. **Tibbadosajātiko**ti appamattikeneva kuppati, daharasāmaṇerehi saddhiṁ hatthaparāmāsādīni karontova katheti, sopi daṇḍakammapaccayā dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti. Mohajātiko pana idha kataṁ vā katato akataṁ vā akatato na sallakkheti, tāni tāni kiccāni virādheti, sopi daṇḍakammapaccayā dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedeti.

472. **Na tibbarāgajātiko**ti-ādīni vuttapaṭipakkhanayena veditabbāni. Kasmā panettha koci tibbarāgādijātiko hoti, koci na tibbarāgādijātiko? Kammaniyāmena. Yassa hi kammāyūhanakkhaṇe lobho balavā hoti, alobho mando, adosāmohā balavanto,

1. Viṭapiṁ (Sī), viṭapaṁ (Syā)

ဒုတိယံ မေ ဝိမာနံ ပဋိလဒ္ဓန္တိ လတာယ ဒဿနေပိ သမ္ဖဿေပိ သောမနဿဇာတာ ဧဝမာဟ။

ဝိဋဘိံ[1] **ကရေယျာ**တိ သာခါနံ ဥပရိ ဆတ္တာကာရေန တိဋ္ဌေယျ။ **ဩဃနံ ဇနေယျာ**တိ ဟေဋ္ဌာ ဃနံ ဇနေယျ၊ ဥပရိ အာရုယှ သကလံ ရုက္ခံ ပလိဝေဌေတွာ ပုန ဟေဋ္ဌာ ဘဿမာနာ ဘူမိံ ဂဏှေယျာတိ အတ္ထော။ **ပဒါလေယျာ**တိ ဧဝံ ဩဃနံ ကတွာ ပုန တတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ မူလာ ဩတိဏ္ဏသာခါဟိ အဘိရုဟမာနာ သဗ္ဗသာခါ ပလိဝေဌေန္တီ မတ္ထကံ ပတွာ တေနေဝ နိယာမေန ပုန ဩရောဟိတွာ စ အဘိရုဟိတွာ စ သကလရုက္ခံ သံသိဗ္ဗိတွာ အဇ္ဈောတ္ထရန္တီ သဗ္ဗသာခါ ဟေဋ္ဌာ ကတွာ သယံ ဥပရိ ဌတွာ ဝါတေ ဝါ ဝါယန္တေ ဒေဝေ ဝါ ဝဿန္တေ ပဒါလေယျ၊ ဘိန္ဒေယျာတိ အတ္ထော။ ခါဏုမတ္တမေဝ တိဋ္ဌေယျ၊ တတ္ထ ယံ သာခဋ္ဌကဝိမာနံ ဟောတိ၊ တံ သာခါသု ဘိဇ္ဇမာနာသု တတ္ထ တတ္ထေဝ ဘိဇ္ဇိတွာ သဗ္ဗသာခါသု ဘိန္နာသု သဗ္ဗံ ဘိဇ္ဇတိ။ ရုက္ခဋ္ဌကဝိမာနံ ပန ယာဝ ရုက္ခဿ မူလမတ္တမ္ပိ တိဋ္ဌတိ၊ တာဝ န နဿတိ၊ ဣဒံ ပန ဝိမာနံ သာခဋ္ဌကံ၊ တသ္မာ သဗ္ဗသာခါသု သံဘိဇ္ဇမာနာသု ဘိဇ္ဇိတ္ထ၊ ဒေဝတာ ပုတ္တကေ ဂဟေတွာ ခါဏုကေ ဌိတာ ပရိဒေဝိတုံ အာရဒ္ဓါ။

၄၇၁။ **တိဗ္ဗရာဂဇာတိကော**တိ ဗဟလရာဂသဘာဝေါ။ **ရာဂဇံ ဒုက္ခံ ဒေါမနဿံ ပဋိသံဝေဒေတီ**တိ တိဗ္ဗရာဂဇာတိကတ္တာ ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌေ အာရမ္မဏေ နိမိတ္တံ ဂဏှာတိ၊ အထဿ အာစရိယုပဇ္ဈာယာ ဒဏ္ဍကမ္မံ အာဏာပေန္တိ၊ သော အဘိက္ခဏံ ဒဏ္ဍကမ္မံ ကရောန္တော ဒုက္ခံ ဒေါမနဿံ ပဋိသံဝေဒေတိ၊ နတွေဝ ဝီတိက္ကမံ ကရောတိ။ **တိဗ္ဗဒေါသဇာတိကော**တိ အပ္ပမတ္တိကေနေဝ ကုပ္ပတိ၊ ဒဟရသာမဏေရေဟိ သဒ္ဓိံ ဟတ္ထပရာမာသာဒီနိ ကရောန္တောဝ ကထေတိ၊ သောပိ ဒဏ္ဍကမ္မပစ္စယာ ဒုက္ခံ ဒေါမနဿံ ပဋိသံဝေဒေတိ။ မောဟဇာတိကော ပန ဣဓ ကတံ ဝါ ကတတော အကတံ ဝါ အကတတော န သလ္လက္ခေတိ၊ တာနိ တာနိ ကိစ္စာနိ ဝိရာဓေတိ၊ သောပိ ဒဏ္ဍကမ္မပစ္စယာ ဒုက္ခံ ဒေါမနဿံ ပဋိသံဝေဒေတိ။

၄၇၂။ **န တိဗ္ဗရာဂဇာတိကော**တိအာဒီနိ ဝုတ္တပဋိပက္ခနယေန ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ကသ္မာ ပနေတ္ထ ကောစိ တိဗ္ဗရာဂါဒိဇာတိကော ဟောတိ၊ ကောစိ န တိဗ္ဗရာဂါဒိဇာတိကော? ကမ္မနိယာမေန။ ယဿ ဟိ ကမ္မာယူဟနက္ခဏေ လောဘော ဗလဝါ ဟောတိ၊ အလောဘော မန္ဒော၊ အဒေါသာမောဟာ ဗလဝန္တော၊

၁-ဝိဋပိံ (သီ)၊ ဝိဋပံ (သျာ)

dosamohā mandā, tassa mando alobho lobhaṁ pariyādātuṁ na sakkoti, adosāmohā pana balavanto dosamohe pariyādātuṁ sakkonti. Tasmā so tena kammena dinnapaṭisandhivasena nibbatto luddho hoti, sukhasīlo akkodhano paññavā vajirūpamañāṇo. (1)

Yassa pana kammāyūhanakkhaṇe lobhadosā balavanto honti, alobhādosā mandā, amoho balavā, moho mando, so purimanayeneva luddho ceva hoti duṭṭho ca, paññavā pana hoti vajirūpamañāṇo Dattābhayatthero viya. (2)

Yassa pana[1] kammāyūhanakkhaṇe lobhādosamohā balavanto honti, itare mandā, so purimanayeneva luddho ceva hoti dandho ca, sukhasīlako[2] pana hoti akkodhano. (3)

Tathā yassa kammāyūhanakkhaṇe tayopi lobhadosamohā balavanto honti, alobhādayo mandā, so purimanayeneva luddho ceva hoti duṭṭho ca mūḷho ca. (4)

Yassa pana kammāyūhanakkhaṇe alobhadosamohā balavanto honti, itare mandā, so purimanayeneva appakileso hoti, dibbārammaṇampi disvā niccalo, duṭṭho pana hoti dandhapañño ca. (1)

Yassa pana kammāyūhanakkhaṇe alobhādosamohā balavanto honti, itare mandā, so purimanayeneva aluddho ceva hoti sukhasīlako ca, mūḷho[3] pana hoti. (2)

Tathā yassa kammāyūhanakkhaṇe alobhadosāmohā balavanto honti, itare mandā, so purimanayeneva aluddho ceva hoti paññavā ca, duṭṭho pana hoti kodhano. (3)

1. Yassa (Sī) imasmiṁyeva ṭhāne. 2. Sīlako (Sī)
3. Dandho (Sī) Abhi-Ṭṭha 1. 309 piṭṭhepi.

ဒေါသမောဟာ မန္ဒာ၊ တဿ မန္ဒော အလောဘော လောဘံ ပရိယာဒါတုံ န သက္ကောတိ၊ အဒေါသာမောဟာ ပန ဗလဝန္တော ဒေါသမောဟေ ပရိယာဒါတုံ သက္ကောန္တိ။ တသ္မာ သော တေန ကမ္မေန ဒိန္နပဋိသန္ဓိဝသေန နိဗ္ဗတ္တော လုဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ သုခသီလော အက္ကောဓနော ပညဝါ ဝဇိရူပမဉာဏော။ (၁)

ယဿ ပန ကမ္မာယူဟနက္ခဏေ လောဘဒေါသာ ဗလဝန္တော ဟောန္တိ၊ အလောဘာဒေါသာ မန္ဒာ၊ အမောဟော ဗလဝါ၊ မောဟော မန္ဒော၊ သော ပုရိမနယေနေဝ လုဒ္ဓေါ စေဝ ဟောတိ ဒုဋ္ဌော စ၊ ပညဝါ ပန ဟောတိ ဝဇိရူပမဉာဏော ဒတ္တာဘယတ္ထေရော ဝိယ။ (၂)

ယဿ ပန[၁] ကမ္မာယူဟနက္ခဏေ လောဘာဒေါသမောဟာ ဗလဝန္တော ဟောန္တိ၊ ဣတရေ မန္ဒာ၊ သော ပုရိမနယေနေဝ လုဒ္ဓေါ စေဝ ဟောတိ ဒန္ဓော စ၊ သုခသီလကော[၂] ပန ဟောတိ အက္ကောဓနော။ (၃)

တထာ ယဿ ကမ္မာယူဟနက္ခဏေ တယောပိ လောဘဒေါသမောဟာ ဗလဝန္တော ဟောန္တိ၊ အလောဘာဒယော မန္ဒာ၊ သော ပုရိမနယေနေဝ လုဒ္ဓေါ စေဝ ဟောတိ ဒုဋ္ဌော စ မူဠှော စ။ (၄)

ယဿ ပန ကမ္မာယူဟနက္ခဏေ အလောဘဒေါသမောဟာ ဗလဝန္တော ဟောန္တိ၊ ဣတရေ မန္ဒာ၊ သော ပုရိမနယေနေဝ အပ္ပကိလေသော ဟောတိ၊ ဒိဗ္ဗာရမ္မဏမ္ပိ ဒိသွာ နိစ္စလော၊ ဒုဋ္ဌော ပန ဟောတိ ဒန္ဓပညော စ။ (၁)

ယဿ ပန ကမ္မာယူဟနက္ခဏေ အလောဘာဒေါသမောဟာ ဗလဝန္တော ဟောန္တိ၊ ဣတရေ မန္ဒာ၊ သော ပုရိမနယေနေဝ အလုဒ္ဓေါ စေဝ ဟောတိ သုခသီလကော စ၊ မူဠှော[၃] ပန ဟောတိ။ (၂)

တထာ ယဿ ကမ္မာယူဟနက္ခဏေ အလောဘဒေါသာမောဟာ ဗလဝန္တော ဟောန္တိ၊ ဣတရေ မန္ဒာ၊ သော ပုရိမနယေနေဝ အလုဒ္ဓေါ စေဝ ဟောတိ ပညဝါ စ၊ ဒုဋ္ဌော ပန ဟောတိ ကောဓနော။ (၃)

၁-ယဿ (သီ) ဣမသ္မိံယေဝ ဌာနေ။
၂-သီလကော (သီ) ၃-ဒန္ဓော (သီ) အဘိ-ဋ္ဌ ၁-၃၀၉-ပိဋ္ဌေပိ။

Yassa pana kammāyūhanakkhaṇe tayopi alobhādayo balavanto honti, lobhādayo mandā, so Mahāsaṁgharakkhitatthero viya aluddho aduṭṭho paññavā ca hoti. (4)

Sesaṁ sabbattha uttānatthamevāti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Cūḷadhammasamādānasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Mahādhammasamādānasuttavaṇṇanā

473. **Evaṁ me sutan**ti Mahādhammasamādānasuttaṁ. Tattha **evaṁkāmā**ti evaṁicchā. **Evaṁchandā**ti evaṁajjhāsayā. **Evaṁadhippāyā**ti evaṁladdhikā. **Tatrā**ti tasmiṁ aniṭṭhavaḍḍhane ceva iṭṭhaparihāne ca. **Bhagavaṁmūlakā**ti Bhagavā mūlaṁ etesanti bhagavaṁmūlakā. Idaṁ vuttaṁ hoti—ime bhante amhākaṁ dhammā pubbe Kassapasammāsambuddhena uppāditā, tasmiṁ parinibbute ekaṁ Buddhantaraṁ añño samaṇo vā brāhmaṇo vā ime dhamme uppādetuṁ samattho nāma nāhosi, Bhagavatā pana no ime dhammā uppāditā. Bhagavantaṁ hi nissāya mayaṁ ime dhamme ājānāma paṭivijjhāmāti evaṁ bhagavaṁmūlakā no bhante dhammāti. **Bhagavaṁnettikā**ti Bhagavā hi dhammānaṁ netā vinetā anunetāti. Yathāsabhāvato pāṭi-ekkaṁ pāṭi-ekkaṁ nāmaṁ gahetvā dassitā dhammā bhagavaṁnettikā nāma honti. **Bhagavaṁpaṭisaraṇā**ti catubhūmakā dhammā sabbaññutaññāṇassa āpāthaṁ āgacchamānā Bhagavati paṭisaranti nāmāti bhagavaṁpaṭisaraṇā. Paṭisarantīti osaranti samosaranti. Apica Mahābodhimaṇḍe nisinnassa Bhagavato paṭivedhavasena phasso āgacchati, ahaṁ Bhagavā kinnāmoti? Tvaṁ phusanaṭṭhena phasso nāma. Vedanā, saññā, saṅkhārā, viññāṇaṁ āgacchati. Ahaṁ Bhagavā kinnāmanti? Tvaṁ vijānanaṭṭhena viññāṇaṁ nāmāti evaṁ catubhūmakadhammānaṁ yathāsabhāvato pāṭi-ekkaṁ pāṭi-ekkaṁ nāmaṁ gaṇhanto Bhagavā dhamme paṭisaratītipi bhagavaṁpaṭisaraṇā. **Bhagavantaññeva paṭibhātū**ti Bhagavatoyeva etassa bhāsitassa attho upaṭṭhātu, tumheyeva no kathetvā dethāti attho.

ယဿ ပန ကမ္မာယူဟနက္ခဏေ တယောပိ အလောဘာဒယော ဗလဝန္တော ဟောန္တိ၊ လောဘာဒယော မန္ဒာ၊ သော မဟာသံဃရက္ခိတတ္ထေရော ဝိယ အလုဒ္ဓေါ အဒုဋ္ဌော ပညဝါ စ ဟောတိ။ (၄)

သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

စူဠဓမ္မသမာဒါနသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၆-မဟာဓမ္မသမာဒါနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၇၃။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ မဟာဓမ္မသမာဒါနသုတ္တံ။ တတ္ထ **ဧဝံကာမာ**တိ ဧဝံဣစ္ဆာ။ **ဧဝံဆန္ဒာ**တိ ဧဝံအဇ္ဈာသယာ။ **ဧဝံအဓိပ္ပါယာ**တိ ဧဝံလဒ္ဓိကာ။ **တတြာ**တိ တသ္မိံ အနိဋ္ဌဝဍ္ဎနေ စေဝ ဣဋ္ဌပရိဟာနေ စ။ **ဘဂဝံမူလကာ**တိ ဘဂဝါ မူလံ ဧတေသန္တိ ဘဂဝံမူလကာ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ဣမေ ဘန္တေ အမှာကံ ဓမ္မာ ပုဗ္ဗေ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ဥပ္ပါဒိတာ၊ တသ္မိံ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ အညော သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ ဣမေ ဓမ္မေ ဥပ္ပါဒေတုံ သမတ္ထော နာမ နာဟောသိ၊ ဘဂဝတာ ပန နော ဣမေ ဓမ္မာ ဥပ္ပါဒိတာ။ ဘဂဝန္တံ ဟိ နိဿာယ မယံ ဣမေ ဓမ္မေ အာဇာနာမ ပဋိဝိဇ္ဈာမာတိ ဧဝံ ဘဂဝံမူလကာ နော ဘန္တေ ဓမ္မာတိ။ **ဘဂဝံနေတ္တိကာ**တိ ဘဂဝါ ဟိ ဓမ္မာနံ နေတာ ဝိနေတာ အနုနေတာတိ။ ယထာသဘာဝတော ပါဋိဧက္ကံ ပါဋိဧက္ကံ နာမံ ဂဟေတွာ ဒဿိတာ ဓမ္မာ ဘဂဝံနေတ္တိကာ နာမ ဟောန္တိ။ **ဘဂဝံပဋိသရဏာ**တိ စတုဘူမကာ ဓမ္မာ သဗ္ဗညုတညာဏဿ အာပါထံ အာဂစ္ဆမာနာ ဘဂဝတိ ပဋိသရန္တိ နာမာတိ ဘဂဝံပဋိသရဏာ။ ပဋိသရန္တီတိ ဩသရန္တိ သမောသရန္တိ။ အပိစ မဟာဗောဓိမဏ္ဍေ နိသိန္နဿ ဘဂဝတော ပဋိဝေဓဝသေန ဖဿော အာဂစ္ဆတိ၊ အဟံ ဘဂဝါ ကိန္နာမောတိ? တွံ ဖုသနဋ္ဌေန ဖဿော နာမ။ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရာ၊ ဝိညာဏံ အာဂစ္ဆတိ။ အဟံ ဘဂဝါ ကိန္နာမန္တိ? တွံ ဝိဇာနနဋ္ဌေန ဝိညာဏံ နာမာတိ ဧဝံ စတုဘူမကဓမ္မာနံ ယထာသဘာဝတော ပါဋိဧက္ကံ ပါဋိဧက္ကံ နာမံ ဂဏှန္တော ဘဂဝါ ဓမ္မေ ပဋိသရတီတိပိ ဘဂဝံပဋိသရဏာ။ **ဘဂဝန္တညေဝ ပဋိဘာတူ**တိ ဘဂဝတောယေဝ ဧတဿ ဘာသိတဿ အတ္ထော ဥပဋ္ဌာတု၊ တုမှေယေဝ နော ကထေတွာ ဒေထာတိ အတ္ထော။

474. **Sevitabbe**ti nissayitabbe. **Bhajitabbe**ti upagantabbe. **Yathā taṁ aviddasuno**ti yathā aviduno bālassa andhaputhujjanassa. **Yathā taṁ viddasuno**ti yathā viduno medhāvino paṇḍitassa.

475. **Atthi bhikkhave dhammasamādānan**ti purimasutte uppaṭipāṭi-ākārena mātikā ṭhapitā, idha pana yathādhammaraseneva Satthā mātikaṁ ṭhapesi. Tattha **dhammasamādānan**ti pāṇātipātādīnaṁ dhammānaṁ gahaṇaṁ.

476. **Avijjāgato**ti avijjāya samannāgato.

477. **Vijjāgato**ti vijjāya samannāgato paññavā.

478. **Sahāpi dukkhenā**ti ettha micchācāro abhijjhā micchādiṭṭhīti ime tāva tayo pubbacetanāya ca aparacetanāya cāti dvinnaṁ cetanānaṁ vasena dukkhavedanā honti. Sanniṭṭhāpakacetanā pana sukhasampayuttā vā upekkhāsampayuttā vā hoti. Sesā pāṇātipātādayo satta tissannampi cetanānaṁ vasena dukkhavedanā honti, idaṁ sandhāya vuttaṁ “sahāpi dukkhena sahāpi domanassenā”ti. Domanassameva cettha dukkhanti veditabbaṁ. Pariyeṭṭhiṁ vā āpajjantassa pubbabhāgāparabhāgesu kāyikaṁ dukkhampi vaṭṭatiyeva.

479. **Sahāpi sukhenā**ti ettha pāṇātipāto pharusavācā byāpādoti ime tāva tayo pubbacetanāya ca aparacetanāya cāti dvinnaṁ cetanānaṁ vasena sukhavedanā honti. Sanniṭṭhāpakacetanā pana dukkhasampayuttāva hoti. Sesā satta tissannampi cetanānaṁ vasena sukhavedanā hontiyeva. **Sahāpi somanassenā**ti somanassameva cettha sukhanti veditabbaṁ. Iṭṭhaphoṭṭhabbasamaṅgino vā pubbabhāgāparabhāgesu kāyikaṁ sukhampi vaṭṭatiyeva.

480. Tatiyadhammasamādāne idhekacco macchabandho vā hoti māgaviko vā, pāṇupaghātaṁyeva nissāya jīvikaṁ kappeti. Tassa garuṭṭhāniyo bhikkhu akāmakasseva pāṇātipāte ādīnavaṁ, pāṇātipātaviratiyā ca ānisaṁsaṁ kathetvā sikkhāpadaṁ deti. So gaṇhantopi dukkhito domanassitova hutvā gaṇhāti. Aparabhāge katipāhaṁ

၄၇၄။ **သေဝိတဗ္ဗေ**တိ နိဿယိတဗ္ဗေ။ **ဘဇိတဗ္ဗေ**တိ ဥပဂန္တဗ္ဗေ။ **ယထာ တံ အဝိဒ္ဒသုနော**တိ ယထာ အဝိဒုနော ဗာလဿ အန္ဓပုထုဇ္ဇနဿ။ **ယထာ တံ ဝိဒ္ဒသုနော**တိ ယထာ ဝိဒုနော မေဓာဝိနော ပဏ္ဍိတဿ။

၄၇၅။ **အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မသမာဒါနန္တိ** ပုရိမသုတ္တေ ဥပ္ပဋိပါဋိအာကာရေန မာတိကာ ဌပိတာ၊ ဣဓ ပန ယထာဓမ္မရသေနေဝ သတ္ထာ မာတိကံ ဌပေသိ။ တတ္ထ **ဓမ္မသမာဒါနန္တိ** ပါဏာတိပါတာဒီနံ ဓမ္မာနံ ဂဟဏံ။

၄၇၆။ **အဝိဇ္ဇာဂတော**တိ အဝိဇ္ဇာယ သမန္နာဂတော။

၄၇၇။ **ဝိဇ္ဇာဂတော**တိ ဝိဇ္ဇာယ သမန္နာဂတော ပညဝါ။

၄၇၈။ **သဟာပိ ဒုက္ခေနာ**တိ ဧတ္ထ မိစ္ဆာစာရော အဘိဇ္ဈာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌီတိ ဣမေ တာဝ တယော ပုဗ္ဗစေတနာယ စ အပရစေတနာယ စာတိ ဒွိန္နံ စေတနာနံ ဝသေန ဒုက္ခဝေဒနာ ဟောန္တိ။ သန္နိဋ္ဌာပကစေတနာ ပန သုခသမ္ပယုတ္တာ ဝါ ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ္တာ ဝါ ဟောတိ။ သေသာ ပါဏာတိပါတာဒယော သတ္တ တိဿန္နမ္ပိ စေတနာနံ ဝသေန ဒုက္ခဝေဒနာ ဟောန္တိ၊ ဣဒံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “သဟာပိ ဒုက္ခေန သဟာပိ ဒောမနဿေနာ”တိ။ ဒောမနဿမေဝ စေတ္ထ ဒုက္ခန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ပရိယေဋ္ဌိံ ဝါ အာပဇ္ဇန္တဿ ပုဗ္ဗဘာဂါပရဘာဂေသု ကာယိကံ ဒုက္ခမ္ပိ ဝဋ္ဋတိယေဝ။

၄၇၉။ **သဟာပိ သုခေနာ**တိ ဧတ္ထ ပါဏာတိပါတော ဖရုသဝါစာ ဗျာပါဒေါတိ ဣမေ တာဝ တယော ပုဗ္ဗစေတနာယ စ အပရစေတနာယ စာတိ ဒွိန္နံ စေတနာနံ ဝသေန သုခဝေဒနာ ဟောန္တိ။ သန္နိဋ္ဌာပကစေတနာ ပန ဒုက္ခသမ္ပယုတ္တာဝ ဟောတိ။ သေသာ သတ္တ တိဿန္နမ္ပိ စေတနာနံ ဝသေန သုခဝေဒနာ ဟောန္တိယေဝ။ **သဟာပိ သောမနဿေနာ**တိ သောမနဿမေဝ စေတ္ထ သုခန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣဋ္ဌဖောဋ္ဌဗ္ဗသမင်္ဂိနော ဝါ ပုဗ္ဗဘာဂါပရဘာဂေသု ကာယိကံ သုခမ္ပိ ဝဋ္ဋတိယေဝ။

၄၈၀။ တတိယဓမ္မသမာဒါနေ ဣဓေကစ္စော မစ္ဆဗန္ဓော ဝါ ဟောတိ မာဂဝိကော ဝါ၊ ပါဏုပဃာတံယေဝ နိဿာယ ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ။ တဿ ဂရုဋ္ဌာနိယော ဘိက္ခု အကာမကဿေဝ ပါဏာတိပါတေ အာဒီနဝံ, ပါဏာတိပါတဝိရတိယာ စ အာနိသံသံ ကထေတွာ သိက္ခာပဒံ ဒေတိ။ သော ဂဏှန္တောပိ ဒုက္ခိတော ဒောမနဿိတောဝ ဟုတွာ ဂဏှာတိ။ အပရဘာဂေ ကတိပါဟံ

vītināmetvā rakkhituṁ asakkontopi dukkhitova hoti, tassa pubbāparacetanā dukkhasahagatāva honti. Sanniṭṭhāpakacetanā pana sukhasahagatā vā upekkhāsahagatā vāti evaṁ sabbattha attho veditabbo. Iti pubbabhāgāparabhāgacetanāva sandhāya idaṁ vuttaṁ "sahāpi dukkhena sahāpi domanassenā"ti. Domanassameva cettha dukkhanti veditabbaṁ.

481. Catutthadhammasamādāne dasasupi padesu tissopi pubbabhāgāparabhāgasanniṭṭhāpakacetanā sukhasampayuttā hontiyeva, taṁ sandhāya idaṁ vuttaṁ "sahāpi sukhena sahāpi somanassenā"ti. Somanassameva cettha sukhanti veditabbaṁ.

482. **Tittakālābū**ti[1] tittakarasa-alābu[2]. **Visena saṁsaṭṭho**ti halāhalavisena sampayutto missito luḷito. **Nacchādessatī**ti na ruccissati na tuṭṭhiṁ karissati. **Nigacchasī**ti gamissasi[3]. **Appaṭisaṅkhāya piveyyā**ti taṁ appaccavekkhitvā piveyya.

483. **Āpānīyakaṁso**ti āpānīyassa madhurapānakassa bharitakaṁso. **Vaṇṇasampanno**ti pānakavaṇṇādīhi sampannavaṇṇo, kaṁse pakkhittapānakavasena pānakakaṁsopi evaṁ vutto. **Chādessatī**ti tañhi halāhalavisaṁ yattha yattha pakkhittaṁ hoti, tassa tasseva rasaṁ deti. Tena vuttaṁ "chādessatī"ti.

484. **Pūtimutta**nti muttameva. Yathā hi manussabhāvo suvaṇṇavaṇṇo pūtikāyotveva, tadahujātāpi galocilatā pūtilatātveva vuccati. Evaṁ taṅkhaṇaṁ gahitaṁ taruṇampi muttaṁ pūtimuttameva. **Nānābhesajjehī**ti harītakāmalakādīhi nānosadhehi. **Sukhī assā**ti arogo suvaṇṇavaṇṇo sukhī bhaveyya.

485. **Dadhi ca madhu cā**ti suparisuddhaṁ dadhi ca sumadhuraṁ madhu ca. **Ekajjhaṁ saṁsaṭṭha**nti ekato katvā missitaṁ āluḷitaṁ. **Tassa ta**nti tassa taṁ catumadhurabhesajjaṁ pivato rucceyya, idaṁ ca yaṁ bhagandarasaṁsaṭṭhaṁ lohitaṁ pakkhandati, na tassa bhesajjaṁ, āhāraṁ thambhetvā[4] maggaṁ avalañjaṁ[5] karoti.

---

1. Tittakālāpūti (Sī) 2. Tittako alābu (Sī, Syā)
3. Nigamissati (Ka) 4. Vikkhambhetvā (Ka) 5. Valañjanaṁ (Syā, Ka)

ဝီတိနာမေတွာ ရက္ခိတုံ အသက္ကောန္တောပိ ဒုက္ခိတောဝ ဟောတိ၊ တဿ ပုဗ္ဗာပရစေတနာ ဒုက္ခသဟဂတာဝ ဟောန္တိ။ သန္နိဋ္ဌာပကစေတနာ ပန သုခသဟဂတာ ဝါ ဥပေက္ခာသဟဂတာ ဝါတိ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣတိ ပုဗ္ဗဘာဂါပရဘာဂစေတနာဝ သန္ဓာယ ဣဒံ ဝုတ္တံ "သဟာပိ ဒုက္ခေန သဟာပိ ဒေါမနဿေနာ"တိ။ ဒေါမနဿမေဝ စေတ္ထ ဒုက္ခန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၄၈၁။ စတုတ္ထဓမ္မသမာဒါနေ ဒသသုပိ ပဒေသု တိဿောပိ ပုဗ္ဗဘာဂါပရဘာဂသန္နိဋ္ဌာပကစေတနာ သုခသမ္ပယုတ္တာ ဟောန္တိယေဝ၊ တံ သန္ဓာယ ဣဒံ ဝုတ္တံ "သဟာပိ သုခေန သဟာပိ သောမနဿေနာ"တိ။ သောမနဿမေဝ စေတ္ထ သုခန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၄၈၂။ **တိတ္တကာလာဗူ**တိ[1] တိတ္တကရသအလာဗု[2]။ **ဝိသေန သံသဋ္ဌော**တိ ဟလာဟလဝိသေန သမ္ပယုတ္တော မိဿိတော လုဠိတော။ **နစ္ဆာဒေဿတီ**တိ န ရုစ္စိဿတိ န တုဋ္ဌိံ ကရိဿတိ။ **နိဂစ္ဆသီ**တိ ဂမိဿသိ[3]။ **အပ္ပဋိသင်္ခါယ ပိဝေယျာ**တိ တံ အပ္ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပိဝေယျ။

၄၈၃။ **အာပါနီယကံသော**တိ အာပါနီယဿ မဓုရပါနကဿ ဘရိတကံသော။ **ဝဏ္ဏသမ္ပန္နော**တိ ပါနကဝဏ္ဏာဒီဟိ သမ္ပန္နဝဏ္ဏော၊ ကံသေ ပက္ခိတ္တပါနကဝသေန ပါနကကံသောပိ ဧဝံ ဝုတ္တော။ **ဆာဒေဿတီ**တိ တဉှိ ဟလာဟလဝိသံ ယတ္ထ ယတ္ထ ပက္ခိတ္တံ ဟောတိ၊ တဿ တဿေဝ ရသံ ဒေတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဆာဒေဿတီ"တိ။

၄၈၄။ **ပူတိမုတ္တ**န္တိ မုတ္တမေဝ။ ယထာ ဟိ မနုဿဘာဝေါ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော ပူတိကာယောတွေဝ၊ တဒဟုဇာတာပိ ဂလောစိလတာ ပူတိလတာတွေဝ ဝုစ္စတိ။ ဧဝံ တင်္ခဏံ ဂဟိတံ တရုဏမ္ပိ မုတ္တံ ပူတိမုတ္တမေဝ။ **နာနာဘေသဇ္ဇေဟီ**တိ ဟရီတကာမလကာဒီဟိ နာနောသဓေဟိ။ **သုခီ အဿာ**တိ အရောဂေါ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော သုခီ ဘဝေယျ။

၄၈၅။ **ဒဓိ စ မဓု စာ**တိ သုပရိသုဒ္ဓံ ဒဓိ စ သုမဓုရံ မဓု စ။ **ဧကဇ္ဈံ သံသဋ္ဌ**န္တိ ဧကတော ကတွာ မိဿိတံ အာလုဠိတံ။ **တဿ တ**န္တိ တဿ တံ စတုမဓုရဘေသဇ္ဇံ ပိဝတော ရုစ္စေယျ၊ ဣဒံ စ ယံ ဘဂန္ဒရသံသဋ္ဌံ လောဟိတံ ပက္ခန္ဒတိ၊ န တဿ ဘေသဇ္ဇံ၊ အာဟာရံ ထမ္ဘေတွာ[4] မဂ္ဂံ အဝလဉ္ဇံ[5] ကရောတိ။

၁-တိတ္တကာလာပူတိ (သီ) ၂-တိတ္တကော အလာဗု (သီ၊ သျာ)
၃-နိဂမိဿသိ (က) ၄-ဝိက္ခမ္ဘေတွာ (က) ၅-ဝလဉ္ဇနံ (သျာ၊ က)

Yaṁ pana pittasaṁsaṭṭhaṁ lohitaṁ, tassetaṁ bhesajjaṁ sītalakiriyāya pariyattabhūtaṁ.

486. **Viddhe**ti ubbiddhe, meghavigamena dūrībhūteti attho. **Vigatavalāhake**ti apagatameghe, **deve**ti ākāse. **Ākāsagataṁ tamagatan**ti ākāsagataṁ tamaṁ. **Puthusamaṇabrāhmaṇaparappavāde**ti puthūnaṁ samaṇabrāhmaṇasaṅkhātānaṁ paresaṁ vāde[1]. **Abhivihaccā**ti abhihantvā. **Bhāsate ca tapate ca virocate cā**ti saradakāle majjhanhikasamaye ādiccova obhāsaṁ muñcati tapati vijjotatīti.

Idaṁ pana suttaṁ devatānaṁ ativiya piyaṁ manāpaṁ. Tatridaṁ vatthu—dakkhiṇadisāyaṁ kira Hatthibhogajanapade Saṅgaravihāro nāma[2] atthi, tassa bhojanasāladvāre saṅgararukkhe adhivatthā devatā rattibhāge ekassa daharassa sarabhaññavasena idaṁ suttaṁ osārentassa sutvā sādhukāraṁ adāsi. Daharo kiṁ esoti āha. Ahaṁ bhante imasmiṁ rukkhe adhivatthā devatāti. Kasmiṁ devate pasannāsi, kiṁ sadde, udāhu sutteti. Saddo nāma bhante yassa kassaci hotiyeva, sutte pasannāmhi. Satthārā Jetavane nisīditvā kathitadivase ca ajja ca ekabyañjanepi nānaṁ natthīti[3]. Assosi tvaṁ devate Satthārā kathitadivaseti. Āma bhante. Kattha ṭhitā assosīti. Jetavanaṁ bhante gatāmhi, mahesakkhāsu pana devatāsu āgacchantīsu tattha okāsaṁ alabhitvā idheva ṭhatvā assosinti. Ettha ṭhitāya sakkā Satthu saddo sotunti. Tvaṁ pana bhante mayhaṁ saddaṁ suṇasīti. Āma devateti. Dakkhiṇakaṇṇapasse nisīditvā kathanakālo viya bhante hotīti. Kiṁ pana devate Satthu rūpaṁ passasīti. Satthā mameva oloketīti maññamānā saṇṭhātuṁ na sakkomi bhanteti. Visesaṁ pana nibbattetuṁ asakkhittha devateti. Devatā tattheva antaradhāyi. Taṁ divasaṁ kiresa devaputto sotāpattiphale patiṭṭhito. Evamidaṁ suttaṁ devatānaṁ piyaṁ manāpaṁ. Sesaṁ sabbattha uttānatthamevāti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Mahādhammasamādānasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Pavāde (Ka) 2. Paṅguravihāro nāma (Sī), maṅkuravihāro nāma (Syā)
3. Nānattaṁ ahosi (Ka)

ယံ ပန ပိတ္တသံသဋ္ဌံ လောဟိတံ၊ တဿေတံ ဘေသဇ္ဇံ သီတလကိရိယာယ ပရိယတ္တဘူတံ။

၄၈၆။ **ဝိဒ္ဓေ**တိ ဥဗ္ဗိဒ္ဓေ၊ မေဃဝိဂမေန ဒူရီဘူတေတိ အတ္ထော။ **ဝိဂတဝလာဟကေ**တိ အပဂတမေဃေ၊ **ဒေဝေ**တိ အာကာသေ။ **အာကာသဂတံ တမဂတန္တိ** အာကာသဂတံ တမံ။ **ပုထုသမဏဗြာဟ္မဏပရပ္ပဝါဒေ**တိ ပုထူနံ သမဏဗြာဟ္မဏသင်္ခါတာနံ ပရေသံ ဝါဒေ[1]။ **အဘိဝိဟစ္စာ**တိ အဘိဟန္တွာ။ **ဘာသတေ စ တပတေ စ ဝိရောစတေ စာ**တိ သရဒကာလေ မဇ္ဈန္ဟိကသမယေ အာဒိစ္စောဝ ဩဘာသံ မုဉ္စတိ တပတိ ဝိဇ္ဇောတတီတိ။

ဣဒံ ပန သုတ္တံ ဒေဝတာနံ အတိဝိယ ပိယံ မနာပံ။ တတြိဒံ ဝတ္ထု—ဒက္ခိဏဒိသာယံ ကိရ ဟတ္ထိဘောဂဇနပဒေ သင်္ဂရဝိဟာရော နာမ[2] အတ္ထိ၊ တဿ ဘောဇနသာလဒွါရေ သင်္ဂရရုက္ခေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ ရတ္တိဘာဂေ ဧကဿ ဒဟရဿ သရဘညဝသေန ဣဒံ သုတ္တံ ဩသာရေန္တဿ သုတွာ သာဓုကာရံ အဒါသိ။ ဒဟရော ကိံ ဧသောတိ အာဟ။ အဟံ ဘန္တေ ဣမသ္မိံ ရုက္ခေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာတိ။ ကသ္မိံ ဒေဝတေ ပသန္နာသိ၊ ကိံ သဒ္ဒေ၊ ဥဒါဟု သုတ္တေတိ။ သဒ္ဒေါ နာမ ဘန္တေ ယဿ ကဿစိ ဟောတိယေဝ၊ သုတ္တေ ပသန္နာမှိ။ သတ္ထာရာ ဇေတဝနေ နိသီဒိတွာ ကထိတဒိဝသေ စ အဇ္ဇ စ ဧကဗျဉ္ဇနေပိ နာနံ နတ္ထီတိ[3]။ အဿောသိ တွံ ဒေဝတေ သတ္ထာရာ ကထိတဒိဝသေတိ။ အာမ ဘန္တေ။ ကတ္ထ ဌိတာ အဿောသီတိ။ ဇေတဝနံ ဘန္တေ ဂတာမှိ၊ မဟေသက္ခာသု ပန ဒေဝတာသု အာဂစ္ဆန္တီသု တတ္ထ ဩကာသံ အလဘိတွာ ဣဓေဝ ဌတွာ အဿောသိန္တိ။ ဧတ္ထ ဌိတာယ သက္ကာ သတ္ထု သဒ္ဒေါ သောတုန္တိ။ တွံ ပန ဘန္တေ မယှံ သဒ္ဒံ သုဏာသီတိ။ အာမ ဒေဝတေတိ။ ဒက္ခိဏကဏ္ဏပဿေ နိသီဒိတွာ ကထနကာလော ဝိယ ဘန္တေ ဟောတီတိ။ ကိံ ပန ဒေဝတေ သတ္ထု ရူပံ ပဿသီတိ။ သတ္ထာ မမေဝ ဩလောကေတီတိ မညမာနာ သဏ္ဌာတုံ န သက္ကောမိ ဘန္တေတိ။ ဝိသေသံ ပန နိဗ္ဗတ္တေတုံ အသက္ခိတ္ထ ဒေဝတေတိ။ ဒေဝတာ တတ္ထေဝ အန္တရဓာယိ။ တံ ဒိဝသံ ကိရေသ ဒေဝပုတ္တော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတော။ ဧဝမိဒံ သုတ္တံ ဒေဝတာနံ ပိယံ မနာပံ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

မဟာဓမ္မသမာဒါနသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ပဝါဒေ (က)
၂-ပင်္ဂုရဝိဟာရော နာမ (သီ)၊ မင်္ကုရဝိဟာရော နာမ (သျာ) ၃-နာနတ္တံ အဟောသိ (က)

7. Vīmaṁsakasuttavaṇṇanā

487. **Evaṁ me sutan**ti Vīmaṁsakasuttaṁ. Tattha **vīmaṁsakenā**ti tayo vīmaṁsakā atthavīmaṁsako saṅkhāravīmaṁsako Satthuvīmaṁsakoti. Tesu "paṇḍitā hāvuso manussā vīmaṁsakā"ti[1] ettha atthavīmaṁsako āgato. "Yato kho Ānanda bhikkhu dhātukusalo ca hoti, āyatanakusalo ca hoti, paṭiccasamuppādakusalo ca hoti, ṭhānāṭṭhānakusalo ca hoti, ettāvatā kho Ānanda paṇḍito bhikkhu vīmaṁsakoti alaṁ vacanāyā"ti[2] ettha saṅkhāravīmaṁsako āgato. Imasmiṁ pana sutte Satthuvīmaṁsako adhippeto. **Cetopariyāyan**ti cittavāraṁ cittaparicchedaṁ. **Samannesanā**ti esanā pariyesanā upaparikkhā. **Iti viññāṇāyā**ti evaṁ vijānanatthāya.

488. **Dvīsu dhammesu Tathāgato samannesitabbo**ti idha kalyāṇamittūpanissayaṁ dasseti. Mahā hi esa kalyāṇamittūpanissayo nāma. Tassa mahantabhāvo evaṁ veditabbo—ekasmiṁ hi samaye āyasmā Ānando upaḍḍhaṁ attano ānubhāvena hoti, upaḍḍhaṁ kalyāṇamittānubhāvenāti cintetvā attano dhammatāya nicchetuṁ asakkonto Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā pucchi "upaḍḍhamidaṁ bhante brahmacariyassa, yadidaṁ kalyāṇamittatā kalyāṇasahāyatā kalyāṇasampavaṅkatā"ti. Bhagavā āha "mā hevaṁ Ānanda, mā hevaṁ Ānanda, sakalamevidaṁ Ānanda brahmacariyaṁ yadidaṁ kalyāṇamittatā kalyāṇasahāyatā kalyāṇasampavaṅkatā, kalyāṇamittassetaṁ Ānanda bhikkhuno pāṭikaṅkhaṁ kalyāṇasahāyassa kalyāṇasampavaṅkassa, ariyaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ bhāvessati, ariyaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ bahulīkarissati. Kathañcānanda bhikkhu kalyāṇamitto -pa- ariyaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ bhāveti, ariyaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ bahulīkaroti. Idhānanda bhikkhu sammādiṭṭhiṁ bhāveti -pa- sammāsamādhiṁ bhāveti vivekanissitaṁ, evaṁ kho Ānanda bhikkhu kalyāṇamitto -pa- bahulīkaroti, tadamināpetaṁ Ānanda pariyāyena veditabbaṁ. Yathā sakalamevidaṁ brahmacariyaṁ yadidaṁ kalyāṇamittatā kalyāṇasahāyatā kalyāṇasampavaṅkatā. Mamaṁ hi Ānanda kalyāṇamittaṁ āgamma jātidhammā sattā jātiyā parimuccanti. Jarādhammā -pa-

1. Saṁ 2. 6 piṭṭhe. 2. Ma 3. 107 piṭṭhe.

၇-ဝီမံသကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၈၇။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ ဝီမံသကသုတ္တံ။ တတ္ထ **ဝီမံသကေနာ**တိ တယော ဝီမံသကာ အတ္တဝီမံသကော သင်္ခါရဝီမံသကော သတ္ထုဝီမံသကောတိ။ တေသု "ပဏ္ဍိတာ ဟာဝုသော မနုဿာ ဝီမံသကာ"တိ[1] ဧတ္ထ အတ္တဝီမံသကော အာဂတော။ "ယတော ခေါ အာနန္ဒ ဘိက္ခု ဓာတုကုသလော စ ဟောတိ၊ အာယတနကုသလော စ ဟောတိ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကုသလော စ ဟောတိ၊ ဌာနာဋ္ဌာနကုသလော စ ဟောတိ၊ ဧတ္တာဝတာ ခေါ အာနန္ဒ ပဏ္ဍိတော ဘိက္ခု ဝီမံသကောတိ အလံ ဝစနာယာ"တိ[2] ဧတ္ထ သင်္ခါရဝီမံသကော အာဂတော။ ဣမသ္မိံ ပန သုတ္တေ သတ္ထုဝီမံသကော အဓိပ္ပေတော။ **စေတောပရိယာယ**န္တိ စိတ္တဝါရံ စိတ္တပရိစ္ဆေဒံ။ **သမန္နေသနာ**တိ ဧသနာ ပရိယေသနာ ဥပပရိက္ခာ။ **ဣတိ ဝိညာဏာယာ**တိ ဧဝံ ဝိဇာနနတ္ထာယ။

၄၈၈။ **ဒွီသု ဓမ္မေသု တထာဂတော သမန္နေသိတဗ္ဗော**တိ ဣဓ ကလျာဏမိတ္တူပနိဿယံ ဒဿေတိ။ မဟာ ဟိ ဧသ ကလျာဏမိတ္တူပနိဿယော နာမ။ တဿ မဟန္တဘာဝေါ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော—ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ အာယသ္မာ အာနန္ဒော ဥပဍ္ဎံ အတ္တနော အာနုဘာဝေန ဟောတိ၊ ဥပဍ္ဎံ ကလျာဏမိတ္တာနုဘာဝေနာတိ စိန္တေတွာ အတ္တနော ဓမ္မတာယ နိစ္ဆေတုံ အသက္ကောန္တော ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆိ "ဥပဍ္ဎမိဒံ ဘန္တေ ဗြဟ္မစရိယဿ၊ ယဒိဒံ ကလျာဏမိတ္တတာ ကလျာဏသဟာယတာ ကလျာဏသမ္ပဝင်္ကတာ"တိ။ ဘဂဝါ အာဟ "မာ ဟေဝံ အာနန္ဒ၊ မာ ဟေဝံ အာနန္ဒ၊ သကလမေဝိဒံ အာနန္ဒ ဗြဟ္မစရိယံ ယဒိဒံ ကလျာဏမိတ္တတာ ကလျာဏသဟာယတာ ကလျာဏသမ္ပဝင်္ကတာ၊ ကလျာဏမိတ္တဿေတံ အာနန္ဒ ဘိက္ခုနော ပါဋိကင်္ခံ ကလျာဏသဟာယဿ ကလျာဏသမ္ပဝင်္ကဿ၊ အရိယံ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ ဘာဝေဿတိ၊ အရိယံ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ ဗဟုလီကရိဿတိ။ ကထဉ္စာနန္ဒ ဘိက္ခု ကလျာဏမိတ္တော။ပ။ အရိယံ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ၊ အရိယံ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ ဗဟုလီကရောတိ။ ဣဓာနန္ဒ ဘိက္ခု သမ္မာဒိဋ္ဌိံ ဘာဝေတိ။ပ။ သမ္မာသမာဓိံ ဘာဝေတိ ဝိဝေကနိဿိတံ၊ ဧဝံ ခေါ အာနန္ဒ ဘိက္ခု ကလျာဏမိတ္တော။ပ။ ဗဟုလီကရောတိ၊ တဒမိနာပေတံ အာနန္ဒ ပရိယာယေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယထာ သကလမေဝိဒံ ဗြဟ္မစရိယံ ယဒိဒံ ကလျာဏမိတ္တတာ ကလျာဏသဟာယတာ ကလျာဏသမ္ပဝင်္ကတာ။ မမံ ဟိ အာနန္ဒ ကလျာဏမိတ္တံ အာဂမ္မ ဇာတိဓမ္မာ သတ္တာ ဇာတိယာ ပရိမုစ္စန္တိ။ ဇရာဓမ္မာ။ပ။

၁-သံ ၂-၆-ပိဋ္ဌေ။ ၂-မ ၃-၁၀၇-ပိဋ္ဌေ။

sokaparidevadukkhadomanassupāyāsadhammā sattā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsehi parimuccantī”ti[1].

Bhikkhūnaṁ bāhiraṅgasampattiṁ kathentopi āha “bāhiraṁ bhikkhave aṅganti karitvā nāññaṁ ekaṅgampi samanupassāmi, yaṁ evaṁ mahato atthāya saṁvattati, yathayidaṁ bhikkhave kalyāṇamittatā. Kalyāṇamittatā bhikkhave mahato atthāya saṁvattatī”ti[2]. Mahācundassa kilesasallekhapaṭipadaṁ kathentopi “pare pāpamittā bhavissanti, mayamettha kalyāṇamittā bhavissāmāti sallekho karaṇīyo”ti[3] āha. Meghiyattherassa vimuttiparipācaniyadhamme kathentopi “aparipakkāya Meghiya cotovimuttiyā pañca dhammā paripākāya saṁvattanti. Katame pañca, idha Meghiya bhikkhu kalyāṇamitto hotī”ti[4] kalyāṇamittūpanissayameva visesesi. Piyaputtassa Rāhulattherassa abhiṇhovādaṁ dentopi—

“Mitte bhajassu kalyāṇe, pantañca sayanāsanaṁ.
Vivittaṁ appanigghosaṁ, mattaññū hohi bhojane.

Cīvare piṇḍapāte ca, paccaye sayanāsane.
Etesu taṇhaṁ mākāsi, mā lokaṁ punarāgamī”ti[5]—

Kalyāṇamittūpanissayameva sabbapaṭhamaṁ kathesi, evaṁ mahā esa kalyāṇamittūpanissayo nāma. Idhāpi taṁ dassento Bhagavā **dvīsu dhammesu Tathāgato samannesitabbo**ti desanaṁ ārabhi. Paṇḍito bhikkhu dvīsu dhammesu Tathāgataṁ esatu gavesatūti attho. Etena Bhagavā ayaṁ mahājaccoti vā lakkhaṇasampannoti vā abhirūpo dassanīyoti vā abhiññāto abhilakkhitoti vā imaṁ nissāyāhaṁ cīvarādayo paccaye labhissāmīti vā evaṁ cintetvā maṁ nissāya vasanakiccaṁ natthi. Yo pana evaṁ sallakkheti “pahoti me esa Satthā hutvā Satthukiccaṁ[6] sādhetun”ti, so maṁ bhajatūti sīhanādaṁ nadati, Buddhasīhanādo kira nāmesa suttantoti.

1. Saṁ 3. 2 piṭṭhe.
2. Aṁ 1. 17 piṭṭhe.
3. Ma 1. 52 piṭṭhe.
4. Khu 1. 119 piṭṭhe Udāne.
5. Khu 1. 329 Suttanipāte.
6. Ekasatthukiccaṁ (Ka)

သောကပရိဒေဝဒုက္ခဒောမနဿုပါယာသဓမ္မာ သတ္တာ သောကပရိဒေဝဒုက္ခဒောမနဿုပါယာသေဟိ ပရိမုစ္စန္တီ”တိ[၁]။

ဘိက္ခူနံ ဗာဟိရင်္ဂသမ္ပတ္တိံ ကထေန္တောပိ အာဟ “ဗာဟိရံ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂန္တိ ကရိတွာ နာညံ ဧကင်္ဂမ္ပိ သမနုပဿာမိ၊ ယံ ဧဝံ မဟတော အတ္ထာယ သံဝတ္တတိ၊ ယထယိဒံ ဘိက္ခဝေ ကလျာဏမိတ္တတာ။ ကလျာဏမိတ္တတာ ဘိက္ခဝေ မဟတော အတ္ထာယ သံဝတ္တတီ”တိ[၂]။ မဟာစုန္ဒဿ ကိလေသသလ္လေခပဋိပဒံ ကထေန္တောပိ “ပရေ ပါပမိတ္တာ ဘဝိဿန္တိ၊ မယမေတ္ထ ကလျာဏမိတ္တာ ဘဝိဿာမာတိ သလ္လေခေါ ကရဏီယော”တိ[၃] အာဟ။ မေဃိယတ္ထေရဿ ဝိမုတ္တိပရိပါစနိယဓမ္မေ ကထေန္တောပိ “အပရိပက္ကာယ မေဃိယ စေတောဝိမုတ္တိယာ ပဉ္စ ဓမ္မာ ပရိပါကာယ သံဝတ္တန္တိ။ ကတမေ ပဉ္စ၊ ဣဓ မေဃိယ ဘိက္ခု ကလျာဏမိတ္တော ဟောတီ”တိ[၄] ကလျာဏမိတ္တူပနိဿယမေဝ ဝိသေသေသိ။ ပိယပုတ္တဿ ရာဟုလတ္ထေရဿ အဘိဏှောဝါဒံ ဒေန္တောပိ—

“မိတ္တေ ဘဇဿု ကလျာဏေ၊ ပန္တဉ္စ သယနာသနံ။
ဝိဝိတ္တံ အပ္ပနိဂ္ဃောသံ၊ မတ္တညူ ဟောဟိ ဘောဇနေ။

စီဝရေ ပိဏ္ဍပါတေ စ၊ ပစ္စယေ သယနာသနေ။
ဧတေသု တဏှံ မာကာသိ၊ မာ လောကံ ပုနရာဂမီ”တိ[၅]—

ကလျာဏမိတ္တူပနိဿယမေဝ သဗ္ဗပဌမံ ကထေသိ၊ ဧဝံ မဟာ ဧသ ကလျာဏမိတ္တူပနိဿယော နာမ။ ဣဓာပိ တံ ဒဿေန္တော ဘဂဝါ **ဒွီသု ဓမ္မေသု တထာဂတော သမန္နေသိတဗ္ဗော**တိ ဒေသနံ အာရဘိ။ ပဏ္ဍိတော ဘိက္ခု ဒွီသု ဓမ္မေသု တထာဂတံ ဧသတု ဂဝေသတူတိ အတ္ထော။ ဧတေန ဘဂဝါ အယံ မဟာဇစ္စောတိ ဝါ လက္ခဏသမ္ပန္နောတိ ဝါ အဘိရူပေါ ဒဿနီယောတိ ဝါ အဘိညာတော အဘိလက္ခိတောတိ ဝါ ဣမံ နိဿာယာဟံ စီဝရာဒယော ပစ္စယေ လဘိဿာမီတိ ဝါ ဧဝံ စိန္တေတွာ မံ နိဿာယ ဝသနကိစ္စံ နတ္ထိ။ ယော ပန ဧဝံ သလ္လက္ခေတိ “ပဟောတိ မေ ဧသ သတ္ထာ ဟုတွာ သတ္ထုကိစ္စံ[၆] သာဓေတု”န္တိ၊ သော မံ ဘဇတူတိ သီဟနာဒံ နဒတိ၊ ဗုဒ္ဓသီဟနာဒော ကိရ နာမေသ သုတ္တန္တောတိ။

၁-သံ ၃-၂-ပိဋ္ဌေ။
၂-အံ ၁-၁၇-ပိဋ္ဌေ။
၃-မ ၁-၅၂-ပိဋ္ဌေ။
၄-ခု ၁-၁၁၉-ပိဋ္ဌေ ဥဒါနေ။
၅-ခု ၁-၃၂၉-သုတ္တနိပါတေ။
၆-ဧကသတ္ထုကိစ္စံ (က)

Idāni te dve dhamme dassento **cakkhusotaviññeyyesūti** āha. Tattha Satthu kāyiko samācāro vīmaṁsakassa cakkhuviññeyyo dhammo nāma. Vācasiko samācāro sotaviññeyyo dhammo nāma. Idāni tesu samannesitabbākāraṁ dassento **ye saṁkiliṭṭhā**ti-ādimāha. Tattha **saṁkiliṭṭhā**ti kilesasampayuttā. Te ca na cakkhusotaviññeyyā. Yathā pana udake calante vā pupphuḷake[1] vā muñcante anto maccho atthīti viññāyati, evaṁ pāṇātipātādīni vā karontassa, musāvādādīni vā bhaṇantassa kāyavacīsamācāre disvā ca sutvā ca taṁsamuṭṭhāpakacittaṁ saṁkiliṭṭhanti viññāyati, tasmā evamāha. Saṁkiliṭṭhacittassa hi kāyavacīsamācārāpi saṁkiliṭṭhāyeva nāma. **Na te Tathāgatassa saṁvijjantī**ti na te Tathāgatassa atthi, na upalabbhantīti evaṁ jānātīti attho. Natthitāyeva hi te na upalabbhanti, na paṭicchannatāya. Tathā hi Bhagavā ekadivasaṁ imesu dhammesu bhikkhusaṁghaṁ pavārento āha "handa dāni bhikkhavepavāremi vo, na ca me kiñci garahatha kāyikaṁ vā vācasikaṁ vā"ti. Evaṁ vutte āyasmā Sāriputto uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā Bhagavantaṁ etadavoca "na kho mayaṁ bhante Bhagavato kiñci garahāma kāyikaṁ vā vācasikaṁ vā. Bhagavā hi bhante anuppannassa maggassa uppādetā, asañjātassa maggassa sañjānetā, anakkhātassa maggassa akkhātā, maggaññū maggavidū maggakovido. Maggānugā ca bhante etarahi sāvakā viharanti pacchāsamannāgatā"ti[2]. Evaṁ parisuddhā Tathāgatassa kāyavacīsamācārā. Uttaropi sudaṁ māṇavo Tathāgatassa kāyavacīdvāre anārādhanīyaṁ kiñci passissāmīti satta māse anubandhitvā likkhāmattampi na addasa. Manussabhūto vā esa Buddhabhūtassa kāyavacīdvāre kiṁ anārādhanīyaṁ passissati. Māropi devaputto bodhisattassa sato mahābhinikkhamanato paṭṭhāya chabbassāni gavesamāno kiñci anārādhanīyaṁ nāddasa, antamaso cetoparivitakkamattampi. Māro kira cintesi "sacassa vitakkitamattampi akusalaṁ passissāmi, tattheva naṁ muddhani paharitvā pakkamissāmī"ti. So chabbassāni adisvā Buddhabhūtampi ekaṁ vassaṁ anubandhitvā kiñci vajjaṁ apassanto gamanasamaye vanditvā—

1. Bubbuḷake (Sī), pubbuḷake (Syā)
2. Saṁ 1. 192 piṭṭhe.

ဣဒါနိ တေ ဒွေ ဓမ္မေ ဒဿေန္တော **စက္ခုသောတဝိညေယျေသူတိ** အာဟ။ တတ္ထ သတ္ထု ကာယိကော သမာစာရော ဝီမံသကဿ စက္ခုဝိညေယျော ဓမ္မော နာမ။ ဝါစသိကော သမာစာရော သောတဝိညေယျော ဓမ္မော နာမ။ ဣဒါနိ တေသု သမန္နေသိတဗ္ဗာကာရံ ဒဿေန္တော **ယေ သံကိလိဋ္ဌာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သံကိလိဋ္ဌာ**တိ ကိလေသသမ္ပယုတ္တာ။ တေ စ န စက္ခုသောတဝိညေယျာ။ ယထာ ပန ဥဒကေ စလန္တေ ဝါ ပုပ္ဖုဠကေ[၁] ဝါ မုဉ္စန္တေ အန္တော မစ္ဆော အတ္ထီတိ ဝိညာယတိ၊ ဧဝံ ပါဏာတိပါတာဒီနိ ဝါ ကရောန္တဿ, မုသာဝါဒါဒီနိ ဝါ ဘဏန္တဿ ကာယဝစီသမာစာရေ ဒိသွာ စ သုတွာ စ တံသမုဋ္ဌာပကစိတ္တံ သံကိလိဋ္ဌန္တိ ဝိညာယတိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ သံကိလိဋ္ဌစိတ္တဿ ဟိ ကာယဝစီသမာစာရာပိ သံကိလိဋ္ဌာယေဝ နာမ။ **န တေ တထာဂတဿ သံဝိဇ္ဇန္တီ**တိ န တေ တထာဂတဿ အတ္ထိ၊ န ဥပလဗ္ဘန္တီတိ ဧဝံ ဇာနာတီတိ အတ္ထော။ နတ္ထိတာယေဝ ဟိ တေ န ဥပလဗ္ဘန္တိ၊ န ပဋိစ္ဆန္နတာယ။ တထာ ဟိ ဘဂဝါ ဧကဒိဝသံ ဣမေသု ဓမ္မေသု ဘိက္ခုသံဃံ ပဝါရေန္တော အာဟ "ဟန္ဒ ဒါနိ ဘိက္ခဝေ ပဝါရေမိ ဝေါ၊ န စ မေ ကိဉ္စိ ဂရဟထ ကာယိကံ ဝါ ဝါစသိကံ ဝါ"တိ။ ဧဝံ ဝုတ္တေ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ဥဋ္ဌာယာသနာ ဧကံသံ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ကရိတွာ ယေန ဘဂဝါ တေနဉ္ဇလိံ ပဏာမေတွာ ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ "န ခေါ မယံ ဘန္တေ ဘဂဝတော ကိဉ္စိ ဂရဟာမ ကာယိကံ ဝါ ဝါစသိကံ ဝါ။ ဘဂဝါ ဟိ ဘန္တေ အနုပ္ပန္နဿ မဂ္ဂဿ ဥပ္ပါဒေတာ၊ အသဉ္ဇာတဿ မဂ္ဂဿ သဉ္ဇာနေတာ၊ အနက္ခာတဿ မဂ္ဂဿ အက္ခာတာ၊ မဂ္ဂညူ မဂ္ဂဝိဒူ မဂ္ဂကောဝိဒေါ။ မဂ္ဂါနုဂါ စ ဘန္တေ ဧတရဟိ သာဝကာ ဝိဟရန္တိ ပစ္ဆာသမန္နာဂတာ"တိ[၂]။ ဧဝံ ပရိသုဒ္ဓါ တထာဂတဿ ကာယဝစီသမာစာရာ။ ဥတ္တရောပိ သုဒံ မာဏဝေါ တထာဂတဿ ကာယဝစီဒွါရေ အနာရာဓနီယံ ကိဉ္စိ ပဿိဿာမီတိ သတ္တ မာသေ အနုဗန္ဓိတွာ လိက္ခာမတ္တမ္ပိ န အဒ္ဒသ။ မနုဿဘူတော ဝါ ဧသ ဗုဒ္ဓဘူတဿ ကာယဝစီဒွါရေ ကိံ အနာရာဓနီယံ ပဿိဿတိ။ မာရောပိ ဒေဝပုတ္တော ဗောဓိသတ္တဿ သတော မဟာဘိနိက္ခမနတော ပဋ္ဌာယ ဆဗ္ဗဿာနိ ဂဝေသမာနော ကိဉ္စိ အနာရာဓနီယံ နာဒ္ဒသ၊ အန္တမသော စေတောပရိဝိတက္ကမတ္တမ္ပိ။ မာရော ကိရ စိန္တေသိ "သစဿ ဝိတက္ကိတမတ္တမ္ပိ အကုသလံ ပဿိဿာမိ၊ တတ္ထေဝ နံ မုဒ္ဓနိ ပဟရိတွာ ပက္ကမိဿာမီ"တိ။ သော ဆဗ္ဗဿာနိ အဒိသွာ ဗုဒ္ဓဘူတမ္ပိ ဧကံ ဝဿံ အနုဗန္ဓိတွာ ကိဉ္စိ ဝဇ္ဇံ အပဿန္တော ဂမနသမယေ ဝန္ဒိတွာ—

၁-ဗုဗ္ဗုဠကေ (သီ)၊ ပုဗ္ဗုဠကေ (သျာ) ၂-သံ ၁-၁၉၂-ပိဋ္ဌေ။

“Mahāvīra mahāpuñña, iddhiyā yasasā jala.
Sabbaverabhayātīta, pāde vandāmi Gotamā”ti[1]—

Gāthaṁ vatvā gato.

Vītimissāti kāle kaṇhā, kāle sukkāti evaṁ vomissakā. **Vodātā**ti parisuddhā nikkilesā. **Saṁvijjantī**ti vodātā dhammā atthi upalabbhanti. Tathāgatassa hi parisuddhā kāyasamācārādayo. Tenāha “cattārimāni bhikkhave Tathāgatassa arakkheyyāni. Katamāni cattāri, parisuddhakāyasamācāro bhikkhave Tathāgato, natthi Tathāgatassa kāyaduccaritaṁ, yaṁ Tathāgato rakkheyya ‘mā me idaṁ paro aññāsī’ti, parisuddhavacīsamācāro, parisuddhamanosamācāro, parisuddhājīvo bhikkhave Tathāgato, natthi Tathāgatassa micchājīvo, yaṁ Tathāgato rakkheyya, mā me idaṁ paro aññāsī”ti[2].

Imaṁ kusalaṁ dhammanti imaṁ anavajjaṁ ājīvaṭṭhamakasīlaṁ. “Ayamāyasmā Satthā kiṁ nu kho dīgharattaṁ samāpanno aticirakālato paṭṭhāya iminā samannāgato, udāhu ittarasamāpanno hiyyo vā pare vā parasuve[3] vā divase samāpanno”ti evaṁ gavesatūti attho. Ekaccena hi ekasmiṁ ṭhāne vasantena bahu micchājīvakammaṁ kataṁ, taṁ tattha kālātikkame paññāyati, pākaṭaṁ hoti. So aññataraṁ paccantagāmaṁ vā samuddatīraṁ vā gantvā paṇṇasālaṁ kāretvā āraññako viya hutvā viharati. Manussā sambhāvanaṁ uppādetvā tassa paṇīte paccaye denti. Janapadavāsino bhikkhū tassa parihāraṁ disvā “atidappito[4] vatāyaṁ āyasmā, ko nu kho eso”ti pariggaṇhantā “asukaṭṭhāne asukaṁ nāma micchājīvaṁ katvā pakkantabhikkhū”ti ñatvā na sakkā iminā saddhiṁ uposatho vā pavāraṇā vā kātunti sannipatitvā dhammena samena ukkhepanīyādīsu aññataraṁ kammaṁ karonti. Evarūpāya paṭicchannapaṭipattiyā atthibhāvaṁ vā natthibhāvaṁ vā vīmaṁsāpetuṁ evamāha.

Evaṁ jānātīti dīgharattaṁ samāpanno, na ittarasamāpannoti jānāti. Anacchariyaṁ cetaṁ. Yaṁ Tathāgatassa etarahi sabbaññutaṁ pattassa dīgharattaṁ

1. Saṁ 1. 122 piṭṭhe.
2. Aṁ 2. 459 piṭṭhe.
3. Paratare (Sī), parapare (Ka)
4. Atidabbito (Ka)

“မဟာဝီရ မဟာပုည၊ ဣဒ္ဓိယာ ယသသာ ဇလ။
သဗ္ဗဝေရဘယာတီတ၊ ပါဒေ ဝန္ဒာမိ ဂေါတမာ”တိ[၁]—

ဂါထံ ဝတွာ ဂတော။

ဝီတိမိဿာတိ ကာလေ ကဏှာ၊ ကာလေ သုက္ကာတိ ဧဝံ ဝေါမိဿကာ။ **ဝေါဒါတာ**တိ ပရိသုဒ္ဓါ နိက္ကိလေသာ။ **သံဝိဇ္ဇန္တီ**တိ ဝေါဒါတာ ဓမ္မာ အတ္ထိ ဥပလဗ္ဘန္တိ။ တထာဂတဿ ဟိ ပရိသုဒ္ဓါ ကာယသမာစာရာဒယော။ တေနာဟ “စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ တထာဂတဿ အရက္ခေယျာနိ။ ကတမာနိ စတ္တာရိ၊ ပရိသုဒ္ဓကာယသမာစာရော ဘိက္ခဝေ တထာဂတော၊ နတ္ထိ တထာဂတဿ ကာယဒုစ္စရိတံ၊ ယံ တထာဂတော ရက္ခေယျ ‘မာ မေ ဣဒံ ပရော အညာသီ’တိ၊ ပရိသုဒ္ဓဝစီသမာစာရော၊ ပရိသုဒ္ဓမနောသမာစာရော၊ ပရိသုဒ္ဓါဇီဝေါ ဘိက္ခဝေ တထာဂတော၊ နတ္ထိ တထာဂတဿ မိစ္ဆာဇီဝေါ၊ ယံ တထာဂတော ရက္ခေယျ၊ မာ မေ ဣဒံ ပရော အညာသီ”တိ[၂]။

ဣမံ ကုသလံ ဓမ္မန္တိ ဣမံ အနဝဇ္ဇံ အာဇီဝဋ္ဌမကသီလံ။ “အယမာယသ္မာ သတ္ထာ ကိံ နု ခေါ ဒီဃရတ္တံ သမာပန္နော အတိစိရကာလတော ပဋ္ဌာယ ဣမိနာ သမန္နာဂတော၊ ဥဒါဟု ဣတ္တရသမာပန္နော ဟိယျော ဝါ ပရေ ဝါ ပရသုဝေ[၃] ဝါ ဒိဝသေ သမာပန္နော”တိ ဧဝံ ဂဝေသတူတိ အတ္ထော။ ဧကစ္စေန ဟိ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဝသန္တေန ဗဟု မိစ္ဆာဇီဝကမ္မံ ကတံ၊ တံ တတ္ထ ကာလာတိက္ကမေ ပညာယတိ၊ ပါကဋံ ဟောတိ။ သော အညတရံ ပစ္စန္တဂါမံ ဝါ သမုဒ္ဒတီရံ ဝါ ဂန္တွာ ပဏ္ဏသာလံ ကာရေတွာ အာရညကော ဝိယ ဟုတွာ ဝိဟရတိ။ မနုဿာ သမ္ဘာဝနံ ဥပ္ပါဒေတွာ တဿ ပဏီတေ ပစ္စယေ ဒေန္တိ။ ဇနပဒဝါသိနော ဘိက္ခူ တဿ ပရိဟာရံ ဒိသွာ “အတိဒပ္ပိတော[၄] ဝတာယံ အာယသ္မာ၊ ကော နု ခေါ ဧသော”တိ ပရိဂ္ဂဏှန္တာ “အသုကဋ္ဌာနေ အသုကံ နာမ မိစ္ဆာဇီဝံ ကတွာ ပက္ကန္တဘိက္ခူ”တိ ဉတွာ န သက္ကာ ဣမိနာ သဒ္ဓိံ ဥပေါသထော ဝါ ပဝါရဏာ ဝါ ကာတုန္တိ သန္နိပတိတွာ ဓမ္မေန သမေန ဥက္ခေပနီယာဒီသု အညတရံ ကမ္မံ ကရောန္တိ။ ဧဝရူပါယ ပဋိစ္ဆန္နပဋိပတ္တိယာ အတ္ထိဘာဝံ ဝါ နတ္ထိဘာဝံ ဝါ ဝိမံသာပေတုံ ဧဝမာဟ။

ဧဝံ ဇာနာတီတိ ဒီဃရတ္တံ သမာပန္နော, န ဣတ္တရသမာပန္နောတိ ဇာနာတိ။ အနစ္ဆရိယံ စေတံ။ ယံ တထာဂတဿ ဧတရဟိ သဗ္ဗညုတံ ပတ္တဿ ဒီဃရတ္တံ

၁-သံ ၁-၁၂၂-ပိဋ္ဌေ။
၂-အံ ၂-၄၅၉-ပိဋ္ဌေ။
၃-ပရတရေ (သီ)၊ ပရပရေ (က)
၄-အတိဒဗ္ဗိတော (က)

ājīvaṭṭhamakasīlaṁ parisuddhaṁ bhaveyya. Yassa bodhisattakālepi[1] evaṁ ahosi.

Atīte kira Gandhārarājā ca Vedeharājā ca dvepi sahāyakā hutvā kāmesu ādīnavaṁ disvā rajjāni puttānaṁ niyyātetvā isipabbajjaṁ pabbajitvā ekasmiṁ araññagāmake piṇḍāya caranti, paccanto nāma dullabhaloṇo hoti, tato aloṇaṁ yāguṁ labhitvā ekissāya sālāya nisīditvā pivanti, antarantare manussā loṇacuṇṇaṁ āharitvā denti, ekadivasaṁ eko Vedehisissa paṇṇe pakkhipitvā loṇacuṇṇaṁ adāsi, Vedehisi gahetvā upaḍḍhaṁ Gandhārisissa santike ṭhapetvā upaḍḍhaṁ attano santike ṭhapesi, tato thokaṁ paribhuttāvasesaṁ disvā "mā idaṁ nassī"ti paṇṇena veṭhetvā tiṇagahane ṭhapesi, puna ekasmiṁ divase yāgupānakāle satiṁ katvā olokento taṁ disvā Gandhārisiṁ upasaṅkamitvā "ito thokaṁ gaṇhatha ācariyā"ti āha. Kuto te laddhaṁ Vedehisīti. Tasmiṁ divase paribhuttāvasesaṁ "mā nassī"ti mayā ṭhapitanti. Gandhārisi gahetuṁ na icchati, aloṇakaṁyeva yāguṁ pivitvā Vedehaṁ isiṁ avoca—

"Hitvā gāmasahassāni, paripuṇṇāni soḷasa.
Koṭṭhāgārāni phītāni, sannidhiṁ dāni kubbasī"ti[2].

Vedehisi avoca "tumhe rajjaṁ pahāya pabbajitā, idāni kasmā loṇacuṇṇamattasannidhikāraṇā pabbajjāya anucchavikaṁ na karothā"ti. Kiṁ mayā kataṁ Vedehisīti. Atha naṁ āha—

"Hitvā Gandhāravisayaṁ, pahūtadhanadhāriyaṁ.
Pasāsanato nikkhanto, idha dāni pasāsasī"ti[2].

Gandhāro āha—

"Dhammaṁ bhaṇāmi Vedeha, adhammo me na ruccati.
Dhammaṁ me bhaṇamānassa, na pāpamupalimpatī"ti[2].

---

1. Bodhicariyakālepi (Sī), bodhicaraṇakālepi (Ka)
2. Khu 5. 165 piṭṭhe.

အာဇီဝဋ္ဌမကသီလံ ပရိသုဒ္ဓံ ဘဝေယျ။ ယဿ ဗောဓိသတ္တကာလေပိ[၁] ဧဝံ အဟောသိ။

အတီတေ ကိရ ဂန္ဓာရရာဇာ စ ဝေဒေဟရာဇာ စ ဒွေပိ သဟာယကာ ဟုတွာ ကာမေသု အာဒီနဝံ ဒိသွာ ရဇ္ဇာနိ ပုတ္တာနံ နိယျာတေတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဧကသ္မိံ အရညဂါမကေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တိ၊ ပစ္စန္တော နာမ ဒုလ္လဘလောဏော ဟောတိ၊ တတော အလောဏံ ယာဂုံ လဘိတွာ ဧကိဿာယ သာလာယ နိသီဒိတွာ ပိဝန္တိ၊ အန္တရန္တရေ မနုဿာ လောဏစုဏ္ဏံ အာဟရိတွာ ဒေန္တိ၊ ဧကဒိဝသံ ဧကော ဝေဒေဟိသိဿ ပဏ္ဏေ ပက္ခိပိတွာ လောဏစုဏ္ဏံ အဒါသိ၊ ဝေဒေဟိသိ ဂဟေတွာ ဥပဍ္ဎံ ဂန္ဓာရိသိဿ သန္တိကေ ဌပေတွာ ဥပဍ္ဎံ အတ္တနော သန္တိကေ ဌပေသိ၊ တတော ထောကံ ပရိဘုတ္တာဝသေသံ ဒိသွာ “မာ ဣဒံ နဿီ”တိ ပဏ္ဏေန ဝေဌေတွာ တိဏဂဟနေ ဌပေသိ၊ ပုန ဧကသ္မိံ ဒိဝသေ ယာဂုပါနကာလေ သတိံ ကတွာ ဩလောကေန္တော တံ ဒိသွာ ဂန္ဓာရိသိံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဣတော ထောကံ ဂဏှထ အာစရိယာ”တိ အာဟ။ ကုတော တေ လဒ္ဓံ ဝေဒေဟိသီတိ။ တသ္မိံ ဒိဝသေ ပရိဘုတ္တာဝသေသံ “မာ နဿီ”တိ မယာ ဌပိတန္တိ။ ဂန္ဓာရိသိ ဂဟေတုံ န ဣစ္ဆတိ၊ အလောဏကံယေဝ ယာဂုံ ပိဝိတွာ ဝေဒေဟံ ဣသိံ အဝေါစ—

“ဟိတွာ ဂါမသဟဿာနိ၊ ပရိပုဏ္ဏာနိ သောဠသ။
ကောဋ္ဌာဂါရာနိ ဖီတာနိ၊ သန္နိဓိံ ဒါနိ ကုဗ္ဗသီ”တိ[၂]။

ဝေဒေဟိသိ အဝေါစ “တုမှေ ရဇ္ဇံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတာ၊ ဣဒါနိ ကသ္မာ လောဏစုဏ္ဏမတ္တသန္နိဓိကာရဏာ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ အနုစ္ဆဝိကံ န ကရောထာ”တိ။ ကိံ မယာ ကတံ ဝေဒေဟိသီတိ။ အထ နံ အာဟ—

“ဟိတွာ ဂန္ဓာရဝိသယံ၊ ပဟူတဓနဓာရိယံ။
ပသာသနတော နိက္ခန္တော၊ ဣဓ ဒါနိ ပသာသသီ”တိ[၂]။

ဂန္ဓာရော အာဟ—

“ဓမ္မံ ဘဏာမိ ဝေဒေဟ၊ အဓမ္မော မေ န ရုစ္စတိ။
ဓမ္မံ မေ ဘဏမာနဿ၊ န ပါပမုပလိမ္ပတီ”တိ[၂]။

၁-ဗောဓိစရိယကာလေပိ (သီ)၊ ဗောဓိစရဏကာလေပိ (က)
၂-ခု ၅-၁၆၅-ပိဋ္ဌေ။

Vedeho āha—

“Yena kenaci vaṇṇena, paro labhati ruppanaṁ.
Mahatthiyampi ce vācaṁ, na taṁ bhāseyya paṇḍito”ti[1].

Gandhāro āha—

“Kāmaṁ ruppatu vā mā vā, bhusaṁva vikirīyatu.
Dhammaṁ me bhaṇamānassa, na pāpamupalimpatī”ti[1].

Tato Vedehisi yassa sakāpi buddhi natthi, ācariyasantike vinayaṁ na sikkhati, so andhamahiṁso viya vane caratīti cintetvā āha—

“No ce assa sakā buddhi, vinayo vā susikkhito.
Vane andhamahiṁsova, careyya bahuko jano.

Yasmā ca panidhekacce, āceramhi susikkhitā.
Tasmā vinītavinayā, caranti susamāhitā”ti[1].

Evañca pana vatvā Vedehisi ajānitvā mayā katanti Gandhārisiṁ khamāpesi. Te ubhopi tapaṁ caritvā brahmalokaṁ agamaṁsu. Evaṁ Tathāgatassa bodhisattakālepi dīgharattaṁ ājīvaṭṭhamakasīlaṁ parisuddhaṁ ahosi.

Ñattajjhāpanno ayamāyasmā bhikkhu yasapattoti ayamāyasmā amhākaṁ Satthā bhikkhu ñattaṁ paññātabhāvaṁ pākaṭabhāvaṁ ajjhāpanno nu kho, sayañca parivārasampattiṁ patto nu kho noti. Tena cassa paññātajjhāpannabhāvena yasasannissitabhāvena ca kiṁ ekacce ādīnavā sandissanti udāhu noti evaṁ samannesantūti dasseti. **Na tāva bhikkhave**ti bhikkhave yāva bhikkhu na rājarājamahāmattādīsu abhiññātabhāvaṁ vā parivārasampattiṁ vā āpanno hoti, tāva ekacce mānātimānādayo ādīnavā na saṁvijjanti upasantūpasanto viya sotāpanno[2] viya sakadāgāmī viya ca viharati, ariyo nu kho puthujjano nu khotipi ñātuṁ na sakkā hoti.

1. Khu 5. 165 piṭṭhe.
2. Upasantūpasanto sotāpanno (Sī)

ဝေဒေဟော အာဟ—

“ယေန ကေနစိ ဝဏ္ဏေန၊ ပရော လဘတိ ရုပ္ပနံ။
မဟတ္ထိယမ္ပိ စေ ဝါစံ၊ န တံ ဘာသေယျ ပဏ္ဍိတော”တိ[၁]။

ဂန္ဓာရော အာဟ—

“ကာမံ ရုပ္ပတု ဝါ မာ ဝါ၊ ဘုသံဝ ဝိကိရီယတု။
ဓမ္မံ မေ ဘဏမာနဿ၊ န ပါပမုပလိမ္ပတီ”တိ[၁]။

တတော ဝေဒေဟိသိ ယဿ သကာပိ ဗုဒ္ဓိ နတ္ထိ၊ အာစရိယသန္တိကေ ဝိနယံ န သိက္ခတိ၊ သော အန္ဓမဟိံသော ဝိယ ဝနေ စရတီတိ စိန္တေတွာ အာဟ—

“နော စေ အဿ သကာ ဗုဒ္ဓိ၊ ဝိနယော ဝါ သုသိက္ခိတော။
ဝနေ အန္ဓမဟိံသောဝ၊ စရေယျ ဗဟုကော ဇနော။

ယသ္မာ စ ပနိဓေကစ္စေ၊ အာစေရမှိ သုသိက္ခိတာ။
တသ္မာ ဝိနီတဝိနယာ၊ စရန္တိ သုသမာဟိတာ”တိ[၁]။

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ဝေဒေဟိသိ အဇာနိတွာ မယာ ကတန္တိ ဂန္ဓာရိသိံ ခမာပေသိ။ တေ ဥဘောပိ တပံ စရိတွာ ဗြဟ္မလောကံ အဂမံသု။ ဧဝံ တထာဂတဿ ဗောဓိသတ္တကာလေပိ ဒီဃရတ္တံ အာဇီဝဋ္ဌမကသီလံ ပရိသုဒ္ဓံ အဟောသိ။

ဉတ္တဇ္ဈာပန္နော အယမာယသ္မာ ဘိက္ခု ယသပတ္တောတိ အယမာယသ္မာ အမှာကံ သတ္ထာ ဘိက္ခု ဉတ္တံ ပညာတဘာဝံ ပါကဋဘာဝံ အဇ္ဈာပန္နော နု ခေါ၊ သယဉ္စ ပရိဝါရသမ္ပတ္တိံ ပတ္တော နု ခေါ နောတိ။ တေန စဿ ပညာတဇ္ဈာပန္နဘာဝေန ယသသန္နိဿိတဘာဝေန စ ကိံ ဧကစ္စေ အာဒီနဝါ သန္ဒိဿန္တိ ဥဒါဟု နောတိ ဧဝံ သမန္နေသန္တူတိ ဒဿေတိ။ **န တာဝ ဘိက္ခဝေ**တိ ဘိက္ခဝေ ယာဝ ဘိက္ခု န ရာဇရာဇမဟာမတ္တာဒီသု အဘိညာတဘာဝံ ဝါ ပရိဝါရသမ္ပတ္တိံ ဝါ အာပန္နော ဟောတိ၊ တာဝ ဧကစ္စေ မာနာတိမာနာဒယော အာဒီနဝါ န သံဝိဇ္ဇန္တိ ဥပသန္တူပသန္တော ဝိယ သောတာပန္နော[၂] ဝိယ သကဒါဂါမီ ဝိယ စ ဝိဟရတိ၊ အရိယော နု ခေါ ပုထုဇ္ဇနော နု ခေါတိပိ ဉာတုံ န သက္ကာ ဟောတိ။

၁-ခု ၅-၁၆၅-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဥပသန္တူပသန္တော သောတာပန္နော (သီ)

Yato ca kho bhikkhaveti yadā pana idhekacco bhikkhu ñāto hoti parivārasampanno vā, tadā tiṇhena siṅgena gogaṇaṁ vijjhanto duṭṭhagoṇo viya migasaṁghaṁ[1] abhimaddamāno dīpi viya ca aññe bhikkhū tattha tattha vijjhanto agāravo asabhāgavutti aggapādena bhūmiṁ phusanto viya carati. Ekacco pana kulaputto yathā yathā ñāto hoti yasassī, tathā tathā phalabhārabharito viya sāli suṭṭhutaraṁ onamati, rājarājamahāmattādīsu upasaṅkamantesu akiñcanabhāvaṁ paccavekkhitvā samaṇasaññaṁ upaṭṭhapetvā chinnavisāṇa-usabho viya caṇḍāladārako viya ca sorato nivāto nīcacitto hutvā bhikkhusaṁghassa ceva sadevakassa ca lokassa hitāya sukhāya paṭipajjati, evarūpaṁ paṭipattiṁ sandhāya “nāssa idhekacce ādīnavā”ti āha.

Tathāgato pana aṭṭhasu lokadhammesu[2] tādī, so hi lābhepi tādī, alābhepi tādī, yasepi tādī, ayasepi tādī, pasaṁsāyapi tādī, nindāyapi tādī, sukhepi tādī, dukkhepi tādī, tasmā sabbākārena nāssa idhekacce ādīnavā saṁvijjanti[3]. **Abhayūparato**ti abhayo hutvā uparato, accantūparato satatūparatoti attho. Na vā bhayena uparatotipi abhayūparato. Cattāri hi bhayāni kilesabhayaṁ vaṭṭabhayaṁ duggatibhayaṁ upavādabhayanti. Puthujjano catūhipi bhayehi bhāyati. Sekkhā tīhi, tesaṁ hi duggatibhayaṁ pahīnaṁ, iti satta sekkhā bhayūparatā, khīṇāsavo abhayūparato nāma, tassa hi ekampi bhayaṁ natthi. Kiṁ paravādabhayaṁ natthīti. Natthi. Parānuddayaṁ pana paṭicca “mādisaṁ khīṇāsavaṁ paṭicca sattā mā nassantū”ti upavādaṁ rakkhati, mūluppalavāpivihāravāsī[4] Yasatthero viya.

Thero kira mūluppalavāpigāmaṁ piṇḍāya pāvisi. Athassa upaṭṭhākakuladvāraṁ pattassa pattaṁ gahetvā thaṇḍilapīṭhakaṁ nissāya āsanaṁ paññapesuṁ. Amaccadhītāpi taṁyeva pīṭhakaṁ nissāya paratobhāge nīcataraṁ āsanaṁ paññāpetvā nisīdi. Eko nevāsiko bhikkhu pacchā piṇḍāya paviṭṭho dvāre ṭhatvāva olokento thero amaccadhītarā saddhiṁ ekamañce nisinnoti sallakkhetvā “ayaṁ paṁsukūliko vihāreva

1. Migasaṁghassa (Ka)
2. Ṭhānesu (Ka)
3. Khu 7. 88 piṭṭhe.
4. Muluppalavāpivihāravāsī (Syā, Ka)

ယတော စ ခေါ ဘိက္ခဝေတိ ယဒါ ပန ဣဓေကစ္စော ဘိက္ခု ဉာတော ဟောတိ ပရိဝါရသမ္ပန္နော ဝါ၊ တဒါ တိဏှေန သိင်္ဂေန ဂေါဂဏံ ဝိဇ္ဈန္တော ဒုဋ္ဌဂေါဏော ဝိယ မိဂသံဃံ[၁] အဘိမဒ္ဒမာနော ဒီပိ ဝိယ စ အညေ ဘိက္ခူ တတ္ထ တတ္ထ ဝိဇ္ဈန္တော အဂါရဝေါ အသဘာဂဝုတ္တိ အဂ္ဂပါဒေန ဘူမိံ ဖုသန္တော ဝိယ စရတိ။ ဧကစ္စော ပန ကုလပုတ္တော ယထာ ယထာ ဉာတော ဟောတိ ယသဿီ၊ တထာ တထာ ဖလဘာရဘရိတော ဝိယ သာလိ သုဋ္ဌုတရံ ဩနမတိ၊ ရာဇရာဇမဟာမတ္တာဒီသု ဥပသင်္ကမန္တေသု အကိဉ္စနဘာဝံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ သမဏသညံ ဥပဋ္ဌပေတွာ ဆိန္နဝိသာဏဥသဘော ဝိယ စဏ္ဍာလဒါရကော ဝိယ စ သောရတော နိဝါတော နီစစိတ္တော ဟုတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ စေဝ သဒေဝကဿ စ လောကဿ ဟိတာယ သုခါယ ပဋိပဇ္ဇတိ၊ ဧဝရူပံ ပဋိပတ္တိံ သန္ဓာယ “နာဿ ဣဓေကစ္စေ အာဒီနဝါ”တိ အာဟ။

တထာဂတော ပန အဋ္ဌသု လောကဓမ္မေသု[၂] တာဒီ၊ သော ဟိ လာဘေပိ တာဒီ၊ အလာဘေပိ တာဒီ၊ ယသေပိ တာဒီ၊ အယသေပိ တာဒီ၊ ပသံသာယပိ တာဒီ၊ နိန္ဒာယပိ တာဒီ၊ သုခေပိ တာဒီ၊ ဒုက္ခေပိ တာဒီ၊ တသ္မာ သဗ္ဗာကာရေန နာဿ ဣဓေကစ္စေ အာဒီနဝါ သံဝိဇ္ဇန္တိ[၃]။ **အဘယူပရတော**တိ အဘယော ဟုတွာ ဥပရတော၊ အစ္စန္တူပရတော သတတူပရတောတိ အတ္ထော။ န ဝါ ဘယေန ဥပရတောတိပိ အဘယူပရတော။ စတ္တာရိ ဟိ ဘယာနိ ကိလေသဘယံ ဝဋ္ဋဘယံ ဒုဂ္ဂတိဘယံ ဥပဝါဒဘယန္တိ။ ပုထုဇ္ဇနော စတူဟိပိ ဘယေဟိ ဘာယတိ။ သေက္ခာ တီဟိ၊ တေသံ ဟိ ဒုဂ္ဂတိဘယံ ပဟီနံ၊ ဣတိ သတ္တ သေက္ခာ ဘယူပရတာ၊ ခီဏာသဝေါ အဘယူပရတော နာမ၊ တဿ ဟိ ဧကမ္ပိ ဘယံ နတ္ထိ။ ကိံ ပရဝါဒဘယံ နတ္ထီတိ။ နတ္ထိ။ ပရာနုဒ္ဒယံ ပန ပဋိစ္စ “မာဒိသံ ခီဏာသဝံ ပဋိစ္စ သတ္တာ မာ နဿန္တူ”တိ ဥပဝါဒံ ရက္ခတိ, မူလုပ္ပလဝါပိဝိဟာရဝါသီ[၄] ယသတ္ထေရော ဝိယ။

ထေရော ကိရ မူလုပ္ပလဝါပိဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ အထဿ ဥပဋ္ဌာကကုလဒွါရံ ပတ္တဿ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ထဏ္ဍိလပီဌကံ နိဿာယ အာသနံ ပညပေသုံ။ အမစ္စဓီတာပိ တံယေဝ ပီဌကံ နိဿာယ ပရတောဘာဂေ နီစတရံ အာသနံ ပညာပေတွာ နိသီဒိ။ ဧကော နေဝါသိကော ဘိက္ခု ပစ္ဆာ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌော ဒွါရေ ဌတွာဝ ဩလောကေန္တော ထေရော အမစ္စဓီတရာ သဒ္ဓိံ ဧကမဉ္စေ နိသိန္နောတိ သလ္လက္ခေတွာ “အယံ ပံသုကူလိကော ဝိဟာရေဝ

၁-မိဂသံဃဿ (က)
၂-ဌာနေသု (က)
၃-ခု ၇-၈၈-ပိဋ္ဌေ။
၄-မုလုပ္ပလဝါပိဝိဟာရဝါသီ (သျာ၊ က)

upasantūpasanto viya viharati, antogāme pana upaṭṭhāyikāhi saddhiṁ ekamañce nisīdatī”ti cintetvā “kiṁ nu kho mayā duddiṭṭhan”ti punappunaṁ oloketvā tathāsaññīva hutvā pakkāmi. Theropi bhattakiccaṁ katvā vihāraṁ gantvā vasanaṭṭhānaṁ pavisitvā dvāraṁ pidhāya nisīdi. Nevāsikopi katabhattakicco vihāraṁ gantvā “taṁ paṁsukūlikaṁ niggaṇhitvā vihārā nikkaḍḍhissāmī”ti asaññatanīhārena therassa vasanaṭṭhānaṁ gantvā paribhogaghaṭato uluṅkena udakaṁ gahetvā mahāsaddaṁ karonto pāde dhovi. Thero “ko nu kho ayaṁ asaññatacāriko”ti āvajjanto sabbaṁ ñatvā “ayaṁ mayi manaṁ padosetvā apāyūpago mā ahosī”ti vehāsaṁ abbhuggantvā kaṇṇikāmaṇḍalasamīpe pallaṅkena nisīdi. Nevāsiko duṭṭhākārena ghaṭikaṁ ukkhipitvā dvāraṁ vivaritvā anto paviṭṭho theraṁ apassanto “heṭṭhāmañcaṁ paviṭṭho bhavissatī”ti oloketvā tatthāpi apassanto nikkhamituṁ ārabhi. Thero ukkāsi. Itaro uddhaṁ olokento disvā adhivāsetuṁ asakkonto evamāha “patirūpaṁ te āvuso paṁsukūlika evaṁ ānubhāvasampannassa upaṭṭhāyikāya saddhiṁ ekamañce nisīditun”ti. Pabbajitā nāma bhante mātugāmena saddhiṁ na ekamañce nisīdanti, tumhehi pana duddiṭṭhaṁ etanti. Evaṁ khīṇāsavā parānuddayāya upavādaṁ rakkhanti.

Khayā rāgassāti rāgassa khayeneva. Vītarāgattā kāme na paṭisevati, na paṭisaṅkhāya vāretvāti. **Tañce**ti evaṁ Tathāgatassa kilesappahānaṁ ñatvā tattha tattha ṭhitanisinnakālādīsupi catuparisamajjhe alaṅkatadhammāsane nisīditvāpi itipi Satthā vītarāgo vītadoso vītamoho vantakileso pahīnamalo abbhā muttapuṇṇacando viya suparisuddhoti evaṁ Tathāgatassa kilesappahāne vaṇṇaṁ kathayamānaṁ taṁ vīmaṁsakaṁ bhikkhuṁ pare evaṁ puccheyyuṁ ceti attho.

Ākārāti kāraṇāni. **Anvayā**ti anubuddhiyo. **Saṁghe vā viharanto**ti appekadā aparicchinnagaṇanassa bhikkhusaṁghassa majjhe viharanto. **Eko vā viharanto**ti icchāmahaṁ bhikkhave aḍḍhamāsaṁ paṭisallīyitunti, temāsaṁ paṭisallīyitunti evaṁ paṭisallāne ceva Pālileyyakavanasaṇḍe ca ekako viharanto. **Sugatā**ti suṭṭhugatā suppaṭipannā kārakā yuttapayuttā, evarūpāpi hi ekacce bhikkhū atthi.

ဥပသန္တူပသန္တော ဝိယ ဝိဟရတိ၊ အန္တောဂါမေ ပန ဥပဋ္ဌာယိကာဟိ သဒ္ဓိံ ဧကမဉ္စေ နိသီဒတီ”တိ စိန္တေတွာ “ကိံ နု ခေါ မယာ ဒုဒ္ဒိဋ္ဌ”န္တိ ပုနပ္ပုနံ ဩလောကေတွာ တထာသညီဝ ဟုတွာ ပက္ကာမိ။ ထေရောပိ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဝသနဋ္ဌာနံ ပဝိသိတွာ ဒွါရံ ပိဓာယ နိသီဒိ။ နေဝါသိကောပိ ကတဘတ္တကိစ္စော ဝိဟာရံ ဂန္တွာ “တံ ပံသုကူလိကံ နိဂ္ဂဏှိတွာ ဝိဟာရာ နိက္ကဍ္ဎိဿာမီ”တိ အသညတနီဟာရေန ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ပရိဘောဂဃဋတော ဥလုင်္ကေန ဥဒကံ ဂဟေတွာ မဟာသဒ္ဒံ ကရောန္တော ပါဒေ ဓောဝိ။ ထေရော “ကော နု ခေါ အယံ အသညတစာရိကော”တိ အာဝဇ္ဇန္တော သဗ္ဗံ ဉတွာ “အယံ မယိ မနံ ပဒေါသေတွာ အပါယူပဂေါ မာ အဟောသီ”တိ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ကဏ္ဏိကာမဏ္ဍလသမီပေ ပလ္လင်္ကေန နိသီဒိ။ နေဝါသိကော ဒုဋ္ဌာကာရေန ဃဋိကံ ဥက္ခိပိတွာ ဒွါရံ ဝိဝရိတွာ အန္တော ပဝိဋ္ဌော ထေရံ အပဿန္တော “ဟေဋ္ဌာမဉ္စံ ပဝိဋ္ဌော ဘဝိဿတီ”တိ ဩလောကေတွာ တတ္ထာပိ အပဿန္တော နိက္ခမိတုံ အာရဘိ။ ထေရော ဥက္ကာသိ။ ဣတရော ဥဒ္ဓံ ဩလောကေန္တော ဒိသွာ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တော ဧဝမာဟ “ပတိရူပံ တေ အာဝုသော ပံသုကူလိက ဧဝံ အာနုဘာဝသမ္ပန္နဿ ဥပဋ္ဌာယိကာယ သဒ္ဓိံ ဧကမဉ္စေ နိသီဒိတု”န္တိ။ ပဗ္ဗဇိတာ နာမ ဘန္တေ မာတုဂါမေန သဒ္ဓိံ န ဧကမဉ္စေ နိသီဒန္တိ၊ တုမှေဟိ ပန ဒုဒ္ဒိဋ္ဌံ ဧတန္တိ။ ဧဝံ ခီဏာသဝါ ပရာနုဒ္ဒယာယ ဥပဝါဒံ ရက္ခန္တိ။

ခယာ ရာဂဿာတိ ရာဂဿ ခယေနေဝ။ ဝီတရာဂတ္တာ ကာမေ န ပဋိသေဝတိ၊ န ပဋိသင်္ခါယ ဝါရေတွာတိ။ **တဉ္စေ**တိ ဧဝံ တထာဂတဿ ကိလေသပ္ပဟာနံ ဉတွာ တတ္ထ တတ္ထ ဌိတနိသိန္နကာလာဒီသုပိ စတုပရိသမဇ္ဈေ အလင်္ကတဓမ္မာသနေ နိသီဒိတွာပိ ဣတိပိ သတ္ထာ ဝီတရာဂေါ ဝီတဒေါသော ဝီတမောဟော ဝန္တကိလေသော ပဟီနမလော အဗ္ဘာ မုတ္တပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ သုပရိသုဒ္ဓေါတိ ဧဝံ တထာဂတဿ ကိလေသပ္ပဟာနေ ဝဏ္ဏံ ကထယမာနံ တံ ဝီမံသကံ ဘိက္ခုံ ပရေ ဧဝံ ပုစ္ဆေယျုံ စေတိ အတ္ထော။

အာကာရာတိ ကာရဏာနိ။ **အန္ဝယာ**တိ အနုဗုဒ္ဓိယော။ **သံဃေ ဝါ ဝိဟရန္တော**တိ အပ္ပေကဒါ အပရိစ္ဆိန္နဂဏနဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဇ္ဈေ ဝိဟရန္တော။ **ဧကော ဝါ ဝိဟရန္တော**တိ ဣစ္ဆာမဟံ ဘိက္ခဝေ အဍ္ဎမာသံ ပဋိသလ္လီယိတုန္တိ, တေမာသံ ပဋိသလ္လီယိတုန္တိ ဧဝံ ပဋိသလ္လာနေ စေဝ ပါလိလေယျကဝနသဏ္ဍေ စ ဧကကော ဝိဟရန္တော။ **သုဂတာ**တိ သုဋ္ဌုဂတာ သုပ္ပဋိပန္နာ ကာရကာ ယုတ္တပယုတ္တာ၊ ဧဝရူပါပိ ဟိ ဧကစ္စေ ဘိက္ခူ အတ္ထိ။

Duggatāti duṭṭhugatā duppaṭipannā kāyadaḷhibahulā vissaṭṭhakammaṭṭhānā, evarūpāpi ekacce atthi. **Gaṇamanusāsantī**ti gaṇabandhanena baddhā gaṇārāmā gaṇabahulikā hutvā gaṇaṁ pariharanti, evarūpāpi ekacce atthi, tesaṁ paṭipakkhabhūtā gaṇato nissaṭā visaṁsaṭṭhā vippamuttavihārinopi atthi.

Āmisesu sandissantīti āmisagiddhā āmisacakkhukā catupaccaya-āmisatthameva āhiṇḍamānā āmisesu sandissamānakabhikkhūpi atthi, āmisena anupalittā catūhi paccayehi vinivattamānasā[1] abbhā muttacandasadisā hutvā viharamānāpi atthi. **Nāyamāyasmā taṁ tena avajānātī**ti ayamāyasmā Satthā tāya tāya paṭipattiyā taṁ taṁ puggalaṁ nāvajānāti, ayaṁ paṭipanno kārako, ayaṁ gaṇato nissaṭo visaṁsaṭṭho, ayaṁ āmisena anupalitto paccayehi vinivattamānaso abbhā mutto candimā viyāti evamassa gehasitavasena ussādanāpi natthi. Ayaṁ duppaṭipanno akārako kāyadaḷhibahulo vissaṭṭhakammaṭṭhāno, ayaṁ gaṇabandhanabaddho, ayaṁ āmisagiddho lolo āmisacakkhukoti evamassa gehasitavasena apasādanāpi natthīti attho. Iminā kiṁ kathitaṁ hoti. Tathāgatassa sattesu tādibhāvo kathito hoti. Ayaṁ hi—

“Vadhakassa Devadattassa, corassaṅgulimālino.
Dhanapāle Rāhule ca, sabbesaṁ samako Muni”[2].

489. **Tatra bhikkhave**ti tesu dvīsu vīmaṁsakesu. Yo[3] “ke panāyasmato ākārā”ti pucchāyaṁ āgato gaṇṭivīmaṁsako ca, yo “abhayūparato ayamāyasmā”ti āgato mūlavīmaṁsako ca. Tesu mūlavīmaṁsakena Tathāgatova uttari paṭipucchitabbo. So hi pubbe parasseva kathāya niṭṭhaṅgato, paro ca nāma jānitvāpi katheyya ajānitvāpi, evamassa kathā bhūtāpi hoti abhūtāpi, tasmā parasseva kathāya niṭṭhaṁ agantvā tato uttari Tathāgatova paṭipucchitabboti attho.

Byākaramānoti ettha yasmā Tathāgatassa micchābyākaraṇaṁ nāma natthi, tasmā sammā micchāti avatvā byākaramānotveva vuttaṁ. **Etaṁ**

1. Vivaṭamānaso (Syā), vivittamānaso (Ka)
2. Khu 11. 396 piṭṭhe Milindapañhe atthato samānaṁ.
3. Yo cāyaṁ (Sī, Syā)

ဒုဂ္ဂတာတိ ဒုဋ္ဌုဂတာ ဒုပ္ပဋိပန္နာ ကာယဒဠှိဗဟုလာ ဝိဿဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာနာ၊ ဧဝရူပါပိ ဧကစ္စေ အတ္ထိ။ **ဂဏမနုသာသန္တီ**တိ ဂဏဗန္ဓနေန ဗဒ္ဓါ ဂဏာရာမာ ဂဏဗဟုလိကာ ဟုတွာ ဂဏံ ပရိဟရန္တိ၊ ဧဝရူပါပိ ဧကစ္စေ အတ္ထိ၊ တေသံ ပဋိပက္ခဘူတာ ဂဏတော နိဿဋာ ဝိသံသဋ္ဌာ ဝိပ္ပမုတ္တဝိဟာရိနောပိ အတ္ထိ။

အာမိသေသု သန္ဒိဿန္တီတိ အာမိသဂိဒ္ဓါ အာမိသစက္ခုကာ စတုပစ္စယအာမိသတ္ထမေဝ အာဟိဏ္ဍမာနာ အာမိသေသု သန္ဒိဿမာနကဘိက္ခူပိ အတ္ထိ၊ အာမိသေန အနုပလိတ္တာ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ဝိနိဝတ္တမာနသာ[1] အဗ္ဘာ မုတ္တစန္ဒသဒိသာ ဟုတွာ ဝိဟရမာနာပိ အတ္ထိ။ **နာယမာယသ္မာ တံ တေန အဝဇာနာတီ**တိ အယမာယသ္မာ သတ္ထာ တာယ တာယ ပဋိပတ္တိယာ တံ တံ ပုဂ္ဂလံ နာဝဇာနာတိ၊ အယံ ပဋိပန္နော ကာရကော၊ အယံ ဂဏတော နိဿဋော ဝိသံသဋ္ဌော၊ အယံ အာမိသေန အနုပလိတ္တော ပစ္စယေဟိ ဝိနိဝတ္တမာနသော အဗ္ဘာ မုတ္တော စန္ဒိမာ ဝိယာတိ ဧဝမဿ ဂေဟသိတဝသေန ဥဿာဒနာပိ နတ္ထိ။ အယံ ဒုပ္ပဋိပန္နော အကာရကော ကာယဒဠှိဗဟုလော ဝိဿဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာနော၊ အယံ ဂဏဗန္ဓနဗဒ္ဓေါ၊ အယံ အာမိသဂိဒ္ဓေါ လောလော အာမိသစက္ခုကောတိ ဧဝမဿ ဂေဟသိတဝသေန အပသာဒနာပိ နတ္ထီတိ အတ္ထော။ ဣမိနာ ကိံ ကထိတံ ဟောတိ။ တထာဂတဿ သတ္တေသု တာဒိဘာဝေါ ကထိတော ဟောတိ။ အယံ ဟိ—

“ဝဓကဿ ဒေဝဒတ္တဿ၊ စောရဿင်္ဂုလိမာလိနော။
ဓနပါလေ ရာဟုလေ စ၊ သဗ္ဗေသံ သမကော မုနီ”[2]။

၄၈၉။ **တတြ ဘိက္ခဝေ**တိ တေသု ဒွီသု ဝီမံသကေသု။ ယော[3] “ကေ ပနာယသ္မတော အာကာရာ”တိ ပုစ္ဆာယံ အာဂတော ဂဏ္ဋိဝီမံသကော စ၊ ယော “အဘယူပရတော အယမာယသ္မာ”တိ အာဂတော မူလဝီမံသကော စ။ တေသု မူလဝီမံသကေန တထာဂတောဝ ဥတ္တရိ ပဋိပုစ္ဆိတဗ္ဗော။ သော ဟိ ပုဗ္ဗေ ပရဿေဝ ကထာယ နိဋ္ဌင်္ဂတော၊ ပရော စ နာမ ဇာနိတွာပိ ကထေယျ အဇာနိတွာပိ၊ ဧဝမဿ ကထာ ဘူတာပိ ဟောတိ အဘူတာပိ၊ တသ္မာ ပရဿေဝ ကထာယ နိဋ္ဌံ အဂန္တွာ တတော ဥတ္တရိ တထာဂတောဝ ပဋိပုစ္ဆိတဗ္ဗောတိ အတ္ထော။

ဗျာကရမာနောတိ ဧတ္ထ ယသ္မာ တထာဂတဿ မိစ္ဆာဗျာကရဏံ နာမ နတ္ထိ၊ တသ္မာ သမ္မာ မိစ္ဆာတိ အဝတွာ ဗျာကရမာနောတွေဝ ဝုတ္တံ။ **ဧတံ**

၁-ဝိဝဋ္ဋမာနသော (သျာ)၊ ဝိဝိတ္တမာနသော (က)
၂-ခု ၁၁-၃၉၆-ပိဋ္ဌေ မိလိန္ဒပဉှေ အတ္ထတော သမာနံ။ ၃-ယော စာယံ (သီ၊ သျာ)

pathohamasmi etaṁ gocaroti esa mayhaṁ patho esa gocaroti attho. “Etāpātho”tipi pāṭho, tassattho mayhaṁ ājīvaṭṭhamakasīlaṁ parisuddhaṁ, svāhaṁ tassa parisuddhabhāvena vīmaṁsakassa bhikkhuno ñāṇamukhe etāpātho, evaṁ āpāthaṁ gacchāmīti[1] vuttaṁ hoti. **Noca tena tammayo**ti tenapi cāhaṁ parisuddhena sīlena na tammayo na sataṇho parisuddhasīlattāva nittaṇhohamasmīti dīpeti.

Uttaruttariṁ paṇītapaṇītanti uttaruttariṁ ceva paṇītatarañca katvā deseti. **Kaṇhasukkasappaṭibhāgan**ti kaṇhaṁ ceva sukkañca, tañca kho sappaṭibhāgaṁ savipakkhaṁ katvā kaṇhaṁ paṭibāhitvā sukkanti sukkaṁ paṭibāhitvā kaṇhanti evaṁ sappaṭibhāgaṁ katvā kaṇhasukkaṁ deseti. Kaṇhaṁ desentopi sa-ussāhaṁ savipākaṁ deseti, sukkaṁ desentopi sa-ussāhaṁ savipākaṁ deseti. **Abhiññāya idhekaccaṁ dhammaṁ dhammesu niṭṭhaṁ gacchatī**ti tasmiṁ desite dhamme ekaccaṁ paṭivedhadhammaṁ abhiññāya tena paṭivedhadhammena[2] desanādhamme niṭṭhaṁ gacchati. **Satthari pasīdatī**ti evaṁ dhamme niṭṭhaṁ gantvā bhiyyoso mattāya Sammāsambuddho so Bhagavāti Satthari pasīdati. Tena pana Bhagavatā yo dhammo akkhāto, sopi svākkhāto Bhagavatā dhammo niyyānikattā, yvāssa taṁ dhammaṁ paṭipanno saṁgho, sopi suppaṭipanno vaṅkādidosarahitaṁ paṭipadaṁ paṭipannattāti evaṁ dhamme saṁghepi pasīdati. **Tañce**ti taṁ evaṁ pasannaṁ tattha tattha tiṇṇaṁ ratanānaṁ vaṇṇaṁ kathentaṁ bhikkhuṁ.

490. **Imehi ākārehī**ti imehi Satthuvīmaṁsanakāraṇehi. **Imehi padehī**ti imehi akkharasampiṇḍanapadehi. **Imehi byañjanehī**ti imehi idha vuttehi akkharehi. **Saddhā niviṭṭhā**ti okappanā patiṭṭhitā. **Mūlajātā**ti sotāpattimaggavasena sañjātamūlā. Sotāpattimaggo hi saddhāya mūlaṁ nāma. **Ākāravatī**ti kāraṇaṁ pariyesitvā gahitattā sakāraṇā[3]. **Dassanamūlikā**ti sotāpattimaggamūlikā. So hi dassananti vuccati. **Daḷhā**ti thirā. **Asaṁhāriyā**ti harituṁ na sakkā. **Samaṇena vā**ti samitapāpasamaṇena vā. **Brāhmaṇena vā**ti bāhitapāpabrāhmaṇena vā. **Devena vā**ti upapattidevena vā. **Mārena vā**ti

1. Āgacchāmīti (Sī, Syā) 2. Tena abhiññātena paṭivedhadhammena (Sī, Syā)
3. Pakāravatī (Ka)

ပထောဟမသ္မိ ဧတံ ဂေါစရောတိ ဧသ မယှံ ပထော ဧသ ဂေါစရောတိ အတ္ထော။ “ဧတာပါထော”တိပိ ပါဌော၊ တဿတ္ထော မယှံ အာဇီဝဋ္ဌမကသီလံ ပရိသုဒ္ဓံ၊ သွာဟံ တဿ ပရိသုဒ္ဓဘာဝေန ဝီမံသကဿ ဘိက္ခုနော ဉာဏမုခေ ဧတာပါထော၊ ဧဝံ အာပါထံ ဂစ္ဆာမီတိ[1] ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **နော စ တေန တမ္မယော**တိ တေနပိ စာဟံ ပရိသုဒ္ဓေန သီလေန န တမ္မယော န သတဏှော ပရိသုဒ္ဓသီလတ္တာဝ နိတ္တဏှောဟမသ္မီတိ ဒီပေတိ။

ဥတ္တရုတ္တရိံ ပဏီတပဏီတန္တိ ဥတ္တရုတ္တရိံ စေဝ ပဏီတတရဉ္စ ကတွာ ဒေသေတိ။ **ကဏှသုက္ကသပ္ပဋိဘာဂန္တိ** ကဏှံ စေဝ သုက္ကဉ္စ၊ တဉ္စ ခေါ သပ္ပဋိဘာဂံ သဝိပက္ခံ ကတွာ ကဏှံ ပဋိဗာဟိတွာ သုက္ကန္တိ သုက္ကံ ပဋိဗာဟိတွာ ကဏှန္တိ ဧဝံ သပ္ပဋိဘာဂံ ကတွာ ကဏှသုက္ကံ ဒေသေတိ။ ကဏှံ ဒေသေန္တောပိ သဥဿာဟံ သဝိပါကံ ဒေသေတိ၊ သုက္ကံ ဒေသေန္တောပိ သဥဿာဟံ သဝိပါကံ ဒေသေတိ။ **အဘိညာယ ဣဓေကစ္စံ ဓမ္မံ ဓမ္မေသု နိဋ္ဌံ ဂစ္ဆတီ**တိ တသ္မိံ ဒေသိတေ ဓမ္မေ ဧကစ္စံ ပဋိဝေဓဓမ္မံ အဘိညာယ တေန ပဋိဝေဓဓမ္မေန[2] ဒေသနာဓမ္မေ နိဋ္ဌံ ဂစ္ဆတိ။ **သတ္ထရိ ပသီဒတီ**တိ ဧဝံ ဓမ္မေ နိဋ္ဌံ ဂန္တွာ ဘိယျောသော မတ္တာယ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ သော ဘဂဝါတိ သတ္ထရိ ပသီဒတိ။ တေန ပန ဘဂဝတာ ယော ဓမ္မော အက္ခာတော၊ သောပိ သွာက္ခာတော ဘဂဝတာ ဓမ္မော နိယျာနိကတ္တာ၊ ယွာဿ တံ ဓမ္မံ ပဋိပန္နော သံဃော၊ သောပိ သုပ္ပဋိပန္နော ဝင်္ကာဒိဒေါသရဟိတံ ပဋိပဒံ ပဋိပန္နတ္တာတိ ဧဝံ ဓမ္မေ သံဃေပိ ပသီဒတိ။ **တဉ္စေ**တိ တံ ဧဝံ ပသန္နံ တတ္ထ တတ္ထ တိဏ္ဏံ ရတနာနံ ဝဏ္ဏံ ကထေန္တံ ဘိက္ခုံ။

၄၉၀။ **ဣမေဟိ အာကာရေဟီ**တိ ဣမေဟိ သတ္ထုဝီမံသနကာရဏေဟိ။ **ဣမေဟိ ပဒေဟီ**တိ ဣမေဟိ အက္ခရသမ္ပိဏ္ဍနပဒေဟိ။ **ဣမေဟိ ဗျဉ္ဇနေဟီ**တိ ဣမေဟိ ဣဓ ဝုတ္တေဟိ အက္ခရေဟိ။ **သဒ္ဓါ နိဝိဋ္ဌာ**တိ ဩကပ္ပနာ ပတိဋ္ဌိတာ။ **မူလဇာတာ**တိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝသေန သဉ္ဇာတမူလာ။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ ဟိ သဒ္ဓါယ မူလံ နာမ။ **အာကာရဝတီ**တိ ကာရဏံ ပရိယေသိတွာ ဂဟိတတ္တာ သကာရဏာ[3]။ **ဒဿနမူလိကာ**တိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂမူလိကာ။ သော ဟိ ဒဿနန္တိ ဝုစ္စတိ။ **ဒဠှာ**တိ ထိရာ။ **အသံဟာရိယာ**တိ ဟရိတုံ န သက္ကာ။ **သမဏေန ဝါ**တိ သမိတပါပသမဏေန ဝါ။ **ဗြာဟ္မဏေန ဝါ**တိ ဗာဟိတပါပဗြာဟ္မဏေန ဝါ။ **ဒေဝေန ဝါ**တိ ဥပပတ္တိဒေဝေန ဝါ။ **မာရေန ဝါ**တိ

၁-အာဂစ္ဆာမီတိ (သီ၊ သျာ) ၂-တေန အဘိညာတေန ပဋိဝေဓဓမ္မေန (သီ၊ သျာ)
၃-ပကာရဝတီ (က)

vasavattimārena vā, sotāpannassa hi vasavattimārenāpi saddhā asaṁhāriyā hoti Sūrambaṭṭhassa viya[1].

So kira Satthu dhammadesanaṁ sutvā sotāpanno hutvā gehaṁ āgato. Atha māro dvattiṁsavaralakkhaṇappaṭimaṇḍitaṁ Buddharūpaṁ māpetvā tassa gharadvāre ṭhatvā "Satthā āgato"ti sāsanaṁ pahiṇi. Sūro cintesi "ahaṁ idāneva Satthu santikā dhammaṁ sutvā āgato, kiṁ nu kho bhavissatī"ti upasaṅkamitvā Satthusaññāya vanditvā aṭṭhāsi. Māro āha "yaṁ te mayā Sūrambaṭṭha rūpaṁ aniccaṁ -pa- viññāṇaṁ aniccanti kathitaṁ, taṁ anupadhāretvāva sahasā mayā evaṁ vuttaṁ, tasmā tvaṁ rūpaṁ niccaṁ -pa- viññāṇaṁ niccanti gaṇhāhī"ti. Sūro cintesi "aṭṭhānametaṁ, yaṁ Buddhā anupadhāretvā apaccakkhaṁ katvā kiñci katheyyuṁ, addhā ayaṁ mayhaṁ vibādhanatthaṁ[2] māro āgato"ti. Tato naṁ tvaṁ māroti[3] āha. So musāvādaṁ kātuṁ nāsakkhi, āma mārosmīti paṭijāni. Kasmā āgatosīti vutte tava saddhācālanatthanti āha. Kaṇha pāpima tvaṁ tāva ekako tiṭṭha, tādisānaṁ mārānaṁ satampi sahassampi mama saddhaṁ cāletuṁ asamatthaṁ, maggena āgatā saddhā nāma silāpathaviyaṁ patiṭṭhitasineru viya acalā hoti, kiṁ tvaṁ etthāti accharaṁ pahari. So ṭhātuṁ asakkonto tatthevantaradhāyi. **Brahmunā vā**ti brahmakāyikādīsu aññatarabrahmunā vā. **Kenaci vā lokasmin**ti ete samaṇādayo ṭhapetvā aññenapi kenaci vā lokasmiṁ harituṁ na sakkā. **Dhammasamannesanā**ti sabhāvasamannesanā. **Dhammatāsusamanniṭṭho**ti dhammatāya susamanniṭṭho, sabhāveneva suṭṭhu samannesito hotīti attho. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Vimaṁsakasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Kosambiyasuttavaṇṇanā

491. **Evaṁ me sutan**ti Kosambiyasuttaṁ. Tattha **Kosambiyan**ti evaṁnāmake nagare. Tassa kira nagarassa ārāmapokkharaṇī-ādīsu tesu tesu ṭhānesu kosambarukkhāva ussannā ahesuṁ, tasmā Kosambīti saṅkhaṁ agamāsi. Kusambassa nāma isino assamato avidūre

1. Sūramuṭṭhassa viya (Ka)
2. Vicchandajananatthaṁ (Sī, Syā)
3. Nanu tvaṁ māroti (Sī)

ဝသဝတ္တိမာရေန ဝါ၊ သောတာပန္နဿ ဟိ ဝသဝတ္တိမာရေနာပိ သဒ္ဓါ အသံဟာရိယာ ဟောတိ သူရမ္ဗဋ္ဌဿ ဝိယ[1]။

သော ကိရ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ သောတာပန္နော ဟုတွာ ဂေဟံ အာဂတော။ အထ မာရော ဒွတ္တိံသဝရလက္ခဏပ္ပဋိမဏ္ဍိတံ ဗုဒ္ဓရူပံ မာပေတွာ တဿ ဃရဒွါရေ ဌတွာ "သတ္ထာ အာဂတော"တိ သာသနံ ပဟိဏိ။ သူရော စိန္တေသိ "အဟံ ဣဒါနေဝ သတ္ထု သန္တိကာ ဓမ္မံ သုတွာ အာဂတော၊ ကိံ နု ခေါ ဘဝိဿတီ"တိ ဥပသင်္ကမိတွာ သတ္ထုသညာယ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ မာရော အာဟ "ယံ တေ မယာ သူရမ္ဗဋ္ဌ ရူပံ အနိစ္စံ။ပ။ ဝိညာဏံ အနိစ္စန္တိ ကထိတံ၊ တံ အနုပဓာရေတွာဝ သဟသာ မယာ ဧဝံ ဝုတ္တံ၊ တသ္မာ တွံ ရူပံ နိစ္စံ။ပ။ ဝိညာဏံ နိစ္စန္တိ ဂဏှာဟီ"တိ။ သူရော စိန္တေသိ "အဋ္ဌာနမေတံ၊ ယံ ဗုဒ္ဓါ အနုပဓာရေတွာ အပစ္စက္ခံ ကတွာ ကိဉ္စိ ကထေယျုံ၊ အဒ္ဓါ အယံ မယှံ ဝိဗာဓနတ္ထံ[2] မာရော အာဂတော"တိ။ တတော နံ တွံ မာရောတိ[3] အာဟ။ သော မုသာဝါဒံ ကာတုံ နာသက္ခိ၊ အာမ မာရောသ္မီတိ ပဋိဇာနိ။ ကသ္မာ အာဂတောသီတိ ဝုတ္တေ တဝ သဒ္ဓါစာလနတ္ထန္တိ အာဟ။ ကဏှ ပါပိမ တွံ တာဝ ဧကကော တိဋ္ဌ၊ တာဒိသာနံ မာရာနံ သတမ္ပိ သဟဿမ္ပိ မမ သဒ္ဓံ စာလေတုံ အသမတ္ထံ၊ မဂ္ဂေန အာဂတာ သဒ္ဓါ နာမ သိလာပထဝိယံ ပတိဋ္ဌိတသိနေရု ဝိယ အစလာ ဟောတိ၊ ကိံ တွံ ဧတ္ထာတိ အစ္ဆရံ ပဟရိ။ သော ဌာတုံ အသက္ကောန္တော တတ္ထေဝန္တရဓာယိ။ **ဗြဟ္မုနာ ဝါ**တိ ဗြဟ္မကာယိကာဒီသု အညတရဗြဟ္မုနာ ဝါ။ **ကေနစိ ဝါ လောကသ္မိ**န္တိ ဧတေ သမဏာဒယော ဌပေတွာ အညေနာပိ ကေနစိ ဝါ လောကသ္မိံ ဟရိတုံ န သက္ကာ။ **ဓမ္မသမန္နေသနာ**တိ သဘာဝသမန္နေသနာ။ **ဓမ္မတာသုသမန္နိဋ္ဌော**တိ ဓမ္မတာယ သုသမန္နိဋ္ဌော၊ သဘာဝေနေဝ သုဋ္ဌု သမန္နေသိတော ဟောတီတိ အတ္ထော။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

ဝီမံသကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၈-ကောသမ္ဗိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၉၁။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ ကောသမ္ဗိယသုတ္တံ။ တတ္ထ **ကောသမ္ဗိယ**န္တိ ဧဝံနာမကေ နဂရေ။ တဿ ကိရ နဂရဿ အာရာမပေါက္ခရဏီအာဒီသု တေသု တေသု ဌာနေသု ကောသမ္ဗရုက္ခာဝ ဥဿန္နာ အဟေသုံ၊ တသ္မာ ကောသမ္ဗီတိ သင်္ခံ အဂမာသိ။ ကုသမ္ဗဿ နာမ ဣသိနော အဿမတော အဝိဒူရေ

၁-သူရမုဋ္ဌဿ ဝိယ (က)
၂-ဝိစ္ဆန္ဒဇနနတ္ထံ (သီ၊ သျာ)
၃-နနု တွံ မာရောတိ (သီ)

māpitattātipi eke. **Ghositārāme**ti Ghositaseṭṭhinā kārite ārāme.

Pubbe kira Addilaraṭṭhaṁ[1] nāma ahosi, tato Kotūhalako nāma daliddo chātakabhayena saputtadāro kedāraparicchinnaṁ subhikkhaṁ raṭṭhaṁ gacchanto puttaṁ vahituṁ asakkonto chaḍḍetvā agamāsi. Mātā nivattitvā taṁ gahetvā gatā, te ekaṁ gopālakagāmakaṁ pavisiṁsu, gopālakānañca tadā pahūtapāyaso[2] paṭiyatto hoti, tato pāyasaṁ labhitvā bhuñjiṁsu, atha so puriso pahūtapāyasaṁ[3] bhuñjitvā jīrāpetuṁ asakkonto rattibhāge kālaṁ katvā tattheva sunakhiyā kucchimhi paṭisandhiṁ gahetvā kukkuro jāto, so gopālakassa piyo ahosi manāpo, gopālako ca Paccekabuddhaṁ upaṭṭhāsi. Paccekabuddhopi bhattakiccāvasāne kukkurassa ekaṁ piṇḍaṁ deti, so Paccekabuddhe sinehaṁ uppādetvā gopālakena saddhiṁ paṇṇasālampi gacchati.

So gopālake asannihite bhattavelāya sayameva gantvā kālārocanatthaṁ paṇṇasāladvāre bhussati, antarāmaggepi caṇḍamige disvā bhussitvā palāpeti, so Paccekabuddhe mudukena cittena kālaṁ katvā devaloke nibbatti, tatrassa Ghosakadevaputtotveva nāmaṁ ahosi, so devalokato cavitvā Kosambiyaṁ ekasmiṁ kulaghare nibbatti, taṁ aputtako seṭṭhi tassa mātāpitūnaṁ dhanaṁ datvā puttaṁ katvā aggahesi, atha so attano putte jāte sattakkhattuṁ mārāpetuṁ upakkami, so puññavantatāya sattasupi ṭhānesu maraṇaṁ appatvā avasāne ekāya seṭṭhidhītāya veyyattiyena laddhajīviko aparabhāge pitu-accayena seṭṭhiṭṭhānaṁ patvā **Ghositaseṭṭhi** nāma jāto, aññepi Kosambiyaṁ Kukkuṭaseṭṭhi Pāvārikaseṭṭhīti dve seṭṭhino atthi, iminā saddhiṁ tayo ahesuṁ.

Tena ca samayena tesaṁ sahāyakānaṁ seṭṭhīnaṁ kulūpakā pañcasatā[4] isayo pabbatapāde vasiṁsu, te kālena kālaṁ loṇambilasevanatthāya manussapathaṁ āgacchanti. Athekasmiṁ vāre gimhasamaye

1. Adilaraṭṭhaṁ (Syā), andhilaraṭṭhaṁ (Ka)
2. Bahupāyāso (Sī)
3. Balavapāyāsaṁ (Sī)
4. Paññāsa (Ka)

မာပိတတ္တာတိပိ ဧကေ။ **ဃောသိတာရာမေတိ** ဃောသိတသေဋ္ဌိနာ ကာရိတေ အာရာမေ။

ပုဗ္ဗေ ကိရ အဒ္ဒိလရဋ္ဌံ[၁] နာမ အဟောသိ၊ တတော ကောတူဟလကော နာမ ဒလိဒ္ဒေါ ဆာတကဘယေန သပုတ္တဒါရော ကေဒါရပရိစ္ဆိန္နံ သုဘိက္ခံ ရဋ္ဌံ ဂစ္ဆန္တော ပုတ္တံ ဝဟိတုံ အသက္ကောန္တော ဆဍ္ဍေတွာ အဂမာသိ။ မာတာ နိဝတ္တိတွာ တံ ဂဟေတွာ ဂတာ၊ တေ ဧကံ ဂေါပါလကဂါမကံ ပဝိသိံသု၊ ဂေါပါလကာနဉ္စ တဒါ ပဟူတပါယသော[၂] ပဋိယတ္တော ဟောတိ၊ တတော ပါယသံ လဘိတွာ ဘုဉ္ဇိံသု၊ အထ သော ပုရိသော ပဟူတပါယသံ[၃] ဘုဉ္ဇိတွာ ဇီရာပေတုံ အသက္ကောန္တော ရတ္တိဘာဂေ ကာလံ ကတွာ တတ္ထေဝ သုနခိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ ကုက္ကုရော ဇာတော၊ သော ဂေါပါလကဿ ပိယော အဟောသိ မနာပေါ၊ ဂေါပါလကော စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဥပဋ္ဌာသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါပိ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ ကုက္ကုရဿ ဧကံ ပိဏ္ဍံ ဒေတိ၊ သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ သိနေဟံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဂေါပါလကေန သဒ္ဓိံ ပဏ္ဏသာလမ္ပိ ဂစ္ဆတိ။

သော ဂေါပါလကေ အသန္နိဟိတေ ဘတ္တဝေလာယ သယမေဝ ဂန္တွာ ကာလာရောစနတ္ထံ ပဏ္ဏသာလဒွါရေ ဘုဿတိ၊ အန္တရာမဂ္ဂေပိ စဏ္ဍမိဂေ ဒိသွာ ဘုဿိတွာ ပလာပေတိ၊ သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ မုဒုကေန စိတ္တေန ကာလံ ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တတြဿ ဃောသကဒေဝပုတ္တောတွေဝ နာမံ အဟောသိ၊ သော ဒေဝလောကတော စဝိတွာ ကောသမ္ဗိယံ ဧကသ္မိံ ကုလဃရေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တံ အပုတ္တကော သေဋ္ဌိ တဿ မာတာပိတူနံ ဓနံ ဒတွာ ပုတ္တံ ကတွာ အဂ္ဂဟေသိ၊ အထ သော အတ္တနော ပုတ္တေ ဇာတေ သတ္တက္ခတ္တုံ မာရာပေတုံ ဥပက္ကမိ၊ သော ပုညဝန္တတာယ သတ္တသုပိ ဌာနေသု မရဏံ အပ္ပတွာ အဝသာနေ ဧကာယ သေဋ္ဌိဓီတာယ ဝေယျတ္တိယေန လဒ္ဓဇီဝိကော အပရဘာဂေ ပိတုအစ္စယေန သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ ပတွာ **ဃောသိတသေဋ္ဌိ** နာမ ဇာတော၊ အညေပိ ကောသမ္ဗိယံ ကုက္ကုဋသေဋ္ဌိ ပါဝါရိကသေဋ္ဌီတိ ဒွေ သေဋ္ဌိနော အတ္ထိ၊ ဣမိနာ သဒ္ဓိံ တယော အဟေသုံ။

တေန စ သမယေန တေသံ သဟာယကာနံ သေဋ္ဌီနံ ကုလူပကာ ပဉ္စသတာ[၄] ဣသယော ပဗ္ဗတပါဒေ ဝသိံသု၊ တေ ကာလေန ကာလံ လောဏမ္ဗိလသေဝနတ္ထာယ မနုဿပထံ အာဂစ္ဆန္တိ။ အထေကသ္မိံ ဝါရေ ဂိမှသမယေ

၁-အဒိလရဋ္ဌံ (သျာ)၊ အန္ဓိလရဋ္ဌံ (က)
၂-ဗဟုပါယာသော (သီ)
၃-ဗလဝပါယာသံ (သီ)
၄-ပညာသ (က)

manussapathaṁ āgacchantā nirudakamahākantāraṁ atikkamitvā kantārapariyosāne mahantaṁ nigrodharukkhaṁ disvā cintesuṁ “yādiso ayaṁ rukkho, addhā ettha mahesakkhāya devatāya bhavitabbaṁ, sādhu vatassa, sace no pānīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā dadeyyā”ti. Devatā isīnaṁ ajjhāsayaṁ viditvā imesaṁ saṅgahaṁ karissāmīti attano ānubhāvena viṭapantarato naṅgalasīsamattaṁ udakadhāraṁ pavattesi. Isigaṇo rajatakkhandhasadisaṁ udakavaṭṭiṁ disvā attano bhājanehi udakaṁ gahetvā paribhogaṁ katvā cintesi “devatāya amhākaṁ paribhoga-udakaṁ dinnaṁ, idaṁ pana agāmakaṁ mahā-araññaṁ, sādhu vatassa, sace no āhārampi dadeyyā”ti. Devatā isīnaṁ upasaṁkappanavasena dibbāni yāgukhajjakādīni datvā santappesi. Isayo cintayiṁsu “devatāya amhākaṁ paribhoga-udakampi bhojanampi sabbaṁ dinnaṁ, sādhu vatassa, sace no attānaṁ dasseyyā”ti.

Devatā tesaṁ ajjhāsayaṁ viditvā upaḍḍhakāyaṁ dassesi. Te āhaṁsu “devate mahatī te sampatti, kiṁ kammaṁ katvā imaṁ sampattiṁ adhigatāsī”ti. Bhante nātimahantaṁ parittakaṁ kammaṁ katvāti, upaḍḍha-uposathakammaṁ nissāya hi devatāya sā sampatti laddhā.

Anāthapiṇḍikassa kira gehe ayaṁ devaputto kammakāro ahosi. Seṭṭhissa hi gehe uposathadivasesu antamaso dāsakammakāre upādāya sabbo jano uposathiko hoti, ekadivasaṁ ayaṁ kammakāro ekakova pāto uṭṭhāya kammantaṁ gato, mahāseṭṭhi nivāpaṁ labhanamanusse sallakkhento etassevekassa araññaṁ gatabhāvaṁ ñatvā assa sāyamāsatthāya nivāpaṁ adāsi. Bhattakārikā dāsī ekasseva bhattaṁ pacitvā araññato āgatassa bhattaṁ vaḍḍhetvā adāsi, kammakāro āha “aññesu divasesu imasmiṁ kāle gehaṁ ekasaddaṁ ahosi, ajja ativiya sannisinnaṁ, kiṁ nu kho etan”ti. Tassa sā ācikkhi “ajja imasmiṁ gehe sabbe manussā uposathikā, mahāseṭṭhi tuyhevekassa nivāpaṁ adāsī”ti. Evaṁ ammāti. Āma sāmīti. Imasmiṁ kāle uposathaṁ samādinnassa uposathakammaṁ hoti na hotīti mahāseṭṭhiṁ puccha ammāti. Tāya gantvā pucchito mahāseṭṭhi āha “sakala-uposathakammaṁ na hoti, upaḍḍhakammaṁ pana hoti, uposathiko

မနုဿပထံ အာဂစ္ဆန္တာ နိရုဒကမဟာကန္တာရံ အတိက္ကမိတွာ ကန္တာရပရိယောသာနေ မဟန္တံ နိဂြောဓရုက္ခံ ဒိသွာ စိန္တေသုံ “ယာဒိသော အယံ ရုက္ခော၊ အဒ္ဓါ ဧတ္ထ မဟေသက္ခာယ ဒေဝတာယ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ သာဓု ဝတဿ၊ သစေ နော ပါနီယံ ဝါ ဘောဇနီယံ ဝါ ဒဒေယျာ”တိ။ ဒေဝတာ ဣသီနံ အဇ္ဈာသယံ ဝိဒိတွာ ဣမေသံ သင်္ဂဟံ ကရိဿာမီတိ အတ္တနော အာနုဘာဝေန ဝိဋပန္တရတော နင်္ဂလသီသမတ္တံ ဥဒကဓာရံ ပဝတ္တေသိ။ ဣသိဂဏော ရဇတက္ခန္ဓသဒိသံ ဥဒကဝဋ္ဋိံ ဒိသွာ အတ္တနော ဘာဇနေဟိ ဥဒကံ ဂဟေတွာ ပရိဘောဂံ ကတွာ စိန္တေသိ “ဒေဝတာယ အမှာကံ ပရိဘောဂဥဒကံ ဒိန္နံ၊ ဣဒံ ပန အဂါမကံ မဟာအရညံ၊ သာဓု ဝတဿ၊ သစေ နော အာဟာရမ္ပိ ဒဒေယျာ”တိ။ ဒေဝတာ ဣသီနံ ဥပသံကပ္ပနဝသေန ဒိဗ္ဗာနိ ယာဂုခဇ္ဇကာဒီနိ ဒတွာ သန္တပ္ပေသိ။ ဣသယော စိန္တယိံသု “ဒေဝတာယ အမှာကံ ပရိဘောဂဥဒကမ္ပိ ဘောဇနမ္ပိ သဗ္ဗံ ဒိန္နံ၊ သာဓု ဝတဿ၊ သစေ နော အတ္တာနံ ဒဿေယျာ”တိ။

ဒေဝတာ တေသံ အဇ္ဈာသယံ ဝိဒိတွာ ဥပဍ္ဎကာယံ ဒဿေသိ။ တေ အာဟံသု “ဒေဝတေ မဟတီ တေ သမ္ပတ္တိ၊ ကိံ ကမ္မံ ကတွာ ဣမံ သမ္ပတ္တိံ အဓိဂတာသီ”တိ။ ဘန္တေ နာတိမဟန္တံ ပရိတ္တကံ ကမ္မံ ကတွာတိ၊ ဥပဍ္ဎဥပေါသထကမ္မံ နိဿာယ ဟိ ဒေဝတာယ သာ သမ္ပတ္တိ လဒ္ဓါ။

အနာထပိဏ္ဍိကဿ ကိရ ဂေဟေ အယံ ဒေဝပုတ္တော ကမ္မကာရော အဟောသိ။ သေဋ္ဌိဿ ဟိ ဂေဟေ ဥပေါသထဒိဝသေသု အန္တမသော ဒါသကမ္မကာရေ ဥပါဒါယ သဗ္ဗော ဇနော ဥပေါသထိကော ဟောတိ၊ ဧကဒိဝသံ အယံ ကမ္မကာရော ဧကကောဝ ပါတော ဥဋ္ဌာယ ကမ္မန္တံ ဂတော၊ မဟာသေဋ္ဌိ နိဝါပံ လဘနမနုဿေ သလ္လက္ခေန္တော ဧတဿေဝေကဿ အရညံ ဂတဘာဝံ ဉတွာ အဿ သာယမာသတ္ထာယ နိဝါပံ အဒါသိ။ ဘတ္တကာရိကာ ဒါသီ ဧကဿေဝ ဘတ္တံ ပစိတွာ အရညတော အာဂတဿ ဘတ္တံ ဝဍ္ဎေတွာ အဒါသိ၊ ကမ္မကာရော အာဟ “အညေသု ဒိဝသေသု ဣမသ္မိံ ကာလေ ဂေဟံ ဧကသဒ္ဒံ အဟောသိ၊ အဇ္ဇ အတိဝိယ သန္နိသိန္နံ၊ ကိံ နု ခေါ ဧတ”န္တိ။ တဿ သာ အာစိက္ခိ “အဇ္ဇ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ သဗ္ဗေ မနုဿာ ဥပေါသထိကာ၊ မဟာသေဋ္ဌိ တုယှေဝေကဿ နိဝါပံ အဒါသီ”တိ။ ဧဝံ အမ္မာတိ။ အာမ သာမီတိ။ ဣမသ္မိံ ကာလေ ဥပေါသထံ သမာဒိန္နဿ ဥပေါသထကမ္မံ ဟောတိ န ဟောတီတိ မဟာသေဋ္ဌိံ ပုစ္ဆ အမ္မာတိ။ တာယ ဂန္တွာ ပုစ္ဆိတော မဟာသေဋ္ဌိ အာဟ “သကလဥပေါသထကမ္မံ န ဟောတိ၊ ဥပဍ္ဎကမ္မံ ပန ဟောတိ၊ ဥပေါသထိကော

hotū”ti. Kammakāro bhattaṁ abhuñjitvā mukhaṁ vikkhāletvā uposathiko hutvā vasanaṭṭhānaṁ gantvā nipajji. Tassa āhāraparikkhīṇakāyassa rattiṁ vāto kuppi, so paccūsasamaye kālaṁ katvā upaḍḍha-uposathakammanissandena mahāvaṭṭani-aṭaviyaṁ nigrodharukkhe devaputto hutvā nibbatti. So taṁ pavattiṁ isīnaṁ ārocesi.

Isayo tumhehi mayaṁ[1] Buddho dhammo saṁghoti asutapubbaṁ sāvitā[2], uppanno nu kho loke Buddhoti. Āma bhante uppannoti. Idāni kuhiṁ vasatīti. Sāvatthiṁ nissāya Jetavane bhanteti. Isayo tiṭṭhatha tāva tumhe mayaṁ Satthāraṁ passissāmāti haṭṭhatuṭṭhā nikkhamitvā anupubbena Kosambinagaraṁ sampāpuṇiṁsu, mahāseṭṭhino “isayo āgatā”ti paccuggamanaṁ katvā “sve amhākaṁ bhikkhaṁ gaṇhatha bhante”ti nimantentvā punadivase isigaṇassa mahādānaṁ adaṁsu. Isayo bhuñjitvāva gacchāmāti āpucchiṁsu. Tumhe bhante aññasmiṁ kāle ekampi māsaṁ dvepi tayopi cattāropi māse vasitvā gacchatha, imasmiṁ pana vāre hiyyo āgantvā ajjeva gacchāmāti vadatha, kiṁ idanti. Āma gahapatayo Buddho loke uppanno, na kho pana sakkā jīvitantarāyo endituṁ, tena mayaṁ turitā gacchāmāti. Tena hi bhante mayampi gacchāma, amhehi saddhiṁyeva gacchathāti. Tumhe agāriyā nāma mahājaṭā, tiṭṭhatha tumhe, mayaṁ puretaraṁ gamissāmāti nikkhamitvā ekasmiṁ ṭhāne dvepi divasāni avasitvā turitagamaneneva Sāvatthiṁ patvā Jetavanavihāre Satthu santikameva agamaṁsu, Satthu madhuradhammakathaṁ sutvā sabbeva pabbajitvā arahattaṁ pāpuṇiṁsu.

Tepi tayo seṭṭhino pañcahi pañcahi sakaṭasatehi sappimadhuphāṇitādīni ceva paṭṭunnadukūlādīni ca[3] ādāya Kosambito nikkhamitvā anupubbena Sāvatthiṁ patvā Jetavanasāmante khandhāvāraṁ bandhitvā Satthu santikaṁ gantvā vanditvā paṭisanthāraṁ katvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Satthā tiṇṇampi sahāyakānaṁ madhuradhammakathaṁ kathesi. Te balavasomanassajātā Satthāraṁ nimantetvā punadivase mahādānaṁ adaṁsu, puna nimantetvā punadivaseti evaṁ aḍḍhamāsaṁ dānaṁ datvā “amhākaṁ janapadaṁ āgamanāya paṭiññaṁ dethā”ti pādamūle nipajjiṁsu. Bhagavā “suññāgāre kho gahapatayo Tathāgatā abhiramantī”ti āha. Ettāvatā paṭiññā dinnā nāma hotīti

1. Mayhaṁ (Syā, Ka) 2. Sāvitaṁ (Sī, Syā, Ka) 3. Paṭṭadukūlādīni ca (Sī, Syā)

ဟောတူ”တိ။ ကမ္မကာရော ဘတ္တံ အဘုဉ္ဇိတွာ မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ ဥပေါသထိကော ဟုတွာ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ နိပဇ္ဇိ။ တဿ အာဟာရပရိက္ခီဏကာယဿ ရတ္တိံ ဝါတော ကုပ္ပိ၊ သော ပစ္စူသသမယေ ကာလံ ကတွာ ဥပဍ္ဎုပေါသထကမ္မနိဿန္ဒေန မဟာဝတ္တနိအဋဝိယံ နိဂြောဓရုက္ခေ ဒေဝပုတ္တော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ သော တံ ပဝတ္တိံ ဣသီနံ အာရောစေသိ။

ဣသယော တုမှေဟိ မယံ[1] ဗုဒ္ဓေါ ဓမ္မော သံဃောတိ အသုတပုဗ္ဗံ သာဝိတာ[2]၊ ဥပ္ပန္နော နု ခေါ လောကေ ဗုဒ္ဓေါတိ။ အာမ ဘန္တေ ဥပ္ပန္နောတိ။ ဣဒါနိ ကုဟိံ ဝသတီတိ။ သာဝတ္ထိံ နိဿာယ ဇေတဝနေ ဘန္တေတိ။ ဣသယော တိဋ္ဌထ တာဝ တုမှေ မယံ သတ္ထာရံ ပဿိဿာမာတိ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ နိက္ခမိတွာ အနုပုဗ္ဗေန ကောသမ္ဗိနဂရံ သမ္ပာပုဏိံသု၊ မဟာသေဋ္ဌိနော “ဣသယော အာဂတာ”တိ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ “သွေ အမှာကံ ဘိက္ခံ ဂဏှထ ဘန္တေ”တိ နိမန္တေတွာ ပုနဒိဝသေ ဣသိဂဏဿ မဟာဒါနံ အဒံသု။ ဣသယော ဘုဉ္ဇိတွာဝ ဂစ္ဆာမာတိ အာပုစ္ဆိံသု။ တုမှေ ဘန္တေ အညသ္မိံ ကာလေ ဧကမ္ပိ မာသံ ဒွေပိ တယောပိ စတ္တာရောပိ မာသေ ဝသိတွာ ဂစ္ဆထ၊ ဣမသ္မိံ ပန ဝါရေ ဟိယျော အာဂန္တွာ အဇ္ဇေဝ ဂစ္ဆာမာတိ ဝဒထ၊ ကိံ ဣဒန္တိ။ အာမ ဂဟပတယော ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပန္နော၊ န ခေါ ပန သက္ကာ ဇီဝိတန္တရာယော ဝိဒိတုံ၊ တေန မယံ တုရိတာ ဂစ္ဆာမာတိ။ တေန ဟိ ဘန္တေ မယမ္ပိ ဂစ္ဆာမ၊ အမှေဟိ သဒ္ဓိံယေဝ ဂစ္ဆထာတိ။ တုမှေ အဂါရိယာ နာမ မဟာဇဋာ၊ တိဋ္ဌထ တုမှေ၊ မယံ ပုရေတရံ ဂမိဿာမာတိ နိက္ခမိတွာ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဒွေပိ ဒိဝသာနိ အဝသိတွာ တုရိတဂမနေနေဝ သာဝတ္ထိံ ပတွာ ဇေတဝနဝိဟာရေ သတ္ထု သန္တိကမေဝ အဂမံသု၊ သတ္ထု မဓုရဓမ္မကထံ သုတွာ သဗ္ဗေဝ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။

တေပိ တယော သေဋ္ဌိနော ပဉ္စဟိ ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ သပ္ပိမဓုဖာဏိတာဒီနိ စေဝ ပဋ္ဋုန္နဒုကူလာဒီနိ စ[3] အာဒါယ ကောသမ္ဗိတော နိက္ခမိတွာ အနုပုဗ္ဗေန သာဝတ္ထိံ ပတွာ ဇေတဝနသာမန္တေ ခန္ဓာဝါရံ ဗန္ဓိတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ တိဏ္ဏမ္ပိ သဟာယကာနံ မဓုရဓမ္မကထံ ကထေသိ။ တေ ဗလဝသောမနဿဇာတာ သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ ပုနဒိဝသေ မဟာဒါနံ အဒံသု၊ ပုန နိမန္တေတွာ ပုနဒိဝသေတိ ဧဝံ အဍ္ဎမာသံ ဒါနံ ဒတွာ “အမှာကံ ဇနပဒံ အာဂမနာယ ပဋိညံ ဒေထာ”တိ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိံသု။ ဘဂဝါ “သုညာဂါရေ ခေါ ဂဟပတယော တထာဂတာ အဘိရမန္တီ”တိ အာဟ။ ဧတ္တာဝတာ ပဋိညာ ဒိန္နာ နာမ ဟောတီတိ

၁-မယှံ (သျာ၊ က) ၂-သာဝိတံ (သီ၊ သျာ၊ က) ၃-ပဋ္ဋဒုကူလာဒီနိ စ (သီ၊ သျာ)

gahapatayo sallakkhetvā dinnā no Bhagavatā paṭiññāti Dasabalaṁ vanditvā nikkhamitvā antarāmagge yojane yojane ṭhāne vihāraṁ kāretvā anupubbena Kosambiṁ patvā “loke Buddho uppanno”ti kathayiṁsu. Tayopi janā attano attano ārāme mahantaṁ dhanapariccāgaṁ katvā Bhagavato vasanatthāya vihāre kārāpayiṁsu. Tattha Kukkūṭaseṭṭhinā kārito **Kukkuṭārāmo** nāma ahosi. Pāvārikaseṭṭhinā Ambavane kārito **Pāvārikambavano** nāma ahosi. Ghositena kārito **Ghositārāmo** nāma ahosi. Taṁ sandhāya vuttaṁ “Ghositaseṭṭhinā kārite ārāme”ti.

Bhaṇḍanajātāti-ādīsu kalahassa pubbabhāgo bhaṇḍanaṁ nāma, taṁ jātaṁ etesanti **bhaṇḍanajātā.** Hatthaparāmāsādivasena matthakaṁ patto kalaho jāto etesanti **kalahajātā.** Viruddhabhūtaṁ vādanti vivādaṁ, taṁ āpannāti **vivādāpannā. Mukhasattīhī**ti vācāsattīhi. **Vitudantā**ti vijjhantā. **Te na ceva aññamaññaṁ saññāpenti na ca saññattiṁ upentī**ti te atthañca kāraṇañca dassetvā neva aññamaññaṁ jānāpenti. Sacepi saññāpetuṁ ārabhanti, tathāpi saññattiṁ na upenti, jānituṁ na icchantīti attho. Nijjhattiyāpi eseva nayo. Ettha ca **nijjhattī**ti saññattivevacanamevetaṁ. Kasmā panete bhaṇḍanajātā ahesunti? Appamattakena kāraṇena.

Dve kira bhikkhū ekasmiṁ āvāse vasanti vinayadharo ca suttantiko ca. Tesu suttantiko bhikkhu ekadivasaṁ vaccakuṭiṁ paviṭṭho ācamana-udakāvasesaṁ bhājane ṭhapetvāva nikkhami. Vinayadharo pacchā paviṭṭho taṁ udakaṁ disvā nikkhamitvā taṁ bhikkhuṁ pucchi, āvuso tayā idaṁ udakaṁ ṭhapitanti. Āma āvusoti. Tvaṁ ettha āpattibhāvaṁ na jānāsīti. Āma na jānāmīti. Hoti āvuso ettha āpattīti. Sace hoti desessāmīti. Sace pana te āvuso asañcicca asatiyā kataṁ, natthi te āpattīti. So tassā āpattiyā anāpattidiṭṭhi ahosi.

Vinayadharo attano nissitakānaṁ “ayaṁ suttantiko āpattiṁ āpajjamānopi na jānātī”ti ārocesi. Te tassa nissitake disvā “tumhākaṁ upajjhāyo āpattiṁ āpajjitvāpi āpattibhāvaṁ na jānātī”ti āhaṁsu. Te gantvā attano upajjhāyassa ārocesuṁ.

ဂဟပတယော သလ္လက္ခေတွာ ဒိန္နာ နော ဘဂဝတာ ပဋိညာတိ ဒသဗလံ ဝန္ဒိတွာ နိက္ခမိတွာ အန္တရာမဂ္ဂေ ယောဇနေ ယောဇနေ ဌာနေ ဝိဟာရံ ကာရေတွာ အနုပုဗ္ဗေန ကောသမ္ဗိံ ပတွာ “လောကေ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပန္နော”တိ ကထယိံသု။ တယောပိ ဇနာ အတ္တနော အတ္တနော အာရာမေ မဟန္တံ ဓနပရိစ္စာဂံ ကတွာ ဘဂဝတော ဝသနတ္ထာယ ဝိဟာရေ ကာရာပယိံသု။ တတ္ထ ကုက္ကုဋသေဋ္ဌိနာ ကာရိတော **ကုက္ကုဋာရာမော** နာမ အဟောသိ။ ပါဝါရိကသေဋ္ဌိနာ အမ္ဗဝနေ ကာရိတော **ပါဝါရိကမ္ဗဝနော** နာမ အဟောသိ။ ဃောသိတေန ကာရိတော **ဃောသိတာရာမော** နာမ အဟောသိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ဃောသိတသေဋ္ဌိနာ ကာရိတေ အာရာမေ”တိ။

ဘဏ္ဍနဇာတာတိအာဒီသု ကလဟဿ ပုဗ္ဗဘာဂေါ ဘဏ္ဍနံ နာမ၊ တံ ဇာတံ ဧတေသန္တိ **ဘဏ္ဍနဇာတာ**။ ဟတ္ထပရာမာသာဒိဝသေန မတ္ထကံ ပတ္တော ကလဟော ဇာတော ဧတေသန္တိ **ကလဟဇာတာ**။ ဝိရုဒ္ဓဘူတံ ဝါဒန္တိ ဝိဝါဒံ၊ တံ အာပန္နာတိ **ဝိဝါဒါပန္နာ**။ **မုခသတ္တီဟီ**တိ ဝါစာသတ္တီဟိ။ **ဝိတုဒန္တာ**တိ ဝိဇ္ဈန္တာ။ **တေ န စေဝ အညမညံ သညာပေန္တိ န စ သညတ္တိံ ဥပေန္တီ**တိ တေ အတ္ထဉ္စ ကာရဏဉ္စ ဒဿေတွာ နေဝ အညမညံ ဇာနာပေန္တိ။ သစေပိ သညာပေတုံ အာရဘန္တိ၊ တထာပိ သညတ္တိံ န ဥပေန္တိ၊ ဇာနိတုံ န ဣစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ နိဇ္ဈတ္တိယာပိ ဧသေဝ နယော။ ဧတ္ထ စ **နိဇ္ဈတ္တီ**တိ သညတ္တိဝေဝစနမေဝေတံ။ ကသ္မာ ပနေတေ ဘဏ္ဍနဇာတာ အဟေသုန္တိ? အပ္ပမတ္တကေန ကာရဏေန။

ဒွေ ကိရ ဘိက္ခူ ဧကသ္မိံ အာဝါသေ ဝသန္တိ ဝိနယဓရော စ သုတ္တန္တိကော စ။ တေသု သုတ္တန္တိကော ဘိက္ခု ဧကဒိဝသံ ဝစ္စကုဋိံ ပဝိဋ္ဌော အာစမနဥဒကာဝသေသံ ဘာဇနေ ဌပေတွာဝ နိက္ခမိ။ ဝိနယဓရော ပစ္ဆာ ပဝိဋ္ဌော တံ ဥဒကံ ဒိသွာ နိက္ခမိတွာ တံ ဘိက္ခုံ ပုစ္ဆိ၊ အာဝုသော တယာ ဣဒံ ဥဒကံ ဌပိတန္တိ။ အာမ အာဝုသောတိ။ တွံ ဧတ္ထ အာပတ္တိဘာဝံ န ဇာနာသီတိ။ အာမ န ဇာနာမီတိ။ ဟောတိ အာဝုသော ဧတ္ထ အာပတ္တီတိ။ သစေ ဟောတိ ဒေသေဿာမီတိ။ သစေ ပန တေ အာဝုသော အသဉ္စိစ္စ အသတိယာ ကတံ၊ နတ္ထိ တေ အာပတ္တီတိ။ သော တဿာ အာပတ္တိယာ အနာပတ္တိဒိဋ္ဌိ အဟောသိ။

ဝိနယဓရော အတ္တနော နိဿိတကာနံ “အယံ သုတ္တန္တိကော အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇမာနောပိ န ဇာနာတီ”တိ အာရောစေသိ။ တေ တဿ နိဿိတကေ ဒိသွာ “တုမှာကံ ဥပဇ္ဈာယော အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇိတွာပိ အာပတ္တိဘာဝံ န ဇာနာတီ”တိ အာဟံသု။ တေ ဂန္တွာ အတ္တနော ဥပဇ္ဈာယဿ အာရောစေသုံ။

So evamāha “ayaṁ vinayadharo pubbe ‘anāpattī’ti vatvā idāni ‘āpattī’ti vadati, musāvādī eso”ti. Te gantvā “tumhākaṁ upajjhāyo musāvādī”ti evaṁ aññamaññaṁ kalahaṁ vaḍḍhayiṁsu, taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ.

Bhagavantaṁ etadavocāti etaṁ “idha bhante Kosambiyaṁ bhikkhū bhaṇḍanajātā”ti-ādivacanaṁ avoca. Tañca kho neva piyakamyatāya na bhedādhippāyena, atha kho atthakāmatāya hitakāmatāya. Sāmaggikārako kiresa bhikkhu, tasmāssa etadahosi “yathā ime bhikkhū vivādaṁ āraddhā, na sakkā mayā, nāpi aññena bhikkhunā samaggā kātuṁ, appeva nāma sadevake loke appaṭipuggalo Bhagavā sayaṁ vā gantvā, attano vā santikaṁ pakkosāpetvā etesaṁ bhikkhūnaṁ khantimettāpaṭisaṁyuttaṁ sāraṇīyadhammadesanaṁ kathetvā sāmaggiṁ kareyyā”ti atthakāmatāya hitakāmatāya gantvā avoca.

492. **Chayime bhikkhave dhammā sāraṇīyā**ti heṭṭhā kalahabhaṇḍanavasena desanā āraddhā. Imasmiṁ ṭhāne cha sāraṇīyā dhammā āgatāti evamidaṁ Kosambiyasuttaṁ yathānusandhināva gataṁ hoti, tattha **sāraṇīyā**ti saritabbayuttā addhāne atikkantepi na pamussitabbā. Yo te dhamme pūreti, taṁ sabrahmacārīnaṁ piyaṁ karontīti **piyakaraṇā.** Garuṁ karontīti **garukaraṇā. Saṅgahāyā**ti saṅgahaṇatthāya. **Avivādāyā**ti avivādanatthāya. **Sāmaggiyā**ti samaggabhāvatthāya. **Ekībhāvāyā**ti ekībhāvatthāya ninnānākaraṇāya. **Saṁvattantī**ti bhavanti. **Mettaṁ kāyakamman**ti mettacittena kattabbaṁ kāyakammaṁ. **Vacīkammamanokammesupi** eseva nayo. Imāni bhikkhūnaṁ vasena āgatāni, gihīsupi labbhantiyeva. Bhikkhūnaṁ hi mettacittena ābhisamācārikadhammapūraṇaṁ mettaṁ kāyakammaṁ nāma. Gihīnaṁ cetiyavandanatthāya bodhivandanatthāya saṁghanimantanatthāya gamanaṁ gāmaṁ piṇḍāya paviṭṭhe bhikkhū disvā paccuggamanaṁ pattapaṭiggahaṇaṁ āsanapaññāpanaṁ anugamananti evamādikaṁ mettaṁ kāyakammaṁ nāma.

Bhikkhūnaṁ mettacittena ācārapaññattisikkhāpadaṁ kammaṭṭhānakathanaṁ dhammadesanā Tepiṭakampi Buddhavacanaṁ **mettaṁ vacīkammaṁ** nāma. Gihīnañca “cetiyavandanatthāya gacchāma, bodhivandanatthāya gacchāma, dhammassavanaṁ karissāma, padīpamālāpupphapūjaṁ karissāma, tīṇi sucaritāni samādāya vattissāma, salākabhattādīni dassāma, vassāvāsikaṁ dassāma, ajja

သော ဧဝမာဟ “အယံ ဝိနယဓရော ပုဗ္ဗေ ‘အနာပတ္တီ’တိ ဝတွာ ဣဒါနိ ‘အာပတ္တီ’တိ ဝဒတိ၊ မုသာဝါဒီ ဧသော”တိ။ တေ ဂန္တွာ “တုမှာကံ ဥပဇ္ဈာယော မုသာဝါဒီ”တိ ဧဝံ အညမညံ ကလဟံ ဝဍ္ဎယိံသု၊ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။

ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစာတိ ဧတံ “ဣဓ ဘန္တေ ကောသမ္ဗိယံ ဘိက္ခူ ဘဏ္ဍနဇာတာ”တိအာဒိဝစနံ အဝေါစ။ တဉ္စ ခေါ နေဝ ပိယကမျတာယ န ဘေဒါဓိပ္ပါယေန၊ အထ ခေါ အတ္ထကာမတာယ ဟိတကာမတာယ။ သာမဂ္ဂိကာရကော ကိရေသ ဘိက္ခု၊ တသ္မာဿ ဧတဒဟောသိ “ယထာ ဣမေ ဘိက္ခူ ဝိဝါဒံ အာရဒ္ဓါ၊ န သက္ကာ မယာ, နာပိ အညေန ဘိက္ခုနာ သမဂ္ဂါ ကာတုံ၊ အပ္ပေဝ နာမ သဒေဝကေ လောကေ အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော ဘဂဝါ သယံ ဝါ ဂန္တွာ, အတ္တနော ဝါ သန္တိကံ ပက္ကောသာပေတွာ ဧတေသံ ဘိက္ခူနံ ခန္တိမေတ္တာပဋိသံယုတ္တံ သာရဏီယဓမ္မဒေသနံ ကထေတွာ သာမဂ္ဂိံ ကရေယျာ”တိ အတ္ထကာမတာယ ဟိတကာမတာယ ဂန္တွာ အဝေါစ။

၄၉၂။ **ဆယိမေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ သာရဏီယာ**တိ ဟေဋ္ဌာ ကလဟဘဏ္ဍနဝသေန ဒေသနာ အာရဒ္ဓါ။ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဆ သာရဏီယာ ဓမ္မာ အာဂတာတိ ဧဝမိဒံ ကောသမ္ဗိယသုတ္တံ ယထာနုသန္ဓိနာဝ ဂတံ ဟောတိ၊ တတ္ထ **သာရဏီယာ**တိ သရိတဗ္ဗယုတ္တာ အဒ္ဓါနေ အတိက္ကန္တေပိ န ပမုဿိတဗ္ဗာ။ ယော တေ ဓမ္မေ ပူရေတိ၊ တံ သဗြဟ္မစာရီနံ ပိယံ ကရောန္တီတိ **ပိယကရဏာ။** ဂရုံ ကရောန္တီတိ **ဂရုကရဏာ။ သင်္ဂဟာယာ**တိ သင်္ဂဟဏတ္ထာယ။ **အဝိဝါဒါယာ**တိ အဝိဝါဒနတ္ထာယ။ **သာမဂ္ဂိယာ**တိ သမဂ္ဂဘာဝတ္ထာယ။ **ဧကီဘာဝါယာ**တိ ဧကီဘာဝတ္ထာယ နိန္နာနာကရဏာယ။ **သံဝတ္တန္တီ**တိ ဘဝန္တိ။ **မေတ္တံ ကာယကမ္မန္တိ** မေတ္တစိတ္တေန ကတ္တဗ္ဗံ ကာယကမ္မံ။ **ဝစီကမ္မမနောကမ္မေသုပိ** ဧသေဝ နယော။ ဣမာနိ ဘိက္ခူနံ ဝသေန အာဂတာနိ၊ ဂိဟီသုပိ လဗ္ဘန္တိယေဝ။ ဘိက္ခူနံ ဟိ မေတ္တစိတ္တေန အာဘိသမာစာရိကဓမ္မပူရဏံ မေတ္တံ ကာယကမ္မံ နာမ။ ဂိဟီနံ စေတိယဝန္ဒနတ္ထာယ ဗောဓိဝန္ဒနတ္ထာယ သံဃနိမန္တနတ္ထာယ ဂမနံ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌေ ဘိက္ခူ ဒိသွာ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ပတ္တပဋိဂ္ဂဟဏံ အာသနပညာပနံ အနုဂမနန္တိ ဧဝမာဒိကံ မေတ္တံ ကာယကမ္မံ နာမ။

ဘိက္ခူနံ မေတ္တစိတ္တေန အာစာရပညတ္တိသိက္ခာပဒံ ကမ္မဋ္ဌာနကထနံ ဓမ္မဒေသနာ တေပိဋကမ္ပိ ဗုဒ္ဓဝစနံ **မေတ္တံ ဝစီကမ္မံ** နာမ။ ဂိဟီနဉ္စ “စေတိယဝန္ဒနတ္ထာယ ဂစ္ဆာမ၊ ဗောဓိဝန္ဒနတ္ထာယ ဂစ္ဆာမ၊ ဓမ္မဿဝနံ ကရိဿာမ၊ ပဒီပမာလာပုပ္ဖပူဇံ ကရိဿာမ၊ တီဏိ သုစရိတာနိ သမာဒါယ ဝတ္တိဿာမ၊ သလာကဘတ္တာဒီနိ ဒဿာမ၊ ဝဿာဝါသိကံ ဒဿာမ၊ အဇ္ဇ

saṁghassa cattāro paccaye dassāma, saṁghaṁ nimantetvā khādanīyādīni saṁvidahatha, āsanāni paññāpetha, pānīyaṁ upaṭṭhapetha, saṁghaṁ paccuggantvā ānetha, paññattāsane nisīdāpetvā chandajātā ussāhajātā veyyāvaccaṁ karothā”ti-ādikathanakāle mettaṁ vacīkammaṁ nāma.

Bhikkhūnaṁ pātova uṭṭhāya sarīrapaṭijagganaṁ cetiyaṅgaṇavattādīni ca katvā vivittāsane nisīditvā “imasmiṁ vihāre bhikkhū sukhī hontu, averā abyāpajjhā”ti cintanaṁ **mettaṁ manokammaṁ** nāma. Gihīnaṁ “ayyā sukhī hontu, averā abyāpajjhā”ti cintanaṁ mettaṁ manokammaṁ nāma.

Āvi ceva raho cāti sammukhā ca parammukhā ca. Tattha navakānaṁ cīvarakammādīsu sahāyabhāvūpagamanaṁ sammukhā mettaṁ kāyakammaṁ nāma. Therānaṁ pana pādadhovanavandanabījanadānādibhedampi sabbaṁ sāmīcikammaṁ sammukhā mettaṁ kāyakammaṁ nāma. Ubhayehipi dunnikkhittānaṁ dārubhaṇḍādīnaṁ tesu avamaññaṁ akatvā attanā dunnikkhittānaṁ viya paṭisāmanaṁ parammukhā mettaṁ kāyakammaṁ nāma. Devatthero[1] Tissattheroti evaṁ paggayha vacanaṁ sammukhā mettaṁ vacīkammaṁ nāma. Vihāre asantaṁ pana paripucchantassa kuhiṁ amhākaṁ Devatthero, amhākaṁ Tissatthero kadā nu kho āgamissatīti evaṁ mamāyanavacanaṁ parammukhā mettaṁ vacīkammaṁ nāma. Mettāsinehasiniddhāni pana nayanāni ummīletvā suppasannena mukhena olokanaṁ sammukhā mettaṁ manokammaṁ nāma. Devatthero, Tissatthero arogo hotu appābādhoti samannāharaṇaṁ parammukhā mettaṁ manokammaṁ nāma.

Lābhāti cīvarādayo laddhapaccayā. **Dhammikā**ti kuhanādibhedaṁ micchājīvaṁ vajjetvā dhammena samena bhikkhācariyavattena uppannā. **Antamaso pattapariyāpannamattampī**ti pacchimakoṭiyā patte pariyāpannaṁ pattassa antogataṁ dvattikaṭacchubhikkhāmattampi. **Appaṭivibhattabhogī**ti ettha dve paṭivibhattāni nāma āmisapaṭivibhattaṁ puggalapaṭivibhattaṁ ca. Tattha “ettakaṁ dassāmi, ettakaṁ na dassāmī”ti evaṁ cittena vibhajanaṁ āmisapaṭivibhattaṁ nāma. “Asukassa dassāmi, asukassa na dassāmī”ti evaṁ cittena vibhajanaṁ pana puggalapaṭivibhattaṁ nāma. Tadubhayampi akatvā yo appaṭivibhattaṁ bhuñjati, ayaṁ **appaṭivibhattabhogī** nāma.

1. Revatthero (Ka)

သံဃဿ စတ္တာရော ပစ္စယေ ဒဿာမ၊ သံဃံ နိမန္တေတွာ ခါဒနီယာဒီနိ သံဝိဒဟထ၊ အာသနာနိ ပညာပေထ၊ ပါနီယံ ဥပဋ္ဌပေထ၊ သံဃံ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ အာနေထ၊ ပညတ္တာသနေ နိသီဒါပေတွာ ဆန္ဒဇာတာ ဥဿာဟဇာတာ ဝေယျာဝစ္စံ ကရောထာ”တိအာဒိကထနကာလေ မေတ္တံ ဝစီကမ္မံ နာမ။

ဘိက္ခူနံ ပါတောဝ ဥဋ္ဌာယ သရီရပဋိဇဂ္ဂနံ စေတိယင်္ဂဏဝတ္တာဒီနိ စ ကတွာ ဝိဝိတ္တာသနေ နိသီဒိတွာ “ဣမသ္မိံ ဝိဟာရေ ဘိက္ခူ သုခီ ဟောန္တု၊ အဝေရာ အဗျာပဇ္ဈာ”တိ စိန္တနံ **မေတ္တံ မနောကမ္မံ** နာမ။ ဂိဟီနံ “အယျာ သုခီ ဟောန္တု၊ အဝေရာ အဗျာပဇ္ဈာ”တိ စိန္တနံ မေတ္တံ မနောကမ္မံ နာမ။

အာဝိ စေဝ ရဟော စာတိ သမ္မုခါ စ ပရမ္မုခါ စ။ တတ္ထ နဝကာနံ စီဝရကမ္မာဒီသု သဟာယဘာဝူပဂမနံ သမ္မုခါ မေတ္တံ ကာယကမ္မံ နာမ။ ထေရာနံ ပန ပါဒဓောဝနဝန္ဒနဗီဇနဒါနာဒိဘေဒမ္ပိ သဗ္ဗံ သာမီစိကမ္မံ သမ္မုခါ မေတ္တံ ကာယကမ္မံ နာမ။ ဥဘယေဟိပိ ဒုန္နိက္ခိတ္တာနံ ဒါရုဘဏ္ဍာဒီနံ တေသု အဝမညံ အကတွာ အတ္တနာ ဒုန္နိက္ခိတ္တာနံ ဝိယ ပဋိသာမနံ ပရမ္မုခါ မေတ္တံ ကာယကမ္မံ နာမ။ ဒေဝတ္ထေရော[1] တိဿတ္ထေရောတိ ဧဝံ ပဂ္ဂယှ ဝစနံ သမ္မုခါ မေတ္တံ ဝစီကမ္မံ နာမ။ ဝိဟာရေ အသန္တံ ပန ပရိပုစ္ဆန္တဿ ကုဟိံ အမှာကံ ဒေဝတ္ထေရော, အမှာကံ တိဿတ္ထေရော ကဒါ နု ခေါ အာဂမိဿတီတိ ဧဝံ မမာယနဝစနံ ပရမ္မုခါ မေတ္တံ ဝစီကမ္မံ နာမ။ မေတ္တာသိနေဟသိနိဒ္ဓါနိ ပန နယနာနိ ဥမ္မီလေတွာ သုပ္ပသန္နေန မုခေန ဩလောကနံ သမ္မုခါ မေတ္တံ မနောကမ္မံ နာမ။ ဒေဝတ္ထေရော, တိဿတ္ထေရော အရောဂေါ ဟောတု အပ္ပါဗာဓောတိ သမန္နာဟရဏံ ပရမ္မုခါ မေတ္တံ မနောကမ္မံ နာမ။

လာဘာတိ စီဝရာဒယော လဒ္ဓပစ္စယာ။ **ဓမ္မိကာ**တိ ကုဟနာဒိဘေဒံ မိစ္ဆာဇီဝံ ဝဇ္ဇေတွာ ဓမ္မေန သမေန ဘိက္ခာစရိယဝတ္တေန ဥပ္ပန္နာ။ **အန္တမသော ပတ္တပရိယာပန္နမတ္တမ္ပီ**တိ ပစ္ဆိမကောဋိယာ ပတ္တေ ပရိယာပန္နံ ပတ္တဿ အန္တောဂတံ ဒွတ္တိကဋစ္ဆုဘိက္ခာမတ္တမ္ပိ။ **အပ္ပဋိဝိဘတ္တဘောဂီ**တိ ဧတ္ထ ဒွေ ပဋိဝိဘတ္တာနိ နာမ အာမိသပဋိဝိဘတ္တံ ပုဂ္ဂလပဋိဝိဘတ္တံ စ။ တတ္ထ “ဧတ္တကံ ဒဿာမိ၊ ဧတ္တကံ န ဒဿာမီ”တိ ဧဝံ စိတ္တေန ဝိဘဇနံ အာမိသပဋိဝိဘတ္တံ နာမ။ “အသုကဿ ဒဿာမိ၊ အသုကဿ န ဒဿာမီ”တိ ဧဝံ စိတ္တေန ဝိဘဇနံ ပန ပုဂ္ဂလပဋိဝိဘတ္တံ နာမ။ တဒုဘယမ္ပိ အကတွာ ယော အပ္ပဋိဝိဘတ္တံ ဘုဉ္ဇတိ၊ အယံ **အပ္ပဋိဝိဘတ္တဘောဂီ** နာမ။

၁-ရေဝတ္ထေရော (က)

Sīlavantehi sabrahmacārīhi sādhāraṇabhogīti ettha sādhāraṇabhogino idaṁ lakkhaṇaṁ, yaṁ yaṁ paṇītaṁ labbhati, taṁ taṁ neva lābhena lābhaṁ jigīsanāmukhena gihīnaṁ deti, na attanā paribhuñjati, paṭiggaṇhantova saṁghena sādhāraṇaṁ hotūti gahetvā gaṇḍiṁ paharitvā paribhuñjitabbaṁ saṁghasantakaṁ viya passati. Idaṁ pana sāraṇīyadhammaṁ ko pūreti, ko na pūretīti. Dussīlo tāva na pūreti, na hi tassa santakaṁ sīlavantā gaṇhanti, parisuddhasīlo pana vattaṁ akhaṇḍento pūreti.

Tatridaṁ vattaṁ—yo hi odissakaṁ katvā mātu vā pitu vā ācariyupajjhāyādīnaṁ vā deti, so dātabbaṁ deti[1], sāraṇīyadhammo panassa na hoti, palibodhajagganaṁ nāma hoti. Sāraṇīyadhammo hi muttapalibodhasseva vaṭṭati, tena pana odissakaṁ dentena gilānagilānupaṭṭhāka-āgantukagamikānaṁ ceva navapabbajitassa ca saṁghāṭipattaggahaṇaṁ ajānantassa dātabbaṁ. Etesaṁ datvā avasesaṁ therāsanato paṭṭhāya thokaṁ thokaṁ adatvā yo yattakaṁ gaṇhāti, tassa tattakaṁ dātabbaṁ. Avasiṭṭhe asati puna piṇḍāya caritvā therāsanato paṭṭhāya yaṁ yaṁ paṇītaṁ, taṁ taṁ datvā sesaṁ paribhuñjitabbaṁ, "sīlavantehī"ti vacanato dussīlassa adātumpi vaṭṭati.

Ayaṁ pana sāraṇīyadhammo susikkhitāya[2] parisāya supūro hoti[3], no asikkhitāya parisāya. Susikkhitāya[4] hi parisāya yo aññato labhati, so na gaṇhāti, aññato alabhantopi pamāṇayuttameva gaṇhāti, na atirekaṁ. Ayañca pana sāraṇīyadhammo evaṁ punappunaṁ piṇḍāya caritvā laddhaṁ laddhaṁ dentassāpi dvādasahi vassehi pūrati, na tato oraṁ. Sace hi dvādasamepi vasse sāraṇīyadhammapūrako piṇḍapātapūraṁ pattaṁ āsanasālāyaṁ ṭhapetvā nahāyituṁ gacchati, saṁghatthero ca kasseso pattoti. Sāraṇīyadhammapūrakassāti vutte "āharatha nan"ti sabbaṁ piṇḍapātaṁ vicāretvā bhuñjitvā ca rittapattaṁ ṭhapeti, atha so bhikkhu rittapattaṁ disvā "mayhaṁ asesetvāva paribhuñjiṁsū"ti domanassaṁ uppādeti, sāraṇīyadhammo bhijjati, puna dvādasa vassāni

1. Detu (Sī)
2. Asikkhitāya (Sī, Syā)
3. Apūro hoti (Sī, Syā)
4. Sikkhitāya (Sī)

သီလဝန္တေဟိ သဗြဟ္မစာရီဟိ သာဓာရဏဘောဂီတိ ဧတ္ထ သာဓာရဏဘောဂိနော ဣဒံ လက္ခဏံ၊ ယံ ယံ ပဏီတံ လဗ္ဘတိ၊ တံ တံ နေဝ လာဘေန လာဘံ ဇိဂီသနာမုခေန ဂိဟီနံ ဒေတိ၊ န အတ္တနာ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ ပဋိဂ္ဂဏှန္တောဝ သံဃေန သာဓာရဏံ ဟောတူတိ ဂဟေတွာ ဂဏ္ဍိံ ပဟရိတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ သံဃသန္တကံ ဝိယ ပဿတိ။ ဣဒံ ပန သာရဏီယဓမ္မံ ကော ပူရေတိ၊ ကော န ပူရေတီတိ။ ဒုဿီလော တာဝ န ပူရေတိ၊ န ဟိ တဿ သန္တကံ သီလဝန္တာ ဂဏှန္တိ၊ ပရိသုဒ္ဓသီလော ပန ဝတ္တံ အခဏ္ဍေန္တော ပူရေတိ။

တတြိဒံ ဝတ္တံ—ယော ဟိ ဩဒိဿကံ ကတွာ မာတု ဝါ ပိတု ဝါ အာစရိယုပဇ္ဈာယာဒီနံ ဝါ ဒေတိ၊ သော ဒါတဗ္ဗံ ဒေတိ[၁]၊ သာရဏီယဓမ္မော ပနဿ န ဟောတိ၊ ပလိဗောဓဇဂ္ဂနံ နာမ ဟောတိ။ သာရဏီယဓမ္မော ဟိ မုတ္တပလိဗောဓဿေဝ ဝဋ္ဋတိ၊ တေန ပန ဩဒိဿကံ ဒေန္တေန ဂိလာနဂိလာနုပဋ္ဌာက-အာဂန္တုကဂမိကာနံ စေဝ နဝပဗ္ဗဇိတဿ စ သံဃာဋိပတ္တဂ္ဂဟဏံ အဇာနန္တဿ ဒါတဗ္ဗံ။ ဧတေသံ ဒတွာ အဝသေသံ ထေရာသနတော ပဋ္ဌာယ ထောကံ ထောကံ အဒတွာ ယော ယတ္တကံ ဂဏှာတိ၊ တဿ တတ္တကံ ဒါတဗ္ဗံ။ အဝသိဋ္ဌေ အသတိ ပုန ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ထေရာသနတော ပဋ္ဌာယ ယံ ယံ ပဏီတံ၊ တံ တံ ဒတွာ သေသံ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ၊ "သီလဝန္တေဟီ"တိ ဝစနတော ဒုဿီလဿ အဒါတုမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။

အယံ ပန သာရဏီယဓမ္မော သုသိက္ခိတာယ[၂] ပရိသာယ သုပူရော ဟောတိ[၃]၊ နော အသိက္ခိတာယ ပရိသာယ။ သုသိက္ခိတာယ[၄] ဟိ ပရိသာယ ယော အညတော လဘတိ၊ သော န ဂဏှာတိ၊ အညတော အလဘန္တောပိ ပမာဏယုတ္တမေဝ ဂဏှာတိ၊ န အတိရေကံ။ အယဉ္စ ပန သာရဏီယဓမ္မော ဧဝံ ပုနပ္ပုနံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ လဒ္ဓံ လဒ္ဓံ ဒေန္တဿာပိ ဒွါဒသဟိ ဝဿေဟိ ပူရတိ၊ န တတော ဩရံ။ သစေ ဟိ ဒွါဒသမေပိ ဝဿေ သာရဏီယဓမ္မပူရကော ပိဏ္ဍပါတပူရံ ပတ္တံ အာသနသာလာယံ ဌပေတွာ နဟာယိတုံ ဂစ္ဆတိ၊ သံဃတ္ထေရော စ ကဿေသော ပတ္တောတိ။ သာရဏီယဓမ္မပူရကဿာတိ ဝုတ္တေ "အာဟရထ န"န္တိ သဗ္ဗံ ပိဏ္ဍပါတံ ဝိစာရေတွာ ဘုဉ္ဇိတွာ စ ရိတ္တပတ္တံ ဌပေတိ၊ အထ သော ဘိက္ခု ရိတ္တပတ္တံ ဒိသွာ "မယှံ အသေသေတွာဝ ပရိဘုဉ္ဇိံသူ"တိ ဒေါမနဿံ ဥပ္ပါဒေတိ၊ သာရဏီယဓမ္မော ဘိဇ္ဇတိ၊ ပုန ဒွါဒသ ဝဿာနိ

၁-ဒေတု (သီ)
၂-အသိက္ခိတာယ (သီ၊ သျာ)
၃-အပူရော ဟောတိ (သီ၊ သျာ)
၄-သိက္ခိတာယ (သီ)

pūretabbo hoti, titthiyaparivāsasadiso hesa. Sakiṁ khaṇḍe jāte puna pūretabbova. Yo pana "lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yassa me pattagataṁ anāpucchāva sabrahmacārī paribhuñjantī"ti somanassaṁ janeti, tassa Puṇṇo nāma hoti.

Evaṁ pūritasāraṇīyadhammassa pana neva issā, na macchariyaṁ hoti, so manussānaṁ piyo hoti sulabhapaccayo, pattagatamassa dīyamānampi na khīyati, bhājanīyabhaṇḍaṭṭhāne aggabhaṇḍaṁ labhati, bhaye vā chātake vā sampatte devatā ussukkaṁ āpajjanti.

Tatrimāni vatthūni—Leṇagirivāsī[1] Tissatthero kira Mahāgirigāmaṁ upanissāya vasati, paññāsa mahātherā Nāgadīpaṁ cetiyavandanatthāya gacchantā Girigāme piṇḍāya caritvā kiñci aladdhā nikkhamiṁsu. Thero pavisanto te disvā pucchi "laddhaṁ bhante"ti. Vicarimhā āvusoti. So aladdhabhāvaṁ ñatvā āha "yāvāhaṁ bhante āgacchāmi, tāva idheva hothā"ti. Mayaṁ āvuso paññāsa janā pattatemanamattampi na labhimhāti. Nevāsikā nāma bhante paṭibalā honti, alabhantāpi bhikkhācāramaggasabhāvaṁ jānantīti. Therā āgamiṁsu. Thero gāmaṁ pāvisi, dhurageheyeva mahā-upāsikā khīrabhattaṁ sajjetvā theraṁ olokayamānā ṭhitā therassa dvāraṁ sampattasseva pattaṁ pūretvā adāsi, so taṁ ādāya therānaṁ santikaṁ gantvā "gaṇhatha bhante"ti saṁghattheraṁ āha. Thero "amhehi ettakehi kiñci na laddhaṁ, ayaṁ sīghameva gahetvā āgato, kiṁ nu kho"ti sesānaṁ mukhaṁ olokesi. Thero olokanākāreneva ñatvā "dhammena samena laddhapiṇḍapāto, nikkukkuccā gaṇhatha bhante"ti ādito paṭṭhāya sabbesaṁ yāvadatthaṁ datvā attanāpi yāvadatthaṁ bhuñji.

Atha naṁ bhattakiccāvasāne therā pucchiṁsu "kadā āvuso lokuttaradhammaṁ paṭivijjhī"ti. Natthi me bhante lokuttaradhammoti. Jhānalābhīsi āvusoti. Etampi me bhante natthīti. Nanu āvuso pāṭihāriyanti. Sāraṇīyadhammo me bhante pūrito, tassa me dhammassa

1. Loṇagirivāsī (Sī), Selāgirivāsī (Syā), Senagirivāsī (Dī-Ṭṭha 2. 124)

ပူရေတဗ္ဗော ဟောတိ၊ တိတ္ထိယပရိဝါသသဒိသော ဟေသ။ သကိံ ခဏ္ဍေ ဇာတေ ပုန ပူရေတဗ္ဗောဝ။ ယော ပန "လာဘာ ဝတ မေ၊ သုလဒ္ဓံ ဝတ မေ၊ ယဿ မေ ပတ္တဂတံ အနာပုစ္ဆာဝ သဗြဟ္မစာရီ ပရိဘုဉ္ဇန္တီ"တိ သောမနဿံ ဇနေတိ၊ တဿ ပုဏ္ဏော နာမ ဟောတိ။

ဧဝံ ပူရိတသာရဏီယဓမ္မဿ ပန နေဝ ဣဿာ, န မစ္ဆရိယံ ဟောတိ၊ သော မနုဿာနံ ပိယော ဟောတိ သုလဘပစ္စယော၊ ပတ္တဂတမဿ ဒီယမာနမ္ပိ န ခီယတိ၊ ဘာဇနီယဘဏ္ဍဋ္ဌာနေ အဂ္ဂဘဏ္ဍံ လဘတိ၊ ဘယေ ဝါ ဆာတကေ ဝါ သမ္ပတ္တေ ဒေဝတာ ဥဿုက္ကံ အာပဇ္ဇန္တိ။

တတြိမာနိ ဝတ္ထူနိ—လေဏဂိရိဝါသီ[၁] တိဿတ္ထေရော ကိရ မဟာဂိရိဂါမံ ဥပနိဿာယ ဝသတိ၊ ပညာသ မဟာထေရာ နာဂဒီပံ စေတိယဝန္ဒနတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တာ ဂိရိဂါမေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ကိဉ္စိ အလဒ္ဓါ နိက္ခမိံသု။ ထေရော ပဝိသန္တော တေ ဒိသွာ ပုစ္ဆိ "လဒ္ဓံ ဘန္တေ"တိ။ ဝိစရိမှာ အာဝုသောတိ။ သော အလဒ္ဓဘာဝံ ဉတွာ အာဟ "ယာဝါဟံ ဘန္တေ အာဂစ္ဆာမိ၊ တာဝ ဣဓေဝ ဟောထာ"တိ။ မယံ အာဝုသော ပညာသ ဇနာ ပတ္တတေမနမတ္တမ္ပိ န လဘိမှာတိ။ နေဝါသိကာ နာမ ဘန္တေ ပဋိဗလာ ဟောန္တိ၊ အလဘန္တာပိ ဘိက္ခာစာရမဂ္ဂသဘာဝံ ဇာနန္တီတိ။ ထေရာ အာဂမိံသု။ ထေရော ဂါမံ ပါဝိသိ၊ ဓုရဂေဟေယေဝ မဟာဥပါသိကာ ခီရဘတ္တံ သဇ္ဇေတွာ ထေရံ ဩလောကယမာနာ ဌိတာ ထေရဿ ဒွါရံ သမ္ပတ္တဿေဝ ပတ္တံ ပူရေတွာ အဒါသိ၊ သော တံ အာဒါယ ထေရာနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ဂဏှထ ဘန္တေ"တိ သံဃတ္ထေရံ အာဟ။ ထေရော "အမှေဟိ ဧတ္တကေဟိ ကိဉ္စိ န လဒ္ဓံ၊ အယံ သီဃမေဝ ဂဟေတွာ အာဂတော၊ ကိံ နု ခေါ"တိ သေသာနံ မုခံ ဩလောကေသိ။ ထေရော ဩလောကနာကာရေနေဝ ဉတွာ "ဓမ္မေန သမေန လဒ္ဓပိဏ္ဍပါတော၊ နိက္ကုက္ကုစ္စာ ဂဏှထ ဘန္တေ"တိ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗေသံ ယာဝဒတ္ထံ ဒတွာ အတ္တနာပိ ယာဝဒတ္ထံ ဘုဉ္ဇိ။

အထ နံ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ ထေရာ ပုစ္ဆိံသု "ကဒါ အာဝုသော လောကုတ္တရဓမ္မံ ပဋိဝိဇ္ဈီ"တိ။ နတ္ထိ မေ ဘန္တေ လောကုတ္တရဓမ္မောတိ။ ဈာနလာဘီသိ အာဝုသောတိ။ ဧတမ္ပိ မေ ဘန္တေ နတ္ထီတိ။ နနု အာဝုသော ပါဋိဟာရိယန္တိ။ သာရဏီယဓမ္မော မေ ဘန္တေ ပူရိတော၊ တဿ မေ ဓမ္မဿ

၁-လောဏဂိရိဝါသီ (သီ)၊ သေလာဂိရိဝါသီ (သျာ)၊ သေနဂိရိဝါသီ (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၁၂၄)

pūritakālato paṭṭhāya sacepi bhikkhusatasahassaṁ[1] hoti, pattagataṁ na khīyatīti. Sādhu sādhu sappurisa, anucchavikamidaṁ tuyhanti. Idaṁ tāva **pattagataṁ na khīyatī**ti ettha vatthu.

Ayameva pana thero Cetiyapabbate giribhaṇḍamahāpūjāya dānaṭṭhānaṁ gantvā “imasmiṁ ṭhāne kiṁ varabhaṇḍan”ti pucchati. Dve sāṭakā bhanteti. Ete mayhaṁ pāpuṇissantīti. Taṁ sutvā amacco rañño ārocesi “eko daharo evaṁ vadatī”ti. “Daharassevaṁ cittaṁ, mahātherānaṁ pana sukhumasāṭakā vaṭṭantī”ti vatvā “mahātherānaṁ dassāmī”ti ṭhapesi. Tassa bhikkhusaṁghe paṭipāṭiyā ṭhite dentassa matthake ṭhapitāpi te sāṭakā hatthaṁ nārohanti, aññeva ārohanti. Daharassa dānakāle pana hatthaṁ nārohanti, aññeva ārohanti. Daharassa dānakāle pana hatthaṁ āruḷhā. So tassa hatthe ṭhapetvā amaccassa mukhaṁ oloketvā daharaṁ nisīdāpetvā dānaṁ datvā saṁghaṁ vissajjetvā daharassa santike nisīditvā “kadā bhante imaṁ dhammaṁ paṭivijjhitthā”ti āha. So pariyāyenapi asantaṁ avadanto “natthi mayhaṁ mahārāja lokuttaradhammo”ti āha. Nanu bhante pubbeva avacutthāti. Āma mahārāja, sāraṇīyadhammapūrako ahaṁ, tassa me dhammassa pūritakālato paṭṭhāya bhājanīyabhaṇḍaṭṭhāne aggabhaṇḍaṁ pāpuṇātīti. Sādhu sādhu bhante, anucchavikamidaṁ tumhākanti vanditvā[2] pakkāmi. Idaṁ **bhājanīyabhaṇḍaṭṭhāne aggabhaṇḍaṁ pāpuṇātī**ti ettha vatthu.

Brāhmaṇatissabhaye[3] pana Bhātaragāmavāsino Nāgattheriyā anārocetvāva palāyiṁsu. Therī paccūsakāle “ativiya appanigghoso gāmo, upadhāretha tāvā”ti daharabhikkhuniyo āha. Tā gantvā sabbesaṁ gatabhāvaṁ ñatvā āgamma theriyā ārocesuṁ. Sā sutvā “mā tumhe tesaṁ gatabhāvaṁ cintayittha, attano uddesaparipucchāyonisomanasikāresuyeva yogaṁ karothā”ti vatvā bhikkhācāravelāya pārupitvā attadvādasamā[4] gāmadvāre nigodharukkhamūle aṭṭhāsi. Rukkhe adhivatthā devatā dvādasannampi bhikkhunīnaṁ piṇḍapātaṁ datvā “ayye aññattha mā gacchatha, niccaṁ idheva ethā”ti āha. Theriyā pana

1. Bhikkhusahassaṁ (Sī, Syā)
2. Vatvā (Ka)
3. Caṇḍālatiyabhaye (Sī), caṇḍālatissabhaye (Syā)
4. Attadvādasamī (Sī)

ပူရိတကာလတော ပဋ္ဌာယ သစေပိ ဘိက္ခုသတသဟဿံ[၁] ဟောတိ၊ ပတ္တဂတံ န ခီယတီတိ။ သာဓု သာဓု သပ္ပုရိသ, အနုစ္ဆဝိကမိဒံ တုယှန္တိ။ ဣဒံ တာဝ **ပတ္တဂတံ န ခီယတီ**တိ ဧတ္ထ ဝတ္ထု။

အယမေဝ ပန ထေရော စေတိယပဗ္ဗတေ ဂိရိဘဏ္ဍမဟာပူဇာယ ဒါနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ “ဣမသ္မိံ ဌာနေ ကိံ ဝရဘဏ္ဍ”န္တိ ပုစ္ဆတိ။ ဒွေ သာဋကာ ဘန္တေတိ။ ဧတေ မယှံ ပါပုဏိဿန္တီတိ။ တံ သုတွာ အမစ္စော ရညော အာရောစေသိ “ဧကော ဒဟရော ဧဝံ ဝဒတီ”တိ။ “ဒဟရဿေဝံ စိတ္တံ၊ မဟာထေရာနံ ပန သုခုမသာဋကာ ဝဋ္ဋန္တီ”တိ ဝတွာ “မဟာထေရာနံ ဒဿာမီ”တိ ဌပေသိ။ တဿ ဘိက္ခုသံဃေ ပဋိပါဋိယာ ဌိတေ ဒေန္တဿ မတ္ထကေ ဌပိတာပိ တေ သာဋကာ ဟတ္ထံ နာရောဟန္တိ၊ အညေဝ အာရောဟန္တိ။ ဒဟရဿ ဒါနကာလေ ပန ဟတ္ထံ အာရုဠှာ။ သော တဿ ဟတ္ထေ ဌပေတွာ အမစ္စဿ မုခံ ဩလောကေတွာ ဒဟရံ နိသီဒါပေတွာ ဒါနံ ဒတွာ သံဃံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဒဟရဿ သန္တိကေ နိသီဒိတွာ “ကဒါ ဘန္တေ ဣမံ ဓမ္မံ ပဋိဝိဇ္ဈိတ္ထာ”တိ အာဟ။ သော ပရိယာယေနပိ အသန္တံ အဝဒန္တော “နတ္ထိ မယှံ မဟာရာဇ လောကုတ္တရဓမ္မော”တိ အာဟ။ နနု ဘန္တေ ပုဗ္ဗေဝ အဝစုတ္ထာတိ။ အာမ မဟာရာဇ၊ သာရဏီယဓမ္မပူရကော အဟံ၊ တဿ မေ ဓမ္မဿ ပူရိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဘာဇနီယဘဏ္ဍဋ္ဌာနေ အဂ္ဂဘဏ္ဍံ ပါပုဏာတီတိ။ သာဓု သာဓု ဘန္တေ, အနုစ္ဆဝိကမိဒံ တုမှာကန္တိ ဝန္ဒိတွာ[၂] ပက္ကာမိ။ ဣဒံ **ဘာဇနီယဘဏ္ဍဋ္ဌာနေ အဂ္ဂဘဏ္ဍံ ပါပုဏာတီ**တိ ဧတ္ထ ဝတ္ထု။

ဗြာဟ္မဏတိဿဘယေ[၃] ပန ဘာတရဂါမဝါသိနော နာဂတ္ထေရိယာ အနာရောစေတွာဝ ပလာယိံသု။ ထေရီ ပစ္စူသကာလေ “အတိဝိယ အပ္ပနိဂ္ဃောသော ဂါမော၊ ဥပဓာရေထ တာဝါ”တိ ဒဟရဘိက္ခုနိယော အာဟ။ တာ ဂန္တွာ သဗ္ဗေသံ ဂတဘာဝံ ဉတွာ အာဂမ္မ ထေရိယာ အာရောစေသုံ။ သာ သုတွာ “မာ တုမှေ တေသံ ဂတဘာဝံ စိန္တယိတ္ထ၊ အတ္တနော ဥဒ္ဒေသပရိပုစ္ဆာယောနိသောမနသိကာရေသုယေဝ ယောဂံ ကရောထာ”တိ ဝတွာ ဘိက္ခာစာရဝေလာယ ပါရုပိတွာ အတ္တဒွါဒသမာ[၄] ဂါမဒွါရေ နိဂြောဓရုက္ခမူလေ အဋ္ဌာသိ။ ရုက္ခေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ ဒွါဒသန္နမ္ပိ ဘိက္ခုနီနံ ပိဏ္ဍပါတံ ဒတွာ “အယျေ အညတ္ထ မာ ဂစ္ဆထ၊ နိစ္စံ ဣဓေဝ ဧထာ”တိ အာဟ။ ထေရိယာ ပန

၁-ဘိက္ခုသဟဿံ (သီ၊ သျာ)
၂-ဝတွာ (က)
၃-စဏ္ဍာလတိယဘယေ (သီ)၊ စဏ္ဍာလတိဿဘယေ (သျာ)
၄-အတ္တဒွါဒသမီ (သီ)

kaniṭṭhabhātā Nāgatthero nāma atthi, so “mahantaṁ bhayaṁ, na sakkā idha yāpetuṁ, paratīraṁ gamissāmāti attadvādasamova attano vasanaṭṭhānā nikkhanto theriṁ disvā gamissāmī”ti bhātaragāmaṁ āgato. Therī “therā āgatā”ti sutvā tesaṁ santikaṁ gantvā kiṁ ayyāti pucchi. So taṁ pavattiṁ ācikkhi. Sā “ajja ekadivasaṁ vihāreyeva vasitvā sveva gamissathā”ti āha. Therā vihāraṁ agamaṁsu.

Therī punadivase rukkhamūle piṇḍāya caritvā theraṁ upasaṅkamitvā “imaṁ piṇḍapātaṁ paribhuñjathā”ti āha. Thero “vaṭṭissati therī”ti vatvā tuṇhī aṭṭhāsi. Dhammiko tātā piṇḍapāto kukkuccaṁ akatvā paribhuñjathāti. Vaṭṭissati therīti. Sā pattaṁ gahetvā ākāse khipi, patto ākāse aṭṭhāsi. Thero “sattatālamatte ṭhitampi bhikkhunībhattameva therīti vatvā bhayaṁ nāma sabbakālaṁ[1] na hoti, bhaye vūpasante ariyavaṁsaṁ kathayamāno ‘bho piṇḍapātika bhikkhunībhattaṁ bhuñjitvā vītināmayitthā’ti cittena anuvadiyamāno santhambhetuṁ na sakkhissāmi, appamattā hotha theriyo”ti maggaṁ āruhi.

Rukkhadevatāpi “sace thero theriyā hatthato piṇḍapātaṁ paribhuñjissati, na naṁ nivattessāmi, sace pana na paribhuñjissati, nivattessāmī”ti cintayamānā ṭhatvā therassa gamanaṁ disvā rukkhā oruyha pattaṁ bhante dethāti pattaṁ gahetvā theraṁ rukkhamūlaṁyeva ānetvā āsanaṁ paññāpetvā piṇḍapātaṁ datvā katabhattakiccaṁ paṭiññaṁ kāretvā dvādasa bhikkhuniyo, dvādasa ca bhikkhū sata vassāni upaṭṭhahi. Idaṁ **devatā ussukkaṁ āpajjantī**ti ettha vatthu, tatra hi therī sāraṇīyadhammapūrikā ahosi.

Akhaṇḍanīti-ādīsu yassa sattasu āpattikkhandhesu ādimhi vā ante vā sikkhāpadaṁ bhinnaṁ hoti, tassa sīlaṁ pariyante chinnasāṭako viya **khaṇḍaṁ** nāma. Yassa pana vemajjhe bhinnaṁ, tassa majjhe chiddasāṭako viya **chiddaṁ** nāma hoti. Yassa pana paṭipāṭiyā dve tīṇi bhinnāni, tassa piṭṭhiyaṁ vā kucchiyaṁ vā uṭṭhitena visabhāgavaṇṇena kāḷarattādīnaṁ aññataravaṇṇā gāvī viya **sabalaṁ** nāma hoti. Yassa pana antarantarā bhinnāni,

1. Sabbakāle (Syā, Ka)

ကနိဋ္ဌဘာတာ နာဂတ္ထေရော နာမ အတ္ထိ၊ သော “မဟန္တံ ဘယံ၊ န သက္ကာ ဣဓ ယာပေတုံ၊ ပရတီရံ ဂမိဿာမာတိ အတ္တဒွါဒသမောဝ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနာ နိက္ခန္တော ထေရိံ ဒိသွာ ဂမိဿာမီ”တိ ဘာတရဂါမံ အာဂတော။ ထေရီ “ထေရာ အာဂတာ”တိ သုတွာ တေသံ သန္တိကံ ဂန္တွာ ကိံ အယျာတိ ပုစ္ဆိ။ သော တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိ။ သာ “အဇ္ဇ ဧကဒိဝသံ ဝိဟာရေယေဝ ဝသိတွာ သွေဝ ဂမိဿထာ”တိ အာဟ။ ထေရာ ဝိဟာရံ အဂမံသု။

ထေရီ ပုနဒိဝသေ ရုက္ခမူလေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဣမံ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇထာ”တိ အာဟ။ ထေရော “ဝဋ္ဋိဿတိ ထေရီ”တိ ဝတွာ တုဏှီ အဋ္ဌာသိ။ ဓမ္မိကော တာတာ ပိဏ္ဍပါတော ကုက္ကုစ္စံ အကတွာ ပရိဘုဉ္ဇထာတိ။ ဝဋ္ဋိဿတိ ထေရီတိ။ သာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ အာကာသေ ခိပိ၊ ပတ္တော အာကာသေ အဋ္ဌာသိ။ ထေရော “သတ္တတာလမတ္တေ ဌိတမ္ပိ ဘိက္ခုနီဘတ္တမေဝ ထေရီတိ ဝတွာ ဘယံ နာမ သဗ္ဗကာလံ[1] န ဟောတိ၊ ဘယေ ဝူပသန္တေ အရိယဝံသံ ကထယမာနော ‘ဘော ပိဏ္ဍပါတိက ဘိက္ခုနီဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဝီတိနာမယိတ္ထာ’တိ စိတ္တေန အနုဝဒိယမာနော သန္ထမ္ဘေတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ အပ္ပမတ္တာ ဟောထ ထေရိယော”တိ မဂ္ဂံ အာရုဟိ။

ရုက္ခဒေဝတာပိ “သစေ ထေရော ထေရိယာ ဟတ္ထတော ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိဿတိ၊ န နံ နိဝတ္တေဿာမိ၊ သစေ ပန န ပရိဘုဉ္ဇိဿတိ၊ နိဝတ္တေဿာမီ”တိ စိန္တယမာနာ ဌတွာ ထေရဿ ဂမနံ ဒိသွာ ရုက္ခာ ဩရုယှ ပတ္တံ ဘန္တေ ဒေထာတိ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ထေရံ ရုက္ခမူလံယေဝ အာနေတွာ အာသနံ ပညာပေတွာ ပိဏ္ဍပါတံ ဒတွာ ကတဘတ္တကိစ္စံ ပဋိညံ ကာရေတွာ ဒွါဒသ ဘိက္ခုနိယော, ဒွါဒသ စ ဘိက္ခူ သတ္တ ဝဿာနိ ဥပဋ္ဌဟိ။ ဣဒံ **ဒေဝတာ ဥဿုက္ကံ အာပဇ္ဇန္တီ**တိ ဧတ္ထ ဝတ္ထု၊ တတြ ဟိ ထေရီ သာရဏီယဓမ္မပူရိကာ အဟောသိ။

အခဏ္ဍာနီတိအာဒီသု ယဿ သတ္တသု အာပတ္တိက္ခန္ဓေသု အာဒိမှိ ဝါ အန္တေ ဝါ သိက္ခာပဒံ ဘိန္နံ ဟောတိ၊ တဿ သီလံ ပရိယန္တေ ဆိန္နသာဋကော ဝိယ **ခဏ္ဍံ** နာမ။ ယဿ ပန ဝေမဇ္ဈေ ဘိန္နံ၊ တဿ မဇ္ဈေ ဆိဒ္ဒသာဋကော ဝိယ **ဆိဒ္ဒံ** နာမ ဟောတိ။ ယဿ ပန ပဋိပါဋိယာ ဒွေ တီဏိ ဘိန္နာနိ၊ တဿ ပိဋ္ဌိယံ ဝါ ကုစ္ဆိယံ ဝါ ဥဋ္ဌိတေန ဝိသဘာဂဝဏ္ဏေန ကာဠရတ္တာဒီနံ အညတရဝဏ္ဏာ ဂါဝီ ဝိယ **သဗလံ** နာမ ဟောတိ။ ယဿ ပန အန္တရန္တရာ ဘိန္နာနိ၊

၁-သဗ္ဗကာလေ (သျာ၊ က)

tassa antarantarā visabhāgabinducitrā gāvī viya **kammāsaṁ** nāma hoti. Yassa pana sabbena sabbaṁ abhinnāni, tassa tāni sīlāni **akhaṇḍāni acchiddāni sabalāni akammāsāni** nāma honti. Tāni panetāni taṇhādāsabyato mocetvā bhujissabhāvakaraṇato **bhujissāni.** Buddhādīhi viññūhi pasatthattā **viññuppasatthāni.** Taṇhādiṭṭhīhi aparāmaṭṭhattā, "idaṁ nāma tvaṁ āpannapubbo"ti kenaci parāmaṭṭhuṁ asakkuṇeyyattā ca **aparāmaṭṭhāni.** Upacārasamādhiṁ vā appanāsamādhiṁ vā saṁvattayantīti **samādhisaṁvattanikānī**ti vuccanti. **Sīlasāmaññagato viharatī**ti tesu tesu disābhāgesu viharantehi bhikkhūhi saddhiṁ samānabhāvūpagatasīlo viharati. Sotāpannādīnañhi sīlaṁ samuddantarepi devalokepi vasantānaṁ aññesaṁ sotāpannādīnaṁ sīlena samānameva hoti, natthi maggasīle nānattaṁ, taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ.

Yāyaṁ diṭṭhīti maggasampayuttā sammādiṭṭhi. **Ariyā**ti niddosā. **Niyyātī**ti **niyyānikā. Takkarassā**ti yo tathākārī hoti. **Dukkhakkhayāyā**ti sabbadukkhakkhayatthaṁ. **Diṭṭhisāmaññagato**ti samānadiṭṭhibhāvaṁ upagato hutvā viharati. **Aggan**ti jeṭṭhakaṁ sabbagopānasiyo saṅgaṇhātīti **saṅgāhikaṁ.** Sabbagopānasīnaṁ saṁghāṭaṁ karotīti **saṁghāṭanikaṁ,** saṁghāṭaniyanti attho. **Yadidaṁ kūṭan**ti yaṁ etaṁ kūṭāgārakaṇṇikāsaṅkhātaṁ kūṭaṁ nāma. Pañcabhūmikādipāsādā hi kūṭabaddhāva tiṭṭhanti, yasmiṁ patite mattikaṁ ādiṁ katvā sabbe patanti, tasmā evamāha. **Evameva kho**ti yathā kūṭaṁ kūṭāgārassa, evaṁ imesampi sāraṇīyadhammānaṁ yā ayaṁ ariyā diṭṭhi, sā aggā ca saṅgāhikā ca saṁghāṭaniyā cāti daṭṭhabbā.

493. **Kathañca bhikkhave yāyaṁ diṭṭhī**ti ettha bhikkhave yāyaṁ Sotāpattimaggadiṭṭhi ariyā niyyānikā niyyāti takkarassa sammā dukkhakkhayāyāti vuttā, sā kathaṁ kena kāraṇena niyyātīti attho. **Pariyuṭṭhitacittova hotī**ti ettāvatāpi pariyuṭṭhitacittoyeva nāma hotīti attho. Esa nayo sabbattha. **Suppaṇihitaṁ me mānasan**ti mayhaṁ cittaṁ suṭṭhu ṭhapitaṁ. **Saccānaṁ bodhāyā**ti catunnaṁ saccānaṁ bodhatthāya. **Ariyan**ti-ādīsu taṁ ñāṇaṁ yasmā ariyānaṁ hoti, na puthujjanānaṁ, tasmā **ariyan**ti vuttaṁ. Yesaṁ pana lokuttaradhammopi atthi, tesaṁyeva hoti,

တဿ အန္တရန္တရာ ဝိသဘာဂဗိန္ဒုစိတြာ ဂါဝီ ဝိယ **ကမ္မာသံ** နာမ ဟောတိ။ ယဿ ပန သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ အဘိန္နာနိ၊ တဿ တာနိ သီလာနိ **အခဏ္ဍာနိ အစ္ဆိဒ္ဒါနိ အသဗလာနိ အကမ္မာသာနိ** နာမ ဟောန္တိ။ တာနိ ပနေတာနိ တဏှာဒါသဗျတော မောစေတွာ ဘုဇိဿဘာဝကရဏတော **ဘုဇိဿာနိ။** ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ဝိညူဟိ ပသတ္ထတ္တာ **ဝိညုပ္ပသတ္ထာနိ။** တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ အပရာမဋ္ဌတ္တာ, "ဣဒံ နာမ တွံ အာပန္နပုဗ္ဗော"တိ ကေနစိ ပရာမဋ္ဌုံ အသက္ကုဏေယျတ္တာ စ **အပရာမဋ္ဌာနိ။** ဥပစာရသမာဓိံ ဝါ အပ္ပနာသမာဓိံ ဝါ သံဝတ္တယန္တီတိ **သမာဓိသံဝတ္တနိကာနီ**တိ ဝုစ္စန္တိ။ **သီလသာမညဂတော ဝိဟရတီ**တိ တေသု တေသု ဒိသာဘာဂေသု ဝိဟရန္တေဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ သမာနဘာဝူပဂတသီလော ဝိဟရတိ။ သောတာပန္နာဒီနည္ဟိ သီလံ သမုဒ္ဒန္တရေပိ ဒေဝလောကေပိ ဝသန္တာနံ အညေသံ သောတာပန္နာဒီနံ သီလေန သမာနမေဝ ဟောတိ၊ နတ္ထိ မဂ္ဂသီလေ နာနတ္တံ၊ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။

ယာယံ ဒိဋ္ဌီတိ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ **အရိယာ**တိ နိဒ္ဒောသာ။ **နိယျာတီ**တိ **နိယျာနိကာ။ တက္ကရဿာ**တိ ယော တထာကာရီ ဟောတိ။ **ဒုက္ခက္ခယာယာ**တိ သဗ္ဗဒုက္ခက္ခယတ္ထံ။ **ဒိဋ္ဌိသာမညဂတော**တိ သမာနဒိဋ္ဌိဘာဝံ ဥပဂတော ဟုတွာ ဝိဟရတိ။ **အဂ္ဂ**န္တိ ဇေဋ္ဌကံ သဗ္ဗဂေါပါနသိယော သင်္ဂဏှာတီတိ **သင်္ဂါဟိကံ။** သဗ္ဗဂေါပါနသီနံ သံဃာဋံ ကရောတီတိ **သံဃာဋနိကံ၊** သံဃာဋနိယန္တိ အတ္ထော။ **ယဒိဒံ ကူဋ**န္တိ ယံ ဧတံ ကူဋာဂါရကဏ္ဏိကာသင်္ခါတံ ကူဋံ နာမ။ ပဉ္စဘူမိကာဒိပါသာဒါ ဟိ ကူဋဗဒ္ဓါဝ တိဋ္ဌန္တိ၊ ယသ္မိံ ပတိတေ မတ္တိကံ အာဒိံ ကတွာ သဗ္ဗေ ပတန္တိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **ဧဝမေဝ ခေါ**တိ ယထာ ကူဋံ ကူဋာဂါရဿ၊ ဧဝံ ဣမေသမ္ပိ သာရဏီယဓမ္မာနံ ယာ အယံ အရိယာ ဒိဋ္ဌိ၊ သာ အဂ္ဂါ စ သင်္ဂါဟိကာ စ သံဃာဋနိယာ စာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။

၄၉၃။ **ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ ယာယံ ဒိဋ္ဌီ**တိ ဧတ္ထ ဘိက္ခဝေ ယာယံ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဒိဋ္ဌိ အရိယာ နိယျာနိကာ နိယျာတိ တက္ကရဿ သမ္မာ ဒုက္ခက္ခယာယာတိ ဝုတ္တာ၊ သာ ကထံ ကေန ကာရဏေန နိယျာတီတိ အတ္ထော။ **ပရိယုဋ္ဌိတစိတ္တောဝ ဟောတီ**တိ ဧတ္တာဝတာပိ ပရိယုဋ္ဌိတစိတ္တောယေဝ နာမ ဟောတီတိ အတ္ထော။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ **သုပ္ပဏိဟိတံ မေ မာနသ**န္တိ မယှံ စိတ္တံ သုဋ္ဌု ဌပိတံ။ **သစ္စာနံ ဗောဓာယာ**တိ စတုန္နံ သစ္စာနံ ဗောဓတ္ထာယ။ **အရိယန္တိ-**အာဒီသု တံ ဉာဏံ ယသ္မာ အရိယာနံ ဟောတိ, န ပုထုဇ္ဇနာနံ၊ တသ္မာ **အရိယ**န္တိ ဝုတ္တံ။ ယေသံ ပန လောကုတ္တရဓမ္မောပိ အတ္ထိ၊ တေသံယေဝ ဟောတိ,

na aññesaṁ, tasmā **lokuttaran**ti vuttaṁ. Puthujjanānaṁ pana abhāvato **asādhāraṇaṁ puthujjanehī**ti vuttaṁ. Esa nayo sabbavāresu.

494. **Labhāmi paccattaṁ samathan**ti attano citte samathaṁ labhāmīti attho. **Nibbutiyampi** eseva nayo. Ettha ca **samatho**ti ekaggatā. **Nibbutī**ti kilesavūpasamo.

495. **Tathārūpāya diṭṭhiyā**ti evarūpāya sotāpattimaggadiṭṭhiyā.

496. **Dhammatāyā**ti sabhāvena[1]. **Dhammatā esā**ti sabhāvo esa. **Vuṭṭhānaṁ paññāyatī**ti saṁghakammavasena vā desanāya vā vuṭṭhānaṁ dissati. Ariyasāvako hi āpattiṁ āpajjanto garukāpattīsu kuṭikārasadisaṁ, lahukāpattīsu sahaseyyādisadisaṁ acittakāpattiṁyeva āpajjati, tampi asañcicca, no sañcicca, āpannaṁ na paṭicchādeti, tasmā **atha kho naṁ khippamevā**ti-ādimāha. **Daharo**ti taruṇo. **Kumāro**ti na mahallako. **Mando**ti cakkhusotādīnaṁ mandatāya mando. **Uttānaseyyako**ti atidaharatāya uttānaseyyako, dakkhiṇena vā vāmena vā passena sayituṁ na sakkotīti attho. **Aṅgāraṁ akkamitvā**ti ito cito ca pasāritena hatthena vā pādena vā phusitvā. Evaṁ phusantānaṁ pana manussānaṁ na sīghaṁ hattho jhāyati, tathā hi ekacce hatthena aṅgāraṁ gahetvā parivattamānā dūrampi gacchanti. Daharassa pana hatthapādā sukhumālā honti, so phuṭṭhamatteneva dayhamāno cirīti saddaṁ karonto khippaṁ paṭisaṁharati, tasmā idha daharova dassito. Mahallako ca dayhantopi adhivāseti, ayaṁ pana adhivāsetuṁ na sakkoti. Tasmāpi daharova dassito. **Desetī**ti āpattipaṭiggāhake sabhāgapuggale sati ekaṁ divasaṁ vā rattiṁ vā anadhivāsetvā rattiṁ caturaṅgepi tame sabhāgabhikkhuno vasanaṭṭhānaṁ gantvā desetiyeva.

497. **Uccāvacānī**ti uccanīcāni. **Kiṁkaraṇīyānī**ti kiṁ karomīti evaṁ vatvā kattabbakammāni. Tattha uccakammaṁ nāma cīvarassa karaṇaṁ rajanaṁ cetiye sudhākammaṁ uposathāgāracetiyagharabodhigharesu kattabbakammanti evamādi. Avacakammaṁ nāma pādadhovanamakkhanādikhuddakakammaṁ, atha vā

1. Evaṁsabhāvena (Ka)

န အညေသံ၊ တသ္မာ **လောကုတ္တရ**န္တိ ဝုတ္တံ။ ပုထုဇ္ဇနာနံ ပန အဘာဝတော **အသာဓာရဏံ ပုထုဇ္ဇနေဟီ**တိ ဝုတ္တံ။ ဧသ နယော သဗ္ဗဝါရေသု။

၄၉၄။ **လဘာမိ ပစ္စတ္တံ သမထ**န္တိ အတ္တနော စိတ္တေ သမထံ လဘာမီတိ အတ္ထော။ **နိဗ္ဗုတိယမ္ပိ** ဧသေဝ နယော။ ဧတ္ထ စ **သမထော**တိ ဧကဂ္ဂတာ။ **နိဗ္ဗုတီ**တိ ကိလေသဝူပသမော။

၄၉၅။ **တထာရူပါယ ဒိဋ္ဌိယာ**တိ ဧဝရူပါယ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဒိဋ္ဌိယာ။

၄၉၆။ **ဓမ္မတာယာ**တိ သဘာဝေန[1]။ **ဓမ္မတာ ဧသာ**တိ သဘာဝေါ ဧသော။ **ဝုဋ္ဌာနံ ပညာယတီ**တိ သံဃကမ္မဝသေန ဝါ ဒေသနာယ ဝါ ဝုဋ္ဌာနံ ဒိဿတိ။ အရိယသာဝကော ဟိ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇန္တော ဂရုကာပတ္တီသု ကုဋိကာရသဒိသံ, လဟုကာပတ္တီသု သဟသေယျာဒိသဒိသံ အစိတ္တကာပတ္တိံယေဝ အာပဇ္ဇတိ၊ တမ္ပိ အသဉ္စိစ္စ၊ နော သဉ္စိစ္စ၊ အာပန္နံ န ပဋိစ္ဆာဒေတိ၊ တသ္မာ **အထ ခေါ နံ ခိပ္ပမေဝါ**တိအာဒိမာဟ။ **ဒဟရော**တိ တရုဏော။ **ကုမာရော**တိ န မဟလ္လကော။ **မန္ဒော**တိ စက္ခုသောတာဒီနံ မန္ဒတာယ မန္ဒော။ **ဥတ္တာနသေယျကော**တိ အတိဒဟရတာယ ဥတ္တာနသေယျကော၊ ဒက္ခိဏေန ဝါ ဝါမေန ဝါ ပဿေန သယိတုံ န သက္ကောတီတိ အတ္ထော။ **အင်္ဂါရံ အက္ကမိတွာ**တိ ဣတော စိတော စ ပသာရိတေန ဟတ္ထေန ဝါ ပါဒေန ဝါ ဖုသိတွာ။ ဧဝံ ဖုသန္တာနံ ပန မနုဿာနံ န သီဃံ ဟတ္ထော ဈာယတိ၊ တထာ ဟိ ဧကစ္စေ ဟတ္ထေန အင်္ဂါရံ ဂဟေတွာ ပရိဝတ္တမာနာ ဒူရမ္ပိ ဂစ္ဆန္တိ။ ဒဟရဿ ပန ဟတ္ထပါဒါ သုခုမာလာ ဟောန္တိ၊ သော ဖုဋ္ဌမတ္တေနေဝ ဒယှမာနော စိရီတိ သဒ္ဒံ ကရောန္တော ခိပ္ပံ ပဋိသံဟရတိ၊ တသ္မာ ဣဓ ဒဟရောဝ ဒဿိတော။ မဟလ္လကော စ ဒယှန္တောပိ အဓိဝါသေတိ၊ အယံ ပန အဓိဝါသေတုံ န သက္ကောတိ။ တသ္မာပိ ဒဟရောဝ ဒဿိတော။ **ဒေသေတီ**တိ အာပတ္တိပဋိဂ္ဂါဟကေ သဘာဂပုဂ္ဂလေ သတိ ဧကံ ဒိဝသံ ဝါ ရတ္တိံ ဝါ အနဓိဝါသေတွာ ရတ္တိံ စတုရင်္ဂေပိ တမေ သဘာဂဘိက္ခုနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဒေသေတိယေဝ။

၄၉၇။ **ဥစ္စာဝစာနီ**တိ ဥစ္စနီစာနိ။ **ကိံကရဏီယာနီ**တိ ကိံ ကရောမီတိ ဧဝံ ဝတွာ ကတ္တဗ္ဗကမ္မာနိ။ တတ္ထ ဥစ္စကမ္မံ နာမ စီဝရဿ ကရဏံ ရဇနံ စေတိယေ သုဓာကမ္မံ ဥပေါသထာဂါရစေတိယဃရဗောဓိဃရေသု ကတ္တဗ္ဗကမ္မန္တိ ဧဝမာဒိ။ အဝစကမ္မံ နာမ ပါဒဓောဝနမက္ခနာဒိခုဒ္ဒကကမ္မံ၊ အထ ဝါ

၁-ဧဝံသဘာဝေန (က)

cetiye sudhākammādi uccakammaṁ nāma. Tattheva kasāvapacana udakānayanakucchakaraṇa niyyāsabandhanādi[1] avacakammaṁ nāma. **Ussukkaṁ āpanno hotī**ti ussukkabhāvaṁ kattabbataṁ paṭipanno hoti. **Tibbāpekkho hotī**ti bahalapatthano hoti. **Thambañca ālumpatī**ti tiṇañca ālumpamānā khādati. **Vacchakañca apacinātī**ti vacchakañca apaloketi. Taruṇavacchā hi gāvī araññe ekato āgataṁ vacchakaṁ ekasmiṁ ṭhāne nipannaṁ pahāya dūraṁ na gacchati, vacchakassa āsannaṭṭhāne caramānā tiṇaṁ ālumpitvā gīvaṁ ukkhipitvā ekantaṁ vacchakameva ca viloketi, evameva sotāpanno uccāvacāni kiṁkaraṇīyāni karonto tanninno hoti, asithilapūrako tibbacchando bahalapatthano hutvāva karoti.

Tatridaṁ vatthu—mahācetiye kira sudhākamme kariyamāne eko ariyasāvako ekena hatthena sudhābhājanaṁ ekena kucchaṁ gahetvā sudhākammaṁ karissāmīti cetiyaṅgaṇaṁ āruḷho. Eko kāyadaḷhibahulo bhikkhu gantvā therassa santike aṭṭhāsi. Thero aññasmiṁ sati papañco hotīti tasmā ṭhānā aññaṁ ṭhānaṁ gato. Sopi bhikkhu tattheva agamāsi. Thero puna aññaṁ ṭhānanti evaṁ katipayaṭṭhāne[2] āgataṁ "sappurisa mahantaṁ cetiyaṅgaṇaṁ kiṁ aññasmiṁ ṭhāne okāsaṁ na labhathā"ti āha. Na itaro pakkāmīti[3].

498. **Balatāya samannāgato**ti balena samannāgato. **Aṭṭhiṁ katvā**ti atthikabhāvaṁ katvā, atthiko hutvāti attho. **Manasikatvā**ti manasmiṁ karitvā. **Sabbacetasā samannāharitvā**ti appamattakampi vikkhepaṁ akaronto sakalacittena[4] samannāharitvā. **Ohitasoto**ti ṭhapitasoto. Ariyasāvakā hi piyadhammassavanā honti, dhammavanaggaṁ gantvā niddāyamānā vā yena kenaci saddhiṁ sallapamānā vā vikkhittacittā vā na nisīdanti, atha kho amataṁ paribhuñjantā viya atittāva honti dhammassavane, atha aruṇaṁ uggacchati, tasmā evamāha.

1. Kassāvasiñcana-udakadānakocchakaraṇanisseṇibandhanādi (Sī)
2. Tatīye ṭhāne (Sī)
3. Tadā itaro pakkāmīti (Sī)
4. Sabbacittena (Sī)

စေတိယေ သုဓာကမ္မာဒိ ဥစ္စကမ္မံ နာမ။ တတ္ထေဝ ကသာဝပစန ဥဒကာနယနကုစ္ဆကရဏ နိယျာသဗန္ဓနာဒိ[1] အဝစကမ္မံ နာမ။ **ဥဿုက္ကံ အာပန္နော ဟောတီ**တိ ဥဿုက္ကဘာဝံ ကတ္တဗ္ဗတံ ပဋိပန္နော ဟောတိ။ **တိဗ္ဗာပေက္ခော ဟောတီ**တိ ဗဟလပတ္ထနော ဟောတိ။ **ထမ္ဗဉ္စ အာလုမ္ပတီ**တိ တိဏဉ္စ အာလုမ္ပမာနာ ခါဒတိ။ **ဝစ္ဆကဉ္စ အပစိနာတီ**တိ ဝစ္ဆကဉ္စ အပလောကေတိ။ တရုဏဝစ္ဆာ ဟိ ဂါဝီ အရညေ ဧကတော အာဂတံ ဝစ္ဆကံ ဧကသ္မိံ ဌာနေ နိပန္နံ ပဟာယ ဒူရံ န ဂစ္ဆတိ၊ ဝစ္ဆကဿ အာသန္နဋ္ဌာနေ စရမာနာ တိဏံ အာလုမ္ပိတွာ ဂီဝံ ဥက္ခိပိတွာ ဧကန္တံ ဝစ္ဆကမေဝ စ ဝိလောကေတိ၊ ဧဝမေဝ သောတာပန္နော ဥစ္စာဝစာနိ ကိံကရဏီယာနိ ကရောန္တော တန္နိန္နော ဟောတိ၊ အသိထိလပူရကော တိဗ္ဗစ္ဆန္ဒော ဗဟလပတ္ထနော ဟုတွာဝ ကရောတိ။

တတြိဒံ ဝတ္ထု—မဟာစေတိယေ ကိရ သုဓာကမ္မေ ကရိယမာနေ ဧကော အရိယသာဝကော ဧကေန ဟတ္ထေန သုဓာဘာဇနံ ဧကေန ကုစ္ဆံ ဂဟေတွာ သုဓာကမ္မံ ကရိဿာမီတိ စေတိယင်္ဂဏံ အာရုဠှော။ ဧကော ကာယဒဠှိဗဟုလော ဘိက္ခု ဂန္တွာ ထေရဿ သန္တိကေ အဋ္ဌာသိ။ ထေရော အညသ္မိံ သတိ ပပဉ္စော ဟောတီတိ တသ္မာ ဌာနာ အညံ ဌာနံ ဂတော။ သောပိ ဘိက္ခု တတ္ထေဝ အဂမာသိ။ ထေရော ပုန အညံ ဌာနန္တိ ဧဝံ ကတိပယဋ္ဌာနေ[2] အာဂတံ "သပ္ပုရိသ မဟန္တံ စေတိယင်္ဂဏံ ကိံ အညသ္မိံ ဌာနေ ဩကာသံ န လဘထာ"တိ အာဟ။ န ဣတရော ပက္ကာမီတိ[3]။

၄၉၈။ **ဗလတာယ သမန္နာဂတော**တိ ဗလေန သမန္နာဂတော။ **အဋ္ဌိံ ကတွာ**တိ အတ္ထိကဘာဝံ ကတွာ၊ အတ္ထိကော ဟုတွာတိ အတ္ထော။ **မနသိကတွာ**တိ မနသ္မိံ ကရိတွာ။ **သဗ္ဗစေတသာ သမန္နာဟရိတွာ**တိ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ဝိက္ခေပံ အကရောန္တော သကလစိတ္တေန[4] သမန္နာဟရိတွာ။ **ဩဟိတသောတော**တိ ဌပိတသောတော။ အရိယသာဝကာ ဟိ ပိယဓမ္မဿဝနာ ဟောန္တိ၊ ဓမ္မဿဝနဂ္ဂံ ဂန္တွာ နိဒ္ဒါယမာနာ ဝါ ယေန ကေနစိ သဒ္ဓိံ သလ္လပမာနာ ဝါ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တာ ဝါ န နိသီဒန္တိ၊ အထ ခေါ အမတံ ပရိဘုဉ္ဇန္တာ ဝိယ အတိတ္တာဝ ဟောန္တိ ဓမ္မဿဝနေ၊ အထ အရုဏံ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။

၁-ကသာဝသိဉ္စနဥဒကဒါနကောစ္ဆကရဏနိဿေဏိဗန္ဓနာဒိ (သီ) ၂-တတိယေ ဌာနေ (သီ)
၃-တဒါ ဣတရော ပက္ကာမီတိ (သီ) ၄-သဗ္ဗစိတ္တေန (သီ)

500. **Dhammatā susamanniṭṭhā hotī**ti sabhāvo suṭṭhu samannesito hoti. **Sotāpattiphalasacchikiriyāyā**ti karaṇavacanaṁ, sotāpattiphalasacchikatañāṇenāti attho. **Evaṁ sattaṅgasamannāgato**ti evaṁ imehi sattahi mahāpaccavekkhaṇañāṇehi samannāgato. Ayaṁ tāva ācariyānaṁ samānakathā. Lokuttaramaggo hi bahucittakkhaṇiko nāma natthi.

Vitaṇḍavādī pana ekacittakkhaṇiko nāma maggo natthi, "evaṁ bhāveyya satta vassānī"ti hi vacanato sattapi vassāni maggabhāvanā honti. Kilesā pana lahu chijjantā sattahi ñāṇehi chijjantīti vadati. So suttaṁ āharāti vattabbo, addhā aññaṁ suttaṁ apassanto "idamassa paṭhamaṁ ñāṇaṁ adhigataṁ hoti, idamassa dutiyaṁ ñāṇaṁ -pa- idamassa sattamaṁ ñāṇaṁ adhigataṁ hotī"ti imameva āharitvā dassessati. Tato vattabbo kiṁ panidaṁ suttaṁ neyyatthaṁ nītatthanti. Tato vakkhati "nītatthatthaṁ, yathāsuttaṁ tatheva attho"ti. So vattabbo "dhammatā susamanniṭṭhā hoti sotāpattiphalasacchikiriyāyāti ettha ko attho"ti. Addhā sotāpattiphalasacchikiriyāyatthoti vakkhati. Tato pucchitabbo "maggasamaṅgī phalaṁ sacchikaroti, phalasamaṅgī"ti. Jānanto "phalasamaṅgī sacchikarotī"ti vakkhati. Tato vattabbo "evaṁ sattaṅgasamannāgato kho bhikkhave ariyasāvako sotāpattiphalasamannāgato hotīti idha maggaṁ abhāvetvā maṇḍūko viya uppatitvā ariyasāvako phalameva gaṇhissati[1], mā suttaṁ me laddhanti yaṁ vā taṁ vā avaca. Pañhaṁ vissajjentena nāma ācariyasantike vasitvā Buddhavacanaṁ uggaṇhitvā attharasaṁ viditvā vattabbaṁ hotī"ti[2]. "Imāni satta ñāṇāni ariyasāvakassa paccavekkhaṇañāṇāneva, lokuttaramaggo bahucittakkhaṇiko nāma natthi, ekacittakkhaṇikoyevā"ti saññāpetabbo. Sace sañjānāti sañjānātu. No ce sañjānāti, "gaccha pātova vihāraṁ pavisitvā yāguṁ pivāhī"ti uyyojetabbo. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Kosambiyasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

1. Gaṇhissatīti (Ka) 2. Hoti (Sī)

၅၀၀။ **ဓမ္မတာ သုသမန္နိဋ္ဌာ ဟောတီ**တိ သဘာဝေါ သုဋ္ဌု သမန္နေသိတော ဟောတိ။ **သောတာပတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာယာ**တိ ကရဏဝစနံ၊ သောတာပတ္တိဖလသစ္ဆိကတဉာဏေနာတိ အတ္ထော။ **ဧဝံ သတ္တင်္ဂသမန္နာဂတော**တိ ဧဝံ ဣမေဟိ သတ္တဟိ မဟာပစ္စဝေက္ခဏဉာဏေဟိ သမန္နာဂတော။ အယံ တာဝ အာစရိယာနံ သမာနကထာ။ လောကုတ္တရမဂ္ဂေါ ဟိ ဗဟုစိတ္တက္ခဏိကော နာမ နတ္ထိ။

ဝိတဏ္ဍဝါဒီ ပန ဧကစိတ္တက္ခဏိကော နာမ မဂ္ဂေါ နတ္ထိ၊ "ဧဝံ ဘာဝေယျ သတ္တ ဝဿာနီ"တိ ဟိ ဝစနတော သတ္တပိ ဝဿာနိ မဂ္ဂဘာဝနာ ဟောန္တိ။ ကိလေသာ ပန လဟု ဆိဇ္ဇန္တာ သတ္တဟိ ဉာဏေဟိ ဆိဇ္ဇန္တီတိ ဝဒတိ။ သော သုတ္တံ အာဟရာတိ ဝတ္တဗ္ဗော၊ အဒ္ဓါ အညံ သုတ္တံ အပဿန္တော "ဣဒမဿ ပဌမံ ဉာဏံ အဓိဂတံ ဟောတိ၊ ဣဒမဿ ဒုတိယံ ဉာဏံ။ပ။ ဣဒမဿ သတ္တမံ ဉာဏံ အဓိဂတံ ဟောတီ"တိ ဣမမေဝ အာဟရိတွာ ဒဿေဿတိ။ တတော ဝတ္တဗ္ဗော ကိံ ပနိဒံ သုတ္တံ နေယျတ္ထံ နီတတ္ထန္တိ။ တတော ဝက္ခတိ "နီတတ္ထတ္ထံ၊ ယထာသုတ္တံ တထေဝ အတ္ထော"တိ။ သော ဝတ္တဗ္ဗော "ဓမ္မတာ သုသမန္နိဋ္ဌာ ဟောတိ သောတာပတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာယာတိ ဧတ္ထ ကော အတ္ထော"တိ။ အဒ္ဓါ သောတာပတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာယတ္ထောတိ ဝက္ခတိ။ တတော ပုစ္ဆိတဗ္ဗော "မဂ္ဂသမင်္ဂီ ဖလံ သစ္ဆိကရောတိ၊ ဖလသမင်္ဂီ"တိ။ ဇာနန္တော "ဖလသမင်္ဂီ သစ္ဆိကရောတီ"တိ ဝက္ခတိ။ တတော ဝတ္တဗ္ဗော "ဧဝံ သတ္တင်္ဂသမန္နာဂတော ခေါ ဘိက္ခဝေ အရိယသာဝကော သောတာပတ္တိဖလသမန္နာဂတော ဟောတီတိ ဣဓ မဂ္ဂံ အဘာဝေတွာ မဏ္ဍူကော ဝိယ ဥပ္ပတိတွာ အရိယသာဝကော ဖလမေဝ ဂဏှိဿတိ[1]၊ မာ သုတ္တံ မေ လဒ္ဓန္တိ ယံ ဝါ တံ ဝါ အဝစ။ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေန္တေန နာမ အာစရိယသန္တိကေ ဝသိတွာ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ အတ္ထရသံ ဝိဒိတွာ ဝတ္တဗ္ဗံ ဟောတီ"တိ[2]။ "ဣမာနိ သတ္တ ဉာဏာနိ အရိယသာဝကဿ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏာနေဝ၊ လောကုတ္တရမဂ္ဂေါ ဗဟုစိတ္တက္ခဏိကော နာမ နတ္ထိ၊ ဧကစိတ္တက္ခဏိကောယေဝါ"တိ သညာပေတဗ္ဗော။ သစေ သဉ္ဇာနာတိ သဉ္ဇာနာတု။ နော စေ သဉ္ဇာနာတိ၊ "ဂစ္ဆ ပါတောဝ ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ ယာဂုံ ပိဝါဟီ"တိ ဥယျောဇေတဗ္ဗော။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

ကောသမ္ဗိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဂဏှိဿတီတိ (က) ၂-ဟောတိ (သီ)

9. Brahmanimantanikasuttavaṇṇanā

501. **Evaṁ me sutan**ti Brahmanimantanikasuttaṁ. Tattha **pāpakaṁ diṭṭhigatan**ti lāmakā sassatadiṭṭhi. **Idaṁ niccan**ti idaṁ saha kāyena[1] brahmaṭṭhānaṁ aniccaṁ "niccan"ti vadati. **Dhuvādīni** tasseva vevacanāni. Tattha **dhuvan**ti thiraṁ. **Sassatan**ti sadā vijjamānaṁ. **Kevalan**ti akhaṇḍaṁ sakalaṁ. **Acavanadhamman**ti acavanasabhāvaṁ. **Idaṁ hi na jāyatī**ti-ādīsu imasmiṁ ṭhāne koci jāyanako vā jīyanako vā mīyanako vā cavanako vā upapajjanako vā natthīti[2] sandhāya vadati. **Ito ca panaññan**ti ito saha kāyakā brahmaṭṭhānā uttari aññaṁ nissaraṇaṁ nāma natthīti evamassa thāmagatā sassatadiṭṭhi uppannā hoti, evaṁvādī pana so upari tisso jhānabhūmiyo cattāro maggā cattāri phalāni nibbānanti sabbaṁ paṭibāhati. **Avijjāgato**ti avijjāya gato samannāgato aññāṇī andhībhūto[3]. **Yatra hi nāmā**ti yo nāma.

502. **Atha kho bhikkhave māro pāpimā**ti māro kathaṁ Bhagavantaṁ addasa? So kira attano bhavane nisīditvā kālena kālaṁ Satthāraṁ āvajjeti "ajja samaṇo Gotamo katarasmiṁ gāme vā nigame vā vasatī"ti. Imasmiṁ pana kāle āvajjanto "ukkaṭṭhaṁ nissāya subhagavane viharatī"ti ñatvā "kattha nu kho gato"ti olokento brahmalokaṁ gacchantaṁ disvā "samaṇo Gotamo brahmalokaṁ gacchati, yāva tattha dhammakathaṁ kathetvā brahmagaṇaṁ mama visayā nātikkameti, tāva gantvā dhammadesanāyaṁ vichandaṁ karissāmī"ti Satthu padānupadiko gantvā brahmagaṇassa antare adissamānena kāyena aṭṭhāsi, so "Satthārā Bakabrahmā apasādito"ti ñatvā brahmuno upatthambho hutvā aṭṭhāsi. Tena vuttaṁ "atha kho bhikkhave māro pāpimā"ti.

Brahmapārisajjaṁ anvāvisitvāti ekassa brahmapārisajjassa sarīraṁ pavisitvā. Mahābrahmānaṁ pana brahmapurohitānaṁ vā anvāvisituṁ na sakkoti. **Metamāsado**ti mā etaṁ apasādayittha. **Abhibhū**ti abhibhavitvā ṭhito jeṭṭhako. **Anabhibhūto**ti aññehi anabhibhūto. **Aññadatthū**ti

1. Sahokāsena (Sī, Syā, Ka) Ṭīkā oloketabbā.
2. Natthi, Taṁ (Ka)
3. Andhabhūto (Sī, Syā)

၉-ဗြဟ္မနိမန္တနိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၀၁။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ ဗြဟ္မနိမန္တနိကသုတ္တံ။ တတ္ထ **ပါပကံ ဒိဋ္ဌိဂတ**န္တိ လာမကာ သဿတဒိဋ္ဌိ။ **ဣဒံ နိစ္စ**န္တိ ဣဒံ သဟ ကာယေန[1] ဗြဟ္မဋ္ဌာနံ အနိစ္စံ “နိစ္စ”န္တိ ဝဒတိ။ **ဓုဝါဒီနိ** တဿေဝ ဝေဝစနာနိ။ တတ္ထ **ဓုဝ**န္တိ ထိရံ။ **သဿတ**န္တိ သဒါ ဝိဇ္ဇမာနံ။ **ကေဝလ**န္တိ အခဏ္ဍံ သကလံ။ **အစဝနဓမ္မ**န္တိ အစဝနသဘာဝံ။ **ဣဒံ ဟိ န ဇာယတီ**တိအာဒီသု ဣမသ္မိံ ဌာနေ ကောစိ ဇာယနကော ဝါ ဇီယနကော ဝါ မီယနကော ဝါ စဝနကော ဝါ ဥပပဇ္ဇနကော ဝါ နတ္ထီတိ[2] သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **ဣတော စ ပနည**န္တိ ဣတော သဟ ကာယကာ ဗြဟ္မဋ္ဌာနာ ဥတ္တရိ အညံ နိဿရဏံ နာမ နတ္ထီတိ ဧဝမဿ ထာမဂတာ သဿတဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပန္နာ ဟောတိ၊ ဧဝံဝါဒီ ပန သော ဥပရိ တိဿော ဈာနဘူမိယော စတ္တာရော မဂ္ဂါ စတ္တာရိ ဖလာနိ နိဗ္ဗာနန္တိ သဗ္ဗံ ပဋိဗာဟတိ။ **အဝိဇ္ဇာဂတော**တိ အဝိဇ္ဇာယ ဂတော သမန္နာဂတော အညာဏီ အန္ဓီဘူတော[3]။ **ယတြ ဟိ နာမာ**တိ ယော နာမ။

၅၀၂။ **အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ မာရော ပါပိမာ**တိ မာရော ကထံ ဘဂဝန္တံ အဒ္ဒသ ? သော ကိရ အတ္တနော ဘဝနေ နိသီဒိတွာ ကာလေန ကာလံ သတ္ထာရံ အာဝဇ္ဇေတိ “အဇ္ဇ သမဏော ဂေါတမော ကတရသ္မိံ ဂါမေ ဝါ နိဂမေ ဝါ ဝသတီ”တိ။ ဣမသ္မိံ ပန ကာလေ အာဝဇ္ဇန္တော “ဥက္ကဋ္ဌံ နိဿာယ သုဘဂဝနေ ဝိဟရတီ”တိ ဉတွာ “ကတ္ထ နု ခေါ ဂတော”တိ ဩလောကေန္တော ဗြဟ္မလောကံ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “သမဏော ဂေါတမော ဗြဟ္မလောကံ ဂစ္ဆတိ၊ ယာဝ တတ္ထ ဓမ္မကထံ ကထေတွာ ဗြဟ္မဂဏံ မမ ဝိသယာ နာတိက္ကမေတိ၊ တာဝ ဂန္တွာ ဓမ္မဒေသနာယံ ဝိစ္ဆန္ဒံ ကရိဿာမီ”တိ သတ္ထု ပဒါနုပဒိကော ဂန္တွာ ဗြဟ္မဂဏဿ အန္တရေ အဒိဿမာနေန ကာယေန အဋ္ဌာသိ၊ သော “သတ္ထာရာ ဗကဗြဟ္မာ အပသာဒိတော”တိ ဉတွာ ဗြဟ္မုနော ဥပတ္ထမ္ဘော ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။ တေန ဝုတ္တံ “အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ မာရော ပါပိမာ”တိ။

ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇံ အန္ဝါဝိသိတွာတိ ဧကဿ ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇဿ သရီရံ ပဝိသိတွာ။ မဟာဗြဟ္မာနံ ပန ဗြဟ္မပုရောဟိတာနံ ဝါ အန္ဝါဝိသိတုံ န သက္ကောတိ။ **မေတမာသဒေါ**တိ မာ ဧတံ အပသာဒယိတ္ထ။ **အဘိဘူ**တိ အဘိဘဝိတွာ ဌိတော ဇေဋ္ဌကော။ **အနဘိဘူတော**တိ အညေဟိ အနဘိဘူတော။ **အညဒတ္ထူ**တိ

၁-သဟောကာသေန (သီ၊ သျာ၊ က) ဋီကာ ဩလောကေတဗ္ဗာ။
၂-နတ္ထိ၊ တံ (က)
၃-အန္ဓဘူတော (သီ၊ သျာ)

ekaṁsavacane nipāto. Dassanavasena **daso,** sabbaṁ passatīti dīpeti. **Vasavattī**ti sabbajanaṁ vase vatteti. **Issaro**ti loke issaro. **Kattā nimmātā**ti lokassa kattā ca nimmātā ca, pathavīhimavantasinerucakkavāḷamahāsamuddacandimasūriyā ca iminā nimmitāti dīpeti.

Seṭṭho sajitāti ayaṁ lokassa uttamo ca sajitā ca "tvaṁ khattiyo nāma hohi, tvaṁ brāhmaṇo nāma, vesso nāma, suddo nāma, gahaṭṭho nāma, pabbajito nāma, antamaso oṭṭho hohi, goṇo hohī"ti evaṁ sattānaṁ visajetā ayanti dasseti. **Vasī pitā bhūtabhabyānan**ti ayaṁ ciṇṇavasitāya vasī, ayaṁ pitā bhūtānañca bhabyānañcāti vadati. Tattha aṇḍajajalābujā sattā antoaṇḍakose ceva antovatthimhi ca **bhabyā** nāma, bahi nikkhantakālato paṭṭhāya **bhūtā.** Saṁsedajā paṭhamacittakkhaṇe bhabyā, dutiyato paṭṭhāya bhūtā. Opapātikā paṭhama-iriyāpathe bhabyā, dutiyato paṭṭhāya bhūtāti veditabbā. Te sabbepi etassa puttāti saññāya "pitā bhūtabhabyānan"ti āha.

Pathavīgarahakāti yathā tvaṁ etarahi "aniccā dukkhā anattā"ti pathaviṁ garahasi jigucchasi, evaṁ tepi pathavīgarahakā ahesuṁ, na kevalaṁ tvaṁyevāti dīpeti. **Āpagarahakā**ti-ādīsupi eseva nayo. **Hīne kāye patiṭṭhitā**ti catūsu apāyesu nibbattā. **Pathavīpasaṁsakā**ti yathā tvaṁ garahasi, evaṁ agarahitvā "niccā dhuvā sassatā acchejjā abhejjā akkhayā"ti evaṁ pathavīpasaṁsakā pathaviyā vaṇṇavādino ahesunti vadati. **Pathavābhinandino**ti taṇhādiṭṭhivasena pathaviyā abhinandino. Sesesupi eseva nayo. **Paṇīte kāye patiṭṭhitā**ti brahmaloke nibbattā. **Taṁ tāhan**ti tena kāraṇena taṁ ahaṁ. **Iṅghā**ti codanatthe nipāto. **Upātivattittho**ti atikkamittha. "Upātivattito"tipi pāṭho, ayamevattho. **Daṇḍena paṭippaṇāmeyyā**ti catuhatthena muggaradaṇḍena pothetvā palāpeyya. **Narakapapāte**ti sataporise mahāsobbhe. **Virādheyyā**ti hatthena gahaṇayutte vā pādena patiṭṭhānayutte vā ṭhāne gahaṇapatiṭṭhānāni kātuṁ na sakkuṇeyya. **Nanu tvaṁ bhikkhu passasī**ti bhikkhu nanu tvaṁ imaṁ brahmaparisaṁ sannipatitaṁ obhāsamānaṁ virocamānaṁ jotayamānaṁ passasīti brahmuno ovāde

ဧကံသဝစနေ နိပါတော။ ဒဿနဝသေန **ဒသော၊** သဗ္ဗံ ပဿတီတိ ဒီပေတိ။ **ဝသဝတ္တီ**တိ သဗ္ဗဇနံ ဝသေ ဝတ္တေတိ။ **ဣဿရော**တိ လောကေ ဣဿရော။ **ကတ္တာ နိမ္မာတာ**တိ လောကဿ ကတ္တာ စ နိမ္မာတာ စ၊ ပထဝီဟိမဝန္တသိနေရုစက္ကဝါဠမဟာသမုဒ္ဒစန္ဒိမသူရိယာ စ ဣမိနာ နိမ္မိတာတိ ဒီပေတိ။

သေဋ္ဌော သဇိတာတိ အယံ လောကဿ ဥတ္တမော စ သဇိတာ စ “တွံ ခတ္တိယော နာမ ဟောဟိ၊ တွံ ဗြာဟ္မဏော နာမ၊ ဝေဿော နာမ၊ သုဒ္ဒေါ နာမ၊ ဂဟဋ္ဌော နာမ၊ ပဗ္ဗဇိတော နာမ၊ အန္တမသော ဩဋ္ဌော ဟောဟိ၊ ဂေါဏော ဟောဟီ”တိ ဧဝံ သတ္တာနံ ဝိသဇေတာ အယန္တိ ဒဿေတိ။ **ဝသီ ပိတာ ဘူတဘဗျာန**န္တိ အယံ စိဏ္ဏဝသိတာယ ဝသီ၊ အယံ ပိတာ ဘူတာနဉ္စ ဘဗျာနဉ္စာတိ ဝဒတိ။ တတ္ထ အဏ္ဍဇဇလာဗုဇာ သတ္တာ အန္တောအဏ္ဍကောသေ စေဝ အန္တောဝတ္ထိမှိ စ **ဘဗျာ** နာမ၊ ဗဟိ နိက္ခန္တကာလတော ပဋ္ဌာယ **ဘူတာ။** သံသေဒဇာ ပဌမစိတ္တက္ခဏေ ဘဗျာ၊ ဒုတိယတော ပဋ္ဌာယ ဘူတာ။ ဩပပါတိကာ ပဌမဣရိယာပထေ ဘဗျာ၊ ဒုတိယတော ပဋ္ဌာယ ဘူတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တေ သဗ္ဗေပိ ဧတဿ ပုတ္တာတိ သညာယ “ပိတာ ဘူတဘဗျာန”န္တိ အာဟ။

ပထဝီဂရဟကာတိ ယထာ တွံ ဧတရဟိ “အနိစ္စာ ဒုက္ခာ အနတ္တာ”တိ ပထဝိံ ဂရဟသိ ဇိဂုစ္ဆသိ၊ ဧဝံ တေပိ ပထဝီဂရဟကာ အဟေသုံ၊ န ကေဝလံ တွံယေဝါတိ ဒီပေတိ။ **အာပဂရဟကာ**တိအာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ **ဟီနေ ကာယေ ပတိဋ္ဌိတာ**တိ စတူသု အပါယေသု နိဗ္ဗတ္တာ။ **ပထဝီပသံသကာ**တိ ယထာ တွံ ဂရဟသိ၊ ဧဝံ အဂရဟိတွာ “နိစ္စာ ဓုဝါ သဿတာ အစ္ဆေဇ္ဇာ အဘေဇ္ဇာ အက္ခယာ”တိ ဧဝံ ပထဝီပသံသကာ ပထဝိယာ ဝဏ္ဏဝါဒိနော အဟေသုန္တိ ဝဒတိ။ **ပထဝါဘိနန္ဒိနော**တိ တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေန ပထဝိယာ အဘိနန္ဒိနော။ သေသေသုပိ ဧသေဝ နယော။ **ပဏီတေ ကာယေ ပတိဋ္ဌိတာ**တိ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တာ။ **တံ တာဟ**န္တိ တေန ကာရဏေန တံ အဟံ။ **ဣင်္ဃာ**တိ စောဒနတ္ထေ နိပါတော။ **ဥပါတိဝတ္တိတ္ထော**တိ အတိက္ကမိတ္ထ။ “ဥပါတိဝတ္တိတော”တိပိ ပါဌော၊ အယမေဝတ္ထော။ **ဒဏ္ဍေန ပဋိပ္ပဏာမေယျာ**တိ စတုဟတ္ထေန မုဂ္ဂရဒဏ္ဍေန ပေါထေတွာ ပလာပေယျ။ **နရကပပါတေ**တိ သတပေါရိသေ မဟာသောဗ္ဘေ။ **ဝိရာဓေယျာ**တိ ဟတ္ထေန ဂဟဏယုတ္တေ ဝါ ပါဒေန ပတိဋ္ဌာနယုတ္တေ ဝါ ဌာနေ ဂဟဏပတိဋ္ဌာနာနိ ကာတုံ န သက္ကုဏေယျ။ **နနု တွံ ဘိက္ခု ပဿသီ**တိ ဘိက္ခု နနု တွံ ဣမံ ဗြဟ္မပရိသံ သန္နိပတိတံ ဩဘာသမာနံ ဝိရောစမာနံ ဇောတယမာနံ ပဿသီတိ ဗြဟ္မုနော ဩဝါဒေ

ṭhitānaṁ iddhānubhāvaṁ dasseti. **Iti kho maṁ bhikkhave māro pāpimā brahmaparisaṁ upanesī**ti bhikkhave māro pāpimā nanu tvaṁ bhikkhu passasi brahmaparisaṁ[1] yasena ca siriyā ca obhāsamānaṁ virocamānaṁ jotayamānaṁ, yadi tvampi mahābrahmuno vacanaṁ anatikkamitvā yadeva te brahmā vadati, taṁ kareyyāsi, tvampi evamevaṁ yasena ca siriyā ca viroceyyāsīti evaṁ vadanto maṁ brahmaparisaṁ upanesi upasaṁhari. **Mā tvaṁ maññittho**ti mā tvaṁ maññi. **Māro tvamasi pāpimā**ti pāpima tvaṁ mahājanassa māraṇato **māro** nāma, pāpakaṁ lāmakaṁ mahājanassa ayasaṁ karaṇato **pāpimā** nāmāti jānāmi.

503. **Kasiṇaṁ āyun**ti sakalaṁ āyuṁ. **Te kho evaṁ jāneyyū**nti te evaṁ mahantena tapokammena samannāgatā, tvaṁ pana purimadivase jāto, kiṁ jānissasi, yassa te ajjāpi mukhe khīragandho vāyatīti ghaṭṭento vadati. **Pathaviṁ ajjhosissasī**ti pathaviṁ ajjhosāya gilitvā pariniṭṭhapetvā taṇhāmānadiṭṭhīhi gaṇhissasi. **Opasāyiko me bhavissasī**ti mayhaṁ samīpasayo bhavissasi, maṁ gacchantaṁ anugacchissasi, ṭhitaṁ upatiṭṭhissasi, nisinnaṁ upanisīdissasi, nipannaṁ upanipajjissasīti attho. **Vatthusāyiko**ti mama vatthusmiṁ sayanako. **Yathākāmakaraṇīyo bāhiteyyā**ti mayā attano ruciyā yaṁ icchāmi, taṁ kattabbo, bāhitvā ca pana jajjharikāgumbatopi nīcataro lakuṇḍakataro kātabbo bhavissasīti attho.

Iminā esa Bhagavantaṁ upalāpeti vā apasādeti vā. **Upalāpeti** nāma sace kho tvaṁ bhikkhu taṇhādīhi pathaviṁ ajjhosissasi, opasāyiko me bhavissasi, mayi gacchante gamissasi, tiṭṭhante ṭhassasi, nisinne nisīdissasi, nipanne nipajjissasi, ahaṁ taṁ sesajanaṁ paṭibāhitvā vissāsikaṁ abbhantarikaṁ karissāmīti evaṁ tāva **upalāpeti** nāma. Sesapadehi pana **apasādeti** nāma. Ayañhettha adhippāyo—sace tvaṁ pathaviṁ ajjhosissasi, vatthusāyiko me bhavissasi, mama gamanādīni āgametvā gamissasi vā ṭhassasi vā nisīdissasi vā nipajjissasi vā, mama vatthusmiṁ mayhaṁ ārakkhaṁ gaṇhissasi, ahaṁ pana taṁ yathākāmaṁ karissāmi

1. Brahmiṁ parisaṁ (Sī)

ဌိတာနံ ဣဒ္ဓါနုဘာဝံ ဒဿေတိ။ **ဣတိ ခေါ မံ ဘိက္ခဝေ မာရော ပါပိမာ ဗြဟ္မပရိသံ ဥပနေသီ**တိ ဘိက္ခဝေ မာရော ပါပိမာ နနု တွံ ဘိက္ခု ပဿသိ ဗြဟ္မပရိသံ[၁] ယသေန စ သိရိယာ စ ဩဘာသမာနံ ဝိရောစမာနံ ဇောတယမာနံ၊ ယဒိ တွမ္ပိ မဟာဗြဟ္မုနော ဝစနံ အနတိက္ကမိတွာ ယဒေဝ တေ ဗြဟ္မာ ဝဒတိ၊ တံ ကရေယျာသိ၊ တွမ္ပိ ဧဝမေဝံ ယသေန စ သိရိယာ စ ဝိရောစေယျာသီတိ ဧဝံ ဝဒန္တော မံ ဗြဟ္မပရိသံ ဥပနေသိ ဥပသံဟရိ။ **မာ တွံ မညိတ္ထော**တိ မာ တွံ မညိ။ **မာရော တွမသိ ပါပိမာ**တိ ပါပိမ တွံ မဟာဇနဿ မာရဏတော **မာရော** နာမ၊ ပါပကံ လာမကံ မဟာဇနဿ အယသံ ကရဏတော **ပါပိမာ** နာမာတိ ဇာနာမိ။

၅၀၃။ **ကသိဏံ အာယုန္တိ** သကလံ အာယုံ။ **တေ ခေါ ဧဝံ ဇာနေယျုန္တိ** တေ ဧဝံ မဟန္တေန တပေါကမ္မေန သမန္နာဂတာ၊ တွံ ပန ပုရိမဒိဝသေ ဇာတော, ကိံ ဇာနိဿသိ၊ ယဿ တေ အဇ္ဇာပိ မုခေ ခီရဂန္ဓော ဝါယတီတိ ဃဋ္ဋေန္တော ဝဒတိ။ **ပထဝိံ အဇ္ဈောသိဿသီ**တိ ပထဝိံ အဇ္ဈောသာယ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ တဏှာမာနဒိဋ္ဌီဟိ ဂဏှိဿသိ။ **ဩပသာယိကော မေ ဘဝိဿသီ**တိ မယှံ သမီပသယော ဘဝိဿသိ၊ မံ ဂစ္ဆန္တံ အနုဂစ္ဆိဿသိ၊ ဌိတံ ဥပတိဋ္ဌိဿသိ၊ နိသိန္နံ ဥပနိသီဒိဿသိ၊ နိပန္နံ ဥပနိပဇ္ဇိဿသီတိ အတ္ထော။ **ဝတ္ထုသာယိကော**တိ မမ ဝတ္ထုသ္မိံ သယနကော။ **ယထာကာမကရဏီယော ဗာဟိတေယျော**တိ မယာ အတ္တနော ရုစိယာ ယံ ဣစ္ဆာမိ၊ တံ ကတ္တဗ္ဗော၊ ဗာဟိတွာ စ ပန ဇဇ္ဈရိကာဂုမ္ဗတောပိ နီစတရော လကုဏ္ဍကတရော ကာတဗ္ဗော ဘဝိဿသီတိ အတ္ထော။

ဣမိနာ ဧသ ဘဂဝန္တံ ဥပလာပေတိ ဝါ အပသာဒေတိ ဝါ။ **ဥပလာပေတိ** နာမ သစေ ခေါ တွံ ဘိက္ခု တဏှာဒီဟိ ပထဝိံ အဇ္ဈောသိဿသိ၊ ဩပသာယိကော မေ ဘဝိဿသိ၊ မယိ ဂစ္ဆန္တေ ဂမိဿသိ၊ တိဋ္ဌန္တေ ဌဿသိ၊ နိသိန္နေ နိသီဒိဿသိ၊ နိပန္နေ နိပဇ္ဇိဿသိ၊ အဟံ တံ သေသဇနံ ပဋိဗာဟိတွာ ဝိဿာသိကံ အဗ္ဘန္တရိကံ ကရိဿာမီတိ ဧဝံ တာဝ **ဥပလာပေတိ** နာမ။ သေသပဒေဟိ ပန **အပသာဒေတိ** နာမ။ အယညေတ္ထ အဓိပ္ပါယော—သစေ တွံ ပထဝိံ အဇ္ဈောသိဿသိ၊ ဝတ္ထုသာယိကော မေ ဘဝိဿသိ၊ မမ ဂမနာဒီနိ အာဂမေတွာ ဂမိဿသိ ဝါ ဌဿသိ ဝါ နိသီဒိဿသိ ဝါ နိပဇ္ဇိဿသိ ဝါ၊ မမ ဝတ္ထုသ္မိံ မယှံ အာရက္ခံ ဂဏှိဿသိ၊ အဟံ ပန တံ ယထာကာမံ ကရိဿာမိ

၁-ဗြဟ္မိံ ပရိသံ (သီ)

bāhitvā ca jajjharikāgumbatopi lakuṇḍakataranti evaṁ apasādeti nāma. Ayaṁ pana brahmā mānanissito, tasmā idha apasādanāva adhippetā. **Āpādīsupi** eseva nayo.

Apica te ahaṁ brahmeti idāni Bhagavā "ayaṁ brahmā mānanissito 'ahaṁ jānāmī'ti maññati, attano yasena sammatto sarīraṁ phusitumpi samatthaṁ kiñci na passati, thokaṁ niggahetuṁ vaṭṭatī"ti cintetvā imaṁ desanaṁ ārabhi. Tattha **gatiñca pajānāmī**ti nipphattiñca pajānāmi. **Jutiñcā**ti ānubhāvañca pajānāmi. **Evaṁ mahesakkho**ti evaṁ mahāyaso mahāparivāro.

Yāvatā candimasūriyā pariharantīti yattake ṭhāne candimasūriyā vicaranti. **Disā bhanti virocanā**ti disāsu virocamānā obhāsanti, disā vā tehi virocamānā obhāsanti. **Tāva sahassadhā loko**ti tattakena pamāṇena sahassadhā loko, iminā cakkavāḷena saddhiṁ cakkavāḷasahassanti attho. **Ettha te vattate vaso**ti ettha cakkavāḷasahasse tuyhaṁ vaso vattati. **Paroparañca jānāsī**ti ettha cakkavāḷasahasse paropare uccanīce hīnappaṇīte satte jānāsi. **Atho rāgavirāginan**ti na kevalaṁ "ayaṁ iddho ayaṁ pakatimanusso"ti paroparaṁ, "ayaṁ pana sarāgo ayaṁ vītarāgo"ti evaṁ rāgavirāginampi janaṁ jānāsi. **Itthaṁbhāvaññathābhāva**nti **itthaṁbhāvo**ti idaṁ cakkavāḷaṁ. **Aññathābhāvo**ti ito sesaṁ ekūnasahassaṁ. **Sattānaṁ āgatiṁ gatin**ti ettha cakkavāḷasahasse paṭisandhivasena sattānaṁ āgatiṁ, cutivasena gatiṁ ca jānāsi. Tuyhaṁ pana atimahantohamasmīti saññā hoti, sahassibrahmā nāma tvaṁ, aññesaṁ pana tayā uttari dvisahassānaṁ tisahassānaṁ catusahassānaṁ pañcasahassānaṁ dasasahassānaṁ satasahassānañca brahmānaṁ pamāṇaṁ natthi, catuhatthāya pilotikāya paṭappamāṇaṁ[1] kātuṁ vāyamanto viya mahantosmīti saññaṁ karosīti niggaṇhāti.

504. **Idhūpapanno**ti idha paṭhamajjhānabhūmiyaṁ upapanno. **Tena taṁ tvaṁ na jānāsī**ti tena kāraṇena taṁ kāyaṁ tvaṁ na jānāsi. **Neva te**

1. Pariggahaṇaṁ (Sī)

ဗာဟိတွာ စ ဇဇ္ဈရိကာဂုမ္ဗတောပိ လကုဏ္ဍကတရန္တိ ဧဝံ အပသာဒေတိ နာမ။ အယံ ပန ဗြဟ္မာ မာနနိဿိတော၊ တသ္မာ ဣဓ အပသာဒနာဝ အဓိပ္ပေတာ။ **အာပါဒီသုပိ** ဧသေဝ နယော။

အပိစ တေ အဟံ ဗြဟ္မေတိ ဣဒါနိ ဘဂဝါ "အယံ ဗြဟ္မာ မာနနိဿိတော 'အဟံ ဇာနာမီ'တိ မညတိ၊ အတ္တနော ယသေန သမ္မတ္တော သရီရံ ဖုသိတုမ္ပိ သမတ္ထံ ကိဉ္စိ န ပဿတိ၊ ထောကံ နိဂ္ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ စိန္တေတွာ ဣမံ ဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ **ဂတိဉ္စ ပဇာနာမီ**တိ နိပ္ဖတ္တိဉ္စ ပဇာနာမိ။ **ဇုတိဉ္စာ**တိ အာနုဘာဝဉ္စ ပဇာနာမိ။ **ဧဝံ မဟေသက္ခော**တိ ဧဝံ မဟာယသော မဟာပရိဝါရော။

ယာဝတာ စန္ဒိမသူရိယာ ပရိဟရန္တီတိ ယတ္တကေ ဌာနေ စန္ဒိမသူရိယာ ဝိစရန္တိ။ **ဒိသာ ဘန္တိ ဝိရောစနာ**တိ ဒိသာသု ဝိရောစမာနာ ဩဘာသန္တိ၊ ဒိသာ ဝါ တေဟိ ဝိရောစမာနာ ဩဘာသန္တိ။ **တာဝ သဟဿဓာ လောကော**တိ တတ္တကေန ပမာဏေန သဟဿဓာ လောကော၊ ဣမိနာ စက္ကဝါဠေန သဒ္ဓိံ စက္ကဝါဠသဟဿန္တိ အတ္ထော။ **ဧတ္ထ တေ ဝတ္တတေ ဝသော**တိ ဧတ္ထ စက္ကဝါဠသဟဿေ တုယှံ ဝသော ဝတ္တတိ။ **ပရောပရဉ္စ ဇာနာသီ**တိ ဧတ္ထ စက္ကဝါဠသဟဿေ ပရောပရေ ဥစ္စနီစေ ဟီနပ္ပဏီတေ သတ္တေ ဇာနာသိ။ **အထော ရာဂဝိရာဂိန**န္တိ န ကေဝလံ "အယံ ဣဒ္ဓော အယံ ပကတိမနုဿော"တိ ပရောပရံ၊ "အယံ ပန သရာဂေါ အယံ ဝီတရာဂေါ"တိ ဧဝံ ရာဂဝိရာဂိနမ္ပိ ဇနံ ဇာနာသိ။ **ဣတ္ထံဘာဝညထာဘာဝ**န္တိ **ဣတ္ထံဘာဝေါ**တိ ဣဒံ စက္ကဝါဠံ။ **အညထာဘာဝေါ**တိ ဣတော သေသံ ဧကူနသဟဿံ။ **သတ္တာနံ အာဂတိံ ဂတိ**န္တိ ဧတ္ထ စက္ကဝါဠသဟဿေ ပဋိသန္ဓိဝသေန သတ္တာနံ အာဂတိံ, စုတိဝသေန ဂတိံ စ ဇာနာသိ။ တုယှံ ပန အတိမဟန္တောဟမသ္မီတိ သညာ ဟောတိ၊ သဟဿိဗြဟ္မာ နာမ တွံ၊ အညေသံ ပန တယာ ဥတ္တရိ ဒွိသဟဿာနံ တိသဟဿာနံ စတုသဟဿာနံ ပဉ္စသဟဿာနံ ဒသသဟဿာနံ သတသဟဿာနဉ္စ ဗြဟ္မာနံ ပမာဏံ နတ္ထိ၊ စတုဟတ္ထာယ ပိလောတိကာယ ပဋပ္ပမာဏံ[1] ကာတုံ ဝါယမန္တော ဝိယ မဟန္တောသ္မီတိ သညံ ကရောသီတိ နိဂ္ဂဏှာတိ။

၅၀၄။ **ဣဓူပပန္နော**တိ ဣဓ ပဌမဇ္ဈာနဘူမိယံ ဥပပန္နော။ **တေန တံ တွံ န ဇာနာသီ**တိ တေန ကာရဏေန တံ ကာယံ တွံ န ဇာနာသိ။ **နေဝ တေ**

၁-ပရိဂ္ဂဟဏံ (သီ)

samasamoti jānitabbaṭṭhānaṁ patvāpi tayā samasamo na homi. **Abhiññāyā**ti aññāya[1]. **Kuto nīceyyan**ti tayā nīcatarabhāvo pana mayhaṁ kuto.

Heṭṭhūpapattiko kiresa brahmā anuppanne Buddhuppāde isipabbajjaṁ pabbajitvā kasiṇaparikammaṁ katvā samāpattiyo nibbattetvā aparihīnajjhāno kālaṁ katvā catutthajjhānabhūmiyaṁ Vehapphalabrahmaloke pañcakappasatikaṁ āyuṁ gahetvā nibbatti. Tattha yāvatāyukaṁ ṭhatvā heṭṭhūpapattikaṁ katvā tatiyajjhānaṁ paṇītaṁ bhāvetvā Subhakiṇhabrahmaloke catusaṭṭhikappaṁ āyuṁ gahetvā nibbatti. Tattha dutiyajjhānaṁ bhāvetvā Ābhassaresu aṭṭhakappaṁ āyuṁ gahetvā nibbatti. Tattha paṭhamajjhānaṁ bhāvetvā paṭhamajjhānabhūmiyaṁ kappāyuko hutvā nibbatti, so paṭhamakāle attanā katakammañca nibbattaṭṭhānañca aññāsi, kāle pana gacchante ubhayaṁ pamussitvā sassatadiṭṭhiṁ uppādesi. Tena naṁ Bhagavā "tena taṁ tvaṁ na jānāsi -pa- kuto nīceyyan"ti āha.

Atha brahmā cintesi "samaṇo Gotamo mayhaṁ āyuñca nibbattaṭṭhānañca pubbekatakammañca jānāti, handa naṁ pubbe katakammaṁ pucchāmī"ti Satthāraṁ attano pubbekatakammaṁ pucchi. Satthā kathesi.

Pubbe kiresa kulaghare nibbattitvā kāmesu ādīnavaṁ disvā "jātijarābyādhimaraṇassa antaṁ karissāmī"ti nikkhamma isipabbajjaṁ pabbajitvā samāpattiyo nibbattetvā abhiññāpādakajjhānalābhī hutvā Gaṅgātīre paṇṇasālaṁ kāretvā jhānaratiyā vītināmeti. Tadā ca kālena kālaṁ satthavāhā pañcahi sakaṭasatehi marukantāraṁ paṭipajjanti. Marukantāre pana divā na sakkā gantuṁ, rattiṁ gamanaṁ hoti. Atha purimasakaṭassa aggayuge yuttabalibaddā gacchantā nivattitvā āgatamaggābhimukhāva ahesuṁ. Itarasakaṭāni[2] tatheva nivattitvā[3] aruṇe uggate nivattitabhāvaṁ jāniṁsu. Tesañca tadā kantāraṁ atikkamanadivaso ahosi. Sabbaṁ dārudakaṁ parikkhīṇaṁ, tasmā "natthi dāni amhākaṁ jīvitan"ti cintetvā goṇe cakkesu bandhitvā manussā sakaṭapacchāyāyaṁ pavisitvā

1. Paññāya (Sī) 2. Sabbasakaṭāni (Sī) 3. Nivattiṁsu (Sī)

သမသမောတိ ဇာနိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ ပတွာပိ တယာ သမသမော န ဟောမိ။ **အဘိညာယာ**တိ အညာယ[1]။ **ကုတော နီစေယျ**န္တိ တယာ နီစတရဘာဝေါ ပန မယှံ ကုတော။

ဟေဋ္ဌူပပတ္တိကော ကိရေသ ဗြဟ္မာ အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ကသိဏပရိကမ္မံ ကတွာ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ အပရိဟီနဇ္ဈာနော ကာလံ ကတွာ စတုတ္ထဇ္ဈာနဘူမိယံ ဝေဟပ္ဖလဗြဟ္မလောကေ ပဉ္စကပ္ပသတိကံ အာယုံ ဂဟေတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ဟေဋ္ဌူပပတ္တိကံ ကတွာ တတိယဇ္ဈာနံ ပဏီတံ ဘာဝေတွာ သုဘကိဏှဗြဟ္မလောကေ စတုသဋ္ဌိကပ္ပံ အာယုံ ဂဟေတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တတ္ထ ဒုတိယဇ္ဈာနံ ဘာဝေတွာ အာဘဿရေသု အဋ္ဌကပ္ပံ အာယုံ ဂဟေတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တတ္ထ ပဌမဇ္ဈာနံ ဘာဝေတွာ ပဌမဇ္ဈာနဘူမိယံ ကပ္ပါယုကော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ သော ပဌမကာလေ အတ္တနာ ကတကမ္မဉ္စ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနဉ္စ အညာသိ၊ ကာလေ ပန ဂစ္ဆန္တေ ဥဘယံ ပမုဿိတွာ သဿတဒိဋ္ဌိံ ဥပ္ပါဒေသိ။ တေန နံ ဘဂဝါ "တေန တံ တွံ န ဇာနာသိ။ပ။ ကုတော နီစေယျ"န္တိ အာဟ။

အထ ဗြဟ္မာ စိန္တေသိ "သမဏော ဂေါတမော မယှံ အာယုဉ္စ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနဉ္စ ပုဗ္ဗေကတကမ္မဉ္စ ဇာနာတိ၊ ဟန္ဒ နံ ပုဗ္ဗေ ကတကမ္မံ ပုစ္ဆာမီ"တိ သတ္ထာရံ အတ္တနော ပုဗ္ဗေကတကမ္မံ ပုစ္ဆိ။ သတ္ထာ ကထေသိ။

ပုဗ္ဗေ ကိရေသ ကုလဃရေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ကာမေသု အာဒီနဝံ ဒိသွာ "ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏဿ အန္တံ ကရိဿာမီ"တိ နိက္ခမ္မ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ အဘိညာပါဒကဇ္ဈာနလာဘီ ဟုတွာ ဂင်္ဂါတီရေ ပဏ္ဏသာလံ ကာရေတွာ ဈာနရတိယာ ဝီတိနာမေတိ။ တဒါ စ ကာလေန ကာလံ သတ္ထဝါဟာ ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ မရုကန္တာရံ ပဋိပဇ္ဇန္တိ။ မရုကန္တာရေ ပန ဒိဝါ န သက္ကာ ဂန္တုံ၊ ရတ္တိံ ဂမနံ ဟောတိ။ အထ ပုရိမသကဋဿ အဂ္ဂယုဂေ ယုတ္တဗလိဗဒ္ဒါ ဂစ္ဆန္တာ နိဝတ္တိတွာ အာဂတမဂ္ဂါဘိမုခါဝ အဟေသုံ။ ဣတရသကဋာနိ[2] တထေဝ နိဝတ္တိတွာ[3] အရုဏေ ဥဂ္ဂတေ နိဝတ္တိတဘာဝံ ဇာနိံသု။ တေသဉ္စ တဒါ ကန္တာရံ အတိက္ကမနဒိဝသော အဟောသိ။ သဗ္ဗံ ဒါရုဒကံ ပရိက္ခီဏံ၊ တသ္မာ "နတ္ထိ ဒါနိ အမှာကံ ဇီဝိတ"န္တိ စိန္တေတွာ ဂေါဏေ စက္ကေသု ဗန္ဓိတွာ မနုဿာ သကဋပစ္ဆာယာယံ ပဝိသိတွာ

၁-ပညာယ (သီ) ၂-သဗ္ဗသကဋာနိ (သီ) ၃-နိဝတ္တိံသု (သီ)

nipajjiṁsu. Tāpasopi kālasseva paṇṇasālato nikkhamitvā paṇṇasāladvāre nisinno Gaṅgaṁ olokayamāno addasa Gaṅgaṁ mahatā udakoghena vuyhamānaṁ pavattitamaṇikkhandhaṁ viya āgacchantiṁ. Disvā cintesi "atthi nu kho imasmiṁ loke evarūpassa madhurodakassa alābhena kilissamānā sattā"ti. So evaṁ āvajjanto marukantāre taṁ satthaṁ disvā "ime sattā mā nassantū"ti "ito mahā udakakkhandho chijjitvā marukantāre Satthābhimukho gacchatū"ti abhiññācittena adhiṭṭhāsi. Sahacittuppādena mātikāruḷhaṁ viya udakaṁ tattha agamāsi. Manussā udakasaddena vuṭṭhāya udakaṁ disvā hatthatuṭṭhā nhāyitvā pivitvā goṇepi pāyetvā sotthinā icchitaṭṭhānaṁ agamaṁsu. Satthā taṁ brahmuno pubbakammaṁ dassento—

"Yaṁ tvaṁ apāyesi bahū manusse,
Pipāsite ghammani samparete.
Taṁ te purāṇaṁ vatasīlavattaṁ,
Suttappabuddhova anussarāmī"ti[1]—

Imaṁ gāthamāha.

Aparasmiṁ samaye tāpaso Gaṅgātīre paṇṇasālaṁ māpetvā āraññakaṁ gāmaṁ nissāya vasati. Tena ca samayena corā taṁ gāmaṁ paharitvā hatthasāraṁ gahetvā gāviyo ca karamare ca gahetvā gacchanti. Gāvopi sunakhāpi manussāpi mahāviravaṁ viravanti. Tāpaso taṁ saddaṁ sutvā "kiṁ nu kho etan"ti āvajjanto "manussānaṁ bhayaṁ uppannan"ti ñatvā "mayi passante ime sattā mā nassantū"ti abhiññāpādakajjhānaṁ samāpajjitvā vuṭṭhāya abhiññācittena corānaṁ paṭipathe caturaṅginisenaṁ māpesi kammasajjaṁ āgacchantiṁ, corādisvā [2]"rājā"ti te maññamānā[2] vilopaṁ chaḍḍetva pakkamiṁsu. Tāpaso "yaṁ yassa santakaṁ, taṁ tasseva hotū"ti adhiṭṭhāsi, taṁ tatheva ahosi. Mahājano sotthibhāvaṁ pāpuṇi. Satthā idampi tassa pubbakammaṁ dassento—

1. Khu 5. 163 piṭṭhe.

2-2. Rājā maññe āgatoti (Sī)

နိပဇ္ဇိံသု။ တာပသောပိ ကာလဿေဝ ပဏ္ဏသာလတော နိက္ခမိတွာ ပဏ္ဏသာလဒွါရေ နိသိန္နော ဂင်္ဂံ ဩလောကယမာနော အဒ္ဒသ ဂင်္ဂံ မဟတာ ဥဒကောဃေန ဝုယှမာနံ ပဝတ္တိတမဏိက္ခန္ဓံ ဝိယ အာဂစ္ဆန္တိံ။ ဒိသွာ စိန္တေသိ "အတ္ထိ နု ခေါ ဣမသ္မိံ လောကေ ဧဝရူပဿ မဓုရောဒကဿ အလာဘေန ကိလိဿမာနာ သတ္တာ"တိ။ သော ဧဝံ အာဝဇ္ဇန္တော မရုကန္တာရေ တံ သတ္ထံ ဒိသွာ "ဣမေ သတ္တာ မာ နဿန္တူ"တိ "ဣတော မဟာ ဥဒကက္ခန္ဓော ဆိဇ္ဇိတွာ မရုကန္တာရေ သတ္ထာဘိမုခေါ ဂစ္ဆတူ"တိ အဘိညာစိတ္တေန အဓိဋ္ဌာသိ။ သဟစိတ္တုပ္ပါဒေန မာတိကာရုဠှံ ဝိယ ဥဒကံ တတ္ထ အဂမာသိ။ မနုဿာ ဥဒကသဒ္ဒေန ဝုဋ္ဌာယ ဥဒကံ ဒိသွာ ဟတ္ထတုဋ္ဌာ နှာယိတွာ ပိဝိတွာ ဂေါဏေပိ ပါယေတွာ သောတ္ထိနာ ဣစ္ဆိတဋ္ဌာနံ အဂမံသု။ သတ္ထာ တံ ဗြဟ္မုနော ပုဗ္ဗကမ္မံ ဒဿေန္တော—

"ယံ တွံ အပါယေသိ ဗဟူ မနုဿေ၊
ပိပါသိတေ ဃမ္မနိ သမ္ပရေတေ။
တံ တေ ပုရာဏံ ဝတသီလဝတ္တံ၊
သုတ္တပ္ပဗုဒ္ဓေါဝ အနုဿရာမီ"တိ[၁]—

ဣမံ ဂါထမာဟ။

အပရသ္မိံ သမယေ တာပသော ဂင်္ဂါတီရေ ပဏ္ဏသာလံ မာပေတွာ အာရညကံ ဂါမံ နိဿာယ ဝသတိ။ တေန စ သမယေန စောရာ တံ ဂါမံ ပဟရိတွာ ဟတ္ထသာရံ ဂဟေတွာ ဂါဝိယော စ ကရမရေ စ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဂါဝေါပိ သုနခါပိ မနုဿာပိ မဟာဝိရဝံ ဝိရဝန္တိ။ တာပသော တံ သဒ္ဒံ သုတွာ "ကိံ နု ခေါ ဧတ"န္တိ အာဝဇ္ဇန္တော "မနုဿာနံ ဘယံ ဥပ္ပန္န"န္တိ ဉတွာ "မယိ ပဿန္တေ ဣမေ သတ္တာ မာ နဿန္တူ"တိ အဘိညာပါဒကဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ ဝုဋ္ဌာယ အဘိညာစိတ္တေန စောရာနံ ပဋိပထေ စတုရင်္ဂိနိသေနံ မာပေသိ ကမ္မသဇ္ဇံ အာဂစ္ဆန္တိံ၊ စောရာ ဒိသွာ [၂]"ရာဇာ"တိ တေ မညမာနာ[၂] ဝိလောပံ ဆဍ္ဍေတွာ ပက္ကမိံသု။ တာပသော "ယံ ယဿ သန္တကံ၊ တံ တဿေဝ ဟောတူ"တိ အဓိဋ္ဌာသိ၊ တံ တထေဝ အဟောသိ။ မဟာဇနော သောတ္ထိဘာဝံ ပါပုဏိ။ သတ္ထာ ဣဒမ္ပိ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ဒဿေန္တော—

၁-ခု ၅-၁၆၃-ပိဋ္ဌေ။

၂-၂-ရာဇာ မညေ အာဂတောတိ (သီ)

“Yaṁ eṇikūlasmi janaṁ gahītaṁ,
Amocayī gayhaka nīyamānaṁ.
Taṁ te purāṇaṁ vatasīlavattaṁ,
Suttappabuddhova anussarāmī”ti[1]—

Imaṁ gāthamāha. Ettha **eṇikūlasmin**ti Gaṅgātīre.

Puna ekasmiṁ samaye uparigaṅgāvāsikaṁ kulaṁ heṭṭhāgaṅgāvāsikena kulena saddhiṁ mittasanthavaṁ katvā nāvāsaṅghāṭaṁ bandhitvā bahuṁ khādanīyabhojanīyaṁ ceva gandhamālādīni ca āropetvā gaṅgāsotena āgacchati. Manussā khādamānā bhuñjamānā naccantā gāyantā devavimānena gacchantā viya balavasomanassā ahesuṁ. Gaṅgeyyako nāgo disvā kupito “ime mayi saññampi na karonti, idāni ne samuddameva pāpessāmī”ti mahantaṁ attabhāvaṁ māpetvā udakaṁ dvidhā bhinditvā uṭṭhāya phaṇaṁ katvā sussūkāraṁ[2] karonto aṭṭhāsi. Mahājano disvā bhīto vissaramakāsi. Tāpaso paṇṇasālāya nisinno sutvā “ime gāyantā naccantā somanassajātā āgacchanti, idāni pana bhayaravaṁ raviṁsu, kiṁ nu kho”ti āvajjanto nāgarājaṁ disvā “mayi passante ime sattā mā nassantū”ti abhiññāpādakajjhānaṁ samāpajjitvā attabhāvaṁ vijahitvā supaṇṇavaṇṇaṁ māpetvā nāgarājassa dassesi. Nāgarājā bhīto phaṇaṁ saṁharitvā udakaṁ paviṭṭho. Mahājano sotthibhāvaṁ pāpuṇi. Satthā idampi tassa pubbakammaṁ dassento—

“Gaṅgāya sotasmiṁ gahītanāvaṁ,
Luddena nāgena manussakappā[3].
Amocayittha balasā pasayha,
Taṁ te purāṇaṁ vatasīlavattaṁ.
Suttappabuddhova anussarāmī”ti[1]—

Imaṁ gāthamāha.

Aparasmiṁ samaye esa isipabbajjaṁ pabbajitvā **Kesavo** nāma tāpaso ahosi. Tena samayena amhākaṁ bodhisatto **Kappo** nāma

1. Khu 5. 164 piṭṭhe. 2. Susukāraṁ (Ṭīkā) 3. Manussakamyā (Sī, Syā, Ka)

“ယံ ဧဏိကူလသ္မိ ဇနံ ဂဟီတံ၊
အမောစယီ ဂယှက နီယမာနံ။
တံ တေ ပုရာဏံ ဝတသီလဝတ္တံ၊
သုတ္တပ္ပဗုဒ္ဓေါဝ အနုဿရာမီ”တိ[၁]—

ဣမံ ဂါထမာဟ။ ဧတ္ထ **ဧဏိကူလသ္မိန္တိ** ဂင်္ဂါတီရေ။

ပုန ဧကသ္မိံ သမယေ ဥပရိဂင်္ဂါဝါသိကံ ကုလံ ဟေဋ္ဌာဂင်္ဂါဝါသိကေန ကုလေန သဒ္ဓိံ မိတ္တသန္ထဝံ ကတွာ နာဝါသင်္ဃာဋံ ဗန္ဓိတွာ ဗဟုံ ခါဒနီယဘောဇနီယံ စေဝ ဂန္ဓမာလာဒီနိ စ အာရောပေတွာ ဂင်္ဂါသောတေန အာဂစ္ဆတိ။ မနုဿာ ခါဒမာနာ ဘုဉ္ဇမာနာ နစ္စန္တာ ဂါယန္တာ ဒေဝဝိမာနေန ဂစ္ဆန္တာ ဝိယ ဗလဝသောမနဿာ အဟေသုံ။ ဂင်္ဂေယျကော နာဂေါ ဒိသွာ ကုပိတော “ဣမေ မယိ သညမ္ပိ န ကရောန္တိ၊ ဣဒါနိ နေ သမုဒ္ဒမေဝ ပါပေဿာမီ”တိ မဟန္တံ အတ္တဘာဝံ မာပေတွာ ဥဒကံ ဒွိဓာ ဘိန္ဒိတွာ ဥဋ္ဌာယ ဖဏံ ကတွာ သုဿူကာရံ[၂] ကရောန္တော အဋ္ဌာသိ။ မဟာဇနော ဒိသွာ ဘီတော ဝိဿရမကာသိ။ တာပသော ပဏ္ဏသာလာယ နိသိန္နော သုတွာ “ဣမေ ဂါယန္တာ နစ္စန္တာ သောမနဿဇာတာ အာဂစ္ဆန္တိ၊ ဣဒါနိ ပန ဘယရဝံ ရဝိံသု၊ ကိံ နု ခေါ”တိ အာဝဇ္ဇန္တော နာဂရာဇံ ဒိသွာ “မယိ ပဿန္တေ ဣမေ သတ္တာ မာ နဿန္တူ”တိ အဘိညာပါဒကဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ အတ္တဘာဝံ ဝိဇဟိတွာ သုပဏ္ဏဝဏ္ဏံ မာပေတွာ နာဂရာဇဿ ဒဿေသိ။ နာဂရာဇာ ဘီတော ဖဏံ သံဟရိတွာ ဥဒကံ ပဝိဋ္ဌော။ မဟာဇနော သောတ္ထိဘာဝံ ပါပုဏိ။ သတ္ထာ ဣဒမ္ပိ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ဒဿေန္တော—

“ဂင်္ဂါယ သောတသ္မိံ ဂဟီတနာဝံ၊
လုဒ္ဒေန နာဂေန မနုဿကပ္ပါ[၃]။
အမောစယိတ္ထ ဗလသာ ပသယှ၊
တံ တေ ပုရာဏံ ဝတသီလဝတ္တံ။
သုတ္တပ္ပဗုဒ္ဓေါဝ အနုဿရာမီ”တိ[၁]—

ဣမံ ဂါထမာဟ။

အပရသ္မိံ သမယေ ဧသ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ **ကေသဝေါ** နာမ တာပသော အဟောသိ။ တေန သမယေန အမှာကံ ဗောဓိသတ္တော **ကပ္ပေါ** နာမ

၁-ခု ၅-၁၆၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သုသူကာရံ (ဋီကာ) ၃-မနုဿကမျာ (သီ၊ သျာ၊ က)

māṇavo kesavassa baddhacaro antevāsiko hutvā ācariyassa kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī buddhisampanno atthacaro ahosi, kesavo taṁ vinā vattituṁ nāsakkhi, taṁ nissāyeva jīvikaṁ kappesi. Satthā idampi tassa pubbakammaṁ dassento—

“Kappo ca te baddhacaro ahosi,
Sambuddhimantaṁ vatinaṁ amaññi.
Taṁ te purāṇaṁ vatasīlavattaṁ,
Suttappabuddhova anussarāmī”ti[1]—

Imaṁ gāthamāha.

Evaṁ brahmuno nānattabhāvesu katakammaṁ Satthā pakāsesi. Satthari kathenteyeva brahmā sallakkhesi, dīpasahasse ujjalite rūpāni viya sabbakammānissa pākaṭāni ahesuṁ. So pasannacitto imaṁ gāthamāha—

“Addhā pajānāsi mametamāyuṁ,
Aññampi jānāsi tathā hi Buddho.
Tathā hi tāyaṁ[2] jalitānubhāvo,
Obhāsayaṁ tiṭṭhati brahmalokan”ti[1].

Athassa Bhagavā uttari asamasamataṁ pakāsento **pathaviṁ kho ahaṁ brahme**ti-ādimāha. Tattha **pathaviyā pathavattena**[3] **ananubhūtan**ti pathaviyā pathavisabhāvena ananubhūtaṁ appattaṁ. Kiṁ pana tanti? Nibbānaṁ. Taṁ hi sabbasmā saṅkhatā nissaṭattā pathavisabhāvena appattaṁ nāma. **Tadabhiññāyā**ti taṁ nibbānaṁ jānitvā sacchikatvā. **Pathaviṁ nāpahosin**ti pathaviṁ taṇhādiṭṭhimānagāhehi na gaṇhiṁ. **Āpādīsupi** eseva nayo. Vitthāro pana mūlapariyāye vuttanayeneva veditabbo.

Sace kho te mārisa sabbassa sabbattenāti idameva brahmā attano vāditāya sabbanti akkharaṁ niddisitvā akkhare dosaṁ gaṇhanto āha. Satthā pana sakkāyaṁ sandhāya “sabban”ti vadati, brahmā sabbasabbaṁ sandhāya. Tvaṁ “sabban”ti vadasi, “sabbassa sabbattena ananubhūtan”ti vadasi, yadi sabbaṁ ananubhūtaṁ[4] natthi, athassa ananubhūtaṁ atthi. **Mā heva te rittakameva**

1. Khu 5. 164 piṭṭhe.
2. Tyāyaṁ (Sī, Syā, Ka)
3. Paṭhavittena (Sī), paṭhavaṭṭhena (Syā), pathavaṭṭhena (Ka)
4. Anubhūtaṁ (Sī)

မာဏဝေါ ကေသဝဿ ဗဒ္ဓစရော အန္တေဝါသိကော ဟုတွာ အာစရိယဿ ကိံကာရပဋိဿာဝီ မနာပစာရီ ဗုဒ္ဓိသမ္ပန္နော အတ္ထစရော အဟောသိ၊ ကေသဝေါ တံ ဝိနာ ဝတ္တိတုံ နာသက္ခိ၊ တံ နိဿာယေဝ ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ။ သတ္ထာ ဣဒမ္ပိ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ဒဿေန္တော—

“ကပ္ပေါ စ တေ ဗဒ္ဓစရော အဟောသိ၊
သမ္ဗုဒ္ဓိမန္တံ ဝတိနံ အမညိ။
တံ တေ ပုရာဏံ ဝတသီလဝတ္တံ၊
သုတ္တပ္ပဗုဒ္ဓေါဝ အနုဿရာမီ”တိ[၁]—

ဣမံ ဂါထမာဟ။

ဧဝံ ဗြဟ္မုနော နာနတ္တဘာဝေသု ကတကမ္မံ သတ္ထာ ပကာသေသိ။ သတ္ထရိ ကထေန္တေယေဝ ဗြဟ္မာ သလ္လက္ခေသိ၊ ဒီပသဟဿေ ဥဇ္ဇလိတေ ရူပါနိ ဝိယ သဗ္ဗကမ္မာနိဿ ပါကဋာနိ အဟေသုံ။ သော ပသန္နစိတ္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

“အဒ္ဓါ ပဇာနာသိ မမေတမာယုံ၊
အညမ္ပိ ဇာနာသိ တထာ ဟိ ဗုဒ္ဓေါ။
တထာ ဟိ တာယံ[၂] ဇလိတာနုဘာဝေါ၊
ဩဘာသယံ တိဋ္ဌတိ ဗြဟ္မလောက”န္တိ[၁]။

အထဿ ဘဂဝါ ဥတ္တရိ အသမသမတံ ပကာသေန္တော **ပထဝိံ ခေါ အဟံ ဗြဟ္မေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပထဝိယာ ပထဝတ္တေန**[၃] **အနနုဘူတ**န္တိ ပထဝိယာ ပထဝိသဘာဝေန အနနုဘူတံ အပ္ပတ္တံ။ ကိံ ပန တန္တိ? နိဗ္ဗာနံ။ တံ ဟိ သဗ္ဗသ္မာ သင်္ခတာ နိဿဋတ္တာ ပထဝိသဘာဝေန အပ္ပတ္တံ နာမ။ **တဒဘိညာယာ**တိ တံ နိဗ္ဗာနံ ဇာနိတွာ သစ္ဆိကတွာ။ **ပထဝိံ နာပဟောသိ**န္တိ ပထဝိံ တဏှာဒိဋ္ဌိမာနဂါဟေဟိ န ဂဏှိံ။ **အာပါဒီသုပိ** ဧသေဝ နယော။ ဝိတ္ထာရော ပန မူလပရိယာယေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။

သစေ ခေါ တေ မာရိသ သဗ္ဗဿ သဗ္ဗတ္တေနာတိ ဣဒမေဝ ဗြဟ္မာ အတ္တနော ဝါဒိတာယ သဗ္ဗန္တိ အက္ခရံ နိဒ္ဒိသိတွာ အက္ခရေ ဒေါသံ ဂဏှန္တော အာဟ။ သတ္ထာ ပန သက္ကာယံ သန္ဓာယ “သဗ္ဗ”န္တိ ဝဒတိ, ဗြဟ္မာ သဗ္ဗသဗ္ဗံ သန္ဓာယ။ တွံ “သဗ္ဗ”န္တိ ဝဒသိ၊ “သဗ္ဗဿ သဗ္ဗတ္တေန အနနုဘူတ”န္တိ ဝဒသိ၊ ယဒိ သဗ္ဗံ အနနုဘူတံ[၄] နတ္ထိ၊ အထဿ အနနုဘူတံ အတ္ထိ။ **မာ ဟေဝ တေ ရိတ္တကမေဝ**

၁-ခု ၅-၁၆၄-ပိဋ္ဌေ။
၂-တျာယံ (သီ၊ သျာ၊ က)
၃-ပဌဝိတ္တေန (သီ)၊ ပဌဝဋ္ဌေန (သျာ)၊ ပထဝဋ္ဌေန (က)
၄-အနုဘူတံ (သီ)

ahosi tucchakameva ahosīti tuyhaṁ vacanaṁ rittakaṁ mā hotu, tucchakaṁ mā hotūti Satthāraṁ musāvādena niggaṇhāti.

Satthā pana etasmā brahmunā sataguṇena sahassaguṇena satasahassaguṇena vādītaro, tasmā ahaṁ sabbañca vakkhāmi, ananubhūtañca vakkhāmi, suṇāhi meti tassa vādamaddanatthaṁ kāraṇaṁ āharanto **viññāṇa**nti-ādimāha. Tattha **viññāṇa**nti vijānitabbaṁ. **Anidassana**nti cakkhuviññāṇassa āpāthaṁ anupagamanato anidassanaṁ nāma, padadvayenapi nibbānameva vuttaṁ. **Ananta**nti tayidaṁ uppādavaya-antarahitattā anantaṁ nāma. Vuttampi hetaṁ—

"Antavantāni bhūtāni, asambhūtaṁ anantakaṁ.
Bhūte antāni[1] dissanti, bhūte antā pakāsitā"ti.

Sabbatopabhanti sabbaso pabhāsampannaṁ. Nibbānato hi añño dhammo sapabhataro vā jotivantataro vā parisuddhataro vā paṇḍarataro vā natthi, sabbato vā tathā pabhūtameva, na katthaci natthīti sabbatopabhaṁ. Puratthimadisādīsu hi asukadisāya nāma nibbānaṁ natthīti na vattabbaṁ. Atha vā **pabha**nti titthassa nāmaṁ, sabbato pabhamassāti **sabbatopabhaṁ.** Nibbānassa kira yathā mahāsamuddassa yato yato otaritukāmā honti, taṁ tadeva titthaṁ, atitthaṁ nāma natthi, evamevaṁ aṭṭhatiṁsāya kammaṭṭhānesu yena yena mukhena nibbānaṁ otaritukāmā honti, taṁ tadeva titthaṁ. Nibbānassa atitthaṁ nāma kammaṭṭhānaṁ natthi. Tena vuttaṁ **sabbatopabha**nti. Taṁ pathaviyā pathavattenāti taṁ nibbānaṁ pathaviyā pathavīsabhāvena tato paresaṁ āpādīnaṁ āpādisabhāvena ca ananubhūtaṁ. Iti yaṁ tumhādisānaṁ visayabhūtaṁ sabbatebhūmakadhammajātaṁ, tassa sabbattena taṁ viññāṇaṁ anidassanaṁ anantaṁ sabbatopabhaṁ ananubhūtanti vādaṁ patiṭṭhapesi.

Tato brahmā gahitagahitaṁ Satthārā vissajjāpito kiñci gahetabbaṁ adisvā laḷitakaṁ[2] kātukāmo **handa carahi te mārisa antaradhāyāmī**ti āha. Tattha **antaradhāyāmī**ti adissamānakapāṭihāriyaṁ karomīti āha. **Sace visahasī**ti yadi sakkosi mayhaṁ antaradhāyituṁ,

1. Abhūte antā na (Sī) 2. Laddhigataṁ (Syā), nīlikataṁ (Ka)

အဟောသိ တုစ္ဆကမေဝ အဟောသီတိ တုယှံ ဝစနံ ရိတ္တကံ မာ ဟောတု၊ တုစ္ဆကံ မာ ဟောတူတိ သတ္ထာရံ မုသာဝါဒေန နိဂ္ဂဏှာတိ။

သတ္ထာ ပန ဧတသ္မာ ဗြဟ္မုနာ သတဂုဏေန သဟဿဂုဏေန သတသဟဿဂုဏေန ဝါဒိတရော၊ တသ္မာ အဟံ သဗ္ဗဉ္စ ဝက္ခာမိ၊ အနနုဘူတဉ္စ ဝက္ခာမိ၊ သုဏာဟိ မေတိ တဿ ဝါဒမဒ္ဒနတ္ထံ ကာရဏံ အာဟရန္တော **ဝိညာဏ**န္တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဝိညာဏ**န္တိ ဝိဇာနိတဗ္ဗံ။ **အနိဒဿန**န္တိ စက္ခုဝိညာဏဿ အာပါထံ အနုပဂမနတော အနိဒဿနံ နာမ၊ ပဒဒွယေနပိ နိဗ္ဗာနမေဝ ဝုတ္တံ။ **အနန္တ**န္တိ တယိဒံ ဥပ္ပါဒဝယအန္တရဟိတတ္တာ အနန္တံ နာမ။ ဝုတ္တမ္ပိ ဟေတံ—

"အန္တဝန္တာနိ ဘူတာနိ၊ အသမ္ဘူတံ အနန္တကံ။
ဘူတေ အန္တာနိ[၁] ဒိဿန္တိ၊ ဘူတေ အန္တာ ပကာသိတာ"တိ။

သဗ္ဗတောပဘန္တိ သဗ္ဗသော ပဘာသမ္ပန္နံ။ နိဗ္ဗာနတော ဟိ အညော ဓမ္မော သပဘတရော ဝါ ဇောတိဝန္တတရော ဝါ ပရိသုဒ္ဓတရော ဝါ ပဏ္ဍရတရော ဝါ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗတော ဝါ တထာ ပဘူတမေဝ၊ န ကတ္ထစိ နတ္ထီတိ သဗ္ဗတောပဘံ။ ပုရတ္ထိမဒိသာဒီသု ဟိ အသုကဒိသာယ နာမ နိဗ္ဗာနံ နတ္ထီတိ န ဝတ္တဗ္ဗံ။ အထ ဝါ **ပဘ**န္တိ တိတ္ထဿ နာမံ၊ သဗ္ဗတော ပဘမဿာတိ **သဗ္ဗတောပဘံ။** နိဗ္ဗာနဿ ကိရ ယထာ မဟာသမုဒ္ဒဿ ယတော ယတော ဩတရိတုကာမာ ဟောန္တိ၊ တံ တဒေဝ တိတ္ထံ၊ အတိတ္ထံ နာမ နတ္ထိ၊ ဧဝမေဝံ အဋ္ဌတိံသာယ ကမ္မဋ္ဌာနေသု ယေန ယေန မုခေန နိဗ္ဗာနံ ဩတရိတုကာမာ ဟောန္တိ၊ တံ တဒေဝ တိတ္ထံ။ နိဗ္ဗာနဿ အတိတ္ထံ နာမ ကမ္မဋ္ဌာနံ နတ္ထိ။ တေန ဝုတ္တံ **သဗ္ဗတောပဘ**န္တိ။ တံ ပထဝိယာ ပထဝတ္တေနာတိ တံ နိဗ္ဗာနံ ပထဝိယာ ပထဝီသဘာဝေန တတော ပရေသံ အာပါဒီနံ အာပါဒိသဘာဝေန စ အနနုဘူတံ။ ဣတိ ယံ တုမှာဒိသာနံ ဝိသယဘူတံ သဗ္ဗတေဘူမကဓမ္မဇာတံ၊ တဿ သဗ္ဗတ္တေန တံ ဝိညာဏံ အနိဒဿနံ အနန္တံ သဗ္ဗတောပဘံ အနနုဘူတန္တိ ဝါဒံ ပတိဋ္ဌပေသိ။

တတော ဗြဟ္မာ ဂဟိတဂဟိတံ သတ္ထာရာ ဝိဿဇ္ဇာပိတော ကိဉ္စိ ဂဟေတဗ္ဗံ အဒိသွာ လဠိတကံ[၂] ကာတုကာမော **ဟန္ဒ စရဟိ တေ မာရိသ အန္တရဓာယာမီ**တိ အာဟ။ တတ္ထ **အန္တရဓာယာမီ**တိ အဒိဿမာနကပါဋိဟာရိယံ ကရောမီတိ အာဟ။ **သစေ ဝိသဟသီ**တိ ယဒိ သက္ကောသိ မယှံ အန္တရဓာယိတုံ,

၁-အဘူတေ အန္တာ န (သီ) ၂-လဒ္ဓိဂတံ (သျာ)၊ နီလိကတံ (က)

antaradhāyasi, pāṭihāriyaṁ karohīti. **Nevassu me sakkoti antaradhāyitun**ti mayhaṁ antaradhāyituṁ neva sakkoti. Kiṁ panesa kātukāmo ahosīti. Mūlapaṭisandhiṁ gantukāmo ahosi. Brahmānaṁ hi mūlapaṭisandhika-attabhāvo sukhumo, aññesaṁ anāpātho, abhisaṅkhatakāyeneva tiṭṭhanti. Satthā tassa mūlapaṭisandhiṁ gantuṁ na adāsi. Mūlapaṭisandhiṁ vā agantvāpi yena tamena attānaṁ antaradhāpetvā adissamānako bhaveyya, Satthā taṁ tamaṁ vinodesi, tasmā antaradhāyituṁ nāsakkhi. So asakkonto vimāne nilīyati, kapparukkhe nilīyati, ukkuṭiko nisīdati. Brahmagaṇo keḷimakāsi “esa kho Bako brahmā vimāne nilīyati, kapparukkhe nilīyati, ukkuṭiko nisīdati, brahme tvaṁ antarahitomhī”ti saññaṁ uppādesi nāmāti. So brahmagaṇena uppaṇḍito maṅku ahosi.

Evaṁ vutte ahaṁ bhikkhaveti bhikkhave etena brahmunā “handa carahi te mārisa antaradhāyāmī”ti evaṁ vutte taṁ antaradhāyituṁ asakkontaṁ disvā ahaṁ etadavocaṁ. **Imaṁ gāthamabhāsin**ti kasmā Bhagavā gāthamabhāsīti? Samaṇassa Gotamassa imasmiṁ ṭhāne atthibhāvo vā natthibhāvo vā kathaṁ sakkā jānitunti evaṁ brahmagaṇassa vacanokāso mā hotūti antarahitova gāthamabhāsi.

Tattha **bhavevāhaṁ bhayaṁ disvā**ti ahaṁ bhave bhayaṁ disvāyeva. **Bhavañca vibhavesinan**ti imañca kāmabhavāditividhampi sattabhavaṁ vibhavesinaṁ vibhavaṁ gavesamānaṁ pariyesamānampi punappunaṁ bhaveyeva disvā. **Bhavaṁ nābhivadin**ti taṇhādiṭṭhivasena kiñci bhavaṁ na abhivadiṁ, na gavesinti attho. **Nandiñca na upādiyin**ti bhavataṇhaṁ na upagañchiṁ, na aggahesinti attho. Iti cattāri saccāni pakāsento Satthā dhammaṁ desesi. Desanāpariyosāne desanānusārena vipassanāgabbhaṁ gāhāpetvā dasamattāni brahmasahassāni maggaphalāmatapānaṁ piviṁsu.

Acchariyabbhutacittajātāti acchariyajātā abbhutajātā tuṭṭhijātā ca ahesuṁ. **Samūlaṁ bhavaṁ udabbahī**ti Bodhimaṇḍe attano tāya tāya desanāya aññesampi bahūnaṁ devamanussānaṁ samūlakaṁ bhavaṁ udabbahi, uddhari uppāṭesīti attho.

အန္တရဓာယသိ, ပါဋိဟာရိယံ ကရောဟီတိ။ **နေဝဿု မေ သက္ကောတိ အန္တရဓာယိတု**န္တိ မယှံ အန္တရဓာယိတုံ နေဝ သက္ကောတိ။ ကိံ ပနေသ ကာတုကာမော အဟောသီတိ။ မူလပဋိသန္ဓိံ ဂန္တုကာမော အဟောသိ။ ဗြဟ္မာနံ ဟိ မူလပဋိသန္ဓိကအတ္တဘာဝေါ သုခုမော၊ အညေသံ အနာပါထော၊ အဘိသင်္ခတကာယေနေဝ တိဋ္ဌန္တိ။ သတ္ထာ တဿ မူလပဋိသန္ဓိံ ဂန္တုံ န အဒါသိ။ မူလပဋိသန္ဓိံ ဝါ အဂန္တွာပိ ယေန တမေန အတ္တာနံ အန္တရဓာပေတွာ အဒိဿမာနကော ဘဝေယျ၊ သတ္ထာ တံ တမံ ဝိနောဒေသိ၊ တသ္မာ အန္တရဓာယိတုံ နာသက္ခိ။ သော အသက္ကောန္တော ဝိမာနေ နိလီယတိ၊ ကပ္ပရုက္ခေ နိလီယတိ၊ ဥက္ကုဋိကော နိသီဒတိ။ ဗြဟ္မဂဏော ကေဠိမကာသိ “ဧသ ခေါ ဗကော ဗြဟ္မာ ဝိမာနေ နိလီယတိ၊ ကပ္ပရုက္ခေ နိလီယတိ၊ ဥက္ကုဋိကော နိသီဒတိ၊ ဗြဟ္မေ တွံ အန္တရဟိတောမှီ”တိ သညံ ဥပ္ပါဒေသိ နာမာတိ။ သော ဗြဟ္မဂဏေန ဥပ္ပဏ္ဍိတော မင်္ကု အဟောသိ။

ဧဝံ ဝုတ္တေ အဟံ ဘိက္ခဝေတိ ဘိက္ခဝေ ဧတေန ဗြဟ္မုနာ “ဟန္ဒ စရဟိ တေ မာရိသ အန္တရဓာယာမီ”တိ ဧဝံ ဝုတ္တေ တံ အန္တရဓာယိတုံ အသက္ကောန္တံ ဒိသွာ အဟံ ဧတဒဝေါစံ။ **ဣမံ ဂါထမဘာသိ**န္တိ ကသ္မာ ဘဂဝါ ဂါထမဘာသီတိ? သမဏဿ ဂေါတမဿ ဣမသ္မိံ ဌာနေ အတ္ထိဘာဝေါ ဝါ နတ္ထိဘာဝေါ ဝါ ကထံ သက္ကာ ဇာနိတုန္တိ ဧဝံ ဗြဟ္မဂဏဿ ဝစနောကာသော မာ ဟောတူတိ အန္တရဟိတောဝ ဂါထမဘာသိ။

တတ္ထ **ဘဝေဝါဟံ ဘယံ ဒိသွာ**တိ အဟံ ဘဝေ ဘယံ ဒိသွာယေဝ။ **ဘဝဉ္စ ဝိဘဝေသိန**န္တိ ဣမဉ္စ ကာမဘဝါဒိတိဝိဓမ္ပိ သတ္တဘဝံ ဝိဘဝေသိနံ ဝိဘဝံ ဂဝေသမာနံ ပရိယေသမာနမ္ပိ ပုနပ္ပုနံ ဘဝေယေဝ ဒိသွာ။ **ဘဝံ နာဘိဝဒိ**န္တိ တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေန ကိဉ္စိ ဘဝံ န အဘိဝဒိံ၊ န ဂဝေသိန္တိ အတ္ထော။ **နန္ဒိဉ္စ န ဥပါဒိယိ**န္တိ ဘဝတဏှံ န ဥပဂဉ္ဆိံ၊ န အဂ္ဂဟေသိန္တိ အတ္ထော။ ဣတိ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ပကာသေန္တော သတ္ထာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဒေသနာနုသာရေန ဝိပဿနာဂဗ္ဘံ ဂါဟာပေတွာ ဒသမတ္တာနိ ဗြဟ္မသဟဿာနိ မဂ္ဂဖလာမတပါနံ ပိဝိံသု။

အစ္ဆရိယဗ္ဘုတစိတ္တဇာတာတိ အစ္ဆရိယဇာတာ အဗ္ဘုတဇာတာ တုဋ္ဌိဇာတာ စ အဟေသုံ။ **သမူလံ ဘဝံ ဥဒဗ္ဗဟီ**တိ ဗောဓိမဏ္ဍေ အတ္တနော တာယ တာယ ဒေသနာယ အညေသမ္ပိ ဗဟူနံ ဒေဝမနုဿာနံ သမူလကံ ဘဝံ ဥဒဗ္ဗဟိ၊ ဥဒ္ဓရိ ဥပ္ပါဋေသီတိ အတ္ထော။

505. Tasmiṁ pana samaye māro pāpimā kodhābhibhūto hutvā “mayi vicaranteyeva samaṇena Gotamena dhammakathaṁ kathetvā dasamattāni brahmasahassāni mama vasaṁ ativattitānī”ti kodhābhibhūtatāya aññatarassabrahmapārisajjassa sarīre adhimucci, taṁ dassetuṁ **atha kho bhikkhave**ti-ādimāha. Tattha **sace tvaṁ evaṁ anubuddho**ti sace tvaṁ evaṁ attanāva cattāri saccāni anubuddho. **Mā sāvake upanesī**ti gihisāvake vā pabbajitasāvake vā taṁ dhammaṁ mā upanayasi. **Hīne kāye patiṭṭhitā**ti catūsu apāyesu patiṭṭhitā. **Paṇīte kāye patiṭṭhitā**ti brahmaloke patiṭṭhitā. Idaṁ ke sandhāya vadati? Bāhirapabbajjaṁ pabbajite tāpasaparibbājake. Anuppanne hi Buddhuppāde kulaputtā tāpasapabbajjaṁ pabbajitvā kassaci kiñci avicāretvā[1] ekacarā hutvā samāpattiyo nibbattetvā brahmaloke uppajjiṁsu, te sandhāya evamāha. **Anakkhātaṁ kusalañhi mārisā**ti paresaṁ anakkhātaṁ anovadanaṁ dhammakathāya akathanaṁ kusalaṁ etaṁ seyyo. **Mā paraṁ ovadāhī**ti kālena manussalokaṁ, kālena devalokaṁ, kālena brahmalokaṁ, kālena nāgalokaṁ āhiṇḍanto mā vicari, ekasmiṁ ṭhāne nisinno jhānamaggaphalasukhena vītināmehīti. **Anālapanatāyā**ti anullapanatāya. **Brahmuno ca abhinimantanatāyā**ti Bakabrahmuno ca idañhi mārisa niccanti-ādinā nayena saha kāyakena brahmaṭṭhānena nimantanavacanena. **Tasmā**ti tena kāraṇena. **Imassa veyyākaraṇassa brahmanimantanikaṁ**tveva adhivacanaṁ saṅkhā samaññā paññatti jātā. Sesaṁ sabbattha uttānatthamevāti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Brahmanimantanikasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Māratajjanīyasuttavaṇṇanā

506. **Evaṁ me sutan**ti Māratajjanīyasuttaṁ. Tattha **koṭṭhamanupaviṭṭho**ti kucchiṁ pavisitvā antānaṁ anto anupaviṭṭho, pakkāsayaṭṭhāne nisinno. **Garugaro[2] viyā**ti garukagaruko viya thaddho pāsāṇapuñjasadiso.

1. Avitaritvā (Ka) 2. Garugaru (Sī)

၅၀၅။ တသ္မိံ ပန သမယေ မာရော ပါပိမာ ကောဓာဘိဘူတော ဟုတွာ “မယိ ဝိစရန္တေယေဝ သမဏေန ဂေါတမေန ဓမ္မကထံ ကထေတွာ ဒသမတ္တာနိ ဗြဟ္မသဟဿာနိ မမ ဝသံ အတိဝတ္တိတာနီ”တိ ကောဓာဘိဘူတတာယ အညတရဿ ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇဿ သရီရေ အဓိမုစ္စိ၊ တံ ဒဿေတုံ **အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ**တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သစေ တွံ ဧဝံ အနုဗုဒ္ဓေါ**တိ သစေ တွံ ဧဝံ အတ္တနာဝ စတ္တာရိ သစ္စာနိ အနုဗုဒ္ဓေါ။ **မာ သာဝကေ ဥပနေသီ**တိ ဂိဟိသာဝကေ ဝါ ပဗ္ဗဇိတသာဝကေ ဝါ တံ ဓမ္မံ မာ ဥပနယသိ။ **ဟီနေ ကာယေ ပတိဋ္ဌိတာ**တိ စတူသု အပါယေသု ပတိဋ္ဌိတာ။ **ပဏီတေ ကာယေ ပတိဋ္ဌိတာ**တိ ဗြဟ္မလောကေ ပတိဋ္ဌိတာ။ ဣဒံ ကေ သန္ဓာယ ဝဒတိ? ဗာဟိရပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတေ တာပသပရိဗ္ဗာဇကေ။ အနုပ္ပန္နေ ဟိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကုလပုတ္တာ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ကဿစိ ကိဉ္စိ အဝိစာရေတွာ[1] ဧကစရာ ဟုတွာ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဗြဟ္မလောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိံသု၊ တေ သန္ဓာယ ဧဝမာဟ။ **အနက္ခာတံ ကုသလဉ္ဟိ မာရိသာ**တိ ပရေသံ အနက္ခာတံ အနောဝဒနံ ဓမ္မကထာယ အကထနံ ကုသလံ ဧတံ သေယျော။ **မာ ပရံ ဩဝဒါဟီ**တိ ကာလေန မနုဿလောကံ, ကာလေန ဒေဝလောကံ, ကာလေန ဗြဟ္မလောကံ, ကာလေန နာဂလောကံ အာဟိဏ္ဍန္တော မာ ဝိစရိ၊ ဧကသ္မိံ ဌာနေ နိသိန္နော ဈာနမဂ္ဂဖလသုခေန ဝီတိနာမေဟီတိ။ **အနာလပနတာယာ**တိ အနုလ္လပနတာယ။ **ဗြဟ္မုနော စ အဘိနိမန္တနတာယာ**တိ ဗကဗြဟ္မုနော စ ဣဒဉ္ဟိ မာရိသ နိစ္စန္တိ-အာဒိနာ နယေန သဟ ကာယကေန ဗြဟ္မဋ္ဌာနေန နိမန္တနဝစနေန။ **တသ္မာ**တိ တေန ကာရဏေန။ **ဣမဿ ဝေယျာကရဏဿ ဗြဟ္မနိမန္တနိကံ**တွေဝ အဓိဝစနံ သင်္ခါ သမညာ ပညတ္တိ ဇာတာ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

ဗြဟ္မနိမန္တနိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၀-မာရတဇ္ဇနီယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၀၆။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ မာရတဇ္ဇနီယသုတ္တံ။ တတ္ထ **ကောဋ္ဌမနုပဝိဋ္ဌော**တိ ကုစ္ဆိံ ပဝိသိတွာ အန္တာနံ အန္တော အနုပဝိဋ္ဌော၊ ပက္ကာသယဋ္ဌာနေ နိသိန္နော။ **ဂရုဂရော[2] ဝိယာ**တိ ဂရုကဂရုကော ဝိယ ထဒ္ဓေါ ပါသာဏပုဉ္ဇသဒိသော။

၁-အဝိတရိတွာ (က) ၂-ဂရုဂရု (သီ)

Māsācitaṁ maññeti māsabhattaṁ bhuttassa kucchi viya māsapūritapasibbako viya tintamāso viya cāti attho. **Vihāraṁ pavisitvā**ti sace āhāradosena esa garubhāvo, abbhokāse caṅkamituṁ na sappāyanti caṅkamā orohitvā paṇṇasālaṁ pavisitvā pakatipaññatte āsane nisīdi. **Paccattaṁ yoniso manasākāsī**ti "kiṁ nu kho etan"ti āvajjamāno attanoyeva upāyena manasi akāsi. Sace pana thero attano sīlaṁ āvajjetvā "yaṁ hiyyo vā pare vā parasuve[1] vā paribhuttaṁ avipakkamatthi, añño vā koci visabhāgadoso, sabbaṁ jīratu[2] phāsukaṁ hotū"ti hatthena kucchiṁ parāmasissa, māro pāpimā vilīyitvā agamissa. Thero pana tathā akatvā yoniso manasi akāsi. **Mā Tathāgataṁ vihesesī**ti yathā hi puttesu vihesitesu mātāpitaro vihesitāva honti, saddhivihārika-antevāsikesu vihesitesu ācariyupajjhāyā vihesitāva, janapade vihesite rājā vihesitova hoti, evaṁ Tathāgatasāvake vihesite Tathāgato vihesitova hoti. Tenāha "mā Tathāgataṁ vihesesī"ti.

Paccaggaḷe aṭṭhāsīti pati-aggaḷeva aṭṭhāsi. **Aggaḷaṁ** vuccati kavāṭaṁ, mukhena[3] uggantvā paṇṇasālato nikkhamitvā bahipaṇṇasālāya kavāṭaṁ nissāya aṭṭhāsīti attho.

507. **Bhūtapubbāhaṁ pāpimā**ti kasmā idaṁ desanaṁ ārabhi? Thero kira cintesi "ākāsaṭṭhakadevatānaṁ tāva manussagandho yojanasate ṭhitānaṁ ābādhaṁ karoti. Vuttañhetaṁ 'yojanasataṁ kho rājañña manussagandho deve ubbādhatī'ti[4]. Ayaṁ pana māro nāgariko paricokkho[5] mahesakkho ānubhāvasampanno devarājā samano mama kucchiyaṁ pavisitvā antānaṁ anto pakkāsayokāse nisinno ativiya paduṭṭho bhavissati. Evarūpaṁ nāma jegucchaṁ paṭikūlaṁ okāsaṁ pavisitvā nisīdituṁ sakkontassa kimaññaṁ akaraṇīyaṁ bhavissati, kiṁ aññaṁ lajjissati, tvaṁ mama ñātikoti pana vutte mudubhāvaṁ anāpajjamāno nāma natthi,

1. Paratare (Syā), parapare (Ka) 2. Jiyatu (Ka) 3. Mukhe (Syā)
4. Dī 2. 260 piṭṭhe. 5. Parimokkho (Sī)

မာသာစိတံ မညေတိ မာသဘတ္တံ ဘုတ္တဿ ကုစ္ဆိ ဝိယ မာသပူရိတပသိဗ္ဗကော ဝိယ တိန္တမာသော ဝိယ စာတိ အတ္ထော။ **ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ**တိ သစေ အာဟာရဒေါသေန ဧသ ဂရုဘာဝေါ၊ အဗ္ဘောကာသေ စင်္ကမိတုံ န သပ္ပါယန္တိ စင်္ကမာ ဩရောဟိတွာ ပဏ္ဏသာလံ ပဝိသိတွာ ပကတိပညတ္တေ အာသနေ နိသီဒိ။ **ပစ္စတ္တံ ယောနိသော မနသာကာသီ**တိ "ကိံ နု ခေါ ဧတ"န္တိ အာဝဇ္ဇမာနော အတ္တနောယေဝ ဥပါယေန မနသိ အကာသိ။ သစေ ပန ထေရော အတ္တနော သီလံ အာဝဇ္ဇေတွာ "ယံ ဟိယျော ဝါ ပရေ ဝါ ပရသုဝေ[1] ဝါ ပရိဘုတ္တံ အဝိပက္ကမတ္ထိ၊ အညော ဝါ ကောစိ ဝိသဘာဂဒေါသော၊ သဗ္ဗံ ဇီရတု[2] ဖာသုကံ ဟောတူ"တိ ဟတ္ထေန ကုစ္ဆိံ ပရာမသိဿ၊ မာရော ပါပိမာ ဝိလီယိတွာ အဂမိဿ။ ထေရော ပန တထာ အကတွာ ယောနိသော မနသိ အကာသိ။ **မာ တထာဂတံ ဝိဟေသေသီ**တိ ယထာ ဟိ ပုတ္တေသု ဝိဟေသိတေသု မာတာပိတရော ဝိဟေသိတာဝ ဟောန္တိ၊ သဒ္ဓိဝိဟာရိကအန္တေဝါသိကေသု ဝိဟေသိတေသု အာစရိယုပဇ္ဈာယာ ဝိဟေသိတာဝ၊ ဇနပဒေ ဝိဟေသိတေ ရာဇာ ဝိဟေသိတောဝ ဟောတိ၊ ဧဝံ တထာဂတသာဝကေ ဝိဟေသိတေ တထာဂတော ဝိဟေသိတောဝ ဟောတိ။ တေနာဟ "မာ တထာဂတံ ဝိဟေသေသီ"တိ။

ပစ္စဂ္ဂဠေ အဋ္ဌာသီတိ ပတိအဂ္ဂဠေဝ အဋ္ဌာသိ။ **အဂ္ဂဠံ** ဝုစ္စတိ ကဝါဋံ၊ မုခေန[3] ဥဂ္ဂန္တွာ ပဏ္ဏသာလတော နိက္ခမိတွာ ဗဟိပဏ္ဏသာလာယ ကဝါဋံ နိဿာယ အဋ္ဌာသီတိ အတ္ထော။

၅၀၇။ **ဘူတပုဗ္ဗာဟံ ပါပိမာ**တိ ကသ္မာ ဣဒံ ဒေသနံ အာရဘိ? ထေရော ကိရ စိန္တေသိ "အာကာသဋ္ဌကဒေဝတာနံ တာဝ မနုဿဂန္ဓော ယောဇနသတေ ဌိတာနံ အာဗာဓံ ကရောတိ။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ 'ယောဇနသတံ ခေါ ရာဇည မနုဿဂန္ဓော ဒေဝေ ဥဗ္ဗာဓတီ'တိ[4]။ အယံ ပန မာရော နာဂရိကော ပရိစောက္ခော[5] မဟေသက္ခော အာနုဘာဝသမ္ပန္နော ဒေဝရာဇာ သမာနော မမ ကုစ္ဆိယံ ပဝိသိတွာ အန္တာနံ အန္တော ပက္ကာသယောကာသေ နိသိန္နော အတိဝိယ ပဒုဋ္ဌော ဘဝိဿတိ။ ဧဝရူပံ နာမ ဇေဂုစ္ဆံ ပဋိကူလံ ဩကာသံ ပဝိသိတွာ နိသီဒိတုံ သက္ကောန္တဿ ကိမညံ အကရဏီယံ ဘဝိဿတိ၊ ကိံ အညံ လဇ္ဇိဿတိ၊ တွံ မမ ဉာတိကောတိ ပန ဝုတ္တေ မုဒုဘာဝံ အနာပဇ္ဇမာနော နာမ နတ္ထိ၊

၁-ပရတရေ (သျာ)၊ ပရပရေ (က) ၂-ဇိယတု (က) ၃-မုခေ (သျာ)
၄-ဒီ ၂-၂၆၀-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ပရိမောက္ခော (သီ)

handassa ñātikoṭiṁ paṭivijjhitvā mudukeneva naṁ upāyena vissajjessāmī”ti cintetvā imaṁ desanamārabhi.

So me tvaṁ bhāgineyyo hosīti so tvaṁ tasmiṁ kāle mayhaṁ bhāgineyyo hosi. Idaṁ paveṇivasena vuttaṁ. Devalokasmiṁ pana mārassa pitu vaṁso pitāmahassa vaṁso rajjaṁ karonto nāma natthi, puññavasena devaloke devarājā hutvā nibbatto, yāvatāyukaṁ ṭhatvā cavati, añño eko attanā katena kammena tasmiṁ ṭhāne adhipati hutvā nibbattati, iti ayaṁ māropi tadā tato cavitvā puna kusalaṁ katvā imasmiṁ kāle tasmiṁ adhipatiṭṭhāne nibbattoti veditabbo.

Vidhuroti vigatadhuro, aññehi saddhiṁ asadisoti attho. **Appakasirenā**ti appadukkhena. **Pasupālakā**ti ajeḷakapālakā. **Pathāvino**ti maggapaṭipannā. **Kāye upacinitvā**ti samantato citakaṁ bandhitvā. **Aggiṁ datvā pakkamiṁsū**ti ettakena sarīraṁ pariyādānaṁ gamissatīti citakassa pamāṇaṁ sallakkhetvā catūsu disāsu aggiṁ datvā pakkamiṁsu. Citako padīpasikhā viya pajjali, therassa udakaleṇaṁ pavisitvā nisinnakālo viya ahosi. **Cīvarāni papphoṭetvā**ti samāpattito vuṭṭhāya vigatadhūme kiṁsukavaṇṇe aṅgāre maddamāno cīvarāni vidhunitvā. Sarīre panassa usumamattampi nāhosi, cīvaresu aṁsumattampi najjhāyi, samāpattiphalaṁ nāmetaṁ.

508. **Akkosathā**ti dasahi akkosavatthūhi akkosatha. **Paribhāsathā**ti vācāya paribhāsatha. **Rosethā**ti ghaṭṭetha. **Vihesethā**ti dukkhāpetha. Sabbametaṁ vācāya ghaṭṭanasseva adhivacanaṁ. **Yathā taṁ dūsī māro**ti yathā etesaṁ dūsī māro. **Labhetha otāran**ti labhetha chiddaṁ, kilesuppattiyā ārammaṇaṁ paccayaṁ labheyyāti attho. **Muṇḍakā**ti-ādīsu muṇḍe muṇḍāti samaṇe ca samaṇāti vattuṁ vaṭṭeyya, ime pana hīḷentā muṇḍakā samaṇakāti āhaṁsu. **Ibbhā**ti gahapatikā. **Kiṇhā**ti kaṇhā[1], kāḷakāti attho. **Bandhupādāpaccā**ti ettha **bandhū**ti brahmā adhippeto. Tañhi brāhmaṇā pitāmahoti voharanti.

---

1. Kaṇhāti kaṇhā (Ka)

ဟန္ဒဿ ဉာတိကောဋိံ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ မုဒုကေနေဝ နံ ဥပါယေန ဝိဿဇ္ဇေဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဣမံ ဒေသနမာရဘိ။

သော မေ တွံ ဘာဂိနေယျော ဟောသီတိ သော တွံ တသ္မိံ ကာလေ မယှံ ဘာဂိနေယျော ဟောသိ။ ဣဒံ ပဝေဏိဝသေန ဝုတ္တံ။ ဒေဝလောကသ္မိံ ပန မာရဿ ပိတု ဝံသော ပိတာမဟဿ ဝံသော ရဇ္ဇံ ကရောန္တော နာမ နတ္ထိ၊ ပုညဝသေန ဒေဝလောကေ ဒေဝရာဇာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တော၊ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ စဝတိ၊ အညော ဧကော အတ္တနာ ကတေန ကမ္မေန တသ္မိံ ဌာနေ အဓိပတိ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တတိ၊ ဣတိ အယံ မာရောပိ တဒါ တတော စဝိတွာ ပုန ကုသလံ ကတွာ ဣမသ္မိံ ကာလေ တသ္မိံ အဓိပတိဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဝိဓုရောတိ ဝိဂတဓုရော၊ အညေဟိ သဒ္ဓိံ အသဒိသောတိ အတ္ထော။ **အပ္ပကသိရေနာ**တိ အပ္ပဒုက္ခေန။ **ပသုပါလကာ**တိ အဇေဠကပါလကာ။ **ပထာဝိနော**တိ မဂ္ဂပဋိပန္နာ။ **ကာယေ ဥပစိနိတွာ**တိ သမန္တတော စိတကံ ဗန္ဓိတွာ။ **အဂ္ဂိံ ဒတွာ ပက္ကမိံသူ**တိ ဧတ္တကေန သရီရံ ပရိယာဒါနံ ဂမိဿတီတိ စိတကဿ ပမာဏံ သလ္လက္ခေတွာ စတူသု ဒိသာသု အဂ္ဂိံ ဒတွာ ပက္ကမိံသု။ စိတကော ပဒီပသိခါ ဝိယ ပဇ္ဇလိ၊ ထေရဿ ဥဒကလေဏံ ပဝိသိတွာ နိသိန္နကာလော ဝိယ အဟောသိ။ **စီဝရာနိ ပပ္ဖောဋေတွာ**တိ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ ဝိဂတဓူမေ ကိံသုကဝဏ္ဏေ အင်္ဂါရေ မဒ္ဒမာနော စီဝရာနိ ဝိဓုနိတွာ။ သရီရေ ပနဿ ဥသုမမတ္တမ္ပိ နာဟောသိ၊ စီဝရေသု အံသုမတ္တမ္ပိ နဈာယိ၊ သမာပတ္တိဖလံ နာမေတံ။

၅၀၈။ **အက္ကောသထာ**တိ ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသထ။ **ပရိဘာသထာ**တိ ဝါစာယ ပရိဘာသထ။ **ရောသေထာ**တိ ဃဋ္ဋေထ။ **ဝိဟေသေထာ**တိ ဒုက္ခာပေထ။ သဗ္ဗမေတံ ဝါစာယ ဃဋ္ဋနဿေဝ အဓိဝစနံ။ **ယထာ တံ ဒူသီ မာရော**တိ ယထာ ဧတေသံ ဒူသီ မာရော။ **လဘေထ ဩတာရ**န္တိ လဘေထ ဆိဒ္ဒံ၊ ကိလေသုပ္ပတ္တိယာ အာရမ္မဏံ ပစ္စယံ လဘေယျာတိ အတ္ထော။ **မုဏ္ဍကာ**တိအာဒီသု မုဏ္ဍေ မုဏ္ဍာတိ သမဏေ စ သမဏာတိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋေယျ၊ ဣမေ ပန ဟီဠေန္တာ မုဏ္ဍကာ သမဏကာတိ အာဟံသု။ **ဣဗ္ဘာ**တိ ဂဟပတိကာ။ **ကိဏှာ**တိ ကဏှာ[၁]၊ ကာဠကာတိ အတ္ထော။ **ဗန္ဓုပါဒါပစ္စာ**တိ ဧတ္ထ **ဗန္ဓူ**တိ ဗြဟ္မာ အဓိပ္ပေတော။ တဉှိ ဗြာဟ္မဏာ ပိတာမဟောတိ ဝေါဟရန္တိ။

၁-ကဏှာတိ ကဏှာ (က)

Pādānaṁ apaccā **pādāpaccā,** brahmuno piṭṭhipādato jātāti adhippāyo. Tesaṁ kira ayaṁ laddhi "brāhmaṇā brahmuno mukhato nikkhantā, khattiyā urato, vessā nābhito, suddā jāṇuto, samaṇā piṭṭhipādato"ti.

Jhāyinosmā jhāyinosmāti jhāyino mayaṁ jhāyino mayanti. **Madhurakajātā**ti ālasiyajātā. **Jhāyantī**ti cintayanti. **Pajjhāyantī**ti-ādīni upasaggavasena vaḍḍhitāni. **Mūsikaṁ maggayamāno**ti sāyaṁ gocaratthāya susirarukkhato nikkhantaṁ rukkhasākhāya mūsikaṁ pariyesanto. So kira upasantūpasanto viya niccalova tiṭṭhati, sampattakāle mūsikaṁ sahasā gaṇhāti. **Kotthū**ti siṅgālo, soṇotipi[1] vadanti. **Sandhisamalasaṅkaṭire**ti sandhimhi ca samale ca saṅkaṭire ca. Tattha **sandhi** nāma gharasandhi. **Samalo** nāma gūthaniddhamanapanāḷi. **Saṅkaṭiraṁ** nāma saṅkāraṭṭhānaṁ. **Vahacchinno**ti kantārato nikkhanto chinnavaho. **Sandhisamalasaṅkaṭire**ti sandhimhi vā samale vā saṅkaṭire vā. Sopi hi baddhagatto[2] viya niccalo jhāyati.

Nirayaṁ upapajjantīti sace māro manussānaṁ sarīre adhimuccitvā evaṁ kareyya, manussānaṁ akusalaṁ na bhaveyya, mārasseva bhaveyya. Sarīre pana anadhimuccitvā visabhāgavatthuṁ vippaṭisārārammaṇaṁ dasseti, tadā kira so bhikkhū khippaṁ gahetvā macche ajjhottharante viya, jālaṁ gahetvā macche gaṇhante viya, lepayaṭṭhiṁ oḍḍetvā sakuṇe bandhante viya, sunakhehi saddhiṁ araññe migavaṁ carante viya, mātugāme gahetvā āpānabhūmiyaṁ nisinne viya, naccante viya, gāyante viya, bhikkhunīnaṁ rattiṭṭhānadivāṭṭhānesu visabhāgamanusse nisinne viya, ṭhite viya ca katvā dassesi. Manussā araññagatāpi vanagatāpi vihāragatāpi vippaṭisārārammaṇaṁ passitvā āgantvā aññesaṁ kathenti "samaṇā evarūpaṁ assamaṇakaṁ ananucchavikaṁ karonti, etesaṁ dinne kuto kusalaṁ, mā etesaṁ kiñci adatthā"ti. Evaṁ te manussā diṭṭhadiṭṭhaṭṭhāne sīlavante akkosantā apuññaṁ pasavitvā apāyapūrakā ahesuṁ. Tena vuttaṁ "nirayaṁ upapajjantī"ti.

1. Senotipi (Sī, Syā)   2. Thaddhagatto (Sī)

ပါဒါနံ အပစ္စာ **ပါဒါပစ္စာ၊** ဗြဟ္မုနော ပိဋ္ဌိပါဒတော ဇာတာတိ အဓိပ္ပါယော။ တေသံ ကိရ အယံ လဒ္ဓိ "ဗြာဟ္မဏာ ဗြဟ္မုနော မုခတော နိက္ခန္တာ၊ ခတ္တိယာ ဥရတော၊ ဝေဿာ နာဘိတော၊ သုဒ္ဒါ ဇာဏုတော၊ သမဏာ ပိဋ္ဌိပါဒတော"တိ။

ဈာယိနောသ္မာ ဈာယိနောသ္မာတိ ဈာယိနော မယံ ဈာယိနော မယန္တိ။ **မဓုရကဇာတာ**တိ အာလသိယဇာတာ။ **ဈာယန္တီ**တိ စိန္တယန္တိ။ **ပဇ္ဈာယန္တီ**တိ-အာဒီနိ ဥပသဂ္ဂဝသေန ဝဍ္ဎိတာနိ။ **မူသိကံ မဂ္ဂယမာနော**တိ သာယံ ဂေါစရတ္ထာယ သုသိရရုက္ခတော နိက္ခန္တံ ရုက္ခသာခါယ မူသိကံ ပရိယေသန္တော။ သော ကိရ ဥပသန္တူပသန္တော ဝိယ နိစ္စလောဝ တိဋ္ဌတိ၊ သမ္ပတ္တကာလေ မူသိကံ သဟသာ ဂဏှာတိ။ **ကောတ္ထူ**တိ သိင်္ဂါလော၊ သောဏောတိပိ[၁] ဝဒန္တိ။ **သန္ဓိသမလသင်္ကဋိရေ**တိ သန္ဓိမှိ စ သမလေ စ သင်္ကဋိရေ စ။ တတ္ထ **သန္ဓိ** နာမ ဃရသန္ဓိ။ **သမလော** နာမ ဂူထနိဒ္ဓမနပနာဠိ။ **သင်္ကဋိရံ** နာမ သင်္ကာရဋ္ဌာနံ။ **ဝဟစ္ဆိန္နော**တိ ကန္တာရတော နိက္ခန္တော ဆိန္နဝဟော။ **သန္ဓိသမလသင်္ကဋိရေ**တိ သန္ဓိမှိ ဝါ သမလေ ဝါ သင်္ကဋိရေ ဝါ။ သောပိ ဟိ ဗဒ္ဓဂတ္တော[၂] ဝိယ နိစ္စလော ဈာယတိ။

နိရယံ ဥပပဇ္ဇန္တီတိ သစေ မာရော မနုဿာနံ သရီရေ အဓိမုစ္စိတွာ ဧဝံ ကရေယျ၊ မနုဿာနံ အကုသလံ န ဘဝေယျ၊ မာရဿေဝ ဘဝေယျ။ သရီရေ ပန အနဓိမုစ္စိတွာ ဝိသဘာဂဝတ္ထုံ ဝိပ္ပဋိသာရာရမ္မဏံ ဒဿေတိ၊ တဒါ ကိရ သော ဘိက္ခူ ခိပ္ပံ ဂဟေတွာ မစ္ဆေ အဇ္ဈောတ္ထရန္တေ ဝိယ, ဇာလံ ဂဟေတွာ မစ္ဆေ ဂဏှန္တေ ဝိယ, လေပယဋ္ဌိံ ဩဍ္ဍေတွာ သကုဏေ ဗန္ဓန္တေ ဝိယ, သုနခေဟိ သဒ္ဓိံ အရညေ မိဂဝံ စရန္တေ ဝိယ, မာတုဂါမေ ဂဟေတွာ အာပါနဘူမိယံ နိသိန္နေ ဝိယ, နစ္စန္တေ ဝိယ, ဂါယန္တေ ဝိယ, ဘိက္ခုနီနံ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနေသု ဝိသဘာဂမနုဿေ နိသိန္နေ ဝိယ, ဌိတေ ဝိယ စ ကတွာ ဒဿေသိ။ မနုဿာ အရညဂတာပိ ဝနဂတာပိ ဝိဟာရဂတာပိ ဝိပ္ပဋိသာရာရမ္မဏံ ပဿိတွာ အာဂန္တွာ အညေသံ ကထေန္တိ "သမဏာ ဧဝရူပံ အဿမဏကံ အနနုစ္ဆဝိကံ ကရောန္တိ၊ ဧတေသံ ဒိန္နေ ကုတော ကုသလံ၊ မာ ဧတေသံ ကိဉ္စိ အဒတ္ထာ"တိ။ ဧဝံ တေ မနုဿာ ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌဋ္ဌာနေ သီလဝန္တေ အက္ကောသန္တာ အပုညံ ပသဝိတွာ အပါယပူရကာ အဟေသုံ။ တေန ဝုတ္တံ "နိရယံ ဥပပဇ္ဇန္တီ"တိ။

၁-သောဏောတိပိ (သီ၊ သျာ)   ၂-ထဒ္ဓဂတ္တော (သီ)

509. **Anvāviṭṭhā**ti āvaṭṭitā. **Pharitvā vihariṁsū**ti na kevalaṁ pharitvā vihariṁsu. Kakusandhassa pana Bhagavato ovāde ṭhatvā ime cattāro brahmavihāre nibbattetvā jhānapadaṭṭhānaṁ vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahatte patiṭṭhahiṁsu.

510. **Āgatiṁ vā gatiṁ vā**ti paṭisandhivasena āgamanaṭṭhānaṁ vā, cutivasena gamanaṭṭhānaṁ vā na jānāmi. **Siyā cittassa aññathattan**ti somanassavasena aññathattaṁ bhaveyya. **Saggaṁ lokaṁ upapajjantī**ti idhāpi purimanayeneva attho veditabbo. Yathā hi pubbe vippaṭisārakaraṁ ārammaṇaṁ dasseti, evamidhāpi pasādakaraṁ. So kira tadā manussānaṁ dassanaṭṭhāne bhikkhū ākāse gacchante viya ṭhite viya pallaṅkena nisinne viya ākāse cūcikammaṁ karonte viya potthakaṁ vācente viya ākāse cīvaraṁ pasāretvā kāyaṁ utuṁ gaṇhāpente viya navapabbajite[1] ākāsena carante viya taruṇasāmaṇere ākāse ṭhatvā pupphāni ocinante viya katvā dassesi. Manussā araññagatāpi vanagatāpi vihāragatāpi pabbajitānaṁ taṁ paṭipattiṁ disvā āgantvā aññesaṁ kathenti "bhikkhūsu antamaso sāmaṇerāpi evaṁmahiddhikā mahānubhāvā, etesaṁ dinnaṁ mahapphalaṁ nāma hoti, etesaṁ detha sakkarothā"ti. Tato manussā bhikkhusaṁghaṁ catūhi paccayehi sakkarontā bahuṁ puññaṁ katvā saggapathapūrakā ahesuṁ. Tena vuttaṁ "saggaṁ lokaṁ upapajjantī"ti.

511. **Etha tumhe bhikkhave asubhānupassino kāye viharathā**ti Bhagavā sakalajambudīpaṁ āhiṇḍanto antamaso dvinnampi tiṇṇampi bhikkhūnaṁ vasanaṭṭhānaṁ gantvā—

"Asubhasaññāparicitena bhikkhave bhikkhuno cetasā bahulaṁ viharato methunadhammasamāpattiyā cittaṁ patilīyati patikuṭati pativattati na sampasāriyati, upekkhā vā pāṭikulyatā vā saṇṭhāti.

Āhāre paṭikūlasaññāparicitena bhikkhave bhikkhuno cetasā bahulaṁ viharato rasataṇhāya cittaṁ patilīyati

---

1. Vuḍḍhapabbajite (Sī, Syā)

၅၀၉။ **အနွာဝိဋ္ဌာ**တိ အာဝဋ္ဋိတာ။ **ဖရိတွာ ဝိဟရိံသူ**တိ န ကေဝလံ ဖရိတွာ ဝိဟရိံသု။ ကကုသန္ဓဿ ပန ဘဂဝတော ဩဝါဒေ ဌတွာ ဣမေ စတ္တာရော ဗြဟ္မဝိဟာရေ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဈာနပဒဋ္ဌာနံ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။

၅၁၀။ **အာဂတိံ ဝါ ဂတိံ ဝါ**တိ ပဋိသန္ဓိဝသေန အာဂမနဋ္ဌာနံ ဝါ, စုတိဝသေန ဂမနဋ္ဌာနံ ဝါ န ဇာနာမိ။ **သိယာ စိတ္တဿ အညထတ္တ**န္တိ သောမနဿဝသေန အညထတ္တံ ဘဝေယျ။ **သဂ္ဂံ လောကံ ဥပပဇ္ဇန္တီ**တိ ဣဓာပိ ပုရိမနယေနေဝ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ယထာ ဟိ ပုဗ္ဗေ ဝိပ္ပဋိသာရကရံ အာရမ္မဏံ ဒဿေတိ၊ ဧဝမိဓာပိ ပသာဒကရံ။ သော ကိရ တဒါ မနုဿာနံ ဒဿနဋ္ဌာနေ ဘိက္ခူ အာကာသေ ဂစ္ဆန္တေ ဝိယ ဌိတေ ဝိယ ပလ္လင်္ကေန နိသိန္နေ ဝိယ အာကာသေ သူစိကမ္မံ ကရောန္တေ ဝိယ ပေါတ္ထကံ ဝါစေန္တေ ဝိယ အာကာသေ စီဝရံ ပသာရေတွာ ကာယံ ဥတုံ ဂဏှာပေန္တေ ဝိယ နဝပဗ္ဗဇိတေ[၁] အာကာသေန စရန္တေ ဝိယ တရုဏသာမဏေရေ အာကာသေ ဌတွာ ပုပ္ဖာနိ ဩစိနန္တေ ဝိယ ကတွာ ဒဿေသိ။ မနုဿာ အရညဂတာပိ ဝနဂတာပိ ဝိဟာရဂတာပိ ပဗ္ဗဇိတာနံ တံ ပဋိပတ္တိံ ဒိသွာ အာဂန္တွာ အညေသံ ကထေန္တိ "ဘိက္ခူသု အန္တမသော သာမဏေရာပိ ဧဝံမဟိဒ္ဓိကာ မဟာနုဘာဝါ၊ ဧတေသံ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ နာမ ဟောတိ၊ ဧတေသံ ဒေထ သက္ကရောထာ"တိ။ တတော မနုဿာ ဘိက္ခုသံဃံ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ သက္ကရောန္တာ ဗဟုံ ပုညံ ကတွာ သဂ္ဂပထပူရကာ အဟေသုံ။ တေန ဝုတ္တံ "သဂ္ဂံ လောကံ ဥပပဇ္ဇန္တီ"တိ။

၅၁၁။ **ဧထ တုမှေ ဘိက္ခဝေ အသုဘာနုပဿိနော ကာယေ ဝိဟရထာ**တိ ဘဂဝါ သကလဇမ္ဗုဒီပံ အာဟိဏ္ဍန္တော အန္တမသော ဒွိန္နမ္ပိ တိဏ္ဏမ္ပိ ဘိက္ခူနံ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ—

"အသုဘသညာပရိစိတေန ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော စေတသာ ဗဟုလံ ဝိဟရတော မေထုနဓမ္မသမာပတ္တိယာ စိတ္တံ ပတိလီယတိ ပတိကုဋတိ ပတိဝတ္တတိ န သမ္ပသာရိယတိ၊ ဥပေက္ခာ ဝါ ပါဋိကုလျတာ ဝါ သဏ္ဌာတိ။

အာဟာရေ ပဋိကူလသညာပရိစိတေန ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော စေတသာ ဗဟုလံ ဝိဟရတော ရသတဏှာယ စိတ္တံ ပတိလီယတိ

၁-ဝုဍ္ဎပဗ္ဗဇိတေ (သီ၊ သျာ)

patikuṭati pativattati na sampasāriyati, upekkhā vā pāṭikulyatā vā saṇṭhāti.

Sabbaloke anabhiratisaññāparicitena bhikkhave bhikkhuno cetasā bahulaṁ viharato lokacitresu cittaṁ patilīyati patikuṭati vativattati na sampasāriyati, upekkhā vā pāṭikulyatā vā saṇṭhāti.

Aniccasaññāparicitena bhikkhave bhikkhuno cetasā bahulaṁ viharato lābhasakkārasiloke cittaṁ patilīyati patikuṭati pativattati na sampasāriyati, upekkhā vā pāṭikulyatā vā saṇṭhātī”ti[1] evaṁ ānisaṁsaṁ dassetvā—

Etha tumhe bhikkhave asubhānupassī kāye viharatha, āhāre paṭikūlasaññino sabbaloke anabhiratisaññino sabbasaṅkhāresu aniccānupassinoti. Imāni cattāri kammaṭṭhānāni kathesi. Tepi bhikkhū imesu catūsu kammaṭṭhānesu kammaṁ karontā vipassanaṁ vaḍḍhetvā sabbāsave khepetvā arahatte patiṭṭhahiṁsu, imānipi cattāri kammaṭṭhānāni rāgasantāni dosamohasantāni rāgapaṭighātāni dosamohapaṭighātāni cāti.

512. **Sakkharaṁ gahetvā**ti antomuṭṭhiyaṁ tiṭṭhanapamāṇaṁ pāsāṇaṁ gahetvā. Ayañhi brāhmaṇagahapatikehi bhikkhū akkosāpetvāpi, brāhmaṇagahapatikānaṁ vasena bhikkhusaṁghassa lābhasakkāraṁ uppādāpetvāpi otāraṁ alabhanto idāni sahatthā upakkamitukāmo aññatarassa kumārassa sarīre adhimuccitvā evarūpaṁ pāsāṇaṁ aggahesi. Taṁ sandhāya vuttaṁ “sakkharaṁ gahetvā”ti.

Sīsaṁ vobhindīti sīsaṁ bhindi, mahācammaṁ chijjitvā[2] maṁsaṁ dvedhā ahosi. Sakkharā panassa sīsakaṭāhaṁ abhinditvā aṭṭhiṁ āhacceva nivattā. **Nāgāpalokitaṁ apalokesī**ti pahārasaddaṁ sutvā yathā nāma

1. Aṁ 2. 433, 434 piṭṭhesu. 2. Chinditvā (Sī)

ပတိကုဋတိ ပတိဝတ္တတိ န သမ္ပသာရိယတိ၊ ဥပေက္ခာ ဝါ ပါဋိကုလျတာ ဝါ သဏ္ဌာတိ။

သဗ္ဗလောကေ အနဘိရတိသညာပရိစိတေန ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော စေတသာ ဗဟုလံ ဝိဟရတော လောကစိတြေသု စိတ္တံ ပတိလီယတိ ပတိကုဋတိ ပတိဝတ္တတိ န သမ္ပသာရိယတိ၊ ဥပေက္ခာ ဝါ ပါဋိကုလျတာ ဝါ သဏ္ဌာတိ။

အနိစ္စသညာပရိစိတေန ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော စေတသာ ဗဟုလံ ဝိဟရတော လာဘသက္ကာရသိလောကေ စိတ္တံ ပတိလီယတိ ပတိကုဋတိ ပတိဝတ္တတိ န သမ္ပသာရိယတိ၊ ဥပေက္ခာ ဝါ ပါဋိကုလျတာ ဝါ သဏ္ဌာတီ”တိ[1] ဧဝံ အာနိသံသံ ဒဿေတွာ—

ဧထ တုမှေ ဘိက္ခဝေ အသုဘာနုပဿီ ကာယေ ဝိဟရထ၊ အာဟာရေ ပဋိကူလသညိနော သဗ္ဗလောကေ အနဘိရတိသညိနော သဗ္ဗသင်္ခါရေသု အနိစ္စာနုပဿိနောတိ။ ဣမာနိ စတ္တာရိ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ ကထေသိ။ တေပိ ဘိက္ခူ ဣမေသု စတူသု ကမ္မဋ္ဌာနေသု ကမ္မံ ကရောန္တာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ သဗ္ဗာသဝေ ခေပေတွာ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ ဣမာနိပိ စတ္တာရိ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ ရာဂသန္တာနိ ဒေါသမောဟသန္တာနိ ရာဂပဋိဃာတာနိ ဒေါသမောဟပဋိဃာတာနိ စာတိ။

၅၁၂။ **သက္ခရံ ဂဟေတွာ**တိ အန္တောမုဋ္ဌိယံ တိဋ္ဌနပမာဏံ ပါသာဏံ ဂဟေတွာ။ အယဉှိ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကေဟိ ဘိက္ခူ အက္ကောသာပေတွာပိ, ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာနံ ဝသေန ဘိက္ခုသံဃဿ လာဘသက္ကာရံ ဥပ္ပါဒါပေတွာပိ ဩတာရံ အလဘန္တော ဣဒါနိ သဟတ္ထာ ဥပက္ကမိတုကာမော အညတရဿ ကုမာရဿ သရီရေ အဓိမုစ္စိတွာ ဧဝရူပံ ပါသာဏံ အဂ္ဂဟေသိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “သက္ခရံ ဂဟေတွာ”တိ။

သီသံ ဝေါဘိန္ဒီတိ သီသံ ဘိန္ဒိ၊ မဟာစမ္မံ ဆိဇ္ဇိတွာ[2] မံသံ ဒွေဓာ အဟောသိ။ သက္ခရာ ပနဿ သီသကဋာဟံ အဘိန္ဒိတွာ အဋ္ဌိံ အာဟစ္စေဝ နိဝတ္တာ။ **နာဂါပလောကိတံ အပလောကေသီ**တိ ပဟာရသဒ္ဒံ သုတွာ ယထာ နာမ

၁-အံ ၂-၄၃၃-၄၃၄-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ဆိန္ဒိတွာ (သီ)

hatthināgo ito vā etto vā apaloketukāmo gīvaṁ aparivattetvā sakalasarīreneva nivattitvā apaloketi, evaṁ sakalasarīreneva nivattitvā apalokesi. Yathā hi mahājanassa[1] aṭṭhīni koṭiyā koṭiṁ āhacca ṭhitāni, Paccekabuddhānaṁ aṅkusalaggāni, na evaṁ Buddhānaṁ. Buddhānaṁ pana saṅkhalikāni viya ekābaddhāni hutvā ṭhitāni, tasmā pacchato apalokanakāle na sakkā hoti gīvaṁ parivattetuṁ. Yathā pana hatthināgo pacchābhāgaṁ apaloketukāmo sakalasarīreneva parivattati, evaṁ parivattitabbaṁ hoti. Tasmā Bhagavā yantena parivattitā suvaṇṇapaṭimā viya sakalasarīrena nivattitvā apalokesi, apaloketvā ṭhito pana "na vāyaṁ dūsī māro mattamaññāsī"ti āha. Tassattho, ayaṁ dūsī māro pāpaṁ karonto neva pamāṇaṁ aññāsi, pamāṇātikkantaṁ akāsīti.

Sahāpalokanāyāti Kakusandhassa Bhagavato apalokaneneva saha taṅkhaṇaññeva. **Tamhā ca ṭhānā cavī**ti tamhā ca devaṭṭhānā cuto, mahānirayaṁ upapannoti attho. Cavamāno hi na yattha katthaci ṭhito cavati, tasmā Vasavattidevalokaṁ āgantvā cuto, "sahāpalokanāyā"ti ca vacanato na Bhagavato apalokitattā cutoti veditabbo, cutikāladassanamattameva hetaṁ[2]. Uḷāre pana mahāsāvake viraddhattā[3] kudāriyā pahaṭaṁ viyassa āyu[4] tattheva chijjitvā gatanti veditabbaṁ. **Tayo nāmadheyyā hontī**ti tīṇi nāmāni honti. **Chaphassāyatanikoti** chasu phassāyatanesu paṭi-ekkāya vedanāya paccayo.

Saṅkusamāhatoti ayasūlehi samāhato. **Paccattavedaniyoti** sayameva vedanājanako. **Saṅkunā saṅku hadaye samāgaccheyyā**ti ayasūlena saddhiṁ ayasūlaṁ hadayamajjhe samāgaccheyya. Tasmiṁ kira niraye upapannānaṁ tigāvuto attabhāvo hoti, therassāpi[5] tādiso ahosi. Athassa hi nirayapālā tālakkhandhapamāṇāni ayasūlāni ādittāni sampajjalitāni sajotibhūtāni sayameva gahetvā punappunaṁ nivattamānā "iminā te ṭhānena cintetvā pāpaṁ katan"ti

1. Pakabhimahājanassa (Ka) 2. Hoti (Ka) 3. Viruddhattā (Ka)
4. Viyassa mārassa āyu (Syā) 5. Mārassāpi (Syā)

ဟတ္ထိနာဂေါ ဣတော ဝါ ဧတ္တော ဝါ အပလောကေတုကာမော ဂီဝံ အပရိဝတ္တေတွာ သကလသရီရေနေဝ နိဝတ္တိတွာ အပလောကေတိ၊ ဧဝံ သကလသရီရေနေဝ နိဝတ္တိတွာ အပလောကေသိ။ ယထာ ဟိ မဟာဇနဿ[၁] အဋ္ဌီနိ ကောဋိယာ ကောဋိံ အာဟစ္စ ဌိတာနိ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ အင်္ကုသလဂ္ဂါနိ၊ န ဧဝံ ဗုဒ္ဓါနံ။ ဗုဒ္ဓါနံ ပန သင်္ခလိကာနိ ဝိယ ဧကာဗဒ္ဓါနိ ဟုတွာ ဌိတာနိ၊ တသ္မာ ပစ္ဆတော အပလောကနကာလေ န သက္ကာ ဟောတိ ဂီဝံ ပရိဝတ္တေတုံ။ ယထာ ပန ဟတ္ထိနာဂေါ ပစ္ဆာဘာဂံ အပလောကေတုကာမော သကလသရီရေနေဝ ပရိဝတ္တတိ၊ ဧဝံ ပရိဝတ္တိတဗ္ဗံ ဟောတိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ ယန္တေန ပရိဝတ္တိတာ သုဝဏ္ဏပဋိမာ ဝိယ သကလသရီရေနေဝ နိဝတ္တိတွာ အပလောကေသိ၊ အပလောကေတွာ ဌိတော ပန "န ဝါယံ ဒူသီ မာရော မတ္တမညာသီ"တိ အာဟ။ တဿတ္ထော၊ အယံ ဒူသီ မာရော ပါပံ ကရောန္တော နေဝ ပမာဏံ အညာသိ၊ ပမာဏာတိက္ကန္တံ အကာသီတိ။

သဟာပလောကနာယာတိ ကကုသန္ဓဿ ဘဂဝတော အပလောကနေနေဝ သဟ တင်္ခဏညေဝ။ **တမှာ စ ဌာနာ စဝီ**တိ တမှာ စ ဒေဝဋ္ဌာနာ စုတော၊ မဟာနိရယံ ဥပပန္နောတိ အတ္ထော။ စဝမာနော ဟိ န ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဌိတော စဝတိ၊ တသ္မာ ဝသဝတ္တိဒေဝလောကံ အာဂန္တွာ စုတော၊ "သဟာပလောကနာယာ"တိ စ ဝစနတော န ဘဂဝတော အပလောကိတတ္တာ စုတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ စုတိကာလဒဿနမတ္တမေဝ ဟေတံ[၂]။ ဥဠာရေ ပန မဟာသာဝကေ ဝိရဒ္ဓတ္တာ[၃] ကုဒါရိယာ ပဟဋံ ဝိယဿ အာယု[၄] တတ္ထေဝ ဆိဇ္ဇိတွာ ဂတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **တယော နာမဓေယျာ ဟောန္တီ**တိ တီဏိ နာမာနိ ဟောန္တိ။ **ဆဖဿာယတနိကော**တိ ဆသု ဖဿာယတနေသု ပါဋိဧက္ကာယ ဝေဒနာယ ပစ္စယော။

သင်္ကုသမာဟတောတိ အယသူလေဟိ သမာဟတော။ **ပစ္စတ္တဝေဒနိယော**တိ သယမေဝ ဝေဒနာဇနကော။ **သင်္ကုနာ သင်္ကု ဟဒယေ သမာဂစ္ဆေယျာ**တိ အယသူလေန သဒ္ဓိံ အယသူလံ ဟဒယမဇ္ဈေ သမာဂစ္ဆေယျ။ တသ္မိံ ကိရ နိရယေ ဥပပန္နာနံ တိဂါဝုတော အတ္တဘာဝေါ ဟောတိ၊ ထေရဿာပိ[၅] တာဒိသော အဟောသိ။ အထဿ ဟိ နိရယပါလာ တာလက္ခန္ဓပမာဏာနိ အယသူလာနိ အာဒိတ္တာနိ သမ္ပဇ္ဇလိတာနိ သဇောတိဘူတာနိ သယမေဝ ဂဟေတွာ ပုနပ္ပုနံ နိဝတ္တမာနာ "ဣမိနာ တေ ဌာနေန စိန္တေတွာ ပါပံ ကတ"န္တိ

၁-ပကာဘိမဟာဇနဿ (က) ၂-ဟောတိ (က) ၃-ဝိရုဒ္ဓတ္တာ (က)
၄-ဝိယဿ မာရဿ အာယု (သျာ) ၅-မာရဿာပိ (သျာ)

pūvadoṇiyaṁ pūvaṁ koṭṭento viya hadayamajjhaṁ koṭṭetvā paṇṇāsa janā pādābhimukhā paṇṇāsa janā sīsābhimukhā koṭṭetvā gacchanti, evaṁ gacchantā pañcahi vassasatehi ubho ante patvā puna nivattamānā pañcahi vassasatehi hadayamajjhaṁ āgacchanti. Taṁ sandhāya evaṁ vuttaṁ.

Vuṭṭhānimanti vipākavuṭṭhānavedanaṁ. Sā kira mahāniraye vedanāto dukkhatarā hoti, yathā hi sinehapānasattāhato parihārasattāhaṁ[1] dukkhataraṁ, evaṁ mahānirayadukkhato ussade vipākavuṭṭhānavedanā dukkhatarāti vadanti. **Seyyathāpi macchassā**ti purisasīsañhi vaṭṭaṁ hoti, sūlena paharantassa pahāro ṭhānaṁ na labhati parigalati, macchasīsaṁ āyataṁ puthulaṁ, pahāro ṭhānaṁ labhati, avirajjhitvā kammakāraṇā sukarā hoti, tasmā evarūpaṁ sīsaṁ hoti.

513. **Vidhuraṁ sāvakamāsajjā**ti vidhuraṁ sāvakaṁ ghaṭṭayitvā. **Paccattavedanā**ti sayameva pāṭi-ekkavedanājanakā. **Īdiso nirayo āsī**ti imasmiṁ ṭhāne nirayo Devadūtasuttena dīpetabbo. **Kaṇha dukkhaṁ nigacchasī**ti kāḷaka māra dukkhaṁ vindissasi. **Majjhe sarassā**ti mahāsamuddassa majjhe udakaṁ vatthuṁ katvā nibbattavimānāni kappaṭṭhitikāni honti, tesaṁ veḷuriyassa viya vaṇṇo hoti, pabbatamatthake jalitanaḷaggikkhandho viya ca nesaṁ acciyo jotanti, pabhassarā pabhāsampannā honti, tesu vimānesu nīlabhedādivasena nānattavaṇṇā accharā naccanti. **Yo etamabhijānātī**ti yo etaṁ vimānavatthuṁ jānātīti attho. Evamettha Vimānapetavatthukeneva attho veditabbo. **Pādaṅguṭṭhena kampayī**ti idaṁ Pāsādakampanasuttena dīpetabbaṁ. **Yo Vejayantaṁ pāsāda**nti idaṁ Cūḷataṇhāsaṅkhayavimuttisuttena dīpetabbaṁ. **Sakkaṁ so paripucchatī**ti idampi teneva dīpetabbaṁ. **Sudhammāyābhito sabha**nti sudhammasabhāya samīpe, ayaṁ pana brahmaloke Sudhammasabhāva, na Tāvatiṁsabhavane. Sudhammasabhāvirahito hi devaloko nāma natthi.

Brahmaloke pabhassaranti brahmaloke Mahāmoggallānamahākassapādīhi[2] sāvakehi saddhiṁ tassa tejodhātuṁ samāpajjitvā

1. Pharitvā āhārasattāhaṁ (Ka)
2. Sāriputtamahāmoggallāna... (Sī, Syā) Ṭīkā oloketabbā.

ပူဝဒေါဏိယံ ပူဝံ ကောဋ္ဋေန္တော ဝိယ ဟဒယမဇ္ဈံ ကောဋ္ဋေတွာ ပဏ္ဏာသ ဇနာ ပါဒါဘိမုခါ ပဏ္ဏာသ ဇနာ သီသာဘိမုခါ ကောဋ္ဋေတွာ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧဝံ ဂစ္ဆန္တာ ပဉ္စဟိ ဝဿသတေဟိ ဥဘော အန္တေ ပတွာ ပုန နိဝတ္တမာနာ ပဉ္စဟိ ဝဿသတေဟိ ဟဒယမဇ္ဈံ အာဂစ္ဆန္တိ။ တံ သန္ဓာယ ဧဝံ ဝုတ္တံ။

ဝုဋ္ဌာနိမန္တိ ဝိပါကဝုဋ္ဌာနဝေဒနံ။ သာ ကိရ မဟာနိရယေ ဝေဒနာတော ဒုက္ခတရာ ဟောတိ၊ ယထာ ဟိ သိနေဟပါနသတ္တာဟတော ပရိဟာရသတ္တာဟံ[၁] ဒုက္ခတရံ၊ ဧဝံ မဟာနိရယဒုက္ခတော ဥဿဒေ ဝိပါကဝုဋ္ဌာနဝေဒနာ ဒုက္ခတရာတိ ဝဒန္တိ။ **သေယျထာပိ မစ္ဆဿာ**တိ ပုရိသသီသဉှိ ဝဋ္ဋံ ဟောတိ၊ သူလေန ပဟရန္တဿ ပဟာရော ဌာနံ န လဘတိ ပရိဂလတိ၊ မစ္ဆသီသံ အာယတံ ပုထုလံ၊ ပဟာရော ဌာနံ လဘတိ၊ အဝိရဇ္ဈိတွာ ကမ္မကာရဏာ သုကရာ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဧဝရူပံ သီသံ ဟောတိ။

၅၁၃။ **ဝိဓုရံ သာဝကမာသဇ္ဇာ**တိ ဝိဓုရံ သာဝကံ ဃဋ္ဋယိတွာ။ **ပစ္စတ္တဝေဒနာ**တိ သယမေဝ ပါဋိဧက္ကဝေဒနာဇနကာ။ **ဤဒိသော နိရယော အာသီ**တိ ဣမသ္မိံ ဌာနေ နိရယော ဒေဝဒူတသုတ္တေန ဒီပေတဗ္ဗော။ **ကဏှ ဒုက္ခံ နိဂစ္ဆသီ**တိ ကာဠက မာရ ဒုက္ခံ ဝိန္ဒိဿသိ။ **မဇ္ဈေ သရဿာ**တိ မဟာသမုဒ္ဒဿ မဇ္ဈေ ဥဒကံ ဝတ္ထုံ ကတွာ နိဗ္ဗတ္တဝိမာနာနိ ကပ္ပဋ္ဌိတိကာနိ ဟောန္တိ၊ တေသံ ဝေဠုရိယဿ ဝိယ ဝဏ္ဏော ဟောတိ၊ ပဗ္ဗတမတ္ထကေ ဇလိတနဠဂ္ဂိက္ခန္ဓော ဝိယ စ နေသံ အစ္စိယော ဇောတန္တိ၊ ပဘဿရာ ပဘာသမ္ပန္နာ ဟောန္တိ၊ တေသု ဝိမာနေသု နီလဘေဒါဒိဝသေန နာနတ္တဝဏ္ဏာ အစ္ဆရာ နစ္စန္တိ။ **ယော ဧတမဘိဇာနာတီ**တိ ယော ဧတံ ဝိမာနဝတ္ထုံ ဇာနာတီတိ အတ္ထော။ ဧဝမေတ္ထ ဝိမာနပေတဝတ္ထုကေနေဝ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ပါဒင်္ဂုဋ္ဌေန ကမ္ပယီ**တိ ဣဒံ ပါသာဒကမ္ပနသုတ္တေန ဒီပေတဗ္ဗံ။ **ယော ဝေဇယန္တံ ပါသာဒ**န္တိ ဣဒံ စူဠတဏှာသင်္ခယဝိမုတ္တိသုတ္တေန ဒီပေတဗ္ဗံ။ **သက္ကံ သော ပရိပုစ္ဆတီ**တိ ဣဒမ္ပိ တေနေဝ ဒီပေတဗ္ဗံ။ **သုဓမ္မာယာဘိတော သဘ**န္တိ သုဓမ္မသဘာယ သမီပေ၊ အယံ ပန ဗြဟ္မလောကေ သုဓမ္မသဘာဝ၊ န တာဝတိံသဘဝနေ။ သုဓမ္မသဘာဝိရဟိတော ဟိ ဒေဝလောကော နာမ နတ္ထိ။

ဗြဟ္မလောကေ ပဘဿရန္တိ ဗြဟ္မလောကေ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနမဟာကဿပါဒီဟိ[၂] သာဝကေဟိ သဒ္ဓိံ ဟဿ တေဇောဓာတုံ သမာပဇ္ဇိတွာ

၁-ဖရိတွာ အာဟာရသတ္တာဟံ (က)
၂-သာရိပုတ္တမဟာမောဂ္ဂလ္လာန....(သီ၊ သျာ) ဋီကာ ဩလောကေတဗ္ဗာ။

nisinnassa Bhagavato obhāsaṁ. Ekasmiñhi samaye Bhagavā brahmaloke Sudhammāya devasabhāya sannipatitvā “atthi nu kho koci samaṇo vā brāhmaṇo vā evaṁmahiddhiko, yo idha āgantuṁ sakkuṇeyyā”ti cintentasseva brahmagaṇassa cittamaññāya tattha gantvā brahmagaṇassa matthake nisinno tejodhātuṁ samāpajjitvā Mahāmoggallānādīnaṁ āgamanaṁ cintesi. Tepi gantvā Satthāraṁ vanditvā tejodhātuṁ samāpajjitvā paccekaṁ disāsu nisīdiṁsu, sakalabrahmaloko ekobhāso ahosi. Satthā catusaccappakāsanaṁ dhammaṁ desesi, desanāpariyosāne anekāni brahmasahassāni maggaphalesu patiṭṭhahiṁsu. Taṁ sandhāyimā gāthā vuttā, so panāyamattho Aññatarabrahmasuttena[1] dīpetabbo.

Vimokkhena aphassayīti jhānavimokkhena phusi. **Vanan**ti jambudīpaṁ. **Pubbavidehānan**ti pubbavidehānaṁ ca dīpaṁ. **Ye ca bhūmisayā narā**ti **bhūmisayā narā** nāma aparagoyānakā[2] ca uttarakurukā ca. Tepi sabbe phusīti vuttaṁ hoti. Ayaṁ pana attho Nandopanandadamanena dīpetabbo. Vatthu Visuddhimagge iddhikathāya vitthāritaṁ. **Apuññaṁ pasavī**ti apuññaṁ paṭilabhi. **Āsaṁ mākāsi bhikkhūsū**ti bhikkhū vihesemīti[3] etaṁ āsaṁ mā akāsi. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti.

Papañcasūdaniyā Majjhimanikāyaṭṭhakathāya

Māratajjanīyasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Pañcamavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Mūlapaṇṇāsaṭṭhakathā niṭṭhitā.

1. Bakabrahmasuttena (Sī, Syā, Ka), Bahubrahmakasuttena (Ṭīkā) Saṁ 1. 146 piṭṭhe passitabbaṁ.
2. Amaragoyānakā (Syā)
3. Bhikkhū rosemi vihesemīti (Sī), bhikkhuṁ vināsemi vihiṁsemīti (Syā)

နိသိန္နဿ ဘဂဝတော ဩဘာသံ။ ဧကသ္မိဉှိ သမယေ ဘဂဝါ ဗြဟ္မလောကေ သုဓမ္မာယ ဒေဝသဘာယ သန္နိပတိတွာ “အတ္ထိ နု ခေါ ကောစိ သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ ဧဝံမဟိဒ္ဓိကော၊ ယော ဣဓ အာဂန္တုံ သက္ကုဏေယျာ”တိ စိန္တေန္တဿေဝ ဗြဟ္မဂဏဿ စိတ္တမညာယ တတ္ထ ဂန္တွာ ဗြဟ္မဂဏဿ မတ္ထကေ နိသိန္နော တေဇောဓာတုံ သမာပဇ္ဇိတွာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနာဒီနံ အာဂမနံ စိန္တေသိ။ တေပိ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ တေဇောဓာတုံ သမာပဇ္ဇိတွာ ပစ္စေကံ ဒိသာသု နိသီဒိံသု၊ သကလဗြဟ္မလောကော ဧကောဘာသော အဟောသိ။ သတ္ထာ စတုသစ္စပ္ပကာသနံ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ အနေကာနိ ဗြဟ္မသဟဿာနိ မဂ္ဂဖလေသု ပတိဋ္ဌဟိံသု။ တံ သန္ဓာယိမာ ဂါထာ ဝုတ္တာ၊ သော ပနာယမတ္ထော အညတရဗြဟ္မသုတ္တေန[၁] ဒီပေတဗ္ဗော။

ဝိမောက္ခေန အဖဿယီတိ ဈာနဝိမောက္ခေန ဖုသိ။ **ဝနန္တိ** ဇမ္ဗုဒီပံ။ **ပုဗ္ဗဝိဒေဟာန**န္တိ ပုဗ္ဗဝိဒေဟာနံ စ ဒီပံ။ **ယေ စ ဘူမိသယာ နရာ**တိ **ဘူမိသယာ နရာ** နာမ အပရဂေါယာနကာ[၂] စ ဥတ္တရကုရုကာ စ။ တေပိ သဗ္ဗေ ဖုသီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အယံ ပန အတ္ထော နန္ဒောပနန္ဒဒမနေန ဒီပေတဗ္ဗော။ ဝတ္ထု ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဣဒ္ဓိကထာယ ဝိတ္ထာရိတံ။ **အပုညံ ပသဝီ**တိ အပုညံ ပဋိလဘိ။ **အာသံ မာကာသိ ဘိက္ခူသူ**တိ ဘိက္ခူ ဝိဟေသေမီတိ[၃] ဧတံ အာသံ မာ အကာသိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

ပပဉ္စသူဒနိယာ မဇ္ဈိမနိကာယဋ္ဌကထာယ

မာရတဇ္ဇနီယသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ပဉ္စမဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

မူလပဏ္ဏာသဋ္ဌကထာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဗကဗြဟ္မသုတ္တေန (သီ၊ သျာ၊ က)၊ ဗဟုဗြဟ္မကသုတ္တေန (ဋီကာ) သံ ၁-၁၄၆-ပိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗံ။
၂-အမရဂေါယာနကာ (သျာ)
၃-ဘိက္ခူ ရောသေမိ ဝိဟေသေမီတိ (သီ)၊ ဘိက္ခုံ ဝိနာသေမိ ဝိဟိံသေမီတိ (သျာ)

Mūlapaṇṇāsaṭṭhakathāya dutiyabhāge

Saṁvaṇṇitapadānaṁ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Akathaṁkathī	120
Akāmakānaṁ	76
Akālavādī	231
Akālena	6, 232
Akukkukajātaṁ	180
Akuppā cetovimutti	135
Akuppā me vimutti	79
Akusalā	168
Akusalā imassa lokassa	168
Akkosanti	24, 128
Akkosatha	314
Aggamakkhāyati	121
Aggaḷā	22
Aggaḷaṁ	313
Aggaḷaṁ ākoṭesi	74
Aggaṁ	298
Aṅgakūṭaṁ	114
Aṅgamaṅgānusārino	131
Agāriyaṁ	109
Aṅgārakāsūpamā	10
Aṅgāraṁ akkamitvā	299
Aggiṁ gavesanti	131
Aggiṁ datvā pakkamiṁsu	314

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Aṅgesu	212
Acavanadhammaṁ	302
Acalacetiyaṭṭhānāni	72
Accantaniṭṭho	198
Accantapariyosāno	198
Accantabrahmacārī	198
Accantayogakkhemī	198
Accādhāya	217
Acirapakkante	134
Acchariyabbhutacitta-jātā	204, 311
Ajajjitaṁ	191
Ajjhagamaṁ	79
Ajānaṁ apassaṁ	135
Ajito	136
Ajjhattaṁ	117
Ajjhattameva	193
Ajjhattaṁ paccattaṁ	126
Ajjhupekkhiṁsu kho	67
Ajjhupekkheyyāma	67
Ajjhesanaṁ	84
Ajjhopannā	98
Ajjhosānaṁ	133
Ajjhosāya tiṭṭhati	211

မူလပဏ္ဏာသဋ္ဌကထာယ

ဒုတိယဘာဂေ

သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အကထံကထီ	၁၂၀
အကာမကာနံ	၇၆
အကာလဝါဒီ	၂၃၁
အကာလေန	၆-၂၃၂
အကုက္ကုကဇာတံ	၁၈၀
အကုပ္ပါ စေတောဝိမုတ္တိ	၁၃၅
အကုပ္ပါ မေ ဝိမုတ္တိ	၇၉
အကုသလာ	၁၆၈
အကုသလာ ဣမဿ လောကဿ	၁၆၈
အက္ကောသန္တိ	၂၄-၁၂၈
အက္ကောသထ	၃၁၄
အဂ္ဂမက္ခာယတိ	၁၂၁
အဂ္ဂဠာ	၂၂
အဂ္ဂဠံ	၃၁၃
အဂ္ဂဠံ အာကောဋေသိ	၇၄
အဂ္ဂံ	၂၉၈
အင်္ဂကူဋံ	၁၁၄
အင်္ဂမင်္ဂါနုသာရိနော	၁၃၁
အဂါရိယံ	၁၀၉
အင်္ဂါရကာသူပမာ	၁၀
အင်္ဂါရံ အက္ကမိတွာ	၂၉၉
အဂ္ဂိံ ဂဝေသန္တိ	၁၃၁
အဂ္ဂိံ ဒတွာ ပက္ကမိံသု	၃၁၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အင်္ဂေသု	၂၁၂
အစဝနဓမ္မံ	၃၀၂
အစလစေတိယဋ္ဌာနာနိ	၇၂
အစ္စန္တနိဋ္ဌော	၁၉၈
အစ္စန္တပရိယောသာနော	၁၉၈
အစ္စန္တဗြဟ္မစာရီ	၁၉၈
အစ္စန္တယောဂက္ခေမီ	၁၉၈
အစ္စာဓာယ	၂၁၇
အစိရပက္ကန္တေ	၁၃၄
အစ္ဆရိယဗ္ဘုတစိတ္တ-ဇာတာ	၂၀၄-၃၁၁
အဇဇ္ဇိတံ	၁၉၁
အဇ္ဈဂမံ	၇၉
အဇာနံ အပဿံ	၁၃၅
အဇိတော	၁၃၆
အဇ္ဈတ္တံ	၁၁၇
အဇ္ဈတ္တမေဝ	၁၉၃
အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တံ	၁၂၆
အဇ္ဈုပေက္ခိံသု ခေါ	၆၇
အဇ္ဈုပေက္ခေယျာမ	၆၇
အဇ္ဈေသနံ	၈၄
အဇ္ဈောပန္နာ	၉၈
အဇ္ဈောသာနံ	၁၃၃
အဇ္ဈောသာယ တိဋ္ဌတိ	၂၁၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Añjaliṁ paṇāmetvā	175
Aññadatthu	102, 302
Aññatarasmiṁ vā	108
Aññatarā devatā	30
Aññathābhāvo	305
Aññe ghaṭṭessanti	67
Aññehi ca abhiññātehi abhiññātehi	149
Aññaṁ satthāraṁ uddiseyyātha	209
Aññaṁ phāsuvihāraṁ uttaritaraṁ vā paṇītataraṁ vā na samanupassāma	145
Aṭṭhiṁ katvā	300
Aṇḍakā	231
Aṇaṇo	84
Aṇḍupakaṁ	64
Aṇṇavo	15
Aṇuṁ vā thūlaṁ vā	8
Atakkāvacaro	80
Attakāmarūpā	139
Attanā	110
Attaniyaṁ vā	25
Atibāḷhaṁ kho ayaṁ	204
Antarahitā tasmiṁ	127
Atthavādī	111
Atthavasaṁ	54
Atthasañhitena	6
Atthasaṁhitaṁ	112
Attahetu vā parahetu vā	231
Ativelaṁ	1

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Aturitacārikā	56
Atthaṁ na upaparikkhanti	13
Atricchatā	45
Atha khvāssa notevettha	128
Atha kho Bhagavā	3, 10, 11
Atha Bhagavā anuppatto	74
Atha bhikkhu soratoti	6
Athenena	110
Atho rāgavirāginaṁ	305
Adayāpanno	230
Addasaṁsu	67
Adassanaṁ gato	69
Adhammacariyā visamacariyā	229
Adhammacārī visamacārī	234
Andhamakāsi māraṁ	68
Addhānamaggapaṭipannaṁ	94
Adhikaraṇampi karoti	2
Adhigato	80
Adhigama-appiccho	47
Adhimattagilāno	218
Adhimuccati	129
Adhivāsetu	183
Adhivāsesi Bhagavā	183
Adhogamā vātā	131
Anakkhātaṁ kusalañhi mārisa	312
Anagāriyaṁ	109
Anacchariyā	81
Anattamanavācaṁ	5
Anattādhīno	218

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဉ္ဇလိံ ပဏာမေတွာ	၁၇၅
အညဒတ္ထု	၁၀၂-၃၀၂
အညတရသ္မိံ ဝါ	၁၀၈
အညတရာ ဒေဝတာ	၃၀
အညထာဘာဝေါ	၃၀၅
အညေ ဃဋ္ဋေဿန္တိ	၆၇
အညေဟိ စ အဘိညာတေဟိ အဘိညာတေဟိ	၁၄၉
အညံ သတ္ထာရံ ဥဒ္ဒိသေယျာထ	၂၀၉
အညံ ဖာသုဝိဟာရံ ဥတ္တရိတရံ ဝါ ပဏီတတရံ ဝါ န သမနု- ပဿာမ	၁၄၅
အဋ္ဌိံ ကတွာ	၃၀၀
အဏ္ဍကာ	၂၃၁
အဏဏော	၈၄
အဏ္ဍုပကံ	၆၄
အဏ္ဏဝေါ	၁၅
အဏုံ ဝါ ထူလံ ဝါ	၈
အတက္ကာဝစရော	၈၀
အတ္တကာမရူပါ	၁၃၉
အတ္တနာ	၁၁၀
အတ္တနိယံ ဝါ	၂၅
အတိဗာဠှံ ခေါ အယံ	၂၀၄
အန္တရဟိတာ တသ္မိံ	၁၂၇
အတ္ထဝါဒီ	၁၁၁
အတ္ထဝသံ	၅၄
အတ္ထသဉှိတေန	၆
အတ္ထသံဟိတံ	၁၁၂
အတ္တဟေတု ဝါ ပရဟေတု ဝါ	၂၃၁
အတိဝေလံ	၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အတုရိတစာရိကာ	၅၆
အတ္ထံ န ဥပပရိက္ခန္တိ	၁၃
အတြိစ္ဆတာ	၄၅
အထ ခွါဿ နောတေဝေတ္ထ	၁၂၈
အထ ခေါ ဘဂဝါ	၃-၁၀-၁၁
အထ ဘဂဝါ အနုပ္ပတ္တော	၇၄
အထ ဘိက္ခု သောရတောတိ	၆
အထေနေန	၁၁၀
အထော ရာဂဝိရာဂိနံ	၃၀၅
အဒယာပန္နော	၂၃၀
အဒ္ဒသံသု	၆၇
အဒဿနံ ဂတော	၆၉
အဓမ္မစရိယာ ဝိသမစရိယာ	၂၂၉
အဓမ္မစာရီ ဝိသမစာရီ	၂၃၄
အန္ဓမကာသိ မာရံ	၆၈
အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္နံ	၉၄
အဓိကရဏမ္ပိ ကရောတိ	၂
အဓိဂတော	၈၀
အဓိဂမအပ္ပိစ္ဆော	၄၇
အဓိမတ္တဂိလာနော	၂၁၈
အဓိမုစ္စတိ	၁၂၉
အဓိဝါသေတု	၁၈၃
အဓိဝါသေသိ ဘဂဝါ	၁၈၃
အဓောဂမာ ဝါတာ	၁၃၁
အနက္ခာတံ ကုသလဉှိ မာရိသ	၃၁၂
အနဂါရိယံ	၁၀၉
အနစ္ဆရိယာ	၈၁
အနတ္တမနဝါစံ	၅
အနတ္တာဓီနော	၂၁၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Anatthavādī	231
Anatthasaṁhitaṁ	232
Anantaṁ	310
Ananuvijjo	23
Anapadesaṁ	232
Anabhibhūto	302
Anabhiraddhi	24
Anayabyasanaṁ āpajjiṁsu	167
Anarahanto	102
Anariyapariyesanā	75
Analasā	5
Analaṅkaritvā	78
Anavajjasukhaṁ	117
Anavasesadohī ca	162, 166
Anādīnavadassāvino	98
Anālapanatāya	312
Anāvilo	224
Anāhārā	131
Aniccatā	127
Aniccadhammo	35
Aniccānupassī	199
Aniccucchādana -pa- dhammassa	35
Aniccaṁ bhante	19
Anidassanaṁ	310
Anidassano	7
Anidhānavati vācaṁ	232
Animisacetiyaṁ	89
Anissaraṇapaññā	98
Anukampaṁ upādāya	73, 185
Anucaṅkamante	224

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Anuttaraṁ santivarapadaṁ	76
Anunayo	133
Anupakhajja	65
Anupaṭṭhitakāyasati	211
Anuppatto	75
Anuppadātā	111
Anupaparikkhataṁ	13
Anuppabandhehi	155
Anupādāparinibbānatthaṁ	62
Anupādiyaṁ na paritassati	200
Anumatipucchā	235
Anumassa anumassa	54, 64, 65
Anuyogo	114
Anuruddhatthero	149
Anurodhavirodhaṁ	211
Anuvicarante	224
Anuvicaritaṁ manasā	16
Anusāsanī karaṇīyā	4
Anusayasamugghātāya	156
Anussāvesuṁ	147
Anekavihitesu ca kaṅkhāṭhāniyesu	165
Antamaso mālāguṇa- parikkhittāpi	230
Antaradhāyāmi	310
Antarākathā	74
Antarā ca Gayaṁ antarā ca bodhiṁ	93
Antarāyikā	9
Andhavane	28

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အနတ္ထဝါဒီ	၂၃၁
အနတ္ထသံဟိတံ	၂၃၂
အနန္တံ	၃၁၀
အနနုဝိဇ္ဇော	၂၃
အနပဒေသံ	၂၃၂
အနဘိဘူတော	၃၀၂
အနဘိရဒ္ဓိ	၂၄
အနယဗျသနံ အာပဇ္ဇိံသု	၁၆၇
အနရဟန္တော	၁၀၂
အနရိယပရိယေသနာ	၇၅
အနလသာ	၅
အနလင်္ကရိတွာ	၇၈
အနဝဇ္ဇသုခံ	၁၁၇
အနဝသေသဒေါဟီ စ	၁၆၂-၁၆၆
အနာဒီနဝဒဿာဝိနော	၉၈
အနာလပနတာယ	၃၁၂
အနာဝိလော	၂၂၄
အနာဟာရာ	၁၃၁
အနိစ္စတာ	၁၂၇
အနိစ္စဓမ္မော	၃၅
အနိစ္စာနုပဿီ	၁၉၉
အနိစ္စုစ္ဆာဒန။ပ။ ဓမ္မဿ	၃၅
အနိစ္စံ ဘန္တေ	၁၉
အနိဒဿနံ	၃၁၀
အနိဒဿနော	၇
အနိဓာနဝတိ ဝါစံ	၂၃၂
အနိမိသစေတိယံ	၈၉
အနိဿရဏပညာ	၉၈
အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယ	၇၃-၁၈၅
အနုစင်္ကမန္တေ	၂၂၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အနုတ္တရံ သန္တိဝရပဒံ	၇၆
အနုနယော	၁၃၃
အနုပခဇ္ဇ	၆၅
အနုပဋ္ဌိတကာယသတိ	၂၁၁
အနုပ္ပတ္တော	၇၅
အနုပ္ပဒါတာ	၁၁၁
အနုပပရိက္ခတံ	၁၃
အနုပ္ပဗန္ဓေဟိ	၁၅၅
အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနတ္ထံ	၆၂
အနုပါဒိယံ န ပရိတဿတိ	၂၀၀
အနုမတိပုစ္ဆာ	၂၃၅
အနုမဿ အနုမဿ	၅၄-၆၄-၆၅
အနုယောဂေါ	၁၁၄
အနုရုဒ္ဓတ္ထေရော	၁၄၉
အနုရောဓဝိရောဓံ	၂၁၁
အနုဝိစရန္တေ'	၂၂၄
အနုဝိစရိတံ မနသာ	၁၆
အနုသာသနီ ကရဏီယာ	၄
အနုသယသမုဂ္ဃါတာယ	၁၅၆
အနုဿာဝေသုံ	၁၄၇
အနေကဝိဟိတေသု စ ကင်္ခါဋ္ဌာနိယေသု	၁၆၅
အန္တမသော မာလာဂုဏ- ပရိက္ခိတ္တာပိ	၂၃၀
အန္တရဓာယာမိ	၃၁၀
အန္တရာကထာ	၇၄
အန္တရာ စ ဂယံ အန္တရာ စ ဗောဓိံ	၉၃
အန္တရာယိကာ	၉
အန္ဓဝနေ	၂၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Antonimuggaposīni	85, 223
Anvayā	284
Anvāviṭṭhā	316
Anvesaṁ	23
Apakkamiṁ	78
Appakasirena	314
Apacāyamāno	6
Apaññātā	134
Apadaṁ vadhitvā māracakkhuṁ	68
Apathaviṁ	6
Apathaviṁ kareyya	7
Aparappaccayo	182
Aparaddho	180
Aparāmaṭṭhāni	298
Apariyantavatiṁ	232
Aparibhinnaṁ	133
Apasādeti	304
Appaccayo	24
Appaṭibhāno	11, 181
Appaṭisaṅkhāya piveyya	275
Appaṭivibhattabhogī	293
Appamāṇacetaso	211
Appamāṇena	6
Appameyyā	7
Apparajakkhajātikā	83, 91
Apparajakkhā	84
Apāpuretaṁ	83
Apārutā	86
Appāṇakaṁ	190
Appātaṅkataṁ	3

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Appābādhataṁ	3
Api ca kho āsanaṁ	96
Api ca te ahaṁ brahme	305
Api ca mamapi suṇātha	159
Appiccho	44
Apissu	81
Apuññaṁ pasavi	320
Appeva nāma	54, 70
Appesakkhā	134
Appeva sakena karaṇīyena	201
Appossukkatāya	81
Appaṁ vā	109
Abbhuggato	228
Abbhaññaṁsu	137
Abbhācikkhanti	23
Abbhutadhammaṁ	13
Abbūḷhesiko	22
Abbhokāso	109
Abbhokāsaṁ	119
Abyābajjhena	6
Abyāsekasukhaṁ	117
Abrahmacariyaṁ	110
Abrāhmaṇāva	102
Abhayūparato	283
Abhabbo taṁ pokkharaṇiṁ puna otarituṁ	181
Abhikkamatha	141
Abhijānāti	199
Abhijānātha	96
Abhijjhātā hoti	232

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အန္တောနိမုဂ္ဂပေါသိနိ	၈၅-၂၂၃
အန္ဝယာ	၂၈၄
အန္ဝါဝိဋ္ဌာ	၃၁၆
အန္ဝေသံ	၂၃
အပက္ကမိံ	၇၈
အပ္ပကသိရေန	၃၁၄
အပစာယမာနော	၆
အပညာတာ	၁၃၄
အပဒံ ဝဓိတွာ မာရစက္ခုံ	၆၈
အပထဝိံ	၆
အပထဝိံ ကရေယျ	၇
အပရပ္ပစ္စယော	၁၈၂
အပရဒ္ဓေါ	၁၈၀
အပရာမဋ္ဌာနိ	၂၉၈
အပရိယန္တဝတိံ	၂၃၂
အပရိဘိန္နံ	၁၃၃
အပသာဒေတိ	၃၀၄
အပ္ပစ္စယော	၂၄
အပ္ပဋိဘာနော	၁၁-၁၈၁
အပ္ပဋိသင်္ခါယ ပိဝေယျ	၂၇၅
အပ္ပဋိဝိဘတ္တဘောဂီ	၂၉၃
အပ္ပမာဏစေတသော	၂၁၁
အပ္ပမာဏေန	၆
အပ္ပမေယျာ	၇
အပ္ပရဇက္ခဇာတိကာ	၈၃-၉၁
အပ္ပရဇက္ခာ	၈၄
အပါပုရေတံ	၈၃
အပါရုတာ	၈၆
အပ္ပါဏကံ	၁၉၀
အပ္ပါတင်္ကတံ	၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အပ္ပါဗာဓတံ	၃
အပိ စ ခေါ အာသနံ	၉၆
အပိ စ တေ အဟံ ဗြဟ္မေ	၃၀၅
အပိ စ မမပိ သုဏာထ	၁၅၉
အပ္ပိစ္ဆော	၄၄
အပိဿု	၈၁
အပုညံ ပသဝိ	၃၂၀
အပ္ပေဝ နာမ	၅၄-၇၀
အပ္ပေသက္ခာ	၁၃၄
အပ္ပေဝ သကေန ကရဏီယေန	၂၀၁
အပ္ပေါဿုက္ကတာယ	၈၁
အပ္ပံ ဝါ	၁၀၉
အဗ္ဘုဂ္ဂတော	၂၂၈
အဗ္ဘညံသု	၁၃၇
အဗ္ဘာစိက္ခန္တိ	၂၃
အဗ္ဘုတဓမ္မံ	၁၃
အဗ္ဗူဠှေသိကော	၂၂
အဗ္ဘောကာသော	၁၀၉
အဗ္ဘောကာသံ	၁၁၉
အဗျာပဇ္ဈေန	၆
အဗျာသေကသုခံ	၁၁၇
အဗြဟ္မစရိယံ	၁၁၀
အဗြာဟ္မဏာဝ	၁၀၂
အဘယူပရတော	၂၈၃
အဘဗ္ဗော တံ ပေါက္ခရဏိံ ပုန ဩတရိတုံ	၁၈၁
အဘိက္ကမထ	၁၄၁
အဘိဇာနာတိ	၁၉၉
အဘိဇာနာထ	၉၆
အဘိဇ္ဈာတာ ဟောတိ	၂၃၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Abhijjhāya cittaṁ	120
Abhijjhaṁ loke	120
Abhiññā	106
Abhiññāya	306
Abhiññātehi abhiññā-tehi	147
Abhiṇhaṁ kittayamāno ahosi	60
Abhidosakālaṅkato	91
Abhinandati	211
Abhinanditvā anumoditvā	194
Abhiniggaṇheyyaṁ	189
Abhinippīḷeyyaṁ	190
Abhinibbatteti	134
Abhinivissa voharati	10
Abhinīto	231
Abhibhū	302
Abhivihacca	276
Abhisantāpeyyaṁ	190
Abhisandeti	221
Abhisamecca	200
Abhihaṭṭhuṁ pavārenti	166
Abhikkamatha	141
Abhikkantavaṇṇā	31
Abhikkantāya rattiyā	30
Abhūtavādī	231
Abhūtena	23
Amaccudheyyaṁ	168
Amatadvāraṁ	169
Amatassa dvārā	86
Amāradheyyaṁ	168
Amhākaṁ	143
Amūsaṁ bhedāya	231
Ayamantimā jāti	79
Ayaṁ dukkhanirodho	238
Ayaṁ dukkhasamudayo	238
Ayaṁ bhikkhave ariyā	76
Ayaṁ vammiko	34
Araññaṁ	119
Arahasi Anantajino	94
Ariyaṁ	298
Ariyena	117
Ariyo vā	75
Arūpī	7
Alamariyañāṇadassana-viseso	145
Alagaddo	13
Alagaddatthiko	13
Alagaddapariyatti	13
Alabhamāno	6
Alamidaṁ padhānāya	79
Allakaṭṭhaṁ	188
Allīyetha	208
Alaṁ	79
Alaṁ vata	79
Avakkārapātiṁ	143
Avakkanti hoti	210
Avañjhā	213
Avaṇṇaṁ bhāsati	2

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဘိဇ္ဈာယ စိတ္တံ	၁၂၀
အဘိဇ္ဈံ လောကေ	၁၂၀
အဘိညာ	၁၀၆
အဘိညာယ	၃၀၆
အဘိညာတေဟိ အဘိညာ-တေဟိ	၁၄၇
အဘိဏှံ ကိတ္တယမာနော အဟောသိ	၆၀
အဘိဒေါသကာလင်္ကတော	၉၁
အဘိနန္ဒတိ	၂၁၁
အဘိနန္ဒိတွာ အနုမောဒိတွာ	၁၉၄
အဘိနိဂ္ဂဏှေယျံ	၁၈၉
အဘိနိပ္ပီဠေယျံ	၁၉၀
အဘိနိဗ္ဗတ္တေတိ	၁၃၄
အဘိနိဝိဿ ဝေါဟရတိ	၁၀
အဘိနီတော	၂၃၁
အဘိဘူ	၃၀၂
အဘိဝိဟစ္စ	၂၇၆
အဘိသန္တာပေယျံ	၁၉၀
အဘိသန္ဒေတိ	၂၂၁
အဘိသမေစ္စ	၂၀၀
အဘိဟဋ္ဌုံ ပဝါရေန္တိ	၁၆၆
အဘိက္ကမထ	၁၄၁
အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ	၃၁
အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာ	၃၀
အဘူတဝါဒီ	၂၃၁
အဘူတေန	၂၃
အမစ္စုဓေယျံ	၁၆၈
အမတဒွါရံ	၁၆၉
အမတဿ ဒွါရာ	၈၃-၈၆
အမာရဓေယျံ	၁၆၈
အမှာကံ	၁၄၃
အမူသံ ဘေဒါယ	၂၃၁
အယမန္တိမာ ဇာတိ	၇၉
အယံ ဒုက္ခနိရောဓော	၂၃၈
အယံ ဒုက္ခသမုဒယော	၂၃၈
အယံ ဘိက္ခဝေ အရိယာ	၇၆
အယံ ဝမ္မိကော	၃၄
အရညံ	၁၁၉
အရဟာသိ အနန္တဇိနော	၉၄
အရိယံ	၂၉၈
အရိယေန	၁၁၇
အရိယော ဝါ	၇၅
အရူပီ	၇
အလမရိယဉာဏဒဿန-ဝိသေသော	၁၄၅
အလဂဒ္ဒေါ	၁၃
အလဂဒ္ဒတ္ထိကော	၁၃
အလဂဒ္ဒပရိယတ္တိ	၁၃
အလဘမာနော	၆
အလမိဒံ ပဓာနာယ	၇၉
အလ္လကဋ္ဌံ	၁၈၈
အလ္လီယေထ	၂၀၈
အလံ	
အလံ ဝတ	၇၉
အဝက္ကာရပါတိံ	၁၄၃
အဝက္ကန္တိ ဟောတိ	၂၁၀
အဝဉ္ဈာ	၂၁၃
အဝဏ္ဏံ ဘာသတိ	၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Avijjā	21
Avijjāgato	274, 302
Avijjāya tveva	208
Avidūre nisinno hoti	200
Avinayavādī	232
Avisayhaṁ	144
Avisaṁvādako	111
Avūpakaṭṭhā	188
Averena	6
Asakkhiṁ kho ahaṁ	96
Asatā	23
Asati na paritassati	17
Assamaṇāva samānā	102
Asamayavimokkhaṁ	135
Asamavekkhitvā	167
Asamādhisaṁvattanikā	231
Asmimāno	22
Asisūnūpamā	10
Asisūnaṁ	34
Asurā parājiniṁsu	202
Assadammasārathi	4
Assapuraṁ nāma	212
Assamaṇāva	102
Assavanatā	83
Assāso	131
Assumukhānaṁ	76
Asesavirāganirodhā	208
Assosuṁ	227
Asaṁsaṭṭho	50
Asaṁhāriyā	286

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Ahampi kho taṁ bhikkhave	19
Ahu vata me	17
Aho nūna te	205
Aho vata	232
Ahaṁ ime dutiye	68
Ahaṁ ceva aññe ca	77
[Ā]	
Ākaḍḍheyya	173
Ākārā	284
Ākāravatī	286
Ākāsagataṁ tamagataṁ	276
Ākāso parivārito	132
Ākiñcaññāyatanaṁ pavedesi	77
Āgatiṁ vā gatiṁ vā	67, 316
Āgamayamāno	74
Āgamehi	182
Āghāto	24
Ācayāpacayo hoti	186
Ājaññaratho	4
Ājānissati	91
Āṇaṇyaṁ	220
Ātatavitataṁ	200
Ātataṁ	200
Ādittaṁ	7, 179
Ānando	24
Ānandatthero	149
Āpānīyakaṁso	275
Āpāyikānaṁ ṭhānānaṁ	225
Āpogataṁ	130

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဝိဇ္ဇာ	၂၁
အဝိဇ္ဇာဂတော	၂၇၄-၃၀၂
အဝိဇ္ဇာယ တွေဝ	၂၀၈
အဝိဒူရေ နိသိန္နော ဟောတိ	၂၀၀
အဝိနယဝါဒီ	၂၃၂
အဝိသယှံ	၁၄၄
အဝိသံဝါဒကော	၁၁၁
အဝူပကဋ္ဌာ	၁၈၈
အဝေရေန	၆
အသက္ခိံ ခေါ အဟံ	၉၆
အသတာ	၂၃
အသတိ န ပရိတဿတိ	၁၇
အဿမဏာဝ သမာနာ	၁၀၂
အသမယဝိမောက္ခံ	၁၃၅
အသမဝေက္ခိတွာ	၁၆၇
အသမာဓိသံဝတ္တနိကာ	၂၃၁
အသ္မိမာနော	၂၂
အသိသူနူပမာ	၁၀
အသိသူနံ	၃၄
အသုရာ ပရာဇိနိံသု	၂၀၂
အဿဒမ္မသာရထိ	၄
အဿပုရံ နာမ	၂၁၂
အဿမဏာဝ	၁၀၂
အဿဝနတာ	၈၃
အဿာသော	၁၃၁
အဿုမုခါနံ	၇၆
အသေသဝိရာဂနိရောဓာ	၂၀၈
အဿောသုံ	၂၂၇
အသံသဋ္ဌော	၅၀
အသံဟာရိယာ	၂၈၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဟမ္ပိ ခေါ တံ ဘိက္ခဝေ	၁၉
အဟု ဝတ မေ	၁၇
အဟော နူန တေ	၂၀၅
အဟော ဝတ	၂၃၂
အဟံ ဣမေ ဒုတိယေ	၆၈
အဟံ စေဝ အညေ စ	၇၇
[အာ]	
အာကဍ္ဎေယျ	၁၇၃
အာကာရာ	၂၈၄
အာကာရဝတီ	၂၈၆
အာကာသဂတံ တမဂတံ	၂၇၆
အာကာသော ပရိဝါရိတော	၁၃၂
အာကိဉ္စညာယတနံ ပဝေဒေသိ	၇၇
အာဂတိံ ဝါ ဂတိံ ဝါ	၆၇-၃၁၆
အာဂမယမာနော	၇၄
အာဂမေဟိ	၁၈၂
အာဃာတော	၂၄
အာစယာပစယော ဟောတိ	၁၈၆
အာဇညရထော	၄
အာဇာနိဿတိ	၉၁
အာဏဏျံ	၂၂၀
အာတတဝိတတံ	၂၀၀
အာတတံ	၂၀၀
အာဒိတ္တံ	၇-၁၇၉
အာနန္ဒော	၂၄
အာနန္ဒတ္ထေရော	၁၄၉
အာပါနီယကံသော	၂၇၅
အာပါယိကာနံ ဌာနာနံ	၂၂၅
အာပေါဂတံ	၁၃၀

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ā]

Ābādhiko 217
Ābhānaṁ devānaṁ 233
Ābhujitvā 119
Āmakadhaññapaṭiggahaṇā 113
Āmakamaṁsapaṭiggahaṇā 113
Āmaṇḍalikaṁ karitvā 167
Āmanteti 2
Āmantehi 2
Āmisesu sandissanti 285
Āmisaṁ 231
Āyamukhaṁ 222
Āyasmā 26
Āyasmatā ca Revatena 149
Āyasmā Assaji 172
Āyu usmā ca viññāṇaṁ 250
Āraddhavīriyo 53
Ārabbha 193
Ārācārī 110
Āraññiko 156
Ārādhayiṁsu 3
Ārocayāmi 214
Ālayasammuditā 80
Ālayaratā 80
Ālayarāmā 80
Ālayo 133
Ālokasaññī 120
Ālopo 115
Āvatto bāhullāya 96, 192
Āvi ceva raho ca 142, 293
Āsajja āsajja 194

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ā]

Āsajja upanīya 188
Āsajja 183
Āsavānaṁ khayā samaṇo 226
Āsādetabbaṁ 183
Āsaṁ mākāsi bhikkhūsu 320
Āhañchaṁ amatadundubhiṁ 94
Āḷāro 76

[I]

Iṅgha 303
Iṇaṁ ādāya 217
Iti paṭisañcikkhati 109
Itivādappamokkhānisaṁsā 13
Itivuttakaṁ 12
Iti samaggānaṁ vā bhedakā 231
Ito ca panaññaṁ 302
Ito vā pana sutvā 34
Itthī 113
Itthaṁbhāvo 305
Idappaccayatāpaṭicca-samuppādo 80
Idamāsanaṁ paññattaṁ 201
Idametaṁ paṭicca vuttaṁ 209
Iddhānubhāvā 66
Iddhābhisaṅkhāraṁ abhisaṅkhāsi 204
Iddhimantā 67
Idaṁ dukkhanti nappajānāti 238
Idaṁ nissitaṁ 23
Idaṁ hi na jāyati 302
Idha 104, 160, 163, 210

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[အာ]

အာဗာဓိကော ၂၁၇
အာဘာနံ ဒေဝါနံ ၂၃၃
အာဘုဇိတွာ ၁၁၉
အာမကဓညပဋိဂ္ဂဟဏာ ၁၁၃
အာမကမံသပဋိဂ္ဂဟဏာ ၁၁၃
အာမဏ္ဍလိကံ ကရိတွာ ၁၆၇
အာမန္တေတိ ၂
အာမန္တေဟိ ၂
အာမိသေသု သန္ဒိဿန္တိ ၂၈၅
အာမိသံ ၂၃၁
အာယမုခံ ၂၂၂
အာယသ္မာ ၂၆
အာယသ္မတာ စ ရေဝတေန ၁၄၉
အာယသ္မာ အဿဇိ ၁၇၂
အာယု ဥသ္မာ စ ဝိညာဏံ ၂၅၀
အာရဒ္ဓဝီရိယော ၅၃
အာရဗ္ဘ ၁၉၃
အာရာစာရီ ၁၁၀
အာရညိကော ၁၅၆
အာရာဓယိံသု ၃
အာရောစယာမိ ၂၁၄
အာလယသမ္မုဒိတာ ၈၀
အာလယရတာ ၈၀
အာလယရာမာ ၈၀
အာလယော ၁၃၃
အာလောကသညီ ၁၂၀
အာလောပေါ ၁၁၅
အာဝတ္တော ဗာဟုလ္လာယ ၉၆-၁၉၂
အာဝိ စေဝ ရဟော စ ၁၄၂-၂၉၃
အာသဇ္ဇ အာသဇ္ဇ ၁၉၄

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[အာ]

အာသဇ္ဇ ဥပနီယ ၁၈၈
အာသဇ္ဇ ၁၈၃
အာသဝါနံ ခယာ သမဏော ၂၂၆
အာသာဒေတဗ္ဗံ ၁၈၃
အာသံ မာကာသိ ဘိက္ခူသု ၃၂၀
အာဟဉ္ဆံ အမတဒုန္ဒုဘိံ ၉၄
အာဠာရော ၇၆

[ဣ]

ဣင်္ဃ ၃၀၃
ဣဏံ အာဒါယ ၂၁၇
ဣတိ ပဋိသဉ္စိက္ခတိ ၁၀၉
ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသာ ၁၃
ဣတိဝုတ္တကံ ၁၂
ဣတိ သမဂ္ဂါနံ ဝါ ဘေဒကာ ၂၃၁
ဣတော စ ပနညံ ၃၀၂
ဣတော ဝါ ပန သုတွာ ၃၄
ဣတ္ထီ ၁၁၃
ဣတ္ထံဘာဝေါ ၃၀၅
ဣဒပ္ပစ္စယတာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ၈၀
ဣဒမာသနံ ပညတ္တံ ၂၀၁
ဣဒမေတံ ပဋိစ္စ ဝုတ္တံ ၂၀၉
ဣဒ္ဓါနုဘာဝါ ၆၆
ဣဒ္ဓါဘိသင်္ခါရံ အဘိသင်္ခါသိ ၂၀၄
ဣဒ္ဓိမန္တာ ၆၇
ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ နပ္ပဇာနာတိ ၂၃၈
ဣဒံ နိဿိတံ ၂၃
ဣဒံ ဟိ န ဇာယတိ ၃၀၂
ဣဓ ၁၀၄-၁၆၀-၁၆၃-၂၁၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[I]	
Idhūpapanno	305
Imassuppādā idaṁ uppajjati	208
Imasmiṁ nivāpe	66
Imasmiṁ sati idaṁ hoti	208
Imāsañca imāsañca	146
Imesaṁ bhedāya	111, 231
Imehi ākārehi	286
Imehi padehi	286
Imehi byañjanehi	286
Imaṁ kusalaṁ dhammaṁ	280
Iriyāya	96
Issaro	303
Isipatanaṁ	93
[Ī]	
Īdiso nirayo āsi	319
[U]	
Ukkacelāyaṁ	167
Ukkhittapaligho	21
Ukkhipa laṅgiṁ abhikkhaṇa sumedha	34
Ukkoṭanaṁ	115
Ugghaṭitaññū	85
Uccā kāḷārikā	103
Uccā kaṇerukā	103
Uccā ca dantehi ārañjitāni	103
Uccā ca nisevitaṁ	103
Uccāvacāni	299
Uccāsayanaṁ	113

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]	
Ucchādanadhammo	35
Ucchāretvā	15
Ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya	119
Ujjhāpesi	5
Uṭṭhehi	84
Uttarasetu	15
Uttarimanussadhammā	145
Uttaruttariṁ paṇītapaṇītaṁ	286
Uttaraṁ tīraṁ suvidehānaṁ	167
Uttānaseyyako	299
Uttāno	215
Udakaṇṇavaṁ	15
Udakānuggatāni	223
Udakantaṁ	131
Udakorohakassa	226
Udakaṁ accuggamma ṭhitāni	85
Udānaṁ	12, 103
Udānaṁ udānesi	102
Uddhaṅgamā	131
Uddhaccakukkuccaṁ	120, 219
Uddhareyyuṁ	270
Uddhumāyikamaṇḍūko	38
Uddhumāyikaṁ	34
Upako	94
Upagato ajjhosito	180
Upadhipaviveko	49
Upanissāya āsayaṁ	66-67
Upanītehi	194
Upanītā kho me	209

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဣ]	
ဣဓူပပန္နော	၃၀၅
ဣမဿုပ္ပါဒါ ဣဒံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ	၂၀၈
ဣမသ္မိံ နိဝါပေ	၆၆
ဣမသ္မိံ သတိ ဣဒံ ဟောတိ	၂၀၈
ဣမာသဉ္စ ဣမာသဉ္စ	၁၄၆
ဣမေသံ ဘေဒါယ	၁၁၁-၂၃၁
ဣမေဟိ အာကာရေဟိ	၂၈၆
ဣမေဟိ ပဒေဟိ	၂၈၆
ဣမေဟိ ဗျဉ္ဇနေဟိ	၂၈၆
ဣမံ ကုသလံ ဓမ္မံ	၂၈၀
ဣရိယာယ	၉၆
ဣဿရော	၃၀၃
ဣသိပတနံ	၉၃
[ဤ]	
ဤဒိသော နိရယော အာသိ	၃၁၉
[ဥ]	
ဥက္ကစေလာယံ	၁၆၇
ဥက္ခိတ္တပလိဃော	၂၁
ဥက္ခိပ လင်္ဂိံ အဘိက္ခဏ သုမေဓ	၃၄
ဥက္ကောဋနံ	၁၁၅
ဥဂ္ဃဋိတညူ	၈၅
ဥစ္စာ ကာဠာရိကာ	၁၀၃
ဥစ္စာ ကဏေရုကာ	၁၀၃
ဥစ္စာ စ ဒန္တေဟိ အာရဉ္ဇိတာနိ	၁၀၃
ဥစ္စာ စ နိသေဝိတံ	၁၀၃
ဥစ္စာဝစာနိ	၂၉၉
ဥစ္စာသယနံ	၁၁၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဥ]	
ဥစ္ဆာဒနဓမ္မော	၃၅
ဥစ္ဆာရေတွာ	၁၅
ဥဇုံ ကာယံ ပဏိဓာယ	၁၁၉
ဥဇ္ဈာပေသိ	၅
ဥဋ္ဌေဟိ	၈၄
ဥတ္တရသေတု	၁၅
ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာ	၁၄၅
ဥတ္တရုတ္တရိံ ပဏီတပဏီတံ	၂၈၆
ဥတ္တရံ တီရံ သုဝိဒေဟာနံ	၁၆၇
ဥတ္တာနသေယျကော	၂၉၉
ဥတ္တာနော	၂၁၅
ဥဒကဏ္ဏဝံ	၁၅
ဥဒကာနုဂ္ဂတာနိ	၂၂၃
ဥဒကန္တံ	၁၃၁
ဥဒကောရောဟကဿ	၂၂၆
ဥဒကံ အစ္စုဂ္ဂမ္မ ဌိတာနိ	၈၅
ဥဒါနံ	၁၂-၁၀၃
ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ	၁၀၂
ဥဒ္ဓင်္ဂမာ	၁၃၁
ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ	၁၂၀-၂၁၉
ဥဒ္ဓရေယျုံ	၂၇၀
ဥဒ္ဓုမာယိကမဏ္ဍူကော	၃၈
ဥဒ္ဓုမာယိကံ	၃၄
ဥပကော	၉၄
ဥပဂတော အဇ္ဈောသိတော	၁၈၀
ဥပဓိပဝိဝေကော	၄၉
ဥပနိဿာယ အာသယံ	၆၆-၆၇
ဥပနီတေဟိ	၁၉၄
ဥပနီတာ ခေါ မေ	၂၀၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]	
Upamā maṁ bho Gotama paṭibhāti	177
Uparipāsādavaragato	156
Upalāpeti	304
Upasantā	5
Upasampajja	76
Upalāpeti	304
Uppaliniyaṁ	85
Uppalinī	223
Upātivattittho	303
Upādinnaṁ	126
Uppilāvitattaṁ	24
Upekkhā kusalanissitā saṇṭhāti	130
Ubbhaṭṭhakassa	226
Ubhatopakkhaṁ	187
Ubbhidodako	222
Ubhova santā	77
Uruvelā	78
Usiraddhajo	105
Usmīkato	11, 206
Ussukkaṁ āpanno	300
Uḷārāni uḷārāni	186
Uḷārāya	77, 100
Uḷumpo	15
[Ū]	
Ūrukkhambho	185

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[E]	
Ekañca pana maññe cittaṁ	142
Ekajjhaṁ saṁsaṭṭhaṁ	275
Ekanāḷikā	159
Ekabhattiko	112
Ekamantaṁ aṭṭhāsi	32
Ekamantaṁ nisīdi	184
Ekādasahi bhikkhave aṅgehi	160
Ekāsanabhojanaṁ	3
Eko vā viharanto	284
Ekaṁ samayaṁ	3
Eṇikūlasmiṁ	308
Etadatthaṁ	135
Etadavoca	32, 100, 140
Etadavocuṁ	229
Etarahi ca	24
Ettakampi no	65
Etāva paramaṁ	191
Ete	186
Etaṁ pathohamasmi etaṁ gocaro	286
Etaṁ pariyosānaṁ	135
Etaṁ mama	16
Etaṁ sāraṁ	135
Etha tumhe bhikkhave	316
Ettha te vattate vaso	305
Elaṇḍehi	4
Evamāvusoti kho āyasmā Mahākassapo	151
Evameva kho	4, 7, 25, 103, 132
Evameva kho āvuso	156

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဥ]	
ဥပမာ မံ ဘော ဂေါတမ ပဋိဘာတိ	၁၇၇
ဥပရိပါသာဒဝရဂတော	၁၅၆
ဥပလာပေတိ	၃၀၄
ဥပသန္တာ	၅
ဥပသမ္ပဇ္ဇ	၇၆
ဥပလာပေတိ	၃၀၄
ဥပ္ပလိနိယံ	၈၅
ဥပ္ပလိနီ	၂၂၃
ဥပါတိဝတ္တိတ္ထော	၃၀၃
ဥပါဒိန္နံ	၁၂၆
ဥပ္ပိလာဝိတတ္တံ	၂၄
ဥပေက္ခာ ကုသလနိဿိတာ သဏ္ဌာတိ	၁၃၀
ဥဗ္ဘဋ္ဌကဿ	၂၂၆
ဥဘတောပက္ခံ	၁၈၇
ဥဗ္ဘိဒောဒကော	၂၂၂
ဥဘောဝ သန္တာ	၇၇
ဥရုဝေလာ	၇၈
ဥသိရဒ္ဓဇော	၁၀၅
ဥသ္မီကတော	၁၁-၂၀၆
ဥဿုက္ကံ အာပန္နော	၃၀၀
ဥဠာရာနိ ဥဠာရာနိ	၁၈၆
ဥဠာရာယ	၇၇-၁၀၀
ဥဠုမ္ပော	၁၅
[ဦ]	
ဦရုက္ခမ္ဘော	၁၈၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဧ]	
ဧကဉ္စ ပန မညေ စိတ္တံ	၁၄၂
ဧကဇ္ဈံ သံသဋ္ဌံ	၂၇၅
ဧကနာဠိကာ	၁၅၉
ဧကဘတ္တိကော	၁၁၂
ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ	၃၂
ဧကမန္တံ နိသီဒိ	၁၈၄
ဧကာဒသဟိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂေဟိ	၁၆၀
ဧကာသနဘောဇနံ	၃
ဧကော ဝါ ဝိဟရန္တော	၂၈၄
ဧကံ သမယံ	၃
ဧဏိကူလသ္မိံ	၃၀၈
ဧတဒတ္ထံ	၁၃၅
ဧတဒဝေါစ	၃၂-၁၀၀-၁၄၀
ဧတဒဝေါစုံ	၂၂၉
ဧတရဟိ စ	၂၄
ဧတ္တကမ္ပိ နော	၆၅
ဧတာဝ ပရမံ	၁၉၁
ဧတေ	၁၈၆
ဧတံ ပထောဟမသ္မိ ဧတံ ဂေါစရော	၂၈၆
ဧတံ ပရိယောသာနံ	၁၃၅
ဧတံ မမ	၁၆
ဧတံ သာရံ	၁၃၅
ဧထ တုမှေ ဘိက္ခဝေ	၃၁၆
ဧတ္ထ တေ ဝတ္တတေ ဝသော	၃၀၅
ဧလဏ္ဍေဟိ	၄
ဧဝမာဝုသောတိ ခေါ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ	၁၅၁
ဧဝမေဝ ခေါ	၇-၂၅-၁၀၃-၁၃၂
ဧဝမေဝ ခေါ အာဝုသော	၁၅၆

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[E]

Evarūpena 156, 159
Evarūpaṁ pabhāvitametaṁ 96
Evaṁ adhippāyā 273
Evaṁ imaṁ nivāpaṁ 67
Evaṁ kāmā 273
Evaṁ chandā 273
Evaṁ jānāti 280
Evaṁ jānantā 209
Evaṁ passantā 209
Evaṁ Buddhaṁ anussarato 130
Evaṁ byākho 10
Evaṁ mahesakkho 305
Evaṁ me rūpaṁ mā ahosi 178
Evaṁ me rūpaṁ hotu 178
Evaṁ me vedanā hotu 180
Evaṁ me saññā hotu 180
Evaṁ vutte 17, 311
Evaṁ sattaṅgasamannāgato 301
Esa aggivessana Bhagavā 174
Esikā 22
Eso me attā 16
Esohamasmi 16

[O]

Okappaniyametaṁ 193
Ogacchanti 130
Ocarakā 8
Oṭṭhapahatamattena 76
Oṭṭhubheyya 7

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[O]

Ottappaṁ 213
Otiṇṇo 134
Odanakummāsūpacayassa 35
Odātena vatthena 223
Odhastapatodo 4
Odhuneyya 173
Onītapattapāṇiṁ 184
Opakkamikā 188
Opasāyiko me bhavissasi 304
Obhāsetvā 32
Orambhāgiyāni 22
Olīnavuttiko 137
Ovādako 53
Ossavane 132
Ohitasoto 300

[Ka]

Kakkasā 231
Kakkhaḷaṁ 126
Kacci 141
Kaccāyano 137
Kaṭṭhaṁ 132
Kaṇṇasukhā 112
Kaṇhadukkhaṁ nigacchasi 319
Kaṇhasukkasappaṭibhāgaṁ 286
Kataparappavāde 101
Kattā nimmātā 303
Kantāraddhānamaggaṁ 218
Kathañca panāyasmantaṁ 64
Kathetukamyatāpucchā 235

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဧ]

ဧဝရူပေန ၁၅၆-၁၅၉
ဧဝရူပံ ပဘာဝိတမေတံ ၉၆
ဧဝံ အဓိပ္ပါယာ ၂၇၃
ဧဝံ ဣမံ နိဝါပံ ၆၇
ဧဝံ ကာမာ ၂၇၃
ဧဝံ ဆန္ဒာ ၂၇၃
ဧဝံ ဇာနာတိ ၂၈၀
ဧဝံ ဇာနန္တာ ၂၀၉
ဧဝံ ပဿန္တာ ၂၀၉
ဧဝံ ဗုဒ္ဓံ အနုဿရတော ၁၃၀
ဧဝံ ဗျာခေါ ၁၀
ဧဝံ မဟေသက္ခော ၃၀၅
ဧဝံ မေ ရူပံ မာ အဟောသိ ၁၇၈
ဧဝံ မေ ရူပံ ဟောတု ၁၇၈
ဧဝံ မေ ဝေဒနာ ဟောတု ၁၈၀
ဧဝံ မေ သညာ ဟောတု ၁၈၀
ဧဝံ ဝုတ္တေ ၁၇-၃၁၁
ဧဝံ သတ္တင်္ဂသမန္နာဂတော ၃၀၁
ဧသ အဂ္ဂိဝေဿန ဘဂဝါ ၁၇၄
ဧသိကာ ၂၂
ဧသော မေ အတ္တာ ၁၆
ဧသောဟမသ္မိ ၁၆

[ဩ]

ဩကပ္ပနိယမေတံ ၁၉၃
ဩဂစ္ဆန္တိ ၁၃၀
ဩစရကာ ၈
ဩဋ္ဌပဟတမတ္တေန ၇၆
ဩဋ္ဌုဗ္ဘေယျ ၇

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဩ]

ဩတ္တပ္ပံ ၂၁၃
ဩတိဏ္ဏော ၁၃၄
ဩဒနကုမ္မာသူပစယဿ ၃၅
ဩဒါတေန ဝတ္ထေန ၂၂၃
ဩဓသ္တပတောဒေါ ၄
ဩဓုနေယျ ၁၇၃
ဩနီတပတ္တပါဏိံ ၁၈၄
ဩပက္ကမိကာ ၁၈၈
ဩပသာယိကော မေ ဘဝိဿသိ ၃၀၄
ဩဘာသေတွာ ၃၂
ဩရမ္ဘာဂိယာနိ ၂၂
ဩလီနဝုတ္တိကော ၁၃၇
ဩဝါဒကော ၅၃
ဩဿဝနေ ၁၃၂
ဩဟိတသောတော ၃၀၀

[က]

ကက္ကသာ ၂၃၁
ကက္ခဠံ ၁၂၆
ကစ္စိ ၁၄၁
ကစ္စာယနော ၁၃၇
ကဋ္ဌံ ၁၃၂
ကဏ္ဏသုခါ ၁၁၂
ကဏှဒုက္ခံ နိဂစ္ဆသိ ၃၁၉
ကဏှသုက္ကသပ္ပဋိဘာဂံ ၂၈၆
ကတပရပ္ပဝါဒေ ၁၀၁
ကတ္တာ နိမ္မာတာ ၃၀၃
ကန္တာရဒ္ဓါနမဂ္ဂံ ၂၁၈
ကထဉ္စ ပနာယသ္မန္တံ ၆၄
ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာ ၂၃၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kathaṁ	142
Kathaṁrūpena āvuso Ānanda	152
Kandaraṁ	119
Kadāci	54
Kappasaddo	31
Kappo	308
Kammāragaggariyā	190
Kammāsaṁ	298
Kamuddiseyyaṁ	94
Kamanti	130
Kayavikkayā	114
Karahaci	54
Kalandakā	41
Kalandakanivāpo	40
Kalahajātā	291
Kallaṁ nu	180
Kallaṁ nu taṁ -pa- attā	19
Kassa nu kho nāma	10, 206
Kassapo	136
Kasiṇaṁ āyuṁ	304
Kahaṁ nu kho bho	174
Kāmacchando	218
Kāmabhogiseyyā	216
Kāmehi	188
Kāyanvayaṁ hoti	185
Kāyaparihārikena	117
Kāyapaviveko	49
Kāyabhāvanā	186
Kāyassetaṁ adhivacanaṁ	34

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kāyasaṁsaggo	52
Kāya nuttha	74
Kāye upacinitvā	314
Kāyena	229
Kālavādī	112
Kālāmo	76
Kālena	6, 112
Kālenakālaṁ	222
Kāsinaṁ puraṁ	94
Kiccakārī	15
Kiñcikkhaṁ	231
Kiñcideva desaṁ	175
Kicchena	81
Kiṇhā	314
Kittāvatā nu kho bhante	198
Kittisaddo	5, 228
Kimatthaṁ carahāvuso	62
Kisābalake	168
Kiso	186
Kucchiparihārikena	117
Kucchisayā vātā	131
Kuto nīceyyaṁ	306
Kuto pana tvaṁ	187
Kumārakassapo	26
Kumārikā	113
Kumāro	299
Kummaṁ	34
Kullūpamaṁ	15
Kullaṁ bandhitvā	15
Kusalesu dhammesu	120

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကထံ	၁၄၂
ကထံရူပေန အာဝုသော အာနန္ဒ	၁၅၂
ကန္ဒရံ	၁၁၉
ကဒါစိ	၅၄
ကပ္ပသဒ္ဒေါ	၃၁
ကပ္ပေါ	၃၀၈
ကမ္မာရဂဂ္ဂရိယာ	၁၉၀
ကမ္မာသံ	၂၉၈
ကမုဒ္ဒိသေယျံ	၉၄
ကမန္တိ	၁၃၀
ကယဝိက္ကယာ	၁၁၄
ကရဟစိ	၅၄
ကလန္ဒကာ	၄၁
ကလန္ဒကနိဝါပေါ	၄၀
ကလဟဇာတာ	၂၉၁
ကလ္လံ နု	၁၈၀
ကလ္လံ နု တံ။ ပ။ အတ္တာ	၁၉
ကဿ နု ခေါ နာမ	၁၀-၂၀၆
ကဿပေါ	၁၃၆
ကသိဏံ အာယုံ	၃၀၄
ကဟံ နု ခေါ ဘော	၁၇၄
ကာမစ္ဆန္ဒော	၂၁၈
ကာမဘောဂိသေယျာ	၂၁၆
ကာမေဟိ	၁၈၈
ကာယန္ဝယံ ဟောတိ	၁၈၅
ကာယပရိဟာရိကေန	၁၁၇
ကာယပဝိဝေကော	၄၉
ကာယဘာဝနာ	၁၈၆
ကာယဿေတံ အဓိဝစနံ	၃၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကာယသံသဂ္ဂေါ	၅၂
ကာယ နုတ္ထ	၇၄
ကာယေ ဥပစိနိတွာ	၃၁၄
ကာယေန	၂၂၉
ကာလဝါဒီ	၁၁၂
ကာလာမော	၇၆
ကာလေန	၆-၁၁၂
ကာလေနကာလံ	၂၂၂
ကာသိနံ ပုရံ	၉၄
ကိစ္စကာရီ	၁၅
ကိဉ္စိက္ခံ	၂၃၁
ကိဉ္စိဒေဝ ဒေသံ	၁၇၅
ကိစ္ဆေန	၈၁
ကိဏှာ	၃၁၄
ကိတ္တာဝတာ နု ခေါ ဘန္တေ	၁၉၈
ကိတ္တိသဒ္ဒေါ	၅-၂၂၈
ကိမတ္ထံ စရဟာဝုသော	၆၂
ကိသာဗလကေ	၁၆၈
ကိသော	၁၈၆
ကုစ္ဆိပရိဟာရိကေန	၁၁၇
ကုစ္ဆိသယာ ဝါတာ	၁၃၁
ကုတော နီစေယျံ	၃၀၆
ကုတော ပန တွံ	၁၈၇
ကုမာရကဿပေါ	၂၆
ကုမာရိကာ	၁၁၃
ကုမာရော	၂၉၉
ကုမ္မံ	၃၄
ကုလ္လူပမံ	၁၅
ကုလ္လံ ဗန္ဓိတွာ	၁၅
ကုသလေသု ဓမ္မေသု	၁၂၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kūṭaṁ	114
Ketabino	67
Kenacideva karaṇīyena	234
Kenaci vā	287
Kelāyetha	208
Kevalakappaṁ	31
Kevalassa	209
Kevalaṁ	77, 108, 302
Kesakambalo	136
Kesavo	308
Ko ca samaṇassa	100
Ko cāhaṁ bho	100
Koccho	135
Koṭṭhamanupaviṭṭho	312
Koṭṭhāsayā vātā	131
Kotthu	315
Kodhasāmantā	231
Ko nāmo āyasmā	64
Kosambiyaṁ	287
Kosalesu	227
Koḷāpaṁ	189
Kaṁsakūṭaṁ	114
Kaṁsathāle	222
Kiṁkaraṇīyāni	299
Kiṁ kusalagavesī	76
Kiṁ je divā uṭṭhāsi	5
Kiṁ so bhavamāno Saccako	174
Kiṁ hi no siyā bhante	145, 188

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Kha]	
Khaṇḍaṁ	297
Khayadhammatā	127
Kharigataṁ	126
Khalu	228
Khīrodakībhūtā	141
Khettaṁ	114
Khemaṁ patthetha	169
Kho	227
[Ga]	
Gajaṅgalaṁ	104
Gaṇanato	160, 163
Gaṇamanusāsanti	285
Gaṇācariyā	135
Gaṇino	135
Gattāni pubbāpayamāno	73
Gatiñca pajānāmi	305
Gado	13
Gaddhabādhipubbassa	9
Gadhitā	98
Gandhabbo	210
Gandhaṁ	113
Gabbho	210
Gambhīrā	7
Gabhīrā appameyyā	7
Gambhīro	80
Garu	209
Garukaraṇā	292
Garugaro viya	312
Garuṁ karonto	6

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကူဋံ	၁၁၄
ကေတဗိနော	၆၇
ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန	၂၃၄
ကေနစိ ဝါ	၂၈၇
ကေလာယေထ	၂၀၈
ကေဝလကပ္ပံ	၃၁
ကေဝလဿ	၂၀၉
ကေဝလံ	၇၇-၁၀၈-၃၀၂
ကေသကမ္ဗလော	၁၃၆
ကေသဝေါ	၃၀၈
ကော စ သမဏဿ	၁၀၀
ကော စာဟံ ဘော	၁၀၀
ကောစ္ဆော	၁၃၅
ကောဋ္ဌမနုပဝိဋ္ဌော	၃၁၂
ကောဋ္ဌာသယာ ဝါတာ	၁၃၁
ကောတ္ထု	၃၁၅
ကောဓသာမန္တာ	၂၃၁
ကော နာမော အာယသ္မာ	၆၄
ကောသမ္ဗိယံ	၂၈၇
ကောသလေသု	၂၂၇
ကောဠာပံ	၁၈၉
ကံသကူဋံ	၁၁၄
ကံသထာလေ	၂၂၂
ကိံကရဏီယာနိ	၂၉၉
ကိံ ကုသလဂဝေသီ	၇၆
ကိံ ဇေ ဒိဝါ ဥဋ္ဌာသိ	၅
ကိံ သော ဘဝမာနော သစ္စကော	၁၇၄
ကိံ ဟိ နော သိယာ ဘန္တေ	၁၄၅-၁၈၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ခ]	
ခဏ္ဍံ	၂၉၇
ခယဓမ္မတာ	၁၂၇
ခရိဂတံ	၁၂၆
ခလု	၂၂၈
ခီရောဒကီဘူတာ	၁၄၁
ခေတ္တံ	၁၁၄
ခေမံ ပတ္ထေထ	၁၆၉
ခေါ	၂၂၇
[ဂ]	
ဂဇင်္ဂလံ	၁၀၄
ဂဏနတော	၁၆၀-၁၆၃
ဂဏမနုသာသန္တိ	၂၈၅
ဂဏာစရိယာ	၁၃၅
ဂဏိနော	၁၃၅
ဂတ္တာနိ ပုဗ္ဗာပယမာနော	၇၃
ဂတိဉ္စ ပဇာနာမိ	၃၀၅
ဂဒေါ	၁၃
ဂဒ္ဓဗာဓိပုဗ္ဗဿ	၉
ဂဓိတာ	၉၈
ဂန္ဓဗ္ဗော	၂၁၀
ဂန္ဓံ	၁၁၃
ဂဗ္ဘော	၂၁၀
ဂမ္ဘီရာ	၇
ဂမ္ဘီရာ အပ္ပမေယျာ	၇
ဂမ္ဘီရော	၈၀
ဂရု	၂၀၉
ဂရုကရဏာ	၂၉၂
ဂရုဂရော ဝိယ	၃၁၂
ဂရုံ ကရောန္တော	၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ga]	
Gahaṇakūṭaṁ	114
Gahaṇūpādānaṁ	62
Gahapatānī	5
Gāthā	12
Gāmagataṁ vā	230
Gāmadhammā	110
Gāmampi vahati	132
Gāhagāhako	52
Gāhamuttako	52
Gāhenti	186
Giñjakāvasathe	138
Giriguhaṁ	119
Gumbaviparāmoso	115
Geyyaṁ	12
Gehasitā	3
Gogaṇaṁ	160
Gotamo	228
Gopariṇāyakā	163
Gopitaro	163
Gosālo	136
Gosiṅgasālavanadāye	138, 147
[Gha]	
Ghaṭikā	210
Ghanaṁ	200
Ghātetāyaṁ vā ghātetuṁ	178
Ghositaseṭṭhi	288
Ghositārāme	288

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ca]	
Cakkhuṁ aparibhinnaṁ	132
Caṅgavāraṁ	34, 39
Caṇḍī	5
Cattāri padāni	101
Catumahāpathe	4
Caturassā	160
Cātumahābhūtikassa	34
Cārikaṁ caramāno	55, 59
Ciṅgulakaṁ	210
Cittapaviveko	49
Cittabhāvanā	186
Cittavisuddhatthā	63
Cittaṁ samādhiyati	226
Cirassaṁ kho mārisa Moggallāna	201
Cīvarāni papphoṭetvā	314
Cetasā cittaṁ	189
Cetasā ceto paricca vidito	146
Cetovimutti	68
Celaṁ	64
[Cha]	
Chandā	3
Chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ	133
Chando	133, 188
Chaphassāyataniko	318
Chayime bhikkhave dhammā sāraṇīyā	292

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဂ]	
ဂဟဏကူဋံ	၁၁၄
ဂဟဏူပါဒါနံ	၆၂
ဂဟပတာနီ	၅
ဂါထာ	၁၂
ဂါမဂတံ ဝါ	၂၃၀
ဂါမဓမ္မာ	၁၁၀
ဂါမမ္ပိ ဝဟတိ	၁၃၂
ဂါဟဂါဟကော	၅၂
ဂါဟမုတ္တကော	၅၂
ဂါဟေန္တိ	၁၈၆
ဂိဉ္ဇကာဝသထေ	၁၃၈
ဂိရိဂုဟံ	၁၁၉
ဂုမ္ဗဝိပရာမောသော	၁၁၅
ဂေယျံ	၁၂
ဂေဟသိတာ	၃
ဂေါဂဏံ	၁၆၀
ဂေါတမော	၂၂၈
ဂေါပရိဏာယကာ	၁၆၃
ဂေါပိတရော	၁၆၃
ဂေါသာလော	၁၃၆
ဂေါသိင်္ဂသာလဝနဒါယေ	၁၃၈-၁၄၇
[ဃ]	
ဃဋိကာ	၂၁၀
ဃနံ	၂၀၀
ဃာတေတာယံ ဝါ ဃာတေတုံ	၁၇၈
ဃောသိတသေဋ္ဌိ	၂၈၈
ဃောသိတာရာမေ	၂၈၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[စ]	
စက္ခုံ အပရိဘိန္နံ	၁၃၂
စင်္ဂဝါရံ	၃၄-၃၉
စဏ္ဍီ	၅
စတ္တာရိ ပဒါနိ	၁၀၁
စတုမဟာပထေ	၄
စတုရဿာ	၁၆၀
စာတုမဟာဘူတိကဿ	၃၄
စာရိကံ စရမာနော	၅၅-၅၉
စိင်္ဂုလကံ	၂၁၀
စိတ္တပဝိဝေကော	၄၉
စိတ္တဘာဝနာ	၁၈၆
စိတ္တဝိသုဒ္ဓတ္ထာ	၆၃
စိတ္တံ သမာဓိယတိ	၂၂၆
စိရဿံ ခေါ မာရိသ မောဂ္ဂလ္လာန	၂၀၁
စီဝရာနိ ပပ္ဖောဋေတွာ	၃၁၄
စေတသာ စိတ္တံ	၁၈၉
စေတသာ စေတော ပရိစ္စ ဝိဒိတော	၁၄၆
စေတောဝိမုတ္တိ	၆၈
စေလံ	၆၄
[ဆ]	
ဆန္ဒာ	၃
ဆန္ဒရာဂဝိနယော ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနံ	၁၃၃
ဆန္ဒော	၁၃၃-၁၈၈
ဆဖဿာယတနိကော	၃၁၈
ဆယိမေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ သာရဏီယာ	၂၉၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ca]	
Chādessati	275
Chāvaṁ	94
Chiddaṁ	297
Chinnapilotiko	25
Chinnabhabbharā	8
Chinnasassarā	8
Chedanaṁ	115
[Ja]	
Jaṅgalānaṁ	121
Jaṅghāvihāraṁ anucaṅkamamāno	172
Jarādhammo	75
Jāgariyamanuyuttā	216
Jātakaṁ	12
Jātarūpaṁ	75, 113
Jātameva naṁ	226
Jātidhammo	75
Jātibhūmi	41
Jātibhūmakā	41
Jātisaṁsāro	21
Jātidhammā hete	75
Jānatā	169
Jāpetāyaṁ vā jāpetuṁ	178
Jīrīyati	131
Jutiñca	305
[Jha]	
Jhāyanti	315
Jhāyinosmā jhāyinosmā	315

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ña]	
Ñāṇañca pana me	79, 91
Ñāṇadassanaṁ ārādheti	134
Ñāṇavādaṁ	76
Ñātaññatarassa	205
Ñātaññatarena	173
Ñattajjhāpanno	282
Ñātā	135
Ñātiparivaṭṭo	109
[Ṭha]	
Ṭhito hoti	179
[Ḍa]	
Ḍeti	117
[Ta]	
Takkarassa	298
Taggha	142
Tañcassa atthaṁ anubhonti	14
Tañcepi kulaṁ	147
Tajjassa	133
Tajjo samannāhāro	132
Taṇhākkhaye vimutto	94
Taṇhā	22
Taṇhupādinnassa	128
Tatra	3, 6, 24
Tatra ce	24
Tatra tatra	206
Tatra bhikkhave	66
Tatra bhikkhu mattaṁ na jānāti	166
Tato nidānaṁ	217, 218

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဆ]	
ဆာဒေဿတိ	၂၇၅
ဆာဝံ	၉၄
ဆိဒ္ဒံ	၂၉၇
ဆိန္နပိလောတိကော	၂၅
ဆိန္နဘဗ္ဘရာ	၈
ဆိန္နသဿရာ	၈
ဆေဒနံ	၁၁၅
[ဇ]	
ဇင်္ဂလာနံ	၁၂၁
ဇင်္ဃာဝိဟာရံ အနုစင်္ကမမာနော	၁၇၂
ဇရာဓမ္မော	၇၅
ဇာဂရိယမနုယုတ္တာ	၂၁၆
ဇာတကံ	၁၂
ဇာတရူပံ	၇၅-၁၁၃
ဇာတမေဝ နံ	၂၂၆
ဇာတိဓမ္မော	၇၅
ဇာတိဘူမိ	၄၁
ဇာတိဘူမကာ	၄၁
ဇာတိသံသာရော	၂၁
ဇာတိဓမ္မာ ဟေတေ	၇၅
ဇာနတာ	၁၆၉
ဇာပေတာယံ ဝါ ဇာပေတုံ	၁၇၈
ဇီရီယတိ	၁၃၁
ဇုတိဉ္စ	၃၀၅
[ဈ]	
ဈာယန္တိ	၃၁၅
ဈာယိနောသ္မာ ဈာယိနောသ္မာ	၃၁၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဉ]	
ဉာဏဉ္စ ပန မေ	၇၉-၉၁
ဉာဏဒဿနံ အာရာဓေတိ	၁၃၄
ဉာဏဝါဒံ	၇၆
ဉာတညတရဿ	၂၀၅
ဉာတညတရေန	၁၇၃
ဉတ္တဇ္ဈာပန္နော	၂၈၂
ဉာတာ	၁၃၅
ဉာတိပရိဝဋ္ဋော	၁၀၉
[ဌ]	
ဌိတော ဟောတိ	၁၇၉
[ဍ]	
ဍေတိ	၁၁၇
[တ]	
တက္ကရဿ	၂၉၈
တဂ္ဃ	၁၄၂
တဉ္စဿ အတ္ထံ အနုဘောန္တိ	၁၄
တဉ္စေပိ ကုလံ	၁၄၇
တဇ္ဇဿ	၁၃၃
တဇ္ဇော သမန္နာဟာရော	၁၃၂
တဏှာက္ခယေ ဝိမုတ္တော	၉၄
တဏှာ	၂၂
တဏှုပါဒိန္နဿ	၁၂၈
တတြ	၃-၆-၂၄
တတြ စေ	၂၄
တတြ တတြ	၆-၇-
တတြ ဘိက္ခဝေ	၆၆
တတြ ဘိက္ခု မတ္တံ န ဇာနာတိ	၁၆၆
တတော နိဒါနံ	၂၁၇-၂၁၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Tato paṭinivattitvā	146, 203
Tattha me	24
Tathāgatanisevitaṁ	121
Tathāgatapadaṁ	121
Tathāgatassa	23
Tathāgatārañjitaṁ	121
Tathāgate saddhaṁ paṭilabhati	108
Tathāgato	23
Tathā naṁ dhāreyyātha	15
Tathābhūtassa	133
Tathābhūto	130
Tathūpame	68
Tathūpamaṁ	83
Tattheva	79
Tadanuttaraṁ	102
Tadabhiññāya	309
Tadavasari	227
Tadavasariṁ	79
Tadārammaṇañca	6
Tadāhāranirodhā	207
Tadāhārasambhavaṁ nossu	207
Tadupādānaṁ	211
Tampi etaṁ mama	17
Tapussabhallikānaṁ	91
Tamhā ca ṭhānā cavi	318
Tasmā	3, 4, 15, 24, 312
Tasmātiha bhikkhave	20, 25
Tamokhandhena āvuṭā	81
Tayo nāmadheyyā honti	318
Taraṇāya	183

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Tasmā paññavāti vuccati	239
Tassevaṁ hoti	18
Tāṇaṁ gavesī	180
Tāni sārato	209
Tālāvatthukatā	21
Tāvadeva jātako	168
Tāva mahallikāya	127
Tāva sahassadhā loko	305
Tikkhindriyā	84
Tiṭṭhatesā bho Gotama	182
Tiṭṭhantampi carantampi	224
Tiṇṇavicikiccho	120
Tiṇukkūpamā	10
Tiṇṇo	183
Tiṇṇo loke visattikaṁ	69
Tiṇṇaṁ kho pana bhikkhave	209
Tiṇaṁ	132
Tittakālābu	275
Titthakarā	136
Tibbāpekkho	300
Tividhaṁ	229
Tucchaṁ	23, 144
Tuccho	180
Tuṇhī ahosi	178
Turitacārikā	55
Tūlinī	8
Te upārambhānisaṁsā	13
Te kho evaṁ jāneyyuṁ	304
Te ghaṭṭitā aññe	67
Tejogataṁ	131

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တတော ပဋိနိဝတ္တိတွာ	၁၄၆-၂၀၃
တတ္ထ မေ	၂၄
တထာဂတနိသေဝိတံ	၁၂၁
တထာဂတပဒံ	၁၂၁
တထာဂတဿ	၂၃
တထာဂတာရဉ္ဇိတံ	၁၂၁
တထာဂတေ သဒ္ဓံ ပဋိလဘတိ	၁၀၈
တထာဂတော	၂၃
တထာ နံ ဓာရေယျာထ	၁၅
တထာဘူတဿ	၁၃၃
တထာဘူတော	၁၃၀
တထူပမေ	၆၈
တထူပမံ	၈၃
တတ္ထေဝ	၇၉
တဒနုတ္တရံ	၁၀၂
တဒဘိညာယ	၃၀၉
တဒဝသရိ	၂၂၇
တဒဝသရိံ	၇၉
တဒါရမ္မဏဉ္စ	၆
တဒါဟာရနိရောဓာ	၂၀၇
တဒါဟာရသမ္ဘဝံ နောဿု	၂၀၇
တဒုပါဒါနံ	၂၁၁
တမ္ပိ ဧတံ မမ	၁၇
တပုဿဘလ္လိကာနံ	၉၁
တမှာ စ ဌာနာ စဝိ	၃၁၈
တသ္မာ	၃-၄-၁၅-၂၄-၃၁၂
တသ္မာတိဟ ဘိက္ခဝေ	၂၀-၂၅
တမောခန္ဓေန အာဝုဋာ	၈၁
တယော နာမဓေယျာ ဟောန္တိ	၃၁၈
တရဏာယ	၁၈၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တသ္မာ ပညာဝါတိ ဝုစ္စတိ	၂၃၉
တဿေဝံ ဟောတိ	၁၈
တာဏံ ဂဝေသီ	၁၈၀
တာနိ သာရတော	၂၀၉
တာလာဝတ္ထုကတာ	၂၁
တာဝဒေဝ ဇာတကော	၁၆၈
တာဝ မဟလ္လိကာယ	၁၂၇
တာဝ သဟဿဓာ လောကော	၃၀၅
တိက္ခိန္ဒြိယာ	၈၄
တိဋ္ဌတေသာ ဘော ဂေါတမ	၁၈၂
တိဋ္ဌန္တမ္ပိ စရန္တမ္ပိ	၂၂၄
တိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆော	၁၂၀
တိဏုက္ကူပမာ	၁၀
တိဏ္ဏော	၁၈၃
တိဏ္ဏော လောကေ ဝိသတ္တိကံ	၆၉
တိဏ္ဏံ ခေါ ပန ဘိက္ခဝေ	၂၀၉
တိဏံ	၁၃၂
တိတ္တကာလာဗု	၂၇၅
တိတ္ထကရာ	၁၃၆
တိဗ္ဗာပေက္ခော	၃၀၀
တိဝိဓံ	၂၂၉
တုစ္ဆံ	၂၃-၁၄၄
တုစ္ဆော	၁၈၀
တုဏှီ အဟောသိ	၁၇၈
တုရိတစာရိကာ	၅၅
တူလိနီ	၈
တေ ဥပါရမ္ဘာနိသံသာ	၁၃
တေ ခေါ ဧဝံ ဇာနေယျုံ	၃၀၄
တေ ဃဋ္ဋိတာ အညေ	၆၇
တေဇောဂတံ	၁၃၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Te na atirekapūjāya	166
Tena kho pana samayena	174
Tena ca vosānaṁ	134
Tena taṁ tvaṁ na jānāsi	305
Tena hi	62, 178, 229
Tenupasaṅkami	141
Te bhindantā maññe	101
Tesaṁ	168
Taṁ kho pana	228
Taṁ cassa atthaṁ nānubhonti	13
Taṁ ca Satthā abbhanumodati	54
Taṁ tāhaṁ	303
Taṁ dāyakānaṁ sukhāya hotu	184
Taṁdivasaṁ katakiriyā pākaṭā	223
Taṁ dhammaṁ	76, 108
Taṁ netaṁ mama	127
Taṁ vata me	188
Taṁ vata me natthi	17
Taṁ vatāhaṁ na labhāmi	18
[Tha]	
Thambañca ālumpati	300
Thale nikkhittaṁ	189
Thāmasā	10
Thinamiddhaṁ	120, 219
Thetato	19
Theto	111
Theno	230
Theyyasaṅkhātaṁ	230

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Tha]	
Theravādaṁ	77
Therehi sāvakehi saddhiṁ	147
[Da]	
Dakkhā	5
Dakkho	222
Daṇḍavākarāhi	67
Daṇḍena paṭippaṇāmeyya	303
Dantebhi dantamādhāya	189
Danto	183
Dammagāvo	168
Damathāya	183
Dayāpanno	110
Dassanamūlikā	286
Dassanasaṁsaggo	50
Dassanānuttariyaṁ	183
Daso	303
Daharova samāno	76
Daḷhā	286
Dāyapālo	139
Dāyo	138
Dāsabyā	218
Dāsidāsapaṭiggahaṇa	113
Diṭṭhasaṁsandanāpucchā	235
Diṭṭhigataṁ	205
Diṭṭhiṭṭhānādhiṭṭhāna	18
Diṭṭhiṭṭhānāni	16
Diṭṭhiyā suppaṭividdhā	154
Diṭṭhisāmaññagato	298
Diṭṭhaṁ	16

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တေ န အတိရေကပူဇာယ	၁၆၆
တေန ခေါ ပန သမယေန	၁၇၄
တေန စ ဝေါသာနံ	၁၃၄
တေန တံ တွံ န ဇာနာသိ	၃၀၅
တေန ဟိ	၆၂-၁၇၈-၂၂၉
တေနုပသင်္ကမိ	၁၄၁
တေ ဘိန္ဒန္တာ မညေ	၁၀၁
တေသံ	၁၆၈
တံ ခေါ ပန	၂၂၈
တံ စဿ အတ္ထံ နာနုဘောန္တိ	၁၃
တံ စ သတ္ထာ အဗ္ဘနုမောဒတိ	၅၄
တံ တာဟံ	၃၀၃
တံ ဒါယကာနံ သုခါယ ဟောတု	၁၈၄
တံဒိဝသံ ကတကိရိယာ ပါကဋာ	၂၂၃
တံ ဓမ္မံ	၇၆-၁၀၈
တံ နေတံ မမ	၁၂၇
တံ ဝတ မေ	၁၈၈
တံ ဝတ မေ နတ္ထိ	၁၇
တံ ဝတာဟံ န လဘာမိ	၁၈
[ထ]	
ထမ္ဗဉ္စ အာလုမ္ပတိ	၃၀၀
ထလေ နိက္ခိတ္တံ	၁၈၉
ထာမသာ	၁၀
ထိနမိဒ္ဓံ	၁၂၀-၂၁၉
ထေတတော	၁၉
ထေတော	၁၁၁
ထေနော	၂၃၀
ထေယျသင်္ခါတံ	၂၃၀

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ထ]	
ထေရဝါဒံ	၇၇
ထေရေဟိ သာဝကေဟိ သဒ္ဓိံ	၁၄၇
[ဒ]	
ဒက္ခာ	၅
ဒက္ခော	၂၂၂
ဒဏ္ဍဝါကရာဟိ	၆၇
ဒဏ္ဍေန ပဋိပ္ပဏာမေယျ	၃၀၃
ဒန္တေဘိ ဒန္တမာဓာယ	၁၈၉
ဒန္တော	၁၈၃
ဒမ္မဂါဝေါ	၁၆၈
ဒမထာယ	၁၈၃
ဒယာပန္နော	၁၁၀
ဒဿနမူလိကာ	၂၈၆
ဒဿနသံသဂ္ဂေါ	၅၀
ဒဿနာနုတ္တရိယံ	၁၈၃
ဒသော	၃၀၃
ဒဟရောဝ သမာနော	၇၆
ဒဠှာ	၂၈၆
ဒါယပါလော	၁၃၉
ဒါယော	၁၃၈
ဒါသဗျာ	၂၁၈
ဒါသိဒါသပဋိဂ္ဂဟဏ	၁၁၃
ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနာပုစ္ဆာ	၂၃၅
ဒိဋ္ဌိဂတံ	၂၀၅
ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာဓိဋ္ဌာန	၁၈
ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာနိ	၁၆
ဒိဋ္ဌိယာ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါ	၁၅၄
ဒိဋ္ဌိသာမညဂတော	၂၉၈
ဒိဋ္ဌံ	၁၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]	
Diṭṭhiṁ	207
Dvidhāpatho	38
Dinnapāṭikaṅkhī	110
Dinnādāyī	110
Dibbā maññe gandhā sampavanti	152
Divā uṭṭhāsi	5
Divā kammante	36
Divātaraṁ	5
Divā divassa	100
Divāvihāraṁ nisīdi	61
Disvāna āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca	151
Disā bhanti virocanā	305
Dīgharattaṁ hitāya sukhāya	8, 14
Dīgho	146
Dukkarakārikāya	96
Dukkhakkhandhassa	209
Dukkhito	218
Dukkhaṁ allīno	180
Dukkhaṁ ceva paññapemi	24
Dukkhaṁ bhante	19
Duggatā	285
Duggativedaniyānaṁ	225
Duddaso	80
Duppañño	234
Duppaññajātiko	167
Dummukho	181
Duranubodho	80
Dussutaṁ	173
Dūteyyaṁ	114

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]	
Devatā	30, 190
Devatāpi me	146
Deve	276
Devena vā	286
Devo	222
Deseti	299
Dosantarā	6
Dosinā	152
Dve agārā	224
[Dha]	
Dhanāyetha	208
Dhanukaṁ	211
Dhammaññeva sakkaronto	6
Dhammaṭṭhitiñāṇaṁ	21
Dhammatā esā	299
Dhammatāya	299
Dhammatāsusamanniṭṭho	287
Dhammavādī	112
Dhammasamannesanā	287
Dhammasamādānaṁ	274
Dhammānusārino saddhānusārino	26
Dhammāpi vo pahātabbā	15
Dhammikā	293
Dhammiyā kathāya	59, 73, 145
Dhammī vā kathā	75
Dhammo	80
Dhātā	154

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဒ]	
ဒိဋ္ဌိံ	၂၀၇
ဒွိဓာပထော	၃၈
ဒိန္နပါဋိကင်္ခီ	၁၁၀
ဒိန္နာဒါယီ	၁၁၀
ဒိဗ္ဗာ မညေ ဂန္ဓာ သမ္ပဝန္တိ	၁၅၂
ဒိဝါ ဥဋ္ဌာသိ	၅
ဒိဝါ ကမ္မန္တေ	၃၆
ဒိဝါတရံ	၅
ဒိဝါ ဒိဝဿ	၁၀၀
ဒိဝါဝိဟာရံ နိသီဒိ	၆၁
ဒိသွာန အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ ဧတဒဝေါစ	၁၅၁
ဒိသာ ဘန္တိ ဝိရောစနာ	၃၀၅
ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယ	၈-၁၄
ဒီဃော	၁၄၆
ဒုက္ကရကာရိကာယ	၉၆
ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ	၂၀၉
ဒုက္ခိတော	၂၁၈
ဒုက္ခံ အလ္လီနော	၁၈၀
ဒုက္ခံ စေဝ ပညပေမိ	၂၄
ဒုက္ခံ ဘန္တေ	၁၉
ဒုဂ္ဂတာ	၂၈၅
ဒုဂ္ဂတိဝေဒနိယာနံ	၂၂၅
ဒုဒ္ဒသော	၈၀
ဒုပ္ပညော	၂၃၄
ဒုပ္ပညဇာတိကော	၁၆၇
ဒုမ္မုခေါ	၁၈၁
ဒုရနုဗောဓော	၈၀
ဒုဿုတံ	၁၇၃
ဒူတေယျံ	၁၁၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဒ]	
ဒေဝတာ	၃၀-၁၉၀
ဒေဝတာပိ မေ	၁၄၆
ဒေဝေ	၂၇၆
ဒေဝေန ဝါ	၂၈၆
ဒေဝေါ	၂၂၂
ဒေသေတိ	၂၉၉
ဒေါသန္တရာ	၆
ဒေါသိနာ	၁၅၂
ဒွေ အဂါရာ	၂၂၄
[ဓ]	
ဓနာယေထ	၂၀၈
ဓနုကံ	၂၁၁
ဓမ္မညေဝ သက္ကရောန္တော	၆
ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏံ	၂၁
ဓမ္မတာ ဧသာ	၂၉၉
ဓမ္မတာယ	၂၉၉
ဓမ္မတာသုသမန္နိဋ္ဌော	၂၈၇
ဓမ္မဝါဒီ	၁၁၂
ဓမ္မသမန္နေသနာ	၂၈၇
ဓမ္မသမာဒါနံ	၂၇၄
ဓမ္မာနုသာရိနော သဒ္ဓါနုသာရိနော	၂၆
ဓမ္မာပိ ဝေါ ပဟာတဗ္ဗာ	၁၅
ဓမ္မိကာ	၂၉၃
ဓမ္မိယာ ကထာယ	၅၉-၇၃-၁၄၅
ဓမ္မီ ဝါ ကထာ	၇၅
ဓမ္မော	၈၀
ဓာတာ	၁၅၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Dha]	
Dhātārammaṇameva	129
Dhāreti	113
Dhāraṁ	222
Dhutaṅga-appiccho	46
Dhuvaṁ	302
Dhūmāyanā	36
Dheyyaṁ	168
Dhaṁsī	183
[Na]	
Na atirekapūjāya	163
Na āsāṭikaṁ hāretā	160, 164
Na evaṁ hoti	18
Na kiñci loke upādiyati	199
Na gocarakusalo	162, 165
Naccagītavāditavisūkadassanā	113
Na ca chiddavā	215
Na ca pagghariṇī	222
Na ca labbhā imesaṁ dhammānaṁ	240
Na cirasseva taṁ dhammaṁ	77
Na chandaṁ janeti	137
Nacchādeyya	218
Nacchādessati	275
Na tāvāhaṁ imaṁ pallaṅkaṁ bhindissāmi	159
Na titthaṁ jānāti	161, 165
Na te Tathāgatassa saṁvijjanti	279
Na tveva tāva	121

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Natthi ayaṁ loko	233
Natthi etarahi	181
Natthi dāni	80
Natthi paro loko	233
Natthi mātā natthi pitā	233
Natthi me paṭipuggalo	94
Natthi sattā opapātikā	233
Na dosantaro	3
Nadiñca sandantiṁ	79
Nandiñca na upādiyiṁ	311
Na dhūmaṁ kattā	161, 164
Na nijjhānaṁ khamanti	13
Nanu tvaṁ bhikkhu passasi	303
Na pītaṁ jānāti	161, 165
Namo karohi nāgassa	34
Na me ācariyo atthi	94
Na me so tena sāsana-karo	8
Na yena kāmaṁ gamo	218
Narakapapāte	303
Na rūpaññū hoti	160, 163
Na lakkhaṇakusalo hoti	160, 164
Na vaṇaṁ paṭicchādetā	161, 164
Na vāyamati	137
Na vīthiṁ jānāti	162, 165
Navaṁ	180
Na sampāyāsi	186
Nassati vata bho	83

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဓ]	
ဓာတာရမ္မဏမေဝ	၁၂၉
ဓာရေတိ	၁၁၃
ဓာရံ	၂၂၂
ဓုတင်္ဂအပ္ပိစ္ဆော	၄၆
ဓုဝံ	၃၀၂
ဓူမာယနာ	၃၆
ဓေယျံ	၁၆၈
ဓံသီ	၁၈၃
[န]	
န အတိရေကပူဇာယ	၁၆၃
န အာသာဋိကံ ဟာရေတာ	၁၆၀-၁၆၄
န ဧဝံ ဟောတိ	၁၈
န ကိဉ္စိ လောကေ ဥပါဒိယတိ	၁၉၉
န ဂေါစရကုသလော	၁၆၂-၁၆၅
နစ္စဂီတဝါဒိတဝိသူကဒဿနာ	၁၁၃
န စ ဆိဒ္ဒဝါ	၂၁၅
န စ ပဂ္ဃရိဏီ	၂၂၂
န စ လဗ္ဘာ ဣမေသံ ဓမ္မာနံ	၂၄၀
န စိရဿေဝ တံ ဓမ္မံ	၇၇
န ဆန္ဒံ ဇနေတိ	၁၃၇
နစ္ဆာဒေယျ	၂၁၈
နစ္ဆာဒေဿတိ	၂၇၅
န တာဝါဟံ ဣမံ ပလ္လင်္ကံ ဘိန္ဒိဿာမိ	၁၅၉
န တိဋ္ဌံ ဇာနာတိ	၁၆၁-၁၆၅
န တေ တထာဂတဿ သံဝိဇ္ဇန္တိ	၂၇၉
န တွေဝ တာဝ	၁၂၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နတ္ထိ အယံ လောကော	၂၃၃
နတ္ထိ ဧတရဟိ	၁၈၁
နတ္ထိ ဒါနိ	၈၀
နတ္ထိ ပရော လောကော	၂၃၃
နတ္ထိ မာတာ နတ္ထိ ပိတာ	၂၃၃
နတ္ထိ မေ ပဋိပုဂ္ဂလော	၉၄
နတ္ထိ သတ္တာ ဩပပါတိကာ	၂၃၃
န ဒေါသန္တရော	၃
နဒိဉ္စ သန္ဒန္တိံ	၇၉
နန္ဒိဉ္စ န ဥပါဒိယိံ	
န ဓူမံ ကတ္တာ	၁၆၁-၁၆၄
န နိဇ္ဈာနံ ခမန္တိ	၁၃
နနု တွံ ဘိက္ခု ပဿသိ	၃၀၃
န ပီတံ ဇာနာတိ	၁၆၁-၁၆၅
နမော ကရောဟိ နာဂဿ	၃၄
န မေ အာစရိယော အတ္ထိ	၉၄
န မေ သော တေန သာသန-ကရော	၈
န ယေန ကာမံ ဂမော	၂၁၈
နရကပပါတေ	၃၀၃
န ရူပညူ ဟောတိ	၁၆၀-၁၆၃
န လက္ခဏကုသလော ဟောတိ	၁၆၀-၁၆၄
န ဝဏံ ပဋိစ္ဆာဒေတာ	၁၆၁-၁၆၄
န ဝါယမတိ	၁၃၇
န ဝီထိံ ဇာနာတိ	၁၆၂-၁၆၅
နဝံ	၁၈၀
န သမ္ပာယာသိ	၁၈၆
နဿတိ ဝတ ဘော	၈၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Na hi no etaṁ bhante	25
Nāgaṁ	34, 39
Nāgavaniko	101, 103
Nāgāpalokitaṁ apalokesi	317
Nāṭaputto	137
Nātike	138
Nānā hi kho no bhante kāyā	142
Nānuppavecchеyya	222
Nāmagottaṁ	175
Nāmena ca āvusovādena ca	96
Nāyamāyasmā taṁ tena avajānāti	285
Nāsakkhiṁsu	96
Nhātako	224
Nhāyati	71
Nhārudaddulena	131
Nikati	115
Nigacchasi	275
Nigaṇṭho	137
Nijjhatti	291
Nijjhānaṁ khamanti	14
Niṭṭhaṁ gato	121
Nittharaṇatthāya	15, 208
Nittharaṇapariyatti	14
Nidhānavatī	112
Niddhuneyya	173

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Nipuṇa	80, 101
Nipphoṭeyya	173
Nibbānapattiyā	169
Nibbānapariyosānaṁ	269
Nibbānāya	18
Nibbānaṁ	81
Nibbijja pakkamiṁsu	192
Nibbijja	78
Nibbidā	20
Nibbindati	20
Nibbuti	299
Nibbutiyampi	299
Nibbuto	94
Niyyāti	298
Nirayaṁ upapajjanti	315
Niraggaḷo	22
Nirodhadhammaṁ nossu	207
Nirodhānupassī	199
Nirodho hoti	209
Nivātā	5
Nivāpaṁ	65, 68
Nivuttaṁ	65
Nisīdanaṁ	60
Nisīdi	181
Nisinnavattikā	160
Nihitadaṇḍo nihitasattho	110
Nīlaṁ	7
Neyyo	86
Nelā	111
Neva te samasamo	305

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
န ဟိ နော ဧတံ ဘန္တေ	၂၅
နာဂံ	၃၄-၃၉
နာဂဝနိကော	၁၀၁-၁၀၃
နာဂါပလောကိတံ အပလော-ကေသိ	၃၁၇
နာဋပုတ္တော	၁၃၇
နာတိကေ	၁၃၈
နာနာ ဟိ ခေါ နော ဘန္တေ ကာယာ	၁၄၂
နာနုပ္ပဝေစ္ဆေယျ	၂၂၂
နာမဂေါတ္တံ	၁၇၅
နာမေန စ အာဝုသော-ဝါဒေန စ	၉၆
နာယမာယသ္မာ တံ တေန အဝဇာနာတိ	၂၈၅
နာသက္ခိံသု	၉၆
နှာတကော	၂၂၄
နှာယတိ	၇၁
နှာရုဒဒ္ဒုလေန	၁၃၁
နိကတိ	၁၁၅
နိဂစ္ဆသိ	၂၇၅
နိဂဏ္ဌော	၁၃၇
နိဇ္ဈတ္တိ	၂၉၁
နိဇ္ဈာနံ ခမန္တိ	၁၄
နိဋ္ဌံ ဂတော	၁၂၁
နိတ္ထရဏတ္ထာယ	၁၅-၂၀၈
နိတ္ထရဏပရိယတ္တိ	၁၄
နိဓာနဝတီ	၁၁၂
နိဒ္ဓုနေယျ	၁၇၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နိပုဏာ	၈၀-၁၀၁
နိပ္ဖောဋေယျ	၁၇၃
နိဗ္ဗာနပတ္တိယာ	၁၆၉
နိဗ္ဗာနပရိယောသာနံ	၂၆၉
နိဗ္ဗာနာယ	၁၈
နိဗ္ဗာနံ	၈၁
နိဗ္ဗိဇ္ဇ ပက္ကမိံသု	၁၉၂
နိဗ္ဗိဇ္ဇ	၇၈
နိဗ္ဗိဒါ	၂၀
နိဗ္ဗိန္ဒတိ	၂၀
နိဗ္ဗုတိ	၂၉၉
နိဗ္ဗုတိယမ္ပိ	၂၉၉
နိဗ္ဗုတော	၉၄
နိယျာတိ	၂၉၈
နိရယံ ဥပပဇ္ဇန္တိ	၃၁၅
နိရဂ္ဂဠော	၂၂
နိရောဓဓမ္မံ နောဿု	၂၀၇
နိရောဓာနုပဿီ	၁၉၉
နိရောဓော ဟောတိ	၂၀၉
နိဝါတာ	၅
နိဝါပံ	၆၅-၆၈
နိဝုတ္တံ	၆၅
နိသီဒနံ	၆၀
နိသီဒိ	၁၈၁
နိသိန္နဝတ္တိကာ	၁၆၀
နိဟိတဒဏ္ဍော နိဟိတသတ္ထော	၁၁၀
နီလံ	၇
နေယျော	၈၆
နေလာ	၁၁၁
နေဝ တေ သမသမော	၃၀၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Nevassu me -pa- antara-dhāyituṁ	311
Nevāpiko	65
No	213
No kāyabhāvanaṁ	186
No ca saṁsādenti	156
No vata re kiñci	5
No hidaṁ bho Gotama	180
No hetaṁ bhante	8, 11, 19, 96
[Pa]	
Pakāsituṁ	81
Pakkāmi	94
Pakudho	137
Pakuppati	127, 130
Pakkhandati	129
Pakkhandanavossaggo	199
Pakkhī sakuṇo	117
Pagabbā	183
Paccaggaḷe aṭṭhāsi	313
Paccājāto	108
Paccattaññeva parinibbāyati	200
Paccattaṁ yoniso manasākāsi	313
Paccabhāsiṁ	86
Paccaya-appiccho	46
Paccayābhihāro	166
Paccayiko	111
Paccayūpādānaṁ	62
Paccattavedanā	319

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Paccattavedaniyo	318
Paccupaṭṭhitā honti	192
Paccāsāreyya	4
Pañcavaggiyā	91
Pañcahi tūriyasatehi	200
Pañcābhipuṭṭhena	146
Pañcāhikaṁ kho pana	144
Paccupaṭṭhito hoti	210
Pacchā upacinanti	186
Pacchābhattaṁ	119
Pajaha avijjaṁ	37
Pajaha kodhūpāyāsaṁ	38
Pajaha pañcakāmaguṇe	39
Pajaha pañcanīvaraṇe	39
Pajaha nandīrāgaṁ	39
Pajaha pañcupādānakkhandhe	39
Pajaha vicikicchaṁ	39
Pajaṁ	105
Paññapeyya	62
Paññatte āsane	74
Paññā	53
Paññāya cassa disvā	69
Paññāya adhivacanaṁ	37
Paññāya dubbalīkaraṇe	121
Paññāya sudiṭṭhaṁ	207
Paññāyissasi kho	11
Pañhābhipuṭṭhena	146
Pañhaṁ abhisaṅkharonti	102
Paṭicchannakūṭaṁ	114
Paṭidhāveyyātha	209

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နေဝဿု မေ။ပ။ အန္တရ-ဓာယိတုံ	၃၁၁
နေဝါပိကော	၆၅
နော	၂၁၃
နော ကာယဘာဝနံ	၁၈၆
နော စ သံသာဒေန္တိ	၁၅၆
နော ဝတ ရေ ကိဉ္စိ	၅
နော ဟိဒံ ဘော ဂေါတမ	၁၈၀
နော ဟေတံ ဘန္တေ	၈-၁၁-၁၉
[ပ]	
ပကာသိတုံ	၈၁
ပက္ကာမိ	၉၄
ပကုဓော	၁၃၇
ပကုပ္ပတိ	၁၂၇-၁၃၀
ပက္ခန္ဒတိ	၁၂၉
ပက္ခန္ဒနဝေါဿဂ္ဂေါ	၁၉၉
ပက္ခီ သကုဏော	၁၁၇
ပဂဗ္ဗာ	၁၈၃
ပစ္စဂ္ဂဠေ အဋ္ဌာသိ	၃၁၃
ပစ္စာဇာတော	၁၀၈
ပစ္စတ္တညေဝ ပရိနိဗ္ဗာယတိ	၂၀၀
ပစ္စတ္တံ ယောနိသော မနသာကာသိ	၃၁၃
ပစ္စဘာသိံ	၈၆
ပစ္စယအပ္ပိစ္ဆော	၄၆
ပစ္စယာဘိဟာရော	၁၆၆
ပစ္စယိကော	၁၁၁
ပစ္စယူပါဒါနံ	၆၂
ပစ္စတ္တဝေဒနာ	၃၁၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပစ္စတ္တဝေဒနိယော	၃၁၈
ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောန္တိ	၁၉၂
ပစ္စာသာရေယျ	၄
ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ	၉၁
ပဉ္စဟိ တူရိယသတေဟိ	၂၀၀
ပဉ္စာဘိပုဋ္ဌေန	၁၄၆
ပဉ္စာဟိကံ ခေါ ပန	၁၄၄
ပစ္စုပဋ္ဌိတော ဟောတိ	၂၁၀
ပစ္ဆာ ဥပစိနန္တိ	၁၈၆
ပစ္ဆာဘတ္တံ	၁၁၉
ပဇဟ အဝိဇ္ဇံ	၃၇
ပဇဟ ကောဓူပါယာသံ	၃၈
ပဇဟ ပဉ္စကာမဂုဏေ	၃၉
ပဇဟ ပဉ္စနီဝရဏေ	၃၉
ပဇဟ နန္ဒီရာဂံ	၃၉
ပဇဟ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓေ	၃၉
ပဇဟ ဝိစိကိစ္ဆံ	၃၉
ပဇံ	၁၀၅
ပညပေယျ	၆၂
ပညတ္တေ အာသနေ	၇၄
ပညာ	၅၃
ပညာယ စဿ ဒိသွာ	၆၉
ပညာယ အဓိဝစနံ	၃၇
ပညာယ ဒုဗ္ဗလီကရဏေ	၁၂၁
ပညာယ သုဒိဋ္ဌံ	၂၀၇
ပညာယိဿသိ ခေါ	၁၁
ပဉှာဘိပုဋ္ဌေန	၁၄၆
ပဉှံ အဘိသင်္ခရောန္တိ	၁၀၂
ပဋိစ္ဆန္နကူဋံ	၁၁၄
ပဋိဓာဝေယျာထ	၂၀၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Paṭipaṇāmetvā	201
Paṭipadāñāṇadassanavisuddhi	21
Paṭinissaggānupassī	199
Paṭipadāya	96
Paṭipadānuttariyaṁ	183
Paṭippassaddhiyā	145
Paṭipuggalo	94
Paṭibhātu taṁ aggivessana	177
Paṭibhaṁsu	81
Paṭivirato	110
Paṭivisakānaṁ	5
Paṭivedayāmi	214
Paṭisotagāmiṁ	81
Paṭisallānarato	156
Paṭisallānārāmo	156
Paṭisallānā vuṭṭhito	71, 150, 234
Paṭhamā migajātā	66
Paṭhamena vayasā	76
Paṇḍitavādo	172
Paṇḍitavedanīyo	80
Paṇḍita	91, 101, 269
Paṇḍito maññe	100
Paṇīte kāye patiṭṭhitā	303
Paṇītena	184
Paṇīto	80
Pattaṁ	16
Pattakkhandho	11, 181
Pattāḷhakaṁ	211
Patāresi	167

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Patiṭṭhitaṁ	173
Pathavābhinandino	303
Pathaviyā pathavattena	309
Pathavīgarahakā	303
Pathavīdhāturevesā	127
Pathaviṁajjhosissasi	304
Pathaviṁ nāpahosiṁ	309
Pathāvino	314
Panthantaṁ	131
Padajātāni	121
Padoso	120
Padaparamo	86
Padaheyyaṁ	77
Paduṭṭhamanasaṅkappo	232
Padhānapahitattaṁ	91
Padhānavibbhanto	96
Padhānābhitunnassa	190
Pannaddhajo	22
Pannabhāro	22
Pabbajeyyaṁ	109
Pabbatasaṅkhepe	224
Pabbataṁ	119
Pabbājetāyaṁ vā pabbājetuṁ	178
Pabhaṁ	310
Pamādaṁ	66
Pamuñcantu saddhaṁ	86
Parakaṭukā	231
Parajano	67, 146

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပဋိပဏာမေတွာ	၂၀၁
ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ	၂၁
ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ	၁၉၉
ပဋိပဒါယ	၉၆
ပဋိပဒါနုတ္တရိယံ	၁၈၃
ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိယာ	၁၄၅
ပဋိပုဂ္ဂလော	၉၄
ပဋိဘာတု တံ အဂ္ဂိဝေဿန	၁၇၇
ပဋိဘံသု	၈၁
ပဋိဝိရတော	၁၁၀
ပဋိဝိသကာနံ	၅
ပဋိဝေဒယာမိ	၂၁၄
ပဋိသောတဂါမိံ	၈၁
ပဋိသလ္လာနရတော	၁၅၆
ပဋိသလ္လာနာရာမော	၁၅၆
ပဋိသလ္လာနာ ဝုဋ္ဌိတော	၇၁-၁၅၀-၂၃၄
ပဌမာ မိဂဇာတာ	၆၆
ပဌမေန ဝယသာ	၇၆
ပဏ္ဍိတဝါဒေါ	၁၇၂
ပဏ္ဍိတဝေဒနီယော	၈၀
ပဏ္ဍိတ	၉၁-၁၀၁-၂၆၉
ပဏ္ဍိတော မညေ	၁၀၀
ပဏီတေ ကာယေ ပတိဋ္ဌိတာ	၃၀၃
ပဏီတေန	၁၈၄
ပဏီတော	၈၀
ပတ္တံ	၁၆
ပတ္တက္ခန္ဓော	၁၁-၁၈၁
ပတ္တာဠှကံ	၂၁၁
ပတာရေသိ	၁၆၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပတိဋ္ဌိတံ	၁၇၃
ပထဝါဘိနန္ဒိနော	၃၀၃
ပထဝိယာ ပထဝတ္တေန	၃၀၉
ပထဝီဂရဟကာ	၃၀၃
ပထဝီဓာတုရေဝေသာ	၁၂၇
ပထဝိံ အဇ္ဈောသိဿသိ	၃၀၄
ပထဝိံ နာပဟောသိံ	၃၀၉
ပထာဝိနော	၃၁၄
ပန္ထန္တံ	၁၃၁
ပဒဇာတာနိ	၁၂၁
ပဒေါသော	၁၂၀
ပဒပရမော	၈၆
ပဒဟေယျံ	၇၇
ပဒုဋ္ဌမနသင်္ကပ္ပေါ	၂၃၂
ပဓာနပဟိတတ္တံ	၉၁
ပဓာနဝိဗ္ဘန္တော	၉၆
ပဓာနာဘိတုန္နဿ	၁၉၀
ပန္နဒ္ဓဇော	၂၂
ပန္နဘာရော	၂၂
ပဗ္ဗဇေယျံ	၁၀၉
ပဗ္ဗတသင်္ခေပေ	၂၂၄
ပဗ္ဗတံ	၁၁၉
ပဗ္ဗာဇေတာယံ ဝါ ပဗ္ဗာ-ဇေတုံ	၁၇၈
ပဘံ	၃၁၀
ပမာဒံ	၆၆
ပမုဉ္စန္တု သဒ္ဓံ	၈၆
ပရကဋုကာ	၂၃၁
ပရဇနော	၆၇-၁၄၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Paralokavajjabhayadassāvino	84
Paravittūpakaraṇaṁ	230
Parābhisajjanī	231
Parāmāsā	10
Pari	120
Parikaḍḍheyya	173
Parikkhā	21
Parikkhepetvā	180
Pariggaṇheyyātha	18
Pariggahaṁ	18
Paricārikāyo	203
Pariccāgavossaggo	199
Parijānāti	199
Parijāneyya	180
Pariḍayhati	131
Parittacetaso	211
Parittābhānaṁ	233
Parinibbānāya	183
Parinibbute	183
Parippharati	221
Paripūreti	221
Paripphosakaṁ paripphosakaṁ	222
Paripuṇṇaṁ	108
Paribhāsatha	314
Paribhāsanti	24, 128
Paribhinnaṁ	133
Parimaṇḍalehi padabyañjanehi	155
Parimaddanadhammo	35
Parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā	120

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pariyantavatiṁ	112
Pariyatti-appiccho	46
Pariyādāya tiṭṭhati	187
Pariyāpuṇanti	12
Pariyāpuṇiṁ	76
Pariyāyamakāsi	201
Pariyāyabhattikassa	226
Pariyesitaṁ	16
Pariyodātaṁ	208
Parisandeti	221
Parisāgato	230
Parisiñcituṁ	71
Parisuddhaṁ	108, 208
Parihărituṁ	160
Pariḷāho	188
Pare	24
Paro parañca jānāsi	305
Pallaṅkaṁ	119
Palālapuñjaṁ	119
Paligho	21
Pavattinī hoti	156
Pavivitto	49
Pavivekakathaṁ	49
Pavisitukāmo	185
Pavisiṁsu	203
Pavedeti	106
Pasatthapasattho	100
Passambhati	226
Passāso	132
Pasīdati	129

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပရလောကဝဇ္ဇဘယဒဿာဝိနော	၈၄
ပရဝိတ္တူပကရဏံ	၂၃၀
ပရာဘိသဇ္ဇနီ	၂၃၁
ပရာမာသာ	၁၀
ပရိ	၁၂၀
ပရိကဍ္ဎေယျ	၁၇၃
ပရိက္ခာ	၂၁
ပရိက္ခေပေတွာ	၁၈၀
ပရိဂ္ဂဏှေယျာထ	၁၈
ပရိဂ္ဂဟံ	၁၈
ပရိစာရိကာယော	၂၀၃
ပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂေါ	၁၉၉
ပရိဇာနာတိ	၁၉၉
ပရိဇာနေယျ	၁၈၀
ပရိဍယှတိ	၁၃၁
ပရိတ္တစေတသော	၂၁၁
ပရိတ္တာဘာနံ	၂၃၃
ပရိနိဗ္ဗာနာယ	၁၈၃
ပရိနိဗ္ဗုတေ	၁၈၃
ပရိပ္ဖရတိ	၂၂၁
ပရိပူရေတိ	၂၂၁
ပရိပ္ဖောသကံ ပရိပ္ဖောသကံ	၂၂၂
ပရိပုဏ္ဏံ	၁၀၈
ပရိဘာသထ	၃၁၄
ပရိဘာသန္တိ	၂၄-၁၂၈
ပရိဘိန္နံ	၁၃၃
ပရိမဏ္ဍလေဟိ ပဒဗျဉ္ဇနေဟိ	၁၅၅
ပရိမဒ္ဒနဓမ္မော	၃၅
ပရိမုခံ သတိံ ဥပဋ္ဌပေတွာ	၁၂၀

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပရိယန္တဝတိံ	၁၁၂
ပရိယတ္တိအပ္ပိစ္ဆော	၄၆
ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတိ	၁၈၇
ပရိယာပုဏန္တိ	၁၂
ပရိယာပုဏိံ	၇၆
ပရိယာယမကာသိ	၂၀၁
ပရိယာယဘတ္တိကဿ	၂၂၆
ပရိယေသိတံ	၁၆
ပရိယောဒါတံ	၂၀၈
ပရိသန္ဒေတိ	၂၂၁
ပရိသာဂတော	၂၃၀
ပရိသိဉ္စိတုံ	၇၁
ပရိသုဒ္ဓံ	၁၀၈-၂၀၈
ပရိဟရိတုံ	၁၆၀
ပရိဠာဟော	၁၈၈
ပရေ	၂၄
ပရော ပရဉ္စ ဇာနာသိ	၃၀၅
ပလ္လင်္ကံ	၁၁၉
ပလာလပုဉ္ဇံ	၁၁၉
ပလိဃော	၂၁
ပဝတ္တိနီ ဟောတိ	၁၅၆
ပဝိဝိတ္တော	၄၉
ပဝိဝေကကထံ	၄၉
ပဝိသိတုကာမော	၁၈၅
ပဝိသိံသု	၂၀၃
ပဝေဒေတိ	၁၀၆
ပသတ္ထပသတ္ထော	၁၀၀
ပဿမ္ဘတိ	၂၂၆
ပဿာသော	၁၃၂
ပသီဒတိ	၁၂၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pasupālakā	314
Pahāya	110
Pahiṇagamanaṁ	114
Pariḷāho	188
Pātabyataṁ āpajjanti	270
Pāturahosi	83
Pāṇānaṁ	121
Pāṇisamphassena	130
Pādaṅguṭṭhena kampayi	319
Pādāpaccā	315
Pāde pakkhālesi	141
Pāde pādaṁ	217
Pāpakaṁ diṭṭhigataṁ	302
Pāpicchatā	45
Pāpimā	304
Pāmojjaṁ jāyati	226
Pārisuddhipadhāniyaṅgaṁ	21
Pāraṁ agamaṁsu	169
Pāraṁ gatā	169
Pāraṁ gamissanti	169
Pāsādikañca vanasaṇḍaṁ	79
Piṅgalakoccho	135
Piṭṭhito piṭṭhito	61
Piṇḍapātapaṭikkanto	119
Piṇḍāya paṭikkamati	143
Piturakkhitā	230
Pipāsā	188
Piyacakkhūhi	142
Pilotikā	100
Pitanisitaṁ	225
Pītimanassa kāyo	226
Puccha aggivessana yadākaṅkhasi	175
Pucchā ca nāmesā	235
Puññañca	184
Puññamahī	184
Puññaṁ vā apuññaṁ vā pasavati	177
Puṇṇo	44
Puttabhariyaṁ	75
Puthujjano hi āvuso	62
Puthusamaṇabrāhmaṇānaṁ	209
Puthusamaṇabrāhmaṇa-parappavāde	276
Pubbakoṭṭhako	71
Pubbantaṁ	209
Pubbavidehānaṁ	320
Pubbārāme Migāramātu-pāsāde	196
Pubbe ca	24
Purakkhatvā	203
Purimaṁ pahāya	186
Pūgamajjhagato	230
Pūjāya	77
Pūjento	6
Pūtimuttaṁ	275
Pūraṇo	136
Petaggi dhammakathiko	155
Petaseyyā	216
Pemanīyā	112
Ponobbhaviko	21
Porī	112

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပသုပါလကာ	၃၁၄
ပဟာယ	၁၁၀
ပဟီဏဂမနံ	၁၁၄
ပရိဠာဟော	၁၈၈
....ပါတဗျတံ အာပဇ္ဇန္တိ	၂၇၀
ပါတုရဟောသိ	၈၃
ပါဏာနံ	၁၂၁
ပါဏိသမ္ဖဿေန	၁၃၀
ပါဒင်္ဂုဋ္ဌေန ကမ္ပယိ	၃၁၉
ပါဒါပစ္စာ	၃၁၅
ပါဒေ ပက္ခာလေသိ	၁၄၁
ပါဒေ ပါဒံ	၂၁၇
ပါပကံ ဒိဋ္ဌိဂတံ	၃၀၂
ပါပိစ္ဆတာ	၄၅
ပါပိမာ	၃၀၄
ပါမောဇ္ဇံ ဇာယတိ	၂၂၆
ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂံ	၂၁
ပါရံ အဂမံသု	၁၆၉
ပါရံ ဂတာ	၁၆၉
ပါရံ ဂမိဿန္တိ	၁၆၉
ပါသာဒိကဉ္စ ဝနသဏ္ဍံ	၇၉
ပိင်္ဂလကောစ္ဆော	၁၃၅
ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော	၆၁
ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော	၁၁၉
ပိဏ္ဍာယ ပဋိက္ကမတိ	၁၄၃
ပိတုရက္ခိတာ	၂၃၀
ပိပါသာ	၁၈၈
ပိယစက္ခူဟိ	၁၄၂
ပိလောတိကာ	၁၀၀
ပီတနိသိတံ	၂၂၅
ပီတိမနဿ ကာယော	၂၂၆
ပုစ္ဆ အဂ္ဂိဝေဿန ယဒါကင်္ခသိ	၁၇၅
ပုစ္ဆာ စ နာမေသာ	၂၃၅
ပုညဉ္စ	၁၈၄
ပုညမဟီ	၁၈၄
ပုညံ ဝါ အပုညံ ဝါ ပသဝတိ	၁၇၇
ပုဏ္ဏော	၄၄
ပုတ္တဘရိယံ	၇၅
ပုထုဇ္ဇနော ဟိ အာဝုသော	၆၂
ပုထုသမဏဗြာဟ္မဏာနံ	၂၀၉
ပုထုသမဏဗြာဟ္မဏပရပ္ပဝါဒေ	၂၇၆
ပုဗ္ဗကောဋ္ဌကော	၇၁
ပုဗ္ဗန္တံ	၂၀၉
ပုဗ္ဗဝိဒေဟာနံ	၃၂၀
ပုဗ္ဗာရာမေ မိဂါရမာတု-ပါသာဒေ	၁၉၆
ပုဗ္ဗေ စ	၂၄
ပုရက္ခတွာ	၂၀၃
ပုရိမံ ပဟာယ	၁၈၆
ပူဂမဇ္ဈဂတော	၂၃၀
ပူဇာယ	၇၇
ပူဇေန္တော	၆
ပူတိမုတ္တံ	၂၇၅
ပူရဏော	၁၃၆
ပေတဂ္ဂိ ဓမ္မကထိကော	၁၅၅
ပေတသေယျာ	၂၁၆
ပေမနီယာ	၁၁၂
ပေါနောဗ္ဘဝိကော	၂၁
ပေါရီ	၁၁၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pha]	
Pharitvā	6
Pharitvā vihariṁsu	316
Phalaṁ vipāko	233
Phasso anicco	129
Phātiṁ kātuṁ	160
Phāsuvihāraṁ	3
Phusanti	5
Phusanti hi te bho Gotama	185
[Ba]	
Bandhu	314
Bandho	115
Balakaraṇīyā	177
Balamattā	218
Balavagāvo	168
Balavīriyaṁ	66
Bahiddhā asati	17
Bahukataṁ	133
Bahukārā	91
Bahukiccā	201
Bahujanakantā	112
Bahujanamanāpā	112
Bahujanassa	136
Bahussuto hoti	154
Bāhirā ca dhammā	133
Bāhirā ca rūpā	132
Bāhulliko	96, 192
Biḷārabhastā	8
Bījagāmabhūtagāma-samārambhā	112
Buddhacakkhunā	84
Buddho so Bhagavā	183
Belaṭṭhaputto	137
Bodhāya	183
Byantī kareyya	217
Byākaramāno	285
Byādhidhammo	75
Byāpajjati	211
Byāpannacitto	232
Byāpādo	120, 219
Brahmakāyikānaṁ devānaṁ	233
Brahmacariyapariyosānaṁ	102
Brahmacariyaṁ	108
Brahmacārī	110
Brahmapārisajjaṁ anvāvisitvā	302
Brahmaloke pabhassaraṁ	319
Brahmunā vā	287
Brahmuno ca abhinimantanatāya	312
Brāhmaṇagāmo	227
Brāhmaṇena vā	286
Brāhmaṇo	36
Brūhenti	186
[Bha]	
Bhagavati no āvuso brahmacariyaṁ vussati	61
Bhagavā etadavoca	41
Bhagavantaṁ anusaṁyāyitvā	145
Bhagavantaññeva paṭibhātu	273
Bhagavaṁnettikā	273

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဖ]	
ဖရိတွာ	၆
ဖရိတွာ ဝိဟရိံသု	၃၁၆
ဖလံ ဝိပါကော	၂၃၃
ဖဿော အနိစ္စော	၁၂၉
ဖာတိံ ကာတုံ	၁၆၀
ဖာသုဝိဟာရံ	၃
ဖုသန္တိ	၅
ဖုသန္တိ ဟိ တေ ဘော ဂေါတမ	၁၈၅
[ဗ]	
ဗန္ဓု	၃၁၄
ဗန္ဓော	၁၁၅
ဗလကရဏီယာ	၁၇၇
ဗလမတ္တာ	၂၁၈
ဗလဝဂ္ဂါဝေါ	၁၆၈
ဗလဝီရိယံ	၆၆
ဗဟိဒ္ဓါ အသတိ	၁၇
ဗဟုကတံ	၁၃၃
ဗဟုကာရာ	၉၁
ဗဟုကိစ္စာ	၂၀၁
ဗဟုဇနကန္တာ	၁၁၂
ဗဟုဇနမနာပါ	၁၁၂
ဗဟုဇနဿ	၁၃၆
ဗဟုဿုတော ဟောတိ	၁၅၄
ဗာဟိရာ စ ဓမ္မာ	၁၃၃
ဗာဟိရာ စ ရူပါ	၁၃၂
ဗာဟုလ္လိကော	၉၆-၁၉၂
ဗိဠာရဘသ္တာ	၈
ဗီဇဂါမဘူတဂါမသမာရမ္ဘာ	၁၁၂
ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ	၈၄
ဗုဒ္ဓေါ သော ဘဂဝါ	၁၈၃
ဗေလဋ္ဌပုတ္တော	၁၃၇
ဗောဓာယ	၁၈၃
ဗျန္တီ ကရေယျ	၂၁၇
ဗျာကရမာနော	၂၈၅
ဗျာဓိဓမ္မော	၇၅
ဗျာပဇ္ဇတိ	၂၁၁
ဗျာပန္နစိတ္တော	၂၃၂
ဗျာပါဒေါ	၁၂၀-၂၁၉
ဗြဟ္မကာယိကာနံ ဒေဝါနံ	၂၃၃
ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာနံ	၁၀၂
ဗြဟ္မစရိယံ	၁၀၈
ဗြဟ္မစာရီ	၁၁၀
ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇံ အန္ဝာဝိသိတွာ	၃၀၂
ဗြဟ္မလောကေ ပဘဿရံ	၃၁၉
ဗြဟ္မုနာ ဝါ	၂၈၇
ဗြဟ္မုနော စ အဘိနိမန္တန-တာယ	၃၁၂
ဗြာဟ္မဏဂါမော	၂၂၇
ဗြာဟ္မဏေန ဝါ	၂၈၆
ဗြာဟ္မဏော	၃၆
ဗြူဟေန္တိ	၁၈၆
[ဘ]	
ဘဂဝတိ နော အာဝုသော ဗြဟ္မစရိယံ ဝုဿတိ	၆၁
ဘဂဝါ ဧတဒဝေါစ	၄၁
ဘဂဝန္တံ အနုသံယာယိတွာ	၁၄၅
ဘဂဝန္တညေဝ ပဋိဘာတု	၂၇၃
ဘဂဝံနေတ္တိကာ	၂၇၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Bha]	
Bhagavaṁpaṭisaraṇā	273
Bhagavaṁmūlakā	273
Bhajitabbe	274
Bhaṇḍanajātā	291
Bhaṇḍāgārikapariyatti	14
Bhattābhihāraṁ abhihariṁsu	184
Bhadrena	76
Bhabyā	303
Bhayabhogā	66
Bhavañca vibhavesinaṁ	311
Bhavissati	185
Bhavissanti	83
Bhavevāhaṁ bhayaṁ disvā	311
Bhavaṁ nābhivadiṁ	311
Bhassappavādako	172
Bhikkhūnaṁ sikkhāsājīva-samāpanno	109
Bhikkhū āmantesi	167
Bhinnānaṁ vā sandhātā	111
Bhinnānaṁ vā anuppadātā	231
Bhuñjiṁsu	67
Bhujissāni	298
Bhujisso	218
Bhuttāviṁ	184
Bhūtapubbāhaṁ pāpima	313
Bhūtamidaṁ nossu	207
Bhūtavādī	112
Bhūtā	303
Bhūtena	6
Bhūmisayā narā	320

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Bha]	
Bho	228
Bhoge	13
[Ma]	
Maṅkubhūto	11, 181
Makkhali	136, 186
Maṅguracchavi	191
Magho	202
Maccudheyyaṁ	168
Macchagumbaṁ	224
Majjhe sarassa	319
Maṇḍeti	113
Mantāṇiputto	44, 64
Mattaññū	216
Mattaṭṭhakassa	128
Mattikaṁ	132
Matajaṁ nāma	225
Mando	299
Madaṁ āpajjissanti	66
Madhurakajātā	315
Manasānupekkhitā	154
Manasikatvā	300
Manasi karitvā	180
Manañca paṭicca dhamme ca	207
Manosamācāre	215
Manaṁ vata bho anassāma	102
Mamāyetha	208
Maraṇadhammo	75
Mahaggatena	6
Mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ	227

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဘ]	
ဘဂဝံပဋိသရဏာ	၂၇၃
ဘဂဝံမူလကာ	၂၇၃
ဘဇိတဗ္ဗေ	၂၇၄
ဘဏ္ဍနဇာတာ	၂၉၁
ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္တိ	၁၄
ဘတ္တာဘိဟာရံ အဘိဟရိံသု	၁၈၄
ဘဒြေန	၇၆
ဘဗျာ	၃၀၃
ဘယဘောဂါ	၆၆
ဘဝဉ္စ ဝိဘဝေသိနံ	၃၁၁
ဘဝိဿတိ	၁၈၅
ဘဝိဿန္တိ	၈၃
ဘဝေဝါဟံ ဘယံ ဒိသွာ	၃၁၁
ဘဝံ နာဘိဝဒိံ	၃၁၁
ဘဿပ္ပဝါဒကော	၁၇၂
ဘိက္ခူနံ သိက္ခာသာဇီဝသမာ-ပန္နော	၁၀၉
ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ	၁၆၇
ဘိန္နာနံ ဝါ သန္ဓာတာ	၁၁၁
ဘိန္နာနံ ဝါ အနုပ္ပဒါတာ	၂၃၁
ဘုဉ္ဇိံသု	၆၇
ဘုဇိဿာနိ	၂၉၈
ဘုဇိဿော	၂၁၈
ဘုတ္တာဝိံ	၁၈၄
ဘူတပုဗ္ဗာဟံ ပါပိမ	၃၁၃
ဘူတမိဒံ နောဿု	၂၀၇
ဘူတဝါဒီ	၁၁၂
ဘူတာ	၃၀၃
ဘူတေန	၆
ဘူမိသယာ နရာ	၃၂၀

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဘ]	
ဘော	၂၂၈
ဘောဂေ	၁၃
[မ]	
မင်္ကုဘူတော	၁၁-၁၈၁
မက္ခလိ	၁၃၆-၁၈၆
မင်္ဂုရစ္ဆဝိ	၁၉၁
မဃော	၂၀၂
မစ္စုဓေယျံ	၁၆၈
မစ္ဆဂုမ္ဗံ	၂၂၄
မဇ္ဈေ သရဿ	၃၁၉
မဏ္ဍေတိ	၁၁၃
မန္တာဏိပုတ္တော	၄၄-၆၄
မတ္တညူ	၂၁၆
မတ္တဋ္ဌကဿ	၁၂၈
မတ္တိကံ	၁၃၂
မတဇံ နာမ	၂၂၅
မန္ဒော	၂၉၉
မဒံ အာပဇ္ဇိဿန္တိ	၆၆
မဓုရကဇာတာ	၃၁၅
မနသာနုပေက္ခိတာ	၁၅၄
မနသိကတွာ	၃၀၀
မနသိ ကရိတွာ	၁၈၀
မနဉ္စ ပဋိစ္စ ဓမ္မေ စ	၂၀၇
မနောသမာစာရေ	၂၁၅
မနံ ဝတ ဘော အနဿာမ	၁၀၂
မမာယေထ	၂၀၈
မရဏဓမ္မော	၇၅
မဟဂ္ဂတေန	၆
မဟတာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ	၂၂၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Mahatiyā Licchaviparisāya saddhiṁ	174
Mahantaṁ udakaṇṇavaṁ	15
Mahākassapo	148
Mahākoṭṭhiko	234
Mahājāniyo	91
Mahātaṇhājālataṇhā saṅghāṭapaṭimukkaṁ	211
Mahāmoggallāno	148
Mahārajakkhā	84
Mahāvane Kūṭāgāra-sālāyaṁ	169
Mahāsayanaṁ	113
Mahicchatā	45
Mā ahosi	180
Mā kho tvaṁ mārisa	191
Māgadhako	167
Mā Tathāgataṁ vihesesi	313
Mātā ca utunī hoti	210
Mātāpettikasambhavassa	35
Mātugoravakena vuyhamāno	168
Māturakkhitā	230
Mā tesaṁ aphāsukamakāsi	139
Mā tvaṁ maññittho	304
Mānakūṭaṁ	114
Mā nāgaṁ ghaṭṭesi	34
Mānento	6
Mā paraṁ ovadāhi	312

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Māradheyyaṁ	168
Mārassa sotaṁ chetvā	169
Mārena vā	286
Māro	304
Māro tvamasi pāpima	304
Mālā	113
Mā vā ahesuṁ	232
Māsācitaṁ maññe	313
Mā sāvake upanesi	312
Māheva te rittakameva	309
Migajātā	65
Migadāyo	93
Migāramātā	71, 197
Migāramātupāsādo	71
Micchādiṭṭhiko	232
Middhaṁ	120
Mukhaṁ	120
Mukhasattīhi	291
Mucchā	188
Mucchitā	65, 98
Muṇḍakā	314
Muttagāhako	52
Muttamuttako	52
Mutaṁ	16
Mudindriyā	84
Musā	23
Mūlajātā	286
Mūsikaṁ maggayamāno	315
Metamāsado	302

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မဟတိယာ လိစ္ဆဝိပရိသာယ သဒ္ဓိံ	၁၇၄
မဟန္တံ ဥဒကဏ္ဏဝံ	၁၅
မဟာကဿပေါ	၁၄၈
မဟာကောဋ္ဌိကော	၂၃၄
မဟာဇာနိယော	၉၁
မဟာတဏှာဇာလတဏှာ သင်္ဃာဋပဋိမုက္ကံ	၂၁၁
မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော	၁၄၈
မဟာရဇက္ခာ	၈၄
မဟာဝနေ ကူဋာဂါရ- သာလာယံ	၁၆၉
မဟာသယနံ	၁၁၃
မဟိစ္ဆတာ	၄၅
မာ အဟောသိ	၁၈၀
မာ ခေါ တွံ မာရိသ	၁၉၁
မာဂဓကော	၁၆၇
မာ တထာဂတံ ဝိဟေသေသိ	၃၁၃
မာတာ စ ဥတုနီ ဟောတိ	၂၁၀
မာတာပေတ္တိကသမ္ဘဝဿ	၃၅
မာတုဂေါရဝကေန ဝုယှမာနော	၁၆၈
မာတုရက္ခိတာ	၂၃၀
မာ တေသံ အဖာသုကမကာသိ	၁၃၉
မာ တွံ မညိတ္ထော	၃၀၄
မာနကူဋံ	၁၁၄
မာ နာဂံ ဃဋ္ဋေသိ	၃၄
မာနေန္တော	၆
မာ ပရံ ဩဝဒါဟိ	၃၁၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မာရဓေယျံ	၁၆၈
မာရဿ သောတံ ဆေတွာ	၁၆၉
မာရေန ဝါ	၂၈၆
မာရော	၃၀၄
မာရော တွမသိ ပါပိမ	၃၀၄
မာလာ	၁၁၃
မာ ဝါ အဟေသုံ	၂၃၂
မာသာစိတံ မညေ	၃၁၃
မာ သာဝကေ ဥပနေသိ	၃၁၂
မာဟေဝ တေ ရိတ္တကမေဝ	၃၀၉
မိဂဇာတာ	၆၅
မိဂဒါယော	၉၃
မိဂါရမာတာ	၇၁-၁၉၇
မိဂါရမာတုပါသာဒေါ	၇၁
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော	၂၃၂
မိဒ္ဓံ	၁၂၀
မုခံ	၁၂၀
မုခသတ္တီဟိ	၂၉၁
မုစ္ဆာ	၁၈၈
မုစ္ဆိတာ	၆၅-၉၈
မုဏ္ဍကာ	၃၁၄
မုတ္တဂါဟကော	၅၂
မုတ္တမုတ္တကော	၅၂
မုတံ	၁၆
မုဒိန္ဒြိယာ	၈၄
မုသာ	၂၃
မူလဇာတာ	၂၈၆
မူသိကံ မဂ္ဂယမာနော	၃၁၅
မေတမာသဒေါ	၃၀၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Mettacittā	6
Mettāsahagatena cetasā	226
Mettaṁ kāyakammaṁ	142, 292
Mettaṁ manokammaṁ	293
Mettaṁ vacīkammaṁ	292
Methunā	110
Medenti	186
Medhāvī	91
Mokkhacikaṁ	210
Moḷi	1
Moḷiyaphaggunassa avaṇṇaṁ	2
Maṁ	81
Maṁsapesi	34, 39
Maṁsapesūpamā	10
[Ya]	
Yakkho	179
Yattha te	67
Yatthassa te pāpakā	211
Yattha viññū puriso	76
Yatra hi nāma	83, 302
Yato kho te bhikkhū	10
Yathā	142
Yathākāmakaraṇīyo	66, 304
Yathā cāhaṁ	23
Yathā taṁ	64
Yathā taṁ aviddasuno	274
Yathā taṁ Ānando vā	157
Yathā taṁ dūsī māro	314
Yathā taṁ pubbekatapuññassa	204

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ya]	
Yathā taṁ viddasuno	274
Yathāpaccayaṁ vā	25
Yathābalasantoso	47
Yathābhirantaṁ	54
Yathābhūtasmiṁ	130
Yathābhūtaṁ	121, 127
Yathālābhasantoso	47
Yathāsāruppasantoso	48
Yadicchakaṁ	4
Yadidaṁ	182
Yadidaṁ idhāgamanāya	201
Yadidaṁ mahantattena	121
Yadidaṁ vādādhippāyo	182
Yamassa patirūpaṁ maññeyyātha	184
Yampi taṁ diṭṭhiṭṭhānaṁ	17
Yasassino	136
Yā ca bāhirā	126
Yācitakūpamā	10
Yā ceva kho pana	126
Yāya vihārasamāpattiyā	157
Yāyaṁ diṭṭhi	298
Yāvatā candimasūriyā pariharanti	305
Yāvadeva	145, 193
Yāva brahmalokā	147
Yvāyaṁ bhante vado vedeyyo	206
Yiṭṭhaṁ	232
Ye keci kusalā dhammā	121

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မေတ္တစိတ္တာ	၆
မေတ္တာသဟဂတေန စေတသာ	၂၂၆
မေတ္တံ ကာယကမ္မံ	၁၄၂-၂၉၂
မေတ္တံ မနောကမ္မံ	၂၉၃
မေတ္တံ ဝစီကမ္မံ	၂၉၂
မေထုနာ	၁၁၀
မေဒေန္တိ	၁၈၆
မေဓာဝီ	၉၁
မောက္ခစိကံ	၂၁၀
မောဠိ	၁
မောဠိယဖဂ္ဂုနဿ အဝဏ္ဏံ	၂
မံ	၈၁
မံသပေသိ	၃၄-၃၉
မံသပေသူပမာ	၁၀
[ယ]	
ယက္ခော	၁၇၉
ယတ္ထ တေ	၆၇
ယတ္ထဿ တေ ပါပကာ	၂၁၁
ယတ္ထ ဝိညူ ပုရိသော	၇၆
ယတြ ဟိ နာမ	၈၃-၃၀၂
ယတော ခေါ တေ ဘိက္ခူ	၁၀
ယထာ	၁၄၂
ယထာကာမကရဏီယော	၆၆-၃၀၄
ယထာ စာဟံ	၂၃
ယထာ တံ	၆၄
ယထာ တံ အဝိဒ္ဒသုနော	၂၇၄
ယထာ တံ အာနန္ဒော ဝါ	၁၅၇
ယထာ တံ ဒူသီ မာရော	၃၁၄
ယထာ တံ ပုဗ္ဗေကတပုညဿ	၂၀၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ယ]	
ယထာ တံ ဝိဒ္ဒသုနော	၂၇၄
ယထာပစ္စယံ ဝါ	၂၅
ယထာဗလသန္တောသော	၄၇
ယထာဘိရန္တံ	၅၄
ယထာဘူတသ္မိံ	၁၃၀
ယထာဘူတံ	၁၂၁-၁၂၇
ယထာလာဘသန္တောသော	၄၇
ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော	၄၈
ယဒိစ္ဆကံ	၄
ယဒိဒံ	၁၈၂
ယဒိဒံ ဣဓာဂမနာယ	၂၀၁
ယဒိဒံ မဟန္တတ္တေန	၁၂၁
ယဒိဒံ ဝါဒါဓိပ္ပါယော	၁၈၂
ယမဿ ပတိရူပံ မညေယျာထ	၁၈၄
ယမ္ပိ တံ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံ	၁၇
ယသဿိနော	၁၃၆
ယာ စ ဗာဟိရာ	၁၂၆
ယာစိတကူပမာ	၁၀
ယာ စေဝ ခေါ ပန	၁၂၆
ယာယ ဝိဟာရသမာပတ္တိယာ	၁၅၇
ယာယံ ဒိဋ္ဌိ	၂၉၈
ယာဝတာ စန္ဒိမသူရိယာ ပရိဟရန္တိ	၃၀၅
ယာဝဒေဝ	၁၄၅-၁၉၃
ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ	၁၄၇
ယွာယံ ဘန္တေ ဝဒေါ ဝေဒေယျော	၂၀၆
ယိဋ္ဌံ	၂၃၂
ယေ ကေစိ ကုသလာ ဓမ္မာ	၁၂၁

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ya]

Ye dhammā samaṇakaraṇā ca
brāhmaṇakarā ca 212
Yena Andhavanaṁ 60
Yena ca jīrīyati 131
Yena Bhagavā 59
Yena Bhagavā tenupasaṅkami 146
Yena Sāvatthi tena 58
Yena sudaṁ niccakappaṁ 193
Yenicchakaṁ 4
Ye vā panassu viyattā bhikkhū 15
Yesaṁ mayi saddhāmattaṁ
pemamattaṁ 26
Yo etamabhijānāti 319
Yoggācariyo 4
Yo cīvara -pa- parikkhārahetu 6
Yo mano padūseyya 8
Yo Vejayantaṁ pāsādaṁ 319
Yaṁ kiñci vedanaṁ 199
Yaṁ kho idaṁ pubbe
pariññātaṁ 24
Yaṁ taṁ parassa 230
Yaṁ taṁ sukhaṁ 192
Yaṁ tumhe nādhivāseyyātha 8
Yaṁ nūna mayaṁ yattha agati 67
Yaṁ kho khippameva
antaradhāyati 202
Yaṁ vā panaññampi 126

[Ra]

Rajataṁ 75, 113
Rajjubhedo 114
Rajopatho 109
Rajojallikassa 226
Ratanagharacetiyaṁ 89
Ratanacaṅkamacetiyaṁ 89
Rattūparato 113
Rathakaṁ 211
Rathavinīte 21
Ramaṇīyaṁ 79, 131
Rāgadosaparetehi 81
Rāgarattā 81
Rājakulamajjhagato 230
Rājagahaṁ 40
Rittaṁ 144
Ritto 180
Rukkhaphalūpamā 10
Rukkhamūlikassa 226
Rukkhamūlaṁ 119
Rudantānaṁ 76
Rūpattāyaṁ 177
Rūpakūṭaṁ 114
Rūpe patiṭṭhāya 177
Rūpaṁ 133
Rūpaṁ attato 259
Rūpaṁ netaṁ mama 17
Rosanti vihesenti 24
Rosetha 314
Rosenti 24, 128

[La]

Laṅgiṁ 34
Laṅgīti kho bhikkhu 37

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ယ]

ယေ ဓမ္မာ သမဏကာရဏာ စ
ဗြာဟ္မဏကာရာ စ ၂၁၂
ယေန အန္ဓဝနံ ၆၀
ယေန စ ဇီရီယတိ ၁၃၁
ယေန ဘဂဝါ ၅၉
ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ ၁၄၆
ယေန သာဝတ္ထိ တေန ၅၈
ယေန သုဒံ နိစ္စကပ္ပံ ၁၉၃
ယေနိစ္ဆကံ ၄
ယေ ဝါ ပနဿု ဝိယတ္တာ ဘိက္ခူ ၁၅
ယေသံ မယိ သဒ္ဓါမတ္တံ ပေမမတ္တံ ၂၆
ယော ဧတမဘိဇာနာတိ ၃၁၉
ယောဂ္ဂါစရိယော ၄
ယော စီဝရ။ပ။ ပရိက္ခာရဟေတု ၆
ယော မနော ပဒူသေယျ ၈
ယော ဝေဇယန္တံ ပါသာဒံ ၃၁၉
ယံ ကိဉ္စိ ဝေဒနံ ၁၉၉
ယံ ခေါ ဣဒံ ပုဗ္ဗေ ပရိညာတံ ၂၄
ယံ တံ ပရဿ ၂၃၀
ယံ တံ သုခံ ၁၉၂
ယံ တုမှေ နာဓိဝါသေယျာထ ၈
ယံ နူန မယံ ယတ္ထ အဂတိ ၆၇
ယံ နော ခိပ္ပမေဝ
အန္တရဓာယတိ ၂၀၂
ယံ ဝါ ပနညမ္ပိ ၁၂၆

[ရ]

ရဇတံ ၇၅-၁၁၃
ရဇ္ဇုဘေဒေါ ၁၁၄
ရဇောပထော ၁၀၉
ရဇောဇလ္လိကဿ ၂၂၆
ရတနဃရစေတိယံ ၈၉
ရတနစင်္ကမစေတိယံ ၈၉
ရတ္တူပရတော ၁၁၃
ရထကံ ၂၁၁
ရထဝိနီတေ ၂၁
ရမဏီယံ ၇၉-၁၃၁
ရာဂဒေါသပရေတေဟိ ၈၁
ရာဂရတ္တာ ၈၁
ရာဇကုလမဇ္ဈဂတော ၂၃၀
ရာဇဂဟံ ၄၀
ရိတ္တံ ၁၄၄
ရိတ္တော ၁၈၀
ရုက္ခဖလူပမာ ၁၀
ရုက္ခမူလိကဿ ၂၂၆
ရုက္ခမူလံ ၁၁၉
ရုဒန္တာနံ ၇၆
ရူပတ္တာယံ ၁၇၇
ရူပကူဋံ ၁၁၄
ရူပေ ပတိဋ္ဌာယ ၁၇၇
ရူပံ ၁၃၃
ရူပံ အတ္တတော ၂၅၉
ရူပံ နေတံ မမ ၁၇
ရောသန္တိ ဝိဟေသေန္တိ ၂၄
ရောသေထ ၃၁၄
ရောသေန္တိ ၂၄-၁၂၈

[လ]

လင်္ဂိံ ၃၄
လင်္ဂီတိ ခေါ ဘိက္ခု ၃၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[La]	
Lajjī	110
Lapitalāpanamattena	76
Labhāmi paccattaṁ samathaṁ	299
Labhetha otāraṁ	314
Lahuṭṭhānaṁ	3
Lābhā	293
Lābhā no āvuso	77
Lābhā vata bhante	147
Luddo	229
Leṇaṁ gavesī	180
Lokapāladhammā	213
Lokasmiṁ	287
Loko	85, 104
Lokaṁ	6
Lomahaṭṭhajātaṁ	204
Lohitañhetaṁ bhikkhave	210
Lohitapāṇī	229
[Va]	
Vaṅkakaṁ	210
Vaggakaraṇiṁ vācaṁ	231
Vagganandī	231
Vaggarato	231
Vaggārāmo	231
Vacanappathehi	194
Vacasā paricitā	154
Vaccaghaṭaṁ	144
Vacīsamācāre	215

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vacchakañca apacināti	300
Vacchake	168
Vacchatare	168
Vaccho	186
Vajirapāṇi	179
Vañcanaṁ	115
Vajjhantu	232
Vaṭṭaṁ tesaṁ natthi paññāpanāya	25
Vaṇṇato	160
Vaṇṇasampanno	275
Vaṇṇasaddo	31
Vatakotūhalamaṅgalāni	209
Vattituñca arahati	178
Vatthu	114
Vatthusāyiko	304
Vadho	115
Vanapatthaṁ	119
Vanaṁ	320
Vammiko	34
Vayadhammatā	128
Valliṁ	132
Vasavatti	303
Vassaṁvuṭṭhā	41
Vasīpitā bhūtabhabyānaṁ	303
Vahacchinno	315
Vācābhihāro	166
Vādena vādaṁ samāraddho	172
Vādaṁ āropessāma	102
Vānaṁ	81
Vāmanikā	103

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[လ]	
လဇ္ဇီ	၁၁၀
လပိတလာပနမတ္တေန	၇၆
လဘာမိ ပစ္စတ္တံ သမထံ	၂၉၉
လဘေထ ဩတာရံ	၃၁၄
လဟုဋ္ဌာနံ	၃
လာဘာ	၂၉၃
လာဘာ နော အာဝုသော	၇၇
လာဘာ ဝတ ဘန္တေ	၁၄၇
လုဒ္ဒေါ	၂၂၉
လေဏံ ဂဝေသီ	၁၈၀
လောကပါလဓမ္မာ	၂၁၃
လောကသ္မိံ	၂၈၇
လောကော	၈၅-၁၀၄
လောကံ	၆
လောမဟဋ္ဌဇာတံ	၂၀၄
လောဟိတဉှေတံ ဘိက္ခဝေ	၂၁၀
လောဟိတပါဏီ	၂၂၉
[ဝ]	
ဝင်္ကကံ	၂၁၀
ဝဂ္ဂကရဏိံ ဝါစံ	၂၃၁
ဝဂ္ဂနန္ဒီ	၂၃၁
ဝဂ္ဂရတော	၂၃၁
ဝဂ္ဂါရာမော	၂၃၁
ဝစနပ္ပထေဟိ	၁၉၄
ဝစသာ ပရိစိတာ	၁၅၄
ဝစ္စဃဋံ	၁၄၄
ဝစီသမာစာရေ	၂၁၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝစ္ဆကဉ္စ အပစိနာတိ	၃၀၀
ဝစ္ဆကေ	၁၆၈
ဝစ္ဆတရေ	၁၆၈
ဝစ္ဆော	၁၈၆
ဝဇိရပါဏိ	၁၇၉
ဝဉ္စနံ	၁၁၅
ဝဇ္ဈန္တု	၂၃၂
ဝဋ္ဋံ တေသံ နတ္ထိ ပညာပနာယ	၂၅
ဝဏ္ဏတော	၁၆၀
ဝဏ္ဏသမ္ပန္နော	၂၇၅
ဝဏ္ဏသဒ္ဒေါ	၃၁
ဝတကောတူဟလမင်္ဂလာနိ	၂၀၉
ဝတ္တိတုဉ္စ အရဟတိ	၁၇၈
ဝတ္ထု	၁၁၄
ဝတ္ထုသာယိကော	၃၀၄
ဝဓော	၁၁၅
ဝနပတ္ထံ	၁၁၉
ဝနံ	၃၂၀
ဝမ္မိကော	၃၄
ဝယဓမ္မတာ	၁၂၈
ဝလ္လိံ	၁၃၂
ဝသဝတ္တိ	၃၀၃
ဝဿံဝုဋ္ဌာ	၄၁
ဝသီပိတာ ဘူတဘဗျာနံ	၃၀၃
ဝဟစ္ဆိန္နော	၃၁၅
ဝါစာဘိဟာရော	၁၆၆
ဝါဒေန ဝါဒံ သမာရဒ္ဓေါ	၁၇၂
ဝါဒံ အာရောပေဿာမ	၁၀၂
ဝါနံ	၈၁
ဝါမနိကာ	၁၀၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vālavedhirūpe	101
Vālaṁ kaṇṇe gahetvā	173
Vikālabhojanaṁ	113
Vikireyya	7
Vigatābhijjhena	120
Vicikicchā	220
Vijjāgato	274
Vijitasaṅgāmo	84
Viññāṇaṁ viññāṇaṁ	239
Viññāṇaṁ	310
Viññāṇabhāgassa	133
Viññātaṁ	16
Viññāpako	53
Viññuppasatthāni	298
Vitataṁ	200
Vitudantā	291
Viddhe	276
Vidhuro	314
Vidhuraṁ sāvakamāsajja	319
Vidhūpanena	132
Vinayavādī	112
Vinayo	23
Vinaḷīkataṁ	169
Vinibbhujitvā vinibbhujitvā	240
Vineti	172
Vipañcitaññū	85
Vippakatā	74
Vipphanditāni	128
Viparāmoso	115
Vipariṇāmadhammatā	128

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vipariṇāmadhammaṁ	19
Vipariṇataṁ	3
Viparītadassano	232
Vipulena	6
Vibhūseti	113
Vimaticchedanā pucchā	235
Vimalenānubuddhaṁ	83
Vimuttasmiṁvimuttamiti	21
Vimuttānuttariyaṁ	183
Vimutti	53, 211
Vimuttiñāṇadassanaṁ	53
Vimokkhena aphassayi	320
Viyatto	91
Virāgānupassī	199
Virāgā vimuccati	21
Virāgo	21
Virādheyya	303
Vilāpaṁ vilapitaṁ maññe	182
Vilepanaṁ	113
Vivaṭaṁ	169
Vivariṁsu	74
Vivādāpannā	291
Vivittaṁ	118
Vivekaninnaṁ	266
Vissaṭṭho	98
Visākhā	197
Visuddhamattānaṁ samanupassati	226
Visūkadassanaṁ	113
Visūkāyikāni	182
Visena saṁsaṭṭho	275

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝါလဝေဓိရူပေ	၁၀၁
ဝါလံ ကဏ္ဏေ ဂဟေတွာ	၁၇၃
ဝိကာလဘောဇနံ	၁၁၃
ဝိကိရေယျ	၇
ဝိဂတာဘိဇ္ဈေန	၁၂၀
ဝိစိကိစ္ဆာ	၂၂၀
ဝိဇ္ဇာဂတော	၂၇၄
ဝိဇိတသင်္ဂါမော	၈၄
ဝိညာဏံ ဝိညာဏံ	၂၃၉
ဝိညာဏံ	၃၁၀
ဝိညာဏဘာဂဿ	၁၃၃
ဝိညာတံ	၁၆
ဝိညာပကော	၅၃
ဝိညုပ္ပသတ္ထာနိ	၂၉၈
ဝိတတံ	၂၀၀
ဝိတုဒန္တာ	၂၉၁
ဝိဒ္ဓေ	၂၇၆
ဝိဓုရော	၃၁၄
ဝိဓုရံ သာဝကမာသဇ္ဇ	၃၁၉
ဝိဓူပနေန	၁၃၂
ဝိနယဝါဒီ	၁၁၂
ဝိနယော	၂၃
ဝိနဠီကတံ	၁၆၉
ဝိနိဗ္ဘုဇိတွာ ဝိနိဗ္ဘုဇိတွာ	၂၄၀
ဝိနေတိ	၁၇၂
ဝိပဉ္စိတညူ	၈၅
ဝိပ္ပကတာ	၇၄
ဝိပ္ဖန္ဒိတာနိ	၁၂၈
ဝိပရာမောသော	၁၁၅
ဝိပရိဏာမဓမ္မတာ	၁၂၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝိပရိဏာမဓမ္မံ	၁၉
ဝိပရိဏတံ	၃
ဝိပရီတဒဿနော	၂၃၂
ဝိပုလေန	၆
ဝိဘူသေတိ	၁၁၃
ဝိမတိစ္ဆေဒနာ ပုစ္ဆာ	၂၃၅
ဝိမလေနာနုဗုဒ္ဓံ	၈၃
ဝိမုတ္တသ္မိံဝိမုတ္တမိတိ	၂၁
ဝိမုတ္တာနုတ္တရိယံ	၁၈၃
ဝိမုတ္တိ	၅၃-၂၁၁
ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနံ	၅၃
ဝိမောက္ခေန အဖဿယိ	၃၂၀
ဝိယတ္တော	၉၁
ဝိရာဂါနုပဿီ	၁၉၉
ဝိရာဂါ ဝိမုစ္စတိ	၂၁
ဝိရာဂေါ	၂၁
ဝိရာဓေယျ	၃၀၃
ဝိလာပံ ဝိလပိတံ မညေ	၁၈၂
ဝိလေပနံ	၁၁၃
ဝိဝဋံ	၁၆၉
ဝိဝရိံသု	၇၄
ဝိဝါဒါပန္နာ	၂၉၁
ဝိဝိတ္တံ	၁၁၈
ဝိဝေကနိန္နံ	၂၆၆
ဝိဿဋ္ဌော	၉၈
ဝိသာခါ	၁၉၇
ဝိသုဒ္ဓမတ္တာနံ သမနုပဿတိ	၂၂၆
ဝိသူကဒဿနံ	၁၁၃
ဝိသူကာယိကာနိ	၁၈၂
ဝိသေန သံသဋ္ဌော	၂၇၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Visevitāni	182
Visodheyya	4
Visaṁyutto	22
Viharatāyasmā	76
Viharati	110
Viharanti	138
Vihāraṁ pavisitvā	313
Vihesetha	314
Vihesenti	24, 128
Vītimissā	280
Vīmaṁsakena	277
Vīriyārambhassa	37
Vīro	84
Vuṭṭhānimaṁ	319
Vuṭṭhānaṁ paññāyati	299
Vedagū	224
Vedallaṁ	13
Vedehikā	5
Vedo	5
Venayiko	23
Veyyākaraṇaṁ	12
Verañjakā	234
Velā	1, 78
Vesārajjapatto	182
Vessavaṇo ca mahārājā	203
Veḷuvanaṁ	40
Vo	141, 143
Vodātā	280

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sa-udrayā	213
Sa-upādānaṁyeva samānaṁ	62
Sakasmiṁ vijite	178
Sakyakulā pabbajito	228
Sakyaputto	228
Sakaṁ ācariyakaṁ	76
Sakkāro	134
Sakkaṁ so paripucchati	319
Sakkharakathalaṁ	224
Sakkharaṁ gahetvā	317
Sakkhiputtho	231
Saggaṁ lokaṁ upapajjanti	316
Saṅkaṭiraṁ	315
Saṅkunā saṅkuhadaye samāgaccheyya	318
Saṅkusamāhato	318
Saṅkhato	260
Saṅkhā	230
Saṅkhāranirodho	208
Saṅgaho	122, 133
Saṅgahaṁ gacchati	133
Saṅgahaṁ gacchanti	122
Saṅgāhikaṁ	298
Saṅghāṭikaṁ kareyyuṁ	226
Saṅghāṭiyā	225
Saccako Nigaṇṭhaputto	170
Saccato	19
Saccavādī	110
Saccasandho	110
Saccānaṁ bodhāya	298

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝိသေဝိတာနိ	၁၈၂
ဝိသောဓေယျ	၄
ဝိသံယုတ္တော	၂၂
ဝိဟရတာယသ္မာ	၇၆
ဝိဟရတိ	၁၁၀
ဝိဟရန္တိ	၁၃၈
ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ	၃၁၃
ဝိဟေသေထ	၃၁၄
ဝိဟေသေန္တိ	၂၄-၁၂၈
ဝီတိမိဿာ	၂၈၀
ဝီမံသကေန	၂၇၇
ဝီရိယာရမ္ဘဿ	၃၇
ဝီရော	၈၄
ဝုဋ္ဌာနိမံ	၃၁၉
ဝုဋ္ဌာနံ ပညာယတိ	၂၉၉
ဝေဒဂူ	၂၂၄
ဝေဒလ္လံ	၁၃
ဝေဒေဟိကာ	၅
ဝေဒေါ	၅
ဝေနယိကော	၂၃
ဝေယျာကရဏံ	၁၂
ဝေရဉ္ဇကာ	၂၃၄
ဝေလာ	၁-၇၈
ဝေသာရဇ္ဇပတ္တော	၁၈၂
ဝေဿဝဏော စ မဟာရာဇာ	၂၀၃
ဝေဠုဝနံ	၄၀
ဝေါ	၁၄၁-၁၄၃
ဝေါဒါတာ	၂၈၀

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သဥဒြယာ	၂၁၃
သဥပါဒါနံယေဝ သမာနံ	၆၂
သကသ္မိံ ဝိဇိတေ	၁၇၈
သကျကုလာ ပဗ္ဗဇိတော	၂၂၈
သကျပုတ္တော	၂၂၈
သကံ အာစရိယကံ	၇၆
သက္ကာရော	၁၃၄
သက္ကံ သော ပရိပုစ္ဆတိ	၃၁၉
သက္ခရကထလံ	၂၂၄
သက္ခရံ ဂဟေတွာ	၃၁၇
သက္ခိပုဋ္ဌော	၂၃၁
သဂ္ဂံ လောကံ ဥပပဇ္ဇန္တိ	၃၁၆
သင်္ကဋိရံ	၃၁၅
သင်္ကုနာ သင်္ကုဟဒယေ သမာဂစ္ဆေယျ	၃၁၈
သင်္ကုသမာဟတော	၃၁၈
သင်္ခတော	၂၆၀
သင်္ခါ	၂၃၀
သင်္ခါရနိရောဓော	၂၀၈
သင်္ဂဟော	၁၂၂-၁၃၃
သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ	၁၃၃
သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ	၁၂၂
သင်္ဂါဟိကံ	၂၉၈
သင်္ဃာဋိကံ ကရေယျုံ	၂၂၆
သင်္ဃာဋိယာ	၂၂၅
သစ္စကော နိဂဏ္ဌပုတ္တော	၁၇၀
သစ္စတော	၁၉
သစ္စဝါဒီ	၁၁၀
သစ္စသန္ဓော	၁၁၀
သစ္စာနံ ဗောဓာယ	၂၉၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sacchikatvā	106
Sacchikiriyāya	137
Sace kho -pa- sabbattena	309
Sace tvaṁ evaṁ anubuddho	312
Sajotibhūtaṁ	179
Sañjayo	137
Sañjānāti	243
Saññaggaṁ	20
Saṇṭhapesuṁ	96
Saṇhena	6
Satta rathavinītāni	63
Satthavāho	84
Sattānaṁ āgatiṁ gatiṁ	305
Sattisūlūpamā	10
Satthari pasīdati	286
Satthukappena	64
Satānusāriviññāṇaṁ	192
Sati	120
Sato sampajāno	120
Santarabāhirā	222
Saddaṁ sutvā	147
Saddhā	3, 77
Saddhāniviṭṭhā	286
Sadvārā	224
Sadevakaṁ	105
Sadevamanussaṁ	105
Santappetvā	184
Santuṭṭho	47
Santuṭṭhikathañca	49
Santo	80, 183
Santhāgāre	173
Sandassako	53
Sandiṭṭhiko	209
Sandhātā	111
Sandhisamalasaṅkaṭire	315
Sannipāta	133, 210
Sannisādemi	193
Sanneyya	222
Sappaṭibhayaṁ	15
Saparidaṇḍā	230
Sappasirūpamā	10
Sabbacetasā samannāharitvā	300
Sabbatopabhaṁ	310
Sabbapāṇabhūtahitānukampī	110
Sabbapāliphullā	152
Sabbavidū	94
Sabbasaṅkhārasamathāya	18
Sabbasaṅkhārasamatho	80
Sabalaṁ	297
Sabbasetena vaḷavābhirathena	98
Sabrahmakaṁ	105
Sabbābhibhū	94
Sabbāvato kāyassa	222
Sabbāvantaṁ	6
Sabbūpadhipaṭinissaggo	80
Sabbesu dhammesu anupalitto	94
Sabbesaṁ vo Sāriputta	158
Sabbaṁ jaho	94
Sabhāgato	230
Samavāyo	133

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သစ္ဆိကတွာ	၁၀၆
သစ္ဆိကိရိယာယ	၁၃၇
သစေ ခေါ။ပ။ သဗ္ဗတ္တေန	၃၀၉
သစေ တွံ ဧဝံ အနုဗုဒ္ဓေါ	၃၁၂
သဇောတိဘူတံ	၁၇၉
သဉ္ဇယော	၁၃၇
သဉ္ဇာနာတိ	၂၄၃
သညဂ္ဂံ	၂၀
သဏ္ဌပေသုံ	၉၆
သဏှေန	၆
သတ္တ ရထဝိနီတာနိ	၆၃
သတ္ထဝါဟော	၈၄
သတ္တာနံ အာဂတိံ ဂတိံ	၃၀၅
သတ္တိသူလူပမာ	၁၀
သတ္ထရိ ပသီဒတိ	၂၈၆
သတ္ထုကပ္ပေန	၆၄
သတာနုသာရိဝိညာဏံ	၁၉၂
သတိ	၁၂၀
သတော သမ္ပဇာနော	၁၂၀
သန္တရဗာဟိရာ	၂၂၂
သဒ္ဒံ သုတွာ	၁၄၇
သဒ္ဓါ	၃-၇၇
သဒ္ဓါနိဝိဋ္ဌာ	၂၈၆
သဒွါရာ	၂၂၄
သဒေဝကံ	၁၀၅
သဒေဝမနုဿံ	၁၀၅
သန္တပ္ပေတွာ	၁၈၄
သန္တုဋ္ဌော	၄၇
သန္တုဋ္ဌိကထဉ္စ	၄၉
သန္တော	၈၀-၁၈၃
သန္ထာဂါရေ	၁၇၃
သန္ဒဿကော	၅၃
သန္ဒိဋ္ဌိကော	၂၀၉
သန္ဓာတာ	၁၁၁
သန္ဓိသမလသင်္ကဋိရေ	၃၁၅
သန္နိပါတ	၁၃၃-၂၁၀
သန္နိသာဒေမိ	၁၉၃
သန္နေယျ	၂၂၂
သပ္ပဋိဘယံ	၁၅
သပရိဒဏ္ဍာ	၂၃၀
သပ္ပသိရူပမာ	၁၀
သဗ္ဗစေတသာ သမန္နာဟရိတွာ	၃၀၀
သဗ္ဗတောပဘံ	၃၁၀
သဗ္ဗပါဏဘူတဟိတာနုကမ္ပီ	၁၁၀
သဗ္ဗပါလိဖုလ္လာ	၁၅၂
သဗ္ဗဝိဒူ	၉၄
သဗ္ဗသင်္ခါရသမထာယ	၁၈
သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော	၈၀
သဗလံ	၂၉၇
သဗ္ဗသေတေန ဝဠဝါဘိရထေန	၉၈
သဗြဟ္မကံ	၁၀၅
သဗ္ဗာဘိဘူ	၉၄
သဗ္ဗာဝတော ကာယဿ	၂၂၂
သဗ္ဗာဝန္တံ	၆
သဗ္ဗူပဓိပဋိနိဿဂ္ဂေါ	၈၀
သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု အနုပလိတ္တော	၉၄
သဗ္ဗေသံ ဝေါ သာရိပုတ္တ	၁၅၈
သဗ္ဗံ ဇဟော	၉၄
သဘာဂတော	၂၃၀
သမဝါယော	၁၃၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Samaggakaraṇiṁ vācaṁ bhāsitā	111
Samagganandī	111
Samaggarato	111
Samaggārāmo	111
Samaṅgībhūto	200
Samaṇakasaṭā	225
Samaṇadhammā nāma	214
Samaṇamalā samaṇadosā	225
Samaṇamalānaṁ	225
Samaṇasāmīcippaṭipadā	255
Samaṇena vā	286
Samaṇo	209, 224, 226
Samatikkamāya	145
Samathāya	183
Samatho	299
Samantā sappadesaṁ	67
Samantā ca gocaragāmaṁ	79
Samanupassituṁ	180
Samanumodiṁsu	65
Samanuyuñjanti	10
Samannesanā	277
Sampajjalitaṁ	179
Sampajānamusā bhāsitā	231
Sampaliveṭhitaṁ	225
Sampavāretvā	184
Samparikaḍḍheyya	173
Sampahaṁsako	54
Sampārutaṁ	225
Samappito	200
Sambahulehi	147

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sambādho gharāvāso	109
Sammappaññāya passato	207
Sammā parihareyya	4
Sammāsambuddho	94
Samavāyo	133
Sambhāvito	44
Sambhogasaṁsaggo	51
Samanupassati	17
Samalehi cintito	83
Samalo	315
Samādapako	53
Samādāyeva pakkamati	117
Samādhi	53
Samāpanno	110
Samādhisaṁvattanikāni	298
Samārakaṁ	105
Sammukhā	2
Samuttejako	54
Samudācaranti	130
Samupabyūḷho	202
Samullapanasaṁsaggo	51
Samūlaṁ bhavaṁ udabbahi	311
Samodhānaṁ	121
Sammohavihārasmiṁ	194
Sayaṁ abhiññāya	94
Sayaṁ abhiññā sacchikatvā	106, 233
Saraṇaṁ gavesī	180
Sallavatī	104
Savanasaṁsaggo	50

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သမဂ္ဂကရဏိံ ဝါစံ ဘာသိတာ	၁၁၁
သမဂ္ဂနန္ဒီ	၁၁၁
သမဂ္ဂရတော	၁၁၁
သမဂ္ဂါရာမော	၁၁၁
သမင်္ဂီဘူတော	၂၀၀
သမဏကသဋာ	၂၂၅
သမဏဓမ္မာ နာမ	၂၁၄
သမဏမလာ သမဏဒေါသာ	၂၂၅
သမဏမလာနံ	၂၂၅
သမဏသာမီစိပ္ပဋိပဒါ	၂၅၅
သမဏေန ဝါ	၂၈၆
သမဏော	၂၀၉-၂၂၄-၂၂၆
သမတိက္ကမာယ	၁၄၅
သမထာယ	၁၈၃
သမထော	၂၉၉
သမန္တာ သပ္ပဒေသံ	၆၇
သမန္တာ စ ဂေါစရဂါမံ	၇၉
သမနုပဿိတုံ	၁၈၀
သမနုမောဒိံသု	၆၅
သမနုယုဉ္ဇန္တိ	၁၀
သမန္နေသနာ	၂၇၇
သမ္ပဇ္ဇလိတံ	၁၇၉
သမ္ပဇာနမုသာ ဘာသိတာ	၂၃၁
သမ္ပလိဝေဌိတံ	၂၂၅
သမ္ပဝါရေတွာ	၁၈၄
သမ္ပရိကဍ္ဎေယျ	၁၇၃
သမ္ပဟံသကော	၅၄
သမ္ပာရုတံ	၂၂၅
သမပ္ပိတော	၂၀၀
သမ္ဗဟုလေဟိ	၁၄၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သမ္ဗာဓော ဃရာဝါသော	၁၀၉
သမ္မပ္ပညာယ ပဿတော	၂၀၇
သမ္မာ ပရိဟရေယျ	၄
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ	၉၄
သမဝါယော	၁၃၃
သမ္ဘာဝိတော	၄၄
သမ္ဘောဂသံသဂ္ဂေါ	၅၁
သမနုပဿတိ	၁၇
သမလေဟိ စိန္တိတော	၈၃
သမလော	၃၁၅
သမာဒပကော	၅၃
သမာဒါယေဝ ပက္ကမတိ	၁၁၇
သမာဓိ	၅၃
သမာပန္နော	၁၁၀
သမာဓိသံဝတ္တနိကာနိ	၂၉၈
သမာရကံ	၁၀၅
သမ္မုခါ	၂
သမုတ္တေဇကော	၅၄
သမုဒါစရန္တိ	၁၃၀
သမုပဗျူဠှော	၂၀၂
သမုလ္လပနသံသဂ္ဂေါ	၅၁
သမူလံ ဘဝံ ဥဒဗ္ဗဟိ	၃၁၁
သမောဓာနံ	၁၂၁
သမ္မောဟဝိဟာရသ္မိံ	၁၉၄
သယံ အဘိညာယ	၉၄
သယံ အဘိညာ သစ္ဆိကတွာ	၁၀၆-၂၃၃
သရဏံ ဂဝေသီ	၁၈၀
သလ္လဝတီ	၁၀၄
သဝနသံသဂ္ဂေါ	၅၀

[Sa]

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
Svākkhāto	25
Svākārā	84
Svātanāya	183
Sassataṁ	302
Sassamaṇabrāhmaṇiṁ	105
Sasnehaṁ	188
Sassāmikā	230
Sahatthā	184
Sahadhammikaṁ	179
Sahampatissa	82
Sahabyataṁ upapajjeyyaṁ	233
Sahasākāro	115
Sahassaṁ nemimaṇḍalānaṁ	156
Sahassaṁ lokānaṁ	156
Sahāpalokanāya	318
Sahāpi dukkhena	274
Sahāpi sukhena	274
Sahāpi somanassena	274
Sākhāpalāsaṁ	134
Sāciyogo	115
Sāṇadhovikaṁ nāma	173
Sātthaṁ sabyañjanaṁ	107
Sādhāraṇabhogī	294
Sādhu mayaṁ āvuso	69
Sādhusammatā	136
Sādhusammato bahujanassa	172
Sādhu sādhu Sāriputta	157
Sāpadesaṁ	112
Sāmaggiyā	292
Sāmaṁ ñātaṁ	209

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
Sāmaññattho	214
Sāmaṁ diṭṭhaṁ	209
Sāmaṁ viditaṁ	209
Sārajjati	211
Sāraṇīyā	292
Sāriputtoti ca pana maṁ	64
Sārena sārakaraṇīyaṁ	134
Sāreyya	4
Sāvakā sampajjanti	102
Sāvatthiyā niyyāti	99
Sāsaṅkaṁ	15
Sikkhāsājīvasamāpanno	109
Sikhābhedo	114
Sippisambukaṁ	224
Siyā cittassa aññathattaṁ	316
Siyā vata me	18
Siloko	134
Sītā vāridhārā ubbhijjitvā	222
Sītibhūto	94
Sīlaṁ	53
Sīlasāmaññagato viharati	298
Sīsaveṭhaṁ dadeyya	190
Sīsavedanā honti	190
Sīsānulokī	61
Sīsaṁ vo bhindi	317
Sīhaseyyā	217
Sīhaseyyaṁ	216
Sukatadukkaṭānaṁ	233
Sukhantipi vijānāti	239
Sukhasārāgī	187

[သ]

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
သွာက္ခာတော	၂၅
သွာကာရာ	၈၄
သွာတနာယ	၁၈၃
သဿတံ	၃၀၂
သဿမဏဗြာဟ္မဏိံ	၁၀၅
သသ္နေဟံ	၁၈၈
သဿာမိကာ	၂၃၀
သဟတ္ထာ	၁၈၄
သဟဓမ္မိကံ	၁၇၉
သဟမ္ပတိဿ	၈၂
သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇေယျံ	၂၃၃
သဟသာကာရော	၁၁၅
သဟဿံ နေမိမဏ္ဍလာနံ	၁၅၆
သဟဿံ လောကာနံ	၁၅၆
သဟာပလောကနာယ	၃၁၈
သဟာပိ ဒုက္ခေန	၂၇၄
သဟာပိ သုခေန	၂၇၄
သဟာပိ သောမနဿေန	၂၇၄
သာခါပလာသံ	၁၃၄
သာစိယောဂေါ	၁၁၅
သာဏဓောဝိကံ နာမ	၁၇၃
သာတ္ထံ သဗျဉ္ဇနံ	၁၀၇
သာဓာရဏဘောဂီ	၂၉၄
သာဓု မယံ အာဝုသော	၆၉
သာဓုသမ္မတာ	၁၃၆
သာဓုသမ္မတော ဗဟုဇနဿ	၁၇၂
သာဓု သာဓု သာရိပုတ္တ	၁၅၇
သာပဒေသံ	၁၁၂
သာမဂ္ဂိယာ	၂၉၂
သာမံ ဉာတံ	၂၀၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
သာမညတ္ထော	၂၁၄
သာမံ ဒိဋ္ဌံ	၂၀၉
သာမံ ဝိဒိတံ	၂၀၉
သာရဇ္ဇတိ	၂၁၁
သာရဏီယာ	၂၉၂
သာရိပုတ္တောတိ စ ပန မံ	၆၄
သာရေန သာရကရဏီယံ	၁၃၄
သာရေယျ	၄
သာဝကာ သမ္ပဇ္ဇန္တိ	၁၀၂
သာဝတ္ထိယာ နိယျာတိ	၉၉
သာသင်္ကံ	၁၅
သိက္ခာသာဇီဝသမာပန္နော	၁၀၉
သိခါဘေဒေါ	၁၁၄
သိပ္ပိသမ္ဗုကံ	၂၂၄
သိယာ စိတ္တဿ အညထတ္တံ	၃၁၆
သိယာ ဝတ မေ	၁၈
သိလောကော	၁၃၄
သီတာ ဝါရိဓာရာ ဥဗ္ဘိဇ္ဇိတွာ	၂၂၂
သီတိဘူတော	၉၄
သီလံ	၅၃
သီလသာမညဂတော ဝိဟရတိ	၂၉၈
သီသဝေဌံ ဒဒေယျ	၁၉၀
သီသဝေဒနာ ဟောန္တိ	၁၉၀
သီသာနုလောကီ	၆၁
သီသံ ဝေါ ဘိန္ဒိ	၃၁၇
သီဟသေယျာ	၂၁၇
သီဟသေယျံ	၂၁၆
သုကတဒုက္ကဋာနံ	၂၃၃
သုခန္တိပိ ဝိဇာနာတိ	၂၃၉
သုခသာရာဂီ	၁၈၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sukhāya vedanāya nirodhā	187
Sukhī assa	275
Sukhaṁ vedeti	226
Sucibhūtena	110
Sujātā	4, 87
Suṇantu dhammaṁ	83
Suṇāti gahapati vā	108
Sutadharo	154
Suttaṁ	12
Sutasannicayo	154
Sutaṁ	16
Sudhammāyābhito	319
Supatiṭṭhaṁ	79
Suppakāsito	169
Suppaṇihitaṁ me mānasaṁ	298
Suparimadditā	8
Supinakūpamā	10
Subhaddo	95
Subhūmiyaṁ	4
Sumadditā	8
Sumedho	36
Suladdhalābhā	54
Suvaṇṇavaṇṇaṁ kāyaṁ vivari	181
Suviññāpayā	84
Susiraṁ	200
Susukāḷakeso	76
Susaṁvihitakammantā	5
Sekkhassa	36
Seṭṭho devamanussānaṁ	198
Seṭṭho sajitā	303

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Setakaṇṇikaṁ	104
Setakaṁ	79
Snehaparetā	222
Snehānugatā	222
Sneho	188
Senāni	79
Senānigamo	79
Senāsanaṁ	118
Senāsanaṁ saṁsāmetvā	58
Seyyathāpi macchassa	319
Selantaṁ	131
Sele yathā pabbata- muddhaniṭṭhito	83
Sevitabbe	274
So abhikkante	118
So evaṁ	128
Sokadhammo	75
So cakkhunā rūpaṁ	117
Soṇḍikā dhutto	173
Soṇḍikā kilañjaṁ	173
Sotasamphassajā	129
Sotāpattiphalasacchikiriyāya	301
Sottiyo	224
Sottiyena	88
So dhammaṁ deseti	106
So niṭṭhaṁ gacchati	103
Sopi nūnassa	100
So bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca	2

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သုခါယ ဝေဒနာယ နိရောဓာ	၁၈၇
သုခီ အဿ	၂၇၅
သုခံ ဝေဒေတိ	၂၂၆
သုစိဘူတေန	၁၁၀
သုဇာတာ	၄-၈၇
သုဏန္တု ဓမ္မံ	၈၃
သုဏာတိ ဂဟပတိ ဝါ	၁၀၈
သုတဓရော	၁၅၄
သုတ္တံ	၁၂
သုတသန္နိစယော	၁၅၄
သုတံ	၁၆
သုဓမ္မာယာဘိတော	၃၁၉
သုပတိဋ္ဌံ	၇၉
သုပ္ပကာသိတော	၁၆၉
သုပ္ပဏိဟိတံ မေ မာနသံ	၂၉၈
သုပရိမဒ္ဒိတာ	၈
သုပိနကူပမာ	၁၀
သုဘဒ္ဒေါ	၉၅
သုဘူမိယံ	၄
သုမဒ္ဒိတာ	၈
သုမေဓော	၃၆
သုလဒ္ဓလာဘာ	၅၄
သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ကာယံ ဝိဝရိ	၁၈၁
သုဝိညာပယာ	၈၄
သုသိရံ	၂၀၀
သုသုကာဠကေသော	၇၆
သုသံဝိဟိတကမ္မန္တာ	၅
သေက္ခဿ	၃၆
သေဋ္ဌော ဒေဝမနုဿာနံ	၁၉၈
သေဋ္ဌော သဇိတာ	၃၀၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သေတကဏ္ဏိကံ	၁၀၄
သေတကံ	၇၉
သ္နေဟပရေတာ	၂၂၂
သ္နေဟာနုဂတာ	၂၂၂
သ္နေဟော	၁၈၈
သေနာနိ	၇၉
သေနာနိဂမော	၇၉
သေနာသနံ	၁၁၈
သေနာသနံ သံသာမေတွာ	၅၈
သေယျထာပိ မစ္ဆဿ	၃၁၉
သေလန္တံ	၁၃၁
သေလေ ယထာ ပဗ္ဗတ- မုဒ္ဓနိဋ္ဌိတော	၈၃
သေဝိတဗ္ဗေ	၂၇၄
သော အဘိက္ကန္တေ	၁၁၈
သော ဧဝံ	၁၂၈
သောကဓမ္မော	၇၅
သော စက္ခုနာ ရူပံ	၁၁၇
သောဏ္ဍိကာ ဓုတ္တော	၁၇၃
သောဏ္ဍိကာ ကိလဉ္ဇံ	၁၇၃
သောတသမ္ဖဿဇာ	၁၂၉
သောတာပတ္တိဖလ- သစ္ဆိကိရိယာယ	၃၀၁
သောတ္တိယော	၂၂၄
သောတ္တိယေန	၈၈
သော ဓမ္မံ ဒေသေတိ	၁၀၆
သော နိဋ္ဌံ ဂစ္ဆတိ	၁၀၃
သောပိ နူနဿ	၁၀၀
သော ဘိက္ခု ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ	၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
So pecca bhavissāmi	17
So mamassa kilamatho	81
So me tvaṁ bhāgineyyo hosi	314
Soratasorato	5
Soratā	5
So loko so attā	17
So santuṭṭho	115
Saṁkicco	186
Saṁkiṇṇaparikkho	21
Saṁkiliṭṭha	279
Saṁkilesadhammo	75
Saṁkhittena taṇhāsaṅkhaya-vimutto	198
Saṁghino	135
Saṁghāṭanikaṁ	298
Saṁghe vā viharanto	284
Saṁvijjanti	280
Saṁviggaṁ	204
Saṁvuto	215
Saṁsaṭṭhā	240

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Saṁsaṭṭho	2
Saṁsayena	210
[Ha]	
Hatappahate niviṭṭho	229
Hatthavikārena	144
Hatthipadopamo	103
Hadayaṅgamā	112
Hadayabhedo	114
Haritantaṁ	131
Halaṁ	81
Haliddiṁ	7
Hitānukampī	3
Himaviparāmoso	115
Hirī	213
Hirottappena	213
Hīne kāye patiṭṭhitā	312
Hutaṁ	232
Hupeyya pāvuso	94
He je kāḷī	5

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သော ပေစ္စ ဘဝိဿာမိ	၁၇
သော မမဿ ကိလမထော	၈၁
သော မေ တွံ ဘာဂိနေယျော ဟောသိ	၃၁၄
သောရတသောရတော	၅
သောရတာ	၅
သော လောကော သော အတ္တာ	၁၇
သော သန္တုဋ္ဌော	၁၁၅
သံကိစ္စော	၁၈၆
သံကိဏ္ဏပရိက္ခော	၂၁
သံကိလိဋ္ဌ	၂၇၉
သံကိလေသဓမ္မော	၇၅
သံခိတ္တေန တဏှာသင်္ခယ-ဝိမုတ္တော	၁၉၈
သံဃိနော	၁၃၅
သံဃာဋနိကံ	၂၉၈
သံဃေ ဝါ ဝိဟရန္တော	၂၈၄
သံဝိဇ္ဇန္တိ	၂၈၀
သံဝိဂ္ဂံ	၂၀၄
သံဝုတော	၂၁၅
သံသဋ္ဌာ	၂၄၀

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သံသဋ္ဌော	၂
သံသယေန	၂၁၀
[ဟ]	
ဟတပ္ပဟတေ နိဝိဋ္ဌော	၂၂၉
ဟတ္ထဝိကာရေန	၁၄၄
ဟတ္ထိပဒေါပမော	၁၀၃
ဟဒယင်္ဂမာ	၁၁၂
ဟဒယဘေဒေါ	၁၁၄
ဟရိတန္တံ	၁၃၁
ဟလံ	၈၁
ဟလိဒ္ဒိံ	၇
ဟိတာနုကမ္ပီ	၃
ဟိမဝိပရာမောသော	၁၁၅
ဟိရီ	၂၁၃
ဟိရောတ္တပ္ပေန	၂၁၃
ဟီနေ ကာယေ ပတိဋ္ဌိတာ	၃၁၂
ဟုတံ	၂၃၂
ဟုပေယျ ပါဝုသော	၉၄
ဟေ ဇေ ကာဠီ	၅

Mūlapaṇṇāsaṭṭhakathāya dutiyabhāge

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapotthakaṁ, Syā = Syāmapotthakaṁ, Kaṁ = Kambojapotthakaṁ, I = Iṅgalisapotthakaṁ, Ka = kesuci Marammapotthakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaḷapotthakesu dissamānapāṭho.

Mūlapaṇṇāsaṭṭhakathāya

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Akāsi = Karoti (Syā, Ka)	123
Aggaphalavimutti = Maggaphalavimutti (Sī, Syā)	183
Aṅgapāda = Aṭanipāda (Sī)	116
Aṅgasaṅkanti ārammaṇasaṅkanti = Aṅgasaṅkantaṁ ārammaṇasaṅkantaṁ (Sī, Syā)	158
Aṅgulamattaṁ = Aṅgulimattaṁ (Ka)	7
Ajajjitanti = Ajaddhukanti (Sī)	191
Aññatarabrahmasuttena = Bakabrahmasuttena (Sī, Syā, Ka) Bahubrahmakasuttena (Ṭīkā) Saṁ 1. 146 piṭṭhe passitabbaṁ.	320
Aññāya = Paññāya (Sī)	306
Aññāsikoṇḍaññaṁ = Aññākoṇḍaññaṁ (Sī, Syā) Aññātakoṇḍaññaṁ (Ka)	92
Asaññaṁ = Asaññe (Ka)	233
Aṭṭhisaṅghātajaṭitā = Aṭṭhisaṁghātaghaṭitā (Sī)	216
Aḍḍhaṅgulamattaṁ = Aṭṭhaṅgulamattaṁ (Syā), Aḍḍhaṅgulimattaṁ (Ka)	7
Aṇḍakāti = Kaṇḍakāti (Ka), Abhi-Ṭṭha 1. 425 piṭṭhe passitabbaṁ.	231
Atappayā"ti = Atappiyā"ti (Sī, Syā)	45
Atthatthaṁ = Suttatthaṁ (Syā)	13

မူလပဏ္ဏာသဋ္ဌကထာယ

ဒုတိယဘာဂေ

နာနာပါဌာ

ပဌမော မူလပါဌော၊ သီ····သီဟဠပေါတ္ထကံ၊ သျာ····သျာမပေါတ္ထကံ၊ ကံ····ကမ္ဗောဇပေါတ္ထကံ၊ ဣ····ဣင်္ဂလိသပေါတ္ထကံ၊ က····ကေသုစိ မရမ္မပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော၊ က-သီ····ကေသုစိ သီဟဠပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော။

မူလပဏ္ဏာသဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အကာသိ = ကရောတိ (သျာ၊ က)	၁၂၃
အဂ္ဂဖလဝိမုတ္တိ = မဂ္ဂဖလဝိမုတ္တိ (သီ၊ သျာ)	၁၈၃
အင်္ဂပါဒ = အဋနိပါဒ (သီ)	၁၁၆
အင်္ဂသင်္ကန္တိ အာရမ္မဏသင်္ကန္တိ = အင်္ဂသင်္ကန္တံ အာရမ္မဏသင်္ကန္တံ (သီ၊ သျာ)	၁၅၈
အင်္ဂုလမတ္တံ = အင်္ဂုလိမတ္တံ (က)	၇
အဇဇ္ဇိတန္တိ = အဇဒ္ဓုကန္တိ (သီ)	၁၉၁
အညတရဗြဟ္မသုတ္တေန = ဗကဗြဟ္မသုတ္တေန (သီ၊ သျာ၊ က) ဗဟုဗြဟ္မကသုတ္တေန (ဋီကာ) သံ ၁-၁၄၆-ပိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗံ။	၃၂၀
အညာယ = ပညာယ (သီ)	၃၀၆
အညာသိကောဏ္ဍညံ = အညာကောဏ္ဍညံ (သီ၊ သျာ) အညာတကောဏ္ဍညံ (က)	၉၂
အသညံ = အသညေ (က)	၂၃၃
အဋ္ဌိသင်္ဃာတဇဋိတာ = အဋ္ဌိသံဃာတဃဋိတာ (သီ)	၂၁၆
အဍ္ဎင်္ဂုလမတ္တံ = အဋ္ဌင်္ဂုလမတ္တံ (သျာ)၊ အဍ္ဎင်္ဂုလိမတ္တံ (က)	၇
အဏ္ဍကာတိ = ကဏ္ဍကာတိ (က)၊ အဘိ ဋ္ဌ ၁-၄၂၅-ပိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗံ။	၂၃၁
အတပ္ပယာ"တိ = အတပ္ပိယာ"တိ (သီ၊ သျာ)	၄၅
အတ္ထတ္ထံ = သုတ္တတ္ထံ (သျာ)	၁၃

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Attadvādasamā = Attadvādasamī (Sī)	296
Atidappito = Atidabbito (Ka)	280
Atthaṁ pavedento = Atthaṁ parivārento (Sī), Atthapadaṁ vedento (Syā)	137
Athassa = Avassaṁ (Sī)	161
Athācariya = Sā ācariya (Syā, Ka)	257
Adissamānena = Dissamānena (Sī, Syā)	146
Addilaraṭṭhaṁ = Adilaraṭṭhaṁ (Syā), Andhilaraṭṭhaṁ (Ka)	288
Adhigatapatiṭṭhā ayan"ti = Āgatapaṭivedhā ayanti (Sī, Syā)	259
Adhimuccatīti = Vimuccatīti (Sī, Syā)	129
Anantajinoti = Anantajinopi (Ka)	94
Ananubhūtaṁ = Anubhūtaṁ (Sī)	309
Anāgate vāsanatthāya = Anāgatatthāya vāsanā (Sī, Syā, Ka), Dī-Ṭṭha 2. 60 piṭṭhe.	86
Anāgāminopi honti = Sakadāgāminopi honti (Sī)	9
Anuppabandhā = Appabaddhā (Sī)	155
Anuppabandhehīti = Appabaddhehīti (Sī)	155
Antarā = Antaraṁ (Ka)	119
Andhībhūto = Andhabhūto (Sī, Syā)	302
Apabbahitvā = Pabyūhetvā (Syā), Pabyūhitvā (Ka)	202
Appabandhā = Pabaddhā (Sī)	155
Aparagoyānakā = Amaragoyānakā (Syā)	320
Aparājitapallaṅke = Aparājitapallaṅkena (Sī, Syā)	192
Aparipucchato = Aparipucchitā (Syā, Ka)	165
Apahattāti = Apagattāti (Sī), Āhatattāti (Syā, Ka)	225
Abalabalo = Abala-abalo (Sī)	54
Abyābajjhenāti = Abyāpajjhenāti (Sī, Syā)	6
Abyāvaṭā = Avāvaṭā (Ka)	67
Abhippakiritvā = Abhikiritvā (Syā)	99
Ambapakkamadhuphāṇitādi = Apakkamadhuphāṇitādi (Sī)	131

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အတ္တဒွါဒသမာ = အတ္တဒွါဒသမီ (သီ)	၂၉၆
အတိဒပ္ပိတော = အတိဒဗ္ဗိတော (က)	၂၈၀
အတ္ထံ ပဝေဒေန္တော = အတ္ထံ ပရိဝါရေန္တော (သီ)၊ အတ္ထပဒံ ဝေဒေန္တော (သျာ)	၁၃၇
အထဿ = အဝဿံ (သီ)	၁၆၁
အထာစရိယ = သာ အာစရိယ (သျာ၊ က)	၂၅၇
အဒိဿမာနေန = ဒိဿမာနေန (သီ၊ သျာ)	၁၄၆
အဒ္ဒိလရဋ္ဌံ = အဒိလရဋ္ဌံ (သျာ)၊ အန္ဓိလရဋ္ဌံ (က)	၂၈၈
အဓိဂတပတိဋ္ဌာ အယ”န္တိ = အာဂတပဋိဝေဓာ အယန္တိ (သီ၊ သျာ)	၂၅၉
အဓိမုစ္စတီတိ = ဝိမုစ္စတီတိ (သီ၊ သျာ)	၁၂၉
အနန္တဇိနောတိ = အနန္တဇိနောပိ (က)	၉၄
အနနုဘူတံ = အနုဘူတံ (သီ)	၃၀၉
အနာဂတေ ဝါသနတ္ထာယ = အနာဂတတ္ထာယ ဝါသနာ (သီ၊ သျာ၊ က)၊ ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၆၀-ပိဋ္ဌေ။	၈၆
အနာဂါမိနောပိ ဟောန္တိ = သကဒါဂါမိနောပိ ဟောန္တိ (သီ)	၉
အနုပ္ပဗန္ဓာ = အပ္ပဗဒ္ဓါ (သီ)	၁၅၅
အနုပ္ပဗန္ဓေဟီတိ = အပ္ပဗဒ္ဓေဟီတိ (သီ)	၁၅၅
အန္တရာ = အန္တရံ (က)	၁၁၉
အန္ဓီဘူတော = အန္ဓဘူတော (သီ၊ သျာ)	၃၀၂
အပဗ္ဗဟိတွာ = ပဗျူဟေတွာ (သျာ)၊ ပဗျူဟိတွာ (က)	၂၀၂
အပ္ပဗန္ဓာ = ပဗဒ္ဓါ (သီ)	၁၅၅
အပရဂေါယာနကာ = အမရဂေါယာနကာ (သျာ)	၃၂၀
အပရာဇိတပလ္လင်္ကေ = အပရာဇိတပလ္လင်္ကေန (သီ၊ သျာ)	၁၉၂
အပရိပုစ္ဆတော = အပရိပုစ္ဆိတာ (သျာ၊ က)	၁၆၅
အပဟတ္တာတိ = အပဂတ္တာတိ (သီ)၊ အာဟတတ္တာတိ (သျာ၊ က)	၂၂၅
အဗလဗလော = အဗလအဗလော (သီ)	၅၄
အဗျာဗဇ္ဈေနာတိ = အဗျာပဇ္ဈေနာတိ (သီ၊ သျာ)	၆
အဗျာဝဋာ = အဝါဝဋာ (က)	၆၇
အဘိပ္ပကိရိတွာ = အဘိကိရိတွာ (သျာ)	၉၉
အမ္ဗပက္ကမဓုဖာဏိတာဒိ = အပက္ကမဓုဖာဏိတာဒိ (သီ)	၁၃၁

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
“Amhākaṁ putto jāto = Amhe sampatvā (Sī), Amhākaṁ puttā (Ka)	68
Ayādīhi = Jarādīhi (Syā, Ka)	75
Arajapānīyaṁ = Āvarake ca pāniyaṁ (Syā), Ādhārake ca pāniyaṁ ca (Sī)	212
Ariyabhūmippattiyā = Ariyamaggapattiyā (Syā), Ariyabhūmikhemapattiyā (Ka)	220
Alaṅkaritvā = Na alaṁ karitvā (Syā), Analaṅkaritvā (Ka)	78
Avalañjaṁ = Valañjanaṁ (Syā, Ka)	275
Avicāretvā = Avicāritvā (Ka)	312
Avijjāya sammattā = Avijjāsammattā (Sī) Avijjāsamannāgatā (Syā)	39
Avekkhassu = Apekkhassu (Syā)	83
Avero = Arogo (Ka)	142
Asamavekkhitvāti = Asamapekkhitvāti (Sī, Syā)	167
Asambaddhena = Asaṁsappantena (Sī), Asampassantena (Syā)	259
Asaṁvutasaṅkāraṭṭhānaṁ = Asaṁvutaṁ saṅkāradhānaṁ (Sī)	109
Ahametthāti = Ayametthāti (Syā, Ka)	77
Ahāretvā = Asāṭetvā (Sī), Asāretvā (Syā, Ka)	164
Ahimaṅgusa = Ahinakula (Sī, Syā)	34
Ahaṁ pana asmi = Ahaṁ pana tasmiṁ kāle (Ka)	32
Ahuñātaññatarassa = Ahunaṁyeva aññatarassa (Sī, Syā)	30
[Ā]	
Āgate mukhaṁ = Āgate kasmā mukhaṁ (Syā, Ka)	194
Āgato = Attano (Ka)	40
Āmoditapamodito = Āmoditasammodito (Ka)	80
Āyapāpuṇanaṁ viya = Āyaggahaṇaṁ viya (Ka)	249
Ālapanametaṁ = Ālapanamattaṁ (Ka)	231
Āvāhetvā = Avhetvā (Sī)	179

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္က
[အ]	
“အမှာကံ ပုတ္တော ဇာတော = အမှေ သမ္ပတွာ (သီ)၊ အမှာကံ ပုတ္တာ (က)	၆၈
အယာဒီဟိ = ဇရာဒီဟိ (သျာ၊ က)	၇၅
အရဇပါနီယံ = အာဝရကေ စ ပါနီယံ (သျာ)၊ အာဓာရကေ စ ပါနီယံ စ (သီ)	၂၁၂
အရိယဘူမိပ္ပတ္တိယာ = အရိယမဂ္ဂပတ္တိယာ (သျာ)၊ အရိယဘူမိခေမပတ္တိယာ (က)	၂၂၀
အလင်္ကရိတွာ = န အလံ ကရိတွာ (သျာ)၊ အနလင်္ကရိတွာ (က)	၇၈
အဝလဉ္ဇံ = ဝလဉ္ဇနံ (သျာ၊ က)	၂၇၅
အဝိစာရေတွာ = အဝိစာရိတွာ (က)	၃၁၂
အဝိဇ္ဇာယ သမ္မတ္တာ = အဝိဇ္ဇာသမ္မတ္တာ (သီ) အဝိဇ္ဇာသမန္နာဂတာ (သျာ)	၃၉
အဝေက္ခဿု = အပေက္ခဿု (သျာ)	၈၃
အဝေရော = အရောဂေါ (က)	၁၄၂
အသမဝေက္ခိတွာတိ = အသမပေက္ခိတွာတိ (သီ၊ သျာ)	၁၆၇
အသမ္ဗဒ္ဓေန = အသံသပ္ပန္တေန (သီ)၊ အသမ္ပဿန္တေန (သျာ)	၂၅၉
အသံဝုတသင်္ကာရဋ္ဌာနံ = အသံဝုတံ သင်္ကာရဓာနံ (သီ)	၁၀၉
အဟမေတ္ထာတိ = အယမေတ္ထာတိ (သျာ၊ က)	၇၇
အဟာရေတွာ = အသာဋေတွာ (သီ)၊ အသာရေတွာ (သျာ၊ က)	၁၆၄
အဟိမင်္ဂုသ = အဟိနကုလ (သီ၊ သျာ)	၃၄
အဟံ ပန အသ္မိ = အဟံ ပန တသ္မိံ ကာလေ (က)	၃၂
အဟုညာတညတရဿ = အဟုနံယေဝ အညတရဿ (သီ၊ သျာ)	၃၀
[အာ]	
အာဂတေ မုခံ = အာဂတေ ကသ္မာ မုခံ (သျာ၊ က)	၁၉၄
အာဂတော = အတ္တနော (က)	၄၀
အာမောဒိတပမောဒိတော = အာမောဒိတသမ္မောဒိတော (က)	၈၀
အာယပါပုဏနံ ဝိယ = အာယဂ္ဂဟဏံ ဝိယ (က)	၂၄၉
အာလပနမေတံ = အာလပနမတ္တံ (က)	၂၃၁
အာဝါဟေတွာ = အဝှေတွာ (သီ)	၁၇၉

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Ā]

Āvikatova = Āgatova (Syā, Ka) 139

Āharitvā = Osāretvā (Sī, Syā) 236

Āharitvā = Ārabhitvā (Syā, Ka) 236

Āḷindakavāsimahāphussadevattherassa = ...mahāphussattherassa (Sī), ...mahāpussattherassa (Syā) 267

[I]

Itarasakaṭāni = Sabbasakaṭāni (Sī) 306

Idha samosaraṇagāmo = Idha samosaraṇagāmoti brāhmaṇānaṁ vasanagāmo (Ka) 227

[U]

Uggahitamattova = Uggahitamattova ṭhapito (Syā, Ka) 78

Ucchinditvā = Upacchinditvā (Ka) 121

Ujjaṅgale = Ujjaṅgalaṁ (Sī, Syā) 152

Uttamasiraṁ = Uttamasiravarañca (Ka), Uttaracīvaraṁ (Syā) 181

Upanissaye asati kātuṁ = Asati upanissayo patikātuṁ (Syā, Ka) 206

Upanento = Ghaṭento (Sī, Syā) 9

Upaparikkhitabbaṁ = Parikkhitabbaṁ (Sī), Paṭivekkhitabbaṁ (Ka) 111

Upasantūpasanto viya sotāpanno = Upasantūpasanto sotāpanno (Sī) 282

Upādinnakasantatipavattiṭṭhāne = Upādinnakasantāna-nibbattiṭṭhāne (Ka) 222

Uppajjiyeva = Uppajjatiyeva (Syā, Ka) 188

Uppanno aṭṭo = Aṭṭe uppanne (Syā, Ka) 153

Uppilāvitattanti uppilāpanapīti = Ubbilāvitattanti ubbilāpanapīti (Sī, Syā) 24

Ubbāheyya = Ubbāmeyya (Sī), Ubbāteyya (Syā) 180

Umaṅgasadisaṁ = Ummaggasadisaṁ (Sī) 119

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[အာ]

အာဝိကတောဝ = အာဂတောဝ (သျာ၊ က) ၁၃၉

အာဟရိတွာ = ဩသာရေတွာ (သီ၊ သျာ) ၂၃၆

အာဟရိတွာ = အာရဘိတွာ (သျာ၊ က) ၂၃၆

အာဠိန္ဒကဝါသိမဟာဖုဿဒေဝတ္ထေရဿ = ...မဟာဖုဿတ္ထေရဿ (သီ)၊ ....မဟာပုဿတ္ထေရဿ (သျာ) ၂၆၇

[ဣ]

ဣတရသကဋ္ဌာနိ = သဗ္ဗသကဋ္ဌာနိ (သီ) ၃၀၆

ဣဓ သမောသရဏဂါမော = ဣဓ သမောသရဏဂါမောတိ ဗြာဟ္မဏာနံ ဝသနဂါမော (က) ၂၂၇

[ဥ]

ဥဂ္ဂဟိတမတ္တောဝ = ဥဂ္ဂဟိတမတ္တောဝ ဌပိတော (သျာ၊က) ၇၈

ဥစ္ဆိန္ဒိတွာ = ဥပစ္ဆိန္ဒိတွာ (က) ၁၂၁

ဥဇ္ဇင်္ဂလေ = ဥဇ္ဇင်္ဂလံ (သီ၊ သျာ) ၁၅၂

ဥတ္တမသိရံ = ဥတ္တမသိရဝရဉ္စ (က)၊ ဥတ္တရစီဝရံ (သျာ) ၁၈၁

ဥပနိဿယေ အသတိ ကာတုံ = အသတိ ဥပနိဿယော ပတိကာတုံ (သျာ၊က) ၂၀၆

ဥပနေန္တော = ဃဋေန္တော (သီ၊ သျာ) ၉

ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗံ = ပရိက္ခိတဗ္ဗံ (သီ)၊ ပဋိဝေက္ခိတဗ္ဗံ (က) ၁၁၁

ဥပသန္တူပသန္တော ဝိယ သောတာပန္နော = ဥပသန္တူပသန္တော သောတာပန္နော (သီ) ၂၈၂

ဥပါဒိန္နကသန္တတိပဝတ္တိဋ္ဌာနေ = ဥပါဒိန္နကသန္တာန-နိဗ္ဗတ္တိဋ္ဌာနေ (က) ၂၂၂

ဥပ္ပဇ္ဇိယေဝ = ဥပ္ပဇ္ဇတိယေဝ (သျာ၊ က) ၁၈၈

ဥပ္ပန္နော အဋ္ဋော = အဋ္ဋေ ဥပ္ပန္နေ (သျာ၊ က) ၁၅၃

ဥပ္ပိလာဝိတတ္တန္တိ ဥပ္ပိလာပနပီတိ = ဥဗ္ဗိလာဝိတတ္တန္တိ ဥဗ္ဗိလာပနပီတိ (သီ၊ သျာ) ၂၄

ဥဗ္ဗာဟေယျ = ဥဗ္ဗာမေယျ (သီ)၊ ဥဗ္ဗာတေယျ (သျာ) ၁၈၀

ဥမင်္ဂသဒိသံ = ဥမ္မဂ္ဂသဒိသံ (သီ) ၁၁၉

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[E]	
Ekadivase = Ekadivasaṁ (Sī)	71
Ekadivasaṁ = Ekadivase (Syā, Ka)	52
Ekā-ācāravatī = Sivāvatikā (Sī), Silāvatakā (Syā)	170
Ekopi goṇo arogo nāma = Ekampi golomaṁ arogaṁ nāma (Sī), Ekampi goṇaṁ ārogyaṁ (Ka)	168
Etadatthamidaṁ = Tasmātiha tvaṁ (Sī, Syā, Ka)	107
Etaṁ = Evanti (Syā), Etanti (Ka)	181
Eva = Evarūpaṁ (Ka)	87
Evamādi-alaṅkāropissa = Evamādīsu... (Syā, Ka)	99
Evarūpiṁ = Evarūpaṁ (Syā, Ka)	155
Evaṁ = Evañca evañca (Sī)	13
Evanti = Etanti (Syā, Ka)	129
[O]	
Onittapattapāṇin"tipi = Ohitapattapāṇintipi (Sī)	184
Olubbha = Olumbha (Ka)	261
Olokento = Ullokento (Syā, Ka)	201
Ovaṭṭikampi = Ovaṭṭikāyampi (Ka)	222
Osāpento = Osāpetvā (Sī)	155
[Ka]	
Kakacokantanaṁ = Kakacokkantaṁ (Ka)	130
Kaṭṭhakaṭhalaṁ = Kaṭṭhakathalaṁ (Syā, Ka)	8
Katipayaṭṭhāne = Tatiye ṭhāne (Sī)	300
Katipāhaññeva = Katipāhasseva (Sī, Syā)	77
Katvā passeneva pariharanto gacchati = Katvā katipaye passeneva pariharanto katipaye gacchati (Ka)	232
Kathāsamudācāropi = Kathāsamudāhāropi (Ka)	54
Kandalamakulasadisā = Kadalimakulasadisā (Syā, Ka)	179
Karato = Akūṭo (Sī), Pharuso (Syā, Ka), Ṭīkā oloketabbā.	244

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္က
[ဧ]	
ဧကဒိဝသေ = ဧကဒိဝသံ (သီ)	၇၁
ဧကဒိဝသံ = ဧကဒိဝသေ (သျာ၊ က)	၅၂
ဧကာအာစာရဝတီ = သိဝါဝတိကာ (သီ)၊ သိလာဝတကာ (သျာ)	၁၇၀
ဧကောပိ ဂေါဏော အရောဂေါ နာမ = ဧကမ္ပိ ဂေါလောမံ အရောဂံ နာမ (သီ)၊ ဧကမ္ပိ ဂေါဏံ အာရောဂျံ (က)	၁၆၈
ဧတဒတ္ထမိဒံ = တသ္မာတိဟ တွံ (သီ၊ သျာ၊ က)	၁၀၇
ဧတံ = ဧဝန္တိ (သျာ)၊ ဧတန္တိ (က)	၁၈၁
ဧဝ = ဧဝရူပံ (က)	၈၇
ဧဝမာဒိအလင်္ကာရောပိဿ = ဧဝမာဒီသု···(သျာ၊ က)	၉၉
ဧဝရူပိံ = ဧဝရူပံ (သျာ၊ က)	၁၅၅
ဧဝံ = ဧဝဉ္စ ဧဝဉ္စ (သီ)	၁၃
ဧဝန္တိ = ဧတန္တိ (သျာ၊ က)	၁၂၉
[ဩ]	
ဩနိတ္တပတ္တပါဏိ"န္တိပိ = ဩဟိတပတ္တပါဏိန္တိပိ (သီ)	၁၈၄
ဩလုဗ္ဘ = ဩလုမ္ဘ (က)	၂၆၁
ဩလောကေန္တော = ဥလ္လောကေန္တော (သျာ၊ က)	၂၀၁
ဩဝဋ္ဋိကမ္ပိ = ဩဝဋ္ဋိကာယမ္ပိ (က)	၂၂၂
ဩသာပေန္တော = ဩသာပေတွာ (သီ)	၁၅၅
[က]	
ကကစောကန္တနံ = ကကစောက္ကန္တံ (က)	၁၃၀
ကဋ္ဌကဋ္ဌလံ = ကဋ္ဌကထလံ (သျာ၊ က)	၈
ကတိပယဋ္ဌာနေ = တတိယေ ဌာနေ (သီ)	၃၀၀
ကတိပါဟဉ္ဉေဝ = ကတိပါဟဿေဝ (သီ၊ သျာ)	၇၇
ကတွာ ပဿေနေဝ ပရိဟရန္တော ဂစ္ဆတိ = ကတွာ ကတိပယေ ပဿေနေဝ ပရိဟရန္တော ကတိပယေ ဂစ္ဆတိ (က)	၂၃၂
ကထာသမုဒါစာရောပိ = ကထာသမုဒါဟာရောပိ (က)	၅၄
ကန္ဒလမကုလသဒိသာ = ကဒလိမကုလသဒိသာ (သျာ၊ က)	၁၇၉
ကရတော = အကူဋော (သီ)၊ ဖရုသော (သျာ၊ က)၊ ဋီကာ ဩလောကေတဗ္ဗာ။	၂၄၄

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kasāvapacana udakānayana-kucchakaraṇaniyyāsabandhanādi = Kasāvasiñcana-udakadānakoccha-karaṇanisseṇibandhanādi (Sī) 300

Kapilavatthāhāro, sā = Kapilavatthākāro (Sī) 41

Kabarā ettikā nīlā"ti = Kāḷā ettikā pāṭaḷāti (Sī) 160

Kammakārānaṁ = Kammakaranaṁ (Sī) 29

Kākakulalādibhattameva = Kākakulalādīnaṁ bhattameva (Sī) 38

Kāmesu micchā = Micchā (Sī, Ka) 214

Kāmo = Gantukāmatā (Dī-Ṭṭha 1. 190 piṭṭhe) 218

"Kāya netthā"tipi = Kāya nvetthātipi (Sī) 74

Kāḷakārāmasuttante = Kālāmasuttante (Syā) 195

Kāḷatimbarurukkhamūle = Kālambarirukkhamūle (Ka), Kāḷadumbarirukkhamūle (Syā) 195

Kāḷasīho = Kesarasīho (Syā) 138

Kiṁ kusalagavesīti = Kiṁ kusalaṁ gavesīti (Syā, Ka) 76

Kiñcehi = Kiñcāhi (Sī) 253

Kiṇhāti kaṇhā = Kaṇhāti kaṇhā (Ka) 314

Kimilatthero = Kimbilatthero (Sī) 142

Kilesagaṇṭharahitā = Kilesagaṇṭhirahitā (Sī) 137

Kilesalepanena = Kilesakhepanena (Syā) 94

Kisābalaketi = Kisabalaketi (Sī), Kisabaliketi (Syā) 168

Kuṭumbiyadhītā = Kuṭumbassa dhītā (Ka) 87

Kudālaṁ = Kuddālaṁ (Sī, Syā) 37

Koṭṭhacchāyāya = Kuḍḍacchāyāya (Sī) 53

[Kha]

Khipanto = Nikkhipento (Syā, Ka) 155

Khīrapako = Khīrūpago (Ka) 162

Khīradhārāmaṇḍaṁ = Khīradhārāmaṇḍalaṁ (Sī, Syā) 150

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[က]

ကသာဝပစန ဥဒကာနယနကုစ္ဆကရဏနိယျာသဗန္ဓနာဒိ = ကသာဝသိဉ္စနဥဒကဒါနကောစ္ဆကရဏနိဿေဏိဗန္ဓနာဒိ (သီ) ၃၀၀

ကပိလဝတ္ထာဟာရော၊ သာ = ကပိလဝတ္ထာကာရော (သီ) ၄၁

ကဗရာ ဧတ္တိကာ နီလာ"တိ = ကာဠာ ဧတ္တိကာ ပါဋလာတိ (သီ) ၁၆၀

ကမ္မကာရာနံ = ကမ္မကရာနံ (သီ) ၂၉

ကာကကုလလာဒိဘတ္တမေဝ = ကာကကုလလာဒီနံ ဘတ္တမေဝ (သီ) ၃၈

ကာမေသု မိစ္ဆာ = မိစ္ဆာ (သီ၊ က) ၂၁၄

ကာမော = ဂန္တုကာမတာ (ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၁၉၀-ပိဋ္ဌေ) ၂၁၈

"ကာယ နေတ္ထာ"တိပိ = ကာယ နွေတ္ထာတိပိ (သီ) ၇၄

ကာဠကာရာမသုတ္တန္တေ = ကာလာမသုတ္တန္တေ (သျာ) ၁၉၅

ကာဠတိမ္ဗရုရုက္ခမူလေ = ကာလမ္ဗရိရုက္ခမူလေ (က)၊ ကာဠဒုမ္ဗရိရုက္ခမူလေ (သျာ) ၁၉၅

ကာဠသီဟော = ကေသရသီဟော (သျာ) ၁၃၈

ကိံ ကုသလဂဝေသီတိ = ကိံ ကုသလံ ဂဝေသီတိ (သျာ၊ က) ၇၆

ကိဉ္စေဟိ = ကိဉ္စာဟိ (သီ) ၂၅၃

ကိဏှာတိ ကဏှာ = ကဏှာတိ ကဏှာ (က) ၃၁၄

ကိမိလတ္ထေရော = ကိမ္ဗိလတ္ထေရော (သီ) ၁၄၂

ကိလေသဂဏ္ဌရဟိတာ = ကိလေသဂဏ္ဌိရဟိတာ (သီ) ၁၃၇

ကိလေသလေပနေန = ကိလေသခေပနေန (သျာ) ၉၄

ကိသာဗလကေတိ = ကိသဗလကေတိ (သီ)၊ ကိသဗလိကေတိ (သျာ) ၁၆၈

ကုဋုမ္ဗိယဓီတာ = ကုဋုမ္ဗဿ ဓီတာ (က) ၈၇

ကုဒါလံ = ကုဒ္ဒါလံ (သီ၊ သျာ) ၃၇

ကောဋ္ဌစ္ဆာယာယ = ကုဍ္ဍစ္ဆာယာယ (သီ) ၅၃

[ခ]

ခိပန္တော = နိက္ခိပေန္တော (သျာ၊ က) ၁၅၅

ခီရပကော = ခီရူပဂေါ (က) ၁၆၂

ခီရဓာရာမဏ္ဍံ = ခီရဓာရာမဏ္ဍလံ (သီ၊ သျာ) ၁၅၀

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ga]	
Gajaṅgalaṁ = Kajaṅgalaṁ (Sī, Syā)	104
Gacchāmīti = Āgacchāmīti (Sī, Syā)	286
Gaṇato = Bhagavatā (Ka)	12
Gaṇanaṁ = Gahaṇaṁ (Sī), Saṅgahaṁ (Syā)	122
Gaṇhātī"ti = Duhīti (Sī), Duhatīti (Syā)	160
Gaṇhissati = Gaṇhissatīti (Ka)	301
Gaṇḍaphālanaṁ = Bhaṇḍapālanaṁ (Sī)	216
Gabbhasaṇṭhitampi = Gabbhapatiṭṭhitampi (Ka)	27
Gamanābhihārato = Gamanābhinīhārato (Sī, Syā, Ka)	73
Gamissasi = Nigamissasi (Ka)	275
Garugaro = Garugaru (Sī)	312
Gahaṇaṁ = Adhivacanaṁ (Syā)	126
Gāmake = Gāme (Syā, Ka)	59
Gāmaṁ vā = Nāmaṁ vā (Syā, Ka)	230
[Ca]	
Cakkavattī = Cakkavatti (Syā, Ka)	92
Cakkavāḷappamāṇāya = Cakkavāḷaparimāṇāya (Sī)	127
Cattāri ca jhānāni = Catasso ca rūpāvacarasamāpattiyo (Syā, Ka)	135
Catumaggasambodhāya = Catusaccasambodhāya (Ka)	78
Candimasūriyālokappamāṇoti = Candasuriyālokappa māṇoti (Sī)	65
Cātakasakuṇā = Vātakasakuṇā (Sī, Syā)	196
Cāti = Vāti (Syā, Ka)	173
Cātuddisassa = Cātuddisakassa (Ka), Cātuddisikassa (Syā)	119
Cātumasuttaṁ = Vatthupamasuttaṁ (Syā), Tuvaṭaṁ (Ka)	148
Cittarucitaṁ = Cittarucikaṁ (Sī)	257
Cīvarakuṭidaṇḍakasajjanakāle = Cīvarakuṭidaṇḍakacchedanakāle (Syā)	116

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဂ]	
ဂဇင်္ဂလံ = ကဇင်္ဂလံ (သီ၊ သျာ)	၁၀၄
ဂစ္ဆာမီတိ = အာဂစ္ဆာမီတိ (သီ၊ သျာ)	၂၈၆
ဂဏတော = ဘဂဝတာ (က)	၁၂
ဂဏနံ = ဂဟဏံ (သီ)၊ သင်္ဂဟံ (သျာ)	၁၂၂
ဂဏှာတီ"တိ = ဒုဟီတိ (သီ)၊ ဒုဟတီတိ (သျာ)	၁၆၀
ဂဏှိဿတိ = ဂဏှိဿတီတိ (က)	၃၀၁
ဂဏ္ဍဖာလနံ = ဘဏ္ဍပါလနံ (သီ)	၂၁၆
ဂဗ္ဘသဏ္ဌိတမ္ပိ = ဂဗ္ဘပတိဋ္ဌိတမ္ပိ (က)	၂၇
ဂမနာဘိဟာရတော = ဂမနာဘိနီဟာရတော (သီ၊ သျာ၊ က)	၇၃
ဂမိဿသိ = နိဂမိဿသိ (က)	၂၇၅
ဂရုဂရော = ဂရုဂရု (သီ)	၃၁၂
ဂဟဏံ = အဓိဝစနံ (သျာ)	၁၂၆
ဂါမကေ = ဂါမေ (သျာ၊ က)	၅၉
ဂါမံ ဝါ = နာမံ ဝါ (သျာ၊ က)	၂၃၀
[စ]	
စက္ကဝတ္တီ = စက္ကဝတ္တိ (သျာ၊ က)	၉၂
စက္ကဝါဠပ္ပမာဏာယ = စက္ကဝါဠပရိမာဏာယ (သီ)	၁၂၇
စတ္တာရိ စ ဈာနာနိ = စတဿော စ ရူပါဝစရသမာပတ္တိယော (သျာ၊ က)	၁၃၅
စတုမဂ္ဂသမ္ဗောဓာယ = စတုသစ္စသမ္ဗောဓာယ (က)	၇၈
စန္ဒိမသူရိယာလောကပ္ပမာဏောတိ = စန္ဒသုရိယာလောကပ္ပမာဏောတိ (သီ)	၆၅
စာတကသကုဏာ = ဝါတကသကုဏာ (သီ၊ သျာ)	၁၉၆
စာတိ = ဝါတိ (သျာ၊ က)	၁၇၃
စာတုဒ္ဒိသဿ = စာတုဒ္ဒိသကဿ (က)၊ စာတုဒ္ဒိသိကဿ (သျာ)	၁၁၉
စာတုမသုတ္တံ = ဝတ္ထုပမသုတ္တံ (သျာ)၊ တုဝဋံ (က)	၁၄၈
စိတ္တရုစိတံ = စိတ္တရုစိကံ (သီ)	၂၅၇
စီဝရကုဋိဒဏ္ဍကသဇ္ဇနကာလေ = စီဝရကုဋိဒဏ္ဍကစ္ဆေဒနကာလေ (သျာ)	၁၁၆

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Ca]

Cīvare = Cīvare tāva (Syā, Ka) 47
Cuṇṇavicuṇṇaṁ = Cuṇṇacuṇṇaṁ (Ka) 132
Cetiyapabbatavihāraṁ = Vātakasitapabbatavihāraṁ (Sī) 195
Codito = Pesito (Syā) 27
Codanālayatthero = Goṇaraviyatthero (Sī) 187

[Cha]

Chāvā = Chavā (Sī), Cāpā (Khu 2. 412 Therīgāthāyaṁ) 95
Chāvaṁ = Chavaṁ (Sī), Nāvaṁ (Syā) 94
Chijjitvā = Chinditvā (Sī) 317

[Ja]

Jātakaṁ = Jātakakathaṁ (Syā, Ka) 205
Jātaṭṭhāna sākiyajanapado = Jātaṭṭhānaṁ sākiyajanapade (Sī) 41
Jātarūpeneva = Naggarūpeneva (Syā) 136
Jātijarābhibhūtaṁ = Jātijarābhibhūtaṁ ca (Syā, Ka) 83
Jāniṁsu = Jāniṁsu na jāniṁsu (Sī, Syā) 137
Jālentena = Jālāpentena (Sī, Syā) 259
Jiṇṇadhanaṁ = Niddhanaṁ (Sī) 178
Jīratu = Jiyatu (Ka) 313
Jīvikaṁ = Jīvitaṁ (Syā, Ka) 139
Jahitvā = Haritvā (Sī, Syā) 144
Jambudhajaṁ = Jambusākhaṁ (Sī), Imasmiṁyeva ṭhāne, na aññesu. 170

[Ña]

Ñāṇāya dassanāya = Ñāṇadassanāya (Ma-Ṭṭha 1. 328 piṭṭhe) 188
Ñātaññatarassāti = Aññātaññatarassāti (Sī),
Aññatarassāti (I, Ma-Ṭṭha 2. 30 piṭṭhe) 205

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[စ]

စီဝရေ = စီဝရေ တာဝ (သျာ၊ က) ၄၇
စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ = စုဏ္ဏစုဏ္ဏံ (က) ၁၃၂
စေတိယပဗ္ဗတဝိဟာရံ = ဝါတကသိတပဗ္ဗတဝိဟာရံ (သီ) ၁၉၅
စောဒိတော = ပေသိတော (သျာ) ၂၇
စောဒနာလယတ္ထေရော = ဂေါဏရဝိယတ္ထေရော (သီ) ၁၈၇

[ဆ]

ဆာဝါ = ဆဝါ (သီ)၊ စာပါ (ခု ၂-၄၁၂-ထေရီဂါထာယံ) ၉၅
ဆာဝံ = ဆဝံ (သီ)၊ နာဝံ (သျာ) ၉၄
ဆိဇ္ဇိတွာ = ဆိန္ဒိတွာ (သီ) ၃၁၇

[ဇ]

ဇာတကံ = ဇာတကကထံ (သျာ၊ က) ၂၀၅
ဇာတဋ္ဌာန သာကိယဇနပဒေါ = ဇာတဋ္ဌာနံ သာကိယဇနပဒေ (သီ) ၄၁
ဇာတရူပေနေဝ = နဂ္ဂရူပေနေဝ (သျာ) ၁၃၆
ဇာတိဇရာဘိဘူတံ = ဇာတိဇရာဘိဘူတံ စ (သျာ၊ က) ၈၃
ဇာနိံသု = ဇာနိံသု န ဇာနိံသု (သီ၊ သျာ) ၁၃၇
ဇာလေန္တေန = ဇာလာပေန္တေန (သီ၊ သျာ) ၂၅၉
ဇိဏ္ဏဓနံ = နိဒ္ဓနံ (သီ) ၁၇၈
ဇီရတု = ဇီယတု (က) ၃၁၃
ဇီဝိကံ = ဇီဝိတံ (သျာ၊ က) ၁၃၉
ဇဟိတွာ = ဟရိတွာ (သီ၊ သျာ) ၁၄၄
ဇမ္ဗုဓဇံ = ဇမ္ဗုသာခံ (သီ)၊ ဣမသ္မိံယေဝ ဌာနေ၊ န အညေသု။ ၁၇၀

[ဉ]

ဉာဏာယ ဒဿနာယ = ဉာဏဒဿနာယ (မ-ဋ္ဌ ၁-၃၂၈-ပိဋ္ဌေ) ၁၈၈
ဉာတညတရဿာတိ = အညာတညတရဿာတိ (သီ)၊
အညတရဿာတိ (ဣ၊ မ-ဋ္ဌ ၂-၃၀-ပိဋ္ဌေ) ၂၀၅

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Ṭha]

Ṭhapetvā pakkāmituṁ ārabhi = Ṭhapetvā pakkāmi (Sī, Syā) 187
Ṭhānuppattiyā = Ṭhānuppattikāya (Syā, Ka), Vi-Ṭṭha 3. 245 piṭṭhe. 91
Ṭhāne = Vāde (Syā), Vāre (Ka) 178
Ṭhitā paguṇā = Dhatā paguṇā (Sī), Ṭhitā dhatā paguṇā (Syā) 154
Ṭhitiparittatāya ca sarasaparittatāya ca = Ṭhitiparittatā ca
sarasaparittatā ca (Ka) 128

[Ta]

Tadatthāya vivaṭaṁ = Nibbānapatti-atthāya (Sī) 169
Tassa = Tasmāssa (?) 157
Tassa āgamanavipassanāviññāṇaṁ
kammakārakacittaṁ = Tadassa āgamanīyavipassanāviññāṇakamma-
kārakacittaṁ (Sī), Tadassa āgamanīya-
vipassanāviññāṇaṁ kammakārakacittaṁ (Syā) 239
Tantāvutānaṁ vatthānaṁ = Tantāvutāni vatthāni (Syā, Ka) 136
Tasmāssa = Tassa (Sī), Tasmā tassa (Syā), Tasmā sā (Ka) 157
Tāyaṁ = Tyāyaṁ (Sī, Syā, Ka) 309
Tāva = Sāmaññaṁ tāva (Ka) 214
Tammayatāpariyādānanti = Tammayapariyādānanti (Sī),
Tammayaṁ pariyādānanti (Syā) 20
Tittakarasa-alābu = Tittako alābu (Sī, Syā) 275
Tittakālābūti = Tittakālāpūti (Sī) 275
Tiyojanasatikaṁ = Yojanasatikaṁ (Sī, Syā, Ka) 196
Tisaṅkhepaṁ = Tisandhi catusaṅkhepaṁ (Syā, Ka) 211
Tumhesu kāraṁ = Sakkāraṁ (Syā, Ka) 183
Te taṁ = Te maṁ (Ka) 77
Tena paṭivedhadhammena = Tena abhiññātena
paṭivedhadhammena (Sī, Syā) 286
Tebhūmikasammasanacāravedanāva = Tebhūmakasammasanavāre
vedanāva (Sī) 242
Telapātiyaṁ = Telacāṭiyaṁ (Sī) 167
Taṁ kāraṇaṁ agaru assa = Taṁ kāraṇaṁ (Ka) 179

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဌ]

ဌပေတွာ ပက္ကာမိတုံ အာရဘိ = ဌပေတွာ ပက္ကာမိ (သီ၊ သျာ) ၁၈၇
ဌာနုပ္ပတ္တိယာ = ဌာနုပ္ပတ္တိကာယ (သျာ၊ က)၊ ဝိ-ဋ္ဌ ၃-၂၄၅-ပိဋ္ဌေ။ ၉၁
ဌာနေ = ဝါဒေ (သျာ)၊ ဝါရေ (က) ၁၇၈
ဌိတာ ပဂုဏာ = ဓတာ ပဂုဏာ (သီ)၊ ဌိတာ ဓတာ ပဂုဏာ (သျာ) ၁၅၄
ဌိတိပရိတ္တတာယ စ သရသပရိတ္တတာယ စ = ဌိတိပရိတ္တတာ စ
သရသပရိတ္တတာ စ (က) ၁၂၈

[တ]

တဒတ္ထာယ ဝိဝဋံ = နိဗ္ဗာနပတ္တိအတ္ထာယ (သီ) ၁၆၉
တဿ = တသ္မာဿ (?) ၁၅၇
တဿ အာဂမနဝိပဿနာဝိညာဏံ ကမ္မကာရကစိတ္တံ =
တဒဿ အာဂမနီယဝိပဿနာဝိညာဏကမ္မကာရကစိတ္တံ (သီ)၊
တဒဿ အာဂမနီယဝိပဿနာဝိညာဏံ ကမ္မကာရကစိတ္တံ (သျာ) ၂၃၉
တန္တာဝုတာနံ ဝတ္ထာနံ = တန္တာဝုတာနိ ဝတ္ထာနိ (သျာ၊ က) ၁၃၆
တသ္မာဿ = တဿ (သီ)၊ တသ္မာ တဿ (သျာ)၊ တသ္မာ သာ (က) ၁၅၇
တာယံ = တျာယံ (သီ၊ သျာ၊ က) ၃၀၉
တာဝ = သာမညံ တာဝ (က) ၂၁၄
တမ္မယတာပရိယာဒါနန္တိ = တမ္မယပရိယာဒါနန္တိ (သီ)၊
တမ္မယံ ပရိယာဒါနန္တိ (သျာ) ၂၀
တိတ္တကရသအလာဗု = တိတ္တကော အလာဗု (သီ၊ သျာ) ၂၇၅
တိတ္တကာလာဗူတိ = တိတ္တကာလာပူတိ (သီ) ၂၇၅
တိယောဇနသတိကံ = ယောဇနသတိကံ (သီ၊ သျာ၊ က) ၁၉၆
တိသင်္ခေပံ = တိသန္ဓိ စတုသင်္ခေပံ (သျာ၊ က) ၂၁၁
တုမှေသု ကာရံ = သက္ကာရံ (သျာ၊ က) ၁၈၃
တေ တံ = တေ မံ (က) ၇၇
တေန ပဋိဝေဓဓမ္မေန = တေန အဘိညာတေန ပဋိဝေဓဓမ္မေန (သီ၊ သျာ) ၂၈၆
တေဘူမိကသမ္မသနစာရဝေဒနာဝ = တေဘူမက-
သမ္မသနဝါရေ ဝေဒနာဝ (သီ) ၂၄၂
တေလပါတိယံ = တေလစာဋိယံ (သီ) ၁၆၇
တံ ကာရဏံ အဂရု အဿ = တံ ကာရဏံ (က) ၁၇၉

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ta]	
Taṁdivase jātako = Taṁdivasaṁ jātako (Sī), Taṁdivasajātako (Syā)	168
Taṁ dhammaṁ = Dhammaṁ (Syā, Ka)	78
[Tha]	
Thambhetvā = Vikkhambhetvā (Ka)	275
Thirakathoti = Ṭhitakathoti (Sī, Syā, Ka)	111
Thūṇaṁ = Thūnaṁ (Syā)	104
Therassāpi = Mārassāpi (Syā)	318
[Da]	
Daṇḍavākarāhīti = Daṇḍavāgurāhīti (Syā, Ka)	67
Dandho mahājaḷo = Andho mahājano (Syā, Ka)	167
Dandhaṁ = Mandaṁ (Sī)	155
Damiḷakirātasavarādimilakkhūnaṁ = ...yavanādimilakkhānaṁ (Sī)	107
Dassāmīti = Nessāmīti (Syā)	230
Daḷhaṁ = Gāḷhaṁ (Syā, Ka)	268
Dāpesi = Adāsi (Syā, Ka)	195
Diṭṭhivisūkāni = Diṭṭhivisūkāyitāni (Sī)	182
Dinnassa = Dānassa (Ka)	232
Divādivassa = Divādivasaṁ (Syā, Ka)	186
"Dukkaṭan"ti = Kataṁ dukkatanti (Sī, Syā), Sukataṁ dukkaṭanti (Ka)	136
Duppañño = Na duppañño (Sī, Syā)	239
Dubbacā = Dubbatā (Sī)	2
Dubbiniviṭṭhaṁ = Dubbinivijjhaṁ (Syā, Ka)	168
Dūracārī = Dūrācārī (Sī)	110
Deti = Detu (Sī)	294
Devatthero = Revatthero (Ka)	293
[Dha]	
Dhammacakkapaṭilābhāya = Dhammacakkhupaṭilābhāya (Syā, Ka)	94
Dhammadinnā = Dhammadinnāpi (Ka)	255

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[တ]	
တံဒိဝသေ ဇာတကော = တံဒိဝသံ ဇာတကော (သီ)၊ တံဒိဝသဇာတကော (သျာ)	၁၆၈
တံ ဓမ္မံ = ဓမ္မံ (သျာ၊ က)	၇၈
[ထ]	
ထမ္ဘေတွာ = ဝိက္ခမ္ဘေတွာ (က)	၂၇၅
ထိရကထောတိ = ဌိတကထောတိ (သီ၊ သျာ၊ က)	၁၁၁
ထူဏံ = ထူနံ (သျာ)	၁၀၄
ထေရဿာပိ = မာရဿာပိ (သျာ)	၃၁၈
[ဒ]	
ဒဏ္ဍဝါကရာဟီတိ = ဒဏ္ဍဝါဂုရာဟီတိ (သျာ၊ က)	၆၇
ဒန္ဓော မဟာဇဠော = အန္ဓော မဟာဇနော (သျာ၊ က)	၁၆၇
ဒန္ဓံ = မန္ဒံ (သီ)	၁၅၅
ဒမိဠကိရာတသဝရာဒိမိလက္ခူနံ = …ယဝနာဒိမိလက္ခာနံ (သီ)	၁၀၇
ဒဿာမီတိ = နေဿာမီတိ (သျာ)	၂၃၀
ဒဠှံ = ဂါဠှံ (သျာ၊ က)	၂၆၈
ဒါပေသိ = အဒါသိ (သျာ၊ က)	၁၉၅
ဒိဋ္ဌိဝိသူကာနိ = ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိတာနိ (သီ)	၁၈၂
ဒိန္နဿ = ဒါနဿ (က)	၂၃၂
ဒိဝါဒိဝဿ = ဒိဝါဒိဝသံ (သျာ၊ က)	၁၈၆
"ဒုက္ကဋ"န္တိ = ကတံ ဒုက္ကတန္တိ (သီ၊ သျာ)၊ သုကတံ ဒုက္ကဋန္တိ (က)	၁၃၆
ဒုပ္ပညော = န ဒုပ္ပညော (သီ၊ သျာ)	၂၃၉
ဒုဗ္ဗစာ = ဒုဗ္ဗတာ (သီ)	၂
ဒုဗ္ဗိနိဝိဋ္ဌံ = ဒုဗ္ဗိနိဝိဇ္ဈံ (သျာ၊ က)	၁၆၈
ဒူရစာရီ = ဒူရာစာရီ (သီ)	၁၁၀
ဒေတိ = ဒေတု (သီ)	၂၉၄
ဒေဝတ္ထေရော = ရေဝတ္ထေရော (က)	၂၉၃
[ဓ]	
ဓမ္မစက္ကပဋိလာဘာယ = ဓမ္မစက္ခုပဋိလာဘာယ (သျာ၊ က)	၉၄
ဓမ္မဒိန္နာ = ဓမ္မဒိန္နာပိ (က)	၂၅၅

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Dha]	
Dhammavassena = Dhammassavanena (Syā, Ka)	57
Dhātāti = Dhatāti (Sī, Syā)	154
Dhītuṭṭhāne = Dhītiṭṭhāne (Sī)	43
Dhuvasevanaṁ = Dhuvāsevanaṁ (Sī), Dhurasevanaṁ (Syā)	156
Dhūpitavāsitaṁ = Dhūpagandhavāsitaṁ (Syā, Ka)	99
Dhenupake = Dhenupage (Syā, Ka)	168
[Na]	
Na aññāsi = Na paccaññāsi (Ka)	46
Nagaraṭṭhānassa = Nagarassa (Syā, Ka)	167
Na itaro pakkāmīti = Tadā itaro pakkāmīti (Sī)	300
Natthayye = Na ayye (Sī)	257
Nātike = Nādike (Sī, Syā), Ṭīkā pana oloketabbā.	138
Natthīti = Natthi, taṁ (Ka)	302
Nadīkuñjantipi = Nadīkuṭṭantipi (Syā)	119
Nadīsotaṁ = Nadīsoto (Syā, Ka)	155
Nandatthere = Nandakatthere (Sī, Syā)	43
Nānaṁ natthīti = Nānatthaṁ ahosi (Ka)	276
Na passanti = Na tulayanti (Sī)	13
Navapabbajite = Vuḍḍhapabbajite (Sī, Syā)	316
Na hi = Nāpi (Syā, Ka)	268
Niccalitaṁ = Niccalikaṁ (Sī)	154
Niddāpañhaṁ nāma = Naggipañhaṁ nāma (Ka)	185
Nidhātabba = Nidhetabba (Sī, Syā, Ka)	112
Nibbattattā = Nibbatto (Sī, Syā, Ka)	91
Nibbānameva = Nibbānavevacanameva (Syā, Ka)	80
Nirāhārā = Appaccayā (Sī)	131
Nivattitvā = Nivattiṁsu (Sī)	306
Nisinnamattasseva = Nisinnamatteyeva (Ka)	90

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဓ]	
ဓမ္မဝဿေန = ဓမ္မဿဝနေန (သျာ၊ က)	၅၇
ဓာတာတိ = ဓတာတိ (သီ၊ သျာ)	၁၅၄
ဓီတုဋ္ဌာနေ = ဓီတိဋ္ဌာနေ (သီ)	၄၃
ဓုဝသေဝနံ = ဓုဝါသေဝနံ (သီ)၊ ဓုရသေဝနံ (သျာ)	၁၅၆
ဓူပိတဝါသိတံ = ဓူပဂန္ဓဝါသိတံ (သျာ၊ က)	၉၉
ဓေနုပကေ = ဓေနုပဂေ (သျာ၊ က)	၁၆၈
[န]	
န အညာသိ = န ပစ္စညာသိ (က)	၄၆
နဂရဋ္ဌာနဿ = နဂရဿ (သျာ၊ က)	၁၆၇
န ဣတရော ပက္ကာမီတိ = တဒါ ဣတရော ပက္ကာမီတိ (သီ)	၃၀၀
နတ္ထယျေ = န အယျေ (သီ)	၂၅၇
နာတိကေ = နာဒိကေ (သီ၊ သျာ)၊ ဋီကာ ပန ဩလောကေတဗ္ဗာ။	၁၃၈
နတ္ထီတိ = နတ္ထိ၊ တံ (က)	၃၀၂
နဒီကုဉ္ဇန္တိပိ = နဒီကုဋ္ဋန္တိပိ (သျာ)	၁၁၉
နဒီသောတံ = နဒီသောတော (သျာ၊ က)	၁၅၅
နန္ဒတ္ထေရေ = နန္ဒကတ္ထေရေ (သီ၊ သျာ)	၄၃
နာနံ နတ္ထီတိ = နာနတ္ထံ အဟောသိ (က)	၂၇၆
န ပဿန္တိ = န တုလယန္တိ (သီ)	၁၃
နဝပဗ္ဗဇိတေ = ဝုဍ္ဎပဗ္ဗဇိတေ (သီ၊ သျာ)	၃၁၆
န ဟိ = နာပိ (သျာ၊ က)	၂၆၈
နိစ္စလိတံ = နိစ္စလိကံ (သီ)	၁၅၄
နိဒ္ဒါပဉှံ နာမ = နဂ္ဂိပဉှံ နာမ (က)	၁၈၅
နိဓာတဗ္ဗ = နိဓေတဗ္ဗ (သီ၊ သျာ၊ က)	၁၁၂
နိဗ္ဗတ္တတ္တာ = နိဗ္ဗတ္တော (သီ၊ သျာ၊ က)	၉၁
နိဗ္ဗာနမေဝ = နိဗ္ဗာနဝေဝစနမေဝ (သျာ၊ က)	၈၀
နိရာဟာရာ = အပ္ပစ္စယာ (သီ)	၁၃၁
နိဝတ္တိတွာ = နိဝတ္တိံသု (သီ)	၃၀၆
နိသိန္နမတ္တဿေဝ = နိသိန္နမတ္တေယေဝ (က)	၉၀

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Na]

No ca saṁsādentīti na osādenti = No ca saṁsārentīti na osārenti (Ka) 156

Naṁ tvaṁ māroti = Nanu tvaṁ māroti (Sī) 287

[Pa]

Pakkantesu = Apakkantesu (Sī) 96

Pakkamanto ca = Pakkamantopi (Sī) 58

Pakkhittasīhavasā viya ca ajjhosāya tiṭṭhati = Pakkhittasīhavasā viya ca tiṭṭhati (Sī, Syā) 154

Pakkhepaṁ = Upakkhepaṁ (Ka) 121

Pagabbāti vācāpāgabbiyena = Pagabbhāti vācāpāgabbhiyena (Sī, Syā) 183

Paccayataṇhaṁ = Sappaccayataṇhaṁ (Syā, Ka) 158

Paccayaparamparaṁ dassetuṁ = Nidānaparamparaṁ dassento (Ka) 208

Paṭijaggamānā = Paṭijaggiyamānaṁ (Ka) 230

Pañcasatā = Paññāsa (Ka) 288

Pañcātapatappanādiṁ = Pañcātapakaraṇādi (Syā, Ka) 186

Paññāya adhivacananti = Paññāyetanti (Sī, Syā, Ka) 37

Paṭṭacīvarādīnaṁ = Paṭṭuṇṇacīvarādīnaṁ (Ka), Pattuṇṇacīvarādīnaṁ (Syā) 47

Paṭicchādetumpi = Paṭicchādanaṁ (Syā, Ka) 136

Paṭivisamattameva = Paṭiviṁsamattameva (Sī) 143

Paṭṭunnadukūlādīni ca = Paṭṭadukūlādīni ca (Sī, Syā) 290

Paṭappamāṇaṁ = Pariggahaṇaṁ (Sī) 305

Paṭibāhituṁ = Paṭippharituṁ (Sī, Syā), Paṭiharituṁ (Ka) 218

Paṭṭhapanamūlakaṁ = Ṭhapanamūlakaṁ (Sī, Syā, Ka) 267

Paṭṭhapentassa = Ṭhapentassa (Sī, Syā) 267

Pattakārī = Kattabbakārī (Sī) 15

Patijāto = Jāto (Sī) 108

Patiṭṭhā = Paṭiyattā (Ka) 177

Patiṭṭhitavimānaṁ = Patite vimānaṁ (Syā, Ka) 270

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[န]

နော စ သံသာဒေန္တီတိ န ဩသာဒေန္တိ = နော စ သံသာရေန္တီတိ န ဩသာရေန္တိ (က) ၁၅၆

နံ တွံ မာရောတိ = နနု တွံ မာရောတိ (သီ) ၂၈၇

[ပ]

ပက္ကန္တေသု = အပက္ကန္တေသု (သီ) ၉၆

ပက္ကမန္တော စ = ပက္ကမန္တောပိ (သီ) ၅၈

ပက္ခိတ္တသီဟဝသာ ဝိယ စ အဇ္ဈောသာယ တိဋ္ဌတိ = ပက္ခိတ္တသီဟဝသာ ဝိယ စ တိဋ္ဌတိ (သီ၊ သျာ) ၁၅၄

ပက္ခေပံ = ဥပက္ခေပံ (က) ၁၂၁

ပဂဗ္ဗာတိ ဝါစာပါဂဗ္ဗိယေန = ပဂဗ္ဘာတိ ဝါစာပါဂဗ္ဘိယေန (သီ၊ သျာ) ၁၈၃

ပစ္စယတဏှံ = သပ္ပစ္စယတဏှံ (သျာ၊ က) ၁၅၈

ပစ္စယပရမ္ပရံ ဒဿေတုံ = နိဒါနပရမ္ပရံ ဒဿေန္တော (က) ၂၀၈

ပဋိဇဂ္ဂမာနာ = ပဋိဇဂ္ဂိယမာနံ (က) ၂၃၀

ပဉ္စသတာ = ပညာသ (က) ၂၈၈

ပဉ္စာတပတပ္ပနာဒိံ = ပဉ္စာတပကရဏာဒိ (သျာ၊ က) ၁၈၆

ပညာယ အဓိဝစနန္တိ = ပညာယေတန္တိ (သီ၊ သျာ၊ က) ၃၇

ပဋ္ဋစီဝရာဒီနံ = ပဋ္ဋုဏ္ဏစီဝရာဒီနံ (က)၊ ပတ္တုဏ္ဏစီဝရာဒီနံ (သျာ) ၄၇

ပဋိစ္ဆာဒေတုမ္ပိ = ပဋိစ္ဆာဒနံ (သျာ၊ က) ၁၃၆

ပဋိဝိသမတ္တမေဝ = ပဋိဝိံသမတ္တမေဝ (သီ) ၁၄၃

ပဋ္ဋုန္နဒုကူလာဒီနိ စ = ပဋ္ဋဒုကူလာဒီနိ စ (သီ၊ သျာ) ၂၉၀

ပဋပ္ပမာဏံ = ပရိဂ္ဂဟဏံ (သီ) ၃၀၅

ပဋိဗာဟိတုံ = ပဋိပ္ဖရိတုံ (သီ၊ သျာ)၊ ပဋိဟရိတုံ (က) ၂၁၈

ပဋ္ဌပနမူလကံ = ဌပနမူလကံ (သီ၊ သျာ၊ က) ၂၆၇

ပဋ္ဌပေန္တဿ = ဌပေန္တဿ (သီ၊ သျာ) ၂၆၇

ပတ္တကာရီ = ကတ္တဗ္ဗကာရီ (သီ) ၁၅

ပတိဇာတော = ဇာတော (သီ) ၁၀၈

ပတိဋ္ဌာ = ပဋိယတ္တာ (က) ၁၇၇

ပတိဋ္ဌိတဝိမာနံ = ပတိတေ ဝိမာနံ (သျာ၊ က) ၂၇၀

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Pattiyāyitabbako = Patthiyāyitabbako (Ka), Paccayāyitabbako (Syā) 111
Pathavattena = Paṭhavittena (Sī), Paṭhavaṭṭhena (Syā), Pathavaṭṭhena (Ka) 309
Pathavītalacārīnaṁ = Pathavītalavāsīnaṁ (Syā) 121
Pathavīdhātuyeva āvusoti = Pathavīdhātupesā (Syā), Pathavīdhāturevesā (Ka) 127
Padaracāṭi-ādayo = Dārucāṭi-ādayo (Syā) 15
Pabbajjāsamatthayobbane = Pabbajjāsamatthe vaye (Sī) 194
Pabhinnavaravāraṇassa = Pabhinnacaravāraṇassa (Ka) 73
Payojanavidhi = Payojanāvadhi (Sī) 193
Parampi tehi na ovadati = Na samādapetā na ovadati (Syā), Na samādapeti na ovadati (Ka) 44
Parasuve = Paratare (Sī), Parapare (Ka) 280
Parasuve = Paratare (Syā), Parapare (Ka) 313
Paricokkho = Parimokkho (Sī) 313
Paripākagate ñāṇe = Paripākakatena ñāṇena (Syā, Ka) 159
Pariyosānamhi = Pariyosāne ca (Syā) 107
Parivāretvā = Paricāretvā (Syā, Ka) 200
Pariveṇadvāraṁ = Pariveṇaṭṭhānaṁ (Syā, Ka) 2
Parisati = Parisatiṁ (Sī) 155
Parisāgatoti = Parisaggatoti (Sī, Syā) 230
Parihārasattāhaṁ = Pharitvā āhārasattāhaṁ (Ka) 319
Palagaṇḍo = Phalagaṇḍo (Sī) 96
Paliveṭhente = Palibodhante (Syā), Palivedhente (Ka) 146
Pavaṭṭamānā = Pavattamānā (Syā, Ka) 29
Pasatapasata = Pasataṁpasataṁ (Sī), Pasata-addhapasata (Syā) 96
Pasārento = Saṁghāṭento (Sī), Sampādento (Syā) 77
Pahatokāsañca = Gatokāsaṁ (Sī) 219
Pahariyamānopi = Vadhīyamānopi (Dī-Ṭṭha 1. 191 piṭṭhe) 218
Pahūtapāyaso = Bahupāyāso (Sī) 288

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ပ]

ပတ္တိယာယိတဗ္ဗကော = ပတ္ထိယာယိတဗ္ဗကော (က)၊ ပစ္စယာယိတဗ္ဗကော (သျာ) ၁၁၁
ပထဝတ္တေန = ပဌဝိတ္တေန (သီ)၊ ပဌဝဋ္ဌေန (သျာ)၊ ပထဝဋ္ဌေန (က) ၃၀၉
ပထဝီတလစာရီနံ = ပထဝီတလဝါသီနံ (သျာ) ၁၂၁
ပထဝီဓာတုယေဝ အာဝုသောတိ = ပထဝီဓာတုပေသာ (သျာ)၊ ပထဝီဓာတုရေဝေသာ (က) ၁၂၇
ပဒရစာဋိအာဒယော = ဒါရုစာဋိအာဒယော (သျာ) ၁၅
ပဗ္ဗဇ္ဇာသမတ္ထယောဗ္ဗနေ = ပဗ္ဗဇ္ဇာသမတ္ထေ ဝယေ (သီ) ၁၉၄
ပဘိန္နဝရဝါရဏဿ = ပဘိန္နစရဝါရဏဿ (က) ၇၃
ပယောဇနဝိဓိ = ပယောဇနာဝဓိ (သီ) ၁၉၃
ပရမ္ပိ တေဟိ န ဩဝဒတိ = န သမာဒပေတာ န ဩဝဒတိ (သျာ)၊ န သမာဒပေတိ န ဩဝဒတိ (က) ၄၄
ပရသုဝေ = ပရတရေ (သီ)၊ ပရပရေ (က) ၂၈၀
ပရသုဝေ = ပရတရေ (သျာ)၊ ပရပရေ (က) ၃၁၃
ပရိစောက္ခော = ပရိမောက္ခော (သီ) ၃၁၃
ပရိပါကဂတေ ဉာဏေ = ပရိပါကကတေန ဉာဏေန (သျာ၊ က) ၁၅၉
ပရိယောသာနမှိ = ပရိယောသာနေ စ (သျာ) ၁၀၇
ပရိဝါရေတွာ = ပရိစာရေတွာ (သျာ၊ က) ၂၀၀
ပရိဝေဏဒွါရံ = ပရိဝေဏဋ္ဌာနံ (သျာ၊ က) ၂
ပရိသတိ = ပရိသတိံ (သီ) ၁၅၅
ပရိသာဂတောတိ = ပရိသဂ္ဂတောတိ (သီ၊ သျာ) ၂၃၀
ပရိဟာရသတ္တာဟံ = ဖရိတွာ အာဟာရသတ္တာဟံ (က) ၃၁၉
ပလဂဏ္ဍော = ဖလဂဏ္ဍော (သီ) ၉၆
ပလိဝေဌေန္တေ = ပလိဗောဓန္တေ (သျာ)၊ ပလိဝေဓေန္တေ (က) ၁၄၆
ပဝဋ္ဋမာနာ = ပဝတ္တမာနာ (သျာ၊ က) ၂၉
ပသတပသတ = ပသတံပသတံ (သီ)၊ ပသတအဍ္ဍပသတ (သျာ) ၉၆
ပသာရေန္တော = သံဃာဋေန္တော (သီ)၊ သမ္ပာဒေန္တော (သျာ) ၇၇
ပဟတောကာသဉ္စ = ဂတောကာသံ (သီ) ၂၁၉
ပဟရိယမာနောပိ = ဝဓိယမာနောပိ (ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၁၉၁-ပိဋ္ဌေ) ၂၁၈
ပဟူတပါယသော = ဗဟုပါယာသော (သီ) ၂၈၈

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Pahūtapāyasaṁ = Balavapāyāsaṁ (Sī)	288
Paheṇakasakkāro = Pahonakasakkāro (Syā, Ka)	232
Pahoti = Alaṁ hoti (Syā)	125
Pāṭiyekkāni = Paṭipāṭiyā etāni (Ka)	72
Pāṇī = Pāṇi (Ka)	229
Pānavattaṁ = Pādavattaṁ (Sī), Dānavattaṁ (Syā)	55
Pānīyaparissāvanakāle = Pānīyapānakaparissāvanakāle (Sī)	116
Pāpi dāsi = Pāpadāsi (Syā)	5
Pāyasaṁ = Pāyāsaṁ (Sī, Syā, Ka)	87
Pāsāde = Pāsādena (Syā, Ka)	204
Pāsādaṁ = Vihāraṁ (Sī)	197
Pidahitvā = Saṁvidahitvā (Syā, Ka)	143
Pucchi = Pucchati (Sī)	62
Puttadārajaṭaṁ chaḍḍetvā = Puttadārajaṭaṁ bhinditvā (Sī), Puttadārajanaṁ chinditvā (Syā)	92
Puthukaṁ = Puthukā (Sī), Puthukaggaṁ (Syā)	93
Purāṇo = Porāṇo (Sī)	256
Pupphuḷake = Bubbuḷake (Sī), Pubbuḷake (Syā)	279
Pupphuḷakehi = Bubbuḷakehi (Sī)	222
Pupphuḷā = Bubbuḷā (Sī, Syā)	87
Petaggidhammakathiko = Petadhammakathiko (Sī)	155
Potheti = Heṭheti (Sī)	215
[Ba]	
Baddhagatto = Thaddhagatto (Sī)	315
Bandhakahāpaṇo = Andukahāpaṇo (Sī, Syā)	249
Bandho = Gedho (Ka)	220
Bahivātā = Bahinikkhamanavātā (Syā)	131
Bahuraggi = Bāhudatti (Sī, Syā)	96
Bahussutānaṁ = Bahussutānaṁ vā (Sī)	111

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ပ]	
ပဟူတပါယသံ = ဗလဝပါယာသံ (သီ)	၂၈၈
ပဟေဏကသက္ကာရော = ပဟောနကသက္ကာရော (သျာ၊ က)	၂၃၂
ပဟောတိ = အလံ ဟောတိ (သျာ)	၁၂၅
ပါဋိယေက္ကာနိ = ပဋိပါဋိယာ ဧတာနိ (က)	၇၂
ပါဏီ = ပါဏိ (က)	၂၂၉
ပါနဝတ္တံ = ပါဒဝတ္တံ (သီ)၊ ဒါနဝတ္တံ (သျာ)	၅၅
ပါနီယပရိဿာဝနကာလေ = ပါနီယပါနကပရိဿာဝနကာလေ(သီ)	၁၁၆
ပါပိ ဒါသိ = ပါပဒါသိ (သျာ)	၅
ပါယသံ = ပါယာသံ (သီ၊ သျာ၊ က)	၈၇
ပါသာဒေ = ပါသာဒေန (သျာ၊ က)	၂၀၄
ပါသာဒံ = ဝိဟာရံ (သီ)	၁၉၇
ပိဒဟိတွာ = သံဝိဒဟိတွာ (သျာ၊ က)	၁၄၃
ပုစ္ဆိ = ပုစ္ဆတိ (သီ)	၆၂
ပုတ္တဒါရဇဋံ ဆဍ္ဍေတွာ = ပုတ္တဒါရဇဋံ ဘိန္ဒိတွာ (သီ)၊ ပုတ္တဒါရဇနံ ဆိန္ဒိတွာ (သျာ)	၉၂
ပုထုကံ = ပုထုကာ (သီ)၊ ပုထုကဂ္ဂံ (သျာ)	၉၃
ပုရာဏော = ပေါရာဏော (သီ)	၂၅၆
ပုပ္ဖုဠကေ = ဗုဗ္ဗုဠကေ (သီ)၊ ပုဗ္ဗုဠကေ (သျာ)	၂၇၉
ပုပ္ဖုဠကေဟိ = ဗုဗ္ဗုဠကေဟိ (သီ)	၂၂၂
ပုပ္ဖုဠာ = ဗုဗ္ဗုဠာ (သီ၊ သျာ)	၈၇
ပေတဂ္ဂိဓမ္မကထိကော = ပေတဓမ္မကထိကော (သီ)	၁၅၅
ပေါထေတိ = ဟေဋ္ဌေတိ (သီ)	၂၁၅
[ဗ]	
ဗဒ္ဓဂတ္တော = ထဒ္ဓဂတ္တော (သီ)	၃၁၅
ဗန္ဓကဟာပဏော = အန္ဒုကဟာပဏော (သီ၊ သျာ)	၂၄၉
ဗန္ဓော = ဂေဓော (က)	၂၂၀
ဗဟိဝါတာ = ဗဟိနိက္ခမနဝါတာ (သျာ)	၁၃၁
ဗဟုရဂ္ဂိ = ဗာဟုဒတ္တိ (သီ၊ သျာ)	၉၆
ဗဟုဿုတာနံ = ဗဟုဿုတာနံ ဝါ (သီ)	၁၁၁

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[Ba]

Bimbohanampi = Bibbohanampi (Ka) 118

Bodhisattakālepi = Bodhicariyakālepi (Sī), Bodhicaraṇakālepi (Ka) 281

Brahmaparisaṁ = Brahmiṁ parisaṁ (Sī) 304

Brāhmaṇatissabhaye = Caṇḍālatiyabhaye (Sī), Caṇḍālatissabhaye (Syā) 296

[Bha]

Bhagavā ovādaṁ = Satthā ovādaṁ (Sī), Bhagavā etaṁ vādaṁ (Ka) 11

Bhagavā kira = Bhagavā hi (Ka) 74

Bhagavā pana = Bhagavā pana tathārūpaṁ desanaṁ pahāya (Syā, Ka) 107

Bhattapiṇḍamattakena = Bhattapiṇḍamattena (Sī) 256

Bhavamatthake ṭhitā = Bhavaviddhaṁsitā (Sī, Syā) 259

Bhājentassa = Kathentassa (Ka) 123

Bhāvānukkamo = Bhavānukkamo (Sī) 106

Bhikkhubhikkhuniyo = Bhikkhuniyo (Sī, Syā) 215

Bhikkhusaṁghaparivāro = Bhikkhusaṁghaparivuto (Syā) 195

Bhikkhusatasahassaṁ = Bhikkhusahassaṁ (Sī, Syā) 296

Bhikkhū vihesemīti = Bhikkhū rosemi vihesemīti (Sī),
Bhikkhuṁ vināseti vihiṁsemīti (Syā) 320

Bhinnapaṭibhāno = Chinnapaṭibhāno (Sī, Syā) 11

Bhuñjanakāle = Vaḷañjanakāle (Sī, Ka) 116

Bhūte antāni = Abhūte antā na (Sī) 310

[Ma]

Makkhikā = Macchikā (Syā, Ka) 94

Makkhikāvasena vā = Mucchikāvasena vā (Syā),
Macchikāvasena vā (Ka) 78

Maggagamanatthikānaṁ = Saggagamanatthikānaṁ (Sī, Syā) 237

Maggaṅgāni = Aṭṭha maggaṅgāni (Sī, Syā, Ka), Ṭīkā oloketabbā. 183

Maggaphalasārassa = Aggaphalasārassa (Ka) 134

နာနာပါဌာ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဗ]

ဗိမ္ဗောဟနမ္ပိ = ဗိဗ္ဗောဟနမ္ပိ (က) ၁၁၈

ဗောဓိသတ္တကာလေပိ = ဗောဓိစရိယကာလေပိ (သီ)၊
ဗောဓိစရဏကာလေပိ (က) ၂၈၁

ဗြဟ္မပရိသံ = ဗြဟ္မိံ ပရိသံ (သီ) ၃၀၄

ဗြာဟ္မဏတိဿဘယေ = စဏ္ဍာလတိယဘယေ (သီ)၊
စဏ္ဍာလတိဿဘယေ (သျာ) ၂၉၆

[ဘ]

ဘဂဝါ ဩဝါဒံ = သတ္ထာ ဩဝါဒံ (သီ)၊ ဘဂဝါ ဧတံ ဝါဒံ (က) ၁၁

ဘဂဝါ ကိရ = ဘဂဝါ ဟိ (က) ၇၄

ဘဂဝါ ပန = ဘဂဝါ ပန တထာရူပံ ဒေသနံ ပဟာယ (သျာ၊ က) ၁၀၇

ဘတ္တပိဏ္ဍမတ္တကေန = ဘတ္တပိဏ္ဍမတ္တေန (သီ) ၂၅၆

ဘဝမတ္ထကေ ဌိတာ = ဘဝဝိဒ္ဓံသိတာ (သီ၊ သျာ) ၂၅၉

ဘာဇေန္တဿ = ကထေန္တဿ (က) ၁၂၃

ဘာဝါနုက္ကမော = ဘဝါနုက္ကမော (သီ) ၁၀၆

ဘိက္ခုဘိက္ခုနိယော = ဘိက္ခုနိယော (သီ၊ သျာ) ၂၁၅

ဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော = ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော (သျာ) ၁၉၅

ဘိက္ခုသတသဟဿံ = ဘိက္ခုသဟဿံ (သီ၊ သျာ) ၂၉၆

ဘိက္ခူ ဝိဟေသေမီတိ = ဘိက္ခူ ရောသေမိ ဝိဟေသေမီတိ (သီ)၊
ဘိက္ခုံ ဝိနာသေတိ ဝိဟိံသေမီတိ (သျာ) ၃၂၀

ဘိန္နပဋိဘာနော = ဆိန္နပဋိဘာနော (သီ၊ သျာ) ၁၁

ဘုဉ္ဇနကာလေ = ဝဠဉ္ဇနကာလေ (သီ၊ က) ၁၁၆

ဘူတေ အန္တာနိ = အဘူတေ အန္တာ န (သီ) ၃၁၀

[မ]

မက္ခိကာ = မစ္ဆိကာ (သျာ၊ က) ၉၄

မက္ခိကာဝသေန ဝါ = မုစ္ဆိကာဝသေန ဝါ (သျာ)၊
မစ္ဆိကာဝသေန ဝါ (က) ၇၈

မဂ္ဂဂမနတ္ထိကာနံ = သဂ္ဂဂမနတ္ထိကာနံ (သီ၊ သျာ) ၂၃၇

မဂ္ဂင်္ဂါနိ = အဋ္ဌ မဂ္ဂင်္ဂါနိ (သီ၊ သျာ၊ က)၊ ဋီကာ ဩလောကေတဗ္ဗာ။ ၁၈၃

မဂ္ဂဖလသာရဿ = အဂ္ဂဖလသာရဿ (က) ၁၃၄

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Magho = Māgho (Syā, Ka)	202
Maccharāyanti = Maccharāyantā (Syā)	146
Maṇḍalabhāvameva = Maṇḍalabhedameva (Syā)	244
Matena = Manaṁ (Sī, Syā)	184
Manussakappā = Manussakamyā (Sī, Syā, Ka)	308
Mantāṇiputto = Mantāniputto (Syā, Ka)	44
Mandathāmagatameva = Mandatamagatameva (Sī, Syā)	133
Mayaṁ = Mayhaṁ (Syā, Ka)	290
Maricavaṭṭivihāramahe = Maricavaṭṭiya (Syā, Ka)	51
Mahā-usabhā ca -pa- balavagāviyo = Mahā-usabhā ca balavagāviyo (Sī)	162
Mahato = Tato (Ka)	168
Mahantabhāvakathā = Mahantatā (Sī, Syā)	65
Mahantāya = Mahantiyā (Sī)	127
Mahantā = Mahantī (Sī)	269
Mahākoṭṭhitatthero = Mahākoṭṭhikatthero (Syā, Ka)	237
Mahājanakāye sannipatite = Mahājanakāyo sannipati, te (Ka)	227
Mahājanassa = Pakatimahājanassa (Ka)	318
Mahābhārāti = Mahā-ejāti (Sī), Mahārāgāti (Syā)	116
Mahāmoggallānamahākassapādīhi = Sāriputtamahāmoggallāna... (Sī, Syā), Ṭīkā oloketabbā.	319
Māpahārakahāpaṇo = Māsakahāpaṇo (Sī, Syā)	249
Mātugāmenapi = Mātugāmena vāpi (Syā), Mātugāmena vā (Ka)	256
Mālāguṇaparikkhittāpīti = Mālāguḷaparikkhittāpīti (Ka)	230
Migasaṁghaṁ = Migasaṁghassa (Ka)	283
Mūlamūle khaṇanenapi = Mūlapalikhaṇanenapi (Sī)	5
Mūluppalavāpivihāravāsī = Muluppalavāpivihāravāsī (Syā, Ka)	283
Morapiñchakalāpasadisaṁ = Morakalāpasadisaṁ (Syā, Ka)	79
Moḷiṁ katvā = Moḷī viya katvā (Sī)	270

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[မ]	
မဃော = မာဃော (သျာ၊ က)	၂၀၂
မစ္ဆရာယန္တိ = မစ္ဆရာယန္တာ (သျာ)	၁၄၆
မဏ္ဍလဘာဝမေဝ = မဏ္ဍလဘေဒမေဝ (သျာ)	၂၄၄
မတေန = မနံ (သီ၊ သျာ)	၁၈၄
မနုဿကပ္ပါ = မနုဿကမျာ (သီ၊ သျာ၊ က)	၃၀၈
မန္တာဏိပုတ္တော = မန္တာနိပုတ္တော (သျာ၊ က)	၄၄
မန္ဒထာမဂတမေဝ = မန္ဒတမဂတမေဝ (သီ၊ သျာ)	၁၃၃
မယံ = မယှံ (သျာ၊ က)	၂၉၀
မရိစဝဋ္ဋိဝိဟာရမဟေ = မရိစဝဋ္ဋိယ (သျာ၊ က)	၅၁
မဟာဥသဘာ စ။ပ။ ဗလဝဂါဝိယော = မဟာဥသဘာ စ ဗလဝဂါဝိယော (သီ)	၁၆၂
မဟတော = တတော (က)	၁၆၈
မဟန္တဘာဝကထာ = မဟန္တတာ (သီ၊ သျာ)	၆၅
မဟန္တာယ = မဟန္တိယာ (သီ)	၁၂၇
မဟန္တာ = မဟန္တီ (သီ)	၂၆၉
မဟာကောဋ္ဌိတတ္ထေရော = မဟာကောဋ္ဌိကတ္ထေရော (သျာ၊ က)	၂၃၇
မဟာဇနကာယေ သန္နိပတိတေ = မဟာဇနကာယော သန္နိပတိ၊ တေ (က)	၂၂၇
မဟာဇနဿ = ပကတိမဟာဇနဿ (က)	၃၁၈
မဟာဘာရာတိ = မဟာဧဇာတိ (သီ)၊ မဟာရာဂါတိ (သျာ)	၁၁၆
မဟာမောဂ္ဂလ္လာနမဟာကဿပါဒီဟိ = သာရိပုတ္တ- မဟာမောဂ္ဂလ္လာန····(သီ၊ သျာ)၊ ဋီကာ ဩလောကေတဗ္ဗာ။	၃၁၉
မာပဟာရကဟာပဏော = မာသကဟာပဏော (သီ၊ သျာ)	၂၄၉
မာတုဂါမေနပိ = မာတုဂါမေန ဝါပိ (သျာ)၊ မာတုဂါမေန ဝါ (က)	၂၅၆
မာလာဂုဏပရိက္ခိတ္တာပီတိ = မာလာဂုဠပရိက္ခိတ္တာပီတိ (က)	၂၃၀
မိဂသံဃံ = မိဂသံဃဿ (က)	၂၈၃
မူလမူလေ ခဏနေနပိ = မူလပလိခဏနေနပိ (သီ)	၅
မူလုပ္ပလဝါပိဝိဟာရဝါသီ = မုလုပ္ပလဝါပိဝိဟာရဝါသီ (သျာ၊ က)	၂၈၃
မောရပိဉ္ဆကလာပသဒိသံ = မောရကလာပသဒိသံ (သျာ၊ က)	၇၉
မောဠိံ ကတွာ = မောဠီ ဝိယ ကတွာ (သီ)	၂၇၀

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ya]	
Yathā cāhaṁ na bhikkhaveti = Yathā vāhaṁ bhikkhavenāti (Sī)	23
Yasorato = Sorato (Sī), Yasodharo (Syā)	28
Yassa pana = Yassa (Sī), Imasmiṁyeva ṭhāne.	272
Yā esā = Yaṁ eso (Syā)	17
Yāva eva = Yāvade eva (Sī)	145
Yuttikahāpaṇo = Yottakahāpaṇo (Sī, Syā)	249
Yena vākārena = Yena kāraṇena (Syā, Ka)	23
Yo = Yo cāyaṁ (Sī, Syā)	285
[Ra]	
Rajojalladhāraṇādivatāni = Rajojalladhāraṇādīni ca kānici (Ka)	226
Rajopathoti = Rajāpathoti (Sī, Syā, Ka)	109
Rañjento = Rajjanto (Syā)	193
Rattiyā bhojanaṁ = Rattibhojanaṁ (Sī), Rattiṁ bhojanaṁ (Syā, Ka)	113
“Rājā”ti te maññamānā = Rājā maññe āgatoti (Sī)	307
Rukkhamūle sodhanatthāya = Rukkhamūlasodhanatthāya (Sī), Rukkhamūlaṁ sodhanatthāya (Syā)	88
Rūpajīvitindriyaṁ = Rūpajīvitindriyaṁ kammajatejodhātu cāti (Ka)	250
[La]	
Lakkhaṇo jotimanti = Lakkhaṇo cāpi manti (Sī)	92
Lañjaṁ = Lañcaṁ (Syā)	114
Labhati = Labhitvā (Syā, Ka)	153
Labhāpitā vissaṭṭhattāva = Labhāpetvā vissaṭṭhāti vissaṭṭhattā ca (Sī), Labhitvā visaṭṭhāti visaṭṭhattā ca (Syā)	243
Laḷitakaṁ = Laddhigataṁ (Syā), Nīlikataṁ (Ka)	310
Lāyane lāyanaggaṁ = Dāyane dāyanaggaṁ (Sī)	93
Licchavino tumhe = Licchavino āhaṁsu tumhe (Syā, Ka)	170
Lippanti = Limpati (Syā, Ka)	229

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ယ]	
ယထာ စာဟံ န ဘိက္ခဝေတိ = ယထာ ဝါဟံ ဘိက္ခဝေနာတိ (သီ)	၂၃
ယသောရတော = သောရတော (သီ)၊ ယသောဓရော (သျာ)	၂၈
ယဿ ပန = ယဿ (သီ)၊ ဣမသ္မိံယေဝ ဌာနေ။	၂၇၂
ယာ ဧသာ = ယံ ဧသော (သျာ)	၁၇
ယာဝ ဧဝ = ယာဝဒေ ဧဝ (သီ)	၁၄၅
ယုတ္တိကဟာပဏော = ယောတ္တကဟာပဏော (သီ၊ သျာ)	၂၄၉
ယေန ဝါကာရေန = ယေန ကာရဏေန (သျာ၊ က)	၂၃
ယော = ယော စာယံ (သီ၊ သျာ)	၂၈၅
[ရ]	
ရဇောဇလ္လဓာရဏာဒိဝတာနိ = ရဇောဇလ္လဓာရဏာဒီနိ စ ကာနိစိ (က)	၂၂၆
ရဇောပထောတိ = ရဇာပထောတိ (သီ၊ သျာ၊ က)	၁၀၉
ရဉ္ဇေန္တော = ရဇ္ဇန္တော (သျာ)	၁၉၃
ရတ္တိယာ ဘောဇနံ = ရတ္တိဘောဇနံ (သီ)၊ ရတ္တိံ ဘောဇနံ (သျာ၊ က)	၁၁၃
“ရာဇာ”တိ တေ မညမာနာ = ရာဇာ မညေ အာဂတောတိ (သီ)	၃၀၇
ရုက္ခမူလေ သောဓနတ္ထာယ = ရုက္ခမူလသောဓနတ္ထာယ (သီ)၊ ရုက္ခမူလံ သောဓနတ္ထာယ (သျာ)	၈၈
ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယံ = ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယံ ကမ္မဇတေဇောဓာတု စာတိ (က)	၂၅၀
[လ]	
လက္ခဏော ဇောတိမန္တိ = လက္ခဏော စာပိ မန္တိ (သီ)	၉၂
လဉ္ဇံ = လဉ္စံ (သျာ)	၁၁၄
လဘတိ = လဘိတွာ (သျာ၊ က)	၁၅၃
လဘာပိတာ ဝိဿဋ္ဌတ္တာဝ = လဘာပေတွာ ဝိဿဋ္ဌာတိ ဝိဿဋ္ဌတ္တာ စ (သီ)၊ လဘိတွာ ဝိသဋ္ဌာတိ ဝိသဋ္ဌတ္တာ စ (သျာ)	၂၄၃
လဠိတကံ = လဒ္ဓိဂတံ (သျာ)၊ နီလိကတံ (က)	၃၁၀
လာယနေ လာယနဂ္ဂံ = ဒါယနေ ဒါယနဂ္ဂံ (သီ)	၉၃
လိစ္ဆဝိနော တုမှေ = လိစ္ဆဝိနော အာဟံသု တုမှေ (သျာ၊ က)	၁၇၀
လိပ္ပန္တိ = လိမ္ပတိ (သျာ၊ က)	၂၂၉

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[La]

Leṇagirivāsī = Loṇagirivāsī (Sī), Selāgirivāsī (Syā),
Senagirivāsī (Dī-Ṭṭha 2. 124) 295
Lokadhammesu = Ṭhānesu (Ka) 283

[Va]

Vatapadāni = Vattapadāni (Syā, Ka) 202
Vanapabbhāraṁ = Navaṁ pabbhāraṁ (Sī) 117
Vapitaṁ = Nivapitaṁ (Sī) 65
Valipalitādibhāvañca = Valitapalitādibhāvañca (Sī) 131
Vasātelapītapilotikā = Vasātemitapilotikā (Syā) 82
Vasāmīti = Vasissāmīti (Syā, Ka) 136
Vasantavanaṁ = Vasanavanaṁ (Syā, Ka) 40
Vaḍḍhīnīti = Pussanti vaḍḍhantīti (Sī), Phusanti vaḍḍhantīti (Syā) 223
Vattapaṭipattiṁ = Vattapaṭivattaṁ (Sī), Attapaṭipattiṁ (Syā) 185
Vatthādīni vā = Vatthāni vā (Syā, Ka) 166
Vatthaṁ viya = Pārutavatthaṁ viya (Sī, Syā) 223
Vattetvā = Ṭhapetvā (Ka) 158
Vantasinehasambaddhoti = Vantasinehasambandhoti (Syā, Ka) 34
Vanditvā = Vatvā (Ka) 296
Vāde = Pavāde (Ka) 276
Vālaṁ = Thālaṁ (Syā, Ka) 173
Vigatantāni = Vigatantaṁ (Sī) 217
Vicarantaṁ = Carati (Sī, Syā) 160
Vijjamānāsupi = Nipajjamānāsupi (Sī, Syā, Ka) 224
Viññāpeti = Ñāpeti (Sī, Syā), Vi-Ṭṭha 1. 98 piṭṭhe. 106
Viññāṇaṁ paccayasambhavaṁ = Viññāṇasambhavo (Ka) 205
Viṭabhiṁ = Viṭapiṁ (Sī), Viṭapaṁ (Syā) 271
Viddho = Giddho (Ka) 50
Vinivattamānasā = Vivaṭamānaso (Syā), Vivittamānaso (Ka) 285
Vinetvā = Vinento (Sī) 255

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[လ]

လေဏဂိရိဝါသီ = လောဏဂိရိဝါသီ (သီ)၊ သေလာဂိရိဝါသီ (သျာ)၊
သေနဂိရိဝါသီ (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၁၂၄) ၂၉၅
လောကဓမ္မေသု = ဌာနေသု (က) ၂၈၃

[ဝ]

ဝတပဒါနိ = ဝတ္တပဒါနိ (သျာ၊ က) ၂၀၂
ဝနပဗ္ဘာရံ = နဝံ ပဗ္ဘာရံ (သီ) ၁၁၇
ဝပိတံ = နိဝပိတံ (သီ) ၆၅
ဝလိပလိတာဒိဘာဝဉ္စ = ဝလိတပလိတာဒိဘာဝဉ္စ (သီ) ၁၃၁
ဝသာတေလပီတပိလောတိကာ = ဝသာတေမိတပိလောတိကာ (သျာ) ၈၂
ဝသာမီတိ = ဝသိဿာမီတိ (သျာ၊ က) ၁၃၆
ဝသန္တဝနံ = ဝသနဝနံ (သျာ၊ က) ၄၀
ဝဍ္ဎီနီတိ = ပုဿန္တိ ဝဍ္ဎန္တီတိ (သီ)၊ ဖုသန္တိ ဝဍ္ဎန္တီတိ (သျာ) ၂၂၃
ဝတ္တပဋိပတ္တိံ = ဝတ္တပဋိဝတ္တံ (သီ)၊ အတ္တပဋိပတ္တိံ (သျာ) ၁၈၅
ဝတ္ထာဒီနိ ဝါ = ဝတ္ထာနိ ဝါ (သျာ၊ က) ၁၆၆
ဝတ္ထံ ဝိယ = ပါရုတဝတ္ထံ ဝိယ (သီ၊ သျာ) ၂၂၃
ဝတ္တေတွာ = ဌပေတွာ (က) ၁၅၈
ဝန္တသိနေဟသမ္ဗဒ္ဓေါတိ = ဝန္တသိနေဟသမ္ဗန္ဓောတိ (သျာ၊ က) ၃၄
ဝန္ဒိတွာ = ဝတွာ (က) ၂၉၆
ဝါဒေ = ပဝါဒေ (က) ၂၇၆
ဝါလံ = ထာလံ (သျာ၊ က) ၁၇၃
ဝိဂတန္တာနိ = ဝိဂတန္တံ (သီ) ၂၁၇
ဝိစရန္တံ = စရတိ (သီ၊ သျာ) ၁၆၀
ဝိဇ္ဇမာနာသုပိ = နိပဇ္ဇမာနာသုပိ (သီ၊ သျာ၊ က) ၂၂၄
ဝိညာပေတိ = ဉာပေတိ (သီ၊ သျာ)၊ ဝိ-ဋ္ဌ ၁-၉၈-ပိဋ္ဌေ။ ၁၀၆
ဝိညာဏံ ပစ္စယသမ္ဘဝံ = ဝိညာဏသမ္ဘဝေါ (က) ၂၀၅
ဝိဋဘိံ = ဝိဋပိံ (သီ)၊ ဝိဋပံ (သျာ) ၂၇၁
ဝိဒ္ဓေါ = ဂိဒ္ဓေါ (က) ၅၀
ဝိနိဝတ္တမာနသာ = ဝိဝဋမာနသော (သျာ)၊ ဝိဝိတ္တမာနသော (က) ၂၈၅
ဝိနေတွာ = ဝိနေန္တော (သီ) ၂၅၅

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Va]	
Vibādhanatthaṁ = Vicchandajananatthaṁ (Sī, Syā)	287
Vibhijjitan”ti = Visāritaṁ (Sī), Vipharitaṁ (Syā, Ka), Khu 5. 56 piṭṭhe.	181
Viyassa āyu = Viyassa mārassa āyu (Syā)	318
Viraddhattā = Viruddhattā (Ka)	318
Viraddhabhāvaṁ = Viruddhabhāvaṁ (Syā, Ka)	178
Vivaṭacchado = Vivattacchado (Sī)	87
Vivadiṁsu = Vicariṁsu (Sī), Vasiṁsu (Syā)	215
Vivaritvā = Pavisitvā (Syā)	124
Vivekaṭṭhakāyānaṁ = Vūpakaṭṭhakāyānaṁ (Syā)	49
Viseso = Visesāviseso (Sī, Syā)	243
Vissajjetuṁ niṭṭhaṁ gantvā = Vissajjetunti niṭṭhaṁ gantvā (Sī)	259
Viharati = Vicarati (Syā, Ka)	139
Vihiṁsanabhāvato = Vihesanabhāvato (Sī)	110
Vīriye = Vīriyena (Ka)	261
Vīsayojanasataṁ = Vīsayojanasatāni (Syā, Ka)	55
Vuṭṭhavuṭṭhi = Vaṭṭhavuṭṭhi (Sī)	226
Vuṭṭhānakaphalasamāpattiyā = Vuṭṭhānakaphalasamāpatti (Sī, Syā)	252
Vuttanelaṁ viya = Vuttasīlaṁ viya (Sī)	111
Vuttañhetaṁ = Vuttamidaṁ (Sī, Syā, Ka)	12
Vuttaṁ hetaṁ = Vuttampi hetaṁ (Sī), Vuttampi cetaṁ (Syā)	18
Vesāliṁ saṁvaṭṭitvā = Vesāliṁ saṁvijjetvā (Sī), Vesāliparisaṁ gahetvā (?)	178
Vodakaṁ = Nirodakaṁ (Syā)	143
[Sa]	
Sakalacittena = Sabbacittena (Sī)	300
Sakalattavāsaṁ = Sakalaṁ taṁ (Syā), Sakalantaṁ vāsaṁ (Ka)	68
Sakāraṇā = Pakāravatī (Ka)	286
Sakkāti = Sakkoti (Ka), Evamuparipi.	236
Sakkhissati = Asakkhi (Sī, Syā, Ka)	74

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဝ]	
ဝိဗာဓနတ္ထံ = ဝိစ္ဆန္ဒဇနနတ္ထံ (သီ၊ သျာ)	၂၈၇
ဝိဘိဇ္ဇိတ”န္တိ = ဝိသာရိတံ (သီ)၊ ဝိဖာရိတံ (သျာ၊ က)၊ ခု ၅-၅၆-ပိဋ္ဌေ။	၁၈၁
ဝိယဿ အာယု = ဝိယဿ မာရဿ အာယု (သျာ)	၃၁၈
ဝိရဒ္ဓတ္တာ = ဝိရုဒ္ဓတ္တာ (က)	၃၁၈
ဝိရဒ္ဓဘာဝံ = ဝိရုဒ္ဓဘာဝံ (သျာ၊ က)	၁၇၈
ဝိဝဋစ္ဆဒေါ = ဝိဝတ္တစ္ဆဒေါ (သီ)	၈၇
ဝိဝဒိံသု = ဝိစရိံသု (သီ)၊ ဝသိံသု (သျာ)	၂၁၅
ဝိဝရိတွာ = ပဝိသိတွာ (သျာ)	၁၂၄
ဝိဝေကဋ္ဌကာယာနံ = ဝူပကဋ္ဌကာယာနံ (သျာ)	၄၉
ဝိသေသော = ဝိသေသာဝိသေသော (သီ၊ သျာ)	၂၄၃
ဝိဿဇ္ဇေတုံ နိဋ္ဌံ ဂန္တွာ = ဝိဿဇ္ဇေတုန္တိ နိဋ္ဌံ ဂန္တွာ (သီ)	၂၅၉
ဝိဟရတိ = ဝိစရတိ (သျာ၊ က)	၁၃၉
ဝိဟိံသနဘာဝတော = ဝိဟေသနဘာဝတော (သီ)	၁၁၀
ဝီရိယေ = ဝီရိယေန (က)	၂၆၁
ဝီသယောဇနသတံ = ဝီသယောဇနသတာနိ (သျာ၊ က)	၅၅
ဝုဋ္ဌဝုဋ္ဌိ = ဝဋ္ဌဝုဋ္ဌိ (သီ)	၂၂၆
ဝုဋ္ဌာနကဖလသမာပတ္တိယာ = ဝုဋ္ဌာနကဖလသမာပတ္တိ (သီ၊ သျာ)	၂၅၂
ဝုတ္တနေလံ ဝိယ = ဝုတ္တသီလံ ဝိယ (သီ)	၁၁၁
ဝုတ္တဉှေတံ = ဝုတ္တမိဒံ (သီ၊ သျာ၊ က)	၁၂
ဝုတ္တံ ဟေတံ = ဝုတ္တမ္ပိ ဟေတံ(သီ)၊ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ (သျာ)	၁၈
ဝေသာလိံ သံဝဋ္ဋိတွာ = ဝေသာလိံ သံဝိဇ္ဇေတွာ (သီ)၊ ဝေသာလိပရိသံ ဂဟေတွာ (?)	၁၇၈
ဝေါဒကံ = နိရောဒကံ (သျာ)	၁၄၃
[သ]	
သကလစိတ္တေန = သဗ္ဗစိတ္တေန (သီ)	၃၀၀
သကလတ္တဝါသံ = သကလံ တံ (သျာ)၊ သကလန္တံ ဝါသံ (က)	၆၈
သကာရဏာ = ပကာရဝတီ (က)	၂၈၆
သက္ကာတိ = သက္ကောတိ (က)၊ ဧဝမုပရိပိ။	၂၃၆
သက္ခိဿတိ = အသက္ခိ (သီ၊ သျာ၊ က)	၇၄

Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Sakkontāpi = Asakkontāpi (Syā) 14
Saṅgaravihāro nāma = Paṅguravihāro nāma (Sī),
Maṅkuravihāro nāma (Syā) 276
Sajotibhūtanti = Sañjotibhūtanti (Syā) 179
Sañchādetvā = Sañcaritvā (Ka) 270
Saṭṭhikappa = Saṭṭhikappamatta (Ka) 78
Sattame = Satta (Ka) 269
Sattasattāhaṁ = Sattāhaṁ (Sī) 34
Sattakkhattuṁ = Satakkhattuṁ (Sī), Dasakkhattuṁ (Syā) 3
Satthukiccaṁ = Ekasatthukiccaṁ (Ka) 278
Sadvārāti sammukhadvārā = Sannadvārāti sammukhadvārā
pannadvārā (Ka) 224
Santhāgāra = Sandhāgāra (Ka) 173
Santhāgāreti = Sandhāgāreti (Ka) 173
Sandacchāyo = Ghanacchāyo (Ka) 191
Sanimittaṁ = Animittaṁ (Sī) 262
Sandacchāyaṁ = Santacchāyaṁ (Syā, Ka) 119
Sandhāretuṁ = Santānetuṁ (Sī, Syā) 50
Sannicitaṁ = Sannicitaṁ viya (Syā, Ka) 154
Sannentassa = Sannantassa (Sī), Maddantassa (Syā), Sandentassa (Ka) 222
Sannetuṁ = Sandetuṁ (Ka) 222
Sabbakālaṁ = Sabbakāle (Syā, Ka) 297
Sabbapāliphullamiva = Sabbāphāliphullamiva (Syā, Ka) 41
Sabbabhāgesu = Sabbabhāge (Sī) 261
Sabbasaññāya = Saññāya (Sī, Syā) 243
Sabhāgatoti = Sabhaggatoti (Sī, Syā) 230
Sabhāvena = Evaṁ sabhāvena (Ka) 299
Samattho = Samatthako (Syā, Ka) 145
Samantā = Sāmantā (?) 79
Sammaṭṭhena = Maṭṭhena (Sī, Syā) 6
Sammasitvā = Sammasanto (Sī, Syā, Ka) 89

နာနာပါဌ | ပိဋ္ဌင်္က

[သ]

သက္ကောန္တာပိ = အသက္ကောန္တာပိ (သျာ) ၁၄
သင်္ဂရဝိဟာရော နာမ = ပင်္ဂုရဝိဟာရော နာမ (သီ)၊
မင်္ကုရဝိဟာရော နာမ (သျာ) ၂၇၆
သဇောတိဘူတန္တိ = သဉ္ဇောတိဘူတန္တိ (သျာ) ၁၇၉
သဉ္ဆာဒေတွာ = သဉ္စရိတွာ (က) ၂၇၀
သဋ္ဌိကပ္ပ = သဋ္ဌိကပ္ပမတ္တ (က) ၇၈
သတ္တမေ = သတ္တ (က) ၂၆၉
သတ္တသတ္တာဟံ = သတ္တာဟံ (သီ) ၃၄
သတ္တက္ခတ္တုံ = သတက္ခတ္တုံ (သီ)၊ ဒသက္ခတ္တုံ (သျာ) ၃
သတ္ထုကိစ္စံ = ဧကသတ္ထုကိစ္စံ (က) ၂၇၈
သဒွါရာတိ သမ္မုခဒွါရာ = သန္နဒွါရာတိ သမ္မုခဒွါရာ ပန္နဒွါရာ (က) ၂၂၄
သန္ထာဂါရ = သန္ဓာဂါရ (က) ၁၇၃
သန္ထာဂါရေတိ = သန္ဓာဂါရေတိ (က) ၁၇၃
သန္ဒစ္ဆာယော = ဃနစ္ဆာယော (က) ၁၉၁
သနိမိတ္တံ = အနိမိတ္တံ (သီ) ၂၆၂
သန္ဒစ္ဆာယံ = သန္တစ္ဆာယံ (သျာ၊ က) ၁၁၉
သန္ဓာရေတုံ = သန္တာနေတုံ (သီ၊ သျာ) ၅၀
သန္နိစိတံ = သန္နိစိတံ ဝိယ (သျာ၊ က) ၁၅၄
သန္နေန္တဿ = သန္နန္တဿ (သီ)၊ မဒ္ဒန္တဿ (သျာ)၊ သန္ဒေန္တဿ (က) ၂၂၂
သန္နေတုံ = သန္ဒေတုံ (က) ၂၂၂
သဗ္ဗကာလံ = သဗ္ဗကာလေ (သျာ၊ က) ၂၉၇
သဗ္ဗပါလိဖုလ္လမိဝ = သဗ္ဗာဖာလိဖုလ္လမိဝ (သျာ၊ က) ၄၁
သဗ္ဗဘာဂေသု = သဗ္ဗဘာဂေ (သီ) ၂၆၁
သဗ္ဗသညာယ = သညာယ (သီ၊ သျာ) ၂၄၃
သဘာဂတောတိ = သဘဂ္ဂတောတိ (သီ၊ သျာ) ၂၃၀
သဘာဝေန = ဧဝံ သဘာဝေန (က) ၂၉၉
သမတ္ထော = သမတ္ထကော (သျာ၊ က) ၁၄၅
သမန္တာ = သာမန္တာ (?) ၇၉
သမ္မဋ္ဌေန = မဋ္ဌေန (သီ၊ သျာ) ၆
သမ္မသိတွာ = သမ္မသန္တော (သီ၊ သျာ၊ က) ၈၉

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Samāpattiphalaṁ = Samāpattibalaṁ (Sī)	265
Samānavaṇṇā ca = Samānavaṇṇāva (Sī)	203
Samudetīti pavattidukkhapabhāvikā = Samudeti pavattetīti dukkhappabhāvikā (Sī)	238
Sambodhiṁ pattakāle = Sambodhisattakāle (Ka)	192
Sayāno = Seyyānā (Syā), Sayanto (Ka)	216
Saroga-uppalādīni = Saroga-uppalāni (Sī), Saropaga-uppalādīni (Syā, Ka)	85
Sarūpā = Samarūpā (Syā)	114
Sallavatī = Salaḷavatī (Sī)	104
Saha kāyena = Sahokāsena (Sī, Syā, Ka), Ṭīkā oloketabbā.	302
Sahetunā = Sammāhetunā (Sī, Syā)	94
Sātirekāni = Atirekāni (Sī, Syā, Ka)	227
Sāṭakakaṇṇe = Dasākaṇṇe (Sī)	136
Sāṇadhovikaṁ = Sāṇadhovanaṁ (Syā, Ka)	173
Sādhikamidaṁ = Sādhikaṁ (Sī)	122
Sādhente = Sādhentena (Ka)	261
Sāmaggirasena = Sāmaggivāsena (Sī), Sāmaggirase (Ka)	145
Sāvitā = Sāvitaṁ (Sī, Syā, Ka)	290
Sikkhāpadabaddheneva = Sikkhāpadakkhandheneva (Sī)	215
Sitaṁ kurumāno = Sitaṁ kurumāno hasamāno (Sī, Syā)	255
Sītāni katvā = Sītikatvā (Sī, Syā), Sītaṁ katvā (Ka)	119
Sītoti maññasi = Sītoti maññati (Sī), Atisītoti maññasi (Syā)	5
Sukatadukkaṭānanti sukatadukkaṭānaṁ = Sukaṭadukkaṭānanti sukatadukkatānaṁ (Sī), Sukaṭadukkaṭānanti sukaṭadukkaṭānaṁ (Syā)	233
Sukhasīlako = Sīlako (Sī)	272
Suciratena = Sucirakena (Syā, Ka)	176
Sutvāpi = Katvāpi (Syā, Ka)	3

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သမာပတ္တိဖလံ = သမာပတ္တိဗလံ (သီ)	၂၆၅
သမာနဝဏ္ဏာ စ = သမာနဝဏ္ဏာဝ (သီ)	၂၀၃
သမုဒေတီတိ ပဝတ္တိဒုက္ခပဘာဝိကာ = သမုဒေတိ ပဝတ္တေတီတိ ဒုက္ခပ္ပဘာဝိကာ (သီ)	၂၃၈
သမ္ဗောဓိံ ပတ္တကာလေ = သမ္ဗောဓိသတ္တကာလေ (က)	၁၉၂
သယာနော = သေယျာနာ (သျာ)၊ သယန္တော (က)	၂၁၆
သရောဂဥပ္ပလာဒီနိ = သရောဂဥပ္ပလာနိ (သီ)၊ သရောပဂဥပ္ပလာဒီနိ (သျာ၊ က)	၈၅
သရူပါ = သမရူပါ (သျာ)	၁၁၄
သလ္လဝတီ = သလဠဝတီ (သီ)	၁၀၄
သဟ ကာယေန = သဟောကာသေန (သီ၊ သျာ၊ က)၊ ဋီကာ ဩလောကေတဗ္ဗာ။	၃၀၂
သဟေတုနာ = သမ္မာဟေတုနာ (သီ၊ သျာ)	၉၄
သာတိရေကာနိ = အတိရေကာနိ (သီ၊ သျာ၊ က)	၂၂၇
သာဋကကဏ္ဏေ = ဒသာကဏ္ဏေ (သီ)	၁၃၆
သာဏဓောဝိကံ = သာဏဓောဝနံ (သျာ၊ က)	၁၇၃
သာဓိကမိဒံ = သာဓိကံ (သီ)	၁၂၂
သာဓေန္တေ = သာဓေန္တေန (က)	၂၆၁
သာမဂ္ဂိရသေန = သာမဂ္ဂိဝါသေန (သီ)၊ သာမဂ္ဂိရသေ (က)	၁၄၅
သာဝိတာ = သာဝိတံ (သီ၊ သျာ၊ က)	၂၉၀
သိက္ခာပဒဗဒ္ဓေနေဝ = သိက္ခာပဒက္ခန္ဓေနေဝ (သီ)	၂၁၅
သိတံ ကုရုမာနော = သိတံ ကုရုမာနော ဟသမာနော (သီ၊ သျာ)	၂၅၅
သီတာနိ ကတွာ = သီတိကတွာ (သီ၊ သျာ)၊ သီတံ ကတွာ (က)	၁၁၉
သီတောတိ မညသိ = သီတောတိ မညတိ (သီ)၊ အတိသီတောတိ မညသိ (သျာ)	၅
သုကတဒုက္ကဋာနန္တိ သုကတဒုက္ကဋာနံ = သုကဋဒုက္ကဋာနန္တိ သုကတဒုက္ကတာနံ (သီ)၊ သုကဋဒုက္ကဋာနန္တိ သုကဋဒုက္ကဋာနံ (သျာ)	၂၃၃
သုခသီလကော = သီလကော (သီ)	၂၇၂
သုစိရတေန = သုစိရကေန (သျာ၊ က)	၁၇၆
သုတွာပိ = ကတွာပိ (သျာ၊ က)	၃

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Supūro hoti = Apūro hoti (Sī, Syā)	294
Subbacā = Subbacāpi (Sī, Syā)	3
Suvaṇṇarasadhārāni siñcamānakālo = Suvaṇṇarasadhārāvissajjanakālo (Sī, Syā)	72
Susikkhitāya = Sikkhitāya (Sī)	294
Sussūkāraṁ = Susukāraṁ (Ṭīkā)	308
Sūrambaṭṭhassa viya = Sūramuṭṭhassa viya (Ka)	287
Sevitvā = Pesitvā (Ka)	59
So āgantvā = Sova me āgantvā (Sī)	60
Soṇotipi = Senotipi (Sī, Syā)	315
Sottiyena = Sotthikena (Sī), Sotthiyena (Syā, Ka)	88
Sodakena gattena = Sodake gatte (Sī)	73
So mama kilamatho assa = So mamassa kilamatho. Yo mama kilamatho assa (Syā)	81
Saṁyogaṭṭhena = Saṁsaggena (Sī)	240
Saṁsayapakkhando = Saṁsayapakkhanno (Sī, Syā)	235
Saṁvihitakammantā = Suṭṭhapitakammantā (Sī), Suṭṭhu ṭhapitakammantā (Syā)	5
Saṁsādeti = Saṁsāreti (Ka)	156
Saṁsāressantīti = Saṁsādessantīti (Sī), Saṁsīdentīti (Syā, Ka)	74
[Ha]	
Haṭaṁ = Hataṁ (Syā, Ka)	17
Hetaṁ = Hoti (Ka)	318
Hotīti = Hoti (Sī)	301
Hontīti = Honti (Sī)	265

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သုပူရော ဟောတိ = အပူရော ဟောတိ (သီ၊ သျာ)	၂၉၄
သုဗ္ဗစာ = သုဗ္ဗစာပိ (သီ၊ သျာ)	၃
သုဝဏ္ဏရသဓာရာနိ သိဉ္စမာနကာလော = သုဝဏ္ဏရသဓာရာဝိဿဇ္ဇနကာလော (သီ၊ သျာ)	၇၂
သုသိက္ခိတာယ = သိက္ခိတာယ (သီ)	၂၉၄
သုဿူကာရံ = သုသုကာရံ (ဋီကာ)	၃၀၈
သူရမ္ဗဋ္ဌဿ ဝိယ = သူရမုဋ္ဌဿ ဝိယ (က)	၂၈၇
သေဝိတွာ = ပေသိတွာ (က)	၅၉
သော အာဂန္တွာ = သောဝ မေ အာဂန္တွာ (သီ)	၆၀
သောဏောတိပိ = သေနောတိပိ (သီ၊ သျာ)	၃၁၅
သောတ္တိယေန = သောတ္ထိကေန (သီ)၊ သောတ္ထိယေန (သျာ၊ က)	၈၈
သောဒကေန ဂတ္တေန = သောဒကေ ဂတ္တေ (သီ)	၇၃
သော မမ ကိလမထော အဿ = သော မမဿ ကိလမထော။ ယော မမ ကိလမထော အဿ (သျာ)	၈၁
သံယောဂဋ္ဌေန = သံသဂ္ဂေန (သီ)	၂၄၀
သံသယပက္ခန္ဒော = သံသယပက္ခန္နော (သီ၊ သျာ)	၂၃၅
သံဝိဟိတကမ္မန္တာ = သုဋ္ဌပိတကမ္မန္တာ (သီ)၊ သုဋ္ဌု ဌပိတကမ္မန္တာ (သျာ)	၅
သံသာဒေတိ = သံသာရေတိ (က)	၁၅၆
သံသာရေဿန္တီတိ = သံသာဒေဿန္တီတိ (သီ)၊ သံသီဒေန္တီတိ (သျာ၊ က)	၇၄
[ဟ]	
ဟဋံ = ဟတံ (သျာ၊ က)	၁၇
ဟေတံ = ဟောတိ (က)	၃၁၈
ဟောတီတိ = ဟောတိ (သီ)	၃၀၁
ဟောန္တီတိ = ဟောန္တိ (သီ)	၂၆၅

န-ဗ-သ-စ—မ-ဋ္ဌ-၂—၁၃-၈-၅၇—၃၀၀၀။